

13771
 (1984) హరిః ఓం
 అంబికామివలీ శ్రీమదాంబికామివలీ
 నకలవేదాంతా శ్రీమదాంబికామివలీ
 భగవద్రామాయా శ్రీమదాంబికామివలీ
 శ్రీమదాంబికామివలీ శ్రీమదాంబికామివలీ
 శ్రీమదాంబికామివలీ శ్రీమదాంబికామివలీ

ఈ శాస్త్రాన్ని ముద్రించినది
 శ్రీమదాంబికామివలీ శ్రీమదాంబికామివలీ

అష్టోత్తరశలోపనిషదః.

పురుషసూక్తం, నమోనారాయణ, నమోవాక్యకర్తావరీ,
 బ్రహ్మసూత్రం, బ్రహ్మసీ - సిద్ధాంతి, సుబ్రహ్మణ్యనామి
 సంస్కరణ విశేషః కవియసహితాశ్చ - బహుభిః
 పట్టితైశ్చ సుబ్రహ్మణ్యకామసారేణ పరిశోధితః.

బె. గా. హను

బ్రహ్మసీ - సిద్ధాంతి, సుబ్రహ్మణ్యనామి

వెలవాడు చి. సుబ్రహ్మణ్యశర్మ.

ములుగులు - వెండిటప్పయ్యశర్మ

చన్నపుర్యా.

ఆదికలాశిమి గ్రామం 19 JUN 1914

బుద్రాపయిల్వ ప్రకటనాశ్రమం HIYALI.

విజయ నేతరామ్.

గూరతి పం.

REGISTERED & COPY RIGHT.

శ్రీరస్తు.

వరత్సుప్తక విషయసూచికా.

విషయః.	పుటసంఖ్య.	విషయః.	పుటసంఖ్య.
సర్వోపనిషత్తాత్పర్య సంగ్రహః.	౧ - ౧౧౪	ఛాందోగ్యోపనిషత్	
నారాయణోపనిషత్ ఫల	౧౧౮	ప్రథమప్రపాతకః	౬౪
కాణ్డతాత్పర్యసంగ్రహః.	౧౧౮	ద్వితీయప్రపాతకః	౭౩
బ్రహ్మసూత్రాణాంసమా	౧౨౦	తృతీయప్రపాతకః	౮౧
సీనతాత్పర్య సంగ్రహః.	౧౨౦	చతుర్థప్రపాతకః	౮౯
భగవద్గీతాతాత్పర్యసంగ్రహః ౧౨౪		పంచమప్రపాతకః	౯౮
అష్టోత్తర శతోపనిషత్సూక్త సంగ్రహకారికా.	౧	షష్ఠప్రపాతకః	౧౦౮
ఉపనిషదాం వేదశాఖా శాంతయః.	౨ - ౬	సప్తమప్రపాతకః	౧౧౫
ఈశానాస్యోపనిషత్	౭	అష్టమప్రపాతకః	౧౨౪
కలవకారోపనిషత్	౮	బృహదారణ్యకోపనిషత్.	
కఠవల్క్యోపనిషత్	౧౧	తృతీయాధ్యాయః	౧౩౩
పశ్చిమోపనిషత్	౨౦	చతుర్థాధ్యాయః	౧౪౬
ముండకోపనిషత్	౨౬	పంచమాధ్యాయః	౧౫౭
మాండూక్యోపనిషత్	౩౨	షష్ఠాధ్యాయః	౧౭౨
గాడపాద కారికా		సప్తమాధ్యాయః	౧౮౮
అగమప్రతిరణం	౩౪	అష్టమాధ్యాయః	౧౯౪
వైతక్యప్రతిరణం	౩౫	బ్రహ్మోపనిషత్	౨౦౭
అద్వైతప్రతిరణం	౩౭	తైత్తిరీయోపనిషత్	౨౦౯
అలౌకికాంతప్రతిరణం	౪౦	జాబాలోపనిషత్	౨౧౧
తైత్తిరీయోపనిషత్ శిష్యావర్ణన	౪౬	శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్	౨౧౩
అన్తర్వేది	౫౧	హంసోపనిషత్	౨౨౨
శృంగీ	౫౬	సూఢామణి కౌపనిషత్	౨౨౪
వివరణోపనిషత్	౫౯	గర్భోపనిషత్	౨౨౬
		నారాయణోపనిషత్	౨౩౧
		పరమహంసోపనిషత్	౨౩౩
		అమృతబిందుపనిషత్	౨౩౪

విషయం.	పుటసంఖ్య.	విషయం.	పుటసంఖ్య.
అశ్వుతనాదోపనిషత్	౨౩౬	యోగియాదానమ్యుప	} ౪౪౦
అధర్వశిరిడుపనిషత్	౨౩౮	నిషత్	
అధర్వశిఖోపనిషత్	౨౪౩	నిర్వాణోపనిషత్	౪౪౮
మైత్రాయణ్యుపనిషత్	౨౪౫	మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్	౪౫౦
కౌషికిబ్రాహ్మణోపనిషత్	౨౪౪	నిక్షిణామూర్త్యుపనిషత్	౪౫౭
బృహజ్ఞాబాలోపనిషత్	౨౬౦	శాఖోపనిషత్	౪౫౯
నృసింహతాపనీ-పూర్వ } తాపనీ }	౨౮౩	సంహోపనిషత్	౪౬౦
ఉత్తరతాపనీ	౨౯౫	త్రోపాన్వభూతి మహానా } రాయణోపనిషత్ }	౪౭౩
కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్	౩౦౮	అద్వయతారికోపనిషత్	౪౯౮
మేత్రేయోపనిషత్	౩౦౯	రామరహస్యోపనిషత్	౫౦౦
సుబాలోపనిషత్	౩౧౪	రావ తాపనీ పూర్వ రావనీ	౫౦౩
ఝరికోపనిషత్	౩౨౫	ఉత్తర తాపనీ	౫౦౯
మంత్రకౌపనిషత్	౩౩౦	వాసుదేవోపనిషత్	౫౧౫
సర్వసాహోపనిషత్	౩౩౨	ముగ్ధానామిత	౫౨౭
నిరాలంబోపనిషత్	౩౩౫	శాంధ్యోపనిషత్	౫౩౦
శుక్తిరహస్యోపనిషత్	౩౩౮	పైర్వాలానామిత	౫౪౦
వజ్రసూక్తిోపనిషత్	౩౪౨	౪ క్తిర కౌపనిషత్	౫౫౨
తేజోవిద్యుదాపనిషత్	౩౪౪	మహానామిత	౫౫౩
నాదవిద్యుదాపనిషత్	౩౬౯	శారీరీపనిషత్	౫౮౪
ధ్యానవిద్యుదాపనిషత్	౩౭౩	యోగినిపనిషత్	౫౮౬
బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్	౩౮౦	} ధీయానతాపధానోప నిషత్ }	౬౦౭
యోగతన్వోపనిషత్	౩౮౭		
ఆశ్వుభోధోపనిషత్	౩౯౫	సన్న్యాసోపనిషత్	
నారదపరివ్రాజకోపనిషత్	౩౯౭	పరగ మాత్ర పుస్తానాజకో	
త్రిశిఖిబ్రాహ్మణోపనిషత్	౪౨౬	పనిషత్	
సీతోపనిషత్	౪౩౭	అక్షమానిపనిషత్	

విషయం.	పుటసంఖ్య.	విషయం.	పుటసంఖ్య.
అవ్యక్తపనిపత్	౬౨౬	తారసారోపనిపత్	౭౪౪
ఏకాక్షరోపనిపత్	౬౩౦	మహావాక్యోపనిపత్	౭౪౭
అన్నపూర్ణోపనిపత్	౬౩౨	పంచబ్రహ్మోపనిపత్	౭౪౮
సూర్యోపనిపత్	౬౪౦	ప్రాణాగ్ని మహాత్మ్యం	౭౪౧
అయ్యోపనిపత్	౬౪౨	నిపత్	
అధ్యాత్మోపనిపత్	౬౪౪	గోపాలతాపస్యోపనిపత్	౭౪౩
కుండికోపనిపత్	౬౬౦	కృష్ణోపనిపత్	౭౬౪
సాక్షిస్యోపనిపత్	౬౬౨	యాజ్ఞవల్క్యోపనిపత్	౭౬౬
అత్తోపనిపత్	౬౬౪	వరాహాద్వైతోపనిపత్	౭౬౮
సామవత్రబ్రహ్మోపనిపత్	౬౬౭	కౌట్యాయనీయోపనిపత్	౭౮౪
పరబ్రహ్మోపనిపత్	౬౭౧	హయగ్రీవోపనిపత్	౭౮౮
అష్టాంగోపనిపత్	౬౭౪	చిత్రాశ్రేయోపనిపత్	౭౯౦
శ్రీపురాతాపస్యోపనిపత్	౬౭౭	గానుహోపనిపత్	౭౯౩
జేప్యోపనిపత్	౬౯౧	కలిసంతారణోపనిపత్	౭౯౭
శ్రీపురోపనిపత్	౬౯౩	జాబాల్మ్యోపనిపత్	౭౯౮
కరోపనిపత్	౬౯౪	సోధ్యోపనిపత్	౮౦౦
భావనోపనిపత్	౬౯౮	సంస్కారహస్తోపనిపత్	౮౦౪
శ్రీచక్రం	౭౦౧	విష్ణ్వర్ణోపనిపత్	౮౦౮
శ్రీచక్రవిన్యాసక్రమం	౭౦౨	ముక్తికోపనిపత్	౮౧౦
శ్రీచక్రవీజాక్షరవిన్యాసం	౭౦౩	విశ్వసూక్తిం	౮౨౦
రుద్రహృదయోపనిపత్	౭౦౪	భిలకాండే నారాయణీ	౮౨౩
యోగిమండ్యోపనిపత్	౭౦౮	యోగ్యాభిప్రాయోపనిపత్	
భిష్మకాచారోపనిపత్	౭౧౭	మహావాక్యరత్నావళిః	౮౪౭
సప్తాక్షరవిన్యాసోపనిపత్	౭౨౪	బ్రహ్మసూత్రాణి	౮౮౧
గోపత్యోపనిపత్	౭౨౮	మంగళం	౯౦౨
కళానోపనిపత్	౭౩౧	శ్రీవిషయానుక్రమణికా.	

శ్రీకృష్ణ.

ఓంకర్మకృష్ణాశ్రమః.

సర్వోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

ఓంనమోసద్విదానందందైతాభావోపలక్షిణమ్ |

శివప్రశాంతమమృతం శుద్ధంబ్రహ్మైవ కేవలమ్ ||

ఓంనమోబ్రహ్మాదిభ్యో బ్రహ్మవిద్యా సప్రగాయకర్మ

భ్యో వంశపితృభ్యో నమోగురుభ్యోనమోనాహుభ్యః ||

సర్వోపస్థపరహిత్య ప్రజ్ఞానఘనస్యప్రత్యక్షగ్ధో

బ్రహ్మైవ హామహుస్త్వి బ్రహ్మైవ హామహుస్త్వి ||

శివాయహరవేదాశ్రేవసిస్థాయచశక్తయే | పరాశరాయవ్యా
 సాయనమోస్తుశుకయోగినే | శ్రీగౌడపాదాచార్యాయమాంజూర్యార్థో
 పఠశినే | గోవిందభగవత్పాదాచార్యాయచనమోనమః | పాత్యోద్భి
 వావతారశ్రీశంకరాచార్యమూర్తయే | సురవేంద్రజగతాం భాష్యకా
 రాయశేనమః | శ్రీకృద్వివరణాచార్యశారదాపీఠవాసినమ్ | సురేశ్వర
 గురుంవందేవన్నపాదాదికాంస్తథా | సద్భిష్యశిష్యశిష్యాదిగురుపారం
 పరీక్షమాత్ | సర్వశాస్త్రప్రవక్తారంశ్రీశివాంశభవగురుం | శ్రీవిద్యా
 రణ్యచరణంవందేస్తద్దైకాంస్తథా | పృథుప్రస్థపురీవాసివేలనామద్విజో
 త్తమా | వేదశాస్త్రశ్రోతృస్థానాయజూకాన్సవాయనః | విద్యా
 గురువాసుదేవశాస్త్రిగంధర్వదత్తరా | ప్రణమామిగుహూర్భక్త్యా
 భాష్యపాఠాదికర్తృమ్ | తత్ప్రసాదబలేనైవవిజ్ఞాతంయద్భక్తింజన | స
 ర్వోపనిషదామేగత్తాత్పర్యంభాష్యసమ్మతమ్ | శ్రుతివాక్యైస్తథాచార్య
 వాక్యైరేవవిశేషతః | జ్ఞానుజనతోహయసంగ్రహేణబ్రవీమ్యహం |

శ్రీబెంగళూరుసిద్ధాంతి సుబ్రహ్మణ్య మనీషిణా |

సర్వోపనిషదాంకింది తాత్పర్య మిహాకళ్యతే |

బ్రహ్మవిద్యాప్రాప్త్యవసగ్గ్రహణనాయతత్తమపనిషదుక్తశాంతిపతేత్ |

వాజసనేయసంహితోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౧.

౧. — సుక్లయజుర్వేదే వాజసనేయసంహితాంతే ఈశావాస్య
మిత్యావయోష్టాదశమస్తాః కిర్తస్వవిషయక్తాః - కింత్వకర్తృశేషస్యా
త్సనశ్శుద్ధత్వాపాపః ధత్వైకస్య నిత్యత్వాశరీరత్వసర్వగతత్వాదిలక్షణ
యాథాత్మ్యప్రకాశకాః - అగశ్చరహస్యాధ్ధక్షాపకతయా ఉపనిషదథి
శ్శుచ్యంతే - శత్రాత్మినోయాథాత్మ్యముత్పన్నంపికార్యమాప్యం సం
సార్యవా, కర్తృభూక్తువేతి సందేహః - శత్రాత్మ్యవిద్యాభ్యస్తా
నేకత్వకర్తృత్వభేద్యత్వాదికమశుద్ధత్వపాపవిధత్వాదికం - పాదా
యయశ్చకిర్తఫలాధీష్టిజాతరహమిత్యాద్యధ్యాసవాంశ్చగ మభికారిణ
ముద్దిశ్యలోకబుద్ధిసిద్ధానికర్మాణి విహితాః - తస్మాత్తై మస్తాః అగ్న్యా
ధాత్మ్యప్రకాశనేన కింఽపిజ్ఞానంవర్తయతశ్చోకమోహవిపిచ్ఛేరక
మాత్మైకత్వజ్ఞానముత్పాదయతీతి - అత్రాద్యమన్త్రేణ సర్వేషణాపరి
త్యాగేన జ్ఞానస్థోక్తా । ద్వితీయేనమన్త్రేణగుణజీవిషూణానజ్ఞానాం
జ్ఞానస్థానంభవేనకిర్తస్థోక్తా అసుర్యానావత ఇత్యాదినా అపిన్వ
న్నించాద్వా రోగసంస్కరగదిత్యాదిమంత్రేః అకాయమపాపవిధమిత్యా
ద్యాత్మయాథాత్మ్యసంగతి - అకామినాంతుసన్నాసినాం “యస్మి
న్సర్వాణిగుణాన్యాన్తైవాభూద్విజానతః - తత్రకోమోహాగ్నిశ్శోకవిక
త్వహనుపశ్యత ” ఇత్యాత్మైకత్వజ్ఞాననిష్ఠాదశితా - జ్ఞానకిర్తనోః పృ
థక్ఫలప్రవణాత్ ససముచ్చయః - యస్తుకర్తృసముద్భిగ్జ్ఞానం పురుషార్థ
సాధనంవేద తస్యసముచ్చయ కారిణః క్రిమేణపురుషార్థసిద్ధిః - ఆవిద్య
యాగ్నిహుతాత్రాదికర్మాణా మృత్యుంస్వాకాపిక ప్రమాదాదికతీర్త్వా
విద్యయాచేవతాత్మైక్యజ్ఞానేన అస్మతంకేవతాత్మ భావమశ్శుత ఇత్యు
క్తం - సంభవాసంభవతద్భూత్యాం ఆన్యజేవేశజైనచజ్ఞానకిర్తనోఃపృ
థక్ఫలోక్త్యా విరుద్ధయోస్తయోర్నసముచ్చయః - తస్మాన్సన్నాసినాం
కర్తృసముద్భితబ్రహ్మత్మైక్యజ్ఞానోష్ఠమైవా మృతత్వ సిద్ధిభ్యోపనిషదస్మి
ద్ధాన్తః॥ ॥ ఇతివాజసనేయ సంహితోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః॥

కేనోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః ౨

౨.—సామవేదే తలవకారశాఖోపనిషది నవమాధ్యాయస్థితేనే

పితమిత్యాదిః । తత్రచక్రౌతానిష్కర్తానిచకర్మాణి దక్షిణమార్గప్రతి
వత్తయే పునరావృత్యయేచభవంతీతి సుకృతపరిపాకాద్విరక్తస్యప్రత్యగా
త్సోపయాజ్ఞాసామ్రవతాతే । తదేతద్వస్తుప్రశ్నప్రశ్నవచనలక్షణయా
శ్రుత్యాప్రత్యక్షతే । మన్వస్తప్రాణవాక్పాయశ్శ్రోతానిశేనాభిప్రేతాని
ప్రేషితానిచ స్వస్వకార్యప్రవర్తతేఇతి ప్రత్యగాన్వేషజ్ఞాసోశ్శిష్యస్య
ప్రశ్నః । సర్వవైకరణకలాపస్య యదీద్రప్రయుక్తాప్రవృత్తిః తస్మిన్
హ్మేవచేతయిత్యేన శ్రోతస్యశ్రోతమిత్యాదివాదేయం - యిగత్యైత
న్యాధిష్ఠితవైకరణ శ్రోతాదే స్వస్వకర్తృత్వమణా । అతశ్శ్రోతాదే
శ్శ్రోతాదిలక్షణం బ్రహ్మత్వేనైదిత్యా శ్రోతాద్యాత్మభావం పరిత్య
జ్యధీమంతః మమకారాహంకారలక్షణాదప్యేల్లోకా ద్వాన్యవృత్త్యస
ర్వేషణానిపరిత్యజ్య అనురణధర్మానోభవంతీతిసుర్యోప్రతివచనంచయు
ర్వాత్మనాంసి స్వప్రకాశకాబ్రహ్మనగచ్ఛన్తి - ఇంద్రియమనసోరగోచర
త్వాత్తస్మిన్హ్యవృత్తిమిదమేవానీకం - మనసిప్రభృతీనాప్రేషకత్వేనా
స్తీత్యనుమితం నప్రత్యక్షమనుభూతం - తతే, నప్రకారేణైతేయముపది
శేద్ధిప్రాయ - చాతిగుణక్రియావిశేషణరాహిత్యేన తస్యైవై
ఉపదేష్టుం నశక్యం । ఏమ ప్రత్యక్షాది ప్రమాద్యై ప్రత్యా య
యితు మశక్యత్వేపి తదవదేశార్థ మగమ ఇప్యతే - ఏదితా ఏది
తాభ్యాం అవిద్యాతతా ర్యాభ్యాంఽలక్షణంతత్ । ఇన్ధ్రియాయోపా
దేయప్రేషకేన స్వాగ్మానన్యత్స్వస్వగూఢవిష్ణుపయాజ్ఞాసోపన్య
స్యైవర్తితాస్యాదితాత్పర్యం । తతః కనపి ప్రపంచసేథాబహుశ్రుత
యజ్ఞాదిభ్యోపగమంతంనశక్యతే । అచార్యోపదిష్టనత్వమస్యాదిమహావా
త్వైకావహంబ్రహ్మస్తీతి శాబ్దాపరోక్షబ్రహ్మచైతన్యనిధిగమ్యతే । కర్మణ్య
పాసనేచాకీతస్సంసారీ ఫలప్రాప్తుమిచ్ఛతిసాధనామస్తానేన । తస్మా
దన్యథాపాస్యోఽన్జురీశ్వరోపాబ్రహ్మభేదమహాతి - నత్వాత్మా లోక

వ్రత్యయవిరోధాత్ - ఇతిశిష్యశంకాంపరిహరం వాచ్యసప్తయుశ్శ్చ ।
 త్రహ్మజాదిభిరుపాస్యం బ్రహ్మసభవతి - తైర్యదగ్రాహ్యం తేచయద్భు
 తేనచేష్టంతే తద్భ్రాహ్మిజైయమిత్యుక్తం । ఏవంహయోపాదేయవివ
 రీతస్త్యమాత్మాబ్రహ్మైతివ్రత్యయితశ్శిష్యః అహమేవబ్రహ్మైతిస్మశు
 మాగృహ్ణీయాదిత్యాచార్యః శిష్యబుద్ధివిచాలనార్థంవక్తీ । యదిమన్యసే
 మ్మమేదాహంబ్రహ్మైతితదల్పమేవ । యద్విధ్యస్తసర్వోపాధివిశేషమన
 స్తమేకమదైవతంబ్రహ్మసతత్పువేద్యం । తస్మాదద్యాపివిచార్యమేవమన్యే
 ఏవంశిష్యాచార్యసంవాదం విదర్శ్యత్రుతిస్సుమస్తసంవాదఃకృత్తమర్థం
 బోధయతి । ఏమహాబ్రహ్మహమిహజ్ఞాతవన్యదిన్యజ్ఞాతం । అవిమహా
 న్యదితిజ్ఞాతం బ్రహ్మహమిత్యవిజ్ఞాతం । ప్రతిబోధపదితం = నిర్వికల్పక
 స్వరూపసంవిన్సంవేద్యంబ్రహ్మ తాదృశీసంవిద్యోద్భూతద్యా-తయాఅపృ
 తంపిందతే । కష్టాఖిలు సంసారిగతిరజ్ఞానాత్ - అత ఇమౌవ చేత్తను
 ష్మోఽధికృతోయద్యవేదీత్ తవ సైసన్యం । యదినావేదీత్ తదామ
 హావి నాశఃస్యాత్ । తస్మాత్సర్వభూతేషు దైకమాత్మ తత్త్వం విజ్ఞా
 య కీమంతః ప్రవృత్తి ధర్మా ద్వావృత్త్య అద్యైత మాపన్నాస్స
 ప్రః అమృతాభవన్తి ॥ యస్మిమాజైర్విజ్ఞాతంతదస్తి, యన్నాస్తిత
 దజ్ఞాతం, శశశృంగకల్ప మత్యంతమసదేవదృష్టం - ప్రవావిజ్ఞాతంబ్రహ్మ
 సదేవస్యాదితి మందబుద్ధీనాం వ్యామోహనిరాసాయ కాదిదాఖ్యా
 యోచ్యతే । తదేవహిబ్రహ్మచర్పిజ్ఞేయో దేవానాం జయవరాజయహీ
 తుస్సురాసురాణాంచ - తతఃథంనాస్తీత్యేతస్యాథాస్య అనుమూలాని
 వచాంస్యత్రదృశ్యంతే । బ్రహ్మైద్యావ్యతరేణ ప్రాణీనాం కర్మత్వా
 ద్యభిమానోమిధ్యేతిదశాయత్యాఖ్యానాకా - యథాదేవానాం జయ
 ద్యభిమానస్తద్వదితి । దేవాసురసంగ్రామే ధర్మసేతుభేత్త్రాఅసు
 రాబ్రహ్మైవవిజిగ్యే - తదజ్ఞానంతోదేవాః అన్యకమేవాయంమహిమే
 త్రైకుంత-మిధ్యాభిమానాత్పరాభవేయదేవా ఇత్యనుకంపయా మా
 యిబ్రహ్మపరమేశ్వరాఖ్యం దేవానామింద్రియ గోచరేప్రాచీనభూతానాం -

కిమిదంపూజ్యం మహద్భూతమితి బ్రహ్మసవ్యతానంతదేవాః। అగ్నిర్యా
నుశ్చ తద్విజ్ఞాతునశక్తావభూతాః । సంవాద మాశ్రమపి నాదాదిం
ద్రావయ తిరోహితంబ్రహ్మ । యత్రాకాశే దృష్టం తిరోహితం బ్రహ్మ త
త్రైవతస్థావిండ్రః । ఇంద్రస్యభక్తింబుధ్వా బ్రహ్మవిద్యోమాహుపిణిప్రా
దురభూత్ । హైహవతీం వప్రచ్ఛేంద్రః కిమగ్రన్త్యప్రమిత । సాబ్రహ్మేతి
ఘోషావాచ । తద్భలేనఽజయోన్మాభిఃప్రాప్తభిమత్త్వాదేవాదురభిమా
నంత్యజః । పార్వతీముఖాదిదంబ్రహ్మేత్యగ్రతయేనజ్ఞాతవానింద్రః । ఇ
త్యధిదైవతం—దేవతావిషయంబ్రహ్మణ ఉపమానదశానం । ఆధాధ్య
త్మం—అనంతరం ప్రత్యగాత్మవిషయఅదేశఉచ్యతే । నిరుపాధింబ్రహ్మ
మందబుద్ధిభిరాకలయితుం నశక్యతేభిలు । అంతః విద్యన్నిమేషణవత్
ద్రుతప్రకాశసభర్తీత్యధిదైవతం - మనఃప్రత్యయసమకాలాభివ్యక్తిసర్వ
త్యధ్యాత్మంచ । ఏవమాదిశ్యమానంబ్రహ్మమందబుద్ధిగవ్యంభవతీత్యు
క్తం । ఏవం సగుణ బ్రహ్మపాసతో గుణవాగ భవతి, నిగుణబ్ర
హ్మపాసకిస్తుబ్రహ్మైవభవతి - సర్వవిషయవ్యాప్యత్రప్రత్యగాత్మనిష్ఠ
త్యాద్భుక్తివిద్యాయాః । బ్రహ్మవిద్యుక్తివ్యావ భవతీతివేదాంతసిద్ధాం
తాత్ । యవతాంబ్రహ్మవిద్యాప్రతిస్థాంవేద - అవిద్యా కానకర్షలక్ష
ణం సంసారబీజంవిధూయ సుఖాత్మకేస్థాత్మని ప్రతిస్థితీ - నపునస్సం
సారమావద్యతేఇత్యభిప్రాయః॥

ఇతి తలవకారోపపక్షత్రాత్పర్యసంగ్రహః.

—:0:—

అథకిరోపపక్షత్రాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః. 3.

3.—ఓంనమోభగవతే వైవస్వతాయ నృత్యవే బ్రహ్మవిద్యా
చార్యాయనదికేనీవ॥ సదేధాతోర్విశగణగత్య వసాదనార్థస్యో
పనిపూర్వస్యక్తిప్రక్రిత్యయాం తస్యరూపముప నిషదితి—ఉపనిషచ్చట్టేన
వేదాంతవేద్యవస్తువిషయా విద్యోచ్యతే—అవిద్యాదే స్సంసార బీజస్య
విశరణాద్ధింసనాద్వివాశనాది త్యనేనార్థయోగేన బ్రహ్మవిద్యా-తత్త్వా

మోక్షార్హం త్వాం మన్యే చేశ్యవాదః । తద్భుత్వానదితాని పునరా
హభగవతశాస్త్రీయ ధర్మామహాన తస్థలతతా-రతేభ్యశ్చ పృథగ్భుతం
అధర్మాచ్ఛాస్త్యత్ కార్యకారణభావంచలక్షణం కాలత్రయేనాపరిచ్ఛి
న్నం సర్వవ్యవహారగౌరవరాశీశు విస్తృతానానితద్వదహమ్యమితి । ఇ
త్యేవం పృథ్వతేనృశ్యుగువాచ సర్వైశ్వేదై రామ్నానం సర్వతపస్స
లీఖతం పదం సంక్షేపతస్త్రబ్రహ్మముగదో శబ్దవత్తి మిత్యోం శబ్దవాచ్యం ।
బ్రహ్మప్రాప్త్యాం బనానామేతన్నీకస్య తమ మిశ్యువదిశ్య ఓంకారాలం
బనస్యాన్ననః అశేషః శేష రహితసాక్షాత్స్వరూపనిధిధారయిషయా, న
జాయతే నమియతే త్యశ్చాశ్చతోయ మాత్మాహస్య మానేషికీ కేసహ
స్యతే - శరీరమాత్రాన్న దృష్టిన్నంలేతి మన్యతే చేశ్యహస్యతే మయా-
హంతాహస్యమానశ్చోభానివిజానీ-విస్తృతశ్చాత్మాహంకారహస్యతే
చ - సర్వనామరూప విస్తూపాధికత్వా ననారణీ యాత్మహతోమహీ
యాబ్రహ్మాదిస్తంబ పర్యంతస్య ప్రాణిజాతస్య హృదయే విహితః తమ
హవస్తీతి సాక్షాత్పజాన్యగతకోకోభవతి । ప్రాకృత్యైక కామిభిస్సమ
మైరస్యధావర్తిజ్జేయః - అచలోపిచారం వైచిత్ర్యవిభిన్యాదివిరుద్ధానే
కథర్తిపాధికత్వాద్విశ్వరూప ఇవభాతి - తద్విజ్ఞానాచ్ఛాకాత్యయోభ
వేత్ । యద్యపివర్తిజ్జేయో యమాత్మా తథాల్పపాదోన సువిజ్ఞేయః-
స్వాత్మకామస్యాత్మాస్వాంతమాం నామస్వకీయం యాధాత్మ్యం వివృ
ణుతే-ప్రకాశయతి - సోమలప్రవచనాదిభిః శ్రుత్వైవ విహితాత్మా
పకర్మణానుపరతః ఇంద్రియతొల్యుచికాంతః అక్షిప్తః శిశ్వాత్మానం
నాల్పయాత్ - బ్రహ్మవిజ్ఞానేనైవ ప్రకృతమాత్మానం నాల్పయాత్.

ఉపస్య స్థయో ర్విద్యావిద్యయో ర్వివిధఫలవిస్థియాయ ప్రతిప
త్తిపాకర్యాధింభూపకల్పనయా త్యాత్మావాత్మానాల్పవస్యస్థి - ప్రా
ప్తృప్రాప్యయోర్జీవపరియోః నిధిస్వయాపగతేరీ గాంతర్వద్యైకీనిహావ
త్తిత్వంకథితమ్ - భాయాగోపనిర్వృప్రకాశస్వప్రకాశవ్యయోః వివపర
మాత్మపరత్వే అసంభవాత్ బుద్ధిజ్ఞానముతం పీఠం తానినిర్విస్తౌ - అస్య

కావరప్రిన్పిన్నానినిలికప్రేకర్తవలభోక్తృత్వంచసజ్యేత - బుద్ధిజీవవర
 త్వేతుకర్తృఫలభోగకరణైకకర్తృత్వోపచారేణ పిబంతావతి నిర్దేశస్యోప
 వత్తైః - రథయాపితదేహస్థస్యావిజ్ఞానవతోబుద్ధి సారభేద్వన్తమరణసంసా
 రాధిగమ్యఫలం - విజ్ఞానవత్సా రథ్యుపేతస్మరణినః పునర్జన్మా భావగిఫ
 లం - న్యావనశీలత్వాద్విష్ణుశబ్దగమ్యంత్రహ్మైవ ప్రాప్యంతత్వం - ఇంద్రి
 యాణిస్థూలాస్యారభ్యసూక్ష్మతారతమ్యక్రమేణ ప్రశ్నగాత్మ తయాధిగ
 మఃకర్తవ్య ఇశ్యుత్తరోత్తర పరత్వముక్తం - బుద్ధిశబ్దవాచ్య మధ్యవసా
 యాద్యారంభకం భూతమాత్మం - బోధాబోధాత్మకం హైరణ్యగర్భ
 తత్వం బుద్ధిగిషరోహహానాత్మైశ్యుక్తం । మహతోపిసూక్ష్మతరం సర్వ
 సృజగతోబీజభూతమన్యాకృతనానురూపసత్త్వం సర్వ కార్య కారణశ
 క్తిసమాహారరూపసత్త్వం - అన్యాకృతాకాశాది నానువాచ్యంపర
 మాత్మ మ్యోగప్రతీతభావేన వటకణికాశ్రిత వటవృక్షశక్తివత్సమాశ్రితం -
 అప్యక్తాచూత్తతమః సర్వ కారణ కారణత్వాద్విత్వగాత్మ త్వాచ్యస
 ర్వపూరణాత్పురుషః ప్రాప్యః - తస్మాత్పరంసకిందిదిపి ఇతిసంపాదితాం
 ప్రకృష్టాగతియక్తా - తత్ప్రతిపత్త్యుపాయశ్చ వాగాదీనుపసంహృత్య బు
 ద్ధిమాత్మనియచ్ఛేదశ్చ్యుక్తః - ఏవంపురుషే మిథ్యాజ్ఞాన విబృంభితం శ్రీ
 యాకారకఫలక్షణం నానురూపకర్తృత్రయం స్వాయా భాత్మ్యిజ్ఞా
 నేనమరీమృదకరజ్జుసగ్ధగగనమలాని, మరీచిరజ్జుగగనస్వరూపదర్శనెనెవ
 ప్రవిలాప్య, స్పష్టఃకృతకృతోభవః - అతస్తద్దర్శనార్థంఅవాద్యవిద్యాప్ర
 సృప్తాహేజంతవః ఉత్తిష్ఠతేత్యామ్యపదేశఃకృతః - శబ్దప్రకృ రూపాది
 గుణరహితం అనాద్యసంతం బ్రహ్మాత్మన గుణగమ్య మృత్యుగోచరాదవి
 ద్యాకామకర్తృలక్షణాత్ప్రముచ్యతే । నాదికే విద్యా శ్రవణాదీనాంబ్ర
 హ్మలోకేఆత్మగూత ఉపాస్యోభవతీఃఫలముక్త ॥౩॥

అథఅత్తదర్శనకారణానిప్రదశికతాని - ప్రాయోగలోకస్సర్వోప
 ప్సభావేనపరాగ్నోష్ఠిః - అతస్సంపారమనుభుజ్యే - కశ్చిద్ధీరఃతాందృష్టి
 యంత్రప్రతినివర్త్యప్రత్యంచ మాత్మానం పశ్యతి - విజ్ఞానస్వభావేనాత్మ

నారూపాదిసుఖప్రత్యయాన్యజానాతిసర్వోలోకః - నతుదేహాదిసంఘా
 గః తస్మాద్దాత్యైవవిజ్ఞాతా । అతిసూక్ష్మత్వాన్మర్మజ్ఞేయం బ్రహ్మైత్య
 శంక్యతేత్ స్వప్నాంతజాగరితాంతజ్ఞానృ, సాత్వాదహమసీగ్యవగమ్య
 క్షిరోసశోచతత్త్వ క్షం - అఃగుప్తపరిమాణంమృతయపుండరీకం - తద్భి
 ద్రవత్వంతస్ కౌణోపాధిరంసుప్తమాగ్రః, అంసుప్తమాశ్రవంశవర్షమ
 ధ్యవద్భిఃబరవత్పుసుషశ్శరీరేఃషు ఏగద్వైతదిశ తస్యబ్రహ్మైకీయ
 పదిష్టం॥ ॥అభిమర్మజ్ఞేయశ్వాప్సృహ్మణఃపునరిపీప్రకారాంతరేణతత్వ
 క్షిధారణోపాయాఃప్రసక్తాః॥పురంనానాశరీరమేకాకశద్వారం - త
 త్స్వామినంపరమేశ్వరంభ్యాగ్నానశోచతేతి । నర్వపుగవత్త్వాత్కైవలమ
 పురమధ్యసింహాసనాసీనం రాజానంమంత్రిద్రభృత ఇవహృతయపుండరీ
 కగతిమాత్మాన చతురాదీమృతాసతై - పురస్వాయినోవిక్రమమాణాపుర
 వాసీజనఇవ ఆర్కమౌపగమే తుణమాత్రాతాత్యకారణ కలాపంసన్న్వి
 మిద్రాపిధ్యస్తంభవతి - యద్విజ్ఞానాశ్చర్య స-సారోపరమో భవతి ను
 హ్యంశస్త్రిహ్యూత్యతే - దేహీనఃస్వరూపాజ్ఞానేననురణంప్రాప్యక
 ర్మానునుణంజన్మముహూరాపునవంశ- సుప్తైషుప్రాణాదిషుయోగస్యపీతి
 స్వాపీకషపిశ్యాప్రపంచం నిర్మూరయజ్ఞాగ్ని తన్మృహ్యగ్యవశేనం-
 ఆనేకతాగ్ని కబుద్ధి వాలితాంత్యిరీణానాం ప్రమాణోపపన్నమహ్యై
 కత్వవిజ్ఞానమసకృదుచ్యమానమపి అన్యైరపిద్ధినాం బ్రాహ్మణానాంచేత
 సినధీయత ఇలిగన్మృతిపారవ ఆరంభోన్మరిః, అగ్నిశ్చైక ఇత్యా
 దిదాత్యైకత్వపునరాంతా న్నగీరహృయానకాశేజ్ఞానైతన్యకారే
 ణాభివ్యక్తిం నివృత్తిబాహ్యవృత్తియోనుచిత్యన్తి - ససర్వేశ్వరస్సర్వజ్ఞః
 స్వత-గ్రః తంస్వాత్మత్వేనయేజానన్తి నేషాంతాః॥ ॥యార్యచంద్రతార
 కాగ్నిభిరప్రకాశ్యం తస్మిన్ప్రకాశకంస్వయంప్రకాశకమార్జ్యైశ్చన్తి॥
 లోకేయధానూలావధారణైవ మూలావధారణంవృషిశ్యక్రియతే, త
 ధాసంసారకార్యవృథావధారణం తన్మూలస్య బ్రహ్మణః స్వరూపావధ
 ధారయషయాతత్వభివృద్ధినిర్ణయః । స్వామినిర్వృప్త్యభృత్యాఇవ చ

ద్రాదిత్యగ్రహాదికంజగత్ సేవ్యరంగయమేనవర్తతే । తజ్ఞానేనజగద్భ్ర
 మనివృత్తిః - శరీరవిద్రంసనాత్పాగ్నాత్మ బోధాయ యతోన్నస్థేయః
 అలింగస్యాత్మనః దశానం నోపపద్యత ఇత్యాశంక్యఇంద్రియాగౌచర
 మాత్మానం సాంగయోగ సమాధినాజానీయాత్ స్థిరాపీండియధార
 తాయోగః । బుద్ధ్యాదిచేట్టోపరమాద్రవమాదః అత్మానువోవాగాద్యపా
 ప్యతయాతత్త్వభావేనఅస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్యః - కార్యంకారణవ్యతిరేకేణ
 నాస్తీతిసత్త్వమాత్మ మోహమిత్యనుభూయతే । ఏవం పరమార్థదశికాః
 యస్మిన్వా లేసర్వే కామ్యా కామయితవ్యస్యాన్యస్యాభావాత్ పరీర్యం
 తే ప్రతిపనిర్వాణ వత్సర్వబంధోపశమాత్ బ్రహ్మైవ భవతీత్యన్వైతసి
 ధాంతఉపనిషత్తాత్పర్యపిషయః॥

ఇతికవస్థితాత్పర్యఃపయార్థసంగ్రహః.

—:0:—

అథప్రశ్నోపనిషత్తాత్పర్య పిషయార్థసంగ్రహః. ౪.

౪.—అథర్వణైబ్రహ్మదేవా నామత్యాదిమన్తస్త్రిన్లితమేవాత్మగ
 త్వం బ్రాహ్మణమనువచతి - ఋషిప్రశ్న ప్రతిపచనాభ్యాయికయా వి
 ద్యాస్తుతా - తస్యం ప్రశ్నోపనిషది భారద్వాజాదిప్రశ్నానాం పిషులా
 దోక్తప్రతిపచనైః బ్రహ్మగత్త్వోర్థయసికృతః । తపోబ్రహ్మచర్యశ్రద్ధాగు
 రుసేవాదిసుఖప్రప్టునాధికారఉక్తం - ప్రజాగిసంసరిప్రజాతా ఇప్రశ్నః
 ప్రజాపతిస్తపస్తప్త్యా ఆగ్నియోమాత్మకం మినునముత్పాదయామాస- శీ
 తోష్ణయోగాత్ప్రజాఉత్పన్నాఇతి తత్పరిణామ ప్రకాశాః తత్తత్తతయ
 శ్చప్రదశికాః - చంద్రాగ్నాదిశ్యస్వరూపానిచారితాని దక్షిణో
 త్తరగతీచారితే తద్భిర్యజ్జైగత్త్విగువోష్మత్తి- రత్యాప్రజాసంభవః
 తత్త్రినాసిఫలంబోక్తం॥ ॥ప్రాణోత్తాప్రజాపతిరితిపూర్వ ప్రశ్నోక్త
 మస్మిన్మరీచే వధారయితవ్య మితిప్రశ్నాతరారంభః - తమకరణ భార
 కాగ్గతిదేవాః, తేషుకౌపరిష్ఠభిప్రశ్నః - పంచభూతాని శరీరారంభ
 కాణి - ఇంద్రియాణిశరీరధార కాణి - కార్యలక్షణలక్షణాదేవాః - ఇ

దంకార్యకరణసంఘాతమహామేవ ధారయామీత్యవప్తం భేన పరస్పరంవివ
దంతే - పరీక్షాయాంప్రాణావరిష్టఅసీత్ - ఏషప్రాణోగ్నిసూర్యవర్ణ
స్యేంద్ర వాయుపృథివ్యాదిరూపః - వాగాపభిస్ప్రాణైఃస్త్రుతఃముఖ్యప్రా
ణఃప్రజాపతిరేవేత్యవధృగం॥ ॥కుతస్ప్రాణోజాయత ఇత్యాదిప్రశ్నః,
ఆత్మనభ్యుత్థరం - ఆత్మాసంమాప్నూమ్యేన వర్ణిణఃహృదిసఉపాస్యః,
బాహ్యప్రాణోధిదైవత మాదిత్యః । ఆదిత్యాదిరూపేణ ముఖ్యప్రాణః
ప్రాణాద్యనుగ్రాహకః - మరణకాలేయద్బిక్తోబేషః తేనైషముఖ్యప్రా
ణవృత్తినూయాతి - ప్రాణస్తంభోక్తార్థంకర్మవశాన్మృదాసంకల్పితంలా
కంనయతి - ఇహసతత్యపిచ్ఛేద్య పరత్రప్రాణ సాయుజ్యాదికంప్రాణవి
ద్యాయానిఫలం॥

ప్రశ్నత్రయేనాపరవిద్యాగోచరంపరిసమాప్యఅధేగానీ మసాధ్య
సాధన లక్షణ మప్రాణమన నోసౌచర మతీంద్రియ మవిషయఃశేవంస
త్యం పురుషాభ్యవక్తవ్యమితి పరవిద్యాసౌచరం ప్రశ్నత్రయమారంభం-
దేహేజాగ్రదాద్యవస్థానుపురుషస్సోద్యతభిః జ్ఞాతం స్వప్నోపచార్యతే-
జాగ్రదృశానా నివృత్తస్య జాగ్రద్వదంత శ్శరీరే యస్తేశానం స్వప్న
ఇత్యుచ్యతే - తత్కంకార్య లక్షణేన దేవేన నిర్వర్త్యతే! కింవా
కారణ లక్షణేన కేనచిత్! జాగ్రస్సృష్ట వ్యాపారో పరతౌ నిరా
యాన లక్షణం సుఖంకస్య? సముద్రం ప్రవీస్తనద్యాదివత్, సుషుప్తీత్ర
ప్రళయకాలయోగికార్యకరణసంఘాతస్యకీర్తిక ప్రసన్నస్వప్రకృత్యోభవతి
తిప్రశ్నః । అస్తంగచ్ఛగిమానృగ్యస్య తెజోమండలే విరీచయస్సర్వా పకీ
భవంతి, పునరుదయతస్యవ్రతగంధి, ఏవంసర్వాణి కరణానినస్యేకీభవం
తి - తేనపురుషస్సృపితీశ్యచ్యతే - తదాశరీరేప్రాణాగ్నిగ్లాగ్నితే- ఏ
షదైనందినోయజ్ఞః- ఏవంవిదుషఃశ్రోత్రాద్యపరమకాలాదాదభ్యయా
వత్సుప్తోత్థితోభవతి తావత్సర్వయాగ ఫలానుభవోనా విదుషామివా న
ద్ధాయేతివిద్వత్ప్రాయతే । జాగ్రశ్శునుప్త్యంతగారే రవిరిక్తి ఏతస్య
త్వని సంహృతశ్శ్రోత్రాదికరణః స్వప్నే విషయవిషయ లక్షణమనేకా

త్వభావగమనమనుభవతి స్వతః శ్రేయః - సహిపరమాధ్యతః స్వత
స్వపితృజాగర్తివా - సనన్దపాధిక్యతమేవ తస్యజాగరణంస్వప్నశ్చ - త
స్తాదాత్మనఃస్వయంత్యోత్తిష్టోపపత్తిరవ్యాహతాయదామనోదావాగ్ని
వదవశేషవిజ్ఞానరూపేణ కృత్స్నశరీరంవ్యాప్యవతిష్ఠతేతదాసుషుప్తోభ
వతి - దశానద్వారస్య తేజసానిరుద్ధత్వాత్సంత్యోదేవః స్వపాక్షాన
వశ్యతి । ఆనందమయకేశశబ్దితం అనభివ్యక్తిమనఃకానానావద్భానం
సుషుప్తిగర్భి - సుషుప్తాస్వరూపమఖమేవ విశేషవిజ్ఞానరూప విజ్ఞేయా
భావేనిర్వాతస్థవీప్రభావత్ సన్యక్ప్రకాశతేతదాపక్షిణో నివాసవృ
క్షమివ సర్వమాత్మనః అక్షరేసంప్రకృష్టతే । సర్వం భూతతత్త్వాత్రాదికం
కరణవిషయాదికంచ అక్షరేఽత్మనిసంప్రకృష్టతే - అక్షరంప్రతపద్యగర్భి
తదేకత్వవిదగళలముక్తిం - అక్షరంతుసర్వవిశేషగరహితంమనోవాగా
ద్యగోచరంసత్యంపునమాఖ్యం । సవిజ్ఞానాత్మాఅగాన్యవిభిన్నేవైవయం
రాదిభిస్ప్రాజ్ఞేష్యనివ్యాదిభిర్భూతైఃసహయత్రాక్షరేప్రవేశం తదక్షరం
సర్వత్యాగీవేత్తివిద్యయాహమస్మితి - ససర్వభూః॥

అథేదానీంపరాపరబ్రహ్మప్రాప్తిసాధనత్వేమోంకారస్యోపాస
నవిధిగ్నయా ప్రశ్నఃతేనకతనం లోకంజయంతి । స్యురక్షరంపునమా
ఖ్యంపరంబ్రహ్మ । అపరంచప్రాణాఖ్యం ప్రథమజం, ఓంకారప్రాణత్యా
దోంకారపవ । పరంహిబ్రహ్మశబ్దాద్యపలక్షణానహంకారం సర్వధర్మవిశే
షవర్జిత మతీంద్రియం సతక్యం వనసావగాహితం । ఓంకారేతుపిష్ట్యా
దిప్రతిమాస్థానీయే భక్త్యావేశితబ్రహ్మభావే ధ్యానివాంతత్పరసంపద్య
వగవ్యతే-శాస్త్రప్రామాణ్యాత్ । తథాపరంచబ్రహ్మ । తస్మాత్సర్వం
చాపరంచబ్రహ్మయదోంకార ఇత్యుపచర్యతే - నేదిష్టంహ్యంబనమోం
కారోబ్రహ్మణః । ఓంకారమాత్రాభిజ్ఞాభిధ్యానితేతి విద్యాఫలాన్య
త్కాని - శ్రీమాత్రాంకారాభిజ్ఞోజీవఘనోహిరణ్యగర్భఃతస్మాత్సర్వంపరమా
త్మాఖ్యంపురితయమీక్షతేప్రణవోపాసక ॥

విజానాత్మనస్సుషు ప్రకృష్టాంతేనప్రళయేవ్యక్షతే జగన్సంప్రకృత
 తిజ్ఞాతం-తతవవోష్వద్యతే ఇతిచసద్ధం నహ్యకారణేకార్యస్యసంప్రకృష్టాన
 వపద్యతే - తత్పరిణానాద్ధిపరంశ్రేయః, వక్ష్యంత్యత్త్వతర్హితక్షరంప
 ంపురుషాభ్యంవిజ్ఞేయమితి - తదర్థస్యతస్మాదరభ్యతే-ముముక్షూణాంయ
 విశేషోత్పాదనాథాంవృత్తాన్వాభ్యాన-చక్రతం । మోక్షశసంభ్యాకాఃక
 ంసంప్రసాదయవాత్సవతస్సృజ్యారోపితయాపాః యస్మిన్పురుషేసమోక్షక
 తంజానాసీతిప్రయోగం నామామిమంవేదేణ్యబ్రువం - నాన్యతవక్త్రమ
 ంమి, క్వాసౌపురుషఇతిత్వాంపుచ్చాన్మితివ్రతం । ఇహైవాన్తశ్చరీరే
 ప్తదయపుండరీకాకాశమధ్యసపురుషఇశ్వరైరం । తదపాధికలాభ్యా
 వస్యఅపనయనేనవిద్యయాసపురుషకేవలోదగ్మయితవ్యఇతికలానాం
 ంజాతీనాంతస్పృభవత్వమచ్యతే । అత్యంతస్థితేషేషహ్యర్షయే అత్తి
 తేప్రతిపాద్య ప్రతిపాదనాదివ్యవహారః అభ్యారోపమస్తరేణకర్తవ్య
 యః । అవిద్యావిషయాన్కలానాంప్రభవస్థస్యప్రయాఃచైతన్యేఆరో
 పితే-చైతన్యవ్యతిరేకజైవహికలాః జాయమానాత్త్వంత్యప్రప్రియ
 నాశ్చ సర్వదాలక్యంతే - అనివచ భ్రాంతాఃబహువిధమతావలంబి
 వివదంతే, తన్నిర్ణయాయస్యప్రస్థిత్యుపసంహారైస్తత్కారణంసూచితం-
 వ్యస్సుముద్రంప్రాప్యనామయాపేవిహాయ యథాస్తంగచ్ఛంతి - తథా
 స్తుమోక్షకలాః పురుషం ప్రాప్యాస్తంగచ్ఛంతి - నామయావప్రపంచ
 పుత్తై అమృతేనిపురుషఇత్యేవ ప్రోవ్యతే ॥ ఇక్వాత్కైవలక్షణ శ్శుద్ధా
 వ్తసద్ధాంతేనప్రశోపనిషత్తాత్పర్యవిషయఇతి విజాయతే॥౪॥

అథముండకొపనిషత్తాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః॥౫॥

౫.-అగర్వణవేగస్య బ్రహ్మూప నిషర్వోప నిషదాద్యానుబ
 వ్యమావనిషత్సౌరీరికమిమాంసాయాం అన్యశ్యక్వాదిగుణకోధన్త
 ః"ఇత్యాచ్యుధికిరణోపయోగినిమత్త్రయాపాపిముండకోపనిషత్ అత్తి
 త్వినిర్ణయికా । అత్రిభిశ్యతేహృదయగ్రంధిః, బ్రహ్మవిద్యగ్రంథ వభవతి,

ఇత్యాదికం ప్రయోజనం విద్యాయాః - యద్యపి సర్వాశ్రమిణాః సాధికారో
 స్తిజ్ఞానమాత్రే - తథాపి సన్యాసస్థైర్యవైరవమోక్షసాధనం బ్రహ్మవిద్యా-న
 కర్తృసహితస్యేభ్యేక్షరచర్యాంచరంత ఇత్యాది నాసాధికారీవశితః | విశ్వ
 స్య కర్తా బ్రహ్మజ్యేష్ఠపుత్రాయాథర్వా యబ్రహ్మవిద్యాః ప్రాహ-అథర్వాం
 గిరసే, అంగిరాశ్యౌనకాయ, ఇతి గురుసంప్రదాయాదశితః | ఏకస్మిన్జాతే
 సర్వవిద్యవత్తీతి శిష్టప్రవాదం శ్రుతవాన్మౌనకః | తద్విశేషం విజ్ఞాతుకా
 మః యస్మిన్జాతేన సర్వమిదం విజ్ఞాతం స్యాత్ తత్తే మితి గురుం ప్రవచ్ఛ |
 గురుగిప్రాహ - వేదాదిహుష్యేసరావిద్యా - యయా తత్తక్షరమధికగవ్య
 తేనాపగాపిశ్యతి, ద్వేవిద్యే వేదితవ్యే-యత్తరప్రశస్యమిత్యాది లక్షణేన ల
 క్షరేణ పరావిద్యాపిపృతా - ఊర్ణవాభివృష్టాంతేన భూతయోనే రక్షర
 స్యజగత్సృష్టృత్వముక్తం-ఓషధివృష్టాంతేన జగదాత్సవ్యతిరిక్తం ప్రభవ
 తీతిజ్ఞాయతే - సత్యకేశలోమామ్యసేత్తివృష్టాంతేన వితోజహోత్సేత్తిద్వా
 తా - దృష్టాంతోపాదానం సుఖప్రబోధార్థం || పరాపరవిద్యయోః సం
 సారమోక్షోపపయా | స్వగ్రాదిఫలకమగ్నిహూతాదికం సేవావ్యజ్ఞా
 నసహితం కర్తృతావస్థిలం సంసారమఃఖమూలమితి నిందితం | జ్ఞానయు
 క్తాః బ్రహ్మచారీణావానిప్రథాస్త్విన్యాసినశ్చతవశ్యృద్ధేసేవంతే | ఉపరత
 కరణగ్రామాః | విద్యాంసోగృహస్థశ్చజ్ఞానప్రధానావపయః | తేదసూ
 ర్యోపలక్ష్మితేన ఊత్తరాయణేన ప్రక్షీణకర్మాణస్సంతఃసత్యలోకాదాయా
 వత్సంసారస్థాయినం హిరణ్యగర్భాఖ్యమస్మత్పురుషం యాంతి | సర్వస్మా
 త్సంసారాద్విరక్తస్యతు పరవిద్యాయాహుధికారః ||*

యస్మిన్విజ్ఞాతే సర్వమిదం విజ్ఞాతం భవోతత్ పరస్యాః బ్రహ్మవి
 ద్యాయాః ఏవయఉద్యతే | నానాదేహేనాపాధిదేహసువిధీయమా
 నత్వాద్వివిధాః భావాః జీవాః ఆకాశా ఇవ ఘటాదిపరిచ్ఛిన్నాః ఉపాధి
 భేదమనుభవంతి | దేహేనాపాధి నిమిత్తమేవ అక్షరస్యాపి జీవోత్పత్తి
 ప్రళయనిమిత్తత్వం - పరతః అక్షరాత్ యత్పరం సర్వోపాధిభేదవర్జితం
 అక్షరమైవ స్వరూపం ఆకాశస్యేవ సర్వమూర్తివర్జితం సేతి నేతీత్యాదివిశే

మవిశేషణంబమూలమితివివక్షితం । పరవిద్యావిషయవిర్విశేషమమూ
ర్తమేవసత్యంపునుమంమభాధిగమాయసవిశేషంవక్షిశ్రుతిః । యస్యాగ్ని
ర్హుర్ధావతుషీచంద్రసూర్యౌ సపర్వభూతానామంతరాత్పత్తైలో
క్యదేహేవాపార్థివప్రభనుశరీరీజిష్టురనంతః । సహిసర్వకరణాత్పావిజ్ఞా
తా - సర్వంతస్మాదత్పన్నమితివిస్తృతం ॥ అహంపదక్షరంకేనప్రకా
రేణ విజ్ఞేయమితి విచారితం - తస్మిన్నక్షరే చేతస్సమాధాన ముపదిష్టం -
ప్రణవోధనుశ్శరీరోమ్యత్కైత్యాదినా ప్రణవోపాసనయా దేహోద్యనాత్మ
ప్రత్యయితరసగరణేన ఆక్షరైకాత్మత్వం ఫలమాపాదయేదిత్యుక్తం । అ
క్షరమైవ దుర్లభ్యత్వాత్ పునఃపునర్యచనంసౌలభ్యార్థం - ప్రత్యక్షస్వ
రూపంజ్ఞాత్వా ఆన్యావాచో విముంచభేత్యుపదిష్టం । హృత్పుండరీక మ
ధ్యస్థానాశే ప్రతిష్ఠితఇతి అత్తోపాసనోపదిష్టా । సహ్యత్వానునోవృత్తి
భిర్విభావ్యత ఇతినునోమయః - కారణాత్మనాపరం, కార్యాత్మానా అ
వరంచేతి వరావరేతస్మిన్ సాక్షాదహమస్మితి వృష్ట్యాసంసరణోచ్ఛేదా
స్తుక్తిరుక్తా - ఉక్తస్యైవాధ్యసంక్షేపాభిధాయకా ఉత్తరేమన్త్రాః ॥

అథోక్తపారమాధ్వికాద్వైతావధారణాధికంసత్యాదిసాధనానాంవ
త్తవ్యతయా వ్యావహారికం ద్వైత ముపన్యస్తం - సువర్ణౌపక్షిణాదివ
అవిద్యాకామకర్మచాసనాశ్రయ లింగోపాధికా ఆత్మైశ్వరౌసర్వప్రాణి
ఫలాశ్రయం ఆవృత్తమూలప్రభవం త్రైత్యసంజ్ఞక మశ్వభివృత్త మాశ్రి
తావతికల్ప్యతే । తయోరేకః త్రైత్యజ్ఞః కర్మఫల ముపభుక్తైస్సావివేక
తః । ఇతరశ్చత్వరః నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్త స్వభావః సత్వోపాధి కర్మఫ
లంనోపభుక్తై - రాజవద్దశనమాత్రేణప్రేరకోవృత్తతే । యథోక్తేకీరీ
రేపునుషోక్తాజీవః సమద్రవినగుగో భారాక్రాంతాలాబురీవ దాగా
దినాదేహోత్పభావమాపన్నసంసరతి । అనీశయాఅనాదిభేదవాసనయా
ముహ్యమానః కేనదిష్పరమకానుజీకన దశిత యోగమార్గః యదాత
సంసారిణమీశం అయనమామస్మిన్వివశ్యతితదాపీతశోకౌభవతి । అన్యో
పిమంత్రః ఇనుమేవార్థమాహునివస్తరం । ఏవంబ్రహ్మసర్వవిద్యాత్రై

త్రజ్జఃపరమంసామ్యమద్వయలక్షణంప్రతిపద్యతే । ఏవంసర్వభూతస్థమా
త్తానం యస్మాత్సావాత్మభావేన అయమహమస్మీతి విద్వాన్ అత్మనా
స్యస్వపశ్యతి అతోనాతివదతి ఆత్మక్రీడః ఆత్మరతిః వైరాగ్యాది క్రియా
వాన్ జ్ఞానధ్యానాదిక్రియావాంశ్చసన్నానసీజేవన్ముక్తో బ్రహ్మవిదాంవరి
ష్టాభవతి । సత్యాదీనిభిర్యోః సమ్యక్జ్ఞానసహకారీణి సాధనానీతవిహి
తాని సత్యసాధనస్తుత్యథోర్థవాదశ్చోక్తః- పునరవ్యసాధానజేవ్యసాధా
రణంతమలబ్ధిసాధనముక్తం - ఏవముక్తలక్షణం సర్వాత్మానమత్మ
త్వేనప్రతిపన్నః యంయిలోకం మహ్యమస్యస్మైచాభివేదితి సుంకల్పయ
తి తంతంలోకంప్రాప్నోతి తాంస్తాంశ్చకామాన్ । విభూతిమిచ్ఛతి ఆ
త్మజ్ఞానేనవిశుద్ధాంతః కరణమర్చయేదిత్యుక్తం ॥ ముముక్షోః కామ
త్యాగవప్రధానంసాధనం - సర్వలాభాత్పరమాత్మలాభః - నానా
ప్రవచనాదినాలభ్యః - కిన్తుపరమాత్మాస్మిత్యభేదానుసంధానేన వరిజేన
లభ్యః - బహిర్ముఖైశతశతశోపిశ్రవణాదౌ క్రియమాణే నలభ్యతే - ఏ
వంయోవిద్వాన్వృణోతే తస్యప్రాప్తిమిచ్ఛంతః ఏషఆత్మాఅవిద్యాస-చ
న్నాంస్వాంపరాంతమాం స్వాత్మతత్త్వస్వరూపాం ప్రకాశయతి । వరణ
సాధనాని సన్యాససహితాని బలాప్రమాదతపాంసి । ఏవంబ్రహ్మవిదః
సర్వమేవావిశంతి - భిన్నఘటాకాశవత్ అవిద్యాకృతోపాధిపరిచ్ఛేదం
జహతి- వేదాంతవిజ్ఞానేనపరమార్థనిర్వచ్యవంతః శుద్ధసత్త్వాన్నానసి
నః బ్రహ్మలోకేషుపరాత్మాభ్యసంసారావసానకాలే పరామృతాఃజీవంత
ఏవబ్రహ్మసూతాః నిర్వృత్తిముపయంతి (శకునీనామివాకాశే జలేవారి
చరస్యచ । పదంయథాన దృశ్యేతతథాజ్ఞానవిదాంగతిః) । అపిచ, అవి
ద్యాదిసంసారబంధాపనయనమేష మోక్షమిచ్ఛంతి బ్రహ్మవిదః - నకు
కార్యభూతం- మోక్షకాలేదేహరంభకాఃప్రాణాదికం స్వంస్వంకార
ణంగతాభివంతి । పంచదశకలానులీనాసు విజ్ఞానమయశ్చాత్మాఉపాధ్య
పనయేనతి బ్రహ్మశాస్త్రకాశకల్పే వరీభూతఃఅపిశేషతాంగచ్ఛతి - జలా
ధారాపనయయివసూర్యాదిప్రతివింబం సూర్యైః - ఘటాద్యపనయవాత్

ఘటాద్యాకాశవివాకాశై - ఏవంబ్రహ్మవిద్యైహ్మైవభవతీతి “సర్వపరీ
భవంతీ” తిశ్రుత్యుక్తమ్. సముద్రేలస్తంగతానద్యభవేత్యాదిర్ద్వైతాంతః।
బ్రహ్మవేదబ్రహ్మైవభవతీగ్యభేదనిర్ధారణం॥

ఇతి ముండకొపనిషత్తత్త్వగ్రంథవిషయసంగ్రహః - X

అథమాంశూక్యోపనిషత్తత్త్వగ్రంథవిషయసంగ్రహః - ౬.

అథర్వణేనామూక్యోపనిషత్ ప్రణవాథారహస్యంబోధయతి-
శ్రీగౌడపాదాచార్యస్య నాగాయణ ప్రసాదతః ప్రసవన్నాః మాంశూ
క్యోపనిషత్కాండము రణవగాఃశ్రోతాశ్చ ఉపశమనః - వ్యాఖ్యాతాశ్చ భా
ష్యతాః - తేషు శ్రీవైష్ణవ ప్రసేవత్యాంః మిశ్రైః ఏకోనరెంశన్లోచకాః
మాంశూక్యోపనిషత్ ప్రవేశ్యాఖ్యాతాః - రంగగామానుజీయవ్యాఖ్యానే
రుగౌడపాదీయాభిరవ్యాఖ్యాతాః ద్వైతిభిరానందీర్థాచార్యైస్తుకేవ
నన్లోకాః ఉపనిషత్ ప్రవేశ్యాఖ్యాతాః - అగ్రచ ప్రకరణచతుష్టయం। వే
దాంతసాంసంగ్రహభూతిమిదం ప్రకరణచతుష్టయం ఓమిత్యేతన్తరమి
త్యాది। రోగార్థ్యరోగవృత్తౌన్నస్థతేవ సాంసారికమఃభారోపాయత్వ
నః ద్వైత ప్రపంచోపశమే స్వస్థతా నామా ద్వైతభావనః ప్రయోజనం।
ద్వైతప్రపంచస్య అపిద్యాత్మిత్యాత్ ఏవ్యయాతమపశనఃస్యాత్ ఇతి
బ్రహ్మవిద్యాప్రకాశనాధాన ఉపనిషత్। తత్రతావత్ ఓంకారనిర్ణయా
య అగ్రప్రధానం అన్తరగ్యప్రవివక్ష్యపాయభూతం ప్రకరణ ప్రకరణ
ముక్తం సర్వవికల్పవశ మేజ్జగద్వైతవతి త్రిత్ ద్వైతప్రపంచోపశమే
అద్వైతప్రతిపత్తియోగ్యవతి నిస్సద్వైతం విభవతిద్వితీయం ప్రకర
ణం। తథాఅద్వైతస్యాపివైగ్య ప్రసంగప్రాప్తాయైభిప్రధాన్యదర్శ
నాయత్వతీయం ప్రకరణం। అద్వైతస్య తథాత్వప్రతిపత్తి విరుద్ధవైదిక
వాదనిరాకరణాయ చతుర్థం ప్రకరణమితి॥

తత్రాదాఓంకారః స్థయస్య అన్తరగ్యప్రవివక్ష్యపాయత్వం ప్రతి
పాదితం। తతః అభిధానాభిధేయయోః ఏకత్యేపి అభిధానప్రాధాన్యే

సనిదేశశక్తికృతఃమి త్యేతదక్షరమిదంసర్వమిత్యాదిసాః ఓంకారస్యచతు
ష్పత్త్వింవివృతం । పిశ్వలైజసప్రాజ్ఞతురీయాః ఆకారోకారమకారా
ర్థమాత్రాఃచత్వారఃపాదాః । తత్త్రిదవస్థాస్వరూపాదికంవివృతం । జా
గరితావస్థాయామేవవిశ్వాదీనాంగ్రయాణామనుభవప్రదగ్ధ నాగ్ధో దక్షి
ణాక్షీతిర్లోకః । “వంధ్యాపుత్రోనత త్వేనమాయయావాపిజాయతే,, ఇ
తివత్ నాసతాంప్రభవః, కిన్తు, అనాద్యవిద్యయావ్యావహారిక సతామే
వవిశ్వలైజసప్రాజ్ఞ భేదానాంప్రభవః । సృష్టి చింతకానామేవ సృష్టివిక
ల్పాః - స్వప్నమాయాసరూపాయాంనిష్ప్రియోజనాయాంసృష్టాము
ముతూణామసాదరః । ఇచ్ఛానూత్రంసృష్టిః - కాలాన్యుష్టిః - భోగా
ర్థంసృష్టిః-క్రీడార్థంసృష్టిః-విభూతిసృష్టిః- స్వభావసృష్టిః-ఇత్యా
దయోపికల్పాఃసృష్టౌతత్త్వద్వానిభిశ్చింత్యంతే । నాంత్యప్రాశస్త్యమిత్యాదిసా
సర్వశబ్దప్రవృత్తి నిమిత్తశూన్యత్వాత్తస్యశబ్దానభిధేయగ్నిమితి ఏశేష
ప్రతిషేధేనైవతురీయంఽరిష్టం । అధ్యాసాధిస్తానత్వేనసగ్యత్వాత్సమీ
న్యం, భేదపికల్పరహితత్వాదన్వేతిం, ప్రతియమాన పాదప్రయరూపత్వైం
తుణ్యాచ్యతుర్థంపాదం, మన్యంతే । సత్త్వాగ్నిమిత్తానివాక్యార్థకాః
విజ్ఞేయః- జ్ఞాతేద్యైతాభావః । ప్రాజ్ఞలైజసపిశ్వలక్షణానాం సర్వముః
ఖానాంనిష్పత్తైశాసమరీయతత్త్వా । గుర్యయాధాత్త్వై వధారణార్థం
విశ్వాదీనాంపామాన్యవిశేషభావా నిరూపితాః । నిమిత్తాంతర ప్రాప్త
శంకాశ్చనివారితాః । కదాతురీయేనిష్పితోభవతీశ్యపిచారితం । త్రై
కాలికాబాధ్యమద్యైతంసత్యం ప్రపంచనివృత్త్యా చేత్సృతిబుద్ధ్యతే - అ
నిష్పత్తైప్రపంచేకథమద్యైత సిద్ధిరిత్యాశంక్య మాయామాత్రమిదంద్యై
తంవస్తుతోనాస్తీతినమాహితమ్ । ॥ ఓంకారఃపాః శబ్దప్రభజ్యమానః
మాత్రాశక్తికృత్య వత్తత్తత్త్వధిమాత్రమ్ । మాత్రాశ్చ ఆకారణికా
రోమకారణితి । తత్రవిశేషనియమగ్నికృతః । ప్రపంచోపశమఃఅద్యైతశ్శి
వః చతుర్థఃపాదః సర్వస్యోగ్నబిద్ధిప్రళయఃరజ్జుసర్వమృగతృణ్ణికా
స్వపాక్షిదవదుగ్ధద్యమానాః మాయావిసంపరమేశ్వరాద్భాసంతే - మా

యావిస్థానీయం ప్రణవమాత్మానం జ్ఞాత్వా తదాస్తభావం వ్యక్తుతే
సర్వదైవతోపశమత్వాత్ శివః యథావ్యాఖ్యాత ఓంకారో యేన విది
తః స తత్వస్య మనవాన్మునః నేతర శ్చాస్త్రవిదపః । ఇత్యాగమప్రక
రణంప్రకమమ్॥

ఏకమేవాద్వితీయమిత్యాది ప్రతిభ్యః జ్ఞాతేదైవతం నవిద్యత ఇ
త్యుక్తం సంవాది ప్యాత్ - తత్తోపపత్త్యాఽపి దైవతస్య వైతభ్య మవ
ధారయిశుం ద్వితీయ పకరణ మారబ్ధం । వైతభ్య భావో వైతభ్యం అన
త్యుక్తం । స్వప్నేన ర్వేషాం బాహ్యవా మాధ్యాత్మికానాంచ భావపదా
ధానాం ప్రమాణమిహ లాః వైతభ్యమాహుః । వైతభ్యహేతుశ్చ అల్పవ
రిమాణః శరీరసభ్య పర్వతహస్త్యాః యో మహాభావా ఉపలభ్యంతే-
న బహిశ్యగీరాత్ - తస్మా దైవతధా భవతు మహాంతీతి । స్వప్నకృతదే
శాంతరగమనం ప్రతిబోధానంగుం తస్మిన్ దేశేనవిద్యత ఇతివిద్యతే-
వవమాది కాః అనుభావకి యుక్తిః । బహుశః ప్రకర్షితాః । స్వప్నకృ
ష్టాంతస్య అపూర్వత్వాశంకాం నివాళ్య త్య జాగ్రద్భేదానాం పునః స్వ
ప్నశుల్యత్యంప్రవ విగ్రహత్వా స్వమాత్మానం స్వమాయయా స్వస్తిన్నే
వనానాకారంకల్పయి - తస్మాదావివసర్వాదీ - స్వయమేవ తా
బుధ్యతేభేదా - తస్యదేవతే న గుంధివశ్యయః నాన్యోతోస్తి జ్ఞాతే
త్యాదిత్రుతీనాం సాధనాంతరాభావో స్వయమేవ కర్తృ కరణంచేతి
యుక్తిః స్యాజ్ఞానానుభవస్య చదర్శనాత్ । స్వప్నవిద్వితిపరికిల్పితం సర్వం
మనోవాసవాదు గ్రాభివ్యక్తానాం భానానాం యద్యప్యంతరవ్యక్తత్వం-
ఘృటత్వం వా బహిశ్యగేసుగాది ప్రయాణం - నాసాభేదానా మస్త్య
కృతోవిశేషః - స్వప్నేపినిభాదితేనాత్ - క్రిత్వింద్రియాంతరకృతవ
ద - అతో జాగ్రద్భవా అపి స్వప్నభావా ఇవికిల్పితా ఇహిసిద్ధం । సర్వకల్ప
నామూలంకరకల్పనేత్యుక్తిం । ఏకదైవత అర్చనః మాయయా బహు
త్వవదాభాసః । దైవతస్య యుక్తిభి రుక్తమసత్యత్వం వేదాంత ప్రమా
ణేరేవావగతం । సర్వోయం గౌరవో వైదికశ్చ వ్యవహారః అవిద్యావిష

యవవ । ప్రమాణయక్తిభ్యాం ద్వైతమిథ్యాత్వప్రసాదనేన అద్వైత
మేవపాఠమాధికమితి నిర్ధారితం । విదితరాశైరిత్యాదినా సర్వాన
భావప్రశమనమద్వైతమేవ శివమభయమిత స్తూయతే ॥ ఇతిద్వైతక్య
ప్రకరణంద్వితీయమ్ ॥

ఓంకార నిర్ణయే ప్రపంచోపశమశ్శివోద్వైతకృతి ప్రతిష్ఠాతం-
తత్రద్వైతాభావస్తుద్వైతక్యప్రకరణేన స్వప్నమాయా గంధర్వ సగరాది
దృష్టాంతైఃదృశ్యత్వాదిభిః అంతవత్వాదిహేతుభిస్తర్కణచప్రతిపా
దితః । అద్వైతంకిమాగమమాత్రేణప్రతిపత్తివ్యం- ఆ హిమాన్వి తర్కణ
ణాపీశ్యాశంక్య - శక్యతేతర్కణాపజ్ఞానుమిత అద్వైతప్రకరణ మార
బ్ధం । “ఆత్మాహ్యకాశవజ్జీవైశ్చుటాకాశైరివోదితః - ఘటాదివచ్ఛపం
ఘటైఃజాతావేతన్నదశనం” ఇత్యాదిబహుభిర్దృష్టాంతై హేతుభి
స్తర్కైశ్చఅద్వైతంసాధితం । “నాకాశస్యఘటాకాశోఽకారావయవాయ
థా । నైవాత్మనస్సురాజీవోఽకారావయవాతథా” ఇత్యాదిగ్రంథేనఅప్ర
యోజకశంకాప్రతిహలసకకప్రతిషేధఃఅనుకూలతకేశ్చప్రదర్శితః ॥ త్రై
త్యాపిజీవపరమాత్మనోఽపునర్వక్తికర్తృకాశ్చైవముఖః ప్రపంచితం కృది
ద్భానకాండేఽపి - అత్యైకత్వంఘట్టానకాండై కావధార్యం-వాక్యైరోధక
భంసామంజస్య మిత్యాశంక్య పర్వాభిరుపనిషత్ఫిః నిర్ణాయదైమకహా
వాక్యైబహుభిర్దృష్టాంతై రమష్టైహేతుభి రమకూలైస్తర్కైశ్చ
శ్రుత్యనుగృహీతైః స్వానుభూత్యాచ అద్వైతమేవసాధ్యత ఇతి బహుప్ర
పంచితం । ద్వైతేనఅద్వైతంనపిరుద్యగ్గత్యాపిసాధితం । అద్వైతస్యప
రమాధానతః అవిద్యకేనద్వైతేనసాధ్యః । నిర్విశేషస్యాత్మనేషుర్వో
ద్యత్వాత్ ఉపాయాంతరేణతస్యైవప్రతిపాదయిషి యా యద్యద్వాప్య
భ్యాతంతస్సర్వంశ్రుతిర్నిహ్నుతే । అసతౌభావస్యమాయయాతత్వతో
వానకథాచన జన్మయుజ్యతే - అదృష్టత్వాత్ - సహవంధ్యాశుత్రోమా
యయాతత్వతోవాజాయతే - తస్మాదసద్వాదఃసూరతపవాత్రా నుపప
న్నః - ప్రకారభేదహేతురుక్తః - మోక్షాభ్యాశాంతిర్తనో నిగ్రహాయ

తైవ । సర్వోపనిషత్సంగ్రహాదిః పృథ్వీహాదివస్తుప్తిరుపాసనా । ౧
 తత్త్వతీయమద్యైతప్రకరణమ్ ॥ ౩ ॥

అగమార్థస్య శుద్ధాద్యైతదగ్గతస్య ప్రతిపక్షభూతాః కేవలయాత్మీ
 కాః ఆద్యైతాభాసాః వై నాశీ కాః స్వమతేన భావయంతి లోకం - అన్యో
 న్యవిరుద్ధతయా తస్య అసమ్యక్తశాసిత్యం ప్రదశ్యతే తత్ప్రతిపక్షే ధేనదోషా
 దస్యాద్యైతదశాసనవ్యసద్ధిగుపసంహర్తవ్య - అతః అలాతశాంత్యాభ్యం
 ప్రకరణమారబ్ధం - కథం ద్యైతనివ వరస్పరం విరుద్ధంత ఇతిచేత్, స
 తాద్రగణవాదస్య కేచిత్ పాంభ్యాః, అసతాద్రగణవాదస్య - ప్రాజ్ఞా
 భిమానో వై శేషిక వై యాయుకాదయః - విరుద్ధైర్ద్యైర్వివదంతే । పివా
 దరిహితంతు పరమాథా దశాసనం - తైస్తైరుక్తాభి రేవ యుక్తిభిః తత్తన్మ
 తాన్యేవ బండితాని - వీచాంతు గాఢోద్బృష్టాంత ఇత్యాదిగ్రంథేన వీచాం
 కురయోరీవ హేతుఫలయోః అన్యోన్యం కార్యకారణ భావాభ్యుపగమా
 త్ నాన్యోన్యాశ్రయత్వ, మేవ చ త్యాదితాదేపానివాకృతాః । “ నిమ
 త్తస్యానిమిత్తత్వ మిష్యతే భూతకర్మనాత్ ” ఇత్యర్థోపి ప్రపంచితః ।
 “ ఉత్పాదస్యాప్రసిద్ధత్వాత్ ” ఇత్యాదిగ్రంథేన స్వప్నజాగరితయోః కార్య
 కారణభావేపి అన్యంతరైష మ్యాన్న మిధ్యాత్వ మిత్వా శంకావరిహృ
 తా । వ్యవహారకృష్ట్యా కార్యకారణత్వం స్వప్నజాగరితయో రుక్తం, త
 త్త్వద్బృష్ట్యానులప్రసిద్ధ మేవేతిపానిం । జాత్యాభాసంచలాభాసమితిశ్లో
 కేన పరమాధానస్వస్థమాంతర- । ఉత్తైత్యైతవ్యోన్యద్బుద్ధ్యై - ఇత్యవ్యో
 న్యాశ్రయస్వరిహృతః - కృత్యవశానయోస్వరూపే ప్రమాణాభావాత్ ।
 ద్రష్టృత్వోపలక్షితనికేవలవాత్సావశిష్యతే । అస్తి నాస్త్యస్తివాస్తీనా
 స్తివాస్తీతివాచునః ” ఇత్యాదిగ్రంథేన సూక్ష్మవిషయాలపిపండితానాం గ్ర
 హాభిధానతస్య పరమాత్మన అవరణాపవ - కిముత మూఢజనబుద్ధిలక్షణాః-ఇ
 త్యేవ పర్యగ్రహకరతః । ఏవం అన్యదశాసనార్థా నాంతద్యక్తిభిరేవ మిథ్యా
 త్వంబహుభావప్రపంచితం । ఇత్యలాతశాంత్యాభ్యంచ ముర్ధం ప్రకరణం ॥ ౪ ॥

॥ ౬ ॥ ఇతి మాండుగోపనిషత్తాత్పర్యపరిగ్రహః.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

హరిఃఓం.

అథ తైత్తిరీయోపనిషత్తాత్పర్యసమయాధాసంగ్రహః॥ ౭॥

—:0:—

౭.—పూర్వకాంక్షేకర్మవతిపాదితముపాత్త మగత్యయార్థం-
శాసన్తత్రప్రవచకః- అప్తకామానాం కామాభావాన్నతత్రప్రవృత్తిః-
యేచాత్మకామాఃఽపివాప్తకామాః - ఆత్మస్యవస్థానాత్ - ఆత్మాచట్ర
హ్న - తద్విజ్ఞానాదివిద్యానివృత్తౌస్వాత్మస్యవస్థానం మోక్షః - అతోబ్ర
హ్మవిద్యాభోజనపదారభ్యతే - తదిథాత్వాత్సర్వభోగ్యుపనిషదితి॥

కృష్ణయజుర్వేదేతైత్తిరీయోపనిషత్సంక్షేపాత్ ఆనందవల్లిభ్య గు
వల్లితి త్రయోభాగాః - తైత్తిరీయస్యశం మోమిత్ర ఇతిశాసః - ఆనంద
వల్ల్యాసహవాసవత్ప్రతిశాంతిః - భృగువల్ల్యాఅపితథా-తత్రశంవోమిత్ర
ఇతిశాంతౌప్రాణవృత్తైరహ్నశ్శాభిమానిదేవతాన్యామిత్రః - ఆపానవృ
త్తైరాత్రైశ్శాభిమానీపరుణః - చక్షుష్యాదిశ్చైవాభిమాన్యగ్యమా బలేశం
దః - వాచబుద్ధాచబృహస్పతిః - పాదయోరభిమానీఽస్యః - ఏవమా
ద్యాఅధ్యాత్మదేవతాః । శంమోభవద్వైశ్వసర్వత్రానుబంధః । నమో
బ్రహ్మణఇతిపరోక్షేణ,నమస్తైవాయోభ్యోప్రత్యక్షేణచ,వస్తువశశః॥మా
త్రాత్మరూపేణవాయుసపరోక్షః - అధ్యాత్మికప్రాణవాయురూపేణ శరీ
రాశ్శబ్దప్రాణాత్ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యశ్చైవచాపరోక్షః॥ యథాకిచ్ఛేదా
జదివృక్షుః రాజ్ఞోదౌవారిక మభిముఖీ కర్మంత్యమేవ రాజేతిస్తాతి - త
థాహార్దస్యబ్రహ్మణఃద్వారపాలః ప్రాణః హార్దబ్రహ్మదృక్ష్యుణా ముము
క్షుణాత్మమేవప్రత్యక్షంబ్రహ్మసి త్వామేవప్రత్యక్షం బ్రహ్మచదిహ్యమీతి
స్తూయతే - ఏద్యాసంయోజనేనమామవతు - వత్త్రిగ్వి సానిర్ధ్య సేం
యోజనేన ఆచార్యమవత్ప్రతి ప్రాథకానా । పునర్యచనమాదరాధాం
శాంతేస్త్ర్యగ్చనంతావత్రయప్రశమవాధకం॥

అర్థజ్ఞానప్రధానత్వాదుపనిషత్ సంగ్రహాతే యతోఽపరమో
 మాజుః^{౬౪} శీతోధ్యాయాదర్భః । సహనాయశ్చిత్త్యాదివా శిష్యసప్తార్థ
 యతే । సంహితావిషయందర్శనముపనిషత్ । అధికరణం జ్ఞానపీఠయః-
 అధిలోకందర్శనం - సంహితాయాఽపూర్వవర్ణితే పృథివీద్వప్త్యేకతకవ్యా
 డాత్తరవర్ణేద్యుతితీర్థప్తిః - సంధిరంగులికులోకిః - సంధాన వాయుః ఇ
 త్యుధిలోకందర్శనం - ఏవముపాసనానిప్రసాదితాని - సంధీయతేప్రజయా
 వసుధితిఫలముత్తిం - మేధాకామస్య త్రేకామస్యచ తస్మాత్ప్రతిపాద
 నం జపమేహాఃసాపుచ్చేతే । ఋషభశబ్దేన ఓంకారోహ్యత్రోపాస్యః, అ
 నంతరం వ్యాహృత్యాత్మసోబ్రహ్మణః అంతరుపాసనం స్వారాజ్యఫలం
 ప్రస్తుతయతే॥ ౫॥ హిరణ్యగర్భస్యవ్యాహృత్యాత్మకః బ్రహ్మణోంగానిత
 వ్యాదేవతాశ్చిత్త్యుత్పత్తిః । తస్య సామోపపలభ్యర్థం విష్ణోస్సంబ్రాహ్మణ్య
 హృదయాకాశస్థాన ముపాసనార్థముచ్యతే - తస్మోపాస్యమానంబ్రహ్మ
 ణోపాయత్వాదిధర్మపితృప్తం సామోపపలభ్యతేపాణావానలకమివ -
 మార్గశ్చ సర్వాగ్నిభావప్రతిబింబయే వర్తివ్యతివత్తానువాకాదర్భః॥ ౬॥
 ప్రాణాపత్యాత్మకావాయు వ్యాహృత్యాత్మకస్యబ్రహ్మణః పృథివ్యాదిపా
 త్త్యాస్యరూపేణోపాస్యస్వముత్తిం॥ ౭॥ విష్ణోనతిమేవ బ్రహ్మణగవర
 ప్యావరస్యచాలంబనమోంకారః - సర్వోపాసనాంగభూతస్యఓంకార
 స్యోపాసనంవిహితం॥ ౮॥ విజ్ఞానాగేవలప్నోతిస్వారాజ్యమిత్త్యుక్తత్వాత్
 శ్రౌతస్తాత్తానాంకమణాంఅనిర్ధక్యంమాభూదలిప్తదర్శవార్థం ఋతంచ
 ప్యాధ్యాయప్రవచవేచేత్యాచ్యవన్యాసః । సత్యతపస్స్విధ్యాయప్రవచ
 నానాం పునస్త్రిహణమాదర్భం॥ ౯॥ అహంవృక్షవృక్షి సుప్తగ్రహవి
 ద్యోస్సృగ్యర్థః । ఏవశ్రౌతస్తాత్తనిశ్చేకర్తవ్యం నిహామస్యబ్రహ్మ
 జిజ్ఞాసాః అద్వానిదర్శనాని ప్రాదుర్భవస్తీత్యాశయః॥ ౧౦॥ వేదమనూ
 యాచార్యోంతేవాసినమనుశాస్త్రీతి అనుశాసనశ్రుతేః పురుష సంసార
 ర్థత్వాత్ - తస్మంస్మృతస్యవిశుద్ధసత్వస్య అత్తజ్ఞాన మంజనైవోప
 తాయతే । విద్యాప్రస్థుపాయధూతానికిర్వాణి - ఉపాయేచాధికౌ

యత్సర్వకర్తవ్యః - అహింసాబ్రహ్మచర్యాదీనివిద్యావ్రత్యుపకారకాణి-
శ్రవణమననాదిధ్యాననాదీనిసాక్షాదేవకారణాని- అతస్సద్ధాన్యాశ్రమాం
తరాణి - నర్వేషాంచ విద్యాయానాధికారోస్తి - పరంచశ్రేయోక్తేవల
విద్యాయాః॥౧౧॥ ఇతిశిక్షోపస్త్రీవ్రథమాధ్యాయః॥

అనందవల్లభ్యుద్భిషత్తీయాధ్యాయతాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః.

అతీతవిద్యాప్రాప్త్యుపసర్గప్రశమనాథా శంఖోమిత్రఇతి శాంతః॥
వత్సమూలబ్రహ్మవిద్యా ప్రాప్త్యుపసర్గ ప్రశమనాథా సహనానవద్భి
తిశాంతః॥ విద్యాగ్రహణనిమిత్తం శిష్యస్యాచార్యస్యవా ప్రామాణ్యో
విద్వేషస్సృజిత తచ్చమనాయేయమాశీః॥ కర్మభిరవిరుద్ధాన్యపాసనా
న్యక్తాని - అంతస్సోపాధిక మాన్యగర్భనంచోపదిష్టం - తావతానాన్యం
తికస్సంసారబీజస్యోపహర్తవ్యః - అతఃసర్వోపద్రవబీజస్యాజ్ఞానస్యనివృత్తి
ర్థం నిరుపాధికాత్మదర్శనార్థంచ బ్రహ్మవిదాస్సోతిపర మిత్యారంభః॥ స
త్యంజ్ఞానమనంతమితిబ్రహ్మణఃస్వరూపలక్షణం॥ జ్ఞానజ్ఞేయస్తాత్పరచరణాః
భౌగావపరౌచ యస్యాంగుఢాః సాబుద్ధిస్థవోపరమేవ్యోమౌ అవ్యక్త
కృతాకాశేనిహితమంతర్నితంబ్రహ్మ - హర్దం విజ్ఞానాంగత్వేనవ్యోమవి
వక్షితం - గుహానిహితం బ్రహ్మవిజానానస్వనానామా బ్రహ్మణాబ్ర
హ్మస్వరూపేణైవసహాశ్నుతే - ఏకమైవోపలభ్యాయుగవచపథుక్షే॥ అ
నంతత్వంచదేశత్యకాలతావస్తుతత్త్వ అపరిచ్ఛిన్నత్వం - పరిచ్ఛేదాభావ
త్త్వ అధికరణాత్మకఇతినాస్యః - దేశత్యపరిచ్ఛిన్నమాకాశం - కాలనిగ్ధ
పరిచ్ఛిన్నంకార్యమాత్రం - నస్తుతగపరిచ్ఛిన్నోన్నతృప్తివాప్రవికః- త్రి
విధపరిచ్ఛేదశూన్యంబ్రహ్మైవ - వాచారంభణశ్రుత్యా కారణవ్యతిరేకే
ణకార్యంనాస్తీతిసర్వాధిహనంబ్రహ్మైవసత్యం - స్వ సంప్రకాశత్వాజ్ఞా
నం - ఆత్మస్వరూపాద్భ్రష్టాణి ఆకాశస్సముత్పన్నః - తతోనాన్య్యా
దిపురుషావ్రాః క్రమేణోన్నతాః - పురుషశ్చాన్నరసమయ శ్శిర్యపా
ణ్యాద్యాకృతిమాణ-పురుషవచసహిత క్రత్వాదధికత్వాచ్చకర్తృజ్ఞానయోర
ధిక్రియతే-సహిపురుషఇహవిద్యయాఅంతరతరుంబ్రహ్మ సంక్రామయితు

మిథ్యః - తస్య చ బాహ్యకారవిశేషమ్య నాత్మసు ఆత్మభావితాబుద్ధిః అలం
బనం వినా నిర్విశేషం ప్రత్యగాత్మానం వేస్తును వ్యతి - అతః దృఢతరీరాత్మ
సాహ్యకత్వసయా శాఖాగ్రచస్త్రాదిదత్తనవత్ అంగర్ముఖీకర్తు తస్యేద
మేవగీతతత్వావ్యసాసనా ఉపదిష్టాః - అన్నహయాత్మప్రకాశక ఏష
శ్లోకో నామమంత్రః॥ ౧॥ ప్రాణమయాత్మప్రకాశక ద్వితీయశ్లోకః॥ ౨॥ మ
నోమయాత్మప్రకాశక త్రితీయః॥ ౩॥ ఇజానమయాత్మప్రకాశక శ్చతుర్థః॥
౪॥ ఆనందమయాత్మప్రకాశకః పంచమః॥

యస్య సర్వజ్ఞానానంత్ర లక్షణస్య బ్రహ్మణః ప్రాపణ్యర్థం పం
చాన్నహయాదితాతాఉపన్యస్తాః తే వైచిత్ర్యేన తస్యే ఆత్మరూపే తస్య
ప్రభుత్వాప్రతిష్ఠా, అపిద్యాపగీకర్మిక ద్వైతస్యావసానభూతిమద్యైతం
బ్రహ్మప్రతిష్ఠా - పుచ్చం॥ ౫॥ సద్వాంతరసి మాత్మా స్థిత్వప్రకాశకోపిను
త్త్రః కార్యద్వా రేణ భవత్॥ ౬॥ అపద్యాత్మమిత్యాది నా అన్యకృతనా
మయాప విశేషః పరీతమయాప అన్యకృత బ్రహ్మాత్మకం । సర్వకారణ
త్వాన్వయియం రూప్రబ్రహ్మైవమకృతం । బాహ్యవత్సాధనహితా అపి
బ్రహ్మవిదః నిరీహః సానురాత్మ దృశ్యం తే బ్రహ్మైవకనదైహం । ప్రా
ణాదిసర్వదేహాః సహజాతాత్మసత్తాకాః అనివారమాత్మైవానందయ
తే । అన్యశ్చేద్రస్త్వవికారరూపతే - అనాత్మైకతాతరీ - అనాధారే
అభయ యథాతథా, ప్రతిష్ఠా - అన్యభావ, అభిలేహ సతత్త్వ భ
యహేతోత్సాహాన్యస్యాభావాత్ స్వయాప్రతిష్ఠాభవతి । అన్యనిత్య
మంతరంభేదం ములేవశ్యతి - భేదనిత్యతా అపిచక్షుఃకాయంభవతి - బ్ర
హ్మైవతేహంభయం - తస్మాద్భేదనిత్యతావిచ్ఛేదనమ్య విద్యానేమి॥ ౭॥

రాజ్ఞోభృత్యా ఇవ వాతా యోబ్రహ్మణోభవేన ప్రవతంతే -
భయకారణమంగం బ్రహ్మ - తస్యమీమాసా - విచారణా - కిం సర్వో
పనిషత్తత్వసంబంధేన జగతః - తాకికానందవత్ - అసూయాస్పితస్వా
భావకః - ఇత్యేహమీమాసా - నిత్యతాకికానందో బాహ్యధ్యాత్మిక సాధ
నసంపత్తినిది త్తడ్యుక్తః - సపిషత్తత్వో బ్రహ్మసంధానుగమాభవం -

తాకికోప్యానందో బ్రహ్మనందస్యైవాంశ ఇవ । యువాభ్యాయికభిత్వా
 ద్యాభ్యాత్మిక సాధనసంపన్నస్యచసార్వభౌమస్యచఆనందోమానుషః-త
 స్త్వద్భుతః-సోత్పర-జ్ఞోమనుష్యగంధర్వాణామానందః-ఏవంపూర్వస్యాగ
 పూర్వస్యాభూమేః ఉత్తరస్యాముత్తరస్యాంఘూమాప్రసాదవిశేషతఃశత
 గుణేనఆనందోత-షాఽఉపపన్యతే। అకామహతత్వంతువిషయోత్పన్నావ
 కమఃతః సుఖోగ్ధాపకద్వాయశిష్యతే - అకామహతగ్రహణంతద్వి
 శేషతఃశతగుణసుఖోత్పన్నోవలభ్యః అకామహతత్వస్యపరమానంద ప్రా
 ప్తిసాధనత్వపథానాథః (సయశ్చాయాభురుషే) సఃసహాయానిహిత
 ఆత్మా ఆకాశాద్యన్నమయాంతంకార్యం సృష్ట్యైతదేవానుప్రక్షిప్తః (య
 శ్చాసావాదిత్యే) సః=యస్యైకదేశం బ్రహ్మనీనిభూతాని సుభాద్వాణ్యు
 పజీవంతిసపరమానందః శ్రోత్రియప్రత్యక్షోనిధిస్త ఆదిత్యే నిధిశ్యతే -
 ఉభయోరైకముపదిష్టం - భిన్నప్రదేశస్థ ఘటాకాశాకాలైకత్వవత్ ।
 (అస్తాష్టోకాత్ప్రేత్య) నిరపేక్షోభూత్వా అన్నసూయాదీన్నం తాభ్య
 వసజ్ఞాత్రిమతి=విషయజాత మన్నసూయాత్పిండార్తనః వ్యతిరిక్తసవ
 శ్యతి - తత్తన్తయంపశ్యతీత్యథః । సుక్రమణకర్తావరస్త్వన్నప్రపిభక్షి-
 యద్యన్యస్సాస్యత్ “ తత్సృష్ట్యైతదేవానుప్రక్షిప్త - అన్యోపావన్యో
 హుషస్తీతిసవేదయథావశః - ఏకమేవాద్వితీయం - తత్త్విమసి - త
 త్వమేవత్వమేవతత్ - అహంబ్రహ్మాస్మి - ప్రజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ-
 ఇత్యాదిశ్రుతిపిరోధః - యదిహిపిద్యావాకాస్వాగ్నసః అన్యన్నపశ్యతి-త
 తః అభయంప్రతిష్ఠాంపేదతే - అన్యస్య అపిద్యాకన్పితత్వేన పిద్యయా
 అవస్తుశ్చదర్శనోపపత్తిః । ఆనందసూయాస్వాగ్నసంక్రమణంప్రాప్తిః -
 పారిశేష్యత్ అన్నసూయా ద్యానందసూయాం తాన్తవ్యోరిక్తకర్తృకం
 జ్ఞానమాత్రంపసంక్రమణమపవద్యతే - బ్రహ్మపిద్యోహ్యైవభవతీత్యాది
 శ్రుతిబలాత్ । జ్ఞానేనసర్వగతస్యాత్మన స్సుక్రమణం - పరమాథాతః
 నిర్వికల్పేబ్రహ్మణి నకశ్చిదపి పికల్పఉపపద్యతే - ఏవంక్రమేణ నిర్వికల్ప
 మాత్మానముపసంక్రమ్యకుతశ్చననవిభేద - సర్వస్యానంద వల్లభకాస్య

సంతృప్త్యవశానాయ ఏషమంత్రోభవతి॥ ౮॥ (ఆనందంబ్రహ్మణో
విద్యా) అభేదేషష్టి-ఆనందరూపత్వాద్భ్రష్టాః - ఆనందంబ్రహ్మైశ్వర్య
కైశ్చ । మనసంబ్రహ్మజ్ఞానసాధనత్వాత్ తత్రబ్రహ్మత్వమధ్యరోప్య
మమోమయోదాహృతమంత్రః నివిభేతి కదాచనేతిస్తేతి - భయమా
శ్రంభతిషిద్ధమేవ - భూతులదైవతవిషయేనవిభేతికులశ్చ నేతిభయనిమి
త్తమేవప్రతిషిద్ధతే (యవచంవేద) యథోక్తినదైవగం ఆనందంబ్ర
హ్మనేదతస్యాత్మభావే నిర్వృప్తే పుణ్యపాపేగ్రీవ్యేననీ, తాపకే, జన్మా
రంభకేచనభవతః । సర్వాభ్యోవిద్యాభ్యఃపరంశ్రేయోస్యాంనివంశం॥

ఇత్యానందపల్లీషిషయాథాసంగ్రహః॥

అథభ్యుపనితాత్త్వోపనిషత్సాత్త్వ్యసంగ్రహః॥ ॥ప్రాగానంద
వల్ల్యామేవసత్యంజ్ఞానమంత్రంబ్రహ్మ ఆకాశాద్వస్మినుయాంతంకార్యం
సృష్ట్యతదేవానువ్రజ్యం - యస్తాద్విశేషవచనోపలభ్యమానం తస్మాత్స
ర్వకార్యవిలక్షణం అదృశ్యత్వాదిధనకమేవానందం - తదేవాహమితి
విజానీయాత్ - అనుప్రవేశసత్యతథాత్వాత్ - తస్మైవంవిజానతఃకు
భాతుభకర్తణీ జన్మాంతరారంభకేనభవతః - ఇత్యర్థోపపత్తిః - పరిస
మాస్తాచబ్రహ్మవిద్యా । అనన్తవరం బ్రహ్మవిద్యాసాధనంతపోవక్తవ్యం-
అన్నసుయాది విషయాణిచోపాసనాని ప్రాగేవోక్తానీతి అతఃపూర్వవ
చ్చాంతపాతపూర్వకం భృగువల్ల్యురభ్యతే ॥ అభ్యాయికామవిద్యాస్తుత
యే॥ ॥వరుణంబ్రోభ్యసుఃబ్రహ్మజ్ఞానుః పితరమువగతవాః, నచపి
తావిఃవచపసన్నాయితస్మైప్రోవాచ । అన్నంశరీరం - తదభ్యంతరం
ప్రాణం అనంతమువల్లిపాధనాని చక్షుఃశ్రోత్రంనువోవాచమిత్యేతా
నిబ్రహ్మైవలభ్యాద్విరాణ్యుక్తవాః । బ్రహ్మణోఽక్షణంయతోవా ఇ
మానీత్యాదినా జగజ్జన్మాదికారణత్వంబలస్థమివాచ - ఉన్నత్ప్రీతింయ
కాలేషు భూతసుదోహూయదాత్మతాం నిజహతి తస్మిన్మాతి ని
ష్కృష్టముసాన్యమివాచ । తపోవశేషప్రతిపత్తిస్తునర్వసాధుతమత్వా
తోపిత్రానుపదిష్టమపి బ్రహ్మజ్ఞానసాధనత్వేన తస్యప్రతిపేక్షభ్యుః - త

చ్యుతవః- బాహ్యంతరికరణసమాధానం (మనసశ్చేంద్రియాణాం వయదై
 కాగ్ర్యం) పరంతవః । తజ్జ్ఞాయస్సర్వధర్మేభ్యస్సధర్మకవరఉచ్యతే) ఇతి
 స్మృతేః॥ ౧॥ తపసా అన్నం బ్రహ్మైతి జ్ఞాయ తత్ర సంశయేన పునః పితర
 ముపససార । అద్యతే- భుజ్యతే సర్వైరితి॥ సర్వప్రపత్తిసాధారణం స్థూల
 సూక్ష్మకారణం భూతవంచకం విరాట్కం అన్నశబ్దే సూచ్యతే - తస్య
 స్థూలభౌతిక కారణత్వాత్ - యతోవా ఇహ నీతిలక్షణస్య తత్ర యోజ
 యితుం శక్యత్వాత్ తస్మిన్ బ్రహ్మైతి ప్రతిపన్నవా - విరాజ ఉత్పత్తి దర్శ
 నాచ్చుతి స్మృతము - తత్ర లక్షణం సంపూర్ణం భవతీతి పునస్త
 పోఽతస్యత । విచార్య తతాకరణం క్రియాశక్తి విశిష్టతయా ప్రాణ
 శబ్దలక్ష్యం హిరిణ్యగర్భం - సంకల్పాద్యవసాయ విశిష్టతయా చ మ
 నోవిజ్ఞానశబ్దలక్ష్యం - బ్రహ్మైతివ్యజానాత్ - తత్రాపి లక్షణావ్యాప్తేః
 సర్వాధికానంద శబ్దవాచ్యతయా మాయావిశిష్టం బ్రహ్మైతివ్యజానా
 త్ । విశిష్టస్య విశిష్టా తరాత్పత్వానువవత్తేక కారణబోధవలతీతం పశు
 ధానందం బ్రహ్మైతి జ్ఞాతవానిత్యథః । ఏవ తపసా పశుధాత్వా ప్రాణా
 దిముసాక త్యేన బ్రహ్మలక్షణ మవశ్యం శనైశ్చ నైరనుప్రవశ్య ఆనైరతమ
 మానందం బ్రహ్మపిజ్ఞాత వాంస్తపస్తపసాధవేన భృగుః - తస్మాచ్ఛ్రీహ్మ
 జిజ్ఞాసునా బాహ్యంతరికరణసమాధానలక్షణం పరమంతపస్సాధనమను
 స్థేయమిప్రకరణాథః । ఏవమనోపితపస్తపసాధవేన అనేనైవక్రమే
 నితమప్రవేశ్య ఆనందం బ్రహ్మ వేదసహృదయా శాశనుహాయాం పరమానం
 దాదైతే ప్రతిపత్తి - బ్రహ్మైవ భవతీత్యథః । అన్నవానిత్యాదికం దృ
 ష్టంచ ఫలం । అన్నేన త్వారణా తేన బ్రహ్మపిజ్ఞానసంపాదనాత్ గురుమి
 వ అన్నం నిందిత్యాత్ ఇత్యాచ్యుక్తం॥ ౭॥ అన్నోపాసనప్రకారాః తద్వ
 తాని తత్ఫలాని చోక్తాని । ఇదానీం బ్రహ్మణ ఉపాసనప్రకారఉచ్యతే । ఉ
 పాత్తపరిరక్షణం యేషః - యేషు రూపేణ వాచి ప్రతిష్ఠితం బ్రహ్మైత్యుపా
 స్యం । అనుపాత్తస్యోపాదానం యోగః - ప్రాణాపానయోగ్భ్యామయో
 గయే చాత్మనా ప్రతిష్ఠితమిత్యుపాస్యం । ఏవమాదీన్యూపాసనాన్యూక్తాని-

తత్తత్కలనిచోక్తాని । ఆనందవల్లభం “ సోశ్చుతే సర్వానామానస
హ ” ఇత్యుక్తఫలవచనవ్యక్తే కామాభిశ్యాకాంక్షయా అత్రవిస్తాండు
చ్యుతే । అనుసంచరగ ఇమాన్లొకానాత్మత్వేనానుభవగపానుగాయగ
సమత్వాద్భ్రష్టావసానుసర్వానన్యయావంచ్చందయగ లోకానగ్రహ
భామాత్మైకత్వప్రభావయగతిత్వతి - హేతిత్వతి అహూ ఇత్యస్మిన్న
భౌతత్వంతిస్త్వయభావనాభావః । అదైత్యాత్మైకంజమోపిసన్నహ
మేవాన్నగున్నాదత్వేత్యాదికం విస్తయహతుః । ౧౦ । ఇతిభృగువల్లీ
తాత్పర్యం ।

ఇతితైత్తిరీయోపనిషత్సమాప్తా ౨ ।

అథవితరేయోపనిషత్సర్వవిషయాభాసంగ్రహః ౩ ।

౧-అవతరణికా । । ఋగ్వేద వితరేయే ద్వితీయే ఆరణ్యకే
షడధ్యాయేషుఅధ్యాయత్రయమువనివస్తుజ్ఞితం । ఆత్మావాగ్ధిదమే మే
వాగ్రాసీదిత్యారభ్యఅమృతస్సగుభవదిత్యంతం । దేవతాప్రయలక్షణం
వర్యలగుషాభావః జ్ఞానకమన ముచ్చయేన ప్రాప్తవ్యః, నాత్మ వరమ
స్త్రీత్యేకప్రతిపన్నాః - తన్నిరాదికీమయాకేవలాత్మజ్ఞానవిధానాభావం
ఆత్మావాగ్ధిమిత్యాద్యారభః - ఉత్తరగ్రంథేపి అన్యార్థానవిగమూత్
పూర్వోక్తానాంఆగ్నివిదేవానాంఆశనాయాదిమత్వేనసంసారిత్వం
దశాయతిత్రుతిః । ఆభోవనిషత్ అత్తనం ప్రాచీతికం నవిశేషత్వమా
లంబ్యకథంతైవల్యమిత్యాశంక్యసర్వస్య విశేషస్య అత్తనమాయాకల్పి
తత్వాత్ నవాప్తవనిర్విశేషస్యవిరోధితి రదిభావమాయయా అత్తనస్స
కాశాత్ సృష్టింవత్తుంసృష్టేః పూర్వం అత్తనః నిర్విశేషయావదశా
యితం ఆత్మావాగ్ధిశ్యాదివాక్యం । ఆత్మైతివదేనసర్వజ్ఞః సర్వి శక్తిఃస
ర్వసంసారభావవిర్జితః నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తస్వభావః అనృతః అద్యయ
ఉచ్యతే । తథావస్తుతిః - “ యచ్చాహ్నితి యదాదతైయచ్చాత్మివిష
యానిహ । యచ్చాన్యసంతతోభావః తస్మాదాత్మైతికీర్తితః ” ఇతి । ౩
గర్భోష్టేగ్రాగాత్మైవైకాసీత్ ఇదానిమిష్యేక ఏవ తథాప్యస్మిశ్చేషః

సర్వోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః

ప్రాగుత్పత్తిః ఆవ్యాకృతనామయాపభేదాత్మభూతం ఆత్మైకశబ్దప్రత్యయ
 సూచరంజగదాసీత్ । ఇదానీంతువ్యాకృతనామయాపభేదత్వాత్ ఆనే
 కశబ్దప్రత్యయసూచర-ఆత్మైకశబ్దప్రత్యయగోచరంచేతివిశేషః - యథా
 ఘనతరంగాదిభేదేపిసలిలమేవైత్యైకశబ్దప్రత్యయభాక్త్వంతథా । నాన్య
 త్రించనమిషత్ = నకించనపివ్యాపారవదితరద్వా-యథా-సాంఖ్యానాం
 ఆనాన్యపక్షపాతిస్వతంత్రప్రధానం-యథాచకాణాదానామణవిః తద్వ
 దిహనాన్యదాత్మనసకించదపివస్తువిద్యతే-ఆత్మైకమేవాసీదిత్యభిప్రాయః ।
 సఃస్వజ్ఞస్వాభావ్యాదీక్షితవాగ్లోకాగ్రస్ఫుజేమేః । సోపాదానసత్తా
 దిఃప్రాసాదాదీగ్రస్ఫుజతీతియక్తం నిరుపాదానస్తాత్త్వా కథంలాకాస్ఫు
 జతీతిచేత్ సలిలస్థానీమే ఆవ్యాకృతే ఆత్మైకశబ్దవాచ్యే వ్యాకృతఘనస్థా
 నీయస్య జగతస్సంభవాత్ ఆత్మీయతనామయాసోపాదానస్సగ్రాసర్వ
 జ్ఞోజగన్నిర్మిగితభిఃసవిరోధః - ఇతిస్వప్రకృతిప్రాధాన్యేన పరిణామ్య
 పాదానత్వం, పరిణామోనామ వివర్తాదమ్యోనాన్యైవ - ఆరః ఆత్మ
 నవపడిపాదానత్వం మాయాశుసహాయమాత్రం । యథాః జ్ఞానవాన్తా
 యావీ నిరుపాదాన ఆత్మానమేవాంతరత్వేన ఆకాశేగచ్ఛన్నివసన్నిహి
 తే తథాసర్వజ్ఞోనుహమామూషరమేశ్వరః ఆత్మానమేవ ఆంతరత్వేన జ
 గన్రూపేణ నిర్మిగితభిః యక్తతరం । ఏవంచసతి కారణకార్యోభ
 యాసద్వాదాదపత్తాశ్చనప్రసజ్యంతే । ఆకాశాదిక్రమేణాండముత్పా
 ద్య అంభస్ప్రథ్వీగ్లోకానస్ఫుజత । లోకానాంపంచభూతాత్మకత్వేపి
 అబ్బాసమత్పాత్రత్వామవ్యవదేశః । అస్థ్యవప శిరస్పాణ్యాదిగున్తం
 పురుషసముద్భృత్య స్వావయవసంయోజనేన సపిండితవాగ్ । తతఃశు
 శ్వరసంకత్వేనతపసా పక్షిణాండమివపుగపపిండస్య ముఖాకారం సుషి
 రఃజాయత - ముఖాద్వాక్ - తదధిస్థాతాగ్నిః - వాచోలోకపాలః త
 థానాసికేతాభ్యాంప్రాణః ఏవం అధిస్థానంకరణం దేవతాచేత్రిగ్రయం
 క్రమేణనిర్భిన్నం - హృదయగుంతఃకరణాధిస్థానం - వాభిస్సర్వప్రాణని
 బంధనస్తానః-ఇత్యాది॥౧॥

ఏతా అగ్న్యోదయోదేవతాః ఈశ్వరేణ సృష్టాః సహతి సంపా
 రార్థవేషావరణః । తస్మాన్ సర్వదేవతాన్ సత్త్విజభూతం ప్రథమోత్పా
 దితం పురుషపంచమాత్మానం అశనాయాపిపాసాభ్యాం సంయోజిత
 వా తస్య కాగభూతస్య అశనాయాది దోషవశ్యాత్ తతః తస్య
 భూతా నామపి దేవతా నామశ నాయాదినత్వం - పీడ్యమానాస్తాః స్ర
 ష్టారమబ్రువన్ - ఆయతనం నగిప్రజానీహీత - తతః ఈశ్వరో గాన సృజత
 అన్నదస్థిస్తానాయ అన్నహతుం గౌర్వా లమిత్యబ్రువన్ అశ్వంచతథాత
 త్యపురుషమానయత్ తస్మా అగ్నిర్వాసుభత్వా ముఖ ప్రాపిశత్ ఇ
 త్యాదిక్రమేణ పురుషే దేవ్యాప్రవృత్తాః లభ్యాస్థిస్తానామదేవతామ ఆశ నా
 యాపిపాసే ఈశ్వరాభ్యా యాభాగవత్యావేవాత్సా ॥ ౨ ॥

తతః ఈశ్వరః స నిర్వాచీవా అన్నభూతాః ప్రీత్యర్థీ మాగ్నా
 లాచీనామన్నభూతాః మూవకాచీ పంచమః దివిన్నం సంకల్పమా
 త్రేణాసృజత్ - తత్ర స్రుతివాక్యైః శబ్దాదిభోక్తృత్వం స ద్వియశబ్దదే
 వతోపాధికం - సస్వత ఆత్మనః - ఇత్యభిప్రాయేణ గాసాం శబ్దాదిభోగ
 ముక్త్వా ఇదానీం అన్నపానభోక్తృత్వం పి అపానవృత్తిసత్త్వాగ్నిోపా
 ధికం - సస్వత ఆత్మనః - ఇత్యభిప్రాయేణ సస్వతభోక్తృత్వం పరిశేషాన్ని
 ధారితం । తదా సర్వోపిలోకిః అన్ననభివ్యహ్యాగ్యగ్నిహృదభవత్ - ఏవం
 సృష్టినభిధాయ పంసారిణ భోక్తారం దిర్ఘయితం ఈశ్వరః పంచారయా
 మాస - మయాపరేణ ప్యామినా ఆధిష్ఠాత్రాకృతాకృతి ఫుసాక్షిభూ
 తేన భోక్త్రాభవితవ్యం పురిస్త్యవరాజైతి । ప్రపంచమూర్ధాచ స ఘా
 తవ్యప్రవేశమార్గా - కతరేణ మాగేణ చరాప్రవర్త్యైశ్వరీపితయత్ -
 తతో మూర్ధసేమానం విచారియ భిక్షుశ్చిత్వా తన్నాగేణ ప్రవేశేత్ । నంద
 న్యనేన ద్వా రేణాత్వా పరిష్కేష్కృత్వా నీతి బ్రహ్మప్రసవ నాండనమిత
 నామ । ఏవం సృష్ట్యాప్రవృత్తస్య జీవేనాన్నవా ర్హా ఇవస్వపురం - త్రయ
 తవసభాః జాగరిత కాలేదక్షిణంచతుః స్వప్న కాలే అంతర్దశః సుషుప్త
 కాలే హృదయాకాశమితి । విశ్వశరీరం, సుత్యగర్భాశయః, స్వంచశ

రీరమితి త్రయతపసఃథాః । త్రయస్త్విహ ॥ స్వప్నవదసద్వస్తు దగ్ధవా
త్ అవస్థాత్రయతౌల్యం - తేవ్యయమావసఖేషు స్థూలమాత్మకారణదే
హేషుపర్యామేణవరః స్వాభావిక్యాఅవిద్యయా నప్రబుధ్యతే । సక
దాదిత్ పరమాకాగుణికేనాచార్యేణ బోధితస్య ఇంద్రబ్రహ్మనుమాత్మ
స్వరూపనుదగ్ధమితిసర్వాంతరంగబ్రహ్మసాక్షాదపశ్యత్ - నవరోయేణ॥3॥

ఏవంచ ఆనందసారీసర్వజ్ఞాత్మా స్వతొన్యద్వైత్వే నైవ మనుషా
దాయైవ సర్వమిదమాకాశాదిక్రమేణ సృష్ట్యేస్వాత్మప్రబోధనార్థం స
ర్వాణిచ ప్రాణాదినుచ్చరీరాణి స్వయంప్రశస్య స్వమాత్మానం యథా
భూతమిదం బ్రహ్మస్థితి సాక్షాత్ప్రత్యక్షధర్మత - తస్మాత్ సర్వశరీరే
ష్యేకపవాత్సానాన్యశ్చితి అత్యైశ్వర్యనిధారణమధ్యాయ పర్యవసితాథః॥

ఇతిప్రథమాధ్యాయః.

ఏవమధ్యారోపాపవాదాభ్యాం ఆత్మతత్త్వం నిరూప్యఉత్తాత్మత
త్త్వజ్ఞానే వైరాగ్యం హేతురీదమిదర్థం జీవావస్థాప్రపంచయోగతాత్
తస్యత్రయతపసఃథాఇతి ఉపక్షిప్త. శరీరత్రయంచప్రపంచయశు అధ్య
యాంతరారంభః । ఏవంసంసరణ ఉపాంతదేహాబ్రయసఃపూతం త్య
జతి - త్యక్త్వాఽన్యముపాదితై - పునఃపునరేవమేవనిద్రాసోతోష్ణజన్మ
మరణప్రబంధాః చ్ఛేదేనవరతానాః కాభిరవస్థాభిర్వర్తతఇతి దిగ్భయ
స్త్రీశ్రుతిః గర్భస్పృశ్యాదికథనేన వైరాగ్యముత్పాదయతి । జన్మభోగావ
స్థామరణ లోకాంతరమఖయఃఖాదిగతిర్దర్శితా । జీవస్యగర్భవాసకాలేని
ర్వేదాదికముక్తం - గర్భస్థవివవానుదేవః జీవన్ముక్త బభావేతి నిదర్శన
ముక్తం॥౨॥

ఇతిద్వితీయాధ్యాయః.

పూర్వస్మిన్నధ్యాయే జన్మత్రయనిరూపణేన జ్ఞానోన్మత్త్యర్థం
వైరాగ్యంనిరూపితం । ఏవార్థశోధనమంతరా వైరాగ్యమాత్రేణజ్ఞానో
త్పత్తినిరూపణతీతపరార్థ శోధనపూర్వకం వాక్యార్థంకథయితుం తృతీయా
ధ్యాయారంభః । తత్రవాసుదేవాద్యాచార్య పరంపరయా బ్రహ్మజ్ఞాన
వః అనిత్యపంసాగాత్ ఆజీవభావంపరచాయంతః అన్యోన్యంపుచ్చస్త్రీతి

కోయమాత్మైత్యాదిగ్రంథేన విచారితం । వాగాదికరణైః యేనశబ్దాదికం
విజ్ఞాయతే తదేకమనేకధతి విప్రతిపద్య ప్రజ్ఞానమితసిద్ధాంతితం । సపక్ష
ప్రజ్ఞానయాపత్యబ్రహ్మ - తస్యైవసర్వాణీనానుభయోనిభవన్తి । ప్రత్య
స్తమితసర్వోపాధిపశేషంసన్నిరంజనం నిఘ్నకలం నిఘ్నక్రియం శాంతం
ఏకం సర్వశబ్ద ప్రత్యయాగౌఠరం సర్వజ్ఞమిశ్వరసంజ్ఞంచ ప్రజ్ఞానం
బ్రహ్మ । తదేవచైకం బ్రహ్మాస్తి స్తంబవర్యం తేషు శరీరోపాధిషు భిన్నమి
వసర్వైః ప్రాణిభిస్తాన్తైశ్చ వికల్ప్య తేచానేకథా ఏతమేకేవదస్త్య
గ్నింమమనుష్యే ప్రజాపతిం । ఇత్రమేకేవరేప్రాణ మపరేబ్రహ్మశాశ్వ
తం) ఇత్యాద్యప్రకృతిః । సవానుదేవః అమోవా యథోక్తం బ్రహ్మ
యోవేద సపద్వా ఏతేనైవప్రజ్ఞానేనాత్మనా అస్త్యభ్యాకాదుతక్రమ్య
అమృతస్సనుభవత్ । ఓంకారేణబ్రహ్మాత్మనుసంధానలక్షణం మంగళం
వివక్షితం॥

శిల్పైతరయోపనిషత్తాత్పర్యపిషయార్థపంగ్రహః - ౮.

—(::)—

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథశాన్దోగ్యోపనిషత్తాత్పర్యపిషయార్థపంగ్రహః - ౯.

—(::)—

సానువేదే ఓమిత్యేతదక్షగమిత్యాద్యస్తాభ్యామి ఛాన్దోగ్యోప
నిషత్ విచార్యతే । ప్రాణాగ్న్యౌచి దేవతాః ప్రజ్ఞానసహిత మధికతంకర్త
సమస్తాత్పిరాదిమార్గేణ బ్రహ్మలూకప్రతిపత్తికారణం । కేవలంతుకర్త
సూక్మాదిమాగేణ చంద్రలోకప్రతిపత్తికారణమ్ । స్వభావ ప్రవృత్తా
నాంతుమాగద్యయపరిభ్రష్టానాం అధోగతిక్లష్టేవోక్తా । ఉక్తయోర
త్యతరస్త్రిన్నపి మాగేనాత్యంతకీ పునుషాభాసిద్ధిః । అతః కమణారపే
క్షం అద్యైతాత్పరిజ్ఞానం సంపారగత్రయహేతుపమదేశన వక్తవ్య
మితి ఉపనిషదారభ్యతే॥ అద్యైతజ్ఞానంచ మమోవృత్తి మూత్రం - ఆ
న్యాయోపాసనాన్యపి మనోవృత్తియాపాణ్యవ - కస్తహివిశేషశ్చితే

త్ - స్వాభావికస్య ఆత్మస్వక్రియే అధ్యారోపితస్య కర్తృది కారకక్రి
యాఫలభేదవిజ్ఞానస్య నివర్తకమనైవైతవిజ్ఞానం - రజ్జ్వాదాసర్వాదిజ్ఞా
నస్య రజ్జ్వాదిస్వరూపనిశ్చయఇవ । ఉపాసనంతు శాస్త్రసమర్పితం కిం
చిదాలంబనముపాదాయ తప్తీకసమానదితవృత్తి సంతానలక్షణంతద్వి
లక్షణవ్రత్యయానంతరితంచేతి విశేషః । తాన్యేతాన్యపానవాని సత్వ
శుద్ధికర త్యేనవస్తు తత్వావభాసకత్వాత్ అన్వైతజ్ఞానోపకారకాని-
ఆలంబనవిషయత్వాత్ సుఖసాధ్యానిచేతి పూర్వమువన్యస్యతే । తత్ర
కర్మాభ్యాసస్యదృశీకృతత్వాత్ కర్మఫరిత్యాగేచ క్షిప్రముపాసనం
స్యాదితి కర్మాంగవిషయమేవ ఆదాపుపాసన ముపన్యస్యతే ।

ప్రథమప్రపాతకే ఉద్గీర్ణస్యోపాసనం విభూతిఫలకంప్ర
వతతే । అధ్యాత్మయ్యుద్గీర్ణోపాసనముక్త్యా అనంతరం అధిదైవతం నామ
దేవతాపిషయముద్గీర్ణోపాసనంప్రస్తుతం । అనంతరం ఉద్గీర్ణనామాత్మరో
పాసనే నామవతఏవోపాసనంకృతం భవేదీతమక్తం । అనంతరం భ
యనివర్తకం అన్యతాభయ గుణపీష్టస్యాత్మోపాసనం విహితం ।
తతః ప్రాణాదిత్యస్య దృష్టిపీష్టస్య ఉద్గీర్ణస్యోపాసనం-ప్రణవోద్గీర్ణయో
రేకత్వం చ । అనంతరం సర్వఫలసంపత్త్యర్థకముద్గీర్ణస్యోపాసనం విహి
తం । తత్రతత్రఅభ్యాసితాగ్ని ప్రశోత్తరాణిచోక్తాని ఉద్గీర్ణోపాసనప్ర
సంగేన ప్రస్తావప్రతీహర పిషయమప్యూపాసనం ముబదీహలేషుకురుష్వి
త్యాభ్యాసితాప్రదర్శనేనోక్తం । స్తోభాత్మరోపాసనాఫలంచోక్తమితి ।

ఇతి ప్రథమ ప్రపాఠకః.

ద్వితీయప్రపాఠకే, — గుమిలే యే తదక్షరమిత్యాది నానామావయ
వ విశేషవిషయం ఆనేకఫలకముపాసనముపదిష్టం - ఆనంతరంచ స్త్రా
క్షర విషయముపాసనముక్తం-సర్వథాపి సామైకదేశసంబద్ధమవతదితి,
అథేదానీం సమస్తైసాన్ని సమస్తసానుః విషయాన్నిపాసనాని వత్త్యా
మిత్యారభతే శ్రుతః - పూర్వోక్షర ప్రపాఠకయోః సంకతిరేవం దశి
తా । యుక్తం హ్యేతత్ - ఏకదేశోపాసనానంతరం ఏకదేశవిషయము

జ్ఞానముచ్యత ఇతి । సమస్తస్య=సర్వావయవవిభిన్నస్య పాంచభక్తిక
స్య సామగ్రిభక్తికస్యచ సాముః ఉపాసనం శోభనమ్ । పృథివీహిం
శార ఇత్యాద్యుపాసనం పాంచభక్తికం - ద్వంద్వీశార ఇత్యా
ద్యుపాసనం ఆవాఙ్మథేషు పాంచభక్తికం । అధిక సంఖ్యాకజ్ఞాన
స్య అల్పసంఖ్యాకజ్ఞానపూర్వకత్వాత్ పంచవిధోపాసనానంతరం సప్తవి
ధోపాసనంప్రస్తుతం - అముమాదిత్యం సహస్రైసామ్నిఆవయవవిభాగశః
అధ్యస్య సప్తవిధం సామోపాసనముచ్యతే । ఆహూతాత్రాదికాలేన
జగత్ప్రమాపయత్వత్వాత్ కృత్యురార్హః । సామోపాసనప్రసంగే
న ఆమృతత్వం దేవేభ్యఆగాయానీత్యాదినా ఉగ్రాతుః గానవిశేషాది
సంపదుపదిష్టా । ఓంకారస్యోపాసనవిధ్యుక్తం త్రియోధనానాంధా
ఇత్యారబ్ధం । యస్సంస్థానమృతత్వమేతి తస్మిన్సంస్థానాథం “ప్రజాపతి
లోకా నభ్యతపత్” ఇత్యాద్యుక్తం । ఓంకారస్య కవనగుణత్వే
ప్రాప్తైతం వ్యావృత్త్యబ్రహ్మ పక్షికత్వాత్ కైవల్యహేతుత్వేన తమేవ
కుపీకృత్య ప్రస్తుతయజ్ఞాంగభూత సామాదిజ్ఞానవిధానాథం బ్రహ్మ
వాదినోపదంతీత్యాదికముక్తం । తతస్సామాది జ్ఞానఫలంచకథితం॥

ఇతిద్వితీయఃప్రపాకః.

తృతీయప్రపాతకే,—యజ్ఞస్య వ్యవదేశానంతరం తత్సార్యభూత
సవిత్సవిషయ ముపాసనం సర్వభూతాధేభ్యః శ్రేష్ఠత మఫలమిహ్యభి
ప్రేత్య “అసానాఆదిత్యః” ఇత్యాద్యారభలేశ్రుతిః । కియంతంకాలం
విద్వాంస్తవస్మృత ముపజీవితీత్యాదికంవిచారితం । ఇతరామృతధ్యాయి
నాం ఫలానిదిదాప్నోతి । రవేదక్షిణోత్తరాయణ గతి విచార ప్రసంగేన
భగోశ రహస్యంసూచితం । పంచభివర్ణాయైః మధువిద్యాయథావదు
క్తా । క్రమేణ ముక్తిఫలవర్యవసాయిత్వం తస్యచశ్చితం । తతశ్చ గాయ
త్రీవిద్యాఆరంభా సవిత్సద్వారక బ్రహ్మవిద్యానంతరం తద్దేవతాక గా
యత్రీద్యైవైవ్రహ్మపూజపదిశ్యతే । యావైసామృథివీగాయత్రీయద్యై
తత్పురుషేశరీరం గాయత్రీ - ఇత్యాద్యుపాసనాని ప్రదర్శ్య త్రిపాద

మృతం గాయత్రీముఖేనోక్త్వా గాయత్ర్యవచ్ఛిన్నం బ్రహ్మపాస్యము
క్తం । పంచసుషిసంబంధాత్ బ్రహ్మణ్య పంచవర్ణస్యపురుషాః - రాజ
పురుషాశ్చ వ ద్వాదస్థాః ఇత్యాదివిచారితం । సతీక ద్వాదాబ్రహ్మపా
సనముక్త్వా ప్రతీకంహిత్యా సగుణబ్రహ్మపాసనంచోపన్యస్తం-క్రితృక
రణప్రకార్య ప్రశ్నపూర్వకంప్రకటితః । “ ఏవమతత్తాంతమృదయే”
ఇత్యాది నాయతోక్తస్యపరిస్యబ్రహ్మణ్యప్రత్య గాత్మాభేదోద్భవః । ఏష
శాండిల్యవిద్యా । పుత్రాయుపముపాసనం జపంచోక్త్వా ఆత్మనః దీక్షుణజీ
వనాయ ఉపాసనం జపంచపితౌత్తే । య ఆదిత్యం బ్రహ్మపాస్తై స త
ద్భావంప్రతిపద్యత ఇత్యాదిఫలంచోక్తం॥ ఇతిత్మతీయ్యప్రపాతకః॥3॥

చతుర్థప్రపాతకే, — అధ్యాత్మ మధిదైవతంచ వాయుప్రాణ
యోః సూత్రాత్మభూతయోః ఉపాసనం పూర్వాధ్యాయేఽపి అధ్య
సోక్తం । అథేదానీం తయోఃసాత్మాత్మక్రిష్ణత్వేనోపాస్యత్యయ ఉ
త్తరాధ్యాయారంభః । జాననప్రతిరీత్యాధ్యాత్మ్యాని కాతుపిద్యాదానగ్ర
ణవిధి ప్రదర్శనార్థా - సుఖావబోధార్థాచ । ఇయం సంవర్గవి
ద్యా । ఆత్మాదేవానామిత్యాది సుఖజాతముపదిశ్య సుఖాంతరంచోపది
ష్టం । పృథివీకలాంతరిక్షంకలేత్యాదివా ఆత్మగోచరమేవదర్శన మగ్ని
రబ్రహ్మీత్ । సప్రపంచ బ్రహ్మపాసనముక్త్వా కార్యబ్రహ్మపాసన
సముచ్ఛితం కారణబ్రహ్మపాసనం ఉపకౌసల విద్యాయాముక్తం ।
ప్రాణోబ్రహ్మ కంబ్రహ్మ ఖంబ్రహ్మ త్యాదివా । యథోక్తబ్రహ్మచో గతి
శ్చదశికతా । బ్రహ్మచిదోమానంచపహితం॥ ఇతిచతుర్థప్రపాతకః॥4॥

పంచమప్రపాతకే, — సగుణబ్రహ్మవిద్యాయాః ఉత్తరాగతిరు
క్తా । అథపంచమాధ్యాయే పంచాగ్నిచిదోగృహస్థస్య ఊర్ధ్వరేతసాం
చశ్రద్ధాభూనాం విద్యాంతరీరినాం తామేవగతిమనూద్య అన్యానగ్ని
ణదిక్సంబంధినీ కేవలకర్ముణాం ధూమాదిలక్షణా పునరావృత్తియాపా
త్యతీయాచతతస్య కష్టతరా సంసారగతిరిది వైరాగ్యహతో ర్వక్తవ్యా
ఇత్యారంభం॥

జాయంతే - అతోవై ఖలుదునిశ్చష్టతరం - యతోగిరితటాదుదకస్రో
తసోహ్యమానానదీఃప్రాప్నువంతినముద్రం - తతోమకరాదిభిర్భాత్యం
తే - తేష్యస్యేన - తత్రైవచసహమకరేణ - సముద్రేఽలీనాఃసముద్రాం
భోభిన్నహజలధరైరాకృష్టాః పునర్వపకథారాభిః మరుదేశేశిలాతటే
వాలగమ్యేపతితాస్త్యితి - కదాచిత్ వ్యాళన్యూగాదిపీతాః భక్షితా
శ్చాన్యైః - తేష్యన్యైరిశ్యేవంప్రకారాః పరివలేరగ - కదాచిత్ అ
భ్యేష్యమస్థావరేషుపతితాః తత్రైవశుష్కేరగ - భ్యేష్యపి స్థావరే
షుప్రజాతానాం రేతస్సిన్దహసంబధః చులభవ - స్థావరాణాంబ
హుత్వాత్ చునిశ్చగ్రహణత్వం - ప్రీహ్యదిజన్మాపిదుర్నిష్ప్రసరం-
యస్తానూర్ధ్వరేణోభిర్భాతైః పుస్త్యరహితైస్త్వైర్వాభక్షితా
అంతరాధేయంతే - అనేకత్వాదన్నానాం - కదాచితాహం తాభీయ
యావృత్త్యా రేతస్సిన్ధిభాత్యంతే - తదారేతస్సిన్ధువగతానాంకర్త
నోవృత్తిరాభిః యశ్యరేతస్సించతి ఋతుకాలేయోషితి - తదాకృరే
వభవతిరేతోదాపేణ - తదవయవాకృతిసూయస్త్యనితి పుగుమాత్పుగు
పోతాయతే - సౌగంధవాకృతిరేవ నిజాశ్యంతరాకృతిః । యేతురపి
యచరణాద్విజాతయః ఇష్టాపూర్తాదీకమకారిణః సూమాది మాగ్నే
ణగచ్ఛంత్యాగచ్ఛంతిచసానపుస్యేన । ఏద్యాంచేత్ప్రాప్నుయంతే తస్మి
రాదీనాగచ్ఛంతినపునరావతంతే । విద్యయా కమణాచ పహీనాః-
పాంసారికీంకస్తాంగతిముపయంతి - తానీమానయుద్రాణిదంశమశఃకీటా
దీనిఅసకృదావతీనిభివంతి - ఏవవిధేమూరే స సారగుహూదభౌ
మాపతంత్యతగృహస్థానాంవంచాగ్నిద్యోవదిష్టా ।

కోనస్తాకింబ్రహ్మేతిమీమాంసాయాం వైశ్వానరవిద్యాప్రతిపా
దితా వైశ్వానరాత్తృభావప్రతిపత్త్యథం । తత్రైవాదిత్యాత్తృపా
సనం । భుజానశ్యతృప్తా ప్రత్యక్షం ప్రమాణం - ప్రాణాజీప్తృప్తృశా
స్త్రీమీంవిభాగః । చింతాలాయాపి ఉద్భిష్టానహాయోద్భిష్టాప్రయ
చ్ఛేత్ చింతాలదేహస్థైవైశ్వానరాత్తృనిర్భుతంస్యాత్ - నాథమూర్తి
త్తమితి ఏద్యాస్తృతా । ఇతిపంచమ్యవసాతక ॥౫॥

వస్తువ్రపాతకే, — ఆఖ్యామికాముఖేన బ్రహ్మత్వైకత్వ ఏద్యం
 గ్రాహయితుమధ్యాపారంభః । సర్వాసపివేదానధీగ్యసర్వచాన్యజ్ఞే
 ద్యమధిగమ్యాప్య కృతార్థవవభవతి - యావదాత్మతత్వం నజానాతీ
 త్యాఖ్యామికాతావగన్యతే । అన్యఃజ్ఞానేనాన్యద్విజ్ఞాతంభవతీత్యప్రసి
 ధమితి నన్వాన్యవృత్తః । యథాలోకే ఏకేనమృత్పిండేనయచకకుభా
 దికారణభూతేన విజ్ఞాతేనసర్వమన్యన్మృద్వికారజాతంఽజ్ఞాతంస్యాత్ -
 తథా కారణేనానన్యత్వాత్కార్యస్య కార్యకారణయోభేదభానేపి
 కారణసత్తైవకార్యగతేతి విజ్ఞాయతే ఇతియదినన్యసే - అన్యస్త్రిఃజ్ఞా
 తే అన్యన్నజ్ఞాయతఇతి ప్రశ్నత్వఽరోధఇః చేత్ - సత్యమేవం స్యాత్ -
 యద్యన్యత్కారణతాత్కార్యంస్యాత్ - సత్తైవమన్యత్కారణ తా
 ర్యం । కథంతహి ఇదం కారణమయం వికారఇతి లోకానుభవః? తత్ర
 తత్త్వముపపదతీత్రుతిః - (వికారోనానుభయంవాచారంభణం) నామై
 వనానుభయం-స్వాక్షేపేభ్యయః-వాచారంభణం - వాగారం
 భణం - వాగాలంబన మిత్యర్థః - నామైవకేవలం నవికారో నాను
 వప్త్యస్తవరమార్థతః - మృత్తికైవసగ్యంవస్తీతి । ఏతేనన్యస్తానేనఘ
 టాదీనాం మృదివ వ్యావహారిక స్యజగతః ఉపాదానకారణం మూలవక్తృ
 తీరితిగమ్యతే । ప్రకృతీశ్చబ్రహ్మణః అనాదిభావాజ్ఞానరూపిణీ మాయా-
 సాచబ్రహ్మసత్తాతిరిక్తసత్తాశూన్యత్వాత్ బ్రహ్మసత్తానతిరిక్తసత్తాకత్వా
 చ్చఅనన్యాబ్రహ్మణః తద్భవశి మేవబ్రహ్మవ్యక్తితత్త్వం నారాయణఇత్యు
 చ్యతే - సహిమాయా ప్రాధాన్యేన జగతఉపాదానకారణం స్వప్రా
 ధాన్యేన ఏవృత్తంచేతికల్పనా - వికారస్యజగతో మిథ్యాత్వాత్ వస్తు
 తోనాస్యైవ - తత్కల్పనాధిస్తానస్సేన కారణత్వేనోపలక్షితం నిర్విశే
 షదిన్వాత్రమేవసత్యమితి తాత్పర్యసంధారితం । లోహమణిస్సువర్ణపిం
 డః తేనైకేన - విజ్ఞాతే నయథాన్యతః టక మకుటకేయూరాదికంవిజ్ఞా
 తంస్యాత్ - వికారోవాచారంభణమిత్యాదిప్రాగ్భూత్ । యత్రైకేనసఖ
 నికృంతనేన కృష్ణాయనపిండేన విజ్ఞాతేన సర్వంకృష్ణాయనో వికారజా

తంవిజ్ఞాతంస్యాత్ - వాచారంభణమేవతత్ - అనేకదృషాంతోపాదా
 నందాప్తాంతికానేక భేదానుగమార్థం దృఢపీత్యథాంచ । “సదేవసా
 మ్యేదమగ్రాసీ దేవమేవాద్వితీయం” - ఇతిసత్యవైత్తకారణవాదినః॥అ
 సదేవేదమగ్రాసీ దేవమేవాద్వితీయం” ఇత్యపివైత్తకారణవాదినః॥స
 త్=అస్తితావాగ్రంవస్తు సూక్ష్మనిర్వశేషస్వగతం నిరంజననిరవ
 యవంవిజ్ఞానం - యదవగమ్యతేచ్యవేదాంతేభ్యః । ఏవశబ్దఃఅవధార
 ణార్థః - ఇద=జగత్ నానాయాపక్రియావత్ ఒక్రత ముపలభ్యతేయ
 త్ - తత్సదేవాసీదితి అసీచ్ఛబ్దేన సాబ్యతే - కదా - అగ్రే=జగతః
 ప్రాగుశ్చత్రైః॥ఇదాసీనపీదంసదేవ - కింతు నానాయాపక్రియణవత్ శబ్దబు
 ద్ధివిషయంచ - ప్రాగుశ్చత్రైస్తుకేవలసచ్ఛబ్దబుద్ధిమాగ్రగమ్యః॥యథాను
 ప్రావత్థితః సత్వమాత్రమవగచ్ఛతి తత్కేగ్యేప్రాయః । లోకేపూర్వా
 న్జ్ఞానుబూదిదిదృశ్యుఃకీర్త్యత్ సిన్ధయినానలాలేన ప్రసారితం వృత్తిం
 డముపలభ్యగ్రాహాంనిరంగత్వా అవరాన్జ్ఞాప్రత్యాగతస్తత్రైవ ఘటశ
 రావాద్యనేకభేదభిన్నంకార్య ముపలభ్యన్మదేవేదం ఘటశరావాదికేవ
 లం పూర్వాన్జ్ఞాతసీదితినిర్వసోతవ్యదిహవాచ్యతే । (అద్వితీయం)
 వృద్వ్యతిరేకేణన్మహోగభాన్యన్లుటాకారేణపరిణమయితృసీలాలాదిని
 మిత్తకారణంవృష్టం - తథావద్వ్యతిరేకేణతస్సహకారికారణంద్వితీయం
 వస్త్యంతరంనాస్తీశ్యద్వితీయం॥ వృదాదిదృష్టాంగప్రవేశానేనప్రాగుశ్చ
 త్రైఃకార్యస్య అసత్త్వాచ్యవగన్యోగాదావై శేషికాణాననవకాశః॥ఏకం
 విభాజకధనుఃవిరహితం । ప్రాగుశ్చత్రైర్వస్తు నియాపయంతోవై శేషికా
 ఆహుః(అసత్)అభావమాత్రం । సదభావమాత్రమితికలయంతిబౌద్ధాః॥
 కథమసతస్సజ్ఞాయేతేతి వై నాకీకాద్యస్యనుతాన్యాయ్య (ప్రమాణిరో
 ధందర్శయిత్యా) పునస్సదేవసామ్యేదమగ్రాసీ దేవమేవాద్వితీయమిన్య
 త్యైజగతస్సన్మాతకత్వంవ్యవస్థాపితం పరమాధార ఇదం బుద్ధికాలేపి
 సదద్వితీయ మేవేతి సిద్ధాంతః॥

(బహుస్యాంప్రజాయేయ) బహుధాత్రక షేణోత్పద్యేయ-ఇ
 తిత్తనైక్షితసంకల్పయామాస । ఈక్షణస్య చేతన ధర్మాత్వాత్ పాం
 క్ష్యపరికల్పితప్రధానసంజగత్కారణం । వాయ్వాకాశయోః తెజఃప్రభృ
 తివ్యంతర్భావమభిప్రేత్యలఘూపాయేనసర్వస్య సత్త్వత్రత్వం మాతవ్య
 మితి మన్వానాశ్రుతిః పంచీకరణోపలక్షకం త్రివృత్కారణ మేవాచక్షౌ
 తాతదనురోధేనత్రయాణామేవసృష్టిమాహ॥ సేయంసదాభ్యా దేవతా
 తేజోబన్నయోః బహుభవనమురీకృత్య (అనేనజీవేనాత్మనానుప్రవి
 త్యనామరూపేవ్యాకరవాణి) స్వబుద్ధిస్థం పూర్వస్వప్త్యనుభూతంకారణ
 ధారణమాత్మానమేవస్మరంతి - స్వాత్మనః అవ్యతిరిక్తేన జీవేనైతవ్యస్వ
 రూపతయాఅపిలేప్తేన - అనుప్రవిశ్య=తేజోబన్నభూతమాత్మా సంసరే
 య లబ్ధిశేషవిజ్ఞానాసతీ అసానామాయం ఇదంరూపః ఇతి వ్యాఖ్యర్యా
 మితి విక్షత । జలాదిష్టివసూర్యాదీనాం అదర్శఇవ ప్రకృష్టః పురుషః అ
 ద్యావ్రతిబింబిత సదాభ్యదేవతాయా అభాసవవీచః - ఉపాధివశా
 త్రిబింబవృష్టకంపాదికం యద్వత్ప్రేనాస్తి తవ్యదావ్యకసంసారః
 తద్వస్తునాస్తితిభావః । అత్రపరస్పరవిరుద్ధతైవవాదాః స్వబుద్ధి విక
 ర్పివామాత్రాః - అతత్త్వనిత్యత్వాతైహమితి శక్యంవస్తుం- బ్రహ్మవిద్య
 యా సగ్ సరితీ వేతిసిద్ధాంతాత్ - దేవతానాముక్తం త్రివృత్కారణం
 యదగ్నేరోహితగ్ రూపమిద్యోదిన ఉదాహరణముభేనప్రపంచ్యతే- త
 న్నణాయశ్చఅన్నమయం మనః అసోమయఃస్రావః తేజోమయీవాక్
 ఇత్యాదిః॥

(మోడశకలస్సోన్మయపురుషః) మనస్సహ్నోపచితయా మోడశకా ప్ర
 విభక్తీయా కలయానయైక్తః కార్యకరణసంఘాలలక్షణః జీవనిత్యః
 మోడశకలఉచ్యతే । మనసః అన్నమయస్వంప్రత్యక్షేకస్తు పంచదశాహ
 ని అశనం సకృతేవాక్ । (న్యపాంతంమేసోన్మయవిజానీహిత్యాది) య
 స్మిన్ననసి జీవేనాత్మనాను ప్రకృష్టావనిదేవతా అదర్శఇవ పురుషః ప్రతి
 బింబేన - జలాదిష్టివ సూర్యాదయః ప్రవీణింబైః - తన్మనః అన్నమ

యం తేజోనుయ్యావాచా ఆపోనుయేన ప్రాణేనచ సంగతం - య
 న్మయోజేవఃశ్రవణంనవాదివ్యవహారాయకిల్బితే తదవతరమేన స్వం
 వతాయావమేవ ప్రసవవ్యతే - మన ఆఖ్యాంగతస్య మన ఉపశమద్యాతే
 ణ ఇంద్రియవిషయేభ్యో నివృత్తస్య యస్యాం దేవతాయాం స్వాత్మగూ
 తాయాం యదవస్థానం తత్ స్వప్నాంతం సుషుప్తమిత్యేవతత్ - స్వమ
 పీతోభవతీవచనాత్ - మైతస్యప్రతిబింబరూపేణ జీవేనాత్మనా మనసి
 ప్రవిష్టానానగుపవ్యాకరణాయ పరాదేవతా మన ఆస్యపరమే మన ఆ
 ఖ్యాం జీవరూపతాం హీత్వాస్యమీవాత్మానం ప్రతివద్యతే - అతః సుషు
 ప్తవచ స్వప్నాంతశబ్దవాచ్య ఇన్యవగమ్యతే । పుణ్యాపుణ్యయోగుభ
 ద్విభారంభకిత్వాత్ అపిద్యాకామోపస్త భేన సంసారిషానినా సం
 యుక్తివచ స్వప్నసమఖ్యం సంయుక్తిః । (యథాశకునిస్మాన్తేణ ప్రబ
 ధిత్యాదిసా) ప్రాణోపలక్షితదేవతాశ్రయంన క ఇతి తదవతరమి, తోగేవ
 ఇతి చోక్తమ్ । ఏవంచ స్వపిహనానప్రసిద్ధిద్వా లేణ యజ్ఞేవస్యసత్యం స్వ
 గూపంశబ్దగతోమూలమిత్యేవతే । ఏవ మేవజగన్మూలజ్ఞానోపాయాః
 తేజోబన్దుశ్చుక్తైఃప్రదర్శితాః॥

(ఏతదాత్మ్యమిహింసర్వం తస్యస్యో సతతైతత్త్వమసి శ్చేతకే
 తో) ఏతత్ సదాత్మాయస్యసర్వస్య తదేవాదాత్ - తస్యభావ ఏతదా
 త్త్వం । ఏతేన సదాభ్యేనాత్మనా ఆత్మవస్తిర్వమిదఃసూత్ - నాన్యో
 స్యాస్త్యైస్తా అసంసారిసంసారిణా-నాన్యోహో త్త్రిష్టైత్యాదిశ్రుత్యం
 తరాత్ - తదేవ సదాభ్యంకారణం పరమ ర్థసత్ ప్రత్యక్ష్యరూపం స
 త్తత్త్వయాథాత్మ్యం-ఆత్మశబ్దస్య నిరుపపదస్యప్రత్యగాత్మని గవాదిశక్య
 వత్ నిరూఢత్వాత్ - సత్ సత్ - తత్త్వమసి-సత్త్వమసి-ఇతి శ్చేతకేతోః
 బ్రహ్మశ్చైకోపదేశకృతః - భాగత్యాగలక్షణయా వాక్యాభిరూపప
 న్నః । ఏవఃప్రత్యాయితః పుణ్యః గురూత్కాథాస్యశాస్త్రాపరోక్షస్యవ్యావ
 హారికానుభవపరుద్ధత్వాత్ సందిహానః (భూయఏవమూర్ధగవాన్విజ్ఞావ
 యస్యైత్యాదిసా) బహుభిద్య-స్తాంతైఃమాం ప్రత్యాయయన్వితి ప్రాథ

యతే - ఏవము క్రిస్తుగురుః తథా స్త్విత్సంగీకృత్య తమేవాశానం దృష్టాం
తప్రదశానేన తత్త్విమసేతి నవకృత్య ఉపదిశ్యతే త్యాయయామాసః॥

ప్రత్యేహం సర్వాణ్యపజాః సుఖప్తా సద్వస్తునిసంపన్నాః సుఖ
ప్రత్యేథానానంతరం వయస్సతిసంపన్నాః సగ్రూపాస్త్యైతి నజానంతిఖ
లు - కుత స్తదజ్ఞానమిత్యాశంకా - యథాలోకే స్వత్యేగృహే సుప్రత
త్థాయ గ్రామాంతరంగతౌ జానాన్స్వగృహదాగ్తౌస్త్వి - ఏవం సతత
గతౌస్త్వితచజంయూనాం కిన్వాద్విజ్ఞానంసంభవతీతి సందేహాయుక్తిః॥ మ
ధుఃరమక్షికాః నానావిధవృక్షరసా మధుతాంగమయంతిఖలు - ఆమ
స్యపనసస్యనామివ్యవృక్షస్యాయోరసభిః వాధునివేకం చలభ నై లో
కేచ సమవేతానాంప్రాణీనాం అమిష్యాంపుత్రోస్త్వే పితానప్తాచా
స్త్విత్యాది లబ్ధిపవేకానసత్యే నై సతకేహ మధురాష్లకీటురీక్తాదిరసా
నాం మధుత్వేనైక తాంగీకానాం మధురాదిభావే నవివేకోగృహ్యతే -
ఏవమేవప్రజాః ఆహస్యహా సుఖప్తీకారేనతీసంపద్య సయంసతిసమ్మ
ద్యామంత్రింసవిమ - పరిణామనియయోశ్చగవైవ - ఆత స్తథిహాన్యసస్స
స్యాసితామజ్ఞాన్యైవ సతిసంపన్నాః య్యేతా మనామిత్రాః యాం
మూలజాతం ప్రాపన్నాత్యుతిదా వ్యాప్రసూహం సంహూహమిత్య
జాతినిదయే తేతిత్య వావాసనాడీతాన్మూలః సద్వృద్ధిప్రాప్తి స
ద్భవేనైవసంసరాభవంతి - పునస్సతతాత్మ్య వ్యాప్రసూహం సంహూహ
వేత్యైవ య్యేతాన్వ్యాప్తిమహలోకేభవంతి - యుగసహస్రకొట్టంత
తాపి సంసారిషో చలార్యాభిరాభాపితావాసవా సానశ్యతి య
రాప్రథంహం సంభవాత్తతి ప్రత్యుగేరాత్ ॥ తత్త్విమసి॥౨॥

నానావిగృహే మోగింగాదిసత్యః సముద్రప్రాప్త్య ఏక తాంగ
ః జలభైరాక్షిప్తాః పునర్వ్యస్తీహవేణపతితాః పునర్నింగాదినిదయా
ణ్యః సముద్రప్రాప్త్య సముద్రవవభవన్తి - తదాతదేయంగాయము
చేత్యాది వివేకంసంభవనై - ఆగమనావధ్యపరిజ్ఞానం తథా త్యాగ్నా
సంహూహ వేతప్రాప్తిరీతి॥ తత్త్విమసి॥౩॥

దృష్టంహిలోకేజలేపీవీతరంగఫేనబుద్ధుదాదయఉత్థితాః పునస్త
 ద్భావంగతావిసప్తాభి - జీవాస్తు తతాగరణభావం ప్రత్యహంగచ్ఛన్తో
 పి సుషుప్తేగురణప్రళయయోశ్చ నవినశ్యంతీతి విశేషః - దృష్టాంతవైష
 మ్యప్రయుక్తసంశయః పునస్ప్రశ్నోత్థాపకః । అనేకశాఖాయుక్తస్య మ
 హాణౌపృథుస్య మూలేసకృద్భూతమాత్రేణ సమ్యక్సంశుష్యతి రసంస్రవే
 త్ యత్రవాహన్యాత్ పృథోజీవస్సేవరసం స్రవేత్ సమృతః జీవే
 నానువ్యాప్తః భౌమాన్రసాన్మూలైర్మృణ్ణా మోదమానస్త్యతీతిజ్ఞాయ
 తే - తస్యయదేకాంశాఖాం యైర్వైశ్చిదామాతాంవా రోగగ్రస్తాంవా
 జీవోజహాతి శాఖాయాం విప్రసృతమాత్మాంశ ముపసంహరతి - ఆకా
 శాఖాశుష్యతి - తథా నాన్యన్యప్రాణకరణగ్రామానుప్రవిష్టోహి జీవః
 తదుపసంహరే ఉపసంహ్రీయతే - జీవేనచప్రాణయుక్తైరఅశితపీతం
 చ రసతాంగతం జీవపిశిష్టశరీరవృక్షంచ వర్ణాయద్రసయాపేణ జీవస్య
 సద్భావేలింగంభవతి - ఆశితి పీతాభ్యాం దేహజీవస్త్యతీతిజ్ఞావయతి
 తస్య ఏకాంగవైకల్యనిమిత్తంకర్మ యదోపస్థితభవతి తదాజీవః ఏ
 కాంశరీరవృక్షశాఖాంజహాతి - తథా సాశాఖాశుష్యతి జీవస్థితి నిమిత్త
 రసః జీవకర్మాక్షిప్తః జీవోపసంహరేనలప్తతి రసావగమే శాఖాశో
 పముపైశి - యదాసర్వమేవ వృక్షజహాతి తదాసర్వోపిశరీరవృక్షశు
 ష్యతి - పృథుస్యరసస్రవణ శోషణాదిలింగాత్ జీవవత్త్వం దృష్టాంత
 ప్రశుభ్జాపీతం - చేతనావస్త్రాఫావరా అపీతిశ్రుతితాత్పర్యం - ఏవమే
 వేత్యాదితత్త్వమసి॥౪॥

స్థూలకార్యవ్యసూక్ష్మముఖ్యకారణత్వ మిద్యుచ్యతే । మహస్య
 గ్రోధవృక్షస్య ఫలమాహృత్యభిత్వాఅగుతరంవృక్షబీజంవశ్యతి - తద్భి
 త్త్వాతదవయవం ఏవంక్రమేణ యావదక్షిగోచరంవశ్యతి ఏవమేవ అని
 మ్నస్పృశిః స్థూలంనాపదూపాదినుతాగర్యం జగదున్నేమితిశ్రద్ధత్స్వ॥
 అన్యదూర్వవత్ - తత్త్వమసి॥౫॥

విద్యమానమపివస్తుమోపలభ్యతే, ప్రకారాంతరేణ రూపలభ్యతే - యథా - పిండరూపంలవణంఘటాదావుదకేప్రక్షిప్యత్సగ్రహతరాగత్యవశ్యస్వీనప్రకారేణమోపలభ్యతే - అపునంశ్చిప్తంలవణంచతుమాస్పర్శేనచనజ్ఞాయతే తమదకభాగేషునుత్రాచాంతమపివిద్యాయాలవణమేవజ్ఞాయతే - ఏవమత్రాపి దేహవిద్యమానంసత్ జగన్మూలంఉపాయాంతరేణలప్యసగతి । తత్త్వమసి॥౬॥

లోకేతస్కారాః ధనవంతం బద్ధవయుషంకృత్వా బద్ధహస్తంతం గాంధారదేశాద్దేశాంతరంసీత్యా నిజానారణ్యే విస్మయగచ్ఛంతి - సతత్రదిగ్భ్రమోపేతఃశబ్దంకుర్యాత్, = అహంగాంధారేశ్యస్తనరైరానీతోస్త్యపినధాక్షుఇతిప్రోశేత్ - కారుణికకైశ్చిచ్ఛ్చ్రీత్వాగత్యబంధనం ప్రముచ్యఉత్తరతోగాంధారావతణంతే ఏతాందిశంప్రజేతి ప్రబ్రూయాత్, బంధము క్తస్సపండితఃకారుణికోపచితేనమేధావీనగా పరోపదిప్తగ్రానుప్రవేశ మాగ్ధావధారణసమర్థో ధూత్వా గాంధారానేపిండివనంపట్వీత - నేతరోమూఢయతిస్తథా । ఏవమేవసతః జగదాత్మనస్సర్వరూపాత్ తేజోబన్నాదిమయం దేహరణ్యం సీతాస్థావ్యనేక ద్వంద్వచరిఖపంకటంమోహపట్టానధాక్షుః దృష్టాదృష్టానేక విషయతృష్ణా సాశితః పుణ్యాపుణ్యాదితస్కరైఃప్రవేశితః అనధాన సహమానా విక్రోశణకథంచిత్పుణ్యాశయాత్ పరమకారుణికంచిచ్ఛ్రీహ్లాత్కపిదం విముక్తబంధనమాసాద్య తేనదశితనివృత్తిమాగణః పిత క్తస్సగ “నాసిత్వం సంసారి - కుతు - సద్యత్ - తత్త్వమసీతి” అవిద్యామోహపట్టాభినహనాన్మోక్షితః గాంధారపురుషవత్ స్వంపదాత్మానయవసంపద్యమఖినివృత్తిస్సాస్యత్ । అతః (ఆచార్యవాగపురుషోవేద) ఇత్యామృతం । తత్త్వమసి॥౭॥

జ్వరాద్యపతావవంతంముమూఢాంబంధవాః పరివార్యోపాసతేహనాసిమాంపితరంపుత్రంభ్రాతరంవేతి వృచ్ఛంతః । తస్యముమూర్ఖోఃవాత్మనసిసంపద్యతే మనసిప్రాణప్రాణనైజసీతి యోగురంక్రమఃస

ఏవాయంవినుమోషినస్సంపత్తిక్రమః - తేజసిపరస్యాంచేవతాయాం సు-
 పన్నేసతినజానాతిస్సహమం - అవిద్వాంస్తుతతఉత్థాయ ప్రాగ్భూతిం
 వ్యాఘ్రాదిభావంచేవమనుష్యాదిభావంచాపిశతి - విద్వాంస్తుశాస్త్రీచా-
 ర్యోపదేశజనితజ్ఞానప్రకాశిణం సప్తగ్రహ్మత్త్వానం ప్రవేశ్యనావరణతే. ఇ-
 త్యేషంసంపత్తిక్రమః - తస్యఉత్తాగ్రితినాన్తి - పర్యాప్తకావస్య
 కృతాత్మనస్త్రీహైవసర్వేప్రవీణీయంతి కామా" ఇత్యాధర్వణ శ్రుతేః
 నదీసముద్రవృష్టాతశ్రుతేశ్వ । మూఢాన్య యానాహ్యేత్సాన్య ఆది-
 త్యాదిద్వా రేణనిష్క్రమిష్యతః కేశకాలసమిత్య ఫలాభిసంధానేనిమ-
 నవశానాత్ సతతైవ శేషః॥రత్వీమసి॥

చౌర్యకర్మాణిపరిహ్యమాంసం పురుషం గ్రహాయవరీక్షణాయ
 చ బద్ధహస్తమానయంతి రాజపురుషాః - సమానాశన మాపహృతమగ్యవ-
 హ్నుతేసబహిః-సయదిస్త్యైస్స కర్మాభివనిస్సాత్తానమనృతం కురుతే
 హ్యంతః అగ్నిదివ్యపరీక్షామాంత స్థం విశ్రువత్కిష్టాన్తే హ్యంతేచ
 యదిచౌర్యస్య అకర్తాభివనిస్సాత్తేపవనాన్త్రహ్మసత్పత్తిసంధ త-
 దితరమూః శరీరపాతకాలేచ నిర్భయాప విద్యాద్వా సస్సంపద్య
 నపునర్వ్యాఘ్రవేదాదేహగ్రహణాయావరణతే - అవిద్వాంస్తు ఏకా-
 రాన్యతాభిసంధః స్వాత్మనమృదాజానా పునర్వ్యాఘ్రాదిభావంచే-
 వతాదిభావంచాయథాకర్మాయథాశ్రమ ప్రవేశ్యతేన త్వీమసి॥

అథపిత్రాప్రతివోధిణః తద్వీమసి॥ స్వస్థాంతైహానిభిః - స-
 దేవాహుస్తీతిజ్ఞాతవాః । ఏతేనాభ్యాపరోక్షేణ తద్వీమసి॥ తద్వీ-
 త్వయాధిక్యతస్యపిజ్ఞాననిష్పత్తిభిలః - తద్వీమసి॥ కాన్యతాభిసంధి-
 కృతజేవాత్మత్వపిజ్ఞాననివరణం పత్తామాశ్రయసింహైకేచం వాక్యంతి-
 త్వీమసి॥ తద్వీమసి॥ - మహావాక్యస్యబహుస్త్రిప్యబృహద్రహ్మణా తాత్ప-
 ర్యం - జీవబ్రహ్మణోనైక్యం సర్వోపనిషత్తాగ్రహణమితివం॥ ఇతి
 షష్ఠఃప్రపాతః॥

సప్తమప్రపాఠకే, — పరమాథాతత్త్వోపదేశవరప్రసాదాభ్యాం స
 తత్త్వైకత్వైకాభ్యాంకః - ససతః ఆత్మాత్వైకార్థతాతత్త్వాని తత్త్వానిది
 య - అతస్తానీమానినామాదీనిప్రాణాంతాని క్రిమేణ నిర్దిశ్య తద్వా
 నాపిభూమాభ్యం నిరతశయంతత్త్వనిర్దేశ్యోమి - శాఖాచంద్రద
 శనవత్ - ఇతీమమథాంతవస్తుంసప్తమప్రపాఠకలక్ష్యః - ఆత్రభూమవి
 న్యప్రస్తూయతే - ససత్తుమాంసారదడివససాదేత్యాదినా । వేదా
 వాక్పూర్వంచస్సర్వోపనిషానమాత్రం - యస్తునానాబ్రహ్మైశ్వర్యపాస్తై
 న్యకామచగణం రాజ్యైశ్వర్యవిషయేభవతీఫలం - నాన్నావాగ్భా
 సనీ - వాచోభూయఃసునః - మనసోభూయాన్సకల్పః - సంకల్ప
 వ్యతీంభూయః - చిత్తాత్థ్యానంభూయః - ధ్యానాద్విజ్ఞానంభూయః
 జ్ఞానాద్బలంభూయః - బలాదన్నంభూయః - అన్నాదాహోభూయ
 యః - అన్యైస్తైజోభూయః - తేజస ఆకాశోభూయాన్ - ఆకాశాత్స్ప
 షోభూయః - స్పృశాదాకాశోభూయసీ - అకాశాయాః ప్రాణోభూయాన్
 శ్చ్యుతరోత్తరంభూమోపాసనాన్యత్వైతతత్త్వలక్ష్మ్యత్వాని । నారదః
 రావతిశయంప్రాణంస్వమాత్మానం శ్రుత్వానాతః పరమస్తీశ్వరపరరా
 మః । తతస్సత్త్వంవిజ్ఞాతవ్యం - విజ్ఞానంవిజ్ఞాసితవ్యం - మతిర్విజ్ఞాసి
 తవ్య - శ్రద్ధావిజ్ఞాసితవ్య - నిష్ఠావిజ్ఞాసితవ్య - కృషిర్విజ్ఞాసి
 తవ్య - సుఖంవిజ్ఞాసితవ్యం - భూమైవసుఖం - భూమావిజ్ఞాసితవ్యః
 శ్చ్యుత్వాకిలక్షణాసాధూమెతి విచార్య యత్రనాన్యన్యశ్యతీత్యాదినా
 నిర్దిశేషవిన్నాత్రమేవ స్వయాపాభూన పరాథాత్మైకసత్త్వం సతత్త్వైతి
 అత్తవైవకేవలేనసన్స్వయాపేణశుద్ధేనాదిశ్యతే యపవం విద్వాంసత్త
 కీడలత్సరతిః సజీవన్ముక్తః॥ ఇతిసప్తమఃప్రపాఠకః॥ ౭॥

అష్టమప్రపాఠకే, — యన్యపిషష్టసప్తమప్రపాఠకయోఃసదేశమే
 వాద్వితీయం ద్వితీయకాలాదిభేదసూత్ర్యం బ్రహ్మతత్త్వైవేదం సర్వమిన్యధా
 రం - తథాపిమందబుద్ధీవాందిద్దేశాదిభేదవచ్యస్త్యైవేదం భావితాబుద్ధి
 ర్మతకృతేనమాసాపరమాథాతత్త్వవిషయాకతుణం - అనధిగమ్యతాబ్రహ్మన

పునుసాధనానిధిః - అతస్తదధిగమాయ మృదయ పుండరీక దేశ ఉపదేష్ట
 వ్యః - యద్యపిసత్సన్యక్ష్మగ్న్యయైకవిషయం నిగుణం చాత్మతత్త్వం-త
 తాపినందబుద్ధీనాం సుగుణవత్సత్వత్వత్ నెత్యకామాదిసుగుణవత్త్వంచ వ
 త్త్వం- తథా - యద్యపిబ్రహ్మవిదాంస్త్యాగ్రిదివిషయేభ్యఃస్వయముపగ
 మోభవతి - తథాప్యనేకజన్మవిషయసేవాభ్యాసజనితా విషయవిషయా
 తృప్తానసహపానివర్తయితుంశక్యగతితి బ్రహ్మచర్యాది సాధనవిశేషావి
 తాతవ్యః - తథా - యద్యపిప్రాప్తైకత్వవిదాంస్త్యగమన గంతవ్యాభా
 వాత్ అవిద్యాదిశేషభిక్షిమిత్తత్యే గగనశివవిద్యుత్ ఉగ్ధాగతివవా
 యుః దధౌంశనశివాగ్నిః స్వాంత్యేవనిగ్న్యః - తథాపి స్త్యగమనా
 దివాసితబుద్ధీనాం మృదయదేశసుగుణవేష్టబ్రహ్మోపాసకానాం మూ
 ఢాస్యయానాద్యానిర్వృత్తివేత్తే ఆప్తనప్రపాతకచరభ్యుత్తే । దిగ్దేశ
 సుగుణతిఫలభోగమూన్యంహి మామాక్షానత్ అన్వయం బ్రహ్మగుంధాద్ధీ
 నాం అసదివప్రభాతి - సన్న్యాగ్నాన్న్యావన్న్యవంతు - తతశ్చనైః పునాం
 సదపిగ్రాహయిష్యామితిమన్యతేమహిః॥

(అక్షయజిహవస్త్రిన్యబ్రహ్మపురే దహరం ఘా దీకంవేత్సరహ
 రోస్త్రిన్నంతరాకాశ స్తస్త్రిన్యదంతస్తవస్త్రిన్యవం గన్వావ విజ్ఞానిత
 వ్యం) ఇత్యాది నాగ్రంథనరహాపిద్యా ప్రమ్నాయతే - రాగః అనేక
 ప్రకృతిహర్షధాపురంతభేదమనేకంబ్రయ మనోబుద్ధిభిః స్వామ్యుత్తరా
 రిభిన్యక్తమితి బ్రహ్మపురంతరీరం - పురేవవేత్సగాఢోయధాగధాబ్రహ్మ
 పురేదహరపుండరీకంవేత్స - యథాహిఃస్థో స్వామిగ్రాహః తథాబ్రహ్మ
 ణః ఉపలభ్యధిస్తానమిగ్యుతః । అస్మిన్హిస్థంకారశుంగీకేహి నామ
 రూపవ్యాకరణాయప్రవీణం సదావ్యు బ్రహ్మజీవే నాన్తవేద్యుక్తం తన్త
 దస్త్రిన్యవయపుండరీకే ఉపసంప్రకృతకర్తవ్యైః పశేషగః బ్రహ్మచర్యనిర్వ
 పాధనాభ్యాంయైః సత్యకామాది సుగుణధ్యాయమానైః బ్రహ్మో
 పలభ్యగతితి ప్రకరణార్థః - శరీరస్య బ్రహ్మపురత్వస్థావనార్థం మూన్యవా
 దాన్నిరాకృత్య సన్న్యాదోన్యవస్థాపనః॥

(అథయఏవసంప్రసాదోస్తా చ్ఛరీరాశ్చయథాఽయ పరంబోధితు
 ఓసంపద్యస్యేనరూపేణాభిష్యుత్యత ఏవత త్తేతి హూవానైతదమృతమ
 భయమేతస్య స్మృతి తస్యహవావతస్యబ్రహ్మణో నామసత్యమితి) స
 షుత్తకాలేస్వేనాత్మనా సంపన్నస్య సమ్యక్స్మృతి - జాగ్రత్స్వప్న
 యోర్విషయేంద్రియ సుయోగజాతం కలుషం జహోతి సంప్రసాదశ
 ణ్ణః - అశరీరాహ్యత్వినస్వరూపం - ఏవతత్త్వ తస్మాద్వై అథేవ
 అవహత పాస్తత్వంసనేతిత్వం ఇత్యావయోగుణాః ఉపాస్యత్వేనవి
 హితాః అదిత్యస్యలేశనా నాడిష్యునుగతస్య త్రైగత్యావయో వణవి
 శేషాభవతీమ్యుక్తం అభ్యాసికాదు విద్యాగ్రహణ సంప్రదాన విధిప్రద
 శేనాథాః । ఇత్యత్యర్థమోపాభ్యాస కాయాం చతుర్థ పురుష
 థానాపురుషస్య పరీక్షితః దేవరావోప ఉదకరావాది నిశ్చలవిదానాశ
 యుక్తిరవిదినాశ మేతీతియమోహ - తథాప్రాజావయోనామాప్రాజ్ఞఃదే
 వ్రామాత్రాత్వదశమోబహువ శిమితీవై నాశిక సాంఖ్యకాణాదాదయో
 త్తముహ్యోర - తథాస్యేకమిణః జాహ్యవిషయావహ్యతచేతనః వేద
 ప్రమాణాఅపి ఆత్మేకత్వం నవిజానంతి పరమాభివత్యం - లోకాంత
 రగమనాగమన ప్రకాశైస్త్రినంతి - కనుస్యే యుక్తజంతవో వివే
 కహీనాః స్వభావవిషయ విమర్శచయావహ్యతచేతనః - తస్మాదదం
 త్యక్తి సర్వ బుద్ధ్యాదుః ఆనన్యతలైః పరమహంస పరివ్రాజకైః
 అత్యంతవిభిః దేవాదిభావ పైతే రేవ వేదనీయం పూజ్యతమైవ ప్రా
 జావయో దేవతాదుగుణాదున సుసంస్థితంవనిత్యం ప్రకరణవతిప్రయేన -
 (ప్రత్యగూర్తవిద్యేయం) త్యాకారణవిద్యేయో విశ్వతైశ్చాచుక్తా
 కారణమూర్తబద్ధప్రాప్తో వ్యాభ్యాసః - అశరీరం ప్రహృత్పదజ్ఞేయం
 హనువన్నిత్యాద్యత్రైగతసంశరీరాంబంధం । (నహవై సశరీరస్యసతస్య
 ప్రేయాప్రియయోరవిహంస ద్వ్యతీరికావసంధం నప్రియాప్రియేస్పృశ
 తః) బ్రహ్మణోపారమాధికత సాధరీరస్య త్రోతంవాదాదక ముపలభ్య
 తే ప్రాకృతశరీరామత్యాదయ కల్పవామాత్రం । అశరీరస్యసంప్ర

నాజననేయబ్రాహ్మణోపనిషదుపలభ్యతే । నేయంబ్రహ్మవిద్యోపనిషచ్చ
బ్రహ్మచర్య - సంసారనివృత్తుభ్యః సంసారహేతు నివృత్తిసాధనబ్రహ్మ
త్వైకత్వవిద్యాప్రతిపత్తయే ప్రభవతి - తత్పరాణాంసహలొస్సంసారస్యా
త్వంతావసాదనాత్ - అరణ్య సూద్యమానత్వా దారణ్యకం - బృహ
త్వాప్నోమాగతః బృహదారణ్యకం - తస్యకమకాంక్షేనసంబంధోభిధీ
యతే । సర్వోపనిషత్తేషః ప్రత్యక్షానుమానాభ్యాం అనవగతేష్టానిష్ట
ప్రాప్తిపరిహారోపాయప్రకాశనపరః । అసత్యజ్ఞానగతసంబంధ్యాత్మాప్తి
త్వవిజ్ఞానే సాంసారికానిష్ట పరిహారే చ్ఛానస్యాత్ - అత్యంతగత్యవ్య
వేచనీయా॥

ఉపనిషదారంభస్థితే ప్రాథమికబ్రాహ్మణయోః అశ్వమేధవిజ్ఞా
నాయ ప్రాథాన్యవత్సస్యతద్విషయవశానే అవారతతాత్పర్యం । అ
శ్వసోత్పత్తిః మృత్యుభాగః । (సత్రేభాత్పంచవింశతిరుగ) సజాత్యప్రజా
పతిః ఆదిత్యాగ్నివాయాత్తవా త్రిప్రకారమాత్మానంస్వయమేవ కార్య
రణసంఘాతంవ్యభజత్ । ముక్యప్రాణస్యనంత్రప్రకాశ్యత్వముపాస్య
త్వంబోక్తంబృహస్పత్యుదిధనుకంప్రాణోపాపనం-ప్రాణస్యవేదాత్మ
కత్వం(అత్యేవేకమగ్రతసేష్టురుపక్షః) జ్ఞానకమభ్యాంసముద్భితా
భ్యాం ప్రజాపతిర్వైప్రాప్తిర్వ్యభ్యాతా - కేవలప్రాణ దేశానేన - ప్ర
జాపతేనైవలభూతస్య స్మష్టిస్థితి సలహారేషు జగతస్సాన్నితంత్య్రోడి వి
భూత్యుపవేశానేన జ్ఞానకమణోత్వైవికయోః ఫలోత్తామోవర్ణ్య
తే । (సోవిధిత్తిస్తాదేకాకీవిధి - ద్వితీయాత్వైభవయంభవతి) కర్మ
కాండహిగజ్ఞానకమభయం సంసారపషయం నాత్యక్రామత్ - ఇతిప్ర
థమశ్మరీరుపపక్షప్రజాపతిఃభీతిః । అన్తనాశవివరితనశనవత్సంభ
యవీజం - తస్మామాన్యవత్సేకాకీవిధి - సప్తయాప మూషీత్వాయ
స్తాన్త్యజ్ఞోస్యత్ అన్త్యవృతిరేకేణ వత్సంధిం ప్రోక్ష్యద్విభూతం
నాస్తి । అన్తవిశాశహేత్యభావే కస్తాన్నువిధిమీతి ఏకత్వ జ్ఞానా
శ్చయంతత్యాజ - కేవలాపచ్యుతమితిమేవద్యైరంభయమూలం - అ

తఃద్విత్వీయాద్వైభవయంభవతి - ప్రజాపతేన్ధ్రయావిష్టత్వేనసంసారాం
తయభృతత్వముక్తం - అత్యావిష్టత్వే ప్రజాపతే రేకాకీర్త్యంహేతూకృ
తం - చ సోత్తరగమనకృత్యం తతయాసాయాం సోభావనూపన్నా
యామృషభాదిభావో య మోగ్యకశులయోగ్యకజాదిభావేన సకారణ
మస్తీత్యాశంక్యోక్తం, నేమమిదంవశ్రేణి - ప్రజాపతే స్వర్వగగన్స
ప్తే, మిథునాద్విగం సృష్టిప్రజాత్పదాం వక్షసియంత్యైవతాలస్యజత్ ॥

అవిద్యాదేత్ర, కిర్తనీయః, సుసారోవృక్షః, ఏతస్యసమాలో
క్తరణేషుసహజ-పరిసమాప్తిః - ఇతలచ్యాకృతం నామనూపాభ్యామా
సీచిత్యాద్యుక్తం (తదాహుర్వ్రహ్మపిద్యయా - కేమతస్యైర్వ - య
స్తాత్పత్యనభవత్ - బ్రహ్మవాభవనగ్రహీతృదాత్పత్యవమిదాన్తే - అ
హంబ్రహ్మస్తీతితస్మాద్విగంభవత్ - యవపంచదాహంబ్రహ్మస్తీతిసభ
దగ్ సర్వంభవతి - అగ్నాహ్యోషగ్ సభవతి - అథయోన్యందేవతాము
పాస్తే న్యోసావన్యోహమస్తీతిసతేదయథావహః.)

పరస్యబ్రహ్మణః సర్వభావాపత్తిర్విభావసాధ్యాఃకావ సాధ్యాం
చసర్వభావాపత్తిః హతస్మాద్విగంభవదితి - బ్రహ్మవాభవనగ్రహీచి
త్వ్యుక్తం ప్రజాపతి సంక్షిప్తవాచరం బ్రహ్మవిశ్రేయస సాధనాధికారిమను
ష్యః అపరబ్రహ్మపిద్యయాకేమతసహితయాఅపరబ్రహ్మభావమవసంప
న్నోభోజ్యావపాప్యైర్దే - సర్వప్రాప్త్యర్థిన్నికాహకనాబంధనః పరి
బ్రహ్మభావీబ్రహ్మపిద్యాహేతిః బ్రహ్మగ్నిభగ్నీయదే - పరమాధికారః ఆ
పిద్యయాఅబ్రహ్మగ్నిసావర్వగ్నృచలభ్యారోపితః - యథానర్తకాయాం
రజతం - నేయంభుక్తిరవంజతమిదేవత్ నాహంసంసారి అహంబ్రహ్మ
స్తీతిఅనుభవాత్ ద్వైతసంసారిభ్రమోనివంగతే । ఆర్యస్తస్యఅభిహ
నానతిరిక్తసత్తాకతయా బ్రహ్మగ్నిగృహ్యై - జగత్సృష్ట్యావ - యవపంచ
దాహంబ్రహ్మస్తీతిసభదగ్ సర్వంభవతి - ఆర్యసార్వాత్మ్యోత్ సర్వేషా
మాత్పాసభవతీత్యభదః - ఆత్మహివరాదేవతా - యస్మత్పదన్యాది
తిదేవతాముపాస్తే అన్యోసావన్యోహమస్తీతివశుచవిసాదిభదవాసన

ద్వితీయాద్వైభవంభవతి - ఇత్యేవమాదిభిఃప్రవిభక్త విద్యావిద్యావిభ
యా సర్వోపనిషత్సు - తృతీయాధ్యాయేఅవిద్యాప్రపంచితా - సంప్రది
ద్యాంప్రపంచయతుంచతుథాధ్యాయఆరభ్యతే॥

తత్రపూర్వపక్షవాదీ అవిద్యాఃషయ బ్రహ్మపిన్ద్రప్రః బాలాకి
వాగ్నీలజాత శత్రునామానం కాశిరాజసుభిగమ్య బ్రహ్మతేబ్రవాణీశ్వ
వాచ - ఇత్యాద్యాఖ్యాయీకాముఖనవిచార్యతే । యవవాసా వాచిత్యే
చతుషిచైకోభిమానీ చతుర్ద్వాకతేనైవా హృదిప్రవక్ష్యఃఅహంభూక్తాక
తాచేత్యవస్థితః - ఏతమేవాహం బ్రహ్మపశ్యేచ్ఛాస్త్యైకార్థకరణసం
ఘాతే - తమహంపురుషంబ్రహ్మశుభ్యంబ్రవీమి - అన్యచ్చేజ్ఞానానీ తస్య
క్షుప్తమానాని । ఏవమాద్యపాసనాఃపితాతానభ్రాతృసఖ్యానాని వా
యాప్రాణేహృదిచఇ ప్రాపరమేశ్వరోవైకుంఠఇత్యేకాదేవతా - అగ్ని
వాదిహృదిచైకా । ఆపురేతసహృదిచైకా । దిశ్శుక్తిగణయోహృదిచై
కా । ఛాయాయాం - బాహ్యోగినస్యధ్యాత్మైకవిరాజ్యైకతాజ్ఞానేహృ
దిచైకా । ప్రజావతావాగ్నీ నబుక్ష్యేచ హృదిచైకా । ఏవమాదీన్య
పాసనాని । (పురుషన్ సుప్తమాజగత్తుతః) ఇత్యాదినా పుష్టాన్తా
పనపరీక్షణేన సుషుప్తగత్యుచారితా - ఏష విజ్ఞాననాయః పురుషః
దశాన లక్షణాయాం స్వప్నావస్థాయాం కార్యకరణ యోగపి
సంసార ధర్మత్వ మాత్మతో దృశ్యత ఇత్యాశయ కార్యకరణం
యోగజనిత భ్రాంశ్యధ్యారోపితమేవ సంపాదధర్మత్వం । వాగాద్య
పాధికమాత్మనసంసారిత్వమన్వయవ్యతిరేకాధ్యాయాత్ । గత్రవ్యతిరే
కాసిద్ధాస్వప్నస్వరజ్జగద్భవమ్మిథ్యాత్మేన వస్తుధర్మత్వాభావత్ నా
త్మనసంసారిత్వంప్రాతిభాసీతిస్వప్నవత్ వ్యావహారిక వియదాదిప్రపం
చోపి అధిష్టానజ్ఞాననాశ్యత్వాత్ మిత్యైవ । స్వప్నెద్యహ్నానాంకూహరా
జత్వాదీనాం జాగ్రత్యసృప్త్యర్థారాహిత్యం వ్యతిచారదశానం - తేనస్య
ప్రస్థమిథ్యాత్వంసిద్ధం । తథా జాగరతేఽపితి ప్రత్యేతవ్యం - తస్మాత్
అవ్యోసాదృశ్యేభ్యఃస్వప్నజాగరిణోకేభ్యః ప్రస్తాః జ్ఞాననాయః సిద్ధః॥

పురుషః - ఇత్యాదికాః తతోజగతస్సత్యస్వనిగాకరణవాః - అత్యంత
సతిక్తజగతస్సత్తాతతిక్తసత్తాభావాదిః। తతోమూర్తామూర్తాబ్రహ్మ
రూపోపాసనం సద్భవ్యచ్చేత్యాచ్యుక్తం। బ్రహ్మణః ఉపాధిభూతయోః
సత్యశ్చబ్రహ్మయోఃమూర్తామూర్తాయో రూపయోఃకార్యకరణవి
భాగేన అధ్యాత్మానిరైవతయోః పితృగోవ్యాభ్యావః॥

(మైత్రేయాతిశయావాచ యాజ్ఞవల్క్యః) మోక్షమేవాపేక్ష
మాణయా మైత్రేయ్యా పృష్టః భర్తాయాజ్ఞవల్క్యః బ్రహ్మోపనిషత్తి.
(సవాతరేజాగర్వాణాకామాయ జాయాప్రియాభవత్యాత్మనస్తు కామా
య జాయాప్రియాభవతి-ఇత్యాఃభ్యుత్పన్నస్తు కామాయసర్వంప్రియభ
వతి- అర్తావళిలే ప్రవృత్తోతవ్యంసంశయో నికభ్యాసితవ్యః - వి
జ్ఞానేనేదగ్గఃసర్వం- ౧౦ - ఇత్యాది) అన్యోనిత్వసాధనం వైరాగ్యము
పదిదిక్కుః జాయావత్ప్రతాదభ్యః పరాగముత్పాదయతి తత్సన్నాప్తి
ప్రాయః। అత్తనః నిరచితయ ప్రత్యాప్తః తేన పరిమాణదత్తనభిహిత
ముపన్యాసవివరణాగ్మాం। శ్రవణాదిభిరాత్మలాభః। కథనస్యోత్పన్నోది
తే అన్యోత్పన్నంభవతిత్వాశక్యం అత్తవ్యతిరేకేణ అన్యన్నాప్తీచ్యుక్తం।
సృష్టికాలేప్రాగుత్పన్నైశ్చ బ్రహ్మవేతిశక్యమవగతుమితి (యథాగ్నే
ర్విస్ఫులింగసామాంశాకార్షిణం అగ్నేయకర్మమిత్యాచ్యుక్తం) సర్వా
సామసాగ్ సముద్ర ఏకాయనమిత్యాచ్యుత్సంతైః స్థిశ్చున్నత్రికాలయో
రేవప్రజ్ఞాన ఘనశ్చైతి రేకేణాభావాత్ జగతోబ్రహ్మణ్యం - ప్రళయకాలే
చజలనిహ్యం సేనాసేవామివ సలిలవృత్తిరేకేణాభావః ఏవం ప్రజ్ఞానఘ
నవృత్తిరేకేణ నిర్భా ర్యణాం నామరూపకమణాం తస్మిన్నేవలియ
మానానామభావః - చిన్మాదేకేమేవబ్రహ్మప్రజ్ఞాన ఘనమేకరిసంప్రసవత్త
వ్యుత్పత్తిః। (సముధాసర్వాసామసాగ్ సముద్రఏకాయనం) ఇత్యా
దివృత్తాంతైః పుణ్యానాంత్యేక సానాంబివ్యో ఏవరీత్యా అధికరణ
స్యుక్త్యైః బుద్ధిపూర్వకప్రళయో బ్రహ్మపదం బ్రహ్మవిద్యామితైః అ
యమాన్యంతిఇత్యాదీత్యుక్తే, అపిద్యానిరోధద్వారేణయోభవతి - (స

యథానైంధవఖిల్యఉవకేప్రాస్త ఉగకమేవానువీయేత) ఇతివృత్తాంతః।
 వరమాన్ధతఃఅద్వైతేబ్రహ్మణి భిన్నమివవస్త్యంతరమాత్మనఉపలభ్యతే
 వ్యావహారికమేవద్వైతం - భేదోనపారమాత్మికః అయినగుఁడుః (యత్ర
 హిద్వైతమివభవతినివితరఇతరః-వత్సని) ఇత్యనేనోక్తిః - విజ్ఞాన్యవ్య
 తిరేకేణ విజ్ఞేయస్యవాఽవిజ్ఞానస్యనా తది-రణస్యనా వరమాన్ధతః అ
 సత్వేనబ్రహ్మపదః విజ్ఞాతైవ కేవలః అద్వయోవతః-తే - తంజ్ఞాతారం
 కేనవిజానీయాత్ - నాన్యవేద్యత్వం - స్వస్వస్వవేద్యత్వావత్సయః -
 వృత్తిసాన్యావస్థాయాం త్రేపుటివిభాసోనాస్తి - అయినగుఁడుః (విజ్ఞా
 తారమరేకేనవిజానీయాత్) ఇత్యనేనోక్తిః। ఇయం పునఃపితృబ్రా
 హ్మణేన ఆచార్యాగమాభ్యాంశ్రుతస్యాత్మనః వననాక్షణముక్తితత్వే-
 త్వైవేదంసర్వమితిప్రతిజ్ఞాతస్య అత్యైకసామాన్యత్వం అత్యైకోన్యవత్వం
 అత్యైకప్రళయత్వంచేత్యస్య హేత్వసద్భవంకానినాతితా। పునఃపితృబ్రా
 తగణాః దేవతాగణాశ్చ కార్యరణసంఘాలాత్మానః వివిధవృత్తమధు
 భవన్తి ప్రతీతేరిణమిన్యక్తం। సద్భవద్యాసృజ్యధా-విధ్యదాధర్మణో
 త్యాదికాలభ్యామికా। ఇతిచనన్ధాధ్యాయః॥

పంచమాధ్యాయే,—అగినాన్ధస్య అత్యైకత్వస్య ప్రకాశనాయ
 పరీత్యాపూర్వకం నిర్ధారణార్థమకం యాన్తానగో-యంకాంతం-ఉపపత్తి
 ప్రధానసూరట్టం - ఆభ్యామికామః విజ్ఞాతృత్వేధా-ఉపాయపినివరా
 వా। (యదేదంసర్వంమృగ్యునాస్తి) చాత్మాదిసంస్కృత్యపరీత్యా-ఉయం
 ఆదిక్యాత్మభావ మావన్నస్యాన్వయోః నా-విజ్ఞానాప్రస-భవనోభితి
 ముక్తిరీతిముక్తిశ్చోక్తా। (యత్రానందంబ్రహ్మచ్యుయతే) ఇత్యాదివాచం
 ధననాశేముక్తస్య నక్వదిక్షననమి-భవితాభావవిధి-అన్య-వాగపే
 తిత్యాదివాప్రాజ్ఞైస్సానమవిద్యాకావతీ-త్వదేవసర్వ-దేవత్వ-త్వదేవ
 యతే తదేవమకేహైవల్యమితిసూచితం। సంసారం-ముచ్యమానా
 నాంచకార్యకరణానాం స్వకారణసంసరణోపసం-నే-ముచ్యనామిన్యస్త
 మేవపునఃసంపాదానంసంసరతాంశుపునఃపునఃసంపాదానమిన్యత్రకర్తృవ

కారణమిత్వవధారితం - కర్మణాంసమూలనాం నామావశేషేణ స
ర్వోత్పాదోమోక్షాభిప్రాయాంతరీకీ కర్మగతినిచారితా । జ్ఞానసవర్త్య
వజ్ఞానమితి ఫలితం । జనక సభాయాం యాజ్ఞవల్క్యః స్యబ్రహ్మసననవర్ణ
ణం అసహమానాః సభి కావహర్షయః ప్రశ్నై రాక్షిప్యపరీక్ష్య కర్మకాం
దేఅపిచాల్యంవై కవ్యంనత్పాబ్రహ్మకాండే అస్యఅప్రతిభాంసంపాదయి
మ్యనభిః వాస్యమానాః ప్రమంప్రావర్తంతః । యవసాతౌదవహోతౌ
శ్చస్త్రా యతత్తాసర్వాంతరః తమేవ వ్యాచక్ష్యే ప్రశ్నః - 'ఇదృష్టేర్ని
ప్తారంసశ్యేః' ఇత్యాదిభ్య ఏషశతత్తా సర్వాంతరః అహోస్యదాతాం
ఇత్యుక్తరం । తేచత్తైవసర్వాంతరః అన్యదసన్యం । ఏవమేవఉత్తరత్రాపి
అహోస్యదాతామిత్యాది నాభిన్నభేదమిథ్యాత్వం నిర్ధారితం । జగదోత
ప్రోతత్వేన బ్రహ్మప్రతిపాదితం లోకాః కథన్నబ్రహ్మ ఓతాశ్చ ప్రోతా
శ్చేతి నాగ్నిప్రచ్ఛ అగమేనప్రప్తవ్యాండేవతాం న్యాయప్రకారవతీత్యల
మహానేనమాప్రాక్షీరిత్యాజ్ఞవల్క్య ఉవాచ । లోకానామస్తరతమం
మాత్రంబ్రహ్మైవ తదాగమేనైవప్రప్తమితి ఇతిహానేన అగమోపన్యా
నిర్ణయితే । సూత్రాత్కాంతర్యామిదవిచారితః - జీవేనాన్యనానుప్రవి
ష్ట్యసదవ్యక్తమాత్మైవేతి - సత్రోతానంతాద్రష్టేత్యాది నా అహోస్యదా
తామితిత్వైతవిషేషః (కథన్నబ్రహ్మకాశఓతశ్చప్రోతశ్చేతి) ప్రశ్నైప్ర
తివక్త్యః అవాచ్యమితిప్రతిపత్తిర్వా అవాచ్యమపివదతితి విప్రతిపత్తిర్వా
గ్రహస్థానం - తద్దోషదవ్యయనపిపరిజీహీర్షా ఏతత్వైతదక్షరమిత్వ
వాచ అక్షరమితిబ్రాహ్మణావదన్తి నాహనువాచ్యంవాయోమి నచవిప్రతి
పత్త్యయ ఇతిదోషదవ్యయవిహారిః - అస్థూలనచక్షుషమిత్వాదికమ
దీపశేషణం - సర్వవిశేషణరహితమిత్వభావః ఇయనక్షరవిద్యాప్రా
సన్యబ్రహ్మణః అప్రకాభేదోపాసనముపదీప్తం పరిచ్ఛిన్నఫలం - తతస్సా
న్యాయపరీక్షణముక్తం - బ్రహ్మవిద్యాగవేదేత్యాదినా ।

(యథావృత్తోపసమితి ప్రశ్నైవపుగుహోఽమృతా) ఇత్యాది నాయా
వలోక్యబ్రాహ్మణావప్రచ్ఛ । (విజ్ఞానమానందంబ్రహ్మరాంధరాదుని

వరాయణం) ఇత్యనేన । బ్రహ్మనందఇత్యబ్రహ్మనందమితి అనందస్య
రూపవిచారితం । విజ్ఞానాదివాక్యేషు అనందస్య వేద్యతానవివక్షితా - అ
త్రతువివక్షితా - వేద్యత్వా వేద్యత్వా ద్విశ్రుతీనాం సోపాధిక నిరుపాధిక
విషయత్వేన మధుకాండేవ్యవస్థాదర్శితా । ఉక్తరీత్యానందేద్యతాయాః
దుష్ప్రతిపాదత్వాత్ అనందస్య రూపమేవ బ్రహ్మ - తస్మాత్ అనతిశయా
నందవిదేక తానం వ స్త్వితీసిద్ధం॥ ఇహంచ మూఢాభ్యామః॥

మూఢాభ్యామే, — వాదన్యాయేన సచ్చిదానందం బ్రహ్మనిర్ధార్య
తే - పూర్వస్మిన్నధ్యాయేతు జల్పన్యాయేన నిర్ధారితమితి పేక్షః - య
దౌ పనిషదగురువః నేతి నేతీనివాక్యేన నిర్దిష్టమేతరస్య నిషేధేన పారితే
ష్యాద్యవ్యవస్థః స ఆత్మా సాక్షాత్సోపాచారకారణ స్వరూపేణ దర్శి
తః - విజ్ఞానమానందమితి చోక్తః - వాగ్విదేవతాద్వారేణ తస్యైవ పు
నరధిగమ్యకతావ్యతిత ఏచారితరభ్యతే తత్రోపాసనానిహితాని॥

(కి.జ్యోతిరయం పురుష ఇతి) ప్రశ్నః, — (ఆదిత్యోజ్యోతిః) ఇ
త్యుక్తరం, ఏవంక్రమేణ జ్ఞేయం । కిన్ స్య పురుషస్య జ్యోతిః యేన జ్యోతి
షా వ్యవహరతీతి - ప్రాకృతః కార్యకరణసంఘాతరూపః శిరస్పాశ్వా
దిమాణ్యుచ్ఛ్యతే - కిన్ యం స్వావయవ సంఘాతబాహ్యేన జ్యోతిరం
తరేణ వ్యవహరతీతి । ఆహూస్వత్ స్వావయవసంఘాత కథ్యపాతీనా
జ్యోతిస్కార్యమయం పురుషో నిర్వతానతీతి ప్రస్తుతాశయః - జ్యోతిస్
ప్రకాశః - అహవ్యాదిత్యః - రాత్రోచంద్రమాః - తస్మిన్నప్రమితే అగ్నిః -
తచ్ఛాంతోవాక్ - శాంతాయాం వాది పురుష ఇతి అత్తైవాస్య జ్యోతిర్భ
వతి - ఏతేన జ్యోతి ప్రదస్మితి గ్రాహితః । అత్తజ్యోతిర్విద్యేయం । ప్రాణ
మః విజ్ఞానమయ ఆత్మా - హృద్యంతజ్యోతిః పురుషః । (సహస్వతోష్ణా
త్వేనంబోక మహాక్రాంతిస్మృత్యోరూపాణి) వృత్యుభేదజ్ఞానం - ప్రమా
దం వై వృత్యుహహంబ్రహ్మీమితి సనత్కులాతీయవాక్యం - అద్యతీయస్యాత్మ
నస్సద్వితీయజ్ఞానం ప్రమాదః స్వరూపాజ్ఞానప్రపంచ ఇతి యావత్ । బుద్ధ్యా
దివ్యతిర్క్తః త్యోతిర్థ మత్యంతశుద్ధం కూటస్థ మద్వయమాత్మజ్యోతిరితి

చారేణ ఫలితం స్వప్నజాగరితే భవవరలోకభవలోకశ్చ నిర్దిష్టాః । (సయ
త్రస్య పితృత్యాది నా స్వీకరణోతిహస్యపితృ స్వయంజ్యోతిర్భవతీతి) ఛాం
దోగ్యసంవాది న్యేవత్రుతిః సుప్తస్య సరిసంపత్తిమివవతీతి (నతత్ర రథాన
రథయోగా నపంథామోభవతీ) ఇత్యాది నా స్వప్నవచ్ఛేదభిన్నవికా
రాః సుషుప్తానంత్యుక్తం ॥

(అసంసౌహృద్యంపురుషః) ఇయ్యంత్రః అత్తినః అకర్తృత్వే
అసంగతా హాసురిత్యుచితతీతి । బుద్ధాంతపుష్టాంతౌ విచారిణౌ సలేవ
శ్వమాత్మవోనిధానితం । మహానత్యాపి కృష్ణాంతేన అత్తగతిని
రూపితా । జాగరితేన సంగప్రచ్యుత్యుః - స్వప్నేతు కామసంయుక్తమృ
త్యురూపవినిర్ముక్తః పునఃకర్మాంతరమాగతః బుద్ధాంతాచ్చుషుప్తేషు
నస్సంప్రసన్నః అసంసౌభవతీర్చ్యశ్యతే - కృష్ణాంతేనాస్యాకాశస్య ప్రక
టీభావోభవతీతి యథాశ్వేనోవేద్యాదిముక్తం - యథాకాశే శ్వే
వోఽహృగ్యవగ్రాంతః పయోసంహత్య నీచామైవక్రియతే ఏవమేవాయం
పురుషః అంతాయథావతీ (యత్ర సుప్తానంతరకామం కామయతేనకంచ
నస్వప్నంవశ్యతీ) ఏవం సర్వభేదవ్యాపారమోగ్యం సత్త్వరూపసంపద్య
తే - తద్ధిక్షాంతిస్థాన మంత్రసరితోపాధికిన్య ప్రతిబింబాత్మనః - శ్వేన
గత్యాకాశాశంసనివృతే - ఏవం సుషుప్తసంపారి సంపత్త్యాహుస్థంస
క్రూపంసనివృతే ॥

అత్తనస్సంపారి త్వేతిపాధికరణిద్య - సాకింస్యాభావీతి ఆహూ
స్వితా మకిమకవివహగంబుకీ' మదిహగంబుకీన్యం మోక్షక్షేపవశ్య
తే ఇతి ఆగంతుకి త్వేతివప స్థం తస్యాః అనాన్యనిర్ముతాంచ అవధా
రయితుం (తావాఅస్యైతా) ఇత్యాది కండికారంభః । అత్తనాదీనాం
విచారికృతిః నాదీభిరూహస్యస్త్విస్సంబంధితపాధిః । ఏద్యాభలం క్రి
యాకారకఫలసాన్యం అభయం - సర్వాన్యభావోమోక్షఇతి ఫలితం
ప్రత్యక్షతొనిర్దిష్టంచ । (తద్యథాప్రియయా స్త్రీ) యానంపరివృత్తిన
బాహ్యం కించనవేద్యఇత్యాదివృత్తయైః ప్రాజ్ఞేనాన్యనానంపరివృత్త్యవ్య
సుషుప్తానుభందశీలం ॥

(సహిద్రష్టుర్వ్యక్తైర్విపరిలోపాఽన్యతే అవినాశిత్యాత్ - నను తద్విత్తీయమస్తి) సప్తాత్మనస్సత్యత్వం జీవేనాత్మనాను ప్రకృష్టత్వాత్స తః - ద్వైతం నాస్తిధాం । (యత్ర వా అన్యదివస్యాత్ తత్రాన్యః అన్యస్మి శ్యేత్) సుషుప్తజాగ్రత్స్వప్నయోరివ ద్విలీయమస్తీవనభాతి । ద్వైత స్య అవిద్యయా ఆస్తిత్వేన భానమేవ న వాస్తవకం సత్యమ్॥

(సయోమనుష్యాణాన్ - పరమ ఆనందః) ఇత్యాది నా వైత్తిక్రియానందవల్ల్యుక్తాభావత్ ఆనందతారతమ్యము క్తం శ్రోత్రియస్య అవృజినస్య ఆకామహతస్యచ సపవానందభివ్యక్త్యా పరమానందః ఆత్మస్వరూపమేవేతి నిర్ధారితం । ప్రాణినః ఊర్ధ్వోచ్ఛ్వాచ్ఛాదివిచారః రాజాదివృష్టాంతేన అవస్థాంతరిదేహోతరాది గమనంచ విచార్య - ఆంతే ఏకీ భవతీత్యాదినా సగ్రూపేణ ఏకీభావోనిర్ధారితః । త్యుజలూకాచరిం ఊర్ధ్వోగ్రోతృవృష్టాంతః - పేశసాగ్రీ = సువర్ణాకారః సువర్ణాస్య మాత్రామపాదాయ అపభివ్యక్త్యుపేత్వా పూర్వస్థాన్నివతరం కిల్యాణ రూపంతను తే ఏవ మేవలత్తా గూఢాంతరంత నోత । అన్తీనుః విజ్ఞానమయత్వాద్యపాధయః ఏకీకృతీతితాః॥

(అథాకామయమానః ఇత్యాగభ్యసతస్య ప్రాణాడుత్సాగ్రాంతి బ్రహ్మైవ సన్న్యక్తృప్రేత) ఇత్యంతయాత్ర త్యాజీవన్ముక్తస్య లోకాంతర గమనాగమనాదిసౌఖ్యం చిత్త్వరూపమాత్రం విదేహకైవల్యం ప్రవర్తితం । సర్వకామనిష్ఠత్వేనోమోక్షహేతుః । అన్యతాత్మనః శిరీరంవాస్తీ తిచక్రతపాదితం । అపిద్యోపాసకానాం అంధంతనుః ప్రవేశంతే అనర్క నాత్మకే సంసారసయామకే తమస్యజ్ఞానే ప్రతిపత్తిః । కిర్తవిద్యారతా నాంతతోపిభూయశ్చ తనుః ప్రవేశః॥

(అగ్రానుచే ద్విజానీయాదయమస్తీతి పూరుషః - కిమిచ్ఛాకస్య కామయశోరమనుసంజయతే) అహ బ్రహ్మస్తీతి బ్రహ్మత్వైకత్వానుభవేన జీవన్ముక్తస్య ఇచ్ఛాసుచయ్యాత్ ఆత్మవ్యతిరిక్తకామాయ సోశీరతాపామతాపః (దేహంచనశ్చరమవస్థితముగ్గితం వాదేహనవశ్యతీ యతః

ధ్యక్షమత్స్వరూపం (దైవాదుపేత ముతదైవవశాదపేతం వాసోయథా పరికృతం నుదిరామదాంధః) ఇతిఃస్థుభాగవతేపిజీవన్ముక్త్యవశాభిమానాభావఉక్తః (అథేతరేషుఃఖమేవాపియన్తి) అబ్రహ్మపితః దైవతినఃసాంసారికందుఃఖమేవ ప్రతిపద్యంతే । భేదదర్శనాత్ సర్వోపనిషత్కః ఈశ్వరాన్తుప్రీతుద్భవః । అయంత్యాత్మైకదశేన కుతశ్చననవిభేదతః బ్రహ్మపితః లభయనున్ముతముక్తం । (సృత్యోస్సమృత్యుమాహ్నతః యథిహ నానేవ వశ్యతః) ఇతి భేదదశోనః సృత్యుప్రాప్తిః । (నేహనావాస్తికించన) ఇతి అమృతాత్మకదైవతనిషిద్ధః ।

(నానుభ్యాయాద్భవహుంచభ్రాతా) ఇతిబ్రహ్మపితఃమానందహితం - అత్తేనాసాధ్యసాధుకమభ్యాసమభ్యుదయకంజ్ఞానేనదగ్ధం - విద్యాయాం ప్రవ్రజంతోమిభ్యాసితారిణః (సేషషనేతేత్యాత్మా అగ్రహ్యూనహిగృహ్యతే) ఇయంత్రుతిః కేనోపనిషదాదిసంవాదిని మనోవాక్చక్షురాదిభిర్గుహీతంయత్యత్తతత్ బ్రహ్మనభవతీతినేతినేతి తివాక్యేననిషిద్ధం - కింతు సర్వనిషేధకస్యద్రష్టుర్విజ్ఞాతురేవ స్వరూపం పారశేష్యాన్ప్రహ్లాతిజ్ఞాపితం । బ్రహ్మవిద్యాయాఃఫలంచోక్తం ।

అథహయాజ్ఞవల్క్యస్య ద్వేభా ర్యేబధూవతురిత్యాఖ్యాయికయా వంశబ్రాహ్మణంవ్యాఖ్యాతం । (అమృతత్వస్యతు నాకాస్తివితైన) విత్తసాధ్యనచకర్తృణా - నేతినిషేధః॥

(నవాతరేవత్యుఃకామాయవతిఃప్రియోభవతి ఇత్యాదభ్యుత్తనస్తుకామాయసర్వప్రియంభవతి) ఇత్యాదిగ్రంథేన సర్వేషాంఅన్యంతప్రియతమంవస్తులత్తైవేతి నిధానరితం (యత్రహిదైవతమివ భవతితదితరభిరంతరంవశ్యతీతి) ప్రాగుక్తపదదైవతనిషేధః అవధారణాయ పునరుక్తః । దైవతాభావోపనిషత్తం హిబ్రహ్మ । షష్ఠాధ్యాయపుమాప్తః ।

సప్తమాధ్యాయే,—పూర్ణానందభిత్వాదికంభలకాండమారభ్యతే - అత్రప్రాగధ్యాయవతుష్టయేన - యదేవసాక్షాదవరోక్షాద్భ్రష్టాయతత్సర్వాంతరోనియపాధికః అశనాయాద్యతీతః నేతినేతీతివ్యవహరే

శ్యః - యద్విజ్ఞానం కేవలమన్యతస్య సాధనం నిర్ధారితం | అథ నాతస్యైవాత్మనః సోపాధికస్య శబ్దాదివ్యవహార విషయావన్నస్య పురస్తాదనుక్తాన్యపాసనాని కర్మభిరవిరుద్ధాని ప్రకృష్టాభ్యుదయ సాధనాని క్రమముక్తిభాంజివయాని తాని వక్తవ్యానీతి పరస్పందన్భః ||

(పూర్ణమదగపూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణమిదంచ్యతే | పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే |) పూర్ణం అదే సత్తానుతితో యంత్రాంతిమంత్రః | అస్మాకం స్తు - పూర్ణం = సమత్వే ద్వాన్యవృత్తం - వ్యాపీత్యేతత్ | నిరూపకతాని క్రష్టవాన్ - అదృశ్యతాభిధాయ సర్వనామ తస్మిన్ బ్రహ్మైశ్వర్యః - ఇదం జగత్ సోపాధికం నామయావస్థం వ్యవహారావన్నం స్వేనయావేదపరమాత్మనా వ్యాప్త్యాన్వయం | పూర్ణం = కార్యాత్మకం బ్రహ్మ, పూర్ణాత్ = కారణాత్మనః, ఉదభ్యుతే = ఉద్గచ్ఛతి, పరమాత్మభావం న జహోతి | పూర్ణస్య = కార్యాన్వయోబ్రహ్మణః, పూర్ణం = పూర్ణత్వం ఆదాయ కారణసత్తాం జ్ఞాత్వా విద్యోపాధి సంసర్గజన్యత్వావభాసంతిర్మూర్త్య, పూర్ణమేవ = ప్రజ్ఞావఘనైకరసస్య భావ, కేవల బ్రహ్మేవ శిష్యతే | యస్మిన్ స్వేష్యోబ్రహ్మసమీపే నేనుంత్రేణ అమాన్యతే - ఉత్తరసందర్భాథం ||

ఏవం ఉత్పత్తిస్థితి ప్రళయేషు వ్యపికాలేషు కార్యకారణయోగోపాధానతాపతైవ కార్యకారణయోగ్యేతనైవ వ్యవధిశ్యతే - ఏవంచ ద్వైతతాదైవతాత్మకమేకం బ్రహ్మ - యథాకిలసముద్రోజలతరంగైశ్చైవ బ్రహ్మదాద్యాత్మకేవ - యథావ జలంసత్యం తదుద్భవాశ్చ సేనాధిరంగబుద్ధుదాదయః సముద్రాత్మభూతాపి ఆపి గ్భావతిరోభావ ధర్మిణః పరమార్థాసత్యాః - ఏవం సర్వమిదంచ ద్వైతం పరమార్థాసత్యమేవ జలతరంగాదిస్థానీయం - సముద్రజలస్థానీయం తు పరబ్రహ్మ - ఏవంచ కిల ద్వైతస్య సత్యత్వేకమకాండస్య ప్రామాణ్యం - యదాపునః ద్వైతిమివేద్యుక్త్య ఆవిద్యాకృతం మృగతృణైకావదన్యతం - ఆద్వైతమేవ పరమార్థః - తథాకిలకర్మకాండం విషయాభావాత్ అప్రమాణంధ పతి - తథావిరోధాన్

ఎస్వాత్ । వేదైః దేశభూతాంబుకత్ప్రమాణం పరమాత్మతః అన్వైత
 ఎస్తుప్రతిపాదకీ త్వాత్ । కర్మకా-డంబు అసద్వైతగ విషయత్వాత్ అప్ర
 మాణం । గద్విరోధపరిజిహ్మణా యానాహస్యచారః । జాతమాత్రప్రాణి
 బుద్ధిగన్యత్వాత్ అనాద్యజ్ఞానసిద్ధౌ త్వైతం - ఉచ్యావచపికారజుష్ట
 త్వాత్ బహుసంఖ్యబహుళమితి నోపదేశాహాం - గ్రహితస్తీక్యసిద్ధయే
 ధర్మసేతురూపః అధ్యారోపవ్యామేనకర్మకాంక్షో వేదోక్తః - ప్రామా
 న్యమస్త్యైవవ్యావహారికం - కర్మకాండ్యసిద్ధిశేవనశ్రేయససిద్ధిః - అ
 రిః బ్రహ్మకర్తృవప్రతిపాదిగమిషణ్యః - తాసాంచవ్యావహారిక ప్రా
 మాణ్యం - ప్రమేయత్వపరిగణించిద్వస్యైకీ మేవసన్యస విశిష్యతే త
 గ్రన్వైతాధావాత్ కాఽరోధప్రసక్తిః - యోభుజంగస్మాన్సగ్నిపలభి
 ఎత్ యితి, ర్మకాండ్యజ్ఞాపిత-న్వైతమిదతదేవబ్రహ్మకాండేన అహమ
 స్మితిజ్ఞాపితం - కర్మకాండ్య బ్రహ్మకాండార్థక సత్కత్తిక్తిసత్తాహ
 న్యత్వాత్ ఉభయార్థసంబాధ్యైకైవేతి నిర్రోధశేవావకాశః

(ఓ.ఖంబ్రహ్మ) ఆయంనాన్త్రోతస్య గెలపిషణ్యుక్తిః । బ్రహ్మాతి
 విశేష్యస్యాభిధానంబుమితివిశేషణం । విశేషణవిశేష్యమోర్బిపామానా
 ధికరణ్యేనదేశాశోనీహ్వంబవస్థాబ్రహ్మైతి । ఆయంచక్వానపిశేషఫలవి
 శేషప్రదర్శనార్థః । ధ్యానంచటంకారేబ్రహ్మవేశనం ఉదాహరణముఖే
 న ఉత్తిగ్రంథేనసద్ధారితం - అథసన్యసబ్రహ్మణఃసాధాన విశేషోపాస
 నాః । ఉపాసీనామనేకత్వాత్ అనేకవిశేషణత్వాచ్చిప్రకృతవ్యైవబ్ర
 హ్మణఃనునాద్యపాధివిశిష్టస్య బహువిధాన్యపాసనాని చిత్రఫలకానివి
 హితానిచిత్రైకాగ్రసంపత్తియేచిత్రమాలిన్యస్యనిష్పన్నయేచ । అథగాయ
 త్రిపాదచిత్వాః - చతుర్థపాదేవరోజసప్రతిష్ఠితాచిద్యా - మూర్తామూ
 ర్తాత్మకంజగత్ - గ్రంథదాగాయత్రీ ఆదిత్యేప్రతిష్ఠితా - తురీయంచదం
 సత్యేప్రతిష్ఠితం - కింబున సత్సృష్ట్యమిదంసత్యంచితారితం- గాయత్రీమేవసా
 విత్రీకునుబ్రూయాత్ - (పరోరజసేనాపదోం) ఇతితీర్థయపదాగాయ
 తీ । హిరణ్యయేవేత్యాదినుంత్రైగ్రిజ్ఞానసముచ్చయకారీ అంతకాలే ఆది

త్యంప్రాథమ్యేనేతి సత్యాఖ్యంబ్రహ్మజ్యోతిర్మయేనమండలేనఅపిహితమి
వ - దశానప్రతిబంధకారణమపిధానమివేతి - తదవసయేతిప్రాథమానం
పహిపర్వస్యజగతలత్త్వాచక్షుశ్చసంసర్వంపశ్యతి - తేజసా అపశ్యంత
దృష్టిఃతస్మైరూపం అంబసాద్రష్టుమశక్యమితి కల్యాణతనుం రూపం ప
శ్యంతితిప్రాథమానం॥ ఇతిసప్తమాధ్యాయః॥

అష్టమాధ్యాయే,— గాయత్ర్యుపాసన ప్రకరణే గాయత్ర్యుః
ప్రాణాత్మకత్వముక్తంప్రాణస్యజ్యైష్ఠ్యాత్ కథంజ్యేష్ఠగ్నమితివత్త్వం
ఓంకారఃకమాదిద్రయంబ్రహ్మ-అత్రశ్రీసుంధాదికమణశ్చృహ్మసా
సనఫలకమువ్యతే - అథచశ్వేతేశేసురిత్యాద్యాఖ్యాయికయాకరికమణ
విపాకప్రకవత్తిమాగ్నాఇశసర్వసంసారగమ్యవసంహారార్థంవక్ష్యతే. మం
చాగ్నివిదోగతిర్నిరూపితా - ప్రశ్నప్రతివచనాభ్యాం దేవయాన్యసంధా
నిరుక్తః - జ్ఞానార్తజోర్థమిత్వాగ్రత్రజ్ఞానంస్వతంగం - కర్మమైవ
మానుషచిత్రవ్యయాయత్తం - తేనకర్మార్థవిద్రముపార్జనీయం - తచ్చ
అప్రశ్యనాయకారిణా ఉపాయేనేతివిధానంసంధాఖ్యకమణమస్త్రం-
యాన్యర్థవ్వాయథోత్పాదితౌ మైర్వానుదైర్విశిష్టః పుత్రఅశ్వః పినుశ్చ
లోకోభ్యవతిః తస్యోపాకనాయప్రాణదశానః శ్రీసుంధం కమణశ్చితవ
తిః పుత్రసుంధేకమణశ్చితవతిః కారిఉక్తః - యదాపుత్రసుంధందికమణిత
దాశ్రీసుంధంకృత్వా ఋతుకాలఃపల్నైః పరీక్షంతిఇత్యావ్యకణః ॥ బ్ర
హ్మజైననః - నమస్తదమపత్తిభ్యోనుసభ్యః ఇతిసుంగళం ॥ ఇత్యష్ట
మప్రపాతకః ॥ ఇతిబృహదారణ్యకోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

ఇశ్రీసుద్యేవవేదాంతస్యామినిష్ఠాతానాం, జగన్నిధ్యావ్యవ
మథాపకానాం, పృథుప్రస్థురీవలనాదీనామదేవతాస్త్రిరామంతే
వాసినా, బెంగురూసుసద్ధాంతి సుబ్రహ్మణ్యశర్తణా సమర్థురః ఈశా
దీబృహదారణ్యంతరజోపనిషదాం భాష్యేకైర్ధ సంగ్రహః.

ఓంతత్పర్యక్రిష్టజేనమః.

అథయాజుష బ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థసంగ్రహః-౧౧.

బ్రహ్మోపనిషదివతుష్పద్యక్రిష్టప్రతిపాద్యంత్రణవేన । నిర్విశే
 షిన్మాత్రమశరీరంలక్ష్మ్యం । మాయోపాధికస్య బ్రహ్మాండశరీరకస్యవి
 రాజోనాభిహృదయకంత మూర్ధసు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి తురీయావ
 స్థావంతో బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాక్షరాభ్యాశ్చ త్వారఃపాదాః । అవిద్యోపా
 దికస్య పిండాండశరీరకస్య జీవస్య నాభిహృదయకంతమూర్ధసు జా
 గ్రత్స్వప్నసుషుప్తి తురీయావస్థావంతో విశ్వత్రైజనప్రాజ్ఞ సాక్షిగశ్చ
 త్వారఃపాదాంశాః । నిరుపాధికయోరైక్యంసహాధిః । తత్రత్వైతా
 రావాదేకమేవ బ్రహ్మనిర్వాణంవిభాతి । దిదాభాసాను ప్రోతస్సుత్రా
 త్తానుహృదిచైతన్యే । సూత్రంతుత్రివృద్ధ్యజ్ఞోపవీతం । తచ్చకేవలజ్ఞాన
 స్థానాంనబిహ్యకింత్యాంతర ముపాసనాంగం హంసప్రోతంబ్రహ్మైవప్ర
 వాక్యం । కర్మసముచ్చితోపాస్త్రమతాంతు పరంపరయా సాధనంక్రి
 మాంగంబాహ్యముపవీతంస్యాత్ । తద్ధివైష్ణవం । తయోజ్ఞాననిత్యస్స
 ద్విద్యోసీవరీయాః । ఉభయోస్సగుణగుణేబ్రహ్మణోపాసన్యే । బ్రహ్మయా
 భాక్త్యంతకుకేవలంనిర్గుణం । తద్వక్రిష్టత్వైకవిద్యయా జీవోజీవభావా
 ద్విముక్తిః స్వరూపానందోభవతీతి శుద్ధాత్వైత సద్ధాంత స్సూచితః ।

ఇతియాజుషబ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౧౧.

అథవచనుద్రేషుయాజుష్యాః కైవల్యోపనిషదః.

తాత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౧౨.

జ్ఞాత్వారంమృత్యుమత్యేతి నాన్యఃపంథావిముక్తయశ్చ । అవిద్యా
 ప్రసూయస్యబ్రహ్మవిద్యైవచనుకారణం । సన్నాసీనపవముఖ్యాధికారి
 నః । సగుణయోగవిద్యాయానుమానవో యంత్రిలోచనం నీలకంఠమి
 త్యాది నానప్రతీక ముపాస్యంతైతన్యం । తదేవబ్రహ్మైష్టు? నేంద్రాదితకల
 దేవాత్మకం । సర్వభూతస్థపవాత్స మాయయా జీహత్రయా వస్తాత్ర

యశుఖదుఃఖభాగివభాతి । సపుగత్రయేక్రీడతిజీవోయస్మి ॥ పురత్రయంలీ
యతేచ । తస్మాన్నృపంజోజాయతే ప్రకాశతేచేతి తదధిస్తానంబ్రహ్మై
వోపాస్యంనిస్సణం । తత్త్వమేవత్వమేవతదితిబ్రహ్మైశ్వర్యోవదేశేన య
త్సగుణత్వేనజ్ఞాతం తదేవనిస్సణంబ్రహ్మైవాహమస్తీతి జ్ఞాత్వాజీవస్సర్వ
బుద్ధైఃప్రముచ్యతే । ఏవంద్వైతాభావోపలక్షిత బ్రహ్మజ్ఞానాన్తుక్తిరితి
కైవల్యోపనిషత్సద్ధాంతః॥౧౨॥

—:0:—

అథశుక్లయజుర్వేదగణ - జాబాలోపనిషదః.

తాత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౧౩.

జాబాలోపనిషది వారాణసీతి కురుక్షేత్రమితి బ్రహ్మచరణమిన్ద్ర
విముక్తమితి కాశీక్షేత్ర ముపాస్యత్వేనోక్తం । యతస్తత్రోత్తమి
వ్యతఃప్రాణివోరుద్రస్థారకం బ్రహ్మచరణితత సుప్రాణ్యమృతిభవ
తి । తచ్చక్షేత్రంకిమితివిచార్య భ్రువోఘ్రాణస్యచ సంధస్థానమిన్ద్రీ
తం । తారకబ్రహ్మశుప్రణవాత్మరం । రామేశచ । జప్యేషు శతరుద్రీషే
ణామృతత్వంలభేత । తత్రముఖ్యానికానీ సన్నాస్యంత సన్నాస్యసమగ్ర
హేణోక్తః । బ్రహ్మచర్యాదపి ప్రవ్రజేదిన్యసంజ్ఞాతం । తస్యయ్యోపవీత
మూలైవ । సంవర్తకాదుణిశ్వేతరేకుగూర్వాప ముఘనిరాఘజడభిరితి
దత్తాత్రేయరైవతక ప్రభృతయోఽవ్యక్తలింగాః పరిసహంసాగ్రతి శేవ
స్తుక్తాఃప్రదర్శితాః॥

ఇతిజాబాలోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౧౩.

—:0:—

అథశ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౧౪.

యాజుష్యంపంచగుర్రగణాయాం శ్వేతాశ్వతరశాఖనాముపని
షదిశైవంపశీష్టాద్వైతం సగుణమివానూద్యబోపనిషదం శుద్ధాద్వైతం
నిర్గుణముపదిశ్యతే । జగతికింకారణమిత్యాదికం పంచత్పబ్రహ్మవాదిషుడ
వాత్మశక్తిఃప్రకృతిధ్యానగోచరతామాపి పశ్యంతశ్చతాం పంచాశద్భే

దాం బ్రహ్మచర్యేహంసభామికాం పరిణామ్యుపాదానంవిజ్ఞాయతత్ప్రే
రకమాత్మానంచవృథాత్వా వ్యక్తావ్యక్త విశ్వభగణ లీలమీశ్వరం జ్ఞా
త్వాజీవంచపాశబద్ధమనీశంసిద్ధిర్వ పత్యుద్దేవస్య జ్ఞానాత్పర్యపాశము
క్తియక్తా । త్వరంప్రధానం - అమృతప త్వరంహరః - తదభిధ్యానాత్ మా
యా నివృత్తిర్భవతి । తిలాదిషు తైలాదిక మివ సర్వవ్యాపీ సత్య
శ్వరః ప్రణవోపాసనయాజ్ఞేయః । తదర్థంయోగక్రమశ్చోక్తః యోగగ
మ్యస్యరుద్రస్యాద్వితీయత్వం జగజ్జన్మాదికారణత్వం విశ్వరూపత్వం వి
శ్వాధిపత్వంహిరణ్యగర్భజనకత్వం చోక్తం । తస్యన హాపురుషస్య జ్ఞానా
న్మృశ్యున త్యేతి । ఇతిసగుణంబ్రహ్మప్రపాద్య “తత్రాయమ త్రతరంత
దిదూషమ నామయః” ఇతినిస్సగుణజ్ఞానస్య అమృతత్వాపాదకత్వం అన్య
థాజ్ఞానినాంచఃఖండోక్తిం । సగుణవిద్యాధిపకారిణాంబుజవస్త్రేకానస్య
భగవత్ప్రభునుమనూ క్తిప్రతిపాద్యత్వం మోక్షప్రదత్వంచోపపత్తం । తత
త్వాశీరీరంస్వానతిరిక్తిసర్వశక్తిం దేహగతిమీశ్వరచైతన్యముక్తింసర్వ
శక్తైరీశ్వరస్యసర్వాత్మకత్వా పాదికాభవప్రపంచికాచమూల ప్రకృతిస్త
దనస్యోక్తా । మాయాను పరమేశ్వరోరుద్రః స్రష్టాపూజ్యశ్చోక్తాగా
యత్రీమంత్రవేద్యశ్చ । త్వరాత్వరవిద్యాఫలభేదశ్చోక్తిః । తనోవిశ్వలీలాప్ర
కారం ప్రపంచయత్వా ఏకత్వం పరత్వంచప్రతిపాద్య ప్రధానతైత్రజ్ఞా
దిప్రకారం చోక్తాతస్యయాధాత్మ్య మమాయమదైవతంగుణంగుహ్య
మితిసిద్ధాంతితిః॥

ఇశ్వేశ్వతాత్పర్యసరోవరిపక్షతాత్పర్యసంగ్రహః-౧౪.

— ౦ —

అథహ సరోవరిపక్షతాత్పర్యసంగ్రహః-౧౫.

శుక్లయజుర్వేదగణాయాం హంసోపాసనవిధివాకికాంతం సనతు
నూరోగౌతమాయోవాచ । కాష్ఠేష్వగ్నిరివ హంసస్సర్వదేహా వ్యాపీతి
హంసగతిస్థాన తదుపాసనాదికం చశబ్దనాదోపాసనాం చోక్త్యానసో

విలయాత్ పుణ్యపాపేదగ్ధేవదాశివో శక్త్యాత్మక నిరంజనస్వయంజ్యోతిర్భావసిద్ధిరుపదిష్టేతి॥

ఇతిహ. సోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః-౧౫.

అథగూఢాదుణికోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః - ౧౬.

సామశ్శాఖనాం గూఢాదుణికోపనిషది ప్రాచావత్యాయారుణయేప్రణాపతిరునాచ । జ్ఞానపూర్వక స్సన్న్యాసపవ నిశ్చేయినసాధనమితి । తత్రసన్న్యాసిధర్మాశ్చక్తాః దండకమండలు క్షయైదికంచ వివృతం । యజ్ఞోపవీతాదిత్యాగశ్చోక్తః । పరమహంసానాంవిష్ణుపదప్రాప్తిరాయ్మాతేతి॥౧౬॥

అథగర్భోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః - ౧౭.

యాజుష్యాంగర్భోపనిషది శరీరశారీరకవిచారః ప్రాధాన్యేనోక్తః - శరీరేభూతభౌతికతత్వనిర్దేశః - ఇంద్రియవిభాగః - అంతరంగవివేచనం - ఇంద్రియవ్యాపారాః - తత్త్వద్విషయాః - తత్తత్సూచకవివేచనాదికంచోక్త్యావత్ప్రకాశికం సప్తధాత్వాదికం పుంస్త్రీజన్మనిమిత్తం స్త్రీపుంశరీరాంగసంస్థాభేదం రక్తసంచారము - హృదయకోశస్థితిం కుబ్జవ్యంగాద్యత్వత్త్విమిత్తం అనేకశిశుకగర్భరీతించవిచార్య గర్భేపూర్ణేజనివ్యమాణప్రాణినః పూర్వజాతిస్మరణ్యం నిర్వేద కారిణీభూత బహుజన్మసాంసారికానుభవస్మరణం హరిహరాద్యపాసనే చోదయం పునరపిద్యాకాకుకిర్కృతిమోహం జననాత్పరంవైష్ణవేన వాయునాస్పృష్టత్వాత్పనాజ్ఞానం ధాతుపికారమఃఖాదికంచప్రతిపాద్య - మైత్రికంవైశ్వానరంశరీరకాఽపంచగ్నిః ప్రాణగ్నిః సూక్ష్మత్రపిద్యాం తద్యజ్ఞప్రకారం దేహతత్త్వవివరణం హృదయప్రాణరక్తాది విజ్ఞానంచోపవిశ్య సర్వంచభూతభౌతికం అపిద్యాబీజాంకురతముక్త్యా నిర్లిప్తస్యైవ పురుషస్య మాయయాజీవభావం దర్శయిత్వా యోగాభ్యాసేన సుషుమ్నానాడీ మారుపయ్యతగ్రమిష్యతో మోక్షప్రత్యపాది॥౧౭॥

అథనారాయణోపనిషత్తత్వర్యః పయసంగ్రహః - ౧౮.

యాజుష్యాం నారాయణోపనిషది నారాయణ పురుషస్య సంక
ల్పాత్పాశ్చోమనస్సర్వేంద్రియాణి పంచమాతాని బ్రహ్మసూద్రే ద్రవ
జాపతిద్వాదశాదిత్యైకాదశ రుద్రవస్వాదయస్సర్వేసముత్పన్నాః - నా
రాయణా దేవ ప్రవతంత ఇతి ఋగ్వేద శిరోధీతే । బ్రహ్మశివ శక్ర
దికాగ్రలాదికం సర్వం నారాయణవచ - ససర్వం వ్యాప్నోతి - స
నిమగ్న శంకౌనిరజంవో నిర్వికల్పద్వితీయశ్చ ఏవం యోజేదన విష్ణురే
వభవతీతి యజుర్వేదశిరోధీతే । నారాయణాష్టాక్షరమంత్రోద్ధారతవ
ధ్యయనస్య అమృతత్వఫలకత్వం పామవేదశిరోధీతే । కేవలప్రణవోపా
సనయావా తస్మటితాష్టాక్షరమంత్రోపాసనయావా వైకు ఠప్రాప్తిః వి
ష్ణుర్నారాయణవచ సర్వభూతిస్థంపరంబ్రహ్మ - ఏతదధర్మగణిరోధీతే । త
దేతన్నారాయణః పరోవ్యక్తతత్త్వం పురుషవచ । ఏతదధ్యయనాన్నా
రాయణసాయజ్యం ప్రాప్నోతి॥౧౮॥

పరమహంసోపనిషత్ - ౧౯.

శుక్లయజుర్వేదగతాయాం పరమహంసోపనిషది యోగినాంపర
మహంసానాం కోమార్గః కాస్థితిరితిచ నారదేనవృద్ధాభగవానాహతి - ప
రమహంసోనామ ఈషణాత్రయరాహిత్యేన నిత్యవిరక్తః ఆత్మైః నిత్యః జ్ఞా
నైకదండః జ్ఞానయజ్ఞోపవీతీ జ్ఞానశీఖః అద్వయానంద ఇత్యాదితత్త్వశ్రీం
సాం, భిక్షామాత్రజీవిత్యా ద్యన్యేధ యతనిండాంహోక్త్యా, పారమ
హంస్యేరుదిముత్పాద్య. తుల్యనిండాస్త్రత్యాదితల్లక్షణముక్త్యా, తస్యై
వ స్వరూపజ్ఞానమాత్రావస్థితింప్రకటయ్య సర్వకామనివృత్తిలక్షణ బ్ర
హ్మత్వైక్యానుభవోమోక్షావవాది॥౧౯॥

అమృతవిందుపనిషత్తత్వర్యవిషయాః - ౨౦.

కృష్ణయజుర్వేదాంతేష్య అమృతవిందుపనిషది నిర్విషయ ననిష
యత్వాఖ్యాం మనసశ్శుద్ధాశుద్ధత్వం దర్శయిత్వా నిర్విషయత్వం విధా

యతదేవజ్ఞానమితి తస్యబ్రహ్మత్వభావప్రకాశనేన ద్వైతా భావోపలబ్ధి
తదిహ్యవ్రతక్షణం నిశ్చేయసముపదిష్టం “ననిరోధోనచోత్పత్తిః” ఇత్యా
దివాక్యాని మా. దూక్యవృష్టా స్తేన సిద్ధా. తతః పాదీని. “ఏకేవమహిభూ
తాత్మా” ఇత్యాదివాక్యాని సోపాధికీస్య ద్వైతస్యమిథ్యాత్వం ప్రతి
పాన్యత్యైకీత్వ దర్శయంతి । అశ్వలాభాయ నవాంబనస్యాత్మరస్యో
పానసముపదిష్టం । పితౄబలేనసర్వానుస్మృతం నిగుణా. నిగు. శబ్ద
శ్చలంశాంతం వాచనాఖ్య । బ్రహ్మస్యనూపమేవ అహమస్మ్యేత్యను భు
క్తిః ఇతి సద్ధాద్వైతసిద్ధాంత అనూది॥౨౦॥

అథ అన్యతే నాదోపనిషత్తాత్పర్య విచయసంగ్రహః-౨౧.

యాజుష్యానున్యతే నాదోపనిషద యజుషోతత్రవేదాది సాధానం
పన్నోధికారీ బాహ్యలోకోపరతః వై గాగ్యేణా. అనుభవేన బ్రహ్మణ
స్సన్నికృష్టాలంబనం యమాపితమౌ కారమభిరుచ్య న్యాపనంబత్వ
ద్విష్ణువాబుద్ధ్యాప్యేచసారధి నా బ్రహ్మణోఽపదవస్వీయేన అంతఃకరణా
ద్యధ్యాసాధిష్ఠానంపిన్యతే అహంకారాఖ్య నిర్మలం గాథయేత్రి మే
ణమాత్రాలింగ భూమిక యారభవస్థానం ప్రాప్య ప్రశీప్యసిః యేన త్పు
జ్యతన్న సౌరర్కే మనోవృత్తిః ప్రత్యాహుగ్యే పడంగయోగేన కరణ
జాలంపిమలీకృత్య యోగేన ప్రకృతినండలం భిత్వోత. ౧) యునెరాచ్చ
త్తిరహితం పదమాప్నోత్యభ్యధాయ । తద్వగత్వేనప్రాణాయామాది
లక్షణానియోగక్రిమశ్చ ఉపాదే॥౨౧॥

అథ అథర్వశిరోపనిషత్తాత్పర్య విచయః-౨౨.

పంచదుద్రేష్వాధర్వణ్యం అథర్వశిరోపనిషది దేవాస్సర్వేరుద్ర
స్వరూపం బిజ్ఞానమానాః కౌభ వాగిరిత మేవాపుచ్ఛన్ । పదసర్వస్య
స్వాత్మసత్తానాని తిసత్తాకతయా సర్వసహజ స్థితిస్యద్యైకత్వం ౨) కాలికా
బాధ్యత్వం సర్వవ్యాపకత్వం సర్వాధినిత్వం చ పదిత్యన్వజ్ఞా

మాత్రేణ సర్వవిజ్ఞానంబోధయామాస తతోదేవారుద్రమాహాత్మ్యం
 త్వాసార్యాత్మ్యేన తస్యయోవైరుద్రస్సభగవానినంలైః ఓశ్వ
 కూపాయనమాంసకుర్వంతః తన్మయాబభూవుః తముపాసేతుమాలంబ
 ంమోంకారభ్రుం ఓంకారవాచ్యస్య రుద్రస్యాభిధానాని విచార్యజానంతి
 ష్మ తత్ప్రప్తవేప్రతిబంధకీణూత చరితనవృత్త్యర్థం భస్మధావనాది
 యక్షణంపాశైఃపతప్రతముక్తం ఉపశాపదధ్యయనఫలంచ ప్రశ్యసాది ఏ
 ంచగుద్రస్య పశుపతేః పతత్వం పరత్వం స్వాతంత్య్ర్యం సార్యాత్మ్యం
 తతర్యామిత్యమిత్యాదిప్రావణ్యే శైవశిష్టాద్వైతమస్యాస్తాస్త్వీ
 యతి వ్యజ్యతే హాలాకిషవిచారేతు తస్యాస్తితీయస్య ప్రతిపాదనేన
 కుద్ధాద్వైతమేవోపశాఖాశ్చర్యవిషయ ఇతిబోధుమ్యతే॥౨౨॥

అథధర్మశిరోపశాఖాశ్చర్యవిషయః - ౨౩.

అథర్మశిరోపశాఖాశ్చర్యవిషయః ధ్యానధ్యాతృశ్చేయవిచారప్రశ్నైః ఓంకారా
 లంబనంబ్రహ్మశ్చేయం విభవనధికారీధ్యాతా ధ్యానంచ భ్రమరకీట
 న్యాదేవోపాసనంఓంకారః ప్రళయః ప్రణవః తారఃపిష్టః బ్రహ్మప్రకా
 శః వాహదేవః ఇత్యాదిపదానాంఅక్షరమేనార్థభేదయోగోద్యోగః తస్య
 ప్రణవాక్షరస్య ముఖ్యార్థః శివపరమార్థేయశ్చివంకరః కారణంమిధేయః
 సర్వేశ్వరశ్శంభురిసి నిగమనేతివదిత్తం జ్ఞానపూర్వకతదధ్యయనస్య గ
 ర్భవాసాది విముక్తిఫలకత్వంచావాది ఏవ చైదా అథర్మశిరోపశాఖా
 శివాద్వైతప్రతిపాదోపజ్ఞాయతే॥౨౩॥

అథమైత్రాయణ్యుపశాఖాశ్చర్యవిషయః - ౨౪.

సామవేదేమైత్రాయణ్యుపశాఖాశ్చర్యవిషయః ఛాందోగ్యోపశాఖాశ్చర్యవిషయః
 వ - వైరాగ్యాదిజ్ఞానసాధనస్తుశ్చర్మబృహద్రహ్మోపావై నామ రాజేత్యా
 ద్యాఖ్యాయితా ప్రాదిర్ని-అధికారిలక్షణాధారణానంతరం నునతా అప
 హతపాప్త్యాదిలక్షణం స్వేమహిమిప్రతిష్ఠితం బ్రహ్మబ్రహ్మవిత్వంయే
 రశరీరంచేతనవస్త్రిస్థాపితం తత్త్వైర్నిగ్రహాఖ్యంతత్త్వాదీనాముక్త్యాం

గత్యాదీనాం విచారేణ పంచకూశ విభజనపూర్వకం గుహాఖ్యహృత్సుం
 జరీకనిహితత్వేన గ్రాహయిత్యాసనా ఏషేత్యాది నాతస్యైవ సర్వాను
 స్యాత్తాత్మత్వముపదితత్రుతిః॥ కఃకర్తా కఃకారయతీత్యాది విచార
 ముఖేన ప్రకృతిపురుషరహస్యందర్శితం । కర్తాపురుషః ప్రకృత్యుపాధికః
 ధూతాత్మా సన్నపి అయః పిండే హన్యమానే నాగ్ని రభిభూయత ఇతి వ
 త్ అసంగత్యాత్ నిర్లిప్తత్వముపదిష్టం । మైథునాదేవోత్పన్నదేహా
 భిమానవశాత్ మోహాదిదోషజుష్టత్వేన నానారూపాణ్యాప్నోతి । స
 ధూతాత్మాకమణిపాకవశాత్ విద్యాధికారమేత్య కరుణావతాగురు
 నాసంబోధితస్స ఇంద్రజాలమివ మాయానుయం స్వప్న ఇవ మిథ్యాద
 ర్శనం కదలీగర్భ ఇవ ఆసారం నట ఇవ తుణవేషం చిత్రభిర్జీవ మిథ్యాను
 నోహరం ద్వైతప్రపంచంచుత్వా స్వరూపనిష్ఠోభవతి । చిత్రప్రసాదేన శు
 భాశుభంకమణాంతి - నిరింధనోపహ్నిరివ వృత్తిక్షూణాద్భిత్తం స్వ
 యోనాపుపశ్యామ్యతి । చిత్రలయవర్యంతో యోగకర్తవ్యః - తిరశ్చర
 పాధికః సద్విదానందఘనః స్వయమేవాశిష్యతే । తం ప్రత్యగాత్మానం
 “త్వంబ్రహ్మత్వంచవైషిష్ట్యః త్వంరుద్రస్త్వం ప్రజాపతిః ।” ఇత్యాది
 మంత్రైశ్చికాత్పాన్యసిస్తుష్టావ । త మోవా ఇదమేకమాపేత్యాది నామహ
 ప్రళయేపి అవాద్యజ్ఞానావద్భిన్నం సగుణం బ్రహ్మైవావ్యక్తసంజ్ఞితమస్తీ
 త్యుపదిష్టంతస్యైవాంశాః బ్రహ్మవిష్ణూరుద్రశ్చేత్యాదయః । సపవమా
 యయాపకః ధాబహుధాచభవతి । తస్యయాథాత్మ్యేదర్శనాయ ఉద్దీక్షప్రణ
 వాఖ్యమాదిత్యముపాసీతేతి తత్ప్రకారఉక్తః । తద్దేవతాకా గాయత్రీ
 విద్యాచతుర్విద్యావ సంగ్రహోక్తా । తదవ్యక్తంబ్రహ్మ ఈశానఃశం
 భుఃభవఃరుద్రః ప్రజాపతిః విశ్వస్పట్ హిరణ్యగర్భః సగ్యంప్రాణః హం
 సః శాస్త్రావిష్ణుః నారాయణః ఆరణః సవితాధాతాసంరాట్ ఆత్మా బ్ర
 హ్మ ఇత్యాదితద్దైః ప్రతిపాదితం । తదేవవిజ్ఞానీతవ్యమస్తేషవ్యంచ । ఇం
 ద్రియాధాన్ బహిఃకృత్వా స్వయాత్మాసమేవ తదహమస్తీ గుర్వలభ
 తే- అస్మాఉపనిషత్ శుద్ధాద్వైతమేవ తాత్పర్యగోచరమితివిజ్ఞాయతే॥

అథకాపీతకిత్రాహ్మణోపనిషత్పాఠ్యసంగ్రహః - ౨౫.

ఋగ్వేదే కాపీతకిత్రాహ్మణోపనిషత్పాఠ్యసంగ్రహః ప్రత్యప్రతివచనద్వారాసాంగా
 బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్ ॥ తత్రకృష్ణగత్యా ధూమాదివాదక్షిణేన పథాగ
 చ్చతాం ఇహపూర్తాదికర్మణాం స్వగ్రహ్యారస్యచంద్రమసఃప్రాప్తిగుత్రా
 విద్యాహీనానాం కర్మాధ్యక్షానాంతుకీటోవాపతంగోవేత్యాదికా, సాం
 సారికీకర్మగతీర్దర్శితా । సద్గురుకృపయాసగుణ బ్రహ్మవిద్యావతా, నైష్ఠిక
 కబ్రహ్మచారిణాం పంచాగ్నివిద్యావతాం గృహస్థానాం వివిధానాం వైఖాన
 సానాంపరివ్రజతాంచప్రాప్యోబ్రహ్మలోకఃఅర్హిరాదివాశుక్షేపః ఉచ్యతే
 యగచ్ఛతాంఆదిత్యేంద్రప్రజాపతీలోకద్వారా ప్రవృత్తిఃతత్రోబ్రహ్మలోకే
 బ్రహ్మసారూప్యమాపన్నానాం బ్రహ్మలంకారేణాలంకృతావాం బ్రహ్మసి
 దాంసగుణబ్రహ్మప్రాప్తౌ బ్రహ్మలోకఃప్రకారింపదగ్మితఃగర్విసంజేనబ్రహ్మ
 ణాపరీక్ష్యమాణేషు బ్రహ్మవిద్యాయాంసగుణ బ్రహ్మవిద్యుపాలోక్యాదిము
 క్తిగతేషు యస్త్వమససోహమస్మి త్వమాత్మాసి కోహమక్మి సత్యమిహ
 బ్రూయాదిత్యాదివాచ్యైర్నిగుణాణ బ్రహ్మచర్యదేశాభావం అనుభవ
 శానన్యాయేన శాఖాచంద్రదశానన్యాయేనచ సాలంబాన సన్నికృష్ట
 ముఖ్యప్రాణోపాసనాని దగ్మియత్వా బ్రహ్మవిద్యాయాం సారిమహం
 స్యంప్రయోజకమిహ సేధానుసన్న్యాసలక్షణం ప్రాపంచి । అథచా
 ధిదైవతనుధ్యాత్వం దివ్యత్వసాక్షిఃకీ గర్విపరీక్షౌ మాఖ్యాంకియాప్ర
 దర్శ్యపారిశేష్యాద వ్యక్తగతిరబోధి । ఇ ద్రవ్యగ్నిసౌ సాఖ్యామికా
 యాం - యుత్సంహనుష్యాయ హితతిమంహస్యసే తనిహువింపృణ
 ఇతి పృష్టేసగ్యమిశ్యుపదిష్టః । కింఠితిజిజ్ఞాసయావృష్టః ప్రగర్హనేనేంద్రః
 “ మామేవజానీమ్యేగిదేవాహం మమహ్యాయహిగిగిమం ” ఇన్యూపని
 షత్ ॥ కమింకర్మఫలభోక్త్రోద్రో మమహ్యాయహితగమంసగ్యమితి శిష్య
 మందేహానాశంక్య తగ్నిరహం ద్వారా ప్రత్యయదాధ్యోగోపననాయ
 ద్మదేహభోగస్య అధికారిక ప్రాణిభవరిక్షయైక పర్యవసాయిత్వేన వి
 ద్యాబలాదుః ర్వన్నపినలిప్యగితి అగమిసంధతయోగిందతః రిత్వం

బ్రహ్మత్వైకత్వ విద్యాప్రభావప్రకటనేన ఖ్యాపయామాస „యన్తాంవి
జానీయా, త్రిశీషాణాంత్వాప్తృమహానమిత్యారభ్య- తస్యమేనలోకు
చమియతే, ” ఇత్యంతేనగ్రంథేన । ఏవంవిదుఃపామన్యేహంచ „సయో
మాంవిజానీయాదిత్యాదినా - అన్పుతస్వమేతి, ” ఇత్యంతేన వాక్యజా
తేనతతైవ ఫలంచోక్తం । అథచప్రాణోపాసనా ప్రసంగేన „సవాప
షప్రాణ ఏవప్రజ్ఞాత్మానందభిత్వారభ్య - ఏషహ్యోవైనం సాధుకర్మ
కారయతి - ఏషఉ ఏవైనమ సాధుకర్మ కారయతి - ఏషలోకేశ్వ
రస్సమ ఆత్మైతి విద్యా ” దిత్వంతం - ప్రజ్ఞాత్మాంతర్యామ్యభేదోదభి
తఃఅథచాజాతశత్రత్వా ఖ్యాయికయా - ఆదిత్యచంద్రాగ్ని ఏవ్యత్సైవ
యిత్యాన్ని కాశవాన్యగ్న్య బాదర్శప్రతి శ్రుగ్న శబ్దచ్ఛాయా ఖరుషే
షుచ ఆత్మోపాసనామ ఏసంవాదాన్పు గ్రహణయిత్యా శారీరకపురుషే
ప్రాజాపత్యంజ్ఞాపయిత్యా అత్యుపాసనం పరిశోధ్యత తస్మాస్త్వీభూతః
బాలాకిం ఆజాతశత్రు స్సుప్తృగ్నాపనపరీక్షయా ప్రాజ్ఞానానీరమాన్యానం
గ్రాహయామాన - ఏవంఅవ్యత్తైకత్వ విద్యా ప్రపంచనేనబ్రహ్మవి
ద్యాసంగ్యహీతా । ఏవంచ జ్ఞానకర్తృనానాం కర్తృగణః - కర్మిణాం
ధూమాదిమార్గైః స్వగ్న సుఖగతిః పునరావృత్తిసహితా - ననువిద్యా
వతావర్చిరాదిమార్గైః పునరావర్తిరహితశ్శాశ్వతోబ్రహ్మలోకః । తే
హంజత్రస్థైః విద్యయా బ్రహ్మజ్ఞానహవై కహీముక్తిః సైవపీఠికా
మార్గైః క్రమముక్తి రిత్యుచ్యతే । నిర్గుణ బ్రహ్మవిద్యయా ఆద్వైతసి
ద్ధాతు ప్రారబ్ధ ప్రతిభాస నాశవగ్యంతం జీవన్ముక్తిః - నతస్య ప్రాణాడు
త్రాగ్నాంతి, తత్రైవైసమవలీయంతే - మూలావిద్యాయాః స్వాధిష్ఠా
నే ఆత్యంతికపలయేనా శుకవామదేవాదీనామివ విజేహ వైవల్యమి
ప్రతిపాదకః శుద్ధాద్వైతసిద్ధాంత ఏవ ఉపనిషత్సామ్యసంగ్రహ సప్తమ భాగః
ద్విత్యతే॥౨౫॥

అథ బృహజ్జాబాలోపనిషత్తత్వర్యపిషయసంగ్రహః - ౨౬.

అథర్వణ్యం బృహజ్జాబాలో పనిషది ప్రజాపతేః అబాదిక్రిమే
ఐవ్యక్తస్యకామాదిపురుషసృష్టిముక్త్యా దేహినః తపసా ఉపాత్తమతిత
ఓయపూర్వక కారణజ్ఞానప్రయుక్తం సంసారమోక్షముపదేష్టుం శురి
తక్షయా పాదకంభస్తరు వ్రాక్షయోగ్మాహాత్మ్యంవక్తి శ్రుతిః॥ తత్రా
కా ఓంకార వాచ్యస్య పరమేశ్వరస్యసద్యోజాతాదివంచముఖేభ్యఃపం
వవణ్ణాగావఆదిర్బుతాః । తత్తద్దోషయేనపంచనావధేయంపంచమహా
స్థలింపంచపిథంభస్తజాత- । తత్రభస్తౌత్వాననక్రమం తత్తన్నియమదేవ
కోపాసనమంత్రావపిథయః స్నానోష్ఠాశనధారణాదిప్రకారాఃతత్తస్మ
భాగ్యధికారిణస్య ప్రస్యసాదిబ్రాహ్మణాదిభిస్తుద్ధభస్త్యిర్యోత్రిపుండ్రం
రిన్యంధార్యమిత్రసత్పిపితం । తేవస్సపాపవృత్తి భానోన్మత్తిశ్చేతి
స్థలముక్తం । కిరణేనుహాఫలం అకరణేనువాచ త్రాయతే-స్థానకాలక్రి
యాదికంచకృతం । మృతసంజీవనా కంచ భిస్తమాహాద్వ్యమాఖ్యా
మికయా ప్రవర్తితం । భిస్తసస్యగ్వపావరిచర్తకత్వంచ అఖ్యా
కాగుఃఫేనప్రత్యాయినం । జ్ఞానద్వాదాశివసాయుజ్య ఫలకమితివిశ్లేష
కం॥ తత్రైతే బోపనిష - శ్లోకాః॥

“చే భిస్తధారణ నియక్తాకిర్మహర్వంతిమానవాః । తేహన్నాస్తి
విశ్లేషస్ససాదాజ్జన్మకూటిభిః॥ వాహాపాతకయక్తానాం పూర్వజన్మ
న్వితాగసాం । త్రిపుండ్రోష్ఠాశనదేహిజాయతేసువృథాబుధాః॥ త్రిపుం
డ్రం యేషిరించంశునిదంతిశివమేవతే । తేహంచండాంతోజన్మబ్రహ్మన్నా
హ్యంవిపశ్యతా॥ భిష్కస్తగపితం ఫలంభిక్రామ మశివాలయం । భిగ
రికార్యనంజన్మభిగ్విద్యానిశివాత్రయాం॥ ఇత్యారయః॥

సనశుక-మారాయకాలాగ్ని సుద్రోపనిష్టో మద్రాక్షధారిణఃభిః॥
సంహారకాలేవికసితేక్షణస్య సుద్రస్య సృష్టికాలేముకలీన్యతాదక్ష్యోజా
తా మద్రాక్షాః । తద్దర్శన సృష్టిన ధారణ పూజనాదికం సర్వసావహ

రం సర్వేష్టార్థప్రదః శేతి ధార్యసంఖ్యాస్థానాదికం తత్తత్ఫల విశేషాశ్చ ప్రతిపాదితాః । తేనపుణ్యేన అపహతపాప్తా యోగీధ్యేయం శాశ్వతం శివం విష్ణుః పరమంపదంప్రపాప్నోతీతి॥౨౬॥

—:0:—

సృసింహతాపిన్యవసత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౨౭.

అథవశ్యాంసృసింహతాపిన్యాం - అవ్యక్త తత్వాస్మరః ఆబా
త్తనాన్యక్తస్యస్వరూపఃప్రజాపతేః పుషకరపల్లవమిర్నివృత్తం ప్రళయమా
స తస్యస్వప్నోసంకిల్ప స్సనజనికామాత్మాలైజపః । తతఃఉత్పన్నంరేతః
పురుషవీజం । ఏవంసహస్త్వే కారణాత్కార్యోత్పత్తేర్విజ్ఞానస్యకామా
ప్తిః ఫలం । సపురుషస్తపస్తప్త్యా నారసింహం మంగ్రరాజ మవశ్యత్
“ఉగ్రంవీరంమహావిష్ణుంజ్వలంతం సర్వతోముఖం । సృసింహం భీషణం
భద్రంవృశ్యవృశ్యం నమామ్యహం ।” ఇతి॥ ద్వాత్రింశదిత్యుక్తేర్
మంత్రగాజే ఉపాసనాభేదేన సర్వాస్సిద్ధయః ప్రతిపాదితాః । తదంతర్
లికతిపయాత్మరూపర్యాప్త్యాసఫలానికతిపయోపాసనానివిహితాని । సా
విత్రి లక్ష్మీం యుజః ప్రణవంచాధ్య స్యోపాస్యం । ఆయుర్యశః కీర్తిజ్ఞా
వైశ్వర్యాణి ఫలానిపరిచ్ఛన్నాని । సానుత్వేమో పాసనంతు అన్యత
త్పాపాదకం । జపాదీనాంతు అస్తిన్నేవశరీరే దేవతా దర్శనయోగ్య
స్వంఫలం । సానుత్వేనవ్రతానర్థాన్సృష్టిమ్మ । తచ్చత్రైగుణ్యేన గ్రహా
ర్థాశ్చకం । సానుత్వేనవ్రతానహరత్వాత్ప్రశ్నంజయం । తద్విజ్ఞానా
యసాలంబోపాసనాని నానాంతరీభ్యాం ఓంకారాద్వివ్రతీకాని తైవా
వైష్ణవానికాత్తానివ । సర్వకాయత్వాద్వైశ్వాజం । సర్వచాక్షుశ్చా
ద్వైష్ణవం - సర్వశక్తత్వాద్భాక్తం - సర్వప్రప్యత్వాత్ప్రతిభావత్యం
సర్వశంకరత్వాచ్ఛైవం - సర్వాభిమత్యాన్సర్వసోమఖం - సర్వా
హానం సర్వాసుమ్యాగంబ్రహ్మచైశ్వర్యమేవ సృసింహశబ్దలక్ష్యం - సగు
మవ్యక్తః సృసింహశబ్దవాచ్యం - తనుపాసనార్థంనాదవిద్యయా భ్రూ
గీతవిద్యాయేన జీవపరైశ్చంతాద్విర్యవిషయః । సమాత్మాత్సమమృత

స్వరేవ్రత్యతత్వాత్ వైదికోమంత్రరాజ సుద్విహితఃప్రతీకం । మంత్ర
యోగక్రమోపాసనార్థం మంత్రరాజస్య సదయోగవిభాగః । తత్తద్దేవ
తాఫలాంగవ్రత్యంగాదికం పచ్ఛోవిభాగః ధ్యేయానుసంధానవిధితత్వే
షు సమన్వయః యోగికవార్థ వివరణం మంత్రయంత్రోద్ధార క్రమశ్చే
త్యాదికం యావదపీఠితంవ్యచారి ।

ఉత్తరతాపిన్యం మాండుక్యోవ్యవస్థావాదేన మంత్రరాజప
ర్యాయం వృక్షగన్ధమివ బీజం ప్రణవాక్షరంవిచార్య పాదశబ్దాదశకలో
పాసనం ప్రపంచయత్వా ప్రపంచోపశమం కాలం తేన వద్యైతం పా
రమార్థికముపాదేశి । విశ్వలైజసప్రాజ్ఞసురీయాః జాగ్రన్వస్మి సుషు
ప్తితురీయావస్థాః స్థూలసూక్ష్మకారణదేహదేహాః పరావశ్యంతీనభ్య
మూవైఖర్యశ్చ ప్రణవపాదోపాధికత్వేన ఉపాసనార్థనమసంధేయాఉ
పాదిత్యుత్త । తేనచద్యైకాభావోపలక్షితం నిర్విశేషవిద్యార్థమేవబ్రహ్మ
త్త్వస్వరూపం ఉపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహయత్తిః విజ్ఞాయతే ।

అత్రేదంతత్త్వం — సద్విద్యయం సద్గతిజననీ సామేత్యుచ్యతే-
నాంత్రరాజస్యపరాదేవతా - చిచ్ఛక్తిః - వైఖరీ - సభ్యమా పశ్యంతీప
రాణాంవాచకాః అకారోకారనుకారార్థమాత్రాః - ప్రణవపాదాః బీ
జశక్తిస్థానీయాః - తత్ర ఉకారాదినుత్పాత్కంత్రరాజస్య తనుసంధ్యో
ద్యుత్పద్యమాఖ్య శక్త్యుపాదానక వాచక బ్రహ్మవృత్తోపత్యుతే - తస్య
వాచ్యాభిన్నతయా వైశ్వరూప్యనువ్యాహతం । సృశజ్ఞేన మరణధర్మా
ణః మరీచ్యంతః అవిద్యాకానకర్మకర్మిణోజ్ఞేయాః । హింసకాభిధాన
స్య సింహశబ్దస్య వర్ణవర్ణయేనాచ్యున్నస్య సంహారశక్తిమ ద్యోధకత
యా “వాక్పూణేప్రాణస్తేజసీ” త్యాదిక్రమేణ నర్మోపసంహరిణీనర
మేధోపాస్యాపద్రూపిణీ పరదేవతైవార్థః - సచతత్పురుషసమాసార్థః-
సృష్ట్యనుప్రవేశానంతరం సద్వస్తునవీవ సచ్చత్యచ్ఛా భవదితి సార్వా
త్త్వేన భవనస్యశ్రుత్యుపదిష్టతయా త్యదాత్మికానతి చిచ్ఛక్తిరేవ నరా
త్మకస్సంహతితి అధ్యప్యోపాసనం- సృసింహపదేన దావక తాత్పర్యగోచ

రం - తస్య పాకారత్వేన పగుణత్వేనచ హార్యతయా “హరిగంహరం తనునుయంతిదేవాః” ఇతిశాఖాంతరోక్షప్రకారేణ స్వవికారస్యస్వస్తి న్నుపసంహృతదర్శనాత్ స్వానంతరిక్త సంవిద్యేద్యత్వేనచ సంహృతరి క్తవత్తాకం నరయావనరానన్యం సంహానూవమితనరశ్చాసాసంహత్వేతి కర్మధారయార్థః - సుత్రరాజవిద్యాక్షరార్థస్తు తాపిన్యామేవ పర్యా ప్రోవృశ్యతెఇశీవః॥

అథకాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౨౮.

యాజుష్యాంకాలాగ్నిరుద్రోపనిషది — సర్వాశ్రమిణాం ఆస్తి క్యవ్రతిబంధకీకూత మహాపాతకోపపాతకాదిపరితక్షయార్థం శాంభవ వ్రతాంగం భస్మత్రిపుండ్రీయపాదేశి । సనఘా మారాయ కాలాగ్ని రుద్రేణ - తచ్ఛజ్ఞానద్వారా పునగావృత్తిరాహిన్య రూపముక్తేః పరమ రాసాధనం । అగ్నిరిత్యాది నా భస్మస్వయాపనిదేశః । త్రియాంయూషా దయోనుంతాః భస్మభిహంత్రణైః క్షయిక్తాః । గుణత్రయ మూర్తిత్రియ సువనత్రయ వేదత్రయాదికం త్రిపుండ్రాధికారిక ముపాస్యత్వేనోక్తం ప్రణవాంగం పితృకర్తృత్యక్షప్రక్షాదాయేతి బృహజ్ఞాబాలోపనిషత్సంవా దినీయముపనిషత్ ॥ ౨౮॥

—————(౧౦)—————

అథమైత్రేయోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౨౯.

సానుసుమైత్రేయోపనిషది బృహద్రథస్య రాజ్ఞఃతై రాగ్యంసహ తుకనభివణ్య శాకాయ స్యేనమహాపితౄణా బ్రహ్మగర్వ ముపదిశ్యతే। వృక్షీక్షయాద్భిత్తంస్వయోవా పుషశాన్యతత నిర్వికల్పసమాధినా ఆ త్మోపలభిః - నిత్యము క్తతత్తా - జగదండ్రకాలవర్దిభ్యా - అద్వైతాత్మనః మనోవాగింద్రియాగోచరితయా తస్యైవపరిః జీవేనాత్మనా అనుప్రపి త్తస్యబ్రహ్మత్వోపాసనం హృద్గు డరీకాకాశే ఆస్యేషణాత్మకముక్తం। అభేదదర్శన జ్ఞానం। ద్వైతపరిణిత్యముక్తిః - దివ్యాత్ర మస్తీత్యుపభ వః - ఇతిసర్గః॥ వ్యాప్రాపం॥ ౨౯॥

అథ సుబాలోపనిషత్సారసంగ్రహః - ౩౦.

శుక్లయజుర్వేదేసుబాలోపనిషది — “నసన్నాసన్నపదసత్”

ఇతి అనిర్వచనీయానాద్యక్షానస్య తచ్చట్టత్వం బ్రహ్మకాదాత్మ్యావస్థా
స్య “ప్రకృతిశ్చప్రోక్షాశ్చప్రాంతానువరోధాత్” ఇతి బ్రహ్మపూత్రనిధా
రితస్య తచ్చట్టవాచ్యస్య శబశస్యనిర్దేశః - తదేవవారాయణ శబ్దవా
చ్యవచ్యుత్తతత్త్వం తత్త్వార్థవ్యక్తా తావసీమాయా । తతోఽథాతా
డి - తతఃకాశాదిభూతాని త్రిమేణజాతాని - తతోబ్రహ్మృదం - తత
స్సహస్రశీమాపురుషోపకాడభివ్యుత్తిః - తతః ప్రజాపతయః - తతోబ్రా
హ్మణాదివర్ణాః - చంద్రమార్యావయశ్చేన సర్వం జగదుత్పన్నం - సృ
ష్టౌజగదనుప్రవిశ్య పురుషశ్చేతయతే విశ్వంధరః । సవవాంతేవైశ్వా
నరోఽథాత్మా జగద్వద్వ్య ఉత్పత్తిక్రమపిలోమేన పృథివ్యపుష్పచక్రియతేత
పత్రైశ్చనార్యాటరీత్యా కార్యజగత్ కారణేనమసి పిలాపయగి - తనుఃప
రేదేవేవీకీభవతి - పరస్తాత్ నసన్నాసన్నపదసదితి అనిర్వచనీయ మా
యాతాదాత్మ్యావస్థాంతర్యుత్తతత్త్వం నారాయణవచనవ్యతే । స
దవ్యక్తానగుణంబ్రహ్మ । ఓంతస్సవిశ్వా నిర్దేశఃప్రకృతశక్యత్వాత్ అశబ్దం
నిగుణంబ్రహ్మ అసచ్ఛబ్దైవనిర్దేశ్యతే । తస్యవత్తావత్రత్వాత్ । అగ్ర
ఆసీని నిర్దేశశబ్దవచ్యతే । తద్ధితైకాగికాబాధ్య । తత్త్వక్రిస్తీవ
స్తు కస్యవిదేహవైవల్యం - “నగన్యప్రాణాడతా గ్రీనుంత్యతైవసను
వరీయంతే బ్రహ్మైవసా బ్రహ్మప్యేతియపవవేద” ఇత్యాదిసాప్రా
దర్శిక । తస్యనిగుణబ్రహ్మణః ప్రమాణాతీతత్వేన చక్షేయతయా జీ
వేనానుప్రవృత్తిస్య చిత్తత్వేన దహరోపాసనముపదిష్టం । ఇయంచ బ్ర
హ్మత్వైక్యానుసంధానవిధ్యా । తద్ధంహృదయస్యనిశ్చిత్తాణివసంప్రా
ణాదితయః ద్విసప్తతిశాఖానాః సహస్రాణిచ సమాసేవోపదిష్టానిస్థా
నాని తత్త్వపాసనానిసాధ్యాత్మాధిదైవతాని పరిచ్ఛిన్నఫలాన్యక్తా
ః - తదంతేన గ్వానుస్మృతం సద్భక్తిహృత్పాశ్యంవిహితం - “అత్తై

కత్వాత్ నాస్తిదైవమితి” దైవతనిషేధఉక్తః । విదేహతైవల్యానం
తరం అస్తీత్యపి వక్తుమశక్యతయా ఏతన్నిర్వాణాను శాసనమిత్యుక్తం॥

సతః అవ్యక్తాత్ ఉత్పన్నస్యజగతః సన్నితాఽరిక్త సత్తాశూన్య
త్వేన సత్తాదాత్మ్యననువింత్యజగత్సదితి వ్యవశ్యతే । తథాచ సదవ్య
క్తం నారాయణోపీతి “చతుశ్చంద్రప్రవ్యం చ నారాయణః” ఇత్యాదిభ్య
సర్వం నారాయణః - పురుషపవేదగ్ం సర్వం ఇతి సాత్వాత్మ్యముపదిష్టం ।
నదాపశ్యంతి సూరయ ఇతి తద్విజ్ఞానస్య ఽష్టోః పరమవచం ఫలముపాపాది
పురిశరీరే గుహాయాం జీవేనాత్మవానుప్రవిష్టస్య తస్యైవ “యః పృథి
వ్యాంతి ఫణా పృథివీనంతరే సంచరణ యః పృథివీన వేదయస్య పృథివీశరీ
రం” ఇత్యాదినా అంతర్యామిన్యో చోపదిశ్య ఏవ సర్వ భూతాంతరా
త్మాపకాశపాప్నా దివ్యోదేవ ఏకో నారాయణ ఇతి ఆత్మైకత్వ ఽద్యోత
దిష్టా । తస్య గుహానిహితస్యచ అభేదవిద్యయా స్వరూపమదైవతం సి
ద్ధ్యతే । “క్షేత్రజ్ఞంచాపిమాంఽద్ధి - యత్తద్జ్ఞానం తం నామ - ఈశ్వ
రస్సర్వభూతానాం హృద్దేవేష్టునన్తిష్ఠః” ఇతిగీతాయాముక్తం । “ఈ
శ్వరోజీవకలయాప్రఽష్టోభగవాన్” ఇతి పరాశరపురాణేచ - తేన భూ
ర్వోక్తోపనిషత్సంవాదాత్ జీవబ్రహ్మస్వరూపైశ్వే ఉపక్రిమంతి వద్విధ
లింతైః తాత్పర్యనవాధారి । దిగ్విభిత్తి గంధర్వనగగాది దృష్టాంతేనజ
గతః మిథ్యాత్వంచ ఏతమపనిషత్సాధితేత ।

అథరైక్యప్రశ్నే సర్వావ్యయప్రకారఉక్తః- నరీకావ్యయవ్యయం
త ప్రధానః । కిష్కి సర్వే ప్రాప్తితా ఇత్యాదినా ఆత్మేకప్రాప్తితా ఇతి
ఆత్మసంబోధ్యతే । న సన్నాసన్న సదసదితి మహుర్మునిమనేన మూలా
జ్ఞానస్య బ్రహ్మజ్యేకీభావదగ్ధవాత్ అవ్యక్తాంతావిచారణేతిగమ్యతే । ప్రా
ణండహత్యపానండహతీత్యాదినా దైవతప్రపంచస్య నిర్వృతి రేకేతాభా
వ ఉపదిశ్యతే । అభావపృథికిరణాత్మకత్వాత్ శుద్ధాదైవతబ్రహ్మవశి
మ్యతే । ఏతన్నిర్వాణాను శాసన - గురుదేవభక్త్య ప్రకాశత ఇతి భ
క్త్యాత్మక జ్ఞానసాధనం ప్రశస్యతే ఏవ శుద్ధాదైవతం సిద్ధం॥౩॥

అథ యుక్తికోపనిషత్సాత్పత్యసంగ్రహః - ౩౧.

యాజుర్మోక్షముక్తికోపనిషత్సాత్పత్యసంగ్రహః — స్వయంభూపనిషత్సాత్పత్యసంగ్రహః — యోగోపనిషత్సాత్పత్యసంగ్రహః । సుషుమ్నా భేదనద్వారా అర్చితాదిమార్గైః బ్రహ్మలోక ఉత్తిః । తస్మాద్గుణసరాస్పత్తిః । తత్రైవిగతతోన్మణిపద్మయా వహ్నిశాసనహ ఆంతేవైవల్యమిహావః । విహంగున మార్గైశ్చ నిస్సంగ చుంగయోగద్భి ఇత్యాంనా వైగాగ్యేణ పాశాపహరణక్తుః ॥ ౩౧ ॥

అథ మండ్రకోపనిషత్సాత్పత్యసంగ్రహః - ౩౨.

శుక్లయాజుర్మోక్షముక్తికోపనిషత్సాత్పత్యసంగ్రహః — అగ్నిచైవగోపత్యాః బాలప్రకృత్యైః జగన్మితాగ జగత్ప్రకృత్యైః । తస్మై తద్విశేషస్య అవ్యక్తస్య తపవతసేక శాఖాభేదా దయాభిన్నాదానానావాచిభిః వైవవైష్ణవాది సూయభేదేన శ్రౌతస్మృత్యైవకాంతైశ్చ వతభేదేన ఉపాస్మత్సమ్యక్తిః । మేఃమేవ పశ్యంత్యైశ్చ తస్య నివృత్తికైశ్చ విద్యానాం సారస్వతాభివీరిం । జగన్మానాకాంతస్య తస్మాదానామేన స్వేదేన సాస్యస్వమిక్త్యా తస్మాదైవితేయం యాంతం నాన్యత్ప్రకృత్యానితః । ఇతి అవ్యక్తవిద్యో ఏవ తేన త్రివిధముక్త్యా తాన్మిత్యహమమ్య తే ॥ ౩౨ ॥

అథ సర్వసారోపనిషత్సాత్పత్యసంగ్రహః - ౩౩.

యాజుర్మోక్షముక్తికోపనిషత్సాత్పత్యసంగ్రహః — బుధమోక్షో కథమిత్యాదీం బహూనాం ప్రశ్నోనాం నిష్ఠానాం త్విరాణ్యుక్తాని । తస్మై అభిమాన్మోక్షమోక్షః । తస్మాద్భుక్తమోక్షాశ్చిః । సచారీయవిజాతీయ స్వగతి సమీప్య సావైవగింసస్య । అజ్ఞానకర్మితరజగన్విధ్యా । అత్కథాశ్చిః । హ్వావాహమిహ సర్వవేదాంతతాన్మిత్యై ॥ ఏవం చారీయకాః వాచనిగ్ధాః విజ్ఞాయంతే । అగ్నిత్రయముపనిషత్ శాంతిరనిత్యతానుగ్రహాకా ॥

అథనిరాలంబోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౩౪.

శుక్లయజుర్వైదగతాయాం నిరాలంబోపనిషది - కిం బ్రహ్మైత్యాది బహువ్రశానాముత్తరాణ్యుపలభ్యంతే | రజ్జౌసర్పభ్రాంతి రివేత్యాదిన్యస్తాంతప్రవర్గ నేన ఉపనిషదియం నెహ నానాస్తి కించనేతి శుద్ధాద్వైతేపర్యవస్యతి || ౩౪ ||

అథశుకరహస్యోపనిషత్తాత్పర్య సంగ్రహః || ౩౫ ||

యాజుష్యాం శుకరహస్యోపనిషది న్యాసప్రాధితిశ్చైవ శుకాయ బ్రహ్మోపనిషదేశేతి మహావాక్యోపదేశః సప్రపంచస్వరూపి | మహావాక్యార్థాశ్చప్రాచర్షియత | యుగ్వేదే వగ్జ్ఞానంబ్రహ్మ - యజుర్వేదే అహంబ్రహ్మస్మి - సామవేదే తత్త్వహి - అథర్వణవేదే అయిమాత్రా బ్రహ్మైతి చతుర్థాణాం మహావాక్యేనాం బ్రహ్మసర్వత్వ జగద్విధ్యత్వ జీవబ్రహ్మైక్యాది ప్రతిపాదక శుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతే తాత్పర్యవచసితం శుకస్యజీవన్ముక్తిదర్శితా || ౩౫ ||

అథవజ్రసూదికోపనిషత్తాత్పర్య సంగ్రహః - ౩౬.

సామవేదే వజ్రసూచ్యుప నిషది - బ్రాహ్మణాది చతుర్వజ్జేష బ్రాహ్మణస్య ఆత్మైకత్వ విజ్ఞానేన బ్రాహ్మణత్వప్రాశంసి | తన్నత్యాయినార్థం జన్మకర్మకృత వ్యాపహారిక బ్రాహ్మణ్యే మహద్దేవధిక్యశ్చ జన్మకర్మాదిదోషః ప్రాచ్యత | జ్ఞానవ్యాప్తిశ్చైతాదాహోపక్షితప్రాప్తౌ ఉపనిషదస్తాత్పర్యః జ్ఞాయతే || ౩౬ ||

అథతేజోబింబూపనిషత్తాత్పర్య సంగ్రహః - ౩౭.

యాజుష్యాం తేజోబింబూపనిషది ఆత్మనః బుధస్యవృత్తిర్ధృవ మనసః మాలీమస్యవృత్తీశ్చ ఏకాగ్ర్యసంపాదనాయ తేజోబింబధ్యానముపదేశ్యం యోగాధికారలక్షణం త్తేయబ్రహ్మలక్షణం ముక్తిసి

వాని యోగాంగాదాకీర్తిత - ఆఖండైకరసవిన్నాత్రం వ్యచారి -
 వ్యుత్పత్తైకత్వప్రతిపత్తినిఘరధారి - జీవన్ముక్తి స్వరూపభావనాప్ర
 ార్య ప్రాపంచికత - అహంబ్రహ్మస్మితిమంత్రప్రభావోఽవర్ణి - పార
 మార్థిక సత్యస్వరూపం ద్వైతమిథ్యాత్వంచ ప్రకర్షితం - శ్రోతయుక్త్య
 నిధవై మనసప్రకారఉపాదేశ - ద్వైతాభావోపలక్షితం బ్రహ్మైకమే
 వేవహద్ధాద్వైతసిద్ధాంతఉపనిషత్సత్యసంగ్రహయోగభార్యతే॥ ౩౭॥

అథ నాదవిందుషపక్షత్వత్వసంగ్రహః - ౩౮॥

బహ్వృచానాం నాదవిందుష నిపతి ప్రణవ ఏవహంసత్వేన
 రూపితః - తిస్యద్వాదశమాత్రాన్విష్టః - తానుప్రత్యేకం ప్రాణోత్కా
 నుణఫలాన్యుత్తని - ప్రణవోపాసనయాసంపీఠస్యయోగినఃప్రారబ్ధనాశ
 పర్యంతంజీవన్ముక్తిరవాచి-జగతోమధ్యాత్వందర్శితం - యోగేనద్వైతస్య
 ఆత్మ్యపిలావనోపాయఉత్తః - ప్రణవనావోపాసనయాఅవస్థాగ్రయాతీత
 స్యస్వరూపావస్థిరీరితఉపనిషద్విహద్ధాద్వైతేవస్తునితాత్మ్యం॥ ౩౮॥

అథ భ్యానవిందుషపక్షత్వత్వసంగ్రహః - ౩౯॥

సామ్యభ్యానవిందుషపక్షప్రణవోపాసనప్రకారః ధ్యేయఽవర
 గం - ఘటనక్రస్థానాని - నాదవిచారః - యోగాసనాని - యోగక్ర
 మః - స్వాత్మప్రసవవశేనం - బ్రహ్మైవల్యంచానాది - ౩౯॥

అథ బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్సత్యసంగ్రహః - ౪౦॥

యాజుష్యాంబ్రహ్మవిద్యోపనిషత్ ప్రణవోపాసనం - మాత్రాదే
 ర్ననాదీధ్యేయాదివిచారః - విద్యాధేహః - హంసవిద్యాముఖ్యత్వం - ని
 ద్కాశనశతభావవివేకం - జ్ఞానమాహాత్మ్యం - జ్ఞానసిద్ధిర్యోగేనైవ - ప్ర
 పంచహంసజపః - అహంసచాక్షరస్వరూపం - జీవన్ముక్తిభావనా - నిర్వి
 కేషదిన్మాత్రావిస్థిత్యావాచిత - ౪౦॥

అథోపనిషత్సత్యసంగ్రహః

అథయోగతత్వోపనిషత్సత్యసంగ్రహః - ౪౦॥

యాజుష్యాంయోగతత్వోపనిషది నిర్గుణబ్రహ్మస్వర జీవస్వరూపాణిచారితాని - అన్నస్వరూపమవ్యైతం - అజ్ఞానాజ్ఞానసంసారః-తద్జ్ఞానసిద్ధిశ్చయోగేనేతియోగక్రిమః - యోగినః కాయశుద్ధ్యాదిక్రమః-సిద్ధయః-అష్టాంగఽచారః- జీవన్ముక్తిః- సిద్ధిశ్చేత్యాదికముదాహరి॥ ౪౦॥

అథాస్తోత్రోపనిషత్సత్యసంగ్రహః - ౪౧॥

బహుచానా మాత్మబోధోపనిషది ప్రణవస్వరూపం వైష్ణవంప్రతిపాద్య, తురీయాతీతావధూత జీవన్ముక్తిగ్రన్థితా॥ ౪౧॥

—————(౦)—————

అథనారదపరివ్రాజకోపనిషత్సత్యసంగ్రహః - ౪౨॥

అధర్మశాస్త్రం నారదపరివ్రాజకౌపనిషదిముక్త్యపాయప్రశ్నేపణాశ్రమధర్మవ్యచారిషత-సన్న్యాసపీఠిః, సన్న్యాసినేహః, తత్తత్సన్న్యాసిధర్మాః, సఫలాగ్నిప్రతిపాదితాః - దృఢతరవైరాగ్యం, శారీరకస్యాత్మమోఽచారః, ఆతురసన్న్యాసపీఠిః, సన్న్యాసాభాసనిందా, సన్న్యాసిదోహః, భ్రమరకీటన్యాయేనముక్తిః- అవస్థాత్రయవివేకిః, ప్రణవోపాసనం, ప్రణవాధానిచారః, పరబ్రహ్మస్వరూపం, బ్రహ్మజ్ఞానం, బ్రహ్మత్వైకత్వప్రతిపత్తిః, స్వరూపానుసంధానేనముక్తిశ్చ ప్రతిపాదితాఇతి అవ్యైతసిద్ధాంతేతాత్పర్యం॥ ౪౨॥

అథత్రిశిఖబ్రాహ్మణోపనిషత్సత్యసంగ్రహః - ౪౩॥

శుక్లయజుర్వేదగతాయాంత్రిశిఖబ్రాహ్మణోపనిషది దేహదేహదశానేషుదేహస్వరూపవిచారః - పంచీకరణప్రక్రియా, తత్త్వేన, యోగిః, అజ్ఞానకార్యం, జ్ఞానకార్యం, యోగఫలాని, యోగసిద్ధిక్రమస్వానందమూశ్రితస్యయోగినఃకైవల్యందప్రత్యపాది॥ ౪౩॥

అథ సోమపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః

అథ సోమపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౪౫।

అథర్వణ్యాంసోమపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౪౫।
 స్యాః విద్యామయత్వం వేద్యమయత్వంచ, లక్ష్మీస్వరూపవివేకః - రామ
 పదార్థసాన్నిధ్యవశాత్పుతామాహత్వ్యంచావనిః॥౪౫॥

అథ యోగమాదాహణ్యుపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౪౬।

అత్ర వడంగోయోగః - తస్మాదవ్యయం - వట్టుక్రాదిజ్ఞేయవివేకః
 నాడిచక్రవివేకః - అజపాగాయత్రీజపః - భేదర్యాద్యముద్రాః, స్మ
 ప్త్యవసంహారక్రమాః, దేహత్రయమూర్తిశ్రయవస్థాశ్రయస్థానత్రయా
 దివిచారః - ప్రణవనానవిచారః - ఆత్మభ్యాసం, సమాధిః, ఏతన్నృతి
 పాదనప్రసంగేన అన్వైతే తాత్పర్యమవసరియతే॥౪౬॥

అథ నిర్వాణోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౪౭।

పరమహంసానాంకురీయాతీతానాం అవధూతానాం అవ్యవస్థితా
 నాం స్వతంత్రతానాం జ్ఞానసిద్ధానాం స్థితిర్విచిత్రా - భావనామాత్రాణి న
 ర్యాణి లక్షణాని - తత్తోన్మేషపదార్థాని లక్షణాః - జ్ఞానమయసః సారః -
 జ్ఞానమయస్సన్నానశ్చ - అఖండాకారబ్రహ్మనిర్వాణమితి నిరుక్తం -
 సర్వం పరమహంసైవ జ్ఞాయతే న ప్రాకృతైర్విద్యభిః॥౪౭॥

అథ మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౪౮।

శుక్లయజుర్వేది సాంమండలబ్రాహ్మణోపనిషత్తయోగక్రమః - దే
 హస్యవంచదోషాః - జ్యోతిర్దశకానం - తారకానునకవివేకః - అంత
 ర్గత్యుపచారః - భేదర్యాదిముద్రాః - చిదాదిత్యోదయాదిః - దేవప్ర
 ప్తైశ్చ - నిర్గుణారాధనం - సమాధిః - ప్రపంచలయః - అవస్థావిచారః -
 విశ్వామనంభానం - అనునకలక్షణం - తత్త్వమసీతివాక్యార్థవిచారః -
 తాతాశవిచారః - సవిషయగర్విషయమవోవిచారః - మమోలయః -

బ్రహ్మకృతపానం - పరమహంసావధూత త్వసిద్ధిః - ఏవమాద్యుక్త్యా
అద్యైతేతత్పర్యందరీదృశ్యతే॥౪౮॥

అథదక్షిణామూర్త్యవనివతత్పర్య సంగ్రహః - ౪౯.

యాజుష్యం దక్షిణామూర్త్యవనివది శౌనకాదిగ్రన్థైః మా
రగంఢయోవక్తి - దక్షిణామూర్త్య శివస్య ఉపాసనం విహితం - త
త్ర మేధాదక్షిణామూర్తి మంత్రోద్ధార న్యాసధ్యానాదిః - తతః - న
వాత్సరమంత్రః - తతోద్వాదశాత్సరమంత్రః - తతఃఅనుష్టుభమంత్రః,
సాధ్యాసంకూపితః, ఋషిచ్ఛందోదేవతాశ్చ ప్రాదర్శిత - ద్వాద
శాంతస్థానే ఉపాస్తేః - జ్ఞానోత్పాదనం ఇత్యేతదుక్తంకైవల్య ఫలకం
చకాస్తే॥౪౯॥

అథశరభోపనివతత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౫౦.

అథర్వణ్యం శరభోపనివది రుద్రాధిక్యం ప్రతిపాదితం - విష్ణు
బ్రహ్మేంద్రాదీనాం తదంగజత్వం - శరభావతారః - సృసింహసంహా
రః - వీరభద్రసత్తా - రుద్రప్రభావః - రుద్రనమసాగారాః - రుద్రావచా
నాని - విష్ణ్వతారాణాంపరిసమాప్తిః - విష్ణురుద్రస్యప్రసాదః-ఇత్యా
దికముక్త్యా గుణవైకృతంపరిపమాప్య తతస్యవరతరం సద్విదానందఘనం
బ్రహ్మప్రతిపాదితం త దేవశివస్వరూపమితి - శాంభవయోగశ్చసూచితః-
రాద్రయాగశ్చ - శివస్యతుల్యాధిక రాహిత్యముక్తం - శివపవధ్యేయస్స
ర్యసంసారమోచకఇత్యుపదిష్టం : ఉపనివదోప్యాః శివాద్యైతేతత్ప
ర్యకువసీయతే॥౫౦॥

అథసగంధోపనివతత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౫౧.

యాజుష్యంసగంధోపనివది అత్తస్మరూపంవైష్ణవాద్యైతం శి
వాద్యైతంచ శుద్ధాద్యైతే పర్యవస్యతీతి, హరిహరాభేదఃప్రపంచితః -
స్వరూపాత్పరాధనప్రకారః తీర్థతః॥౫౧॥

అథమహానారాయణోపనిషత్సారత్వవంగ్రహాః - ౫౨.

అథర్వణ్యం త్రిపాద్విభూతిమహా నారాయణోపనిషదపరమేశ్వరీ
 మహావిష్ణుంపరమతత్త్వరహస్యం బ్రూహీతి విస్తరేణవృత్తి - మహావి
 ష్ణుశ్చవిస్తరేణోవాచితత్రాదాపరమేష్టికృతవిష్ణుస్తుతిః - అనంతరంవిష్ణు
 సోక్తఃపురాతనోగురుశిష్యసంవాదఃముముక్షోః గురువసత్తీర్థంకతా
 శ్యేత్యకథి - తతోగురుణావిస్తరేణబ్రహ్మస్వరూపముచ్యతే - ప్రణవాత్మ
 కంబ్రహ్మఅవిద్యాపాదః సువిద్యాపాదః అనందపాదః శరీరపాదశ్చైతి
 పాదచతుష్టయం అవిద్యాపాదేసకారణంజగత్సర్వమంతర్భూతం - ఉ
 పరితనపాదత్రయంశుద్ధబోధానదటతణం అమృతంభవతిః స్తోత్రీణిధా
 మాని - దుగ్ధోదధిఃసూర్యమండలం వైకుంఠంచ - తత్తత్త్విస్తరేణవిచారి
 తం - సాకారవైకుంఠః, సాకారనారాయణాః, సాకారమదర్శనాదయః,
 తత్సర్వముక్త్వా అత్యత్యంతప్రతిపాద్యసాకారస్యసర్వస్యాపిఅవిద్యాపా
 దే అంతర్భావోఽదశీతః - సోపాధికసాకారరూపం నిర్విర్ణ్యతతఃత్రివి
 ధంనిరుపాధిక సాకారరూపంవనితం-బ్రహ్మవిద్యాసాకారరూపం అనం
 దసాకారరూపం- ఉభయాత్మసాకారరూపంచేతి-నిరుపాధికసాకారస్యని
 త్యత్యంతప్రతిపాద్యతస్యోపవయవత్వాత్ నిర్విశేషదివ్యాత్రయంస్తుతం-సా
 కారేవిద్యాదీనాంప్రాధాన్యేనతత్త్వవదేశః తత్రభేదోవ్యావహారికః-
 వస్తుతస్త్యభేదవ - బ్రహ్మణః సాకారనిరాకార భేదవిరోధపరిహారది
 క్తః - స్వరూపజ్ఞానాభావేనానావిరోధాభాంతిద్యుక్తం- రాసుకృష్ణాద్య
 వతారేషువరతర్త్వవిభవానుసంధానంస్వీయత్వేన శ్రూయతే- అద్యై
 తపరమానందలక్షణస్యఅదిసారాయణస్యఉచ్చేషనిమేషాభ్యాం మూలా
 విద్యోదయస్థితిలయాకాయంతే - తస్యబ్రహ్మణః అథప్రసపాదేసర్వకా
 రణే అవ్యక్తాత్ మూలావిద్యావిర్భావః - తస్మాదేవ సచ్చిచ్ఛవావ్యమ
 విద్యాశబ్దంబ్రహ్మ - బ్రహ్మనోహంకారిః - అహంకారాత్పంచతన్మా
 త్రాణీత్యాది నృప్తిమక్త - తత్రమాయోపాధికౌనారాయణః - పాద
 విభూతివైకుంఠవాసీ - తతఃస్థూలవిరాట సగుణనిర్గుణస్వరూపాభిత్కార

భృగవః ప్రివ్యప్రివిచారం కృత్వా హిరణ్యగర్భదయః దేవాసురాదయ
శ్చనారాయణాదుత్పన్నా ఇతి సర్వంచనారాయణ ఇతి సర్వస్వరూపత్వ
ముక్తం - నారాయణస్య పరత్వం నిరణీతం - తద్జ్ఞానాత్ సకలబంధచ్ఛే
దనపూర్వకం ఆమృతత్వంచ నిరణాయుః॥

తతః ప్రపంచ స్పష్టస్య పరిమహాత్రిమా సప్రపంచస్య రూపయమా
తాం - కాలం విచార్య కాలావయవాదిర్నితాః - మాయోపాధికస్య ఆ
దివారాయణస్య ప్రపంచ ఉక్తిః - ఉపాధివిలయానంతరం నిర్విశేషది
న్వాత్రం బ్రహ్మైవైతం సత్యముక్తం - తతః పురుషసూక్తార్థోఽపరోతః
తతః ప్రత్యక్షైష్టి పరాక్షైష్టి విచారి - కార్యోపాధిర్భవః - కారణోపా
ధిరీశ్వరః - నిరుపాధిక మభయోస్స్వరూపమైవైతం బ్రహ్మ । ప్రతివిం
బోపాధిః - అవచ్ఛిన్నోపాధిః - ఉపాధినానాత్నాత్ ఆత్మనానాత్వం.
విద్యయా ఉపాధి నివృత్తిమక్త్యా పునః ప్రసంగసంగత్యా విద్యప్రశ్నాను
సారేణ అపిద్యోత్యైవం అనాదిజీవసంసారిం తస్మిన్మనస్సపాయుగునుప్ర
పాదాత్ శివస్య బ్రహ్మవిద్యానికారిం ద్యావైతి బుధానివృత్తిం విద్యో
దయాత్ ఆత్మాధిగమంచ ప్రతిగుహశః - తతః నారాయణైభక్తిః - భ
క్తిస్య దేహాత్మాగేచ్ఛాయాంకిర్తవ్యనారాయణోపాసనక్రమః - హం
సమంగ్రజవః - అర్చిరాదిమాగేణానిమగ్రణం - విష్ణులోకవిస్తారః
విష్ణులోకగమనాదికం - వైకుంఠసభావిర్జనం - ఉపాసకస్య పరమానం
దప్రాప్తిశ్చేత్యాదికం ప్రావంది అనంతరం బ్రహ్మాదాత్రిమోక్షప్ర
పంచ ఇతి అనంతకొటి బ్రహ్మాండాః, అనంతకోటి తైగులాః - అనంత
కొటి పరాజః అనంతకోటి దూతాః, దేవ్యావ్యక్త్యా వైష్ణవీ మ
హామాయా తత్ప్రపంచః ప్రభావశ్చ ఉక్తిః - ఉపాసకస్య విద్యానికార్థి
శయవశాత్ అప్రాకృతానంతవిష్ణువదే ఉత్తరోత్తరానంతైకుంతలమ
నం అనంతనారాయణదర్శనం అనంతబంధభగ్నిః అనంతముక్తయశ్చే
తి బహుప్రపంచ ఉక్తిః - మహానారాయణయంత్రంచ సప్రకౌటి న హా

సుంత్రమూలగర్భితంభూప్రస్తారం మహాసాధకేనసాధ్యం మహా సుదశశా
 సస్వరూపం నప్రపంచనిరూప్య త్రిపాద్విభూతిపరమపదంవశికారం - త
 తత్పసావరణనిరావరణాదికం విష్ణుమాయాప్రపంచం ఉపసంహృత్య ఉ
 పాసకాయ మహావిష్ణునైవ తత్వమసీత్యుపదిష్టేశిష్యఃఅహం బ్రహ్మాస్మి
 జ్ఞాత్వాఅనంతరంజ్ఞానదాధ్యాయఅద్యైరసిద్ధయే భక్తిసంప్రార్థ్య
 క్తిబలేననారాయణామగ్రహాత్జ్ఞానసిద్ధోధూత్వానారాయణోపాస
 నః నిరతిశయాద్యైరపరమానందలక్షణం పరంబ్రహ్మైవభవతీతి సిద్ధాం
 తం || ఇయంమహానారాయణోపనిషత్ వైష్ణవాద్యైరప్రతిపాదితా
 శుద్ధాద్యైరేవర్యవస్యతి॥౫౨॥

అథాద్యయతారకోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౫౩.

శుక్లయద్యైదే అద్యయతారకోపనిషది తారకలక్షణముక్తై
 శేష్యరామాయితావితీ నేతి నేతీతి విహాయ అవశిష్టసాక్షరూపం అద్య
 యంబ్రహ్మైత్యుపదిష్టం- తస్మిద్ద్యై లక్ష్యత్రయానుసంధానముక్తం- తత్ర
 మీశాధ్యాసఉక్తః - గురుస్వరూపముక్తం - గురుశ్చైవార్థ ఉక్తః॥౫౩॥

అథరామరహస్యోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౫౪.

అథర్వణ్యం రామరహస్యోపనిషది విష్ణుభక్తేభ్యఃహనూమతా
 రామరహస్యముక్తం - గామదేవ పరంబ్రహ్మతారకం - తస్యోపాసనే
 అంగదేవతాదికంనప్రపంచనిరూప్య యుషి దేవతాచ్ఛందో ధ్యానమూల
 సుంత్ర న్యాసాదిభిసహ రామమంత్రా ఉక్తాః - ద్వ్యక్షరీషడక్షరీ
 త్యాదికాః - తతోరామయంత్రోద్ధార ఉక్తః - తతోరామమంత్రా
 ప్రోచితారితః - తేనతత్వమసీతినహావాక్యార్థః జీవబ్రహ్మైక్యలక్షణఉపది
 ష్టః - మంత్రయోగేన దిత్రశుద్ధిద్వారాబ్రహ్మవిత్ త్రిపుత్యైక్యమావ
 యతైవల్యంబభరతితి ఉపాషదోపాః శుద్ధాద్యైరసిద్ధాంతేతాత్పర్యమ
 నేయం॥౫౪॥

అథ రామతాపసస్య పరివ్రాత్యాత్పర్యసంగ్రహః - ౫౫.

అథర్వణ్యం రామతాపస్యాం రామపదేన పరంబ్రహ్మభిహితం -
తస్య సగుణస్య సాంగోపాసనం వంత్రయోగఉక్తః - వటవృక్షాదిద్యు
ష్టాంతేన రామవీజాత్ జగదత్పత్తిః - రామాయణాఖ్యాయికానతా
త్పర్యాశ్రోతవ్యేతితస్మిన్ శుభాస్యపుక్తాని । ఉత్తరతాపన్యాంకాశ్యాంరుద్రః
ప్రణవాఖ్యంతారకం ముమూర్షోగుపదిశతి - సవప్రణవో రామార్థకః -
ప్రణవావయవైః సాంగస్య రామస్య అవతారిఉద్భావితః - ఓం రామో
హమస్తీత్యుపావనముక్త్యా శుద్ధాద్వైతేవర్యవసితం - సీతైవమూలప్రకృ
తిః - నారాణస్యాం అవిముక్త్యైత్రే వ్యవభిధ్యజాయ రామేణ తార
కోపదేశాధికారోదత్తః - తతస్సీతారామనమసాకర వంత్రా ఉక్తైః -
తతో రామ మంత్రమాహాత్మ్యమపదిష్టం - ఉపనిషదోపాః రామోపా
సనద్వారా శుద్ధాద్వైతే తాత్పర్యంజోఘుష్యతే ॥ ౫౫ ॥

—————(౦:)—————

అథ నామ దేవోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౫౬.

సామవేదేనామ దేవోపనిషదజ్ఞానప్రతిబంధకీభూత చరితక్షయా
ర్థంగోపీచందమోర్ధ్వపుండ్రధారణవిధిరుక్తః - తత్ర బ్రాహ్మణాస్సర్వే అధి
కారిణః - సోపీచందనాభావేతులసీమూలవృత్తీకాధారణముక్తం - తతః
అగ్నితేజాత్రభస్తనాప్రణవేమోద్ధాశనంవిహితం - తస్మిన్ముక్తభ
క్తిసహకృత జ్ఞానేన విష్ణుసాయుజ్యవవాపోత్తీతి శ్రవణాత్ ఉపనిషదో
పాః అద్వైతముక్త్యా తాత్పర్యంవరీవతి ॥ ౫౬ ॥

—————(౦:)—————

అథ ముద్గలోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౫౭.

ఋగ్వేదే ముద్గలోపనిషది పురుషసూక్తార్థో వ్యాఖ్యాతః - పు
రుషసూక్తం విష్ణుపరమితి హరేర్వై భవంకథితం - సృష్టేర్మృత్యవ్యవ
సప్రభురితిగీతం - తస్య పురుషస్య స్వరూపం నానరూపజ్ఞానాగోచరం

ప్రకృత్యుపనిషత్ - తమేవస్య ప్రకృత్యావిర్భావకమవ్యక్తమూలే శ్రుతిః - త
స్మాన్సృష్టిమక్త్వా జీవాత్మ సార్యోగేన మోక్షప్రకారఃకథితః - పురు
షస్యోపాసనాన్యుక్తాని బహువిధాని - తద్భ్రష్టైవ నిరస్తసుఖదోషం
మాయాభ్రమయోగేనపరమపురుషోపి జీవోభవతి నాన్యథిజీవబ్రహ్మై
క్యరూపమదైవతరహస్యంపురుషసూక్తస్యహృద్విత్కుక్తం - ఏతేనపు
రుషసూక్తం తదర్థనిష్ఠాయితా మన్దలోపనచ్ఛశుద్ధాదైవతసిద్ధాంతేవ
ర్యవస్యతః॥౫౭॥

:0:

అథశాండిలోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౫౮.

అథర్వణ్యాంశాండిలోపనిషది ఆత్మలాభోపాయభూతఅష్టాంగ
యోగఉచ్యతే - ఆంగానివిస్తరేణనిరూపితాని - తతోనాదీశుద్ధిరభిహి
తా - చతుర్దశనాదీశోధనం, అన్యనాదీవిజ్ఞానంచోక్తం - ప్రాణాయా
మరహస్యోన్యుక్తాని - సుషుమ్నామార్గేణఽస్థుపదావాప్తిః - భేదర్యా
ఽముద్రాధారణం - ధారణాదిఫలాని చోక్తాని - జీవాత్మ పరమాత్మై
క్యావస్థాత్రిపుటీరహితాపరమానందస్వరూపాశుద్ధచైతన్యాక్తికా సమా
ధిరుపసిష్టా - బ్రహ్మణస్సార్వాగ్భ్యాత్ ఏకవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానం ప్రతి
జ్ఞాతం - ఆశరీరమగ్రాహ్యమనిదేశశ్య మిత్యాది నా నిర్విశేషవిన్నాత్ర
మద్వితీయంబ్రహ్మాక్తం - తస్యనుసీతినుహోవాక్యేనజీవబ్రహ్మైక్యము
పదిష్టం - మూలప్రకృతిర్విచారితా - ఈశ్వరోమాయాపీతివశేః - మ
హేశ్వరాదినామాని నిరుక్తాని - విష్ణుంభస్మాద్ధారిత సర్వాంగం ఆత్మ
నూయారతం చతుర్భుజం కమలేక్షణం విశ్వసుగుం దత్తాత్రేయ రూపి
ణంధ్యామేదితిఉపదిష్టం ॥ ఉపనిషదియం శాంకరచరణే తాత్పర్యవతీ
జేజీయతే॥౫౮॥

అథమైంగలోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౫౯.

:0:

శుక్లయజుర్వేదీయాయాంమైంగలోపనిషది “ సదేవసోమ్యే న
మగ్రాసీత్ ” ఇతినిత్యముక్తమద్వితీయం బ్రహ్మప్రతిపాద్య అనిర్యాచ్య

మూలప్రకృతౌప్రతిబింబితంతత్సాక్షిచైతన్యమాసీదిత్యుక్త్వా మూలప్రకృ
తేర్వికృతిం ఆవరణశక్తిం నిర్దిశ్యతత్ప్రతిబింబంశుశ్చరచైతన్యం నిర్వ
ణ్యస్వాధీనమాయాత్ కర్తుస్తస్మాత్ జగదుదయస్థితిలయాఉక్తాః - త
స్యజగతః ప్రాణికర్తృవశాత్ ఆవిర్భావతిరో భావావభిహితా - రజోగు
ణోద్రిక్త మహానాభ్య ఏతేషశక్తౌప్రతిబింబితంహిరణ్యగర్భచైతన్యం త
దధిష్ఠితాయాంతమోద్రిక్తాయాం అహంకారాభ్య స్థూలశక్తౌప్రవింబి
తం విరాట్చైతన్యం - తదభిమానీ సర్వస్థూలపాలకః ప్రధానపురుషోవి
ష్ణురాత్మా - తస్మాదాకాశః తస్మాద్వాయురిత్యాదిక్రమేణ పంచీకరణప్ర
కారేణ సూక్ష్మస్థూలసృష్టిః ప్రతిపాదితా - భూతాని చైతనీకర్తుం ఆ
త్మైవానుప్రవిశ్య విష్ణుసర్వజ్ఞోపిమాయాలేశసమన్వితః వ్యప్తిదేహంప్ర
విశ్యస్వమాయయామోహితః జీవత్వమగమత్ - ఇత్యాదికః అదైవ
తసిద్ధాంతస్సర్వోపి అనయాశ్రుత్యాసంగ్రహేణ కంఠోక్తః॥౫౯॥

అథభియుగోపనిషత్తాత్పర్యార్థ సంగ్రహః - ౬౦.

శుక్లయజుర్వేదీయభియుగోపనిషదిభిక్షాణాం సన్నాహసనాం
మోక్షార్థినాంకుటీచక బహుదకహంసపరమహంసభేదేనచాతుర్విధ్యం
ప్రతిపాద్యప్రత్యేకంతత్తల్లక్షణానిధర్మాంశ్చసంగ్రహేణోత్పాశుకవామ
దేవాదీకపరమహంసా ఉదాహరణముక్తిమార్గప్రప్రదన్తి - సన్యాసి
సస్య జ్ఞానసహితస్య బ్రహ్మకైవల్యార్థకత్వం ఉపనిషత్సిద్ధం॥౬౦॥

అథమహిమోపనిషత్తాత్పర్యార్థ సంగ్రహః - ౬౧.

సామవేదీయాయాం మహిమోపనిషద్భికోహవైనారాయణ
ఆసీన్నబ్రహ్మనేశానభిత్వాది నాసృష్ట్యాదావదైవతం బ్రహ్మనిర్దిశ్య తస్మా
త్సృష్టిముక్త్యవంచవంశతితతోత్పత్తిం వివిధ్య వారాయణాత్ రుద్రా
దీవాం ఉద్భృత్తిముక్త్య సహస్రశీర్షైత్యాది నా తస్యసార్వాత్మ్యమభివ

స్వ సవరమస్వరాడిత్యుక్తం । అనంతరంస్వరూపానందతత్వరః శుభో
హమ ముఖః జాతమాత్రేణ స్వయమేవ ప్రవిచార్య ఆత్మస్వరూపం వి
జ్ఞానమానందంబ్రహ్మైతి నిశ్చిర్య కేవలంవిరరామేత్యుక్తం - తేనశుకేన
బ్రహ్మత్వరహస్యం పృష్టస్తస్మితావ్యాసః జనకాజ్ఞానీహీతి ప్రాహిణో
త్ । శుకస్తు మిథిలానగరీంప్రాప్యజనకేనపరీక్షితః । దృశ్యంజగన్నిత్యై
వ - సత్యాత్మాత్మేకవ - తద్విజ్ఞానాజ్ఞేపన్ముక్తో భవతీత్యుపదిష్టశ్శుభోని
ర్వికల్పసమాధినారూప్యేంపిత్రామేలిశుకాభ్యాయికా - తతో నిదాఘ
మనిరాడాభ్యాయికాయాం ఋభునిదాఘసంవాదేనదృఢతరతైరాగ్య
పూర్వకం బ్రహ్మజ్ఞానముక్తం - సత్యాత్మైకస్వంజగన్నిధ్యాత్వం చేత్యా
ద్యద్వైతసిద్ధాంతతడవదిష్టః । బ్రహ్మవిదఃజీవన్ముక్తదశావర్ణితా - ఇయము
పనవత్ విస్తరేణ వస్తురహస్యప్రకాశికాశాఙ్కరదర్శనామగ్రాహికావ
స్పష్టతరమవగమ్యతే॥౬౦॥

అథశారీంకోపనిషత్తత్వర్యార్థసంగ్రహః - ౬౧.

యాజుష్యాంశారీరకూపనిషత్ భూతకే కార్యకరణసంఘాతేశరీ
రే తత్వాన్యవివర్ణ్య అంతకరణవృత్తి ప్రకారాని ప్రవశితాః సర్వం
త్రైగుణ్యం సమష్ట్య పాఞ్చిగివరమాత్మా - ఆవృక్తప్రధానపురుషశ్చ
త్యుచ్యతే । లింగశరీరసంభవాత్ సపవయేత్రేణ్ణోజీవాత్మైగివశితః । త
త్వానిత్రయోపింశతః । ఇయముపనవత్ సాంఖ్యదృశ్యమతానానుష్య
నుగ్రాహికేవభూతి - తథాపి, కేవలజీవయ్యుక్తమేవతురీయం - ఉచ్ఛ్రిత
నిమిలితమధ్యస్థ జీవవరమాత్మనోర్త్వధ్యే జీవాత్మాత్రైత్రజ్ఞ ఇత్యుక్త్యాశు
ద్ధాద్వైతవతాత్మర్యవతీగ్యవధార్యా॥౬౧॥

అథయోగశిఖోపనిషత్తత్వర్యార్థ సంగ్రహః - ౬౨.

యాజుష్యానుస్యముపనిషది మాయాకాల నికృంతనః, యోగః
మహేశ్వరేణ హిరణ్యగర్భయోక్తః - మాయితైర్దోషైర్యుక్త ఆత్మా

జీవః సప్తవదోషవినిర్ముక్తః శివఉచ్యతే । ఇతిఅనిద్యుక్తదోష పరిహారకం
అత్తస్సరూపజ్ఞానముక్త్యా అపక్వాని పరిపక్వాశ్చేతి దేహినః ద్వైవి
ధ్యంజ్ఞాపయిత్వాజ్ఞానయోగ్యాంపశ్యాంతరికరణతాంయోగాభ్యాసేనో
క్త్యా దేహోభిమానం చుఃఖమూలం ప్రదర్శ్య శ్రవణమననాదిసంపత్తావపి
చిత్తచాంచల్యంసని వర్తత ఇతి చిత్తైకాగ్ర్యసాధనాయ ఓంకారధ్యానం
విధాయ అర్చిరాదిభేదనేన సూర్యద్వారా పునరావర్తిరహితశాశ్వత
బ్రహ్మలోకావాప్తికథయితుం సాంగయోగేన కుండలీచాలన గ్రంథిత్ర
యభేదనాది యోగకర్తవ్యాన్యపదిశ్య అణిమాదిసిద్ధిముక్త్యాకాకాది
మార్గాన్నిరూప్య శివస్యాధిష్ఠానేషట్పక్రాంతివివిచ్య మూలమంత్రముపది
శ్య క్రమముక్తిసాధనసంపత్తిసంపాద్యధ్యాయప్రాప్త్య స్వరూపంవ్యచా
రి - తతః యోగినోజీవస్య జీవత్పంరజ్జ్వాం సర్వగ్రహాభవ అవిద్యకం
మాయికమేవన వాస్తవం - రజ్జుజ్ఞానాగ్నేర్వ భ్రమనివృత్తిరివ బ్రహ్మజ్ఞా
నాత్ జీవత్వభ్రమనివృత్తౌ బ్రహ్మైవభవతీతి బహుభిన్దృష్టౌతైరుపపా
ద్య తాదృగ్విజ్ఞానసిద్ధయేపునర్యోగం ప్రవక్ష్యామీ త్యారభ్య విశేషతోబ
హుజ్ఞాతవ్యాఃప్రతిపాదితాని, సోపాసవాప్రకారాణీత యోగశిఖో
పనిషదేషాశుద్ధాదైవతసిద్ధాంతబోధికావగమ్యతే॥౬౩॥

అథతురీయాతీతావధూతోపనిషత్సారసంగ్రహః - ౬౪.

అస్యానుపనిషది అత్మనఃవైరాగ్యమేవ జ్ఞానప్రకాశకమితి సర్వ
సన్యాసముపదిశ్యప్రణవాగ్నైక త్వేన అద్వైతకృత్యాయా హత్యాగ్నావిధి
యత ఇతిశాంకరదర్శనే అభిప్రాయోనిధ్యార్యః॥౬౪॥

అథసన్న్యాసోపనిషత్సారసంగ్రహః - ౬౫.

సామసుసన్న్యాసోపనిషది జ్ఞానోపయోగి త్వేనసన్న్యాసోవ్యాఖ్యా
యతే- క్రమసన్న్యాసవిధింప్రతిపాద్యకుటిచకబహుదకహంసపరహంస

దురియాతీతావధూతానాంషడ్విధవిరక్తానాం లక్షణాన్యభిధాయతత్తద
 విస్థితీరభివన్యాయతిథర్మాస్పర్శేపినియాపితాః - అవిద్యాకామకర్మణాం
 ఆత్మైకత్వజ్ఞానేననివృత్తిముపదిశ్యత్యైతం నావమాగుహ్య జీవను క్తత్వ
 మాపుయాదిశ్యుక్తత్వేన శాంకరదర్శనేతాత్పర్యుపగమ్యతే॥౬౫॥

అథపరమహంసపరివ్రాజకో పక్షపత్తత్వర్యార్థసంగ్రహః - ౬౬.

అథర్వణ్యుపనిషదేహపరమహంస పరివ్రాజకలక్షణంవత్తుం స
 మంత్రప్రయోగం సన్నాసపిధిం బోధయిత్వా తదాచారాన్నివృత్త్యత్ర
 పపాదేషు అవస్థావశుప్తయాత్మచతుష్టయవృద్ధివశుప్తయస్థానవశుప్త
 యదేవతావశుప్తయవివరణేవోపాసనం పోదశమాత్రాయాథతాంబవ్రతి
 గాద్యబ్రహ్మైవాహమస్తీతి కృతకృత్యతాం విధత్సైవతితి తాత్పర్యమ
 గ్యత్యైకత్వదర్శనేవర్యతి॥౬౬॥

అథఅక్షమూలికోపక్షపత్తత్వర్యార్థసంగ్రహః - ౬౭.

బహుచానామక్షమూలికౌపనిషదా - బ్రహ్మవిద్యాప్రయోజక
 పోపాసనాదియోగేషు మంత్రయోగాంగభూతా సప్రపంచాక్షమా
 నియావ్యతే - తత్రప్రవాళస్ఫుటికరుద్రాక్షాదిభిర్జపమాలాని ప్రదర్శ్య
 హ్యభ్యస్తాభ్యః స-స్మృతాభ్యోపివిశిష్టఫలకంఅక్షగాక్షమూలికాక్ర
 మంత్రాదిక్షకారాంతవశానాం పంచాశతాం పంచాశదక్షుప్తా
 షు ధ్యానదేవతావగ్లాదినిద్రేశేన ప్రతిహాసముక్త్యా తన్ననుసారగమం
 గా మంత్రాక్షరమూలికయాజపవిధిం చోపదిశ్య వసిష్టవిశ్వమిత్రా
 యరాధితాం పరావశ్యంతీమధ్యమావైఖరీయాపిణీం విద్వాంసమస్యతి
 తితి తమక్తాథేషు పల్లతి సాధారణ్యం నృశ్యగ్భితి అద్వైతవ
 త్పర్యమవసేయం॥౬౭॥

అథావ్యవహారికతాత్పర్యసంగ్రహః - ౬౮.

అవ్యక్తాఖ్యాతాం సామోపనిషత్సంహితావనీసంవాదేన అ
వ్యక్తాది విద్యావదర్శనపూర్వకం తత్పాపక మంత్రరాజోపాసనాది
కంవ్యక్తభూతివిస్తరం ధ్యానయజ్ఞంతపసాదేవాదిసృష్టి తత్పూర్వస్యమం
త్రరాజసామర్థ్యవ్రయుక్తత్వం చేత్యాదికమభ్యధాయ - నిగమనేవజీ
ఽస్తుత్తత్పభవతీతివచనాగ్నైస్స తేవివత్సావిజ్ఞాయతే॥౬౮॥

అథై కాక్షరోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౬౯.

ఏ కాక్షరోపనిషద్వాఙ్మనో గుహ్యతమం సర్వభూతమయం ప్రభుం
పురాణమవ్యక్తతత్త్వం బ్రహ్మవై కాక్షరాఖ్య ప్రణవప్రతిపాద్యతయా
ప్రణవప్రతీకంవిజ్ఞాయ తదాదూఢేనతత్త్వావకరసం విజ్ఞాయ త్వం విశ్వ
భూమ్భుతపతిరిత్యాది వాక్యైః తస్యసర్వశక్తత్వం సార్వాత్మ్యంచప్ర
స్తాతీతి తాత్పర్యమస్యాతత్తైకత్వేనుపపదం॥౬౯॥

అథాన్నపూర్ణోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౭౦.

అథర్వణ్యామన్నపూర్ణోపనిషది ఋభుర్నిదాఘాయబ్రహ్మార్ప
దిశతి - తత్రాదౌ బ్రహ్మవిద్యోత్పత్తిప్రతిబంధక నివృత్త్యర్థోమంత్రణపది
ష్టాన్నపూర్ణాణాం - తల్లబ్ధవిద్యయాక్రమేణ సర్వంవిదితం - పంచ
విధోభేదభ్రమః - తత్రజీవేశ్వరౌభిన్నాపితిప్రథమః - కృత్యారభ్యద్యై
తంబిరూప్య బింబప్రతిబింబదర్శనేన ఆత్మభేద భ్రమనివృత్తిం, స్ఫటికలో
హిత్యాదిదర్శనేనతత్త్వనః పారమాధికీకీర్త్యత్వభ్రమనిరసనం, ఘట
మతాకాశదశనేన పురుషస్య సంగిత్వ భ్రమనివృత్తిం, రజ్జుసర్ప
దశనేన కారణాద్భిన్నజగత్సృత్యత్వ భ్రమభ్రంసంచోక్త్వా - ఋ
సమోక్షప్రకారోనిరూప్య ముక్త్యపాయమాత్మజ్ఞానం శ్రుతియక్త్యుదభ
వైర్దృఢీకృతం । తతోవిదేహముక్తిస్వరూపం సర్వమతేసమన్వయం స

స్వసంశయగ్రంథిభేదనందైవతమిథ్యాత్వనిధానరణపూర్వకం విశదీకృ
త్యాద్యద్భుష్టాంతోపన్యాసైరుప పాదయిత్వాద్వైతాభావో వలంబి
ంబ్రహ్మ సద్విదానందైకరసం సప్తకూమికాభిః ప్రత్యాయయిత్వా వే
దాంతసిద్ధాంతస్వర్వోపనిషత్సత్త్వాదర్శితాత్పర్యమస్యాఉపనిషద్భేదగ
త్పాదీయదర్శనే స్పష్టతరమవగమ్యతే॥౭౦॥

—————:0:—————

అథసూర్యోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౭౧.

అథర్వణ్యంసూర్యోపనిషదసర్వదేవతక్త్యాత్మకస్సూర్యః ప్రస్తా
యతే, సత్యమాత్మాబ్రహ్మైతి - సూర్యాదేవాన్తమోజగత్సృష్టిముక్త్యా
ప్రమేవ ప్రత్యక్షంబ్రహ్మసి విష్ణురసి రుద్రోసిత్యేవ మూదిత్యంప్రైతి త్ర
యూ - సవితృగాయత్రీమంత్ర ఆదిత్యాష్టాక్షర మంగ్రోచ్చపాననాథా
మపదిష్టః । చాక్షుషీసారవిద్యేయం । అస్యాం హంసస్సహమితి వీజ
పదశానేన సారాద్వైతే తాత్పర్యవ్యజ్యతే॥౭౧॥

—————(0:0)—————

అథాత్మ్యుపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౭౨.

యాజుష్యామత్యుపనిషది చక్షుస్తృతి సారీవిద్యా ప్రస్తాయతే-
త్రగుణాత్మకం హంసాఖ్యంహిరణ్మయంజ్యోతిస్తత్త్వముపాస్య త్వేనవిహి
తం - తదంతేఆదిత్యేన సాంకృతయేబ్రహ్మవిద్యోచ్యతే - విద్యాఫలంచ
శీవస్తుక్తిరిత్యుక్తం - విద్యాంగభూతాః ఆరురుక్షోద్భూమికాన్ప్రాదర్శి
షత - ప్రజ్ఞానమానందఘనం బ్రహ్మస్త్రీత్యైక్యం పర్యవసితం - తదప్యా
స్తాత్పర్యంసువ్యక్తమభేదేద్యత్యతే॥౭౨॥

—————:0:—————

అథాధ్యాత్మోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః- ౭౩.

వాజసనీయనామధ్యాత్మోపనిషది గుహానిహితప్యావ్యక్తతత్త్వస్య
యస్యవృధివీశరీరం యగవృధిమంతరేసంచరణ యంవృధివినవేదేత్యా
నినా జగద్భరీరకత్వం అంతర్యామిత్యంచోక్తం - తస్యనారాయణస్య
సార్యాత్మ్యప్రతిపాదనాత్ విశిష్టాద్వైతికాం మతమనుగృహ్యేతి (మతి

ర్ఘుతి - సువిచారేతుతథానభవతి - (చిదాత్మనిసదానందేదేహయాథా
మహాంధియం । నివేశ్యలింగముత్సృజ్య కేవలోభవసర్వదా । యత్రైవ
జగదాభాసోదగ్ధకాంతగిపురంయథా । తద్భక్తిహృదయమిచ్ఛాత్వాకృత
కృత్యోభవానఘ । ద్రష్టృదేశనదృశ్యాదిభావతూన్యేనిరామయే । అ
ద్వితీయేవరేతత్స్వేర్విశేషేభిదాకుతః । ఏకాత్మకేవరేతత్స్వేభేదకంతతా
థంవసేత్ । జీవతోయస్యకైవల్యంనిర్వికల్పసమాధినా । మాయావిద్యే
విహాయైవఉపాధీపరజీవయోః । శుద్ధబోధస్వరూపాహంకేవలోహంసదా
శివః ।) ఇత్యాదివాక్యైః వాచకతయా బ్రహ్మసత్త్వత్వం, జగన్నిధ్యా
త్వం, ఆత్మైక్యం, జీవబ్రహ్మభేదః, బ్రహ్మణః నిర్విశేషచిత్తాత్రత్వం, తద్వి
దోజీవస్తుతీః, ఏవంః త్యాతాంకరదశనసిద్ధావపసిద్ధాంతాన్ ప్రతిపాది
తాఇతిశుద్ధాద్వైతేతాత్మసర్వసామ్యస్పృహం । జ్ఞాసోర్ముఖ్యారోహాయ
శ్రీవైష్ణవాభిసతవిష్టాద్వైతానుగ్రాహకమిహానూద్యతేతదనంతరం రా
మానుజవిధాంతాథాబహువంశపనివన్నిధావవలక్యంతే ॥ ౭౩ ॥

—:0:—

అథకుండితాపనిషత్సారసంగ్రహః - ౭౪.

సామవేదేపండితకోషేషది బ్రహ్మచర్యాగ్రిత్ర మేణసన్నస్తస్యబ్ర
హ్మనుచితనివేషతుయా భావశుద్ధిరభిహితా - తదధ్యాయోగశ్చోక్తిః-
నిర్లిప్తాత్మ ప్రతిపాదనేన తాత్పర్యసామ్యః నిర్విశేష బ్రహ్మలోతి
నిర్వివాద ॥ ౭౪ ॥

అథసావిత్యుఃపనిషత్సారసంగ్రహః - ౭౫.

సావిత్యుఃపనిషత్సారసామవేదాతేకస్సఃతాకాసాపిత్రప్ర
శ్నస్యోత్తరరూపేణ, వాయురేవసవితా ఆకాశస్సాపిత్రత్యాదిసావర్త్యం
జగత్సవిత్సావిత్త్యాగ్రిత్రకంమిథునముక్త్యా గాయత్రీప్రతిపాద్యే వరేశ్య
భర్గోదేవజ్యోతిషసమన్వయప్రతిపాదితః - ఇథంసావిత్రిబద్యాముక్త్యా

గభూతం బలాతిబలాఖ్యం విద్యాద్వయంచోపన్యస్త | ఇదమేవ విశ్వా
తేన రామాయోపదిష్టం | ఘనమస్య సవిత్వలోక శ్చేతి క్రమముక్తా
యస్తత్త్వర్యంభూతి || ౭౫ ||

అథాన్తోపనిషత్తత్వర్యసంగ్రహః - ౭౬.

అథర్వణ్యంపాశుపత బ్రహ్మూపనిషది ఆత్మాంతరాత్మా పరమాత్మా చేతిత్ర
పంచాధానాః చారితాః - “ సస్య త్వేన జగద్భూతం సంసారస్యైవ త్ర
అసత్య త్వేన భానంతు సంసారిస్యైవ తాతః ” ఇతి జగతః మిథ్యాత్వ
కం | బ్రహ్మః దోవేకన | బ్రహ్మహమిదేనాత్మం | జీవస్య అపి ద్యకోపా
శాతీ | బ్రహ్మభావస్సిద్ధాంతః “ ననిరోగో నచోగ్ని త్తీర్నబంధోనచ
కః | నముముకుగ్నవైముక్తి ఇత్యేషా పరమః ” ఉపనిషద
తేపిత్రావ || ౭౬ ||

అథ పాశుపత బ్రహ్మూపనిషత్తత్వర్యసంగ్రహః - ౭౭.

అథర్వణ్యంపాశుపత బ్రహ్మూపనిషది ప్రశ్నోత్తరముఖేన ఆగ
మతం వైవిష్ణోద్వైతసంపద కిందిజనాద్య ఉపనిషద్వేదీ తత్రనరే
- శివశక్తికర్మకల్యాణమిత్యాది నాశివయోగ - ప్రతిపాశ్య తత్రాప్య
పరివిప్రకటయం “ వాస్తవిస్వాత్మాకేరేకేనస్య మేవాస్తీ సర్వహా ”
సదద్వైతే సుస్థిరా - అనిష్టాస్త్విర్య మస్మాః శుద్ధశివాద్వైతే
తస్య || ౭౭ ||

అథ పరిబ్రహ్మూపనిషత్తత్వర్యసంగ్రహః - ౭౮.

పరిబ్రహ్మూపనిషదాథర్వణీ సప్తే బ్రహ్మపురే కేసంప్రప్తితా
ప్రశ్నముక్తాప్య శారీరికమిహమాంసాంచక్రే | అత్తన ఏష నాహి మా
యయావిభజ్యేచ్ఛశ్యతే - ఆవిద్యత్యా జీవగత్యా శ్చేనాకాశవత్
ఘోషాత్తసంప్రతివత్త్యా సద్వస్తునగివ్యతే ఇత్యాదిభ్యోజీవస్య సంసారిగ
ప్యరూపజ్ఞానేన తన్నివృత్తిం తతా రణేభూతాన్సానస్య ఆశ్యంతిక ప్రశ

యంత్రతిపాద్యతస్యైవ జ్ఞానవ్యసాలభ్యాయ వణ్ణవతితత్త్వానిర్విచ్యసృ
ష్టిక్రమంతద్విలాపనక్రమంచ సంబోధ్యవామరూపయోః మిథ్యాత్వం స
చ్చిదానందఘనస్యసత్యత్వమితి “మృత్తికైత్యేవసత్యం, మిథ్యాచిదృష్టాం
తేన ఉపపాద్యతస్థానాధికారిణం సన్నాసి నం ప్రశస్యజ్ఞానయజ్ఞోపవీతిన
ఇత్యాది నాసన్నాసపథర్తం మోక్షసాధన మువాచేతి తాత్పర్యమద్యై
తేజ్ఞాపయతి॥ ౭౮॥

అథావధూతోపనిషత్తాత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౭౯.

అత్రావధూతలక్షణంతత్త్వమస్యాది మహావాక్యజన్యావరోక్షే
ణధూతశారీరకసంసారత్వమితి నిర్విచ్య ఉపాస్యాత్తనఃపక్షి త్వేనగోత్వే
ననకల్పనాంభ్రమరకీటవ్యాయేన తదాకూఢస్య ఉపాసకస్య తద్భావా
పత్తిం చోక్త్యాజ్ఞాజ్ఞయోఃసంసార మోక్షోజ్ఞప్తికృతౌ జ్ఞాపయిత్వాద్రస్తు
స్సాక్ష్యవస్థాంతాటస్థేన నిర్విప్రతానుభవం జీవన్ముక్తస్యపితౄపావర
ణభంగాద్యథాః బ్రహ్మకారాకారితాః అంతఃకరణవృత్తేః స్వాత్మా
నమంజసావేర్శిత్యాదివా దశాయతీతి స్రుతిరేషాబ్రహ్మపరాయాద్యైత
దశాన తత్పరామ్రూయతే॥ ౭౯॥

అథత్రిపురాతాపిన్యపనిషత్తాత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౮౦.

అథర్వణ్యంత్రిపురాతాపిన్యపనిషది ఓంకారేణ ప్రతిపాద్యంది
ద్య ద్వైవ ప్రీంకారేణదిచ్ఛక్తిరితి ప్రతిపాద్యతే - నైవత్రిపాన్తాయత్ర
వేద్యత్వేనత్రిపురాభగవతీతివ్యాపర్యతే - దుర్గాగ్ని సారసంకటాత్
స్వోపాసకంభారయతీతి దుర్గేతికథ్యతే - అగ్నివదింధనాని దహతిస
ర్వకర్మాణీతి అగ్నిదుర్గావేద్యా - నైవకామమృత్యుదాహికా త్యగ్రిం
బకపిద్యా - ఏవమిద్రకారైః బ్రహ్మవిద్యైవపరదేవతా త్రిపురాభగవ
త్యుపాస్యత్వేనోక్తా - తదుపాసనాయ పంచదశాక్షరీ శ్రీపద్యాచక్షా
పితా - తత్రకూటత్రయాదివివేకాఉపదిష్టాః- తత్రత్రులాశ్చదశికాః-

విద్యాప్రతిపత్తయేమంత్రాశ్చ నిరుక్తాః - విద్యాప్రకంఠ్యాభ్యామతదధిష్ఠా
నోపాసనాయ శ్రీచక్రంఠ్యాభ్యాతం - తత్తదాధానసమరితతయ వి
ద్యోస్తుతిద్వారానమృతత్యప్రాప్తిరాన్నాయతే - ఉపనిషదియంశా
క్తద్వైతేతాత్పర్యవతీత్యవగన్యతేమరీయవిద్యయేతి॥౮౦॥

అథదేవుఃపనిషత్సామ్యసంగ్రహః - ౮౧.

అత్ర ప్రకృతిపురుషాన్తక జగన్నిదాన రూపినీ బ్రహ్మత్వికాసగ్వ
జ్ఞానర్వశక్తిరేవదేవీపంజ్చతా-తద్జ్ఞానాయలక్ష్మీసూక్తంసంగ్రహణవ్యా
భ్యాతం - దేవీతత్వప్రతిపాదకమంత్రా ఉపదిష్టాః - సార్వాత్మ్యసాధ్య
ఉపదిశ్యమహాకాలీమహాలక్ష్మీమహాసరస్వతీ శ్రీఘృమగాణ విద్యాదికా
నిమహాదేవ్యాఃరూపాన్యదృశ్యత - తన్నమసాకరస్తాతాదిభిఃమహామృ
త్యంతరగీతి ప్రక్రియాయాః జ్ఞానద్వారా మోక్షసాధకత్వేనకాక్తద్వై
తేతాత్పర్యంపర్యవసితం॥౮౧॥

అథగ్రీపురోపనిషత్సామ్యసంగ్రహః - ౮౨.

బహ్వుచానాంత్రపురోపనిషత్ శ్రీవిద్యాంగ శ్రీచక్రాధనద్వా
రాశారీరక బ్రహ్మవిద్యోపాసన మభిహితం - స్వాత్మీకృతేమకృతీస్థి
మేతీత్యాదిసామ్యక్తాత్మైకోపాసనముపదిష్టం । శ్రీనిమహాసదనాదీత్యా
దినాదిదాధాసానాం, సుహాసకలామాయయేత్యాదిసామ్యకృత్యంఞా
క్తం “ పరిస్ఫుతాతర్పయంతస్సపీత ” మిశ్యాదివా వామాచారప్ర
మణివతరణయిత్యాద్యజ్ఞానవిధా యోగారాధ్యాం అన్యతేశ్వరీమారా
ధ్యతస్మిసాదేనసుహావాసినీం చిచ్ఛక్తిం అవ్యక్తతత్త్వాభ్యాం నెచవ్య
ఓంహ్రీంవదవాచ్యంభవతీతి కాక్తానాంక్రమముక్త్యుక్త్యా ఓంహ్రీంఘ
ంఘ్యౌఘేతాత్పర్యసాధ్యవసితం॥౮౨॥

అథకరోవనిషత్తాత్పర్యాసంగ్రహః - ౮౩.

యాజుష్యంకరోవనిషది సశిఖానేన శాన్నిమహ్యవ్య వివృజ్యయ
జ్ఞోపవీతమిత్యాదినా సన్న్యాసవిధిముక్త్యాతద్ధర్మా తద్భావనాం చ ప్ర
పంచ్యతదుపాస్యబ్రహ్మణః నిర్విశేషదిన్వాత్ర తాముక్త్యా అద్వైతసిద్ధాం
తపవప్రత్యపాది॥౮౩॥

అథభావనోపనిషత్తాత్పర్యాసంగ్రహః - ౮౪.

అథర్వణ్యాంభావనోపనిషది శరీరమేవ శ్రీచక్రం నిర్వణ్యసం
కల్పః కల్పతరవ ఇత్యాది నాశాత్త మతోద్ధృత్యాస్మర్తేపి శారీరక త
త్త్వాత్సనాసంభావ్యా ఇశ్యుపదిశ్య అంతరంగిః విచార క్రిమేణ గదా
రాధనముక్త్యా పరదేవతాత్మైక్యసిద్ధినిష్ఠాప్తిశ్చ శాస్త్రాద్వైతే తా
త్పర్యనిర్ధార్యతే॥౮౪॥

అథయద్రహ్మవదనోపనిషత్తాత్పర్యాసంగ్రహః - ౮౫.

యాజుష్యంయద్రహ్మవదనోపనిషది సుతేన వృష్టోవ్యాస ఉవా
చ “సర్వదేవాత్మకాయద్ర ఇత్యాగ్రభ్య” ఘల్లింగంసర్వనిశానః (స్త్రీ)
లింగంభగవత్యుమా । వ్యక్తగ్ సర్వమమారూప మవ్యక్తంగుమహి
శ్వరః । ఉమాశంకరయోయోగసన్యయోగోఽస్థిరుచ్యతే । కాగ్యంవి
ష్టుఃక్రియాబ్రహ్మకారణంతుమహేశ్వరః । ప్రయోజనార్థంయద్రేణమూర్తి
రేకాత్రధాస్థితా ,, ఇతియద్రహ్మరూపముపదిశ్య ఉపాన్యైకత్వవిధాయ
తస్యైవ యత్తద్రేష్యహగ్రహ్యమిత్యాదివా నిగుణం స్వరూపంజ్ఞావ
యిత్వా ఘటాణాశః తాకాశో విశ్వది దృష్టాంతైః భేదకల్పనాం ని
ధాన్య” తిరకతిత్త్వప్రమాణాచ్చదిదేకత్వవ్యవస్థితేః । ఇతిత్త్వైకత్వం
సిద్ధాంతతం । తత్ప్రపంచైకాధ్యాయతనాద్యజ్ఞానవాసనాసిద్ధం సర్వవ
ద్భావమానంజీవేశాదిభిర్నూపవర్ణావిత్యాదివాత్మైకమాద్య “భేదః
కల్పితో మాయయాతయోరిత్యాదినా భేదస్య వ్యావహారికత్వమభిధా

యలభ్యారోపాపవాదన్యాయేనశుద్ధాద్వైతంతత్త్వమితినిరణాయః । ఉ
పసవదోస్యాః శుద్ధశివాద్వైతే తాత్పర్యసభివ్యజ్యతే - ఆగమికానాం
విరుద్ధమేతత్ ॥౮౫॥

అథయోగకుండల్యుపనిషత్తాత్పర్యార్థ సంగ్రహః - ౮౬.

యాజుష్యం యోగకుండల్యుపనిషది ” హేతుస్వయంహుదిత్ర
ప్య వాసనాదసమీరణః । తయోర్విశిష్టవక్త్వికా తద్వ్యావపిపిశ్యతః
ఇత్యాదినా యోగాభ్యాసక్రియః నాపీశుద్ధిః - యోగాసనాని - ప్రా
ణాయః - బంధాః - అన్యతాహారః - మట్టక్రోపాసనం - బ్రహ్మగ్రద్ధిభే
దనం - అర్చిరాద్యుక్తిగ్రంథిః - ఇత్యాదికముక్తా । యోగస్యసాధనా
ని - ప్రతిబంధకాని - తత్పరిహారోపాయాః - మేళనముత్రః - ఇత్యా
దికందోపదిష్టం । పిచ్చాబలేన కార్యాజ్ఞానం సకారణందద్ధ్యా జీవన్ము
క్తిః కహంనే నర్హిశేషవిచ్ఛాదైవల్యమేతే ప్రతిపాదనాత్ - శుద్ధా
త్వైవసిద్ధాంతో స్యాత్తాత్పర్య గోచరోవగమ్యతే ॥౮౬॥

అథభిష్కబాబాలోపనిషత్తాత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౮౭.

అథర్వణ్యం భిష్కబాబాలోపనిషది - బ్రహ్మవిష్ణురద్రాతీతం శివ
ద్వైతం చనుద్ధంవస్త్య స్థేనిదిగచ్ఛం - తద్విద్యాంగత్వేన వేదిపారా
భ్యః భిష్కతిర్యక్త్రీలంధ్రధారణ విభిదుద్భవః శ్రీఫలదప్రేషైవ భిష్కనా
జీత్యాదినా తద్విచారో మహానిర్మలిః భిష్కధారణం రుద్రాక్షధార
ణం బ్రాహ్మణాదీనాం కర్మసు యోగేషు భక్తాచార్యత్వేన విహితం ।
అకరజేప్రత్యనాయశ్చందశికః - అధికారసంపత్తయే బ్రహ్మపాస
నాయచ ప్రణవపంచాక్షర శివమంత్రోపదేశక్తితః - తతశ్చశివతత్త్వం
చారితం - శివశ్చైవరత్వేననిరుద్ధః - సవరమాత్మానిరూపత్వేనగ్నిం
శ్చితి తదుపాసనాధారం లింగంకల్పయిత్వాబ్రహ్మవిష్ణుపురందరాద్వైతస్స
ద్వైస్తేవ్యతత్త్వి శివలింగాదగన ముపదిశ్యశివపూజావధానేన పూజక

స్యవిహికాముష్మిక సర్వకామావాప్తిరూప ఫలముక్త్యా తస్య శివవ్రసా
దేన బ్రహ్మవిద్యా లాభోరుక్తః । పాశుపతాః రౌద్రాః - శైవాః అగ
మికాశ్చే త్యేవమాదయస్తు ప్రణవపంచాక్షర మంత్రజపబలేన భిన్నరు
ద్రాక్షు ధారణసహితేనశివపూజనేనైవశివలోకమూఘ్నయః - కాశ్యాం
వరేతాస్తుశివమేవాఘ్నయః లింగరూపిణ్యాం కాశ్యాంనివసేదవ్రమాదే
నేశ్యుపదిష్టం - ఇయుముపనిషత్ పరస్మి శివే తాత్పర్యవతీ శివాద్వైతే
పర్యవస్యతి॥౧౭॥

అథరుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౧౮.

సామవేదీయాయాం రుద్రాక్షజాబాలోపనిషది రుద్రాక్షాణా
ముత్పత్తిః - తత్స్వరూపం - తద్భేదాః - తల్లక్షణాని - తన్ముఖాని - త
ద్గ్రహణక్రమః - తద్ధారణమంత్రః - తమపాసనప్రకారః - తద్దశన
స్మర్యనాదిఫలాని - ధారణస్థానాని - ధార్యపంఖ్యా - ధారణకాలః ఇ
త్యాదికంసర్వం మహాఫలకముపదిష్టం । జ్ఞానద్వారా శివసాయుజ్యసు
వాప్నోతిసచపునరావర్తత ఇతిశ్రవణేనాదైవతపరత్వమేవనిశ్చేదవ్యం॥

అథగణపత్యుపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౧౯.

అథర్వణ్యాంగణవశ్యుపనిషదిబ్రహ్మవిద్యోత్పత్తిప్రతిపంథిప్రత్యూ
హప్రశకువాయ బ్రహ్మైవగణపతిః ప్రస్తాయతే - “ఓంలంకమస్తే గణ
పతయేత్వమేవప్రత్యక్షతత్త్వమసీ” త్యాదినంతైః । అత్రగణపతిగా
యత్రీగణపతిమంత్రాశ్చోపదిష్టాః - తత్త్వగణపతిఃపరమాత్మా - ఇంద్రి
యగణపతిజ్ఞేవాత్మా - చతుర్థ్యానునర్శజపతీతి తురీయవిద్యోపాస
నంబాహ్యమాంతరంచోపదిష్టం - సర్వవిద్యవతీతిఫలముక్తం - ఉపనిష
దియంగాణపతాద్వైతపరా॥౧౯॥

అథ దశకానోపనిషత్తాత్మర్యాశకసంగ్రహః - ౯౦.

సామవేదాంతేన శామోపనిషత్ దత్తాత్రేయోమహావిష్ణుర్యోగీ
 సంకృతయోసప్రపంచయోగమువదిశతి | యమాదయః యోగాంగప్ర
 రాఃసర్వేపిపస్తరేణకీటతాః | తత్తత్ప్రభేదానాంస్వరూపలక్షణా
 ప్రికీర్తితాని - యోగేనప్రాప్యంశితత్త్వంచారితం - సమాధినిరూ
 తావసరే “ ఏకీభూతఃపరేణాసాతవాభవతీకేవలః | మాయామాత్రం
 త్రుత్సం” ఇత్యాదివాక్యైః జీవబ్రహ్మైక్యస్య జగన్విధౌత్వస్య
 దగ్ధనాత్ - దగ్ధహోపనిషదుపశాంకరదశనేపశ్యవస్థతీతివం॥ ౯॥

_____ : () : _____

అభిజాత సారోపనిషత్తాత్మ ర్ఘ్యార్థసంగ్రహః - ౯౦.

వాజసనేయనాంతరస్మారోపనిషదుక్తుత్రం బ్రహ్మసదనం అ
ముక్తిచేరిపదత్రయస్య యశ్చక్షరాకం బ్రహ్మవ్యాచక్షే - ఇత్యా
నా అథాఞ్జగమాయ బాహ్యం యేత్రనభిహితం । అథతాఞ్జగ
యశ్చాచ్యతే - ఏకాక్షరప్రవస్తాకమోమితి । రామేతివ్యక్తురం
నుశ్చివాచేతిప చాక్షరం-ఓంనమోనా నాయనాయేత్యస్తాక్షరం యో
గవైశ్రీపరమాత్మానా నాయనస్సభగవాః ఇత్యాదిపశేషణకంబ్రహ్మ
హా నామోఽస్మిణ్ణాశ్శుభంశుభస్తస్మైచైనమోనమ ఇత్యాదిముక్తిం
బ వదైస్త్వవంపరణంపరం । ఉపశామవోస్యః అదైవసిద్ధాంతాభిను
ప్రణమిక్తౌతాత్పర్యంసిద్ధాయైశ్చప్రవైష్టవాద్యైసమేతత ॥౯౦॥

—————(: 0 :)—————

అనంతవాచాస్పది షష్టాశ్చక్రార్థ సంగ్రహః - ౯౨.

అభ్యుదయము హావా క్యాపాపదిజగన్ ప్రాను సత్వం తమోమా
కీ త్వాత్ సదను ప్రవేశేన సత్త్వం - సచ్చఅభిధ్యానాదావిష్భవతి । సో
మానుకాః పరంజ్యోతిరితదధగమః । అన్యతే త్త్వం ఫలం-ఇహించాన్యై
పర్యచనన్త్వం॥౯౨॥

-----:0:-----

అథపంచబ్రహ్మపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౯౩.

యాజుష్యాంపంచబ్రహ్మపనిషది సద్వ్యజ్ఞాతాది పంచబ్రహ్మ
మంత్రప్రతిపాద్యాః పరమేశ్వరస్యపంచమూర్తయః తస్మిభానితద్వజ్ఞా
కారాదీని తచ్ఛక్తయః తదుపాసనానామలాచ సంగ్రహణాక్తాః - శం
భోస్సర్వకారణకారణత్వంవ్యాఖ్యాతం । “భేదస్సర్వత్రమైవైవ ధర్మా
దేరనిరూపణాత్ । అతఃకారణమైవైతంశుద్ధవైతస్యమేవహి ” ॥ ఇతి
సిర్విశేషదిన్నాత్రం బ్రహ్మపనిషత్తుం తస్మాదియముపనిషత్ శుద్ధశివా
దైతపరైవ॥౯౩॥

అథప్రాణాగ్నిహూత్రోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౯౪.

యాజుష్యాసాగ్ని ముపనిషది విద్యాంగశ్శారీరయన్తో వ్యాఖ్యా
తః । అన్నసూక్తంమధుబ్రాహ్మణంచేతి సంతృప్తేణాగ్నిం ఫలవసో
పాసనస్యకాశీమరణఫలతౌల్యముక్తం - “ ఏకేనజన్తనాజంగున్తోక్షుంచ
ప్రాఘ్నుయాది ” త్యుపసంహారదశనాత్ జీవన్ముక్తా పర్యవస్యతి॥౯౪॥

అథసౌపాలతాపన్యూపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౯౫.

అథర్వణ్యాంసౌపాలతాపన్యూపనిషదికః పరమోదేవః స్యాత్సౌ
త్యువిభేదీత్యాదిమునిప్రశోన్నైరప్రకరణే కృష్ణశ్లోకాః ప్రతిపాదితః -
తదుపాసనాంగత్వేన క్షీమిత్యాది మంత్రాదభిధాతాః - కృష్ణంధ్యాయం
తస్మంస్తృతింతరివ్యధేతి కృష్ణోపాసనముక్తం ఏకదాపాప్రశస్త్రయిణ్యస్య
పాఖ్యాయికయాకృష్ణస్యోత్పత్తిబ్రహ్మచారిత్వం దూర్వాంసోమునేర్నిత్యో
ప్రవాసీత్వంచవిద్యాతశయోనేతిచింతితం । సప్తవ్యూహః సౌపాలవర్గీషు పా
న్యమూర్తయఃఉపాసనాప్రకారాశ్చోక్తాః - ఏకోదేవస్సర్వభూతేష్వ
త్యాదిసాకృష్ణవైవరిత్యవ్యక్తంరూపం సారాయణ్యాభ్యుదయశ్చ శివో
నిగుణాశ్చేతివాక్యైరప కృష్ణస్వరూపం సిర్విశేషదిన్నాగ్నిమిశ్రభృత్యరాయ
ఉపనిషదియం వల్లభమతే ననుగృహ్యోపేవ మోక్షణం । పరమాద్వైతి
వ్యుజయతి॥౯౫॥

అథకృష్ణోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౯౬.

అథర్వణ్యంకృష్ణోపనిషది సద్విదానందస్వరూపస్య రామావతా
రస్యవిష్ణోరేవకృష్ణోపతారత్వముత్వామునిభ్యోవరదానం సఫలీకృతిమితి
ప్రతిపాద్యకృష్ణకథాసర్వాపిదైవతత్వరూపేణసముపాస్యేతి ప్రజమధు
రాద్వారకాదిఫానానాం దేవక్యాదివ్యక్తీనాం వంశోలుఖలాదీనాం ది
న్యాయుధానాం వలభాంఢీరాదీనాం స్వరూపాణ్యుత్వా “ భూమాపు
త్రాతంసర్వంవైకుంఠంస్వగోవాసినా” మిത്യుత్వా ఉపనిషదియం ఆ
ద్యైతాదిరోధినీ వైష్ణవమతానుగ్రాహికా విశేషతోవల్లభమత మజ్ఞేవ
యతితి జ్ఞాయతే | సవ్యగ్విచారేతుసాకారత్వం పరిహాయమహాఽస్థోః
రేవలసద్విదానందస్వరూపత్వోత్త్యతాంకరదత్తనే అత్యమితి తాత్ప
ర్యంసుగమం | నభిన్నంనాభిన్నమిത്യుత్త్యభేదాభేదసూపభేదేన రామా
మదమతమప్యాన్వృతం॥౯౬॥

అథయాజ్ఞవల్క్యోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౯౭.

యజ్ఞయజుర్వేదగతాయాంయాజ్ఞవల్క్యోపనిషది అహోసన్న్యా
సలక్షణం - తతోయజ్ఞోపవీతవిచారః - తతోపారమహంస్య నిదేశానం.
సంవరణాదుణిశ్వేతకేతునూర్వాస యుభునిదాఘదత్తాత్రేయ శుకవా
సుకేనాదయః అవ్యక్తలింగా అవ్యక్తచారాలనున్నత్రా ఉన్నతవదాచ
కంతతి జీవన్ముక్తదశికాతాః - వైరాగ్యపాదనాని సంసారకష్టానివిచా
రితాని - దిన్యాత్రమహామిథ్యుత్త్యఅద్యైతేతాత్పర్యంవ్యోమతం॥౯౭॥

అథవరాహూపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః - ౯౮.

యాజ్ఞహ్యోవరాహూపనిషది తత్త్వవాదః ప్రపంచితః - వణ్ణ
పరితత్త్వాని - వణాశ్రమధర్మైరపోశ్యస్య గురుభక్తస్యపాధనవతుప్త
యసంపన్నస్య బ్రహ్మవిద్యాయామధికార ఉత్తః - నిత్యానిత్యవస్తువివే

కః - ఇహముత్రాథా ఫలభోగవిరాగః శమాదిపట్ర సంపత్తిః - ము
ముక్షుత్వంచేతిసాధనచతుష్టయం - అహమర్థసర్వప్రేయా సోహం
విష్ణురస్తి - స్వప్రకాశోహం - త్వమహశబ్ద లత్యౌథాం ప్రజ్ఞానంబ్ర
హ్మైతి స్వప్నరూపానిగమః - అస్తిబ్రహ్మైతిప్రత్యయవృత్తిః అసత్త్వా
వరణభంగార్థా - భామితిప్రత్యయవృత్తిః అభావావరణ భంగార్థా -
అహమస్తీతిప్రత్యయవృత్తిః పితృపభంగార్థా - బ్రహ్మస్తీతిప్రత్యయవృ
త్తిః భేదభంగార్థా - తుభ్యంనహ్యననంతాయనహ్యతుభ్యంచినాన్మ
నే ఇత్యాదివాక్యైః అధ్యాసభాష్యాన్తః ఉపసమసృహంతః॥ వత్తికిం
చిన్నవిద్యతత్త్వవాక్యైః అద్యైతసిద్ధిః - ఉపసమీపేభ్యః స్వరూపాత్మనో
ర్వాసః ఉపవాస ఇతితపఃప్రదర్శితః - కాయశోషణాద్యసంపాద్యైః "వర్తీ
కతాడనాదేవవృతః కిన్నునామౌరగ" ఇ"కృష్టాంఘ్రిపూర్వకింఽన్య
ప్రయోజకత్వాభావః ప్రదర్శితః - ముముక్షుణాబేవేశభవనాదేనాతిర్నకా
ర్యైతిద్యైతదర్శనంఽపిధం - "ఏవమయిచిదాకాశే"వేదౌ పరినిశ్చితౌ"
ఇతిమాయావాదమండనంకృతం - ఏవమాదిబహుపినాలోసన్వాద్యై
తదర్శనాని సరాకృత్యభూత్వాద్యైతమేవ శాంతిదశానం సప్రమాణం స
య్యుక్తికం సానుభవంచ దశాయంతి వరామౌపనిషదియ బహుత
త్వవాదవత సహాయమితన్వతీవ ప్రవృత్తాతదేవబలుశఃఖః డయత్వా
ప్రమేయైకత్వం విధాయసమూలం ద్యైతవృత్త ముత్పాటయామానేతి
సుస్పష్టమవగమ్యతే॥౯౮॥

అథశాట్యాయనీయోపనిషత్తత్వర్యసంగ్రహః - ౯౯.

శుక్లయజుర్వేదివాం శాట్యాయనీయోపనిషది " మనసవమను
ష్యాణాంకారణంబంధమోక్షయోః । " ఇత్యారభ్యవననః నిర్విషయ
చిదాకారవృత్తీతం కల్పయతుం సాంసారిక విషయవైరాగ్యరూపస
న్వాసం విధాయతత్ఫేదా తల్లక్షణానిహక్త్వాత్రిదండత్రైన్లువరిం
గం హంనైరేకంగ్రాహ్యం పరమహంసాదిభిః జ్ఞానాతిరిక్తదురాదయ

స్త్యజ్యైః శత్యాదివ్యవస్థావిధాయ “ అత్తానందేద్విజానీయాదహమ
స్తీతపూరుషః । కిమిచ్ఛాకస్య కామాయ శరీరమనుసంజ్వరేదితి ” అ
త్తైకత్వం సిద్ధాంతితం - ఉపనిషదియం శాంకరదర్శనానుగ్రహితా ॥౯౯॥

అథ హయగ్రీవోపనిషత్సత్యసంగ్రహః - ౧౦౦.

అథర్వణ్యాం హయగ్రీవోపనిషది విద్యాగాజాభ్యః వాగీశ్వరదై
వభ్యః వైష్ణవో హయగ్రీవసంగ్రహః పాంగముపదిప్తః । ఏకాక్షరమంత్రః
మాలామంత్రశ్చైత్యాదికః । సంపత్సారస్వతప్రదోయం - మంత్రబీజా
మంత్రపాద్యార్థస్తుప్రజ్ఞానంత్రప్రసాదాత్, అహంబ్రహ్మస్మి - తత్త్వమసి - అ
యమాత్మాతత్త్వావ్యవృత్తః ఇతివేదాంత మహావాక్య చతుష్టయస్యా
స్వస్థాద్వైతం ప్రతిపాదయతీతి హయగ్రీవోపనిషదైవ బ్రహ్మవిద్యాప్ర
కరణతా - తస్మిన్నాచారయ ద్వాగ్వ్యవర్తిత్యాది మంత్రజపవిహిత
కృతి - స్పష్టమస్యాః జీవబ్రహ్మైక్యతాత్పర్యం ॥౧౦౦॥

అథ వత్సాత్రేయోపనిషత్సత్యసంగ్రహః - ౧౦౧.

అథాథర్వణ్యంత్రాత్రేయోపనిషది వత్సాత్రేయశబ్దార్థోవ్యచా
రిత - వక్షత్యకమంత్రోవ్యాఖ్యానః - ద్వాదశాక్షరాదయోమంత్రాః -
స్వాసధ్యానాదివిధివిధానం - మాలామంత్రాంతే ఓం న న శ్చివాయే
స్త్రిపసమహారి - సర్వపాప నివృత్తిపూర్వకైశ్చర్యప్రదో విద్యాప్ర
కరణంత్రః - మంత్రార్థస్తుబ్రహ్మవిద్యాప్రకాశః జీవన్ముక్తిభవతీతి తత్త్రై
వచనాత్ - ఉపనిషత్సమ్మితిపాదితోమంత్రయోగః విద్యోష్పాదనన్వా
ద బ్రహ్మపాస్తావర్యవస్థుతీత్యద్వైతే తాత్పర్యం మంత్రకాస్త్రసం
బంధాయేనాకుటిలమనుమీయతే ॥౧౦౧॥

అథ గారుడోపనిషత్సత్యసంగ్రహః - ౧౦౨

అథర్వణ్యాంగారుడబ్రహ్మవిద్యాయాం విషనివారణార్థం గరుడ
ంత్రోపాసనముక్తం । గరుడమంత్రాః - సబీజాక్షరాః - ససమస్యా-

రాః-సభ్యానాః - సమాలామంత్రాః - సమరికరాఃప్రదర్శితాః - సర్వ
విషపరిహారోన్మముఖ్యఫలం - సర్వవిషపరిహరత్వేత్సుక్త్యా ప్రాప్యమీ
కం విషపిహారణం వృణోతీతి వినంచేత్వాచి ప్రత్యక్ష నిదశనేనలస్తి
కోత్పాదనం యోగప్రతిబంధక ప్రాణతిస్తంభకస్వచలవరణవిరోధా
ఖ్యాతాః అవిద్యాతాః ఉత్తైశకస్య బ్రహ్మవిద్యాప్రతిబంధకస్య దురిత
ఫలస్యప్రమాదాదిగూఢస్యచిత్తనాశస్యస్వచ దోషస్యజనకం యద్యచ్ఛి
వంతేనైర్వ పరిహరద్వారాద్యోపయోగీతి ఉపనిషదోక్త్యాః అత్తలా
భేతాత్సర్వముపసీయతే॥౧౦౨॥

అథ కలిసంతారణో షష్ఠ త్రైత్వ ర్భాగ్దశంక్రమః . ౧౦౩.

యజుష్యంకిలిసంతారణోపదక్షి కలాయగేజ్జానే యోగేక
మణిచ అశక్తావపప్రాయగోమనుష్య భవంతీ తదనుగ్రహయ తే
హంభక్తిమార్గభగవన్నాన స్మరణమేవ ఉపాత్త్యంతక్షయన్వారా ప
రమేశ్వరప్రీతిమాపాద్య తత్ప్రసాదేన జ్ఞానన్వారా మోక్షంసంపాద
యేదితి విహితంనామ్నం పాదశకస్యపతనం - సర్వవర్ణ సాధారణో
యంమంత్రః జ్ఞానపూర్వక శ్లోక్ విశేషఫలదః - పాదశకలావ్యగస్యజీ
వస్య ఆవరణవివాశకిమితిపాదశవారంనామోచ్ఛారణం - ఆవరణంచ
స్వరూపాజ్ఞానమనాదిభేదకలితం - స్వరూపజ్ఞానేనతద్వినాశేతు అహమ
స్తీత్యాత్మావ్రకాశతే - పాదశవానుసు అష్టవారావృత్త్యా నామద్వ
యమేవవిహితం - గురుభావేన స్మృత్యర్థం ముముక్షులేకప్రవర్త్యర్థంచ
భక్త్యానుస్మృతం సంబోధనం - తమభయంచపారిరిత్యక్షరద్వయే పరిప
మాపితం - తత్రనారాయణాష్టాక్షరమంత్రే సారభూతోరాకారః - శి
వపంచాక్షరమంత్రే సారభూతో మకారః - రామశబ్దేన హరిహరాత్మ
కంపరబ్రహ్మోచ్ఛ్వాద్యతే కషాత్యావిద్యకం బంధమితి కృష్ణశబ్దార్థః ప
రమాత్మాగురుదుక్తః రామకృష్ణేప్రప్రప్రచింతకౌ కథితౌ పాత్ర్యసం
తరం హకారవాచ్యంహంసం రేఫవాచ్యేప్రణవద్యోరపి మేళయత్యాత

దైర్ఘ్యేన హకారవాచ్యస్య సర్వకర్మబీజస్య కేఫవాచ్యేనజ్ఞానేన భస్మిక
రణాత్ నిర్విశేషవిన్నాత్రమవశిష్యత ఇతి హరిశబ్దఃప్రీంకారపర్యాయః
శక్తస్య అవ్యక్తబ్రహ్మణః ప్రకృతిశబ్దస్య జీవేనాత్మనా నుహాయాను
సుప్రపిష్టస్యనారాయణాఖ్యస్య స్వరూపం గమయంతి నామశ్రయం త్రి
పాద్విభూతి జ్ఞాపకంప్రణవముక్త్యోస్వరస్య అభామాత్రా జ్ఞాపకతయా
యఃపరస్సహజేశ్వరఇతి స్మారయతి - “ నాగఃపరతరోపాయస్సర్వవే
దేషుకృత్యత” ఇతినామపారాయణవిషయోన్వేషితం - అర్థవాదఇతి
నభయతవ్యం - జ్ఞానాభావేఽపి భక్త్యాఽపి తాం నిరుక్తవామశ్రయ మం
గ్రాతురనుహిమాన్మూర్ఛిమేణ ఏవోష్వత్త్వా రామోక్షస్సిగ్యతీతి తాత్ప
ర్యేణ మహతీ ఫలశ్రుతిః ॥ ౧౦౩॥

అభజాబాల్యపనిషత్సాత్త్వగ్రంథసంగ్రహః - ౧౦౪.

సానువేదీయాయాంజాబాల్యపనిషత్ పశుపదోపాశ్చపతవఇతి
శ్రయోపదాద్ధామాయకాః - ప్రకృత్యాఖ్య నాయాప్రపిష్టః సమప్తీసం
సారీసంస్కారశ్చేత్వరః పంచకృత్యసంపన్నఃపశుపతిరాత్మా । అపివ్యో
పాధికాః ఏదాభాసాః జీవాఃపశువోదేహభిమానినః । తస్యంధకః మల
మాయాకర్మభేదేన ప్రవేశఃపాశోబంధః - పశుపతిప్రసాదేనపశూనాం
పాశకృష్ణ్యోపశుపత్యపాధిరహిత శుద్ధశివస్వరూపం సంపద్యతే - పశు
పతి పశూనాం నిత్యం శ్రేష్ఠ సాధ్యాఃప్రజానాత్ నిత్యంశ్రేష్ఠ ప్ర
ణవపంచాక్షరవిషయోన్వేషం నిర్దోషాననాపిద్యోః ఏద్యాయాః ప్రబంధకీ
యానిన్యో నిత్యనిహానాయపాశుపతిప్రణవకీహితం - తదంగత్యై
శ్చేత్త్వేనగ్రామధారిణంఏహితీ - తత్రభిప్రేక్ష్యక్రియోద్రధారణంవైది
కీనంధాన ఏవ్యుతం - ఏహాతిగారిణమహిమన్న పశుపతిప్రసాదాత్ ప
శూనా పాశేఽయుక్తీనోన్వేషం గమమాత్త్రి పాశుపత మత మనూద్య
తేన యదే వాంఛితకళానే వ్యవస్థితీ తాన్వీయ ఫలితం॥౧౦౪॥

అథసౌభాగ్యలక్ష్యపనిషత్తాత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౧౦౫.

బహ్యుచానాంసౌభాగ్యలక్ష్యపనిషత్తానానుష్ఠానవ్రతిబంధక
దురితక్షయద్యారా తత్సాధనానుష్ఠాన సంపత్త్యర్థం ఋగ్వేద సंहీ
తాగతానాం పంచదశర్చాన్యాయానానాం జపాదికముపదిష్టం । లక్ష్మీప్ర
సాదేన అలక్ష్మీనివారణపూర్వక సంపత్సౌభాగ్య విద్యాసిద్ధిరుచ్యతే-
తదారాధనక్రమశ్చోక్తః - లక్ష్మీశబ్రేనవిల్వారణ్యవాసినీతనునుభ్యోద్యో
తమానావైష్ణవీశుశ్వరీచ బిల్వప్రియా దిచ్ఛక్తిరుచ్యతే - వైవనాదో
పాస్యాజీవబ్రహ్మసర్తాదూపిణీశారీరకవిద్యానాం శుద్ధ సుషుమ్నాసర
ణౌ భాసమానాభగవతీబ్రహ్మవిద్యా - తదారాధనేన విహికాముష్మిక
సర్వసుఫలసిద్ధిః - జ్ఞానద్యారావునరావృత్తరహితకాశ్వతపవలాభం చే
త్యుక్తం - తాత్పర్యమస్యా ఉపనిషదః క్రమముక్తావిజ్ఞాయతే॥౧౦౫॥

అథపరస్వతీరహస్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థసంగ్రహః - ౧౦౬.

ఋగ్వేదేపరస్వతీరహస్యోపనిషత్ - సౌభాగ్యలక్ష్యపనిషత్సృ
తిపాద్యబ్రహ్మవిద్యానాః ప్రసాదేన సర్వోపనిషత్తాత్పర్యజ్ఞానవైశ
ద్యవంపాదనాయ శ్రవణప్రవచన వానర నిదిధ్యానమోపయోగశ్రద్ధానీ
ధాత్రజ్ఞాధారణాస పత్రయేచవాగ్దేవతా వైశిష్ట్యాన్నికా దిచ్ఛక్తిరేవ
ప్రార్థ్యతే దశభిర్భుక్తైః - తేషాంనుత్రాణం ప్రణోదేః శ్వాదితా
నాం దశానాంచప్రత్యేకంఋషిచ్ఛందో వేదతాజీజశ్చక్రీలః న్యానధ్యా
నోపాసన ఫలాన్యుక్తాని - ఆశ్వలాయనోక్తాదశశ్లోకేన విష్ణుతాబ్రహ్మ
విద్యావైశద్యానంతరం పత్యేవాభాతిః వాచుగూడృశే ప్రాశంబుత్ -
“అస్తిభాతి ప్రియంరూపం నానుచేత్యంశపంచకం । ఆశ్వత్రయంబ్రహ్మ
రూపం జగద్రూపంతతోద్వయం ॥ ఉపేక్ష్యనామరూపేద్యేనద్విదానం
వతత్పరః ।” ఇత్యాదిక్రంభేన “నామజీవత్సమీతత్వఉత్పత్తయస్యగో
నహి” త్యాద్యంతేన ద్వైతాభావోపలక్షితం బ్రహ్మేనప్రతిపాదితమతి
తాంకరదర్శనే తాత్పర్యనిర్వివాదం॥౧౦౬॥

అథబహ్వుచోపనిషత్తత్వర్యసంగ్రహః - ౧౦౭.

ఋగ్వేదబహ్వుచోపనిషది “ఓం దేవీహ్యకాగ్రఅసీత్” ఇ
 యోరభ్య శాక్తైః బ్రహ్మఃస్థురుద్రాదిభిః కామకళాబలేనజగత్సృష్టి మ
 వాయదేవీప్రసాదేన న్వజ్ఞప్రకాశాయాం బ్రహ్మసందితైసత్వాం పం
 భేదప్రహణేన సుహావాక్య వతుష్టయార్థస్సిన్ధ్యతీతి త్రిపురసుండరీ వి
 యలితావిద్యా పంచదశాక్షరీవిద్యాషోడశీవిద్యా బాలాదిపరస్పత్యం
 బ్రహ్మనందకలాద్యః అష్టాదశసుహా విద్యాసునితాః - సర్వా
 బ్రహ్మవిద్యానాం ప్రణవవిద్యాయా ముపసంహారశ్చ దర్శితఇతి అ
 యోపనిషదః శుద్ధశక్త్యద్యైతే తాత్పర్యం పర్యవసన్నమితి శాంకర
 ప్రాసమేవైతత్ ॥ ౧౦౭ ॥

అథముక్తికూపనిషత్తత్వర్యసంగ్రహః - ౧౦౮.

శుక్లయజుర్వేదగతాయాంముక్తికోపనిషది - రామేణహమాను
 సర్వోపనిషదర్థ ఉపదిష్టతత్వభాష్యయి ॥ విద్యాస్తస్యథా తత్రఅష్టో
 రశతోపనిషత్తానాని తత్రదేవదాంతశాఖాః తత్రచాంఠయశ్చ కథి
 ॥ అధికారీచరితుక్తః ॥ ఋగ్వేదశాఖాసు దశసంఖ్యాకాః - ఎఠరే
 షాద్యాః - శుక్లయజుర్వేదశాఖాసు షుశావాస్యాద్యాః పరోనవిన
 సంఖ్యాకాః - కృష్ణయజుర్శాఖాసు కరవన్శ్యాద్యాః ద్వాత్రింశస్సిం
 యకాః - సానుశాఖాసుతలవకారబ్రాహ్మణోపనిషదాదయఃషోడశసం
 యకాః - అథర్వణశాఖాసు ప్రశ్నోపనిషదాదయః ఏక త్రింశత్సంఖ్యా
 ॥ అహశ్యవనశుష్టౌ త్తరశతముపనిషదః వేదాంతశాస్త్రస్యపర్యవస
 నాలప్రమాణసాధితాః - ఫలమూపాంపునుషస్య ఉపాధివిద్యుక్తమ
 ॥ శాశవత్ప్రకృత్యుక్తయ్యాద్విదేహముక్తిః ॥ దేవస్త్ముక్తి విదేహముక్త్యో
 స్తత్తరశతోపనిషదః ప్రమాణం ॥ తత్పత్వాది దుఃఖనివృత్తిద్వారా ని
 యసందావాప్తిప్రయోజనం ॥ తచ్చపురుషప్రయత్నసాధ్యం ॥ యథా
 త్రకామేష్టిసామగ్రం - వాణిశ్యాదివాదిత్తం - జ్యోతిష్టామసమ్మర్గం - త

భావురుషప్రయత్నసాధ్యవేదాంతశ్రవణాబజిత సమాధివాజీవన్ముక్త్యై
 దిక్సంప్రాప్నోతి | సర్వవాసనాశయాత్ | ఇత్యాదివాక్యైః సర్వవేదాం
 తసారోవివృతః ఉపనిషత్సంహితేష్టవ్యం యావదపేక్షితం వ్యాప్తంచ |
 అష్టోత్తరశతోపనిషదభ్యాసే అశక్తస్యద్వాత్రిశదః పరిపూర్ణ
 తత్రాప్యశక్తస్యదశోపనిషదవవాలం | తత్రాప్యశక్తస్య మాంసాభ్యామే
 కమేవాలం-తత్రాప్యశక్తస్య మహావాక్యచతుష్టయవాలం - తత్రాప్యశ
 క్తస్యసామవేదమహావాక్యమితి సాఽసారవారం సఃక్షిప్తసంక్షిప్త సం
 గ్రహేణజ్ఞేయం | ఉపనిషదేమాద శాంకిరదర్శనే నైయాభతాత్మ్యైవేతి
 తిజ్ఞాయతే || ౧౦౦ ||

అష్టోత్తరశతోనాంతుస్తోపనిషదానుయం |

మూలవాక్యైః జ్ఞానాయమానస్తాత్మక్యాభ్యాం సఃక్షిప్త

తేనప్రీతాతుభగవాన్భాష్యకారోజగన్మయః |

శంకరశృంగరస్సాయోవ్యాసతాత్మగ్యబోధకః |

—:0:—

అథనారాయణోపనిషత్సత్యసంగ్రహః.

తైత్తిరీయశాఖాయాం అరణ్యకేఢిలకాండే నారాయణాయా
 జ్ఞీకుపనిషత్ అంభస్యపారేభ్యాదికా బ్రహ్మణోమహిమానయ్యంతా
 అశీత్యనువాకాత్త్రికాశ్రోత్రియాణాం వేదపారేవృత్త్యే-అగ్ర యోగిన్యో
 వాపషపతన్తండలం” ఇత్యాదివాక్యేనాసనమభిహితం | భూర్భువఃస్వ
 యేపుధివైస్సాహి” త్యాదినాకర్మాణ్యభిహితాః | తత్రకర్మణాంబా
 హుశ్యాత్ యాజ్ఞకీర్త్యచ్యతే | ఉపక్రమే బ్రహ్మతత్త్వాభిధానాత్ ఉ
 పసంహారేచ బ్రహ్మజ్ఞానసాగనానాం సత్యాదీనాం సన్నాపాంశానా
 మభిధానాత్ ఉపనిషదిర్భూచ్యతే | దేశవిశేషేషు త్వియ పాసన్త
 దాయః ద్రవిడానాం చతుష్టప్త్యనువాకపాఠః - అంధ్రాణాం అశ్వమ

వాకపాతః - కణాదకేసు కేహందిత్ సప్తమవాకపాతః - అవరే
హాంసు నవాశీస్యమవాకపాతః - ఏవం బహువిధఉపలభ్యగణితకాం
దగ్ధయ్యక్తం.

—(౧౦)—

అథ స్యపారశిత్యాదివాక్యప్రతిపాదితాః ఋతస్యసగ్య
స్యప్రథమజ్ఞాః ప్రథమకార్యభూతః ప్రజాపతిహోరగ్యగర్భః భూరాదీ
లోకా భూతానిప్రాణదేహాః సర్వతో వ్యాప్యత్యైవాం స్యస్వయా
పేరిచ్చిషయిత్యజ్ఞానేనసర్వజ్ఞానానియమంతానం అభివంబభూవ
శ్చిత్తప్రసాదే ద్యాముక్త్యా అకరత్ప్రీతిపాదనభూతాః సోపాధితప్రమ్న
భ్యానజపస్నానాంతర్హృద్యభూతామంత్రాః పూర్వం త్తకాండే అమ
ప్రతిభాభంకాండే అభిహితాః । తథా అరిష్టవరిహారాభ్యేనజపాభ్యాః
చారవేదమేననామీత్యాదయో మంత్రా ఉక్తాః । అకర్తానప్రతిపాదక
కృష్ణవేదాంతకాస్త్రప్రాప్తికామే జప్యః యత్ఫలదపాప్యపథశ్చితి
మంత్రః । లబ్ధవేదానాం అపిస్తరణాయజప్యేనమోబ్రహ్మణోమంత్రః । త
థా వానవశ్చేంద్రియాణాం చ హ్యైకాగ్రంబరనంతరవఃశ్చిత్వక్తం - జ్ఞాన
వాగవంత్రేంద్రియేతి - ఏహితామహానయామంపుణ్యంచతథా । ఋషిద్రావ
రణాదీనాం పుణ్యామహానేన సద్భూతః కరణ్యంపుణ్యమస్యతస్త్వేవదే
వహార్యం । అకరత్ప్రవదేతః - అనారదీయాః త్యాదివాక్యప్రతిపాది
తాః । సర్వదానందైకరసః పరమేశ్వరః సర్వాభిప్రాయేనజగతస్వయా
వత్సాత్ అమరవాక్యవచ్ఛేదేన అమర్యవాక్ । నివాప్రీత్యావచ్ఛేదే
నాపార్శ్వ్యావచ్ఛేదవ్యవహాయేన ఉపాసనాభాగం - తతోప్యంతియేనల
దీయానామహియాంశ్చేరి స్తుతిరియం శయిత్యైజ్ఞానగూఢతా । వస్తుర
స్తుభూతానాదిగుణభూత్యంత్రప్రమ్నరదేవసుహాయాండహరపుండరీకాకా
శ్చేహిగం అమరప్రవక్షమితి వేదవేంద్రియేంద్రిగ్యస్వయావం । బ్రహ్మణః
అవధానేలవాద్యవిశ్వోపాధిగం అతామీకామిత్యాదీకాగ్రం । తథా
త్తో త్యాదివానవాన్వయేంద్రప్రసవ్యరస్యరసపావనేముఖ్యాభిగారిం । తతో

దహరోపాసనము క్తం - దహరవిద్యోపాస్యంపరబ్రహ్మసత్యంతచ్ఛవ్యా
 వహారికంపారమాధికం చేతిద్వివిధం । హిరణ్యగర్భాదిరూపం న్యావ
 వహారికంసత్యం । తన్నివారణేనపారమాధికం సత్యం ప్రదశ్శయితం
 ఋతగ్ సత్యం పరంబ్రహ్మైత్యుక్తం - తస్మిన్మృత్యుమగ్రహాయ ఉమా
 మహేశ్వరాత్మకంపురుషరూపంభవతి - తత్రదక్షిణేనుహేశ్వరభాగేకృ
 త్తవణః । ఉమాభాగేవామేపింగళవణః । సచయోగేనస్వకీయంరే
 తః బ్రహ్మరంధ్రేధృత్వా ఉర్ధ్వరేతాఃభవతి - త్రిణేత్రత్వాత్ ఏనూ
 పాతుః - జగతాః రణత్వేనతస్యసర్వజగదాత్మకాయ తస్యైపురుషాయ
 నమఃపాఠోఽస్త్విన్యవసితందహరోపాసనం । ఏతేనశంకరనారాయణ
 యోరభేదోపాసనముపదిష్టంభవతి । అథఆదిత్యమండలే పరబ్రహ్మ్యా
 పాసనముచ్యతే । “ఆదిత్యోవావశ” ఇత్యాదినా । తస్యైవసర్వాత్మ
 కత్వాదిగుణకత్వేనోపాసనం “ఆదిత్యోవైతేజ” ఇత్యాదినా । ఉపా
 సనాయామసమర్థస్య “ఘృణిసూర్య” ఇత్యాదిమంత్రజపః । అనంత
 రంఆదిత్యావ్యపాధికం బ్రహ్మగుద్రాఖ్యంపార్వతీపతిత్వేన పురాణేషు
 ప్రసిద్ధం । సవన సర్వజీవరూపేణ సర్వశరీరేషు ప్రవృత్తత్వాత్ తస్యైవ
 ర్వాత్మకాయగుద్రాయనమోస్త్విత్యుక్తం । తస్యైవ ఉమావతయే పశు
 పతయేఇత్యాదివిశేషణైః స్పష్టికరణం । అథచిత్రగుప్తహిరూణిర్వాణి
 విహికఫలకాణః । మూఢ్యాహ్నిక సూర్యామృతానాదికంగాయత్యా
 వాహన ప్రాణాయామజపాదికం వివృతం । తతోభోజనాదావపాంప్రా
 శనప్రాణాపమత్యాదిమంత్రాః । తతోభోక్తుజీవావస్య పరమేశ్వరరూప
 త్యానుసంధానహేతుః అంగుష్ఠమాత్రమంత్రః । తతోజీవాత్మనఃకుశ్చ
 రేణఅభేదజ్ఞానంనైరంతర్యేణసిద్ధంచేత్ బ్రహ్మప్రాప్తిపాదనంభవతి-త
 చ్చమేధాధీనమితి మేధాభిమానదేవతాప్రార్థనం । మేధావ్రదానాయ
 ఇంద్రియాభిమానినాం ఇంద్రాదీనాంప్రార్థనం । మేధావినః పురుషస్య
 జ్ఞానోత్పాదనాయ మహాదేవసంబంధిషు పంచవక్త్రేషుపశ్చిమాదిము
 ఖమూర్తినాం ప్రత్యేకంప్రార్థనం । అథజ్ఞానవ్రతిబంధక బ్రహ్మహత్యా

దిపాపనివృత్తిహితవః త్రిమహానామకామః త్రాః । తతోమహాపాత
కప్రాయశ్చిత్త మంత్రాః ॥ ఇత్యాదికం ప్రతిపాదితం విజ్ఞాయతే॥

జ్ఞానప్రతిబంధక మహాపాతహితపాతక పరిహారేణజ్ఞానయోగ్య
తాలక్షణం శుద్ధిముక్త్యాయోగ్యస్య పురుషస్య అపేక్షితేషు జ్ఞానపాథ
నేషుసన్న్యాసస్య నిరతిశయోత్తమాం వత్తుం సత్యాదీన్యేకాదశో
త్యుష్టపాదనాని ప్రయోగీత్యేనోక్తాని । తతోద్వాదశం పాదనం
“ వ్యాసఇత్యాహునుగోపిణ ” ఇత్యాదిసోక్తం । తమేవసన్న్యాసం
ప్రసంగితత్వాన్విప్యస్యహిరణ్యగర్భస్యస్వయావంప్రపందితం “ బ్రహ్మవి
శ్వ ” ఇత్యాదినా । హిరణ్యగర్భావయవస్యవంవత్సరస్యమాహాత్మ్యం
దర్శితం “ సంవత్సరోపాప ” త్యాదినా । యథోక్తంసన్న్యాసమేవప్రా
తుంలేనసన్న్యాసేనప్రాప్తతత్త్విజ్ఞానం పునఃప్రపందితం - “వవాప
షపురుష ” ఇత్యాదికాశ్రుతిః । తస్యవంవధావస్థిశ్చ “ భూతాత్మా
చేంద్రియాత్మాదప్రధానాత్పరథాథవా । ఆత్మాచవరమాత్మాచత్వ
మేఃపంచధాన్తిగత్త ” పారాణికింసర్వంజగదిదంబ్రహ్మస్యరూపేణపు
రుషేణసూత్రేణుగోపాశ్రయవ్యాప్తం । ఇన్ధ్రియవిచిత్రాత్మక - సన్న్యా
సానంతరం జ్ఞానయోక్తంపురుషంప్రశస్య “ జ్ఞాత్యాతమేవ ” మిత్యాది
నా జ్ఞానఫలంప్రకీర్తయతి । సన్న్యాసామాధ్యప్రణవేనాత్మనిసమాధిర్వి
ధేయః - తస్మిన్సమాధౌ విఘ్నపరిహారాథాం ఆదావంతర్యామిణఃస
ర్వకారణత్వేనప్రకీర్తయతా “ వసురహ్వోవిధూరసి ” త్యాదినా । త
తస్సమాధిర్విహితః । “ ఓమిత్యాత్మాసంయుంజీతే ” త్యాదినా । య
థోక్తప్రణవసమాధిజనితస్య తత్త్వచేదనస్య యిషవంవేద బ్రహ్మహోమ
హింసానిమాహ్నోతివిచిత్రావల్యందర్శితం॥

ఇయమపవిత్రో వగ్యాత్మనాశ్రీణ త్పుంకరథగవత్పదవర్కసమే
వాసుగృహ్లాతీశుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతేహ్యస్తాత్మ్యరహితాధితంపురుషమా
త్మకాత్మ్యరహితం ఏకయోపనిషదైవ ప్రాక్షిరుక్తమితి సమ్యగ్గర్వత్యం॥

దశోపనిషదామేష ముఖ్యతాన్వయసంగ్రహః।
 వచనైర్భాష్యకారోక్తైర్నిర్విఘ్నమున మెరితః॥
 బ్రహ్మద్యుపనిషద్గ్రాథ తాన్వయములపై పదైః।
 గురుప్రసాదాద్విజ్ఞాతం యన్మయహం సేరితః॥
 అంతర్వాణివికలైష్ట్రై తదన్వేషిన్నితాంగైః।
 ఉపక్రమాదిభిర్నింగై రిద్వైతపదకైః తమ హుః।
 సవిభేదిపురోఘాగ్నినిండతీతిక దాదనః।
 గుణగ్రహణశీలాయే తుష్ట్యంత్యితిహర్గ్గవః॥
 క్షీరాబ్ధిశాయిన్యకించిత క్షీరనైవేన్యకల్యుః।
 యద్వద్భాష్యపిదామేతి ద్భూత్యవరోహః॥
 బ్రహ్మతుష్ట్యనుమద్వాన్వైత్వైర్నైర్భాష్యైర్మయతే ప్రశః।
 అమరైరర్పితశృంభుర్మకీలభకపూజితః॥

ఓంకారశ్చక్షుశబ్దశ్చద్వావేతో బ్రహ్మణః పురాతనాభిప్రాయాని
 నిర్యాతౌ తస్మాన్మాంగళికాపుభౌ॥ అశుభాన్విగాదయేన మోహితుభాసం
 తతింస్త్పతిమాత్రేణయత్పుంసాంబ్రహ్మతత్త్వంగిరే స్త్పత్యుత్తమోవిద్యాన
 రూపత్వాత్ నిశ్చకల్యాణసంశ్రయాత్ స్త్పత్యుత్తమోవిద్యుత్తమబ్రహ్మ
 తత్త్వంగళవరం॥

అథసర్వోపనిషత్సామ్యసంగ్రహాయకానాం

బ్రహ్మసూత్రాణాం సమన్వేన తాన్వయసంగ్రహః.

సర్వజ్ఞైసభగవతా వేదవ్యాసే సర్వోపనిషత్సామ్యసంగ్రహకాని బ్ర
 హ్మసూత్రాణిలోకానుగ్రహార్థంప్రణేతాని । సర్వభాష్యముల త్వరితః
 ప్రత్యధ్యాయంచత్వారిపాదాభిభక్తాః పోషకాః । సమస్తవ పోషక
 పాదపర్యాప్తై శారీరక మిగుల సాధ్యే వేదాంశశాస్త్రైః పంచపంచా
 శదధిక పంచశతసూత్రాణిపతకాంతే । తేషాం సమస్తాత్మరశతాధికర
 ణానిప్రకాశితాని । తత్రప్రథమాధ్యాయే సర్వసూత్రాదంతవాక్యానాం

బ్రహ్మతాత్పర్యేణ వర్తవపానసహజ్యతే । ద్వితీయాధ్యాయేసంభావి
 నిరోధపరిహారః । తృతీయాధ్యాయేవిద్యాపాదసంగతయః । చతుర్థా
 ధ్యాయేఫలస్థయశ్చసంధ్యతి । తత్రప్రథమాధ్యాయ ప్రథమపాదే సర్వ
 జ్ఞత్వాదిస్పష్టబ్రహ్మ లింగకవాక్యాన్యేకాదశాధికరణైఃపంచారితాని । ద్వి
 తీయపాదే అస్పష్టబ్రహ్మలింగత్వేనఽపి ఉపాస్యవిషయాని వాక్యాన
 ప్రాధికరణైఃపంచారితాని । తృతీయపాదే అస్పష్టబ్రహ్మలింగత్వేనఽపి జ్ఞేయ
 బ్రహ్మవిషయవాక్యానః చతుర్థాధికరణైర్విచారితాని । చతుర్థపాదేఅ
 ప్యుక్తవచం అపావచంచేత్వేవమాదికం సంధ్యవచ కదంబం అప్రాధికరణై
 ర్విచారి । ఏకవచనస్వయాధ్యాయః । అథా విరోధాభ్యం ద్వితీయా
 ధ్యాయే ప్రథమపాదే సాంఖ్యయోగ కాణాదాదిస్మృతిభిః సాంఖ్యాది
 ప్రయుక్తతత్రైవిశ్య విరోధోపేదాంతసహస్యయస్య గ్రయోదశభిరధికర
 ణైఃపర్యవారి । ద్వితీయపాదేసాంఖ్యాదినతానాం దుష్ట్యాంఅప్రభిరధి
 కరణైఃప్రాదర్శ్యత్వతీయపాదేపూర్వభాగేన పంచనమోఘాతశ్రుతిశాం,
 ఉత్తరభాగేన జీవశ్రుతినాంచ సప్తదశభిరధికరణైర్విరోధన పరిహృతః,
 చతుర్థపాదేలింగశీతశ్రుతినాం పరస్పరవిరోధః సవధిరధికరణైఃపరిహృ
 తః । తృతీయపాదనాధ్యాయేప్రథమపాదే జీవస్యవరలోకగమనాగమనే
 పంచార్యవత్పరధికరణైర్నైర్వాగ్యాంస్యయాపి । ద్వితీయపాదేపూర్వభాగే
 సన్యసదార్థః ఉత్తరభాగేననిష్కాధ్యత్వఅప్రభిరధికరణైర్నోధితః । తృతీ
 యపాదే ననునవిద్యాను నునోపసంహారః నిష్కలేబ్రహ్మణి అమనకుత్స
 దోపసంహారశ్చ షడ్వింశతిధికరణైర్నిరూపితః । చతుర్థపాదే నిష్కల
 భావస్య బహిరంగపాదసమూహాన ఆశ్రమధనానామభావీతింతరంగపా
 దసమూహాన శమదహశ్రవణమనస నిదిధ్యాసనాదినిత నిరూపితానస్త
 రభిరధికరణైః । చతుర్థేథలాధ్యాయే ప్రథమపాదే శ్రవణాదినామా
 న్యైర్భ్యాదినానాం, ఉపాసనయాననునంబాబ్రహ్మసాక్షాత్కార్యైపుణ్య
 పాపలేపవివాశలక్షణా జీవస్యైర్ధ్యధాయదశాధికరణైః । ద్వి
 తీయపాదేమ్రుయమాగస్య తాత్పర్యప్రకార ఏకాదశభిరధికరణై రధి

హితః । తృతీయపాదే సగుణబ్రహ్మవిదోవృత్తస్యోత్తరమాగ్లోఽభిహిత
ష్టధ్విరధికరణైః । చతుర్థపాదేపూర్వభాగేనవిదేహకైవల్యముక్తిః ఉత్త
రభాగేన సగుణబ్రహ్మవిదః బ్రహ్మలోకస్థితశ్చ సప్తధిరధికరణైర్నియాపి
తేతిశాస్త్రసమాప్తమ్॥

తత్రాదౌసచ్చిదానందాత్మనః కుశస్సంసారశోకమగ్నత్వమిత్యా
లోచ్యఅధ్యాసోజ్ఞాత్యైః - అత్తానాత్మ వివేకవిజ్ఞానమేవ యతోభవ
త్సర్థవత్ - రజతేదనః శయోరివతయోరైక్యంయుజ్యతే - తద్వద్యష్ట
దస్తత్వ శ్రీతి గోచరయోః విషయవిషయిణోః తస్యప్రకాశవద్విరుద్ధ
స్వభావయోః తద్ధర్మాణాంచ అనాద్యజ్ఞానవిజృంభితేన పరస్పరావివేక
నేషయిణి విదాత్మకేవిషయస్యతద్ధర్మాణాంచ అధ్యాసో మిశ్రేణ భవి
తుంయుజ్యతే । మిథ్యాజ్ఞానప్రసంజితోహినైసగిః కౌలోకవ్యవహరః -
శాస్త్రీయోపి అసంసార్యాత్మ తత్త్వమిదిత్వా ప్రవర్తతే - నిర్దిష్ట
స్యాత్మనఃకర్తృత్వభోక్తృత్వాదిధర్మః అధ్యాసప్రయుక్తవచ ఆన్యజ్ఞా
నవివాశ్యత్వాత్ మిథ్యాభూతః । తస్యసర్వాసర్థమూలస్యాధ్యాసస్యఅ
వవాచనహానాత్ బ్రహ్మత్వైక్యవిద్యా ప్రతిపత్తయేపర్వేషంవేదాంతా
వామారంభఇతిదశాయంతీబ్రహ్మసూత్రాణితిపిజ్ఞాయతే॥

సూత్రాణామతిప్రాజ్ఞపిషయత్వాత్ భావ్యకారాదిభిఃప్రపంచి
తార్థకత్వేపిసంక్షేపతఃవృత్తికారైఃవివృతాని-తత్రావ్యసధికారిణామం
దబుద్ధినామనుగ్రహాయఅధికరణరత్నమాలాదిభిః సమాసేన వ్యాఖ్యాతా
ని । తత్రవక్త్రకమధికరణంపంచావయవం । విషయస్సందేహస్సంగతిఃపూ
ర్వపక్షస్సిద్ధాంతశ్చేతి పంచావయవాః । శాస్త్రప్రతిపాద్యం అధ్యాయ
ప్రతిపాద్యం పాదప్రతిపాద్యంచ అర్థమనుస్మర్యకాస్త్రసంగతిః అధ్యాయ
సంగతిః పాదసంగతిశ్చేతిసంగతయదోహ్యః । పూర్వాధికరణైస్త్యై
తస్యార్థస్య ఉత్తరాధికరణైఃప్రతిపాదనం ప్రసంగపంగతిః । ఆక్షేపసంగతిః
దృష్టాంతసంగతిః ప్రత్యుదాహరణసంగతిః ఇత్యాదికాః అవాంతరసంగ
తయః అనేకధాభిద్యంతే । ఇత్యాదికంబహుజ్ఞాతవ్యం । ఇదం శాస్త్ర

మార, భగీయం విషయ ప్రయోజనయోగ్యుద్ధావత్ । శ్రుత్యహంప్రశ్న
 మయోవిప్రవత్యబ్రహ్మచ్చవస్తుసంధిగ్ధం । ఆయమాత్మాబ్రహ్మతీత్ర
 నిలనంగంబ్రహ్మతత్త్వే సావకశః । అహంననువ్యకత్యాకృహంబు
 ద్విదేహాదితాచాత్మైవాత్మావంగ్యస్తానీతిపండిగ్ధంవస్తు । తస్మాత్త్వేనము
 క్తీంక్షణంప్రయోజనంశ్రుత్యావిద్యదనుభవేనచప్రసిద్ధం । తస్మాద్వేదాం
 ననాకృపిచారముఖేన వినాచిగీయంబ్రహ్మతీతాశ్రమూరబ్ధం । పిచారితే
 సత ఆయమాత్మాబ్రహ్మతీతీత్రైగంసిగ్యతీ । తథావచతుర్థాధ్యాయ
 ప్రశ్నపాదేద్విగీయే అత్యేవాసవాచిరజే ॥ అత్యేనావచతుర్థాగ్రా
 హయంతిచ” ఇతిబ్రహ్మసూత్రేగద్యధారితము । ఏంప్రకారేగద్య
 స్యతాశ్రుత్యబ్రహ్మణీ సహస్వయస్సిగ్యతీం । ఇతిబ్రహ్మసూత్రాణాం
 సమాసః తాన్నివాన్యసంప్రహేపిపాదాంతిచతుర్థః పంచమోఽన్తః ।

॥ महाभारतस्य अष्टमोऽध्यायः ॥

ಅಕ್ಕಿ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.

[illegible]

(అ. తవంతి మేదేహాగ్నిప్యక్తశ్శరీరః - వాయుమాంససహ
స్యతే - అజ్ఞోత్కః - నిత్యవృత్తగతః స్థానిరచలోయంబవారః - అవ్య
యమవింత్యాయమవికార్యాయముచ్యతే - తన్నాదేవంబుత్త్వసంసా
సతోదిగుహమాపి.) — ఇత్యాది నా గ్రంథేన తేవార్తేషు వ్యవహిక్తస్య

శారీరకస్యాత్మనః నిత్యస్వసర్వగతత్వస్థాణుత్వాచలస్వి సనాతనత్వావ్యక్తత్వాచింత్యత్వాపికార్యత్వాదీనబ్రహ్మలక్షణానివిహితాని । ఏతాన్పుత్రమేనం విదిత్వా “నానుశోచితుమహాసి” ఇతిజీవన్మౌనవ బ్రహ్మభావోనిర్దిష్టః । జీవోయంగురూపదేశాత్ అసంగాత్త్వస్వరూపవిజ్ఞాయశోకమోహసంసారాన్ముచ్యత ఇతిఫలితం॥ “అవ్యక్తాదీనిభూతాని - అవ్యక్తనిధనాన్యేవ” — అవ్యక్తబ్రహ్మనారాణాఖ్యమవిద్యాశబ్దం జగత్పుష్ట్యాజీవస్వరూపేణ స్వయమేవానుప్రవేశ్యజగదనేతరయత్ - తస్మాజ్జగతోవ్యక్తమాది । ఏవమంతేచ ప్రళయేజగదవ్యక్తై ప్రవీణీయతే । యథాచసత్యవ్యక్తైసుషుప్తాప్రాజ్ఞోజీవస్సంపద్యతే । అతఏవ “సుమైవాంశోజీవలోకేజీవభూతస్సనాతనః । యైత్రజ్ఞంచాపిమాంబద్ధి సర్వక్షేత్రేషుభారత” ఇత్యుక్తం । ఏతేనజీవబ్రహ్మణోరభేదపవగీతాశాస్త్రజాత్పర్యవిషయ ఇతిగురూపదేశాధిగమ్యాయుషర్థఃవేదాంత శాస్త్రానమరింత్రవణమనన విదిధ్యాసనవ్యవసాయేన బుద్ధ్యానిశ్చేతవ్యః ॥ కుతరగంహిత్యాయుక్తివాదైః అనాదిభేదవాసనాదోషాత్ ఆస్యవసాయనాం బుద్ధిరనేకాగ్రాస్యాత్ అతపవోక్తం - “వ్యవసాయాద్వికా బుద్ధిరేకేహకురునందన । బహుశాఖాహ్యసంతాశ్చ బుద్ధయోఽవ్యవసాయనాం । ” ఇతి । ఏవంఆత్మైకత్వజ్ఞానేనసర్వసంసారబంధనివృత్తిర్గమతి । అతఉక్తం “జ్ఞానాగ్నిస్సర్వకర్మాణిభస్మసాతుకరుతేతథా” ఇతి । జ్ఞానార్థమేవయోగనికమథక్రీత్యాది సాధనాన్ముక్తాని । బ్రహ్మగీరిక్తం నకేచిదస్తి, అతఉక్తం “సుత్తస్థిపరతరంనాన్యత్, చందస్థి ధనంజయ ” ఇతి । విఘాతివిస్తరే అనిత్యంపపికాగంజగత్ ఆహమేవేతి భగవదోక్తం । తేనఅపికారిణఃవికారిణశ్చ అభేదేరోధపరిహారాయ అపికార్యాత్మసత్తానతిరిక్తసత్తాకంపపికారంజగదితిజ్ఞాయతే । తేనజగతోమిథ్యాత్వసూత్రతీర్థితం । ఏతేనసత్యం జగదితి నశంకావకాశః సత్యవజ్జగదిత్యర్థస్యోక్తత్వాత్ । జగతివ్యావహారికసత్తాయాః వాచారంభేణ ప్రత్యా దశికతత్వాత్ స్వప్నగజాదిద్బుద్ధాంత ముఖేన జగన్నిధ్యాత్వస్మప్రత్యక్షవ్యవసనత

నీత్వాత్మైవమేవతం, ఇతిభగవదుక్త్యజ్ఞానంబేవవైక్య లాభప్రయో
జకమవగమ్యతే । సర్వత్రహత్మదేనదాత్వాఽవయోఽవశీతః । ఏవమే
వప్రత్యేకత్వంప్రతిపాద్య ప్రత్యయేణవిశ్వరూపనశకనాది ద్వారాస్వయా
వంప్రత్యక్షణోగ్రాహయిత్వా “ ఈశ్వరస్సర్వభూతానామ్పూర్వేశేష్టన
తీష్ఠతి । తమేవశరణంగచ్ఛ సర్వభావేనభారత ” ఇత్యాదివాప్రత్యయే
ణోపలబ్ధమనధికారిణాం పారోక్ష్యేణాపిస్వయంవం గ్రాహయిత్వా త
త్రాప్యశక్తానాం భక్తియోగముపదిశ్యమోక్షసన్నాసయోగే “ సర్వ
ధర్మాన్పరిత్యజ్యమామేకశరణంప్రదేత ” సర్వసన్నాససమర్పకాత్
భజనంనిశ్చేయసాధనంవిహితం । సర్వభూతేష్వేకభావస్సామ్యుక్తిః
నాభావోరాజసత్త్విచవ్యాఖ్యాతః । ఏవంచగీతాశాస్త్రమిదంసర్వోపనిష
త్సంవాదేన వైషమ్యస్యసిద్ధిమధికచ్ఛేద్యుక్త్య శుద్ధాద్వైతార్తబోధే
తాత్పర్యపదితిజ్ఞాయతే । యేచాత్రసందిహతేతేహంశుతయ్యుక్త్యనుభ
వైస్సంశయవిచ్ఛేదోభవతీతిష్యమంటికి ॥ ఇతిగీతా తాత్పర్యసంగ్రహః ॥
బ్రహ్మసూత్రపదేతేనసర్వేవ్యాఖ్యాతాఇతివేది ॥ ఓంతత్సత్ ॥ ఓం ॥

—:—

జయతుజయతుశుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతభావ్యః ।
జయతుజయతుసాక్షాచ్ఛరీభావ్యకాః ॥
జయతుజయతువాచాండవతాశ్శృంగపుర్యాః ।
జయతుజయతుబోధశ్శాంతదుర్భేదవాచః ॥
శ్రీబెంగుళూరుసిద్ధాంతసుబ్రహ్మణ్యమనీషిణః ।
సర్వవేదాంతశాస్త్రస్యతాత్పర్యంకిందితీరితం ॥
ఇతిశ్రీమద్వేదవేదాంతన్యాయాదిపారీణానాం, జగద్విభావ్య
వ్యవస్థాపకానాం, పృథుప్రస్థపురీ వెలవాదు - బ్రహ్మశ్రీమద్వాసుదేవ
శాస్త్రిణామంతేవాసి నా సిద్ధాంతసుబ్రహ్మణ్యశర్మణోద్భృతః సర్వోప
నిషత్తాత్పర్యార్థసంగ్రహస్సంపూర్ణః ।

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు ॥ ఓ ॥

శ్రీరజః .

కీంకర్మచరమిశ్వానాః .

ముత్తీకోప నివదుక్తాస్తోత్ర ర శతోబనివ

న్నామూవశీసంగ్రహకారిణా .

ఈశేశనకలప్రశ్నముండమాందూక్యతిత్తిరిః । పశగేయంవ
భాందోగ్యం బృహదారణ్యకంతథా । బ్రహ్మైవల్య జాబాలశ్వేతా
శ్వహగ్ స ఆరుణిః । గర్భోకనారాయణో హగ్ సో విందునాదశీరశ్శిఖా ।
మైత్రాయణీ కాపితశీ బృహజ్జాబాలతాపనీ । కాలాగ్నిరుద్ర మైత్రేయా
సుబాలయూరమంద్రికా । సర్వసారం నిరాలంబగ్ రహస్యం వజ్రసూచి
కం । తేజోనాదధ్యాన విద్యాయోగత త్వాత్మబోధకం । పరిత్రాత్త్రిశోభ
సీతాచూడా నిర్వాణమండలం । దక్షిణాశరభగ్ స్కంధం మహానారాయ
ణాద్యయం । రహస్యగ్ రావతపసం వాసుదేవంవ ముద్గలం । కాచి
ల్యం మైంగలంభితు మహాచ్ఛారీకగ్ శిఖా । జురీయాతీతసన్యాస పరిత్రా
జాక్షమూలికా । అష్టైకాక్షరం పూర్ణాకసూర్యాత్మ్య ధ్యాత్వక్షయి
కా । సావిత్ర్యాత్మ పాశుపతం పరంబ్రహ్మవధూతకం । త్రిపురాతప
సందేవీ త్రిపురాకర భావనా । హృదయంకుండలీ భస్మ రుద్రాక్షగణద
శశనం । తాతసారమహావాక్య పంచబ్రహ్మస్మి చూత్రకం । గోపాలత
పసంకృష్టం యాజ్ఞవల్క్యం వరాహం । కట్యాయనీహయగ్రీవం దత్తా
త్రేయంవ గారుడం । కలికాచారి సౌభాగ్యరహస్యయువ ముత్తీకా ।
ఏవమస్తోత్రరశతం భావనాత్రయ నాశనం । క్షాణవై రాగ్యరంభుగ్ సాం
వాసనాత్రయనాశనం । పూర్వోత్తరీ మునిహితత త్త ద్భాంతిపురస్సరం ।
వేదవిద్యావ్రత స్తోత్ర తేజోస్యముఖా త్వయమిత్యాది ।

అష్టోత్తరశతోపనిషదః.

—॥॥॥—

౧. వాజసనేయసంహితోపనిషత్ (ఈశావాస్య) పూర్వమద ఇతిశాంతిః.
౨. తలవకారోపనిషత్ (కేన) సామవేదీయా | ఆప్యాయన్వీతిశాంతిః.
౩. కరోపనిషత్ | యజుర్వేదీయా | సహనావవతు ఇతిశాంతిః.
౪. ప్రశ్నోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రంకణేభి రితిశాంతిః.
౫. ముణ్డకోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రంకణేభి రితిశాంతిః.
౬. మాండూక్యోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రంకణేభి రితి శాంతిః.
౭. తైత్తిరీయోపనిషత్ | యజుర్వేదీయా | సహనావవతు.
౮. ఐతరేయోపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాత్సేమసీతి శాంతిః.
౯. ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ | సామవేదీయా | ఆప్యాయన్తు.
౧౦. బృహదారణ్యకోపనిషత్ | క్షాత్రికాభి | పూర్ణమద ఇతిశాంతిః.
౧౧. బ్రహ్మోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్వీతి శాంతిః.
౧౨. కైవల్యోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్వీతి శాంతిః.
౧౩. జాదాలోపనిషత్ | వాజసనేయీ | పూర్ణమద ఇతిశాంతిః.
౧౪. శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్వీతి శాంతిః.
౧౫. హంసోపనిషత్ | వాజసనేయీ | పూర్ణమద ఇతిశాంతిః.
౧౬. ఆరుణికోపనిషత్ | సామవేదీయా | ఆప్యాయన్తు ఇతిశాంతిః.
౧౭. గభోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్వీతి శాంతిః.
౧౮. నారాయణోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్వీతి శాంతిః.
౧౯. వరమహంసోపనిషత్ | వాజసనేయీ | పూర్ణమద ఇతిశాంతిః.
౨౦. అమృతబిందూపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్వీతి శాంతిః.
౨౧. అమృతనాదోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్వీతి శాంతిః.
౨౨. అధర్వశిరోపనిషత్ | అధర్వణి | భద్రంకణేభిః ఇతిశాంతిః.
౨౩. అధర్వశిఖోపనిషత్ | అధర్వణి | భద్రంకణేభిః ఇతిశాంతిః.
౨౪. మైత్రాయణ్యుపనిషత్ | సామవేదీయా | ఆప్యాయన్త్వీతి శాంతిః.

౧౫. కాపీతబ్రాహ్మణోపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాత్సేమన సీతికాంతిః.
 ౧౬. బృహజ్ఞానాలోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంక శ్లోధిః ఇతికాంతిః.
 ౧౭. సృసింహతాపనీయోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంక శ్లోధిః ఇతికాంతిః.
 ౧౮. కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్రితి కాంతిః.
 ౧౯. మైత్రేయ్యుపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయంత్రీతికాంతిః.
 ౨౦. సుబాలోపనిషత్ | వాజసనేయీ | పూణకమద ఇతికాంతిః.
 ౨౧. త్సరికోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్రితికాంతిః.
 ౨౨. మంత్రీకోపనిషత్ | వాజసనేయీ | పూణకమద ఇతికాంతిః.
 ౨౩. సర్వసాలోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్రితికాంతిః.
 ౨౪. నిరాలంబోపనిషత్ | వాజసనేయీ | పూణకమద ఇతికాంతిః.
 ౨౫. శుకరహస్యోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్రితికాంతిః.
 ౨౬. వజ్రమూర్త్యుపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయంత్రీతికాంతిః.
 ౨౭. రేచోపిందూపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్రితికాంతిః.
 ౨౮. నాదపిందూపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాత్సేమన సీతికాంతిః.
 ౨౯. ధ్యానపిందూపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్రితికాంతిః.
 ౩౦. బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్రితికాంతిః.
 ౩౧. యోగతత్వోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్రితికాంతిః.
 ౩౨. అస్త్రబోధోపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాత్సేమన సీతికాంతిః.
 ౩౩. నారదపరివాజ కోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంక శ్లోధిః రితికాంతిః.
 ౩౪. త్రిశీతబ్రాహ్మణోపనిషత్ | వాజసనేయీ | పూణకమద ఇతికాంతిః.
 ౩౫. నీతోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంక శ్లోధిః ఇతికాంతిః.
 ౩౬. యోగయాదా మన్యుపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయంత్రీతికాంతిః.
 ౩౭. నిర్వాణోపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాత్సేమన సీతికాంతిః.
 ౩౮. మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా | పూణకమద.
 ౩౯. దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్ | యజుర్వేదీయా | సహనావవత్త్రితికాంతిః.
 ౪౦. క్వభోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంక శ్లోధిః రితికాంతిః.

౫౧. స్కందోపనిషత్ | యజుర్వేదీయా | సహనావవత్స్వితిశాన్తిః.
౫౨. త్రిపాద్విభూతిమహా నారాయణోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రం
౫౩. అద్వయతారకోపనిషత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా | పూర్ణమదఘ్నితి
౫౪. రామరహస్యోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రం క్షేభిరితిశాన్తిః |
౫౫. రామతాపనీయోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రం క్షేభిరితిశాన్తిః.
౫౬. వాసుదేవోపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయన్త్వితిశాంతిః.
౫౭. ముద్గలోపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాక్తేమసీతిశాన్తిః.
౫౮. శాంకిలోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రం క్షేభిరితిశాంతిః.
౫౯. మైత్రలోపనిషత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా | పూర్ణమదఘ్నితిశాన్తిః.
౬౦. భిక్షుకోపనిషత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా | పూర్ణమదఘ్నితాంతిః.
౬౧. మహేశోపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయన్త్వితిశాంతిః.
౬౨. శారీరకోపనిషత్ | యజుర్వేదీయా | సహనావవత్స్వితిశాంతిః.
౬౩. యోగభిరోపనిషత్ | యజుర్వేదీయా | సహనావవత్స్వితిశాన్తిః.
౬౪. తురీయాతీతావధూతోపనిషత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా | పూర్ణమదఘ్నితి
౬౫. సన్యాసోపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయన్త్వితిశాంతిః.
౬౬. పరమహంస పరివాజకోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రం క్షేభిరితి
౬౭. అక్షమాలికోపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాక్తేమసీతిశాన్తిః.
౬౮. అవ్యక్తోపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయన్త్వితిశాంతిః.
౬౯. ఏకాక్షరోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్స్వితిశాంతిః.
౭౦. అన్నపూర్ణోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రం క్షేభిరితిశాన్తిః.
౭౧. సూర్యోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రం క్షేభిరితిశాన్తిః.
౭౨. అత్యుపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్స్వితిశాన్తిః.
౭౩. అధ్యాత్మోపనిషత్ | వాజసనేయీ | పూర్ణమదఘ్నితిశాన్తిః.
౭౪. కుండికోపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయన్త్వితిశాన్తిః.
౭౫. సావిత్రియోపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయన్త్వితిశాన్తిః.
౭౬. ఆత్మోపనిషత్ | అధర్వవేదీయా | భద్రం క్షేభిరితిశాన్తిః.

౭౭. పాశుపతబ్రహ్మపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౭౮. పరబ్రహ్మపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౭౯. అంధూలోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్సరితాన్తిః.
౮౦. త్రిపురాలోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౮౧. దేవ్యపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౮౨. త్రిపురోపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాత్సేమస సీతకాన్తిః.
౮౩. కరోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్సరితాన్తిః.
౮౪. భావనోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౮౫. రుద్రహృదయోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్సరితాన్తిః.
౮౬. యోగకుండల్యపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్సరితాన్తిః.
౮౭. భన్తజాదాలోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౮౮. రుద్రాక్షజాదాలోపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయంత్యరితాన్తిః.
౮౯. గణపత్యపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౯౦. దక్షిణోపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయంత్యరితాన్తిః.
౯౧. తారసారోపనిషత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా | పూర్ణమదభితి కాన్తిః.
౯౨. మహావాక్యోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౯౩. పంచబ్రహ్మపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్సరితాన్తిః.
౯౪. ప్రాణాగ్నిహూత్రోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్సరితాన్తిః.
౯౫. గోపాలతపోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౯౬. కృష్ణోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౯౭. యాజ్ఞవల్క్యోపనిషత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా | పూర్ణమదభితి కాన్తిః.
౯౮. వరాహోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్సరితాన్తిః.
౯౯. కట్యాయనీయోపనిషత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా | పూర్ణమదభితి కాన్తిః.
౧౦౦. హయగ్రీవోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౧౦౧. దత్తాత్రేయోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.
౧౦౨. గారుడోపనిషత్ | అధర్వణీ | భద్రంః తే-ధిరితి కాన్తిః.

౧౦౩. కలిసంతరణోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్వితిశాంతః.
 ౧౦౪. జాదాబ్యుపనిషత్ | సామవేదీయా | అప్యాయంప్యశాంతః.
 ౧౦౫. సౌభాగ్యలక్ష్మ్యుపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాఙ్మనసీతిశాంతః.
 ౧౦౬. సరస్వతీరహస్యోపనిషత్ | యాజుషీ | సహనావవత్త్వితిశాంతః.
 ౧౦౭. బహుచోపనిషత్ | ఋగ్వేదీయా | వాఙ్మనసీతిశాంతైః.
 ౧౦౮. ముక్తికోపనిషత్ | శుక్ల యజుర్వేదీయా | పూర్వామద ఇతిశాంతః.

ఇత్యుత్తరశతోపనిషదః.

హిందూమతానుబంధితమైనవిగా భావించబడతాయి.
కర్మభూమిలోని హిందూమతానుబంధితమైనవిగా భావించబడతాయి.

రాజనగరమునందున్నది.

శ్రీరఘోపాధ్యాయ: వారికిది.

(ఈ గాథా స్తోత్ర పనిచే.)

[illegible]

తమోయ ఉవిద్యాయాగ్ రతాః ||౯|| అన్యదేవాహుర్విద్యయాన్య దే
వాహురవిద్యయా | ఇతిశుశ్రుమ ధీరాణాంయేనస్త * ద్విచచక్షిరే ||
౧౦|| విద్యాంచా విద్యాంచ యస్తద్వేదోభయగ్ సహ | అవిద్యాయామృ
త్యుంతీర్వావిద్యాయామృతమశ్నుతే||౧౧|| అన్ధస్తమఃప్రవిశన్తియేన్సమ్భూ
తిముపాసతే | తతోఘాయ ఇవతేతమోయఉ సమ్భూత్యాగ్ రతాః
౧౨|| అన్యదేవాహు స్సమ్భువాదన్య దాహురసమ్భ వాత్ | ఇతిశుశ్రుమ
ధీరాణాంయేనస్తద్విచచక్షిరే||౧౩|| సమ్భూతిచ్చ వినాశచ్చ యస్తద్వేదో
భయగ్ సహ | వినాశేనమృత్యు నీర్వాసమ్భూత్యామృత మశ్నుతే||
౧౪|| హీరన్తయేన పాత్రేణ సత్యస్యాపిహితంముఖం | తత్త్వమ్భూ
షన్న పావృణు సత్యధర్మాయ దృష్టయే ||౧౫|| పూషన్సేకక్షయే
మసూర్య ప్రాజాపత్య వ్యూహరక్షీ సమూహ | లేజోయత్రే
రూపజ్జుల్యాణతమంతత్రేపశ్యామియోసావసా పురుషస్సోహవన్తి ||
౧౬|| వాయురనిలమమృతమ ధేదంభస్త్వాన్గ శరీరం | ఓంక్రతోస్తరకృత
గ్ స్తరక్రతోస్త రకృతగ్ స్తర ||౧౭|| అగ్నేనయసుపథారాయే అస్త్వా
విశ్వోదేవవయ నానివిద్వాక్ | యయోధ్యస్తజ్జహు రాణమేనో భూ
యిష్టాంతేనమ ఉక్తిం విధేమ ||౧౮|| ఓం పూర్ణామద ఇతిశాన్తిః ||౧౯||
ఇతి వాజసనేయ సంహితోప నిషత్సమ్పూర్ణాః.

శ్రీరస్తు.

అథసామవేదీయ తలవకారోప నిషత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిఃఓం.

అప్యాయస్తు మమాక్షాని వాక్పాణిచ్ఛక్తు శ్శ్రీత్రమథోబల మి
న్ద్రియాణిదసర్వాణి సర్వంబ్రహ్మ పనిషదం మాహంబ్రహ్మ నిరా
కుర్యాం మామాబ్రహ్మ నిరాకరో దనిరాకరణమస్త్య నిరాకరణంతు
అస్తుతహత్కనిరతేయ ఉపనిషత్స ధర్మాస్తేమయి సన్తుతేమయిసన్తు|| ఓం
శాన్తి శాన్తి శాన్తి||

* ద్విచచచక్షిరే ఇతిపాఠాన్తరం

ఓం॥ కనేపితంపతతి ప్రేపితంమనఃకనప్రాణఃప్రథమఃప్రేతియు
 త్తః । కనేపితాం వాచమనూం వదన్తి చక్షుశ్శ్రోత్రంకడి కనోయు
 నశ్చి ॥౧॥ శ్రోత్రస్య శ్రోత్రం మనసోమనో యద్వాచోహవాచం సడి
 ప్రాణస్య ప్రాణ శ్చక్షుషశ్చక్షుఃతి ముచ్యర్థిరాః ప్రేత్యాప్త్యాల్లోకాద
 వృతాభవన్తి ॥౨॥ సతత్రచక్షుర్గచ్ఛతి నవాగ్గచ్ఛతి నో మనోసేద్యోసేచా
 నీమోయత్తైరిదను తిప్యాదస్య జీవతద్వదితాదభో అవిదితాదధి ఇతిశు
 క్రమ పూర్వేషాంయేన ప్రద్వావచన్తి ॥౩॥ యద్వాచా సభ్యుదితం
 యేనవాగ్గచ్ఛతి ॥ తదేవబ్రహ్మత్వం విద్ధి నేదం యదిదముపాసతే ॥౪॥
 యన్ననసానమనుతే యేనాహుర్మనోమతిమ్ । తదేవబ్రహ్మత్వం విద్ధి
 నేదంయది దముపాసతే ॥ ౫ ॥ యచ్ఛక్తుయా సపశ్యతి యేనచ
 ష్మాంపివశ్యతి । తదేవబ్రహ్మ త్వంవిద్ధి నేదంయదిద ముపాసతే ॥౬॥ య
 చ్చాత్రేణ సక్తుగోతి యేనశ్రోత్ర మిదంశ్రుతం । తదేవబ్రహ్మ త్వంవిద్ధి
 నేదంయది దముపాసతే ॥౭॥ యత్పూర్వేన సప్రాణతియేనప్రాణస్య
 ప్రక్షయతే । తదేవబ్రహ్మ త్వంవిద్ధి నేదంయదిద ముపాసతే ॥౮॥ ఇతి
 ప్రథమశ్శ్లోకః ॥౧॥ ॥ యదిదస్య సేనువేదతి దధ్రిమీవాపి నూనంత్వం
 పేత్రబ్రహ్మగోయాపం యదస్యత్వం యదస్యకేదేవ వ్యక్తను మిదంస్యమీవ
 తేషాన్యే విదితం ॥౯॥ ౧॥ నాహంమన్యే సువేదతి నోసవేదతి కదచ ।
 యోనస్తద్వేద తద్వేద నోసవేదతి కదచ ॥౧౦॥ ॥౨॥ యస్యామతం త
 స్యమతం మతంయస్యన వేదనః । అవిజ్ఞాతం విజానతాం విజ్ఞాతమవి
 జానతాం ॥౧౧॥ ॥౩॥ ప్రతిబోధివిదితం మతమమృతత్వహింజైతే । ఆ
 న్ననాపిష్టతేవీర్యం విద్యయావీష్టతే౨ వ్యతమ్ ॥౧౨॥ ॥౪॥ ఇహాదేదకేరి
 దధనత్యమన్తి నచదిహావేది వృహతివిష్టుః । భూతేషు భూతేషు వివి
 త్యర్థిరాః ప్రేత్యాప్త్యాల్లోకాదవృతాభవన్తి ॥౧౩॥౫॥ ఇతిద్వితీయశ్శ్లో
 కః ॥౨॥ బ్రహ్మహాచేదేభ్యో విద్యత్యతస్యహా బ్రహ్మగోపియే
 కేవా అమహీయతత దక్షిణా వృకమీవాయం విజయూర్వృక మేవాయం
 మహీమేరి ॥౧౪॥౧॥ తద్దేహం విజిజ్ఞాతే భ్యోహప్రాణు బాధూదతస్మ

వ్యజాన ప్రకీమిదం య త్తమితి ||౧౫||౨|| తెగ్నిమబ్రువన్ జాతవేద ఏ
 తద్విజానీహి కిమేతద్యత్తమితి తథేతి ||౧౬||౩|| తదభ్యుద్రవత్ర మభ్యవదత్
 కోసీతి అగ్నివ్యాహు మస్తీత్య బ్రవీజ్జాత వేదావా అహమస్తీతి ||
 ౧౭||౪|| తస్మింస్తువై కిం వీర్యమిత్త్యపీదగ్ సర్వం దహేయం యది
 దం పృథివ్యామితి ||౧౮||౫|| తస్మైత్యుణం నిదధావేతద్దహేతి తదుపప్రే
 యాయ సర్వజవేన తన్న శశాక దగ్ధం సతత ఏవ నివవృతే నైతదశకం
 విజ్ఞాతుం యదేతద్యత్తమితి ||౧౯||౬|| అథవాయమబ్రువన్ వాయువేతద్వి
 జానీహి కి మేతద్యత్తమితి తథేతి ||౨౦||౭|| తదభ్యుద్రవత్ర మభ్యవదత్ కో
 సీతి వాయుర్వా అహమస్తీత్య బ్రవీన్మాతరిశ్వావా అహమస్తీతి ||౨౧||
 ౮|| తస్మింస్తుయికిం వీర్యమిత్త్యపీదగ్ సర్వం మాదదీయం యదిదం
 పృథివ్యామితి ||౨౨||౯|| తస్మైత్యుణం నిదధావేత దాదత్సేతి తదుపప్రే
 యాయ సర్వజవేన తన్న శశాకాదాతుం సతతఏవ నివవృతే నైతదశ
 కం విజ్ఞాతుం యదేతద్యత్తమితి || ౨౩||౧౦|| అథేన్ద్రమబ్రువన్ భువన్మే
 తద్విజానీహి కి మేతద్యత్తమితి తథేతి తదభ్యుద్రవత్ర స్మైత్రికోదధే ||౨౪||
 ౧౧|| సతస్మిన్నేవాకాశే స్త్రియమాజగామ బహుశోభమానామమాం
 హైమవతీం తాగ్ హివావాచకిమేత ద్యత్తమితి ||౨౫||౧౨|| ఇతి పృథీయగ్
 ఖణ్డః || ౩|| || సాబ్రహ్మైతిహివావాచ బ్రహ్మణోవా ఏతద్విజయే మ
 హీయధ్వమితి తతోహైవ విదాంచకార బ్రహ్మైతి ||౨౬||౧౩|| తస్మాద్వా
 ఏతే దేవా అతితరా మివాన్యాదైవా యదగ్నిర్వాయ రిన్ద్రీస్తేహ్యేన
 స్నేదిప్తం పస్పర్శుస్తే హ్యేనత్ ప్రథమో విదాచ్ఛకార బ్రహ్మైతి ||౨౭||
 ౧౪|| తస్మాద్వా ఇన్ద్రోఽతితరామివాన్యా దేవా సహ్యేనస్నేదిప్తం
 పస్పర్శ సహ్యేనత్ ప్రథమో విదాంచకార బ్రహ్మైతి ||౨౮||౧౫|| తస్మైవత
 దేశో యదేతద్విద్యతో వ్యద్యుతదా ఇతీతిస్య మీమిషదా ఇత్యుధైవతమ్ ||
 ౨౯||౧౬|| అథాధ్యాత్మం యదేతద్గచ్ఛతీవచ మనోసేనతైత దుపస్తర
 త్యభీత్తం సజుల్పః || ౩౦||౧౭|| తద్దతద్వనం నామ తద్వనమిత్యపాసితవ్యం
 యఏతదేవం వెదాఽభిహేనం సర్వాణి భూతానిసంవాచ్ఛన్తి || ౩౧||౧౮||

ఉపనిషదం భోబ్రూహీత్యుక్తాత ఉపనిషద్వాప్రీత్తింవావతఉపనిషదమ్.
బ్రూహేతి॥౩౨॥౨॥తస్యైతపాదమగ్గకర్తేతిప్రతిపాదేదాః సర్వాన్తానిస
త్యమాయతసం ॥౩౩॥౧॥ యోవామితామ వంశేదాప హత్యపాప్తాన
మన నై స్వగైలోక శ్చేయేప్రతితిష్ఠతి ప్రతితిష్ఠతి ॥౩౪॥౨॥ ఇతి దక్షిణ
ఖండః ॥౪॥ అపార్యయైర్వితికాన్తిః॥

ఇతిసామవేదీయ తత్వవకారోప నిషత్సమాప్తా.

ఓం త స్స తే.

శ్రీమద్భాగవతః.

అ థ య స ర్వై ట్త య క రో ప ని ష తే.

ఓం॥ సహనావవతు । సహనాభునతు । సహవీర్యం కరవావహు ।
తేజస్వినావ ధీతవస్తుమావి ద్విహావహౌః॥ఓం । కాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తి॥

ఓం॥ ఉత్తమానై వాజశ్రవసః సర్వవేదస నైదా । తస్యహస
చితానామ పుత్రతస ॥౧॥ తగ్గహతుమాంగ సప్తందక్షిణాసురీయ
మానాసు శ్రద్ధావివేక సోమస్యత ॥౨॥ పితృదకాజ్జగత్సౌదామ
హ సింధ్రియాః । అననానామతేలోకా స్తాన్తసగచ్ఛతి తాదత ॥౩॥
సహూవావపితరత తకస్మైమాంవాగ్యసీతి । ద్వితియంత్యరీయస్తగ్ చూ
వావ వృత్యవేత్వా దదామితి ॥౪॥ బహూనామేమిద్రథమా బహూనా
మేమిషధ్యమః । కీన్వీర్యమస్య క రవ్యం యన్నయాద్య ఃదివ్యతి॥౫॥ అను
వృత్త యథాపూర్వ ప్రతిపత్యతథావగే । సస్యమివమర్త్యః పత్యతేస
స్యమివా జాయతేత్రసః ॥౬॥ వైకృతసంగ ప్రవిశత్య తిథిర్భృహ్మణో
గృహః । తస్యైతాగ్ శాన్తింతుర్వన్తి హర వైవస్వతోదకమ్ ॥౭॥ ఆ
కాప్రతీక్షే సక్లతగ్ సూసృతాం బేష్టాపూర్తే పుత్రపతూగ్భ్య సర్వాః ।
ఏతద్వృత్తే పురుషస్యాల్ప ముహసోయస్యావశ్నో వసతి బ్రాహ్మణోగృ
హ ॥౮॥ ఉస్తోరాత్రీర్యద కాగ్నీర్గృహే మేఽవశ్నో బ్రహ్మస్మితిధి
షమస్యః । నమస్తేఽస్తుబ్రహ్మణ స్వస్తిమేఽస్తుత స్తాన్పుత్రిత్రీక వ

రాజవృణీష్వ ॥౯॥ శాస్త్రసజ్జుల్న స్సుమనాయథా స్యాద్వీరమస్య రౌత
 మో మాభిమృత్యోత్పత్ప్రసృష్టం మాభివదే త్ప్రతీత ఏత త్ప్రియాణాం
 ప్రథమంవరంవృణే ॥౧౦॥ యథాపురస్తా ద్భవితాప్రతీత బౌద్ధాలకి రా
 రుణిర్నత్ప్రసృష్టః । సుఖగ్ రాత్రీశయితా వీరమస్యస్వాం దద్యుగీవాణ
 వృత్త్యముఖాత్ప్రముక్తమ్ ॥౧౧॥ స్వరేలోకే సభయంకించనా స్త్రీ
 సతత్రత్వం సజరయాచిభేతి । ఉభేతర్వాశనాయా పిపాసేశోకాతిగో
 మోదతే స్వర్గలోకే ॥౧౨॥ సత్వమగ్నిగ్ స్వర్గమగ్నేషి వృత్తోక్రబ్రూ
 హితగ్ శ్రద్ధధానాయమహ్యం । స్వర్గలోకా అమృతత్వం భజంత ఏత
 ద్ద్వితీయేనవృణేవరేణ ॥౧౩॥ ప్రతేబ్రవీమితదుమ్ నిబోధస్వర్గమగ్ని
 స్సచికేతః ప్రజానన్ । అనంతలోకాప్రి మథోప్రతిష్ఠాం విధిత్యమేనస్మి
 హితంగుహయామ్ ॥౧౪॥ లోకాదిమగ్నిం తమువాచతస్మై యాజ్ఞప్తకా
 యావతీర్వా యథావా । సచాపితప్రీ త్యవదద్యులోక్త మధాస్యవృ
 త్త్యః పునరేవాహత్యుష్ఠః ॥౧౫॥ తమబ్రవీత్ప్రీ యమాణోషహాన్తా వరం
 తవేహాద్య దదామిభూయః । తవైవనామ్నా భవితాయమగ్ని స్సృజాం
 దేమామనేక రూపాంగ్యహణ ॥౧౬॥ త్రిణాచికేత ప్రీభిరేత్యసన్ధిం త్రి
 కర్తృకృత్త రతిజన్మమృత్యూ । బ్రహ్మజ్జం దేవమిద్యం విదిత్వా నిచాయ్యే
 మాగ్ శాంతిమత్యై వ్రమేతి ॥౧౭॥ త్రిణాచికేత స్త్రయమేత ద్విదిత్వాయ
 ఏవంవిద్వాగ్ భినుతే నాచికేతం । సవృత్త్యపాశాన్ సురతఃప్రణోద్య
 శోకాతి గోమోదతే స్వర్గలోకే ॥౧౮॥ ఏషతేఽగ్నిర్నచికేత స్సవర్గ్యో
 యమవృణే థాద్వితీయేనవరేణ । ఏతమగ్నింతవైవ ప్రవత్యుతి జనాన
 స్తృతీయం వరస్సచికేతో వృణీష్వ ॥౧౯॥ యేయంప్రేతే పచికేత్సమసు
 మ్యే స్తీత్యేకేనాయమ స్తీతీవైకే । ఏతద్విద్యావసుష్ట స్త్రవయాహంవరా
 ణామేష వరస్తృతీయః ॥౨౦॥ దేవైరత్రాపివి చికిత్సితంపురా నహినువి
 జ్ఞేయ మణురేషధర్మః । అస్యంవరంన చికేతోవృణీష్వ మామోపరోత్సీ
 రతిమాస్పజైనమ్ ॥౨౧॥ దేవైరత్రాపివి చికిత్సితం కిలత్పచ్చ వృత్తోయ
 స్స సువిజ్ఞేయమాత్థ । వక్తాచాస్యత్వా ద్యుగన్యో నలభ్యో నాన్యోవర

మృత్యు ఏతస్యకర్తృత్ || ౨౨ || శతాయుషః శుశ్రవత్రాత్ పృథీవ్య బ
హూకపశూకహస్తి హిరణ్యమశ్వాత్ | భూషేర్మహదాయతంస వృ
ణీవ్య స్వయంచబేవ శరతోయావదిచ్చసి || ౨౩ || ఏతత్తుల్యం యదిమస్యసే
వగం వృణీవ్యవిత్రం చిరజీవికాచ్చ | మహాభూమాన చిత్ర స్వమేధికా
మానాన్త్రాకామ భాజంకరోమి || ౨౪ || యేయేకామా దుష్టభామత్యక్
లోకేసర్వాత్కామాగ్ శ్చస్తతఃప్రార్థయస్వ | ఇహారామాస్సరథాస్సతూ
ర్యాసహీ దృశాలంభనీయా మనుష్యాః | ఆభిర్మత్ప్రీత్యాభిగి పరిచార
యస్వ సచితో మరణంమానుప్రాప్సి || ౨౫ || శ్వభావామత్యస్య య
దస్తకైతత్ సశ్వేన్ద్రియాణాం జరయన్తితేజః | అపిసర్వజీవిత మల్ప
మేవతవై వ వాహస్తవస్యత్యగీతే || ౨౬ || సచిత్రేనతర్పణీయో మనుష్యా
ఃస్వయమహే విత్రమప్రాక్ష్యజేత్వా | జీవ్యామాయావర్ణిష్యసిత్వం
వరస్తుమే వరణీయస్సపివ || ౨౭ || అత్యంతామన్యతానాము శేత్యజ్య
స్త్రత్యాఃస్వశస్త్రః ప్రజానక్ | అభిధ్యాయత్వర్గరతిప్రమోదానసతిది
ష్టజీవితేహరమేత || ౨౮ || యస్త్రిన్దిదం విచిత్రస్సంతిమృత్యో యత్సాచ్చ
రాయేమహతి బ్రూహిన్స్తత్ | యోయంవరోగూఢ మనుప్రవిష్టోనా
స్యత స్తాస్మచిత్రతాపృణీతే || ౨౯ || ఇతివ్రథమావల్లి ||

అస్యచ్ఛ్రీయోస్యనువై వ ప్రేయస్తే తిశేనానార్యే త్తరువగ్గిని
తః | తయోశ్చ్రీయ ఆచదానస్య సాధుభివతి హీయతేర్థాద్య త్రిపే
యోవృణీతే || ౧ || శ్రేయశ్శ్రేయశ్చ మనుష్యమేత స్తే సంపరీత్యవివి
నక్తిభిరః | శ్రేయోహిధీరో భిప్రేయసోవృణీతేప్రేయోమయోయోగ
క్షమాద్వృణీతే || ౨ || సత్వంప్రియాత్ ప్రియరూపాగ్ శ్చ కామాసభి
ధ్యాయస్మచిత్రోత్యస్మాగ్మేః | నైతాగ్ సృక్మాంవిత్రమయా మహాప్రో
యస్యాం వజ్జన్తిబహవో మనుష్యాః || ౩ || దూరమేతే విచిత్రేహిహి
అవిద్యాయాచ విశ్వేభిక్షాతా | విద్యాభిప్సిం సచిత్రసంమన్యే నత్వా
కామా బహవోలోలుప్తః || ౪ || అవిద్యాయామస్త్రే వర్తమానాః స్వ
యంధీరాః పండితంమన్యమానాః | కంద్రవ్యమానాః పరియంతిమాహా

గ తహశ్చేత్తస్యతే హతమ్ । ఉభౌతాన వికాసితో నాయగ్ హంతి సహ
స్యతే ॥౧౯॥ అదోరణీయాస్తహతో మహీయానాత్తాస్య జతోర్నిహీ
తో గుహాయాం । తమక్రతుర్లభశ్చతి వీరశోశో ధాతుః ప్రసాదాస్తహీ
మానమాత్మనః ॥౨౦॥ ఆసీనోమారంప్రజతి శయానోయాతి సర్వతః ।
క స్తంమదామదంజేవం మదన్యోజ్ఞాతుమర్హతి ॥౨౧॥ అశరీరగ్ శరీరేవ్వన
వశేవ్వపస్థితం । మహాస్తం పిఘమాత్మానం మత్పార్ధీరౌనశోచతి ॥౨౨॥
నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యోనమేధయా నబహునా శ్రుతేన ।
యమేవైషవృణుతే తేనలభ్యస్తస్యైష ఆత్మావృణుతే తమాగ్ స్వామ్ ॥
౨౩॥ నావిరతోదుశ్చరితాన్నా శాస్త్రోనాసమాహితః । నాశాస్త్రమాన
సోవాచి ప్రజ్ఞానేనైనమాప్నుయాత్ ॥౨౪॥ యస్యబ్రహ్మచ శ్చత్రం
చ ఉభేధవత్పదనం । మృత్యుర్యస్యోపసేవనం కఇత్రాచేదయత్రనః ॥౨౫॥
భిద్వతీయావర్ణి ॥

ఋతంపి బహుశక్యతస్య లోకే గుహం ప్రవీక్షా పరమ
పరాధే । ధాయారిపా బ్రహ్మ విదోవదన్తి వహ్నిగ్మయో యేచ
ప్రకాచికేతాః ॥౧॥ యస్మేతు రీకానానామక్షరం బ్రహ్మయశ్చరం ।
అథయంతిరీతాం పారం నాచికేతగ్ శకేషహి ॥౨॥ ఆత్మానగ్ రధిసం
పిధి శరీరగ్ రథమేవతు । బద్ధిస్తుసారధింవిధి మనఃప్రగ్రహమేవచ ॥౩॥
ఇంద్రియాణిహయానామ ర్విషయాగ్ స్తేషుగోచరాః । అక్షేంద్రియ
మహాయక్తం ధోత్రత్యా హర్షసిహిః ॥౪॥ యస్త్రవిజ్ఞానవాస్థవత్య
యస్త్రసమసాసదా । తస్యేంద్రియాణ్యవశ్యాని దుష్టాశ్చ ఇవసారథేః
॥౫॥ యస్త్రవిజ్ఞానవాస్థవతి యస్త్రసమసాసదా । తస్యేంద్రియాణ్యవశ్యా
నిపదశ్చ ఇవసారథేః ॥౬॥ యస్త్రవిజ్ఞానవాగ్ ధవత్య మనఃసంస్కరా
శుచిః । ససతత్పదమాప్నోతి సగ్ సారంచాధిగచ్ఛతి ॥౭॥ యస్త్రవిజ్ఞానవా
స్థవతి సమసంస్క సుదాశుచిః । సకుతత్పదమాప్నోతి యస్త్రాహ్మయో
నకాయతే ॥౮॥ విజ్ఞానసారధిర్యస్తు మనఃప్రగ్రహవాహ్నరః । సోధ్య
సఃపారమాప్నోతి తద్విష్టోఃపరమంపదం ॥౯॥ ఇంద్రియేభ్యోవరాహ్యర్థా

అర్థేభ్యశ్చపరమనః । మనసశ్చపరాబుద్ధి ర్బుద్ధేరాత్మామహాస్వరః ।
 ॥౧౦॥ మహతఃపరమవ్యక్త మవ్యక్తాత్మరుషఃపరః । పురుషాన్నసరంకిం
 చి త్సాకాష్టాసా పరాగతిః ॥౧౧॥ ఏవసర్వేషుఘాతేషు గూఢోత్పాన
 ప్రకాశతే । దృశ్యతేత్వగ్రియాబుద్ధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మదృశిభిః
 ॥౧౨॥ యచ్ఛేచ్ఛాచ్ఛససేప్రాజ్ఞ స్తద్యచ్ఛేచ్ఛానాత్మనిజ్ఞానమాత్మనిమహతి
 నియచ్ఛేత్తద్యచ్ఛేచ్ఛాచ్ఛాన్తాత్మని ॥౧౩॥ ఉత్తిష్ఠతజాగ్రతప్రాప్యవరాన్ని
 బోధత । యురస్యధారా నిశితాదురత్యయా దగ్ధంపథస్త త్సవయోవ
 దన్తి ॥౧౪॥ అశబ్దమస్పర్శమ రూపమవ్యయంతథా రసంత్యమగ్ధవభ్య
 యత్ । అనాద్యనన్తం మహతఃపరంగ్రువం నిచాయత స్త్వత్వముఖాత్ప్రే
 ముచ్యతే ॥౧౫॥ నాచికేతముపాఖ్యానం వ్యత్యప్రోక్తో సనాతనమ్ ।
 ఉక్త్వాశ్రుత్యావ మేధా వీట్రహ్మలోకే వఃపీయతే ॥౧౬॥ యథమంపర
 మంగుహ్యం శ్రావయేద్బ్రహ్మ సంసది । ప్రయతశ్చాద్ధికాలే వాతదానం
 త్యాయకల్పతే తదానంత్యాయ కల్పతథి ॥౧౭॥ ఇతి తృతీయాః ॥

ఇతిప్రథమాధ్యాయస్సమాప్త

అ థ క లో ప ని ష ద్వి తీ యా ధ్యాయః.

ఓం॥ పరాఞ్చిఖా నివృత్తతత్త్వయం భూస్తప్తా త్పరాబుద్ధ్యతి
 నాంతరాత్మక । కశ్చిద్ధీరః ప్రత్యేగాత్మాన మైతదావృత దక్షు రమృత
 త్వమిచ్ఛ ॥౧॥ పరాచః కామానను యన్తిబాలాస్తే పృథోర్యన్తివిత
 తస్యపాశం । అభధీరాఅమృతత్వం విదిత్వాగ్రువమధుగిషేష్విహ సప్రా
 థకాయన్తై ॥౨॥ యేనరూపంరసంగన్ధం శబ్దాస్పర్శాగ్ శ్చ మైధునాక ।
 ఏతేనైవ విజానాతి కేమత్రపరిశివ్యతేఏవితచైవతత్ ॥౩॥ స్వప్నాన్తం జా
 గరితాం తంచోభాయే నానుపశ్యతి । మహాన్తం విభుమాత్మానం మత్వా
 ధిరో సశోచతి ॥౪॥ యథమం మద్వదంపేద ఆత్మానం జీవమన్తికాత్ ।
 ఈశానం భూతభవ్యస్య నతతో విజుగుప్సతేఏవితచైవతత్ ॥౫॥ యఃపూ
 ర్వం తపసాజాత మద్భ్యుపూర్వ మజాయత । గుహంప్రవిశ్య తిక్ష్ణన్తం

యోధూతే భిర్వ్యవశ్యత ఏతదైవతతే ||౬|| యాప్రాణేన సంభవశ్య దితి
 ర్దేవతామయా! గుహం ప్రవిశ్య తిష్ఠంతీతి యోధూతే భిర్వ్యజాయత ఏత
 దైవతతే ||౭|| అరణ్యోర్నిహితో జాత వేదాగర్భభవసు భృతోగర్భిణీభిః ||
 వివేదివ ఈద్యోజాగృ వర్ధిర్న విత్తభిర్న నుష్కేభిరగ్నిః ఏతదైవతతే ||౮||
 యతశ్చోదతిసూర్యోఽ సంయత్రచ గచ్ఛతి | తం దేవాస్సస్వేప్సితాస్త
 దునాత్యైతికశ్యస ఏతదైవతతే ||౯|| యదేవేహ తదమత్ర యదమత్ర
 తదస్వహ | మృత్యోస్సమృత్య మాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి ||౧౦||
 మనసైవేదమాప్తవ్యం నేహ నానాస్తికించన | మృత్యోస్సమృత్యం గ
 చ్ఛతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి ||౧౧|| అల్లుష్టమాత్రః పురుషోమేషధ్య అత్త
 నిష్ఠతి | ఈకానోభూతభవ్యస్య నతతోవిజాగృభ్యతే ఏతదైవతతే ||౧౨||
 అల్లుష్టమాత్రః పురుషోజ్యోతిరి వాధూమకః | ఈకానోభూత భవ్యస్యస
 ఏవాద్యసతిశ్యః ఏతదైవతతే ||౧౩|| యథోదకం మగ్నేవృష్టం పర్యతే
 షవిధావతి | ఏవంధర్మాపృథక్ పశ్యంతానాను విధావతి ||౧౪||
 యథోదకం శుద్ధేభుద్ధమాసిక్తం తాదృగేవభవతి | ఏవంమునేర్వి జానత
 ఆత్మాభవతి గౌతమ ||౧౫|| ఇతివత్ససర్గః ||

పురమేకాదశ ద్వారమజస్యా వక్రచేతనః | అనుష్ఠాయ నశోచతి
 విముక్తశ్చ విముచ్యతే | ఏతదైవతతే ||౧|| హగ్నసశ్శుచిష ద్వసురస్తోమ
 సత్తోతావేదిషదతిథిర్దురోగనత | స్పష్టద్వారసద్భుత సద్యోమనదర్శాగో
 జా ఋతకా అదిజా ఋతంబృహత్ ||౨|| తీర్థ్యం ప్రాణమున్నయశ్య
 పాసం ప్రత్యగస్యతి | మధ్యేవామనమాసీనం విశ్వేదేవాతిపాసతే ||౩||
 అస్యవిప్రం సమానస్యశరీరస్థస్య దేహినః | దేహిన్విముచ్యమానస్య కిమ
 త్రవరిష్యతే ఏతదైవతతే ||౪|| నప్రాణేన నాపానైవర్త్యో జీవతికశ్యస |
 ఇహోదేగతజీవ నియన్తి నైతావుపాక్రితా ||౫|| హస్తత ఇదం ప్రవక్ష్యా
 మిగుహ్యం బ్రహ్మన నాతనమ | యథావమరణం ప్రాప్య ఆత్మాభవతి గౌ
 తమ ||౬|| యోనిమన్యే ప్రపద్యంతే శరీరత్వాయ దేహినః | స్థానిమన్యే-

సుసంయన్తి యథాకర్మ యథాశ్రుతం || ౭ || యఏషసుప్తేషు జాగర్తికా
మంకామం పురుషోనిర్నిమాణః తదేవశ్రుతం తద్భ్రష్టతదేవా మృత
ముచ్యతే | తస్మిన్లోకాశ్రితాస్సర్వేతదనాత్మేతికశ్చస ఏతదైవతత్ || ౮ ||
అగ్నిర్యథైకోభువనం ప్రవిష్టో రూపంరూపం ప్రతిరూపోబభూవ |
ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మారూపంరూపం ప్రతిరూపోబహిశ్చ ||
వాయుర్యథైకోభువనం ప్రవిష్టోరూపం రూపం ప్రతిరూపోబభూవ |
ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా రూపం రూపం ప్రతిరూపో బహిశ్చ ||
౧౦ || సూర్యోయథా సర్వలోకస్య చతుర్న లిప్యతే చాతుష్టై ర్చాప్య
దోష్టైః | ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా న లిప్యతే లోకదుఃఖేన చా
ప్యః || ౧౧ || ఏకోవశీసర్వ భూతాంతరాత్మా ఏకంరూపం బహుధా
యగ్గకరోతి | తమాత్మస్థాయేను పశ్యన్తిధీరాస్తేషాం సుఖం శాశ్వత
స్తేతరేషామ్ || ౧౨ || నిత్యోనిత్యానాంచేతన శ్చేతనానామేకో బహూ
నాన్యో విదధాతికామాన్ | తమాత్మస్థాయేను పశ్యన్తి ధీరాస్తేషాం
శాన్తిశ్శాశ్వతీనేతరేషామ్ || ౧౩ || తదేతది మన్యస్తే నిర్దేశ్యంపరమం
సుఖం | కథన్తు తద్విజానీయాంకిము భాతివిభాతివా || ౧౪ || నతత్ర సూ
ర్యోభాతి నచంద్రతారకం నేమాషిద్యతో భాన్తికుతో యమగ్నిః | తమే
వభాన్తమనుభాతి సర్వంతస్య భానాసర్వమిదం విభాతి || ౧౫ || “ఇతిపంచ
మీవబ్రీ ||

ఉద్ధృష్టమూలోఽవాక్ శాఖ ఏషోశ్వత్థ స్సనాతనః | తదేవశ్రుతం
తద్భ్రష్ట తదేవామృత ముచ్యతే | తస్మిన్లోకాశ్రితాస్సర్వే తదనాత్మే
తికశ్చస | ఏతదైవతత్ || ౧ || యదిదంకించజగత్సర్వం ప్రాణఏజతినిస్సృ
తం | మహద్భయంవజ్రముద్యతంయ ఏతద్వి దురమృతాస్తేభవన్తి || ౨ ||
భయాదస్యాగ్నిస్తపతి భయాత్తపతిసూర్యః | భయాదింద్రశ్చవాయుశ్చ
మృత్యుర్ధా వతిపంచమః || ౩ || ఇహచేదశకద్బోధం ప్రాక్కురీరస్య విద్ర
వః | తతస్సర్గేషులోకేషు శరీరత్వాయకల్పతే || ౪ || యథాభర్తేతథాత్మ
నియథాస్వప్నే తథాపితృలోకే | యథాప్రసవరీషదదృశేతథా గర్భస్య

లోకేచ్ఛాయాతపయోరివ బ్రహ్మలోకే ॥౫॥ ఇన్ద్రియాణాం పృథగ్భా
 వ ముదయాస్తమయావయత్ । పృథగ్భుత్పద్యమానానాం మత్వాధీరో
 నశోచతి ॥౬॥ ఇన్ద్రియేభ్యోవరంమహా మనసస్సత్వము త్రమం । సత్త్వా
 దధిమహానాత్వా మహతోఽవ్యక్తము త్రమమ్ ॥౭॥ అవ్యక్తాత్మపరశ్శురు
 షోవ్యాపకో లింగఏవచ । యత్క్షాత్వా ముచ్యతేజస్తరమృతత్వంచగ
 భృతి ॥౮॥ నసంద్యశేతిత్థతి రూపమస్య నచక్షుషావశ్యతికశ్చనైసం ।
 హృదామనీషా మనసాభిప్రాయ ఏతద్విదురమృతాస్తేభవన్తి ॥౯॥ య
 దావంబావతిష్ఠన్తై క్షానాని మనసాసహ । బద్ధిక్ష్మనవిశేష్టతే తామా
 హుః పరమాంగతిమ్ ॥౧౦॥ తాంయోగ మితిమస్యనైష్ఠిరామిన్ద్రి
 యధారణామ్ । అవమత్త స్రవాభవతి యోగోహి ప్రభవా వ్య
 యా ॥౧౧॥ నైవబాబానమనసా ప్రాప్తుశ్చకో నచక్షుషా । అస్తీతి
 బ్రువతోస్యత్ర కథంతదుపంభ్యతే ॥౧౨॥ అస్తీత్యేవాఽలబ్ధవ్య సత్త్వధా
 వేనహాభయోః । అస్తీత్యేవాఽలబ్ధస్య తత్త్వధావగప్రసీదతి ॥౧౩॥ య
 దాసర్వేషముచ్యన్తై కామాయే శ్యహృత్రితాః । అథమర్త్యోమృతోభవ
 త్యత్రబ్రహ్మసమత్తుతే ॥౧౪॥ యదాసర్వేద్రవిద్యన్తై హృదయశ్చేహ
 ॥౧౫॥ అథమర్త్యోమృతోభవత్యే తావదనుకాసనమ్ ॥౧౬॥ శతం
 నైకాదహృదయస్య నాద్యస్తాసాంమూర్ధా నకుభినిస్సృతైకా । తయో
 ర్భవమానున్నమృతత్వ మేతివివక్ష్యన్త్యా తత్క్రిమదేభవన్తి ॥౧౭॥ అ
 నిష్ఠమాగ్రగిర్భరుషోతరాత్పాసచాజనానాంహృదయేన్నునిష్ఠః । తంస్యా
 చ్చరీరాశ్చౌపహేస్తుష్టాదివేషికాంధే క్షేగలింవిద్యాచ్ఛ క్రమమృతంతం
 విద్యాచ్ఛక్రమమృతమితి ॥౧౮॥ మృత్యుప్రోక్తాంసచితోభ లభ్యావిద్యా
 మేతాంయోగ విధిఞ్చకృత్సం । బ్రహ్మప్రాప్తోవిరజోభూ ద్విమృత్యుర
 బ్యోజ్యేకంయో విదధ్యాత్మమేవ ॥౧౯॥ ఇతికష్టికర్త । సహనావవతు
 సహనా భవత్తనహవీర్యం కరణావహై । తేజస్వినావధీతమిదు మావిద్య
 హావహైఽహంకాన్తి క్కాన్తికాన్తిః ॥౨౦॥ *

ఇతికోతోపనిషత్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథాభర్యవేదీయ ప్రశ్నోపనిషత్.

ఓం॥ భద్రంకర్ణైభి శ్శృణుయామదేవాః । భద్రంపశ్యే మాషభి
ర్యజత్రాః । స్థితైరంగస్తప్తువాగ్ సస్తమాభిః । వ్యకేమదేవహితం య
దాయుః ॥ స్వస్తీసంధ్యోవృద్ధత్రవాః । స్వస్తీసః పూషావిశ్వవేదాః ।
స్వస్తీసస్తాత్యోః అరిష్టనైమిః । స్వస్తీనోబృహ స్పతిదదాతు ॥ ఓంశా
న్తిశ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

హరిః ఓం॥ సుకేశాచభారద్వాజః శైబ్యశ్చసత్యకామఃసార్యాయ
ణేచగార్గ్యః కౌశల్యశ్చాశ్వలాయనో భార్గవోవైదర్భిఃకబంధీకాత్యాయన
స్తేహైతే బ్రహ్మపరాః బ్రహ్మనిష్ఠాఃపరంబ్రహ్మస్వేషచూడా ఏషహవై
తత్సర్వంవత్సృతీతితేహ సమిత్పూణయో భగవన్రూపిపులద ముచస
న్నాః ॥ ౧ ॥ తాహసముషిరువాచభూయ ఏవతతసాబ్రహ్మచర్యే
ణశ్రద్ధయా సంవత్సరం సంవత్సరభ యథా కామంప్రశ్నాత్ పృచ్ఛభ
యది విజ్ఞాస్యామః సర్వంహవోవత్సృమభితి ॥ ౨ ॥ అథకబంధీకాత్యాయన
ఉపేత్యప్రవృద్ధభగవత్కవతోహవాభిమాప్రజాఃప్రజాయ నైభితి॥ ౩ ॥ తస్మై
సహూవాచప్రజాకా మోవైప్రజాపతిః సతపోతవ్యతసతప స్తప్త్యాస
మిధునముత్పాదయతే । రయింవ ప్రాణంచేత్యేతామే బహుధాప్రజాః
కరిష్యతభితి ॥ ౪ ॥ ఆదిత్యోహవైప్రాణోరయిరేవ చన్ద్రమాఃరయిర్వా
ఏతత్సర్వంయన్తూతంచామూర్త ఇతస్మాన్తూర్తి కేవరయిః॥ ౫ ॥ అథాది
త్యుడదయస్యత్ప్రాచీందిశంప్రవిశతితేనప్రాచ్యాప్రాణాణాంరక్షిషుసన్నిధ
తే । యద్దక్షిణాం యత్రోతీచీం యదుదీచీం యదభోయదూర్ధ్వం యద
స్తరాదిశోయత్సర్వం ప్రకాశయతితేనసర్వాప్రాణాణాం రక్షిషుసన్ని
ధతే ॥ ౬ ॥ సఏషవై శ్వానరోవిశ్వ రూపఃప్రాణోగ్నిరుదయతే తజేత
దృచాఘృక్రమ్ ॥ ౭ ॥ విశ్వరూపంహరిణంచాత వేదసంపరాయణంజ్యో
తికేఽం తపన్తం । సహస్రరక్షిశ్చతథా వర్తమానఃప్రాణః ప్రజానాము
దయత్యేషసూర్యః ॥ ౮ ॥ సంవత్సరోవైప్రజాపతి స్తస్మాయనేదక్షిణం

చోత్తరంచతశ్చేహవైతదిష్టాపూరే కృతమిత్త్యపాసతే తేచాక్ష్రీమన
మేవలోకమభిజయంతేతవీవపునరావర్తంతేతస్మాదతేముషయఃప్రజాకా
మాదక్షిణం ప్రతిపద్యంతే ఏషహవైరయిర్యః పితృయాగః॥౯॥ ఆభోత్తరే
ణతవసామ్రత్నావ ధ్యేణశ్రద్ధయావిద్య యాత్వానమన్విహ్వాదిత్యవభిజయంతే
ఏతదైవప్రాణానామాయతనమేతదమృతమభయమేతత్పరాయణమేతస్మా
న్నపునరావర్తంతఇత్యేషసరోధఃపదేషశ్లోకః॥౧౦॥ ఇచ్చపాదంపితరంచా
దకాకృతిందివఆహుఃపరేఅర్థేపురీషిణం అభేమే అన్యథివగేవిచక్షుణంసప్త
చక్రేషదర అహురర్పితమితి ॥౧౧॥ మాసోవైప్రచాపతి స్రస్యకృష్ణశ్చ
ఏణిరయఃశుక్లఃప్రాణస్తస్మాదేతే ఋషయశ్శుక్లజష్టిం కుర్వంతితర ఇత
రస్త్రిక్ ॥౧౨॥ అహూరాత్రోవై ప్రచాపతి స్రస్యాహదేష ప్రాణోకా
క్రీడేవరయఃప్రాణంవా ఏతేప్రసహందన్తి యేదివారత్యాసంయుజ్యంతే
బ్రహ్మచర్యమేవతద్యవ్రాతౌ రత్యాసంయుజ్యంతే ॥౧౩॥ అన్నంవైప్ర
చాపతి స్రతోహవైతదేతస్తస్మాదిహః ప్రజాఃప్రజాయంతఇతి ॥౧౪॥
తశ్చేహతప్రచాపతి ద్రవిచ్చరన్తితేమధునముత్పాదయంతే । తేషా
మేవైష బ్రహ్మలోకోయేషాంతవిబ్రహ్మచర్యం యేషుసశ్యం ప్రతిష్ఠితం
౧౫ తేషామసావంతో బ్రహ్మలోకోన యేషుజిహ్మవస్యగం సమాయా
ంతే ॥౧౬॥ ఇతిప్రథమః ప్రశ్నః

అభివ్యవేది ధార్గవోవైద్యః పత్రచ్చ । భగవతః త్యేవకేవాః
ప్రజావిధారయంతేతర ఏతగ్రహశయంతేః పునరేహంచరిష్టఇతి॥౧॥
తస్మైసమూవాచా కాశోహవా ఏషజేవోవాయరగ్ని రావఃపృథివీ
వాత్మసశ్చ క్షుశ్చోగ్రంబతే ప్రకాశ్యాభివదన్తివయమేత ద్భూమవ
జ్జేత్య విధారయామః ॥ ౨ ॥ తాకవరిష్టః ప్రాణతివాచ । మా
మోహమాపద్యథా హమేనైతత్ పంచధాత్వానం ప్రవిభజ్యైత
ద్భూమవక్ష్యమ్య విధారయామితి ॥ ౩ ॥ తేచక్రద్ధానా బధూ
ళః సోభిమానాదూర్ధ్వముత్కాగ్రిమర ఇవతన్తిన్ను త్కాగ్రిమత్యభేతరే
సర్వమో త్కాగ్రిమన్తేతన్తిగ్ శ్చప్రతిష్ఠ మానేసర్వఏషప్రాతిష్ఠన్తేరద్య

భామషీకా మధుకరరాజాన ముత్కామస్తం సర్వాఏవోత్కామస్తే
తస్మిన్ శ్చ ప్రతిష్ఠమానే సర్వా ఏవప్రాతిష్ఠస్త ఏవంవాత్సనశ్చతుః శ్రో
త్రంబతేప్రీతాః ప్రాణంస్తున్వన్తి || ౪ || ఏవోగ్నిస్తపత్యైవసూర్య ఏవప
ర్జన్యోమఘవా నెవవాయురేవ పృథివీరయిర్దేవః సదసచ్ఛామృతశ్చ
యత్ || ౫ || అరాభవరథనాభాప్రాణేసర్వం ప్రతిష్ఠితం | ఋహాయ
జాగ్షీసామాని యజ్ఞఃక్షత్రంబ్రహ్మచ || ౬ || ప్రజాపతిశ్చరసిగర్భేత్వ
మేవప్రతిజాయసే | తుభ్యంప్రాణ ప్రజాన్వీమబలిం హరన్తియఃప్రా
ణైః ప్రతితివస్తి || ౭ || దేవానామసివహ్నితమః పితౄణాంప్రథమాస్వ
ధా | ఋషీణాంచరితం సత్య మధర్వాంగిరసామసి || ౮ || కస్త్రీస్తన్వం
ప్రాణతేజసార్ధద్రోసి పరిరషీతా త్వమస్తరితే చరసిసూర్యస్తవం జ్యో
తిషాంపతిః || ౯ || యదాత్వమభివర్షస్యధేమాః ప్రాణతేప్రజాః | అనన్త
రూపా స్త్రిష్టన్తి కామాయాన్నంభవిష్యతీతి || ౧౦ || వ్రాత్యస్తవం ప్రాణై
కఋషిరత్రా విశ్వస్య సత్పతిః | వయమాద్య స్వదాతారః పితౄన్వంమా
తరిశ్వనః || ౧౧ || యాతేతనూ ర్వాచిప్రకృష్టితాయాశ్రోత్రేయాద
చక్షుషి | యాచమనసిసన్తతాశివాంతాంకురుమోత్కామిః || ౧౨ || ప్రా
ణస్యేదంబవశేసర్వం త్రిదివేయత్ప్రతిష్ఠితం | మాతేవపుత్రాణరక్షస్వ శ్రీశ్చ
ప్రజ్ఞాంచవిధేహినఇతి || ౧౩ || ఇదిద్వితీయఃప్రశ్నః ||

అథహౌనంకౌశల్యశ్చ శ్వలాయనఃప్రచచ్చ | భగవత్కరుపేష
ప్రాణోజాయతే కథమాయాత్యస్త్రిం చ్ఛరీర అత్కానంవాప్రవిభజ్య
కథంప్రాతిష్ఠతేక నోత్కామతేకథం బాహ్యమభిధతై కథమధ్యాత్మమితి ||
౧ || తస్మైసహవాచాతిప్రశ్నాక్ పృచ్ఛసిబ్రహ్మిష్టోసీతి తస్మాతైహం
బ్రవీమి || ౨ || అత్తనపేషప్రాణోజాయతే | యధైహపురుషేచ్ఛాయై
తస్మిన్నేత దాతేతంమనోకృతే నాయాత్యస్త్రించ్ఛరీరే || ౩ || యథాసనూ
దే వాధిక్యతాన్వనియతై | ఎతాన్గ్రామానేతాక్ గ్రామాసధిష్ఠ
స్వత్యైవమే వైషప్రాణః ఇతరాప్రాణాక్ పృథక్పృథగేవసన్నిధతై ||
౪ || పాయూపస్థేప్రానంబ్రహ్మ శ్రోత్రేముఖనాసికాభ్యాం ప్రాణస్త్వి

యం ప్రాతిష్ఠ తేమధ్యేకుసమానః । ఏష హ్యేదధుతమన్నం కమంశయ
 తిత్తస్మాదేతా స్సప్తార్చిషో భవన్తి॥౫॥ హృది హ్యేష ఆత్మా అత్రైతజక
 శతం నాదీనాంతాసాంశతం శతమేకైకస్యోరీచ్యానప్రతిధ్వానప్రతిగి ప్రతి
 శాఖానాదీసహస్రాణి భవన్త్యాసువ్యాసశ్చరతి॥౬॥ అతైకయోర్ధ్వతిదానః
 పుణ్యేనపుణ్యం లోకం నయతిపాపేనపాపము భాభ్యామేవ మనుష్యలో
 కం ॥౭॥ అదిత్యోహవైచాప్యః ప్రాణతిదయత్యేష హ్యేసంచాక్షుషం
 ప్రాణమనుగృహ్యః । పృథివ్యాంయాదేవతానైషాపురుషస్యా పానమ
 వత్సభ్యావైరా యదాకాశస్స సమానోవాయుర్వాన్యః ॥౮॥ తేజోహ
 వైతిదానస్త ప్రాచవకాస్తతేజాః । పునర్భవమింద్రియైర్భవసి సంపద్య
 మానైః ॥౯॥ యచ్చిత్తస్తేనైష ప్రాణమాయాతిప్రాణస్తే జసాయతః
 సహస్రనాయథా సంకల్పితం లోకం నయతి ॥౧౦॥ యఏవంవిధ్వాక్ప్రా
 ణంవేద । సహస్యప్రజాహీయతేఽమృతోభవతి తదేషశ్లోకః ॥౧౧॥ ఉ
 త్పత్తిమాయతింస్థానం విభుత్వంనైవపచ్చథా । ఆధ్యాత్మంనైవప్రాణ
 స్య విజ్ఞాయా మృతమక్షుతే విజ్ఞాయామృతమక్షుత ఇతి ॥౧౨॥ ఇతి
 త్పరీయఃప్రశ్నః॥

౬౦॥ అభవైసంసారాయణే గార్గ్యఃప్రపచ్చ । భగవన్నేత
 స్త్రిపురుషేకాని స్వపన్తికాస్యస్త్రికాకాగ్రతికతర ఏషదేవస్యప్యాకప
 త్యతికస్యైతత్పుణం భవతికస్త్రిన్ము సర్వేసంప్రతిష్ఠితాభవన్తి ॥౧॥ త
 స్సైసహవాచయథాగార్గ్య మరీదయోర్కస్యా స్తంగభృతః సర్వా
 ఏతస్మిన్తేజోమణ్డలకీభవన్తి । తాఃపునః పునరుదయతః ప్రచరంత్యేవం
 హవైతత్సర్వం పరేదేవ మనస్యేకీభవతి । తేనతత్త్వేకపురుషోఽశ్రుగో
 తిసవశ్యతి సజీఘ్రి సరసయతే నస్పృశతే నాభివదతేనాదత్రేనానన్దయ
 తేనవిస్మయతేన యాయతేస్వపి రీర్యాచక్షతే ॥౨॥ ప్రాణాగ్నయ ఏతై
 తస్త్రికపురేకాగ్రతి । గార్హవత్యోహవా ఏషోహనోవ్యానో న్వాహార్య
 పవనో యగ్ధార్హపత్యాత్మదేయతేప్రణయ నాదాహవసీయః ప్రాణః॥
 ౩॥ యదుచ్చ్యాసనిశ్వా సారేతావాచులీనమం నయతీననమానః । మ

నోహవావ యజమాన ఇష్టఫలమేహోదానస్స ఏనంయజమాన మహారహ
 ర్భిష్ణగమయతి ||౪|| అత్రైషదేవస్సప్షే మహిమానమనుభవతి |య
 ద్దృష్టందృష్ట మనుపశ్యతి శ్రుతంశ్రుతమేవార్థ మనుశ్యతోతి దేశదిగ్నైరై
 శ్చ ప్రత్యనుభూతం పునఃపునః ప్రత్యనుభవతి దృష్టంచాదృష్టంచ శ్రుత
 ఛాన్ శ్రుతఞ్చానుభూతఞ్చా ననుభూతఞ్చ సర్వంపశ్యతి సర్వంపశ్యతి||
 ౫|| సయదాతేజసాభి భూతోభవతి | అత్రైషదేవస్సప్షేషాన్ పశ్యత్య
 ధ తదైతన్మించ్చరీరే ఏతత్సుఖంభవతి ||౬|| సయధాసోమ్యవయాంసి
 వాసోవృతం సంప్రతిష్ఠనై | ఏవంహవై తత్సర్వం పరఆత్మనిసం ప్రతిష్ఠ
 తే ||౭|| పృథివీదపృథివీ మాత్రాచాపశ్చాపోమాత్రాచరేణశ్చ తేజో
 మాత్రాచ వాయుశ్చవాయుమాత్రాచా కాశశ్చాకాశ మాత్రాచచక్షు
 శ్చద్రష్టవ్యం చశ్రోతంచ శ్రోతవ్యంచఘ్రీణంచ ఘ్రీతవ్యంచరసశ్చరసయి
 తవ్యంచ త్వక్పస్పర్శయితవ్యంచవాక్య వక్తవ్యంచ హస్తాచాదాతవ్యం
 చోపస్థశ్చా నస్తయితవ్యఞ్చపాయశ్చ విసర్జయితవ్యఞ్చపాదాచగ్నవ్యం
 చమనశ్చ మస్తవ్యంచ బుద్ధిశ్చబోధవ్యం చాహంకారశ్చాహంకరవ్యఞ్చ
 చిత్తఞ్చచేతయితవ్యఞ్చ తేజశ్చవిద్యోత యితవ్యంచ ప్రాణశ్చవిధారయి
 తవ్యంచ ||౮|| ఏషహిద్రష్టాస్పృష్టా శ్రోతాఘ్రీతారసయితామస్తాబో
 ధ్ధాక ర్తావిజ్ఞానాత్మా పురుషః | సపరేక్ష రేఆత్మ నిసంప్రతిష్ఠతే ||౯|| పర
 మేవాత్మరంప్రతిపద్యతేసయోహవై తదచ్ఛాయమశరీరమలోహితంశుభ్రమ
 త్మరంవేదయతే యస్తుసోమ్య | ససర్వజ్ఞ స్సర్వాభవతి తదేషశ్లో
 కః ||౧౦|| విజ్ఞానాత్మాసహదేవై శ్చసర్వైః ప్రాణాథూతానిసం ప్రతి
 ష్ఠన్తియత్ర | తదత్మరంవేదయతేయస్తుసోమ్యససర్వజ్ఞ స్సర్వమేవావి
 వేశేతి ||౧౧|| ఇతి చతుర్థఃప్రశ్నః||

ఓం|| అథహైనం నైభ్య సుత్యకామఃపప్రచ్ఛ|సయోహవై తద్భ
 గవన్తనుష్యేషు ప్రాయణాస్త మోంకారమధిధ్యానిత | కతమంశా
 వసతేనలోకంజయతీతి ||౧|| తస్మైసహవాచ|ఏతదైస్సత్యకామపరఞ్చ
 పరఞ్చబ్రహ్మయదోంకార ప్రప్లాద్విద్వానేతేనై వాయతనే నై కతరమస్మై

తి || ౨ || సయశ్శ్యోకమాత్ర మభిధ్యాయిత సతేనైవ శంపేదిత స్మార్తమే
వజగత్యా మభిసంపద్యతే | తస్మహ్ మనుష్యలోక ముపనయ నైసతత్రత
పసాబ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయాసంపన్నో మహిమాన మనుభవతి || ౩ || అథ
యదిద్విమాత్రేణ మనసిసంపద్యతే సో నైతత్తం యజ్ఞాభిరుష్ణీయతే | ససా
మలోకం ససామలోకే విధూతి మనుషూయ పునరావర్తతే || ౪ || యః
పునరేతన్ని మాత్రేణైవ మిత్యేతేనైవాక్షరేణ వరంపురుష మభిధ్యాయిత
స తేజసిసూర్యసంపన్నః | యథాపాచోదర స్వచ్ఛాపిన్దువ్యత
ఏవంహవై స పాప్తనా వినిర్ముక్తః ససామభిరుష్ణీయతే | బ్రహ్మలోకం
సవీతస్సాక్షీకథునా శృరాశృరం పురిశయం పురుషమీక్షతే | తతశ్శాశ్వాకా
భవతః || ౫ || తిస్రోమాత్రా మృత్యుమత్యం ప్రయక్తా అన్యత్యక్తా అన
ప్రయక్తాః | క్రియాసు బాహ్యభ్యంతర మధ్యమాసు సమ్యక్ప్రయక్తా
సునకంపరేక్షాః || ౬ || ఋషిరేతం యజ్ఞాభిరస్త రిక్షంససా మభ్యుత్తర్యు-
వయో వేదయన్తే | తమోక్తాకేతైవా యతననాన్యేన విద్వాన్య
త్తచ్ఛాస్తసజర మమృతమభయంఽరంజేతి || ౭ || భవంపమః ప్రశ్నః.

ఓం || అథహైవంసుకేకాభారద్వాజఃపరబ్రహ్మభగవత్ హిరణ్యనాభః
కాశల్యోరాజపుత్రో మాముషేత్యైతం ప్రశ్నమవ్యచ్చగే | మోక్షకలం
భారద్వాజపురుషంవేత్థ తమహంజమార వజ్రువం నాహమిమంవేద య
ద్యహమిమమవేదిషం కథంలే నావశ్యమితి సమూలోవా ఏవకలిమవ్యతి
యోఽన్యగమభివదతి తస్మాన్నాత్మైః వ్యచ్చగంచత్తు సమోష్టింకథమాను.
హ్యుపపద్రాజితంత్యాపుచ్ఛ మిక్వాసోల్లరుష ఇతి || ౮ || తస్మైసమూ
వాచ | ఇహైవా నకృరీతే సోవ్యసపురుషో యస్మిన్నేతాః మోక్షకలం
ప్రభవన్తి || ౯ || సతత్యంపత్ర | కస్మిన్నహమత్రాస్త తత్రాహం
త్రిభవిష్యామి కస్మిన్వా ప్రతిష్ఠితే ప్రతిష్ఠాస్యామితి || ౧౦ || సప్రాణంసం
జత ప్రాణాచ్చిద్ధాంశం వాయుర్జ్యోతి రాసః సృణిష్య్రియం | మహాఽ
న్నమన్నాద్వ్యగత ఏషమహ్నిః | కర్మలోకాలోకేషుచనామచ || ౧౧ || సయ

భేదానద్యస్సన్తమానాః సముద్రాయణా స్సముద్రం ప్రాప్యాస్తం గ
 చ్చన్తి భిద్యేతే తాసాం నామరూపే సముద్రఇత్యేవం ప్రోచ్యతే ఏవమే
 వాస్య పరి ద్రష్టు రిమాహ్లోడశకలాః పురుషాయణాః పురుషం ప్రాప్యా
 స్తంగచ్ఛన్తి భిద్యేతే తాసాంనామరూపే పురుష ఇత్యేవం ప్రోచ్యతే స
 ఏహ్లోకలోఽమృతోభవతి తదేషశ్లోకః ॥౫॥ అరాభవరథనాభౌ కలాయ
 స్త్రిప్రతిష్ఠితాః । తంవేద్యం పురుషంవేద యథామావోమృత్యుః పరి
 వ్యథా ఇతి॥౬॥ తాన్తోవాచై తావదేవాహమే తత్పరం బ్రహ్మవేదనా
 తః పరమస్తీతి ॥౭॥ తేతమర్చయన్త స్త్వంహీనః పితాయోస్సాక మవి
 ద్యాయాః పరంపారం తారయన్తీతిసమః పరమ ఋషిభ్యోనమః పరమ
 ఋషిభ్యః ॥౮॥ ఇతిషష్ఠఃప్రశ్నః॥ భద్రంకణేభిరితిశాంతిః.

ఇతి ప్రశ్నోపనిషత్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమఃపారిఃఓం.

ముండకోపనిషత్ అధ్యాయము.

భద్రంకణేభిరితిశాంతిః

ఓం॥ బ్రహ్మదేవానాం ప్రథమస్సంబధూవ విశ్వస్యకర్తాభువన
 స్యగోప్తా సబ్రహ్మవిద్యాంసర్వవిద్యాప్రతిష్ఠామ ధర్వాయ శ్శ్రుతౌతా
 యప్రాహ ॥౧॥ అధర్వణేయాం ప్రవదేత బ్రహ్మధర్వతాం పురోవా
 చాంగిరే బ్రహ్మవిద్యాం సభారద్వాజాయ సత్యవాహాయ ప్రాహభా
 రద్వాజోఽగ్గిరసేపరావరాం ॥౨॥ శౌనకోహవైమహాశాలోఽగ్గిరసంవిధి
 వదువసస్మః ప్రపచ్ఛక్స్మిన్నభగవోవిజ్ఞాతే సర్వమిదం విజ్ఞాతంభవతీతి॥
 ౩॥ తస్మైసహవాచ । ద్వేవిద్యేవేదితవ్య ఇతిహస్యయద్యప్రావిదోవద
 న్నిపరాచైవాపరాచ ॥ ౪ ॥ తత్రాపరాఋగ్వేదోయజుర్వేదస్సామ
 వేదోఽధర్వవేదశ్శితౌకలో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛందోబోధిషమితి॥

అథవరాయయా తదక్షరమధిగమ్యతే || ౫ || యత్తదక్షతశ్చమగ్రాహ్యమ
గోత్ర మవర్ణమచక్షుశ్చోక్రితం తదపాణిపాదం నిత్యంవిభుంసర్వక
తం సుసూక్ష్మంతదవ్యయం యద్భూతయోనిం పరివశ్యన్తిరీరాః || ౬ ||
యథోర్జనాభిః సృజతే గృహ్లాతేచ యథాపృథివ్యా మోషధయః సంభ
వన్తి | యథాసతః పురుషాత్కేశలోమాని తథాక్ష రాశ్చంభవతీహవి
శ్వం || ౭ || తపసాచీయతేబ్రహ్మ తతోఽస్మదభిజాయతే | అన్నాత్పా
ణోమనఃసత్యం లోకాఃకర్తసుచాస్మతం || ౮ || యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిద్య
స్సజ్ఞానమయఃతపఃతస్మాదేతద్భ్రష్మానామ రూపమస్మచ్చాయతే || ౯ ||
ఇతి వ్రథమముండక వ్రథమఃఖండః ||

ఓం || తదేతస్సత్యం మన్తేషుకర్తాణి కవయోయాస్యపశ్యంతాని
త్రేతాయాంబహుధా సన్తతాని | తాన్యాయచరణనియతం సత్యకామా
ఏవమఃపద్రాస్సుశృణోస్యలోకే || ౧ || యదాదేలాయతేహ్యచ్ఛి సుమిథే
హవ్యవాహనే | తదాజ్యథాగావన్తరేకాహుతీః ప్రతిపాదయేద్భ్రీధ
యాహుతమ్ || ౨ || యస్యాగ్నిహోత్రమచర్షమచార్షమాస మచాతు
ర్వాశ్చమనాగ్రయగ మతిథివర్జితంచ | అహుతమనైశ్వరేవ మవిధినాహు
త మాసప్రమాంస్తస్యలోకాకాహినన్తి || ౩ || కాలికరాత్రవమనోజ
వాచ సులోహితా యాచసుధూమ్రవర్ణా | స్ఫులింగివీశ్వరూపీచ కేవీ
లేలాయమానా ఇతిసప్తవిధ్యాః || ౪ || ఏలేషుయశ్చరతేభ్రాజ మానే
షుయధోకాలం చాహుతయో హ్యచరాణ్యక | తంసయన్త్రేతాస్మా
న్యస్య రత్నయోయత్రజీవానాం పతికోఽధివానః || ౫ || ఏహ్య
హోతమాహుతయస్సువర్చసః సూర్యస్యరత్నీధిర్యజమానంబహున్తి | ప్రి
యంవాచమధి వదత్కౌఽర్చయన్త్య ఏవవిఃప్రగృహ్యన్సృశో బ్రహ్మలో
కః || ౬ || శ్లవాహ్యతేఅదృధా యజ్ఞయాపాఅహ్వాదశోక్త మకరం
యేషుకర్త | ఏతచ్ఛ్రేయోయేఽధినందన్తిమూధా జరామృత్యుశ్చత్రసగే
వాపియన్తి || ౭ || అవిద్యాయామన్తరేవ ర్తమానాః స్వయంధీరాఃపండి
తం మన్తమానాః | జంతుమంతువాః పక్షిణు నిమగ్నానా మనేకాః

నీయమానాయథాధాః || ౮ || అవిద్యాయాంబహుధావర్తమానా వ
యంకృతార్థా ఇత్యభిమన్యన్తిబాలాః | యత్కర్మిణోన ప్రవేదయన్తి
రాగా త్రేనాతురాః క్షీణలోకాశ్చ్యవన్తే || ౯ || ఇష్టాపూర్తంమన్య
మానావరిత్యం నాన్యచ్ఛ్రేయోవేదయన్తైరద్రమాధాః | నాకన్యస్యప్తే తేసు
కృతేననుభూత్వేమంలోకం హీనతరభాన్తి విశంతి || ౧౦ || తదశ్శ్రద్ధేయే
హ్యుపవసన్త్యగజ్యేశాంతా విద్యాంసోభాక్షచర్యాంచరన్తః | సూర్య
ద్వాదశేతేవిరజాః ద్రయాన్తియత్రామృతస్సపురుషో హ్యవ్యయా
త్మా || ౧౧ || పరీక్ష్యలోకాన్కర్మచితాన్ బ్రాహ్మణోనిష్ఠేదమాయా
న్నాన్యకృతఃకృతేన | తద్విజ్ఞానార్థంసగురు మేవాభిగచ్ఛేత్సమిత్రాణి
శ్రీతియంబ్రహ్మనిత్యం || ౧౨ || తస్మైసవిద్యానుపసన్నాయ సమ్యక్
చ్ఛ్రీశాన్తచిత్తాయ శమాన్వితాయ | యేనాత్మరంభరుపంవేదసత్యం ప్రో
వాచతాంతత్వతో బ్రహ్మవిద్యామ్ || ౧౩ || ఇతి ద్వితీయఃఖండః || ఇతి
ప్రథమముండకం ||

హరిఃఓం || తదేతత్సత్యం యథాసుప్తీస్తాత్పావ కాన్విస్ఫులి
క్లాః సహస్రశఃప్రభవన్తైసరూపాః | తథాక్షరాన్విహాసోన్మయభావాః
ప్రజాయన్తైతత్రవైవాపియన్తి || ౧ || దివ్యోహ్యమూర్తః పురుషస్సదా
హ్యభ్యస్తరోహ్యజః | అప్రాణోహ్యమనాశ్శుభ్రో హ్యక్షరాత్పురతః
పరః || ౨ || ఏతస్మాజ్జాయతేప్రాణో మనసద్వేన్ద్రియాణిచ | ఖంబాయుర్జ్యో
తిరాపః పృథివీవిశ్వస్యధారిణీ || ౩ || అగ్నిర్మూర్తా చక్షుషీచ స్త్రిశూర్యాచి
శశ్శ్రీతైర్వాగ్వివృతాశ్చ వేదాః | వాయుఃప్రాణో హ్యదయం విశ్వమన్య
పద్భ్యంపృథివీ హ్యేషసర్వ భూతాంతరాత్మా || ౪ || తస్మాదగ్నిస్స మిథో
యస్యసూర్యఃసోమాత్పర్జన్య ఓషధయఃపృథివ్యాం | పుమాన్తేతస్సించి
యోషితాయాం బహ్వీఃప్రజాః పురుషాత్సం ప్రసూతాః || ౫ || తస్మాద్భువ
స్సామయజాంషివీతాయజ్ఞాశ్చ సర్వేక్రతవో దక్షిణాశ్చ | సంవత్సరం
చయజమానశ్చ లోకాఃసోమో యత్రపవతే యత్రసూర్యః || ౬ || తస్మా
చ్ఛదేవా బహుధాసం ప్రసూతాః సాధ్యమనుష్యాః పశవో వయాంసి |

ప్రాణాపానావ్రహ్మాయనా తపశ్చక్రధా సత్యంబ్రహ్మచర్యం విధిశ్చ॥
 ౭ ॥ సప్తప్రాణాః ప్రథవన్రిస్తాశ్చ ప్తార్చిష స్సమిధస్సప్తహో
 మాః|సప్తభిమేలోకా యేషు చగన్రిప్రాణా గుహశయా నిహితా సప్త
 సప్త ॥౮॥ అతస్సము ద్రాగిరయశ్చ సర్వేస్తా త్స్యందనే సిద్ధ వస్స
 ర్వయాపాః | అతశ్చ సర్వాఽపథ యోగశ్చ యేనై వభూతై స్త్రిక్షతే
 హ్యస్తరాత్మా ॥౯॥ పురుషం వేదంశ్చ్యం కర్తవ్యేబ్రహ్మ పరామృతం|
 ఏతన్యో వేదః హితంగుహాయాంసో విద్యాగ్రన్ధిం వికిరీహసోవ్య ॥౧౦॥
 ఇతివ్రతీయ ముండకో ప్రథమః శంకః॥

ఓం॥ అవిస్మయహితం గుహచరంనామ వహత్పదమతై శ్రితశ్చమ
 ర్పితం | ఏవత్ప్రాణస్త్రిమిషశ్చ యతే తక్షానధ సదసద్వర్త్యం పరంవి
 జ్ఞానాద్యద్యుతిత్యం ప్రకానాం ॥౧॥ యదర్చిషద్య రణుభ్యోనయ స్త్రి
 లోకానిహితాలోకినశ్చ | తదేత దక్షరంబ్రహ్మ సప్రాణస్తమ వాత్మ
 నః | తదేత త్సత్యంతదమృతం తద్వేద్యత్యం సోవ్యః ॥౨॥ ధన్వర్ణహీ
 త్వపనిషదంమహ స్త్రంశరంహ్య పానాశీతం సన్ధియత | అయవ్య
 తద్భాగవతేన తేతసాలత్యం తేతవాత్మరం సోవ్యః ॥౩॥ ప్రణవోధ
 నశ్చరోహ్యత్వా బ్రహ్మతల్లత్యమ్యతే | అప్రమతేన వేద్యం శరవ
 త్తన్యయోధవే ॥౪॥ యస్త్రిద్యుః పృథివీరాస్త్రీక్షమాతం మనస్సహ
 ప్రాతైశ్చసర్వైః | తమేనైకం జానథలత్వా నమస్యవాచో విముంచథ
 ఆమృతశ్చైవసేతుః ॥౫॥ ఆరాభవరథనాథో సంహతా యత్రనాద్యః |
 సమహంతశ్చరతే బహుథాజాయమానః | ఓమిత్యేకంధ్యాయథ ఆత్మా
 సంస్వస్తివః పారాయ తమసః పరస్తాత ॥౬॥ యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిద్య
 నైవమహిమాభువి | దివ్యేబ్రహ్మపురే హ్యేవన్యోమన్మాత్మాప్రతి
 స్థితః | మనోమయః ప్రాణశరీరసేతా ప్రతీతితోన్న హృదయం సన్ని
 ధాయ | తద్వజ్ఞానేన పరిపశ్యన్తిధీరా ఆనందరూపమమృతం యద్విధా
 తి ॥౭॥ భిద్యతేహృదయ గ్రన్థిభిద్యతై సర్వసంశయాః | క్షియన్తరాగ్న
 ర్హృది తద్విద్యన్తే వరావరే ॥౮॥ హిరన్మయే వశోశే విరజం

బ్రహ్మనిష్కలం । తచ్చభ్రం జ్యోతిషాంజ్యోతి స్తద్యదాత్త విదోవి
 దుః ॥౯॥ సతతసూర్యో భాతినచస్త్రాకరం నేమావిద్యతోభా నికు
 తోయమగ్నిః । తమేవభాస్త మనుభాతినర్వంతస్యభాసా సర్వమిదంవిభా
 తి ॥౧౦॥ బ్రహ్మేదేదమమృతం పురస్తాత్ బ్రహ్మపశ్చాద్భ్రహ్మదక్షిణ
 తశ్చోత్తరేణ । అథశ్చోర్ధ్వంచప్రసృతం బ్రహ్మేదేదం విశ్వమిదం వరి
 త్తం ॥౧౧॥ ఇతిద్వితీయ ముండకే ద్వితీయఃఖండః । ఇతిద్వితీయముండకంస
 మాప్తం.

హరిఃఓం॥ ద్వాసుపర్ణాసయుజా సఖాయాసమానం వృక్షంపరి
 వస్వజాతే । తయోరస్యః పిష్టలంసాద్వద్వత్త్య నశ్నన్నన్యోఽభిచాకశీ
 తి ॥౧॥ సమానేవృక్షే పురుషోనిమగ్నోఽనీకయాశోచ తిముహ్యమానః ।
 జుప్తంయదా వశ్యత్యన్యమీశ మస్యమహిమాన మితివీతశోకః ॥౨॥ య
 దావశ్యః పశ్యతేరుక్తనర్థం కర్తారమీశం పురుషం బ్రహ్మయోనిం । త
 దావిద్వాత్ పుణ్యపాపే విధూయనిరంజనః పరమంసావ్యముపైతి ॥౩॥
 ప్రాణోహ్యేషయస్సర్వ భూతైర్విభాతి విజానన్ విద్వాత్ భవతేనాతి
 వాదీ । ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతిః క్రియావానేష బ్రహ్మవిదాంపరిష్ఠః ॥౪॥
 సత్యేనలభ్య స్తపసాహ్యేష ఆత్మాసమ్యజ్ఞానేన బ్రహ్మ చర్మణిత్వం ।
 అస్తకృరీరే జ్యోతిర్మయోహి శుభ్రో యం పశ్యంతి యతయః క్షీణ
 దోమాః ॥౫॥ సత్యమేవ జయతే నాస్యతం సత్యేన పంథా విత
 తోదేవ యానః । యేనాక్రమ స్త్యృషయో హ్యప్రకామా యత్ర
 తత్సత్యస్య పరమం నిధానం ॥౬॥ బృహచ్చతద్దివ్య మచింత్యరూపం
 సూక్ష్మచ్చతతూత్మ తరంవిభాతి । దూరాత్సుదూరే తదిహం నైకేచ పశ్య
 త్సిన్ధవోవని హీతంగుహాయాం ॥౭॥ సచక్షుషాగృహ్యతే నాపివాచానా
 నైర్దేవైస్తపసాకర్తృణావా । జ్ఞానప్రసాదేన విశుద్ధసత్వస్తతస్తుతం
 పశ్యతేనిష్కలం ధ్యాయమానః ॥౮॥ ఏవేణురాత్మాచేతసా వేదితవ్యో
 యస్మిన్ ప్రాణఃపంచధాసం వివేక । ప్రాణైశ్చిత్తం సర్వమోతంప్ర
 జానాంయస్మిన్ విశుద్ధేవిభవత్యేష ఆత్మా ॥౯॥ యంయంబోకం మనసా

నంవిభాతి విశుద్ధసత్త్వః కామయతే యాంశ్చ కామాకా | తంతంలాంకం
జయతేతాంశ్చ కామాంస్త స్సాదాత్మజ్ఞం హ్యగృయేద్భూతికామః ||
౧౦|| ఇతి తృతీయముండక ప్రథమఃఖండః ||

ఓం || సవేదై తత్సరమం బ్రహ్మధామయత్ర విశ్వంఃహితం భాతి
శుభ్రం | ఉపాసతే పురుషంయే హ్యకామాస్తేశుక్ర మేతదతివర్తన్తిధీ
రాః || ౧ || కామాకాయః కామయతే మన్యమానః సకామభిర్దాయతే
తత్రతత్ర | పర్యాప్తకామస్యకృతాత్మ సస్తుక్షహైవసర్వే ప్రవిలియన్తికా
మాః || ౨ || నాయమాత్మాప్రవచనేనలభ్యో నమేధయా నబహునాశ్రు
తేన | యమేవైవప్యణుతేనేనలభ్యస్తస్యైష ఆత్మాప్యణుతే తనూం
స్వామ్ || ౩ || నాయమాత్మబలహీనే నలభ్యోనచ ప్రమాదాత్తేషసోవాప్య
లింగాత్ | ఏతైరుపాద్యైర్యతే యస్తువిద్వాంస్తస్యైష ఆత్మవిశతే
బ్రహ్మధామ || ౪ || సంప్రాప్త్యై నమృతయోజ్ఞాన తృప్తాః కృతాత్మానో
వీతరాగాః స్రుశాన్తాః | తేనర్వగంసర్వతః ప్రాప్యధీరాయక్రాన్తాన
స్సర్వమేవావిశన్తి || ౫ || తేదా న విజ్ఞానసుసంస్థితాత్థాస్సన్యాసయోగాద్య
తయశ్శుద్ధసత్త్వాః | తేబ్రహ్మలోకేభువరాన్తకాలే పరామృతాః పరి
మచ్యన్తిసర్వే || ౬ || గతాఃకలాఃపంచదశక్రంస్థా దేవాశ్చసర్వే ప్రతిదేవ
తాసు | కర్తృణివిజ్ఞానమయశ్చ ఆత్మావశేష్యయేనర్వ పీఠవన్తి || ౭ ||
యథానద్యస్సృష్ట మానాస్సముక్తే ౨స్తంగర్భన్తినామయాపేవిహయ |
తథావిద్వాన్నామ రూపాద్విముక్తః సరాశ్వరం పురుషముక్తేదిద్యం
|| సయోహవై తత్సరమం బ్రహ్మతేద బ్రహ్మైవభవతి | నాస్యాబ్రహ్మ
విష్కృతేభవతి | తరతికోకం తరతి పాప్తానంగుహగ్రన్ధిభ్యో విముక్తోఽమృతో
భవతి || ౮ || తదేతదృరాభ్యుక్తం | త్రియావంతశ్శోత్రియ బ్రహ్మః సాస్సన్వ
యంబాహ్వత ఏకపిణ్యత్రయన్తః | తేషామైతాంబ్రహ్మవిద్యాంవ
దేతకో ప్రతందిధిపత్యైస్తుచీర్ణమ్ || ౧౦ || తదేతత్సత్త్వ వృషిరయీరాః
పురోవాచ నైతదచీర్ణప్రతోఽధీతే | నమఃపరమపికభ్యో నమః పరమ

షీభ్యః ॥౧౦॥ ఇతి తృతీయముండకే ద్వితీయః ఖండః॥ భద్రంకర్ణేభిరితి
శాంతిః॥ ఇతి ముండకోప నివత్సమాప్తా.

॥ఓం త త్స త్ ॥

శ్రీగురుభ్యోనమః॥ఓం.

అథాధర్వవేదీయ మాండూక్యోపనిషత్.

భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.

ఓం॥ ఓమిత్యేత దక్షర మిదగ్ సర్వంతస్యోప వ్యాఖ్యానం ఛూ
తంభవద్భవిష్యతి సర్వమోంకారఏవ । యచ్చాచ్యుత్త్రికాలాతీతం తద
ప్ర్యోంకార ఏవ ॥౧॥ సర్వగ్ హ్యేతద్భ్రష్టయమాత్మా బ్రహ్మసోయ
మాత్మావతుష్పాత్ ॥౨॥ జాగరితస్థానోబహిః ప్రజ్ఞస్సప్తాంగఏకోన వి
శతిముఖః స్థూలభుగైవశ్యానరః ప్రథమఃపాదః ॥౩॥ స్వప్నస్థానోనైః
ప్రజ్ఞస్సప్తాంగఏ కోనవింశతిముఖః ప్రవిక్తభుక్తజసో ద్వితీయఃపాదః॥
౪॥ యత్రసప్తానకంచనకామం కామయతేనకంచన స్వప్నంశ్శయిత
త్సుమప్తంసుమప్తస్థాన ఏకీభూతఃప్రజ్ఞానఘన ఏవానందమయోహ్యాయనంద
భుక్తేతోముఖః ప్రాజ్ఞస్తృతీయఃపాదః ॥౫॥ ఏషసర్వేశ్వరఏష సర్వజ్ఞ
ఏషాంతర్యామ్యేష యోనిస్సర్వస్య ప్రథవాప్యయా హిభూతానాం ॥౬॥
అత్రైతేశ్లోకాభవన్తి॥

శ్రీగౌడపాదీయోపనిషత్కారికా.

బహిః ప్రజ్ఞోపభుర్విశ్వోహ్యస్తః ప్రజ్ఞస్తుతైజసః ఘనప్రజ్ఞస్తథా
ప్రాజ్ఞఏక ఏవత్రిధాత్పుతః॥౧॥ దక్షిణాక్షిముఖేవిశ్వో మనస్యస్తత్సత్తైజ
సః । ఆకాశేచహృది ప్రాజ్ఞస్త్రిధా దేహేవ్యవస్థితః ॥౨॥ విశ్వోహి
స్థూలభుగ్ద్విత్యంతైజసః ప్రవిక్తభుక్ । ఆనందభుక్తథాప్రాజ్ఞస్త్రిధాభో
గంనిబోధత ॥౩॥ స్థూలంతర్పయతేవిశ్వం ప్రవిక్తంతులైజసం । ఆనంద
శ్చతథా ప్రాజ్ఞంత్రిధాత్పుప్తిం నిబోధత ॥౪॥ త్రిపుధామసుయద్భృజ్యం

భోక్తాయశ్చక్రకీర్తితః । వేదైతదుభయంయస్తు సఖుంజానోసలిప్యతే ॥
 x॥ ప్రభవస్సర్వధానానాం సతామితివినిశ్చయః । సర్వంజనయతిప్రాణ
 శ్చేతోఽంశూకపురుషఃపుత్రక్ ॥౬॥ విభూతింప్రసవంత్యశ్చే మన్యస్తే
 సృష్టిచింతకాః । స్వప్ననూయా స్వరూపేతి సృష్టివైశ్వాత్పతా ॥౭॥
 ఇద్యామాత్రం ప్రభాస్సృష్టి రితిస్మష్టావి నిశ్చితాః । కాలాన్త్రసూరిం
 భూతానామన్యస్తే కాలచింతకాః ॥౮॥ భోగార్థంసృష్టిచింత్యశ్చే క్రిదార్థ
 మితిచాపరే । కేవలైశ్వరస్వధానోయ మాప్తకామస్య కాస్మహేతి॥౯॥
 అథోపనిషత్.

నాంతఃప్రజ్ఞం నబహీఃప్రజ్ఞం నోభయతఃప్రజ్ఞంనప్రజ్ఞాసఖునం
 ప్రజ్ఞంనాప్రజ్ఞంఅదృప్తమన్య వహోన్యమగ్రాహ్య మలక్షణమ చింతమన్యప
 దేశ్యమైకాత్మ్య ప్రత్యయసారం ప్రపంచోపశమంతా వం శివమదైవతం
 చతుర్థంమన్యస్తేన ఆత్మానవిజ్ఞేయః ॥౭॥

శ్రీ గాడపాదీయోప నిషత్కారికా.

నివృత్తేస్సర్వదుఃఖానా మీకానఃప్రభురన్యయః । అదైవతస్సర్వ
 ధావానాం కేవలస్త్వోవిభుస్సన్మృతః ॥౧౦॥ కార్యకారణబద్ధతా విష్యే
 తేవిశ్వత్రైజసా । ప్రాజ్ఞఃకారణ బద్ధస్తుద్వైతాత్మశ్చే ననిద్యతః ॥౧౧॥
 నాత్మానంనావరాంత్రైవ నసర్వంనాపి దాప్యతం । ప్రాజ్ఞఃచింతనం
 చేత్తిత్యర్థం తస్మేర్వద్భూతా ॥౧౨॥ దైవతస్యా గ్రహణంతుల్య ముభ
 యో, ప్రాజ్ఞతుర్యయోః । రిజనిద్రాయతఃప్రాజ్ఞఃసాచతుర్వేదవిద్యతే॥
 ౧౩॥ స్వప్ననిద్రా యుతాభాద్యప్రాజ్ఞ స్తవస్వప్ననిద్రయా । నిద్రాం
 వైవచస్వప్నం తుర్వేవశ్యన్నిశ్చితాః ॥౧౪॥ అస్యధాన్యస్తానస్వప్నాన్ని
 నిద్రాతత్త్వమజానతః । వివర్యాసేతయోః క్షీణేతురీయంవద మత్ముతే॥
 ౧౫॥ అనాదిమాయయానుప్రో యచాజీవఃప్రబుధ్యతే । అజమనిద్రమ
 స్వప్న మదైవతంబుధ్యతేతదా ॥౧౬॥ ప్రపంచోయదివిద్యత నివర్తకన

సంశయః | మాయామాత్ర మిదందైవత మదైవతం పరమార్థతః ||౧౭||
వికల్పోవినివర్తేత కల్పితోయదికేనచిత్ | ఉపదేశాదయంవాదో జ్ఞాతేదైవ
తంసవిద్యతే ||౧౮||

అథోపనిషత్.

సోయమాత్మాధ్యక్షర మోంకారోఽధిమాత్రంపాదా మాత్రా
మాత్రాశ్చపాదా అకారఉకారోమకారఇతి ||౧౯|| జాగృతస్థానో వైశ్వా
నరోఽకారఃప్రథమామాత్రా ఆప్తేరాదిమత్వాద్వాప్తోతిహవైసర్వా
కామానాదిశ్చ భవతియఏవంవేద ||౨౦|| స్వప్నస్థానస్తైజస ఉకారోద్వీతి
యామాత్రోత్కర్షా దుభయత్వాద్వా ఉత్కర్షతిహవైజ్ఞాన సంతతిన
మానశ్చ భవతినాస్యా బ్రహ్మవిత్కులేభవతియ ఏవంవేద ||౨౧|| సుషు
ప్తస్థానః ప్రాజ్ఞోమకార స్తృతీయామాత్రామితే రషితే ర్వామినోతి
హవా ఇదగ్ సర్వమపీతిశ్చ భవతియ ఏవంవేద ||౨౨||

శ్రీగౌడపాదీయోపనిషత్కారికా.

విశ్వస్యాత్వ వివక్షాయా మాదిసామాన్యముత్కటం | మాత్రా
సంప్రతిపత్తైస్యాదాప్తి సామాన్యమేవచ ||౨౩|| తైజసస్యోత్పత్తిక్షానే
ఉత్కర్షోదృశ్యతే స్ఫుటం | మాత్రాసంప్రతిపత్తైస్యా దుభయత్వంతథా
విధం ||౨౪|| మకారభావేప్రాజ్ఞస్య మానసామాన్య ముత్కటం | మాత్రా
సంప్రతిపత్తైతులయ సామాన్యమేవచ ||౨౫|| త్రిషుధామసుయత్తుల్యం
సామాన్యం వేత్తినశ్చితః | సపూజ్య స్సర్వభూతానాం వంద్యశ్చైవ
మహామునిః ||౨౬|| అకారోనయతేవిశ్వ మకారశ్చాపీతైజసం | మకా
రశ్చపునః ప్రాజ్ఞంనామాత్రేవిద్యతేగతిః ||౨౭||

అథోపనిషత్.

ఆమాత్రశ్చతుర్థోఽవ్యవహర్యః ప్రపంచో పశవశ్శివోఽదైవత
ఏవమోంకార ఆత్మైవసంవిశత్త్యాత్మ నాఽత్మానయ ఏవంవేద య
ఏవంవేద ||౨౮|| ఇత్యుపనిషత్ ||శాంతిః||

శ్రీ గా డ పా దీ యో ప ని ష తా క్క రి కా.

ఓంకారంపాదశో విద్యాత్పదామాత్రానసంశయః । ఓంకారం
పాదశోక్తాత్వానకించి దపించితయేత్ ॥౨౪॥ యుంజీతప్రణవేదతః
ప్రణవోబ్రహ్మనిర్భయం । ప్రణవేనిత్యయుక్తస్యభయం విద్యతేవచిత్
॥౨౫॥ ప్రణవోహ్యపరంబ్రహ్మ ప్రణవశ్చపరస్త్వస్మితః । అపూర్వోఽన
స్తరోబాహ్యునపరః ప్రణవోఽవ్యయః ॥౨౬॥ సర్వస్యప్రణవోహ్య
దిర్భయమస్తస్థైరవచ । ఏవంహిప్రణవంక్షాత్వా వ్యక్తుతేతదనస్తరం
॥౨౭॥ ప్రణవంహీశ్వరం విద్యాన్సర్వస్యహృదిసంస్థితం । స్వవ్యాపి
సమోంకారంమత్వాధీరోనశోచతి ॥౨౮॥ అమాత్రోనస్తమాత్రశ్చదైవ
తస్యోపశమశ్చిచ్ఛిఃఓంకారోవిరితోయేన సమున్మేళరోజసస్సయన్నిర్మేత
రోజస ఇతి ॥౨౯॥

ఇతి శ్రీ గాడపాదీయ మాంధూక్యోపనిషత్కారికాస్వామిప్రవరణమ్.

అథ శ్రీ గాడపాదీయకారికా యాంబ్వరీయం.

వై త థ్య ప్ర క రణ మ్.

ఓం॥ వైతఞ్యంసర్వభావానాం స్యష్టఅమృత్సీడిగః । అస్తస్థానా
నాత్మభావానాం సంవృతత్వేనహేతునా ॥౧॥ అతీర్ణత్వాచ్చకాలస్యగ
త్వాదేగాన్నవశ్యతి । ప్రతిబిర్భక్తవైసర్వస్వస్థిః తేజేనవిద్యతే ॥౨॥
అభావశ్చరభాదీనాం గ్రూయతేన్యాయపూర్వకం । వైతఞ్యంతేనవైప్రా
ప్రంస్వష్టఅమృఃప్రకాశితం ॥౩॥ అస్తస్థానాత్మ భేదానాంతస్సాక్షాగరి
తేస్త్వగం । యథాతత్రతథాన్వపేతి సంవృతత్వేనవిద్యతే ॥౪॥ స్వష్ట
లాగరితేస్థానే హ్యేకమామృత్సీడిగః । భేదానాంహీనమత్వేన ప్రసిద్ధే
వైవహేతునా ॥౫॥ ఆరావస్తేవయన్నాస్తీవ రమానేపితస్తథా । విత
తైస్సద్భూతస్సత్త్వోఽవితథాభవలక్షితాః ॥౬॥ సప్రయోజనతాతేమాం
స్వప్నేవివరిపద్యతేతస్మాదాద్యైవైవగైవముత్తైగళుతేస్త్వతాః ॥౭॥

అపూర్వస్థాని ధర్మహీయథా స్వర్గవివాసినాం । తానయఃప్రేక్ష
 తేగత్వాయదైవేహనుశీతః ॥౮॥ స్వప్నవృత్తావపిత్వన్త శ్చేతసాకల్పి
 తంత్యసత్ । బహిశ్చేతోగృహీతం సద్బ్రహ్మంవైతభ్యమేతయోః ॥౯॥
 జాగ్రద్వృత్తావపిత్వన్త శ్చేతసాకల్పితంత్యసత్ । బహిశ్చేతో గృహీతం
 సద్యుక్తంవైతభ్యమేతయోః॥౧౦॥ ఉభయోగపివైతభ్యంభేదానాంస్థానయో
 ర్మది । కపితాఽబుభ్యతే భేదాఽకోవైతేహంవికల్పకః ॥౧౧॥ కల్పయ
 త్యాత్మనాత్మాన మాత్మాదేవ స్వమాయయః- । సప్తమబుభ్యతేభేదాసితవే
 దావైశ్చయః ॥౧౨॥ వికరోత్యపరాఽ భావానన్తప్రత్యేచ్యసద్భితాఽ ।
 నియతాంశ్చబహిశ్చిత్త ఏవంకల్పయతేప్రథమః ॥౧౩॥ చిత్తకాలాహియె
 న్నస్తుద్వయ కాలాశ్చయెబహిః । కల్పితా ఏవతేనర్వే విశేషోనాన్యహే
 తుకః ॥౧౪॥ అవ్యక్తా ఏవయె న్నస్తు స్ఫుటా ఏవచ యే బహిఃకల్పితా ఏవతే
 సర్వే విశేషస్త్రివిధియా న్తరే ॥౧౫॥ జీవంకల్పయతేపూర్వంతతో భావాఽ
 పృథగ్విధాఽ । బాహ్యనాధ్యాత్మికాంశ్చైవ యథావిద్య సదా స్మరిః॥
 ౧౬॥ అసృజితా యథారంజ రథకారే వికల్పితా । సప్తధారాఽ ఓర్వా
 వై న్నద్వదాత్మా వికల్పితః ॥౧౭॥ సిద్ధితాయాం యథారంజాంకల్పావిని
 వర్తతే రంజరేవేతిచాద్వైతంతద్వదాత్మైశ్చయః॥౧౮॥ ప్రాణాఽభిరన్తైశ్చ
 భావైరేతైర్వికల్పితః । మాయైపాతస్యదేవస్యయయాసమ్నాహితస్త్వ
 యం ॥౧౯॥ ప్రాణఇతిప్రాణ విదోభూతా సీతచతద్విదః । గుణా ఇతి
 గుణవిదస్తత్త్వాసీతి చతద్విదః ॥౨౦॥ పాదా ఇతిపాద విదోవిషయా
 ఇతిచతద్విదః । లోకాఇతిలోకవిదోదేవా ఇతిచతద్విదః ॥౨౧॥ వేదాఇ
 తివవేదవిదో యజ్ఞాఇతిచతద్విదః । ధోక్తేతిచధోక్త విదోఽభ్యమితిచత
 ద్విదః ॥౨౨॥ సూక్ష్మాఇతిసూక్ష్మ విదఃస్థూల ఇతిచతద్విదః । మూర్తఇతి
 మూర్తవిదో అమూర్త ఇతిచతద్విదః ॥౨౩॥ కాలఇతికాలవిదోదిశ ఇతి
 చతద్విదః । వాదాఇతివాద విదోభువనాసీతి తద్విదః॥౨౪॥ మనఇతి మనో
 విదోబుద్ధిరితిచతద్విదః । చిత్తమితిచిత్తవిదోధర్మాధర్మాచతద్విదః ॥౨౫॥

పద్మమిశక ఇక్యేకేపద్మిశకభిచావరే । ఏకత్రింశక ఇత్యామర
నన్త ఇతిచావరే ॥౨౬॥ లోకాకలోకపదప్రామరశ్రమా ఇతితద్వ
దః । స్త్రీపున్న పుంసకం త్రైక్షాః పరాపరమథావరే ॥౨౭॥ సృష్టిరితిసృష్టి
విదోలయభిచరతద్వదఃస్తితిరిత స్థివిదఃసర్వేచేహతుసర్వదా ॥౨౮॥ యం
ధావందర్శయేద్యస్యతంధావంసతుపశ్యతి । తంచావరసభూత్వాసాశక్త
హస్సముపైతితమ ॥౨౯॥ ఏతై కేయోపభగ్నావైఃపృథగేవేతితత్తతః । ఏవం
యోచేదతస్యేనకల్పయేత్స విశభ్రతః ॥౩౦॥ స్వప్నమాయేయధా
దృష్టేగన్ధ్య నగరంయధా । తథావిశ్వమిదందృష్టం వేదాన్తేషు విచ
క్షతైః ॥౩౧॥ సనిగోభోపచోన్నతిర్న ఓభోనచసాధకః । సముమతు
ర్నతైముక్త ఇక్యేసాపరమార్గతా ॥౩౨॥ భావైరసస్థిరేవాయ మద్వ
యేనచ కర్మితః । భావా అప్యద్యయేనైవ తస్మాదద్వయతాశివా ॥౩౩॥
నాత్మభావేన నానేదం నస్యేనాపిభంజన । నపుకత్నా పృథక్కించితి
తత్త్వవిదోవిదుః ॥౩౪॥ ఏతదాగమయక్రోధేర్ముఖేర్వేద పారగః ।
సిద్ధికల్పోహ్యయందృష్టః ప్రపంచోపశమోద్వయః ॥౩౫॥ తస్మాచ్ఛవం
పిత్తైస్స మద్యైవతేయో జయేత్సన్నిహితం । అజ్ఞైతంసమనప్రాప్య జడవ
ర్ణఃపావనీత ॥౩౬॥ సిన్ధుతిర్నిర్మమస్కాలో నిస్సవధాకాంఏవచ ।
చలాచలసికతశ్చ యతిర్యాద్యస్థి కోభవేత్ ॥౩౭॥ తత్త్వమాధ్యాత్మికం
దృష్టావతత్త్వం దృష్టావతు బాహ్యగః । తత్త్వీకూతస్తవారామ శ్రుత్వా
దపద్యతోభవేత్ ॥౩౮॥ ఇతివై తస్య ప్రకరణం ॥

అభ్యంతరీయమద్యైవ ప్రకరణమ్.

ఓం॥ ఉపాసనాశ్రతో ధర్మోచారేబ్రహ్మణివతాతే ॥ప్రాగన్యత్రే
రణం సర్వంలేనా సౌఖ్యమజస్త్వనః ॥౧॥ ఆతోవత్సోన్యకార్యగ్ననలా
తి సమతాంగతమ । యథానదాయలేకించి జ్ఞాయమానంసమన్తతః॥
౧॥ అత్రాహ్యకాశపక్షేనై ఘటాకాన్తైరివోదితః । ఘటాదిపద్యసంఘా
త్కైర్భూతానే తస్మిదర్శనమ్ ॥౩॥ ఘటాదిమద్రవీనేషు ఘటాకాశాదియో

యథా | ఆకాశే సంప్రచీయన్తే తద్వజ్జీవ ఇహాత్మని ||౪|| యథైకస్మిన్
 ఘటాకాశేరజో ధూమాభిర్మతే | ససగ్నేసంప్రయజ్యన్తే తద్వజ్జీవా
 స్సుఖాదిభిః ||౫|| యాపకార్య సమాఖ్యాశ్చ భిద్యన్తేతతతత్రై | ఆకాశ
 స్యనభేదోస్తి తద్వజ్జీవేషు నిర్ణయః ||౬|| నాకాస్యఘటాకాశో వికారా
 వయవాయథా | నైరాత్మన స్సదాజీవో వికారావయవో తథా ||౭||
 యథాభవతిబాలానాం గగనం మలినంశుభ్రైః | తథాభవశ్య జుష్టానా
 మాత్మాపిమలినోవత్రైః ||౮|| మరణేసంభవేచైవ గత్యాగమనయోరపి |
 స్థితాసర్వశరీరేషు ఆకాశేనా విలక్షణః ||౯|| సచ్ఛాతాస్సప్తవస్సప్తే
 ఆత్మమాయావిసర్జితాః | ఆనిక్యేసర్వసామ్యేవా నోపపత్తిర్నివృద్ధతే ||
 ౧౦|| రసాదయో హియేకోవా వ్యాఖ్యాతాస్తైత్తిరీయక | తేషామా
 త్మాపరోజీవః ఖంయథాసంప్రకాశితః ||౧౧|| ద్వయోర్ద్వయోర్మధుజ్ఞానే
 పరం బ్రహ్మప్రకాశితం | పృథివ్యాముదరేచైవ యథాకాశేప్రకాశితః
 ౧౨|| జీవాత్మనో రసస్యత్వ మభేదేనప్రకస్యతే | నానాత్వంస్త్వతే యచ్చ
 తదేవంహిసమంజసం ||౧౩|| జీవాత్మనోః పృథక్త్వంయత్పాగ్గుప్తతైః
 ప్రవీణైఃతమ్ | భవిష్యద్వృత్త్యాగౌం తన్మఖ్యత్వంహి నయజ్యతే
 ౧౪|| మృల్లోహవిస్ఫులిక్లాద్యైః సృష్టిర్యాచోపి తాస్యథా | ఉపాయ
 సోపితారాయ నాస్తిభేదః కథంచన ||౧౫|| ఆశ్రమాస్త్రివిధాహీన
 మధ్యమోత్కృష్టర్షప్తయః | ఉపాసనోపదిష్టేయం తదర్థమనుకంపయా
 ౧౬|| స్వసిద్ధా న్రయవస్థాసుదైవ్విత్తో నిశ్చితాదృశమ్ | పరస్పరం విరు
 ధ్యన్తేతైరయంసవిరుధ్యతే ||౧౭|| అదైవతంపరమాథోహిదైవతంతశ్చ
 ద ఉచ్యతే | తేషాముభయధాదైవతంతే నాయంసవిరుధ్యతే ||౧౮|| మాయ
 యాభిద్యతేహ్యేతన్నా న్యథాజంకథంచన | తత్త్వతో భిద్యమానేహి
 మర్త్యతామమృతం వ్రజేత్ ||౧౯|| అజాతనైవభావస్య జాతిమిచ్ఛన్తి
 వాదినః | ఆజాతోహ్యమృతోభావో మర్త్యతాంకథమవ్యతి ||౨౦|| సభ
 వత్యమృతంమర్త్యం సమర్త్యమమృతంతథా | ప్రకృతేరస్యథా భావోస

కథందిద్భవివ్యతి || ౨౧ || స్వభావే నామ్యతో యస్యభావోగచ్ఛతి
మర్త్యతాం | కృతకేనామృతస్తస్య కథంస్థాస్యతీనిశ్చలః || ౨౨ || భూతతో
భూతతోవాపి సృజ్యమానేసమాశ్రుతిః | నిశ్చితం యుక్తియుక్తంబ
యత్రద్భవతినేతరతే || ౨౩ || నేహనా నేతిచామ్నా యాదిన్తోమాయా
భివృద్ధిః | అజాయమానో బహుధామాయయా జాయతేశునః || ౨౪ ||
సమ్భూతేరపవాదాచ్చ సమృదః ప్రతిపిద్యతే | కోన్వేసం జనయేదితి
కారణంప్రతిపిద్యతే || ౨౫ || సపిషనేతి నేతీతివ్యాఖ్యాతంసహ్నుతేయతః |
సర్వమగ్రాహ్యభావేన హేతునాజం ప్రకాశతే || ౨౬ || సతోహిమాయ
యాజన్త యజ్యతేశుతతత్వతః | తత్త్వతోచాయతేయస్యకాతం తస్యహి
చాయతే || ౨౭ || అసతోమాయయాజన్త తత్త్వతోచైవయజ్యతే | తద్భావ
తోసతత్రైవమాయయా వాపిచాయతే || ౨౮ || యథాస్వప్నేద్వయా
భాసంస్పృశతే మాయయామనః | తథాజాగ్రద్వయాభాసం స్పృశతేమాయ
యామనః || ౨౯ || అద్వయంచద్వయాభాసంచనస్త్వక్పేనసంశయః | అద్వ
యంచద్వయాభాసం తథాజాగ్రస్త్వ సంశయః || ౩౦ || మనోదృశ్యమిదం
జైవతంయత్కించిత్త చదాచరం | మనసోహ్య మనీభావే జైవతం జైవో
పభ్యతే || ౩౧ || అత్తసత్యామ బోధేన ససత్త్వభుయతేయదా | అమ
సప్రాంతదాయాతి గ్రాహ్యభావేతదగ్రహం || ౩౨ || అకల్పకమజంక్షాసం
జైమాభిన్నం ప్రవక్ష్యతే | బ్రహ్మజ్ఞేయ మజంసిత్య మనేనాజంవిబుధ్యతే ||
౩౩ || నిగృహీతస్య మనసో నిర్వికల్పస్యధీమతః | ప్రచారస్థుజపజ్ఞేయః
సుపుత్రేన్యోసతత్సమః || ౩౪ || రీయతేహి సుపుత్రేత్సన్మగృహీతం నరీ
యతే | తదేవనిర్భయం బ్రహ్మజ్ఞానాలోకంస ముత్తతః || ౩౫ || అజమని
ద్రవస్వప్న మనామకమరూపకమ్ | సకృద్విభాతం సర్వజ్ఞంబోపచారః
కథంబన || ౩౬ || స రావభిలాషవిగత స్ఫుర్వచిన్తాసమత్తితః | ముప్రకాస్త
స్త్వజ్ఞోతిస్సమాధిరవలోకభయః || ౩౭ || గ్రహానతత్రవోత్స్పర్శస్త్రింతా
యత్రనవిద్యతే | అత్తసంస్థంతదాక్షాణమచాతీసమతాంగతం || ౩౮ || అస్పర్శ

యోగోవై నామదుర్దర్శ స్ఫుర్వయోగిభిః | యోగినోవిభ్యః తిహ్యస్తాదభయేభ
యదభిసః || ౩౯ || మనసో నిగ్రహాయత్త మభయంసర్వయోగినాం |
దుఃఖతయః ప్రబోధశ్చ పృక్షయా శాస్త్రీకేవల || ౪౦ || ఉత్పేకఉదధ
ర్యద్వ యు-శాగ్రేణైక విస్తునా | మనసోనిగ్రహ స్తవ్యద్ధ వేదపరిభేదతః ||
౪౧ || ఉపాయేన నిగ్మస్త్రీయాద్విషీప్తంకామభోగయోః | సుద్రసన్నం
లయేచైవయథా కామాలయస్తథా || ౪౨ || దుఃఖంసర్వమనస్తృప్త్య
కామభోగాన్నివర్తయేత్ | అజంసర్వ మనస్తృప్త్య జాతంనైవమపశ్యతి ||
౪౩ || లయేనంబోధయేచ్ఛిత్తం విషీప్తంశమయేత్పనః | సకషాయంవి
జానీయాత్సవప్రాప్తం నచాలయేత్ || ౪౪ || నాస్త్వాదయేత్సఖంతత్ర
నిస్సజః ప్రజ్ఞయాభవేత్ | నిశ్చలంశ్చరచ్ఛిత్త మేకీకుర్యాన్న్రియత్నః ||
౪౫ || యదానలీయతే చిత్తంనచవిషీప్యతేపునః | అస్థిజనమనాధానం
నిష్పన్నంబ్రహ్మతత్తదా || ౪౬ || స్వస్థం శాస్త్రంసనిర్వామకభ్యం సుఖము
త్తమం | అజమజేన జ్ఞేయేన సర్వజ్ఞంపరివక్షతే || ౪౭ || సకశ్చిక్షాయతేచ
వస్యం భవోన్యనవిద్యతే | ఏతత్తదుత్తమంసత్యం యత్రకించిన్నజాయతే ||
౪౮ || ఇత్యైవైతప్రకరణం ||

అ భ వ తు ర్థ మ లా త శా స్త్రీ ప్ర క ర ణ మ.

ఓం || జ్ఞానేనాకాశ కల్పేనధర్మైశ్చయోగగనోపమా || జ్ఞేయా
భిన్నేనసంబుద్ధ స్తంవనైద్విపదాంవరమ్ || ౧ || అస్పర్శయోగో వై నామసర్వ
సత్త్వసుఖోపాతః | అవివాదోవిరుద్ధశ్చ దేశితస్తం సమావ్యూహమ్ ||
౨ || భూతస్యజాతి మిచ్ఛన్తివాదినః కేచిదేవహి | అభూతస్యాపరే
ధీరా వివదంతః పరస్పరం || ౩ || భూతంసజాయతేకించి దభూతంనైవజా
యతే | వివదంతోద్వయాహేయ వమజాతింభ్రాపయన్తితే || ౪ || భృశ్య
మానామజాతింతైరనుమోదామహేవయం | వివదామోనత్రైస్సార్థమవివా
దంనిబోధత || ౫ || అజాతస్యైవధర్మస్యజాతి మిచ్ఛన్తివాదినః | అజా
తోహ్యమృతో ధర్మోమర్త్యతాంకథమేవ్యతి || ౬ || సభవత్యమృతంమర్త్యం

సమర్థమ మృతంతథా | ప్రకృతేగస్యధాధానో నకథంచి దృవివ్యతి
 || స్వభావేనామృతోయస్య ధర్మోగచ్ఛతి మర్త్యతాం | కృతకేనామృతః ||
 స్య కథంస్థాస్యతి నిశ్చలః ||౧|| సాంసిద్ధికిస్వాభావికిసహజాలకృతా
 యా | ప్రకృతిస్థితివిజ్ఞేయాస్వభావం నిజహంతియా ||౨|| జరామరణ
 నిర్ముక్తాః సర్వేధర్మా స్వభావతః | జరామరణమిచ్ఛన్తస్త్వేవ నైతత్త్వ
 నివయా ||౩|| కారణంయస్యవై కార్యం కారణంతస్యజాయతే | జాయ
 మానంకథమజంభిస్తం నిత్యంకథంచతత్ ||౪|| కారణాద్యద్య నస్యత్వ
 మతః కార్యమజంయతి | జాయమానాద్భివై కార్యాత్ కారణంతేః కం
 ధ్రువమ్ ||౫|| అజాతై వజాయతేయస్య దృష్టాన్తస్త్వనా స్తివై | జాతా
 చ్చ జాయమానస్య నవ్యవస్థాప్రసజ్యతే ||౬|| హేతోరాదిః ఫలంయే మా
 నూద్భేదుః ఫలస్యచ | హేతోః ఫలస్యచానాదిః కథంతైరుపపద్యతే ||౭||
 హేతో గాదిః ఫలంయే మానూద్భేదుః ఫలస్యచ | తథాజన్మభవే త్రేమాం
 త్రత్రాజ్ఞన్తపితృకృధా ||౮|| సంభవే హేతుఫలయోగేషితవ్యః క్రమన్తస్త్వయా
 యుగవత్సమృచ్ఛేయస్తాదసవృద్ధోవిమాణవత్ ||౯|| ఫలాదన్మద్యమాన
 స్సన్నతే హేతుః ప్రసిద్ధతి | అప్రసిద్ధిః కంహేతుః ఫలముత్పాదయివ్యతి ||
 ౧౦|| యదిహేతోః ఫలాన్నిధిః ఫలన్నిధిశ్చ హేతుతః | కతరయ్యున్వ నివృ
 త్తం యస్యన్నిధిగపేక్షయా ||౧౧|| అశక్తిరపిక్షానం క్రమకోపకథాభి
 సః | ఏవంహీ సర్వధాబుద్ధైరకాంతిః పరిధీపితా ||౧౨|| ఏవామృతాభ్యో
 దృష్టాన్తః సదాసాధ్యసమోహీనః | సహీసాధ్యసమోహేయః సిద్ధాసా
 ధ్యస్యయజ్యతే ||౧౩|| పూర్వాపరాపరి జ్ఞానమకాలేః పరిధీవకం | జా
 యమానాద్భివై ధర్మాత్మకం పూర్వంసగృహ్యతే ||౧౪|| స్వతోవాపిర
 తోవాపినంచ ద్వస్తుజాయతే | నదసత్సదసద్వాపినంచ ద్వస్తు జాయతే ||
 ౧౫|| హేతుర్జుజాయతే నాదేః ఫలంరాపి స్వభావతః | అనిర్మ విద్యతే
 యస్య తస్యహృదిర్న విద్యతే ||౧౬|| ప్రజ్ఞప్రేక్షసమి త్రత్వమస్యధా ద్వయ
 నాశతః | సంక్షేపసృష్టపథే చరతప్రాప్తితామతా ||౧౭|| ప్రజ్ఞప్రేక్ష
 సమి త్రత్వమిద్యతే యుక్తిదర్శనాత్ | సమి త్రస్యామి త్రత్వ మిద్యతేభూత

దర్శనాత్ ||౨౫|| చిత్తంసంస్మృత్య శత్యర్థం నాథాధానంతరైవచ | అథా
 తోహియతచ్ఛాధోఽనాథాఽధానస్తతఃపృథక్ ||౨౬|| నిమిత్తంసదా
 చిత్తం సంస్మృత్య ధ్వనుత్రిమ | అనిమిత్తో విపర్యాసః కథంతస్యభవి
 ష్యతి ||౨౭|| తస్మాన్నజాయతే చిత్తంచిత్ర దృశ్యంనజాయతే | తస్యప
 శ్యన్తియేజాతిం ఖేవై పశ్యన్తితేవదం ||౨౮|| అజాతంజాయతే యస్మాద
 జాతిః ప్రకృతిస్తతః | ప్రకృతేరస్యథాధావో నకథంచిద్భవిష్యతి ||౨౯||
 అనాదేరస్తవత్త్వంచ సంసారస్యన సేత్స్యతి | అనస్తతాచాదిమతోమో
 క్షస్యనభవిష్యతి ||౩౦|| ఆదావస్తేచయన్నాస్తి వర్తమానేపి తత్తథా |
 వితథైస్సదృశాస్సహోఽవితథా ఇవలక్షితాః ||౩౧|| సప్రయోజనతాతే
 మాంస్వప్నే విప్రతిపద్యతే | తస్మాదాద్యస్తవత్త్వేనమిత్రైవఖలుతేస్త్మ
 తాః ||౩౨|| సర్వేథర్మామృషా స్వప్నేకాయస్యాన్తర్నిదర్శనాత్ | సం
 వృతేన్స్త్రికప్రచేశేవై భూతానాం దర్శనంకఠః ||౩౩|| సంయక్తం దర్శ
 నంకత్వా కాలస్యానియమాద్గతా | ప్రతిబుద్ధశ్చవైసర్వస్తస్త్రికేశేనవి
 ద్యతే ||౩౪|| మిత్రాద్యైస్సహసమ్మన్త్ర్యై సమ్బుద్ధోనప్రపద్యతే | గృహీ
 తంచాపియత్కించితప్రతిబుద్ధోనపశ్యతి ||౩౫|| స్వప్నేచావస్తుకః కా
 యఃపుంకస్యస్య దర్శనాత్ | యథాకాయస్తథాసర్వంచిత్ర దృశ్యమ
 వస్తుకం ||౩౬|| గ్రహణాజ్ఞాగతివత్తద్దేహుస్సవ్వపృథక్వ్యతే | తద్దేహు
 త్వాత్తుతవ్యైవ సజాగరితమిష్యతే ||౩౭|| ఉత్పాదస్యాప్రసిద్ధత్వాదజం
 సర్వముదాహృతం | నచభూతాదభూతస్య సమ్భవోన్తికథంవన ||౩౮||
 అసజాగరితే దృష్టోవస్వప్నే పశ్యతితన్మయః | అసత్సవ్వప్నేపిదృష్టోచ
 ప్రతిబుద్ధోనపశ్యతి ||౩౯|| నాస్త్యసద్దేహుకమసత్ సదసద్దేహుకంతథా |
 సచ్చసద్దేహుకంనాస్తి సద్దేహుకమసత్కుఠః ||౪౦|| విపర్యాసాద్యథా చా
 గ్రదచింత్యా భూతవత్స్వప్నేతత్ | తథాస్వప్నే విపర్యాసార్థత్వాన్స్త
 నైవపశ్యతి ||౪౧|| ఉపలమ్భాత్సమాచారాదస్తివస్తుత్వ వాదినాం |
 జాతిస్తుదేశితా బుద్ధైరజాతేస్త్ర సతాంసదా ||౪౨|| అజాతేస్త్రస్థ
 తాంతేషాముపలమ్భాద్భియన్తియే | నాతిదోషాన సేత్స్యన్తిదోషా

పృథ్వీ భవిష్యతి ||౪౩|| ఉపలమ్భ త్వమాచారా న్మాయాహ
 స్త్రీయథోచ్యతే | ఉపలమ్భత్వమాచారా దస్తవస్తుతథోచ్యతే ||౪౪||
 చాత్యభాసంచలాభాసం వస్త్రాభాసంతతైవచ | అజాచలమవస్తుత్వం
 విజ్ఞానంశాస్త్రమద్వయం ||౪౫|| ఏవంనజాయతేచిత్త మేవంధర్మాఅజా
 స్త్వతాఃఏవమేవవిజానంతో నపతన్తివిపర్యయే ||౪౬|| ఋజువక్రాదికా
 భాసమలాతస్పన్దితంయథా | గ్రహణ గ్రాహకాభాసం విజ్ఞానస్పన్దితం
 తథా ||౪౭|| అస్పస్తమాసమలాతమనా భాసమజంయథా | అస్పస్తమా
 సంవిజ్ఞాన మనాభాసమజంతథా ||౪౮|| అలాతేస్పస్తమానేతై నాభాసా
 అన్యతోభువః | సతతోన్యత్రేస్పక్రాన్తాన్మలాతం ప్రవిశన్తితే ||౪౯|| సని
 గ్గతాలలాతాతైద్రవ్య త్వభావయోగతః | విజ్ఞానేపితతైవస్యరాభా
 సస్యావిశేషతః ||౫౦|| విజ్ఞానేస్పస్తమానేతై నా భాసాలన్యతోభువః |
 సతతోన్యత్రేస్పక్రాన్తాన్ విజ్ఞానంవిశన్తితే ||౫౧|| సనిగ్గతావిజ్ఞానాతైద్ర
 వ్యత్వభావయోగతః | కార్యకారణ తాభావాద్యతో వింత్యాస్పజై
 వతే ||౫౨|| ద్రవ్యంద్రవ్యస్యహేతు స్సాన్విదస్య దస్యస్యచైవహి|ద్రవ్యత్వ
 మస్యభావోవాధర్మాణాంనోపపద్యతే ||౫౩|| ఏవంపచిత్తవాధర్మాస్త్రితం
 వాపిధర్మజం | ఏవంహేతుఫలాజాతిం ప్రవిశన్తిమగ్గిణః ||౫౪|| యావ
 ధ్దేతుఫలావేత స్తావధ్దేతుఫలోద్భవః | పీఠేహేతుఫలావేతే నాస్తిహేతు
 ఫలోద్భవః ||౫౫|| యావధ్దేతుఫలావేతః సంసారస్తావదాయతః | పీ
 ఠేహేతుఫలావేతే సంసారంనప్రపద్యతే ||౫౬|| సంవృత్యా జాయతేస
 వ్యంభావ్యతం నాస్తితేనవై | సద్భావేనపృథుం సర్వయశ్చేదస్తేననా
 స్తివై ||౫౭|| ధర్మాయశ్చతిజాయతేజాయంవైతేసతత్త్వతః | జన్మమా
 యోషమంతేషాం సాదమాయానవిద్యతే ||౫౮|| యథామాయామయా
 ప్తీజాతే జాయతే తత్తయోజ్జురః | నాసానిత్యోనచోత్పత్తిరద్వైద్యద్య
 మయోజనా ||౫౯|| నాశేషసర్వధర్మేషుకాశ్వతాకాశ్వతాధిధా | య
 తవగ్లానవర్తవైవితక స్తత్రనోచ్యతే ||౬౦|| యథాస్వప్నీ ద్వయాధా
 సంచిత్తంకలతిమాయయా | తదాహ||౬౧||

యయా ||౬౦|| అద్వయంచద్వయాభాసం చిత్తంస్వప్నేనసంశయః |
 అద్వయంచద్వయా భాసంతథాజాగ్రస్మసంశయః ||౬౧|| స్వప్నదృక్ప్ర
 చరణస్వప్నేర్దిక్షు వై దశసుస్థితాః | అద్వజాన్ స్వేదజాన్ వాపిజీవాన్ పశ్యతి
 యాన్ సదా ||౬౩|| స్వప్నదృక్ప్రత్యక్ష్యాన్వైసవిద్యన్తైతతఃపృథక్ |
 తథాతద్దృశ్యమేవేదం స్వప్నదృక్ప్రతిమివ్యతే ||౬౪|| చరణజాగరితే
 జాగ్రద్దిక్షువై దశసు స్థితాః | అద్వజాన్ స్వేదజాన్ వాపిజీవాన్ పశ్యతి
 యాన్ సదా ||౬౫|| జాగ్రచ్చిత్రైక్షణీయాన్తై సవిద్యన్తైతతఃపృథక్
 తథాతద్దృశ్యమేవేదం జాగ్రతశ్చిత్తమివ్యతే ||౬౬|| ఉభేహ్యన్యోన్యదృ
 శ్యేతే కింతదస్తీతిచోచ్యతే | లక్షణాశూన్యము భయంతన్నతేనైవగృహ్య
 తే ||౬౭|| యథాస్వప్నమయోజీవో జాయతేమియతేపిచ | తథాజీవా
 అమీసర్వేభవన్తినభవన్తిచ ||౬౮|| యథామాయా మయోజీవో జాయ
 తేమియతేపిచ | తథాజీవా అమీసర్వేభవన్తినభవన్తిచ ||౬౯|| యథా
 నిర్మితకోజీవో జాయతేమియతేపిచ | తథాజీవాఅమీసర్వే భవన్తినభవ
 న్తిచ ||౭౦|| సకశ్చిజ్ఞాయతే జీవఃసన్ఘవోన్వసవిద్యతే | ఏతత్తమత్తమం
 సత్యం యత్రకించిన్నజాయతే ||౭౧|| చిత్తస్పన్ధిత మేవేదంగ్రాహ్యగ్రా
 హకవర్ణయం | చిత్తంనిర్విషయం నిత్యమసక్తం తేనకీర్తితం ||౭౨||
 యోస్తీకల్పిత సంవృత్యా పరమార్థేననాన్త్యసా | పరతన్త్రాభిసంవృ
 త్యాస్యా న్నాస్తీపరమార్థతః ||౭౩|| అజఃకల్పితసంవృత్యా పరమా
 ర్థేననాన్త్యజః | పరతన్త్రోభిసంవృత్యా సంవృత్యాజాయతేతుసః ||౭౪||
 అఘాతాభినివేశోస్తి ద్వయంతత్రసవిద్యతే | ద్వయాభావంసబుద్ధైవనిర్వి
 మిత్రోనజాయతే ||౭౫|| యదానలభతేహేతు సుత్తమాధమమధ్యమాన్
 తచానజాయతేచిత్తం హేత్వభావేఫలంకుతః ||౭౬|| అనిమిత్తస్యచిత్త
 స్యయానుత్పత్తిస్సమాద్వయా | అజాతన్యైవ సర్వస్యచిత్తదృశ్యంహేత
 ద్యతః ||౭౭|| బుద్ధ్యానిమిత్తతాంసత్యాం హేతుంపృథగ్నాల్లవత్ |
 వీతకోకంతథాకామ మభయంపదమశ్నుతే ||౭౮|| అఘాతాభినివేశాద్ధి
 సదృశేతత్ప్రవర్తతే | వస్త్రభావంసబుద్ధైవనిస్సక్తంవినివర్తతే ||౭౯||

నివృత్తస్యాప్రవృత్తస్య నిశ్చలాహితదాస్తిః । విషయస్సహృద్యానాంత
 త్యావ్యవజమద్వయం ॥౮౦॥ అజమనిద్రమస్వప్నం ప్రభాతంభవతిస్వయం
 సకృద్విదాతో హ్యైవైషధర్మోధాతుస్వభావతః ॥౮౧॥ సుఖమావ్రయ
 తేనిశ్యం దుఃఖంవివ్రయతేనదా । యస్యకస్యచధర్మస్య గ్రహేణభగవా
 నసా ॥౮౨॥ అస్తినాస్త్యస్తినాస్తీతినాస్తినా స్తీతివాచునః । చలస్థిరోభ
 యాభావై రావృతోత్యేవదాలిశః ॥౮౩॥ కోట్యశ్చత్రపితాస్తు గ్ర
 హైర్యాసాంసదావృతః । భగవానాభి రస్సృష్టోయేనదృష్టస్ససర్వదృక్ ॥
 ౮౪॥ ప్రాప్యసర్వజ్ఞతాం కృత్వాపిబ్రాహ్మణ్యం పదమద్వయం । అ
 నావన్నాది మధ్యాంతంకిమతఃపరమీహతే ॥౮౫॥ విప్రాణాం విసయో
 హ్యౌషశమః ప్రాకృతఉచ్యతే । దమఃప్రకృతి దాస్తత్వాదేవం విద్వాం
 ఛమంప్రజేత్ ॥౮౬॥ సవస్తుసోపలవృంచద్వయం లోకీకమివ్యతే । అవస్తు
 సోపలవృంచ శుద్ధం లోకీకమివ్యతే ॥౮౭॥ అవస్త్యనుపలవృంచ
 చలోకోత్తర మితిస్త్పతం । జ్ఞానం జ్ఞేయంచ విజ్ఞేయం సదాబు
 దైః ప్రకీర్తితమ్ ॥౮౮॥ జ్ఞానేవ త్రివిధజ్ఞేయే క్రమేణవిదితేస్వ
 యం । సర్వజ్ఞతా హీనర్వతభవతీహ మహాధియః ॥౮౯॥ హేయ
 జ్ఞేయః పృథాక్యాని విజ్ఞేయాన్యగ్రయాగతః । తేహామన్యత్రవిజ్ఞేయాదు
 పలవృత్త్రుషస్తృతః ॥౯౦॥ ప్రకృత్యాకాశవజ్జేయా స్సర్వేధర్మాఅనాద
 యః । విద్యతేనహీనానాత్వంతే హంకర్వచనకించన ॥౯౧॥ అదిబుధాఃప్ర
 కృత్యైవ సర్వేధర్మాస్సుశ్చితాః । యస్యైవంభవతిత్వాన్తిః సోమృతత్వా
 యకల్పతే ॥౯౨॥ అదిశాన్తాహ్యనుత్పన్నాః ప్రకృత్యైవనునిర్వృతాః ।
 సర్వేధర్మాస్సమాభిన్నా అజంసాన్యం విశారదం ॥౯౩॥ వైశారద్యంతు
 వైనాస్తి భేదవిచరతాంసదా । భేదసిమ్నఃపృథగ్వాదా స్తస్మాత్తైకృప
 ణాఃస్తృతాః ॥౯౪॥ అశేసామ్యేతుయేకేచిద్భవిష్యన్తినుశ్చితాః । తేహీ
 లోకేమహాజ్ఞానా స్తర్చలోకోనగాహతే ॥౯౫॥ అశేష్యజమసర్వా
 న్తంధర్మేషుజ్ఞానమివ్యతే । యతోనక్రమతేజ్ఞాన మసంసృతేనకీర్తితం ॥౯౬॥

అణుమాత్రేపివైధర్మ్యజాయమానేఽవివశ్చితః । ఆసక్తతాసదానాస్తీ
కిముతావరణచ్యుతిః ॥౯౭॥ అలభ్యావరణాస్సర్వేధర్మాః ప్రకృతిస్త్వలాః
అదాబుద్ధాస్తథాముక్తా బుద్ధ్యంత ఇతినాయకాః ॥౯౮॥ క్రమతేనహిబుద్ధ
స్యజ్ఞానంధర్మేషుతాపినః । సర్వేధర్మాస్తథాజ్ఞానం నైతద్బుద్ధేనభాషి
తం ॥౯౯॥ దుర్దర్శమతిగమ్భీర మజంసావ్యంవిశారదం । బుద్ధ్వాపదమనా
నాత్వం సమస్కూర్మ్యేయథాబలమ్ ॥౧౦౦॥

ఇతిశ్రీగాడపాదాచార్యకృతా మాధుక్యోపనిష
దర్థావిష్కరణకారికా సమూహాః.

ఓం త త్స త్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

తైత్తిరీయోపనిషత్ - శీతోపనిషత్ - ప్రథమాధ్యాయే.

అథప్రథమోఽనువాకః

హరిఃఓమ్॥శంనోమిత్రశ్శంపరుణః॥ శంనోభవత్వగ్రమా । శంన
ఇంద్రోబృహస్పతిః । శంనోఽష్టరురుక్రమః । నమోబ్రహ్మణేనమస్తేవా
యో । త్వమేవప్రత్యక్షంబ్రహ్మాసి (తా)త్వమేవప్రత్యక్షం బ్రహ్మవదిష్యా
మి । ఋతంవదిష్యామి । సత్యంవదిష్యామి ॥౧॥ తన్నామవతు । తద్వ
త్తరమవతు । అవతుమాం । అవతువక్తారం॥ ఓంశాన్నిశ్చాన్నిశ్చాన్నిః॥
(సత్యంవదిష్యామివచ్చుచు)

అథద్వితీయోఽనువాకః.

శీతోపన్యాఖ్యాస్యామః । శర్లస్త్వరః॥మాత్రాబలం । సామసం
కానః । ఇత్యుక్తశ్శీతోధ్యాయః(శీతోపన్యా)

సహనాయశః । సహనాబ్రహ్మవర్చసం । అథాతస్యగ్ హితా
మా ఉపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః । పంచస్వధికరణేషు । అధిలోకమధి

జ్యోతిషమధివిద్యమధి ప్రజమధ్యాత్మ్యం | తామహానగ్ హితాభత్యావతు
తే | అథాధిలోకం | పృథివీపూర్వరూపం | ద్వ్యరుత్తరరూపం | ఆకా
శస్సంధిః || ౧ || వాయుస్సంధానం | ఇత్యధిలోకం | అథాధిజ్యోతిషం |
అగ్నిఃపూర్వరూపం | అదిత్యతీర్తరరూపం | ఆవస్సంధిః | వైద్యుతస్సం
ధానం | ఇత్యధిజ్యోతిషం | అథాధివిద్యం | ఆచార్యఃపూర్వరూపం || ౨ ||
అనైవాన్యత్తరరూపం | విద్యాసంధిః | ప్రేవచనగ్ సంధానం | ఇత్యధి
విద్యం | అథాధిప్రజం | మాతాపూర్వరూపం | పితోత్తరరూపం | ప్ర
జాసంధిః | ప్రజననగ్ సంధానం | ఇత్యధిప్రజం || ౩ || ఆథాధ్యాత్మ్యం |
అథరాహనుః పూర్వరూపం | తీర్తరాహనురుత్తరరూపం | వాక్సంధిః |
జిహ్వసంధానం | ఇత్యధ్యాత్మ్యం | ఇతీమామహానగ్ హితాః | యవవమే
రామహానగ్ హితావ్యాఖ్యాతావేద | సంధీయతేప్రజయాపకుభిః | బ్ర
హ్మవర్చసేనాన్నాద్యేనసువర్ణేణలోకేన || ౪ || (సంధిరాచార్యః పూర్వరూ
పమిన్యధిప్రజంలోకేన ||)

అథచరుర్థోఽనువాకః

యశ్చస్తసావృష భోవిశ్వరూపః | ఛన్దోభ్యాధ్యమృతాత్సంబ
ధూవ | సవేన్ద్రోమేధయాస్పృణోతు | అమృతస్య దేవధారణోభూ
యాసం | శరీరంమేవచర్మణం | జిహ్వమేమధుమత్తమా | కర్ణాభ్యాం
భూరివిశ్రవం | బ్రహ్మణః కోశోసిమేధయాపిహితః | శ్రుతంమేగో
పాయ | ఆవహన్తీవితన్వానా || ౧ || కుర్వాణాచీరమాత్మనః | వాసాగ్
సీమమగావశ్చ | అన్నిపానేచసర్వచా | తతోమేధ్రియమావహ | లోమ
కాంపకుభిస్సహస్వాహః | ఆమాయస్తుబ్రహ్మచారిణస్వాహః | విమా
యంతు బ్రహ్మచారిణస్వాహః | సమామయంతుబ్రహ్మచారిణస్వాహః |
దమాయంతు బ్రహ్మచారిణస్వాహః | శమామయంతు బ్రహ్మచారిణస్వాహః ||
యశోజనేసానిస్వాహః | శ్రేయాన్వస్యసోఽసానిస్వాహః | తంభ్యాధగప్ర
విశానిస్వాహః | సమాధగప్రవిశస్వాహః || ౨ || తస్మిన్తేహానకావే | నిర

గాహంత్యయిమ్యజేస్వాహా | యథావఃప్రవతాయంతి | యథామాసాఅ
హర్జరం | ఏవంమాంబ్రహ్మచారిణః | ధాతరాయంతుసర్వతస్సాహా |
ప్రతివేశోసిప్రమా * పాహీప్రమావద్యస్వ || ౩ || వితన్వానాశమాయం
తుబ్రహ్మచారిణస్వాహా ధాతరాయంతుసర్వతస్సాహాకంచ || ౪ || ఇత్యం
ధ్రపాతః * వితన్వానాప్రవిశస్వాహాన ప్రచ || ఇతిద్రావిడపాతః ||

అథపంచమోనువాకః

భూర్భువస్సువరితివా ఏతాస్త్రీప్రోవ్యాహృతయః | తాసాము
హస్త్వైతాంచతుర్థీం | మాహాచమస్యఃప్రవేదయతే | మహాఇతితచ్ఛ్రీహ్న |
సఆత్మా | అఙ్గాన్యన్యాదేవతాః | భూరితివా అయంలోకః | భువఇత్యం
తరిక్షం | సువరిత్యసౌలోకః || ౧ || మహాఇత్యాదిత్యః | ఆదిత్యేనవావ
సర్వేలోకామహీయంతే | భూరితివాఅగ్నిః | భువఇతివాయుః | సువ
రిత్యాదిత్యః | మహాఇతిచంద్రమాః | చంద్రమసావా వసర్వాణిజ్యోతిగ్
షిమహీయంతే | భూరితివాఋచః | భువఇతిసామాని | సువరితియ
జాగ్షి || ౨ || మహాఇతిబ్రహ్మ | బ్రహ్మణావావసర్వే వేదామహీయంతే |
భూరితివైప్రాణః | భువఇత్యపానిః | సువరితివ్యానః | మహాఇత్యక్షం |
అన్నేనవావసర్వే ప్రాణామహీయంతే | తావాఏతాశ్చత స్రశ్చతుధాః |
చాస్రశ్చతస్రోవ్యాహృతయః | తాయోవేద | సవేదబ్రహ్మ | సర్వేస్త్వై
దేవా బలిమావహంతి || ౩ || ఆసౌలోకోయజాగ్షి వేదర్షేచ ||

అథషష్ఠోనువాకః.

సయఏవోంతర్హృదయ ఆకాశః | తస్మిన్నయం పురుషోషణోమ
యః | అమృతోహిరణ్మయః | అంతరేణతాలుకే | యఏష సన ఇవా
వలంబితే | సేష్ఠ్యోయోనిః | యత్రాసౌ కేశాంతోవివర్తతే | వ్యవోహ్య

* భాషీతిపాశాంతరమ్.

శీవణకపాలే | ధూరిత్యగ్న ప్రతితిష్ఠతి | ధువభివాయా ||౧|| సువ
రిత్యాదిత్యే | మహాభిబ్రహ్మణి | ఆప్నోతిస్వారాజ్యం | ఆప్నోతిమన
సస్థుతిం | వాక్పతిశ్చక్షుషుతిః | శ్రోత్రపతిర్విజ్ఞానపతిః | ఏతత్తతో
భవతి | ఆకాశశరీరంబ్రహ్మ | సత్యాత్మప్రాణారామం మనసనన్దం |
శాన్తిసమృద్ధమవ్యయం ||౨|| ఇతి ప్రాచీన యోగ్యోపాన్వయో వాయావమృత
మేకంబ || ఇతి వయోఽనువాకః ||

పృథివ్యస్తోమం ద్యౌర్దికోవాస్తరదిశః | అగ్నిర్వామురాదత్య
శ్చంద్రమానక్షత్రాణి | ఆపఃపథయో వనస్పతయ ఆకాశఆత్మాభ్యధి
భూతం | అథాధ్యాత్మం | ప్రాణోవ్యాహోపాన ఉదానస్సమానః | చ
క్షుశ్రోత్రం మనోవాక్త్వక్చర్మమాగ్నగ్ స్నావాస్థిషజ్జా | ఏతదధి
విధాయ ఋషిరవోచత్ | పాత్త్రింవా ఇదగ్గసర్వం ||౧|| పాత్క్రేనైవ
పాత్త్రిగ్గ్ పృథోరీతి || సర్వమేకంబ || ఇతి సప్తమోఽనువాకః ||

ఓమితిబ్రహ్మ | ఓమితీదగ్గసర్వం | ఓమిత్యేత దనుకృతి మాన్వ
వా అప్యోక్తావ యేత్యేత్యోక్తావయన్తి | ఓమితి సామాసిగాయన్తి | ఓగ్
శోమితిశస్త్రాణి శగ్గసన్తి | ఓమిత్యధ్వమ్యగ్గప్రతిగరం ప్రతిగృహాతి | ఓమి
తిబ్రహ్మ ప్రసౌతి | ఓమిత్యగ్నిహూత్రమను జానాతి | ఓమితిబ్రహ్మణః
ప్రపక్ష్యన్నాహ | బ్రహ్మపాఞ్శ్చవాసీతి | బ్రహ్మేవో పాప్నోతి ||౧||
ఓంబశ || ఇత్యష్టమోఽనువాకః ||

ఋతంచస్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ | సత్యంచస్వాధ్యాయ ప్రవచ
నేచ | తపశ్చస్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ | దమశ్చస్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ |
శమశ్చస్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ | అగ్నయశ్చస్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ |
అగ్నిహూత్రంచస్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ | అతిథయశ్చస్వాధ్యాయ ప్రవచ
నేచ | మానుషంచస్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ | ప్రజావస్వాధ్యాయ ప్రవచనే
చ ||౧|| ప్రజనశ్చస్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ | ప్రజాతిశ్చస్వాధ్యాయ ప్రవచ
నేచ | సత్యమితి సత్యవచారాధీతరః | తపభితివోసత్యగ్గ పాఞ్శ్చిన్తి |

స్వాధ్యాయ ప్రవచనేపివేతినాకోమాకాద్భ్యః | తద్ధితపస్తద్ధితపః || ప్రజా
చస్వాధ్యాయ ప్రవచనేవషట్ప || ఇతినవమోనువాకః ||

అహంవృక్షస్యరేవాక్రీరిగిపృథంగీరేవ | ఊర్ధ్వపవిత్రోవాజీ
నీవస్వమృతవస్త్రి | ద్రవిణ్ సువర్చసం | సుమేధాఅమృతోక్షితః | ఇతిత్రిశ
కోర్వేదానువచనం || అహగ్షట్ || ఇతిదశమోనువాకః ||

వేదమనూచ్యాచార్యోస్తే వాసినమనుశాస్త్రి | సత్యంవద | ధర్మం
చర | స్వాధ్యాయాత్మాప్రవచః | అచార్యాయ ప్రియంధనమామృత్యప్రజా
తంతుంమావ్యవచ్ఛేత్సీ | సత్యాన్నప్రమదితవ్యం | ధర్మాన్నప్రమదితవ్యం |
కుశలాన్నప్రమదితవ్యం | భూతైస్సప్రమదితవ్యం | స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యా
న్నప్రమదితవ్యం | దేవపితృకార్యభ్యాం నప్రదితవ్యం | మాతృదేవోభవ | పితృ
దేవోభవ | అచార్యదేవోభవ | అఙ్గిరేవోభవ | యాన్యనవద్యాన్కర్మాణి |
తానిసేవితవ్యాని | నోభతరాణి | యాన్యస్సాకగ్ సుచరితాని | తాన్త్వ
యోపాసాన్యని || ౧ || నోభతరాణి | యేకేచాప్తచ్ఛ్రేయాగ్ సోబ్రాహ్మణాః |
తేషాంత్యయాసనేన ప్రశ్వసితవ్యం | శ్రద్ధయాదేయం | అశ్రద్ధయాదే
యం | శ్రియాదేయం | హ్రియాదేయం | భియాదేయం | సంవిదాదే
యం | అభయదితేకర్తృవిచికిత్సా వాప్యత్రవిచికిత్సావాస్యాత్ || ౩ || యేత
త్రబ్రాహ్మణా స్సమర్చిసః | యక్తాఅయుక్తాః | అలూతాధర్మకామా
స్సుగ్ధిః | యథాతేతత్రవర్తేరక్ | తథాతత్రవర్తేథాః | అథాభ్యాభ్యాతే
షు | యేతత్రబ్రాహ్మణా స్సంమర్చిసః | యక్తాఅయుక్తాః | అలూతా
ధర్మకామాస్సుగ్ధిః | యథాతేతేషువర్తేరక్ || ౪ || తథాతేషువర్తేథాః |
ఏషఅదేశః | ఏషఉపదేశః | ఏషావేదోపనిషత్ | ఏతదనుశాసనం | ఏవ
ముపాసితవ్యం | ఏవముచైతదుపాస్యం || స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాం న
ప్రమదితవ్యంతానిత్వయోపాసాన్యని విచికిత్సావాస్యాత్తేషువర్తేరక్ సత్త
చ || ఇత్యేకాదకోనువాకః ||

శంసోమిత్రశృంఖరుణః | శంసోభవత్వర్యమా | శంసఖడ్గోగ్రిబు
హస్సుతిః | శంసోవిష్ణురుక్రమః | నమోబ్రహ్మణే | నమస్తేవాయో |

త్వమేవప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి | త్వామేవప్రత్యక్షం బ్రహ్మవాదిషం | ఋత
తమవాదిషం | సత్యమవాదిషం ||౧|| తన్నామావీత్ | తద్వక్తారమావీత్ |
ఆవీన్నాం | ఆవీద్యక్తారం || ఓంకాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః | సత్యంవదిష్యామి
ఛ్చైవ || ఇతి ద్వాదశోనువాకః ||

ఇతి శీత్రావల్లి ప్రథమాధ్యాయ స్సమాప్తః.

శంసశ్శీత్రాగ్ సహనామశ్చందసాంఘాః సయఃపృథివ్యోమిశ్య
చంచాహంవేదమనూచ్య శంసోద్వాదశ | శంసోమహ ఇత్యాదిత్యోనో ఇ
తరాణి త్రయోవిగ్ శతః || శంసోవక్తారం ||

హరిఃఓం || శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

ఇతి తైత్తిరీయోపనిషత్ శీత్రావల్లి సమాప్తా.

ప్రథమోనువాకః.

అథ తైత్తిరీయోపనిషత్ అనంతవల్లి - ద్వితీయాధ్యాయే.

ప్రథమోనువాకః.

హరిఃఓం || సహనావవతు | సహనాభునక్తు | సహవీర్యంకరవా
వహై | తేజస్వినావధీతమస్తు | మావిద్విషావహై | ఓంకాంతిశ్శాంతి
శ్శాంతిః || బ్రహ్మవిదాబోధీతివరం | తదేమాభ్యుక్తా | సత్యంజ్ఞానమనం
రంబ్రహ్మ | యోగేర నిహితంసుహాయం వరమేవోపకా ||౧|| సోశ్చ
తేసద్వాక్ కామాక్ సహ | బ్రహ్మతా విపశ్చితేతి | తస్మాద్వా ఏతస్మా
దాత్మన ఆకాశస్సంఘాతః | ఆకాశాద్వాయః | వాయోరగ్నిః |
అగ్నేరాపః | అద్భ్యుత్పత్తివి | పృథివ్యా ఓషధయః | ఓషధీభ్యోన్నం |
అన్నాత్పరుషః ||౨|| సహవీర్యమృషోన్న రసమయః | తస్మైదత్తువశిరః |
అయందక్షిణఃపక్షః | అయముత్తరఃపక్షః | అయమాత్మా | ఇదంబ్రహ్మం
ప్రశస్తా | తదాత్మేక్షణోగోభవతి ||౩||

అథ ద్వితీయోఽనువాకః.

అన్నాద్వైప్రజాః ప్రజాయంతే | యః కాశ్చ పృథివీగ్రితాః |
అథోఽన్నేనైవజీవంతి | అద్దై నదపి యంత్యంతతః | అన్నగ్ హి ఘాతా
నాంజ్యేష్ఠం | తస్మాత్సర్వా షధముచ్యతే | సర్వంవై తేన్న మాత్మనం
తి | యేన్నంబ్రహ్మపాసతే | అన్నగ్ హి ఘాతానాంజ్యేష్ఠం | తస్మా
త్సర్వా షధముచ్యతే ||౧|| అన్నాద్భూతా నిజాయంతే | జాతాన్యన్నే
నవర్ధనే | అద్యతే త్రివఘాతాని | తస్మాదన్నంత దుచ్యత ఇతి | తస్మా
ద్వా ఏతస్మాదన్నరసమయాత్ | అన్యోంతర ఆత్మాప్రాణమయః |
తేనైవపూర్ణః | సవాపీవపురుషవిధవ | తస్యపురుషః ధతాం | అన్వ
యం పురుషవిధః ||౨|| తస్యప్రాణ ఏవశరః | వ్యావౌదక్షీణః పక్షుః |
అపాన ఉత్తరః పక్షుః | ఆకాశ ఆత్మా | వృశీవీపుచ్చం ప్రతిష్ఠా | తదన్యేవ
శ్లోకోభవతి ||౩||

అథ తృతీయోఽనువాకః.

ప్రాణం దేవా అనుప్రాణంతి మనుష్యాః పశవశ్చయే | ప్రాణోహి
ఘాతా నామాయః | తస్మాత్సర్వా యషముచ్యతే | సర్వమేవత ఆయుగ్యం
తి | యేప్రాణంబ్రహ్మపాసతే | ప్రాణోహి ఘాతానామాయః | తస్మాత్స
ర్వాయుషముచ్యత ఇతి | తస్యైవపీవశారీర ఆత్మా | యః పూర్వస్య ||౧||
తస్మాద్వా ఏతస్మాత్ప్రాణమయాత్ | అన్యోంతర ఆత్మామనామయః | తే
నైవపూర్ణః | సవాపీవపురుషవిధవ | తస్యపురుషః ధతాం | అన్వయం
పురుషవిధః | తస్యయజురేవశరః | ఋగ్దక్షిణః పక్షుః | సామోత్తరః పక్షుః |
ఆదేశ ఆత్మా ||౨|| అథ ర్వాక్షిరసః పుచ్చం ప్రతిష్ఠా | తదన్యేవ శ్లోకోభవతి ||

అథ చతుర్థోఽనువాకః.

యతోవాచోనిజ ర్తంతే | అప్రాప్యమనసాసహ | ఆనందంబ్రహ్మ
ణోవిద్వాత్ | సవిభేదిక దాతనీతి | తస్యైవపీవశారీర ఆత్మా | యః పూర్వ
స్య | తస్మాద్వా ఏతస్మాత్సన్మామయాత్ | అన్యోంతర ఆత్మాన్జ్ఞానమయః |

తేనై వపూర్ణః । సవావపపురుషవిధవివ ॥౧॥ తస్యపురుషవిధతాం అన్వ
యంపురుషవిధః । తస్యశ్రద్ధావళిరః । ఋతందక్షిణః పక్షః । సత్యము
త్తరః పక్షః । యోగ ఆత్మా మహాపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా తదక్ష్యేవ శ్లోకో భవతి ॥౨॥

అథ పంచమోనువాకః.

విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే । కర్మాణి తనుతే పిత । విజ్ఞానం దేవాన్సస్యే ।
బ్రహ్మ జేష్ఠము పాసతే । విజ్ఞానం బ్రహ్మ చేద్యద । తస్మాచ్చేన్న ప్రమాద్య
తి । శరీరే పాప్తవోహిత్యా । సర్వాకామానామశ్చ తత్తతి । తస్యై
షవవశారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య ॥౧॥ తస్మాద్వాపితస్మాద్విజ్ఞానమ
యాత్ । అన్యోస్తర ఆత్మానందమయః । తేనై వపూర్ణః । సవావపపురు
ష విధవివ । తస్యపురుష విధతాం । అన్వయంపురుషవిధః । తస్యప్రియ
మేవళిరః । మోదోదక్షిణః పక్షః । ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః । ఆనంద ఆ
త్మా ॥౨॥ బ్రహ్మపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదక్ష్యేవ శ్లోకో భవతి ॥

అథ షష్ఠోనువాకః.

అసన్నేవ సభవతి । అసద్భ్రష్టైరి వేదశతే । అస్తి బ్రహ్మైరిచే
ద్యద । సంత మసంతతో వికారితి । తస్యైషవవశారీర ఆత్మా । యః పూ
ర్వస్య । అధాతోను ప్రశ్నాః । ఉతావిద్వానముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చ
సగచ్ఛతి । ఆహూవిద్వానముం లోకం ప్రేత్య ॥౧॥ కశ్చిన్నమశ్చుతా ౩-
౬ । సోకామయత । బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి సతపోతత్యత । సత
పస్తప్త్యా । ఇదగ్ సర్వమస్పృశత । యదిదంకించ । తస్మిన్ప్ర్యా । తదేవాను
ప్రావిశత్ । తదనుప్రవిశ్య ॥౨॥ సచ్చగ్యచ్ఛాభవత్ నిరుక్తంచానిరుక్తం
చ । నిలయనంచా నిలయనంచ । విజ్ఞానంచా విజ్ఞానంచ । సత్యంచాస్య
గంచ సత్యమభవత్ । యదిదంకించ । తస్మిన్మయిత్యావక్షతే । తదక్ష్యేవ
శ్లోకో భవతి ॥

అథ సప్తమోనువాకః.

అసద్వా ఇదమగ్రాసీత్ । తతోనై సదవాయత । తదాత్మానగ్
స్వయమగురుత్ । తస్మాత్తత్సకృత ముచ్యత ఇతియైవై తత్సకృతం రసో

వైసః | రసగ్గ్ హ్యేవా యంబధ్వా నందీభవతి | కోహ్యేవాన్యాత్మః |
ప్రాణ్యాత్ | యదేష ఆకాశ ఆనందోఽస్యాత్ | ఏష హ్యేవానం దయా
తి ||౧|| యదాహ్యేవైషవతస్త్వి న్నదృశ్యేనాత్మ్యేనిరుక్తనిలయః సేభయం
ప్రతిష్ఠాంవిందతే | అథసోభయం గతోభవతి | యదాహ్యేవైషవతస్త్వి
న్నదర మంతరంకురుతే | అథతస్యభయంభవతి | తత్తైవభయం విదు
షోమన్వానస్య | తదహ్యేష స్తోకోభవతి ||

అథ అష్ట మోనువాకః.

భీమాస్తాద్వాతఃపవతే | భీమోదేతిసూర్యః | భీమాస్తాదగ్నిశ్చేం
ద్రశ్చ | మృత్యుర్ధావతిపంచమఇతి | నైమానందస్యమీమాగ్ సా భవతి | యు
వాస్యాత్సాధు యువాధ్యాయికః | ఆఃష్టోద్రధిష్ఠోబలిష్ఠః | తస్యేయంఽ
భీషిసర్వా విత్తస్యపూర్ణాస్యాత్ | సఏకో మానుషఆనందః | శ్రోత్రియ
స్యచాకామహతస్య ||౧|| తేయేశతంమానుషా ఆనందాః | సఏకొమను
ష్య గంధర్వాణా మానందః | శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య | తేయే
శతంచునుష్యగంధ ర్వాణామానందాః | సఏకో దేవగంధర్వాణామానందః |
శ్రోత్రి యస్యచాకామహతస్య | తేయేశతందేవగంధర్వాణా మానం
దాః | సఏకయఃపితౄణాం చిరలోక లోకానామానందః | శ్రోత్రియస్యచా
కామహతస్య | తేయేశతంపితౄణాం చిరలోకలోకానా మానందాః
||౨|| సఏకఆజానజానాం దేవానామానందః | శ్రోత్రియస్యచా
కామహతస్య | తేయేశత మాజానజానాం దేవానా మానందాః |
సఏకఃకర్మదేవానాం దేవానా మానందః | యేకర్మణాదేవా సపి
యంతి | శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య | తేయేశతంకర్మ దేవానాం
దేవానామానందాః | సఏకోదేవానామానందః | శ్రోత్రియస్యచాకా
మహతస్య | తేయేశతందేవానామానందాః ||౩|| సఏకఇంద్రస్యానందః |
శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య | తేయేశతవిష్ణోస్యానందాః | సఏకోబృహ
స్పతే రానందః | శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య | తేయేశతంబృహస్పతే

రానందాః|సవీకః|ప్రజాపతేరానంతః|శ్రోత్రియస్యచాకా మహతస్య|తేయే
శతంప్రజాపతే రానంతాః|సవీకో|బ్రహ్మణ అనందః||౪||శ్రోత్రియస్యచాకా
మహతస్య | సయశ్చాయంశ్రుమే | యశ్చాసావాదిత్యే | సవీకః| సయ
ఏవంవిత్ | అస్తాల్లోకాభ్యేగ్రియ | ఏతమన్న మయమాత్మాన ముపసం
క్రామతి| ఏతంప్రాణమయమాత్మాన ముపసంక్రామతి| ఏతంహోమయ
మాత్మానముపసంక్రామతి | ఏతంవిజ్ఞానమయ మాత్మానముప సంక్రా
మతి ||౫|| ఏతమానందమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి | తదభ్యేవ
లోకోభవతి||

అథ నవమోనువాకః.

యతోవాచోవర్తంతే | అప్రాప్యమనసాసహ | అనందంబ్రహ్మ
ణోవిద్వాత్ | నదిభేతికుతశ్చనేతి | ఎతగ్ హవావనతః | కిమహగ్
సాధునా కరవం | కిమహంపాప మకరవతితి | సయఏవంవిద్వానేతే
అత్మానగ్ స్పృణుతే|తిభేహ్యైవైషతే అత్మానగ్ స్పృణుతే|యఏవం
పేద ||౧|| ఇత్యుపనిషత్ ||

ఇత్యనందవల్లి నామద్వితీయాఽధ్యాయస్సమాప్తః.

బ్రహ్మవిదిదమయమిదమేకేన శతిరన్నా దన్నరసమయదన్నా
త్ప్రాణోవ్యాహోపాన ఆకాశఃపృథివీఽపృథగ్ దర్శిగ్ శతిః | ప్రాణంయజ్ఞ
ఋక్సామాదేశోఽధర్వాంగిరసః శుచ్చంద్వాంగ్ శతిర్యతశ్చిద్ధర్తగ్ న
త్యంయాగో మహాప్తాదశ విజ్ఞానంప్రియంమోదః | ప్రమోద ఆవ్రో
బ్రహ్మశుచ్చంద్వాంగ్ శతిరసన్నే వాధాప్తాదశ శతిరసత్ పోదశశిషాస్తా
న్నానుషేమసువ్యగ్ధర్వాణాంఽవివగ్ధర్వాణాం పీన్యాణాంఽచిరలోకలో
కానామాతానజానాంకర్తృణాం వానాంయోకర్తృణాంఽవానానిస్త్రీస్యబృహ
స్పతేః | ప్రజాపతేర్భ్రహ్మణఃసయశ్చసదాహ్రిమత్యేక వందాశక్యతః కుత
శ్చనైతమేకా దశనవ|| నహనావవత్స్వితికాంతిః||

హరిః|| శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

అథ తైత్తిరీయోపనిషది అనంతవల్లి సమాప్తా.

అథ తైత్తిరీయోప నిషత్ భృగువల్లి.

అథ ప్రథమోఽనువాకః.

హరిఃఓ॥ సహనానవతు | సహనాభునత్తు | సహవీర్యంకరణ
వహై | తేజస్వినావ ధీతమస్తు మావిద్విషావహై | ఓం శా నిశ్శా నిశ్శా
న్తిః | భృగుర్వైవారుణిః | వరుణం పితరముపససార | అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి | తగ్
హేవాచ | తగ్ హేవాచ | యగోవా ఇమానిధూతా నిజాయంతే |
యేనజాతానిజీవంతి | యస్ప్రయంత్యభి సంవిశంతి | తద్విజ్ఞానస్సతచ్చ
త్తేతి | సతపోతప్యత | సతపస్తప్త్యా॥

అథ ద్వితీయోఽనువాకః.

అన్నంబ్రహ్మైవ్యజానాత్ | అన్నాధ్యైవభిష్విమాని భూతాని
జాయంతే | అన్నేనజాతానిజీవంతి | అన్నంప్రయంత్యభి సంవిశంతి | తద్వి
జ్ఞాయ | పునరేవవరుణం పితరముపససార | అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి | తగ్
హేవాచ | తపసాబ్రహ్మవిజ్ఞానస్వ | తపోబ్రహ్మేతి | సత
పోతప్యత | సతపస్తప్త్యా॥

అథ తృతీయోఽనువాకః.

ప్రాణోబ్రహ్మైవ్యజానాత్ | ప్రాణాధ్యైవభిష్విమాని భూతాని
జాయంతే | ప్రాణేనజాతానిజీవంతి | ప్రాణంప్రయంత్యభి సంవిశంతి | తద్వి
జ్ఞాయ | పునరేవవరుణం పితరముపససార | అధీహిభగవోబ్రహ్మే
తి | తగ్ హేవాచ | తపసాబ్రహ్మవిజ్ఞానస్వ | తపోబ్రహ్మేతి | సత
పోతప్యత | సతపస్తప్త్యా॥

అథ చతుర్థోఽనువాకః.

మనోబ్రహ్మైవ్యజానాత్ | మనసోఽధ్యైవభిష్విమాని భూతాని
జాయంతే | మనసాజాతానిజీవంతి | మనఃప్రయంత్యభి సం విశంతి | తద్వి

జ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితర ముపససార । అధీహీభగవో బ్రహ్మైతి ।
తగ్ హూవాచ । తపసా బ్రహ్మవిజిజ్ఞానస్య । తపో బ్రహ్మైతి । సతపోత
వ్యత । సతవస్తప్త్యా॥

అథ పశ్యమోఽనువాకః.

విజ్ఞానం బ్రహ్మైతి వ్యజానాత్ । విజ్ఞానాధ్యేవ క్విమాని భూతా
ని జాయంతే । విజ్ఞానేన జాతాని జీవంతి । విజ్ఞానం ప్రయంత్యభిసం విశం
తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితర ముపససార । అధీహీభగవో బ్ర
హ్మైతి । తగ్ హూవాచ । తపసా బ్రహ్మవిజిజ్ఞానస్య । తపో బ్రహ్మైతి ।
సతపోతవ్యత । సతవస్తప్త్యా॥

అథ పశ్యమోఽనువాకః.

అనందో బ్రహ్మైతి వ్యజానాత్ । అనందాధ్యేవ క్విమాని భూ
తాని జాయంతే । అనందేన జాతాని జీవంతి । అనందం ప్రయంత్యభిసం విశం
తీతి । సైమాభ్యాగ్దవీవారుణే విద్యావరమే వ్యోమః ప్రతిష్ఠితా । యివం
వేద ప్రతిత్థితః । అన్నవానన్నాహోభవతి । మహాభవతి ప్రజయావశు
భిర్వృహ్మచర్యసేన । మహానీరత్యా॥

అథ సప్తమోఽనువాకః.

అన్నం న నింహ్యత్ । తద్వృగం । ప్రాణో వా అన్నం । శరీరమ
న్నదం । ప్రాణేశరీరం ప్రతిష్ఠితం । శరీరే ప్రాణః ప్రతిష్ఠితః । తదేతదన్న
మన్నే ప్రతిష్ఠితం । సయి ఏతదన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతిత్థితః । అన్న
వానన్నాహోభవతి । మహాస్థవతి ప్రజయా వశుభిర్వృహ్మచర్యసేన ।
మహానీరత్యా॥

అథ ఆష్టమోఽనువాకః.

అన్నం న పరిచక్షీత్ । తద్వృగం । ఆపో వా అన్నం । జ్యోతిరన్న
దం । అప్స జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితం । జ్యోతిహ్వాపః ప్రతిష్ఠితాః । తదేతదన్న
మన్నే ప్రతిష్ఠితం । సయి ఏతదన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతిత్థితః ।

అన్నవానన్నాదోభవతి । మహాస్థవతి ప్రజయా పశుభిర్భ్రష్టావర్ష
సేన । మహానీరైత్యుః॥

అథ నవమోఽనువాకః.

అన్నంబహుకర్వీత । తద్వృతం । పృథివీవాన్నం । ఆకాశోన్నా
దః । పృథివ్యామాకాశః ప్రతిష్ఠితః । ఆకాశేపృథివీ ప్రతిష్ఠితా । తదేతద
న్నమన్నేప్రతిష్ఠితం । సయ ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతిష్ఠితం ।
అన్నవానన్నాదోభవతి । మహాస్థవతి ప్రజయా పశుభిర్భ్రష్టావర్ష
సేన । మహానీరైత్యుః॥

అథ దశమోఽనువాకః .

నకంచనవనతౌ ప్రత్యాచక్షీత । తద్వృతం తస్మాద్వాయాకయా
చవిభయా బహున్నం ప్రాపుయాత్ । అరాధ్యస్య అన్నమిత్యాచ
క్షతే । ఏతద్వైముఖతోన్నగ్ రాధం । ముఖతోస్య అన్నగ్ రాధ్యతే । ఏ
తద్వైమధ్యతోన్నగ్ రాధం । మధ్యతోస్య అన్నగ్ రాధ్యతే । ఏతద్వా
అంతతోన్నగ్ రాధం । అంతతోస్య అన్నగ్ రాధ్యతే ॥ ౧ ॥ యఏవంవేద
క్షేమ ఇతివాచ । యోగక్షేమ ఇతిప్రాణాపానయోః । కర్మేహస్తయోః ।
గతిరితిపాదయోః । విముక్తిరితిపాయా । ఇతిమానుషీన్నమాజ్ఞాః । అథ
దైవీః । తృప్తిరితివృష్టా । బలమితివిద్యుత్ ॥ ౨ ॥ యశఇదేవశుషుః । జ్యోతి
రితి నక్షత్రైశ్చ । ప్రజాతిరమృతమానంద ఇత్యుపస్థే । సర్వమిత్యాకాశే ।
తత్పృథివీత్యుపాసీత । ప్రతిష్ఠావాభవతి । తద్వైమిథ్యుపాసీత । మ
హాభవతి । తన్నన ఇత్యుపాసీత । మానవాభవతి ॥ ౩ ॥ తన్నవ ఇ
త్యుపాసీత । నన్యంతేన్ద్రైకామాః । తద్భ్రష్టాత్యుపాసీత । బ్రహ్మవాభ
వతి । తద్భ్రష్టాణః పరివర ఇత్యుపాసీత । పర్యేణమియంతేచ్ఛిషం
తస్సపత్నాః । పర్యేషియా భాతృవ్యాః । సయశ్చాయంపురుషే । య
శ్చాపావాదిత్యై । సపకః ॥ ౪ ॥ సయఏవంవేత్ । అస్మాద్లోకాత్ప్రేత్య
ఏతమన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య । ఏతంప్రాణమయమాత్మాన
ముపసంక్రమ్య । ఏతంమనోమయమాత్మాన ముపసంక్రమ్య । ఏతంజ్ఞా

సహయమాత్మానముపసంక్రమ్య । పతమానందమయమాత్మానముపసం
క్రమ్య । ఇమాన్లోకానామాన్నీ కామరూప్యసుపంచరక । పతత్సాకు
గాయన్నాస్తే । హరితపూహరితపూహరితపు ॥ ౫ ॥ అహమన్నమహమన్న
మహమన్నం । అహమన్నదోహ మన్నదోహమన్నాదః । అహన్లో
కకృతహన్లోక కృతహన్లోక కృత్ । అహమస్మి ప్రథమకా ఋతాతి
స్య । పూర్వందేవోభ్యో అమృతస్యనాతిభాతిభి । యోమాదదాతి సభి
దేవమాతివాతిః । అహమన్నమన్న మదంతమాతిత్తి । అహంవిశ్వంభవ
మభ్యభవాతిం । మదన్తజ్యోతిః । యపవంవేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥ ౬ ॥
తాభ్యలే విమృతిమానవా భవత్యేహోహరితపుయపవంవేదైకంచ ।

భృగుస్తస్మైయతోమంతరిస్తద్విజ్ఞానస్వతత్త్రయోదశాన్నం
ప్రాణం మమోవిజ్ఞాన మితివిజ్ఞాయతం తపసా ద్వాదశ ద్వాదశానంద
భి నైమాదశాన్నం ననింద్యాత్మాగ్రీణశ్శరీరమన్నం సపరిచక్షీ రాహజ్యో
తిరన్నం బహువిర్వీర పృథివ్యామూకాశ ఏకాదశై కావశనకంచదైక మ
స్మితేకాన్నవిశతి రేకాన్నవిశతిః ॥ సహనావవతు । సహనాభనస్తుస
సహపీర్యంకరవావహై । లెదస్వి నావధీతవాస్తుమావిద్విషావహై ॥ ఓం
కంఠశ్శాంతశ్శాంతః ॥

ఓం తన్నత్ మానిః ఓమ్ ॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

ఇతి భృగువల్లి సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ఋగ్వేద వితరేయోపనిషత్.

ఓం ॥ వాల్మీకిమనసిప్రతిష్ఠితా మహామేవాది ప్రతిష్ఠిత మూచితా
పీర్తపథి వేదస్యను అనిస్థిత్రుతంమే మాప్రహసేదశానాథీలే నామూ
కాత్రాత్సన్తభామ్యుతం వదిష్యామి సత్యంవదిష్యామి తన్నామవతు గ
ర్భస్తాన మవర్తవతు మామవతు పక్తార మవతువక్తారం ॥ ఓంకాన్తిశ్శా
న్తిశ్శాన్తిః ॥

ఓం॥ అగ్నీశ్వరాయనమః॥ నమోఋషిభ్యో మస్త్రీకృద్యో
మస్త్రీపతిభ్యో నమో వో ఆస్తుదేవేభ్యః॥ శివానశ్చస్తమా భవతు సు
హృదీ కా సరస్వతీ మాతేవ్యోమసస్త్వశీభద్రంకణేభిః—యదాయః॥
శస్త్రాద్వాగ్ని—వాజసాతౌ॥ స్తుషేజనం—మిత్రోఽగ్నిః॥ కయాన
శ్చిత్ర—పుతా॥ కస్త్యాసత్యో—వసు॥ అభీషణః—సూర్యిభిః॥ భ
ద్రస్మో ఆపివాదయమనః॥ ఓం శాస్త్రాద్వాగ్నిస్త్యాన్తిః॥

వివరయోగవివరణ - ప్రథమాధ్యాయః.

హరిఃఓమ్॥ ఆత్మానా ఇవమేక ఏవాగ్ర అసీత్ నాన్యత్కా ఇ
నమిపత్ సకృత్తతలోకాన్ను సృజాత్॥ ౧॥ సకృమాల్లోకాన సృజతా
మౌఘ మరీచీర్చరమాపోఽవోఽవృష్ఠః పరేణదివంద్యోః ప్రతిష్ఠాఽస్త్రీక్షుం
మరీచయః పృథివీమరోయా అధస్తాత్తాతపః॥ ౨॥ సకృత్తతేమేను లో
కాలోక పాలాన్ను సృజాత్కతిసోఽర్భవ ఏవపురుషంసముద్భృత్యా మూ
ర్ఛయత్॥ ౩॥ తమభ్యత పత్రస్యాభిత ప్రస్యముఖం నిరభివృతయథాన్తం
ముఖాద్వాగ్వాచోఽగ్నిర్వాసికే నిరభిద్యేతాం నాసికాభ్యాం ప్రాణః
ప్రాణాద్వాయరక్షీణే నిరభిద్యేతాం ఆక్షిభ్యాఞ్చక్షుశ్చక్షుష ఆచక్ష్వః
కర్ణానిరభిద్యేతాం కర్ణాభ్యాం శ్రోత్రంశ్రోత్రాద్విశస్త్యశ్చిరభివృతత్వ
చోలో మానిలోమభ్య ఓపథివనస్పతయో హృదయం నిరభివృతహృద
యాత్తనో మనసశ్చస్త్రీమా నాభిర్నిరభివృత నాభ్యా అపామోఽపా
నాన్తృత్యః శిశ్నంనిరభివృత శిశ్నాదైతోరేతసతపః॥ ౪॥ ఇతిప్రథమః
ఖండః॥

తా ఏతాదేవతాస్సృష్టా అస్తిత్వహత్యర్థ వేప్రాపతా తమశనా
యా పిపాసాభ్యామన్యవార్జిత తాపనమబ్రువన్నాయతనంః ప్రజానీ
హీయస్తిస్సత్రీతీతా అన్నమదామేతి॥ ౧॥ తాభ్యాగామానయత్తాఅ
బ్రువన్నవై మోఽయ మలమితి తాభ్యోఽశ్వమానయత్తా అబ్రువన్నవై
మోఽయమలమితి॥ ౨॥ తాభ్యః పురుషమానయత్తా అబ్రువన్సుకృతం
బలేతి పురుషోవావసుకృతస్తా అబ్రవీద్యథాయతనంప్రవిశతేతి॥ ౩॥ అగ్ని

స్వస్థుత్వాముఖం ప్రావిశద్వా యః ప్రాణోభూత్వా నాసికే ప్రావి
 దాదిత్య శ్చక్షుర్భూత్వాఽక్షిణే ప్రావిశద్దిశశ్శ్రీతం భూత్వా కర్ణౌ
 హవిశన్వపథి వనస్పతయోలోమాని భూత్వా త్వచమ్ప్రవేశంశ్చ
 స్త్రీమామనోభూత్వా హృదయం ప్రావిశత్ స్మృత్యురహనోభూత్వా
 నాభిం ప్రావిశదాహారేతో భూత్వా శిశ్నం ప్రావిశత్ ॥ ౪ ॥ తమశ
 నాయాపిపాసే అబ్రూతా మావాభ్యా మధివ్రజానీహీతి సతే అబ్రవీదే
 తాస్వేవవాండేవతా స్వాభజాజ్యేతాసు భాగిన్యా కరోమీతి తస్మై
 స్వస్త్వైవైవైవ దేవతామై హవిర్భూత్యతే భాగిన్యావేవాస్య మశ
 నాయా పిపాసేభవతి ॥ ౫ ॥ ఇతిద్వితీయఃఖండః॥

సత్యకులేమేనులోకాశ్చలోకపాలాశ్చాన్నమేభ్యస్సృజాఇతి॥
 ప్రావీహిహిభ్యంపత్రాభ్యోఽభి తప్తాభ్యా మూర్తిరజాయతయవైసా
 మాత్తిరజాయతాన్నంవైతత్ ॥ ౧ ॥ తదేతదభిసృప్తం నతస్సరాజ్యజ
 ణం నర్తద్యాచాజఘృత త్తన్నాశకోద్వాచాగృహీతుం సయధ్తై న
 ద్యుచాఽగ్రహైవ్య దభివ్యాహృత్య హైవాన్న మత్రప్యత్ ॥ ౨ ॥ త
 స్మైజినాజఘృత త్తన్నాశకోత్పాశై నగృహీతుం సయధ్తై నత్పా
 గ్రహైవ్యదభిప్రాప్య హైవా న్నమత్రప్యత్ ॥ ౩ ॥ తచ్ఛయేమాఽ
 ఘృత త్తన్నాశకోచ్ఛయేమా గృహీతుం సయధ్తై నచ్ఛయేమాఽగ్ర
 హైవ్యసృప్తే హైవాన్న మత్రప్యత్ ॥ ౪ ॥ తచ్ఛ్రేణాజఘృత త్త
 న్నాశకోచ్ఛ్రేణాగృహీతుం సయధ్తై తచ్ఛ్రేణాగ్రహైవ్యచ్చు
 గ్రహైవాన్న మత్రప్యత్ ॥ ౫ ॥ తర్త్వచాఽజఘృత త్తన్నాశకో
 ద్యుచాగృహీతుం సయధ్తై నత్వచాఽగ్రహైవ్యత్వచాహైవాన్న మ
 ప్యత్ ॥ ౬ ॥ తత్తనసాఽజఘృత త్తన్నాశకోత్తనసాగృహీతుం స
 ధ్తై నత్తనసాగ్రహైవ్యధ్యత్వా హైవాన్న మత్రప్యత్ ॥ ౭ ॥ తద్భిశ్చే
 జఘృత త్తన్నాశకోద్భిశ్చే నగృహీతుం సయధ్తై నద్భిశ్చేనాగ్రహై
 వ్యస్సృప్త హైవాన్న మత్రప్యత్ ॥ ౮ ॥ తదపాసేనాజఘృత త్తన

వయస్స ఏషోన్నస్య గ్రహణాయద్వాయు రన్నాయుర్వాపశయద
యః ॥ ౧౦ ॥ సశ్చక్షురకర్ణస్త్వదం మద్యతేస్యాదితి సశ్చక్షురకరతే
ప్రపద్యా ఇతి సశ్చక్షురయదివాచాభి వ్యాహృతం యదిప్రాణే నా
ప్రాణితం యదిచక్షుషాదృష్టం యదిశ్రోత్రేణశ్రుతం యదిత్వచా స్ప
ష్టం యదిమనసాధ్యాతం యద్యపానేనాభ్యాపానితం యదిశిశ్నేనవిః
ప్రసృథకోఽహమితి ॥ ౧౧ ॥ సపత మేవసీమాసంవిదాన్యైతయాద్వాయ
ప్రాపద్యతవైషాదిభృతిర్నా మచ్ఛాస్తదేతన్నాన్తనం తస్యైతయ ఆవ
థాః త్రయస్వస్మా అయమావసఞ్కోఽయ మావసఞ్కోఽయ మావస
ఇతి ॥ ౧౨ ॥ సజాతోభూతాన్యభివ్యైక్షుత్ కిమిహస్యం నావదిషది
స పత మేవపురుషం బ్రహ్మతతను మపశ్యదిదనుదర్శయతీతి ॥ ౧౩ ॥ తస్మా
దిదష్టోగ్రీవామేదష్టోగ్రీవావై నామతమిదన్తస్మిం సస్తమిన్తస్మిన్త్యా చక్ష
తే పరోక్షేణ పరోక్షప్రియా ఇవహిదేవాః పరోక్షప్రియా ఇవహి దే
వాః ॥ ౧౪ ॥ ఇతి త్వతీయఃఖండః ॥ ॥

ఇత్యైతరేయే ద్వితీయే ఆరణ్యకే చతుర్థాఽధ్యాయః.

ఉపనిషత్సు ప్రథమోఽధ్యాయః ఓమ్ తత్సత్

అథ ద్వి తీ యా థ్యా యః.

పురుషేహవా అయమాదితో గర్భోభవతి యదేతద్రేతస్తదేత
త్సర్వేభ్యోఽక్లేభ్యస్తేజసంభృతమాత్మ న్యేవాత్మానం విభర్తితద్యదా
స్త్రీయాంసంభృ త్యత్రేతజనయతి తదస్య ప్రథమంజన్మ ॥ ౧ ॥ ఇతిప్రథ
మఃఖండః॥

తత్ స్త్రీయా ఆత్మభూయం గచ్ఛతియథాస్వమగ్నం తథాతస్మా
దేనాం నహినే స్తిసాన్యైతమాత్మాన మత్రగతంభావయతి ॥ ౧ ॥ సాభా
వయిత్రీభావయితవ్యాభవతితం స్త్రీగర్భం విభర్తిసోఽగ్ర ఏవకుమారః
జన్మవోఽగ్రేఽధి భావయతి సయతుకూమారం జన్మవోఽగ్రేఽధి భావయ

యత్త్వానమేవ తద్భావయత్యేహం లోకానాం సంతత్యావవం సంత
 తాహీమేలోకాస్తదస్య ద్వితీయంజన్త॥౨॥ ఇతిద్వితీయఃఖండః॥

సోఽస్యాయమాత్మా పుణ్యేభ్యః కర్మభ్యః ప్రతిఙ్గీయతే అథా
 స్యాయమితర ఆత్మాకృతకృత్యోవయోగతః ప్రేరితశ్చతః ప్రయన్నేవ
 ప్రజ్ఞాయతే తదస్యతృతీయం జన్తతమక్రమ్యపిణా ॥౩॥ ఇతితృతీయః
 ఖండః॥

గర్భేనుగన్న స్వేహమవేదనహం దేవానాంజగమానిశ్వా । శ
 నుమాపుర ఆయసీరరక్షన్నభశ్శ్యేమో జవసాగరదీయమితః । గర్భపక్షై
 తస్యయానో వామదేవపవమువాచ ॥ ౧ ॥ సపవంఽద్వా సస్మాచ్చతీః
 కేదానూర్ద్వ ఉతక్రిమ్యా ముష్టికా స్వర్గలోకే సర్వాకామానా
 క్తుఽన్యత స్సనభవ త్సనభవత్ ॥ ౨ ॥ ఇతిచతుర్థఃఖండః॥

ఇత్యైత రేమేద్వితీయేఆరణ్యకేపశ్చమోఽధ్యాయః.

ఉపనిషద్ ద్వితీయోఽధ్యాయఃఓంతస్సత్.

అథతృతీయోధ్యాయః.

కోఽయమాత్మేరివయ ముపాస్త హోతరస్స ఆత్మాయేనవా హ
 ః పశ్యతియేనవాశబ్దం శృణోతియేనవాగధా వాజఘ్రియేనవా వా
 ంవాకిరోతియేనవాస్వామనాస్వాచ చవిచానాతి ॥౧॥ యదేతద్ధృవ
 మిమన్తైస్త్రితత్ సజ్జానమాజ్ఞానంఽజ్ఞానం ప్రజ్ఞానంమేధా వృష్టిర్ధృతి
 ప్రకృతిహ జాతిస్త్వస్త్వోన్నతా ల్పః క్షయిరమఃకామోవిశ ఇతి సర్వా
 తైరాని ప్రజ్ఞానస్య నానుభేయోభవద్వి॥౨॥ సపవప్రస్తుపవఇన్ద్రీ
 యప్రజాపతిరేతే సర్వేదేవా ఇమానివ పశ్యమహాధూతాని పృథివీ
 యురాకాశో ఆహోబోరీంషీ త్యేరానీమానివ తున్ద్రమిత్రాణీవచీచా
 రాణీదేతరాణీ చాగ్నేయానివ జారుణానివ స్వేదవానివో ద్విజ్ఞానా
 న్మనాని పురుషా మాస్త్రీవో యతిః ఛేదం ప్రాణీవర్ణమంచ పరత్రిత

యచ్చప్థావరం సర్వం తత్ప్రజ్ఞానేత్రం ప్రజ్ఞానేత్రస్థితం ప్రజ్ఞానేత్ర
లోకః ప్రజ్ఞానేత్రస్థా ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ ॥ ౩ ॥ సపతేనైవప్రజ్ఞానాత్మనా
స్మాగ్లోకా మతఃక్రిమ్యాముష్మి సృగ్లేలోక సర్వాకామానాస్తాన్
ఽమృత స్సహభవ త్సహభవదిత్యోమ్ ॥ ౪ ॥ వాఙ్మనసీతేజాః ॥ ॥
హరిఃఓమ్॥

ఇత్యైత రేయేద్వితీయో ఆరణ్యకేషస్థోఽధ్యాయః.

ఉపనిషత్సుత్పతీయోఽధ్యాయఃఓమ్తత్సత్.

ఇత్యైత రేయోపనిషత్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ - ప్రథమప్రపాఠకః.

ఆప్యాయంతుమమాం గాని — సంతు॥ఓంశాంతిత్సాంతిత్సాంతి॥

హరిః ఓమ్ ॥ ఓమిత్యేతదక్షర ముద్గీతముపాసిత. ఓమిత్సాగ్గా
యతీతస్యోపన్యాఖ్యానమ్॥౧॥ఏహంధూతానాం పృథివీరసఃపృథివ్యా ఆ
పోరస అపామోషధయోరస ఓషధీనాం పురుషోరసః పురుషస్య వా
గ్రసోవాచ ఋగ్రసఋచస్సానురస స్సాన్న ఉద్గీధోరసః॥౨॥సపవరపా
నాగ్ రసతమః పరమః పరాధ్యోఽప్తమో యదగ్గీతః ॥ ౩ ॥ కతమాక
తమర్క-తమ త్సానకతమః కతమ ఉద్గీత ఇతివిమృష్టం భవతి ॥ ౪ ॥
వాగేవరాష్ట్రాని స్సామోమిత్యే తదక్షర ముద్గీత స్తద్వా ఎతన్నిభునం
యద్వాక్చక్రప్రాణశ్చరక్చసామచ ॥ ౫ ॥ తదేతన్నిభునమో మిత్యేతన్ని
న్నక్షరే సగ్ సృజ్యతే । యదావైమిభునా సమాగచ్ఛత ఆపయతోవై
తాపన్యోన్యస్యకామం ॥౬॥ ఆపయితాహవై కామానాంభవతి. యఎత
దేవం విద్వానక్షరముద్గీతముపాస్తే॥ ౭ ॥ తద్వా ఎతదనుజ్ఞాక్షరం యద్ధి
కించానుజానాత్యో మిత్యేవ తదాహపహి ఎవసన్మధిర్వదనుజ్ఞా సమాధ
ఇతాహవై కామానాంభవతియ ఎతదేవం విద్వానక్షరముద్గీతముపాస్తే॥

॥౮॥ తేనేయంత్రయా విద్యావర్తతే ఓమిత్యాత్రావయత్యో మితీశగ్
సత్యోమిద్యుక్తాయత్యే రస్యైవాక్షర స్యాపదిత్యే మహిమా రసే
॥౯॥ తేనోభాకుతోయత్యై రదేవంవేదయశ్చనవేదనానాతు విద్యా
చావిద్యావయదేవవిద్యయాకరోతి శ్రద్ధయోవశదాతదేవవీర్యవత్తరం
భవతీతిభిత్వే రస్యైవాక్షరస్యోప వ్యాఖ్యానంభవతి ॥౧౦॥ ఇతిప్రథమః
ఖండః॥

దేవాసురాహవై యత్రసంయతిరే ఉభయే ప్రాజాపత్యాస్తద్ధ
దేవా ఉన్దీకమాజప్రహర నేనై నానభిభవిష్యునుఇతి ॥౧॥ తేహ నాసీక్యం
ప్రాణమన్దీక ముపాసాఞ్చక్రిరేతద్దాసురాః పాప్తనావివిధుః । తస్మాత్తే
నోభయంజప్రుతిసురభిచదర్శన్ధిచపాప్తనాహ్యోపదిధిః॥౨॥ అథహవాచ
మన్దీకముపాసా ఞ్చక్రిరేతద్దాసురాః పాప్తనా వివిధుః తస్మాత్తయో
భయం వనతిసత్యం చాన్యరంచపాప్తనాహ్యోపదిధా॥౩॥ అథహచతు
సన్దీకముపాసాఞ్చక్రిరేతద్దాసురాః పాప్తనావివిధుస్తస్మాత్తేనో భయం
పశ్యతి దర్శనీయంచా దర్శనీయంచపాప్తనాహ్యోరద్విధమ్ ॥౪॥ అథహ
క్రోత్రమన్దీకముపాసాఞ్చక్రిరేతద్దాసురాః పాప్తనావివిధుస్తస్మాత్తేనో
భయగ్ శృణోతి శ్రవణీయంచాశ్రవణీయంచ పాప్తనాహ్యోరద్విధమ్ ।
౫॥ అథహపంచ ఉన్దీక ముపాసా ఞ్చక్రిరేతద్దాసురాః పాప్తనావివిధుస్త
స్మాత్తేనోభయం సజ్జల్పతే సజ్జల్పనీయంచా సజ్జల్పనీయంచ పా
ప్తనాహ్యో రద్విధమ్ ॥ ౬ ॥ అథహయ ఏవాయంముఖ్యః ప్రాణస్తమ
న్దీకముపాసా ఞ్చక్రిరేతద్దాసురాముత్పా విదధ్వంసర్వధా౭ త్సానమా
భిగమ్యత్పాపిధ్వగ్ సేనైవమ్ ॥౭॥ యథా౭ త్సానమాభిగమ్యత్పాపిధ్వగ్
సత ఏవగ్ హ్రావసవిధ్వగ్ సతే యఏవంవివి పాపంకామయతే యత్యైవ
మభిదాసతి సఏవ౭ త్సాభిః ॥ ౮ ॥ నైతైతేనసురభిచదర్శన్ధిచానాత్య
వహత పాప్తనాహ్యోపతేనయదత్సాగి యత్ప్రియతీతేనతరాన్ప్రాణానవ
త్యేతముపవాస్తతో౭విత్వోత్తాగ్రిమరివ్యాదదాత్యేవాస్తర ఇతి ॥౯॥
తద్దాశ్చరా ఉన్దీకముపాసాఞ్చక్రి ఎతము ఏవాగ్గీరసం మన్యంతే । అగ్నా

నాంయద్రసః || ౧౦ || తేనతగ్ హ బృహస్పతిరుద్గీత ముపాసాంజ్ఞుక్రమేత
ముఎవబృహస్పతిం మన్యతేవాస్మి బృహతీతస్యాపషవతిః || ౧౧ || తేనతగ్
హోయాస్య ఉద్గీతముపాసాంజ్ఞుక్రమేతముఎవాయాస్యం మన్యతేతస్మా
ద్యదయతే || ౧౨ || తేనతగ్ హ బ కౌ నాల్భ్యవిదాంజ్ఞుకారః సహనైమిషీ
యాణాముద్గాతా బభూవసహస్రైభ్యః కామావాగాయతి || ౧౩ || ఆగా
తాహవై కామానాం భవతియ పతదేవం విద్వానతురముద్గీతముపాస్త
ఇత్యధ్యాత్తమ్ || ౧౪ || ఇతిద్వితీయఃఖండః ||

అథాధిదైవతం యనివాసాతపతితముద్గీత ముపాసీతోద్యన్వా ఎ
వప్రజాభ్య ఉద్గాయతి ఉద్యగ్ స్తమోభయ మపహన్త్యపహన్తాహవై
భయస్యతమసోభవతియఎవంవేద || ౧ || సమానఉఎవాయంచాసాంజ్ఞో
యముష్ణోసాస్వర ఇతిమమాచక్షుతేస్వరఇతి ప్రత్యాస్వర ఇత్యముంతత
స్తాద్వా ఎతమిమమముంచోద్గీతముపాసీత || ౨ || అక్షులువ్యాసమేవోద్గీ
తముపాసీతయదైవప్రాణిత సప్రాణోయదప్రాణితసో ౨ పాసః అక్షయః
ప్రాణాపానయోస్సద్భిః సవ్యానోయో వ్యాసప్సావాక్ | తస్మాదప్రాణ
న్ననపానన్వాచమభి వ్యాహరతి || ౩ || యావాక్సర్తక స్తాదప్రాణన్నన
పానసృచ మభివ్యాహరతి యర్తక త్సామ తస్మాదప్రాణన్ననపానన్వా
మగాయతి యత్సామస ఉద్గీత స్తస్మాదప్రాణన్ననపానన్నద్గాయతి || ౪ ||
అతోయాస్యన్యానివీర్యవర్తికర్మాణి యథా ౨ క్షేర్త్యప్తనమాజే స్వరణం
దృఢస్యకనుష ఆయమనమ ప్రాణన్ననపానగ్ స్తానికరోత్యే తస్య హే
తోర్వాన్యనమేవోద్గీతముపాసీత || ౫ || అక్షులుద్గీతాక్షురాణ్యుపాసీతో
ద్గీతఇతిప్రాణ ఎవోత్పాశ్రిణేనహ్యుత్తిష్ఠతి వాగ్విర్వాచోహగిర ఇత్యాచ
క్షుతే ౨న్నంథమన్నేహీదగ్ సర్వగోస్థితం || ౬ || ద్యౌరేవోదంతరక్షంగీః
వృథీవీథమాదిత్య ఎవోద్వాయుర్గిరగ్నిస్థగ్ పామవేద ఎవోద్యజుర్వేదో
గీ ఋగ్వేదస్థం దుగ్ధస్తైవాగ్లోహం యోవాచో దోహః అన్నవాసన్నా
దోభవతి యపతాన్యేవం విద్వానుద్గీతాక్షురాణ్యుపాస్త ఉద్గీత ఇతి || ౭ ||
అక్షులువాగ్విస్సన్ముద్గీరువసరణా నిత్యుపాసీత యేనసామస్తావ్యన్వాన్య

కృత్యామోపధావేత్ ॥౮॥ యస్యామృదితామృతం యదాక్షేయంరమ్య
యాం దేవతామభిష్టోప్యన్యత్రాం దేవతాముపధావేత్ ॥౯॥ య
స్యస్తపాస్తోప్యన్యత్రచ్యస్త ఉపధావేద్యేనస్తాపేన స్తోప్యమాణస్యా
త్తోస్తోనుముపధావేత్ ॥౧౦॥ యాందిశమభిష్టోప్యన్యత్రాందిశము
పధావేత్ ॥౧౧॥ అర్చనమస్తత ఉపస్మగ్యస్త పీతకామంధ్యా యన్న
పాత్రోభ్యాశో హయవస్తై సకామస్తమృద్యేత యతామః స్తువీతేతి
యతామః స్తువీతేతి ॥౧౨॥ ఇతిశ్రోయఃఖండః॥

ఓమిత్యేతదక్షరముద్గీక ముపాసీతోమితి హ్యుక్తాయతి తస్యోప
న్యభ్యాసం ॥౧॥ దేవావైమృతోర్మిభ్య తస్త్రీయాంవిద్యాం ప్రావి
శస్తే ఛక్టాభిరచ్ఛానయన్యదేభిరచ్ఛానయన్ స్తచ్చస్తపాంఛస్తస్త్రం॥
యతానత్రేమృత్యు ర్యధామత్యమిదకే పరిపశ్యే దేవంపర్యవశ్య దృవి
దామ్యుజాపితేను విరిత్వోద్ధ్వా మరసామోన్నయజవస్సృరమేవ
ప్రావీత్ ॥౩॥ యదావాఽముచమాహ్నోత్య మిత్యేవారిస్వరత్యేవన్ సా
మీనం యజతేపఉస్సగోయదేతదక్షరమే తదమృతమథయం తన్న గ్రివి
యదేవా అమృతాలభయాఅభవత్ ॥౪॥ సయంనదేవంవిద్యానక్షరం
యదే త్యేతదేవాక్షరన్ స్వరమమృతమథయం ప్రవీశతి తన్న గ్రివిశ్యయద
న్యతా దేవాస్తదమృతోఽభవతి ॥౫॥ ఇతి చతుర్థఃఖండః॥

అక్షరము ఉద్గీకస్సప్రణవోయః ప్రణవస్స ఉద్గీకఇగ్యసోవా ఆ
య్య ఉద్గీక ఏవప్రణవ ఓమితిహ్యుచన్వరన్నేతి ॥౧॥ పరిముపవాహ
మథ్యగాసీదం తస్మాత్తమత్వ మేకోఽసీహిహాపీతకః పుత్రమువాచాగ
చ్ఛిన్ వ్ర్యంపర్యా వర్తయాన్మహావో వైతేభవిష్యన్తీ త్యభిదైవతం ॥౨॥
విధాధ్యాత్వం యనివాయం ముఖ్యః ప్రాణస్త్రవిద్గీక ముపాసీతో మితి
హ్యుచన్వరన్నేతి ॥౩॥ ఎరముఎన్మహామథ్యగాసీదం తస్మాత్తమత్వమె
కోఽసీహిహాపీతకః పుత్రమువాచప్రాణన్ వ్ర్యం భూమానమభిగాయ
తాన్మహావో భవిష్యన్తీ ॥౪॥ అక్షరము ఉద్గీకస్స ప్రణవోయః ప్ర

నవస్పదగ్రీక ఇతి హోమశ్చ మదనా దైవాపిదురుగ్రీక మనుసమాచారత్య
నుసమాచారతేతి || ౫ || ఇతి పంచమః ఖండః ||

ఇయమేవస్థగ్ని స్సానుతే తదేతస్యామృత్యుభ్యాభక్ సామత
స్సామృత్యుభ్యాభక్ సామగీయతే ఇయమేవసాగ్నిరనుస్తత్సాను || ౧ ||
అన్తరిక్షమేవ స్థాయస్సాను తదేతదేతస్యామృత్యుభ్యాభక్ సామత
స్సామృత్యుభ్యాభక్ సామగీయతే అన్తరిక్షమేవసావా యుతేనుస్తత్సాను
|| ౨ || ద్యౌరేవస్థాదిత్యస్సానుతదే తదేతస్యామృత్యుభ్యాభక్ సామతస్సా
మృత్యుభ్యాభక్ సామగీయతే ద్యౌరేవసా అదిత్యోఽనుస్తత్సాను || ౩ ||
నక్షత్రాణ్యేవరక్షన్త్రీమా స్సానుతదేతదేతస్యామృత్యుభ్యాభక్ సామ
తస్సామృత్యుభ్యాభక్ సామగీయతే నక్షత్రాణ్యేవసాచన్త్రీమా అనుస్త
త్సాను || ౪ || అథ యదేతదాదిత్యస్య భుక్తింభాన్తైర్మృత్యుభ్యాభక్ సామ
తదేతదేతస్యామృత్యుభ్యాభక్ సామగీయతే || ౫ || అథయదేతదాదిత్యస్య భుక్తింభాన్తై
ర్వసాఽథ యవీలంపరః కృష్ణంతదనుస్తత్సామభయ ఏషాన్తదాదిత్యే
హిరణ్మయః పురుషోదృశ్యతే హిరణ్యత్కృత హిరణ్యరశ ఆప్రణభా
త్సర్వవివసువర్ణః || ౬ || తస్య యథాకవ్యాసం పుణ్డరీక మేవమక్షిణీ త
స్యోడితినాను సవివసర్వైభ్యః పాశ్చభ్య ఉడిత ఉడితపాతై వర్వైభ్యః
పాశ్చభ్యోయి ఎవంవేద || ౭ || తస్యర్క్తపామచ శేష్టతస్మాదుగ్రీకప్ర
స్సాత్త్యేవోక్తాతే తస్యహిగాతా సవివయేచాముష్టా స్పృశాఞ్చ లో
కాస్తేహం చేష్టే దేవకామానాంచేత్యధిదైవతం || ౮ || ఇతిపంచః ఖండః ||

అథాథ్యాత్మం వాగేవక్ష్మాగ్రేణస్సాను తదే తదేతస్యామృత్యు
భ్యాభక్ సామతస్సామృత్యుభ్యాభక్ సామగీయతే వాగేవసాప్రాణో
ఽనుస్తత్సాను || ౧ || చతురేవస్థాత్మా సామతదేతదేతస్యామృత్యుభ్యా
భక్ సామతస్సామృత్యుభ్యాభక్ సామగీయతే చతురేవసా త్మాఽను
స్తత్సాను || ౨ || శ్రోత్రమేవక్ష్యానః సామతదేతదేతస్యామృత్యుభ్యాభక్

సామంతస్సాదృశ్యభూషణం సామగీయతే శ్రోత్రమేవసామమోఽమస్త
 త్సానుః ॥ ౩ ॥ అథయదెతన్త్య శ్శుక్లంఛానైస్సవర్గకయన్మీలంపరః కృష్ణం
 గత్సామంతతేదేతస్యానృచ్యభూషణం సామంతస్సాదృశ్యభూషణం సా
 మగీయతే అథయదేవైరదన్త్యః శుక్లంఛానైస్సవసాఽథయన్మీలంపరః కృ
 ణ్ణం గతమస్తత్సానుః ॥ ౪ ॥ అథయపహస్తరక్షిణి పురుషాదృశ్యతే సైవర్తన
 త్సానుః తవర్ణం తస్యజాస్త్యైర్హృదయైః తస్య తదేవరూపం యదము
 వ్యసంపం యావమవ్యశేష్టానా శేష్టా యవ్నామంతస్సానుః ॥ ౫ ॥ సపత
 న్మేదేతస్సాదృశ్యాభ్యోల్లోకాస్తేహంచేష్టమనుష్యకామానాః చేతిన్యా
 భవేదీతాయాం గామైశ్చైవ గంలేగాయన్తి తస్సాన్తేనససయః ॥ ౬ ॥
 యపతదేవం విద్యాన్సానుగాయన్యభా సగాయతిపోమునైః సపత
 న్మేదామస్తాన్మీరాభ్యోల్లోకాస్తాన్తాన్మీరాభ్యోల్లోకామాన్త్య ॥ ౭ ॥
 అనానేనైవమేదై తస్సాదృశ్యాభ్యోల్లోకాస్తాన్తాన్మీరాభ్యోల్లోకామాన్త్య
 వాల్మీకి తస్యైవ ప్రపదీకృతా తా బ్రూయాత్ ॥ ౮ ॥ కంలేకావమా
 గాయానీత్యేవ హ్యేవ కామాగానీత్యేష్టే యపతదేవం విద్యాన్సానుగా
 యా సామగాయన్ ॥ ౯ ॥ ఇతి సప్తమఃఖండః ॥

గ్రయోమూర్తీశే మతలాబధుపుశ్శిలక శ్శులా వగ్యత్ప్రేకితా
 యదో గృహ్యః ప్రవాహనోజై బరిరితేహూ దుర్గతే వై కశ
 లాస్సహస్రైశ్చేకే భావదామభి ॥ ౧ ॥ తథేహసముపవిశుః సహప్ర
 వాహనోజై బరిరువాదభగవప్రావగ్రేవతాం బ్రాహ్మణయోర్వదతో
 వ్యాదగ్రోహ్యమీతి ॥ ౨ ॥ సహశిలి శ్శులా వగ్యత్ప్రేకితా యనందా
 భ్యమువాదహస్తత్యా పృథాగీరిపుచ్చేరి హూవాద ॥ ౩ ॥ కాసా
 మ్నోగిరిరివ్యర ఇతి హూవాదస్వరస్య కా గిరిరిప్రాగ ఇతి హూ
 వాదప్రాగస్య కాగిరిరిత్యన్న మితి హూవాదాన్నస్య కాగిరి త్యావభి
 హూవాద ॥ ౪ ॥ అహంకాగిరిత్యసాలోక ఇతి హూవాద అముష్య
 లోకస్య కాగిరిరి సస్వర్గం లోకమతి సయేదితి హూవాద స్వర్గం వ
 యం లోకం సామంతిసంప్రావయామ స్స్వర్గవగ్ ప్రావగ్ హిసామేతి ॥ ౫ ॥

తద్వశికకాళాలవశ్యతైక్వితాయనం దాభ్యమువాచా ప్రతిష్ఠితం వైష్ణవ
 కిల తేదాభ్యసానయస్త్యైతర్హిబ్రూయాన్ముద్ధాతేఽపతివ్యతీతిమూర్ధా
 తేవివతేదితి || ౬ || హస్తాహమేతద్భగవత్తో వేదానీతిఽద్ధితి హూవాచా
 మువ్యలోకస్య కాగరిత్యయం లోక ఇతి హూవాచాస్యలోకస్య కాగరి
 రిన్సప్రతిష్ఠాం లోకమతీనయేదితి హూవాచ ప్రతిష్ఠాం వయం లోకం సా
 మాభిసం స్థాపయామః ప్రతిష్ఠా సంస్తావగ్ హిసామేతి || ౭ || తగ్వా ప్ర
 వాహణోజైబలిరువాచా నవద్వైకిలతే శాలవశ్యసానయస్త్యై రిన్సి.
 బ్రూయాన్ముద్ధాతేఽపతివ్యతీతిమూర్ధాతే వివతేదితిహస్తాహమే తద్భ
 గవత్తో వేదానీతిఽద్ధితి హూవాచ || ౮ || ఇత్యప్రసంగం ||

అస్యలోకస్య కాగరిత్యాకాశ ఇతి హూవాచసర్వానిహవా
 ఇమాన్భూతాన్యాకాశా దేవసముచ్ఛ్వాంతాకాశం ప్రశ్నిస్తంయన్వ్యా
 కాశో హ్యేవైభ్యోజ్యాయానాకాశంపరాయణమ్ || ౧ || సపవరోవరీ
 యానుద్గీకస్సపమానస్తః పరోవరీయోహాస్యథవతి పరోవరీయ సోహలో
 కాన్తయతి యపత దేవం విద్వాన్పరోవరీయాగ్ సముద్గీకమపాస్తే || ౨ ||
 తగ్ హైగమతిథన్వాశౌనక ఉదరకాణ్డిల్యో యోర్వైవాచ | యావత్త
 పసంప్రజాయాముద్గీకం వేదివ్యస్తేపరోవరీయో హైభ్యస్తాపవస్త్విజ్ఞోకే
 జీవనంభవ్యః || ౩ || తథాఽముష్మిన్లోకేలోక ఇతి సయపత మేవంవిద్వా
 నుపాస్తే పరోవరీయ పవహాప్యాస్త్విక లోకే జీవనం భవతి తథాఽ
 ముష్మికలోకే లోక ఇతిలోకేలోక ఇతి || ౪ || ఇతి సవసంగం ||

నటచీమలేషు కురుమ్వాటిక్యాసహ జాయయోకస్త్యైర్నచాక్రా
 యణ ఇభ్యగ్రామేప్రదాణక ఉవాచ || ౧ || సహేభ్యంకుల్వాప్యవాగ్భాద
 త్తం చిభిక్షేతగ్ హూవాచ | నేతోఽస్యేఽవ్యస్తే యచ్ఛయేమిభిమఉప
 నిహితా ఇతి || ౨ || పశేషాం మేదేహీతి హూవాచ తానస్మై ప్రదదాహస్తా
 నుపానమిత్వచ్చివ్రం వై మేపరగ్ ప్యాదితి హూవాచ || ౩ || సస్విజేతేత్స్య
 చ్చిస్తా ఇతినవా అజేఽవ్యమిమానభాదస్మితి హూవాచ కామోమ ఉద
 పానమితి || ౪ || సహభాదిత్వాఽతి శేషాన్జాయాయా అజహరపాగ్రపవ

తాంచెదవిద్వానుదగాస్యో మూర్ధాతే వ్యవతివ్య త్తథోక్తస్యనుయేతి |
 ౭ | అథహైసంప్రతిహతోపసపాదప్రహ ర్తర్యాదేవతాప్రతిహారమన్వా
 యిత్రాతాంచెద విద్వాన్ప్రతిహారివ్యసే మూర్ధాతే వివతివ్యతి మాథ
 గవానవోచతర తమాపాదేవతేతి ||౮|| అన్నమితిహూవాచ సర్వాణ
 హవా ఇమానిపూతాన్యన్న మేవప్రతిహారమూర్ధాదేవ ద్వివైహదేవతా
 ప్రతిహారమన్వాయిత్రాతాంచెద విద్వాన్ప్రతిహారివ్యో మూర్ధాతే వ్య
 వతివ్య త్తథోక్తస్యనుయేతి తథోక్తస్యనుయేతి ||౯|| ఇత్యేకాదశఃఖండః ||

అథాతశ్చౌవఉద్గీత స్తథబోదాల్ఫ్యజ్ఞావోవామైత్రేయః సా
 ధ్యాయముద్వవాజ ||౧|| తస్మైశ్వాశ్వేణః ప్రాచుర్భుధూవతమన్యేశ్వా
 నఉపసమేత్యోచురన్నం నోభగవా నాగాయ త్వశనాయామవా ఇతి |
 ౨ || తాజ్ఞోవాచేహైవమాప్రాతనుపసమీయతేతి నిధబోదాల్ఫ్యజ్ఞా
 వోవామైత్రేయః ప్రతిపాలయాజ్ఞాకారః | ౩ | తేహయత్రేదేవంబహిష్టు
 వమానేన ప్రోవ్యమాణాః సంరథ్తాస్సర్పవీర్యేవమాస సృపుక్తేహ నము
 పవిశ్యహిజ్ఞాత్రుః ||౪|| ఓనుదామోంపిబామోం దేవోవరుణః ప్రజా
 వతః సవితా౨౨న్నమిహ౨హరదా౨౨న్నపతే౨౨న్నమిహ౨హగా౨౨౨
 హరోతిమితి ||౫|| ఇతిద్వాదశఃఖండః ||

అయంవావ లోకోహ ఉకారో వాయుర్వా ఇకార శ్చస్త్రీమా
 అథకారః ఆత్మేహకారోఽగ్నిరీకారః ||౧|| అదిత్యఉకారఃఃహవసకారో
 విశ్వేదేవా ఔహూఇకారఃప్రజాపతిర్నిచాకారఃప్రాణస్వరోఽన్నం
 యావాగ్నిరాత్ ||౨|| అనిరుక్తస్త్రయోదశప్రోథః సజ్చరోహుజా
 రః ||౩|| మగ్ధేన్తైవాగ్ధోహంయోవాచోదోహూ౨న్నవాసన్నాదో భవ
 తి య ఏతామేవగ్ సామ్నా ముపాపదం నేదోపాపదం వేదేతి || ౪ ||
 ఇతిత్రయోదశఃఖండః ||

ఇతిభాగ్యోగ్యోపనిషది ప్రథమఃప్రపాఠకస్సమాప్తః

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

భాష్కరగోపనిషత్ - ద్వితీయప్రపాఠకః.

హరిఃఓమ్! సమస్తవ్యభుసాహ్న ఉపాసనగ్ సాధు యశ్చలుసా
ధతత్సామేత్యాచక్షుతే యదసాధు తదసామేతి ॥ ౧ ॥ తదుతాప్యహుః
సామై నముపాగాదితి సాధునై నముపాగాదిత్యేవ తదాహురసామై
నముపాగాదిత్యసాధునై న ముపాగాదిత్యేవతదాహుః ॥ ౨ ॥ అథ తాప్య
హుఃసామవోబలేతియత్సాధుభవతిసాధుబలేత్యేవతదాహుర సామవో
బలేతి యదసాధుభవత్యసాధుబలేత్యేవతదాహుః ॥ ౩ ॥ సయపతదేవం
విద్యాన్సాధు సామేత్యుపాస్తేఽభ్యాశోహయదేనగ్ సాధవోధర్మావ
గచ్ఛేయైవవదనమేయః ॥ ౪ ॥ ఇతిప్రథమఃఖండః ॥

లోకేశు పశ్చవిధగ్ సామోపాసిత పృథ్వీహిజ్జార అగ్నిః
ప్రస్తావోఽవ్రతిక్ష ముద్గీభలదిత్యః ప్రతిహోద్యోర్ని ధనమిర్యూధ్యేషుః
౧ ॥ అథావృత్రేషు క్ష్యాత్తిజ్జారలదిత్యః ప్రస్తావోఽవ్రతిక్ష ముద్గీభోఽ
గ్నిః ప్రతిహరః పృథ్వీసధనం ॥ ౨ ॥ కల్పవ్రేహస్సైలాకా ఉద్ధావృత్స
పృత్యాశ్చ యపతదేవం విద్యాన్లోకేశుపశ్చవిధం సామోపాస్తే ॥ ౪ ॥ ఇతి
ద్వితీయఃఖండః ॥

వృక్షేషు పశ్చవిధగ్ సామోపాసిత పురోవాతో హిజ్జారో మే
ఘోజాయతేన ప్రస్తావోవర్షతి సఉద్గీభోవిద్యోరతే నై నయతి ॥ ప్రతిహ
ర ఉద్గృహ్లాతితస్మిన్ధనం ॥ ౧ ॥ వర్షతిహస్సైవర్షయతిహ యపతదేవంవి
ద్యాన్పృష్టే పశ్చవిధగ్ సామోపాస్తే ॥ ౨ ॥ ఇతితృతీయఃఖండః ॥

సర్వాన్వపుషశ్చవిధగ్ సామోపాసిత మేఘాయగ్నంష్టవతే
సహిజ్జారోయద్వర్షతి సప్రస్తావోయాః ప్రాచ్యస్సృష్టస్తే సఉద్గీభో
యాః ప్రతిచ్య స్సప్రతిహరస్సమిద్రోధనం ॥ ౧ ॥ సహంపైత్యేత్యపు

మాన్యవతి యపతదేవం విద్వాన్సర్వాస్వపుష్య పశ్యవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ౨॥ ఇతిచతుర్థఃఖండః॥

ఋతుషుపశ్యవిధగ్ సామోపాస్తీత వసన్తోహిజ్ఞారోగ్రీష్ఠః ప్రస్తావోవర్షా ఉద్గీతశ్శరత్ప్రతిహరో హనన్తోనిధనం॥ ౧॥ కల్పస్తేహస్పృఖుతవ ఋతుమాన్యవతి యపతదేవం విద్వాన్సర్వాస్వ పశ్యవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ౨॥ ఇతిపంచమఃఖండః॥

పశుషుపశ్యవిధగ్ సామోపాస్తీతా చాహిజ్ఞారోవయః ప్రస్తావోగావ ఉద్గీతోఽశ్వాగ్ ప్రతహరః పురుషోఽధనం॥ ౧॥ భవన్తిహస్యపశవః పశుమాన్యవతి యపతదేవం విద్వాన్సర్వాస్వ పశ్యవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ౨॥ ఇతిషష్ఠఃఖండః॥

ప్రాణేషు పశ్యవిధగ్ పరోవరీయ స్సామోపాస్తీత ప్రాణోహిజ్ఞారో వాక్ప్రస్తావశ్చక్షు రుద్గీతశ్శ్రోత్రం ప్రతిహరో మనోనిధనం పరోవరీ యాగ్సీవైతాని॥ ౧॥ పరోవరీయో హాస్యభవతి పరోవరీయ సోహలోకాన్జయతి యపతదేవం విద్వాన్ప్రాణేషు పశ్యవిధం పరోవరీయ స్సామోపాస్త ఇతితు పశ్యవిధస్య॥ ౨॥ ఇతిసప్తమఃఖండః॥

అథసప్తవిధస్యవాచి సప్తవిధగ్ సామోపాస్తీత యతిగ్భవాచోహుమితి సహిజ్ఞారోయత్ప్రేతి సప్రస్తావో యదేతిసప్తవిధః॥ ౧॥ యదుదితి సఉద్గీతాయత్ప్రేతి సప్రతహరో యనుపేతిస ఉపద్రవోయన్నతి తన్నిధనం॥ ౨॥ దుగ్ధేస్తైవాగ్ధోహం యోవాచోదోహాన్న వానన్నాదోభవతి యపతదేవం విద్వాన్వాచి సప్తవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ౩॥ ఇత్యష్టమఃఖండః॥

అథఖిల్వ ముమాదిత్యగ్ సప్తవిధగ్ సామోపాస్తీత సర్వదాసమస్తేన సామమాప్రతిమాం ప్రతీతసర్వేణ సమస్తేనసామ॥ ౧॥ తస్మిన్ని

కూని సన్యాసి భూతాస్యన్వాయత్రానీతి విద్యాత్తస్య యక్ష్మరోదయా
 త్సహిజాగర ప్రదస్య పశవోఽన్వాయత్రా ప్రస్తాతేహిజుర్వర్షన్తి హి
 జాగర భాజినో హ్యేతస్యసాముః॥ ౨॥ అథయత్స్రీకమో దితేనప్ర
 ప్రవప్తవస్యమనుష్యా అన్వాయత్రా ప్రస్తాతే ప్రస్తుతికామాసి ప్రశగ్
 సాకామాసి ప్రస్తావభాజినో హ్యేతస్యసాముః॥ ౩॥ అథయత్స్రీకవే
 భాయగ్ సతిప్రవస్యవయాగ్ స్యన్వాయత్రాని తస్మాత్తస్యవరితే
 ఽనారన్యతా న్యాదాయాత్తానం పరిపరత్వాచి భాజినోహ్యేతస్య సా
 ముః॥ ౪॥ అథయత్స్రీకమధ్యస్థేన ఉక్తీకప్రవస్యకేవా అన్వాయ
 త్రా ప్రస్తాతే సర్తమాసి ప్రాజాపత్యానామక్తీక భాజినో హ్యేతస్య
 సాముః॥ ౫॥ అథయకూర్ధ్వం మధ్యస్థినా త్పృగ్పరాష్టోత్సప్రతిహార
 ప్రవస్యగర్భా అన్వాయత్రా ప్రస్తాతే ప్రోహృతా నావపద్యతే ప్రతిహార
 భాజినో హ్యేతస్యసాముః॥ ౬॥ అథయకూర్ధ్వ మపరాష్టోత్పృగ్ప్ర
 వహూన్య ఉపద్రవ ప్రవస్యారణ్యా అన్వాయత్రా ప్రస్తాతేపురుషం దృ
 ష్టోకక్షగ్ శ్వభ్రమియ్యుపద్రవ ప్ర్యుపద్రవభాజినో హ్యేతస్యసాముః॥
 ౭॥ అథయత్స్రీకమా ప్రమితే తర్నిధనం తవస్యపితరోఽన్వాయత్రా ప్ర
 స్తాతాన్మరణనిధన భాజినోహ్యేతస్యసాము ఏవంఖల్వముమాదిన్య
 గ్ సప్తధిగ్ సామోపాస్తే॥ ౮॥ ఇతి నవమఃఖండః॥

అథకల్వాత్సమ్మితమతి మృత్యుసప్తధిగ్ సామోపాస్తేతహి
 జాగర ఇతిత్యగ్రితరం ప్రస్తావఇతి త్యగ్రితరం తస్యను॥ ౧॥ ఆదిరితి
 ద్వ్యగ్రితరంప్రతిహార ఇతిచతురగ్రితరంతత ఇన్ద్రాకంతస్యను॥ ౨॥ ఉక్తీక
 ఇతిత్యగ్రితరముపద్రవ ఇతిచతురగ్రితరం త్రిభిస్త్రీభిస్సను ఛవత్యగ్రితర
 మతి శిష్యతేత్యగ్రితరం తస్యను॥ ౩॥ నిధనమితిత్యగ్రితరం తస్యనుమేవ
 భవతి తాహవాపతానిద్వావిగ్ శతిరక్షరాని॥ ౪॥ ఏకవిగ్ శత్యాదిత్య
 మాహ్నీత్యేకవిగ్ శోవాఇతోఽపావాదిత్యో ద్వావిగ్ శేనపరమాదిత్యా
 యుతి తన్నాకం తద్విశోకం॥ ౫॥ ఆహ్నీతి హాదిత్యస్య జయంపరోహ

స్వాదిత్యజయా జ్ఞయోభవతి యతఃపదేవం విద్యావాత్సలమితమతి మ్మ
త్యసప్తవిధం సామోపాస్తే సామోపాస్తే ॥ ౬॥ ఇతిదశమఃఖండః॥

మనోహిచారో వాక్పరిస్తావశ్చక్షురుక్షిభశ్చేత్రం ప్రతిహా
రః ప్రాణానిధనమే తద్దాయత్రం ప్రాణేషప్రాతం ॥ ౧॥ సయపవమేత
ద్దాయత్రం ప్రాణేషప్రాతం వేదప్రాణేభవతి సర్వమాయురేతి జ్యోష్టి
వతి మహాస్త్రిజయాపశుభిర్భవతి మహానీ-త్య మహామనాస్సోత్త
ద్వైతం ॥ ౨॥ ఇత్యేకాదశఃఖండః॥

అభిమన్థరిసహిచారో ధూమోజాయతే సప్రస్తావోద్భవతిస
ఉద్గోఽహారాభవద్వి సప్రతిహార ఉపశామ్యతి తన్నిధనం సన్ శా
మ్యతి తన్నిధనమేత ద్రవ్యవైరమగ్నో ప్రాతం ॥ ౧॥ సయపవమేత ద్రవ్య
వైరమగ్నో ప్రాతంవేద బ్రహ్మవర్చస్వ్యన్నాదోభవతి సర్వమాయురే
తి జ్యోష్టివతి మహాస్త్రిజయాపశుభిర్భవతి మహానీ-త్యన ప్రత్యక్షగ్ని
మాచామేన్నగ్నేచేత్తద్వైతం ॥ ౨॥ ఇతిద్వాదశఃఖండః॥

ఉపమన్త్రయితే సహింకారోద్భవయితే సప్రస్తావస్త్రీయా స
హశేతేసఉద్గీః ప్రతిస్త్రీసహశేతేవ ప్రతిహారః కాలంగచ్ఛతి తన్నిధ
నం పారంగచ్ఛతి తన్నిధనమేత ద్వామదేవ్యం మిథునేప్రాతం ॥ ౧॥ సయ
పవమేతద్వామదేవ్యం మిథునేప్రాతం వేదమిథునీభవతి మిథునాద్విగు
వాత్పరిజాయతే సర్వమాయురేతి జ్యోష్టివతి మహాస్త్రిజయా పశుభి
ర్భవతి మహానీ-త్యనకాశ్చన పరిహరేతద్వైతం ॥ ౨॥ ఇతిత్రయోద
శఃఖండః॥

ఉద్యద్వింకార ఉదితః ప్రస్తావోమధ్యద్విం ఉద్గోఽహారాః ప్ర
తిహారోఽప్తంయన్నిధనమే తద్భృహదాదిత్యేప్రాతం ॥ ౧॥ సయపవమే
తద్భృహదాదిత్యే ప్రాతంవేదలేజ స్వ్యన్నాదోభవతి సర్వమాయురే
తి జ్యోష్టివతి మహాస్త్రిజయా పశుభిర్భవతి మహానీ-త్యతపస్తం నని
దేత్తద్వైతం ॥ ౨॥ ఇతిచతుర్దశఃఖండః॥

అథానిసమ్మవస్తే సహింకారామేఘాణాయతే సప్రప్తావోప
 క్షతి సఉక్తిభోఽద్యోతతే ప్రసయతి సప్రతిహారఉద్గ్రహాతి తస్మాదనమే త
 ద్వైరూపం పర్జన్యేప్రోతం॥ ౧॥ సయపవమే తద్వైరూపం తర్జన్యేప్రో
 తం వేదవిరాచాగ్శ్చ సురాచాగ్శ్చ పశూనవరుద్ధే సర్వమాయురేతి జ్యోత్స్వతి
 మహాస్ప్రిజయా పశుభిర్భవతి మహావీరైర్వావహానం నని
 స్తే త్తద్వైతం॥ ౨॥ ఇతిపంచదశఃఖండః॥

వసంతాహింకారాగ్రీష్మః ప్రస్తావోపహ్నా ఉక్తిభశ్శరత్సృతిహారా
 హేమంతానిధనమేతద్వై రాజమృగుషుప్రోతం॥ ౧॥ సయపవమేతద్వై
 రాజమృగుషుప్రోతం వేదవిరాచతి ప్రజయాపశుభిర్భగ్నిహవర్భనేన స
 ర్వమాయురేతి జ్యోత్స్వతి మహాస్ప్రిజయా పశుభిర్భవతి మహావీర
 యైర్వావహానం నై త్తద్వైతం॥ ౨॥ ఇతిషోడశఃఖండః॥

పుషిపిజా, రౌఽస్తతిశం ప్రస్తావోద్యౌశ్శ్రీగౌదశా ప్రతిహా
 నిసమేత్రో నిధనమేతాశ్శక్వర్యో లోకేషుప్రోతాః॥ ౧॥ సయపవమే
 తాశ్శక్వర్యోలోకేషు ప్రోతా వేదలోకీభవతి సర్వమాయురేతి జ్యోత్స్వతి
 మహాస్ప్రిజయా పశుభిర్భవతి మహావీరైర్వావహానం నై త్తద్వైతం॥
 ౨॥ ఇతిసప్తదశఃఖండః॥

అజాపిజా, రౌఽవయః ప్రస్తావోగావ ఉద్గిగౌశ్వాని ప్రతిహా
 రిని పురుషానిధనమేతారేవత్యః పశుషుప్రోతాః॥ ౧॥ సయపవమేతారే
 వత్యః పశుషుప్రోతా వేద పశుమన్భవతి సర్వమాయురేతి జ్యోత్స్వతి
 మహాస్ప్రిజయా పశుభిర్భవతి మహావీరైర్వావహానం నై త్తద్వైతం॥
 ౨॥ ఇత్యష్టాదశఃఖండః॥

లోమహిజా, రస్త్యక్షప్రిస్తావోమాగ్ పముద్గిగౌఽస్థి ప్రతిహా
 రోవజ్జానిధనమే తద్యజ్ఞాయజ్ఞీయమగ్నేషు ప్రోతం॥ ౧॥ సయపవమేత
 ద్యజ్ఞాయజ్ఞీయమగ్నేషు ప్రోతం వేదాగ్నిభవతి నాగ్నేనవిహూర్భతి సర్వ

మాయురేతి జ్యోగీవతి మహాస్త్రియా వశుభిర్భవతి మహానీ-ర్యాసం
వత్సరం మజ్జోనాశీయాతద్వత్రితం మజ్జోనాశీయాదితివా || ౨ || ఇ
త్యేకానవింశతిఃఖండః ||

అగ్నిర్హిజారోవాయుః ప్రస్తావఅదిత్య ఉద్గీర్థో నక్షత్రాణి ప్రతి
హారశ్చన్ద్రమానిధనమేత ద్రాజనందేవతాసుప్రతం || ౧ || సయపవమె
తద్రాజనం దేవతాసుప్రతంవే దైతాసామేవ దేవతానాన్ సలోక
తాన్ సాప్తితాన్ సాయుజ్యంగచ్ఛతి సర్వమాయురేతి జ్యోగీవతి మ
హాస్త్రియావశుభిర్భవతి మహానీ-ర్యా బ్రాహ్మణాన్ననిదై తద్వత్రి
తం || ౨ || ఇతివింశతిఃఖండః ||

త్రయోవిద్యాహిజారశ్రుయ ఇమెలోకా స్సుప్రస్తావోఽగ్ని
ర్వాయురాదిత్యన్ద్రుద్గీర్థో నక్షత్రాణివయాగ్ నిమరీచయస్స ప్రతిహా
రపుర్వాగన్దర్వాః పితరప్రస్నిధనమే తత్సామసర్వస్త్రివోత్రితం || ౧ || స
యపవమెతత్సామ సర్వస్త్రివోత్రితం వేదసర్వగ్హవామ్ || ౨ || తదేవ
జ్యోకః । యానశ్చభాత్రాణి తెభ్యోనజ్ఞాయః పరమన్యవస్త్రి || ౩ || య
త్ప్రద్యేద సవేదసర్వగ్ సర్వాదిభోబలిమస్తైహరత్రి । సర్వహస్త్రిన్య
పాసీత తద్వత్రితం || ౪ || ఇత్యేకవింశతిఃఖండః ||

ఓసర్దిసామోవృణేపశవ్య మిత్యగ్నేరుద్గీర్థోఽనిరుక్తః ప్రజాపతే
ర్నిరుక్తస్సోమస్య మృచశ్శక్త్యం వాయోశ్శక్త్యంబలవదిష్టస్య క్రొత్తం
బృహస్పతే రపద్వాన్తంవరుణస్యతాస్సర్వా నేవోపసేవేత వారుణం
త్యేవవర్జయేత్ || ౧ || అన్యతత్త్వం దేవేభ్య ఆగాయానీత్యాగాయేత్స్వ
థాపితృభ్య ఆశాంహనుష్యే భ్యప్రణోదకం పశుభ్యస్త్వర్గంలోకం
యజమానాయాన్నమాన్తన ఆగాయానీత్యేతాని మనసాధ్యాయన్న
ప్రమత్తస్త్రిత || ౨ || సర్వేస్వరా ఇన్ద్రస్యాత్మానః సర్వఉష్మాణఃప్ర
జాపతేరాత్మానః సర్వేస్వర్కాన్యత్యో రాత్మానన్తం యదిస్వరేషా
పాలభేతేన్ద్రగ్ శరణంప్రపన్నోఽభూవంసత్వా ప్రవత్స్యతీత్యేనం

జమానస్యలోకపతాస్తి ॥ ౫ ॥ అత్రయజమానః పరస్తాదాయుషస్సాహా
 అపజహిపరిఘమిత్యక్వోత్తిష్ఠతి తస్మై వసవః ప్రాతస్సవనగ్గం ।
 యచ్ఛన్తి ॥ ౬ ॥ పురామాధ్యద్దినస్య సవనస్యోపాకరణాజ్జఘనే నాగీ
 శ్రీయస్యోదజ్ఘృణ ఉపవిశ్య సరౌద్రగ్ సామాభిగాయతి ॥ ౭ ॥ లోకద్వార
 మపావాన్జ్ఞా ౨-౩-౩ పశ్యేమత్వావయం ఏరా ౩-౩-౩-౩ హుం ౨ ౩-౩ ౬
 యో ౩-౩-౩-౩-౪-౫ ఇతి ॥ ౮ ॥ అథ జుహూతి న మో వాయువే న్తరిక్ష ఓ తే
 లోక ఓ తే లోకం మే యజమానాయ విన్దేషవై యజమానస్య లోకపతా
 స్తి ॥ ౯ ॥ అత్రయజమానః పరస్తాదాయుషస్సాహా అపజహిపరిఘమిత్య
 క్వోత్తిష్ఠతి తస్మై రుద్రామాధ్యద్దినగ్ సవనగ్ సమ్ప్రయచ్ఛన్తి ॥ ౧౦ ॥
 పురాత్యతీయ సవనస్యోపాకరణాజ్జఘనే నాహవనీయస్యాదజ్ఘృణ ఉపవిశ్య
 స ఆదిత్యగ్ సవైశ్వదేవగ్ సామాభిగాయతి ॥ ౧౧ ॥ లోకద్వారమపా
 వాన్జ్ఞా ౨-౩-౩ పశ్యేమత్వావయగ్ స్వరా ౩-౩-౩-౩ హుం ౨ ౨-౩-౩ ౩
 యో ౩ ౨ ౩-౩-౪-౫ ఇత్యాదిత్యం ॥ ౧౨ ॥ అథవైశ్వదేవం లోకద్వారమపా
 వాన్జ్ఞా ౨-౩-౩ పశ్యేమత్వావయగ్ సామ్రా ౩-౩-౩-౩ హుం ౩ ౨ ౩-౩
 జాయో ౩ ౨ ౩-౩-౪-౫ ఇతి ॥ ౧౩ ॥ అథ జుహూతి సమ ఆదిత్యేభ్యశ్చ వి
 శ్వేభ్యశ్చ దేవేభ్యో దివిక్షిద్ధ్యో లోకక్షిద్ధ్యో లోకం మేయజమా
 నాయ విన్దేత ॥ ౧౪ ॥ ఏషవై యజమానస్య లోకపతాస్త్వత్ర యజమా
 నః పరస్తాదాయుషః స్వాహా అపహతపరిఘమిత్యక్వోత్తిష్ఠతి ॥ ౧౫ ॥
 తస్మా ఆదిత్యాశ్చ విశ్వేచ దేవా స్త్వతీయ సవనగ్ సమ్ప్రయచ్ఛన్త్యై
 వహవై యజ్ఞస్య మూత్రాం వెద యపవం వెద యపవం వెద ॥ ౧౬ ॥ ఇతి
 చతుర్వింశతిః ఖండః ॥

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ ద్వితీయ బ్రహ్మతాత్పర్యము ॥

హ రిః ఓ మ త త్స త్.

భాగ్యోగోపాదేశ - తృతీయప్రపాఠకః.

హరిఃఓమ్ అసావా ఆదిత్యోదేవ మధురస్యద్వా రేవతిరశ్చీన
శోఽస్తరిక్షణు పూహామరీచయః పుత్రాః॥ ౧॥ తస్యయేప్రాశ్నో
యస్తాపవాస్య ప్రాశ్నోమధునాభ్యః యచపవమధుకృతః ఋగ్వేద
పపుష్టు తాలన్మతా ఆపః॥ ౨॥ తావాపతాఋచః పతన్మగ్వేదమ
భ్యతపగ్ ప్రస్యాభిత ప్రస్య యశస్తేజఇద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ రసో
ఽజాయత॥ ౩॥ తద్వక్షుర గ్రహాదిత్య మభితోఽశ్రయ గ్రహ్వా పతన్మ
దేతదాదిత్యస్యగ్ హితగ్ హవః॥ ౪॥ ఇతిప్రథమఃః॥

అథయేస్యకషిణా రత్నయస్తా పవాస్యకషిణా మధునాహ్వయ
జగ్ ప్యేవ మధుకృతో యజత్వేదపవ పుష్టుతాలన్మతా ఆపః॥ ౧॥
తావాపతాని యజగ్ ప్యేతం యజత్వేవ మభ్యతపగ్ ప్రస్యాభిత
ప్రస్యయశస్తేజ ఇద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౨॥ తద్వక్షు
రగ్రహాదిత్యమభితోఽశ్రయ గ్రహ్వా పతన్మదేతదాదిత్యస్యకషిణగ్
హవః॥ ౩॥ ఇతిద్వితీయఃః॥

అథయేఽస్య ప్రస్నాహ్వరత్నయస్తా పవాస్య ప్రాశ్నో మధునా
భ్యస్సామాన్యేవ మధుకృతః పానుదేవపవ పుష్టుతాలన్మతా ఆపః॥ ౧॥
తావాపతాని సామాన్యేగ్ సానుదేవమభ్యతపగ్ ప్రస్యాభిత ప్రస్యయ
శస్తేజ ఇద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౨॥ తద్వక్షుర గ్ర
హాదిత్యమభితోఽశ్రయ గ్రహ్వా పతన్మదేతదాదిత్యస్య కృష్ణగ్ హవః॥
౩॥ ఇతితృతీయఃః॥

అథయేఽస్య దక్షిణరత్నయస్తా పవాస్యదక్షిణో మధునాహ్వయ
భక్త్యాక్షిరస పవమధుకృత ఇతిహానపురాణం పుష్టుతాలన్మతా ఆపః॥
౧॥ తేవాపతేభక్త్యాక్షి రసపతదిహాన పురాణమభ్యతపగ్ ప్రస్యాభిత

తప్తస్యయశస్తైజ ఇన్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యౌ రసోఽజాయత॥ ౨॥ తద్వ
క్షరత్వదాదిత్యమభితోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదా దిత్యస్యవరః
ప్రగ్గయావః॥ ఇతివక్తుమిచ్ఛామః॥

అథయేఽసోఽహ్వారత్వయస్తా ఏనాసోఽహ్వారత్వమభినాసో గువ
ఏవాదేశామభ్యుక్తతో బ్రహ్మైవపుష్పంతా అమృతాతపః॥ ౧॥ తేషా
తేగువ్యో ఆదేశాపతద్య గ్రహ్యభ్యుతపగ్ తస్మాభితప్తస్య యశస్తైజ
న్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యౌ రసోఽజాయత॥ ౧॥ తద్వక్షరత్వదాది
మభితోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదా దిత్యస్యమభ్యే యోభతభవః॥
తేవాపతేరసావాగ్ రసావేదాహిరసా దైవామేతేరసా స్థూలవా
స్యమృతానా మమృతాని వేదాహ్యమృగా దైవామేతాస్యమృతాని
ఇతివక్తుమిచ్ఛామః॥

తద్యస్ప్రభమమమృతం తద్వసవజవజేవ వ్యక్తి నామభేదన
దేవా అశ్నన్తిసపి బద్యైతదేవామృతం దృష్ట్వాతృప్యన్తి॥ ౧॥ తపిత
వరూప మభినంఘ్రత్యై తస్మాద్రూపాదుద్యన్తి॥ ౨॥ సయపిత దేవ
మృతం వేదవసూనామేవై కోభూత్వాఽగ్నినైవ ముఖేనైతదేవా
తందృష్ట్వా తృప్యతి సయపితదేవరూపమభినంఘ్రత్యైతస్మాద్రూపా
దేతి॥ ౩॥ సయావదాదిత్యః పురస్తాదుదేతా పశ్యన్తస్తమేతావసూ
మేవతావదాధిపత్యౌ స్వారాజ్యంపర్యేతా॥ ౪॥ ఇతివక్తుమిచ్ఛామః॥

అథయన్ద్రియోపనిషత్తం తద్రూప ఉపజేవ వీర్యైగ్ని ముఖే
వై దేవాఅశ్నన్తిసపి బద్యైతదేవామృతం దృష్ట్వాతృప్యన్తి॥ ౧॥ త
దేవరూపమభినంఘ్రత్యై తస్మాద్రూపాదుద్యన్తి॥ ౨॥ సయపిత దేవ
మృతం వేదమద్రాణామేవైకో భూత్వేన్ద్రియైవముఖేనైత దేవా
తం దృష్ట్వాతృప్యతి సయపితదేవరూపమభినంఘ్రత్యైతస్మాద్రూపా
దేతి॥ ౩॥ సయావదాదిత్యః పురస్తాదుదేతాపశ్యన్తస్తమేతాద్విస్తా

నన ఉదేహోర్తరహోఽస్తమేతా రుద్రాణామేవ తావదాధిపత్యగ్
స్వరాజ్యంవత్సేతా ॥ ౪॥ ఇతిసప్తమఃఖండః॥

అథయన్యగృహ్యమునన్యగృహం తదాదిత్యాఉపశేవన్తి వసుదేవముఖే
నైదేవా అశ్వద్విపిలన్యై రిదేవా న్యురంభ్యప్త్యగృహ్యన్తి ॥ ౧॥ రవిర
దేవనూపమధిపం విశన్యైరస్తా గ్రూపావద్యన్తి ॥ ౨॥ నయవీరదేవ
నన్యగృహం వేదమురుతామైవై తోఘాత్వా సోమనైవ ముఖేనైరిదే
వా న్యురంభ్యప్త్యగృహ్యతి సపతదేవనూపమధిపం విశన్యైరస్తా గ్రూపా
వదేతి ॥ ౩॥ నయావదాదిత్యః వక్షామతేతామ్రస్తా రస్తమేతాద్విస్తా
వసుర్తరత ఉదేహావక్షిగహోఽస్తమేతా మురుతామేవతా వదాధిపత్య
గ్ స్వరాజ్యంవత్సేతా ॥ ౪॥ ఇత్యప్తమఃఖండః॥

అథయన్యగృహ్యమునన్యగృహం తదాదిత్యాఉపశేవన్తి సోమేనముఖేనన
నైదేవా అశ్వద్విపిలన్యై రిదేవా న్యురంభ్యప్త్యగృహ్యన్తి ॥ ౧॥ రవిర
దేవనూపమధిపం విశన్యైరస్తా గ్రూపావద్యన్తి ॥ ౨॥ నయవీరదేవ
నన్యగృహం వేదమురుతామైవై తోఘాత్వా సోమనైవ ముఖేనైరిదే
వా న్యురంభ్యప్త్యగృహ్యతి సపతదేవనూపమధిపం విశన్యైరస్తా గ్రూపా
వదేతి ॥ ౩॥ నయావదాదిత్యః వక్షామతేతామ్రస్తా రస్తమేతాద్విస్తా
వసుర్తరత ఉదేహావక్షిగహోఽస్తమేతా మురుతామేవతా వదాధిపత్య
గ్ స్వరాజ్యంవత్సేతా ॥ ౪॥ ఇతిసప్తమఃఖండః॥

అథయన్యగృహ్యమునన్యగృహం తదాదిత్యాఉపశేవన్తి బ్రహ్మణాము
ఖేననై దేవాఅశ్వద్విపిలన్యై రిదేవా న్యురంభ్యప్త్యగృహ్యన్తి ॥ ౧॥ రవిర
దేవనూపమధిపం విశన్యైరస్తా గ్రూపావద్యన్తి ॥ ౨॥ నయవీరదే
వనన్యగృహం వేదసాధ్యావామైవై తోఘాత్వాబ్రహ్మజైవ ముఖేనైరిదే
వా న్యురంభ్యప్త్య గృహ్యతి సపతదేవనూపమధిపం విశన్యైరస్తా గ్రూ
పావదేతి ॥ ౩॥ నయావదాదిత్యః ఉర్తరతఉదేహావక్షిగహోఽస్తమేతా

తస్మాత్తత్సర్వం ॥ ౧॥ మనోమయః ప్రాణశరీరో భూతాప స్సర్వసం-
 త్పా అకాశాత్పా సర్వకర్మా సర్వకామః స్వగర్భ స్సర్వరస స్సర్వని-
 దనుభ్యాత్పా వాక్యనాదరః ॥ ౨॥ ఏషహ ఆత్మాత్మత్వేనయేనీయాన్
 ప్రహర్యానవాన్వాసర్వపాద్యాశ్యామాకా ద్యాశ్యామాక త్తేజసా
 ద్వైషహ ఆత్మాత్మత్వేనయేజ్యాయాన్ పృథివ్యాజ్యాయాన్ నస్తరితౌ
 జ్యాయాద్వివోజ్యాయాన్ నేభ్యో లోకేభ్యః ॥ ౩॥ సర్వకర్మా సర్వకామస్స
 ర్వగర్భస్సర్వరస స్సర్వమిదమభ్యాత్పా వాక్యనాదరః ఏషహ ఆత్మాత్మ-
 త్వేనయ ఏతద్భ్రష్టతమితః ప్రేత్యాభిసంపన్నః తాస్తీతి యస్యస్యాద-
 ద్దానవిదికిత్సాస్తీహస్మాహ తాన్తీత్యత్సాన్తీత్యై ॥ ౪॥ ఇతి చాచార్యః ॥

అంతరిక్షో దరఃకోశో భూమిబుద్ధో నభోర్యః ఓశోహ్యస్యప్రకృ-
 త్యోద్యోరస్యోత్తరంబిల్గో నపషకోశోవసుదానస్తస్మిన్ విశ్వమిదగ్ శ్రీ-
 తం ॥ ౧॥ తస్యప్రాచీద్విష్ణుహూర్నానుసహమానా నానాక్షిణరాక్ష-
 నామప్రతీచీసుభూతానామోదీచీతానాం వాయుర్వగ్నోనయఏతమేవం
 నాయుందిశాంవత్సం వెదనపుత్రరొదగ్ రొదనసోహమేతమేవంవాయుం
 దిశాంవత్సం వెదమాపుత్రరొదగ్ రుదం ॥ ౨॥ అంతరిక్షోశప్రపద్యైము-
 నామునామునాప్రాణం ప్రపద్యైమునామునామునాభూఃప్రప-
 ద్యైమునామునామునాభువః ప్రపద్యైమునామునామునాసు-
 వః ప్రపద్యైమునామునామునా ॥ ౩॥ సయదవోచంప్రాణంప్రపద్య
 ఇతిప్రాణోవా ఇదగ్ సర్వంభూతం యదిదం కిచ్చతమేవ తత్ప్రసి-
 త్సి ॥ ౪॥ అథయదవోచంభూః ప్రపద్యితివృత్తిః ప్రపద్యైస్తరిత్యంప్రప-
 ద్యేదివం ప్రపద్యితిత్యేవతదవోచం ॥ ౫॥ అథయదవోచంభువః ప్రపద్య ఇ-
 త్యగ్నిం ప్రపద్యేవాయుం ప్రపద్యుదిత్యం ప్రపద్యితిత్యేవతదవోచం ॥ ౬॥
 అథయదవోచగ్ సువః ప్రపద్య ఇత్యగ్నైవం ప్రపద్యే యజుశ్చైవం ప్రప-
 ద్యే సామవేదం ప్రపద్య ఇత్యేవ తదవోచం తదవోచం ॥ ౭॥ ఇతి పంచ-
 దశాంశః ॥

పురుషోవాచయజ్ఞస్తస్యయాని చతుర్విగళితవద్వాణితత్పాత్రిత
స్వవసం చతుర్విగళిత్యక్షరా గాయత్రీ గాయత్రం ప్రాతస్వవసం తదస్య
వసవోఽన్వాయతాః ప్రాణావాచవసవ పేతేహీదగ్గ సర్వం వాసయ
న్తి॥౧॥ తంచేదెతస్మిన్వయసి కిందిమవతపెన్నబ్రూయాత్పాత్రీణావసవ
ఇదంమే ప్రాతస్వవసం మాధ్యద్వినో సవనమను సంతసులేతి మాహం
ప్రాణానాంవసూనాం మధ్యేయజ్ఞోపిలోప్సీయేన్యద్దైవతతపత్యగదోహ
భవతి॥౨॥ అథయానిచతుశ్చత్వారిగళితవద్వాణితత్పాత్రీణావసవనంచ
చతుశ్చత్వారిగళితక్షరా త్రిష్టుప్ త్రైష్టుభంమాధ్యద్వినో సవనంతదస్య
దుద్రా అన్వాయతాః ప్రాణావాచదుద్రా పేతేహీదగ్గ సర్వగోరూపయ
న్తి॥౩॥ తంచేదెతస్మిన్వయసికిభ్యుచవతపేత్ సబ్రూయాత్పాత్రీణామ
ద్రాఇదంమే మాధ్యద్వినో సవనం త్యగీయసవన మనుసంతసులేతి మా
హం ప్రాణావాగ్ దుద్రాణాం మధ్యేయజ్ఞోపిలోప్సీయేన్యద్దైవతత ప
త్యగదోహభవతి॥౪॥ అథయాన్యస్తాచత్వారిగళితవద్వాణితత్త్యగీయ
సవనమస్తాచత్వారిగళితక్షరాఇగళితాగతం త్యగీయసవనం తదస్యాది
త్యా అన్వాయతాః ప్రాణావాచాదిత్యా పేతేహీదగ్గ సర్వమాదదతే
॥౫॥ తంచేదెతస్మిన్వయసికిభ్యుచవతపేన్సబ్రూయాత్ ప్రాణా ఆదిత్యా
ఇదంమే త్యగీయసవనమాయు రనుసంతసులేతిమాహంప్రాణానామా
దిత్యావాం మధ్యేయజ్ఞోపిలోప్సీయేన్యద్దైవతత పత్యగదోహైవభవతి
॥౬॥ పతర్థస్త్యైవద్విద్వావాహనాహితావ వతరేయః సకింహ పతమవ
తపసియోహనానేన సప్రేమ్యామిత సహామౌజశం వర్ణశత మజేవన్న
వా మౌజశంవర్ణశతం తవతియిపవంతేదః॥౭॥ ఇతిమౌజశః॥౮॥

సయదశశిదతియిప్రిచాసతి యన్నరమలేతా అవ్యదీయః॥౧॥ అ
థయదశ్శాసతి యిప్రిబరి యద్రునేతమవనదై కేతి॥౨॥ అథయద్ధవతియ
జ్ఞక్షుతియన్తేకునంచరిస్తుతశస్త్రై రేవతదేతి॥౩॥ అథయ ద్రుపోదానమార్ద
వమహిగ సా నత్యవతనమితి తా అవ్యదక్షిణా॥౪॥ తస్మాదాహుఃసోద్య

త్యసోష్టైతి పునరుత్పాదనమేవాప్యతన్తరణ మేవావభృథః ॥౫॥ తద్దైః
 ఘోర ఆక్లిరసః కృష్ణాయదేవకీపుత్రాయోక్త్వావాచా పిపాసపవనబహు
 ఎసోస్తవేథాయా మేతత్త్రయం ప్రతిపద్యే తాక్షితమస్యమ్యగమః
 ప్రాణసగ్ శీతమసీతి తత్రైతేద్య ఋచోభవతః ॥ ౬ ॥ ఆదిత్యైత
 స్యరేతసః ఉద్వయంతమన స్పరిజ్యోతిః పశ్యన్తఉత్తరగ్స్వః పశ్యన్
 ఉత్తరం దేవందేవత్రాసూర్య మగన్తజ్యోతిరుత్తమమిత జ్యోతిః ఉత్త
 మితః ॥ ౭ ॥ ఇతిసప్తదశఃఖండః॥

మనోబ్రహ్మైత్యుపాసీతే త్యధ్యాత్మనాధాధిదైవతమాకాశోబ్ర
 హ్మైత్యుభయమాదిష్టం భవత్యధ్యాత్మంచాధిదైవతంచ ॥౧॥ తదేతచ్చ
 తుష్పచ్చిప్తా వాక్పాదః ప్రాణః పాదశ్చక్షుః పాదశ్శ్రోత్రం పా
 ఇత్యధ్యాత్మమధాధిదైవతమగ్నిః పాదోవాయుః పాద ఆనిగ్యః పాద
 దిశః పాదఇత్యుభయ మేవాదిష్టం భవత్యధ్యాత్మం నైవాధిదైవతంచ
 ౨॥ వాగేవబ్రహ్మణశ్చతుర్థః పాదః సోగ్నినాజ్యోతిషా భావచరపతిః
 భావచరపతిచ కీర్త్యయశసా బ్రహ్మవర్చసేన యపవంచేద ॥ ౩ ॥ ప్రా
 ఏవ బ్రహ్మణశ్చతుర్థః పాదః సవాయువాజ్యోతిషా భావచరపతిచ భా
 చరపతిచ కీర్త్యయశసా బ్రహ్మవర్చసేన యపవంచేద ॥ ౪ ॥ చక్షురేః
 బ్రహ్మణశ్చతుర్థః పాదః సఆదిత్యేన జ్యోతిషా భావచరపతిచ భావచ
 పతిచ కీర్త్యయశసా బ్రహ్మవర్చసేన యపవంచేద ॥ ౫ ॥ శ్రోత్రమేవ
 హ్మణశ్చతుర్థః పాదః సదిగ్భ్యోతిషా భావచరపతిచ భావచరపతిచ కీర్త
 యశసా బ్రహ్మవర్చసేన యపవంచేద యపవంచేద ॥ ౬ ॥ ఇగ్యస్త
 దశఃఖండః॥

ఆదిత్యోబ్రహ్మైత్యాదేశస్తస్యోపవ్యాఖ్యాన మసదేవేదః ॥౧॥
 సీత్తత్యదాసీత్తస్యనా భవత్తదాణ్డూనిరవర్తత తస్యనాగ్నరస్యమాత్ర
 మశయత తస్మాద్భిద్యతే ఆణ్డకపాలేరజతంచ సువర్ణంచా భవతాం
 ౧॥ తద్యద్రజతో సేయంపుధిమియత్సువర్ణగ్ సాద్యోర్యజ్జరాయ లేపర్వత

యకుల్యగ్ సమేఘానీహారో యాధవనయస్తానవ్యో యద్వాప్తేయ
యనకగ్ ససముద్రః॥ ౨॥ అథయత్తజ్జాయతపోసానాదిత్యస్తం జాయ
మానంఘోషాః ఉలూలవోఽనూదతిష్ఠా సర్వాణిద భూతాని సర్వేచ
కామాస్తస్మాద్విసోదయం ప్రతివ్రత్యానినం ప్రతిఘోషా ఉలూలవో
ఽనూత్రిష్ఠన్తి సర్వాణిద భూతాని సర్వేచైవ కామాః॥ ౩॥ సయపర
మేవం విద్వానాదిత్యం బ్రహ్మైశ్వర్యాపార్వేఽభ్యా సాహాయదేనగ్ సాధ
వో ఘోషాః ఉదగచ్ఛేయ రుపచని మ్రేదేరన్ని మ్రేదేరగ్॥ ౪॥ ఇత్యే
-౧౦౪౩౩౧౨॥

ఇతి భాగ్యోగ్యవనిషది గృహ్యప్రపాఠకస్సమాప్తః.

సంఖ్యే ఓమ్ తత్ సత్.

శ్రీమద్భ్యుదయః.

భాగ్యోగ్యవనిషత్ - చతుర్థః ప్రపాఠకః.

పాఠిఃఓమ్॥ జానత్రుసిద్ధిపాత్రాయణః శ్రద్ధాదేయోబహుదా
యోబహుపాశ్చ అసంహసర్యత ఇవ సభావ్యావయాభ్యుక్తే సర్వత
-వమేఽన్ననశ్యన్తీతి॥ ౧॥ అథహహా పా నియామతే మేనుస్తద్ధై
చ హా సోహగ్ స మధ్యవాదహూ హూయభిల్లామభిల్లామ
నత్రుసే పాత్రాయణస్య సమంధవాజ్యోతిఃతతం తన్నాప్రసాక్త్యే ప్ర
త్వామా ప్రధాక్షిరి॥ ౨॥ తముహవరిః ప్రభువాచకన్వర నిమేత
గ్నృత్తగ్ సయగ్వానవింశైక్వమాగ్ధేసయోమికికి సయగ్వానైక్వ
ఇతి॥ ౩॥ యథాకృతాయ విజలాయాగలేఽయాః సంయత్ర్యేవమేనగ్
సర్వంః నిసమేతి యన్మింశప్రవాసాధుకుర్వన్తి యస్తద్వేనయన్తి
దససన్తి తత్తుత్తతి॥ ౪॥ తదిహజానత్రుః పాత్రాయణదీవశుక్రా

భ్యుత్సం ప్రాణోవావసంవర్గః సయదాస్యపితి ప్రాణమేవ వాగప్యేతి
 ప్రాణంచయుః ప్రాణగ్ శ్రోత్రం ప్రాణంమనః ప్రాణోవ్యవై తాస్య
 త్వాన్సం వృత్తా ఇతి॥ ౩॥ తౌవావతౌ ద్వాసంవర్గౌ వాయురేవదేవేషు
 ప్రాణః ప్రాణేషు॥ ౪॥ అనహశౌనకంచ కాపేయి వాభిప్రతారిణంచ
 కాక్షసేనిం పరివివృమాణా బ్రహ్మచారి విభియేనస్తా ఉహనదదనుః॥
 ౫॥ సహూవాచ, వహత్త్వ సత్త్వయరోదేవవిఃకస్సజగదభివసస్యగో
 షః । తంకాపేయివాభివశ్యన్తి వత్త్వాఅభిప్రతారిణ బహువాచస
 త్తం । యస్మైవావతదత్తం తస్మాదగత్తదత్తమితి॥ ౬॥ తనహశౌనః
 కాపేయః ప్రతిమన్వాసః ప్రత్యేయాయిత్యా దేవానాం జగతావ్రజా
 నాన్ హిరణ్యకగ్ధోఽభిసోఽనమూరిః । వహత్త్వసత్త్వయహిమా న
 వాహుర సద్యహావోయదసత్త్వచత్తీతైవయం బ్రహ్మచారిస్సేద ము
 చాత్త్వహే దత్తాస్మేభియోనిః॥ ౭॥ తస్మాఉహనదదత్తేవావతేవభ్యుత్సే
 వత్త్వాస్యేకసత్త్వతత్త్వతం తస్మాద్భిత్వాచవిత్త్వన్న మేవదకర్మరగ్
 తైవావిరాజన్నా వీరయేదగ్ సర్వంవృత్తగ్ సర్వమస్యేకం సృష్టేభవ
 త్త్వాతోభవియవం వీరయవంవేదః ౮॥ ఇతితృతీయఃపర్వః॥

సర్వకామోహబాహులో జదాలాంమారత మానత్త్రియాభ్యు
 త్సే బ్రహ్మచర్యంభవతి ఏత్యాదివిశ్లేశో శ్రోత్వాహుత్సేతి॥ ౧॥ సా
 హ సమువాచవాహమేగద్వేద తారయిత్తోరస్త్యమసి బహుహంచ
 స్తీపరిచారిణీ యావనేత్వానలభే సాహమేగన్నికేదయిత్తోరస్త్య
 మసిజ బాలానునా మాహవత్త్వ సర్వకామో వానగ్ధమసి ససర్వ
 క్షాను ఏవబాహులో బ్రహ్మభాగతి॥ ౨॥ సహహోరద్రుహరం గౌరమమేత్యో
 వాచబ్రహ్మచర్యంభగవతి వత్త్వామ్యుపేయాం భగవత్తమితి॥ ౩॥ తగ్
 హూవాచకిత్తో శ్రోసుసోన్యాసేతి సహూవాచనాహమే గద్వేద
 భాయితో శ్రోహనత్త్వబృచ్చం మారంగ సామావ్రత్య బ్రహ్మహ్వ
 హంచర స్తీపరిచారిణీ యావనేత్వానలభే సాహమేగన్నికేదయిత్తోర

స్త్రవమసి జబాలాతునామాహమస్మి సత్య కామోనామత్యమసీతిసోఽహం సత్యకామో జబాలోఽస్మిభూతిః॥ ౪॥ తగ్ హూవాచనైతదబ్రాహ్మణోవివత్తున్నర్థతి సమిధం సోమ్యాహరో పత్వానేష్యేనసత్యోదగాతి తముపసీయకృశానా పబలానాంచతుశ్శతాగా నిరాకృత్యోవాచేమాస్సోమ్యాసు సంవ్రజేతి తాతభిప్రస్థాపయన్నవాచ నాసహస్రేణావర్తయేతి సహవర్షగణం ప్రోవాసతాయదాసహస్రగ్ నిమ్మేదః॥ ౫॥ ఇతిచతుర్థఃఖంధః॥

అథహౌనన్యపభోఽభ్యు వాదసత్యకామా ఇతి భగవతిహ ప్రతిశుత్రావప్రాప్తా స్సోమ్యసహస్రగ్ స్త్రాపయన ఆచార్యకులం॥ ౧॥ బ్రహ్మణశ్చ తే పాదంబ్రవాణీతి బ్రవీతుమేభగవాని తస్మై హూవాచ ప్రాచీదికగలా ప్రతీచీదికగలా దక్షిణా దిక్గలాదీచీ దిక్గలైష వై సోమ్యచతుష్కలః పాదోబ్రహ్మణః ప్రకాశవాన్నావ॥ ౨॥ సయవ తమేవం విద్వాగ్ శ్చ తుష్కలం పాదంబ్రహ్మణః ప్రకాశవానిత్యుపాస్తే ప్రకాశవానస్త్రిల్లోకేభవతి ప్రకాశవతో హలోకాన్జయతి యవతమేవంపిద్వాగ్ శ్చ తుష్కలంపాదం బ్రహ్మణః ప్రకాశవానిత్యుపాస్తే॥ ౩॥ ఇతిపంచమఃఖంధః॥

అగ్నిష్టేపాదం వక్తేతి సహశ్వోభూతేగా అభిప్రస్థాపయాచ్ఛ కారతాయత్రాభిసాయం బభూవుస్తత్రాగ్నిముప సమాధాయగా ఉపసుభ్యసమిధమాధాయపశ్చాదగ్నేః ప్రాచుపోపవివేశ ౧ తమగ్నిరభ్యువాదసత్యకామా ఇతి భగవతి హ ప్రతిశుత్రావ॥ ౨॥ బ్రహ్మణ స్సోమ్యతేపాదం బ్రవాణీతి బ్రవీతుమేభగవాని తస్మై హూవాచ పృథివీకలాఽన్తరిక్షం కలాద్యౌః కలాసముద్రః కలైషవై సోమ్యచతుష్కలః పాదోబ్రహ్మణోఽనన్తవాన్నావ॥ ౩॥ సయవ తమేవం విద్వాగ్ శ్చ తుష్కలం పాదంబ్రహ్మణోఽనన్తవానిత్యుపాస్తేఽనన్తవానస్త్రిల్లోకే భవత్యనన్తవతో హలోకాన్జయతి యవతమేవం విద్వాగ్ శ్చ తుష్కలం పాదంబ్రహ్మణోఽనన్తవానిత్యుపాస్తే॥ ౪॥ ఇతిషష్ఠఃఖంధః॥

హగ్నోససేపానం వక్తేతసహశ్వోభూతేగా అభిప్రస్థాపయాశ్చ
కారతాయత్రాభి సాయంబభూవుస్తత్రాగ్ని ముపసమాధాయగా ఉప
సభ్యసమిధమాధాయపశ్వాదగ్నేః ప్రాచుపోపవివేశః ౧॥ తన్హగ్నోస
ఉపసపత్యాభ్య వాదసత్యకామా కిత్తి భగవత్త మాప్రతిశుశ్రావ ॥ ౨॥
బ్రహ్మణస్సోహ్యతేపానం బ్రువాణీతి బ్రహ్మమేభగవానితి తస్మై హువా
వాచాగ్నిః కలాచక్షుః కలాచన్ద్రోః కలాచింద్రగో వైషవై సోహ్యత
కుమరలః పాదోబ్రహ్మణో జ్యోతిష్మాన్నాను ॥ ౩॥ సయవతమేవం విద్వా
గ్నోశ్వకుమరలం పాదంబ్రహ్మణో జ్యోతిష్మాన్మృత్యుపాస్తే జ్యోతిష్మా
న్ద్విష్టోదేభవతి జ్యోతిష్త్వతోహలోకా జయతి యవతమేవం విద్వాగ్
స్వకుమరలంపాదం బ్రహ్మణోజ్యోతిష్మాన్మృత్యుపాస్తే ॥ ౪॥ ఇతిసప్తమః
స్తోత్రః

హగ్నోససేపానం వక్తేత సహశ్వోభూతేగా అభిప్రస్థాపయాశ్చ
కారతాయత్రాభి సాయంబభూవుస్తత్రాగ్ని ముపసమాధాయగా ఉప
సభ్యసమిధ మాధాయపశ్వాదగ్నేః ప్రాచుపోపవివేశః ౧॥ తన్హగ్నోస
సపత్యాభ్య వాదసత్యకామా కిత్తి భగవత్త మాప్రతిశుశ్రావ ॥ ౨॥ బ్ర
హ్మణస్సోహ్యతే పానంబ్రువాణీతి బ్రహ్మమేభగవానితి తస్మై హువా
గాదప్రాణః కలాచక్షుః కలాశ్రోత్రంకలాహనః కలైషవై సోహ్యతకు
మరలః పాదోబ్రహ్మణ ఆయతనవాన్నాను ॥ ౩॥ సయవతమేవం విద్వా
గ్నోశ్వకుమరలం పాదంబ్రహ్మణ ఆయతనవాన్మృత్యుపాస్త ఆయతనవాన్మృ
త్యోదేభవత్యాయతనవతోహ లోకాజ్జయతి యవతమేవం విద్వాగ్ శ్వ
కుమరలం పాదంబ్రహ్మణ ఆయతనవా నిత్యుపాస్తే ॥ ౪॥ ఇతిఆష్టమః
స్తోత్రః

ప్రాపమాచార్యకులంఠమాచార్యోఽభ్యువాదసత్యకామా కిత్తి
కిత్తి మాప్రతిశుశ్రావ ౧॥ బ్రహ్మవిదివై సోహ్యతాసోపత్యా
తాసేత్యన్యే కనుష్యేత్యితిహ ప్రతిబద్ధైభగవాన్ స్వైవమేకా

మ బ్రూయాత్ || ౨ || త్రుతగ్ హ్యేవమే భగవద్భుతేభ్య ఆచార్యాద్భవ
విద్యా విదితాసాధిష్టు ప్రాపదితస్మై హైతదేవోవాచా త్రహనకింభ
నవీయా యేతిపీయా యేతి || ౩ || ఇతి నవమఃఖండః ||

ఉపకోశలోహవై కామలాయనస్సత్య కామేజాబాలే బ్రహ్మచ
ర్యమువాసతస్యహ ద్వాదశవర్షాణ్యగ్ని పరిచచారసమాప్తా న్యానన్తై
వాసినస్సమావర్తయగ్ స్తగ్ హస్మై వనసమావర్తయ || ౧ || తంజా
యోవాచతప్రో బ్రహ్మచారీశుశలమగ్ని పరిచచారిన్తాత్వాత్సయ్య
పరివ్రవోచన్ప్రబ్రూహ్యన్తా ఇతి స్మై హాప్రోచ్యైవ ప్రవాసాభ్యుక్తే ||
౨ || సహవ్యాధినాఽ నశిశుంషద్రేతమాచార్య జాయోవాచ బ్రహ్మచారి
న్న శానకింసు నా శ్వాసీతిసహూవాచ బహవశ్చమైస్సస్పృశుషే కా
మానా నాత్యయావ్యాధిభిః ప్రతిపూర్ణోఽస్మి నాశిష్యామి .. అథ
హగ్నయస్సమూదిరే తప్రో బ్రహ్మచారీ శుశలంశః ప్యుగర్హి హవా
స్మై ప్రబ్రువామేతి తస్మై హూమః || ౪ || ప్రాణో బ్రహ్మచారి బ్రహ్మ
ఖం బ్రహ్మైతిసహూవాచ విజానాన్యహం యత్ప్రాణో బ్రహ్మకం
చతుఖంచనఽహావామీతి హూమచర్యద్వావకం తదేన యదేఃఖం
తదేవకమితి ప్రాణంచహస్మై తదాకాశంచోమః || ౫ || ఇతి శతమఃఖండః ||

అథహైనం గార్హపత్యోనుశకాస పృథివ్యగ్నిస్సహూభ్య ఇతి
యపవత్యే పురుషోద్యత్యతే సోహమస్మి సవహమస్మి || ౧ || త
యపతమేవం విద్వానుపాస్తేఽపహతే పావకృత్యాంలోభవతి సర్వ
మాయురేతి జ్యోగీవతి నాస్యావరపురుషః క్షీయ న్నపవయన్తం భు
జ్జామోఽస్మిగ్ శ్చలోకేఽ మప్సిగ్ శ్చ యపతమేవం విద్వానుపాస్తే ||
౨ || ఇత్యేకాదశఃఖండః ||

అథహైనమన్వాహార్య పదమోఽనుశకాసాపోదిశో నకుత్రాని
చన్ద్రీసా ఇతి యపచన్ద్రీనుసి పురుషోద్యత్యతే సోహమస్మి సవహ

హస్తీతి॥ ౧॥ సయవతమేవం విద్యానుపాస్తైవహతే పాపకృత్యాం లో
కీభవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగీవతి నాస్యావరపురుషాగి క్షీయన్తఉపవ
యంతం భుజ్జామోఽప్తిగ్శ్చ లోకేఽముష్టిగ్శ్చ యవతమేవం వి
ద్యానుపాస్తై॥ ౨॥ ఇతిద్యాదశఃఖండః॥

అథవైసమాహవనీయోఽను శశాస ప్రాణ ఆకాశోద్యోగ్వి
ద్యుదితి యవచవిద్యతి పురుషాద్యశ్యతే సాహసస్తి సవనాహసస్తీతి॥
౧॥ సవతమేవం : ద్యానుపాస్తైవహతే పాపకృత్యాం లోకీభవతి స
ర్వమాయురేతి జ్యోగీవతి నాస్యావరపురుషాగి క్షీయన్తఉపవయంతం
భుజ్జామోఽప్తిగ్శ్చ లోకేఽముష్టిగ్శ్చ యవతమేవం విద్యానుపాస్తై॥
౨॥ ఇతిద్యాదశఃఖండః॥

తేషామనువక్తౌనై హసావ్యతేఽస్య ద్విద్యాత్త విద్యా
నచార్యస్తుతేగతంవద్రేత్యాజగావహాస్యాచార్యస్తమా చార్యోఽభ్యు
గవోపకోసలా ౩౪ ౧౧ భగవత్తతి హవ్రతిసుక్రౌవ బ్రహ్మవిది ఇవసా
వ్యతే ముఖంభాతీనోనుర్వాఽనుశశాసతి కౌనుమాను శిష్యాద్యో
నిహాపేవ నిహ్నుతేత్తమే నూనమీదృశా ఆవ్యావృతాత్తతిహాగ్నిసభ్యా
కిం నుసావ్యకిలతేవో చన్నా ౨॥ ఇదమతిహవ్రతిజ్ఞై లోకావ్యా
కిలసావ్యతేఽవోచన్నహంతు తేత ద్వత్యౌనియథా పురుషరపలా
అపోనల్లివ్యస్త ఏవమేవంవిది పాపఃకర్మనల్లివ్యత ఇతిబ్రహ్మమేభగ
భరి తస్మైహూవాచ ౩॥ ఇతిచతుర్థఃఖండః॥

యవతమేవతీతిపురుషాద్యశ్యత ఏవఆత్మేతి హూవాచైవోన్మృత
భయమే తద్వ్రేత్తాతి తద్యశ్యవ్యస్త ౯ సద్విరోధకంవ్రాణిశ్చ ద్వివ
ప్రసవేవగచ్ఛతి ౧౧ ఏతగ్ నయద్యాను ఇత్యచక్షత ఏతగ్ హిస
ప్రసేవామాన్యతి సంయన్తిసర్వాద్యేనం వామాన్యతీసంయన్తియ
వంతేని ౨॥ ఏకఉ ఏవవామనీతేపహి సర్వాణి వామాన్యాయేతి స

శ్యామి వామానినయతి యవవంవేద ॥ ౩ ॥ ఏవఉ ఏవభావనీ రేవ
హి సర్వేషు లోకేషు భాతిసర్వేషు లోకేషు భాతియి ఏవంవేద ॥
౪॥ అథయకవై వాస్తిశ్చవ్యంకుర్వన్తి యదిచ న్నాగ్నిషమే వాభిసమ్భ
వన్త్యర్చిషోఽహరహ్న ఆపూర్వమాణవత్తు నూపూర్వమాణవత్తు
ద్యా౯ షడుదజ్జేతి మాసాగ్స్తాన్తా సేభ్యస్సవత్సరగ్ సంవత్సరాదా
దిత్య మాదిత్యాచ్చన్దగ్రీనుసం చన్దగ్రీనసోఽప్యశం తత్పురుషోఽమాన
వః ॥ ౫॥ సవనా౯ బ్రహ్మగమయత్యేష దేవభౌ బ్రహ్మపథపతేన వ్ర
తిపద్యమానాశ్చమం నూనవమావర్తం నావర్తనై నావర్తనై ౬ ఇతి
పశ్చిదశఃఖండః ॥

ఏవమవై యజ్ఞోయోయంపవత ఏవమయన్నిదగ్ సస్వంబునా
తి యదేవమయన్నిదగ్ సర్వలబ్ధనాతి తన్నాదేవవయ్న స్య మన
శ్చవాక్చివర్త ॥ ౧॥ తయోర్దిన్యతరాం ఏనోఽనో రోతి బహ్మ
వాచాపేమా తోఽధ్యమ్యుగ్రాతాఽన్యతరా సయత్రోపాకృతే ప్రా
తరనువాకే పురాపరిధానీయాయా బ్రహ్మవ్యవహర ౨ అన్యతరా
మేవవర్తనీగ్ సగ్ సగ్ రోతి హీయైఽన్యతరా సయత్రోపాకృతి
వ్రహ్మవైకేనచక్రేణ వర్తమానోఽప్యల్యైవ ఏన్యమ్యైరన్యైర్ య్నిగ్
రిపన్తం యజమానోఽనురిప్యతేన ఇష్టాసాపేయాభావ ౩ అథ
యత్రోపాకృతే ప్రాతరనువాకేన పురాపరిధానీయాయా బ్రహ్మవ్యవ
వదత్యభే ఏవవర్తనీగ్ సగ్ సగ్ ర్పన్తి సహీయైఽన్యతరా ౪ సయ
ధోభయపాక్ష్యోజనధోవోభాభ్యాంచక్రాభ్యాం వర్తమనః వ్రతిగిష్ఠ
త్యేవషస్య యజ్ఞః ప్రపిష్ఠో య్నిః ప్రతిష్ఠ స్తం యోగో మోఽనువ్ర
తిపత్తి సశ్చిన్ద్రైర్యాభావ ౫ ఇతిపాదశఃఖండః ॥

ప్రహవన్దోకా సభ్యతపశేహం తప్యమానానాగ్ రసా౯ ప్రా
బృహదగ్నిం పృథివ్యావాయున సరత్తు దాహ్యంతః ౧ సవితా
స్తైప్రోదేవతా అభ్యోపక్తాసా తప్యమానానాగ్ రసా౯ ప్రాబృహ

దక్షిణః ఋషోవాయోర్యజ్ఞాగ్ని సామాన్యాదిత్యాత్ ॥ ౨॥ సవతాం
త్రయ్యావిద్యామభ్య తవ తస్యాస్తవ్యమానాయారసాః ప్రాబృహ
హ్మరిత్యగ్భ్యో భువరితి యజుభ్యస్సువరితి సామభ్యః ॥ ౩॥ తద్య
వ్యక్తోరిష్యేహ్మస్సాస్సహేరి గార్హపత్యై జహుయాద్యచామేవ తద్ర
సేనర్పాం వీర్యేణర్పాం యజ్ఞస్య విరిప్తగ్ సంధధాతి ॥ ౪॥ అథయది
యజుష్టోరిష్యేహ్మవస్సాస్సహేరి దక్షిణాగ్నోజహుయాద్యజహే మేవ
తద్రసేన యజమాంవీర్యేణ యజమాం యజ్ఞస్య విరిప్తగ్ సంధధాతి ॥ ౫॥
అథయదిసామతోరిష్యే త్సువస్సాస్సహేత్యాహవనీయేజహుయాత్స
మా మేవతద్రసేనసామాంవీర్యేణసామాం యజ్ఞస్య విరిప్తగ్ సం
ధధాతి ॥ ౬॥ తద్యథాలవశేన సువర్ణగ్ సంధధ్యాత్సువర్ణేన రజతగ్ ర
జతేనత్రపుత్రపుత్రాసీసగ్ సీసేనలోహం లోహేనదారు దారుచర్మ
ణా ॥ ౭॥ ఏవమేషాం లోకానామాసాం దేవతానామస్యాస్త్రీయ్యా
విద్యాయా వీర్యేణయజ్ఞస్య విరిప్తగ్ సంధధాతి భేదజక్యతో హవాఏష
యజ్ఞోయత్రైవం విద్యుర్విహ్వభవతి ॥ ౮॥ ఏషహవా ఉదక్పరీవనాయ
జ్ఞోయత్రైవం విద్యుర్విహ్వభవత్యైవం విదగ్చావా ఏహాబ్రహ్మణమ
సగాథా యతోయత ఆవర్తతేతత్తద్యధి ॥ ౯॥ మానవో బ్రహ్మైవైక
మర్విషుః దానత్వాధి రక్షత్యైవం విద్యతై బ్రహ్మయజ్ఞం యజమానగ్
సర్వాగ్శ్చర్మీయజ్ఞోఽధిరక్షతి తస్మాదేవం విదమేవ బ్రహ్మణమర్వీత
వా నేవంవిదంనా నేవం విదమ్ ॥ ౧౦॥ ఇతి సప్తమఃఖండః ॥

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది చతుర్థః ప్రపాతకస్తమోస్తా.

హరిః ఓమ్ తత్ సత్.

హరిః ఓమ్, యోహవై జ్యేష్ఠంచ శ్రేష్ఠంచ వేదజ్యేష్ఠశ్చ హవై
 శ్రేష్ఠశ్చ భవప్రాణో వావజ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ ౧॥ యోహవై వి
 త్తంచేద వసిష్ఠోహ స్వావాంభవతి వాగ్వావ వసిష్ఠః॥ ౨॥ యోహవై
 ప్రతిస్థాంచేద ప్రహింశ్యత్యస్తిగ్శ్చ లోకేఽమిష్టిగ్శ్చ చక్షుగ్వావ
 ప్రతిష్ఠా, ౩॥ యోహవై సన్నుదంచేదసో హస్నేకామా విన్య శ్చైదై
 వాశ్చ మానుషాశ్చ శ్రోత్రంచావసన్నుత్ ౪॥ యోహవా అయినన
 వేదాయతనో హస్వానాం భవతి మనోహవా ఆయినన, ౫ అహ
 ప్రాణాఅహో శ్రేయసిన్యూదిరేఽహో శ్రేయాసన్యూహ శ్రేయా
 సన్స్తీతితే హప్రాణాః ప్రజాపతిం పితరమేత్యో చుష్కవన్ భవశ్శ్రే
 ష్ఠతీతి॥ ౬॥ తాన్ హూవాచయస్త్వి పడుతాన్ దైవం పాపిన్య
 తరమివదృశ్యేత సవశ్శ్రేష్ఠతీతి॥ ౭॥ సాహవాగుచ్ఛ క్రావసాసంవత్స
 రం ప్రోష్యపర్యేత్యోవాచ కథమశకతరే వజ్జీఽతుమితి యథాకలా
 వదంతః ప్రాణంతః ప్రాణేనపశ్యంతశ్చతుమా శృణ్వంతశ్శ్రోత్రేణ ధ్యా
 యంతాననై వమితిప్రవివేశ సావాక్ ౮॥ చక్షుర్ద్వోచ్ఛక్రావ తస్యం
 వత్సరం ప్రోష్యపర్యేత్యోవాచ కథమశకతరే వజ్జీఽతుమితి యథాఽన్త
 తపశ్యంతః ప్రాణంతః ప్రాణేనవదంతో వాచాశృణ్వంతశ్శ్రోత్రేణ ధ్యా
 యంతా మనసైవమితి ప్రవివేశహనుః ౯॥ శ్రోత్రో హూచ్ఛ క్రా
 వతస్యం వత్సరం పర్యేత్యోవాచ కథమశకతరే వజ్జీఽతుమితి యథాబధి
 రాతశృణ్వంతః ప్రాణంతః ప్రాణేనవదంతో వాచాపశ్యంతశ్చతుమా ధ్యాయ
 ంతామనసైవమితి ప్రవివేశహశ్రోత్రం॥ ౧౦॥ మనో హూచ్ఛక్రావ తస్యం
 వత్సరం ప్రోష్యపర్యేత్యో వాచకథమశకతరే వజ్జీఽతుమితి యథాబాలా
 తిమనసః ప్రాణంతః ప్రాణేవదంతో వాచాపశ్యంతశ్చతుమా శృణ్వంత
 శ్శ్రోత్రేనైవమితి ప్రవివేశహమనః॥ ౧౧॥ అహప్రాణ ఉద్భిక్రిమి

మ్యం సయథానుహయః పద్వీతశతజూః సస్థిదేదేవ మితగా ప్రా
 నానాసహజగ్గి హాభినమేత్యోయ ర్భగవన్నేదిత్యం, సశ్రేష్ఠాఽసి
 మోత్యగ్గిమిరః ౧౨॥ అథహైనం వాగువాచయదహం వసిష్ఠాస్త్య
 త్వంసత్వసహో సీత్యథహై నంచయగువాచ యదహం ప్రతిష్ఠాస్త్యత్వం
 తస్మగ్గిస్తాసీం॥ ౧౩॥ అథహైనగ్గిత్రోత్రమువాచ యదహం సహృదస్త్య
 త్వం తస్మమ్మసిత్యగ్గహినంనన ఉవాచయదహమాయ తస్మాస్త్యత్వం
 తదాయతవసీం॥ ౧౪॥ సవైవాహోన చతుర్గ పినత్రోత్రాణి సమ
 నాగ్గీత్యానత్యతే ప్రాణాత్మక్యేవాచతుతే ప్రాణోహ్యవై తానన
 త్వజిభవతి॥ ౧౫॥ ఇతివ్రతహః॥

సహూవాచకిం వేదన్నం భవప్యగ్గి యోగి ౦౦ దినిమాశ్వ
 త్యి అశసభ్య ఇతిహూయ ప్రవ్యా సరిసెప్యన్న వ సోహవై నామ
 వ్యతుంనహవా పవంపదికా వానన్నంభవతి॥ ౧॥ సహూవాచకిం
 వ వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౨
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౩
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౪
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౫
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౬
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౭
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౮
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౯
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౦
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౧
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౨
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౩
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౪
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౫
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౬
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౭
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౮
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౧౯
 త్యి వాసోభవప్యత్యావ ఇతిహూయ శ్చస్తా ద్వాపరవకవ్య పిః ౨౦

గోహిసజ్యేష్ఠః శ్రేష్ఠా రాజాఽధిపతిః సమాజ్యైష్ఠ్యగ్ శ్రేష్ఠ్యగ్ రాజ్యమా
 ధివశ్యం గమయత్వహమేవేదగ్ సర్వమసానీతి॥ ౬॥ అథఖల్వేతయర్చా
 వచ్చ ఆచామతితత్సవితుర్వృణీమహాభిత్వాచామతి వయందేవస్యభోజ
 నమిత్యాచామతిశ్రేష్ఠగ్ సర్వధాతవమిత్యాచామతితురం భగస్యధీను
 హీతిసర్వంపిబతి॥ ౭॥ నిర్ణిజ్యకగ్ సంచను సంవాపశ్చాదగ్నేః సంశతి
 చర్మణివాప్తణ్డీలేవా వాచంయమోఽప్రసాహః సయది స్త్రీయం వ
 శ్యేత్సమృద్ధంకర్తైతీవిద్యాత్॥ ౮॥ తదేవశ్లోకః యదాకర్తసు కామ్యే
 ముస్త్రీయగ్ స్వప్నేషువశ్యతి సమృద్ధితత్రజానీయాత్తస్మిన్ స్వప్న
 నిదశ్చ నేతస్మింతస్యప్ననిదర్శనే॥ ౯॥ ఇతద్వితీయఃశ్లోకః॥

శ్వేతకెతుర్వారుణేయః పశ్చాలానాగ్ సమితి మేయాయతగ్
 హవ్రవాహణోజైబిరువాచ కుమారానుత్వా శిష్యులైత్యనుహిభగవ
 త్తి॥ ౧॥ వెథయదితోఽధిప్రజాః ప్రయన్తీనభగవత్తివెథయగా పున
 రావర్తవ్రాత ఇతిసభగవత్తి వెథపథో దైవయానస్య పితృయాణస్యచ
 వ్యావర్తనాత ఇతిసభగవత్తి॥ ౨॥ వేథయధాఽసాలోకౌ నసమ్పూ
 ర్యతాత ఇతిసభగవత్తి వేథయధాఽఞ్చమ్యామాహుతావాపః పురుష
 వచసోభవన్తితవైవభగవత్తి॥ ౩॥ అథమఃకుసుశీష్టాఽవోచథా యో
 హీమానినవిద్యాత్కథగ్ సోఽనుశిష్టోబ్రవీతేతి సహాయస్తః పితుర్ధ
 మేయాయతగ్ హూవాచాననుశిష్యవావకిలమా భగవానబ్రవీదను
 త్వాఽశిష్యమితి॥ ౪॥ పశ్చమా రాజన్యబన్ధుః ప్రశ్నాన ప్రాక్షీత్రేహంనై
 కఞ్చనాశకం వివక్తుమితి సహూవాచ యథామాత్వంతదై తానవ
 దోయథా హమేషాం నైకఞ్చ నవేదయద్యహ మిమాన వేదివ్య
 కథంతేనావత్కమితి॥ ౫॥ సహగౌతమో రాజ్ఞోఽర్థమేయాయ తస్మై
 హప్రాప్తాయాహ్వాంచ కారసహప్రాతస్సభాగఉదేయాయతగ్ హూ
 వాచమానుషస్య భగవన్గౌతమ విత్తస్యవరం వృణీథా ఇతిసహూవా
 చతవైవరాజా మానుషంవిత్తం యామేవకుమారస్యాస్తే వాచిమథా

ఓథా స్తామేవమేబ్రూహీతి॥ ౬॥ సహకృద్భ్యిభూవతగ్ మదిరంవసే
త్యాజ్ఞాపయాజ్ఞకా రతగ్ తూవాచ యథామాత్వం గౌతమావ
నోయథేయం సప్రా క్త్వ తః పురావిద్యా బ్రాహ్మణాన్తద్భి తస్మాదు
తేష్వేషులోకేషు త్కత్రస్యైవ ప్రకౌసనమభూదితి తస్మైహో వాచ॥
౭॥ ఇతిశృణోయఖిల్లః॥

అసావావలోకో గౌతమాగ్నిప్రస్యాదిత్య ఏవ సమిద్రత్తయో
హమోఽహరర్పిశ్చన్త్రీనా అక్లారానక్షత్రాణి విష్ఫురితాః॥ ౧॥ త
స్మిన్తేజోఽస్మిన్నగ్నో దేవాశ్శక్తిధాం జహ్వతి తస్మాదహుతే సోమో
రాజాసమ్భవః॥ ౨॥ ఇతిచతుర్థఃఖిల్లః॥

పర్జమ్యోవావగౌతమాగ్నిప్రస్య వాయురేవసమిద్రత్తయో
హమోఽహరర్పిశ్చన్త్రీనా అక్లారానక్షత్రాణి విష్ఫురితాః॥ ౧॥ తస్మిన్తేజోఽస్మిన్
నగ్నో దేవాసోమగ్ రాజాసంజహ్వతి తస్మాదహుతేర్వర్షగ్ సమ్భవ
ః॥ ౨॥ ఇతిపంచమఃఖిల్లః॥

వృథివీవావగౌతమాగ్నిప్రస్య స్సంవశ్శర ఏవసమిదా కాశో
హమో రాత్రరర్పిశ్చోఽక్లారా అవాన్తరదిశో విష్ఫురితాః॥ ౧॥ తస్మి
న్తేజోఽస్మిన్నగ్నో దేవావర్షంజహ్వతి తస్మాదహుతేర్వర్షగ్ సమ్భవతి॥
౨॥ ఇతిషష్ఠఃఖిల్లః॥

పురుషోవావగౌతమాగ్నిప్రస్య వాగేవ సమిత్పాత్రినో ధూ
హిజహ్వోఽర్పిశ్చయిరక్తా రాశ్శ్రోత్రంవిష్ఫురితాః॥ ౧॥ తస్మిన్తేజ
ోఽస్మిన్నగ్నో దేవాలన్నంజహ్వతి తస్మాదహుతే రేతస్సమ్భవః॥ ౨॥ ఇ
తిప్రథమఃఖిల్లః॥

యోషా వావ గౌతమాగ్నిప్రస్య ఉపస్థఏవసమిద్యుమవను స్త్రీ
నితే సభూమోయోదిరర్పి ర్యదన్తఃకరోతి తేఽక్లారా అభినన్దావిష్ఫు

లిక్తాః॥ ౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నో దేవారేతోజుమ్వతి తస్యా ఆహుతే
గర్భస్సమ్భవతి॥ ౨॥ ఇతిఆప్తనః॥ ౩॥

ఇతి యపఞ్చమ్యామాహుతావావః పురుషవచసోభవన్తితి సతి
ల్పావృతోగర్భో దశవామాసానన్త శ్యుతిత్వా యావద్వాఽథ జాయ
తే॥ ౧॥ సజాతోయావదాయుషం జీవతితంత్రేతం దిప్తమితోఽగ్నయ
ఏవహరన్తి యతపవేతో యతస్సమ్భుతోభవతి॥ ౨॥ ఇతనవనః॥ ౩॥

తద్యధితంవిదః యేచేమేఽఽణ్యే శ్రద్ధాశపఞ్చమ్యాపాసతే తేఽర్చి
షనుభినమ్భవన్త్యర్చిషోఽహరహ్నాఽపూర్వమాణపక్షమాపూర్వమాణ
పత్రాద్యాః పశుదణ్డేతిమాసాగ్నాః॥ ౧॥ మాసేభ్యస్స వత్సరగ్ సంచ
త్సరాదాదిత్యమాదిత్యాచ్చన్త్రసం చన్త్రసంసోపన్యతంతస్మయమేఽ
మాసవ స్సవనాన్త్రహ్నగమయిత్యేష దేవయానోపధాఇ॥ ౨॥ అథయ
ఇమేగ్రామఞ్చిష్టా పూర్తేదత్తమిత్త్యాపాసతే తేఘాషనుభినమ్భవన్తిఘా
మాద్రాత్రిగ్ రాత్రేపరపక్ష మపరపత్రాద్యాః పస్త్యీజైతి మాసాగ్
స్తాన్తైతే సంచత్సర మభిప్రాపువన్తి॥ ౩॥ మాసేభ్యః పున్యలోకాఽఽఽఽ
లోకావాకాశ మాకాశోచ్చన్త్రసంసేషసోమో వాచా దిక్పవానా
మన్నంతం దేవాభక్షయన్తి॥ ౪॥ తస్మిన్యావత్సమన్తం యత్వాతేత
మేవాధ్యానం పునోవర్తన్తైయథే తమాకాశమాకాశోన్వయం వా
యర్భుత్వా ధూమోభవతి ధూమోభూత్వాఽభ్రంభవతి॥ ౫॥ అ
భ్రంభూత్వామేఘోభవతిమేఘోభూత్వాప్రవర్షతిత ఇహస్రీహియ
వాఽపధి వనస్పతయస్థిలమాషాఇతి జాయన్తేఽసో వైఖలుర్నిమ్భ
పతరం యోయోహ్యన్నమత్తియో రేతస్సీదతి తన్ముయ ఏవభవతి॥
౬॥ తద్యధిహరవనీయచరణా అభ్యాశోహయతైరవనీయాంయోనా
పద్యేరగ్ బ్రాహ్మణయోనింవాక్షత్రియయోనింవావైశ్యయోనింవా
థయభిహాక పూయచరణా అభ్యాశోహయతై కపూయాంయోనా
ద్యేరగ్ శ్వయోనింవాసూకిరయోనింవాచక్షాలయోనింవా॥ ౭॥ తై

శ్లోకః పథోర్థకతరేణత తానీమాని కుమద్రాగ్యసకృదావర్తీని భూతా
భవన్తి జాయన్తమియస్వేత్యేతత్తృతీయగ్ స్థానం తేనాసాలోకో
సంపూర్యతేతస్మాజ్జనుప్సేతదేవశ్లోకః॥ ౮॥ స్తేనోహిరణ్య సురాం
బగ్శ్చ గురో స్తల్పమావసా బ్రహ్మహవచావతేపతన్విచత్వారః పంచ
శ్చాచరగ్స్థై రితి॥ ౯॥ అగ్రహయవతానేపం పశ్యాగ్నీవే దనస
గాతై రథాచరకాపాత్తనాలిప్యతేశుద్ధః పూతఃపుణ్యలోకోభవతి య
వంపేదయవంపేద॥ ౧౦॥ ఇతిపంచమఃఖండః॥

ప్రాచీనకాలభౌపనశ్యవః సన్యయజ్ఞగ పాలుషిరిస్త్ర్యమో
గ్నీవేయోజనశ్శారా రాక్షోబుడిల అశ్వతరాశ్విస్తేహైతే వహ
శాలానహాశ్రోత్రి యాస్సమేత్యమిమాగ్ సాంచక్రుకోన అత్కాకిం
వైతి॥ ౧॥ తేహసమ్పూరయాంచ క్రురుద్దాలకౌ వైభగవన్తౌయ
గారుణి స్సంప్రతి మమాత్మానం వైశ్వానరమధ్యేతి తగ్హవ్రాత్యాగ
చ్ఛమేతి తగ్హాభ్యాజన్తుః॥ ౨॥ సహసమ్పూరయాంచ కారవ్రత్యన్తి
మిమే మహాశాలానహాశ్రోత్రియాస్తేభ్యోన సర్వమివప్రతి పశ్యే
వ్రాహునశ్య మభ్యమశాసానీ॥ ౩॥ తాగమూవాచాశ్వపతిస్తే
గవన్తౌయం కైకయస్సన్వగ్రీమమాత్మానం వైశ్వానర మధ్యేతితగ్
వ్రాత్యాగచ్ఛమేతిగ్ హాభ్యాజన్తుః॥ ౪॥ తేభ్యోహ ప్రాప్తేభ్యోన
గర్హ్వాణి కారయాంచకార సహప్రాతస్సజ్జహాన ఉవాచనమస్తేనో
పదేన కదర్యోనమద్యపోనావాహితాగ్నిర్హ విద్వాన్సన్వైరీస్త్వైరి
తోయత్యమాగౌ వైభగవన్తౌహ మస్మియావదేకైకస్మాముర్విజే
ంచాస్యామి తావన్భగవద్ధ్యోదాస్యామి వనన్తుభగవన్త ఇతి॥ ౫॥
శూభాచుర్యేనహైవాధౌన పునుషశ్చరేత్తగ్ హైవవదేహత్మానమే
॥ వైశ్వానరగ్ సంప్రత్యధ్యేషి తమవనోబ్రూహీతి॥ ౬॥ తాగ
మూవాచప్రాతర్యః ప్రతివక్తాస్తీతి తేహసమిత్పాగయన్ పూర్వా

హైహయే చక్రమితే తా వాసవసేవయే వైరదభావః॥ ౭॥ ఇత్యేకాద్య
ఖండః॥

ఔపమన్యవకంత్వ మాత్మానముపాస్సతి, దివమెవభగవోరా
జన్నితహూవాచైషవైసుతేజా ఆత్మవైశ్వానరో యంత్వమాత్మాన
ముపాస్సే తస్మాత్తవసుతం ప్రసుతమాసుతకులేదృశ్యతే॥ ౧॥ ఆస్య
న్నంపశ్యసి ప్రియమత్త్యన్నంపశ్యతి ప్రియంభవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసం
కులేయ ఏతమెవమాత్మానం వైశ్వానరముపాస్తే మూర్ధాత్వేష ఆత్మ
న ఇతిహూవాచ మూర్ధాత్వేవ్య పటవ్యద్యన్తాం నాగ మివ్యతి॥ ౨॥
ఇతిద్వాదశఃఖండః॥

అథహూవాచసత్యయజ్ఞం పాలుషింప్రాచీన యోగ్యకంత్వ
మాత్మానముపాస్సతి త్యాదిత్యమేవ భగవోరాజన్నితి హూవాచైష
వైవిశ్వరూప ఆత్మవైశ్వానరోయంత్వమాత్మాన ముపాస్సే తస్మాత్తవ
బహు విశ్వరూపంకులేదృశ్యతే॥ ౧॥ ప్రవృత్తోశ్వతరీరథో దాసీ నిమో
త్యన్నంపశ్యసి ప్రియమత్త్యన్నంపశ్యతి ప్రియంభవత్యస్య బ్రహ్మవర్చ
సంకులే యఏతమెవమాత్మానం వైశ్వానరముపాస్తే చతుర్వైవృతదా
త్మన ఇతిహూవాచాన్తోఽభిష్యద్యన్తాం నాగ మివ్యతి॥ ౨॥ ఇతి
త్రయోదశఃఖండః॥

అథహూవాచేంద్రియన్నంభాల్లవేయం వైయామ్రువద్యకం
త్వమాత్మానముపాస్సతి వాయుమేవ భగవోరాజన్నితి హూవాచై
షవై పృథగ్వత్సా వైశ్వానరోయంత్వ మాత్మాన ముపాస్సే తస్మా
త్త్వాం పృథగ్బలయ ఆయయన్తిపృథగ్రథతేణ యోనుయన్తి॥ ౧॥ ఆస్య
న్నంపశ్యసి ప్రియమత్త్యన్నంపశ్యతి భవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసంకులే య
ఏతమెవమాత్మానం వైశ్వానర ముపాస్తే ప్రాణస్తేష ఆత్మన ఇతి
హూవాచప్రాణస్త ఉదక్రమిష్యద్యన్తాం నాగమివ్యతి॥ ౨॥ ఇతి
చతుర్దశఃఖండః॥

అథ హూవాచ జనన్ శారదా రాక్షసం శారదా రాక్షస కంత్వ
మాత్మాన ముపాన్సతి త్యాకాశమేవ భగవో రాజన్నితి హూవాచై
వై బహుల ఆత్మైశ్వానరో యంత్వ మాత్మాన ముపాన్సేతస్మాత్త్వంబ
గాళోసి ప్రజయాచభనేనచ॥ ౧॥ అస్యేన్నంపశ్యసి ప్రియ సుత్య
న్నంపశ్యతి ప్రియంభవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసంకులేయ ఏతమేవమాత్మా
నం వైశ్వానర ముపాన్సేతస్మైహత్వైష ఆత్మన ఇతి హూవాచ సదైహ
ప్రివ్యశీర్యవ్యాంనాగమిష్య ఇతి॥ ౨॥ ఇతిపంచదశఃఖండః॥

అథ హూవాచ బుధిలమాశ్వతరాశ్చోవైయామ్రపత్య కంత్వ
మాత్మాన ముపాన్స ఇత్యవవ భగవో రాజన్నితి హూవాచైవ వైరయ
మాత్మా వైశ్వానరో యంత్వ మాత్మాన ముపాన్సేతస్మాత్త్వంరయ
గాళోసి ప్రియమానసి॥ ౧॥ అస్యేన్నంపశ్యసి ప్రియ సుత్య
న్నంపశ్యతి ప్రియంభవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసంకులే య ఏతమేవమాత్మానం వైశ్వానర
ముపాన్సేతస్మైహత్వైష ఆత్మన ఇతి హూవాచ సదైహ
ప్రివ్యవ్యాంనాగమిష్య ఇతి॥ ౨॥ ఇతిషడశఃఖండః॥

అథ హూవాచోద్ధాంకమాయసిం గౌతమ కంత్వ మాత్మాన ము
పాన్స ఇతి పృథివీమేవభగవో రాజన్నితి హూవాచైవ వైప్రతిహత్మా
శ్వానరో యంత్వ మాత్మాన ముపాన్సేతస్మాత్త్వంప్రప్తితోసి ప్రజ
యాచపసుభిశ్చ॥ ౧॥ అస్యేన్నంపశ్యసి ప్రియ సుత్య
న్నంపశ్యతి ప్రియంభవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసంకులే య ఏతమేవమాత్మానం వైశ్వానర
ముపాన్సేతాదా త్వేతానాత్మన ఇతి హూవాచ పాదా త్వే యోజ్ఞాస్యే
యంనాగమిష్య ఇతి॥ ౨॥ ఇతిసప్తదశఃఖండః॥

తా॥ హూవాచైవైవైఖిలయాయం పృథగివేమ మాత్మానం
శ్వానరం విద్వాంసోఽన్న నన్ధయస్యైగమేవం ప్రాదేశమాశ్రయ
నమాత్మానం వైశ్వానర ముపాన్సేతసర్వేషు లోకేషు సర్వేషు

భూతేషు సర్వేష్వాత్మస్వన్నమత్తి ॥ ౧॥ తస్యహవా పతస్యాన్న మోక్ష
వైత్వానరస్య మూర్ధైవసుతేజాశ్చక్షుర్విశ్వరూపః ప్రాణఃపృథగ్వక్తా
క్తాసద్దైహిమా బహులోవ స్తిరేవరయః పృథివ్యేవపాదోఽరవివవేది
గ్లోమాని బద్ధిర్హృదయః గార్హ పత్యోమనోఽన్వాహార్యపచనఆస్య
మాహవనీయః ॥ ౨॥ ఇతిఅష్టాదశఃఖండః ॥

తద్యధ్భక్తం ప్రథమమాగచ్ఛేత్తద్ధోమీయగ్ సయాం ప్రథమా
మాహుతింజహుయాత్తాం జహుయాత్ప్రాణాయ స్వాహేతిప్రాణ
స్త్రవ్యతి ॥ ౧॥ ప్రాణైత్యవ్యతి చక్షుస్త్రవ్యతి చక్షుషి త్యవ్యత్యాది
త్యస్త్రవ్యత్యాదిత్యై త్యవ్యతిద్యై స్త్రవ్యతిదివిత్యవ్యవ్యాం యతిః
చక్షౌశ్చాదిత్యశ్చాధితిత తస్త్రవ్యతి తస్మానుత్యప్తిం త్యవ్యప్రజ
యా పశుభిరన్నాద్యేనతేజసాబ్రహ్మవర్చసేనేతి ॥ ౨॥ ఇతిఏకోనవింశః
ఖండః ॥

అథయాం ద్వితీయాం జహుయాత్తాం జహుయా ద్వానా
యస్వాహేతివ్యానస్త్రవ్యతి ॥ ౧॥ వ్యానేత్యవ్యతిశ్రోత్రం త్యవ్యతి శ్రో
త్రైత్యవ్యతి చక్షుగ్రీమాస్త్రవ్యతిచక్షుగ్రీమసి త్యవ్యతిదిశస్త్రవ్యదిక్షు
త్యవ్యక్షీషు యతిఃస్పృశితశ్చ చక్షుగ్రీమాశ్చాధి తిత్తతస్త్రవ్యతి త
స్మానుత్యప్తింత్యవ్యతి ప్రజయాపశుభి రన్నాద్యేనతేజసాబ్రహ్మవర్చ
సేనేతి ॥ ౩॥ ఇతిఏకోనవింశఃఖండః ॥

అథయాం తృతీయాం జహుయాత్తాం జహుయా దపానా
యస్వాహేత్యపానస్త్రవ్యతి ॥ ౧॥ అపానేత్యవ్యతివాక్త్రవ్యతివాదిత్య
వ్యవ్యా మగ్నిస్త్రవ్యత్యగ్నోత్యవ్యతి పృథివీత్యవ్యతి పృథివ్యాంత్యవ్య
వ్యాంయతిః చపృథివీచాగ్నిశ్చాధి తిత్తతస్త్రవ్యతితస్మాను త్యప్తిం
త్యవ్యతిప్రజయా పశుభిరన్నాద్యేనతేజసా బ్రహ్మవర్చసేనేతి ॥ ౪ ॥
ఇతిఏకోనవింశఃఖండః ॥

అథ యాంచతుర్థిం జుహుయాత్తాం జుహుయాన్మమానా య
స్వాహేతిసమానస్తృప్యతి॥ ౧॥ సమానేతృప్యతి మనస్తృప్యతి మనసి
శ్చృప్యతి పర్జన్యస్తృప్యతి పర్జన్యేతృప్యతి విద్యతృప్యతి విద్యతి తృప్య
న్త్యం యతః॥ ౨॥ చవిద్యచ్ఛ పర్జన్యశ్చాశితీష్ఠ తస్తతృప్యతి తస్మాన్
ప్రప్తీంతృప్యతి ప్రజయాపశుభిరన్నాద్యేనలేజసాబ్రహ్మవర్చసేనేతి॥ ౩॥
ఇద్వామింశఃఖండః॥

అథ యాం పంచమిం జుహుయాత్తాం జుహుయాంచదానాయ
స్వాహేతిదానస్తృప్యతి॥ ౧॥ ఉదానేతృప్యతి వాయుస్తృప్యతి వా
తాశ్చృప్యతి వ్యతాశస్తృప్యత్యాకాశే తృప్యతియతః॥ ౨॥ చ వాయుశ్చ
వశ్చాశితీష్ఠతస్తతృప్యతి తస్మాన్ప్రప్తీంతృప్యతి ప్రజయాపశుభిర
న్నాద్యేనలేజసాబ్రహ్మవర్చసేనేతి॥ ఇతిత్రయోవింశఃఖండః॥

సయిత్రవచపిద్యానగ్ని హూత్రం జుహూతి యథాక్తా
శ్చాభిష్కంజుహుయాత్తావృక్తతస్యైత్॥ ౧॥ అథ యఏతదేవం వి
ద్యానగ్ని హూత్రం జుహూతి తస్యసర్వేషు లోకేషు సర్వేషుభూ
షు సర్వేష్వర్షసుహుతం భవతి॥ ౨॥ తస్య దేవీక రూలమగ్నో
తం ప్రమాద్యైవగ్ హవ్యసర్వే సాన్నానః ప్రకాయనై యఏత
దవిద్యానగ్ని హూత్రం జుహూతి॥ ౩॥ తస్మాదుపైవవిద్యవ్య
త్రాలాయోద్ధిప్తం ప్రయచ్ఛేదాత్మజేనాస్యతదై వత్వానలేహు
స్యాతి తదేవదైవకః॥ ౪॥ యథేహయథితాచాలా మారతంపద్య
తే॥ ఏవగ్ సర్వాణిభూతాన్యగ్ని హూత్ర ముపాసత ఇత్యగ్ని
హూత్రముపాసత ఇతః॥ ౫॥

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ పశ్యన్పంచపాతకస్సమాప్తః.

మా రిః సుం త గ్న త్.

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ - మత్తప్రపాతకః.

హరిఃఓమ్॥ శ్వేతకేతుర్దూరుణేయఃసతగోమాపితోవాచశ్వే
తోవసత్రహ్మచర్యం నవైసోమ్యాస్త్రతుః లీనోఽననూచ్య బ్రహ్మబ
రివభవతీతి॥ ౧॥ సహద్యాచశవర్షఉపేత్య చతుర్విగ్ శతవర్షః స
స్వేదానధీవ్యవహామనా అనూచానమానీ ప్రభిషయాతగ్ :
తోవాచ॥ ౨॥ శ్వేతకేతోయన్నసోమ్యేదంమహామనా అనూచాన
నీప్రభాస్యతతమాదేశ మప్రాప్యోయేనాశ్రుతగ్ శ్రుతం భవత్యమ
మతమఽఙ్గాతంఽఙ్గాతమితి కథంసుభగవస్సులదేశోభవతి॥ ౩॥ య
సోమ్యైకేన మృత్విదేన సర్వంమృత్తయింఽఙ్గాతంస్యా ద్వాచా ర
ణం వికారోనామధేయం మృత్తికేత్యేవసత్యం ॥ ౪ ॥ యథాసో
కేనలోహమణినాసర్వం లోహమయం ఽఙ్గాతగ్స్యా ద్వాచార
ణం వికారో నామధేయం లోహ మిత్యేవ సత్యం ॥ ౫ ॥ య
సోమ్యైకేన నఖ కృంతనేన సర్వం కాష్ఠాయసంఽఙ్గాతగ్ స
ద్వాచారమ్ముణంవికారోనామధేయం కృష్ణాయస మిత్యేవసత్యంఏవ
సోమ్యసలదేశోభవతి॥ ౬॥ నవైనూనంభగవస్తస్పతదవేదిమర్య
తదవేదిమర్క కథంమేవావత్కుర్మితి భగవాన్ స్వైవమే తస్మిన్
తితథాసోమ్యేతిహూవాచ॥ ౭॥ ఇతిప్రథమఃఖండః.

పదేవసోమ్యేదమగ్రతసీదేక మేవా ద్వితీయం తద్దేక ఆహుతి
దేవేదమగ్ర తసీదేక మేవాద్వితీయం తస్మాదసతస్సజ్జాయత॥ ౧॥ కు
ప్తఖలుసోమ్యైవగ్ స్యాపితిహూవాచ కథమసతస్సజ్జాయతేతిస్త్యై
సోమ్యేదమగ్రతసీదేక మేవాద్వితీయం॥ ౨॥ తలైకురబహుస్యాం ప్రజ
యేయేతితత్తేజోఽ సృజతలైజ విక్షరబహుస్యాం ప్రజాయేయేతి

౧౭౭ నృజతతస్మాద్యత్ర క్వచశోచతిస్వేదతేవాపురుషస్తేజ సవనతద
భ్యాపోజాయతై॥ ౩॥ తా ఆవవిక్షంతబహ్వస్యాస్సాస్యమప్రజాయేమహీతి
తా అన్నమశృజ తతస్మాద్యత్ర క్వచవర్షతతదేవభూయిష్ఠకాన్నం భవత్య
న్భ్యవవతదభ్యవ్నాద్యంతాయతే॥ ఇతిద్వితీయఃపాదః॥

తేహంభలేవేహం భూతానాం త్రీశ్వేవవీజాని భవన్త్యాండజం
జీవజయన్భిజ్జన్తుః॥ ౧॥ సేయందేవతైశ్చతహవ్రాచానమాస్తిస్రా దేవ
తా ఆనేనజీవేనాత్మనానుప్రవిశ్యనానరూపేవ్యాకరవాణీతి॥ ౨॥ తా
సాంత్రివృతం త్రివృతమేతై కాజకరవాణీతి సేయందేవతే మాస్తిస్రా
దేవతా అనేనైవజీవేనాత్మనానుప్రవిశ్యనానరూపే వ్యాకరోత్॥ ౩॥
తాసాంత్రివృతం త్రివృతమేతై కామకిరోద్యధాతుభిః సోమ్యేమాస్తి
స్రాదేవతాస్త్రివృత్త్రివృదేతై కాభవతవైవజానీహీతి॥ ౪॥ ఇతిద్వితీ
యఃపాదః॥

యదగ్నేరోహితగ్ దూపం తేజసస్తగ్రూపం యచ్ఛుక్లం తద
పాంయత్యృష్టం తదన్నస్యాపాగాదగ్నే రగ్నిత్వం వాచారఘ్ణం
వికారోవాసుధేయంత్రిణి దూపాణీత్యేవసత్యం॥ ౧॥ యదాదిత్యస్య
గోహితగ్ దూపం తేజసస్తగ్రూపం యచ్ఛుక్లం తదపాంయత్యృష్టం
తదన్నస్యాపాగాదాదిత్యా దాదిత్యగ్నం వాచారఘ్ణంవికారోవాసు
ధేయంత్రిణి దూపాణీత్యేవసత్యం॥ ౨॥ యచ్ఛుక్లం సారోహితగ్ దూ
పం తేజసస్తగ్రూపం యచ్ఛుక్లం తదపాంయత్యృష్టం తదన్నస్యాపా
గాచ్ఛుక్లం ద్విత్వత్వం వాచారఘ్ణం వికారోవాసుధేయంత్రిణి దూ
పాణీత్యేవసత్యం॥ ౩॥ యద్విష్యతోరోహితగ్ దూపం తేజసస్తగ్రూపం
యచ్ఛుక్లం తదపాంయత్యృష్టం తదన్నస్యాపాగాద్విష్యతోవిష్యత్వం
వాచారఘ్ణం వికారోవాసుధేయంత్రిణి దూపాణీత్యేవసత్యం॥ ౪॥
తద్దస్త్యైతద్విష్యాగ్న ఆహుః పూర్వేమహాకాలా మహా శ్రోత్రి
జానసోద్యుక్ష్వ వాశురీతమమరమహిత మదా హరివ్యగతి హ్యే

భ్యావిదాంచక్రః॥ ౫॥ యదరొహితమివాభూదితి తేజస స్తక్రూపః
తద్విదాఞ్చక్రః॥ యదశుక్లమివాభూదిత్యపాగ్ దూపమితి తద్విదాఞ్చ
ర్యవక్ష్మస్థమివాభూదిత్యన్నస్యగుపమితి తద్విదాంచక్రః॥ ౬॥ యః
జ్ఞాతమివాభూదిత్యేతాసామేవ జేవతానాగ్ సమాసఇతి తద్విదాంచ
ర్యధాతుభిరుసోమ్యమాప్తిప్రోదేవతాః పురుషం ప్రాప్య ప్రవృత్తిర్విష్ణు
తై కాభవతి తే వేదిజానీహితః॥ ౭॥ ఇతి చతుర్థః ఖండః॥

అన్నమగ్నిత ప్రేరథాఽగ్నియైతస్య యస్థామథాను సన్నతీమః
వతియోమథ్యను సన్నాగ్ సంయోజనిప్త సప్తనః॥ ౧॥ ఆపాగ్ సావ్యపీయమా నా నాంయో
ధీయ నైతాసాంయః స్థామథాను సన్నాగ్రంభవతియో మథ్యను సన్న
హితంయోజనిప్తస్సప్తనః॥ ౨॥ తేజోఽగ్నిత ప్రేరథాఽగ్నియైతస్య యస్థా
మథాతు సన్నస్థిభి వతియోమథ్యను సన్నామథామథానాంయో
న్నమయగ్ హిసోమ్యమన ఆపోమయః ప్రాణస్తైజోమయూవాగ్నిభూయవవ మూర్ధ
య ఏవ మూర్ధగవాః విజ్ఞానయత్వితి తథాసామ్యేతి నమూవాచ॥ ౩॥ ఇతి పంచమః ఖండః॥

దధన్సస్సమ్యమథ్యమాసస్యయోజనిమాస డ్ధిర్వస్సముదీపః
తస్మిన్భవతి॥ ౧॥ ఏవ మేవభిరుసోమ్యాన్నస్సావ్యమాసస్యయోజనిమా
డ్ధిర్వస్సముదీపతిగిన్నవోభవతి॥ ౨॥ ఆపాగ్ సావ్యపీయమా నా నాంయో
జనిమాసడ్ధిర్వస్సముదీపతిసప్తనాభవతి॥ ౩॥ తేజసస్సావ్యమా
స్యయోజనిమాసడ్ధిర్వస్సముదీపతిసావాగ్భవతి॥ ౪॥ అన్నమయగ్ హి
సోమ్యమన ఆపోమయః ప్రాణస్తైజోమయూవాగ్నిభూయవవ మూర్ధ
వాః విజ్ఞానయత్వితి తథాసామ్యేతి నమూవాచ॥ ౫॥ ఇతి షష్ఠః ఖండః॥

పోడశకలస్సామ్యపురుషః పంచదశా హనిమూలేః కామవహః
బాపోమయః ప్రాణోనపిబతోఽచ్ఛేత్స్యతి ఇతి॥ ౧॥ సహపఞ్చ శావ్య
తాతాథ హైనముపససాదకిం బ్రవీమభూతిగ్యౌచస్సామ్యయజుగ్ హి సా

[illegible]

ఉద్ధృతాంశాహమసిశ్చైత కేతుంపుత్రమువాచ స్వహ్నం మే
సామ్యః బాహీరీయైశ్రిత్యునువస్వపిత నానసతాసామ్యతదాసం
తస్మాదవతి స్వహవితో భవతితస్మాదేనగ స్వపితత్యాచక్షతే స్వన
హ్నవితోభవతి ౧. నయథాకంభుస్మాత్రేణ ప్రబద్ధోదత ద్వికమ్పిత్యా
శ్శత్రాతాయగవసులభ్యా బధనమివోపశ్రయతి ఏవమేవఖలుసామ్యగత్స
హాదికన్దికమ్పిత్యాశ్శత్రాతాయతనసులభ్యాప్రాణ మివోపశ్రయతే
ప్రాణబధనోహిసామ్యననత్తి ౨. అతవాపిహాస మేసామ్యవిజానీహీ
యతై శ్రిత్యునుహ ౩. కింపనామావపవతకశిలంనయతైతద్యథాగోనా
యోఽశ్వనాయఃపునువనాయథైవేవ వ్రజవ బచక్షతే ౭ శనాయేతి త
తైశ్రితమ్భ్యమిత్పరితగ సామ్యవిజానీహ నేదనుమూలమ్భుఃస్వపిత
౮. తస్యోక్త్యమూలగ్ స్వాదస్యత్రాన్నాదేవమేవఖలుసామ్యాన్నేనశుంగే
వాహామూలమభ్యచ్ఛాద్ధిస్సామ్యశుంగేనతేతోమూలమన్విచ్ఛలేతసాసా
మ్యశుంగేన నమ్మలమభ్యచ్ఛ సుమ్దలాస్సామ్యేమాస్సర్వాః ప్రజాస్స
నాయితవాస్సర్వైరిహ్నాః ౧౦. లభయతైశ్రిత్యునువఃపిహానతినామతే

జపవతత్పితం నయ తేతద్యథాగోనాయోఽశ్వనాయః పురుషనాః
 త్యేవంత త్రేజలవప్త ఉదన్యేతితత్రైతదేవశుక్లముత్పత్తిగోసావ్యః
 నీహినేననుమూలన్భవివ్యతితి || ౫ || తస్యకృమూలగోసావ్య దన్యత్రై
 ద్భ్యోద్భిస్తామ్యశుంగేన తేజోమూలనున్భిచ్చతేజసాసావ్య శుంగేనన
 న్మూలనున్భిచ్చసన్మూలాస్సామ్యేమాస్సర్వాప్రజాస్సదాయతవాస్సత్ప్ర
 తిష్ఠాయథాతుఖలు సామ్యేమాస్సైస్తాదేవతాః పురుషం ప్రాప్య త్రివృ
 త్త్రివృదేతైకాభవతితమ క్తంపురస్తాదేవ భవత్యస్యసామ్యపురుషస్యప్ర
 యతోవాఙ్మనసినన్భద్యతేమనఃప్రాణేప్రాణస్తేజసితేజః పరస్యాండేవ
 తాయాంసయవషాఽణిమా || ౬ || వితదాత్మ్యమిదగ్ సర్వం తత్సత్యగ్ స
 ఆత్మాతత్త్వమసిశ్వేతకేతోఇతిభూయవవమాభగవాః విజ్ఞాపయన్వితి
 తథాసామ్యేతిహేమావాచ || ౭ || ఇతిలప్తమఃఖండః ||

యథాసామ్యమధుమధుకృతోనిస్త్రీతన్తినానాత్యయానాంవృత్తో
 తాగ్ రసాః సమవహారమేకతాగ్ రసశ్చమయన్తి || ౧ || తేయథాతత్ర నవి
 వెకంలభన్తైఽముష్యాహంవృత్తస్యరసోస్త్యముష్యాహంవృత్తస్యరసోస్తీ
 త్యేవమేవఖలుసామ్యేమాస్సర్వాః ప్రజాస్సతినన్భద్యసపిదుస్సతీ సన్భ
 ద్యానుహతితి || ౨ || తథావాక్యేహ్రోవాసిగ్ హేమావా వృకోవావరా
 హేమావాకీటోవాపతంగోవాదగ్ శోవామశకౌవాయద్యన్భవన్తి తదా
 భవన్తి || ౩ || సయవషాఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వం తత్సత్యగ్ సఆత్మా
 తత్త్వమసిశ్వేతకేతోఇతిభూయవవమాభగవాః విజ్ఞాపయన్వితి తథా
 సామ్యేతిహేమావాచ || ౪ || ఇతినవమఃఖండః ||

ఇమాస్సోన్యనద్యఃపురస్తాత్ప్రీత్యస్యదవైవశ్చాత్ప్రీత్యన్త
 స్సముద్రాగ్నముద్రమేవాపియన్తినముద్రవవభవన్తితాయథాతత్ర నపిదు
 రియమహానస్తీయమహానస్తీతి || ౧ || ఏవమేవ ఖలుసామ్యేమాస్సర్వాః
 ప్రజాస్సతలగన్యనపిదుస్సతలగచ్ఛానుహతితథావాక్యేహ్రోవాసిగ్
 హేమావావృకోవావరా హేమావాకీటోవాపతంగోవాదగ్ శోవామశ

మహాయద్యుగ్ధవ ద్విరదాభవ ద్వి॥౨॥సయవమోఽనిమైతదాత్మ్యమిదగ్ స
స్వతత్త్వగ్ స ఆత్మాగత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతిఘాయవ మాభగ
వా విజ్ఞాపయత్వితితథాసోమ్యేతిహూవాచ॥ ౩॥ ఇతిదశహఃఖండః॥

అస్యసామ్యమహతోవృక్షస్యయోమూలేభ్యాహన్యాజ్జీవకప్రవే
ద్యోనుధ్యేఽభ్యాహన్యాజ్జీవకప్రవేద్యోఽగ్రేఽభ్యాహన్యాజ్జీవకప్రవే
త్సవజీవేనాత్మనానుప్రభూతఃపేపీయమామోమోదమానస్తిప్తతి॥౧॥
తస్య యదేకాగ్తాఖాంబీవో జహన్యథసాశువ్యతిద్వితీయాం జహన్య
థసా శువ్యతిత్వతీయాంజహన్యథసాశువ్యతిసర్వంజహతి సర్వ శ్శుప్త
త్యేవమెవఖలుసామ్యఽద్ధిగిహూవాచ॥౨॥జీవాపేతంవాచకిలేదం మ్రి
యతే నజీవోమ్రయితత్త్వసయవమోఽనిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్త్వ
గ్ స ఆత్మాగత్త్వమసి శ్వేతకేతోఇతిఘాయవ మాభగవా విజ్ఞాపయ
త్వితితథాసోమ్యేతిహూవాచ॥౩॥ఇత్యేకాదశఃఖండః॥

న్యగ్రోఽపలమత ఆహారేతీ దన్భగవత్తితి భిగ్భిగ్భిన్నం భగవత్తితి
కిన్సగ్రపశ్యసీన్యన్యన్యన్యన్యే మాదానాభగవ ఇత్యాసామజ్జేకాద్భిగ్భి
న్నాభగవత్తితి కిన్సగ్రపశ్యసీని నకిన్సనభగవత్తితి॥ ౧॥ తగ్హూవాచ
యంత్రేసోమ్యైత మణిమానం ననిభాలయసమగస్య వైకిలసోమ్యైమోఽ
నిన్నుపవం మహాన్న్యగ్రోఽధ స్తిత్వే॥ ౨॥ తద్ధన్వసోమ్యేని సయవ
మోఽనిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్త్వగ్ స ఆత్మాగత్త్వమసి శ్వేత
కేతోఇతిఘాయవ మాభగవా విజ్ఞాపయత్వితి తథాసోమ్యేతిహూ
వాచ ౩॥ ఇతిద్వారశఃఖండః॥

లవణమేతదదకేఽపథాయాగమా ప్రాతరువసీదథాత్తిని సహ
తథాచకారతగ్ హూవాచయద్దోషో లవణముదకేఽవాథా అగ్గతద
హారేతి తద్ధావన్యశ్యనవివేద యథాపీనిమెవాగ్ని॥ ౧॥ అస్యాద్వాదా
చామేతి కథమిలిలవణమితి మధ్యాదాచామేతి కథమిలి లవణమిన్యంతా

భర్వణశ్చతుర్థ ఇతిహాసపురాణః పశ్చిమోవేదానాంవేదః పితౄశ్చతస్థ
శిర్దేవోనిధిర్వాకౌ వాక్యమేకాయనం దేవవిద్యాబ్రహ్మవిద్యా భూత
విద్యాక్షత్రవిద్యా నక్షత్రవిద్యా సర్వదేవజనవిద్యా నామైవైతన్నామోగా
పాస్వేతి॥ ౪॥ సయోనామబ్రహ్మైత్యుపాస్తే యావన్నామోగతః త
త్రాస్యయథాకామచారో భవతియోనామ బ్రహ్మైత్యుపాస్తే స్తీభ
గవోనామోభూయ ఇతినామోవావభూయో స్తీతితస్తేభగవాన్ బ
వీత్వేతి॥ ౫॥ ఇతిప్రథమఃఖండః॥

వాగ్వావనామోభూయసీవాగ్వా ఋగ్వేదం విజ్ఞాపయతి య
యజుర్వేదగ్ సామవేదమాధర్వణం చతుర్థమితిహాసపురాణంపశ్చిమం
వేదానాం వేదంపితౄగ్ రాశిందైవం నిధింవాకౌవాక్యమేకాయనం
దేవవిద్యాం బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాంక్షత్రవిద్యాం నక్షత్రవిద్యాగ్ స
ర్వదేవజన విద్యాందివంచ పృథివీంచవాయుఞ్చా కాశఞ్చాపశ్చలేబశ్చ
దేవాగ్శ్చ మనుష్యాగ్శ్చపశూగ్శ్చ వయాగ్ సంచత్యువనస్పతిఞ్చాఞ్చ
పదాన్యాకీట పతంగపిపీలికం ధర్మఞ్చాధర్మఞ్చ సత్యఞ్చాన్యతంచ సా
ధుచాసాధుచ హృదయఞ్చాహృదయఞ్చంచ యద్వైవాదాభిషిష్య
న్నగర్వోనాధర్వోవ్యజ్ఞాపిష్యన్నసత్యంనాన్యతంసాధువాసాధునహృదయ
జ్ఞోనాహృదయజ్ఞో వాగేవైతత్సర్వం విజ్ఞాపయతివాచముపాస్వేతి॥౬॥
సయోనాచం బ్రహ్మైత్యుపాస్తే యావద్వాచోగతం తత్రాస్యయథా
కామచారోభవతి యోవాచంబ్రహ్మైత్యుపాస్తే స్తీభగవోవాచాభూ
యఇతి వాచో వావభూయో స్తీతి తస్తేభగవాన్ బ్రవీత్వేతి॥ ౭॥ ఇతి
ద్వితీయఃఖండః॥

మనోవావనాచో భూయోయథావై ద్వేవామలకేద్వే వాకో
లేద్వావాతౌముష్టి రనుభవత్యేవం వాచంచనామచమనోనుభవతీసయ
దామనసామనస్యతిమం త్రానధీయామేత్యథాధీ లేకర్మాణి కర్వీయేత్య
థకురులే పుత్రాగ్శ్చ పశూగ్శ్చేచ్ఛే యేత్యథేచ్ఛత ఇమంచ లోకమ

బ్రహ్మచర్యే యో త్యగేచ్ఛతే మనోహ్యత్సమనోహిలోకో మనోహిబ్ర
హ్మచరణపాస్వతి॥ ౧॥ సయోమనో బ్రహ్మత్యుపాస్తై యావత్త
సోగతం తత్రాస్యయథాకామ చారోభవతి యోననోబ్రహ్మత్యుపా
స్తైస్తిభగవో మనసోవావ భూయోస్తీతి తన్నైభగవాః బ్రహ్మచరి॥ ౨॥
ఇతిత్యుతీయఃఖండః॥

సజగల్పవాచమనసో భూయాన్యదావై సజగల్పయతేఽథమ
సస్యత్యథ వాచమీరయతి తాము నామ్నీరయతి నామ్నీమన్త్రావక
వ్యవస్థిమన్త్రైషు కర్తాణి॥ ౧॥ తానిహవా ఏతాని సజగల్పైకాయ
నాని సజగల్పైకాని సజగల్పేప్రతిష్ఠితాని సవక్ష్వతాం ద్యావాప్య
ధిమీ సమకల్పేతాం వాయుశ్చాకాశంచ సమకల్పతామవశ్చైతేజశ్చ
తేహగ్ సుక్ష్మత్వైవర్షగ్ సజగల్పైవర్షస్య సక్ష్మత్వైలన్నగ్ సజగల్
పైతేలన్నస్య సక్ష్మత్వైప్రాణా స్సజగల్పైవైప్రాణానగ్ సక్ష్మత్వై
షష్ఠాస్సజగల్పైవైమన్త్రాణాం సుక్ష్మత్వైకర్మాణి సజగల్పైవైకర్మ
ణాం సక్ష్మత్వై లోకస్సజగల్పై లోకస్య సక్ష్మత్వై సర్వగ్ సజగల్
పైతే సపదసజగల్పై స్సజగల్ప ముపాస్వతి॥ ౨॥ సయిస్సజగల్పం బ్ర
హ్మత్యుపాస్తై సుక్ష్మత్వైస్సలోకాః ధ్రువాః ధ్రువః ప్రకృష్ఠితాః ప్ర
కృష్ఠోఽవ్యథమావానవ్యథమానోఽభిసేధ్యతి యావత్సజగల్పస్యగతం
తత్రాస్యయథాకామచారోభవతి యిస్సజగల్పం బ్రహ్మత్యుపాస్తైస్తి
భగవస్సంకల్పాన్భూయఇతిసంకల్పాద్వావభూయోస్తీతి తన్నైభగవాః
బ్రహ్మచరి॥ ౩॥ ఇతిచతుర్థఃఖండః॥

చిత్తంవాచసజగల్పాన్భూయాయదావై చేతయతేఽథసజగల్ప
యతే థమసస్యత్యథ వాచమీరయతి తామునామ్నీరయతి నామ్నీ
మన్త్రావకంభవస్థిమన్త్రైషు కర్తాణి॥ ౧॥ తానిహవా ఏతానిచిన్తైకా
యనానిచిత్తాన్భూయతేప్రకృష్ఠితాని తన్నాన్యద్యపిబహువిధ చిన్తాభవతి

నాయకు స్త్రీత్యైవై నమాహుర్యదయం వేదయద్వాయం విద్వాన్మేధోర్ధ్వ
చిత్తస్యాదిత్యథయన్యల్ప విచ్చిత్తవాః భవతి తస్మాదేవోత శిశ్రూషే
నైదిత్యగ్ హ్యైవై మామేకాయనంచిత్రమాత్మాచిత్రం ప్రతిస్థాపిత్రము
పాస్వేతి॥౧॥ సయశ్చిత్తం బ్రహ్మైత్యుపాస్తైదిత్యాన్వైసలోకాః ధృ
వాః ధృవః ప్రతిష్ఠితాః ప్రతిష్ఠితోఽవ్యథమావానవ్యథమానోఽభిస
ధ్యతి యావచ్చిత్తస్య గతంత్రాస్య యథా కామచారోభవతి యశ్చ
త్తం బ్రహ్మైత్యుపాస్తైస్తి భగవశ్చిత్తాద్భూయిత్వతిదిత్యాద్వా వభూయో
స్తీతి తన్వైభగవాః బ్రవీత్వితి॥౩॥ ఇతిపంచమఃఖండః॥

ధ్యానం వావదిత్యాద్భూయో ధ్యాయతీవవృధివీ ధ్యాయతీవాన్త
రిక్షం ధ్యాయతీవద్యోధ్యాయ స్త్యక్తివాపోధ్యాయ స్తీవపర్వతాధ్యాయ
స్తీవ దేవమునుష్యాస్తస్యాన్య ఇహమునుష్యాణాం మహతాం ప్రాపున్న
వన్తి ధ్యావాపాదాగ్ శాశ్వతైవ తేభవంత్యథయేఽల్పాః కలహిన్ః
పిశునా ఉపవాదినస్తైఽథయే ప్రభవోధ్యానాపాదాగ్ శాశ్వతైవ తే
భవంతి ధ్యానముపాస్వేతి॥ ౧॥ సయోధ్యానం బ్రహ్మైత్యుపాస్తైయా
వద్ధ్యానస్య గతంత్రాస్య యథా కామచారో భవతీయోధ్యానం బ్రహ్మ
త్యుపాస్తైస్తి భగవోధ్యానాద్భూయిత్వతి ధ్యానాద్వావభూయో స్తీతి
తన్వైభగవాః బ్రవీత్వితి॥౨॥ ఇతిపంచమఃఖండః॥

విజ్ఞానం వావధ్యానాద్భూయో విజ్ఞానేనవాఙ్మగ్నేదం విజ్ఞానాతి
యజుర్వేదగ్ సామవేదమాధర్వణం చతుర్థమితివోపపురాణం పశ్చి
మంవేదానాంవేదం పితృగ్ రాశేంద్రైవం నిధింవాకౌవాక్యమేకాయ
నందేవవిద్యాంబ్రహ్మవిద్యాంభూతవిద్యాంక్షుత్రవిద్యాం నక్షత్రవిద్యా
గ్ సర్వదేవజనవిద్యాందివంచపృథివీజ్వానాయుజ్వాకాశంచాపశ్చ తేజశ్చ
దేవాగ్ శ్చ మనుష్యాగ్ శ్చ వయాగ్ సేవత్యణవనస్పతీగ్ శ్వాపదాన్యా
కీటపతంజపిపీలికం ధర్మంచాధర్మంచపత్యం చాన్యతంద సాధుచాసాధు
చహృదయజ్ఞాహృదయజ్ఞాన్నంచరసజ్ఞే మంచలోక మమంచ

ఇతేనైవ విజ్ఞానాదివిజ్ఞానముచాస్మై॥ ౧౧॥ సయోవిజ్ఞానం బ్రహ్మ
త్యుచాస్మై విజ్ఞానవతోవైసలోకా విజ్ఞానవతోఽభిసంధ్యతి యావత్సంధ్య
జ్ఞానస్యగతం తత్రాస్యయథా కామచారోభవతియోవిజ్ఞానం బ్రహ్మ
త్యుచాస్మైఽస్తిభగవోవిజ్ఞానాన్భూయతివిజ్ఞానాద్వా వధూయోస్తీతి
తదైభగవాన్బ్రహ్మిన్॥౧౨॥ ఇతిసప్తమఃఖండః॥

బలంవావవిజ్ఞానాన్భూయోపిహశతం విజ్ఞానవతా మేకోబలవా
నానంవయలే సయదాబోభవత్యుగోక్తాతాభవత్యుక్తవ్యవధిచరితా భ
వతి పరిచరన్ముపసత్రాభవత్యువసేదప్రప్రాభవతి శ్రోతాభవతి నన్తా
భవతి బోధాభవతి కర్తాభవతి విజ్ఞాతాభవతి బలేనవై పృథివీస్థిబలే
నాంతిక్షం బలేన ద్యౌర్బలేన వర్షణాబలేన దేవ మనుష్యాబలేన పశ
పశ్యచయో సిదత్యుగవసన్పతయ శ్వాపచాన్యాకీల పశ్యఽపినికం
బలేనలోక స్తిప్తతిబలముచాస్మైతి॥౧౧॥ సయోబలం బ్రహ్మ త్యుచాస్మై
యావత్సంధ్య గతంత్రాస్య యథా కామచారోభవతియోబలంబ్రహ్మ
త్యుచాస్మైఽస్తిభగవో బలాన్భూయతి బలాద్వావధూయోస్తీతి తదై
భగవాన్బ్రహ్మిన్॥౧౨॥ ఇతిసప్తమఃఖండః॥

అన్నంవావబలాన్భూయస్తస్మాద్యన్యపిదశరాత్రీరాక్షసీయాద్య
ద్యుహజేవేదభవాఽద్రష్టాఽశ్రోతాఽనన్తాఽబోధాఽకర్తాఽవిజ్ఞాతా
భవత్యుగాన్సప్తాయే ద్రష్టాభవతి శ్రోతాభవతి నన్తాభవతి బోధాభ
వతి కర్తాభవతి విజ్ఞాతాభవత్యన్నముచాస్మైతి॥౧౧॥ సయోన్నంబ్రహ్మ
త్యుచాస్మైఽన్నవతో వైసలోకా పానవతోభిసంధ్యతి యావత్సంధ్య
గతం తత్రాస్యయథా కామచారోభవతియోన్నం బ్రహ్మ త్యుచాస్మై
ఽస్తిభగవోఽన్నాన్భూయతిన్యాన్నాద్వావధూయోస్తీతి తదైభగవా
న్సన్బ్రహ్మిన్॥౧౨॥ ఇతిసప్తమఃఖండః॥

అహోవాఅన్నాన్భూయస్యస్తస్మాద్యదాసువృష్టిర్నభవతి వ్యాసీ
యనై ప్రాణా అన్నంకనీయోభవిష్యతిత్యథ యదాసువృష్టి ర్భవత్యా

నందినః ప్రాణాభవస్యన్నం బహుభవిష్యతీత్యావ ఏకేమా మ్మత్స్యే
యేయం పృథివీయదంతరిక్షం యద్దౌర్భ్య శ్చర్వతాయద్దేవమనుష్ఠామే
త్పశవశ్చవయాగ్ నివత్పణవనస్సతయ శ్చౌపధాన్యా కీటపతంగపి
లికమాపవ వేమా మూర్తాఅవడపాస్యతి॥ ౧॥ సయోఽపోబ్రహ్మేత్యు
పాస్త్రఆపోతిసర్వానామాగ్ స్త్రుప్తిమాభవతి యావదపాంగ
తం తత్రాస్యయథా కామచారోభవతియోఽపో బ్రహ్మేత్యుపాస్త్రై
ఽస్త్రీభగవోఽదోభ్య ధూయ ఇశ్యదోభ్య వావఘాయోస్త్రీ తియైభ
గవాః బ్రవీత్సితి॥ ౨॥ ఇతిదశమఃఖండః ।

లేజోవాఅదోభ్యధూయస్తద్వా ఏతద్వాయుమా గృహ్యకాశ
మభితపతి తదాహుర్నిశోచతినితపతి వర్షివ్యతివా ఇతిలేజ ఏవతత్పు
ర్వందర్మయిత్యాఽథా పస్పృజతేతదేతమాధ్వా భిశ్చతిరశ్చేభిశ్చ విద్యు
ద్భిహ్నాదాశ్చర నితస్తానాహుర్విద్యోతతే స్తనయతివర్షివ్యతివా ఇతి
లేజ ఏవతత్పుర్వం దర్మయిత్యాఽథాపస్పృజతేలేజఉపాస్యతి॥ ౧॥
పయస్తేజో బ్రహ్మేత్యుపాస్త్రైలేజస్త్రి వైసతేజస్సతోలోకాః భాస్వ
తోఽపహతతమపానభిసిధ్యతి యావతేజసోగతం తత్రాస్యయథాకా
మచారోభవతియస్తేజోబ్రహ్మేత్యుపాస్త్రైస్త్రీ భగవస్తేజసో ధూయఇతి
లేజసోవావఘాయోస్త్రీ తియైభగవాః బ్రవీత్సితి॥ ౨॥ ఇతిఏకాదశఃఖండః॥

అకాశోవావతేజసో ధూయానాకాశేవైసూర్యా చస్త్రిససా
పుభావిష్యన్నక్షత్రాణ్యగ్నిరాకాశేనాహ్మయిత్యాకాశేనశృణోత్యా
కాశేనప్రతిశృణోత్యాకాశేరమత అకాశేనరమతఅకాశేజాయత ఆ
కాశమభిజాయతఅకాశముపాస్యతి॥ ౧॥ సయఅకాశంబ్రహ్మేత్యుపా
స్త్రఅకాశవతోవైసలోకాః ప్రకాశవతోఽసంబాధానురుగాయవతో
ఽభిసిధ్యతి యావదాకాశస్యగతం తత్రాస్యయథా కామచారోభవతి
య అకాశంబ్రహ్మేత్యుపాస్త్రైస్త్రీ భగవ అకాశామ్భయిత్యాకాశా
ద్వావఘాయోస్త్రీ తియైభగవాః బ్రవీత్సితి॥ ౨॥ ఇతిద్వాదశఃఖండః॥

స్త్రోవాఅకాశాద్భూయస్తస్మాద్యన్యపిబహవలసీరన్నస్త్రస్త్రో
వైవతేకంచన శృణుయుగ్మనునీరన్న విజానీర యదావావతేస్త్రే
యరథశృణుయరథ మనీరన్నథ విజానీర స్త్రేణవైపుత్రా నిజా
నాలి స్త్రేణవహా స్త్రమమపాస్వతి॥ ౧॥ సయస్త్రస్సరంబ్రహ్మేత్యపా
స్త్రయావస్త్రస్సరస్య గతంత్రాస్యయథా కామచారో భవతియస్త్రస్సరం
బ్రహ్మేత్యపాస్త్రే స్త్రీభగవస్త్రస్సరాద్భూయశ్చిస్త్రాద్వావ భూయో
స్త్రీతన్యైభగవా బ్రవీశ్చితి ॥ ౨॥ ఇత్రయోదశఃఖణ్డః॥

అశావావస్త్రాద్భూయస్యాశేష్థోవైస్త్రో మత్త్రానధీతేకత్వా
ణిసంతేపుత్రాగీ శృవహాగీ శ్చేచ్ఛగిశ్చమంచలోకమముఖైచ్ఛత అకా
మపాస్వతి॥ ౧॥ సయలశాంబ్ర హ్మేత్యపాస్త్రే అశయాస్య సర్వే కా
మాస్సన్మద్యంన్యమోఘాహాస్యాగీ మోభవన్తియావదాకాయాగతం త
త్రాస్యయథా కామచారోభవతియ అశాంబ్రహ్మేత్యపాస్త్రే స్త్రీ భగ
వతాకాయాధూయ ఇత్యాశాయావాభూయోస్త్రీతన్యైభగవా బ్రవీ
శ్చితి॥ ౨॥ ఇతిచక్షుర్దశఃఖణ్డః॥

ప్రాణోవా అకాయాధూయాన్యథావా అరా వాభౌ సమ
ద్వికావవనుస్త్రీ ప్రాణసర్వగీ సమర్పితం ప్రాణః ప్రాణేనయాతి ప్రా
ణః ప్రాణందదాతి ప్రాణాయదదాతి ప్రాణోహపితా ప్రాణోమాతా
ప్రాణోభ్రాతా ప్రాణస్వసా ప్రాణఅచార్యః ప్రాణోబ్రాహ్మణః॥ ౧॥
సయఃపితరంవామాతరంవాభ్రాతరంవాస్వసారంవాచార్యంవాబ్రాహ్మ
ణంవాకీజ్ఞేద్భృశమివప్రత్యాహాధిక్త్వా స్త్రియైవై నమాహుఃపితృహవై
త్వమసి మాతృహవైత్వమసి భ్రాతృహవైత్వమసి స్వస్థహవైత్వమ
స్యాచార్యహవైత్వమసి బ్రాహ్మణహవైత్వమసి॥ ౨॥ అఖయద్యప్యేవా
సుతాన్త్రప్రాణాః ఊలేన నమాసంవ్యతి సంకేహే నైవై నం
బ్రూయః పితృహసీతినమాతృహసీతి సభ్రాతృహసీతినస్వస్థ హసీతి
సాచార్యహసీతి సబ్రాహ్మణహసీతి॥ ౩॥ ప్రాణోహ్యైతాని సర్వాణి

భవతిసవాపవవం పశ్యన్నేవంమన్వానవం విజానన్నతి వాదీభవతి
తత్త్వద్భూయ రతివాద్య సీత్యతి వాద్య స్తీతి బ్రూయా న్నావ
హ్నువీత॥ ౮॥ ఇతిపశ్చిదశఃఖండః॥

ఏవతువా అతివదతియస్స త్యే నాతివదతి సోహం భగవస్స త్యే
నాతివదానీతి సత్యం త్యేవ విజిజ్ఞాసితవ్యమితి సత్యంభగవో విజిజ్ఞాన
ఇతి॥ ౧॥ ఇతిపదశఃఖండః॥

యదావై విజానాత్యథ సత్యంవదతినా విజానా సత్యంవదతివి
జానన్నేవసత్యం వదతివిజ్ఞాన న్నేవవిజిజ్ఞాసితవ్య మితివిజ్ఞానం భగవో
విజిజ్ఞానఇతి॥ ౧॥ ఇతిసప్తదశఃఖండః॥

యదావై మనుతేఽథవిజానాతినామత్వావిజానాని మత్స్యేవవి
జానాతి మతిస్త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్యేతి మతిం భగవోవిజిజ్ఞానఇతి॥ ౧॥
ఇతిఅష్టదశఃఖండః॥

యదావై శ్రద్ధధాత్యమనుతేనా శ్రద్ధధన్మనుతే శ్రద్ధధచేవమను
తే శ్రద్ధాత్వేవ జిజ్ఞాసితవ్యేతి శ్రద్ధాం భగవో విజిజ్ఞానఇతి॥ ౧॥
ఇతిఏకోనవింశఃఖండః॥

యదావైనిస్తిప్తత్యథ శ్రద్ధధాతినానిస్తిప్తశ్చిద్ధధాతి నిస్తిప్త
న్నేవ శ్రద్ధధాతి నిష్ఠాత్వేవవిజిజ్ఞాసితవ్యేతినిష్ఠాం భగవోవిజిజ్ఞానఇతి॥
ఇతివింశఃఖండః॥

యదావైకరోత్యథనిస్తిప్తతినా కృత్వానిస్తిప్తతకృత్స్యేవనిస్తిప్తతి
కృతిస్త్వేవవిజిజ్ఞాసిత వ్యేతి కృతింభగవోవిజిజ్ఞానఇతి॥ ౧॥ ఇతిఏకవింశః
ఖండః॥

యదావై సుఖంలభతేఽథకరోతివాసుఖంలభ్యాకరోతి సుఖమే
వలభ్యాకరోతి సుఖంత్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్యమితి సుఖం భగవో విజిజ్ఞాన
ఇతి॥ ౧॥ ఇతిద్వావింశఃఖండః॥

యోవై భూమాతత్పుఖం నాల్పేసుఖమస్తీభూమైవ సుఖం భూ
మాత్వైవ విజిజ్ఞాసితవ్యఇతి భూమానంభగవో విజిజ్ఞాసఇతి॥ ౧॥ ఇతి
త్రయోవింశఃఖండః॥

యత్రనాన్యత్పశ్యతి నాన్యచ్ఛృణోతి నాన్యచ్ఛిజానాతి సభూ
హృత యత్రాన్యత్పశ్యత్యన్య చ్ఛృణోత్యన్య ద్విజానాతి తదల్పం
యోవై భూమాతదమృత మథయదల్పం తత్సర్వ సభగవః కస్త్వి
సతిష్ఠితఇతి స్వేనుహిమ్నియదిచానమహిమ్నితి ॥ ౧॥ గోతశ్చ మహ
మహిమేత్యాచక్షుతేహ స్తిహిరణ్యం చాసభార్యం డ్రేత్రాణ్యాయ త
నానీ నాహమేవం బ్రహ్మ బ్రహ్మత హూవాచాన్యో హ్యన్యస్త్వి
ప్రతిష్ఠితఇతి॥ ౨॥ ఇతిచతుర్వింశఃఖండః॥

సవవాధన్తాన్య దిపరిష్టాన్యపశ్చాత్పురస్తాన్యపక్షిణతస్కర్తృత
స్సపవేగ సర్వమిత్యథాగోఽహదా రాదేశ స వాహమేవాధస్తాదహ
మపరిష్టాదహంపశ్చాదహంపురస్తాహంపక్షిణగోఽహమి త్తరతోఽహ
మేవేదగ్ సర్వమితి ॥ ౧॥ అథాంతర్వాదేశవన్తాన్యేవా ధస్తాదాత్వేపరి
ష్టాదాన్తాపశ్చాదాన్తా పురస్తాదాన్తా పక్షిణత త్సర్వత ఆత్మేవేధ
గ్ సర్వమితి సవాపవపవం పశ్యన్నేవంమన్వాన పవంపిజానన్నాత్మ
రితిరాత్మక్రేడ ఆత్మమిథునతర్వానంచ స్వస్యరాడ్భవతి తస్యసర్వేషులో
కేషు కామచారోభవతి లభయేన్యథాతోఽమరన్యగాజాన సేక్షయ్యులో
కాభవన్తితేహగ్ సర్వేషులోకేష్వకామచారోభవతి ॥ ౨॥ ఇతిపంచవిం
శఃఖండః॥

తస్యవాపతవ్యైవంపశ్యతపవం మన్వానవ్యైవంపిజాననీతర్వా
తిః ప్రాణతర్వాతలశాత్మతి స్సరీరతర్వాతలకాశతర్వాతలైశాత్మతిః పు
త్వేతలవిర్భావతిరోభావానాత్మతోన్న మాత్మతో బలమాత్మతో విజ్ఞాన
మాత్మతో ధ్యానమాత్మగోన్మ మాత్మగిస్తుంకిల్ప తర్వాతో మనతర్వా
తోవాగాత్మతోవామాత్మతో మంత్రాత్మగిః కర్మాత్మాత్మగిః పదగ్

సర్వమితి॥ ౧॥ తదేవశ్లోకః॥ నవశ్యోమృత్యుం పశ్యతినరోగం నోతదుఃఖ
తాం । సర్వగ్హవశ్యః పశ్యతినర్వమాపోతి సర్వశక్తిః । నవకథాభ
వతిత్రిధాభవతిపంచధా । సప్తధానవధాచైవ పునశ్చైవ కాదశఃస్మృతః॥
శతంచదశచైకశ్చసహస్రాణిచవిగ్శతః॥ అహరశుద్ధాసత్వశుద్ధిస్సత్వశు
ద్ధాభ్రవాస్మృతః॥ స్మృతిలక్ష్మేనర్వగ్రంథీనాంవిప్రమోక్షః తస్మైమృదిత
కషాయాయతమసఃపారందశకాయతిభగవాన్ససత్కుమారస్తగ్ సగ్రం
ద ఇత్యాచక్షుతేగ్ సగ్రంద ఇత్యాచక్షుతే॥ ౨॥ ఇతిషడ్వింశతిఃఖండః॥

ఇతి భాష్టోగ్యోపనిషత్ - సప్తమఃప్రపాతకస్సమాప్తః.

హరిః ఓం తత్సత్.

భాష్టోగ్యోపనిషత్ - ఆప్తమఃప్రపాతకః.

హరిఃఓమ్॥ అథయదిదమస్మిన్ బ్రహ్మపురేదహరం పుణ్డరీకంవే
త్తదహరోస్తిన్నంతరాకాశస్తస్మిన్యదన్తస్తదస్వేప్తవ్యంతద్వావవిజిజ్ఞాసి
తవ్యమితి॥ ౧॥ తథేద్బ్రూయిర్యదిదమస్మిన్ బ్రహ్మపురేదహరంపుండరీ
కంవేత్తదహరోస్తిన్నంతరాకాశః కింతదత్రవిద్యతేయదస్వేప్తవ్యంయ
ద్వావవిజిజ్ఞాసితవ్యమితి॥ ౨॥ సబ్రూయాద్వావాన్వా ఆయమాకాశస్తా
వానేషాన్తర్హృదయఆకాశఉభేతస్మిన్ ద్యావాపృథివీ ఆస్మరేవస
మాహితే ఉభావగ్నిశ్చవాయుశ్చసూర్యాచన్ద్రమసాపుభౌ॥ విద్యున్న
క్షత్రాణియచ్ఛాస్యేహస్త్రియచ్ఛవాస్తినర్వంతదస్మిన్ సమాహితమితి॥
౩॥ తంచేద్బ్రూయిరస్మిగ్ శ్చేదిదం బ్రహ్మపురేసర్వగ్ సమాహితగ్
సగ్వాణిదభూతాని సర్వేచకామాయా దైతజ్జరావాపోతిప్రథ్వగ్ సతే
వాకింతతాతిశివ్యత ఇతి॥ ౪॥ సబ్రూయాన్నాస్యజరమైతజ్జీర్యతీనవ ధే
నాస్యహస్యతపతత్సర్వం బ్రహ్మపురమస్మిన్ కామాస్సమాహితా ఏవ

అత్తాఽపహతపాస్తా విజరోవిమృత్యుర్విశోమోఽజిఘ్నోఽపిపాస
స్సత్యకామస్సత్యసజ్జల్పా యథాహ్యవేహప్రజాఅన్వావిశంతి య
థానుశాసనం యంయమన్తమభికామాభవన్తి యంజనపదం యంతే
త్రథాగంతం తమేవోపజీవంతి॥ ౫॥ తన్యభేహకర్తృచితౌ లోకఃక్షీయ
తపవమేవాముత్రపుణ్యదితోలోకః క్షీయతేతన్యభిహోత్తానమనమ ఏద్య
ప్రజంత్యేతాగ్శ్చ సత్యానామాగ్స్తేషాగ్ సర్వేషులోకేషు కా
మచారోభవత్యభయభిహోత్తానమనువిద్యవ్రజన్త్యేతాగ్శ్చ సత్యాగ్
కామాగ్స్తేషాగ్ సర్వేషులోకేషు కామచారోభవతి॥ ౬॥ ఇతి ప్రథ
మఃఖండః॥

సయచిపితృలోక కామోభవతి సజ్జల్పాదేవాస్య పితరస్సము
త్థిన్తేన పితృలోకేన సంవహ్నోమహీయతే॥ ౧॥ అథయదీ మాతృ
లోక కామోభవతిసజ్జల్పాదేవాస్యమాతరస్సముత్థిన్తేన మాతృ
లోకేనసంవహ్నోమహీయతే॥ ౨॥ అథయదిభ్రాతృలోక కామోభవతిస
జ్జల్పాదేవాస్యభ్రాతరస్సముత్థిన్తేనభ్రాతృలోకేనసంవహ్నోమ
హీయతే॥ ౩॥ అథయదిస్వసృలోక కామోభవతి సజ్జల్పాదేవాస్యస్వ
సారస్సముత్థిన్తేనస్వసృలోకేనసంవహ్నోమహీయతే॥ ౪॥ అథయ
దిసఖిలోక కామోభవతి సజ్జల్పాదేవాస్య సఖాయస్సముత్థిన్తేన
సఖిలోకేనసంవహ్నోమహీయతే॥ ౫॥ అథయదిగన్ధమాల్యలోక కా
మోభవతిసజ్జల్పాదేవాస్యగన్ధమాల్యేసముత్థితస్తేగన్ధ మాల్యలో
కేనసంవహ్నోమహీయతే॥ ౬॥ అథయద్వన్నపానలోక కామోభవతిస
జ్జల్పాదేవాస్యాన్నపానే సముత్థితస్తేవాన్న పానలోకేన సం
వహ్నోమహీయతే॥ ౭॥ అథయదిగీతవాదిత్రలోక కామోభవతిపంకల్పాదే
వాస్యగీతవాదిత్రేసముత్థితస్తేన గీతవాదిత్రలోకేన సంవహ్నోమహీ
యతే॥ ౮॥ అథయదిస్త్రీలోక కామోభవతి సజ్జల్పాదేవాస్యస్త్రీయ
స్సముత్థిన్తేనస్త్రీలోకేనసంవహ్నోమహీయతే॥ ౯॥ యం యమన్తమ

భికామోభవతి యత్కామయతే సోస్యసంక్షల్పాదేవ సముత్తిష్ఠతితేన సంపన్నోనుహీయతే॥౧౦॥ఇతిత్వితీయఃఖండః॥

తత్తమేసత్యాః కామాఅన్యతా పిధానాస్తేమాగ్ సత్యానాగ్ సతామన్యత మపిధానం యోయోహ్యస్యేగః పైత్రి నతమిహ దర్శనాయలభతే॥౧॥ అథయేచాస్యేహ జీవాయేచప్రేతా యచ్ఛాన్యదిచ్ఛన్నలభతే సర్వంతదత్రగత్వావిందతే౭ త్రహ్యప్యైతేసత్యాః కామా అన్యతాపిధానాస్తద్యథా హిరణ్యనిధిం నిహితమయేత్రజ్ఞా ఉపన్యవరి సంచరంతోనవిన్దేయై రేవమేవేమాస్సర్వాః ప్రజాఅహరహ్యభ్యుత్త్యపితం బ్రహ్మలోకం నవిన్దంత్యన్యతేసా ప్రత్యుథాః॥ ౨॥ సవాపవతి త్తాహృదితస్యైత దేవనిరుక్తగ్ హృద్యయమితి తస్మాద్భృగయవాహర హర్వావపం విత్స్వర్గంలొకమేతి॥ ౩॥ అథయవషసంప్రపాదో౭ స్వాచ్ఛరీరాత్నముత్తాయ పరంజ్యోతి రుపసంవద్యస్సేన యాపేణాభి నిష్పద్యతవష ఆత్మేతి యావావైతదన్యత వభయమేతన్నగ్రిహ్యగిస్య హవాపతస్య బ్రహ్మణావామసత్యమితి॥ ౪॥ తానిహవాపతాని త్ర్యైతూరాణి సతియమితి తద్యస్సత్తిదన్యత వభయతైస్తైర్వ హనయద్యం తేనోభేయచ్ఛతీ యదనేనో భేయచ్ఛతీతస్మాద్యమహరహర్వా ఏవేవ త్స్వర్గంలొకమేతి॥ ౫॥ ఇతిత్వితీయఃఖండః॥

అథయఆత్మాససేతుర్విధృతిరేషాం లోకావాససమ్మేదాయనై తగ్ సేతుమయూరాత్రే తరతోనజరానమృత్యుర్నశోకౌ సమకృతం నమష్యతగ్ సర్వేపాప్సానో౭తో నివర్తంతై౭పహత పాప్సాహ్యేష బ్రహ్మలోకః॥ ౧॥ తస్మాద్వావతగ్ సేతుంతీర్త్వా౭ ధన్యన్ననన్దోభవతివి ధ్ధస్సన్నవిధ్దోభవత్యుపతాపీ సన్నమపతాపీభవతితస్మాద్వావతగ్ సేతుంతీర్త్వా౭పిన్దక్తమహ రేవాభినిష్పద్యతే సకృద్విభాతో హ్యవైషబ్రహ్మలోకః॥ ౨॥ తద్యపవైతం బ్రహ్మలోకం బ్రహ్మచర్యేణామవిన్దన్తితేషామేవైష బ్రహ్మలోకస్తేమాగ్ సర్వేషులోకేషు కామచారోభవతి॥ ౩॥ ఇతిచతుర్థఃఖండః॥

అథయద్యక్షిత్యా చక్షుతే బ్రహ్మచర్యమేవ తద్బ్రహ్మచర్యేణ
 బ్రహ్మచర్యేణ తాతం విస్తలేఽథయద్యక్ష మిత్యాచక్షుతే బ్రహ్మచర్యమే
 తద్బ్రహ్మచర్యేణ హ్యేవేష్ట్యాత్తానమనువిస్తలే॥ ౧॥ అథయత్సత్తా
 న్మమిత్యాచక్షుతే బ్రహ్మచర్యమేవ తద్బ్రహ్మచర్యేణ హ్యేవసతత
 త్తానస్సాగ్రిం విస్తలేఽథయన్తానమిత్యాచక్షుతే బ్రహ్మచర్యమేవతద్బ్ర
 హ్మచర్యేణ హ్యేవాత్తాన మనువిద్యమనుతే॥ ౨॥ అథయదనాశ కాయ
 మిత్యాచక్షుతే బ్రహ్మచర్యమేవతదేష హ్యేన్తానసత్యనియం బ్రహ్మ
 చర్యేణానువిస్తలేఽథయదరణ్యాని సమిత్యాచక్షుతే బ్రహ్మచర్యమేవత
 దరశ్యహవైశ్యత్సద్ధనా బ్రహ్మలోకేన్మనీయస్యామిలో దివితైరిం మ
 దీయగ్ సరస్తదత్సద్ధిహ్నోమసవనస్తదవరాజితా పూర్వబ్రహ్మణః ప్రభు
 యితగ్ హిరణ్మయం॥ ౩॥ తద్వేదవైతావరంచణ్యం చాన్తనాబ్రహ్మలో
 కే బ్రహ్మచర్యేణా నువిస్తద్వితేషా మేవైషబ్రహ్మలోక ప్రేమాగ్ సర్వే
 ఘ్నలోకేషు కామచారోధవతి॥ ౪॥ ఇతిపంచమఃఖండః॥

అథ యావత్ హృదయస్య నాద్యస్తాపిర్భగస్యాణి మ్నస్తిష్ఠన్తి శు
క్షస్యనీలస్య పీతస్యలోహితస్యస్య సౌవాఅదిత్యః పిత్తశవపనీల పక్షపీ
త పక్షలోహితః ॥ ౧ ॥ తద్వధామహా పక్షలగణఉభౌ గ్రామాగచ్ఛతీమ
త్పాముజ్జైచనమేవైతా అదిత్యస్యరత్నయ ఉభౌలోకాగచ్ఛన్తీ మశ్వా
ముశ్వాముష్నాదాదిత్యాన్నిత్రాయంతేతా ఆసునాడీషస్యప్రాళభ్యా
నాడీభ్యః ప్రతానునైతేఽ ముష్నిన్నాదిత్యే సృప్తాః ॥ ౨ ॥ తద్వత్రైత
స్సప్తస్యమస్తస్యం ప్రసన్నస్యస్వం నవిజానాత్యాసు తదానాడీషస్య
ప్రాథమి తన్నుశ్చనపాస్తాస్పృశతి తేజసాహి తదాసంపన్నోభవతి ॥
౩ ॥ అథయత్రైతదబిమాసం నీతోభవతి తమభితలసీనాఅహుగ్ధానాసి
మాం జానాసిమామితిసయావదస్తాచ్ఛరీ రాదమతాగ్రీవ్రాథవతితావ
జ్జానాతి ॥ ౪ ॥ అథయత్రైతస్తాచ్ఛరీరామతాగ్రీవత్యత్రైతైరేవరత్న
భిహార్ష్య మాక్రమతే సఙ్మితివా హూద్యా మాయతే సయా

వత్తి ప్యేన్ననస్తావదాదిత్యజచ్చత్యే తద్వైఖలులోకద్వారం విదుషాంప్ర
వదనం నిరోధోఽవిదుషాం॥౫॥ తదేవశ్లోకః॥ శతంచై కాచహృదయస్యవా
ద్యస్తా సాంమూర్ధాన మభినిస్సృతైకా తయోర్ధ్వమాయన్నమృతత్వ
మేతి విష్వజ్జన్యాఉత్కామణే భవన్త్యుత్కామణేభవన్తి ॥ ౬॥ ఇతివ
ప్రశంభంశః॥

యతత్పాఠపహత పాష్టావిజరోవిమృత్యుర్విశోకో విజిఘ్నోస్స
౭పిపా సస్సత్యకామ స్సత్యసజ్జల్పస్సోన్వేప్తవ్యస్సపిజ్జ్ఞాసితవ్యస్సస
ర్వాగ్ శ్చలోకానాప్నోతిసర్వాగ్ శ్చకామాస్యస్తమాత్మాననుసుహ
ద్యవిజానాతీతి హప్రజాపతిరువాచ॥ ౧॥ తథోభయేదేవాసురా ఆనుబుబు
ధిరేతే హూచుర్నంతత మాత్మాననుచ్ఛిచ్ఛామోయ మాత్మానను
న్విష్యసర్వాగ్ శ్చ లోకానాప్నోతి సర్వాగ్ శ్చకామాన్తిహైవదే
వానామభి ప్రవవ్రాజంరోచనోఽసురాణాన్తాహంసంవిదానా వేవస
మిత్పాణీప్రజాపతి సకాశమాజగ్నుః॥ ౨॥ తౌహద్వాత్రిగ్ శతంపద్మా
ణీబ్రహ్మచర్యమూషతుస్తాహప్రజాపతిరువాచ కిమిచ్ఛన్తా వవాస్తమిని
తౌ హూచతుర్యుత్పాపహత పాష్టావిజరోవిమృత్యుర్విశోకో విజి
ఘ్నోస్స౭పిపాసస్సత్యకామస్సత్యసజ్జల్పస్సోన్వేప్తవ్యస్స పిజ్జ్ఞాసితవ్య
స్ససర్వాగ్ శ్చలోకానాప్నోతి సర్వాగ్ శ్చకామాన్తియస్తమాత్మా
ననుసుహద్యవిజానాతీతిభవగతోవచో వేదయన్తే తమిచ్ఛన్తావవాస్తమి
తి॥౩॥ తౌహప్రజాపతి రువాచయవషాఽక్షిణిపురుషో దృశ్యతపిష ఆ
త్మేతి హూవాచేతదమృత మభయమెతద్భ్రోచ్చిత్త్యథ యోయంభగ
వోఘ్నపరిభ్యాయతే యశ్చాయమాదర్శేకతనువప ఇత్యేవ ఉపవైషు
సర్వేష్యస్తేషుపరిభ్యాయతఇతి హూవాచ ॥ ౪ ॥ ఇతిసప్తకుఃఖంశః॥

ఉదశరావతత్మాన మవేత్త్యయదాత్మనో నవిజానీకస్తస్యేప్ర
బ్రూతమితి తౌ హూదశరావేఽవేత్తోచక్రాతేతోహప్రజాపతి రువా
చ కింపశ్యకఇతి తౌ హూచతుస్సర్వ మేవేద మావాంభగవతత్మానం

ప్రశ్నావలలోమభ్య ఆనభేభ్యః ప్రతిపావతి॥ ౧॥ తౌహప్రజావతి గు
వాచసాధ్వలంకృతౌసువసనౌ పరిష్కృతౌ భూత్వా దశరావేఽవేత్తే
ధామితౌహసాధ్వలంకృతౌసు వసనౌపరిష్కృతౌ భూత్వా దశరావేఽ
వేత్తౌంచక్రాతేతౌహ ప్రజావతిగువాచకింపశ్యభగతి॥ ౨॥ తౌహేహ
చతుర్యస్తే వేదమావాభగవస్సాధ్వలంకృతౌసువసనౌపరిష్కృతౌ స్వప
వ మేకమాభగవ స్సాధ్వలంకృతౌ సువసనౌ పరిష్కృతౌ పితౄ
షతిత్తేతిహేహవానై తవమృతవ భయమేతన్యక్త్వాతితౌ హశాస్త్ర
హృదయాప్రవచజతుః॥ ౩॥ తౌహోర్విత్వ్య ప్రజావతి గువాచతి నువల
భ్యాత్మానమనమవిద్య ప్రజతోనతరపిత మపనమవోధవిష్యతి దేవా
వాఽనురావాలే పరాధవిష్యన్తితి సహశాంతహృదయ ఏవమరోచవో
ఽనురాజగామతేభ్యోహై తాముపనిషంప్రవాచాత్తై వేదామహ
య్యతిత్తాపరిచర్య తత్త్వానమేవే హనుహయన్నాత్మానం పరిచరన్ము
భౌలోకావవాప్తోసేనభ్యాముఞ్చేతి॥ ౪॥ ౧త్తవప్యక్లేహాదదాన మత్ర
ద్ధానమయజమాన మాహురానురోపితేత్యమరాధాన్ హ్యేషావేష
త్ప్రేతస్యశరీరం భిక్షయావసనేనా లంకాకేతేతి సేన సూర్వవైశ్య
తేనహ్యముంలోకంజేష్యన్తిహస్యతై॥ ౫॥ ఇత్యష్టచఃఖండః॥

అథ హక్ష్త్రిప్రాప్త్యైవదేవా సేతన్యయం చనన్యయేవ ఖల్వ
మహస్త్రిశశీరేసాధ్వలంకృతేసాధ్వలంకృతౌ భవతి సువసనేసువసనఃప
రిష్కృతేపరిష్కృతౌవమేవాయమస్తిన్నంధేఽర్థోభవతి ప్రామేప్రామః
పివృక్లేపరివృక్లేఽన్యైవశరీరస్య నాశమన్వేదనశ్యోనాహ మత్రభో
గ్యంపశ్యమీతి॥ ౧॥ ససమిత్పాదః పునరేయామిన్ హప్రజావతిగువా
చ సుగువస్యచ్ఛాంతహృదయః ప్రావ్రాజేస్సార్థం విరోచనేనీమిచ్చన్ము
రా గమత్తితి సోహేహవాచ యత్తేవఖల్వయం భాగవోఽస్తి శ్చరే
సాధ్వలంకృతే సాధ్వలంకృతౌ భవతి సువసనేసువసనః పరిష్కృతే పరి
ష్కృతౌవమేవాయ మస్తిన్నంధేఽర్థోభవతి ప్రామేప్రామః పివృక్లేపరి
వృక్లేఽన్యైవశరీరస్య నాశమన్వేదనశ్యోనాహ మత్రభోగ్యం పశ్యమీతి॥

౨॥ ఏవమేవైషమఘవన్నితిహేలవాచైతన్వైవతే భూయోఽనువా
ఖ్యాస్యామివసాపరాణిద్వాత్రిశతం వద్దాణీతిసహవరాణిద్వాత్రి
శతంవద్దాణ్యువాసతన్వైహేలవాచ॥ ౩॥ ఇతిదశమఃఖండః॥

యవషస్వపేష మహీయమానశ్చరత్యైష ఆత్మేతిహేలవా
తదమృతవభయమే తద్వక్రీష్ణాతి సహశాంతహృదయః ప్రవవ్రాజ
హో ప్రాప్త్యైవదేవానేతద్భయం దదర్శతద్భయపీడన్ శరీరమథ్థభవః
నన్దనభవతి యదిప్రామమప్రామోనవైషాస్య దోషణమప్యతి ౧॥ న
ధేనాస్యహస్యతేనాస్య ప్రాప్త్యైవప్రామోఘ్నం తిత్వైవైవం విచ్ఛా
యస్తీ వాప్రియవైవైవ భవన్యపిరోదితీ వనాహమత్ర భౌగ్యంపశ్యా
తి ౨॥ ససమిత్పాణిః పునరేయాయతిగ హప్రజాపనిరువాచ మఘవన
చ్ఛాస్తహృదయః ప్రావ్రాజః కిమిచ్ఛన్పునరాగమగ్నివహేలవాచతద
ద్యపీదం భగవత్కరీరిమంధం భవత్యనింధన్భవతి యదిప్రామమప్రామే
వైవైషాస్యదోషణమప్యతి ౩॥ నవధేనాస్యహస్యతే నాస్యప్రాప్త్యై
ప్రామోఘ్నం తిత్వైవైవం విచ్ఛాదయంతి వాప్రియవైవైవ భవన్య
రో దీతీవనాహమత్రభౌగ్యం పశ్యామిత్వైవమేవైషమఘవన్నితిహే
లవాచైతం త్వైవతేభూయోఽనువ్యాఖ్యాస్యామి వసాపరాణిద్వాత్రి
శతంవద్దాణీతి సహవరాణి ద్వాత్రిశతం వద్దాణ్యువాసతన్వైహే
లవాచ॥ ౪॥ ఇతిదశమఃఖండః॥

తద్వత్క్రీతశ్చైవస్వమస్తస్యం ప్రసన్నస్వప్నంసవిజానాత్యై
ఆత్మేతిహేలవాచైతదమృతభయమే తద్వక్రీష్ణాతి సహశాంతహృ
యః ప్రవవ్రాజసహో ప్రాప్త్యైవ దేవానేతద్భయం దదర్శనాహ ఖల్
యమేవగ్ సంప్రత్యాత్తానం జానాన్యయమహమస్తీతిహో ఏవేమా
భూతాని ఏనాశమేవాపీతో భవతనాహమత్రభౌగ్యంపశ్యామితి ౨
ససమిత్పాణిః పునరేయాయతిగ హప్రజాపనిరువాచ మఘవన్య
చ్ఛాస్తహృదయః ప్రావ్రాజః కిమివేచ్ఛన్పునరాగమగ్ని సహేలవాచ

హస్తాభ్యయం భగవదన్ సప్రత్యాప్తానం జానాత్యయ మహమ
స్త్రితో ఏవేమానిభూతాని వినాశమేవాపీతో భవతినాహ మత్రభా
స్యంపశ్యామి॥ ౩॥ ఏవమేవైవమమవన్నినిహూవాచ ఏతన్వైవతే
భూయోఽను వ్యాఖ్యాస్యామిసో ఏవాన్యత్రైగ్విస్తాన్యసాపరాణి ప
శ్యవద్వాణీతి సహపరాణిపశ్యవద్వాన్య వాసతాన్యేక శతన్ సంపే
వతేత త్తద్యదాహురేకశతన్ హవైవద్వాణి మమవాస్త్రిజాపతా బ్ర
హ్మచర్యమువాసతస్త్రిహూవాచ ౪॥ ఇత్యేకాదశఃఖండః॥

మమవత్త ర్యంవాఇదన్ శరీరమాత్మవత్త నాతదస్యాత్మ
తస్యాశరీరస్యాత్మమోఽధిస్తాని మాత్మవై సశరీరం ప్రియా ప్రియా
భ్యం నోవైసశరీరస్య సః ప్రియా ప్రియయో రవహతి రస్త్య
శరీరంవావసంతం ప్రియాప్రియేస్పృశతః॥ ౧॥ ఆశరీరంవాయిరభ్రం
ప్రియతో సనముత్సరశరీరాజ్యేతానిశస్యై తాన్యముస్తా నాకాతా త్మ
వత్తాయవరంబ్యోఽను సన్మన్యస్త్రిని హపేతాభి నిష్పద్యతై ఏవ
మేవైవపమన్త్రిసాదోఽస్తాచ్చరీగాన్యముత్తాయవరంబ్యోఽని రుపసమ
న్య స్త్రినిహపేతాభినిష్పద్యతై ౨॥ సన్త్రినాఃపుషమః సతత్రపర్యేతిజ
గ్మన్త్రివ్రహ్మమాణః స్త్రీభిర్వానైశ్వాభ్యానిభిర్యావోవదన్ స్త
స్త్రినిగ్ శరీరన్ సయథాప్రయోగ్య అవిరజేయున్ ఏవమేవాయమ
భిభ్రరేప్రాణోయున్ ౩॥ అథయత్రైగ్విదాకాశ మనువిషణ్ణం చ
బ్రుష్పచాతుషం పుసుమోవర్తనాయచ క్షుద్రం నో వేదేదంజిహ్వాగ్రీనిస
త్కాగ్ద్వాయ ఘ్రానిమథ యోవేదేద మభివ్యాహరాణీని సతత్తాభి
వ్యాహారాయవాగ్ధయో వేదేదగ్ శృణ్వనీని సతత్తాశ్రవణాయశ్రో
కం॥ ౪॥ అథయో వేదేదంసున్వానీనిసత్తానువోఽస్యదైవంచయుః స
పవపతేనదై వేనచతుషా మననైతావాహమాన్యశ్యో రమతేయప
బ్రహ్మలోకే॥ ౫॥ తంవాపితందేవాతత్తాన ముపాసతే తన్నదైమా
సర్వేకలోకాతత్తా స్ఫుర్వేన కామాస్ససర్వాగ్శ్చ లోకానాహ్న

తి సర్వాగ్ శ్చ కామాన్యస్తమాత్మానమనువిద్యవిజానాతీతిహ ప్రజా
తిరువాచ ప్రజాపతిరువాచ॥ ౬॥ ఇతిద్వాదశఃఖండః॥

శ్యామాచ్యుతబశంప్రపద్యేశబళౌచ్చామంప్రపద్యే అశ్వత్థవర
మాణి విధూయపాపంచస్త్రీశ్చవగాసూన్ముఖాశ్చముచ్యతా ధూతాః
శరీరమకృతంకృతాత్మా బ్రహ్మలోక మభిసంభవామీత్యభి సంభవా
మీతి॥ ౧॥ ఇతిత్రయోదశఃఖండః॥

అకాశోవైనామనామరూపయోర్నిర్వహితాతే యదస్త గాలి
స్త్వస్త్రిహృతదమృతగ్ సతత్ప్రాజాపతేస్సఖాంవేత్ప్రపద్యేయ శోహం
భవామి బ్రాహ్మణానాంయశోరాజ్ఞాంయశోవిశాంయశోహమనుప్రా
వత్సినహంయశసాంయశః శ్వేతమదతగ్మదతగ్ శ్వేతంలిస్తుమా
భిగాంలిస్తుమాభిగాం॥౧॥ఇతిచతుర్దశఃఖండః॥

తద్దైతన్యస్త్రిహృప్రజాపతయఉవాచ ప్రజాపతిర్నవవేమనుః ప్ర
జాభ్యః ఆచార్యమలాద్వేదమధీత్య యథావిధానంగురూః కర్తాతిశేష
ణాభిసమావృత్యకుటుమ్నే శుచాదేశే స్వాధ్యాయమధీయానో ధా
ర్మికాన్విదధదాత్మనిసర్వైర్ద్రియాణిసమ్ప్రతిష్ఠాప్యాహిగ్ సంత్యర్వభూ
తాన్యన్యత్రితేభ్యస్త్యభిత్వేవం వర్తయన్యావదాయుషం బ్రహ్మలోక
మభిసంస్వయతేనచపునరావర్తతేనచపునరావర్తతే॥౧॥*అప్యాయస్తు
మమాంగాని వాక్పాత్రిశ్చక్షుశ్శ్రోత్రమథోబల మిద్ద్రియాణిచస
ర్వాణిసర్వంబ్రహ్మ్యాపనిషదం మాహవృన్తానిరాకుర్యాం మా
మాబ్రహ్మనిరాకరోద్దనిరాకరణమస్త్యనిరాకరణం మేఽస్తుతదాత్మని నిర
తేయ ఉపనిషత్సుధర్మాస్తైరుయిసస్తుతేమయిసస్తు॥ ౨॥ ఇతిపంచదశః
ఖండః॥ ॥ అస్యాయన్వీతి - తాన్విశ్వాన్విశాన్విః॥ ౧॥

ఇతిభాగ్యోగ్యోపనిషత్ - అష్టమఃప్రపాతకస్సమాప్తః.

భాగ్యోగ్యోపనిషత్సమాప్తా.

హరిః ఓమ్ తత్ సత్.

శుక్లయజుర్వేదీయ కాండ్యతాభాయామ్

బృహదారణ్యకోపనిషత్ - తృతీయాధ్యాయః.

పూర్వాపదశ్చిత్తాన్తి.

హరిఃఓమ్. ఉహవా అశ్వస్య మేధ్యస్యశీరః । సూర్య శ్చయన్
 న్వాతః ప్రాణోవ్యాత్రహగ్నిత్వైష్వానర స్సంవత్సర అత్తాశ్వస్యమే
 ధ్యస్యద్యౌః పృథ్వీ ద్దరిక్షముదరం పృథివీ పాజస్యద్విశః పార్శ్వసావా
 న్తరదిశః పర్శవముతవోగ్ధాని మాసాశ్చార్థమాసాశ్చ పర్వాణ్యశ్చైవా
 రాత్రాణి స్రుతిసానక్షత్రాణ్యస్థీని నభోమాంసాని । ఉపధ్యం సికతాః
 సిన్ధవోగుదాయ క్షిచ్ఛ్చక్రమానశ్చ పర్వతా ఓషధయశ్చ వనస్పతయ
 శ్చలోమాని ఉప్యన్నాన్వాన్థోసన్దోచా జఘనాన్థోయద్విజృంభ తేత
 ద్విద్యోతతే యద్విధానుతేతత్ ప్రసయతి యిన్ద్రేహతి తద్వర్షతివాగే
 వాస్యవాక్ ॥ ౧॥ అహర్వాతస్వంపురస్తాన్తహిమాన్వజాయత తస్య
 పూర్వేసముద్రేయోనిరాత్రిరేనంపశ్యాన్తమహిమాన్వజాయత తస్య
 పరే సముద్రేయోనిరేతోవా అశ్వం వహిమానావభితస్సం బభూవ
 కుః హయోభూత్వాదేవానవహద్యాజేగన్ధర్వానర్వా సురానశ్వోన సు
 ష్యాన్ సముద్రవవాస్యబన్ధః సముద్రోయోనిః॥ ఇతిప్రథమంబ్రాహ్మణం॥

హరిఃఓమ్. వైవేహకించనాగ్ర ఆసీచ్ఛృత్య వైవేద మావృత
 మాసీదశ సాయయా అశనాయాహిమృత్యుస్తన్నవోకురుతాన్తస్మిన్స్యా
 మితి సార్వన్నచర త్తస్యార్చిత ఆహోజాయవార్పతే వైమేకమభూది
 తి తదేవారోస్యారోగ్యం । కగోహవాఅస్తైభవతి యవవమేతదరూ
 స్యారోగ్యంవేద ॥ ఆహోవాలరూ స్తద్యదహగ్ శరఆసీ త్తత్సమహ
 న్యత సాపృథివ్యభవ త్తస్యనుత్రాన్యత్ తస్మైశాంతస్య త స్తస్యతేజో

గసోనివర్తనాన్ని ॥ ౨ ॥ సత్రేధాత్వానంవ్య కుసుతాదిత్యం గృథీయ
 వాయుఃశ్వేతీయన్ సవకసాన్త్రిధాన్సూరిః గిష్యపావీ దిక్కిరోస్త
 చాసానేర్వౌతధాస్యప్రతీవీ దిక్పిచ్ఛనుసాచాసాచ స్థాస్య దక్షిణాదో
 వీచపాల్వేద్యోః పృష్ఠను న్తరిక్షిముకరమియమురిస్స ఏసోల్పు ప్రశ్ని
 నోయిత్వైవైగిరిదేవ ప్రతిపిష్యేవం విద్వాన్ ॥ ౩ ॥ సో కామయ
 ద్విధీయోను ఆత్మాచాయేతతి సనునసావాచం మిథునన్ సమభవన్
 ఆత నాయాన్మశ్యస్తవ్యదేత ఆసీత్స సంవత్సరోభవత్ సహపురాగ
 స్సంవత్సరఆసతమేతావన్తంకాలనవిభాః యావాగ్సంవత్సోస్త తే
 తావతః కాలస్య పరిస్తాకస్మజతః । తింజాతిమగి వ్యాకగాత్ ॥ భాగ
 రొత్తైవవాగభవత్ ॥ ౪ ॥ సవకత మితివా ఇనుభినున్ స్వే కి వీయ
 న్నంకిరివృత్తిసతయా వాచాతేనాన్మనేన్ స్వమిశ్యత యది
 కిష్కర్మ్యజాన్షిసామాన్యవాన్ నియజ్ఞాప్రవాన్సూగ్ ॥ ౫ ॥
 ద్యదేవాస్పజతత ఏకమృతాన్త్రిమిసర్వంవా ఏకమృతమౌదిత్య
 సర్వప్రేతస్యాత్మాభవసర్వమస్యాన్మం భవతియైవ మిగతదిత్యేతి
 న్మంవేద ॥ ౬ ॥ సో కామయగభూయసాః ॥ శ్లేశ మాయోయ తేయేగి
 త్రామ్యగ్గసోతప్యగిస్వత్రా గస్య ఏ ప్రత్యయిగోద్య మిత్తకావత్
 ప్రాణానైయగోద్యోత్వాన్దేమాతాన్త్రిమిగో శ్వయిగో
 త్రియతతస్యశతేదవన సత్సేత ॥ ౭ ॥ సో కామయత వె వ్యంభాభగి సా
 గాత్మన్వసేసామిగి । తతోశ్వస్సనుభవ్యావస్వ త్తద్యేవ మిథు
 నిగదేవాశ్వ మేధస్యాశ్వమేధన్మం । ఏవచావా ఆశ్వమేధంవేద య
 ఏనమేవంవేద । గనునవగుత్తైవానుచ్యతతః సంవత్సరస్య పరిస్తాక
 త్తసతలభతః పహాదేవతాభ్యః ప్రశ్నోహత్ । గన్తాగ్నర్వదైవస్య
 ప్రోక్షితం ప్రాజాపత్యమాలభతై । ఏవచాలశ్వమేధాయ ఏకతవతి
 స్వసంవత్సరఆత్మాయ సుగ్నిరర్హస్తస్యమేలాకా ఆత్మనస్తా వేతా
 రాగ్శ్వమేధోసోచరైవదేవతాభవతి వృక్ష్యరేవావపునర్మృగ్య
 జయన్తేసం వృక్ష్యరాహ్నోమృగ్యరస్యాత్మాభవగిఏతాసాం దేవత
 వామేకోభవతి ॥ ౮ ॥ ఇతిద్విధీయంబ్రాహ్మణం ।

ద్వయాహప్రాణావత్యాదేవాశ్చాసురాశ్చ । తతఃకానీయసా
 వస దేవాజ్ఞాయసాలసురాః తపసులోకేష్వస్సర్థస్తతేహదేవా ఊచు
 ర్న్యహురాస్యేభ్యఃకీర్తిభేనాత్మయామేలి ॥ ౧॥ తేహవాచ మూచు స్త్వం
 నఉగ్ధాయేతితథేతితేభ్యోవాచఉగాయత్ యోవాచభోగ స్తం దేవేభ్య
 ఆగామత్ యతఃల్యాగంవహసి తదాత్మనేతేషురనేనవై నఉగ్ధాత్రా
 త్యేష్యస్తీరితమభివ్రుగ్యపాప్తవాచిభ్యగ నయస్సపాప్తాయదే దేవకు
 వ్రుగి హుపంవహసివసపపాప్తా ॥ ౨॥ అకహప్రాణమూచు స్త్వంఉగ్ధా
 యేత తథేతితేభ్యః ప్రాణఉచిగా చివ్యః ప్రాణేభ్యోగ స్తం దేవేభ్య ఆ
 గామత్ యతఃల్యాగం చిక్రుతదాత్మనేతేషురనేనవై నఉగ్ధాత్రా
 త్యేష్యస్తీరితమభివ్రుగ్యపాప్తవాచిభ్యగ నయస్సపాప్తాయదేదేవకు
 వ్రుగి హుపం చిక్రుతసపపాప్తా ॥ ౩॥ అకహచమూచు స్త్వంఉగ్ధా
 యేత తథేతితేభ్యశ్చయేనుచిగామత్ యతః యుషిభ్యోగ స్తం దేవేభ్య
 ఆగా చివ్యతిల్యాగం వశ్యతిగదాత్మనేతేషురనేనవై న ఉగ్ధాత్రా
 త్యేష్యస్తీరితమభివ్రుగ్యపాప్తవాచిభ్యగ నయస్సపాప్తాయదేదేవకు
 వ్రుగి హుపంవశ్యతిసపపాప్తా ॥ ౪॥ అకహక్రోత్ర మూచు స్త్వంఉ
 గ్ధాయేతితథేతితేభ్యః క్రోత్రముచగాయత్ చిక్క్రోతే భ్యోగ స్తం దే
 వేభ్యఆగామివ్యతిల్యాగం శృణోతి తదాత్మనేతే షురనేనవై న
 ఉగ్ధాత్రాత్యేష్యస్తీరితమభివ్రుగ్యపాప్తవాచిభ్యగ నయస్సపాప్తాయ
 దేదేవకువ్రుగిహుపగి శృణోతిసపపాప్తా ॥ ౫॥ అక హమన ఊచు
 స్త్వంఉగ్ధాయేతితథేతితేభ్య ముచ ఉచగామత్ యోవనస భ్యోగ
 స్తం దేవేభ్య ఆగామివ్యతిల్యాగం సహ బ్రుయితతదాత్మనేతేషు
 రనేనవై న ఉగ్ధాత్రాత్యేష్యంబిరితమభివ్రుగ్య పాప్తవాచిభ్యగ నయ
 స్సపాప్తాయదేదేవకువ్రుగిహుపగి సహ బ్రుయితి సపపాప్తావముచ
 త్యేతా దవతాః పాప్తభిరుపాస్మరిన్నేన మేవాపాప్తవాచిభ్యగ ॥ ౬॥
 అకహేమమాసన్యం ప్రాణమూచు స్త్వంఉగ్ధాయేతి తథేతితేభ్యపప
 ప్రాణఉచగాయత్తేషురనేనవై న ఉగ్ధాత్రాత్యేష్యంబిరితమభివ్రుగ్య

పాప్తనావిస్సగ్ సయథాశ్చనమృత్యాలోస్థావిధ్వగ్ సతైవగ్ మోః
 ధ్వగ్ సమానావిష్వజ్జ్వివేతుస్తతోదేవాఅభవగ్ వరాసురా భ
 త్యాత్తనాపరాస్యద్విష్వగ్ పాప్తాభాత్త్రవ్యోభవతి యవవంబేదః ॥
 తేహూఃకుక్ష్యసోఘాద్యోనభిధ్వనస్తైత్యయదాస్యైస్తరివిపోయ
 స్య ఆక్షిరసోక్షానాగ్ హిరసః ॥ ౮॥ సావాపహ దేవతానా ర్క్షా
 దూరగ్ మృస్యామృత్యుమాఃరగ్ హవా అన్తాశ్చృత్యుభవతి య
 వంబేదః ॥ ౯॥ సావాపహ దేవతై తాసాం దేవతానాంపాప్తానం మృశ్మ
 మపహత్యయత్రాసాం దిశోమ వ్రస్తన్తమయిభ్యుకార తవాసాంపాప్త
 మోవిస్యదథా తస్మాన్నజనమియాన్నావ్రణి యాన్నేత్వాపిద్దనం వ్య
 త్యుమన్వ వాయూవీతి ॥ ౧౦॥ సావాపహ దేవతై తాసాం దేవతానాంపా
 ప్తానంమృత్యుమపహత్యాత్తే నామృత్యుమగ్యవహత్ ॥ ౧౧॥ సతైవా
 చమేవప్రథమానుగ్యవహత్యాస్యదామృత్యుమగ్యమచ్యతసోన్నీ రిభవ
 త్సోయమగ్నిః పరేణమృత్యుమతిక్రాంతోదీప్యతే ॥ ౧౨॥ అథ సాగనగ్యవ
 హస్యయదామృత్యుమత్యముచ్యత వవాయురిభవత్సోమవాయూపరేణ
 మృత్యుమతిక్రాంతఃపవతే ॥ ౧౩॥ అథచ మురగ్యవహత్యాస్యదామృత్యుమ
 త్యముచ్యతసఆదిత్యోభవత్సోసావాపిర్యః పరేణమృత్యుమతిక్రాంతైస్తవ
 తి ॥ ౧౪॥ అథశ్రోత్రమత్యవహత్యాస్యదామృత్యుమగ్యముచ్యతతాచ శోభవ
 త్ ప్రాణమాదిశః పరేణమృత్యుమతిక్రాంతాః ॥ ౧౫॥ అథమ మోగ్యవహత్యా
 ద్యృత్యుమత్యముచ్యతసచన్ద్రమాఅభవత్సో సచన్ద్రః పరేణమృ
 త్యుక్రాంతోభాత్యేవగ్ హవాపనమేహదేవతా మృత్యుచారివహ
 తియ వంబేదః ॥ ౧౬॥ అథాత్మ నేన్నాద్యమాగా యద్యద్ధి కించాన్నమగ్య
 తేనైవతదద్యత ఇహప్రతటస్థః ॥ ౧౭॥ తేదేవా అబ్రువన్మేతావ
 ద్వాభిదగ్ సర్వంయదన్నంచదాత్మినఆగాసీరమహోన్నన్నన్నాఅభవన్స్వ
 తి తేవైమాభినంపితతేతతభేతితగ్ సనుంధంపరిణ్యపితస్త గన్తాద్యద
 దేవాన్నమత్తితేనైతాస్త్రుప్యజ్యేవగ్ హవాపగ్ స్వా అభి సంపిత
 వ్వి భర్తాస్వానాగ్ శ్రేష్ఠః పురవిలాభవగ్యన్నాకోఽభివతర్యవంబేద

యఉహైవంవిదన్ స్వేషు ప్రతిపత్తిర్బుధూషతి నహైవా లంభార్య
 భ్యోభవత్యథయ ఏవైతమనుభవతియోవైతమనుభవార్యాబుభూషతి
 సహైవాలంభార్యభ్యోభవతి ॥ ౧౮ ॥ సోయాస్య అగ్నిరసోక్తానాగ్హిర
 సః । ప్రాణోవా అగ్నానాగ్ రసః ప్రాణోహివా అగ్నానాగ్ రసస్త
 వ్తావ్యస్తాతే త్వాద్వాత్తాత్పాగ్రిణతాగ్రిణతి తదెవతచ్ఛుష్య త్యేష
 హివాఅగ్నానాగ్ రసః ॥ ౧౯ ॥ ఏషఉపవ బృహస్పతిర్వాగైవబృహస్పతిత
 ప్యా ఏషవతి వ్రహ్మకబృహస్పతిః ॥ ౨౦ ॥ ఏషఉపవబ్రహ్మకబృహస్పతిర్వా
 గైవ్రహ్మతప్యాఏషవతి వ్రహ్మకబ్రహ్మకబృహస్పతిః ॥ ౨౧ ॥ ఏషఉపవసామ
 వాగైవసామఏష సాచామశ్చేతిత త్వాన్నుస్సామత్యైవయ్యైవ సమః
 స్పృషితా సమోషతేనసమోవాగేన సనవధి స్ప్రిధిద్వితై స్పృమోనే
 నసత్వేణ తన్నైవైవసామాశ్నుతే సాన్నస్సాయుజ్యగ్ సలకతాం
 జయతి యఏవమేత త్వానవేదే ॥ ౨౨ ॥ ఏషఉవాచత్తీక్షః ప్రాణోవా ఉ
 త్పాగ్రిణేనహేదగ్ సర్వమర్హిణు వాగేవగ్గోర్వ గ్గీధాచేతి సఉత్తీక్షః ॥
 ౨౩ ॥ తద్ధాపిబ్రహ్మవర్తితైక్తితానే యోరాజానం భక్షయన్నవాచా
 యం త్యేస్యరాజామూర్ధానంవిహితయతాద్యుచితో యాస్యాగ్నిరసో వ్యే
 రోగ్గయతితి వాచావహ్యేవ సప్రాణేనవోవగాయతితి ॥ ౨౪ ॥ తస్య
 హైతస్యసామ్నాయః స్వంవేదభవతి హాస్యస్వంతస్యవై స్వరవవస్వం
 తన్నాదార్త్విజ్యంకరిష్యన్వాచస్య తమిచ్ఛేగ్గిన యావాచాస్వర సంప
 స్సయాత్త్విజ్యంపర్యాత్త్వైవై స్వరవ వ్రం చివ్యక్ష వ్రంపవ । ఆఘో
 యస్యస్యభవతిభవతిహాస్యస్వం యఏవమేత త్వాన్నుస్సంవేద ॥ ౨౫ ॥
 తస్య హైతస్యసామ్నాయ మ్నవన్తంవేదభవతి హాస్యసువన్తం తస్యవై
 స్వరవవసువన్తంభవతి హాస్యసువన్తం యఏవమేత త్వాన్నుస్సవణంవే
 ద ॥ ౨౬ ॥ తస్య హైతస్యసామ్నాయః ప్రతిహంవేదప్రతిహగిత్వ తిత్వవై
 వాగేన ప్రతిహ్మవాచహీభర్తృకపిత త్పాగ్రిణః ప్రతిహిహో గీయితేఽన్నతి
 త్యైవైకాతముః ॥ ౨౭ ॥ అథారోపవచానానామేవాభ్యాసోహః సవై
 కిలుప్రస్తోతా సామప్రస్తోతి నయిద్రప్రస్తుయాత్త దేతాగ్నిపేత్ ఆప

తోమాసగ్ధమయత మసోమాజ్యోతిగ్ధమయన్మతోర్వామృతం గమ
తి సయదాహోసతో మాసగ్ధమయేతిమృత్యుర్వాతసత్సవమృతం మృ
త్వామృతంగమయామృతం మాకుర్విశ్యేవైతదాహ తమసోమాజ్
గ్ధమయేతిమృత్యుర్వైతమో జ్యోతిరమృతం మృతోర్వామృతం
యామృతం మాకుర్విశ్యేవైతదాహ మృతోర్వామృతంగమయేతి
త్రతిరోహితమివాప్తి అథయానీరిగాని స్తోత్రాని తేష్వాత్మనేన్నా
మాగాయే త్రస్మానుతేషువరం వృణీతయంకామం కామయేతతగ్
ఏషవపం వికుర్వాతాత్మనేనాయజమానాయవాయం కామం కామ
తేతమాగాయతితద్ధైర్బల్యాకజిదేవసైవాలక్ష్మికాయాఅత్వాప్తివ
వమేతత్సానువేదః॥౨॥ ఇతితృతీయః బ్రాహ్మణః॥

హరిఃఓం॥ ఆత్మైవేదమగ్రతఃసీత్ పురుషవిభాసోనుదీత్య వా
దాత్మవోపశ్యత్ సోహమస్తీత్యగ్రేవ్యాహర త్రతోహవా మభవత్
స్తాదప్యేతద్భావమిక్రితోఽహమయమిత్యేవాగ్ర ఉక్త్వాథా నృనా
మవ్రబ్రూతేయదస్యభవతి సయర్పుర్యోన్వాన్విర్వస్తాన్విర్వాగ్ర వ
త్సనబోష తస్మాత్పురుష బోషతిహవై సతంయోఽస్తాన్విర్వో
భూషతియవపంవేదః ౧॥ సోఽభిభేత్తస్మాదేకాకీచితీసహాయ మితి
ఞ్చక్రేయస్తస్యేన్నాస్తాకాస్తాన్ముచితేమీతితత పవాప్య భయం
యాయక స్తాన్ధ్యభేష్యత్ ద్విరీయాద్వైభయంభవతి ౨॥ సతైవైవ
మేతస్మాదేకాకీసరమతేసద్విరీయమైచ్ఛత్ సహితావానా సయథ
స్త్రీపుమాగ్ సోసమృరిష్వత్ స ఇమమేవాగ్మానం ద్వేధాపాత యై
తః పతిశ్చపత్నీచాభవతాం తస్మాదిదమర్థబృగలమివస్యత్సహస్త్వా హ
యాజ్ఞవల్క్యస్తస్మాదయమాకాశః ౩॥ స్త్రీయాశూత్యగివతాగ్ సహ
భవత్రతోమనుష్యాలజాయంత ౩॥ సోహయమితిఞ్చక్రేకథంమమా
త్మనఏవజనయిత్వాపంభవతిహ తతరో సానీరిసాగారభవదృషభ ఇతర
స్తాగ్ సమేవాభవ త్రతోగావోఽజాయంతబదవేతరాభవదశ్వ వృషభ
తరోగర్దభీతరాగర్దభ ఇతరస్తాగ్ సమేవాభవ త్రరపకశఫ మజాయతా

౭ దేతరాధవస్థస్తథితరో౭ విరితగామేష ఇతరస్తాగ్ సమేవా భవత్ర
 తో జావయోజాయ నైవ మేవయదిదం కిచ్చమిధునమాపిపీలికాభ్యస్త
 సృష్టమసృజతః ॥ ౧॥ సోవైదహంవావస్సప్తిరస్త్వహగ్ హేదగ్ సర్వమ
 సృజీతతః సృష్టిరథవత్సప్త్యోగ్ హవ్యైతస్యాంభవతియపవంచేదః ॥
 అశేత్యభ్యవస్థ త్సుముఖార్థయో నేర్హస్తాభ్యాం చాగ్నిమసృజతస్తా
 దేతరభయమలోహకమస్తరతో౭ లోహకాహి యోనిర స్తరతఃతద్య
 దివయాహురముంయజాముం యజేత్యైతేకంచేవ మేనప్యైవ సాపిసృ
 ప్తిరేవచ హ్యైవస త్యేదేవాః ॥ అథయతి ॥ంచేదమార్హ్మింతదేతసో౭ సృజ
 తమసోహః ఏతావద్వాఇదగ్ సర్వమన్నంచైవాన్నాదత్స సోమ ఏ
 న్నాన్నాగ్ని ర్నాదః సైహబ్రహ్మణోఽపృష్టిః ॥ యచ్ఛ్రీయిసో దేవా
 సృజతాభయత్సర్వస్సన్న మృతానసృజతస్తా రతిసృష్టిరతిసృప్త్యోగ్
 హవ్యైతస్యాంభవతియపవంచేదః ॥ ౨॥ తద్దేవంగర్హ్యవ్యాకృతమాసీత్
 తన్నామనూచాభ్యా మేవవ్యాక్రియతా సానామాయమిదగ్ నూవఇతి
 గదివ ప్యేరిన్ది నామనూచాభ్యా మేవవ్యాక్రియతే సానామాయమిద
 గ్ నూవఇతి సపషత్సాప్రపిత్తః అనభాగ్రేభ్యాయథాముః యురథా
 సేహితః స్యాద్విశ్వంభరోవా విశ్వస్ఫురకులాయే తన్న పశ్యత్సకృ
 త్సోహి సప్రాణవైవ ప్రాణోనామభవతి పచవ్యాకృత్యోగ్ త్వ
 యుః శృణ్వోగ్ శ్రోత్రం మువ్యాహోమనస్తావ్యప్యైతాని కర్తవామాన్యేవ
 సయోతయైతేకముచాన్తేనసవేదాకృత్సోహ్యేహితపత్రైకేన భవత్యా
 వైత్యేహోపాసీతాత్రహ్యైతసర్వ ఏకభవన్తి తదేతత్పదనీయమస్య న
 ర్యస్య యదయమాత్సా నేనహ్యేతత్సర్వంచ ॥ యథాహవై పదేనా
 సపిన్దేదేవః కీర్తింక్షోకంవిన్దతేయపవంచేదః ॥ ౩॥ తదేతత్ప్రీయః పుత్రా
 ప్త్యైయోవిత్తాప్త్యైయోస్యస్తా సృష్టస్తా నస్తరతరం యదయ మా
 త్సానయోస్యమాగ్రసః ప్రియం బ్రహ్మణంబ్రూయాత్ ప్రియగ్ రోగ్స్య
 తీశ్యరోహతత్తేతస్యాదాత్సానమేవప్రియ ముచాసీతసయత్రానమే
 వప్రియముచాన్తేనహోన్నప్రియం ప్రమాయుకంభవతి ॥ ౪॥ తదాహు

ర్యధ్యక్ష్మా విద్యయా సర్వం భవిష్యత్ సమమ్య నుష్యానుశ్య నై, కిముత ధ్యై
 మ్యవైద్యస్తా త్తత్సర్వమభవదితి॥ ౯॥ బ్రహ్మనాథిదమగ్ర ఆసీ త్తదాత్మా
 నమేవాతైత్ । ఆహంబ్రహ్మస్మీతితస్తా త్తత్సర్వమభవత్ తద్యోయో దే
 వానాం ప్రత్యబుధ్యతసవవత దభవ త్తథాముషీణాంతథానుషమ్యణాం
 తద్వైతతత్సర్వస్మిషిర్వానుదేవః ప్రతిపేదేహంహసురభవగీ సూర్య
 శ్చేతతదిదమప్యేతర్ని యపవంవెదాహం బ్రహ్మస్మీతినతిదగ్ సర్వం భ
 వతి తస్యహసదేవాశ్చ నాభూత్యాకుశలే ఆత్మాహ్యేమాగ్ సభవతి ఆ
 భయోన్యాం దేవతాముపా స్తీకోసావన్యోహమస్మీన సవేయథావ
 శురేవగ్ సదేవానాం నథాహవైబహవః పశవోవనచ్యుభుజ్యుతేప
 మేక్షైః పురుషాదేవా భువన్యైకిస్త్రిన్సేవపశా వాదీనమూనేప్ర
 యంభవతి కిముబహుషుతస్తాదేహంతన్నిప్రియం నదే తత్సమమ్య వి
 ద్యుః॥ ౧౦॥ బ్రహ్మనాథిదమగ్ర ఆసీ దేకమేవ తదేక సన్నవ్య భవత్
 తచ్ఛ్రీయోహువమత్యస్పృజతక్షగ్రిం యాన్యేతాని దేవత్రా క్షత్రాణి
 స్తోవరుణః సోమోరుద్రః పృష్ఠోయమోన్యగ్నోరీశాన ఇతితస్మాత్క్ష
 త్రాత్పరంనాస్తి తస్తాద్భ్రాహ్మణఃక్షత్ర విమధస్త మపాస్తే రాజనూ
 యేక్షత్రప్రవతద్యకోదధాతి వైషాత సస్యయోని ర్యధ్యక్ష్మాతస్మాద్యధ్య
 పి రాజాపరమతాంగచ్ఛతి బ్రహ్మేవాస్తరితపనిశ్రుతి తి స్వాంయోనిం
 య ఉపనగ్ హినస్తిస్వాగ్ సయోనిన్యచ్ఛతి సహపీయాభవతి॥
 థా శ్రేయాగ్ సగ్ హిగ్ సత్వా॥ ౧౧ సనైవవ్యభవత్ సవిత సస్పృజ
 తయాన్యేతాని దేవజాతానిగణశ ఆభ్యాం వైవసవోరుద్రా ఆదిత్యా
 విశ్వేదేవామరుతఇతి॥ ౧౨ సనైవవ్యభవత్ సశోద్రంవర్ణకుస్పృజతీపూ
 మగమియం వైపూషేయగ్ హేదిగ్ సర్వంపుష్యకీయదిదంశిజ్వు॥ ౧౩॥
 సనైవవ్యభవ త్తచ్ఛ్రీయోహువ మత్యస్పృజతధర్మం తదెతన్నత్రస్యత
 త్రంయద్ధర్మస్తపాద్ధర్మత్పరంనాస్త్యభీతబరీయాగ్ బరీయాగ్ సమా
 శగ్ సతేధర్మైగయథారాజ్జైవంయోవై సధర్మస్సత్యంవై తత్తస్మాన్
 త్యంవదస్తమాహుర్ధర్మంవదతీతధర్మం వావదస్తగ్ సత్యం వద తీత్యేత

[illegible]

యస్మిన్మానానిమేధయా తపసాజనయన్మితా ఏకమస్య పాథా
 రణం ద్వైదేవాన భాజయన్త్రీణ్యన్త నేకురుతే పశుభ్యపకం ప్రాయ
 చ్చత్వర్తిస్త్విన్యం ప్రతిష్ఠితం యచ్ఛప్రాణిని యచ్ఛనకస్త్వాత్మాని నక్షియ
 నైద్యమావానిసర్వదామోవై శామక్షితిం వెదపాన్న మన్త్రిప్రతీకేనసజే
 వానపిచ్ఛగోసఠ్ఠార్జ్యముపజీవతీశ్లోకాః ౧౧॥ యస్మిన్మానానిమేధయాత
 పసాజనయన్మితేతి మేధయాహితపసాజనయన్మితైకమస్య పాథారణమితి
 దమేవాస్యతత్పాథారణమన్నంయదిదమన్యతేనయమతిచిచ్ఛాపైసపచా
 ప్తహోవ్యావర్తతేమిత్రగోవ్యాతత్ ద్వైదేవానభాజయదితిహుతం ప్రవ
 హుగం చతస్త్వాద్వైవేభ్యోజహ్మని ప్రచణస్త్విన్యగోఅహుర్గర్భహస్త్యమా
 సావితరాస్తాన్నేష్టియాజకస్త్విన్యశుభ్యపకం పాచిచ్ఛచితితస్మయి॥
 పయోహ్యేనా గ్రేనుమమ్యోశ్చపశవశ్చోపజీవన్త్రినిష్పాతుమాతం జా
 తంఘృతం వైవాగ్రే పతిలేహయన్త్రిస్తవం వామథావ చిన్యభవగ్నం
 జాత మాహురత్యణావ ఇతితస్త్విన్యర్వచిప్తితం । చిచ్ఛప్రాణిని య
 చ్ఛనేతి పయసీహిదగ్ సర్వం చిప్తితం యచ్ఛప్రాణినియచ్ఛనా తద్వ
 దిదమాహుఃసంవస్మిరంవచసాజహ్మదవ పునర్న్యగ్నంజామితివినతథా
 విద్యాన్యనహరేవిజామూనిగదమాః పునర్న్యగ్నం వజయన్యైవం చ
 ద్వాగ్ సర్వగ్ హిదేవేభ్యోవాన్యం పయచ్ఛగిత్వాత్మాని నక్షిచ
 నైద్యమావాసర్వదేతి పురుషోవాఅక్షితిః పహీరమన్నంపునః పున
 ర్జనయతే । మోవై శామక్షితిం వెదేతిపురుషోవా అక్షిః పహీరమ
 న్నం ధియాధియాజనయతే కర్తృభిర్యద్యై తన్నకుర్యాత్తీయేత మాసా
 న్నమన్త్రిప్రతీకేనెతిముఖం ప్రతీకముఖ నేగ్యతస్య దేవానపిగచ్ఛతి స
 ఠ్ఠార్జ్యముపజీవతీశ్చప్రశగ్సా॥౧౨॥ తీణ్యన్త నేకురుతేతిమనోవాదంప్రాగం
 తాన్యాన్త నేకురుతాన్యగమనా అధూవం వాచర్కమస్యత్రమవాఅథూ
 వం వాశ్రోషమితిమనసా హ్యేవపశ్యతిమనసాశ్శ్రోతి । కామప్యంక
 లోపివిదికితాన్త్రధాన్త్రధా భృతిరభృతి స్తీర్థీర్థీర్యైతత్సర్వం మనస
 పతస్తానపిపుత్రత ఉపస్పృష్టోమనసా విజానాతియఃకశ్చకత్థో జాగేవ

సా ఏహహ్య ప్రమాణ్యైహహినప్రాణోఽపానోవ్యానఉదానస్సమా
 నోఽనభిశ్శేతస్యోంప్రాణపవై తత్తయోవా అయ మాత్మా వాబ్జ
 యోమనోమయః ప్రాణమయః ॥౩॥ త్రయోలోకాపరివవవా గేహ
 యం లోకొమనోఽన్తరిక్షలోకః ప్రాణోఽసోలోకః ॥ ౪॥ త్రయోవేదా
 పరివవవాగేవశ్వేదోమనో యజుశ్వేదః ప్రాణస్యానవేదః ॥ ౫ ॥ దే
 వాః పితరోమనుష్యా పరివవవాగేవ దేవామనః పితరః ప్రాణోమను
 ష్యాః ॥ ౬ ॥ పితామాతాప్రజైరివవవన పవపితావాబ్జాతా ప్రాణఃప్ర
 జాః ॥ ౭॥ విజ్ఞాతంవిజ్ఞాప్యనవిజ్ఞాత మేరివవ యత్కాండవిజ్ఞాతం వా
 చస్తప్రూపం వాష్టివిజ్ఞాతా వాగేనంతిన్ముత్వాఽవతి ॥ ౮ ॥ యత్కాం
 చవిజ్ఞాప్యంవనస్తప్రూపం మనోహ విజ్ఞాప్యం మనసేనం తన్ము
 త్వాఽవతి ॥ ౯॥ యత్కాంచావిజ్ఞాతం ప్రాణస్యతప్రూపం ప్రాణోహ్యవి
 జ్ఞాతః ప్రాణవనంతిన్ముత్వాఽవతి ॥ ౧౦॥ తిస్త్యైవాచః పృథివీ శరీరం
 జ్యోతిరూపమయమగ్ని స్తద్వ్యాపశ్వేవవాక్తావగీ పృథివీతావానయమ
 గ్నిః ॥ ౧౧॥ ఆత్రైగస్యమనసోద్యాశ్శరీరం జ్యోతిరూప మసావాదిగ్యస్త
 ద్వ్యావదేవ మనస్తావతేద్యస్తావానసా వాదిగ్యస్తేమిథునగ్ సమైతాంత
 రః ప్రాణోఽకాయితనభవైః సమోఽసంతోష్యోర్విరీయోవై సంతోష
 నాస్యసంతోషవలియివవంవేదః ॥ ౧౨॥ అత్రైగస్యప్రాణస్యావ శ్శరీరం
 జ్యోతిరూపమాసాదస్త్రీప్రద్యాతావేవప్రాణస్తావగ్య ఆవస్తావానసాద
 స్త్రీసపతే పర్వవవసమాస్పర్శ్యేనవ్రాః సయో హైతానస్తవత ఉ
 తాస్తైఽన్తవత్తగ్ పలోకంఽయగ్యతయో స్తేతానస్తాసూతాస్తైఽ
 నస్తేగ్ పలోకంఽయః ॥ ౧౩॥ సపచవవస్సగః ప్రజాపతిః పోదశ కల
 ప్రస్యరాత్రయివవ వజ్జవశకలాభురైవాస్య పోదశీకలానరా త్రిభి
 రేవావపూర్వతైఽవదగ్నియతేనాఽమావాస్యాగ్ రాత్రీ మేతయాహ
 దశ్యుకలయావర్వమదం ప్రాణభృతనుప్రవిశ్యతతః ప్రాతర్జ్ఞాయంత
 న్నాదేతాగ్ రాత్రీఃప్రాణభృతః ప్రాణంసవిద్భివ్యాపిప కృకలానస్త్యై
 తస్యావవదేవతాయాఅవదిత్యై ॥ ౧౪॥ యోవై స నంవస్సగః ప్రజాపతిః

పోషకకలాఽయ మెవసయోఽ య మెవవిత్పురుషస్తస్య విత్తమేవ ప
 జ్ఞాదశకలాఽత్యైవాన్య పోషకకలాసవిత్తేనైవాచపూర్యతే ౭వచక్ష
 యేతేతదేతన్నభ్యం యదయమాత్మావ్రధిర్విత్తం తస్మా క్యద్యపి సర్వ
 జ్యానించీయతలత్తనాదేజ్జీవతి సథినాగా దిత్యే వాహుః ॥ ౧౫ ॥
 అథశ్రయో వావలోకా మనుష్య లోకః పితృలోకా దేవ లోకఇతి
 సా ౭యం మనుష్యలోకః పుత్రేతైవ జయ్యో నాస్యేన కిర్తనా
 కర్తనా పితృలోకా విన్యయా దేవలోకో దేవలోకో వైలోకా
 నాగ్ శ్రేష్ఠస్తస్మాద్విద్యాం ప్రశగ్నవర్తి ॥ ౧౬ ॥ అధారసమ్మ
 త్తీర్యదాప్రేప్యన్నస్యతే ౭ కలు కమాహుం బహుస్త్వంయజ్ఞప్యం
 లోకఇతి సపుత్రః ప్రత్యాహంహం బహుహంయజ్ఞోఽహం లోకఇతి
 ద్వైకించానూకం తస్యసర్వస్య బ్రహ్మే శ్యేకతా యేవైతదయజ్ఞాన్తీ
 హగ్ సర్వేహంయజ్ఞత్వేకతామై కేవలోకాసేహం సర్వేహం
 లోకఇత్యేకతై తావద్యాత్మవక్ సర్వమెవన్వాసత్వీ సన్నయహో
 ౭భునజవతి తస్మాత్ పు నిమసుగ్ధం లోకమాహు స్తవ్యాదేవః ప
 కాసతి సయదైవం విదన్వాహ్లాకా త్ప్రేగ్యోభీకేచ పాజ్జి సహ
 పుత్రమాపిశతి ॥ స-౭వ్యసేనకించి దక్షయ్యోగింధవతి తస్మాదేవగ్
 సర్వన్వాశ్చ్రీహో ముఖ్యత తస్మాశ్చ్రీహో వావచపు లే దైవా
 ప్తీజ్జోశే ప్రతి తత్తత్యతైన మేదైదైవాః పాణా అన్యథా అపిశ
 త్తి ॥ ౧౭ ॥ పృథిత్యైదైవమగ్నేశ్వ దైవీవాగాపి ॥ పానైదైవీవాగ్య
 యాయద్యదేవవదతిత స్తస్యవతి ॥ ౧౮ ॥ వివశై న మాకత్యాభ్యదైవం
 మనఅపిశతి తత్వైదైవంమనోమనానద్యైవ భవన్యభానగోచరి ॥ ౧౯ ॥
 అభ్యుతైవనం చప్రగ్నసత్త్వదైవః ప్రాణఅపిశతి సత్వైదైవః పాణో
 యస్సప్పరగ్ శ్వాసప్పరగ్శ్చ నవ్యభతేఽభానోష్యతి నివవచిన్నర్వే
 హం భూతానామాత్మాభవతి యత్రేహదైవతైవగ్ సయత్రేతాం దేవ
 తాగ్ సర్వాణిభూతాన్యవత్త్యేవగ్ హైవంపిదగ్ సర్వాణిభూతాన్య
 వర్తి ॥ యచకించేమాః ప్రజాః గోచవ్యమై వాసాంతద్భవతి పుణ్యమే

వాముంగచ్ఛతి సహవై దేవాన్సావంగచ్ఛతి॥ ౨౦॥ అథాతౌ వతమీమా
 నాప్రాజాపతిహాకాత్పాణి సస్పజేతాని సృష్టాన్యమ్యోజ్యేనా సృష్టన్త
 వదిహ్యమ్యేవాహమితి వాద్విధేక్షుత్యోవ్యహమిచక్షుః శోహ్యన్య
 హమితీశ్రోత్రమేవ వివాహకర్తాణియథాకర్తృతాని వృత్త్యాః శమో
 గూర్వాపమేమి తాన్యాహ్నా త్రాన్యాప్త్యా వృత్త్యు రహరుద్ధత్తి
 స్తాచ్ఛాన్యాన్యేచవాక్ త్రాన్యతీచక్షుః తాన్యా శ్రోత్ర మథేమ
 మేనాహ్నోద్యోయంశుభ్యనః పాణస్తాన్తామిం ద్దత్తిరేతయవైసః
 శేషోయస్సంచాగ్ శ్చాసంచరిగ్శ్చ నవ్యథగీ నరీవృతి హస్తాన్యైవ
 సర్వే యావసుసామెతిగ పగన్యైవ సర్వేయావ కథావగ్ స్తస్మాదేతప
 తేనాన్యాయై కాణా ఇతితేనహవావ గాః అమోచక్షుతే యస్త్రి
 న రేభవతి య ఏవంజేద యఉహ్రాః॥ గాస్పద్దత్తేనుశుప్య హ్రావా
 - శోమియతి ఇన్యథ్యాగ్నమ్॥ ౨౧॥ అథాచిదైవతం జ్వరిహ్యమ్యేవా
 హమిన్యాగ్నిర్దధేతపాన్యాహ మిన్యాగ్నిత్యో తాన్యాన్యహమిగివ
 త్రిమోవవమన్యాదేతా యథాదేవతగ్ సమస్తేహం పాణావాంశు
 భ్యనః పాణవవమతాసాం దేవతానాం వాయుః మోదన్తీహ్యన్యా
 దేవతానివాయుః స్తోమాన్స్తరితాదేవతాయాద్వాయుః ౨౨॥ అక్షేష
 ఙ్గోక్షాభవని యతిశ్చోదేగి సూర్యోస్తంయత్రవ గచ్ఛతీ పాణాన్వా
 పక్షఉదేగి పాణే సమేతిగ దేవాశ్చ కిరేదగ్గ్ సపవాన్యకక్షుత్తి
 యన్వా పతేమిన్యగి ని నగదేవాన్యకృశుర్వ ని॥ తస్మాదేకమేవత్ర
 లం చరేత్త్వాన్యాన్యైవాహాన్యా ని నేన్యాహాన్యాన్యాన్యాన్యా
 వదితి యన్యదరేన్యహాపివ యిషేనేనోవగిన్యైదేతా న్నైసాయ
 జ్యగ్ సగోక తాంజ ద్దత్తి॥ ౨౩॥ ఇతివజ్ఞునా బ్రాహ్మణం॥

శ్రయంవాఇదం వానయావంగచ్ఛతేహం నామ్నాంవాగిన్యేత
 దేహమ్మృతుతోహి సర్వాణినామాన్యైర్విధైర్వి॥ ఏతదేహగ్ సామైర్వి
 సర్వైర్వామితి సుగుమేతదేహం బ్రహ్మగర్భినర్వాణి నామగర్భిణ

౧౪౬ బృహదారణ్యకోపనిషత్ - తృతీయాధ్యాయః.

ర్తి ౧॥ అథహపాణాం చక్షురిత్యేతదేహ ముక్తమతోహినర్వాణిహ
పాణ్యున్న్యైత్యేతదేహగ్ సామైతద్ధినర్వైహమైస్సహమైతదేహం బ్ర
హ్మైతద్ధినర్వాణి హపాణివిధ ర్తి ౨॥ అథకర్తాణామాత్మైత్యేతదేహ
ముక్తమతోహినర్వాణి కర్తాణ్యున్న్యైత్యేతదేహగ్ సామైతద్ధినర్వైః
కర్తృభిః సమమైతదేహం బ్రహ్మైతద్ధినర్వాణి కర్తాణివిధ ర్తితదేతత్త్రి
యం సదేకమయమాత్మాత్మోపకస్పన్నే తత్త్రియం తదేతదవృతగ్
నత్యేనచ్చన్నం ప్రాణోవాఆవృతం వానహుపేనన్యం తాధ్యామయం
ప్రాణశ్చన్నః॥ ఇతిషష్ఠంబ్రాహ్మణం॥

ఇతిబృహదారణ్యకే - తృతీయాధ్యాయస్సమాప్తః.

హరిః ఓం తత్ సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

చక్షుర్థాధ్యాయః ప్రథమబ్రాహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్॥ దృష్టబాలాకిర్నా నూచామోగార్గ్య అననహూ
వాచాజాత శత్రుంకాశ్యం బ్రహ్మతేబ్రువాసితి సహూవాచాజాతా
శత్రుః సహస్రమేతస్యాం వాదిదద్దోషనకోషనక ఇతివైజ్ఞానాధావ ద్దీతి॥
౧॥ సహూవాచగార్గ్యోయ ఏవాపావాదిగ్యపురుషపరమేవాహంబ్ర
హ్మపాప ఇతిసహూవాచాజాత శత్రుత్వామైతస్మిన్సంపదిష్టాఅరి
ష్టాఃసర్వేహంధూతానాం మూర్ధారాజేతివా అహమేతముపాశఇతిస
యపరమేవముపాస్తేఽరిష్టాః సర్వేహంధూతానాం మూర్ధారాజాధవ

తి॥ ౨॥ సహజావాచగార్హ్యాయ ఏవాసాచద్వేపురుష ఏతమేవాహం
 బ్రహ్మచాస ఇతిసహజావాచాజాత శత్రుర్నమైతస్మిన్ సంవదిష్ఠా
 బృహన్బుద్ధిరవాసాః సోమోరాజేతివా అహమేతముపాసఇతిస యఏ
 తమేవముపాస్తేచారహర్ష మతః ప్రసవోభవతినాస్యాన్నం క్షీయతే॥
 ౩॥ సహజావాచగార్హ్యాయ ఏవాసాచిద్యతి పురుషఏతమేవాహంబ్ర
 హ్మచాసఇతి సహజావాచాజాత శత్రుర్నమైతస్మిన్ సంవదిష్ఠా
 ద్దేవస్వీతివాఅహమేత ముపాసఇతిస యఏతమేవముపాస్తే లేజస్వీహ
 భవతి లేజస్వీహస్వప్రజాభవతి॥ ౪॥ సహజావాచ గార్హ్యాయఏవా
 యనాకాశేపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మచాస ఇతిసహజావాచా
 జాతశత్రుర్నమైతస్మిన్ సంవదిష్ఠాః పూర్ణమ ప్రవర్తీతివా అహమేత
 ముపాసఇతిసయఏతమేవముపాస్తే పూర్వతేహప్రజయాపశుభిర్నాస్యా
 స్సాక్షాకాన్పక్రీడ్యర్తతే॥ ౫॥ సహజావాచ గార్హ్యాయ ఏవాయం
 వాయుపురుషఏతమేవాహం బ్రహ్మచాసఇతి సహజావాచాజాత
 శత్రుర్నమైతస్మిన్ సంవదిష్ఠాఇన్ద్రోవైకుణ్ఠోవరాజితాసీ నేతివా అహ
 మేతముపాసఇతిస యఏతమేవముపాస్తే దిష్టుర్వావరాజిష్టుర్భవత్యస్య
 తస్యకాయా॥ ౬॥ సహజావాచగార్హ్యాయ ఏవాయమగ్నోపురుషఏ
 తమేవాహం బ్రహ్మచాసఇతి సహజావాచాజాత శత్రుర్నమైత
 స్మిన్ సంవదిష్ఠావిషా సహీరితివాఅహమేత ముపాసఇతిస యఏతమేవ
 ముపాస్తే విషాసహీర్హభవతివిషాసహీర్హాస్యప్రజాభవతి॥ ౭॥ సహజా
 వాచగార్హ్యాయ ఏవాయమఘ్న పురుషఏతమేవాహం బ్రహ్మచాస
 ఇతి సహజావాచాజాత శత్రుర్న మైతస్మిన్ సంవదిష్ఠాః ప్రతిహవ
 ఇతివా అహమేతముపాసఇతిస యఏతమేవముపాస్తే ప్రతిహవగ్ హై
 వైసమువగచ్ఛతి నాప్రతి యావమథో ప్రతిహవో స్సాక్షాయతే॥ ౮॥ స
 హజావాచగార్హ్యాయఏవాయమాదర్శేపురుషఏతమేవాహంబ్రహ్మ
 చాసఇతిసహజావాచాజాత శత్రుర్నమైతస్మిన్ సంవదిష్ఠారోదిష్టురితి
 వాతహమేతముపాసఇతిసయఏతమేవముపాస్తేరోదిష్టుర్హవతిరోదిష్టు

ద్వాన్వయ ప్రజాభవత్యభోమైస్సన్నిగచ్ఛతి సర్వాన్స్తానతిరోచతే॥ ౯॥ స
 హేమావాచగార్గ్యో యపవాయంయంతం పశ్యచ్ఛక్తిమాదేత్యేతమే
 నాహంబ్రహ్మహేమావాచాసత్తతీసహేమావాచాజాతశశ్రుర్మామైతస్త్రిసంవ
 ద్విహామరితివాఅహమేతముపాసత్తతీసయఏతమేవముపాస్తేసర్వగ్నై
 వాస్త్విహోతిఆమురేణినైసంపురాకాలాత్పాస్మాదహోజహోతి॥ ౧౦॥ సహేమా
 వాచగార్గ్యోయపవాయదిక్షుపురుషవేతమేవాహంబ్రహ్మహేమావాచాసత్త
 తీసహేమావాచాజాతశశ్రుర్మామైతస్త్రిసంవదిష్టాద్వితీయోఽనపగత్త
 నా అహమేతముపాసత్తతీ సయఏతమేవ ముపాస్తే ద్వితీయవాహ
 భవతి నాస్తాన్తద్భిష్యతే॥ ౧౧॥ సహేమావాచగార్గ్యోయపవాయం
 ఛాయామయః పురుషేతమేవాహంబ్రహ్మహేమావాచాసత్తతీ సహేమా
 వాచాజాతశశ్రుర్మామైతస్త్రిసంవదిష్టాద్వితీయవా అహమేతముపా
 సత్తతీ సయ ఏతమేవ ముపాస్తే సర్వగ్నైవాస్త్విహోతిఆమురేణినైసం
 పురాకాలాన్త్యత్పురాగచ్ఛతి॥ ౧౨॥ సహేమావాచగార్గ్యోయ
 వాయ మాత్మేపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మహేమావాచాసత్తతీ సహే
 మావాచాజాతశశ్రుర్మామైతస్త్రిసంవదిష్టా అస్త్విహోతివా అహమేతము
 పాసత్తతీ సయ ఏతమేవ ముపాస్తే అస్త్విహోతివా భవత్యాద్విత్త
 హస్యప్రజా భవతి సహదోష్టిమాసగార్గ్యః॥ ౧౩॥ సహేమా
 వాచాజాతశశ్రురేతావన్నాత్త్యేతావద్భీతస్తేతావతాపదితం భ
 తీసహేమావాచగార్గ్య ఉపత్వాయాసీత్॥ ౧౪॥ సహేమావాచాజా
 తశశ్రుప్రతిలోమం వైతద్వద్భాగ్మూలంకుమ్రేణముపేయాన్యగ్రీహ్యవే
 వమ్యతీతి వ్యేవత్వాజ్ఞాపయిష్యాదిగోతం పాసావాదాయోద్భిష్టా
 హపురుషగోమ ప్రమాజన్మనుస్తమైవైర్నావభిరాహవగ్రయాం చక్రి
 హన్యాద్ధరవాసః సోమరాజన్నితీ సహోద్భిష్టారం పాసేనాపేషం బో
 యాంచకారసహేమాత్తథా॥ ౧౫॥ సహేమావాచాజాతశశ్రుర్వై
 వవేతత్సుప్తే భూద్వేవపక్షానిమయః పురుషస్తేవతీదాభూతి
 ఏతదాగాదితమహానిమేనేగార్గ్యః॥ ౧౬॥ సహేమావాచాజాతశశ్రు

తైత్తిరీయవర్ణనమునకుఁ బ్రాణానామవిజ్ఞానేన విజ్ఞానమనాదాయ యపమో నైర్వృణయ ఆకాశస్తస్మిన్భౌ
 వేతానియదా శృణోత్యథహై తత్పురుషః స్వపితనాన తస్యహీత పవ
 ప్రాణాభవతి శృహీతావాక్ శృహీతంచతుర్మహీతగ్ శ్రోత్రస్యహీ
 తమనః ॥ ౧౭ ॥ సయతైత్తిరగన్వేష్యయావరతి సహస్యలోకా ప్రమ
 గావన హా రాజోభవత్యులేవనహా బ్రాహ్మణ ఉలేవోచ్ఛావచం నగ
 చ్ఛ్రీసయథా వహారాజో జానపదాగ్ శృహీత్వా స్వేదనపరేయథా
 కానంపరివర్తత పవమేవైవ పరత్పూర్ణాగ్ శృహీత్వా స్వేదీరీలేయ
 థాకామంపరివర్తత ॥ ౧౮ ॥ ఆకాయదామమప్రోభవతి యదానకస్యచన
 పేహిసానామనాద్యోద్వాపస్తతి సహస్రాణిపృథక్యానుర్పిత తనధి
 ప్రాప్త్య వైతాళిః ప్రశ్యవస్సప్యచిరీతిగేశే సేవయథామూలో వాపహారా
 దోవానుహా బ్రాహ్మణోవాగ్మీషూ మానస్తప్యగ్ త్వాశయోనై వమివై
 చరతే ॥ ౧౯ ॥ స సభోగ్ధవాధి క్షువోద్ధ రేద్యధాగ్మీః క్షుద్రా
 ష్మ్యోగ్ధాభ్యుత్థరీత్యేవ మేవాన్తాదగ్నిః సర్వేప్రాణాన్సత్వే లో
 కాన్సత్వే దేవాన్సర్వాణి గూఠానిభ్యచరన్తి తస్యోపకషన్త్యసృప్య స
 గ్య మితిప్రాణానై సగ్యం లేహమేవకన్యమ్ ॥ ౨౦ ॥ ఇతిప్రథమబ్రాహ్మ
 ణమ్

యోహవైశిఖర్ సాధానక సత్రత్యా ధానగ్ సహూగ్ స
 వాసం వెగస్తప్తహర్షిషతో భ్రాతృబ్రాహ్మణవరుణధి । అనఃవాప శివ
 ర్యోయంవశ్యమః ప్రాణస్తస్యేదమేవాధానమిదం ప్రత్యాధానం ప్రా
 ణః స్థానాన్నందాహ ॥ ౧ ॥ తమేతాఃసప్తాపీతయ ఉపనిష్ఠనైగద్యాఇ
 మా అక్షుష్టహిన్యో రాజమిన్యాధిలేనగ్ సుద్రోన్వాయంతైః ధయా
 అక్షుష్టావస్తాభిః పద్మకోయోగిరినికాత యాదిత్యోయిత్యుత్తం సేవా
 స్త్యేమృచ్ఛన్తేసేవోద్ధరియేనం వర్తవ్యావృత్తివ్యన్తాయంతైః ద్యౌయ
 త్తరయానాస్యాన్తం ధీయలేయపవం వేద ॥ ౨ ॥ తదేషన్తోకోభవతిఅ
 రావృత్తిలక్షమసోద్ధర్మబుద్ధి ప్రప్రస్థితోహితం విశ్వరూపం,తస్యస

త ఋషయః సప్తతీరేవాఽష్టమీ బ్రహ్మణానందిదానేతి అర్వాస్థిల
శ్వమన ఊర్ధ్వబుగ్న ఇతీదంతద్భిరవచహ్యర్వాస్థిలశ్వమన ఊర్ధ్వబు
గ్నస్తప్తిస్యశోనిహితం విశ్వరూతమితి ప్రాణావై యశోనిహితం విశ్వ
రూపం ప్రాణానేతదాహతస్య సతఋషయః సప్తతీరభిః ప్రాణానా
ఋషయః ప్రాణానేతదాహగ్నాష్టమీ బ్రహ్మణానందిదానేతి వాగ్మ్య
ప్రమీ బ్రహ్మణానందితైః ౩॥ ఇమా నేవగౌతమభరణ్వాతా వయమేవ
గౌతమోయం భరద్వాజఇమావేవ విశ్వమిత్రవసుదగ్ని అయమేవ వి
శ్వమిత్రోయంజనుదగ్నిరిమా నేవ వసిష్ఠః శ్వపావయమేవవసిష్ఠాయు
కిస్యపోవాగేవాత్రిర్వాచాహ్యన్న మద్యతే ౭ బ్రహ్మవై నామైత్యు వ
త్రోతితర్పస్యత్రాభవతి సర్వచస్యాన్నంభవతియిదివంచేద ఇతిద్వివి
యంబ్రాహ్మణం॥

దేవావబ్రహ్మణో యాపేమూర్తః చైవామూర్తంచగుర్భ్యు
చాన్మృతంచ స్థిరుంచ యచ్ఛసచ్ఛత్యచ్ఛః ౧॥ తతేతన్నూర్తం యదస్య
ద్వాయోశ్చైవరితౌ చైవతత్తత్త్యమేతద్భిర మేతద్భిర్విశ్వేతస్య
మూర్తస్యైతస్య మర్త్యస్యైతస్య స్థితస్యైతస్యవగ ఏవరసాయచ్యు
తవతిసహోహ్యోషరసః ౨॥ అథామూర్తంచాయుశ్చాన్మృతంచైతదన్మృ
తమేతద్యదేత త్యైవైతస్యైతస్యామూర్తస్యైతస్యమృతస్యైతస్య ఏవ
తస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్య
దైవతం ౩॥ అథాధ్యాత్మమిదమేవమూర్తంయదస్య త్ప్రాణాద్భయశ్చ
యమస్తరాత్సద్వాకాశఏతత్తత్త్యమేతద్భిరమేతద్భిర్విశ్వేతస్య మూ
ర్తస్యైతస్య మర్త్యస్యైతస్యస్థితస్యైతస్యవగ ఏవరసాయచ్యుతః ౪॥
అథామూర్తంప్రాణశ్చ యశ్చాయమస్తరాత్సద్వా
కాశ ఏతదన్మృతమేతద్యదేద త్యైవైతస్యైతస్యామూర్తస్యైతస్య మృ
తస్యైతస్య యతవతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్యైతస్య
స్యోహ్యోషరసః ౫॥ తస్యచైతస్య పురుషస్య గూఢం యథా మాహ

రజనంవాసాయథా పాణ్డ్యవికం యథస్త్రగోషా యథాఽగ్నిర్విర్య
భాపుణ్డరీకం । యథాసకృద్విష్యత్తగ్ సకృద్విష్యత్తైవహవా ఆస్యశ్రీ
ర్భువతి యవవం వేదాథాత ఆదేశోనేతినేతి । సహ్యతస్మాదితీత్యస్య
స్మరమస్త్యథ నామధేయగ్ సగ్యస్యచిత్తమితి ప్రాణావైసత్యం తేషా
మేవసత్యం ॥ ౬ ॥ ఇతిశ్మరీయ బ్రాహ్మణం ॥

మైత్రేయ్యాదిహివాచయార్థాద్ధవల్యోక్తద్యాస్యస్వా ఆరేహ
నస్తాత్ స్థానాదప్తిహస్తతే నయాకాత్యాయవ్యాఽస్తంకిరవానే
తి ॥ ౧ ॥ సాహివాచమైత్రేయ్యా । యన్నుచిత్రయంభగోః సర్వాపు
ణ్డీతితైనప్రాణాస్యాదిభిః తేనామృతాస్యాదితి నేతి హివాచ
యార్థవల్యోక్తయైవోపకరణవశాం జపితంతతైవ తేజవిరిగ్ స్వా
దిచ్యుతత్యస్యనువాకాత్తి విత్తేనేతి ॥ ౨ ॥ సాహివాచ మైత్రేయ్యా
యేనాహం వామృతాస్యాం కిమహంలేనకుర్యాం యదేవభగవాకవే
దితేవమైత్రేయ్యాదితి ॥ ౩ ॥ సహివాచయార్థవల్యోః ప్రియా బతా
కేనానతి ప్రియంభావసమహ్యస్యవ్యాభ్యాస్యామితే వ్యాచితౌగస్య
ను మేదిధ్యాపస్యతి ॥ ౪ ॥ సహివాచసవాఆరేపత్యుః కామాయవ
తి ప్రియో భవత్యాత్మనస్తుకామాయవతిః ప్రియోభవతినవా ఆరే జా
యమైకామాయజాయా ప్రియోభవత్యాత్మనస్తుకామాయ జాయా
ప్రియోభవతి । సవాఆరేపుత్రాణాంకామాయపుత్రాః ప్రియోభవవ్యా
త్మనస్తుకామాయపుత్రాః ప్రియోభవన్తి । సవాఆరేవి తస్యకామాయ
త్తంప్రియంభవత్యాత్మనస్తుకామాయవత్తం ప్రియంభవతి । సవా ఆ
రేబ్రహ్మణః కామాయబ్రహ్మప్రియం భవత్యాత్మనస్తుకామాయబ్రహ్మ
ప్రియోభవతి । సవాఆరేకుశ్రస్య కామాయకుశ్రం ప్రియంభవత్యాత్మ
నస్తుకామాయకుశ్రంప్రియం భవతి । సవాఆరేలోకానాంకామాయలో
కాః ప్రియోభవవ్యాత్మనస్తు కామాయలోకాఃప్రియోభవన్తి । సవా ఆ
రేదేవానాంకామాయదేవాః ప్రియోభవవ్యాత్మనస్తుకామాయదేవాః
ప్రియోభవన్తి । సవాఆరేఘాతానాం కాయాయఘాతాని ప్రియాన

భవన్త్యాత్మనస్తుకామాయ భూతాని ప్రియానిభవన్తి। ననాతరే సర్వస్య
 కామాయ సర్వం ప్రియంభవత్పాత్మనస్తు కామాయ సర్వం ప్రియంభ
 వత్పాత్మావాతరేద్రక్ష్యవ్యః శ్రోతవ్యోనుస్తవ్యోనిధిభ్యాసిరివ్యోమైత్రే
 య్యాత్మమోహా అరెదర్మనేనశ్రవణేన మత్పాదజ్ఞానేనేదగ్ సర్వంవిది
 తం॥ ౫॥ బ్రహ్మతంపరాదాద్యోన్యత్రాత్మనోబ్రహ్మవేదక్షుత్రతం పరా
 దాద్యోన్యత్రాత్మనః క్షుత్రంవేదలోకాస్తం పరాదర్యోన్యత్రాత్మమో
 లోకాన్వేద దేవాస్తం పరాదర్యోన్యత్రాత్మనోదేవాన్వేద భూతాని
 తం పరాదర్యోన్యత్రాత్మనోభూతాని వేదసర్వస్తం పరాదాద్యోన్య
 త్రాత్మనః సర్వంవేదేదం బ్రహ్మేదంక్షుత్రమిమేలోకాగ్మిదేవాగ్మిమాని
 భూతానీదగ్ సర్వంయదయమాత్మా॥ ౬॥ సయథావస్తుభేద్దన్యమాన
 స్య నబావ్యుచ్ఛిష్టా శక్నుయాన్ద్రహణాయవస్తుభేస్తుగ్రహణేనవస్తు
 భ్యాఘాతస్యవాశబ్దోగృహీతః॥ ౭॥ సయథాశబ్దస్యక్నాయమానస్య న
 బావ్యుచ్ఛిష్టా శక్నుయాన్ద్రహణాయశబ్దస్యకుగ్రహణేన శంఖత్మ
 స్యవాశబ్దోగృహీతః॥ ౮॥ సయథాపీణమైవాద్యమానామైన బావ్యుచ్ఛ
 ష్టా శక్నుయాన్ద్రహణాయపీణమైకుగ్రహణేనపీణావాదస్యవాశబ్దో
 గృహీతః॥ ౯॥ సయథాద్వైరభాగ్నేరభ్యాహితాత్పుకథామా విశ్వర
 ద్వైవంవా అరెస్యన హతోభూతస్యశక్నోమెరిద్యద్భక్నోదో యస
 ర్వేదః సానువేదోఽభర్వాగ్నిరసత్తిహవః పురాణం విద్యా ఉపనిషద
 శ్లోకః సూత్రాణ్యనువ్యాఖ్యానాని వ్యాఖ్యానాన్యమైతైతాని సర్వా
 ణిశక్నోసితాః॥ ౧౦॥ సయథాసర్వాసానువాగ్ సముద్ర ఏకాయన మె
 వగ్ సర్వేషాగ్ సుర్వానాన్వశేకాయనమెవగ్ సర్వేషాగ్ రసానా
 జితైవాకాయనమెవగ్ సర్వేషాగ్ గంధానాగ్ వాసితైకాయన మెవ
 గ్ సర్వేషాగ్ దూపాణాంచయురేకాయనమెవగ్ సర్వేషాగ్ శబ్దా
 నాగ్ శ్రోత్రమైకాయనమెవగ్ సర్వేషాగ్ పరికల్పానాగ్ మన ఏకా
 యనమెవగ్ సర్వాపాగ్ విద్యానాగ్ హృదయమైకాయనమెవగ్ సర్వే
 షాగ్ కర్మణాగ్ హస్తావేకాయనమెవగ్ సర్వేషామానందానా ముపన్

ఏకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ ఏనర్థాణాగ్ పాయురే కాయనమేవగ్
సర్వేషామధ్యనాగ్ పాదావేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ వేదానాగ్
వాగేకాయనం॥ ౧౧॥ సయథానైష్ఠవఖిల్యఉదకైస్తాస్తడదక మేవాను
జీయేతనమాస్యగ్గ్రహణాయేవస్యాత్ యతోయత స్త్వాద దీతలవణ
మైత్రేవంవా అరణ్యం మహాకూఠమన న్తమపారం విజ్ఞానఘనసవప్రతే
భ్యోఘాతేభ్యః సముత్థాయతాన్యేవానుజీనశ్యతిసప్రత్యసంజ్ఞాస్తీత్యరే
బ్రహ్మీతిపౌలూవాచయాజ్ఞవల్క్యః॥ ౧౨॥ పాపూవాచ మైత్రే
యైత్రే ఏమాధగవానమూముహన్నప్రత్యసంజ్ఞాస్తీతి సపౌలూవాచ
యాజ్ఞవల్క్యసవా అరే హంమోహం బ్రహ్మ్యలంవా అరణ్యం వి
జ్ఞానాయ॥ ౧౩॥ యగ్నిహిదైవతమివభవతి తదితర ఇతరంవశ్యతీతదిత
త ఇతరంజిఘ్రితదితర ఇతరగ్ శృణోతదితర ఇతర మభివదతి తదితర
ఇతరంమనుతేతదితర ఇతరం విజానాతి యత్రవా అస్య సర్వ మాత్మై
వాభూత్తతేనకంబఘ్రితతేనకంపశ్యేత్తతేనకగ్ శృణుయాత్త
తేనకమభివదేత్తతేనకం మన్వీతతతేనకం విజానీయాత్ యే
నేవగ్ సర్వం విజానాతితంకేనవిజానీయాత్ విజ్ఞాతారమరేకేనవిజా
నీయాదితి॥ ౧౪॥ ఇతిచతుర్థబ్రాహ్మణం॥

ఇత్యంపృథివీ సర్వేషాంభూతానాం మధ్యస్యైపునీత్యైసర్వా
ణి భూతానిమథుయశ్చాయమస్యాం పృథివ్యాం తేజోమయోఽమృత
మయః పురుషోయశ్చాయ మధ్యాత్మగ్ శారీర స్తేజోమయోఽమృత
మయః పురుషోఽయమేవసయోయమాత్మై దమమృత మిదం బ్రహ్మై
దగ్ సర్వం॥ ౧॥ ఇమాఅపస్సర్వేషాం భూతానాం మధ్వాసా మపా
గ్ సర్వాణిభూతాని మథుయశ్చాయ మాస్యపు తేజోమయోఽమృ
తమయః పురుషోయశ్చాయ మధ్యాత్మగ్ రైతనస్తేజోమయోఽమృ
తమయః పురుషోఽయమేవసయోయమాత్మైదమమృతమిదం బ్రహ్మై
దగ్ సర్వం॥ ౨॥ ఆయుమగ్నిస్సర్వేషాంభూతానాం మధ్యస్యాగ్నేః స

ర్వాణి భూతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్నగ్నా లేజోమయోఽమృతమ
 యః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మం వాక్త్రయస్తైజోమయోఽమృతమ
 యః పురుషోఽయమేవసయోయమాత్మైరమమృతమిదంబ్రహ్మైర్దగ్ సర్వం॥ ౩॥ ఆయం వాయుస్సర్వేషాం భూతానాం మధ్యస్య వాయోః స
 ర్వాణి భూతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్వాయా లేజోమయోఽమృతమ
 యః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మం ప్రాణస్తైజోమయోఽమృతమయః
 పురుషోఽయమేవసయో యమాత్మైరమమృతమిదంబ్రహ్మైర్దగ్ సర్వం॥
 ౪॥ ఆయమాదిత్యస్సర్వేషాం భూతానాం మధ్యస్య దిత్యస్య సర్వాణి
 భూతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్వాదిత్యే లేజోమయోఽమృతమయః
 పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మం చాక్షుషస్తైజోమయోఽమృతమయః పురు
 షోఽయమేవసయోయమాత్మైరమమృతమిదంబ్రహ్మైర్దగ్ సర్వం॥ ౫॥
 ఇమాదిత్యస్సర్వేషాం భూతానాం మధ్యస్య దిత్యగ్ సర్వాణి భూ
 తాని మధుయశ్చాయమాసుదిక్షు లేజోమయోఽమృతమయః పురుషో
 యశ్చాయమధ్యాత్మం క్రౌఢః పాతి సతతఃస్తైజోమయోఽమృతమ
 యః పురుషోఽయమేవసయోయమాత్మైరమమృతమిదంబ్రహ్మైర్దగ్ సర్వ
 మ్ ॥ ౬॥ ఆయం చంద్రస్సర్వేషాం భూతానాం మధ్యస్య చంద్రస్య సర్వా
 ణి భూతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్చంద్రే లేజోమయోఽమృతమయః
 పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మం మానసస్తైజోమయోఽమృతమయః పు
 రుషోఽయమేవసయో యమాత్మైరమమృతమిదంబ్రహ్మైర్దగ్ సర్వం॥ ౭॥
 ఇయం దివ్యగ్నస్సర్వేషాం భూతానాం మధ్యస్య దివ్యగ్నే సర్వాణి భూతా
 ని మధుయశ్చాయమస్యాం దివ్యగ్ లేజోమయోఽమృతమయః పురుషో
 యశ్చాయమధ్యాత్మం వైజస్వస్తైజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽ
 యమేవసయోయమాత్మైరమమృతమిదంబ్రహ్మైర్దగ్ సర్వం॥ ౮॥ ఆయ
 గ్ ప్రసయిన్నః సర్వేషాం భూతానాం మధ్యస్య ప్రసయిన్నః స
 ర్వాణి భూతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్ ప్రసయిన్నో లేజోమయోఽమృ
 తమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మం వాల్దస్సోవరస్తైజోమయోఽ
 మృతమయః పురుషో యమేవసయోయమాత్మైరమమృతమిదంబ్రహ్మై

౫౬ సర్వమ్ || ౯ || అయ నూ కాశస్సర్వేషాం భూతానాం మధ్యస్యా
 కాశస్య సర్వాణి భూతాని న భుయశ్చయ వస్త్రిన్నాకాశే శబ్దో మ
 యోఽన్యగ్రహయః పురుషో యశ్చయ మధ్యాక్షగ్ హృద్యా కాశ
 స్త్వోమయోఽన్యగ్రహయః పురుషో య మేవ సయో యమాత్మైక
 మన్యగ్రమిది బ్రహ్మైవగ్ సర్వం || ౧౦ || అయంధర్మస్సర్వేషాం భూతా
 నాం మధ్యస్యభగ్మస్య సర్వాణి భూతాని న భుయశ్చయ వస్త్రిన్ధర్మై
 త్వోమయోఽన్యగ్రహయః పురుషో యశ్చయ మధ్యాక్షం ధా
 ర్మ్యైవోమయోఽన్యగ్రహయః పురుషో య మేవ సయో యమాత్మైక
 మన్యగ్రమిది బ్రహ్మైవగ్ సర్వం || ౧౧ || ఇహ సర్వం సర్వేషాం భూతా
 నాం మధ్యస్యసర్వస్య సర్వాణి భూతాని వేద మశ్చయ వస్త్రిన్సర్వే
 త్వోమయోఽన్యగ్రహయః పురుషో యశ్చయ మధ్యాక్షగ్ సాత్వైస్తే
 త్వోమయోఽన్యగ్రహయః పురుషో య మేవ సయో యమాత్మైక మన్య
 గ్రమిది బ్రహ్మైవగ్ సర్వం || ౧౨ || ఇహిహామిదుగ్ సర్వేషాం భూతా
 నాం మధ్యస్యమామిదుస్య సర్వాణి భూతాని న భుయశ్చయ వస్త్రిన్మా
 మిషలేవోమయోఽన్యగ్రహయః పురుషో యశ్చయ మధ్యాక్షం మా
 మిదు త్వోమయోఽన్యగ్రహయః పురుషో య మేవ సయో యమా
 త్మైక మన్యగ్రమిది బ్రహ్మైవగ్ సర్వం || ౧౩ || అయమాత్మ సర్వేషాం భూ
 తానాం మధ్యస్యాత్మసః సర్వాణి భూతాని న భుయశ్చయ వస్త్రిన్నా
 త్వైవోమయోఽన్యగ్రహయః పురుషో యశ్చయ మధ్యాక్షం మా
 త్వోమయోఽన్యగ్రహయః పురుషో య మేవ సయో యమాత్మైక మన్యగ్రమిది
 బ్రహ్మైవగ్ సర్వం || ౧౪ || సేవాలయమాత్మా సర్వేషాం భూతానామిది
 హి సర్వేషాం భూతానాం రాజాధిప్యధారక నాభోచరిక సేవాచా
 రు సర్వసమన్వితా ఏవమేవాత్మివాత్మ్యసర్వైప్రాణాన్సర్వైలోకా
 న్సర్వైదేవాన్సర్వాణి భూతాని సర్వవరతలగ్నానస్సమన్వితాః || ౧౫ ||
 ఇహైవగ్మమిదుమధ్యక్షాధర్మయోగ్యైశ్చా మువాచతదేతద్వపిఃపశ్యన్నై
 వోచత్ తద్వాసరావనశ్చేదగ్ సత్త్విమాంసమగ్నోమిదస్యమిదస్య

ష్టిం దధ్యచ్ఛహయన్తథ్వాథర్వణో వామశ్వస్య శీర్ష్ణా ప్రయదీ మువా
 చేతి॥ ౧౬॥ ఇదంవై తన్మధుదధ్యచ్ఛాథర్వణోశ్వీభ్యామువాచ తదేతద్దృషిః
 పశ్యన్నవోచత్ ఆథర్వణాయాశ్వినా దధీచేష్ట్యగ్ శిరః ప్రత్యైగ్రయ
 తం । సవాంమధుప్రవోచ దృతాయా త్వాప్త్రియద్వప్రావపి కక్త్యం
 వామితి॥ ౧౭॥ ఇదంవై తన్మధుదధ్యచ్ఛాథర్వణోశ్వీభ్యామువాచ త దేత
 దృషిః పశ్యన్నవోచత్ పురశ్చక్రేద్విపదః పురశ్చక్రేచతుష్పదః । పురః
 సవక్షీభూత్వాపురః పురుష ఆవిశదిసేవా అయం పురుషః సర్వాసు
 పూర్నుపురిశయోనై నెనకించనానావృతంనైనేన కించనాసంవృతం॥ ౧౮॥
 ఇదంవై తన్మధుదధ్యచ్ఛాథర్వణోశ్వీభ్యాము వాచతదేతద్దృషిః పశ్యన్న
 వోచత్ దూవగ్ దూవంప్రతిదూవో బభూవ తదస్య దూవం ప్రతిదక్ష
 ణాయ । ఇద్ద్రోమాయాభిఃపురుదూవశ్చయతే యుక్తాహ్యస్యహరః ।
 శతాదశేతి అయంవైచరయో2 యంవైదశచ సహస్రాణి బహూని
 చానవ్రాచ తదేతద్దృష్త్వోచార్వమన పరమన వ్రతమబ్రాహ్మమయమా
 త్సాబ్రహ్మసర్వాసుభూతిత్వమకాసనం॥ ౧౯॥ ఇతిపంచమోబ్రాహ్మణ్యః ।

అథవగ్ శః పాతిమామ్యో గోపవనాన్తావవనః పాతిమామ్యో
 తిమామ్యోగోపవనాన్తావవనః కాశికాలోకః । గోదీన్యా లోకాద్భ్యః
 శాండిల్యాచ్చాండిల్యః కాశికాచ్చగౌతమాచ్చగౌతమః । ౧ । అగ్నివే
 శ్యాదగ్నివేశ్యః శాండిల్యాచ్చానభిష్టాతాచ్చానభిష్టాతానభిష్టాతా
 దానభిష్టాతా ఆనభిష్టాతా దానభిష్టాతో గౌతమాన్తాతమః । ప్రైథవి
 ప్రాదీనయోగ్యాభ్యాగ్ ప్రైథవిప్రాదీనయోగ్యా పారాశర్యాత్పారా
 శర్యోభారద్వాజా ద్భారద్వాజోభారద్వాజాచ్చ గౌతమాచ్చ గౌ
 తమో భారద్వాజాద్భారద్వాజః పారాశర్యాత్పారాశర్యోబైజవాపా
 యవాద్వైజవాపాయనః కాశికాయనేకాశికాయని॥ ౨॥ ఘృత కాశి
 కాద్ఘృతకాశికః పారాశర్యాత్పారాశర్యాయనిః పారా శ
 ర్యాత్పారాశర్యో బాహు కన్యజ్జారుకన్యజ్జ ఆమరాణా యద్భయా

హా చాసురాయణస్త్రైవశేస్త్రైవశిరాపజన్తవేరావ జన్తని రాసు రే
 హసురిర్భారద్వాకా ద్భారత్యాజ అత్రేయాదా త్రేయోమాణైర్వా
 ఙ్గైతమాద్ధాతమోగౌతమాద్ధాత మోవాతస్యి ద్వాత్స్యః కాణ్డీల్యా
 ద్భాన్డీల్యః తైశోర్యాతాః ప్యాతైః శోర్యః కాప్యః కుమార హరితా
 శః మారహరితో గాలవాగ్దాలవోపదగ్భీ కాణ్డీన్యాద్విదగ్భీ కాణ్డీన్యో
 దత్సినపాతోబాభ్రీవాద్వత్సినపాద్బాభ్రీవః పశసానిథరా త్పథాసేసి
 థరోఽయాప్యాచాగ్గీరపాదయాస్యఅగ్గీరసఅభూతెత్త్వప్త్రీదా భూతి
 త్త్వప్త్రీవిశ్వయాపాత్త్వప్త్రీ ద్విశ్వయాపత్త్వప్త్రీ శ్వీభ్యామశ్వినా
 ప్త్రీవ అధర్వణాద్ధర్వణాధర్వణో ధర్వణో దైవాదధర్వా దైవో మృ
 త్యోః ప్రాధ్వగ్ సనాత్ప్రమృత్యోఃప్రాధ్వగ్ సనః ప్రధ్వగ్ సనాత్ప్రధ్వగ్
 సనపః యుషే రేకయుషిర్విప్రదితైర్వి ప్రదితైర్వ్యప్తైర్వ్యప్తీ సునా
 రోః సనారుస్సనాతనాత్సనాతన స్సనకా త్సనకః పరమేష్ఠినః పరమేష్ఠీ
 లత్త్వణో బ్రహ్మవ్యయమ్భుబ్రహ్మనేనమః ఇతివత్సంబ్రాహ్మణం ।

ఇతిబృహదారణ్యకే - చతుర్థాధ్యాయస్సమాప్తః.

హ రిః ఓం త గ్న వ్.

శ్రీసురుభ్యోనమః.

పశ్చిమాధ్యాయే - ప్రథమబ్రాహ్మణమ్.

హరిఃఓమ్ జనమోహనై దేవేభ్యో బహుదక్షిణేనయజ్ఞేనేజేత
 త్రహకురుపాభ్యాలానాం బ్రాహ్మణా అభినమేతాబహుళై ప్రసృహ
 జనః స్యవై దేహస్యవిజిజ్ఞానా బహువక్స్విదేహం బ్రాహ్మణానా మి

మాచాన తమ ఇతి సమాగవాగ్ నహస్రహవరురోధ దశదశపాదా ఏతై
 స్యాః శృణ్వయో రాబద్ధాబధూవుః॥ ౧॥ తాన్వోవాచ బ్రాహ్మణా భగ
 వ్తోయోవో బ్రహ్మిన్యః స్వపితాగాఢదఃశామితి॥ లేహ బ్రాహ్మణానదధ
 షరథహయాజ్ఞవల్క్యః స్వమేవ బ్రహ్మచారిణమువానై తాస్సోమ్యోః
 జపాను శ్రవణితి తాహూదాచ కార లేహ బ్రాహ్మణాశ్చ స్రుధుఃకథ
 నో బ్రహ్మిన్యో బ్రవీతేత్యథహ జనకస్య వై దేహస్య హూతాశ్వలోః
 ధూవనహైనం వద్రవభత్వం మఖిలునో యాజ్ఞవల్క్య బ్రహ్మిన్యోసే ॥
 ఇతి సహూవాచనమోవయం బ్రహ్మిన్యాయకర్షోగో కామా ఏవ
 యగ్ ప్రతితిగ్ హతతపవద్రస్తునదేహూతాశ్వలః ॥ ౩॥ యా
 జ్ఞవల్క్యేతి హూవాచయదిదగ్ సర్వం నృత్యవాత్సగ్ సర్వం నృత్య
 వాభివన్నంకేన యజమా నో నృత్యోరా ప్రేమతిముద్యత ఇతి హూ
 త్వోజాగ్ని నావాచావాన్వైయజ్ఞస్య హూతాతద్యేయం వాక్య
 యమగ్నిస్సహూతా సముక్తిస్సాతిముక్తిః ॥ ౪॥ యాజ్ఞవల్క్యే
 హూవాచయదిదగ్ సర్వం హూతాత్రాభ్యా మాత్సగ్ సర్వం
 హూతాత్రాభ్యామభివన్నంకేన యజమా నో హూదాగి యోగా
 ప్రేమతిముద్యత ఇత్యధ్యన్యగర్విజాచతుషా దిత్యేనచతురై వ్యయ
 స్యా ధ్యన్యస్తద్యదిదం చ కుస్సోపావాదిత్యః సాధ్యన్యస్సముక్తిస్సా
 తిముక్తిః ॥ ౫॥ యాజ్ఞవల్క్యేతి హూవాచయదిదగ్ సర్వం పూర్వ
 తోపరపతౌభ్యామాత్సగ్ సర్వం పూర్వపతౌపరపతౌభ్యామభివన్నంకే
 నయజమానః పూర్వపతౌపరపతౌయో రా స్వీమతిముద్యత ఇన్యగ్నాగ్రి
 ర్విజావాయువాపానైసప్రాణోవై యజ్ఞస్యోగ్నాతాతవ్యోయప్రాణ
 స్సవాయుస్సప్రాణాతానముక్తిస్సాతిముక్తిః ॥ ౬॥ యాజ్ఞవల్క్యేతి హూ
 వాచయదిదం వరితమనారణ్యం మివశేనాకమేనయజమానః స్వ
 గ్గంలోకమాక్రమతఇతి బ్రహ్మగర్విజామనసా చంద్రోగి నువోవైయ
 జ్ఞస్యబ్రహ్మతద్యదిదం నునస్సోపాదస్త్రస్సబ్రహ్మనముక్తిస్సాతిముక్తిః
 త్యతిమోతౌ లకసప్సరః ॥ ౭॥ యాజ్ఞవల్క్యేతి హూవాచ కతిథిర

యమద్యస్మిన్ తాస్మిన్ సజ్జై కరిష్యతీతి తిస్యభిరితి కతమాస్తాస్మిన్ ఇతి
 పురోనువాక్యాద యాజ్ఞాచ శస్త్రైవ చ తృతీయా కింతాభిర్జజయతీతి
 యతిః సంచేదం ప్రాణభృదితి ॥ ౭ ॥ యాజ్ఞవల్క్యేతి హివాచ కత్యయను
 ద్యావశ్చయ్యురిస్తిస్యజ్ఞ ఆహుతీస్తోష్య తీతితిస్ ఇతి కతమాస్తాస్మిన్ ఇతి
 యాహుతా ఉజ్వలంత యాహుతా అతినేదస్తేయాహుతా అధి శేర
 గతవాభిర్జయతీతియాహుతా ఉజ్వలంతదేవలోక మేవ తాభిర్జయతీ
 ద్యుతి ఇవహిదేవలోకాయాహుతా అతినేదంతే పితృలోక మేవతా
 భిర్జయత్యేవహిపితృలోకాయాహుతా అధి శేరగే మనుష్య లోక మే
 వ తాభిర్జయత్యధ ఇవహిమనుష్యలోకః ॥ ౮ ॥ యాజ్ఞవల్క్యేతి హివా
 చ కతిభిరయమద్య బ్రహ్మగృహం దక్షిణలో దేవతాభిర్లోపాయతీ
 త్యుతి యేతి కతమాస్తాస్మిన్ తేనవేవేత్యనన్తా వైమనోనన్తా శ్వేదేవా అ
 స్తే మేవసతేనలోకంజయతి ॥ ౯ ॥ యాజ్ఞవల్క్యేతి హివాచ కత్య
 యమద్యోగ్ధాతాస్మిన్ యజ్ఞేస్తాత్రియాస్తోమ్యగీతిస్ ఇతి కతమాస్తాస్మి
 న్ ఇతి పురోను వాక్యాద యాజ్ఞాచ శస్త్రైవ చ తృతీయా కత మాస్తా
 యా ఆధ్యాత్మయగిప్రాణ ఏవపురోను వాక్యాఽ పావో యాజ్ఞా
 వ్యావశ్చస్యా కింతాభిర్జయతీతి పృథివీలోక మేవపురోను వాక్యయాజ
 స్యైవ దక్షిణలోకం యాజ్ఞయా ద్యులోక శస్త్రయా తతోహ హివా
 తాశ్వలఉవరతాను ఇతి ప్రథమం బ్రాహ్మణం

అథ హైనంజారతాకరవ ఆర్తభాగః పత్రచ్చయన్త వల్క్యేతి
 హివాచ కతిగ్రహః కత్యగ్రహః ఇతి । అష్టైగ్రహా అష్టాపితి గ్రహః ఇతి
 ఏవతి స్టైగ్రహః అష్టాకతిగ్రహః కతమేతి ఇతి ॥ ౧౦ ॥ ప్రాణోవైగ్రహ
 స్సోపానేనాతిగ్రాహణ్యహీతోఽ పావేనహి గర్భాజిన్ముతి ॥ ౧ ॥
 వాగైగ్రహః సహమ్నాతి గ్రాహణ్యహీతో వాచాహి సామాన్య
 భివదతి ॥ ౩ ॥ జహ్యవైగ్రహః సరిసేనాతిగ్రాహణ్యహీతో జహ్వయా
 హిరసాన్యవానాతి ॥ ౪ ॥ చక్షురైగ్రహః సమాపేనాతిగ్రాహణ్య

హితశ్చక్షుషాహి దూపాణవశ్యతి॥ ౫॥ శ్రోత్రంవై గ్రహస్థ శక్తేన
 గ్రాహణశ్చహితః శ్రోత్రేణహితక్షాణ శృణోతి॥ ౬॥ మనోవై గ్రః
 స్థకామేనాతిగ్రాహణ శృహితో మనసాహికామా కామయతే॥
 హస్తావై గ్రహస్సకర్తృణాతి గ్రాహణ శృహితో హస్తాభ్యాగ్ హి
 ర్మకరోతి॥ ౭॥ త్వవై గ్రహఃపన్నభేనాతిగ్రాహణ శృహితస్త
 హి స్పర్శాన్వేదయత ఇత్యేతేష్టాగ్రహఅష్టవతిగ్రహః॥ ౮॥ యా
 వశ్శ్రోతిహూవాచ యదిదగ్ సర్వంమృత్యోరన్నం కాస్యిత్సా
 వశా యస్యామృత్యురన్న మిత్వస్మిన్వైమృత్యుఃసోపానున్న మప
 మృత్యుఃకంజయతి॥ ౧౦॥ యాజ్ఞవల్క్యేగిహూవాచయత్రాయం
 చషోమియత ఉచస్తాత్పత్రిణః క్రామవ్యూహా ౩ నేతినేతిహూ
 వాచ యాజ్ఞవల్క్యత్రైవివచమవనీయవైసఉచ్చయిత్యాత్మా
 త్యాత్మాతోమృతశ్చేతే॥ ౧౧॥ యాజ్ఞవల్క్యేగిహూవాచయత్రాయం
 యంపురుషోమియతేకిమేనం నజహరీదివామేత్యనన్తంహవైవాహి
 వ్రాపిశ్చేదేవా అనన్తమేవసతేసలోకంజయతి॥ ౧౨॥ యాజ్ఞవల్క్య
 గిహూవాచ యత్రాస్యపురుషస్యమృతస్యాస్మింవాగమ్యేతి వాన
 ప్రాణశ్చక్షురాదిత్యం మనశ్చంద్రం దిశశ్శ్రోత్రం వృధీగ్ శశీరమా
 కాశమాత్మైదధీహ్లోమాది వనపురీకశశాలపులహితంచరేరశ్శ
 యతేక్వాయంతదాపురుషో భవతిక్వాహరసోమ్య హవ్రహార్త భాన
 వామైతస్య వేదిమ్యావనవావేరస్సృజన ఇతిహూవాత్పత్రిణ్యన
 ద్రియా ఇన్ద్రియాణాం హయనూచకుః కర్తృహైవత దూచతురణయ
 త్పత్రిశశగ్ నకుః కర్తృహైవతత్పత్రిశశగ్ నకుః పుణ్యోవైపుణ్యేన క
 ర్తృణా భవతిపాపః పాపేనేతిరతోహజారకాకరవ అర్తభాగ దివ
 రామ॥ ౧౩॥ ఇతిద్వితీయఃబ్రాహ్మణం॥

అథహైవం భుజ్యద్దాహ్యయదిపత్రచ్చయాజ్ఞవల్క్యేగిహూ
 వాచ॥ మద్రేషుదరణః పర్యవశామతేపత్రజలస్య కామ్యమ్య శృహన్తే

తస్మాన్సద్గుహితా గంధర్వగృహితాతను పృచ్ఛామకోసీతిపో ౭ బ్రహ్మ
సృజన్వాజ్ఞోరసత్తి తయదా లోకానా ముత్తాన పృచ్ఛా మాత్రైన
సద్రూప కృపా రిక్షితా అభవన్నతి కృపారిక్షితా అభవ న్నిత్వా
పృచ్ఛామియాజ్ఞవల్క్య కృపారిక్షితా అభవన్నతి ॥ ౧ ॥ సహూ
నానోవాచతైపోగచ్ఛవ్యైతే తద్యత్రాశ్వ మేధయాజనో గచ్ఛన్తీ
గచ్ఛన్వశ్వమేధ యాజనో గచ్ఛన్తీ తద్వాత్రిగ్ శతంవై దేవరథా
గచ్ఛన్వశ్వయ లోకస్తగ్ సమస్తాప్రభవ ద్విత్వాన గృక్యేరితాగ్ సమ
స్తాప్రభవం ద్విత్వానగ్నిముద్రా పక్యేరిత ద్వావశీయరస్యధారాయా వ
ద్వానగ్నికాయాః పత్రవానా నస్తదేతాకాశ స్థానిత స్సుచర్ణోభా
గ్వా వాయుతే సాయపృథ్వాన్వా యురార్చ్యునిత్వా త్రైతాగమయ్య
త్రాశ్వమేధయాజనో భవన్నశ్వేచనువై సేవా యుమేవ ప్రశశన్ స
గచ్ఛద్వా యురేవపృష్ఠీన్వా యుస్ససప్తీ రిచమన్త్యుశ్చ్యుం జయతీయవ
వంశేచరతోహధిబ్యదాహ్మయ్యనువర రానుభృత్యుతీయంబ్రాహ్మణం ॥

అగ్నిస్తోత్రముచ త్తత్త్వక్రాయణః పత్రచ్ఛయాజ్ఞవల్క్యేరితా
నాచ యత్సాత్వేన పరోయాత్మక్రిష్టయ ఆత్మసర్వాస్తర స్తం మేవ్యా
చిత్వేత్వేచత ఆత్మసర్వాస్తరః కరమోయాజ్ఞవల్క్య సర్వాస్తరో
యః ప్రాజేన ప్రాణోపరితాత్మసర్వాస్తరోయోపాసేనా పావతి సత
ఆత్మసర్వాస్తరోయోవ్యాజేన వ్యాచరిసత ఆత్మసర్వాస్తరోయ ఉ
పాసేతోహధిసత ఆత్మసర్వాస్తరేవచర ఆత్మ సర్వాస్తరః ॥
సహూనానోపస్తశ్చక్రాయణోయధాదిప్రాయా ద్దహగోరసావ
శ్వేకత్వేవమేతైరిద్యవవర్త్యంభవంతు దేవసాత్వదపరోయాత్మక్రిష్ట
య ఆత్మసర్వాస్తర స్తంమేవ్యాచ చిత్వేత్వేచత ఆత్మ సర్వాస్తరః
కరమోయాజ్ఞవల్క్యసర్వాస్తరః ॥ నవ్యప్రెక్రీహరంపశ్యేర్మ త్రుతే
శ్వేరితాగ్ శ్చునియానని తత్త్వవారం మన్వీధాన విజ్ఞాతేర్విజ్ఞాతా
రం పదానీయాః ॥ ఏషతరతాత్మసర్వాస్తరోహోస్యనాత్రిం శనోమహా
పత్రశ్చక్రాయణుడివర రానుభృతరమ్యుతీయంబ్రాహ్మణం ॥ ౨ ॥

అథ హైనంక మూళః కాషీరశేయః పునః పు యాజ్ఞవల్క్యే
 మూలవాచ యదేవసామౌదవరోతాన్త్రమ్నాయ అత్తా సర్వావ
 స్తంమేవ్యాచ త్వేత్తేవత అత్తా సర్వా నరః । కరిమో యాజ్ఞ :
 లక్ష్మ్యసర్వాస్తరోమోఽ శేవాయా పిపా సేకోఽంమోహం జరాం శు
 క్త్యనుత్తేతి । ఏతంతైతమాత్మానం విదిత్వా బ్రాహ్మణాః పుత్రైః శ్రీశా
 యాశ్చ విత్తైషణాయాశ్చ లోకైషణా యాశ్చ ఘృణాయ । అథ
 తౌదవ్యంచరన్తియా హ్యేవపుత్రైః శ్రీశాసావి తైషణాయావి తైషణాసా
 లోకైషణాభేహ్యైతే ఏషణేవవిధవనిః । నిష్కా ద్వాన్మూః పాత
 త్యం నిర్విద్యపాత్యేన తస్మాదేత్ బాల్యంచపాద్యేన్యంచ నిర్విద్యా క్షు
 సరమానంచమానంచ నిర్విద్యాకబ్రాహ్మణః స బ్రాహ్మణః శేవప్యాశ్చ
 సస్యాతైనేద్యత ఏవాతోన్యదార్తం తతోహం మూళః కాషీరశేయ
 ఉపరరాన ఇతిపంచనం బ్రాహ్మణం ॥ ౧ ॥

అథ హైనం గార్గీవాచోన్మే పునః పు యాజ్ఞవల్క్యే మూలవా
 చయవిదగ్ సర్వవత్స్వగంచ సోరంచ కన్తిన్మ ఖల్యవ ఓతాశ్చ
 ప్రోతాశ్చేతి వాయా గార్గీతి ప్రిన్మ ఖలవాయా రోతశ్చ ప్రోతశ్చేన్య
 స్తరితులోకేషు గార్గీతి కన్తిన్మ ఖల్య స్తరితులోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా
 శ్చేతి ఖంధర్వలోకేషు గార్గీతి ప్రిన్మ ఖల్య ఖంధర్వలోకా ఓతాశ్చ
 ప్రోతాశ్చేత్యాదిత్యలోకేషు గార్గీతి కన్తిన్మ ఖల్య దిగ్యలోకా ఓతాశ్చ
 ప్రోతాశ్చేతి చక్ష్రులోకేషు గార్గీతి ప్రిన్మ ఖల్య చక్ష్రులోకా ఓతా
 శ్చ ప్రోతాశ్చేతి నకులలోకేషు గార్గీతి ప్రిన్మ ఖల్య నకులలోకా ఓ
 తాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి దేవలోకేషు గార్గీతి ప్రిన్మ ఖల్య దేవలోకా ఓతా
 శ్చ ప్రోతాశ్చేతి ద్వీపలోకేషు గార్గీతి ప్రిన్మ ఖల్య ద్వీపలోకా ఓతాశ్చ
 ప్రోతాశ్చేతి ప్రజాపతిలోకేషు గార్గీతి ప్రిన్మ ఖల్య ప్రజాపతిలోకా ఓ
 తాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి బ్రహ్మలోకేషు గార్గీతి ప్రిన్మ ఖల్య బ్రహ్మలోకా ఓ
 తాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి స మూలవాచ గార్గీమాతి ప్రాపీత్వా శేమగార్ధావ్య

ప్రదనతిప్రశ్నాంతైదేవతా నుతివృత్తసిగార్థినాతిప్రాక్షీరితితతో
 సగార్థీవాచకృత్ప్రకరాన॥ ఇతి షష్ఠాబ్రాహ్మణం॥ ౧॥

అథ హైవముద్దాలకీతరుణిః పప్రదృ యాజ్ఞవల్క్యేతి హేమా
 నాచనద్రేవ్వన సానపతంజలస్య కావ్యస్యకృహేషు యజ్ఞ మధీయా
 నాస్తస్మాసీద్భార్యా సంధర్మకృహేతాతను పృచ్ఛానకోసీతి సోబ్రవీ
 త్ కుంభ ఉభర్మణశ్చ సో బ్రవీత్సంజలం కావ్యం యాజ్ఞి కాగ్శ్వ
 క్థమత్వం కావ్యతిర్నూత్రం యేవాయంచలోకః పరశ్చలోకః సర్వా
 కథమాగాని సంవృత్తాంభవతీతి సోబ్రవీత్సంజలః కావ్యోనాహంత
 ర్భవన్వేదేః సోబ్రవీత్సంతంజా భ్యం యాజ్ఞి కాగ్శ్వ క్థేథమత్వం
 కావ్యగనాంగర్యామిగుం యశ్చనాభ్యలోకం పరించ లోకన్ సర్వాణి
 భూతానియోగిరోయినాయతీతి సోబ్రవీత్సంతంజాః కావ్యోనాహం
 తం భవన్వేదేఃసోబ్రవీత్సంగం దం కావ్యం యాజ్ఞి కాగ్శ్వ యోవై
 తత్కావ్యమాత్రం ఏద్యాగ్నించాంగర్యామిగుమితిసప్రహ్మ పన్నిలోకవి
 గ్నదేవ ఏగ్నదేవ ఏగ్నిభూతంఏగ్ని అగ్నిఏగ్నిఏవ్య ఏవగి తెభ్యో బ్రవీత్స
 తం దేవతత్వేత్వేయ్యాజ్ఞవల్క్యమాత్రంపపిద్వాగ్త్రం చాంగర్యా
 మిగుం పప్రదృ కేనుచదసీమాథా తే ఏవతవ్యతీగిదేవతా అహం గౌతమ
 నిగానింగంతాస్తర్యామిగుమితియోవా ఇతికశ్చీహ్యూగ్నియా ద్వేవ
 దేవతమథాదేథగిథాబ్రూహీతి ౧ స పునావాచ వాయుత్వే గౌత
 మతిర్నూత్రం వాయునావై గౌతమమాత్రేనామభ్యలోకః పరశ్చలో
 కః సర్వాణిచథూతానిసంవృత్తాని భవతీతిబ్రూవైత్వేగౌగమ త్సమిషం
 పేరమామర్వ్యస్రగ్ సేవతా స్యాత్కాసీతి వాయు వాహి గౌతమ
 మాత్రం సంవృత్తాని భవతీతీయమేవైగవ్యాజ్ఞ వల్క్యవై త్యామి
 గు బ్రూహీతి ౨ యువృణివ్యాంష్టగ వృణివ్యా అస్తరోయింపుతీ
 వేదయస్య వృణిదీశరీరం యువృణిదీగుస్తరోయినముత్యేకగ అత్తా
 స్తర్యామ్యన్మరః ౩ యోబ్రుతిష్ఠస్సద్భ్యోస్తరోయమాహాని విమన్య

స్వావశ్శరీరం యోవానుస్తరో యమయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః॥ ౪॥ యోగ్నోతిష్ఠన్నగ్నేరంతరాయనగ్నిర్నవేదయస్యాగ్నిశ్శరీరం
 యోగ్నిమస్తరాయనయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః॥ ౫॥ యోస్త
 రియేతిష్ఠన్నస్తరియోదస్తరాయ మస్తరితం నవేదయస్యాస్తరితం శ
 రీరంయోస్తరితం మస్తరాయ నయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః॥ ౬॥
 యోవాయాతిష్ఠన్నామోరంతరాయం వాయుర్నవేదయస్య వాయు
 శ్శరీరం యోవానునంతరాయ నయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః
 ౭॥ యోదివితిష్ఠన్వోస్తరాయంద్యౌర్నవేదయస్య ద్యౌశ్శరీరం యోదివ
 మస్తరాయమయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః॥ ౮॥ యుజితిష్ఠన్న
 వ్నాదిత్యావస్తరాయమాదిత్యోనవేదయస్యాదిత్యశ్శరీరం యుజిన్య
 మంతరాయమయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః॥ ౯॥ యోదివితిష్ఠ
 న్నిగ్నేస్తరాయండిగ్నేన విచర్యస్యదిశ్శరీరంయోదిగోస్తరాయనయ
 త్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః॥ ౧౦॥ యశ్శస్త్రేతావశేష్ఠగ్నస్త్రే
 తారకాదంతరాయం చంద్రతారకం నవేదయస్య చంద్రతారకగ్ శరీరం
 యశ్శస్త్రేతారక మంతరాయనయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః॥
 ౧౧॥ యజికాశేష్ఠన్నాకాతాదంతరాయమాకాశోనవేదయస్యాకా
 శశ్శరీరంయ అకాశనంతరాయనయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః॥
 ౧౨॥ యస్తనసితిష్ఠగ్స్తనసోంతరాయంరిమోనవేదయస్య తనశ్శరీరం
 యస్తమోస్తరాయనయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతః॥ ౧౩॥ యస్తరి
 త్విగ్నస్తేజసోంతరాయంలేజోనవేదయస్య రేజశ్శరీరం యస్తేజోంత
 రాయనయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృత ఇత్యధిక్షైవతమథాధిభూతిం
 ౧౪॥ యస్సర్వేషుభూతేషుత్తమా సర్వేభ్యోభూతేభ్యోంతరాయగ్
 సర్వాణిభూతాననవిచర్యస్య సర్వాణిభూతాని శరీరం యస్సర్వో
 భూతాన్యంతరాయనయత్యేషతలత్వాన్తర్యామ్యమృతఇత్యధి ధూత
 మథాధ్యాత్మ॥ ౧౫॥ యఃప్రాణేతిష్ఠగ్ ప్రాణాదంతరాయంప్రాణో
 నవేదయస్య ప్రాణశ్శరీరంయః ప్రాణమస్తరాయమయత్యేషతలత్వాన్త

న్యన్యన్యతః॥ ౧౬॥ యోవాదిత్యవ్యాచోంతరాయం వాన్మ వేదయ
న్యవాక్సరీరంయోవాచమః తరాయనయత్యేపతతత్తాన్తర్యా న్యన్య
తః॥ ౧౭॥ యశ్చక్షుషితిత్వం శ్చక్షుషం తరాయంచక్షుర్న వేదయన్య
చక్షుశరీరంయశ్చక్షురంతరాయనయత్యేపతతత్తాన్తర్యాన్యన్యతః॥
౧౮॥ యశ్చోక్తితేత్వం శ్రోత్రాదంతరాయం శ్రోత్రం నవేద యస్య
శ్రోత్రం శరీరంయశ్చోక్త్రం తరాయనయత్యేపతతత్తాన్తర్యా న్య
న్యతః॥ ౧౯॥ యోన నసిత్యన్తనసాంతరాయం నచోనవేదయస్య మన
శ్చక్షుం యోన సోంతరాయమయత్యేపతతత్తాన్తర్యా న్యన్యతః॥
౨౦॥ యస్త్యదిత్యం స్త్యచోంతరాయస్త్యక్షం వేద యస్య ర్యో శరీ
రం యస్త్యచమన్తరాయమయత్యేపతతత్తాన్తర్యాన్యన్యతః॥ ౨౧॥
యోపిచ్ఛానేతిత్వం పిచ్ఛానాదంతరాయం పిచ్ఛానం నవేదయస్య పిచ్ఛానం
శరీరంయో పిచ్ఛానమంతరాయనయత్యేపతతత్తాన్తర్యా న్యన్యతః॥
౨౨॥ యోతేతితేత్వం తేతసాంతరాయం తేతానవేదయస్య తేతశ్చరీ
రం యోతేతోంతరాయమయత్యేపతతత్తాన్తర్యా న్యన్యతోఽన్యస్త్యో
స్త్యోఽన్యస్త్యోః శ్రోతాఽనతోన వ్రాఽపిచ్ఛాతోఽపిచ్ఛాతానాన్యోతోస్త్యో
స్త్యోవాన్యోతోస్త్యోతానాన్యోతోస్త్య మవ్రానాన్యోతోస్త్యోతైష
రిత్యంతర్యాన్యన్యతోఽతోఽన్యదాత్తంతతోమోక్షాంతో ఆరుణేను
వేదానశ్చేతిన ప్రమంబ్రాహ్మణం॥ ౨౩॥

అథహవాచక్ష్మప్రవాచ బ్రాహ్మణాభగవన్తే హవ్రాహ్మణం
వ్యుత్తర్యో ప్రత్యేనుతోదేక్షేంక్షురి నవైదాను యప్తేమనంశ్యే
ప్రేమన్యన్యంతే నేతివ్యవ్యగర్హితః ౧ : సామూవాచాహంతై
త్యయాన్యవల్యయథా త్యోవానైదేమోవోగ్ర పురిత్యన్యంధ
మితివ్యన్యత్య వ్యభానంతో నవత్సరివ్యాధివాహస్తేక్యోహ
ప్రేక్షేదేవమేవాహంర్యాం ద్యభ్యాం ప్రక్షాభ్యా ముపాదప్థంతో
మేమ్రాహితివ్యవ్యగర్హితః ౨ : సామూవాచ యమాధ్యం యాన్యవ

అన్యదివోయదవా కృతివ్యాయదన్తరా ద్యావాపృథివీ ఇమేయన్భూ
తంచ భవచ్చభవిష్యచ్ఛేత్యా చక్షులేకస్మిన్ సదోతంచ ప్రోతంచేతి॥
౩॥ సహూవాచయదూర్ధ్వం గార్దిదివోయద వాకృతివ్యాయదన్త
రా ద్యావాపృథివీ ఇమేయన్భూతంచ భవచ్చభవిష్య చ్ఛేత్యాచక్షుతల
కాశే తదోతంచప్రోతంచేతి ॥౪॥ సాహూవాచనమస్తైస్తు యాజ్ఞ
వల్క్యయోమపతంవ్యవచోఽ పరస్తైధారయస్తేతి పుచ్చగార్థీతి ॥౫॥
సాహూవాచయదూర్ధ్వం యాజ్ఞవల్క్యదివోయదవా కృతివ్యా
యదన్తరా ద్యావాపృథివీ ఇమేయన్భూతంచ భవచ్చ భవిష్యచ్ఛేత్యా
చక్షులేకస్మిన్ సదోతంచప్రోతంచేతి॥ ౬॥ సహూవాచయదూర్ధ్వం
గార్దిదివోయదవా కృతివ్యాయదన్తరా ద్యావాపృథివీ ఇమేయన్భూ
తంచ భవచ్చభవిష్యచ్ఛేత్యాచక్షుత ఆకాశవపతదోతంచ ప్రోతంచేతి
కస్తిన్ముఖిల్వాకాశేతత్ప్రోతశ్చేతి॥ ౭॥ సహూవాచైవత్వైత న
క్షరంగార్దిబాహ్మణాభివదన్త్యస్థూలన సన్ధ్యవ్రాస్యమదీఘాన మలా
హితస్తేహమచ్ఛాయమతమోవాయ్యవాకాశవసన్ధ్యవరిసనుగ న్తనుచ
తుమ-మశ్రోత్రమచాగమచోఽ లేజస-మప్రాణమముఖమమాత్రమ
నన్తరమబాహ్యం నతదత్నోకిచ్ఛిననతదత్నోతికశ్చన॥ ౮॥ ఏతస్యవా
అక్షరస్యవ్రశాసనే గార్దిసూర్యాచన్ద్రమసావిధృతౌతిష్ఠత ఏతస్యవా
అక్షరస్యవ్రశాసనేగార్ది ద్యావాపృథివ్యావిధృతేతిష్ఠతః । ఏతస్యవా అ
క్షరస్య వ్రశాసనే గార్దినిమేషముహూర్తాఅహూర్తాత్రాణ్యర్థమా
సామాసా ఋతవస్తువత్సరా ఇతివిధృతా స్తిష్ఠన్త్యైతస్యవా అక్షరస్య
వ్రశాసనే గార్దిప్రాచ్యోనద్య స్సృష్టవైశ్వేదేభ్యః పర్వతేభ్యః ప్రతి
చ్యోన్వాయాం యాంచదిశమన్వేతస్యవా అక్షరస్యవ్రశాసనేగార్ది
దతోమసుష్యోః ప్రశగ్ సన్త్రయజమానం దేవాదర్శ్యపితరోఽన్వాయ
తైః॥ ౯॥ యోవాఏతదక్షరం గార్ధ్యవిదిత్వాఽస్మిన్లోకేజాహూతి
యజతేతపస్తప్యతేబహూన పద్దసహస్రాణ్యన్తవ దేవాస్య తద్భవతి

యోవా ఏతదక్షరం గార్గ్యవిదిత్వాస్తాజ్ఞోకాత్ప్రేరితః కృపణోఽథ
 యఏతదక్షరం గార్గ్యవిదిత్వాస్తాజ్ఞోకాత్ప్రేరితః బ్రాహ్మణః ॥ ౧౦॥
 నిద్వాఏతదక్షరం గార్గ్యదృష్టం ద్రష్ట శ్రుతే శ్రోత్రే మతం మస్త్రే
 ఃజ్ఞాతం ఃజ్ఞాతృ నాన్యదతోఽస్తి ద్రష్ట నాన్యదతోఽస్తి శ్రోతృ నాన్య
 దతోఽస్తి నుస్తృ నాన్యదతోఽస్తి ఃజ్ఞాతేతస్మిన్నుఖం పక్షరే గార్గ్యా
 కాశ ఒతశ్చ ప్రోత శ్చేతి ॥ ౧౧॥ సాహూవాచ బ్రాహ్మణా భగవ స్తస్య
 దేవబహునుస్యేధ్యం యదస్మాన్ననుసారేణ ముచ్యేధ్యం నవైచాను
 యుచ్ఛాకమినుంశీధ్యై హ్యుచ్యంజేతేతి తతోహవా చక్షువుపర
 రావ ॥ ౧౨॥ ఇత్యుప్తమం బ్రాహ్మణం ॥

అథ హైనువిదగ్ధత్వాకల్యః పత్రచ్ఛకతి దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి స
 హైతయైవఃపిదా ప్రతిపేదేయావస్తావైశ్వ దేవస్య విద్యుచ్ఛంలే త్ర
 యశ్చ త్రిచళతా త్రయశ్చ త్రిచసహ సేక్యోమితి హూవాచ కత్యే
 వ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి త్రయస్త్రైగ్ శదిత్యోమితి హూవాచ కత్యే
 వ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి పదిత్యోమితి హూవాచ కత్యేవ దేవా
 యాజ్ఞవల్క్యేతి త్రయశ్చిత్వోమితి హూవాచ కత్యేవ దేవా యాజ్ఞ
 వల్క్యేతి ద్వాఃచిత్వోమితి హూవాచ కత్యేవ దేవా యాజ్ఞ వల్క్యే
 త్యుక్త్యర్థ ఇత్యోమితి హూవాచ కత్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేత్యేక ఇ
 త్యోమితి హూవాచ కరమేలేత్రయశ్చ త్రిచ శతాత్రయ శ్చ త్రిచ స
 హస్రేతి ॥ ౧౧॥ సాహూవాచ నహిమానవవైహ మేలేత్రయస్త్రైగ్ శ
 త్యేవదేవా ఇతికరమేలేత్రయస్త్రైగ్ దివ్యహైవసవ ఏకాదశ దుద్రా
 ద్వాదశాదిత్యాస్తవకత్రిగ్ శదింద్రత్వైవప్రజావతిశ్చ త్రయస్త్రైగ్ శా
 పితి ॥ ౧౨॥ కరమేవసవ ఇత్యగ్నిశ్చ పృథివీచవాణ్యుశ్చాస్తరిక్షం చాదిత్య
 శ్చ ద్యౌశ్చ చస్త్రీమాశ్చ నక్షత్రాణిచై లేవసవ ఏతేషు హీదంవసు
 సర్వగ్ హీతమితి తస్మాద్వసవ ఇతి ॥ ౧౩॥ కరమేరుద్రా ఇతి దశేమేషు
 పే ప్రాణా ఆత్మే కాదశస్త్రీయ దాస్తాచ్ఛరీరాస్త్యర్థాదుతాక్రియం

౧౬౮ బృహదారణ్యకోపనిషత్ - పంచమాధ్యాయః.

త్యభరోదయైశద్యద్రోదయైశస్మాదుక్రిదాత్థః॥ ౮॥ కతమతదిత్యా
ఇతిద్వాదశవైమాసాన్సంవత్సరస్యైతదిత్యా ఏతేహీదగ్ సర్వమాద
దానాయంతిశేయదిదగ్ సర్వమాదదానాయంతిత్వా దదిత్యాఇతి॥

౨॥ కతనత్సక్రితనః ప్రజాపతిరితి స్తనత్సక్రేతేస్తోయజ్ఞఃప్రజా
పతిరితి కతమస్తనయిక్ను రిత్యశ్శరీరీకతమోయజ్ఞఃపశవత్సక్రితి॥ ౬॥

కతమేషదేవ్యస్మిశ్చవృధివీచవాయుశ్చాంతరిక్షంచాదిగ్యశ్చ ద్యౌత్యైతే
షడేతేహీదగ్ సర్వగ్ వడిత॥ ౭॥ కతమేతేగమోదేవా ఇతిమ ఏ

వ శ్రయోలోకా ఏషహీమేసర్వేదేవా ఇతిగమోతౌ క్వాదేవాః

త్యన్నం వైచప్రాణశ్చేతికతమోధ్యర్థ ఇతియోయైవపశత్సక్రితి॥ ౮॥

హుర్యకయమేకత్వైవపవతే౭ భుక్తనధ్యర్థ ఇతియైస్త్రిన్సగ్ స్త్రిన్స

మధ్యాహ్నో౭తైనాధ్యర్థ ఇతికతమేతేదేవత్సక్రితి ప్రాణఇతిసప్రహ్మ

త్యదిత్యావత్సక్రితి॥ ౯॥ పృథివ్యేవయస్యానగని వస్త్రిన్సోకామవోద్యౌ

త్యోవైతఃపురుషం విద్యాగ్నిర్వస్యాన్సగ్ ఏకాయగ్ సవై తే

తాస్యాత్॥ యజ్ఞవల్క్యవేదవా అహంతం పురుషగ్ సర్వస్యాన్స

నః పరాయగం యమాత్థయ ఏవాయగ్ తాన్సః పురుషస్సపవవై౭

వశాకల్యకస్యకాదేవతేత్యన్మతమితిహూవాచ॥ ౧౦॥ తామ ఏవయ

స్యాయితేనగ్ హృదయలోకానవోద్యౌగ్నిర్వైతఃపురుషం విద్యా

త్సర్వస్యాన్సనః పరాయగగ్ సవై వేదితాస్యాత్॥ యజ్ఞవల్క్యవే

దాతహంతంపురుషగ్ సర్వస్యాన్సనః పరాయగం యమాత్థయ ఏవ

యం కామమయః పురుషస్సపవవై౭ వశాకల్యకస్యకాదేవతేతి ప్ర

యత్సక్రితిహూవాచ॥ ౧౧॥ దూపాశ్చేప ఏవస్యా దురసం చయోద్గోకామ

వోజ్యోతిర్యోవైతఃపురుషం విద్యాగ్నిర్వస్యాన్సనః పరాయగగ్ సవై

వేదితాస్యాద్యజ్ఞవల్క్యవేదవా అహంతం పురుషగ్ సర్వస్యాన్స

పరాయగంయమాత్థయఏవపావాదిత్యేపురుషస్సపవవై౭ వ శాకల్య

కస్యకాదేవతేతిసగ్యనితిహూవాచ॥ ౧౨॥ ఆకాశేపయస్యాయితేన

శ్రోత్రం లోకౌ మనోజ్యోతి ర్యోవైతం పురుషం పితౄణాం త్వస్మాత్
 త్వనః పరాయణగ్ సనై వేదితాస్యాద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవాఅహంతంపు
 రుషగ్ సర్వస్యాత్వనః పరాయణం యమాన్తయ ఏవాయగ్ శ్రోత్రః
 ప్రాచీనుతరః పురుషః సపషవదైవశాకల్యతస్యకాదేవతేతి దిశ ఇతి
 హూవాచ॥ ౧౩॥ తనువవయస్యాయతనగ్ హృదయం లోకౌ మనో
 జ్యోతిర్యోవైతం పురుషం పితౄణాం త్వస్మాత్వనః పరాయణగ్ సనై
 వేదితాస్యాద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవా అహంతంపురుషగ్ సర్వ స్యాత్వనః
 పరాయణం యమాన్తయ ఏవాయం భాయామయః పురుషః సపషవదైవ
 శాకల్యతస్యకాదేవతేతి హృగురుగ్ హూవాచ॥ ౧౪॥ రూపాన్యేవయ
 స్యా మతనం చక్షుస్సౌకౌ మనోజ్యోతిర్యోవైతం పురుషం పితౄణాం త్వస్మాత్
 త్వనః పరాయణగ్ సనై వేదితాస్యా ద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవా అహం
 తంపురుషగ్ సర్వస్యాత్వనః పరాయణం యమాన్తయ ఏవాయమాద్యై
 పురుషస్సపషవ దైవశాకల్యతస్యకాదేవతేత్యనుత్తీహూవాచ॥ ౧౫॥
 తనువయస్యాయతనగ్ హృదయం లోకౌ మనోజ్యోతి ర్యోవైతం పు
 రుషం పితౄణాం త్వస్మాత్వనః పరాయణగ్ సనై వేదితాస్యా ద్యాజ్ఞవ
 ల్క్యవేదవా అహంతంపురుషగ్ సర్వస్యాత్వనః పరాయణం యమాన్త
 య ఏవాయం భాయంపురుషస్సపషవదైవశాకల్యతస్యకాదేవతేతి ఎరుణ
 ఇతి హూవాచ॥ ౧౬॥ తనువయస్యాయతనగ్ హృదయం లోకౌ మన
 సోజ్యోతిర్యోవైతం పురుషం పితౄణాం త్వస్మాత్వనః పరాయణగ్ సనై
 వేదితాస్యాద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవా అహంతంపురుషగ్ సర్వస్యాత్వనః ప
 రాయణం యమాన్తయ ఏవాయం భ్రుతయః పురుషస్సపషవ దైవశా
 కల్యతస్యకాదేవతేతి ప్రజాపతిగ్ హూవాచ॥ ౧౭॥ శాకల్యేతి హూ
 వాచ యాజ్ఞవల్క్యస్త్యగ్ స్విదిమే బ్రాహ్మణా అక్షారావ త్మయణుక్ర
 తా ౩ ఇతి॥ ౧౮॥ యాజ్ఞవల్క్యేతి హూవాచ శాకల్యో యదిదంతురు
 పాంచాలావాం బ్రాహ్మణానన్యవాచీకిం బ్రహ్మపిద్యానిదివిశో వేద సదే
 వాస్యవ్రతిస్థా ఇతి యద్విశో వేద సదేవాస్య వ్రతిస్థాః॥ ౧౯॥ కిం దేవతో

స్వాప్నాచ్యం నిశ్యసీత్యాదిత్య దేవతఇతిస ఆదిత్యః కస్మిన్ప్రతిష్ఠిత
 ఇతి చతుష్టికస్మిన్నుచతుఃప్రతిష్ఠితమితి ధూపేష్వితి చతుషాహియా
 పాణి పశ్యతికస్మిన్నురూపాణి ప్రతిష్ఠితానీతి హృదయఇతి అహూవా
 చ యస్తాద్ధృదయేనహి రూపాణి సర్వోలోకేణ జానాతి తస్మాద్ధృద
 యే హ్యేవరూపాణి ప్రతిష్ఠితాఃభవంతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః
 ౨౦॥ కిందేవతోస్వాందక్షిణాయాంనిశ్యసీతి యనుదేవత ఇతిసయనః
 కస్మిన్ప్రతిష్ఠితఇతియజ్ఞఇతి కస్మిన్నుయజ్ఞః పశ్యతిగితిపక్షిణాయామి
 తికస్మిన్నుదక్షిణాప్రతిష్ఠితేతి శ్రద్ధాయామితియదాహ్యేవ శక్తతైర్దే
 దక్షిణాంవదాతిశ్రద్ధాయాగ్ హ్యేవదక్షిణాప్రతిష్ఠితేతి కస్మిన్ను శ్రద్ధా
 ప్రతిష్ఠితేతిహృదయ ఇతిఅహూవాచహృదయేనహిశ్రద్ధాం జానాతిహృ
 దయేహ్యేవశ్రద్ధాప్రతిష్ఠితా భవంతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః ౨౧
 కిందేవతో౭స్వాం ప్రతీచ్యాందిశ్యసీతి ఎరుణదేవతఇతిసయనఃకస్మిన్ప్ర
 తిష్ఠితఇత్యప్సితి కస్మిన్వాపఃప్రతిష్ఠితా ఇతి దేవేతి కస్మిన్నుదేవేప్ర
 తిష్ఠితమితిహృదయ ఇతితస్మాదపి ప్రోగూపంజాగ మాహుర్నృకయా
 దివస్పతో హృదయాదివర్షితి ఇతిహృదయేహ్యేవదేవః పరిష్కరంభవ
 తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః ౨౨॥ కిందేవతోస్వా ముదీచ్యాందిశ్య
 తిసోమదేవత ఇతిసోమః కస్మిన్ప్రతిష్ఠితఇతి దీతాయామితి కస్మిన్ను
 దీతాప్రతిష్ఠితేతి పశ్యతితస్మాదపిదక్షిణ మాహుర్నృక్యం వదేగివన్య
 హ్యేవదీతా ప్రతిష్ఠితేతి కస్మిన్నుసగ్యం ప్రోషితమితి హృదయఇతి
 అహూవాచ హృదయే సహిసగ్యం జానాతి హృదయేహ్యేవ సగ్యం
 ప్రతిష్ఠితంభవంతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః ౨౩॥ కిందేవతోస్వాంధ్రు
 వాయాందిశ్యసీత్యగ్ని దేవతఇతి సోగ్నిః కస్మిన్ప్రతిష్ఠిత ఇతి వాదీతి
 కస్మిన్నువాప్రతిష్ఠితేతి హృదయఇతి కస్మిన్నుహృదయంప్రతిష్ఠితమితి
 ౨౪॥ అహర్నితేతిఅహూవాచ యాజ్ఞవల్క్యః యత్రైత రస్యత్రాప్త
 న్నన్యత్రైయధ్యేతరరస్యత్రాప్త త్వాచ్యాప్తవోవైసదమ్యుర్వయాగ్ స
 వైసద్యుఃసగ్నీరిన్సిని ౨౫॥ కస్మిన్నుగ్వంచాగ్నాచప్రతిష్ఠితో స్థితిప్రా

ఇతి కస్త్రిన్నప్రాణః ప్రతిష్ఠిత ఇత్యపానఇతికస్త్రిన్నప్రాణః ప్రతిష్ఠిత
 ఇతివానఇతికస్త్రిన్నవానః ప్రతిష్ఠితఇత్యుదానఇతి కస్త్రిన్నదానః
 ప్రతిష్ఠితఇతివమాన ఇతినపపనేతి నేతీత్యాత్మాఽగృహ్యానహిగృ
 హ్యతేఽగీర్యానహిగీర్యతేఽవజ్ఞోనహివజ్జ్యతేఽసితాన వ్యథతేనరి
 ష్యం । ఏతాన్యప్తేవాయగనాన్యప్తేలాకాలప్తేదేవాలప్తేపురుషా స్స
 యస్తా స్సురుషాన్నిహవ్య ప్రత్యాహ్యత్య క్రానుత్తం త్వోపన
 దుపురుషంవృచ్ఛాయితం చేదైనపిపత్వసి మూర్ధానేపిపివ్యతీరి
 తోహనమేనేతాకల్య ప్రస్యహమూర్ధానేపహరాపిహస్యపరి మోషి
 బ్రహ్మవ్యపనమృతస్యత్వస్యమానాః ॥ ౨౬ ॥ అథహూవాచ బ్రాహ్మణా
 యోవస్తేయోవః కామయతేనమావృచ్ఛగు సత్వేవామావృచ్ఛతయో
 వాకామయతేతంవః పృచ్ఛాయపశ్యాన్వాపః పృచ్ఛాయతీ లేవా బ్రా
 హ్మణానాభ్యమహి ॥ ౨౭ ॥ గావైతైస్త్వేదైః పశుచ్ఛ । యథాపశ్యో వన
 పృచ్ఛతైవపురుషేఽన్యమా । తస్యలోమానవజ్ఞానత్వగత్యోత్పాటికా
 భూతః । త్వదిపివాస్యసభగంప్రస్యదిత్వచక్షిత్వటః । తస్మాత్తదా తృ
 త్తీర్థస్త్రిరసోవృథాదివాహతాన్ । మా సాన్యస్యశకరాణి కిన్వా
 తోస్నాచతస్త్రియం । అస్త్వేవైవరదాదుణిమజ్జామజ్జోపమాకృతా
 యస్త్వేవైవ్యజ్ఞోలోహరమూలాన్నవతరఃపునః । మత్త్యస్త్రిప్రృథ్వ
 వాప్యస్త్రికిన్న్యన్నలాన్ప్రగ్రోహతి । తస్మిన్నితి మావోచత బేవత ప్ర
 స్త్రివాయతే । ధానాయమాత్మవైవ్యకోఽశ్లాసా పేత్యసంభవః । య
 సేవాలమావృహయూర్ప్యశ్చిం నెలినరాభజేత్ । మత్త్యస్త్రిప్రృ
 త్వవాప్యస్త్రికిన్న్యన్నలాన్ప్రగ్రోహతి చారపవనజాయతే కౌన్త్య
 తోయేన్దునః । పిజ్జానమానంపిం బహురాతిగ్ధాతుః పరాయణం । తిష్ఠ
 దానస్యరద్విదఇతి ॥ ౨౮ ॥ ఇతిపంచమబ్రాహ్మణం ॥

ఇతిబృహదారణ్యో - పంచమాధ్యాయస్సమాప్తః.

హ రిః సుం త త్స తే.

షష్ఠాధ్యాయ - ప్రథమబ్రాహ్మణమ్.

హరిఃఓం॥ జనకోహవై దేహాలసాంచక్రేఽథహయాజ్ఞవల్క్యః
 వవ్రాజ । తన్ ఆహవాచయాజ్ఞవల్క్యకినర్థమచారీః పశూనిచ్చన్న
 ణ్వనానితి । ఉభయమేవసమ్రాడితి ఆహవాచ ॥ ౧॥ యత్రేకశ్చి దబ్రహ్మ
 త్తద్భుగవామేత్యబ్రహ్మేజిత్యా తైరినిర్వాన్వైబ్రహ్మైతియథామా
 తృమాన్నితృమానాచార్యవాన్బురియా త్తథానిచ్చైరిమో బ్రహ్మ
 వైబ్రహ్మైత్యవదతోహికిన్ స్వాదిత్యబ్రహ్మతేతస్యా యథాసం ప్రతి
 స్థానమేబ్రహ్మదేవకపాద్యా ఏతత్సమ్రాడితి సవైవోబ్రాహ్మి యాజ్ఞ
 వల్క్యవాగేవాయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠాప్రజ్ఞత్యేనమహాసేత । కాప్రజ్ఞతా
 యాజ్ఞవల్క్య । వాగేవసమ్రాడితి ఆహవాచ । వాచావై సమ్రాధ్యప్తున్
 ప్రజ్ఞాయతే ఋగ్వేదో యజుర్వేద స్సామవేదోధర్వాంగిరసశ్శరవోనన్
 పురాణంవివ్యాకృషణషడక్షో కాస్మత్రాణ్యమవ్యాఖ్యానానివ్యాఖ్యానా
 నీష్టగ్ హుతమాశితంపాయితమయంచలాకన్య వరశ్చలోక స్మర్త్యాశిత
 భూతానివాచైవసమ్రాజ్ఞాయతేవాన్వై సమ్రాట్పరమంబ్రహ్మ । నైసం
 వాగ్జహతి సర్వాణ్యేనంభూతాన్యభిక్షురంతి దేవోభూత్వా దేవానప్యే
 తియపవంవిద్వా నేతదుపాస్తే హ త్యైవభగ్ సమాప్రసం దదామితి
 ఆహవాచజనోవై దేహః । స ఆహవాచయాజ్ఞవల్క్యపితామః
 మన్యతనాననుశిష్యహరేతేతి ॥ ౨ ॥ యదేవతే కశ్చిదబ్రహ్మ త్తద్భుగ
 వామేత్యబ్రహ్మేజిత్యాశ్చైవ్యాయనగి ప్రాణోవైబ్రహ్మైతియథామా
 తృమాన్నితృమానాచార్య వాన్బురియా త్తథానిచ్చైరిమో బ్రహ్మ
 త్సాన్వైబ్రహ్మైత్యప్రాణతోహికిన్ స్వాదిత్య బ్రహ్మతేతస్యా యత
 నం ప్రతిష్ఠానమే బ్రహ్మదేవకపాద్యా ఏతత్సమ్రాడితి సవైవోబ్రాహ్మి
 యాజ్ఞవల్క్య ప్రాణపవాయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠాప్రియమిత్యేనమహా

సీత కా ప్రియతా యా యజ్ఞవల్క్య ప్రాణవసనమ్రాడితి హూవాచ ప్రా
ణస్యవై సమ్రాట్కా మాయాయాజ్యం యాజయగ్యవ్రతీగృహ్యప్య వ్రతీ
గృహ్యోగ్యపితరవధాతజ్జాంభవతీయాం దిశ మేతి ప్రాణస్యైవ సమ్రాట్కా
మాయ ప్రాణో వై సమ్రాట్ప్రమంబ్రహ్మనై నం ప్రాణో జహతి సర్వాణ్యే
సంఘాతాన్యభిక్షరంతి దేవో ఘాత్యా దేవానాం ప్యేత్యవవంపి ద్వా నేతరు
పాస్తైహన్త్యైవ పథగ్ సహస్రం దదామితి హూవాచ జనకో వై దేహ
స్స హూవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా మేఽనుస్యత నానమశిష్యహరే తేతి
౧. యదేవ తేకశ్చేదబ్రహ్మే త్రిచ్ఛృణవా మేత్యబ్రహ్మేచ్ఛేదన్ గూర్వాన్త్యశ్చ యు
త్వై బ్రహ్మైతి యథామాతృ మాపితృ మానాచార్య వాన్మృత్యా త్ర
థా తద్ధాన్త్యోఽబ్రహ్మేచ్ఛయై బ్రహ్మైగ్యవశ్యతోహికిన్ స్యాదిత్య
బ్రహ్మైతే తిస్థాయితనం ప్రతిష్ఠాంనమే బ్రహ్మిణ్యేకపాద్వా ఏతస్సమ్రా
డితి సమ్రాట్ ప్రాహి యాజ్ఞవల్క్య చక్షురేవాయ తనమాకాశః ప్రతి
ష్ఠానగ్యమి త్యేనచ పాసీత కానత్యతా యాజ్ఞవల్క్య చక్షురేవ సమ్రా
డితి హూవాచ చక్షుషా వై సమ్రాట్ పశ్యేత్త మహురద్రాక్షీరితల
హద్రాక్షుతి తస్మత్సంభవతి చక్షురైవ సమ్రాట్ పరమం బ్రహ్మనై
సంజక్షుర్జహతి సర్వాన్యేనం ఘాతాన్యభిక్షరన్తి దేవో ఘాత్యా దేవా
నాం ప్యేత్యవవంపి ద్వా నేతరు పాస్తైహన్త్యైవ పథగ్ సహస్రం దదామి
తి హూవాచ జనకో వై దేహః సహూవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా మే
నుస్యత నానమశిష్యహరే తేతి ౨. యదేవ తేకశ్చేద బ్రహ్మే త్రిచ్ఛృణవా
మేత్యబ్రహ్మేచ్ఛేదన్ గూర్వాన్త్యశ్చ యుత్వై బ్రహ్మైగ్యవశ్యతోహికిన్ స్యాదిత్య
బ్రహ్మైతే తిస్థాయితనం ప్రతిష్ఠాంనమే బ్రహ్మిణ్యేకపాద్వా ఏతస్సమ్రా
డితి సమ్రాట్ ప్రాహి యాజ్ఞవల్క్య శ్రోత్రమేవాయ తనమాకాశః ప్రతిష్ఠాన
ప్రత్యే
సచ పాసీత కానన్తరాయాజ్ఞవల్క్య దిశవస సమ్రాడితి హూవాచ
గీర్వాన్త్యైవ సమ్రాడితి యాంకాంచితశంగచ్ఛతి నైవాస్యాలన్తంగచ్ఛ

త్యనన్తాహి దిశోదిశోవై సమాత్మ్యగ్రితగ్ శ్రోత్రంవై సమాత్మరమం
 బ్రహ్మనైసగ్ శ్రోత్రంజహతిసర్వాశ్మేసం ధూతాన్యభిక్షరన్తిదేవోఽఘా
 త్వాదేవానప్యేతి యవవంవిద్వానేతమచాస్తే హస్త్యృషభగ్ సహ
 స్రంధదామీతి హూవాచజనకౌవైదేహః సహూవాచ యాజ్ఞవ
 లక్యః పితామేమన్యత వాసమశిష్యహరేతేతి ౫॥ యదేవతేకశ్చిదబ్ర
 వీత్రచ్చృణవామేత్య బ్రవీన్నైసత్యకామో జాబాలోమమోవై బ్రహ్మ
 తియథామాత్య మాస్మిమూసాచార్య వాన్మృగ్రియాత్తథా తజ్జా
 బాలో బ్రవీన్ననోవై బ్రహ్మత్యమనసోహికిగ్ ప్యాదిత్యబ్రవీత్తుతేతస్యా
 యతనం ప్రతిష్ఠాంసమే బ్రవీదిత్యేకపాద్యా ఏతన్నమాదితి సవైసోబ్రా
 హ్మియాజ్ఞవల్క్య మనసవాయతనమాకాశఃప్రతిష్ఠానన్దత్యేన మచాసీత
 కాతనన్దతాయాజ్ఞవల్క్యమనసవ సమాదితోహూవాచ మనసావైస
 మాత్మగ్రియకభిహార్యతేనస్యాప్రతిహవంబుత్రోబాయతేసలనన్దోమ
 నోవై సమాత్మరమంబ్రహ్మనైసంమమోజహతిసర్వాశ్మేసం ధూతాన్య
 భిక్షరన్తిదేవోఽఘాత్వా దేవానప్యేతియవవం విద్వానేతమచాస్తేహ
 స్త్యృషభగ్ సహస్రంధదామీతి హూవాచజననోవైదేహస్సహూ
 వాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితామేమన్యత వాసమశిష్యహరేతేతి ౬॥ య
 దేవతేకశ్చిదబ్రవీత్రచ్చృణవామేత్య బ్రవీన్నైసద్ధృక్కాకల్యృహృదయం
 వైబ్రహ్మతియథా మాత్యమా పితృమూసాచార్య వాన్మృగ్రియాత్త
 థా తచ్చాకల్యృ బ్రవీద్ధృదయంవై బ్రహ్మత్యహృదయస్య హికిగ్ ప్యా
 దిత్యబ్రవీత్తుతే తిస్యాయతనం ప్రతిష్ఠాంసమేబ్రవీదిత్యేకపాద్యా ఏతన్న
 మాదితిసవై సోబ్రాహ్మి యాజ్ఞవల్క్య హృదయమేవాయతనమాకా
 శఃప్రతిష్ఠాస్థితి త్యే నమచాసీతకాస్థితాయాజ్ఞవల్క్యహృదయమేవస
 మాదితోహూవాచ హృదయంవై సమాత్ సర్వేహంధూతానామూ
 యతనగ్ హృదయంవై సమాత్సర్వేహం ధూతానాంప్రతిష్ఠాహృదయే
 హ్యేవసమాత్ సర్వాశిఘాతాని ప్రతిష్ఠితానిభవన్తి హృదయంవైస
 మాత్మరమం బ్రహ్మనైసగ్ హృదయంజహతిసర్వాశ్మేసం ధూతాన్యభి

తురన్తిదేవో భూత్వా దేవానప్యేతి యపవం విత్వానేత దుపాస్తే
హస్త్యైకభగ్ సహస్రం దదామితి హూవాచ జనకౌవై దేహస్స
హూవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితామేఽనుస్యత నాననుశిష్యహరేతేతి॥
౧. ఇతివ్రథమంత్రాప్నోతి॥

జనకోహవై దేహః కూగ్ధాదుపాచసర్వన్న వాచనమస్తేఽస్తు
యాజ్ఞవల్క్యనుమాతాధీతి సహూవాచ యథావై సమ్రాజ్ఞహోవ్ర
సభ్యానమేవ్యన్రథంవా నావంవా సమాదదీతైవమేవై తాభిరుపనిష
త్స సమహితాత్మాఽస్యేవం బృహద్రక అభ్యసన్నకీత పేక్షక్రమని
షత్ ఇతోపిముచ్య మానః క్వగమిష్యసీతి నాహ వైశ్వుగవస్యేత్యత్ర
గమిష్యామితివ్యక్తవై తేఽహం తద్విద్యోమియగ్రామిష్యసీతి బ్రహ్మభ
గవానితి॥ ౧౧ ఇథోహవై నామైష యోఽయంతిశేఽ తుస్యగవస్తం
వా పరమిన్ధగ్ నస్తమిన్ద్రాభిత్వాచక్షుతే పరోత్యైస్తేవపరోత్యప్రియాభవ
మాదేవాః ప్రత్యక్షుద్విమః॥ ౧౨ అతైతద్వాషేఽపిశిష్యురుపకూపమేహస్య
వృత్తిరాత్మయోరేషసగ్ స్తావోయపమంతర్న్యదయ అకాశోఽై నయో
రేతదన్నం యపమంతర్న్యయే లోహితిపిఙ్కోఽత్రే నయోరేతద్వృ
త్తినియదేతద వ్రర్న్యదయేచాలకమివాత్రే నయోరేహస్యతి స్సంచరిశే
బ్రహ్మహృదయామాథ్వావాద్యచక్షురీయథాకేశ స్సహస్రభాశిన్నపవ
న్యస్యితాహితా నామవాద్యో వ్రర్న్యదయేవ్రహ్మితాభవంత్యేతాభిర్యా
పేదాప్రవిదాప్రవతితస్మాదేషప్రవిచిత్రహోరతరఇవైవ భవత్యస్మాచ్ఛా
పేరాదాత్మనః॥ ౧౩ తస్యప్రాచీదిక్పాశ్చః ప్రాణాదక్షిణాద్దిక్షిణ ప్రా
ణాః ప్రతీచీదిక్పాశ్చః ప్రాణాఉచీచీదిగుదంచః ప్రాణా ఉద్ధ్యాదిగు
ద్ధ్యాః ప్రాణాలవాచీదిగ్వాంచః ప్రాణాస్సర్వాదికస్సర్వే ప్రాణాస్స ప
వనేతి నేత్యాత్మాఽగృహ్యానసహిగృహ్యతేఽగీర్యసహిగీర్యతేఽనం
గోఽహి సజ్యతేఽపితౌసవ్యభతే నరివ్యత్యభయం వైజనకప్రాస్తాఽసీ
హూవాచ యాజ్ఞవల్క్యః । సహూవాచజనకోవై దేహూఽభ

యన్త్యా గచ్ఛతాద్యాజ్జవల్యయోమోఽథగవన్నభయం వేదయసేనక
స్తే స్త్విమేవిదేహో అయమహమస్తీతి॥౪॥ ఇతిద్వితీయంబ్రాహ్మణం

జనకిగృహవైదేహం యాజ్ఞవల్క్యజగూమసమే నేనపదివ్యక
త్యథమాయజ్జనశ్శ్వవైదేహాయాజ్ఞవల్క్యశ్చాగ్నిశూబాత్రేనముదా
తేతస్మై హయాజ్ఞవల్క్యో వరందదౌ సహకామప్రశ్నమేవవలేతగ్
హస్మై నదౌతగ్ సమాదేవపూర్వంప్రవచ్ఛ॥ ౧॥ యాజ్ఞవల్క్యకింజ్యో
తిరయంపురుషఇతి । ఆదిశ్యజ్యోతిః సమాదితశూబావాచ ఆదిత్యేనై
వజ్యోతిషా స్తేవల్యయతే కర్మకురుతేఽపత్యేతీత్యేవ మేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య
ల్య॥ ౨॥ అస్తమితఆదిత్యేయాజ్ఞవల్క్య కింజ్యోతిరేవాయం పురుష
ఇతిచన్ద్రీమా ఏవాస్యజ్యోతిర్భవతీతి చన్ద్రీమనైవాయంజ్యోతిషా స్తే
వల్యయతే కర్మకురుతేఽపత్యే తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య॥ ౩॥ అస్తమ
ితఆదిత్యేయాజ్ఞవల్క్య చన్ద్రీమస్య స్తమితే కింజ్యోతిరేవాయంపురు
షఇతివాగేవాస్య జ్యోతిర్భవతీతి వానైవాయంజ్యోతిషా స్తేవల్యయతే
కర్మకురుతేఽపత్యే తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య॥ ౪॥ అస్తమితాగ్ని
యాజ్ఞవల్క్యచన్ద్రీమస్య స్తమితే శాంతేగ్నా కింజ్యోతిరేవా ఏవాయం
షఇతి వాగేవాస్య జ్యోతిర్భవతీతి వానైవాయంజ్యోతిషా స్తేవల్యయతే
కర్మకురుతేఽపత్యే తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య॥ ౫॥ అస్తమితాగ్ని
యాజ్ఞవల్క్యచన్ద్రీమస్య స్తమితే శాంతేగ్నా కింజ్యోతిరేవా ఏవాయం
షఇతి వాగేవాస్య జ్యోతిర్భవతీతి వానైవాయంజ్యోతిషా స్తేవల్యయతే
కర్మకురుతేఽపత్యే తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య॥ ౬॥ అస్తమితాగ్ని
యాజ్ఞవల్క్యచన్ద్రీమస్య స్తమితే శాంతేగ్నా కింజ్యోతిరేవా ఏవాయం
షఇతి వాగేవాస్య జ్యోతిర్భవతీతి వానైవాయంజ్యోతిషా స్తేవల్యయతే
కర్మకురుతేఽపత్యే తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య॥ ౭॥ కరవలత్రేగ్నియోయం విజ్ఞానమయఃప్రాణేషుహృద్వస్త్యజ్యో
తిఃపురుషః । సపమానస్సుహృ లోకావమనంచరతి ధ్యాయతీవతీలా
యతీవ । సహిస్వహ్నోహుత్యేహం లోకావతిగ్రామతి మృత్యోరూపా
ని॥ ౮॥ సవాతియంపురుషోజాయమాన శ్శరీరమభినంపద్యమానః పా

ప్రసక్తి స్వభవతేన ఉత్తామన్త్రియమాణః పోష్టమో విజహా
 ౧౧॥ తస్య వాసతస్య పురుషస్య ద్వేషవస్థానేభవత ఇదజ్ఞాపరలోకస్థా
 సంవసంధ్యం తృతీయగ్ స్వప్నస్థానం తస్మిన్ సంధ్యేస్థానేతిత్వన్నతేతి
 తస్థానేపశ్యతీదంచ పరలోకస్థానంచ । అథయథాక్రమోయం పరలోక
 స్థానేభవతి తమాక్రమమాక్రమ్యోభయాన్ పాప్సన్ ఆనందాగ్ శ్చప
 శ్యంతి సయత్రప్రస్వపిత్యస్య లోకస్యసర్వావతో మాత్రామపాదాయ
 స్వయం విహత్యస్వయం కర్తాయ స్వేనభా పాస్వేనభ్యోతిహ ప్రస్వపి
 త్యత్రాయం పురుషస్వయం జ్యోతిర్భవతి॥ ౧॥ సతత్రధానరథయో
 గానవస్థా మోభవన్త్యథరథాన్ రథయోగా నృకస్సృజతేనత త్రాసం
 వాయుదః ప్రముదోభవన్త్యథానం దాత్తున్తః ప్రముదస్సృజతేనత ప్రవే
 తాన్తామృషా రిద్యస్సన్వివర్త్యేభవన్త్యథవేతాన్తాః సుషూరిద్య స్సన్వి
 వర్త్యస్సృజతేనహితైః॥ ౧౦॥ తతేతేదోకాభవన్తి । స్వప్నసకారీర
 వాగ్ ప్రవిశ్యాను ప్రపుష్టానభిచాతీతే । తత్రమాదాయపునరేతిస్థానగ్
 హిర్ద్యయః పురుషవకహగ్ సః॥ ౧౧॥ ప్రాణేనరక్షన్నవరంకులాయం
 చోమూలా యాదన్యతత్పరిత్యా । సకుయతేఅన్యతోయత్ర కామగ్
 హిర్ద్యయః పురుషవకహగ్ సః॥ ౧౨॥ స్వప్నార్థేతదాచ్చావచమీయమా
 నోహి పాణిదేవః కురుతేదవన్మా । ఉతేవస్త్రీభీష్మహమోదమావోజక్ష
 మతేవాఽభయాభవత్యన్॥ ౧౩॥ ఆరానమస్యవక్య నిసతంవక్యతికశ్చ
 నేన । తం వాయుత మ్మోక్షయేతి త్యాహుః । మగ్నిషజ్యగ్ హోస్తేభవతియ
 మేషవప్రతివజ్యతే అభిశిల్పాహుర్జాగరితదేవీవాన్యైష ఇతి యాని
 హ్యేవచాగ్రత్ పశ్యతి తానిను ప్రశస్యత్రాయం పురుషస్వయంజ్యోతి
 ర్భవతి సోహంభాగవతేనహస్రం విహన్యగితిర్ధ్వం విమోయోయమూ
 హిర్ద్యయః॥ ౧౪॥ సవావీక్షవతర్హగ్ సప్రసాదేర త్యాచతిత్యా న్యమ్యైవపు
 ర్భవతపాపంచ । పునః ప్రసన్యాయం ప్రతియోన్యాయవతస్వప్నార్థైవ
 సయాన్త్రైకిందిత్వత్వగ్ నన్యగిత్ ప్రేతభవత్వసాగ్ మాన్యాయం పురుష
 తిత్వగ్ సత్త్విగ్ ద్యాభ్యుద్యాయగ్ నన్యగిత్ సత్త్విగ్ విహన్యగ్ తే

ర్థ్యం విమోక్షయైవ బ్రూహీతి ॥ ౧౫ ॥ సవావషవతిష్ఠిత్వా స్వప్నీరత్వా
 చరిత్వా దృష్టైవ పుణ్యంచ పాపంచ పునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాయాద్రవ
 తి బుద్ధాంతాయైవ సయత్తశ్శికించిత్యశ్యశ్య నన్వాగతస్తేని భవశ్యసంగో
 హ్యయం పురుషశ్చ త్యేవ మేవైతద్వాజ్ఞవల్క్య సోహంభగవతే సహస్రం
 దవాన్యతడృథ్యం విమోక్షయైవ బ్రూహీతి ॥ ౧౬ ॥ సవావషవతిష్ఠిత్వా
 బుద్ధాంతేరత్వాచరిత్వా దృష్టైవ పుణ్యంచ పాపంచ పునః ప్రతిన్యాయం
 ప్రతియోన్యాయాద్రవతిస్వప్నాంతాయైవ ॥ ౧౭ ॥ తద్వభావహ
 వత్పుడిభేకూలే అనుసంచరతి పూర్వంచావరం వైవమేవాయం పును
 పవతా పుభావనావసు సంచరతిస్వప్నాంతంచ బుద్ధాంతంచ ॥ ౧౮ ॥ తస్య
 ధాన్తిన్నాకాశే శ్యే సోవా సుప్తోవాచివరివత్స త్రాన్తస్యో హత్యుచ
 యో సల్లియామైవ త్రియతీవ మేవాయం పురుష పరిష్కాంతాయ భావ
 తియత్ర సుప్తానకంచన కామంకామయతే నకంచనస్వప్నంచ శ్యే ॥ ౧౯ ॥
 తావాతస్యైతాహితావాసునాహ్యో యథా కేశసూక్ష్మాధా భిన్నస్త్రి
 వతాణి మ్నా తిష్ఠన్తి శక్త్యనీలస్య పింగళస్య హరితస్య లోహితస్య పూ
 ర్ణా అఖయత్రేనిం ఘ్నస్తీవజినస్తీవ హస్తీవచిచ్ఛాయయితిగ త్తమివప
 తతి ॥ యదేవ హ్యగ్రభ్యయం పశ్యేతత్తత్రాపద్యయామన్యతే అఖ యత్ర
 దేవ ఇవరాజేవాహ మేవేదగ్ సర్వాస్తీతి మన్యతే సోస్య పరమో లో
 కః ॥ ౨౦ ॥ తద్వాతస్యైత తతిచ్ఛవ్వాతపహత పాప్తాభయగ్ గూపం
 తద్వభాషయయాస్త్రీయా సమ్పరిష్కృతైనబాహ్యం కించనవేదనాన్త
 ర మేవమేవాయం పురుషః ప్రాజ్ఞేనాత్మనాసమ్పరిష్కృతైనబాహ్యంతిం
 చనవేదనాన్తరం ॥ తద్వాతస్యైతదాన్తకామమాత్మ కామమకామగ్
 గూపగ్ శోకాన్తరం ॥ ౨౧ ॥ అత్రపితాపితాధవతి మాతాపితా మూతా
 లాకా అలోకాదేవా అదేవా వేదాఅవేదాః ॥ అత్రస్తైవోఽస్త్రైమోభ
 వతి భూగ్రహాః భూగ్రహాః చాండాలోఽచాండాలుః పౌల్కాసోఽ
 పౌల్కాసశ్శ్రీమణోఽశ్రమణస్తాపసోఽతాపసోఽనన్వాగతం పుణ్య
 వానన్వాగతం పాపేన తిష్ఠోహితచాసర్వాంచ్చోకాన్తృదయశ్యభవతి ॥

మనుష్యాణాం రాధస్సమృద్ధో భవత్యన్యేషామథిపతి స్సర్వైర్జానుష్యై
 ర్భూతై స్సంపన్న తమస్సుమనుష్యాణాం పరమతస్యోథయే శతం మనుష్య
 ణామానందాస్సపకః పితౄణాం జితలోకానామానందో థయే శతం పి
 తౄణాం జితలోకానా మానందా స్సపకో గంధర్వలోక ఆనందో థ
 యే శతం గంధర్వలోక ఆనందాః సపకః కర్మదేవా నామానందో యే క
 ర్మణాదేవస్యనుభి సమృద్ధ్యై । అథయే శతం కర్మదేవా నామానందాస్స
 పక అజానదేవా నామానందో యశ్చ శ్రోత్రయోవృజివో కావహతో థ
 యే శతమాజాన దేవానా మానందాస్సపకః ప్రజాపతిలోక ఆనందో య
 శ్చ శ్రోత్రయోవృజివో కావహతో థయే శతం ప్రజాపతిలోక ఆనందా
 స్సపకౌ బ్రహ్మలోక ఆనందో యశ్చ శ్రోత్రయో వృజివో కావహతో య
 షపవపరమతస్యః పవబ్రహ్మలోక స్సమాదితి తువానాచియాన్ద్యం
 ల్యో సోమంభగవతే సహస్రం దదామ్యత ఉద్భ్యం పిమోతౌ దైవ
 బ్రూహిణ్యత్రహ యాన్ద్యవలో యధిభయాన్ద్యకారమే ధాపీరాజాన్ద్య
 భ్యామా దైభ్య ఉదైరాన్ద్యితి ॥ ౩౩ ॥ సవాషమపరత్కాస్ప పాన్ద్యైర్జా
 చరిత్యాన్ద్యప్రేవల్యుగ్ధం పాపంచలనః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాయ
 ద్రవతిబుద్ధాన్ద్యైవ ॥ ౩౪ ॥ తద్యథానమృతమాహిత మిత్తర్జద్యాయా
 దేవమేవాయక్ శాతీగత్యాప్రాజ్ఞై నార్తినాన్ద్యకూఢ ఉన్యర్జన్యాయ
 యత్రైతకూర్భ్యోకాన్ద్యసేభవతి ॥ ౩౫ ॥ సయిత్రాయవాణిమానం న్యే
 త జర్జయావోపత పతావాణిమానం గచ్ఛతి తన్యథాన్ద్యోవోమంబరం
 వాపిపులంవా బద్ధనాన్ద్యోముచ్యత పవ మేవాయం పురుష పభ్యోన్ద్య
 భ్యస్సంప్రముచ్యపునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాయద్రవతి ప్రాణాయై
 ॥ ౩౬ ॥ తద్యథారాజాన మాయాన్తముగ్రాః ప్రత్యేనపః సూత గ్రాహ
 న్యోన్ద్యైపానై రావసత్రైః ప్రతిల్పితేయ మాయాన్ద్యయమాగచ్ఛ
 తీత్యేవక్ హైవంపిదక్ సర్వాణిగూతాని ప్రతిల్పితృన్ద్యకంబ్రహ్మయా
 తీవమాగచ్ఛతీతి ॥ ౩౭ ॥ తద్యథారాజానంప్రయయానన్తముగ్రాః ప్రత్యే
 నసస్సుతగ్రాహన్యోన్ద్యభివమాయంత్యేవమేవేసు మాత్మానమన్తకా

తేనోర్వేప్రాణాఅభిసమాయన్తి యత్రైతరూఢ్యోచ్చాస్పసేభవతి॥ ౩౮॥
ఇన్ద్రియేభాష్యము॥

సయత్రాయమాత్మాబల్యంస్యేత్య సంమోహ మివస్యే న్యత్రైన
తే నీప్రాణా అభిసమాయన్తి సపతాన్తేజోమాత్రా స్సహభ్యాదదావో
హ్యాయ మేవాన్యప్రాణ తిసయత్రేవ చాక్షుషః పురుషః పరాబ్ధ
త్యవతానోతథా౨ గూఢజ్ఞోభవతి॥ ౧॥ ఏకీభవోనవవ్యతీత్యాహు రేకీ
భవతి నజిఘ్రతీత్యాహు రేకీభవతి నరవయగత్యాహు రేకీభవతిసవద
నీత్యాహు రేభవతి నశృణోతీత్యాహు రేకీభవతిసమతత్యాహు రే
కీభవతి నస్పృశతీత్యాహు రేకీభవతిసహవాసీత్యాహు సస్య హైగ
స్య హ్యాయ స్వాయం బ్రహ్మగతేన న బ్రహ్మగతైష ఆత్మానిహః॥ ౨॥
చక్షుషోవామూర్ధ్నవా౨ స్వేభ్యావాశీర దేశేభ్యస్తమత్యా౨
పన్తిం ప్రాణో౨మాతా౨౩ తి ప్రాణమమా తా౨౪ సృజే సస్యే
ప్రాణా అనుతా౨౫ సుతి సఃజ్ఞామోభవతి సఃజ్ఞాన మేవాన్యప్రా
ణా౨౬ తలఁగ్యా౨౭ త్తనసహవ్యారభేతే పూర్వప్రజ్ఞాచ॥ ౩॥ త్యేథా
న్యజనలాయుకా న్యుస్యాన్తం౨౮ త్యా౨౯ న్యమాక్రిమ ముత్తమ్యాత్మాన
మపసగ్ హుఃస్యేవ మేవా మమాత్మైవో శరీరంనిహత్యా విద్యాం౧౦
౧౧ త్యాన్యమ౨౧౨ క్రమ ముక్తిమ్యాత్మానమపసగ్ హవతి॥ ౩॥ త్యేథా
తేస్యా రీషేషోమాత్రా ముపాదాయాన్యన్నవతరం కల్యాణతరగ్
గూఢతనుతపవమేవాయః సుత్తైర్గ్ శరీరంనిహత్యా విద్యాం౧౧నుయ
త్యాన్యన్న వతరం కల్యాణతరగ్ గూఢతుతే పితృగ్రింవా గాంధ
ర్వంవా దైవంవాప్రాణాపత్యంవా బ్రాహ్మంవా౨ స్వేహంవాధూతా
వాం౧౨॥ సేవాఅయమాత్మా బ్రహ్మజ్ఞానమయో మమోహయః ప్రా
ణానుయశ్చక్షుర్మయశ్శ్రోత్రమయః పృథివీమయఃఅపోమయో వాయు
మయః ఆకాశమయస్తేజోమయో౨. తేజోమయః. కామమయో౨ కామ
మయః క్రోధమయో౨ క్రోధమయోధర్మమయో౨ ధర్మమయస్సేర్వ
మయస్తద్వదేతదిదంమయో౨ నోమయః ఇరియథాకారీ యథాచారీత

ధా భవతిసాధుకారీ సాధుగ్భవతిపాపకారీ పాపాభవతిపుణ్యః పుణ్యేన
 కర్తృణాభవతి పాపఃపాపేన । అభోఖిల్వాహుః కామనాయ ఏవాయం
 పురుషశ్చితి సయథాకామోభవతి తత్కృతుగ్భవతి యతఃకృతుగ్భవతిత
 త్కర్తృసుమతేయతః కర్తృసుమతే తదభిసంవద్యతే ॥ ౫॥ తదేషశ్లోకాభ
 వతి తదేవసక్తస్సహకర్తృజ్ఞేతిలింగం మమోయత్రోష క్తనుస్య । ప్రా
 స్యావ్రా కర్తృణస్తస్య యతిః శ్చైవాకరోత్యయం । తస్మాద్లోకాత్పున
 రేన్యస్తైలోకాయకర్తృశ్చితుకామయమామోఽథాకామయమాహో
 యోఽకామోనిహా వాతప్తకానా ఆత్మకానఃసతస్యప్రాణాడిత్యా
 మంతి బ్రహ్మైవసా బ్రహ్మప్యేత ॥ ౬॥ తదేషశ్లోకా భవతి । యదాస
 ర్వేప్రముచ్యంతే కామాయస్యహృదిశ్రితాః । అభవన్త్వింశత్యుతోభవ
 త్యత్రబ్రహ్మసమశ్చుత ఇతితద్యథాఽహి నిర్వ్యయనీ వర్తీకే నృత్యా
 త్యస్తాశయాతైవ మేవేదగ్ శరీరగ్ శేతే । అథాయమశరీరోఽన్యతః
 ప్రాణోబ్రహ్మైవతేజవసోఽహంభగవతేసహస్రందకానితి యా
 వాచ జనకౌవైదేహః ॥ ౭॥ తదేషశ్లోకాభవతి । అనుసంధావితః
 పురాణామాగ్ స్మృతౌఽనువిన్తోనయైవ । తేనకీరా ఆపియంతి బ్రహ్మ
 పిదస్స్విగ్గం లోకమితేడ్ధ్యాపిముక్తాః ॥ ౮॥ తస్మిన్ముద్ధియతేనమా
 హుః పిద్యశగ్ హరితంలోహితంచ । ఏషసంధాబ్రహ్మణా హానుపిన్ద్రః
 తేనైతిబ్రహ్మవిత్పుణ్యకృతైజసశ్చ ॥ ౯॥ అంధంతిమః ప్రవిశన్తియైః
 పిద్యాముపాసతే । తతోఽఘాయ ఇవతేతమోయడివిద్యాయాగ్గీరశాః
 ౧౦॥ ఆనునానామతేలోకాలప్తేన తపసావృతాః । తాగ్న్తైప్రేత్యా
 భిగచ్ఛన్త్యపిద్యాగ్సోఽబుభోజనాః ॥ ౧౧॥ ఆత్మానంచే ద్విజానీయా
 దయమస్తీశిపూసుపః । కిమిచ్ఛన్తస్య కామాయశరీరమనుసంజ్ఞైరే
 ౧౨॥ యస్యామవి త్రః ప్రతిబద్ధతత్తాస్మిన్సజ్జేహ్యగహనే ప్రవిప్తః । సవి
 శ్వకృత్సహిషద్యస్య కర్తృతస్యలోకస్సతులోక ఏవ ॥ ౧౩॥ ఇహైవసం
 తోభవిత్తస్రద్యయం సచేదవేదిత్సహావిసత్తిః । యఏత ద్వికరమృతా
 పైభివంత్యథేతరే దుఃఖమేవాపియన్తి ॥ ౧౪॥ యదైత వినుపశ్యత్యా

న్యూనంచేవమంజసా । తుకానంధూభివ్యస్య సతతోఽజగుప్తుతే ॥ ౧౫ ॥
 యన్మద్యాకృంపత్సరోఽహూభిఃపరివతతే । తద్దేవాజ్యోతిహం
 జ్యోతిరాయన్మోచాసతే వృతం ॥ ౧౬ ॥ యస్మిన్పంచపంచజనా ఆకా
 శస్సప్రసృప్తః । తమేవమస్య ఆత్మానం విద్యాబ్రహ్మన్యతోఽన్యతః ॥
 ౧౭ ॥ ప్రాణస్యప్రాణమతతకుషస్త్వ యుకతశ్రోత్రస్యశ్రోత్ర । మన
 సాయననోఽపః । తేవిదిత్యుక్తృమ్నపుగాగనుక్రం ॥ ౧౮ ॥ మనసై
 వానుద్రప్తవ్యం నేహనానాస్తకించన । న్యుత్యోస్సన్యన్యమాస్నతియ
 భానానేవవశ్యం ॥ ౧౯ ॥ ఏకత్రేవానుద్రప్తవ్య మేతదప్రమేయంధ్రవం
 పజపరితకాకాదజత్యా నహాభువః ॥ ౨౦ ॥ తమేవధీరౌఽజ్ఞాయ
 త్రజ్ఞాతీర్వేత్రబాహుగః । నానుభ్యాయాన్యహూగశబ్దాన్వాహోఽజ్ఞాప
 నః హితవిః ॥ ౨౧ ॥ సవాపషనహానజత్యా యోఽయంఽజ్ఞాననయః
 ప్రాణేషుయవహంతర్హృదయ ఆకాశస్తస్మిన్భవేవర్వస్య ఏవీ సర్వస్యే
 కానః సర్వస్యాధిపతిస్సన సాధునాకర్తృణా భూయాన్నోపవాసాధు
 నాకీయా ॥ ఏకసర్వేత్వర ఏకభూతాధిపతిరేవభూతపాంపషసీ
 త్యుభయవిహంహంలాగా నామనంభేదాయితమీతం నేహనాపచ నేనబ్రా
 హ్మణాఽఽదిపత్రి । యజ్ఞేనవానేతపసాఽనాశకేనైతమేవవిదిత్వామ
 స్మృంతి । ఏతమేవ ప్రవ్రాజనో లోకమిచ్ఛంతః ప్రవ్రజంతి । ఏతస్థస్థ
 వైతహృత్సేవిద్వాగ్ సః ప్రజాంసకానయంతేకీ ప్రజయాకీర్తిష్యానః
 నేహనోయమాన్తాయంలొకత్థితేహప్తపుత్రైవణాయాశ్చ విత్రైష
 ణాయాశ్చలొత్రైషణాయాశ్చ పృథ్వా యాభియోచర్య ఛృరన్త్రీయా
 హ్యవ పుత్రైవణా సావిత్రైషణాయా విత్రైషణాసాలోత్రైషణోభే
 హ్యేవేషదేవవభవతః సవీషనేతి నేత్యాన్తేఽగృహ్యానహిగృహ్య
 తేఽగృహ్యానహిగృహ్యతేఽసంశూనహి సభ్యతేఽసతోసవ్యభతే సరిష్య
 త్యేతముహైతేన తరతథితి । ఆతఃపాపమకరవమిత్యతః కల్యాణమ
 కరవమిత్యభి ఉహైతైషవతేతరతి నైసంకృతా కృతే తవతః ॥ ౨౨ ॥
 తదేతద్యదాభ్యుక్తం । ఏకవిద్యోమహిమాబ్రాహ్మణస్య సపర్థతేకర్తృణా

నోకనీయాః । తస్యైవస్యాత్మదవిత్రం విదిత్వానరివ్యతే । కర్మణా పాప
 కేనేతి । తస్మాదేవిచిచ్ఛాతోదాంతఉపరత స్థితిః సుమాహితోభూ
 త్వాత్మస్యేవాత్మానం వశ్యతీసర్వమాత్మానం వశ్యతీనైనం పాప్మాతరతి
 సర్వం పాప్మానం తరతీనైనంపాప్మాతవతిసర్వం పాప్మానంతపరివిపా
 పోవిరజో విదికితోస్స బ్రాహ్మణోభవత్యేవబ్రహ్మలోకస్సమాదితిహూ
 వాచ యాజ్ఞవల్క్యస్సోహం భగవతేవిదేవేదాదదామిహుమాంచాపిసహ
 దాస్యామేతి ॥ ౨౩ ॥ సవాపిషవహానబలత్వాన్నదోషసుదానో విద్యై
 వసుయవనంవేదః ॥ ౨౪ ॥ సవాపిషవహానబలత్వాజ్జరోఽజరోఽమృతో
 ఽభయోబ్రహ్మభయంవైబ్రహ్మభయోహివైబ్రహ్మభవతియవనంవేదః ॥
 ౨౫॥ ఇతివితుర్థంబ్రాహ్మణం ।

అథహయాజ్ఞవల్క్యస్య ద్వేభారే బభూవతు తైత్రిత్రేయీచకా
 త్యాయనీచర యోర్నమైత్రియీబ్రహ్మవాచివి బభూవప్రీతిప్రజ్ఞైవర్జి
 కాత్యాయన్యథహ యాజ్ఞవల్క్యస్య స్వస్త్విద్యమహితీవ్యకాం తై
 త్రేయీతిహూవాచ యాజ్ఞవల్క్యః ప్రవచిష్యన్వా ఆతే ఽవాచ
 ప్తాత్సానాదస్మిహంతతేఽ నయాకాత్యాయన్యా తు కరవాసతి ॥ ౨౧ ॥
 సాహూవాచమైత్రియీ యస్నుషభయం భగోస్సర్వా పృథివీతై
 న పూణాస్యాత్స్యస్త్వహవైనా మృతా అహూవేతి వేతిహూ
 వాచ యాజ్ఞవల్క్య యతైవోపకరణవశాం జీవితం తతైవతే జీవ
 నో స్యాదమృతత్వస్యతు నాకా స్తివిద్రేనేతి ॥ ౨౨ ॥ సాహూవాచమైత్రి
 యీ యేనాహం నామృతాస్యాం కిమహంతే నమర్యాం యదేవభగ
 వాన్వేత్థత దేవమేబ్రూహితి ॥ ౨౩ ॥ సాహూవాచ యాజ్ఞవల్క్యో
 ప్రియావైశ్వివో భవతీసతీ ప్రియమవృథభవతీ ॥ భవత్యే తద్వ్యా
 భ్యాస్యామిలేవ్యాచయోగవ్యతుమేదిధ్యాపన్వీతి ॥ ౨౪ ॥ సాహూవాచ
 నవాతరెపత్యుః కామాయవతిః ప్రయోభవత్యాత్మినస్తు కామాయవతిః
 ప్రయోభవతి ॥ నవాతరెజాయామై కామాయజాయా ప్రయోభవతి ॥

త్యాత్మనస్తుకామాయ జాయాః ప్రియాభవతి । నవా అరేపుత్రాణాం
కామాయపుత్రాః ప్రియాభవన్వ్యాత్మనస్తు కామాయపుత్రాః ప్రియాభవ
న్తి । నవాఅరేవి త్వస్య కామాయవిత్తం ప్రియాభవత్యాత్మనస్తుకామా
యవిత్తం ప్రియాభవతి । నవాఅరేపశూనాం కామాయపశవః ప్రియాభ
వన్వ్యాత్మనస్తుకామాయపశవః ప్రియాభవన్తి । నవాఅరేబ్రహ్మణః కామా
యబ్రహ్మప్రియం భవత్యాత్మనస్తుకామాయ బ్రహ్మప్రియాభవతి । నవాఅ
రేక్షత్వస్య కామాయక్షత్వం ప్రియాభవత్యాత్మనస్తుకామాయక్షత్వం ప్రి
యాభవతి । నవాఅరేలోకానాం కామాయలోకాః ప్రియాభవన్వ్యా
త్మనస్తుకామాయలోకాః ప్రియాభవన్తి । నవాఅరేదేవానాం కామాయ
దేవాః ప్రియాభవన్వ్యాత్మనస్తుకామాయదేవాః ప్రియాభవన్తి । నవాఅరే
వేదానాం కామాయవేదాః ప్రియాభవన్వ్యాత్మనస్తుకామాయవేదాః ప్రి
యాభవన్తి । నవాఅరేధూతానాం కామాయధూతాని ప్రియాభవ
న్వ్యాత్మనస్తుకామాయధూతాని ప్రియాభవన్తి । నవాఅరే సర్వస్య కా
మాయసర్వం ప్రియాభవత్యాత్మనస్తుకామాయసర్వం ప్రియాభవతి ।
అన్యవా అరే ద్రక్ష్యవ్యశ్యోగివ్యో కుంభివ్యో నిదిధ్యాసితవ్యో తైత్రే
య్యైర్విరి ఖిల్వరేవృష్టేత్రతే నుతేః క్షాంతిగోపర్వం విదితమ్ ॥ ౬ ॥
అన్యథం పరాచావ్యో న్యత్రాత్మమోబ్రహ్మవేద క్షత్రంతం పరాచా
వ్యోన్యత్రాత్మనః క్షత్రం వేదలోకాస్తం పరాచావ్యోన్యత్రాత్మనో లో
కాన్వేదేవాస్తం పరాచావ్యోన్యత్రాత్మనో దేవాన్వేద వేదాస్తం ప
రాచావ్యోన్యత్రాత్మనో వేదాన్వేదధూతాని తం పరాచావ్యోన్యత్రాత్మ
నధూతాని వేదసర్వంతం పరాచావ్యోన్యత్రాత్మనసర్వం వేదేదం బ్ర
హ్మేదం క్షత్రమిమేలోకా ఇమేదేవా ఇమేవేదా ఇమూని సర్వాని ధూతా
ని సర్వం యవయమాత్మ ॥ ౭ ॥ సయథామంతుశ్చైర్దేవ్య మానస్యన
భావ్యోగ శక్త్యా శక్తు యాన్త్రహిణాయకంతుశ్చైర్దేవతేన కుంతు
భ్యామూగస్య వాశ్చోక్తహీనః ॥ ౮ ॥ సయథాశంఖస్య త్తాయమానస్య
భావ్యోగ శక్త్యా శక్తు యాన్త్రహిణాయశంఖస్యకుగ్రహణేన శంఖ

క్షుశ్చవాశ్చక్షోగృహీతః॥ ౯॥ సయథావీణాయై వాద్యమానాయై నవా
 వ్యూహ శబ్దా శక్తుయాత్తగ్రహణాయవీణాయైకుగ్రహణేన వీణా వా
 దస్యవాశ్చక్షోగృహీతః॥ ౧౦॥ సయథా దైత్రిధాగ్నేరభ్యాహితస్యపుక
 థామాదినిశ్చరంజ్యేవంచా అరేఽ స్యనుచాతాభూతస్యనిశ్చసిత మేత
 ద్యవృత్త్యహోయజుశ్చేద స్సానువేదోఽ ధర్వాగ్నిరసత్తరిహాసఃపురాణం
 విద్యా ఉపనవవక్షోకా సుస్మితాణ్యనువ్యాఖ్యానానివ్యాఖ్యానానీప్తగ్
 హుతమాశేతం సాయిత మయంచలాకః పరశ్శబ్దోకస్పర్వాణిదభూ
 తాస్యస్యైవైతాని సర్వాణినిశ్చసితాని॥ ౧౧॥ సయథాసర్వా సామ
 పాగ్ సముద్రపకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ స్పర్శానాత్త్య గేకాయన
 మేవగ్ సర్వేషాగ్ రసానాంబిహ్వైకాయనమేవగ్ సర్వేషాం గన్ధా
 నాంనాసితై కాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ దూపాణాం చయురైకాయన
 మేవగ్ సర్వేషాగ్ శబ్దానాగ్ శ్రోత్రమేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ సం
 ల్పనాంమనవకాయనమేవగ్ సర్వాసాంఽద్యానాగ్ హృదయమేకాయ
 నమేవగ్ సర్వేషాగ్ కర్మణాగ్ పాస్తావేకాయనమేవగ్ సర్వేషా మానస్తా
 నాముపస్థ ఏకాయనమేవగ్ సర్వేషాంఽపర్రాణాగ్ పాయురై కాయన
 మేవగ్ సర్వేషాంఽధ్వనాం పాదావైకాయనమేవగ్ సర్వేషాం వెదా
 నాగ్ వాగేకాయనం॥ ౧౨॥ సయథానైఢ్యవఘవోఽన దైరోఽబాహ్యః
 కృత్సోఽనసఘన ఏవైవంచాలరైఽయమాత్మైఽన దైరోఽబాహ్యః
 క్షుః ప్రజ్ఞానఘన ఏవై తేభ్యోభూతేభ్య స్సముక్తాయతాన్త్యేవానువి
 నశ్యంతప్రేత్యసంజ్ఞాస్తీత్యైఽబ్రహ్మీరీతిహావాచ యాజ్ఞవల్క్యః॥
 ౧౩॥ సాహూవాచమైత్రేయ్యైత్రేవమాధగవా మోహాత్తనంఽపి
 పన్నవా అహమిమం విజానామితి సాహూవాచనవాఅరేహం మో
 హం బ్రహ్మవిదాశీవా ఆరేయమాత్మైఽనుద్భిన్నభక్త్య॥ ౧౪॥ యత్ర
 హిదైవగమపభవతి తదితరఇతరఃపశ్యతి తదితర ఇతరఃఽభుక్రితదితర
 ఇతరగ్ రసయతై తదితరఇతరవభివదతి తదితరఇతరగ్ శృణోతితది
 తరఇతరం వనురేతదితరఇతరగ్ స్పృశతితదితరఇతరం విజానాతియ

పాదయాత్ర అంగీరస ఆశులేచ్ఛాష్ట్రాదాభుతిచ్ఛాష్ట్రో విశ్వకూచా
త్వాష్ట్రాద్విశ్వకూపచ్ఛాష్ట్రా శ్విత్యామశ్వినాదధీవ అకర్షణాదధ్యక్షా
కర్షణోఽకర్షణోదైవాదకర్షాదైవోన్ముత్యః ప్రాధ్వగ్ సనాత్ప్ర
త్యః ప్రాధ్వగ్ సనః ప్రధ్వగ్ సనాత్ప్రగ్ సనవకముషే రోర్ధ్వ
ప్రదితై ర్విప్రదితిర్యోష్ఠేర్వ్యోష్ఠి సునారోః సవారుః సనాతనా త్స
నాతనః సనకాశ్వునకః పరమేష్ఠినః పరమేష్ఠీబ్రహ్మణో బ్రహ్మ స్వయ
మ్ముబ్రహ్మణేనమః॥ ౩॥ ఇతిపక్షంబ్రాహ్మణం॥

ఇతిబ్రహ్మదారణ్యకే - షష్ఠాధ్యాయస్సమాప్తః.

హరిః ఓం తత్ సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

సప్తమాధ్యాయే - ప్రథమబ్రాహ్మణమ్.

హరిఃఓమ్॥ పూర్ణమదఃపూర్ణమిదం పూర్ణాగ్నూర్ణ ముదభ్యస్య
తే॥ పూర్ణస్యపూర్ణమాదాయపూర్ణమేవావశిష్యతే॥ ౧॥ ఓం ౩౪౦౦
హ్న॥ ఖంపురాణం వాయురంభమిహస్సహ కారవ్యాయనే పుత్రోవే
దోఽయం బ్రాహ్మణావదుర్వైదేవేన యద్వేదితవ్యం॥ ౨॥ ఇతివ్రతమం
బ్రాహ్మణం॥

త్రయాః ప్రాణావర్యాః ప్రవాచనోపితరి బ్రహ్మచర్యమును చే
వామనుష్య అనురాఉపిత్యా బ్రహ్మచర్యందేవా ఊచుర్భ్రమితు నో
భవాతి శేభ్యో హైతదక్షరమువాచదత్తి వ్యక్షాసిష్టా ౩ ఇతి వ్యక్షాసి
ష్టేతి హేమాచంద్రియాన ఆత్మేహ్యమితి హేమావాచవ్యక్షాసిష్టేతి ౧౦
అథ హైనంమనుష్య ఊచుర్భ్రమితునోభవాతి శేభ్యో హైత దేవాన్

ర మువాచద ఇతివ్యక్షాసిష్టా 3 ఇతివ్యక్షాసిష్టేతి హూచుర్ద త్రేతినల
 త్థేయోమితి హూవాచ వ్యక్షాసిష్టేతి ॥ ౨ ॥ అథ హేనమసురాడుచుర్బు
 ిమనోభవాః తేభ్యోహైత దేవాక్షరమువాచద ఇతివ్యక్షాసిష్టా 3 ఇతి
 వ్యక్షాసిష్టేతి హూచుర్దయధ్వమిసల త్థేయోమితి హూవాచ వ్యక్షా
 సిష్టేతి తదేతదేవై హదైవీవాగను వదతి ప్రసయిత్సుర్దదదఇతిదామ్యతద
 ద్దయధ్వమితి తదేతత్రయగ్ శత్రైర్దక్షుం దానందయామితి ॥ 3 ॥ ఇతి
 బృహీయంబ్రాహ్మణం॥

ఏవప్రజాపతిర్యథృదయమేతచ్ఛ్రీహ్నైరసృర్వం తదేత ద్విక్ర
 మ్ హృదయమితిహృ ఇత్యేకమక్షర మభిహరన్త్యస్తైస్త్వాత్పాన్యేద
 మపవంవేదదఇత్యేకమక్షరం దదన్త్యస్తైస్త్వాత్పాన్యేదయపవం వేదయ
 మిత్యేకమక్షర మేతస్సర్వం లోకంయపవంవేదః ॥ ఇతిబృహీయంబ్రాహ్మణం॥

తద్వైరతేతదేవతదానందత్యమేవనయోహైతం వహద్యక్షంప్ర
 జాపణం వేదసత్యం బ్రహ్మైరిజయతీమాట్లా కాంజితఇన్నపావసన్యపవ
 మేతంమహద్యక్షం ప్రభవణం వేదసత్యం బ్రహ్మైరిసత్యగ్ హ్యేవబ్ర
 హ్మ ॥ ౧ ॥ అపవవేదమగ్ర అపస్తావనః సత్యమన్యజన్తసత్యంబ్రహ్మబ్రహ్మ
 ప్రజాపతిం ప్రజాపతి స్తేవాగ్ హైదేవాస్సత్య మేవోపాసలే తదేత
 ద్విక్రమగ్ సత్యమితిసత్యేకమక్షరం తేయేకమక్షరం యమిత్యేకమ
 క్షరంప్రథమోక్తమేతత్ తేసత్యంమధ్యహస్తతంతదేతదసృత మభయత
 సృత్యేనపరిగృహీతగ్ సత్యయాయమేవ భవతివైసంవిద్వాగ్ సవసృత
 గోహిన స్తి ॥ ఇతివరుణంబ్రాహ్మణం॥

తద్యస్సత్యమపానాదివ్యాయపవతస్త్రిన్నండలేళురుదాయశ్చా
 యం దక్షిణేక్షురుదస్తా వేకావన్యోస్యస్త్రిస్త్రిష్టితా రశ్మిభి రేదా
 స్త్రిస్త్రిష్టితః ప్రాతైరయవముత్తీస్సయదోరగ్రివివ్యస్థవతి శుద్ధమ
 వైరన్నండలంపశ్యతివైవ మలేరత్తయః ప్రత్యాయః ॥ ౧ ॥ యపవత

స్మిన్నండలే పురుషస్తస్యభూరితిశిర ఏకగ శిరఏవ మేతదక్షరం భువభి
 బాహూద్వాబాహూద్వేవ లే అక్ష రేసువరితి ప్రతిష్ఠాద్వే ప్రతిష్ఠేద్వేవ
 లే అక్ష రేతస్యోపనిషదహరితి హంతిపాచ్ఛానం జహోచయవివంవేదః॥
 యోయండక్షిణేక్షన్పురుషస్తస్య భూరితిశిర ఏకగ శిరఏవ మేతదక్షరం
 భువభిబాహూ ద్వాబాహూద్వేవ లే అక్ష రేసువరితి ప్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠే
 ద్వేద్వే వలే అక్ష రేతస్యోపనిషద హమితిహంతి పాచ్ఛానంజ హోచ
 యవివంవేదః॥ ౩॥ ఇతిపంచమంబ్రాహ్మణం॥

మనోమయోపురుషాస్సగ్యస్తస్మిన్నస్తర్మృదవే యథా
 ప్రీహిర్వాయనోవాస ఏవనర్వస్యేశానః సర్విస్యాకీవతి స్సర్వమిదంస్త
 కా స్తియదిదంకించ॥ ౧॥ ఇతిషష్ఠంబ్రాహ్మణం॥

ఏవ్యప్రప్త్యాత్మాహుర్విచానాద్విచ్యవ్యక్త్యశ్చేనంపాచ్ఛనో
 యవివంవేద ఏవ్యప్రప్త్యా తి ఏవ్యద్వైవబ్రహ్మ॥ ౧॥ ఇతిసప్తమంబ్రా
 హ్మణమ్॥

వాచంధేనుముపాసీత తస్యాశ్చత్వారః స్తనాః స్వాహాకారో
 వషటాకారోహస్తకార స్వధాకార స్తస్యాద్వాస్తనాదేవా దివదేవ
 త్తిస్వాహా కారంచవషటాకారంచ హస్తకారం మనుష్యాప్యధాకా
 రంపితరస్తస్యాః ప్రాణయిషభోమనోవర్సః॥ ౧॥ ఇతిఅష్టమంబ్రాహ్మణం॥

అయమగ్నిర్వైశ్వానరోయోయనుస్తః పురుషేయే వేదనున్నం
 పచ్యతేయదిదమచ్యతే తస్యైష ఘోషాభవతి యమేతరగ్రావపిహ
 యశ్యగోతి సయనోరగ్నిమిష్యచ్ఛవతి నైసంఘోషగ్శ్యగోతి॥ ౧॥ ఇ
 తిసవనుంబ్రాహ్మణమ్॥

యదావైపురుషోఽష్టాబ్జాకాత్పైరిసవాయ మాగచ్ఛత
 తైనతత్రవిజహీతే యథారథచక్రవ్యంభంతేసవ ఉర్ధ్వఅగ్రమలేసతి

త్య మాగచ్ఛతి తస్మై స తత్ర విజిహీతే యథా జన్మకస్య ఖంలేన సఙ్గిర్ధ్వ
ఆక్రమతే సచన్ద్రీమసమాగచ్ఛతి తస్మై స తత్ర విజిహీతే యథా జన్మభే
ఖంలేన స ఙ్గిర్ధ్వ ఆక్రమతే స లోక మాగచ్ఛత్య శోకమహిమం తస్మిన్వ
సతి శాశ్వతీప్సనాః॥ ౧॥ ఇతి చ శంఖాప్రార్థనమ్॥

ఏతద్వైపరమం తపో యద్వ్యతిత స్తస్య తేపరమగ్హోవలో
కంజయతి యవపంచేదై తద్వైపరమంతపోయం ప్రేతమరణ్యగోహర
త్తైపరమగ్హోవలోకంజయతి యవపంచేదై తద్వైపరమంతపోయం
ప్రేతమగ్నానభ్యా దగతిపరమగ్హోవలోకంజయతి యవపంచేదై॥ ౧॥
ఇతి శాశ్వతంబ్రాహ్మణమ్॥

అన్నంబ్రహ్మైశ్యేక ఆహుస్తన్నతథాహుతివా అన్నమృతే
ప్రాణాత్పగ్నిరోబ్రహ్మైశ్యేక ఆహుస్తన్నతథాహుతివై ప్రాణయ
మేనాదేతేహైవేచిదేవతే ఏకభాషాయం భూత్వా పరమతాంగ
చ్చతి స్తస్మాత్ప్రాచార్యః పితరణ్యేన్స్వీదేవంపిదుషేసాధుసర్వాయం
కీమేవాహ్నా అసాధుసర్వాయతి సహస్త్వాహపాణివా మాప్రాత్య దక
స్త్యవయోరేకభాషాయం భూత్వా పరమతాంగచ్ఛతీత తస్మాడ్మహై
రణివాచ పితృన్నంవైచి అన్నేహీమాని సర్వాణి భూతాని విష్టవిరమి
నీప్రాణోవైరం ప్రాణేహీమాని సర్వాణి భూతాని రమన్తే సర్వాణి హ
వా అస్మిన్మృతానిచిశన్తి సర్వాణి భూతాని రమన్తే యవపంచేదై॥ ౧॥
ఇతి ద్వాదశంబ్రాహ్మణమ్॥

ఉక్త్యప్రాణోవాఉక్త్యప్రాణోహీచిగ్ సర్వమృథాపయశ్యథా
న్తాచ్యుత్థిరత్థిరత్థిరమృత్యుశ్చ సాయుజ్యగ్ సలోక తాంజయతి యవపంచే
దై॥ ౧॥ యజఃప్రాణోవైయజః ప్రాణేహీమాని సర్వాణి భూతానియ
జ్యవై యజ్యదైవాన్తై సర్వాణి భూతాని వైశ్రీహ్యయజుజవస్సాయు
జ్యగ్ సలోక తాంజయతి యవపంచేదై॥ ౨॥ సామప్రాణోవైసామప్రా

నేహీ మానసర్వాణి భూతాని సమ్యజ్ఞే సమ్యజ్ఞే హస్తైః సర్వాణి భూ
తాని త్రైస్త్వియ కల్పవైసామ్నస్సాయజ్యగ్ సలోకతాంజయతి యవ
వంవేద॥౩॥ తత్రంప్రాణోవై తత్రంప్రాణోహి వై తత్రం త్రాయతే
హ్రోనంప్రాణః తుణితోః ప్రతత్ర మత్రమాప్నోతి తత్రస్యసాయజ్యగ్
సలోకతాంజయతి యవవంవేద॥౪॥ ఇత్రయోదశం బ్రాహ్మణమ్॥

భూమిరస్తరితం ద్వారిత్యష్టావక్షరాణ్యష్టాక్షరగ్ హవాపకం
గాయత్ర్యై పద మేతదహైవాస్యా పితృణ్యవశేషః శ్రేషులోకే
షు తావద్ధజయతి యోస్యాపితదేవం పదంవేద॥ ౧ ॥ ఋహ్యేణాగ్
షి సామానీత్యష్టా వక్షరాణ్యష్టాక్షరగ్ హవా పకం గాయ
త్ర్యై పదమే తదిహైవాస్యా పితృణ్యవశేషం శ్రయ్యావిద్యా తావద్ధ
జయతియోస్యా పితదేవంపదంవేద॥ ౨॥ ప్రాణోఽపానోవ్యాన ఇత్య
ష్టావక్షరాణ్యష్టాక్షరగ్ హవాపకం గాయత్ర్యై పదమేతదహైవాస్యా
పితృణ్యవశిదం ప్రాణితావద్ధ జయతియోస్యాపితదేవం పదంవేదా
థాస్యాపితదేవతరీయం దర్శతంపదం పరోరజాయపష తవతియత్రైవ
తుర్థంతతురీయం దర్శతంపదమిది దద్యతే ఇవహ్యేష పరోరజ ఇతిపర్వ
ముహ్యేవైష రజజుఃస్యపరిత పత్యేవగ్ హైవ శ్రీయా యశసాతపః
యోస్యాపితదేవం పదంవేద॥౩॥ హైహిగాయత్ర్యై శ్రస్సిగ్ స్తరీయదర్శ
తేవదేపరోరజసి ప్రతిష్ఠితా తద్వైతస్య త్యేప్రతిష్ఠితం చతుర్వైసత్వం
చతుర్నీవై సత్వం తస్మాద్యదిదానీం ద్వవివహవా వెయాతానహ
మదర్శనహవాశ్రౌపమితి యవవ బ్రూయాదహవాదర్శయితి తస్మాదవ
శ్రద్ధధ్యాతుతద్వైతత్వత్వంబలే ప్రతిష్ఠితం ప్రాణోవైబలం తత్ప్రాణే
ప్రతిష్ఠితం తస్మాదాహుర్భులగ్ సత్యాదోగీయ ఇత్యేవమేహి గాయ
త్యైధ్యాత్వం ప్రాణేప్రతిష్ఠితాపా హైహిగయాగ్ స్తతేప్రాణావై
గయాప్రత్నాగ్ స్తతేతద్యగ్గయాగ్ స్తతేతస్మాదాయత్రీనామ
సయామేవామూగ్ పాపిత్రీయవ్యాహౌహైవ సయస్మాతస్వా హతస్య

ప్రాణాగ్స్త్రీయతే॥ ౪॥ తాగ్ హైతామేతేసావిత్రిమనుష్టుభమన్వా
హుర్వాగమన్టుబేతద్వాచ మనుబ్రూకు ఇతినతథాకుర్వాన్దాయత్రిమే
వ సావిత్రిమనుబ్రూ యాద్యదహవా ఆప్యేవంవిద్యహ్నివ ప్రతిష్ఠాంతరి
నహైవతద్దాయత్వా ఏకశ్చానపదన్పుత్రి॥ ౫॥ సయశ్చమాగ్ స్త్రీజ్ఞో
కాన్మున్దాన్పుత్రిగృహ్స్థీయాత్సోస్యా పతత్పుత్రిమం పదమాపున్నయా
దధయావతీయం త్రయీవిద్యాయస్తావత్పుత్రి గృహ్స్థీయా త్సోస్యాప
రిద్వితీయం పదమాపున్నయాదథ యావదిదం ప్రాణియస్తావత్పుత్రిగృ
హ్స్థీయాత్సోస్యా పతత్పుత్రియం పదమాపున్నయాదథా స్యాపతదేవ
తురీయం దిర్భతంపదం పరోరణాయ ఏష తపతినైవకే నచనాప్యంకుత
ఉపతావత్పుత్రిగృహ్స్థీయాత్॥ ౬॥ తస్యాఉపస్థానం గాయత్వస్త్రికప
దిద్విపది త్రిపదీచతుష్పద్యపదినహిపద్యసే నమస్తేతురీయాయదిర్భతా
యవదాయపరోరణసే సావదోమా ప్రాపదితి యంద్విహ్యదసావస్త్రి
కామోమాసమగ్ధీతి వానహైవాస్త్రిస కానుబుధ్యతే యస్తావ ముపతి
ష్ఠతే హుదఃప్రాపమితివా॥ ౭॥ పతద్ధవైతజ్జనోవై దేహూ
బుడిలమాశ్వరరాశ్య మువాచయన్న హూయన్దాయత్రివిదబ్రూథా
అక్షకృగ్ హస్తీగుతోవహసీతిముఖిగ్ హ్యస్యా స్సమాన్త విదాశ్చ
కారేలి హూవాచ తస్యాఆగ్నిరేవముఖం యదిహవాఅపిబహ్నివా
గ్నావభ్యాదధతి సర్వమేతత్ సత్త్వహత్వేవగ్ హైవైవం విద్యద్యపిబ
హ్నివపాపం కురుతేసర్వమేవ తస్యహ్నియమిద్ధః పూతోజరోఽమృ
తస్సన్మృతః॥ ౮॥ ఇతిచతుర్దశంబ్రాహ్మణం॥

హిరక్యమేనపాత్రేణ సత్యస్యాపిహితంముఖం । తత్త్వంపూ
షన్నపావృణు సత్యధర్మైయన్మవ్రయే । పూషన్నేకరైయచసూర్యప్రా
ణాపత్యన్యూహర్త్తిగ । సమూహతేజోయత్రైమావం కల్యాణతమత
త్రైపశ్యామియోసావసా పురుషః సోహమస్మి । వాయురనిల మన్మథ
మథేవ భస్మాన్తగ్ శరీరం । ఓం ౩ క్రతోష్టరకృతగ్ శ్టరక్రతో శ్టర

౧౯౪ బృహదారణ్యకోపనిషత్ - అష్టమాధ్యాయః.

కృతగ్న్యర । అగ్నేనయసువధానాయే అస్మాన్విశ్వాని దేవ వయసా
నివిద్యాత్ । యయోభ్యస్తజ్జహురాణమేమో భూయిష్ఠాంలేనసు ఉ
క్తింవిధేమః ॥ ౧॥ ఇతిపంచదశంబ్రాహ్మణం॥

ఇతిబృహదారణ్యకే - సప్తమాధ్యాయస్సమాప్తః.

హ రిః ఓం త న్న త్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాష్టమాధ్యాయే ప్రథమబ్రాహ్మణమ్.

హరిఃఓం॥ యోహవై జ్యేష్ఠంచ శ్రేష్ఠంచ వేద జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ
స్వానాంభవతి ప్రాణోవై జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ స్వా
నాంభవత్యపిచ యేహంబుభూవతి యవవంచేదః ॥ ౧॥ యోహ వైవసి
ష్ఠాంవేద వసిష్ఠస్వానాంభవతి వాగైవసిష్ఠా వసిష్ఠస్వానాం భవ
త్యపిచ యేహంబుభూవతి యవవంచేదః ॥ ౨॥ యోహవైప్రసిష్ఠాం వేద
ప్రతిష్ఠతి సమేప్రతిష్ఠతి దుర్గైవయురైవప్రసిష్ఠా చయుమాహి సమేచ
దుర్గైవ ప్రతిష్ఠతి ప్రతిష్ఠతిసమే ప్రతిష్ఠతిదుర్గైయవవంచేదః ॥ ౩॥ యో
హవై సప్పదం వేదసగ్ హస్తైవద్యతేయం కామం కామయతే శ్రో
త్రంవై సప్పత్ శ్రోత్రహీమేసర్వేవేదా అభినప్నన్నాసగ్ హస్తై
వద్యతేయం కామంకామయతే యవవంచేదః ॥ ౪॥ యోహవా ఆయత
నంవేదాయతసగ్ స్వానాంభవత్యాయతనం జనానాంజనోవా ఆయ
తన మాయతసగ్ స్వానాంభవత్యాయతనంజనానాంయవవంచేదః ॥ ౫॥
యోహవైప్రజాపతిం వేదప్రజాయతేహ ప్రజయావశుభీ కేతోవైప్రజా

సతిః ప్రజాయతేహ ప్రజయావశుభిర్యవవంబెద ॥ ౬ ॥ తేహేమే ప్రా
ణాఅహగ్ శ్రేయసే వివదమానా బ్రహ్మజన్తు ప్రథోమః కౌసో వసి
ష్ఠతితగ్ హేమవాచయస్మిన్ ఉతాశ్రీతృతీయగ్ శరీరంపాపీయో
మన్యతే సవోవసిష్ఠతి ॥ ౭ ॥ వాగ్మోచ్చక్రామసాసంవత్సరం ప్రోమ్యగ
త్యోవాచక ధనుశకతమద్యతేజీవిరుమితీ హేమదుర్యథాకలా అవ
దంతోవాచాప్రాణస్తః ప్రాణేనవశ్యస్తశ్చక్షుషాశృణ్వస్త శ్రోత్రేణ వి
ద్వాగ్ సోమనసాప్రజాయమానా రేతనైవసుజీవిష్మేతిప్రవివేశహవా
క్ ॥ ౮ ॥ చక్షుష్వోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోమ్యగత్యోవాచక ధనుశ
కతమద్యతే జీవిరుమితీ హేమదుర్యథా అన్ధాలపశ్యస్తశ్చక్షుషాప్రా
ణస్తః ప్రాణేనవదంతోవాచాశృణ్వస్త శ్రోత్రేణ విద్వాగ్ సోమనసా
ప్రజాయమానారేతనైవసు జీవిష్మేతిప్రవివేశహవతుః ॥ ౯ ॥ శ్రోత్ర
గ్ హేమచ్చక్రామతత్సంవత్సరం ప్రోమ్యగత్యోవాచకధనుశకత మద్య
తేజీవితమితీ హేమదుర్యథాబధిరా అశృణ్వస్తశ్రోత్రేణప్రాణస్తః
ప్రాణేనవదంతోవాచాపశ్యస్త శ్చక్షుషావిద్వాగ్ సోమనసాప్రజాయ
మానారేతనైవసుజీవిష్మేతిప్రవివేశహశ్రోత్రం ॥ ౧౦ ॥ మసోహేమ
చ్చక్రామతత్సంవత్సరం ప్రోమ్యగత్యోవాచకధనుశకత మద్యతే జీవి
రుమితీ హేమదుర్యథా ముగ్ధా అవిద్వాగ్ సోమనసాప్రాణస్తః ప్రాణే
నవదంతోవాచాపశ్యస్తశ్చక్షుషాశృణ్వస్తశ్రోత్రేణ ప్రజాయమానారే
తనైవసుజీవిష్మేతిప్రవివేశహవతుః ॥ ౧౧ ॥ తేహేహేమచ్చక్రామ తత్సం
వత్సరం ప్రోమ్యగత్యోచ్చక్రామచకధనుశకతమద్యతేజీవిరుమితీ హేమ
దుర్యథా క్షీణా అప్రజాయమానారేతసాప్రాణస్తః ప్రాణేనవదంతో
వాచాపశ్యస్తశ్చక్షుషాశృణ్వస్తశ్రోత్రేణ విద్వాగ్ సోమనసైవసు జీవి
ష్మేతిప్రవివేశహరేతః ॥ ౧౨ ॥ అశహప్రాణఉతశ్రీమిష్య న్యథామహా
సుహయః సైన్ధవః పద్వీశశకాన్సృ బృహదేవగ్ హైవేమా స్సృ
ణాన్సంబబర్హతేహేమదుర్వాభగవ ఉతశ్రీమిర్షవైశత్యైసుస్త్యద్య
తే జీవిరుమితీ తస్యోమేబలిం తురుతేతి తథేతి ॥ ౧౩ ॥ సాహ వా

గువాచయద్వాఅహం వసిష్ఠాస్త్రిత్వం తద్వసిష్ఠాసీతియద్వా అహం వ్రతి
 ష్ఠాస్త్రిత్వం తత్ప్రతిష్ఠాసీతి చక్షుర్యద్వాఅహం సన్ననస్త్రిత్వం తత్స
 మ్మదసీతిశ్రోత్రంయద్వా అహమాయతనవస్త్రిత్వం తదాయతనవసీతి
 మనోయద్వా అహంవ్రజాతిరస్త్రిత్వం తత్ప్రజాతిరసీతి కేతస్తస్యేమ
 కిసున్నంకిం మేవానభియదిదంకించాశ్చభ్య అక్రిమిభ్య అకిలపతం గేభ్య
 స్తత్తైఽన్నమాపోవాస ఇనహవా అస్యానన్నంజగ్ధం భవతి నానన్నం
 వ్రతిగృహీతం యవవమెతదనస్యాన్నం వేదతద్విద్వాగ్ సః శ్రోత్రియా
 అశిష్యస్తతచామన్యశిత్యాచాచానున్యైత మెతదనవనగ్నంకుర్వంతో
 మన్యంతైః ౧౮॥ ఇతివ్రథమంబ్రాహ్మణం॥

శ్వేతకెతుర్నవాదుణేయః పశ్చాలానాం పరిషద మాజగామస
 ఆజగామజైబలింప్రవాహణం పరిచారయమాణం తముదీత్యై భ్యవాద
 కుమారా కిత్తి సభా కిత్తి ప్రతిభుత్రావాసుశిష్యాన్వసి పిత్రేత్యో మితి
 హూవాచ॥ ౧॥ వేత్తయదేమాః ప్రజాః ప్రయత్యోవిప్రతిపద్యంతా కిత్తి
 తి నేతిహూవాచ వెత్థోయథేమంలకం పునరా పద్యంతా కిత్తి నేతి
 హూవాచ వెత్థోయథాఽసౌలోకపవంబహ్మభిః పునఃపునః ప్రయన్తి
 ర్న సమ్పూర్వతా కిత్తి నేతిహూవాచ వెత్థోయతిథ్యామహుత్యా
 గ్ హుతాయామాపః పురుషవాచోభూత్వా సముత్థాయవదంతి కిత్తి
 నేతిహైవోవాచ వెత్థో దేవయానస్యవాపభః వ్రతిపదం పితృ యాణస్య
 వాయుత్యత్యాదేవయానం వాపథానం వ్రతిపద్యంతైః పితృయాణంవా
 పిహినఋషేర్వచశ్శ్రుతం । ద్వేస్మతీతశ్శ్రుణవం పితౄణాహహందేవా
 నామతమర్త్యానాం । తాభ్యామిదంపిత్వ మేజగ్మమేతియదస్తరాపితరం
 మాతరంచేతి । నాహమతపకలచ నవేదేతిహూవాచ ॥ ౨॥ అత్రైసం
 వసతోపమస్త్రీయాఞ్చక్రేఽనాదృత్యవసలింకుమారః ప్రమద్రావస
 ఆజగామపితరంతర్ హూవాచేతివావకిలమోభవాః పురానుశిష్టాన
 వోచదితకథగ్ సుమేధకిత్తి పంచమావ్రశ్నాన్రాజన్య బధ్ధుర చ్రాగ్నీ

త్రతోదైకజ్ఞునవేదేతి కథమేతత్తతీనశ్చతిహే ప్రతీకాన్యదా జహార॥౩॥
 సహూవాచతథాన స్త్వం తాతహానీథాః యథాయదహంకించనవేద
 సర్వమహంతస్తుభ్యనవోచం మైహితుగత్ర ప్రతీగ్య బ్రహ్మచర్యం వ
 త్స్వివత్తా భవానేవ గచ్ఛత్వితీసరిజగామగౌతమోయత్రప్రవాహణస్య
 జైబలేరాసా తస్మాదసనమామృత్యోదక మ హారయాన్చకారాథహా
 స్తాఅఘ్నంంచకారతగ్ హూవాచ వరంభవతేగౌతమాయ నర్వత్తి॥
 ౪॥ సహూవాచప్రతిజ్ఞాతోమ ఏషవరోయాంసు కుమారస్యా నైవాచ
 నభావథాస్తామేవమేబ్రూహీతి॥ ౫॥ సహూవాచతై వెషువై గౌత
 మోనద్వరేషుమానుషాణా బ్రూహీతి॥ ౬॥ సహూవాచ ఏజ్ఞాయతే
 హస్తహిరణ్యస్యాపా త్తంగోలక్వావాందాసీనాం ప్రవాగాణాం పరి
 థానస్య మామోథవాగ్ బహూరస స్తస్యా పర్యస్తస్యాభ్య వదా
 మ్యోగూడితి సతై గౌతమ తీర్థేనేచ్ఛాసా ఇన్యైవైవ్యహం భవ న్తమితి
 వాచాహస్తవైపూర్వ ఉవయన్తి సహూపాయన కీర్త్యవాస॥ ౭॥
 సహూవాచతథాన స్త్వంగౌతమ మాపరాథా స్తవచపితామహాయథే
 యంపద్యేతః పూర్వంనకస్తిగ్ శ్చనబ్రాహ్మణ ఉవాసతాం నివహంసు
 భ్యం వత్సోమి తోహితైవం బ్రువ న్తనర్హతి ప్రత్యాభ్యాసుమితి॥ ౮॥
 అసావైలోక్నోగ్నిగౌతమస్యాదిత్య ఏవసమిద్రత్తయో ధూమోహరద్వి
 ర్విశోగ్నోరా అవా న్తరదిశో విష్ణుగిజ్ఞా స్తస్త్రిన్నేతస్త్రిన్నగ్నో దేవాః శ్ర
 థాం జహ్వతితస్యా అహుత్యైసోమోరాజాసవ్యువతి॥ ౯॥ వజ్రవ్యో
 వా అగ్నిగ్నోతమస్యనంపత్సేవ సమిదభ్రాగిధూమో వివ్యవద్వి రశ
 నరంగారావ్రామనయో విష్ణుగిజ్ఞా స్తస్త్రిన్నేతస్త్రిన్నగ్నో దేవా స్స
 మగ్ రాజానంజహ్వతితస్యా అహుత్యైవృష్టిస్సవ్యువతి॥ ౧౦॥ అయం
 వైలోక్నోగ్నిగౌతమస్య పృథివ్యేవ సమిదగ్నిజ్ఞామోరావ్రాన్తిశ్చవ్ర
 మా అంగారానక్షత్రాణివిష్ణులింగా స్తస్త్రిన్నేతస్త్రిన్నగ్నో దేవావృష్టిం
 జహ్వతితస్యా అహుత్యాఅన్నగ్ నవ్యువతి॥ ౧౧॥ పురుషోవాఅగ్నిగ్నో
 తమతస్య వ్యాప్తమేవసమిత్సాగ్నిగ్నోధూమోరాగర్హిశ్చక్షురంగారా

త్యగ్నో హుత్యానున్ధేనగ్నవమవనయతి || ౩ || అత్రేనమభివృశతిభ్ర
మనసిజ్వలనసి పూర్ణమసి ప్రప్రభవస్యేకసభమసి హింకృతమసి హి
జి-క్రియమాణ మస్యగ్రీకమసి ఉగ్రీయమానమసి శ్రావితమసి ప్రత్యా
శ్రావితమస్యాస్త్రేస్సదీప్తమసి విభూరసి ప్రభూరస్యన్నమసిజ్యోతిః
సి నిధనమసి సంవగో-ఽసీతి || ౪ || అత్రేనముద్య చ్చత్యానగ్ స్యావ
గ్ హితేనుహింసహిరాజేశావో ౭ధిపతిఃసమాగ్ రాజేశామో౭ ధి
తిం కరోత్పితి || ౫ || అత్రేనమాచామతత్సవితు ర్వరేణ్యం మధువాత
ముతాయతే నుధుత్తుర స్తి సిన్ధవః । మాగ్వీర్షస్సస్త్వోషధీర్భూస్యాహ
భర్గోదేవస్యధీనహిమధున క్తముతోపసోమధుమల్పాద్ధివగ్ రిజః మధ
ద్యౌరస్తనకపితాధువస్సాహ్నిధియోయోనః ప్రచోదయాత్ మధుమా
న్నోవనస్పతిర్నధుమాగ్ అస్తుసూర్యః మాగ్వీర్షావో భవంతున స్సుః
స్సాస్విహేతి । సర్వాంచపాఽత్రమన్వాహసర్వాశ్చమధున తీర హమే
దగ్ సర్వం భూయాసంభూర్భువస్సువస్సాస్విహేత్యవ్రతఆచమ్య పా
వ్రతౌశ్యజఘనేనాగ్నిం ప్రాక్చిరాస్సంఽశత ప్రాతరాదిత్య ముపనిష్ఠ
దిశామేకపుణ్డరీక మస్యహంమనుష్యాణామేకపుణ్డరీకంభూయాసమితియ
థేతమేత్యజఘనేనాగ్ని మాసీనోవగ్ శంజపతి || ౬ || తగ్ హైత ముద్ద
లకఆరుణేర్వాజసనేయాయ యాజ్ఞవల్క్యాయా నైవాసిన ఉక్త్వా వ
చాపియవనగ్ శుషే- ఘ్నాశౌనిషింఽషిష్ఠా యేరఞ్చాభాగ్ప్రరో హేయ
పలాశానీతి || ౭ || ఏతముహైవ వాజసనేయాయాజ్ఞవల్క్య మధుక
యపైంగ్యాయా నైవాసినఉక్త్వా వాచాపియవనగ్ శుషే- ఘ్నాశౌ
షిష్ఠా యేరఞ్చాభాగ్ప్రరో హేయప్రపలాశానీతి || ౮ || ఏత ముహై
వ మధుకపైంగ్యశ్చూలాయ భాగవి త్రయే౭ నైవాసినఉక్త్వా వాచాపియ
నగ్ శుషే- ఘ్నాశౌనిషిష్ఠా యేరఞ్చాభాగ్ప్రరో హేయప్రపలాశానీ
తి || ౯ || ఏతముహైవమాలోభాగవి త్తిద్ధానకయే ఆయస్థానాయాం తేవా
నఉక్త్వా వాచాపియవనగ్ శుషే- ఘ్నాశౌనిషిష్ఠా యేరఞ్చాభాగ్ప్రరో
హేయప్రపలాశానీతి || ౧౦ || ఏతముహైవవానకిరాయస్థానః సత్యః ।

మాయజాబాలాయా నై వాసినఉద్వృవాచాపి యపనగ్ శుషేష్ఠాశౌ
 నిషిచ్ఛేజ్జాయేరంచ్చాఖాః ప్రరోహయ్యుపలాశానీతి॥ ౧౧॥ పతముహై
 వనత్య కామోజాబాలో ౭త్తేవాసిభ్య ఉద్వృవాచాపి యపనగ్ శు
 షేష్ఠాశౌ నిషిండేజ్జాయే రంచ్చాఖాః ప్రరోహయ్యుపలాశానీతి త
 సేతంనా పుత్రాయవా ౭నంతేవాసినేవా బ్రూయాత్ ॥ ౧౨॥
 చతురౌ నుంబరో భవన్యౌ చుంబరః సుక్రి బౌచుంబర శ్చను
 సబౌచన్యౌ ఇన్ద్రబౌచన్యౌ యౌ పుషపాన్ధన్యౌః గ్రామ్యునిసాన్యౌని
 భవన్తి సహాయవాన్తలమామా అనుసీయన్తతోగోధూమాశ్చ వసూ
 రాశ్చుల్వాశ్చ కుంకులాశ్చ తాన్విశోష్టసీని వాఘసేన్మృత ఉపనిషత్
 అన్యన్యజామూనః॥ ౧౩॥ ఇతి తృతీయః ప్రాశ్నానమ్.

ఏహం నై ధూతా నాంష్ట్రసీతసః పృథివ్యా సోఽపామోచనయ
 ఓషధీనాం పుష్పాణి పుష్పాణాం ఫలాః ఫలా నాం పానయః పుష్పవృక్షేతః ।
 ౧॥ సహజజాతానాం ధృష్ణాక్రేహాన్తాన్తై పరిభాసకృత్యానీతి సత్ప్రయగ్
 సప్తజేతాగ్ సప్తస్యా ౭థ ఉపాన్తేనాన్తి ధృష్ణాక్రేహాన్తాన్తే హసితవచనం
 సోఽన్త్యం గ్రావాణమాన్త్యం ఏహం నై వాసినభ్యుపలా
 ౨॥ తస్యా వెదపరపథోలోమాని బన్ధీశ్చర్మాని యవశేషమిహో మధ్యతస్మా
 మన్తై సయావాగ్ హస్తై వాజపేయే నయజమానస్యలో కౌభవంతావా
 నస్యలోకో భవతి య ఏవం ౭ద్వానో వహంసంచరత్యాసాగ్ సస్త్రీణాగ్
 సుకృగిం వృక్షైః ౭థయ ఇదను ఏద్వానో వహంసం చరన్యస్య స్త్రీయః
 సుకృగం వృక్షైః ॥ ౩॥ ఏతద్ధన్త్యై తద్విద్వానుద్దాలక ఆనుజి రాహుర్దన్త
 త్త్యై తద్విద్వాన్నా కౌ మాగ్ధ్యతహౌ తద్ధన్త్యై తద్విద్వాగ్ మమార
 హారితలహబహావో మర్యాబ్రాహ్మణాయ వారిన్ద్రియా ఏమిక్యతో ౭
 ప్త్యాలోకాత్పత్రియన్తి య ఇదను ఏద్వాగ్ సోఽభోవహంసం చరన్తీతి
 హువా ఇదగ్ సుప్తస్యవాజా గ్రతో వారేతస్సన్తతి ॥ ౪॥ తుభివృక్షే
 సువాను న్ద్రీయేత యన్తై ౭ద్య రేతః పృథివీ సూక్ష్మీన్ద్ర్యకోజధీరవ్య
 సరద్యరవః । ఇదను హం తద్రేత ఆకరణే । పునర్నా మైత్విన్ద్రియం పునస్తే

జఃపునర్భువః । పునరగ్నిధిస్థియాయథా స్థానంకల్పంతామిత్యనామికాభా
 స్థాభ్యామాదాయాంతరేణస్తనా వాభ్రువా వాన్ముజ్జ్యాత్ ॥ ౫ ॥ అథ
 యద్యదకలత్కానం పరిపశ్యేత్తదభిమన్త్రయేత మయిరేజిర్నిగ్రియం
 యశోద్రవిణ్ సుకృతమితిశ్రీర్హవా ఏషా స్త్రీణాం యస్త్వలోద్వాసా
 స్తస్మాత్స్వలోద్వాససం యశస్వినీషభీక్రమ్యోపమన్త్రయేత ॥ ౬ ॥ సా
 చేదస్త్రేనదద్యాత్కామ మేనామ వక్రీణీయాత్ సాచేదస్త్రేనైవదద్యా
 త్కామ మేనాం యస్త్యనాపాణిసావోపహత్యాతి క్రామేద్ద్విగ్రియేణ
 తెయశసాయశ ఆదద ఇత్య యశాపవభవః ॥ ౭ ॥ సాచేదస్త్రేదద్యాది
 ద్ద్విగ్రియేణ తెయశసాయశ ఆదధామీతి యశస్వినావెవభవతి ॥ ౮ ॥ స
 యామిచ్ఛేత్కామయేతమేత తస్యానుర్ధ్వస్థాయ ముఖేనముఖిన్ సద్ధా
 యోపస్థమస్యా అభివృశ్యజపేత్ అంగదంగానిన్యవసే హృదయాదిధి
 జాయసే । సత్యవజ్జకషాయోసిద్ధిర్విధామివ మాదయేమామమగాంసు
 యాతి ॥ ౯ ॥ అథయామిచ్ఛేన్న గర్భిణీకీలేతి తస్యానుర్ధ్వస్థాయ ముఖే
 నముఖిన్ సద్ధాయాభిప్రాణ్యాపాన్యాదిద్విగ్రియేణ తెరేతసారేత ఆదద
 ఇత్యరేతాపవభవతి ॥ ౧౦ ॥ అథయామిచ్ఛేన్నకీలేతి తస్యానుర్ధ్వస్థాయ
 ముఖేనముఖిన్ సద్ధాయాపాన్యాభిప్రాణ్యాదిద్విగ్రియేణ తెరేతసారేత
 ఆదధామీతిగర్భిణ్యైవభవతి ॥ ౧౧ ॥ అథయస్యజాయాయైజారస్సౌత్తం
 చేద్ద్విప్యాదానుపాత్రేదగ్ని ముపసమాధాయ ప్రతిలోహగ్ శరిబద్ధి
 స్తీర్వాతస్మిన్నేతాశ్శరభృష్టిః ప్రతిలోమాస్సర్పి మాత్రాజపమయాన్తను
 సమిధేహాపీః ప్రాణాపానాత ఆదదేఽసావతి । మనుసమిధేహాపీః
 పుత్రపతూగ్ స్తఆదదేఽసావతి । వసుసమిధేహాపీరిక్లా సుకృతేత ఆద
 దేఽసావతి । మనుసమిధేహాపీరాశాపరాకాశేతఆదదేఽసావతి । స
 వాపకవిరిద్ద్విగ్రియో విసుకృదస్మాల్లోకాత్ప్రేతియమేనుం విద్యావ్యా
 హృణశ్శపతితస్మాదేవం విచ్ఛోగ్రితియస్యదారేణో పహాసమిచ్ఛేదుత
 హ్యోవంవిత్పరోధవతి ॥ ౧౨ ॥ అథయస్య జాయమాత్తవం విద్యైత్త్య
 హంకగ్ సేనపి బేదహతవాసానై నాం వృక్షలోనవృషల్యుప హన్యాత్త్రి

రాత్రాస్త ఆప్లున్యద్రీహీనవభూతయేత్ ॥ ౧౩॥ సయశ్చచ్ఛేత్పుత్రోమేశు
 ధోజాయేత వెదవనుబ్రువీత సర్వమాయురియాదితి క్షీరదనంపాచ
 యుత్వాసర్విష్ట వ్రమశ్నీయాతా మీశ్వరౌజనయితవై ॥ ౧౪॥ అథయశ్చ
 శ్చేత్పుత్రోమే కపిలఃకృణోజాయేత ద్వౌవేదావనుబ్రువీత సర్వమా
 యురియాదితి దధ్యోదనంపాచ యుత్వాసర్విష్ట వ్రమశ్నీయాతామీశ్వ
 రౌజనయితవై ॥ ౧౫॥ అథయశ్చచ్ఛేత్పుత్రో మేశ్వమోలోహితా యో
 జాయేత త్రీస్వేదానను బ్రువీతసర్వ మాయురియాదిత్యు దోదనంపాచ
 యుత్వా సర్విష్ట వ్రమశ్నీయాతామీశ్వరౌ జనయితవై ॥ ౧౬॥ అథయశ్చ
 శ్చేచ్ఛహితామేవద్దీతా జాయేతసర్వమాయురి యాదితితిలోదనం పా
 చయుత్వాసర్విష్ట వ్రమశ్నీ యాతామీశ్వరౌ జనయితవై ॥ ౧౭॥ అథయ
 శ్చచ్ఛేత్పుత్రోమే పద్మతోపగీతస్సమితంగుః శుశ్రూషితాంవాచం ధా
 షీతాజాయేత సర్వాస్వేదా ననుబ్రువీత సర్వమాయురి యాదితిమాగ్
 నదనంపాచయుత్వా సర్విష్ట వ్రమశ్నీయాతా మీశ్వరౌ జనయితవా
 ద్భౌక్ష్మేనవార్దధేనవా ॥ ౧౮॥ అథాభిప్రారతెవస్థానీ పాశావృతాబ్యం
 షష్టిత్వాస్థానీ పాకస్యోపభూతంజుహూత్యగ్నయేష్వాహామనువతయే
 స్వాహా దేవాయసఃత్రైసర్వ వ్రసవాయష్వాహోమనువతోద్భృత్యప్రా
 శ్నోప్రాశ్నోతరస్యావ్రయచ్ఛరీ వ్రతూశ్యపాణీ ఉదపాత్రం పూరయ
 త్వాతేనైనాం ప్రరభ్యక్షుణి ఉత్తిష్ఠోఽశ్వావసోఽవ్యామిచ్ఛవ్రపూ
 ర్వ్యంసంజ్ఞాయాంవత్యాసహేతి ॥ ౧౯॥ అస్తే నానుభివద్యతే అమోహమ
 స్మిసాత్వగ్ సాత్వమస్యమోహం సామాహమస్మియుక్త్వం ద్యౌరహం
 పృథవీన్వంతావేహీసగ్ రథావ హైనకారతో దధావహైపుగ్ సేపు
 త్రాయవిత్తయశ్చితి ॥ ౨౦॥ అథాస్యా ఊహువిహావయతి విజీహీధాం
 ద్యావాపృథివీశ్చితి తస్యామర్థంనిష్ఠాయ ముఖేనముఖగ్ సన్ధాయ త్రిరేణా
 మనులోమా మనుమాప్తివిష్టుర్యోనిం కల్పయతు త్వష్టహాపాణిపిగ్
 శతు । ఆసిజ్ఞుతు ప్రణావతిర్ధాతా గర్భందధాతుతే । గర్భధైహీసిసివా
 రిగర్భంధేహివృథుక్షుక । గర్భంతేఅశ్వినాదేవా వాధక్షాంపుషక రస్ర

జౌ॥ ౨౧॥ పీఠంబ్రుయీతరణీ యథ్యాంసర్కృతావశ్యేనా । తత్తేగర్భం
హవామహేదశమే మూసిసూతవే । యథాగ్నిగర్భావృథివీ యథాద్య
రస్త్రిగర్భిణీ । వాయుర్దిశాంయథాగర్భ ఏవగర్భందధామితే సా
ఁతి॥ ౨౨॥ సోవ్యస్తీమధ్విరభ్యుత్తితి । యథావాయుఃపుష్యరిణీగ్ సమి
ద్ధయతి సర్వతః । ఏవతేగర్భ ఏజతుసహవై తుజరాయణా । ఇన్ద్ర
స్యాయం వ్రజఃకృతః సార్గశస్సపరిశ్రయః । తమిన్ద్ర నిర్జహిగర్భేణసా
వరాగ్ సహేతి॥ ౨౩॥ జాతేగ్ని ముపసమాధాయాహర ఆధాయక్ సే
పుషదాజ్యో సన్నీయపుషదాజ్య సోవఘాతఃజుహూతి । అస్త్రిస
హస్రంపుష్యసమేధమానః స్వేగృహే । అసోవసద్యాం సూచేత్సీత్
వ్రజయాచపశుభిశ్చస్వాహా । మయిప్రాణాగ్ స్వయమనసాజుహూ
మిస్వాహా । యతఃర్కణాత్యగీరిచం యద్వాన్యాయమిహాకరం । అగ్ని
ప్రస్విప్త కృద్విద్వాంస్విప్తగ్ సుహుతంకరోతు నస్స్విహేతి॥ ౨౪॥
అథాస్యదక్షిణం కర్ణమభినిధాయవాగ్ద్వగిత్రిణి అభదధి మధుఘృతగ్
సన్నీయానన్దర్శితే నజాత రూపేణ ప్రాశయతి । భూర్జేదధామి । భు
వన్జేదధామి । సువన్జేదధామి । భూర్భువస్సువస్సర్వం త్వయిదధామితి॥
౨౫॥ అథాస్యనామకరోతి వెదోసీతతవస్య తక్షహ్యమేవ నానభవతి॥
౨౬॥ అజేనంమాత్రే ప్రదాయస్తనం ప్రయచ్ఛతి యస్తీస్తనస్సశయో
యోమయోభూర్యోరత్నధా వసువిద్యుష్సువత్రః । యేనవిశ్వపుష్యసివా
ర్యాణి సరస్వతీతమిహధాతవేకరితి॥ ౨౭॥ అథాస్యమారరమభిమన్ద్ర
యతే । ఇలాసిమైత్రావరుణ పీఠేపీఠమజీజనత్ । సాత్వం పీఠవరీభవ
యాస్త్కా పీఠవతోకరదతి । తంవా ఏతమాహురతి పితౄబతా భూర
తి పితౄమహూబతాభూః పరమాంబత కాస్తాం । ప్రావద్భియాయ
శసా బ్రహ్మవర్చసేనయ ఏవంవిదో బ్రాహ్మణస్య పుత్రోబాయతఇతి॥
౨౮॥ ఇతిచతుర్థాంబ్రాహ్మమ్॥

అథవగ్ శః పాతిమాషీపుత్రః కాత్యాయ నీపుత్రాత్ కాత్య
యనీపుత్రో గౌతమీపుత్రా క్షౌరమీపుత్రో భారద్వాజీ పుత్రాద్భార

ద్వాజీవుత్రః పారాశరీపుత్రా త్పారాశరీపుత్రః ఔపస్వస్తీపుత్రా దౌ
 పస్వస్తీపుత్రః పారాశరీపుత్రా త్పారాశరీపుత్రః కాత్యాయనీపుత్రా
 త్థాత్యాయనీపుత్రః కాశికీపుత్రా తౌ శికీపుత్ర అలమ్యపుత్రాచ్చ వై
 యాఘపదీపుత్రాచ్చ వై యాఘపదీపుత్రః కాణ్వీపుత్రాచ్చ కాపీపుత్రా
 చ్చ కాపీపుత్రః॥ ౧॥ అత్రేయీపుత్రా దాత్రేయీపుత్రౌ గౌతమీపుత్రా
 గౌతమీపుత్రౌ భారద్వాజీపుత్రా ద్భారద్వాజీపుత్రః పారాశరీపుత్రా
 త్పారాశరీపుత్రౌ వాస్దేపుత్రా ద్వాస్దేపుత్రః పారాశరీపుత్రా త్పారా
 శరీపుత్రౌ వారాహుణీపుత్రా ద్వారాహుణీపుత్రౌ వారాహుణీపు
 త్రాద్వారాహుణీపుత్ర అర్హభాగీపుత్రా ద్దర్హభాగీపుత్రః శౌగ్ధీపుత్రా
 ద్శౌగ్ధీపుత్రః సామ్యేపుత్రా ద్సామ్యేపుత్రః అలమ్యాయనీపుత్రా
 దాలమ్యాయనీపుత్ర అలమ్యపుత్రా దాలమ్యపుత్రౌ జాయస్తీపుత్రా
 ద్జాయస్తీపుత్రౌ మాణ్డూకాయనీపుత్రా ద్మాణ్డూకాయనీపుత్రౌ మా
 ణ్డూకీపుత్రా ద్మాణ్డూకీపుత్రః కాణ్వీపుత్రా ద్కాణ్వీపుత్రౌ రాక్షసీపు
 త్రాద్రాక్షసీపుత్రౌ భాద్రకీపుత్రాద్భాద్రకీపుత్రః కౌండిలీపుత్రా భ్యాం
 క్రాండీపుత్రౌ వైద్యధిశీపుత్రా వైద్యధిశీపుత్రః కాశికీయీపుత్రా
 తౌ శికీయీపుత్రౌ పాదీనయోగీపుత్రా బృహదీనయోగీపుత్రస్సాం
 బవీపుత్రా త్సాంబవీపుత్రః ప్రాశ్నీపుత్రా దాసురివాసినిప్రాశ్నీపుత్రః
 సుగాంధికాదురాదుగుణితమరేరాసురిః॥ ౨॥ యాజ్ఞవల్క్యదక్షవ
 ల్యుడద్వాలకాదుద్వాలకౌలబురాదమగుడవవేశేరువవేశసమశ్రేణుశి
 ర్వా జశ్రవసో వాజశ్రవా జిహ్వవతో వాక్యో గాఙ్గిహ్వో వాగవా
 ఘ్యోగోఽసితాద్వామగగణాదసితో వామగగోహరితాతః శ్యపాధి
 తః శ్యపశ్శిల్పాతః శ్యపాధిల్పః శ్యపః శ్యపానై ధ్రువేనః శ్యపా
 నై ధ్రువీర్వాచో వాగంభిర్యాఅంభిర్యాదిత్యాదాదిత్య పతానీమాని శు
 క్లానియజుగ్గపి వాజసనేయస యాజ్ఞవల్క్యనాభ్యయన్తే॥ ౩॥

సమానమాస్సాం జీవీపుత్రా త్సాంజీవీపుత్రౌ మాంధూకాయనే
 త్మాంధూకాయనిః మాంధవ్యాత్మాంధవ్యని కాత్యాయనీపుత్రౌ మాహిత్యే

ర్తాహి ఘోః వామః తాయనాద్వాచకతాయనశ్శిండిల్యాః చాండిల్యా
వాత్సాన్యద్వాన్యసిగ్గ కుశ్రేగ్గ కుశ్రేగ్గ యజ్ఞవచసోరాజస్తమ్భాయ నాద్య
జ్ఞవచారాజస్తంభాయన స్తురాతాకవషేయాత్తురః కావషేయస్ ప్ర
జాపతేగ్గ ప్రజాపతిగ్గ్రిహ్మణోబ్రహ్మస్వయంభు బ్రహ్మణేనమః ॥ ౪॥

పూర్ణమదృశికాంతిః.

ఇత్యష్టమాధ్యాయే-పశ్చిమంబ్రాహ్మణమ్.

ఇతివాజసనేయకే బృహదారణ్యకే ౭ష్టమోధ్యాయః.

ఇతిబృహదారణ్యకోపనిషత్సమాప్తా

హ రిః ఓం త త్స త్.

అథయాజుషీ బ్రహ్మార్పణమత్. ౧౧-

మా గిః ఓం స మా నా వ వ త్వి తి తాం తిః.

బ్రహ్మైవల్యజాదాల శ్వేతాశ్వోహంసలయః । గర్భోనారా
యణోహంసోవింశినాదశిరశ్శిఖా । ఏతాస్త్రయోదశః॥౧॥ అథాస్య
పురుషస్యచ త్వారిస్థానాభవంత । వాభిప్యూదయింకతం మూఢా
చ । తత్రచనుష్ఠుక బ్రహ్మవిధాతి । జాగరితే బ్రహ్మస్వస్మై విష్ణుస్సమ
స్తానుక్రస్తరీయవక్షరం । సలదిత్యో విష్ణుశ్వేత్వరశ్చ । స్వయమమన
స్సమశ్రోత్రమపాణిపాదంజ్యోతిర్విదితం । యత్రలోకా నలోకాదేవా
నదేవా వేదానవేదాయజ్ఞానయజ్ఞా మాతానమాలాపితానపితా స్స
షానస్సషాచాందాలాన చాందాలః పాలాసోన పాలానశ్శ్రీం గౌ
రవనాస్తాపసోనతాపస ఏకమేవతత్పరం బ్రహ్మవిభాతినిర్మాణం । నత
త్రవేదాముషయః పింగరక్షశతే ప్రతిబుద్ధ్యస్సర్వవిద్యేతి । వృద్ధిస్థాదేవ
తాస్సగ్వా హృదిప్రాణాః ప్రస్థితాః । హృదిప్రాణాశ్చ జ్యోతిశ్చ తివృ
హ్నుగ్రంథ తద్విజరిత । హృదివైతన్యేతితితి । యజ్ఞోపవీతం వరమంచవి
త్రాప్తజావతేర్యత్రహజంపురస్తాత్ । ఆయుష్యవగ్ర్యం ప్రతిముంచతు
భగ్గో యజ్ఞోపవీతంబలమస్తులేజః । సశిఖంవవనంకృత్యాబహిస్సూత్రంశ్య
జేద్యుః । యదక్షరంవరంబ్రహ్మతర్హుత్రమితిధారయేత్ । సూచనా
గ్నాత్రమిత్యాహుస్సూత్రంనావ వరంచవం । తర్హుగ్రంవిదితంయేనసవి
త్రోవేదపారగః । యేనసర్వమిదంప్రోతగ్ సూత్రేతనోగతాభివతర్హు
త్రంధారయేత్కృగీయోగవిత్తత్పదశివా । బహిస్సూత్రం త్యజేద్వి
త్వాగయోగముత్తమమాస్థితః । బ్రహ్మధావమిదంసూత్రం ధారయేద్య
స్సచేతనః । ధారణా త్రస్యసూత్రస్యవోద్భిష్టానాశుదిర్భవేత్ । సూత్రమ
త్తగతంయేమంజ్ఞానయజ్ఞోపవీతినాం । తేవై సూత్రవిదోలోకేతేచయ

జ్ఞోపవీతినః జ్ఞానశిఖానౌజ్ఞాననిస్థః జ్ఞానయజ్ఞోపవీతినః జ్ఞానమేవవరం
 తేహంబవిగ్రహజ్ఞానముచ్యతే అగ్నేరివశిఖావాన్యాయస్యజ్ఞానమయీశి
 ఖా సశిఖాయుచ్యతేవిద్వాన్నేతరేకేశధారిణః కర్మకృత్కృతాయేశు
 వైదికేబ్రాహ్మణాదయః తేభిధాన్యమిదంసూత్రగ్క్రియాగంతస్థితై
 స్త్వతంతిభాజ్ఞానమయీయస్యఉపవీతంచనిత్యయం బ్రాహ్మణ్యగ్ సక
 లంతస్యశ్శిబ్రహ్మవిదోపిదః ఇనంయజ్ఞోపవీతంతు పరమాయ త్పరా
 యణః సవిద్యాయజ్ఞోపవీతీస్యాన్వియజ్ఞస్తం యజ్ఞదంపిదః ఏకో
 దేవస్సర్వభూతేషుగృథః సర్వవ్యాపీసర్వభూతాంతరాత్మా కర్మకృ
 త్కుఃసర్వభూతాధివాసస్సాక్షీచేతా కేవలోగుణాత్మ ఏకోవశీ స
 ర్వభూతాంతరాత్మైక్ గ్ రూపంబహుధాయఃకరోతి నిమాన్విస్తంయేసు
 పశ్యంతిభీగాస్తేహగ్ సుఖం శాశ్వతంనేతరేహం అత్తానమరణీకృ
 త్వాప్రణవః త్తైరానీ ధ్యానసర్వకవాణ్యసాస్తేవ పశ్యేన్నిగూ
 థవత్ తిలేషుతైలంబిదివసపిరావస్త్రితస్సర్వదేషుచాగ్నిః ఏవ
 మాత్మాత్మనిజాయతేసాసగ్యేన నిపసాయోనుపశ్యతి చింతనాభి ర్వ
 ధాతి రూపస్యజతేసగ్ హరత్యపి జాగ్రత్స్వప్నేగృహజీవోద్భృత్య
 గచ్ఛతేపునః నేత్రస్థంజాగరితంపిద్యతకంతేస్వప్నగ్ సమాజితే మ
 ఘ్రాతగ్ స్పృదయస్థంతుతుగీయమూర్ధ్నిసంస్థితం యతోవాచోప
 తాంతే అప్రాప్యనుససాసహ అనందమేతజ్జీవస్యయజ్ఞాత్వా ముచ్యతే
 బుధః సర్వవ్యాపినమాత్మానంతీరేసపిరివాపితం అర్హపిద్యానహో
 మూలంతద్బ్రహ్మపనిషత్పదంతద్బ్రహ్మపనిషత్పదమితి బ్రం
 హ్మపనిషత్సూక్తమ్ సహనావవత్పితౄతాంతిః ॥౧౧॥

ఓం త త్స త్

అథ యోజాపీతైవ ల్యోపనిషత్. ౧౨

హరిః॥ సహనావవర్పతికాంతిః॥ అథాశ్వలాయనో భగవం
 తం పరమేష్ఠినం పరిసమేత్యోవాచ । అగ్రీహిభగవత్ బ్రహ్మవిద్యాంవరి
 స్థాం సదాసంస్థిస్తేవ్యమానానిగూఢాం । యయాదిరాత్నర్వపాపంవ్య
 పోహ్య పరాత్పరం పురుషముతైపిద్వాత్ । తస్మైసహనావాచపితామ
 హశ్చత్రధాభక్తిధ్యానయోగాదవేహి । సకర్మజానప్రజయాభవేనత్యా
 గేనైకతమృతత్వమానశః । పరేణవాకంవిహితంగుహాయాంవిభ్రాజ
 తేతక్యతయోపశాంతి । వేదాంతవిజ్ఞానమవిచ్ఛేదాధాన్యస్యైవ యో
 గాద్యతయశ్చద్ధనత్వాః । తేబ్రహ్మలోకేషుపరాంతకాలేపరామృతాత్మ
 రిముచ్యంతేపర్వే । పిప్లదీశేచసుఖాసనస్థశ్చుద్గన్తవగ్రివశిరశ్శరీరః । అ
 త్యాత్రపస్థస్థికలేంద్రియాణినిరుద్యధత్వైస్సగురుప్రణమ్య । హృత్పం
 జకంఠపిరజంపిశుద్ధవిదింత్యనుచ్ఛేపిశవంపిశోకం । అదింత్యనువ్యక్తిమ
 నంతరూపంశివంప్రశాంతనమృతంబ్రహ్మయోనిం । నివాసి నాథ్యాత్మవి
 హీనమేకం పిఘంవిదానందమనుషమచ్ఛరం । ఉమాసహాయంపరమే
 శ్వరంప్రభుః । త్రిలోచనంశిలకలంప్రశాంతం । ధ్యాత్వాత్వమునిగోచర్యత
 ధూతయోగిన్ సమస్తసాక్షింతమనః పరస్తాత్ । సబ్రహ్మసంపన్నః । ద్రవి
 సోక్షురఃపరమస్వరాట్ । సపవవిష్టుస్సప్రాణస్సకాలోగ్నిస్సచంద్రమాః ।
 నవసర్వంయద్యాతంయదృభివ్యగ్ సనాతనం । జ్ఞాత్వాతం మృత్యుమ
 త్యేతివాన్యః పంథావిముక్తియే । సర్వభూతిస్థమాత్మానంసర్వభూతాని
 చాత్మని । సంపశ్యత్ బ్రహ్మవగమంయాతనాన్యేనహిమినా । అన్యైనమర
 జింకృత్యాప్రణవంబోక్షరారణం । జ్ఞాననిర్మలనాభ్యాసాత్పాశంజహ
 తిపండితః । సపవమాయాపరిమోహిగాత్మాశరీరమాస్థాయకరోతిసర్వం ।
 శ్రుత్వన్నపానాదివిచిత్రభూతైస్సపవజాగ్రన్ధిరిత్యప్రివేలి । స్వప్నేమి
 జీవస్సుఖదుఃఖభూతైస్సవమాయయాకర్మిరవిశ్వలోకః । సుషుప్తికాలే
 ఫకలేవిరీనేతమోనిఘాతస్సుఖభూతమేతి । పునశ్చజన్మాంతరికిర్త్య

యోగాశ్చ పవనః స్వపితృప్రబుధః పురత్రయేక్రిడతియశ్చ జీవస్తతస్తు
జాతం సకలంపిత్రం । ఆధారమానందమఖండబోధంయస్మిన్లయం
యతిపురత్రయంచ । పితృష్టాజ్ఞాయశేషాణామనస్సర్వేంద్రియాణాం
ఖంబాయుజ్యోతిరావః పృథివీశ్వస్యధారిణీ । యత్పురం బ్రహ్మసర్వా
క్వాపిశ్వస్యాయితనంకమాత్ । సూక్ష్మోఽయత్కృత్తరంకత్యం తస్యమేవ
త్వమేవతత్ । జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాదివ్రపంచంయత్ప్రకాశతేతస్మిన్
స్వహృదిజ్ఞాత్వాసర్వబంధైఃప్రముచ్యతే । బ్రహ్మధామసుయవ్యోజ్యం
భోక్తాభోగశ్చయస్సజేత్ । తేభ్యోఽలక్షణస్సాక్షీచిన్మాత్రోహం సదాశి
వః । మయ్యేవసకలంజాతంమయిసర్వంప్రతిష్ఠితం । మయిసర్వం లయం
యతిత్వం హృద్వయమస్మహం । అగోరణీయానమామేవతద్వత్త్వ
హానహంఽపిత్వమిదంఽపిత్రం । పురాతనోహం పునఃపానామిశో హిరన్మ
యోహంఽవరూపమస్మి । అపాణిపాదోహంబింద్యతేక్తిః పశ్యామ్యచ
త్యుస్సశృణోమ్యకణః । ఆహంఽజానామిఽపిక్తియాపోనచాస్మి వేత్తా
మమచిన్మదాహం । దైతరనేతైరహమేవవేద్యోవేదాత్కృద్వేదఽదేవ
చాహం । నపుణ్యపాపేమమనాన్తనాశోనజన్మదేహోఽపియబధిరస్మి
నభూమిరాపోహమవహ్నిరస్మినచానిలోమేస్సినచాంబరంచ । ఏవంవిది
త్వాపరమాత్మగూఢంనుహాశయోఽనుగళమద్వినియం । సమస్తసాక్షిః
సనసద్విహంప్రయతిశుద్ధంపరమాత్మియాపం । మత్కృతగుక్రియమథే
సాగ్నిప్రాతోభవతి । స్వర్ణస్త్రేయాగ్నాతోభవతి । సురాపానాత్పూ
తోభవతి । బ్రహ్మసాత్యాత్పూతోభవతి । కృత్యాకృత్యాత్పూతోభవతి ।
తత్త్వాద్విముక్తమాత్రితోభవతి । అత్యాశ్రమీసర్వగానకృద్వాజపేత్ । అ
నేనజ్ఞానమాప్నోతి సంసారాణావనాశనం । తస్మాదేవవిదిత్యేనంతైవ
ల్యపదమశ్నుతే తైవల్యపదమశ్నుతేభిః ॥ తైవల్యోపనిషత్ సమాప్తా ॥

సహనావద్యురీశాలిః ॥

ఓం నమః ॥

శుక్లయజుర్వేదగతా * బాబాలోపనిషత్-౧౩

హరిఃఓం-౩ ఓం హ్రస్వవర్ణశ్చిత్వాన్తిః || బృహస్పతిరువాచయా
జ్ఞవల్క్యమ్-యదనురుగుర్మైత్రం దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం ధూతా
నాం బ్రహ్మసదనమవిముక్తిః వైశుమేత్రం దేవానాం దేవయజనం సర్వే
షాం ధూతానాం బ్రహ్మసదనం తస్మాద్వ్యగక్వచనగచ్ఛతి తదేవమన్యగేదం
వైశుమేత్రం దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం ధూతానాం బ్రహ్మసదన
మగ్రహిజన్త్యైశాదేమానాం గ్రహమాదేమగుగ్రహారకం బ్రహ్మవ్యాచప్తే
యేనాం సావమృగీణాణామోక్తీభవతి తస్మాదవిముక్తమేవ సమేతేతా
విముక్తిం సవిముక్త్యేవ మేతైగద్యద్భవతి || ౧ ||

అథ హైనవా బ్రహ్మచర్యయాజ్ఞావల్క్యమ్-యదనురైవ్యక్తత
త్వానం కిం వహం విహనీయామి స హేమావాచ యాజ్ఞావల్క్యః సోవి
ముక్తపాశో యదనురైవ్యక్తత తస్మాదవిముక్తే ప్రసవితృతి సోవి
క్త్యైవ్యక్తత ప్రాప్తితిత్తం విరాజాయానాశ్చయంచమాశ్చేప సేవితృతి - కా
వై విరాజాకాచనాశీతి - సర్వాన్ద్రియకృతాః సాహవానశయితీతి - సనాశీభవతి
కతమచాం స్యస్థానం భవతి తస్మాద్విశ్వయస్య స్వస్వచన్ద్రాన్దోః
స్వవరస్వచన్ద్రాన్దోః త్యేగదైవసంధిం సంధ్యాం బ్రహ్మవిదితపాసతృతి -
సోవిముక్తసోవిముక్తపాశ్యతీతి - సోవిముక్తే బ్రహ్మసమాచక్షేయో వైత
దేతదేవం వేదః || ౨ ||

అథ హైనం బ్రహ్మచారిణ ఉదుః కిం జప్యేనాం మృగత్వం బ్రూహీ
తి-స హేమావాచ యాజ్ఞావల్క్యః శతరుద్రీయేనేత్యే తాగహవా అన్యత
స్య నామ భేయానిధిపతి-తైన్ద్రవాఅన్యతాభవంతీతి || ౩ ||

అథ జనకోహ వై దేహేయాజ్ఞావల్క్యమువనమేత్యోవాచ-భగ
వత్సన్యాసమనుబ్రూహీతి-స హేమావాచ యాజ్ఞావల్క్యః బ్రహ్మచర్యం

సమాప్యగ్నహీనతే - గృహద్యనీభూత్వాప్రప్రజేద్యదివెతరభావప్రవృత్త
 ర్యాదేవప్రప్రజేత్ గృహద్యవనాద్యాభపునరప్రతివాప్రతివాస్నాతకో
 వాఽస్నాతకోవోత్సన్నాగ్నిరగ్ని కోవాయదహలేవవిరజ్జేద్యదహలేవ
 ప్రప్రజేత్తథేకేప్రాణావత్యామేవెప్తింకుర్వన్తి - తమతథాన కుర్యాదా
 గ్నేయ్యామేవకుర్యాదగ్నిహీనప్రాణః ప్రాణమేవై తయాకరోతివశ్యా
 త్రైభాతన్యాయ్యామేవకుర్యాదేతయైవత్రయోథాతవోయత్రసత్త్వం రజ
 స్తమ ఇత్యయంతేయోనియుత్విజోయతోజాతోఆరోచథాః - తంజాన
 న్నగ్నఆరోహేథామోవర్ధయారయమిత్యనేనమన్త్రైకాగ్నిమాజఘ్రీ
 దేవవాలగ్నేర్యోనిర్యగిప్రాణః ప్రాణంగచ్ఛస్వాహేత్యేవ మేవై తదా
 హగ్రామాదగ్నిమాహృత్యపూర్వవదగ్నిమాఘ్రీపయేద్య దగ్నింసవిదే
 దపుణిపయయా దాహేవై సర్వాదేవతాస్సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో జ
 తురామిస్వాహేపయతోద్భృత్య ప్రాశ్నేయాత్సజ్యం హవిరవాసు
 యంమోక్షమన్త్రైస్త్రిమ్యేవంవిదేత్తద్భక్తిహృతపాసితవ్యమేవమేవై
 తద్భగవన్నితివైయాజ్ఞవల్క్యః॥౮॥

ఆథనైనమత్త్రివిప్రప్రచ్ఛయాజ్ఞవల్క్యంపృచ్ఛామిత్యాజ్ఞవ
 ల్క్యాయజ్ఞోపవీతీకథంబ్రాహ్మణఇతి-సహూవాచయాజ్ఞవల్క్య ఇదమే
 వాఽస్యతర్యజ్ఞోపవీతంయతత్పాఽపగప్రాశ్యాఽచమ్యాఽయం విధిపరి
 వ్రాజినాంపీరోధ్వానేవాఽనాశకేవాఽహంప్రవేశేవాగ్నిప్రవేశేవా మ
 హావ్రస్థానేవాఽథపరివ్రాడ్వివర్ణవాసాముష్ణాఽపరిగ్రహ శ్శుచిరద్రోహీ
 థైక్షమాణాబ్రహ్మగూయాయథవతి - యద్యాఽతురస్యాన్తనసా వా
 చావాసస్యనేదేషవస్థాబ్రహ్మణాహానువి త్రకుస్తనైతి సన్యాసేబ్రహ్మవిది
 త్యేవమేవైషభగవన్నితివైయాజ్ఞవల్క్యః॥౯॥

తత్రపరమహంసోనామసంవర్తకారుణిశ్వేతకేతుమగ్నావయుభుని
 దాఘజడభరతదత్తాఽత్రేయరైవతకప్రభృతయోవ్యక్తిగ్నా వ్యక్తాఽచా
 రాటసున్నత్రాడన్నత్రవదాచరన్తస్త్రిదణ్డంకమణ్డలుంశిక్యం పాత్రంజలక

బ్రహ్మశాస్త్రంబునకు వీరంబు తేతనస్సర్వంభూత్వా హేత్యువు పరిత్యజ్య
 త్వానమన్వేష్యధాతూతమావధరోనిర్వృంత్యోన్మరిగ్రహస్తత్త్వ
 క్తూమాగ్నేసమ్యక్సంపన్నశుద్ధమానసః ప్రాణసంధారణార్థం యథోక్త
 కాలేపిముక్తైశ్చమాచరన్నదరపాత్రేణలాభాఽలాభౌసమాభూత్వా
 సాన్యాః గారదేవగృహత్యుగమాటవర్జితవృక్షమూలకులాలశాలాఽగ్ని
 హవాగ్రశాలానదీపులిసగిరి కహరికిన్దరకోటరనిర్మలస్థణ్డిలేష్వనికేతని
 వాస్యప్రయత్నోర్నిర్మనుశ్చక్షిధ్యానపరాయణోఽధ్యాత్మకృష్ణశ్చభాఽ
 శభః క్షుణ్ణులనవరస్సన్యాసేవకేహత్వగంకరోతి వపరమహం సోనా
 మేన్యువనషత్ ॥౬॥ఓం పూర్ణమదభిశాంతిః॥

ఓంతస్సనితి జాబాలోపనిషత్ సమాప్తా.

ఓం గ న్మ న్

స్వగుభ్యోనమః.

యా జ పీ శ్వే తా శ్వ త రో ప ని ష త్. ౧౩

పంచరుద్రాంతర్గతా - సహనావవస్థాశాంతిః.

ఓ॥ బ్రహ్మవాదినోవదన్తి । కింకారణంబ్రహ్మకుతస్స్పదాకాజీవా
 మకేనక్వచసంప్రతిష్ఠాః । అధిష్ఠితాః కేనసుఖేతరేమవర్తమాహేబ్రహ్మ
 విదోవ్యవస్థాం ॥ ౧॥ కాలస్వభావోనియతియదృచ్ఛా భూతానియోనిః
 పురుషభిదివిత్వం । సంయోగపమాన్నత్వాత్మభావాదాత్మాహ్యవీశస్సు
 ఖదుఃఖహేతోః ॥ ౨॥ తేభ్యానయోగాఽనుగతావశ్యకజాత్మశక్తిగ్
 స్వగునైనిగూఢాం । యికారణానిఖిలాని తాని కాలాత్మయుక్తస్య

ధితిష్ఠ త్యేకః॥౩॥ త మేక సేమంత్ర వృతగ్ మోక్షకాంతగ్ శతాధారంబి
 గ్ శతప్రశ్నకాభిః । అప్తవైష్ణవీర్విశ్వ రూపైకపాశం త్రిమాగధేదం
 ద్వినిమిత్తైక సోమః॥౪॥ పంచస్రోహోంబుం పంచయోగ్యుగ్రవక్త్రాం పం
 చస్రాణోస్త్రంపంచమధ్యామిమూలాం । పంచావక్త్రాంపంచమఃఖాఘవే
 గాం పంచాద్యేదాంపంచపర్వామధీనః॥౫॥ పర్వాజీవే సర్వసంస్థేబృ
 హంతేతస్మిన్ సోభాన్యతే బ్రహ్మచక్రే । పృథగాగ్మానంప్రేరితా
 రంచమత్వా జప్తస్తోత్రేనాన్యతస్వమే॥ ౬॥ ఉక్తీత మేతద్గుగమంతు
 బ్రహ్మసమ్మేస్త్రయగ్ స్వప్రతిహతురంచ ॥ అశ్రాంతరం వెదవిదోపది
 త్యావీరాబ్రహ్మణీతప్తరాయోనిముక్తాః॥ ౭॥ సంయుక్తమేతత్ తురహ
 తురందవ్యక్తావ్యక్తభరతేష్వమీశః । అనీశశ్చాత్మాబుధ్యతే భోక్తృ
 భావాత్ జ్ఞాత్వాదేవముచ్యతేసర్వపాలైః॥ ౮॥ జ్ఞాప్తోద్వా వహావీశ
 సీతావహాహ్యకా భోక్తృ భోగాథయైతాఅనంతశ్చాత్మా విశ్వరూపా
 హ్యుక్తా త్రయంయదావంతతేబృహ్మమేతత్ ॥ ౯॥ చరప్రధానమమృ
 తాతురగ్మరః తురాగ్మావావీశతేదేవమీశః । తస్మాభిధ్యానా బ్యోజ
 నాత్తత్సవాదాన్మృత్యుశ్చంతే విశ్వసూయానవృత్తిః । జ్ఞాత్వాదేవ
 గ్ సర్వపాశాపహాః క్షీణైరైతైజాన్మమృత్యుప్రహాణిః । తస్మాభిధ్యా
 నాత్ప్రతీయంతేహభేదే విశ్వైశ్చగ్యంతేవలల్య ప్రకాశః॥ ౧౦॥ ఏతత్
 జ్ఞేయంశ్వమేవాత్మసోస్థంనారఃపరం వెదితవ్యగ్ హేకిందిత్ । భోక్తృభా
 గ్యం ప్రేరితారంచనత్వా సర్వంప్రోక్తంప్రతిధుబృంహమేతత్ ॥ ౧౧॥
 వహ్నిర్వధామోదిగతస్యమూర్తిగనాదృశ్యతే నైవచలింగనాశః । స
 భూయపవేంధన యోగ్యహ్యస్తద్వోభయం వైప్రణవేనదేహీ॥ ౧౨॥
 స్వదేహమరణింకృత్వాప్రణవంచోత్తరారణిం । ధ్యాననిర్మలవాఢ్యాసా
 ద్దేవంపశ్యేన్నూభవత్ ॥ ౧౩॥ తిలేషులై లంకధిపసన్నిరావహ్నీతస్వ
 రణీషుచాగ్నిః । ఏవమాత్మాత్మరిజాయతేసాపత్యేవైనం తపసాయోను
 బశ్యతి ॥ ౧౪॥ సర్వవ్యాపనమాత్మానంక్షీరేసన్నిరీవాపితం । అత్స
 ద్యాతపోమూలంతస్క్రిహ్న్వాపనిచక్షురం తద్భక్రిహ్న్వాపనిచక్షురవి
 తి॥ ౧౫॥ ॥ ఇతి శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్పురణమోధ్యాయః॥

ఓం॥ యుంచానఃప్రథమం మనస్తత్త్వాయ సవితాధియః । అగ్నే
 జ్యోతిని చాయ్యపృథివ్యా అధ్యాభరత్ ॥ ౧॥ యుక్తైః సహసావయందే
 వస్యసవితుస్యవే । సువగేయాయశక్త్యా ॥ ౨॥ యుక్త్యైః సహసావే
 వా సువర్యతోధియాదివం । బృహజ్జ్యోతిరీష్యతస్సపితా ప్రసువాతి
 తా ॥ ౩॥ యేంజతేమన ఉతయుంజతేధియోవిప్రావిప్రస్యబృహతోవి
 ప్సితః । విహూత్రాజధేవయునావిచేకశ్చన్త్రహీదేవస్యసవితుః పరిష్టు
 త ॥ ౪॥ యుజేవాంబృహ్మపూర్వ్యంనమోభిషగ్లోకాయ త్రివశ్యేవసూ
 రాబశృణ్వన్తువిశ్వే అమృతస్యపుత్రా ఆయేధామానిదివ్యానిష్ఠునిః ॥ ౫॥
 అగ్నిత్రాభివశ్యతే వాయుయత్రాభియుంజతే । సోమోయత్రా
 తిదివ్యతే తత్రసంజాయతేననః ॥ ౬॥ నదిత్రాప్రసవేనజాషేతన్యగ్రహ
 పూర్వ్యం । తత్రయోనింకృణవసేదిహితే పూర్వ్యమగ్నివత్ ॥ ౭॥ త్రిమ
 న్నదిగ్ స్థావర్యసమంశరీరం హృదీంద్రయానిమనసానివెత్స । బ్రహ్మ
 హవేనప్రతతేతవిద్వాన్ ప్రాతాంసినర్వాణిభయావహేరి ॥ ౮॥ ప్రా
 తాన్ప్రవీద్యహసయుక్తచేత్తఃక్షితేప్రాణేవాసీకయోచ్చసేగ । చక్షు
 శ్చయ్యుక్తమివవాహమేనం విద్వాన్తనోధారయేతాప్రమత్తైః ॥ ౯॥ సమే
 శుచాశర్కరావహ్నివాలుకా వివచనతే శబ్దజలాక్రయాదిభిః సుహో
 నుకూలేనతుచక్షుషీడనే సుహానివాత్రయనేప్రయోజయేత్ ॥ ౧౦॥
 విహరథూమాశ్కానలానిలానాం ఖద్యోతవిద్యుత్ స్ఫుటిక శ్శశేనాం ।
 ఏతానిరూపాణిపురస్కరాణి బ్రహ్మణ్యభివ్యక్తీకాణియోగే ॥ ౧౧॥ పృ
 థావ్యవృతేజోనిభవముద్ధితే పంచాగ్నిశ్చయోగసుతేప్రవృత్తైః సతస్య
 రోసోనజరా నమఃఖంప్రాప్తస్యయోగాగ్ని మయింశరీరం ॥ ౧౨॥ లఘు
 త్వమారోగ్యగుల్మలుపత్వం విణాప్రపాదం స్యరసోష్ణవంచ । గంధశ్శు
 భోమూత్రపురీషమల్పం యోగప్రవృత్తిం ప్రథమాంవదంతి ॥ ౧౩॥ యశ్చై
 వబింబం మృదయోపలిప్తంలేజోమయం భ్రాజతే తత్పురోతం తద్వా
 న్మేతత్వం ప్రసమీత్యదేహీ ఏకఃకృతాభోభవతేపీతశోకః ॥ ౧౪॥ య
 తాత్మతత్వేనతుబ్రహ్మతత్వం దీపోపమేనేహయ్యుక్తఃప్రవశ్యేత్ । అజం

ద్రువగోపత్యత త్వైవిశ్వశుద్ధం జ్ఞాత్వా దేవంమువ్యతే సర్వచాత్రైః॥ ౧౫॥
 ఏషహిదేవ్య ప్రదిశోనుసర్వాన్య పూర్వోహిజాతస్సడగభేః॥ న
 విజాతస్సజనివ్యమాణః ప్రత్యంజనాంతిష్ఠతిసర్వతోముఖః॥ ౧౬॥ యో
 దేవోఅగ్నోయోఅపుయోఽవిశ్వః భువనమావివేశ । యఃపదసీషు యో
 వనస్పతిషు తస్మైదేవాయనమః॥ ౧౭॥ ఇతి శ్వేతాశ్వతరోప నిషఙ్గుద్వితీ
 యోధ్యాయః॥

ఓం॥ యపకోటాలవానీశత ఈశీనీభి స్సర్వాన్లోకానీశత ఈశీనీ
 భిః । యపవైకఇవాడన్భువే సంభవేచయపతద్విచరమృతాస్తేభవంతః॥
 ౧॥ ఏకోహిరుద్రోఽద్వితీయాయతస్థుర్భి ఇమాన్లోకానీశత ఈశీనీభిః॥ ప్ర
 త్యంజనాం స్తిష్ఠతి * సంచు కౌచాంతకా లేసగ్ సృజ్య విశ్వాభువనానిగో
 పాః॥ ౨॥ విశ్వతశ్చక్షురుతవిశ్వతోముఖాః విశ్వతో బాహురుతవిశ్వత
 స్పాతీ । సంబాహుభ్యాంధమతిసంపతత్రైన్ద్ర్యావాపుభీదనయందేవప
 కః॥ ౩॥ యోదేవానాం ప్రభవశ్చోద్భవశ్చ విశ్వోగికోరుద్రోనాహుర్హిః॥
 హిరణ్యగర్భంజనయామాసశూర్వగ్ సమోబుభ్యాశుభయా సంయున
 త్తు॥ ౪॥ యాతేరుద్రశీవాతమూరమోరా పాపకాశీనీ । తయాన స్తను
 తాశంతమయా గిరిశంతాభివాకీహి॥ ౫॥ యామిషుంగిరి శంతమా
 స్తేభిభవ్యం స్తవే । శివాంగిరిత్రతాంకురు మాహిగ్ సీః పురుషంజగత్
 ౬॥ తతఃపరంబ్రహ్మపరంబృహంతం యథానికాయం సర్వభూతేషు గూ
 ఢం । విశ్వవ్రోకం పరివెష్టితారమీశంతంజ్ఞాత్వా అమృతాభవంతి॥ ౭॥
 వెదాహమేతంపురుషంమహాస్త మాదిత్యవరాంతమసఃపరిస్తాత్ । త
 మేవవిదిత్వాతి మృత్యుమేరివాన్యఃపంథావిద్యతేయవాయు॥ ౮॥ యస్మా
 త్పరంనాపరమ స్తి కేచిద్యస్మాన్నానేయో నజ్యాయో స్తికశ్చిత్ । పృ
 త్తతవ స్తభ్రోదిపతిష్ఠ త్యేక స్తే నేదంపూణణం పురుషేణసర్వం॥ ౯॥ తతో
 యమ త్రరతరం తదదూవమనామయం । యపతద్విచర మృతాస్తేభవం

శ్లోకేతరముఃఖమేవామయంతి॥ ౧౦॥ సర్వాసనశిరోగ్రీవస్సర్వభూతసు
హాశయః । సర్వవ్యాపీసభగవాంస్తప్తాగ్నర్వగతశ్శివః॥ ౧౧॥ మహా
స్త్రిభురైపురుషస్సత్వస్త్వైషప్రవతణకః । సునిర్మలా మిమాంప్రా
ప్తిమీశానోఽఽశోతిరవ్యయః॥ ౧౨॥ అంకుశమూత్రః పురుషాంతరాత్మాన
దాజనావాగ్ మృదయేనన్నిష్ఠః । మృదామ స్వీశోమనపాభిక్తహ్న
యపతద్విమరమృతాస్తీభవంతి॥ ౧౩॥ సహస్రశీర్షా పురుషస్సహస్రా
క్షపుహస్రపాత । సఖామంజిశ్వుతోవృత్తాగ్నతిష్ఠన్దశాంకులం॥ ౧౪॥
పురుషపతేదగ్ సర్వం యద్భూతేయద్భుతవ్యంఉతామృతత్వస్త్వేశానో
యరన్నేనాతరోహతి॥ ౧౫॥ సర్వతఃపాణిపాదంతస్సర్వతోఽగ్నిశిరోము
ః॥ సర్వతశ్శుగ్రీవఃఖాతేపర్వమూర్ధ్వత్యతిష్ఠతి॥ ౧౬॥ సర్వేంద్రియసు
భాగానగ్ సర్వేంద్రియవిపజ్జతం । సర్వస్య ప్రభుర్విశానగ్ సర్వస్య
శోభగ్ సుహృత్॥ ౧౭॥ నవద్వారైశ్చైవ జేహీహంసో లేలామైవై బహిః ।
వేదస్యస్యభోజ్యస్యస్థావరస్యచరస్యచ॥ ౧౮॥ అపాణిపాదోజవనోఽగ్నిహ
రః సర్వస్యచాపుశ్శుశోర్యకణః । సవేత్తురైవ్యంనవతస్యాప్తివేత్తా
తః పురుగ్ర్యంపురుషంమహాత్మం॥ ౧౯॥ ఆనోరణీయాన్తహ్నాతామ
హీయానాత్మానుమాయాం గహితోఽప్యజంతోః । తమక్రతుంపశ్యతిఽత
రోహోధాతిఃప్రసాదాన్తహిమానమీశం॥ ౨౦॥ వేదాహమేతమజరంపు
రాణంసర్వాత్మానగ్ సర్వగతంఽభుక్త్యాత్ । జన్మరోధంప్రవచన్తియ
స్త్రిబ్రహ్మవాదినోయంప్రవచన్తిఃకన్యం॥ ౨౧॥

॥ ఇది శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్సూత్రమోక్తాయః ॥

ఓం— యపకోవిదోఽబమధాశక్తి యోగాద్యనాననేకా
 వహితాభోదధాతి । వివైరిచాంలేచిశ్చమాదాసకవస్సుహృద్యాశ
 యాసంయుతః ॥ ౧ ॥ తదేవాగ్నిస్తదాతిత్యస్తద్వాయుస్తమచంద్ర
 లాః । తదేవశుక్రమద్యతంతస్సృష్టౌతదావస్సప్రకావతిః ॥ ౨ ॥ త్వన్
 స్త్రిత్యంపుమాససిత్యం కుమారడితవా కుమారి । త్వంచేనోదాదేన
 చందన త్వం జాతోభవసితర్పణోముఖః ॥ ౩ ॥ నీలవరంగోహరితోల్లాహి

తాత్ ప్రక్షిప్తృణురవస్సముద్రాః । అనాదిమత్త్వంవిభుత్వేనవత్తసేయ
 తోజాతానిభువనానివిశ్వా ॥ ౪ ॥ ఆజామేకాగ్లోహితశుక్లకృష్ణం
 హ్వీః ప్రజాస్పృజమానాగ్ సరూపాః । అజోహ్యేకా జవమానాస
 శేతే జనత్యేనాంభుక్తభోగామజోన్యః ॥ ౫ ॥ ద్వాసుపథానాయజా
 సఖాయా సమాసంవృతం పరివస్వతాతే । తయోరన్యఃపిప్పలగ్ ప్వా
 ద్వత్సనశ్చన్నో లభిచాకరీతి ॥ ౬ ॥ సమానేవృత్తేపురుషోమగ్నోనీ
 యా శోచతిమహ్యమానః । జప్తాయదావశ్యత్యన్య మీశమన్య మహి
 మానమితి పితరోక్తిః ॥ ౭ ॥ ఋచోఅక్షరేవరమేవ్యోమన్యస్త్రిస్తేవాఅధి
 శ్వేనీషేచుః । యస్తన్నవేదకీమృచాకరిప్యతియత్త త్రిద్విమస్తథిమేసస
 సతే ॥ ౮ ॥ ఛందాగ్ సేయజ్ఞాః క్రితవోవ్రతాని భూతంభవ్యం యచ్ఛా
 చావదంతి । అస్తాన్తాయాస్పృజతే విశ్వమేతత్తస్మిన్ శ్వామ్యోమాయ
 యాసన్నిరుద్ధః ॥ ౯ ॥ మాయాంతుప్రకృతింవింద్యాన్తాయినంతా మపే
 శ్వరం । అస్యావయవభూతైస్తువ్యాప్తౌ సర్వమిదంజగత్ ॥ ౧౦ ॥
 యోయోనింయోగమధిర్జిత్యేకో యస్త్రిద్విదగ్ సంచపైతౌసర్వం ।
 మీశానం పరదండేవమీద్యునిచాయేమాగ్ శాంతిమత్యంతమేతి ॥ ౧౧ ॥
 యోదేవానాం ప్రభవశ్చౌగ్ధవశ్చ విశ్వాధికోరుద్రోమహామిః । పి
 రణ్యగగ్ధం పశ్యతజాయమానగ్ సవోబుధ్యాశుభయాసంయుతః ॥ ౧౨ ॥
 యోదేవానామధిపోయస్త్రిన్లోకాఅధిపైతాః । యశుశేలస్యద్వివదశ్చ
 ప్పదః కస్త్యేదేవాయహవిషాపథేషు ॥ ౧౩ ॥ సూక్ష్మాతిసూక్ష్మం కలిలం
 మధ్యే విశ్వస్య ప్రహారం తమనేకరూపం । విశ్వస్యైకం పరివెష్టితా
 జ్ఞాత్వాశివంతాంతిసత్యంతమేతి ॥ ౧౪ ॥ సవనకాలోభువనస్యగ్నా
 విశ్వాధిపస్సర్వభూతేషుగూఢః । యస్త్రిన్యక్తా బ్రహ్మమయోదేవ
 శ్చతమేవంజ్ఞాత్వామృత్యుపాశాంభినత్రి ॥ ౧౫ ॥ ఘృతాత్పరంకుండ
 వాతిసూక్ష్మంజ్ఞాత్వాశివగ్ సర్వభూతేషుగూఢం । విశ్వస్యైకం పరివె
 తారంజ్ఞాత్వాదేవంముచ్యతేసర్వపాతైః ॥ ౧౬ ॥ ఏష దేవోవిశ్వకా
 మహాత్మాసదాజనానాగ్ హృదయేసన్నిపిష్టః । హృదామనీషామన

భిక్షస్తో యపసంవిదురమృతాస్తేభవంతి ॥ ౧౭ ॥ యదాతమస్తన్నదివా
 నరానానన్నచాసచ్చివ ఏవకేవలః । తదక్షరం తత్సవితుర్వరేణ్యంప్ర
 జ్ఞాచతస్తాన్నృప్యతాపురాణీ ॥ ౧౮ ॥ నైసమూర్ధ్వఃసతిర్మృచంసమ
 ద్యేవరిజగ్రథత్ । నరస్యప్రతిమాస్తియస్యవామ మహద్యతః ॥ ౧౯ ॥
 నసంధ్యశేష్ఠలిగూవమస్యనచక్షుషా పశ్యతికశ్చనైసం । హృదా హృది
 స్తంమనసాయ ఏనమేవంపిదురమృతాస్తేభవంతి ॥ ౨౦ ॥ అజాతోజాతఇ
 త్యేవంశ్చిద్భిరుప్రపద్యతే । దుద్రయతైదక్షిణంమఖంలేనమాంపాహీ
 నత్యతః ॥ ౨౧ ॥ మానస్తోకేతనయే మానఅయుషిమానో గోషుమామో
 అశ్వేషురీషః । పీరాన్మామోరుద్రాభామిలో పభీహాపిత్మంత స్సరమి
 త్వాహవామహే ॥ ౨౨ ॥

ఇతి శ్రీరాశ్వరీహరిః పదమత్సరముద్ధృతముః

ఓం । శ్వేతక్షరేప్రస్తుతరేత్వనంలేద్యుఃక్యేహిలేయత్రసూ
 ఢే । క్షరంత్వఃద్యుహ్యమృతంతుఃద్యుఃద్యుఃక్యేహిలేయస్తపోన్యః ॥
 ౧ ॥ యోయోనియోనినధిష్ఠత్యేకాఃకృద్వి దూపానియోనిశ్చప
 ర్వాః । ఋషిప్రహతలపిలంయస్తనగ్రేజ్ఞానైవిభాత్రి జాయమానం
 చపశ్యేత్ ॥ ౨ ॥ ఏకంజాలంబహుధాపితుర్వా యత్ప్రేక్ష్యత్రేవగహర
 త్యేషదేవః । భూయఃస్పస్తావశయస్త్యతే శస్సర్వాశివస్యతురులేమహా
 త్మా ॥ ౩ ॥ సర్వాదిశతృప్సామధశ్చతిర్వక్ష్వగ్రీవాశయగ్రాభజలేయన్నస
 ర్వాః । ఏవగహరేదేవభగవాన్యరేణ్యో యోనిస్సభావానధిష్ఠత్యేకః ॥
 ౪ ॥ యచ్చస్యభావంపదవివిశ్వయోనిఃపాచ్యాగ్ శ్వసర్వాగవరిగమయే
 ద్యః । సర్వమేతద్విశ్వమధిష్ఠత్యేకా సునాగ్ శ్వసర్వాగ్వినియోజయే
 ద్యః ॥ ౫ ॥ తద్వేద సుహృద్వశంవత్సుకాథం తద్భ్రీష్టవేదతేప్రస్తు
 యోనిం । యేపూర్వందేవా ఋషయశ్చతద్విమస్తేతన్నయాత మృతావై
 బభూవుః ॥ ౬ ॥ సునాన్వయోయఃఫలార్థకర్తృకృతస్యతవ్యోవసహోవభో
 త్వానవిశ్వయావస్త్రీగుణస్త్రీవర్తాః । శ్వాశివస్సంచరతిన్వకర్తృభిః ॥ ౭ ॥ ౧౦

గుప్తమాత్రోరవితుల్యకూప స్సుంకల్పాహంకార సమ్యక్తోయః । బుద్ధే
 నుణైనాత్మగుణేనచైవ ఆరాగమాత్రోహ్య వరోపిద్యుప్తః॥ ౮॥ వాలా
 గ్రశతభాగస్య శతభాగద్వితస్యచ । భాగోజీవస్సపిజ్జేయ స్సచానంత్యా
 యకల్పతే॥౯॥ నైవస్త్రీనపుమానేషో నైవచాయం నపుంసకః । యద్య
 చ్చరీరమాదత్తై తేన తేనసయ్యజ్యతే॥౧౦॥ సంకల్పనస్సశానదృష్టిహూ
 మై గ్రాహసాంబువృహ్యోచాత్మవివృద్ధజత్తు । కర్మానుగాన్యనుక్రమేణదే
 హీ హ్లానేషుకూపాణ్యభిసంప్రవద్యతే॥ ౧౧॥ స్థూలాగుహత్కైరిబహూ
 నిచైవ రూపాణిదేహీస్యగుడైర్వ్యుహోతి । క్రియాగజైరాత్మగుడైశ్చ
 తేషాం సంయోగహేతురవరోపిద్యుప్తః॥ ౧౨॥ అనాద్యనంతకాలస్యమ
 ధ్యే విశ్వస్యప్రప్టారంతమనేకరూపం । విశ్వవైకం పరివెష్టితారం జ్ఞా
 త్వాదేవంమచ్యతేసర్వపాదైః॥ ౧౩॥ భావగ్రాహ్యమనీడాభ్యంభావా
 భావకర్గశివం । కలాసగణకరందేవం యేవిషస్తే జహుస్సనుః॥ ౧౪॥

ఇతి శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్సు పంచమోధ్యాయః॥

ఓం॥ స్వభావమేకే కవయోవదంతి కాలంతథాన్యే పరిమహ్య
 మానాః । దేవస్యైషమహిమాతులోకే యేనేకంబ్రాహ్మణే బ్రహ్మచ
 క్రం॥ ౧॥ యేనావ్రతంనిత్యవిదగ్హీసర్వం జ్ఞాంకాలకాలో గుణీసర్వవి
 ద్యుః । తేనేశితంత్తవివరణతేనా పృథ్వీస్యతేజో నిలభానివింత్యం॥
 ౨॥ తన్మర్త్యకృత్వాపివృత్త్యభూయస్తత్వస్యతత్వేన సమేత్యయోగం
 ఏకేనద్వాభ్యాంత్రిభిరప్తభిర్వా కాలేనచైవాత్మగుడైశ్చసూక్ష్మైః॥ ౩॥
 ఆరభ్యకర్మాణిగుణాన్వితాని భావాగ్శ్వసర్వాన్వినియోజయేద్యుః । తే
 షామభావైకృతకర్తృనాశః కర్తృక్షయేయాని సతత్త్వతోన్యః॥౪॥ ఆదిస్స
 సంయోగనిమిత్తహేతుఃపరస్త్రీకాలా దకలోపిద్యుప్తః । తంవిశ్వరూపం
 భావభూతమిద్యం దేవంస్వదిగ్ద్రష్టముపాస్యపూర్వం॥౫॥ సప్తక్షకాలా
 కృతీభిఃపరోన్యో యస్సాస్పృపంచఃపరివర్తతేయం । ధర్మావహంపా
 ద్విమంధవేశం జ్ఞాత్వాత్మస్థమకృతంవిశ్వభావం॥ ౬॥ తమీశ్వరాణాం
 పరిమందుమహేశ్వరంతంబైవతానాంపరమంతబైవతం । పరిపరిసాంపర

సంపరస్తా ద్విదామదేవం భువనేశమీద్యం॥ ౭॥ సతస్యకార్యః కరణంచ
 దిద్యతే సతస్యన శ్చాభ్యధికశ్చద్యత్యతే॥ పరాస్యశ్చ త్త్వివిదేవత్రూయతే
 స్వాభావీజ్ఞానబలత్రీయాచ॥ ౮॥ సతస్యకశ్చిగ్మితర స్త్రీలోకేనశశితానై
 వచరస్యలింగం॥ సకారణంకరణాధిపాధిపా నచాస్యకశ్చిజ్జుతాన చాధి
 పః॥ ౯॥ యస్తంతునాభాభవతంతుభిః ప్రధానజైస్సృభావతః॥ దేవమస్య
 మావృణోతిసవోదధాతు బ్రహ్మవ్యయం॥ ౧౦॥ ఏకాదేవస్సర్వభూతే
 షుగూఢస్సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంత రాత్మా॥ కర్తృభ్యక్షస్సర్వభూ
 తాధివాస స్వామీదేతా కేవలనిగుణశ్చ౧౧॥ ఏకోవశీనిమిత్రియా
 శాం బహునామేకగీయావం బహుధాయఃకరోతి॥ తమాత్మస్థంయేషు
 పశ్యంతగీరాగ్నేహగ్మఖం శాశ్వతంనేతరేషాం॥ ౧౨॥ నిశోనిత్యానాం
 దేతనశ్చైతవానామేకోబహునామోపిదధాతికామా॥ తతఃకర
 ణోపాంఖ్యయోగాధిగమ్యం జ్ఞాత్వాదేవం ముచ్యతేపర్వపాదైః॥ ౧౩॥
 తత్రసూర్యోభాతినచంద్రతారికిం నెమావిద్యతోభాతి॥ కౌము
 ద్వి॥ తమేవభాంతమసుభాతిసర్వగ్ తస్యభాసాసర్వమదంభా॥ ౧౪॥
 కోహగ్ సోభవనస్యాస్యమధ్యే నపవాగ్నిపురిలేనన్నిపత్తః॥ తమేవవి
 ద్వాతిమృత్యుమేతివాన్యః పంథావిద్యతేయనాయ॥ ౧౫॥ సవిశ్వకృద్వి
 స్వవిదాత్మయోని జ్ఞానఃకాలకాలోగ్నసర్వపత్తః॥ ప్రధానత్రైగ్రజ్జ మతి
 త్తతః సుగ్ పారిమోక్షస్థిలిబంధహేతుః॥ ౧౬॥ సతన్మయోహ్యమృత
 శశపంథో జ్ఞస్సర్వగోభువనస్యాస్యగోస్తా॥ యతఃకేలస్యజగతో విశ్వ
 వేదవాన్మోహతుర్విద్యతతక్షణవాయ॥ ౧౭॥ యోబ్రహ్మణంపిదధాతి
 గార్వం యోనైవేదాగ్ శ్చ ప్రహీణోతితస్మై॥ తగ్ హదేవమూత్మబుద్ధి
 తాశం ముముక్షురై స్వశరణగుహంప్రవశ్య॥ ౧౮॥ సమకలం సమిత్రి
 ణగ్ శాంతం కరవద్యంకరంజనం॥ ఆమృతవ్యవరగ్ నేకుం దశ్శేధనమివా
 లం॥ ౧౯॥ యదాచర్తవదాశాశం వెద్యయివ్యంతిమానవాః॥ తదాశివ
 ఃజ్ఞాయ ద్భుష్యాంతో భవిష్యతి॥ ౨౦॥ తపఃప్రభావాద్దేవప్రసాదా
 న్బ్రహ్మహత్వేకా శ్వతరోభవిద్వా॥ అత్యాశ్రమిభ్యః పరమంపది

త్రం ప్రోవాచ సమ్యక్పి సంఘజుష్టం ॥ ౨౧ ॥ వెదాంతేవరమంగుహ్యంపు
 రాకల్పప్రచోదితం । నావ్రతావ్రాయదాతవ్యం నాపుత్రాయా శిష్యాయ
 వైపునః ॥ ౨౨ ॥ యస్యదేవేపరాభక్తి ర్యథాదేవేతథాగురౌ । తస్యై
 లేకథితాహ్యథాః ప్రకాశంతేమహాత్మనః । ప్రకాశంతేమహాత్మనశ్చత్యు
 పనిషత్ ॥ ౨౩ ॥ ॥బ్రహ్మచాదివోపదన్తి సప్తదశ । యుంజానస్తోడశ । య
 ఏకౌ జాలవా నైకవిగ్శతిః । యఏకౌవనో ద్వావిగ్శతిః । ద్వౌత
 ఊరెవతుడశ । స్వధావమేకే త్రయోవిగ్శతిః ॥ ఆహత్యత్రయోదశా
 ధికంశతం ॥ ఓతత్పదితి శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్సు షష్ఠాధ్యాయః - సమావా
 పవన్తితిశాన్తిః ॥ ౧౪ ॥

ఇతి శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్సమాప్తా.

శివావణమస్తు.

అక్షశుక్లయజుర్వేదీయం హంసోపనిషత్. ౩-౧౫

హంసి, ఓమ్ ॥ పూర్ణమక్షతిశాన్తిః—భగవదవర్చభర్తృభవర్చ
 శాస్త్రవిశారదః ॥ బ్రహ్మవిద్యా ప్రబోధోహయేనోపాయేనచాయతే ॥ సస
 తుకమారణవాచ । విచార్యసర్వభక్తేషుమతంజ్ఞాత్వాపివాకినః ॥ పార్వ
 త్యాకధితంతత్త్వంశ్రుణుగౌతమతత్త్వతం ॥ అనాభ్యేయమిదంగుహ్యం
 యోగినేకౌశలసన్నిధం । హంసస్యాఽకృతివిప్రారంభక్తిముక్తిఫలప్రదం ॥
 అక్షహంసపరమహంసనిర్ణయంవ్యాఖ్యాస్యాఽమోబ్రహ్మచారిణోదావ్రా
 యగురుభక్తాయహంసోహంసేకసదాధ్యాయగ సర్వేషుదేహేషువ్యా
 ప్యవర్తతే - యథాహ్యుగ్నిని కాష్ఠేషుతిలేషుతైలమివతం విదిత్వాన
 మ్మృత్యుమాప్నోతి - గుడనవప్తభ్యాఽధారాద్వాయుముఖ్యాప్యస్వాధిష్ఠా
 నం త్రిగిప్రదక్షిణీకృత్యమణిపూరంగత్వాఽనాహతమతిక్రమ్య ఓతుడే

ప్రాణాన్నిగుధ్యాఽజ్ఞాననుయాయాఽబ్రహ్మరస్థింధ్యాయాఽత్రిమా
 త్రోహమిత్యేవం సర్వదాధ్యాయాఽపశ్యత్స నాకారశ్చభవతి - శిశో
 భేపార్శ్వ భవతపహిఽసాపరమహుసో భానుకోటి ప్రతీకాశో యే నె
 దంసర్వంవ్యాప్తంతస్యాఽప్తదావృత్తిగ్భవతి - పూర్వస శేషజ్యేషుతిరా
 గ్నేయేనిద్రాఽలస్యావయోభవంతి - యామ్యేకాశ్మేషుతి నైఋతే
 పాపేషునీషావారుణ్యాం క్రీడావాయువ్యాం గమనాఽదౌబుద్ధి స్సౌమ్యే
 రతిప్రీతిరీశాన్యే ద్రవ్యాదానం నుభ్యేనైరాగ్యం - తేసరేణాగ్రదవధ్యాన్తి
 కాయాం స్వప్నోనిగేసుమప్తిస్స వర్ష్యాగేశురీయంయదాహుసో నా
 నేఽవీన్మాఃవతి తత్తురీయావీతంభవతి - అభోనాదఆధారాన్ప్రీష్నర
 స్థివర్యం - శుద్ధస్ఫటికసదాకాశం సనైబ్రహ్మ పరమాత్మేశ్వర్యచే -
 ఆకహం - మపిరవ్యక్తగాయత్రీధన్వః - పరమహంసోఽపరాహువీదమ
 సశక్తిః - సోఽహంకీలకం - పట్నంభ్యాఽఽపూరాగ్రయో రేఽవింశతస
 హప్రాణిపట్నతాన్యధికావిభవంతి - సూర్యాంసోమాయానరజ్జవాయ
 నిరాభాసాయాఽతనుసూక్ష్మం ప్రబోధయాఽగ్నిహోమాభ్యాంవాషట్ -
 హృదయాద్యజ్ఞన్యాసకరవ్యాసాభవతః - ఏవశ్చత్వా హృదయే హంస
 మాన్తానంధ్యాయేఽగ్నిహోమా పత్యోవోదాకారిశ్చిరదికారో విస్ఫుప్తీశే
 త్రంముఖ్యముఖోముఖంరుద్రో రుద్రాణీచరశౌచ్యవిధంకర్ణాన్తి కుర్యాచి
 త్యున్ననా ఆజపోపసంహారశ్చత్యభిధీయతే - ఏవం హంసవశాన్తస్తాన్త
 మోవిచార్యతవ్యైవజవకోట్యానాదవనుభవతి - సచదశఽథ ఉపకాయ
 తే - చిణ్తిప్రథమః - చిణ్తిచిణ్తిద్వితీయః - ముఖావాదస్తృతీయః - శంఖ
 నాదశ్చతుర్థః - వజ్రమస్తంత్రినాదః - ఋతస్తానాదః - సప్తమోవెణునా
 దః - అష్టమోభేరీనాదః - నవమోమృదంగనాదః - దశ మోమేఘనాదః - స
 పమంపరిత్యజ్యదశమేవాఽభ్యాసేత్ ॥ ప్రథమేచించిణి గాగ్రం ద్వితీయే
 గాగ్రభంజనం । తృతీయేభేదసంయోగి చతుర్థే కమ్పితేశిరః । వజ్రమే
 స్రవతీతాలూషష్ఠే హృతనిషేవణం । సప్తమేగూఢవిజ్ఞానంపరావాణా
 తథాఽక్షమే అద్భుత్సంసవమేదేహం దివ్యంచయుస్తథామలం । దశమే

చవరంబ్రమ్మ భవెచ్చిమ్మ లత్తమ్మకా॥ తన్నామ్మకోవిలెనుననిగతేనం
కల్పకల్పకర్థపుణ్యచాపే సదాశివోంతక్య లత్తా సర్వత్రా లవణిత
వ్యయంజ్యోశ్శుద్ధో నిత్యోనిరజ్జన శ్చాస్తతస్సప్రకాశయతీతి ఓం
దానువచనంభవతీవ్యవసత్ ॥ పూర్ణానంద ఇతితాటిః - హరిఃఓం॥

హంసోపనిషత్సమాప్తః॥౧౫॥

శ్రీగురుభ్యోనమః.

సామ వేదకూఢాకృతిసోపనిషత్ - ౧౬

॥ ॐ अथायुर्वेदोक्तः ॥

ఓం॥ ఆదుఃఖః ప్రజాపత్యః ప్రజాపత్యోకంబ గావతం గత్యేవా
చ కేణభగవన్తర్కాన్య శేవతావిస్మతానీత సహజావాచ ప్రజాపతి ప్రవ
పుత్రాణా భ్రాతృణాం బంధ్యానీంద్విభాం యజ్ఞోపవీతంయోగం సూ
త్రంస్వాధ్యాయంచ భూలోక భువలోక సువలోక మహలోక జ
మోలోక తపోలోక సత్యలోకం చాతలపితల సుతల పాతాళ రసాతల
తలాతల మహాతల బ్రహ్మాండంచ విస్మజేన్ద్రంజ సూచ్యారణ్యం కౌపీనంచ
పరిగ్రహచ్ఛేదంవిస్మజే ఛేషంవిస్మజేత్ గృహస్థాబ్రహ్మచారి వానప్రస్థా
వాలౌకికాగ్ని సుదరాగ్నోపమారోప యేన్ద్రాయత్రంచ స్వవాచ్యగ్నోప
మారోపయేదుపవీతం భూమావాపు సవావిస్మజేతుకీటిదకో బ్రహ్మచారి
కుటుంబంవిస్మజే త్పాత్రంవిస్మజే నృపిత్రంవిస్మజే గ్దండాన్లోకానగ్ని ని
స్మజేదితి హివావాచ । అతఃసర్వభూమంశ్రవణాచ రేకూర్కభూగవనం
విస్మజేత్త్రిసంధ్యాంస్నానమాచరే శ్శుశ్రింసమాధా వార్తన్యచరే
శ్శివేమమవేదేష్వరణ్యకమావతరయేదుపనివద మావతరయేదుపనివద
మావతరయేత్ ఖల్వహంబ్రహ్మసూత్రంసూచనాత్సుత్రం బ్రహ్మసూత్ర

మహామేవవిద్వాన్ శ్రీమృగ్యుత్రా త్యజేద్విద్వాన్యపవంవేద సన్యస్తం
మయాసన్యస్తం మయాసన్యస్తం మయైతి గ్రిరుత్త్వా భయంసంభూ
తేభ్యోను న్ని సవకంప్రవర్తతే సభామాగోపాయో జస్సభాయోసీం
ప్రస్యవజ్ఞోసీవా త్తామున్నశ్చమే భవయత్పాపం తన్నివారయేత్యనెన
వింత్రేణ్యితం వై సవంతుడం కాశీనంపరిగ్రహే దాపథవనశనమా
చలేదాపథవదశనం ప్రాశీన్నయా కృధాలాభ మశీన్నయా కృష్ణుచ
క్రమహింసాంచా పరిగ్రహంచ సన్యంచ యత్నేన హే రక్షతోహేర
క్షతోహేరక్షతభ్యధాతః పరమహంసపరివ్రాజకానా మాసనశయనా
భ్యాంశూమాబ్రహ్మచారిణాం మృత్యాగ్రమలాబుపాత్రం దారుపాత్రం
వేణుపాత్రంవా కామక్రొధలోభమోహ మదమాత్సర్యదంభ దుష్ట
చ్ఛూహాయామమత్వా హంకారాదీనపితృజై ద్వమోమ ధృవలోష్టా
మీన్యకాశీయలిశ్చరేన్ద్వావేవాచరేన్ద్వావేవాచరే గృభిత్వేపం యో
విద్వాంస్సోపనయనామాధ్వణం సతానిప్రాగ్వాత్యజేద్వితరం అగ్రమ
స్మయిషీతం కిమకళత్రంచాచ్యదసీ హ చితయోహి భిక్షాక్షణ్ణా
మం ప్రవీణంనిపానిపాగ్రముదరపాత్రంవా ఓంహిఓంహి త్యేతమపనిష
పంపిన్యోస్ సద్వాన్ యవిపంవేదపాలాశం బైల్పమా మంబరంపిండం
మాంజీంమేఖలాం య్ద్వీపవీరించ త్యక్త్వాశూరోయవిపంవేదాతద్విష్టాః
పహంపదం సదాపశ్యంతిసూరియః । దివీపచతురశతశం । తద్విప్రా
సోపిపన్యవోజాగృవాంసస్సమింధతే । విష్ణుర్వత్సరమంపర మిత్యేవం
త్వాణాను శాసనం వేదానుశాసనం వేదానుశాసన రుత్యుభ్యపత్ ।

॥ ११॥

॥ ఆరుణీకావనిషత్సమాప్తా ॥౧౬॥

సహనావవత్పితౄకాంతిః॥

ఓం పంచాత్మకం పంచమవర్తమానం మదాశ్రయం మస్య గయోగ
యుక్తం । తం సప్తధాతుం త్రిమలం త్రియోగించతుర్విధా హారమయం శ
రీరం । భవతి పంచాత్మకమితీకన్తాత్ । పృథివ్యాపస్తైవో వాయుగాకాశ
మిత్యస్త్రిపంచాత్మకేశరీరే । కాపృథివీకాలపఃకింఠేజః । వాయుఃకిమా
కాశమిత్యస్త్రిపంచాత్మకేశరీరే । యగ్నోరినంసామృషీ యస్త్రవంతదా
పోయమస్త్వంతతైవోయస్సంచరతి సవాయా యగ్నోషిరంతేనా కాశమ
త్యుచ్యతే । తత్రపృథివీనామధాంతే అపఃకింఠేజే తేజోయావచశా
నై వాయుగోమన ఆకాశమవకాశప్రదానే । ప్రోగ్రంభేత్స్వస్మై
చతూరూపేదహ్వరసేప్రణంబంతే । వాగ్మసేనానిరాదానే పా
దోగమసేపాయుర్విసన్తే ఉపస్థలనందేవతాంతే । మధ్యాబుగ్మోగ్నేహో
తి మనసాసంకల్పతేషికల్పతేచ చిత్రేన సంజానాత్మహంకారేనా హం
కరోతి తానితానితత్త్వమయేషువతంతే । గత్త్వానాశ్రయమగ్నిమవై
రసామభురాస్థులవణకటుకపాయుతిక్లాస్తానాశ్రయతేతైరస్యాశ్రేతామ
వైభావవికాగాలస్త్రిజాయతే వర్షాంతహిమంతే ఉపదీచుతే వినశ్య
తీతిభవతివీక్రీయతేచ । మవైచక్రాణిమనాలాధారస్యాగ్నిస్తానవణిహ
రకాగ్నేయా నాహతపిశుద్ధాని తథాచవ్యాశ్రేతం । మద్భావనుణాః కా
మాదయశ్శమాదయశ్చ తద్యోగస్తస్మైస్తాతయాచయుక్తం । అథచ వక్ష
మాభగాంధార పంచమమధ్యమతైవత నిషాదాశ్చేటిస్తావస్తశ్చబ్రహ్మా
వ్రతపిథాభవంతిస్తప్త । భుజ్జోరత్త్యుగ్మోధూమః పీతఃకింఠః పాండర
ఇతి సప్తధాతవస్తద్వణాః । కష్టాద్యదాకస్యవిద్య్రీవ్యపిషయా జా
యంత ఉపదీయంతే పరస్పరరసగుణత్వాద్యయోగిస్తానరసః । మద్వి
ధోరసోరసాద్యోజితం శోణితాన్మ్యాంసం మాంసాన్తేదో మేదసోఽస్థిసృఫి

భ్యోపజ్ఞామజ్జాయాశ్శుక్లం శుక్లశోణితసంయోగాదా వర్తతేగభో-
హృదివ్యవస్థానయతి హృదయేభ్యోంతరాగ్నిరగ్నిస్థానే పిత్తపిత్తస్థా-
నే నాయుర్వాయుస్థానే హృదయంప్రాజాపత్యయేకా లేనప్రయోగత-
ఏకరాత్రోపితంకలంభవతి సప్తరాత్రోపితం బుద్ధునం భవత్యథ-
మాసాభ్యంతరేణ పిండోభవతిమాసాభ్యంతరేణ కఠినోభవతి మాస-
వృద్ధోనభిరః కురుతేమాసత్రయేణ పాదప్రదేశోభవత్యథ చతుర్థేమా-
సేవతకటప్రదేశోభవతి పంచమేమాసే వృద్ధవశోభవతి షష్ఠే మాసే
నాసాక్షిత్రోధానిభవతి సప్తమేమాసే చీవసంయుక్తై భవత్యస్తమే
మాసే సర్వసంపూర్ణోభవతినవమేపీతే । శుక్లం పుంభాగశోణితం
స్త్రీభాగజ్జభయంగ్లేబం పిఠ్యతేతోలితేకా త్సునూభవతి మాతృ తేతో-
లితేకాత్ స్త్రీయోభవతి స్త్రీయోహికామివ్యస్తాసాం సుఖాధిక్యా-
త్తాపచలహుతోజాయంతే దధయోగీజగోల్లేచపుంసమోభవతి । వృ-
ద్ధ్యునునాహిప్రవృత్తిస్తతోహి పిత్రసునునావ్రజాచ్యుతేతసునోభ్యా-
మంధాః ఖంజాః కష్టావానునావ్యంగాజాయంతే పుష్పవతో నువరత్న-
యోరంగవైకల్యభాజః కాలదేశక్రియాక్రవ్యభోగోపాధిభి రుపదితాప-
దితాను రూపాననుమాప మూర్తయోభవతి సమ్యగ్యోగే సామాప్యను-
వాప్యసమాననునాభవతి విబుమివోపాధౌ ప్రతివిబుం । ఆమ్యోన్య-
నాయుపకీపీతివాం శుక్లిత్వైవిధ్యేయ మరోభవతః పిత్రోస్తథాత్వే-
నలేతోపభాగే నిత్రప్రజామైదితాభవతి పంచమానుషీపేత్య ఏకాసా-
ధారణేద్వైకాసాంవి క్షృక్వృష్ణృహత్రతమీషు మహునిమైకైధికాం
గామ్యస్సక్యన్నిషేతే తుషకా అసక్యదాధానై స్త్రీయోన్యాం యుక్త్య-
ప్రజాయంతే । పంచార్క్తికపునరభః పంచార్క్తిక లేజసాధిగంధరసత్త్వస-
మ్యజ్ఞానాధ్యాయాదక్షరమోకారం చింతయతి తదేవవై కాక్షరంజ్ఞాత్వా
స్త్రోప్రకృతయః యోజశవికారాశ్శరీరే తస్యైవదేహి సోధనవ మేమాసేస-
వలక్షణసంపూర్ణోభవతి । పూర్వజాతీంస్తరతీకృతాకృతం కర్మవి-
భాతిశుభాశుభంకర్మవిందతి । నానాయోగసహస్రాణివృష్ట్యాజైవతహా

మయా । ఆహారాదివిధాభిక్తాః పీతాశ్చ వివిధాః ప్రసాదాః । జన్మభూమి
 హింసనవాభిక్షాన్మృతానమపిమెపురా । చతురాశీలయేషుయోనిభిరే
 షుచాభివం । జాతశ్చాస్మిమృతశ్చాస్మి సంసార్యస్మి పునఃపునః । జన్మ
 మృత్యుపునర్జన్మపునర్మృత్యుః పునర్జన్మనిః । గణితవాసే మహద్భు
 ఖం మోహమాదుఃఖంచజన్మసు । బాత్సేషఃఖంతథాశోకిఃపారవశ్యం
 చమూఢతా । హితాకరణమాలస్యమహితాచరణంతథా । యావనేవిష
 యానక్తిస్తాపత్రయనిషీడితః । చింతారోగశ్చవాగ్దాన్యైశ్చచరణశుభమహ
 ధ్యయం । ఆశయాచాభిమానేద కావక్రొధాదిసంతే । అధ్యత్మ
 సేమహద్భుఃఖమస్వతంత్రశ్చమఃకరః । ద్విషభీషణమిందజన్మమఃఖమాపం
 చమస్పృహం । నివృద్ధిసర్వోపాత్తో నయోగజ్ఞానసాధనం । అగ్రా
 దుఃఖోదభోమగ్నోనపశ్యామిప్రసిక్తియాం । ధిగజ్ఞానంధిగజ్ఞానంధికా
 మక్రోధసంకటం సంసారశృంగులంక్లిగచాయాజ్ఞానమాఘ్నయాం
 యదియోన్యాంప్రమంచామిసాంఖ్యంయోగంసమాశ్రయే । ఆశుభతుయ
 కతాకారంఫలముక్తిప్రదాయకం । యోన్యాంయప్రమంచామిశంప్రప
 శ్యే మహేశ్వరం । ఆశుభతుయకగ్రారిం పునుషాధా ప్రదాయకం ।
 యదియోన్యాంప్రమంచామిప్రపద్యేజగదీశ్వరం । సర్వశక్తివిదాత్మా
 నం సర్వకారణకారణం । యదియోన్యాంప్రమంచ్యేయం ప్రపద్యేపరమే
 శ్వరం । భగవంపశుపతింబ్రహ్మ వాసుదేవంబ్రహ్మవిద్యోగబంధాత్
 ప్రమంచ్యేయం యంత్రపేయకహత్తపః । గణితవాసాగ్నీమంచ్యేయం
 యదవిష్ణుంభజేవృధి । అన్యత్రప్రపమానంసంసారాయణమనామయం
 మాతృకుత్సోబద్ధోస్మి మంచ్యేయద్యుబంధనైః । వాసుదేవంబ్రహ్మహ్య
 మి భగవంతమసన్యధేః । పురావరజనస్యాధా కృతంకర్మశుభాశుభం
 ఎకాకీలేనదహ్యమి గతాస్తైఫలభాగినః । నాస్తిక్యేభయంత్యక్త్వా పా
 పాన్యకరవంపురా । భుంజామితస్థులంహృద్యభిషిష్యామ్యాస్తిక స్త్విరః
 ఏవంసానాపిధానధాన స్పరిదంత్యచుహుర్ముహూః । శిశ్యత్సంపారికం
 దుఃఖం స్మృత్వానివేదమావ్యచ । అవిద్యాకామకర్మాద్యైర్ముహూ

తెజంతురాంతరం । సవైజంతుఃస్త్రీమూని శతంగత్వా యోనిద్వారము
 పేత్యముముడుయఁగతతే తత్రాశక్తోయఃత్రైవిషీభ్యతే మహతాదఃఖై
 నక్షిశ్యతిపిచ్యతేవప్రసూతివాలెన । జాతమూత్రస్తువైష్ణవేన వాయునా
 సంస్పృశ్యతే తదానస్పరతివైవకించనపారక్రం నావరోక్ష్యకృష్ణవతి ।
 భూమిసంస్పృశనాజ్ఞంతు రుగ్రదృక్పానరోభవేత్ । జలసంస్పృశనా
 నాభ్యఁగంక్ష్యద్దోష ప్రస్యశశ్యతి । సహవైజాతస్యజన్మ మరణ కర్మశుభా
 శుభసాధనస్ఫుర్తివాసనాశ్చ నగూహితాభవతి । కథవాభిజానా
 రివాతః పితృంక్షేప్తృచ త్రయోధారవస్సమానాతరోగ్యదా భవంపిష
 మాస్త్రోగిదావైవరోగిపిండతే వెద్యంచలేనతహిపిత్తేనానుదాశేణ
 జానానిన్యానేనాల్ప మధికేనాధికంపిక్యతేపిక్యతావ్యయతేరివై
 విత్తనస్మిః కర్మాశయగతోభక్త్యాభక్త్యమూలేన వాయునా ప్రజ్ఞాభ్యతే
 యద్వరింభనం భోగ్యమాంతరం బాహ్యంచ । సప్యస్మిః కఠం కోభవతి
 ప్రీతివైశరీరాణిప్రీతివావరేతాగ్ం సితైః పురస్త్రీధానుస్త్రయా మ
 యస్త్రైఃకోగ్నిస్త్రైఃతానామకారీరికోవైశ్వానరః । సపిష్ఠావాగ్నిరణ
 శణాగ్నిః కోష్ఠాగ్నిరితి భవతి । తత్రజ్ఞానాగ్నిమానసోదరణాగ్ని
 తైంద్రియః కోష్ఠాగ్నిదాహహరిస్తును గ్యవశితపీతలేహ్య తోహ్యుచ
 కం పాచయిరసమప్రాణాపానాభ్యాం । దృగేవనశణాగ్ని ర్విజ్ఞాన
 పిక్యతృప్త్యశ్యవశణంతరీతి తస్యప్రీతిస్థానాని భవంత్యైంద్రియ గోశకా
 న్యుపస్థానాని చతురేవావసభః । హృదయేఽపిగ్నియాగ్ని రుదరే గాహా
 వగ్యం ముఖాచాపావనీయం యజతేపురుషోయజమానః । జుద్ధిం పన్నం
 పరిగృహ్యతీదౌనంతోపం ధీంద్రియాణి యజ్ఞప్రాణాణి కిత్తేంద్రియా
 ణ్యుపకరణాని సత్రేశారితే తత్తద్దేవతాపవర్జితాః ప్రజ్ఞాపవయధా
 దేశం యజమానమనుయజంతే । గత్రకాలాశరీరం పంచమశరీరః కిపా
 లంకేశాదధాముఖమంగర్వేదిః కానమాభ్యఃజీవితకాల స్పృత్రకాలో
 దాహరోనాద స్సానువైశరీ యజః పరావశ్యంతీరుధ్యమూచచణః పరు
 పాణ్యధవణఖిలాని సూన్యతాని వ్యాహృతేయతయిబలంపితృవశవో

మరణమవభ్యుక్తస్తస్మిన్మృత్యై ప్రజ్వలంత్యగ్నయస్తత్రదేవాస్సాం సారికమ
 సురూపమపయచ్ఛంతి యెకేచిచ్ఛేతయేయ సువేయజ్జకృతోనాయజ్ఞ
 కృష్టేవతి యజ్ఞాయెదంశరీరంయజ్ఞాభ్యవతి యజ్ఞానుగూపం వివరణతేపరి
 ణామినీశరీరభారామభిభాభింగచ్ఛతి తస్యైతచ్ఛరీరస్యదోషకపాత్రదం
 తపటలాని దశపంచమషయష్టమత్యంనులోన్మానంచతుర్దశ నాడీస్థా
 నాన్యస్తోతరంమమూణి । తత్రద్విసప్తతథమన్యస్తాసాం మధ్యేష్వసప్త
 తి స్తానుముఖ్యాస్తీ ప్రతిదాపింగళాసుషుమ్నాచేతితురీయాభరీతః పం
 చమిజీవితంజీవితాదిధిస్త్రాపిత్రాదర్వాకృతీతతి నాభౌ దుర్భ్యం
 ద్వ్యంనులైవామభాగేపిత్రమూలం ప్రతిష్ఠితమన్నమతి తంత్రేభాగీనీ
 యతే మూత్రంపురీషంసారఇతి మూత్రంబద్ధభాగూర్వానాగ్ ర్భగవా
 మేత్రవతి పురీషంసప్తభాతగ్రక్షణేవతాతేసారః పంచవిధ శరీరం
 వ్యాపాతి తేనవై రేతకోగీతంచాన్నపానాభ్యాం । తత్రచహేచాల్యో
 వాయుస్సప్రాణ స్సూత్రాత్తాతపోచ్ఛ్వసతిశ్వసతి చేత్రగేద నవ్యం
 గం శారీరకం తేనపి నానజీవతి । వాయువాతైరుధిర ప్రోతాంస్య రిశ్
 త్రాన్నాడీషుచాల్యంతతతస్త్యచం సర్వదశానం । రసః ప్యస్మిన్ప్రస
 యోస్రంసిన్యాజరాయంగత్వాగీశుగీరః కపాలం ప్రవిశ్య సుషుమ్నా
 ద్వారాగభాగశాబక ప్రాణంతర్వయతి । సామమ్నాబ్రహ్మనాడీ భవతి
 తత్రవ్యోతే ప్రాణాదిగభాగస్య జన్మాభిముఖేభిధః ప్రవహంత గతా
 తస్యకు హృదయేప్రతిష్ఠితః । తంతుయోగేనాయుష్య భూగభ్యా త్సు
 షుమ్నాంతం ప్రాపయేద్యథాగభాగ స్తథాపరోక్ష దశాభవతి । తా
 ద్యగ్విధే దేహంతర్యామ్యాత్మాన్మృత స్సాక్షీపురుష స్సహ్యవృణో జీవ
 త్యభిమాన్యవిద్యయాచేత తేప్రాణి । తస్యావరకమజ్ఞానంజీవం తదంతర
 మంతః కరణంతద్వృక్షశరీరం తస్మిన్లోమ్నానాస్తేకౌటయస్త్యగీతి
 పంధితం నవస్నాయుశతాని హృదయపలాన్యప్రోద్వాదశపలాజహ్వపి
 త్తగప్రస్తుకఫ శ్చౌఢకం శుక్లం కుసుమంమెదః ప్రథోద్వాసర్వంసశ్వరం
 విజ్ఞాయయథాగభాగస్సుషుమ్నా ప్రతిష్ఠితో భూయాజ్జంతుర్వివేకీ ము

చ్యతేన పునశ్శరీరం ప్రాప్నోత్యన్యథాత్వజ్ఞస్యసంపారిణి అహరహః క్రిమి
వత్తన్నత్రపురీషయోః పానం యథానరకేతద్వదిహైవశరీరే । తదేతత్పు
రిమాణం పరిజ్ఞాయన్విద్యాదితి ప్రైష్పలాదం మోక్షశాస్త్రం పరిసమా
ప్తం ప్రైష్పలాదం మోక్షశాస్త్రం పరిసమాప్త మిత్యవగమత్ ॥

॥ ఓం సహ నావవర్తితాంతిః ॥

ఇతిగర్భోపనిషత్సమాప్తా. ౧౭

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యా జ పీ-నా రాయణోపనిషత్. ౧౮

సహనావవర్తితాంతిః.

ఓం॥ అథపురుషేహవైనారాయణోవామయత । ప్రజాః సృజే
నేతి । నారాయణాత్పూర్ణోబాయతే । మనస్సర్వేంద్రియాణిచ । ఇం
వాయుబ్యోతిరాపః పృథివీశ్వస్యభారిణీ । నారాయణాద్భ్రమ్యచా
యతే । నారాయణాద్రుద్రోబాయతే । నారాయణాదింద్రోబాయతే । నా
రాయణాత్పూర్ణాపతిఃప్రజాయతే । నారాయణాద్వాచశాచిత్యాదిప్రా
ణసవస్సర్వాణిధందాసి । నారాయణాదేవసముత్పద్యంతే । నారాయ
ణాద్భ్రువంతి । నారాయణేవ్రతియంతే । ఏతద్వగ్నేదశిరోధీతే । అథ
నిత్యోనారాయణః । బ్రహ్మనారాయణః । శివశ్చనారాయణః । శక్రశ్చ
నారాయణః । కాలశ్చనారాయణః । దిశశ్చనారాయణః । విదిశశ్చనా
రాయణః । ఊర్ధ్వం చనారాయణః । అధశ్చనారాయణః । అంతరీ
హిశ్చనారాయణః । నారాయణపేదగ్గీసర్వం । యహ్మతంయచ్ఛత్ర

వ్యం । సమం శంకోనిరంజనోనిర్వికల్ప నిరాభ్యాత శ్శుద్ధోదేవ ఏవో నా
 రాయణః । నష్టితీయో స్తికశ్చిత్ । యపవంవెదసవిష్ణురేవభవతి సవిష్ణు
 రేవభవతి । ఏతద్వజ్జర్వనశిరోధీతే । ఓమిత్యగ్రవ్యాహరేత్ । ననుభతి
 పశ్చాత్ । నారాయణాయేత్యుపరిష్టాత్ । ఓమిత్యే కాక్షరం । ననుభతి
 ద్వైతక్షరే । నారాయణాయేతిపంచాక్షరాణి । ఏతద్వై నారాయణస్యా
 స్టాక్షరంపదం । యోహవై నారాయణస్యాష్టాక్షరంపదమధ్యేతి । అనుప
 బృవంత్యర్వమాయురేతి । విందతే ప్రాజాపత్యం । రాయస్సీపం గోప
 త్యం । తతోమృతత్వనుశ్చ తతోమృతత్వనుశ్చగతి । ఏతత్పానువే
 దశిరోధీతే । ప్రత్యగానందంబ్రహ్మపురుషం ప్రణవస్వయాపం । ఆకారణ
 కారోమకారణితి । తానేకథానమభవత్తదేత ఏవేమితి । యముత్పాముచ్య
 తేయోగీజన్మసంపాదబంధనాత్ । ఓంనమోనారాయణాయేతిమంత్రో
 పానకః । వైకుంఠభవనంగమిష్యతి । తదిదంపుండరీకం విజ్ఞాన ఘనం
 తస్మాత్తటవాభమాత్రం । బ్రహ్మణ్యోదేవకీపుత్రోబ్రహ్మణ్యో మధుసూ
 దనశ్చితి । సర్వభూతస్థమేకంవై నారాయణం కారణపురుషను కారణంప
 రంబ్రహ్మాం । ఏతదధవణానిరోధీతే । ప్రాతరధీయావోరాత్రికృతం
 పాపంనాశయతి । సాయమధీయావోదివనకృతంపాపంనాశయతి । తత్పా
 యఃప్రాతరధీయానః పాపాలపాపాభవతి । మాధ్యం దినమా దిత్వాభి
 ముఖోధీయానః పంచమహాపాతకౌపపాతకాత్ప్రముచ్యతే । సర్వవే
 దపారాయణపుణ్యంలభతే । నారాయణసాయుజ్యమవాప్నోతి । శ్రీమ
 న్నారాయణసాయుజ్యమవాప్నోతీతి । యపవంవెద । ఇత్యుపనిషత్ ॥

సహనావవర్తితికాంతిః॥

॥ నారాయణోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౧౫ ॥

॥ అభివృద్ధయభిర్యేదే-పరమహంసోపనిషత్ ॥ ౧౯

॥ పూర్ణానంద ఇతిశాంతిః ॥

ఓం॥ అభయోగినాం పరమహంసానాంకౌమార్గస్తేహం కాస్థి
 ౧౦౦ నారదోభగవంతముపసమేత్యోవాచ తంభగవానాహ యోయం
 పరమహంసమాగౌఢ లోకేదుర్లభతరో నతుబాహుభ్యోయద్యేకో
 భవతి నవవనిత్యపూతస్థ స్పృశవవేదపురుషఇతి ఏమహాన్యంలే మహా
 పునుషోయద్భిత్తిం తస్మిదామయ్యేవతిక్తతే తస్మాదహంచ తస్మిన్నేవా
 వస్థీయతే సోస్యపుత్రమిత్ర కిశ్రబంధ్యావీంభిలం యజ్ఞోపవీతంస్వా
 భ్యాయంచనర్వకర్మాణి సన్యస్యాయం బ్రహ్మాండంచహిత్యా కాపీనం
 చంసమాచ్ఛాదనంచస్యశరీరోపభౌ గాఢాయలోకస్యైవోపకారాధాయ
 చపరిగృహే తద్వనముఖ్యోస్తేకౌఽయంముఖ్యఇతిచయదయంముఖ్యః
 ననందం నశిఖాన్నయజ్ఞోపవీతంనచాచ్ఛాదనంచరతివరకుహాగ్ సో నశీతం
 నదోష్ఠం నసుఖంనదుఃఖం నమానావమానఇతి వహ్నివజ్జిలోనిండా
 గర్వమశ్చర దంభదప్రేచ్ఛాద్వేషసుఖదుఃఖ కామక్రోధ లోభమోహ
 మామాసూయాహం కారాదీంశ్చహిత్యా స్వవపురుగుపమివవృశ్యతే
 యతస్తవ్యపురపథ్యస్త సగోశయ మిధ్యాజ్ఞానానాం యోహేతుస్తేనని
 త్యేనృత్తిస్తర్నిత్య బోధస్తస్యయమేవావస్థితి స్తగ్కాంతమచలమవ్య
 యానందదిష్టన ఏవాస్త్యతదేవనుమపరమంధామ తదేవశిఖా తదేవోప
 వీతంచ పరమాత్మాత్మవోరేకత్యజ్ఞానేన తయోభేదవప విభగ్నస్సా
 సంధ్యా । సర్వానామానుభిత్యత్య అత్వైతేవరమేష్ఠిః । జ్ఞానచందో
 భృతాయేన ఏకదండినఉచ్యతే । కాఢ్యచందోభృతాయేన సర్వాజ్ఞానవ
 జ్జితః । తితిత్యాజ్ఞానవైరాగ్య శమాదిగుగుజ్జితః । భిత్తమాత్రేణ
 యోజీవే నృపాపీయతివృత్తిహా । సయానినరకాన్ష్టరా వృహారౌవ
 సౌజ్ఞికా । ఇదమంతరంజ్ఞాత్వాస పరకుహాగ్ స అశాంబరోననవస్త
 రో నస్వాహాకారోనస్వధాకారో ననిందాత్తుతిర్యాకృచ్ఛి కౌభ వెత్ ।

భిక్షో నావాహనం నవినజ్జనం నమంత్రం నధ్యానం నోపాసనం వనల
 త్వం నాలత్వం నపుకజ్జాపుకగహం నపత్వం నసర్వంచానికేతస్థిరమతి
 రేవం నభిక్షుస్సావణాదీనాం నైవవరిగృహే న్నలోకనం నావలోక
 నంచ నభాధకౌ నచాభాధకః కఇతిచేద్భ్యాధకోస్త్యేవ యస్తాద్భిక్షు
 హిరణ్యగ్ రసేన దృష్టంచేత్స బ్రహ్మహాభవే ద్యస్తాద్భిక్షు హిర
 ణ్యం రసేన స్పృష్టంచేత్స పౌనో భవేత్సాద్భిక్షు హిరణ్య
 గ్ రసేన గ్రాహ్యంచేత్స ఆత్మహాభవే తస్తాద్భిక్షు హిరణ్యగ్ రసేన
 దృష్టంచన స్పృష్టంచ సగ్రాహ్యంచ సర్వే కామా వనోగతా వ్యావృ
 త్తంతే దుఃఖచనోద్విగ్న సుఖే నిస్పృహస్త్యాసౌరాగే సర్వత్ర సుఖా
 శుభయోరనభిన్న హూనద్వేష్టినమోదతేచ సర్వేషామింద్రియాణాం
 గతిరుపరమో య ఆత్మ న్యేవావస్థీయతే తత్పూర్ణానం వైకటోధస్త
 ధ్యైష్టావాహమస్థితి కృతకృత్యోభవతి కృతకృత్యోభవతి గృహవనః

॥ ఓం పూర్ణామదభ్యుతాంతిః ॥

ఓంతత్సవతి పరమహంసోపనిషత్సమాప్తా. ౧౯

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యా జాషీ - ఆత్మతవింశతీ పనిషత్. ౨౦

॥ సహనావవర్షిరశాంతిః ॥

ఓం॥ మనోహిద్వివిధం ప్రోక్తం శుద్ధంచాశుద్ధమేవచ । ఆశుద్ధం
 కామసంకల్పగ్ శుద్ధం కామవివర్జితం । మనసపమనుష్యాణాం కారణం
 బంధమోక్షయోః । బంధాయ విషయాసక్తం ముక్త్యై నివిషయగ్ స్మృ
 తం । యతో నివిషయస్యాస్య మనసా ముక్తిరీవ్యతే । ఆలోనివిష
 యం నిత్యం మనస్స కార్యం ముముక్షుతా । నిరస్తవిషయాసంగం సంనిరు
 ధ్ధం మనోహృది । యదా యాత్యాత్మ సోభావం తదా తత్పరమం పదం ।
 తావదేవ నిరోద్ధవ్యం యావద్ధృగితం త్షయం । ఏతద్జ్ఞానంచ భ్యాసంచ శేషా

వ్యాయక్ష్పవిస్తరః, నైవదింత్యంనచాదింత్యంసదింత్యందింత్యమేవతత్ । ప
 ఓపాతవిస్త్ర్య కం బ్రహ్మసంపద్యతే తదా । స్వరేణానంభయేద్యోగమ
 స్వరంభావయేత్పరం । అన్వరేణానుభావేన నభావో భావశ్చవ్యతే । త
 దేవం నిమగ్నం బ్రహ్మ నివికల్పం నిరంజనం । తద్భక్తిహృత్ హమితిజ్ఞా
 త్వా బ్రహ్మసంపద్యతేదృఢం । నివికల్ప మనంతం చ హేతుదృష్టాంత
 వనితం । ఆవ్రయేయమనాటంచ యజ్ఞాత్వాముచ్యతేబుధః । ననిరోధా
 నోగ్నైరైనాబద్ధోనచసాధకః । నముముక్షునావైముక్షుశ్చల్యేషావరమా
 నతా । ఏకపవాత్కామంతవ్యో జ్ఞాగ్నృష్ణ సుషుప్తిమి । ప్లానత్ర
 యవ్యతీతస్య పునజాన్తనపద్యతే । ఏకపవాథూరాత్కాథూలేథూలే
 వ్యున్మితః । ఏకధాబహుధాచైవ దృశ్యతేజలచంద్రవత్ । ఘటసంవృత
 మాకాశం నీయమానేఘసేయధా । ఘటోనీమేతనాకాశ స్తద్వజ్జీవో
 నభోవసుః । ఘటవద్వివిధాకారం భిక్షమానంపునఃపునః । తద్భేదేచన
 జానాతి సజానానిచింత్యతః । శబ్దమాయా వృత్తం నైవ తనుసాయాతి
 ప్రచూరే । భిన్నేతమసిజైకత్వ మేకపవానువశ్యతి । శబ్దాక్షరంపరంబ్ర
 హ్మ తస్మిన్మీణేయవక్షరం । తద్విద్వానక్షరంధ్యాయ దృదిచ్ఛేచ్ఛాం
 మాగ్నినః । ద్వేపద్వేపేతవ్యేతి శబ్ద బ్రహ్మచరంచ యత్ । శబ్దబ్ర
 హ్మనినిష్ఠాతః పరం బ్రహ్మనిగచ్ఛతి । గ్రంథసభ్యస్యమేధావీ జ్ఞానవిజ్ఞా
 నతత్పరః । పరాలమివధాన్యాసేన త్యజేన్ద్రీయమశేషతః । గవామనే
 వతానాం క్షీరస్యాప్యేకవదతా । క్షీరవత్పశ్యతేజ్ఞానం రింగినస్తు
 వాయుధా । స్ఫుతమివపయనినూథం ధూలేనూలేచవసతివిజ్ఞానం । ప
 తంసుసనినూథమిత్యం మనోమంథానుభూతేన । జ్ఞాననేత్రంసమాధా
 మ చోద్ధరేవ్యహ్నివత్పరం । నిమగ్నం నిశ్చలంశాంతం తద్భక్తిహృత్ హ
 మిత్స్యతం । సర్వభూతాధివాసంచయన్బ్రహ్మవనశత్యపి । సర్వాసుగ్రా
 హకత్వేన తదస్త్వహంవాసుజేవ ప్రపస్త్వహం వాసుజేవశ్చిత్తువనిషత్ ॥

॥ సహనావ వత్పితౄకాంతి ॥

॥ అమృతచింతామృతమాస్తా ॥ ౨౦ ॥

అథయాజుషీ - అన్యతనాదోపనిషత్. ౨౧

॥ సమానావవత్సితాంతిః ॥

ఓం॥ శాస్త్రగ్రన్థకీర్త్యమేధావీ అభ్యస్యచపున్ద్రపునః । పరమం
బ్రహ్మవిజ్ఞాయ ద్భూవరాస్యభోర్మృజేత్ । ఓంకారవిధిమానుష్యా వి
ష్ణుకృత్వాభసారధి । బ్రహ్మలోకపదాన్వేషీ దువ్రారాధనతస్మరిః ।
తావద్రధేనగంతవ్యం యావద్రథపథస్థితిః । స్థాతారథపథస్థానం రథము
శ్చృజ్యగచ్ఛతి । మాత్రాలింగవచంశ్యత్వా శబ్దవ్యంజనవిజ్ఞానం । అస్య
రేణుకారేణ పరిసూక్ష్మంహిగచ్ఛతి । శబ్దాదివిషయాన్మంచ వగ
త్యైవాతిచంచలం । చింతయేచ్ఛాత్మనోరీష్టి స్మృత్యాహారిస్తుడుచ్యతే,
ప్రత్యాహారస్తథాభ్యాసం ప్రాణాయామోఽధారణా । తిక్తత్యైవస
మాభిర్జ్ఞ పడుసోమోగడుచ్యతే । యథావర్తతథాగ్రానాం విహ్యం
తేభనుతామలాః । తేజోవియకృతాదోషా దుఃఖంలే ప్రాణధారణా
త్ । ప్రాణాయామైర్జాహెర్లోషా హ్వానాభిర్జ్ఞానమం । పత్యాహ
రణసంపగార్థాభ్యాసేనాశ్చిన్ద్రాగ్రాణా । కిన్ద్రమంహితుయః సీత్వా
గుదిరంచైవచింతయేత్ । గుదిరగీ లేచిచంచైవ వాయోరా కిమణంత
థా । ప్రాణాయామాశ్రయ్యచోత్తా లేచపూరికిరంభకాః । సవ్యా
హృతిసప్రణవాం గాయత్రీరసాసహ । స్మృతతవా చితప్రాణ్య ప్రా
ణాయామస్తుడుచ్యతే । ఉక్తిప్యవాముమాకాశం సూన్యం కృత్వాదిరా
త్మకం । సూన్యభావేయింజీయా ద్రేచకస్యేతిలక్షణం । వత్త్రేణోత్ప
లనారేన తొయమాకవణయేన్నరః । ఏవంవాయుగృహీతవ్యృపూర
కస్యేతిలక్షణం । నోచ్ఛ్వసేన్నచగ్భవై వైరవగాత్రాణిచాలయేత్ । ఏ
వంభావేయింజీయా తుగ్రభకస్యేతిలక్షణం । అంధవత్పశ్య రూపాణి
శబ్దాబధిరవచ్ఛృణు । కాష్ఠవత్పశ్యవైదేహం ప్రశాంతస్యేతిలక్షణం ।
మనస్సుంకల్పకంభ్యాత్వా సంహిప్యార్జ్యనబద్ధిమా । ధారయిత్వాత
దాత్వాను ధారణాపరీక్షితా । అగమస్యాపరోధేన ఉపాసంతకణి

చ్యవే । ససంకు స్వేతయల్లభ్యా ససమాధిప్తజీర్ణితః । భూమాదభాణ
 స సేత స్వేతవ్యదోషవివేకతే । కృత్యాను నోమయూంరత్నైః జప్తా
 వైరకనుండలైః పుష్కలంస్వ స్త్రీకంవాపి భద్రాసనమధాపివా । బద్ధా
 సుఖాననంసమ్య గుర్తిరాభిమంభిః । నాసికాపుటనుగుళ్యాపిధామై
 శేనమాచురైః । అమృత్యధారయేదగ్నిం శబ్దమేవ విచింతయత్ । ఓమి
 త్యైకాక్షరంబ్రహ్మ ఓమిత్యైతన్నరేచయత్ । దివ్యకలైః బహుధా
 బుర్యాకామలమృగైః । పశ్చాద్ధ్యాయాతపూర్వోక్త క్రియతోమంద్రవి
 చ్యుతః । స్థూలబింబాలమాత్మ్యంచ నాభేమాద్వ్యకముపక్రమః । ఉర్యోహ
 ధ్వజానాంస్థిప్తిం విహాయచమహానరః । స్థిష్ఠాయాఽపిప - యః సదా
 యోగంసమభ్యసేత్ । నాశమాత్రంపిమహాపాథానామోజురేతథా ।
 ద్వాపరమాత్రాయోగస్తు కాలలోకయజన్మన్మరితభూషణవ్యంజన
 మంస్వరంచ యంత్రాయనంత్ర మనాసికచయత్ । అశేఫజాతమభ
 యోష్మచబిణం యః కుర-నకురితేకభండతో । నీ నాసోచ్చితేమా
 గణంప్రాణస్త్రీనాభిర్భృతైః । అత స్తమభ్యసేన్నర్యం యన్మాగణంసమనా
 యతై । హృద్వాంవాయుద్వారంచ మూర్ధ్నిద్వారమధాపరం । మో
 క్షద్వారచిలంబైవ సుషిరంచుండలంవిచుః । భయంక్రోధమధానస్యమ
 తస్య ప్నాతిజాగరం । అత్యాహారమనాహారం నిత్యంయోగీ వివజ్జయ
 త్ । అనేనపినిసమ్యక్స్వీర్యమభ్యస్యతేత్రమాత్ । స్వయమున్మ్యే
 తేజ్జానం త్రభిమానైనిశాస-శయః । చతుర్థిణంసవ్యతేదేవాణామచభి
 వితతత్రమాణా । ఇచ్ఛయాప్నోతివల్యం మప్యేమాసేనసంశయః । పా
 ణివ్యపంచసంక్రస్తు చతుర్థ్యాశ్రస్తువారుణః । ఆగ్నేయస్తు త్రిమాత్రో
 సో వాయువ్యస్తుస్విమాగ్రకః । ఏకమాత్రస్తథాకాశో హ్యమూత్రంతు
 విచింతయేత్ । సంకింకృత్వాగువనసా చింతయేదాన్నివాన్ని । త్రి
 శత్యాధానంనుశత్రాణాం యత్రప్రాణైర్జీవతిప్తిగం । ఏవప్రాణభిభ్యా
 తోబాహ్యప్రాణస్యగోచరః । అగ్నిశ్చకరతచైవ సహస్రాశిగ్రయోచ
 శ । లక్ష్మస్త్యైకొపశ్చానో అమూరాత్రప్రమాణతః । ప్రాణలద్యో

హృదిష్ఠానై అపానస్తుపుననుకరైః । సమావోనాభిదేశేతు ఉదాన్యకంఠ
మాగ్రితః । వ్యాసస్సర్వేషుచాంగేషు వ్యావృత్తిత్వసర్వదా । అభవత్తా
స్తుపంచానాం ప్రాణాదీనామనుక్రమాత్ । రక్తవర్ణామణిప్రభృతిప్రా
ణవాయుప్రకీర్తితైః । అపానస్తనమధ్యేతు ఇంద్రగోపసమప్రభృతిః । స
మానస్తున్నయోమథ్యే గౌక్షీరధవళప్రభృతిః । అపాండరఉదానశ్చవ్యా
మోహ్యవిస్సృతప్రభృతిః । యస్యేదమండలంభిత్యా మారుతోయాతి
మూర్ధాని । యత్రయత్రమియోద్వాపి నసభూయోభిజాయతే । నసభూ
యోభిజాయత ఇత్యుపనిషత్ ॥

॥ సహనావవర్తితశాంతిః ॥

అమృతనాదోపనిషత్సూక్తా. ౨౦

శ్రీశివాయనమః.

పంచరుద్రేష్వధర్వశిరఉపనిషత్ - ౨౧.

॥ భద్రంకణేభిరితిశాంతిః ॥

ఓం ॥ దేవాహవైస్వర్గాంలోక మిగమంస్తే దేవారుద్ర వాప్యచ్చా
కోభవానితి సోబ్రవీషహమేకస్య ప్రభుమమాపంచతామిచభవిష్యామిచ
వాన్యస్య కశ్చిన్నతోవ్యతిరిక్తిఇతిసోతరాదంతరం ప్రావిశద్దిశశ్చాంతరం
ప్రావిశ త్సోహం నిత్యా నిత్యోహం బ్రహ్మహం ప్రాంచస్య ప్రత్యంచో
హం దక్షిణాంచోదంచోహ మధశ్చోర్ధ్వంచదిశశ్చ విదిశశ్చాహం పు
మానపుమాంస్త్రీయశ్చాహం గాయత్ర్యహం సావిత్ర్యహం సరస్వత్య
హం క్రోష్ణుజ్జగత్యసుష్టుచ్ఛాహం ఛందోహం గాహవత్యోహం దక్షిణా
గ్నిరాహవనీయోహం సత్యోహం గౌరహం గౌర్యహం జ్యేష్ఠోహం శ్రే
ష్ఠోహం పరిష్ఠాహమాహోహం తేజోహమృగ్యజుస్సమాధర్వాంగిరసోహ
మక్షరమహంక్షరమహంగోప్యోహం గుహ్యోహం మరణోహం పుష్య

రమహం పవిత్రమహామగ్రంచ మధ్యంచబహిశ్చపురస్తా ద్దశసుదిత్వపథి
తమనపథితంచ జ్యోతిరిత్యహమేకస్పర్శైచమామేవ మాంయోవేద స
ర్వాందేవా స్వేదగాంగోభిర్రాత్మాణా బ్రాహ్మణేనహవీగ్షి హవి
షాయురాయుషాసత్యగ్ సత్యేనధర్మంధర్మైగతపరాయామి । స్వేనతేజ
సాత కొదేవారుద్రంనాపశ్యంతై దేవారుద్రంధ్యాయంతి తతోదేవా ఓ
ధ్వజాహవస్తున్వంతి॥ ౬౦॥ యోహవైరుద్రస్సధగవా యశ్చబ్రహ్మ
ధూభూవస్సవస్తస్మైవైసమోనమః శీర్షణంజనపదోవిశ్వరూపాసి॥
(చక్రాచక్షుమంత్రోక్తావాద్యంతోతథావర్షమంత్రేషుప్రప్తవ్యా) య
శ్చక్షుః॥ ౨॥ యశ్చమహాశ్వరః॥ ౩॥ యాచామా॥ ౪॥ యశ్చపివా
యః॥ ౫॥ యశ్చసూరః॥ ౬॥ యశ్చేంద్రః॥ ౭॥ యశ్చాగ్నిః॥ ౮॥
యాచిధూః॥ ౯॥ యశ్చభువః॥ ౧౦॥ యశ్చసువః॥ ౧౧॥ యచ్చమహః॥
౧౨॥ యశ్చజనః॥ ౧౩॥ యచ్చతపః॥ ౧౪॥ యచ్చసత్యం॥ ౧౫॥ యాచ
ప్రథీ॥ ౧౬॥ యాశ్చాపః॥ ౧౭॥ యచ్చతేజః॥ ౧౮॥ యశ్చవాయుః॥
౧౯॥ యచ్చాకాశం॥ ౨౦॥ యశ్చసూర్యః॥ ౨౧॥ యశ్చసోమః॥ ౨౨॥
యాచిచక్షుః॥ ౨౩॥ యాచాస్త్రాగ్రహః॥ ౨౪॥ యశ్చప్రాణః॥ ౨౫॥
యశ్చకాలః॥ ౨౬॥ యశ్చయమః॥ ౨౭॥ యశ్చనృత్యుః॥ ౨౮॥ యచ్చా
వృతం॥ ౨౯॥ యచ్చభూతంభవ్యంభవివ్యత్॥ ౩౦॥ యచ్చవిత్వం॥ ౩౧॥
యచ్చకృత్వం॥ ౩౨॥ యచ్చసర్వం॥ ౩౩॥ యచ్చసత్యం॥ ౩౪॥ ఓమా
దౌమధ్యేభూభూవస్సు వరం తేశీర్షణం జనపదోవిశ్వరూపాసి । బ్రహ్మై
కత్వం పృథ్విధోధ్వజమధశ్చత్వం శాంతిశ్చత్వంపుష్టిశ్చత్వం ఉష్టిశ్చ
త్వం హుతమాహుతంవిశ్వమవిత్వం దత్తమదత్తం కృతమకృతంపరమ
పరం పరాయణంచేతి । అపామసామమమృతాఅభూమాగన్తజ్యోతిరివి
దామదేవా - కింనూనమస్త్యాకృణవదరాతిః కిముధూతిరమృతమ
త్యక్తస్య । సర్వంజగద్ధితంచా ఏతదక్షరం ప్రాణాపత్యం సూక్ష్మం సా
మ్యం పురుషమగ్రాహ్యమగ్రాహ్యేణ వాయుంచాయుజ్యేన సామంసో
మ్యేనగ్రసతి । స్వేనతేజసాతస్తామపసంహతైః మహాగ్రాపాయవై న

మోనవః । హృదిస్థాదేవతాస్సర్వా హృదిప్రాణాఃప్రతిష్ఠితాః । హృది
 త్వవసీమోనిత్యంతిసామాత్రానపరస్తునః । తస్యోత్తరతఃశిరోదక్షిణతః ।
 పాదోయడత్యంతః । సటుంకారోయటుంకార స్సప్రణవోయః ప్రణవస్స
 సర్వవ్యాపీయస్సర్వవ్యాపీ సానంతోయోనంత స్తత్రారం యత్రారంత
 త్సుక్త్యం యత్సుక్త్యం తచ్చక్తిం యచ్చక్తిం సద్వైచ్యగణయద్వైచ్య
 తం తత్పరంబ్రహ్మైతి । సవకస్సపకోరుద్రస్సతఃకానస్స భగవాన్ సమ
 హేశ్వరః సమహాదేవః । అథకస్తామచ్యతటుంకారోయస్తామచ్యార్వ
 మాణవవసవన్ శరీరమూర్ధ్వణ్మువాన్నయతి తస్తామచ్యతటుంకా
 రః । అథకస్తామచ్యతే ప్రణవోయస్తామచ్యార్వమాణవవసవన్ యోయజ్ఞా
 గంషి సానూన్య భవాణంగిరసశ్చ యజ్ఞైబ్రహ్మచ బ్రాహ్మణభ్యః ప్రణా
 మయతి తస్తామచ్యతేప్రణవః । అథకస్తామచ్యతే సర్వవ్యాపీ తస్తామ
 చ్యార్వమాణ వసవన్ హోణా వ్యాహోతి స్నేహాచ్యుతావలంబిం
 డంశాంతమూలమోతం ప్రోతహనుప్రాప్య సర్వవ్యతిష్ఠ స్తద్వైచాను
 విధం వ్యతిశిష్టస్తస్తామచ్యతే సవకవ్యాపీ । అథకస్తామచ్యతేనంతోయ
 త్తామచ్యార్వమాణ వచావ్యంతంబోపలభ్యతే - తస్యోర్వాక్సణమకభాత్త
 స్తామచ్యతేనంతః । అథకస్తామచ్యతేతారం యస్తామచ్యార్వ మాణవ
 వగభణజత్సరామరణ సంసార వహభ్యయా గ్నంతారయతి తస్తామ
 చ్యతేతారం । అథకస్తామచ్యతేసూక్త్యం యస్తామచ్యార్వ మాణవ
 సూక్త్యోఽపూర్వా పరశరీరాణ్యేవాధీస్తతి తస్తామచ్యతేసూక్త్యం । అథ
 కస్తామచ్యతేశుక్లం యస్తామచ్యార్వమాణవ ప్లిందతే హాహయతేన
 స్తామచ్యతేశుక్లం । అథకస్తామచ్యతేవైచ్యతం యస్తామచ్యార్వమా
 ణవ వహతితమసిసవణంశరీరం విద్యోతయతి తస్తామచ్యతే వైచ్య
 తం । అథకస్తామచ్యతేపరంబ్రహ్మ యస్తామచ్యార్వమాణవబృహతిబృం
 హయతి తస్తామచ్యతేపరంబ్రహ్మ । అథకస్తామచ్యతేవకోయస్సవాన్
 హోణా ఉన్మృష్టోత్పజస్రంస్పృజతి విస్పృజతి వాసయతి తస్తామచ్యతేప
 కః । అథకస్తామచ్యతేపకోరుద్ర పకవపరుద్రాన ద్వితీయాయితస్థిర్యతి

మాంలాశానీ శతశుశనీయుజాననియుః । ప్రత్యంజనా స్తిష్ఠతి సంఘో
 చాంతకాలేసంపృజ్య విశ్వాభువనాని గోప్తారస్తాడుచ్యత పశూయద్రః ।
 అథకస్తాడుచ్యత ఈశామోయస్సవాన్లోకానీ శతశుశనీభిర్జననీభిః పర
 మశక్తిభిః । అభితాప్తామరనూను మోమద్ధాఇవధేనవః । ఈశాన మస్య
 జగతస్సువద్భూత మిశానమండ్రతస్థమః తస్మాడుచ్యత ఈశానః । అథక
 స్తాడుచ్యతేభగవాన్ యస్సవాన్స్థావానీకుత్యాత్మజ్ఞానం సీమయతి
 యోగంగమయతి సపవతస్తాడుచ్యతేభగవాన్ । అథ కస్తాడుచ్యతేను
 హేశ్వరోయస్సవాన్లోకాన్సంభక్తుస్సంభక్తయత్యజప్రంసృజతి పృజ
 తి వాసయతి తస్మాడుచ్యతేను హేశ్వరః । అథకస్తాడుచ్యతేను హేదేవో
 యస్సవాన్స్థావాన్సృతిత్యజ్యాత్మజ్ఞాన యోగైశ్వర్యేనహతినుహీయ
 తే తస్మాడుచ్యతేను హేదేవః । తదేతక్షత్రచరితం । ఏహేహిదేవస్య ప్రతి
 శోనుసేవాః పూర్వోహిజాతస్సఉగ్రభేరింతః । సపవజాతన్వజనివ్య
 మాణ్య ప్రత్యంజనా స్తిష్ఠతివిశ్వతోముఖః । విశ్వతశ్చక్షురుత విశ్వతో
 ముఖో విశ్వతోబాహురుత విశ్వతస్పాత్ । సంబాహుభ్యాంధమగిపం
 పతత్రైద్యౌవాభూమీజనయందేవవక్తః । తదేతదుపాసితవ్యం । వాగ్మ
 దంతి తదంతగ్రహణం । అయింపంథాపితతడితైరేణ యేనదేవా యేన
 ముషయోయేనపితరః ప్రాపున్నంతి పరమవదంపరాయణంచేతి । వాలా
 గ్రమాత్రం హృదయస్య మధ్యేవిశ్వం దేవంజాతవేదంవరేణ్యం । తమా
 త్మస్థంయేనువశ్యంతి ధీరాస్తేహం శాంతిశ్శాశ్వతీనేతరేహం । యోయో
 నిం యోనిమధితిత్వ త్యేకోయేనేదంపూర్ణంపంచవిధంచనవణం । రహిశా
 నంపురుషందేవమీద్యం నిదిధ్యాయాత్తారం శాంతిమగ్యంతమేతి । ప్రా
 శేష్పంతర్జనసాలింగ మాహుర్యస్త్రివోగ్రహాయాచ తృప్తాక్ష మాచ ।
 తృప్తాంధిత్వా హేతుచాలస్య మూలంబుధ్యానంవిద్య స్థావయిత్వాకురు
 ద్రై । రుద్రవక్త్రమూహుః । రుద్రంశాశ్వతంవైపురాగమిషమూజాం
 తమసానియచ్చకు । ప్రతమేతత్పాశుపతం । అగ్నిరితిభస్త । వాయురితి
 శస్త । జలమితిభస్త । స్థలమితిభస్త । వ్యోమేతి భస్త । నభాగ్ హవా

ఇదంభస్త్రి । మనశ్చక్రేతానామహంభస్త్రి । అగ్నిరిత్యాదినా భస్త్రి
 గృహీత్వా విమృశ్యాంగానిసంస్పృశేత్ । తస్మాద్భస్త్రితమేతత్పాశువ
 తం । పశుపాశవిమోక్షాయయో భవశిరసంబ్రాహ్మణో నిత్యమభీతే
 సాగ్ని పూతొభవతి సనాయు పూతొభవతి సఆచర్య పూతొభవతి
 ససామపూతొభవతి ససత్య పూతొభవతి । ససర్వ పూతొభవతి । సస
 ర్వేషుతీర్థేషుస్నాతొభవతి । ససర్వేషువేదేషుభీతొభవతి । ససర్వవే
 దవర్యాసు చరితొభవతి । సవైదేదేవైజ్ఞానొభవతి । ససర్వయజ్ఞ
 క్రతుభిరిష్టవాన్భవతి । తేనేతిహాసపురాణానామయద్రాణాంశరిసహస్రా
 ణి జప్తానిభవంతి । గాయత్ర్యాశ్శతసహస్రంజప్తంభవతి । ప్రణవా నా
 మయతంజప్తంభవతి । కూపెకూపెచశపూర్వాన్సునానా । దశోద్రిచా
 నాచతుషఃపక్ష్యాంపునాతి । ఇత్యాహభగవాన్భగవతోభవశరః । సకృ
 జ్జప్త్వాశుచిఃపూతంకర్మణ్యోభవతి । స్వరీయంజప్త్వా గాతాపత్యమవా
 ప్నోతి । తృరీయంజప్త్వా దేవమేవానువ్రవేశేత్సోక్ సత్యం । యోనుద్రో
 లగ్నోయోలప్స్వంతర్యుపిషధీర్విరుధాపిదేశ । యశిమాపిశ్వా భువనా
 నిచక్లిపెతస్మైరుద్రాయనమోలస్తు । అద్యమూర్ధానమస్యనగో శీర్యో
 భవాహృదయంచ మస్త్రీహాదూధ్యం । పెరయస్త్వనమోమో భవ
 శీర్ణస్తద్వాధవశిరోదేవకౌశ సుముష్ణితస్తత్ప్రీతోలభిరతుతు
 శ్రియమన్నమభోమనఃశ్రియమన్నమభోమనః । పిద్యామన్నమభోమనో
 విద్యామన్నమభోమనః । మోక్షమన్నమభోమనో మోక్షమన్నమభో
 మనశ్చిత్తోక్ సత్యమిత్తుపనిషత్ ॥ భద్రంక శేభిరితిశాంతిః ॥

ఇత్యధర్వ శిరొపనిషత్సమాప్తా ॥౨౨॥

శ్రీమదుభయన

19 JUN 1914

SHIYALI.

పంచదేవ్యధర్మశాస్త్రవిషయ - ౨౩.

॥ భద్రంకిణ్ణభిరిగిశాంతిః ॥

ఓం॥ అథ హైనం హైపులాదోంగిరా స్వతత్కారమారశ్చాధర్మణ ము
వాచ భగవనిర మాదోషయైం ధ్యానం ధ్యానితవ్యం కింఛో ధ్యా
నం కౌవాధ్యాతా కర్ష్యధ్యయః సపభ్యో ధవాప్రత్యవాచ । ఓమి
త్యేతదక్షరమాదో ప్రయత్నంధ్యానంధ్యానితవ్య మిత్యేతదక్షరంవరం
బ్రహ్మసృపాదా శ్చర్వారోదేశాశ శుష్పి క మతురంవరంబ్రహ్మపూ
ర్వాస్య మాగ్రాప్యశివ్యకారస్య బుద్ధి బుద్ధ్యోకో బ్రహ్మచసవో గా
యత్ర గాఢావర్యః । ద్వితీయాంతరిక్షగ్ సపకార స్వయిజాధి ర్యజు
దేవోఽస్థూయ గాస్త్రిస్త్రబ్రహ్మణాగ్నిః । తృతీయా శ్చోష్ణక కార స్వసా
పభిస్సానువేదోదురా అనిత్యాగకర్తా హవనీయః । యావసానేస్య
చతుర్వ్యధామాత్రాససోవలోకీంకారస్సాధర్మణమంత్రైరిధర్మదే
వ స్సంవర్తకోగ్నిమహదులీలరాదే కషిణ భావస్యతీర్థైర్ముతాః । ప్ర
థమార త్తీవీతామహ్యోమ్నైవ త్యాద్వితీయా ఏమ్యమరీకృష్ణావిష్ణు
వైవత్యా । తృతీయా శుభాశుభాశుక్లాదురైవత్యా । యావసానేస్య
చతుర్వ్యధామాత్రా ఏమ్యమరీసర్వవర్ణామృతమ వైవత్యా । సపవ
హ్మ్యాంకారః । చతురక్షరశ్చ శుష్పిద శ్చశుశ్చిర శ్చశురధా మాత్ర
ష్టూలమెతన్ధ్రస్వదీర్ఘాల్లగళి । ఓం ఓం ఓం ఇతి త్రిమక్త్యచ
తుర్వ్యాంతరిత్యాల్లత ప్రణవప్రయోగేన సమస్తమోమితి ప్రయత్న
త్తిబ్యోతి స్సకృదావరణతేనకృమచ్చారిత మాత్రణిధ్వం మున్నామయ
తీర్థ్యాంకారః । ప్రాణాంత్యర్వాస్వరీయతత్త్రివర్యః । ప్రాణాంత్యర్వా
స్వరమాత్తనిప్రణామయతీత్యేతస్తాత్ప్రగవః । చతుర్థావస్థితత్త్రివర్య
దేవవేదయోనిస్సర్వవాచ్యవస్తుప్రణవాత్కం ॥ ౧ ॥ దేవాశ్చేతి సంధ

త్రాంసర్వభృహదగభయభ్యస్సంతారయతీతితారణాత్తారః । సర్వదే
వాః సంశంతితేష్టుః । సర్వాణిబృహ్మయతీతిబ్రహ్మ । సర్వస్యాంతఃస్థా
నేభ్యోధ్యయేభ్యో ప్రవీణవత్ప్రకాశయతీతి ప్రకాశః । ప్రకాశే భ్యస్స
దోమిత్యంతః శరీరైఃచ్యవన్ద్యోతయతి ముహుముహూరితి విచ్యవన్
ప్ర్యుతియాద్విశవంభిత్యా సర్వాణ్లోకాన్స్వస్థాంతివ్యాపయతి వ్యా
వనాద్వాప్తీమహాదేవః॥ ౨॥ పూర్వాస్యమాగ్రాజాగితిజాగరితంబ్ర
తీయాస్వప్నంత్యుతియా సుషుప్తిశ్చబుధీశతీయి మూరామాగ్రాఃప్ర
తిమాత్రాగతా స్సవ్యక్తానాంపి పాదాంబయన్ స్వయః పకాశస్స
యంబ్రహ్మభవతీత్యేషాద్ధికర ఏతస్మాద్భూవానాంత్రయ్యగతి । సర్వకి
రణోపసంహరత్వాధ్యాత్మ ధారణాన్ బ్రహ్మశరీయం । సర్వ కిరణాని
మనసేనప్రతిస్తాప్యధ్యానుష్ఠేః । ప్రాణం మనసేనహరితై స్సందతి
స్తాప్యధ్యాతాదురః । ప్రాణం మనసేనహరితై వానదాంతేషుమాత్మ
ని సంప్రతిస్తా ప్యధ్యాయితానిం ప్రధ్యాయిశబ్ద్యో సర్వబుధీర్భూ
విష్ణురుద్రేంద్రాస్తే సంప్రసూయంతే సర్వాణిచేద్రీయాణిసహగూతై
ర్నకారణం కారణానాంధ్యాతాకారణం తుల్యం సర్వైస్త్వీయం సం
పన్నస్సర్వైశ్చరశ్చంభరా కాశమధ్యే శృవంతస్తానీకేంద్రణమేంద్రీయ
శతస్యాచిచుప్తత్యా యశ్శులం తావత్పూర్తి కృన్నుమోంకారిగ
తిచసర్వధ్యానయోగ జ్ఞానానాం యశ్శులమోంకారో వెదపరశుశోవా
శివపకాశ్యేయశ్శివంకర సర్వవ్యాప్తిరీశ్వరశ్శునవ త్తీత్యర్థే తా నశీ
త్యద్విజౌగభావాసాద్విముక్తి విముచ్యత ఏతావశీత్యద్విజౌగభావా
సాద్విముక్తివిముచ్యతేతిత్యోగీ సత్యమిత్యుపనిషత్ ।

॥భద్రంకేశేభ్యశాంతిః॥

॥భగ్యభవ శిఖోపనిషత్॥ ౨౩॥

సామవేదః - మైత్రాయణ్యుపనిషత్ ౨౪

॥ అప్యాయంత్యుతిశాంతిః ॥

ఓం॥ బృహద్రాధోమవై నామరాజా రాజ్యే జ్యేష్ఠంపునః ॥ ధా
 వయ్యైరమశాశ్వతం వస్యమాన శ్శరీరంనై రాగ్య ముపేనారణ్యం ని
 జణగామ సత నివరమాంతవ అస్థాయాదిగ్య మేకుమాణిష్యణ బాహు
 నిశశ్యంతే సహస్రస్య ముపేరంఠి మామగామగ్ని తివాభూచక్రే
 ఒసానిదేహాన్నివాల్మి పిత్తగవాంహ్వా కాయ్య ఉత్త్యోత్త్యవరిం వైశీ
 ష్ట్యేతిరాజానన బహు త సైవమాస్మ్యోవాచభగవన్నాహమాత్మవి
 ప్త్విం తి గ్నివేద్యుః శ్రీమమోవయం సత్త్వి న్నోబ్రూహేత్యే తివ్త్వి
 గ్నిం పునస్తోత్ర్యం మాస్మ్యుః శక్త మైత్యైకాన్యానా మా వత్స
 ష్ట్యేతితాకాచక్రేస్య దరిణావభివ్యుత్పమానోం దేమాంశాంశాంశా
 నం॥ భగవన్మృతిత్త్వి న్నాయువజ్జానూం సశ్శుభోజితస్త్యైత్రామి
 తెవిద్యు శవాతిపిత్త్యభసంభూతే చగణంభేనాశేష్త్వంన శీతే కింకా
 మోవభౌవై॥ ౧॥ కావగోధ లోభ మోహ భయపహ దోష్యేకభువి
 యోగో నిర్గుణంప్రణామిహిహి పాసాజరావృత్త్య రోగశోకావైశ్యంభి
 హాన్యో చక్రీరే కింకామోవభౌవై॥ ౨॥ నిర్గుణదేవతమయ్యవశ్య
 వేయ్యమేపిం శకశకాన మస్తృణవన్నైతి యోగ్యత ప్రవృంసి
 నం॥ ౩॥ అగ్ని కిమేతైర్వాపరేస్యే వహానిధానాం పాపదోషానాం
 త్యైవ్యమేష్టప్రవృత్త్యవలయా శ్వయవనాశ్వవక్రి యాశ్వవత్త్విం
 తి స్మృతివిదుమాణిశ్వక్రోం బహిషా నమస్త్యైస్త్వియోగ్యే యాచితనర
 త్యైవనీవాదియోగ మరుష్ఠరత ప్రభృతియోరాజానో నియంతృంభా
 వగణస్య మహానం త్రియం త్యైవ్యస్త్యైవ్యకాచములంకిం ప్రయాంతి॥
 ౪॥ అగ్నికేమేతైర్వాపరేస్యేగంధంస్వ మరయతు రాక్షసభూతిభగవతీశా
 నం॥ గ్రహదీవాం నిరోధనంపశ్యమః॥ ౫॥ అగ్నికేమేతైర్వాన్యానాం

శోపణః పహణః వానాం శిఖరిణాం ప్రవతనం ధృవస్య ప్రచలనమస్థానం
 వాలియాణాం నైవజ్జనం పృథివ్యాః స్థానాదవసరణం సురాణాం సోహమి
 శ్యేష్ఠింస్థింసారే కింకామోపభావైత్యైరేవాగ్రితస్యాసక్ష్మహవతా
 నం దృశ్యతత్తత్తద్భూతాహహానీ త్యంధూనపానస్థోభేక ఇవాహమ
 స్థింస్థింసారేభగవం స్త్వహ్నోగరితి భగవం స్త్వహ్నోగరితి॥ ౭॥ ఇతి
 ప్రాచీనైశ్చర్యపరిచయః ॥ ప్రథమః పాతః ॥

అధ్యక్షుని వాంఛానుసారము స్వప్రీతి బ్రహ్మజానం మహాకా
 జ్యోతిరప్రకాశమయమశక్త్యజీవాత్మజ్ఞః కృతకీర్తిస్త్య స్త్యంతురున్మా
 మోక్షేనైవోపశాంత్యుచితావశ్యతాన్మోక్షే కరిష్యామి భగవాన్సర్వార్థ
 త్సాధనోపాయానానాం ॥ యవపాపాహ్యవస్థభవోద్ధృతమహ్యై
 తోష్యమానోష్యమానస్తవః ప్రబుధత్యేష అత్యేత్యహ భగవాన్
 యవపపంప్రసాదోన్మోక్షశ్రీరా న్మమృతాయపరిచ్యోతిరుపపంప్రసాద్యై
 ననూపేనాశీనమృతే పరిత్యేతి హేమావాదైత్యవ్యసనభయ మేత
 ద్భక్త్యై ॥ ౨ ॥ అధ్యక్షయిం బ్రహ్మకీర్త్యా సర్వోపసంప్రద్యా వారా
 జన్నస్త్వం భగవతానై కేయణ వ్యాఖ్యానానాం కథముప్యామి శ్చ
 ధావహపహస్త్వన్నతే జనరక్షణైకేనోపాధిభ్యై తి సూయం
 తైతేతే ప్రజానాపరమమృతస్థగపం చ్చక్రమంవాచేతనమశ్రవణ
 మ్మోక్షకీర్త్యో పాపానూతం ద్రియగూఢసమైతే తద్విధిమపం చేత
 నపశ్చి స్థాపితం ప్రబోధయితాస్యో భగవన్నేనకీర్త్యం బ్రూహితి
 తాన్ హేమానాచరి మోహాదువాచాపరిష్కం సూయతేనవాపరమ
 పూజశ్చాన్మోక్షానాం పానోపేతాన్మోక్షం తా మయ్యున్మోక్షాన్మోక్షా
 స్త్యతంః స్వేనహిమృతే త్తత్యనెనదం శరీరం చేతనవ స్వేత్య
 పితం ప్రబోధయితానైవోన్మోక్షే హేమానుభవగచ్ఛతి మనెనెన్మో
 నానిచ్చేనైతద్విధమపం చేతనపశ్చిస్థాపితం ప్రబోధయితానైవోన్మో
 లికశమితతాన్మోక్షాచ ॥ ౩ ॥ సవాపరమమృత్యై గ్రాహ్యాద్యశ్యోపురుష
 సంజ్ఞాబుద్ధిపూర్వ మహేవా వరకాలేంశేన సమస్తస్యేవ బుద్ధిపూర్వ

నిబోధయత్సకయోహాళిలువా వైతస్యంతో యుజ్యేతనమాహ్రిః ప్ర
తిపూరుషం కేత్రమ్ : సకల్యాశ్వవసాయాభి మానం గః ప్రజాపతిర్వి
శ్వాశ్చ పైవచేతనెనం శరీరం చేతనవన్మృత్సాపితం ప్రదాకయితావై
షాస్త్రిః తేహూచ భాగవన్మృతస్య కింనువేన వతఃగమితాన్వో
వాచి ॥ ౫ ॥ ప్రజాపతిర్వాపకొగ్రేపితృనారమవైతస్య - త్వాగహభిభ్యా
యజ్జ్వేన్న సజా ఆశ్రుజతాఅస్మైవా అప్రవధ్ధాన్యమివతిత్యమానా ఆప
శ్యన్యనారిమత సావన్యతైతాసాం ప్రదాబోధనాయాభ్య తరం చది
నీగ్యుగ సవాయురువాత్సానక్యత్వాభ్య తరం ప్రాపితస్య ఏకోనావత
ర్ని వందకార్యానం ప్రాభవ్యోద్యత మప్రపానోపానస్సమాచదిదానో
వ్యాత్సగః ॥ ౬ ॥ యోయమాద్భి మితా-గ్రహ శ్యేష వావసప్రా
దో యోయవ వాచం సంక్రామశ్యేష వావసోపానో యోయం ప్థ
విమహగ్నాహుమపానేహావయ్యుజేధం చాం ॥ ౭ ॥ సవన్నయత్యేష వా
వసమానో యో ॥ ౮ ॥ పీతాసితమగ్నిరినిగిరితః వైషవావనదీ - నోధ
యేవై తాస్మిగా అరువ్యాస్తా ఏషవావ సవ్యానః ॥ ౯ ॥ ౧౦ ॥ పం
రు రుద్యా వ్యభి భ వ త్యం త ర్యాను దు పాం పం మె త యో
రంతరా ౧౧ ॥ స్థ్యంప్రాప్రవద్యకాస్థ్యం సమరుషోధయః అరుషసోగ్ని
వైశ్వానరో వ్యన్యత్రాఘ్య క్షమయమగ్ని వైశ్వానరో యోయమం
తి అరుషేయ సదహన్నం వద్యతేయదిదమద్యతే తస్యైష ఘోషోభవతి
యదేతత్య-కావపిథాయస్రహోతిసయతోత గ్రమిష్యకభవతి వైసం
ఘోషంశృణోతి ॥ ౧౨ ॥ సవాపషవంచ గాత్సానంప్రభిభ్య నిహితోగ్రహ
యాంమ మోమయః ప్రాణశరీరోభాదూపస్యన్యవకిల్బుజ్యైతి సవాప
షాస్త్రి హృదంతిత్వన్నకృతాభో వాన్యతాధానశ్చానివ్యగేభా
నిమాగ్నిర్వృతః వంచభిర్త్విభిఃపయానస్తేయగ్నిః ౧౩ ॥ యానియానీ
మాస్యేతాన్యస్వరత్నయః కత్తేంద్రియాన్యస్వపాయారిభశ్శరీరంవవోని
యంతా ప్రకృతమయూన్య ప్రతోదోనేనఖగ్నిరితం పరిభ్రాంతివశిరీరిం
సక్రిమివమృతేచ నేనం శరీరంచేతనవ నిర్మితహాపితం ప్రదాకయితావై

పోస్తేతి॥ ౯॥ సవావషటశ్చైవ్యదోవశంసీత ఇవసితాసితైః కర్మఫలైరభి
 ఖాయమాన ఇవవ్రతి శరీరంచ రత్యవ్యక్తత్వా త్పుష్కత్యా దదృ
 శ్యత్వావగ్రాహ్యత్వా నిర్మనుత్వాచ్చాన వస్థో క్తానాం తేనా వస్థి
 నః॥ ౧౦॥ సవావషశుద్ధః స్థిరోచలశ్చాలేపోవ్యగ్రానిస్పృహః । ప్రేక్ష
 కవదవస్థిః స్వస్వచరితభుక్తునియెనఫలెనాన్యానమంతథాన్యావస్థి
 త ఇన్యవస్థితఇతి॥ ౧౧॥ ఇతిమైత్రాఘ్నవిజయ ద్వీతీయప్రపాతకః॥

తేహేమాచుభాగవన్నద్యైవమస్యాన్యోమహిమానంసూచయ
 త్యవ్యోపరః కోయమాన్యాయోయం సితాసితైః కర్మఫలై రభిఘాయ
 మాన స్సవసద్యోని మాపద్యతఇత్యవాచీం వోధ్యాంవాగతిం ద్వం
 ద్వైరభిఘాయమానః పరిభ్రం తీతికితమవషఇతితా హేమావాచ॥ ౧॥
 అస్తీఖ్యవ్యోపరోఘాతాన్యాయోయంసితాసితైః కర్మఫలైరభిఘాయ
 మానస్సవసద్యో నిమాపద్యతఇత్యవాచీం వోధ్యాంవాగతిం ద్వం ద్వై రభి
 ఘాయమానః పరిభ్రం తీత్యస్తోపవ్యాఖ్యానం పంచతన్మాత్రాణి భూత
 శబ్దై నోద్యంతే పంచమహాఘాతాని భూతశబ్దై నోద్యంతే థలేహం
 య స్సచువాయ శ్శరీరముక్తినథయోహా ఖలువావ శరీరమిక్యక్తం స
 భూతాల్లేక్యక్తమథా స్తీతస్యాత్పాచింమరివ పష ౧౨ ఇతి సవావషోభి
 భూతః ప్రాకృతై సుజడై రిత్యతొభిభూతత్త్వత్సం మూఢత్వం ప్రయారి
 స్సంమూఢత్వాదాత్మస్థం ప్రభుంభగవంతం కారయితారంవావశ్యమసో
 మైస్తప్యమానః కలుషీకృతశ్చాప్తిరశ్చం చలో లోలుప్యమాన స్సస్పృ
 హేమావ్యగ్రశ్చాభిమానత్వం ప్రయారితఇన్యహంసమమెదమిత్వేవంమన్య
 మానోనిబధ్నాత్యాత్మనాత్మానం జాలేనేవఖదరః కృతస్యానుఫలైరభి
 ఘాయమానః పరిభ్రం తీతి॥ ౨॥ అథాన్యత్రా ప్యుక్తం యఃకితానో
 యంత్రై భూతాత్కరణైః కారయితాంతః పురుషోఽయథాగ్నివాయః
 పిండోవాభిభూతఃకర్మభి హాన్యమానో నానాత్వముపైత్యేవం వావభి
 ల్వసోఘాతాత్త్వంతః పురుషేణాభిభూతొగురై హాన్యమానో నానా
 త్వముపైత్యథయ ద్విగుణంచతురశీరిలక్షయోనిపరిగతంభూతగణ మేత

త్వేనానాత్వస్యకూపంతాని హవాశ్చమాన్యశాని పురుషేణైరితానిచ
క్రమివచక్రేణైత్యథ యథాయఃపిండేహన్యమానేనాగ్ని రభిభూయత్యే
వంనాభిభూయత్యే సోపురుషాభి భూయత్యయం భూతాల్లోప సంశ్లిష్ట
త్వాదితి ౩౩ అథాన్యత్రాప్యైతం శరీరమిదం మైథునా దేవోద్భుతం
సంవిద్యమేతం నిరయవవమూత్రద్వారేణ నిమగ్నైత హస్థిభిశ్చైతం
మాంసేనానులిప్తంచమణావబద్ధం విద్యాత్రిపిత్రికఫవజ్జామేదోవసా
భిరన్యైశ్చ మలైబలాహుభిః పరిపూర్ణం తౌశశ్చవధనైతే ౩౪ అ
థాన్యత్రాప్యైతం సంమోహం భయం విషాదోః కాలి ద్రిత్రణో
జరాశోః కున్దిపాసాకావణ్యం క్రోధోనా స్థిరమజ్ఞానం సూత్య
ర్యంనైకారణ్యంమూఢత్వం ప్రేక్షత్వంనికృత్యమర్థతత్వమసమత్వమి
తి రావసాన్యతప్తృణైస్సేమూ రాగోలోభాహింసారతి కృత్యప్తి
వ్యాకృతత్వమిహ్యేకామనవస్థితత్వంచంబలత్వం జీవామాభ్యో
పాజనం మిత్రానుగహణం పరిగ్రహేవలంబో నైష్టేష్టిం యోశే
షుష్టిష్టిరిష్టేష్టభేషంగభిరావసాన్యతైః పరిపూర్ణవై రభిభూతత్వ
యంసూతాత్మతత్వాన్నానాదూపాన్యత్యోగీత్యాహురీతి ౩౫ ఇతిమై
త్రాయణ్యవనిషత్ తత్త్వేన ప్రపాతకః ౩౬

తేహభ్యన్యోధ్వారతసోతిష్ఠితా ఆతిసమేత్యోమ భాగవిన్నమ
ప్రేత్వన్నత్కానిత్వమన్యకం తిరన్యసేద్యతత్వస్యకోతిథి భూతాత్మ
సో యనెదంహిత్యాన్యైవసాయుజ్యమునైతితాన్యోవాచ ౩౭ అథా
న్యత్రాప్యైతంమహానిదీమూర్త్యుభవనివరణామస్యయత్పురాకృతం స
ముద్రవైలేవమనివార్యమస్య మృత్యోరాగమనం సదసశ్శలమన్మైత్తి
పాతైః పసురవబద్ధబంధనస్థస్యైవా స్వాతంత్ర్యం యవవిషయస్థస్య
వబహుభయావస్థం వదిరోన్మత్తితనామోద మదిరోన్మత్తంపాప్తనాగృ
హీతత్వ భ్రాన్యమాణం మహూరగదస్యత్వం విపద్దత్తం మహాంధకార
త్వరాగాంధమంద్రజాలమివ మాయామయం స్వప్నత్వ మిత్యాదీనా
నం కదరీగభావవాసారం సత్యవత్కావేపం చిత్ర భిత్తిరీవ మిత్యాను

నోరమమిత్యుచోక్తిం । శబ్దస్పర్శాదయోయేథాఽనర్థాభవతెస్థితాః ।
 యోహంసక్తిస్తుభూతాన్మానస్సరేచ్ఛవరంవదం ॥ ౨ ॥ ఆయం వాచఖల్వ
 స్య ప్రతివిధిభూతాన్మమో యదేవవిద్యాధిగతస్సద్వద్వస్యాను సుర
 ణంస్వాశ్రమేష్వేవానుక్రమణం స్వధర్మపవనర్వంధతై స్తంభశాభే
 చేతరాణ్య నేనోద్భవభాగ్భవత్యసృధాధః పత త్యేషస్సద్వద్వోభి హితో
 యోవేదేషునస్వధర్మాతి క్రమేణాశ్రమీభవత్యాశ్రమేష్వేవావస్థితస్తవ
 స్వీదేత్యుచ్యత ఏతదపుక్తం నాతపవః స్యాత్పిష్టానానిగమఃకమఃశుద్ధి
 ర్వేత్యేవంహ్యహతపసా ప్రాప్యతే సత్వంసత్త్వాన్మో ప్రాప్యతేషనః ।
 షనసాప్రాప్యతేత్వాన్మావ్యక్తాన్మోననివర్తంతే ॥ ౩ ॥ (తైత్తిరీయే
 కాభవంతి) య కానిరింధమోవహ్నిన్వియోనా వృషకావ్యోః । పదా
 వృత్తిక్షయాచ్చిత్తం స్వయోనాచపకౌవ్యతే । స్వయోనాచపకౌ
 స్యమనసస్సృతామినః । ఇంద్రియాథాఽఽమూఽస్యాన్యతాకింకరం
 తానుగాః । చిత్తమేవహిసుసారస్తత్ప్రయత్నశోభయేత్ । యద్భి
 త్తస్తత్ప్రయోభవగృహ్యమేతస్సనాతిసం । చిత్తస్యహిప్రసాదేన హి
 తికర్తృశుభాశుభం ప్రసన్నాన్మత్తీన్ధిత్యానుభవవ్యయవ శ్శుతే । స
 మాసక్తియథాచిత్తం గురోరేషయ గోచరే । యద్యేవం బ్రహ్మణ
 స్స్యాత్తత్సో నముచ్యేతబంధనాత్ । వనోహిద్వివిధప్రోక్తింశుద్ధంచా
 ద్ధిమేవచ । అశుద్ధంకామపక్షల్పం శుద్ధంకామపక్షతతం । లయవిత్తేప
 రహితంమనఃకృత్వాసుశ్చలం । యగాయాగ్యపక్షీభావం తదాతస్మిన్
 మంపరం । తావదేవసోధ్యవ్యహృదియావశ్చయంగతం । ఏతజ్ఞానం
 మోక్షంచ శేషాస్త్రగ్రంథపిస్తరాః । సమాధిఃకథారవలన్యచేతసానివ
 శితస్యాత్సయిత్సుకింభవేత్ । సశక్యతేవణయితుం రాతదాస్వయం
 తదంతఃకిరణైస్సృజ్యతే । ఆపతిప్సగ్నిరిగ్నోవావ్యోమ్యవ్యోమసలక్ష
 యేత్ । ఏవవంతగతం చిత్తంపురుషఃప్రతిముచ్యతే । మనసపమనుష్య
 తాంకారణం బధమోక్షయోః । బంధాయపిపయాసక్తం ముక్త్యనిరే
 పయన్స్త్యుమి ॥ అథయథేయంకౌశ్మయనిస్తుః । త్వంబ్రహ్మత్వంచ

వైవిష్ణుస్త్యంరుద్రస్త్యంప్రజాపతిః । త్వమగ్నిర్వరుణో వాయుస్త్యమి
 న్ద్రస్త్యంనిశాకరః । త్వంకుసుస్త్యంయమశ్వత్సం పృథివీత్వమథామ్య
 రః । స్యాథేనాస్వాథావికేథేనచబహుధాత్విష్టసేదివి । విశ్వేశ్వరసమస్తు
 భ్యం విశ్వాత్త్వాశ్వకర్షకృత్ । విశ్వభుగ్విశ్వమాయస్త్యంవిశ్వక్రీడా
 రత్రిప్రభుః । నమశ్శాంతాత్తనైశుభ్యంనమోగుహ్యతమాయచ । అదింత్యా
 యావ్రమేయాయలినాదినిధనాయచేతి ॥ ౪ ॥ తమోవాత్తిద మేకమాసత
 న్మశ్శాన్తిశ్చరెజెరితం పిషచత్వం ప్రయాత్యేతద్వైపత్వరజసా రూపంతద్ర
 జః భగ్నీరితంపిషచత్వం ప్రయాత్యేతద్వైపత్వస్య రూపంతత్సత్వ మే
 దేరితం తతోరసఃసంప్రాసవత్సోశోయం యశ్చేతనమాత్రః ప్రతిపూ
 రుషం యైత్రజ్ఞస్పృహ్య భ్యవసాయాభిమాసలింగః ప్రజాపతిస్తస్యప్ర
 త్యులగ్రాప్తనవో బ్రహ్మేరుద్రోఽస్థురిత్యభ యోహఖలువావాస్య రాజ
 సోశోసాసయోయం బ్రహ్మేయోహఖలువావాస్య తామసాం శోసా
 సయోయం రుద్రోమోహఖలువావాస్యసార్వకాంశోసాసయోయం
 పృథ్వీసావపమః కాలేథా భూలోష్టనే కావశేథాద్వాపశేథా పరిమిత
 థాదోద్భూతరూపాత్త్వాద్భూతేషు చరతప్రతిస్థాపవశ భూతానామధి
 పతీర్బాభూదేత్యసావాత్మాంతర్బాహిశ్చాంతర్బాహిశ్చ ॥ ౫ ॥ ఇతిమైత్రా
 యణ్యుష్కపత్పంచతుర్థప్రపాతకః ॥

ఉద్విధావాపపత్యానంబిభర్త్యయంయఃప్రాణో యశ్చాసా వాది
 త్యోగిష్వాపతావాస్తాం పంచథానామాంతర్బాహిశ్చాహూరా
 త్రైతొవ్యావత్యేతలెనావాదిత్యోబహి రాత్మాంతరాత్మాప్రాణోబ
 హిరాత్మాగత్యాంతరాత్మావాసుమీయతే । గతిరిత్యేవంహ్యహయఃశ్చి
 ద్విద్వానపహతపాప్త్యాస్యోవదాతమవాస్తస్మిన్త ఆవృత్తి చక్షుస్సం
 తరాత్మాగత్య బహిరాత్మవోనమీయతేగతిరిత్యేవం హ్యహాభయ ఏషా
 స్తరాదిత్యేహిరన్త్యయః పురుషోయఃసశ్యతిమాంహిరన్త్యవశ్చ ఏషోంతర
 పృథ్వుష్యురవ వాశ్రితోన్నమత్తి ౧ ॥ అథయపషాంతకేహ్యుత్పష్య ర
 పవాశ్రితోన్నమత్తి సపషాగ్నిదిగ్నిత్రేతస్సరః కాలాశ్చ్యోత్పశ్యన్నవ-

భూతాన్నమత్తికిః పుష్కలః కిమయం వెదంవావ తత్పుష్కలంయో
 యమాకాశోస్యే మాశ్చతస్రాదిశశ్చతస్ర ఉపదిశస్సంధ్యా అయమవా
 గ్నిః పరతపతాప్రాణాదిత్యావేతాపుపాసీతోమిత్యత్తరేణ వ్యాహృతి
 భిస్సానిత్యాచేతి॥ ౨॥ ద్వివావబ్రహ్మణోగూపే మూతాంశా మూర్తం
 చాభయన్తూతాం తదసత్యం యదమూతాం తత్సత్యం తద్భ్రష్టయ
 ద్భ్రష్టతజ్జ్యోతిర్యజ్జ్యోతిస్సౌదిత్యస్సవాపపటమిత్యేతదాత్మా సత్రేథా
 త్తానం వ్యకురుతటమితి తిస్రామాత్రావతాభిస్సవణమిదమోతంప్రోతం
 వైవాప్తినిత్యేవం హ్యహైతద్యాతదిత్యటమిత్యేవం ధ్యాయం స్రథా
 త్తానంయంచేతేతి॥ ౩॥ అథాన్యత్రాప్యక్తవత్సంధ్యుడగ్గీత స్సద్రణవో
 యః ప్రణవస్సడగ్గీతత్యసావాదిత్యడగ్గీతవప్రణవశ్చ త్యేవంహ్యహూ
 గ్గీతః ప్రణవాభ్యం ప్రతేతారంవావరూపం విగత్యగ్రంవిజరమవివృత్యం
 పునః పంచధాజ్ఞేయంనిహితంగుహాయామిత్యేవంహ్యహూర్ధ్వమూ
 లంవా అబ్రహ్మశాఖాతకాశవాయుస్సృజకధూమ్యాదయ ఏతేనాస్త్ర
 మేతద్భ్రష్టత త్రిస్యేతత్యేయదసావాదిత్యట మిత్యేతదీతరస్యచైత త్రి
 ప్తాదోమిత్యనైవైతపపాసీతాజగ్రమిత్యేకౌస్యరసంబోధయితత్యే
 వం హ్యహైతదేవాతరంపుణ్యమేతదేవాతరం జ్ఞాత్వామోయదిభ
 తిశస్యతే॥ ౪॥ అథాన్యత్రాప్యక్తం స్వనవస్యేషాస్యతనూర్యా ఓమితి
 (స్త్రీ)పున్నపుంసకమితిలింగవత్సేషా ధాగ్ని వాయురాదిత్య ఇతిభాస్వ
 త్యేషాథ రుద్రోవిష్ణురిత్యధిపతి రిత్యేషాథగాహవత్సో దక్షిణాగ్నిరా
 హవనీయ ఇతి ముఖవత్సేషాథ ఋగ్యజుస్సామేతి ఏకానాత్యేషాథ భూ
 భువస్వరితి లోకవత్సేషాథభూతం భవ్యంభవిష్య దితికాల వత్సేషాథ
 ప్రాణోగ్నిసూర్యఇతి వ్రతావవత్సేషాథాగ్ని మావశ్పగ్రహ ఇత్యా
 ప్యాయనవత్సేషాథబుద్ధి మానోహంకారఇతిచేతనవత్సేషాథ ప్రాణో
 పానోవ్యానఇతి ప్రాణవత్సేకేత్య జామిత్యుక్తైతాహప్రస్తోతాపితా
 భవతీత్యేవం హ్యహైతదైస్సత్యకావపరంచా పరంచయదోమిత్యేతద
 తురమితి॥ ౫॥ అథన్యక్తంవా ఇదమాసీ త్యేవం ప్రజావతి స్తపస్త్ర

స్త్రా ఆమవ్యాహరదృఢభువస్వ రిత్యేహహాథ ప్రజాపతే స్థవిస్తాత
 నూర్వాలోకవతీతి స్వరిత్యస్యాఃశిరోవానభిభువోభూః పాదాదిత్య
 శ్చక్షురాయ శ్రువురుషస్యన హతిమూత్రా శ్చక్షుమహ్య యంమాత్రా
 శ్చరసిత్యంవై చక్షురక్షిణ్యుపస్థితాహిపురుషస్వర్వాభేషువద త్యేత
 స్త్రాభుభువస్వ రిత్యేహాసీతాన్నంహి ప్రజాపతి ర్విశ్వాత్తా విశ్వచ
 క్షురివోపాసితాభవతీత్యేవం హ్యహైహవై ప్రజాపతి ర్విశ్వభృతనూ
 రేతస్యామికం సర్వమంతహితమన్తింశ్చ సర్వస్త్వేహంతహేతి
 తస్మాదేహోపాసీతేతి ౬॥ తగపితుర్వ రేణ్యమిత్యపావా అత్యస్పతా
 సవా ఏవంప్రవరణాయ ఆత్మకామే నేత్యాహు బ్రహ్మవాదిసోభ
 గోదేవస్యభీషీతి సవితావై లేవస్థితా యోగ్యభగః కంసం దిం
 తయామిత్యాహు బ్రహ్మవాదివో భధియోయోనః ప్రవోదయా దితి
 బుద్ధయోవైధియన్తాయోన్తాకం ప్రవోదయాదిత్యాహు బ్రహ్మవాదివో
 భగభృతి యోహవాఅపి న్నాదిత్యేనిహిత స్తారక్షిణి వైషభగా
 భ్యోభాభిగతిరస్యహీతి భగోభజయతీతి వైషభగభృతిరుద్రోబ్ర
 హ్మవాది సోభ భగభృతి భానయతీమాన్లోకాని రంజయతీ మానిభూ
 తాని గచ్ఛతీతిగచ్ఛగ్యస్త్రిన్నాగచ్ఛగ్యస్త్రి ఇమాఃప్రజాస్తస్త్రి ద్భారక
 త్వాభ్యగ్ శ్చగ్రూం రూపయమానత్వా రూపగ్యస్వవవా త్సవితాదా
 వాదాదిత్యః పవనాత్పవమానోధాయోధాయ వాదాదిత్య ఇత్యేవం
 హ్యహఖిల్వాన్తవోత్తాఽన్యతాభ్యశ్చేతామంతాగంతాప్రప్తానందయ
 తాకతా వక్తారసయితా హృతాస్పృశయితాచ విభుగ్రహే గన్ని
 విష్టా ఇత్యేవం హ్యహాథయత్ర ద్వైతీహూతం విజ్ఞానంత్రహి శ్రుతోతి
 పశ్యతీతిః రసయతే వైవస్వతయతి సవనమాత్మా జానీతేతియ
 త్రాద్వైతీహూతం విజ్ఞానంకార్యకారణిన్దుక్తం నిర్వచన మనావమ్యం
 రుపాభ్యం కీరతదంగవాచ్యం ౭॥ ఏషహిఖిల్వాత్తేశాన శ్శంభుభువో
 రుద్రః ప్రజాపతిర్విశ్వస్మద్ధిరణ్య గభాస్సుగ్యం ప్రాణాహంస శ్చాన్తావి
 స్థువాకరాయనోకా స్సవితాధాతానమ్రాడింద్రఇందరిలి యవవరప

త్యగ్నివాపిహిత స్పృహస్రాక్షేణ హిరణ్మయనానందే వైషవావవిజ్ఞాసి
తవ్యోస్వేత్తవ్య స్పర్వఛూతేభ్యోభయందత్వారణ్యం గత్వాఖిహింకృ
త్వేంద్రియాథానా స్వంశరీరామపలభతే తైస్మిన్ | ఓశ్వరూపం హరి
ణుజాతవేదసంపరాయణంజ్యోతిరేతివంతం | సహస్రరక్తి గృతధావ
తామానః ప్రాణఃప్రజానాముదయిత్యేషమూర్యః || ఇతిమైత్రాయణ్యు
పనిషది వస్త్రప్రపాతకః ||

|| ఆస్థాయంర్వితిశాంతిః ||

ఇతిసామసుమైత్రాయణ్యుపనిషత్సమాప్తః ౨౫

ఓం త స్మిత్

శ్రీమదుభ్యోనమః.

ఋగ్వేదేకౌషీతకి బ్రాహ్మణోపనిషత్. ౨౫

|| వాల్మీకిసంహితాంతః ||

ఓం॥ చిత్రోహవైగాగ్ధ్యాయశియోత్కృమాణుశింఽవ్రవేస
హపుత్రంశ్వేతకేతుంప్రజీఘాయయాజమేతి తంహాసీనం పవ్రదభ కౌత
మస్యపుత్రాస్తేపంవృతంలోకయస్మిన్నాధాస్యశ్చసుహూబుధ్నోర్ధ్వ
లోకయాస్య సీతినహూవాచ నాహమేతద్వేదహంతాచాయాం పృ
చ్ఛానీతి సహపితరమాసాద్యపవ్రచ్ఛేతి మాప్రాక్షీతాథం బ్రువాణీఽస
హూవాచాహ మప్యేదన్నవేదస్యవవయం స్వాధ్యాయ మభీత్యహ
రామహేయన్న పరేదదత్యేహ్యభౌగమిష్యావధితి॥ ౧॥ సహసమిత్వా
ణిచ్ఛిత్రంగాగ్ధ్యాయశిం ప్రతిదక్రామోపాయానీతితంహూవాచబ్ర
హ్మేఘానీ కౌతమ యోనూముపాగా దేహిల్వాజ్ఞపయిష్యామీతి స

హేమవాచయై కేచాస్త్యులోకాగ్నియంతి చంద్రవనమేవ తేనర్వేగ
 చ్ఛంతి తేహంప్రాణైఃపూర్వపక్షలప్యాయతేభావరపక్షైః ప్రజనయన్యై
 ర్దైవై స్వగణస్యలోకస్యద్వారం యశ్చంశూస్తంయస్మిత్వాహ తమ
 తి నృజతేయవనం ప్రత్యాహత మిహవృష్టిభూతాన్వ వవంతి తథాహీ
 లోవా సతంగోవా శకునివా శౌరూలోవా సింహేహవామత్స్య
 వా పరత్వావా పురుషోవా న్యోవై తేషుస్థానేషు ప్రత్యాజాయతే య
 తాతవా యథావిధ్యం తిమగతం పృచ్ఛతికోసీరితం ప్రతిబ్రూయాత్ ॥
 ౨౫ విచక్షణాత్మనవోరేతలభ్యరంపంచదశాత్ప్రమాతాద్విత్వాపరత్
 ప్రసమాపుంసీకర్తయేకరయద్ధ్వం పుంపాకర్త్రమాతరిమాసీషి తస్య
 నాన్యమానడిపచాయమా మోద్యాదశత్రయోదశడిపమాసోద్వాదశత్ర
 యోదశేనపిత్రాసంతద్విదేహంతఃపయతవోమర్త్యవలరభాద్ధ్వం తేనసన్యై
 ననపసూకరస్యర్థవోస్తి క్షోసిత్వహసీతి తమితిపృజతే తమేతంశేవ
 గుజనంపంథానమాసాద్యాన్నిలోక మాగచ్ఛతిసవాయులోకంసంపదగ
 లోకం సలదిత్యలోకం సత్తంద్రలోకంస ప్రజావతిలోకం సబ్రహ్మలోకం
 తస్యహవావతస్య బ్రహ్మలోకస్యా రోహ్యదోమహూతా న్యేష్టిహ
 విరజానదీల్వో న్యక్షస్సాలజ్జంసంస్థానమవరాజిత మాయతనమింద్రప్రజా
 వతిద్వారగోపావిభుప్రమితంవిచక్షణసంధ్యమితోజాఃపర్యంకన్తీ ప్రియా
 చమానసీవరిహపాశ్చ చాయుషీ పుష్పాన్యాదాయావయతోవైచ జగ
 త్యంబాశ్చంబావయవాశ్చౌపురసాంబయానద్యస్తమిథంవిదాగచ్ఛం
 తేతంబ్రహ్మహాభిధావతమమయశసాంవిరజాం సాలయన్నదీం ప్రాపంస
 వాయంబిగిష్యతీతి ॥౨౬॥తంపంచతాన్యపురసాలప్రతిధావంతిశతంమాలా
 హస్తాశ్చతమాంజనహస్తాశ్చతమాంహస్తాశ్చతంవాసా హస్తాశ్చతంఫ
 ణాహస్తాస్తంబ్రహ్మలంకారేణాలంకర్వంతినబ్రహ్మలంకారేణాలంకృతా
 బ్రహ్మవిద్వాన్ప్రహ్లావాభిప్రేతిసలగచ్ఛత్యారంభృదతర్కససాన్యైతి
 తస్యత్వాసంప్రతివిదోవజ్జంతినలగచ్ఛతిముహూతాన్యేష్టిహస్తస్తాద
 పద్రవంతీసలగచ్ఛతి విరజానదీంతాం ననపైవాన్యైతి తక్కుకృతమవశ్య

తే ధూనుతేతస్యప్రియాజ్ఞాతయస్సకృతమవయంత్యప్రియాదుష్కృతః
 తస్యధా రథేనయావక్రథవక్రేపయేవైక్షతపవమహూరాత్రేపయే
 వెక్షతపవం సుకృతదుష్కృతేనగ్వాణిచద్వంద్వాని సపవ విసంకృతోఽ
 దుష్కృతో బ్రహ్మవిద్వాన్ బ్రహ్మైవాభిప్రేతి ॥ ౪ ॥ స ఆగచ్ఛతీల్వః
 వృక్షం తంబ్రహ్మగంధః ప్రవిశతి స ఆగచ్ఛతిపాలజం సంస్థానంతః బ్రహ్మస
 ప్రవిశతి స ఆగచ్ఛత్యపరాజితమాయతనంతంబ్రహ్మలేజః ప్రవిశతి స ఆగ
 చ్ఛతీంద్ర ప్రజాపతీద్వారగోపా తావన్నాదవక్రవతస్స ఆగచ్ఛతి విభుప్ర
 మితంతం బ్రహ్మయశః ప్రవిశతి స ఆగచ్ఛతిచక్షణామాసందింసాప్రజ్ఞా
 ప్రజ్ఞయాహి విపశ్యతి స ఆగచ్ఛత్య మితౌజసం వయంకం తం
 సప్రాణస్తస్యభూతంచ భవిష్యచ్చ పూర్వాపాదా శ్రీశ్చేరాచా సగా
 బృహద్రథంతరే అనూచ్యేభద్రయజ్ఞాయజ్ఞేయ్యోమేకగమ్యచత్వసామా
 నచ ప్రాచీవాగానంయజాంషి తిష్ఠేన్నాగసామాంశవ ఉపస్తరణ ము
 క్తీక ఉపశ్రీశ్చేనుపబహుణం తస్మిన్బ్రహ్మైతేమిథిం విత్వాదే నైవాగ్ర
 ఆరోహతితం బ్రహ్మహోసేతితంప్రతి బ్రూయాన్మయ రన్యూరహవో
 న్స్యకాశాద్యోనే స్సూరూతోహవైతస్సంవత్సరస్యతేజోభూతస్య భూ
 తస్యోత్పాదభూతస్యోన్మమాత్వాసియస్తవసిసాహమస్త్యేతితమాహ యో
 హమస్తీ ॥ ౫ ॥ స త్యమితిబ్రూయాతి, తత్యత్యమితి యదన్యదైవేభ్యశ్చ
 ప్రాణేభ్యశ్చ తత్యత్యయదైవాశ్చ ప్రాణాశ్చతథ్యోంతిదేతయా వాచాభి
 వ్యాక్రీయతే సత్యమిత్యేతావదిదం సర్వమిదం సర్వమసీత్యేవైనం త
 దాహతమాహ కేన హింసానామాన్యాహ్నతీతి ప్రాణేనేతి బ్రూయా
 తేన సప్త్రీనామానీతివాచేతి కేనసంసక వామానీతి వసన్సకేనగంధా
 నితిహ్రాణే నేతి బ్రూయాతేన రూపాణీతి చక్షుషేతి కేన శబ్దానితి
 శ్రోత్రేణితి కేనాన్న రసానిఽజిహ్వయేతి కేనకర్మాణీతి హస్తాభ్యామితి
 కేనసుఖదుఃఖితిశరీరేణితి కేనానందంరతింప్రణాతిమిద్యుపస్థితేతి కేన
 త్యాగితిపాదాభ్యా మితికేనధియోవిజ్ఞాతవ్యంకామానితి ప్రజ్ఞయేతి ప్ర
 బ్రూయా తమాపోనైవఖిలుమేహ్యసావయంతేలోకఇతిసాయాబ్రహ్మ

శబిరియావ్యప్తిస్తాందిలింజయతితాంవ్యప్తిం వ్యశ్నుతే యవవం వెద
యవవంవెద॥ ౬॥ ఇతికాపీతకీబ్రాహ్మణోపనిషదప్రథమోధ్యాయః । ।

ప్రాణోబ్రహ్మైతిహస్తాహ కాపీతకీస్తస్యహవా వతస్య ప్రాణ
స్యబ్రహ్మణో మనోభూతావా క్షరీవైష్ణవ చక్షుశ్శ్రోత్రం సంశ్రావయ
త్యతస్మైవావతస్మైప్రాణాయ బ్రహ్మణవతాస్సర్వాదేవతాఅయాచమా
నాయబలింహరంతి తథోపవాస్తైసర్వాణి భూతాన్యయాచ మానాయై
ర బలింహరంతి యవవంవెద తస్యోపనిషత్సయాచేది తద్యథాగ్రామం
ధక్షిత్వాల్భ్యోపనిశో నాహ నతోద త్తనుశ్చీయామితి యవవైసం పుర
స్తాస్సత్త్వాచక్షీరం స్తవవైసముపనుంశ్రయంతే దదానుతత్తయేష ధ
ర్మోయాదితొభవత్యనంతర స్తేవైస ముపనుంశ్రయంతే దదానుతత్తతి
ప్రాణోబ్రహ్మైతి హస్తాహవైష్ణవస్తస్య హవావతస్యప్రాణస్య బ్రహ్మ
ణోవా క్షరస్తాచక్షురారుంధేచక్షుః పాస్తాచ్శ్రోత్రమానుంశ్రోత్రో
గ్రంథరస్తావ్తనంతరే మనస్సవరస్తాత్త్వగి అరుంధే తస్మైవా వతస్మై
ప్రాణాయబ్రహ్మణవతాస్సర్వాదేవతా అయాచమానాయ బలిం హ
రంతి తథోపవాస్తైసర్వాణి భూతాన్యయాచమానాయ బలింహరంతి
యవవంవెద తస్యోపనిషత్సయాచేది తద్యథాగ్రామంధక్షిత్వాల్భ్యో
పనిశేన్నాహ నతోద త్తనుశ్చీయామితియవవైసంపరస్తాస్సత్త్వాచక్షీ
రంస్తవవైసముపనుంశ్రయంతేదదానుతత్తయేష ధర్మోయాదితొభవత్య
నంతర స్తేవైస ముపనుంశ్రయంతేదదానుతత్తతి॥ గాలితావతీధనావరో
ధనం యదేకధనమభిధ్యాయా త్పౌణామాస్యాం వామావాస్యాంవా
శుభ్రపక్షేవాపుణ్యేనక్షత్రైస్సిముపసమాధాయపరిసరముహ్యపరి స్తీర్యప
ర్యుక్త్య పూర్వపక్షిణం జాన్యావాచ్యప్రవేగవాచనసేవాకింసేనవై
తా అజ్యోహుతీజాహుతి వాక్నామదేవతావరోధినీహమేముష్టాది
ద మవరుంధాతస్యైస్సాహా ప్రాణోవామ దేవతావరోధినీ సామేము
ష్టాదిద మవరుంధాతస్యైస్సాహా చక్షునామదేవతావరోధినీసామే
ష్టాదిదమవరుంధా తస్యైస్సాహా శ్రోత్రం నామదేవతావరోధినీ సామే

మున్నాదిదమవరుంధా తస్యైస్సాహవనోనామ దేవతావరొధినీ సామె
తస్మాదిదమవరుంధా తస్యైస్సాహవ ప్రజ్ఞావామ దేవతావరొధినీ సామె
తస్మాదిదమవరుంధా తస్యైస్సాహేత్యథ ధూమగంధం ప్రజిఘా యాజ్య
లేపే నాంగాన్యనువిమృజ్య వాచంయమోభిప్రవ్రజ్యథాం బ్రవీతదూ
తంవా ప్రహిణుయ్యల్లభేతేనైవ॥ ౨॥ అథాతతోదైవస్త్వో యస్యప్రి
యో బుభూషేయస్యైవా ఏషాంవై తేషా మేవైతస్మిన్నర్వణ్యగ్నిముప
సమాధామైతయైవావృతైతా ఆజ్యాహుతీర్హు హేలూతి వాచం తేమయిజు
హేలూన్యసౌస్సాహవ ప్రాణంతేమయిజు హేలూన్యసౌస్సాహవ చతు
స్తేమయిజు హేలూన్యసౌస్సాహవ శ్రోత్రంతేమయిజు హేలూన్యసౌస్సా
హవ మనస్తేమయిజు హేలూన్యసౌస్సాహవప్రజ్ఞానంతేమయిజు హేలూన్య
సౌస్సాహేత్యథ ధూమగంధం ప్రజిఘా యాజ్య లేపే నాంగాన్యను వి
మృజ్య వాచంయమోభిప్రవ్రజ్యసంస్పృశం జిగమిషేదపి వాతాద్వా
సంభావణ స్తిష్ఠే త్ప్రియోవైవ భవతిస్తరంతి హైవ భవతి స్తరంతి
హైవస్యాత్ ॥ ౩ ॥ అథాత సూయమన్నం ప్రాతర్దాన మంతర
మగ్నిహేలూత్ర మితచాచతులే యావద్యై పురుషాభాసతే సతావ
త్పాణితుంశక్నోతి ప్రాణంతదావాదిజు హేలూతి యావద్యై పురు
షః ప్రాణితిసతావద్భాతుంశక్నోతివాచంతగాప్రాణే జు హేలూత్యైతే
సంతేవృతాహుతీ జాగ్రచ్చ స్వరూపంచ సంతతమవ్యవచ్ఛిన్నం జు
హేలూత్యథయా అన్యా ఆహుతయోంతవత్సంతాకర్తృణయోభవంత్యై
తమవైపూర్వేవిద్వాంసాగ్ని హేలూత్రంజహ్మంచప్రదధ కథంబ్రహ్మ
తి హస్తాహశుషు-అంగార మృగిత్వపాసీత సర్వాణి హస్తైఃపూతాని
త్రైహ్యయాభ్యచ్యంతే తద్యజరిత్వపాసీతసర్వాణి హస్తైఃపూతా
ని త్రైహ్యాయయుజ్యంతే తత్సామేత్వపాసీతసర్వాణిహస్తైః పూతాని
త్రైహ్యాయసన్నయంతేతచ్ఛ్రియపాసీత తద్యశ ఇత్వపాసీత తత్రై
జఇత్వపాసీత తద్యత్రేతచ్ఛాస్త్రాణాం శ్రీమత్రయం యశస్వి తమం
తేజస్వితమంభవతితత్రైవైవంవిద్వాం సర్వేషాంపూతానాం శ్రీమత్త్ర

మోయశస్వితమ స్తేజస్వితమోధవతి త మెతమైష్టకం కర్తయమాన్తా
 నమధ్వయం స్సంసకరోతి తస్మిన్య ధర్మమయం ప్రభవతి తద్ధర్మమ
 య మృజ్జయం హూతమయం పామ మయ ముగ్ధాతా సపష
 సర్వవ్యై త్రయీ విద్యా యా అత్యైష ఉత ఏవాప్యం నైతదా
 న్నాభవతియవవెద॥ ౪॥ అథాతస్సర్వజితః కాపీతః(స్త్రీ) బృహస
 నాభవంతి యజ్ఞోపవీతంకృత్యాపతవన్య త్రిగుదపాత్రం ప్రసిచ్యో
 ద్యంతిమాదిన్య ముపతిష్ఠేద్వద్వగోఽసిపాప్తానంమె వృద్ధీవాత్యేత్యై
 వై తామధ్యే సంతకృష్వ సోఽసిపాప్తానమం తద్వ్యంవాత్యేతై వావృ
 తాస్తంయంతం యద్వగోఽసిపాప్తానంమెసర్వంవాత్యేతియదహూ
 రాత్రాభ్యాం పాపంకరోతి సంతద్వృంక్తేభ మాసిమాన్యమా వాప్య
 యాం పశ్చౌచ్యంద్రమసం దృశ్యమానముపతిష్ఠేతైతయై వావృతాహ
 రిత తృణాభ్యాంవావృతస్యాశ్యతైస్ససీమె వృదయమసి చంద్రమసి
 త్రిశంలేనామృతత్వ మస్యేశానం మాహంపాత్రమఘంరుహమితి నహ
 స్తాత్పూర్వాన్య ప్రజ్ఞా ప్రయంతీతి నజాతపుత్రస్యాశ జాతపుత్రస్యాహ
 యంసమెరాగు । సంలేపయాంసిసస్వయంతు రాజాయమాత్యా అం
 భమాప్యాయయంతి । తే తా స్త్రీనఋచోజపిత్యానాన్తాకం ప్రాణేనప్ర
 జయాపశుభిరాప్యాయయిస్తా యోస్తా ద్వేష్టియంచవయంద్విత్త ప్రస్య
 ప్రాణేనప్రజయాపశుభిరాప్యాయస్వేదైఃపీమావృతమావర్తతదిత్యస్యా
 వృతగున్వావర్తయతి దక్షిణంబాహుమన్వావర్తతే॥ ౫॥ అథ పౌర్ణమా
 స్యాంపురస్తాచ్యంద్రమసం దృశ్యమానముపతిష్ఠేతై తయైవా వృతాసో
 మోరాజాసిచిచక్షుః పంచమముఖోసి ప్రజావతి బ్రాహ్మణ్యం స్తవకం
 ముఖం తేనముఖేన రాజ్ఞోర్ధితేనముఖేన మామన్య వాదంకురు రాజాత ఏ
 కంముఖం తేనముఖేనవిమోర్ధితేనైవ ముఖేన మామన్య వాదంకురు శ్వేన
 స్తవకంముఖం తేనముఖేనపక్షిగోర్ధితేన ముఖేనమామన్య వాదంకుర్వ
 గ్నిస్త ఏకంముఖం తేనముఖే నేమంలూక మధిలేన మామన్య వాదం
 కురుసర్వాశిఘాతానీత్యేవ పంచమముఖం తేన ముఖేనసర్వాశిఘాతా

మృత్తితేన ముఖేనమామన్వవాదంకురుమాన్తాకంప్రాణేనవ్రజయావశుభిర
 రక్షిషాకయోస్తాండ్యేష్టియంచవయంద్విష్టస్తస్యప్రాణేనవ్రజయావశు
 భిరక్షియతేతిస్థితైఃవీ మావృతమావరణాదిత్యస్యావృతమన్వావర్తం
 తథాదిదక్షిణం బాహుమన్వావరణలేఖ సంతైశ్యసుజాయామైహృదయ
 మభిమృశేత్ । యత్రైస్ససీమే హృదయోహితమంతః ప్రజాపతౌ । మ
 న్యేహం మాంతద్విద్వాంసం మాహం పాత్రమఘం రుహమితిసహస్త్వా
 ర్నూర్వా ప్రజాపైత్రి ॥ ౬ ॥ అథప్రాప్యాయనపుత్రస్య మూర్ధానమభి
 మృశేత్ । అంగదంగశ్శంభవసి హృదయాదధిజాయసే । ఆత్మావై
 పుత్ర మావిధసజీవ శరదశ్శతం । అసావితినామాస్యగృష్ణోతి మాచ్ఛే
 త్తామావ్యధిష్ఠాశ్శతం శరదాయమోజీవపుత్ర । తేనామామూర్ధాన
 మభిజిగ్రాహ్యసావతి త్రిభిమూర్ధాన మభిజిగ్రాహ్యవాత్వా హింకా
 రేణాభి హింకరోమితి త్రిభిమూర్ధాన మభిహిం కుర్యాత్ ॥ ౭ ॥
 అథా తోదైవః పరిసర ఏతద్వై బ్రహ్మదీప్యతే యదగ్ని జ్వాలశ్య
 తైతన్ద్రియతే యన్నజ్వలతి తస్యాదిత్యమేవతేజో గచ్ఛతివాయుంప్రా
 ణవేతద్వై బ్రహ్మదీప్యతే యథామర్త్యోదృశ్యతే తైతన్ద్రియతేయన్న
 దృశ్యతేతస్య చంద్రమసమేవతేజోగచ్ఛతి వాయుంప్రాణవేతద్వైబ్రహ్మ
 దీప్యతేయన్ద్రియన్ద్రియద్యోతతే తైతన్ద్రియతే యన్నవిద్యోతతే తస్యవా
 యుమేవతే జోగచ్ఛతివాయుం ప్రాణస్తావావతా స్పర్శాదేవతా వా
 యుమేవప్రవిశ్య వాయాత్మప్రాసమూర్ఛకంలేతస్మాదేవపునరుదీరత ఇ
 త్యధిదైవత మథాథ్యాత్మమేతద్వైబ్రహ్మదీప్యతే యద్వానావదత్యత్రై
 తన్ద్రియతే యన్నవదతితస్య చతురేవతే జోగచ్ఛతి ప్రాణంప్రాణవ
 తద్వైబ్రహ్మదీప్యతే యచ్ఛతుమాపశ్య త్యదైతన్ద్రియతే యన్నవశ్య
 తి తస్యశ్రోత్రమేవతేజోగచ్ఛతి ప్రాణంప్రాణవతద్వైబ్రహ్మదీప్యతేయ
 న్నససాధ్యాయత్యదై తన్ద్రియతే యన్నధ్యాయతి తస్యప్రాణమేవతే
 జోగచ్ఛతి ప్రాణంప్రాణస్తావా ఏతాస్పర్శాదేవతాః ప్రాణమేవప్రవి
 శ్యప్రాణే క్లిప్తాసమూర్ఛకంలే తస్మాద్దేవపునరుదీరతే తద్యదిహవాపి

వ విద్వాంసఉభావర్వతా వభివ్రవ ర్తయాతాం త స్త్వయువమాణౌదక్షి
 గశ్చోత్తరశ్చ సహజైసం స్త్రీశ్చియాతామథయవసం ద్విషంతియాం
 శ్చస్వయం ద్విష్టితవసం స ర్వేపరితోబ్రుయంతే॥ ౮॥ అథాతోనిశ్రే
 యసాదానంసర్వాహవై దేవతా హంశ్రేయసే వివదమానా ఆస్మాచ్ఛరీ
 రా దుచ్చక్రమ స్తద్దాగుభూతం శిష్యులకహౌనం వాక్ష్మి వివేతదద్వా
 చావదద్భివ్య వవాథహౌనంచయుఃప్రవివేతదద్వా చావదచ్చక్షుమావశ్య
 చ్చిష్యవవాథహౌనంశ్రోత్రంప్రవివేతదద్వా చావదచ్చక్షుమావశ్యచ్ఛ్రో
 త్రేగశ్చివ్య శిష్యవవాథహౌనంవసః ప్రవివేతదద్వా చావద చ్చక్షుమా
 వశ్యచ్ఛ్రోత్రేగ శ్చివ్యస్తనసాధ్యాయ చ్చిష్యవవాథహౌన త్పాగ్నిః
 ప్రవివేత ర్తగవవసముత్తథా తద్దేవాఃప్రాణైఃశ్రేయసం విచింత్యప్రాణ
 వైవప్రజ్ఞాత్మాన మభిసంస్త్రాయ సహజైస్సత్వైరస్మాగ్నికామచ్చక్ర
 మస్త్రీరాయ ప్రతిగ్తాకాశాత్మాన స్వజాయ స్తథా ఏవైవంవిద్వాంస
 శ్చేషాంభూతానాం ప్రాణమేవ ప్రజ్ఞాత్మానమభిసంస్త్రాయ సహజై
 స్సత్వైఃస్మాచ్ఛరీరామ తాత్త్రిమలిసవాయప్రతిగ్తాకాశాత్మాన స్వరే
 గసద్భవతి యత్రైతద్దేవా స్తత్పావ్యతవ్యతో భవతి యదవ్యతో
 దేవాః॥ ౯॥ అథాతసపితాపుత్రాయం సంప్రదానమితిచావత్తులే పితా
 పుత్రంప్రేష్వాహ్వాయతి నవైస్తృణైరాగారం సం స్త్రీయాగ్నిమువస
 మాధాయోదమంధం పపాగ్రముపవిధాయాహతే నవాఃసా సంప్రచ్ఛ
 న్నం హ్యతపగ్యపుత్ర ఉపరిస్తాదభిసవన్యత ఇంద్రియైరస్యేంద్రియాణాం
 స్పృశ్యాపి వావా స్యాభిముఖతవవాసీతాధాస్తై సంప్రయచ్చరివాచం
 మేత్వయిదధానీతి పితావాచంమేమయిదధఇతి పుత్రశ్చక్షుస్తేగ్యయిద
 ధానీతి పితా చక్షుస్తే మయి దధ ఇతి పుత్ర శ్రోత్రంలేత్వయి దధా
 నీతి పితా శ్రోత్రంలే మయిదధఇతిపుత్రోమనస్తైత్వయి దధానీతి పితా
 మనస్తైమయేదధఇతి పుత్రఆన్నరసాంస్తైత్వయిదధానీతిపితాఆన్నరసాం
 స్తైమయిదధఇతిపుత్రః కర్మాణి లేగ్యయిదధానీతిపితాకర్మాణస్తైమయి
 దధఇతి పుత్రస్సఖడుఃఖమేత్వయి దధానీతి పితాసుఖడుఃఖమయిదధఇ

తి పుత్ర ఆనందంరతిఃప్రజాతిం మేత్వయదధానీతి పితా ఆనందంరతింప్ర
జాతిం తేనయదధితి పుత్రతిజ్యామేత్వయ దధానీతిపితాతిజ్యాప్తైరు
యదధితి పుత్రోధియోఽజ్ఞాతవ్యం కామావైత్వయదధానీతి పితాధి
యోఽజ్ఞాతవ్యం కామావైత్వయద ధితి పుత్రోధదక్షిణాప్రాక్ ప్రాజ్
వరీక్రావతి తపితా సమంత్రయతి యశోబ్రహ్మవచనసమన్నాద్యం కీ
ర్తిస్తాజుషతా మిత్యథేతరస్సవ్య మంసమన్య వెక్షు లే పాణీనాంతధాన
య వసనంతమవాపద్రాఢ్యవ్యస్య గాఢ లోకానామా నవాపుషీతి
సయస్యోకతస్సాన్యత్పుత్రవైశ్వయేపితా వసీతపరివాప్యజేయుయా
ద్యవై ప్రయుజ్యాకేవై నంసమాపయతితథాసమాపయితవ్యోభవః॥౧౦॥
ఇతి కాషీరకీ బ్రాహ్మణోపనిషది ద్వితీయోధ్యాయః॥

ప్రతర్దనోమోహవైదైవోదాసి రింద్రస్య ప్రియంధామోపజగామ
యుధైసపారుషేణచతుహింద్రఉవాచప్రతర్దనవరంలేదదానీతిసహూ
వాచ ప్రతర్దనత్వమేవ వృణీష్యయంత్యం మనుష్యాయ హితతమం
మన్యసతితి తంహింద్ర మువాచనవై వరంపరస్త్యైవృణీతే త్వమేవవృణీ
ష్యేతిధివరోవైతహింకిలసతితి మూవాచ ప్రతర్దనోధో ఖల్వింద్ర
స్సత్యాదేవ నేయాయస్సత్యం హింద్రస్సహూవాచ మామేవ విజానీ
హ్యేతకేవాహం మనుష్యాయహితతమం మన్యేయన్త్యాంపిచానీయాం
త్రోషేణం త్వాప్త్రీమహన మవాఙ్ముఖాన్యతీతస్స లావృకేభ్యఃప్రా
యచ్చం బహ్విస్సుధా అతిక్రవ్యదివి ప్రహ్లాదీనశృణు మహమంతరిక్షే
పాలోమానా వృధివ్యాంకాలకాశ్యాం న్రస్యమేత్రత నలోమచ మీయ
తేసయోమాం విజానీయాన్నావ్యకేనచ కర్మణా లోకోమీయతే న
మాత్మవధేన పితృవధేన నస్తయేనసగ్రూణహత్యయా వాస్యపాపం చ
నచకృషో ముఖాన్నీలం వెదెతి సహూవాచ ప్రాణోస్త్రిప్రజ్ఞాత్కారం
మామాంశురవృత మిశ్యుపాస్వాయుః ప్రాయః ప్రాణోవాఅయుః
ప్రాణఉవా అహృతంయావధ్యస్త్రిభరీరే ప్రాణోవసతి తావదాయుః
ప్రాణేనహ్యోవాముష్కి లోకేమృతత్వమాప్నోతి॥ ౧౧॥ ప్రజ్ఞయాసత్య

సంకల్పస్సయోమ ఆయురమృత మిశ్యసాస్తై సర్వమాయురస్త్రి లో
 కే అహ్వగ్యమృతత్వ మక్షితిం స్వగేలోకేతమైకఅహురేక భూయం
 వైప్రాణాగచ్ఛంతీతి సహికశ్చన శక్నయా గ్నకృద్వాచా వావప్రజ్ఞా
 పయతుం చతుషూహవఃశ్రోత్రేణశబ్దం మనసాధ్యత మిత్యేకభూయం
 వైప్రాణావైకంసర్వాజ్ఞేవైతాని ప్రజ్ఞావయంతివాచం వదంతిసర్వే
 ప్రాణా అనువదంతి చతుః పశ్యత్సర్వేప్రాణా అనుపశ్యంతిశ్రోత్రశ్చ
 ణ్దుగ్నైవైప్రాణా అనుపశ్యంతిమనోధ్యాయ త్సర్వేప్రాణా అనుధ్యాయంతి
 ప్రాణప్రాణస్తం సర్వేప్రాణా అనుప్రాణంతీత్యేవము హైవై
 తత్తిరిహంద్రఉవాచాస్తీత్యేవ ప్రాణానాగ్నిత్యేయసాదాన మిదీవతి
 వాగపేతో మూకాన్విపశ్యామో జీవతిచతురపేతోంధాన్విపశ్యామో
 జీవతిశ్రోత్రాపేతో బధిరాన్విపశ్యామోజీవతి బాహు చ్ఛిన్నో జీవ
 ర్హ్యుగుచ్ఛిన్నిత్యేవం హిపశ్యాను ఇతిప్రాణపవ ప్రజ్ఞాత్మైదం శరీరం
 పశ్యహ్మ్యాగ్నావయతి || ౨ || అథభుతస్తాదేత మేవోత్తముపాసీత
 యో వైప్రాణాస్సా ప్రజ్ఞాయావా ప్రజ్ఞా సప్రాణస్సహ హ్యేతావస్తిం
 సీరేవసతస్స హూతాగ్రిమత సస్యైవైవ దృష్టిరేతద్విజ్ఞానం య
 తైత్రితత్పురుషస్సత్త సత్తత్తత్తకంచన పశ్యశ్యధాస్త్రి ప్రాణ ఏవైక
 థాభవతి తత్రేనం వాసుర్వైవానామభిస్సహా ప్యేతి చతుస్సర్వై హ
 తైస్సహాప్యేతి శ్రోత్రంసర్వైశ్శబ్దైస్సహాప్యేతి మనస్సర్వైధ్యానైస్సహాప్యేతి
 సయదాప్రతి బుధ్యతే యథాగ్నేర్విస్ఫులింగా విప్రతిష్ఠేరన్నే
 వమైవైతస్తాదాత్మనః ప్రాణాయథాయతనంవిప్రతిష్ఠం తే ప్రాణేభ్యోదే
 వా దేవేభ్యోలోకాస్తస్యైవైవ సిద్ధిరేతద్విజ్ఞానం యతైత్రితత్పురుష
 తైస్సమిష్యన్నాటబల్యం నేత్యమోహం నేతితదాహురుద క్రమీద్విత్తం
 సశ్యతోతి సపశ్యతి వాచావదన్యధాస్త్రి ప్రాణ ఏవైకథాభవతి తత్రేనం
 వాసుర్వైవానామభిస్సహాప్యేతి చతుస్సర్వై హతైస్సహాప్యేతి శ్రో
 త్రంసర్వై శ్శబ్దైస్సహాప్యేతి మనస్సర్వైధ్యానైస్సహాప్యేతి సయదా
 ప్రతి బుధ్యతే యథాగ్నేర్విస్ఫులింగా విప్రతిష్ఠేరన్నేవమైవైతస్తాదాత్మ

సః ప్రాణాయథాయతనం సంవ్రతిష్ఠంతే ప్రాణేభ్యో దేవా దేవేభ్యో
 లోకాః॥ ౩॥ సయదాస్తాచ్చరీరా దుతాక్రిమతి వాగస్తాగ్నర్వాణి వా
 మాన్యభిః సృజతేవాచా సర్వాణి నామాన్యపోతి ప్రాణోస్తా గ్న
 ర్వాణాం గంధానభివిసృజతే ప్రాణేనసర్వాణాం గంధా నాపోతి చక్షుర
 వ్వాగ్నర్వాణి రూపాన్యభి విసృజతేచక్షుషా సర్వాణిరూపాన్యాపోతి
 శ్రోత్రమస్తాత్సర్వాంఛజ్ఞానభి విసృజతే శ్రోత్రేణసర్వాంఛజ్ఞా నాపో
 తి మనోస్తాగ్నర్వాణి ధ్యాతాన్యభిః సృజతే మనసా సర్వాణి ధ్యాతా
 వ్యాపోతి నైవాప్రాణేసర్వాప్రియావైప్రాణస్సా ప్రజ్ఞాయావా ప్ర
 జ్ఞానప్రాణ సహజీయాతావస్తి ఛరీరేవ సతస్స ఘోరాతాక్రిమ తా
 థో కలుయథా ప్రజ్ఞేయంసర్వాణి భూతాన్యేవం భవంతి తద్వ్యభ్యా
 స్త్యమః॥ ౪॥ వాగేవాస్యా ఏకమంగముకూఢం తస్యైవామ పరస్తాగ్నీ
 తి విహితాభూతమాత్రాఘ్రాణ మేవాస్యాఏకమంగముకూఢం తస్యగం
 ధః పరస్తాత్సృతి విహితాభూతమాత్రాచక్షు రేవాస్యా ఏకమంగ ము
 కూఢం తస్యరూపంపరస్తాత్సృతి విహితాభూతమాత్రా హస్తా వెవా
 స్యా ఏకమంగముకూఢం తయోః కర్తృపరస్తాత్సృతివిహితాభూతమా
 త్రా శరీరమేవాస్యా ఏకమంగముకూఢం తస్యపృథుఃఛపరస్తాత్సృతి
 విహితాభూతమాత్రా ఉపస్థవేవాస్యా ఏకమంగముకూఢం తస్యానందో
 గతిః ప్రజాతిః పరస్తాత్సృతివిహితాభూతమాత్రాపాదావేవాస్యాఏక
 మంగముకూఢం తయోరిత్యాపరస్తాత్సృతి విహితాభూతమాత్రాప్రజ్ఞే
 వాస్యా ఏకమంగముకూఢం తస్యైతియోఽజ్ఞాతవ్యం కామాఃపరస్తాత్సృ
 తి విహితాభూతమాత్రాః ॥ ౫ ॥ ప్రజ్ఞయావాచం సమారుహ్య వాచా
 సర్వాణి నామాన్యపోతి ప్రజ్ఞయాప్రాణం సమారుహ్య ప్రాణేనస
 ర్వాణ్గంధానాపోతి ప్రజ్ఞయాచక్షు సమారుహ్య చక్షుషా సర్వాణి
 రూపాన్యాపోతి ప్రజ్ఞయాశ్రోత్రం సమారుహ్య శ్రోత్రేణ సర్వాంఛ
 జ్ఞానాపోతి ప్రజ్ఞయాజిహ్వం సమారుహ్య జిహ్వయాహి సర్వానన్య
 రసానాపోతి ప్రజ్ఞయాహస్తా సమారుహ్య హస్తాభ్యాంసర్వాణి॥

శ్వాపోక్షి ప్రజ్ఞయాశరీరం సమారుహ్య శరీరేణ సుఖదుఃఖాలపోక్షిప్ర
జ్ఞయోపస్థం సమారుహ్యోపస్థేనానందం రతింప్రజాతి మాపోక్షిప్రజ్ఞ
యాపాదౌ సమారుహ్యపాదాభ్యాంసర్వాత్త్యాగపోక్షిప్రజ్ఞయైవధి
యం సమారుహ్య ప్రజ్ఞయైవధియో విజ్ఞాతవ్యంకామావాపోక్షి || ౬ ||
సహిప్రజ్ఞాపేతావాజ్ఞానుకించనప్రజ్ఞాపయేదన్యగమనో భూదిత్యాహ
నాహమేతన్నానుప్రజ్ఞాసిషమితి సహిప్రజ్ఞాపేతః ప్రాణోగంధంనకంచ
ప్రజ్ఞాపయేదన్యగ్ర మేమనోభూదిత్యాహ నాహమేతం గంధంప్రజ్ఞా
సిషమితి సహిప్రజ్ఞాపేతం చక్షూహవం కించనప్రజ్ఞాపయేదన్యగ్ర మేమ
భూదిత్యాహ నాహమేతన్నానుప్రజ్ఞాసిషమితి సహిప్రజ్ఞాపేతం
త్రోగ్రంశబ్దం కించనప్రజ్ఞాపయేదన్యగమనో భూదిత్యాహ నాహమే
తన్నంప్రజ్ఞాసిషమితి సహిప్రజ్ఞాపేతాజహ్వేన్న రపంచన ప్రజ్ఞాప
యేదన్యగ్రమేమనోభూదిత్యాహ నాహమేత మన్నరసం ప్రజ్ఞాసిషమితి
సహిప్రజ్ఞాపేతౌ హస్తాకర్తృకించన ప్రజ్ఞాపయేతామన్యగ్రమేమనో భూ
దిత్యాహ నాహమేతత్కర్మప్రజ్ఞాసిషమితి సహిప్రజ్ఞాపేతం శరీరం సు
ఖదుఃఖేకించన ప్రజ్ఞాపయేదన్యగ్రమేమనో భూదిత్యాహ నాహమేత త్సు
ఖదుఃఖంప్రజ్ఞాసిషమితి సహిప్రజ్ఞాపేత ఉపస్థ అనందంరతింప్రజాతింకం
చనప్రజ్ఞాపయే దన్యగ్రమేమనో భూదిత్యాహ నాహమేత మానందం ర
తింప్రజాతిం ప్రజ్ఞాసిషమితిసహిప్రజ్ఞాపేతౌ పాదావిత్యాం కాంచన
ప్రజ్ఞాపయే తామన్యగ్ర మేమనోభూదిత్యాహ నాహమేత మిత్యాం
ప్రజ్ఞాసిషమితి సహిప్రజ్ఞాపేతాగ్నిః కాంచనసిత్యేన్న ప్రజ్ఞాతవ్యం ప్రజ్ఞా
యేత || ౭ || సవాదంపిజిజ్ఞాసేత వక్తరం విద్యాన్నగంధం విజిజ్ఞాసేతస్పృ
శారం విద్యాన్నరూపం విజిజ్ఞాసేతరూపవిదం విద్యాన్న శబ్దం విజిజ్ఞాసే
త శోతారం విద్యాన్నన్నరసం విజిజ్ఞాసేతాన్నరస విజ్ఞాతారం విద్యా
న్నకర్మ విజిజ్ఞాసేతః క్తారం విద్యాన్న సుఖదుఃఖ విజిజ్ఞాసేత సుఖదుఃఖ
యో విజ్ఞాతారం విద్యాన్నానందం రతింప్రజాతిం విజిజ్ఞాసేతానంద
స్యరతేః ప్రజాతేః ప్రవిజ్ఞాతారం విద్యాన్నేత్యాం విజిజ్ఞాసేతై తారంవి

ద్యాన్ననునో విజిజ్ఞాసీతమన్తారం విద్యాత్తావాపితాదశైవ భూత మా
 త్రా ఆధిష్ఠం దశప్రజ్ఞామాత్రాధిభూతం యధిభూతమాత్రా నస్యనా
 ప్రజ్ఞామాత్రాస్య యథ్యా ప్రజ్ఞామాత్రానస్యర్షభూతమాత్రాస్యః॥
 ౮॥ నహ్యన్యతరతాయాపం కించన సిద్ధ్యేన్నో ఏతనానా తద్యథా రథ
 స్యాలేషు నెమిరితానాథావరా ఆపితా ఏవమేవైతా భూతమా
 త్రాస్య ప్రజ్ఞామాత్రాస్పటితాః ప్రజ్ఞామాత్రాః పాణెఆపితాస్సవాప
 నప్రాణవప్రజ్ఞాన్తానందోజహ్యతానసాధునాకీర్త్యభూతాయాన్నో
 ఏవాసాధునాకీర్త్యభూతీయానైష హ్యేవై నంసాధుకీర్త్యకారయిరియ
 మన్యోసు నైషత్యేష ఉపవై నమ సాధుకీర్త్యకారయిరితం ఏ మెభ్యో లో
 కేభ్యోవ ర్తంస్సనుపయలోకపాలవపలో కాధిపతిరేష లోకేష్వరస్సను
 త్తేతి విద్యాత్సహ ఆత్మేతి విద్యాత్ ॥ ౯॥ ఇతి కాపీతకి బ్రాహ్మణోపని
 షదిత్యేతయోధ్యాయః॥ ॥

గాగ్యోపనిషత్ బాలా కిరనూచానస్సంస్పృష్టానోయ మునీరతే
 షు సత్సరు త్యైషుకురుపంచాలెషుకాశిపిహేష్యినిసదమాజాతశక్రం
 కాశ్యమెయోనాదబ్రహ్మలైబ్రవాణితి తం హేమావాచాజాతశక్రస్సచ
 స్రం దత్తసరస్యాం వాదిజనకో జనకి ఇతి వాదిజనాథావగచ్ఛతి ॥ ౧ ॥ స
 హేమావాచబాలాకియోపవైషకాదిత్యైపురుష స్తమేవాహం పాస ఇతి
 తం హేమావాచా జాతశక్రర్తామైతస్త్రిసమవాదయిస్తాబ్ధమాపాం
 దరవాసాధిస్తా సర్వేషాం భూతానాం మూఢేణివా అహమేత ము
 పాస ఇతినయో హైత మేవముపాస్తైధిస్తాసర్వేషాం భూతానాం మూ
 థాభవతి ౨. సపవైషబాలాకియోపవైషచంద్రమసి పురుష ఏత
 మేవాహం బ్రహ్మూపాస ఇతి తం హేమావాచా జాతశక్రమూపమైత
 స్త్రి సమవాదయిస్తాసోమోరాజన్నన్నస్యాత్కేరివా అహమేతముపా
 స ఇతి సయో హైత మేవముపాస్తై న్నస్యాత్కాభవతి ౩॥ సహేమా వా
 చబాలాకియోపవైషకాదిత్యైపురుషవత మేవాహం బ్రహ్మూపాస ఇ
 తి తం హేమావాచాజాతశక్రమూపమైతస్త్రిసమవాదయిస్తాబ్ధస్వా

త్వేతివాఅహమేతముపాసయితిసయోహైతమేవముపాస్తేతేజస్వ్యాత్వా
భవతి॥ ౪॥ సహూవాచబాలాకియోపవైషస్తనయితోపురుషవత
మేవాహం బ్రహ్మపాసయితి తంహూవాచా జాతశశ్రుమామై
త్క్యో సమవాదయిషాశ్చబ్రహ్మత్వేతివా అహమేతముపాసయితి సయో
హైతమేవముపాస్తేశ్చబ్రహ్మ్యాత్వాభవతి॥ ౫॥ సహూవాచ బాలాకియో
పవైషస్తనయితోపురుషవతమేవాహముపాసయితి తంహూవాచా జా
తశశ్రుమామైత్క్యో సమవాదయిషాశ్చబ్రహ్మత్వేతివా అహమే
తముపాసయితిసయోహైతమేవముపాస్తేపూర్వతే ప్రజయాపర్యంతో
వస్వయంతాస్య ప్రజాపురాకాలాన్మృత్యోః ౬ సహూవాచ
బాలాకియోపవైషవాయా పురుషస్తమేవాహముపాసయితి తంహూ
వాచా జాతశశ్రుమామైత్క్యో సమవాదయిషాశ్చబ్రహ్మత్వేతిసంపదా
భావోనేతివా అహమేతముపాసయితి సయోహైతమేవముపాస్తే నిష్ఠు
మానైవరాశిపురస్యతస్తజ్యాయాన్యవతి॥ ౭॥ సహూవాచ బాలాకి
యోపవైషోహైపురుషస్తమేవాహముపాసయితి తంహూవాచా జా
తశశ్రుమామైత్క్యో సమవాదయిషాశ్చబ్రహ్మత్వేతిసహిరితివా అహమేత
ముపాసయితి సయోహైతమేవముపాస్తే ఏమాసహివాచసంపదభవతి॥ ౮
సహూవాచ బాలాకియోపవైషోహైపురుషస్తమేవాహముపాసయితి
తంహూవాచా జాతశశ్రుమామైత్క్యో సమవాదయిషాశ్చబ్రహ్మత్వేతి
త్వేతివా అహమేతముపాసయితి సయోహైతమేవముపాస్తేనామ్నస్యా
త్వాభవతిగృహ్యైవతపథాభ్యాన్మృత్యోః ౯॥ సహూవాచ బాలాకియో
పవైషస్తనయితోపురుషవతమేవాహముపాసయితి తంహూవాచా జా
తశశ్రు మామైత్క్యో సమవాదయిషాశ్చబ్రహ్మత్వేతివా అహమే
తముపాసయితి సయోహైతమేవముపాస్తేప్రతియాపోహైవాన్యో వాయా
నూజాయతేనాప్రతియాపః॥ ౧० సహూవాచ బాలాకియోపవైష
ప్రాతశ్రుమామైత్క్యో సమవాదయిషాశ్చబ్రహ్మత్వేతిమృత్యోభావ
నా

హమేతముపాసగతి సయోహైతమేవముపాస్తై విందరేద్వితీయం ద్వితీ
యవాన్భవతి ॥ ౧౧ ॥ సంహూవాచబాలాకియం ఏవైషశబ్దః పురుష ము
స్వేతితమేవాహముపాసగతి తంహూవాచాజాతశత్రుమామైతస్మి
స్సుమవాదయిస్తా ఆయురితివా అహమేతముపాసగతి సయోహైత మేవ
ముపాస్తైహో ఏవస్వయంవాస్యప్రజా పురాకాలాన్సంమోహమేతి ॥ ౧౨
సంహూవాచబాలాకియం ఏవైషచ్ఛాయాయాంపురుషస్త మేవాహ
ముపాసగతి తంహూవాచాజాతశత్రుమామైతస్మిన్ సమవాదయిస్తా
స్మృత్యురితివాఅహమేతముపాసగతి సయోహైతమేవముపాస్తైహో ఏవ
స్వయం వాస్యప్రజా పురాకాలాన్ప్రియాయతే ॥ ౧౩ ॥ సంహూవాచ
బాలాకియం ఏవైషశాకీః పురుషస్తమేవాహ ముపాసగతి తంహూ
వాచాజాతశత్రుమామైతస్మిన్ సమవాదయిస్తాః ప్రజాపతి రితివా అ
హమేతముపాసగతి సయోహైతమేవముపాస్తైప్రజాయతే ప్రజయా ప
శుభిః ॥ ౧౪ ॥ సంహూవాచబాలాకియం ఏవైషప్రాణ్నాత్మామే వైస
త్సుప్తస్వప్నయోచరతి తమేవాహముపాసగతి తంహూవాచాజా
తశత్రుమామైతస్మిన్ సమవాదయిస్తాయమో రాజేరివా అహమేత
ముపాసగతి సయోహైతమేవముపాస్తై సర్వం హస్త్యగ్రం త్రైవ్య
యయన్యై ॥ ౧౫ ॥ సంహూవాచబాలాకియం ఏవైషక్షేత్రేణపురు
షస్తమేవాహ ముపాసగతి తంహూవాచాజాతశత్రుమామైతస్మిన్
సమవాదయిస్తాహ్న ఆత్మాగ్నే రాత్నాబ్యోమత్యైరివా అహమేత
ముపాసగతి సయోహైతమేవముపాస్తై సప్త రహంసర్వేషామాత్మాభవతి
॥ ౧౬ ॥ సంహూవాచబాలాకియం ఏవైషసవ్యేణ పురుషస్తమేవాహ
ముపాసగతి తంహూవాచా జాతశత్రుమామైతస్మిన్ సమవాదయిస్తా
స్సత్యస్యాత్మాపద్యత ఆత్మాలెజన ఆత్మైరివా అహమేతముపాసగతిస
యోహైతమేవముపాస్తై రహం సర్వేషామాత్మాభవతి ॥ ౧౭ ॥ తత
అహబాలాకిస్తూష్టిమాస తంహూవాచా జాతశత్రు రేతావన్నాబా
లాకాగతి ఏతానగ్ధి తంహూవాచబాలాకి సంహూవాచా జాతశత్రు

మృగాహవైకిలమానంవదిష్టాబ్రహ్మతే బ్రహ్మణీపశుమూవాచ యోవై
 బాలాకవతేషాం పురుషాణాం కర్తాయస్యవై తతః క్షణసంఘై వెద
 తవ్యతి తతఃపాపాలాకి స్థమిత్పాణిః ప్రతిచక్రామోపాయనీతి తం
 పూవాచాచారశత్రుః ప్రతిలోషరూపమేవ స్యాన్యస్త్రియో బ్రా
 హ్మణముపసయేదేహీ వ్యేన్యేన త్యాగ్యముమ్యకుత గంపా స్రాణావ
 ధి మధ్యప్రవత్రాజ తోహసుప్తం పురుషకుయశుస్త హాజాత శశ్రురా
 వంతయాం చక్రేబృహదాపాండరవాసాస్సోమ రాజన్యై నహస్త్వేమే
 వశ్యేతత ఉహానం యప్యేచదియేవగత ఉపవసముత్తిష్ఠతం పూ
 వాచాచార శత్రుఃత్వేష ఏతద్బాలాకే పురుషో శయిషు యత్రైతద
 బ్యైత ఏతదగాదితి తదపాపాలాకినా విహ్నిం ౧౦౧॥ తం పూవా
 చాచారశత్రుయమేవైష ఏతద్బాలాకేపురుషో శయిషుయత్రైతద
 బ్యైత ఏతదగాదితావాను హ్మాయస్యనాన్యో హ్మాయాన్మృతత
 తః ప్రతన్వంతి యథానహనథాకేశో వివితస్సావదిన్యై వివితస్య
 మ్నానంతే శుక్లస్య ఏతస్యలోహితస్యేతి తానుతథాభవతి యచా
 నితస్యన్నంకించనవిన్యైధాన్యై ప్రాణ ఏతేకథా భవతి తేనను
 వాన్వై వానభిస్సహస్యేచతుస్పత్వైరూపైస్సహస్యేతిశోతం
 నిత్యైస్సహస్యేతి మనస్సత్వైరధాన్యైస్సహస్యేతి నయదాద్ర
 యతే యథాగ్నేరూపంబులింగా విప్రతిప్యేన్నేవ మేవైగన్మాదాత్మ
 తః స్రాణాయథా మతనం ఏప్రతిప్రంతే ప్రాణేభ్యో దేవాదేవేభ్యోలో
 కైర్భూతాయురః కురుదావేహితస్యస్వరస్వం భరోవా విష్వంభరః
 తాయపవమేవైషప్రాణ ఆత్మైగ్యతేరీవసుప్రవిష్ట అలోనభ్య ఆనభ
 యై ౧౦౨॥ తమేతమాత్మానమేతమాత్మనోఽన్యవశ్యంతి యథాశ్రేష్ఠీనం
 స్యాత్త్యధాశ్రేష్ఠైస్తైభుక్తే యథావా శ్రేష్ఠీనం స్వాభుంజంత ఏవం
 శ్రేష్ఠీనంస్వాసపవా వధాయాభింద్రపత మాత్మానం నవిజ్ఞాతావచన
 విసురాలభిసభూపుస్సయదావిజ్ఞానభహత్వాసురాన్విజగ్యసర్వేషాం

భూతానాం శైశ్రవ్యంస్వారాజ్య మాధిపత్యంపర్యేతి తదోపవైవం వి
ద్వానసర్వేషాం భూతానాంశైశ్రవ్యం స్వారాజ్యమాధిపత్యం పయో
తి యవవంవేద యవవంవేద॥ ౨౦॥

॥ ఇతి కాషీతకిబ్రాహ్మణోపనిషత్సంపూర్ణం॥ ॥

॥ ఓం వాణ్మేమనసీతిశాంతిః॥ ॥

॥ ఇతి కాషీతకిబ్రాహ్మణోపనిషత్సమాప్తా॥ ౨౫ ॥

ఓం తి శ్చ త్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ఆ ధ ర్వ ణీ - బృహజ్ఞాబాలాపనిషత్. ౨౬

॥ భద్రంకణేభిరితిశాంతిః॥ ॥

ఓం ॥ ఆహవాణమనగస్సౌలమేవ । సప్రజాపతిరేకః పుష్క
రవణేనసమభవత్ । తస్యాంతర్వనసకాహస్సమవతాత । ఇన్ద్రేన్ద్రపై
యమితి । తస్మాన్మృగుహోషనసాభిగచ్ఛతి । తద్వాచా వచతి । తర్హ
ర్హణాకరోతి । తదేషాభ్యనూత । కామస్తదగ్రేనసమవతాతాని । మనసో
రేతః ప్రవహంయదాసత్ । సతాబంధుమనతిరపిండక । హృదిప్రసోహ్య
కవయోమసీషేతి । ఉపైసంతపవనసుతి । యతామోభవతి । యవ
వంవేద । సతపోతప్యత । సతపస్తస్తాత్ । సవతంధుమండః కాలాగ్ని
ద్రుగమదాగత్యభౌ విభూతేమాహాత్మ్యం బ్రూహితత సుప్రత్యవో
చత్ । భువండవత్సహజంకిమితి । విభూతికుద్రాక్షయోగ్మాహాత్మ్యం
బభాణేతి । ఆదావేవపైష్పలాదేన సహూత్తమితితత్ఫలశ్రుతిః । తస్య
ధ్వజంకివదామేతి । బృహజ్ఞాబాలాభిధాంముక్తిశ్రుతిం మమోపదేశం
కురుష్వేతి । ఓంతథేతి । సద్యోచారాత్పృథివీ । తస్యాస్సాన్నివృత్తిః
తస్యాఃకపిలవణానందా । తద్గోమయేనవిభూతిజాతా । వాసుదేవా

మదకం । తస్మాత్ప్రతిష్ఠాతస్యాఃకృష్ణవర్ణాభద్రా । తద్గోమయేన భ
సిరంజాతం । అఘోరాద్వహ్నిః । తస్మాత్స్వద్యా । తస్యారక్తి వర్ణాసు
రభః । తద్గోమయేనభస్మచాతం । తత్పురుష ద్వాయుః । తస్మాచ్ఛాంతః
తస్యాఃశ్వేతవర్ణానుశీలా । తస్యోగోమయేనతూరంజాతం । తజ్జానా
నాకాశం । తస్మాచ్ఛాంత్యతీతా । తస్యశ్చేత్ర వర్ణాసుమనా । తద్గోమ
యేనరతూజాతా । విఘాతీభాసిరంభస్మ తూరంరతేరి భస్మవోభవంత
పంచనామాసః । పంచభిర్నామభిభృత్ మైశ్వర్యకారణామ్భునిః । భస్మ
సర్వానుభక్షణాత్ । భాసవాద్భూతం । తేరణాదా పదాం తేరం
గారివేతపితాచ బ్రహ్మరాక్షసావస్తార భవభృత్యౌభిరితుణాన్రతేరి
మనద్రాస్తృణం ।

అథ మండంకాలాగ్నిరుద్రమగ్నిమూర్త్యుకంభస్మస్నానవిధిపరమ్ ।
అగ్నివైకోభవనః । ప్రవిష్టోదాపంబూపః । ప్రవిష్టోదాపోబహుః । ఏకంభస్మస
ర్వమూర్తాం రాతూదాపంబూపః । ప్రవిష్టోదాపోబహుః । అగ్నిమూర్త్యుకం
భస్మమిత్యగ్ని నామ । తేనైతి ఘోరాదయా తైజసతమాంసామశ్చ త్రైవిక్య
నిమగ్నా । తేనైతి తేజమాః । అగ్నిగోమయత్ప్రతిష్ఠాసా తేజోవిద్యాకలాగ్న
యైర్బ్రహ్మలూప్యైర్బ్రహ్మలైషు సమవరసః । తేనైతి ద్వివిధా తేజసాన్విత్స్యా
గ్నాగ్నిచానలాగ్నికాగ్నివరిసతేనైత్య సామాన్యచానలాగ్నికా । తై
జస్యదాదమయం తేజోవ భురాదమయోరంసః । తేజోరంసశ్చైతే స్తవృత్తమే
తద్ద గాచరం । అగ్నేరమృతంష్మత్త్రిమృతేనాగ్నిరేధవే । అతపవహాన్ర
తేనగ్నిమూర్త్యుకంజగన్ । ద్విధ్వజశ్చైమయస్సౌన లోకశ్చైమయోన
లతాభ్యా సంప్రసిత స్తస్మాచ్ఛత్రస్త్రివిధమిదంజగత్ । అగ్నేయాధ్వజం
భవత్యేషామయావస్సౌమ్యైః పరామృణియాయనగ్నాగ్నికం సావ్యమ
మృగంపశుజగ్యభః । అతపవహికాలాగ్ని రథస్తా చుక్తి రూధ్వజగా
యావరాజహనశ్చైధ్వజమథస్తావానంభవేత్ । అధారశక్త్యావధృతః
కాలాగ్నిరయమూధ్వజః । తతైవనిన్నగస్సౌమ్యైవశ్చక్తి పదాస్పదః ।
వేదశ్చైధ్వజమయశ్చక్తిరూధ్వజశ్చక్తిమయశ్చివః । తదిథ్యంశ్చివశ్చక్తిభ్యాం

నావ్యాప్తదిహాకించనానకృచ్ఛాగ్నినాదధంజగత్తత్సత్సపాత్యతం । ఆ
గ్నేర్విర్యమిదం ప్రాహు స్తద్విర్యం భస్మయ త్తతః । యశ్చైథం భస్మన
ద్భావంజ్ఞాత్వాభిసౌతిభిస్తనా । అగ్నిరిత్యాదిభిర్భువైర్దధపావస్తు
ఉచ్యతే । ఆగ్నేర్విర్యంచతన్యస్తసామేనాస్థావితంపునః । అయోగయు
క్త్యాప్రకృతేఽధికారాయకల్పతే । యోగయుక్త్యాశుతన్యస్తస్థావ్యమానం
సమంతతః । తాక్తేనామృతవర్షేణహ్యధికారాన్నవతతే । అహృ
త్యంజయాయేథమమృతస్థావనంసతాం । శివశక్త్యమృతస్పర్శేణలఙ్ఘవ
కుతోమృతః । యోవేదగహనంసుహ్యంపావనంచరూదితం । అగ్నిమామ
పుటంకృత్యానసభూయోభిజాయతే । శివాగ్ని నాతనుండద్వా శక్తిసా
మామృతేనయః । స్థావయేద్యోగమాగేణసామృతత్వాయకల్పతే । సా
మృతత్వాయకల్పత ఇతిద్వితీయంబ్రాహ్మణం ॥

అఖభుమండఃకాలాగ్నిరుద్రంవిభూతియోగమనుబ్రూహీతిసహూ
వాచవికటాంగమున్నతాం మహాఖిలాంమలినామరీవాదిహోమిత్తాం
పునర్దేహనుంకృతాంగంవశ్సహనామశాం తామమృతోహీనీం నిర్మల
యాంజగత్సృజాంకేశచేలాస్థిభక్షిణీంసంధిరీంసవప్రమాతాం రోగాత్తాం
గాం విహాయ ప్రశస్తసౌమయమాసారేన్ద్రోమాయ ఖిప్తంగ్రహ్యంబు
శ్చేదా నేవాపతితమపరిత్యజ్యత ఉత్పాదకమదయేగ్గవ్యేన గోమయగ్ర
హణం కపిలావాళవిళావాఅలాభేత దన్యాగోస్సవ్యోష వర్షాతాకపి
లాగోభస్తా క్తంలఙ్ఘగోభస్త నాచేదన్య గోమౌరంయత్రక్వాపిస్థితంచయ
త్రన్నహిధార్యంసంస్తౌర సహితం ధార్యం । తత్రైతెగ్లేకాభవంతి ।
పిద్యాశక్తిస్సమస్తానాం శక్తిరిత్యభిధీయతే । సుత్రయోశ్రయవిద్యా
సౌవిద్యావతదాశ్రయా । సుత్రయమిథంధేవేవిద్యాభూ స్తోమయం
శుభం । మూత్రంచో పనిషత్ప్రీత్యం కుర్యాత్తన్య తతఃపరం । వత్స
స్తుస్తృతయశ్చాస్య తత్సంభూతంతుగోమయం । ఆగావశ్శతిమంత్రేణ ధే
నుంత్రితాభిమంత్రయేత్ । గావోభగో గావశ్శతి ప్రాశయే త్తర్పణంజ
లం । ఉపోష్యచవతుర్దశ్యాం శుక్లేకృష్ణైభవావ్రతి । పరేద్యుః ప్రాత

చతుర్థేవాప్రాతస్సత్త్వాసితాంబరః । శుక్లయజ్ఞోపవీతీచ శుక్లమా
 ల్యానులేపనః । శుక్లచంతోభిన్నదిగ్ధామంత్రేణానేనమంత్రితః । ఓఃత
 ద్భ్రష్టేతివాచ్ఛార్యపాలకభిన్నసంత్యజేత్ । తత్రచావాహనముఖా
 నుపచారాంస్తుషోడశః । కుర్యాద్వ్యవృత్తిభిస్తైవంతతోగ్నిమువసంహ
 రేత్ । ఆగ్నేభిస్తైతిమంత్రేణ గృహీత్యాధ్యత్నచాత్తరం । ఆగ్నిరి
 త్యాదిమంత్రేణ ప్రమృజ్యచతగఃపరం । సంయోజ్య గంధసలిలైః కపిలా
 మూత్రకేణవా । చంద్రకుంకుమకాశ్మీరముశీరంచంపనంతథా । అగరుత్రి
 తయంచైవమాణఁయిత్వాతుసూక్ష్మతః । షిషేద్భస్మనితచ్చాణఁ మో
 మితిబ్రహ్మచుంత్రతః । ప్రణవేనాహరెద్విద్వాన్ బృహతోపలకానథ ।
 అణోరణీయానితిహి మంత్రేణచపితక్షణః । ఇథంభస్తసుసంపాద్య శు
 వకమాదాయమంత్రయేత్ । ప్రణవేనవిమృశ్యాథసప్తప్రణవమంత్రితం ।
 ఈశానేతిరోదేవం ముఖంతత్పురుషేణతు । ఉరుదేవమమోరేణ గు
 హ్యంవామేనమంత్రయేత్ । సద్యోజాతేనవైపాదాంశ్చర్వాంగంప్రణవేన
 తు । తతఉద్ధూశ్యసర్వాంగమాపాదతలమస్తకం । ఆచమ్యవసనం ధౌ
 తంతతల్నేత్రగ్రహరయేత్ । పునరాచమ్యకర్మస్వంకిరుణమహా
 సిపత్రమ । ఆకచతుర్విధంభస్తకల్పంప్రథమమనుకల్పం । ద్వితీయము
 పకల్పం । ఉపోపకల్పంశృతీయం । ఆకల్పంచతుర్థం । ఆగ్నిహోత్రాగ్రస
 ముద్భూతంపిరజానలజవనుకల్పం । వనేశువకం శక్తిగ్నంబ్రహ్మకల్పో
 క్తపథివాకల్పితమపకల్పంస్యాత్ । అరణ్యేశువకం గౌవయంచూణకల్ప
 త్యానుసంగ్యహ్యగౌమూత్రైః పిండికృత్యయథాకల్పంసంసృత ము
 పాపకల్పం । శివాలయస్థమకల్పం శతకల్పంచ । ఇథంచతుర్విధంభస్తపా
 పనికృంతయేన్నోక్షం దదాతీతి భగవాన్కాలాగ్నిరుద్రః ॥ ఇతి తృతి
 యంబ్రాహ్మణం॥

అథ భుసుండః కాలాగ్నిరుద్రం భిన్నస్నాన విధిం బ్రూహీతి
 హోత్రావాచాథ ప్రణవేనవిమృశ్యాథ సప్తప్రణవేనాభిమంత్రిత మాగమే
 నతు తేనైవిదిగ్భంధం కారయేత్పునఃపితేనాస్త్రమంత్రేణాంగానిమూ

ధాదీన్యధాశయేన్యలస్నాన మనమితానాద్యైః పంచభిమణంత్రైస్త
 సంక్రమామధ్యశయేత్ । ఈశానేకశిరొదేశంముఖంతత్పుగుషిణతుండ
 రుదేశమఘోరేణగుహ్యకంవామదేవతః । సద్యోజాలెన వైపాదౌ స
 ర్వాంగప్రణవేనతు । ఆపాదతలమస్తకంసర్వాంగంతతడ్యూత్యౌచవ్య
 వసన ధౌతంశ్వేతం వాప్రథారయేద్విధిస్సాక్షమివ । తత్రశ్లోకాభవంతి ।
 ఐశ్వర్యప్రిసమాదాయసంహితాంసుత్రమంత్రితాం । మస్తకాత్పద
 వ్యంతంకులస్నానంపురొదితం । తన్వంత్రైదైవకర్తవ్యం విధిస్సానంస
 వాచరేత్ । ఈశానపంచభావస్త్రైకైర్చర్మిణ్యయత్నతః । ముఖేచతు
 ర్థవత్త్రైగిలఘోరేణాప్తవాహుతి । వామేననుహ్యదేశేతు గ్రీవశస్థాన
 నిలితః । అష్టవంశేనసాధ్యేనపాదాపుష్పాశ్యయగ్నతః । సర్వాంగోద్ధా
 నియతాశ్యంవాచస్యస్యయథావిధి । ముఖంపినాచతస్సవర మధ్యశ్యక్రమ
 యాగతః । సంధ్యార్చ్యయేకీధేవతథాచార్యావసానయోః । సుప్త్యాదు
 ర్హ్యవయఃపితృశ్చిత్వాచావశ్యకాదికం । స్త్రీయంసప్తంసకస్మిన్ప్రంవి
 తాలంబకమూషికం । స్మృత్వోత్తరథావిధానన్యాచిస్తస్సానంసమాచరే
 త్ । దేవాగ్నిగురువృద్ధానాంసనిషేత్యజకర్తవే । అశుద్ధసూతరేమా
 థాచార్యోద్ధాశనంవ్రతే । శంఖతోయేనసూతేన భస్తవామిత్రణంధ
 వేత్ । యోజితంచందనేనైవవారిణాభస్తసంయుతం । చందనేన సమా
 రుషేదానదంబాణామెవతత్ । మధ్యాహ్నార్చ్యార్చ్యత్రయైక్తం తా
 మంత్రవినువర్తయేత్ । అభయసుంహోధగవంతం కాలాగ్నిగుద్రంత్రిపుం
 ద్విసంప్రవచ్చ గత్రైతేశ్లోకాభవంతి । గ్రీవుండ్రంకారయేత్పశ్చాద్వి
 ద్విష్ణుశివాత్మకం । కథ్యాంసుకీధిరాచాయతస్పృశిమూలమంత్రతః ।
 కనానమధ్యమాంసుష్టేభవాస్యార్చ్యిపుండ్రం । దిద్ధాశయేస్తుఖంవి
 రుక్మరియస్తర్ధిరొదితం । ద్వాగ్రి శిలేష్టానకేచాధాం పోడశస్థానకేపి
 నా । అష్టస్థానేతథానైవపంచస్థానేపియోజయేత్ । ఉత్తమాంగలలా
 లిచకణాయోనేత్రయోస్తథా । నాసావత్త్రైగీశేచైవ మంసవ్యయ
 పితవరం । కూర్పరేషుశబంధేచ హృదయేపాశ్వయో ద్వయోః ।

నాభానుహ్యస్వయేవైవిమూర్ఖోస్థిస్థింబహునునీ। జంఘాద్వయేచపాదౌ
 చద్వాత్ప్రీతస్థానముత్తమం। అప్తమూర్త్యుప్తపిద్యైకాస్థిక్వాలా న్వసు
 భిస్సహ। ధర్మోద్రువశ్చసోమశ్శక్తివత్ప్రైవానలోనలః। ప్రయ్యామశ్చప్రభా
 సశ్చవసవోష్టావితిరితాః। ఏతేషాంనామమంత్రిణత్రిపుండ్రంధారయేద్భు
 ధః। వినధ్యాక్షోడశస్థానేత్రిపుండ్రంయసమాహితం। శీర్షకైవలలాటేచ
 కణ్ఠేకంఠేంసకద్వయే। కూర్షకైమణిబుధేచ మృదయేవాభిపాశ్వక
 యోః। పృష్ఠేచైకంప్రతిస్థానంజపేత్తత్రాధిదేవతాః। శివశక్తించసాదా
 భ్యామిశంవిద్యాభ్యమెవచ। వామాయనశక్తీశ్చ ఏతేషోదశైవతాః।
 నాసత్యోద్రువశ్చైవలశ్చినాద్వాసమీరితా। అథవామూర్ఖ్యునీకైచక
 ణ్ఠయోఃశ్చసనేతథా। బాహుద్వయేచమృదయేనాభ్యామూర్ఖ్యో గురగ
 తథా। జానుద్వయేచపదయోః పృథ్విభాగైవ షోడశ। శివశక్త్యేంద్రశ్చగు
 ద్రాకాణవిఘ్నేశోవిష్ణురైవచ। బ్రహ్మైవహ్యురయేశశ్చురథానాభావజా
 పః। నాగశ్చనాగశ్చన్యాచటశ్చచముషికశ్చకే। పాదయోశ్చసముద్రా
 శ్చరీధాణఃపృష్ఠేపిచస్థరాః। ఏకంపాదేషశ్చస్థానంప్రస్థానంపాదేష్యతే।
 గునుస్థానంలలాటంచకణ్ఠవ్యయనంతరం। అంసయుక్తచమృరయం
 నాభిరిత్యప్తమంభదేత్। అస్త్యేన్దువయ్యప్రదేవతాశ్చచరీకరా।
 అథవానస్తకంబాహుహ్యురయంనాభిరైవచ। పంచస్థానాన్యమూన్యా
 హుభాన్యతత్వవిదోజనాః। యథాసంభవతఃసంభవైశ్చకాలాద్వపేక్ష
 యా। ఉద్ధాశశేష్యశక్తశ్చేంద్రియద్రావీకారయేత్। లలాటేహ్యుర
 యేనాభాగరైవమణిబంధయోః। బాహుమధ్యేబాహుమాలేపృష్ఠేచై
 వచశీర్షకై। లలాటేబ్రహ్మణేనః। మృదవీహవ్యవాహనాయనః।
 నాభాసంధాయనః। గర్భేష్టవేనః। మధ్యేప్రభంజనాయనః।
 మణిబంధేవసుభ్యోనః। పృష్ఠేహరయేనః। కరుడిశంభవేనః। శిరసి
 పరమాత్మవేనః। ఇత్యాదిస్థానేషుత్రిపుండ్రంధారయేత్। బ్రహ్మతంత్ర
 గుణాధారం త్రయాణాంజనకంప్రభు। స్మరన్ననుశ్చివాయేతి లలాటే
 తత్త్రిపుండ్రం। కూర్పరాధపిగృభ్యాంకుశుశానాభ్యాంతభోవరి। ఈ

నాభ్యాంనవ ఇత్యక్త్వాపార్శ్వయోశ్చత్రిపుండ్రకః । స్వచ్ఛాభ్యాంనవ ఇ
త్యక్త్వాధారయైత్రిప్పరోష్ఠ మేః । క్షిమాయగతభావ్యుపైశినాయతిచ
పార్శ్వయోః । నీలికంఠాయశిరసిక్షిపేత్సర్వాన్మనేనః । పాపంవా
శయితేకృష్ణసుపిబన్ధంతరాజకః । కఠోపరికృతంపాపం నష్టంస్యా
త్తదధారిణాత్ । కథేతుధారిణాతరాణగోగాదికృతపాపిం । బా
హ్యబాహుకృతంపాపం వక్షుస్సునసాకృతం । నాభ్యాంశిశ్చ
గిలపాపంపుష్పగుడకృతకఠాపార్శ్వయోధాకరణాత్పంచంపరస్త్రి
లిం నాడిం । తద్ధస్తధారణంసర్వాన్సర్వత్రైవత్రిపుండ్రకం । బ్రహ్మ
హుచసాతానాగ్రయ్యగ్నినాంచధారణం । నడలోకత్రయాశాంబ
ధారిణులైనవైశ్వతిః । ఇతిచతుర్థబ్రాహ్మణః॥

మానవోదనమంద్రేణమంద్రేతంభస్తధారయేత్ । ఊర్వకపుం
ద్రేతంవేత్తామనద్యపుండ్రేయాయుషం । త్రియామపాణి కుంఠే
లాగిచతుర్వయై । నాభాశిరసిహృద్వాక్వేన బ్రాహ్మణాక్షత్రియా
స్త్రీణామైవగణితం । త్రైవణికానానస్త్యేహవగ్నిమూత్రసముచ్ఛవః । ఇతిము
న్యగ్నిహస్తానాంపరీక్షానలజంభవేత్ । పరీక్షానలజాపైవ ధార్యస్తో
మహిమభిః । ఔపాసనసముత్పన్నంగృహస్థానాంపరీక్షణః । సమి
ద్దీప్తమగ్నిశ్చక్షాధార్య త్రైవిక్త్యవతిథా । మూద్రాశాంత్రోత్రియాగా
రిపదనాగ్నిసముచ్ఛవః । సర్వేహుచపితర్వేహుధార్యచైవానలోద్భవం
యగ్నినాంజ్ఞానదస్త్రోద్దేవస్థానాంపరీక్షిం । అతివర్ణాత్రమానాతు
ష్టికావాగ్నిసముచ్ఛవం । సర్వేహుచేవాలయిష్టం భిష్టోవాగ్నిజంభివ
యోగినాం । శివాలయిష్టంధర్మిగర్విష్టవాసుంద్రసంపాదిత్యంభవః । త
ద్రోహిణోకాభవతి । తేనాకీణశృగంలెనలెనసర్వమభిష్ఠిం । యెనవి
శేయసిగ్రిపుండ్రంభస్తనాకృతం । శృక్తవర్ణాత్రమాచారోలుత్తర
కాత్రయోపయిషి సకృత్తర్కక్రిలంబ్రాంకిధారణాహ్నిపూజ్యతేయె
గ్నిస్తధారణంశృక్త్యగ్నమామర్యంతిమానవాః । తేహేనాస్తేవిమోగ
క్షుంసారాన్మక్షకోటిభిః । మహాసాతకాయుక్తానాంపూర్వజన్తార్థికాగ

సాం త్రిపుండ్రోద్ధానశ్చేషోజాయతేసుదృఢబుధాః | యేహంకౌపా
భవేన్మృగలలాటభస్మరశానాత్ | తేహమున్నత్రిపాంకయోమ
నుమెయంపశ్యతా | యేహంనాస్తిమునేత్రద్ధాతౌతేభస్మరిసవచా |
గభాఃథానాదినంసారస్తేహంవాస్తీనిశ్చయః | యేభస్మధారిణం
ప్రౌనరాసువంతితాడనం | తేహంచండాలతోజన్మబ్రహ్మసూహ్యంవి
పశ్యతా | యేహంక్రోధోభవేన్నభాంతేతస్మిమాణకే | తేనుహాపా
తకైర్యుక్తాశ్చాస్త్రస్యనిశ్చయః | త్రిపుండ్రంయేనిందంతి నిందంతివ
మెవతే | ధారయంతిచయేభక్త్యాధారయంతివంచతే | ధిగ్భస్మరహితం
ఫాలంధిగ్రానిమశివాలయం | ధిగనీశాచానంజర్మధిగ్విద్యామశివాశ్ర
యాంసుద్రాగ్నైయోత్పరవీయోతస్ఫస్త్వపరికీర్తనం | తస్మాన్నిచ్చే
షుకాలేషుపీఠ్యవాన్భస్మపంయుతః | భస్మఃస్థస్థసహ్యంలేదోహాభస్మా
గ్నిసంగమాత్ | భస్మస్పానంశుద్ధాభాస్మనిష్ఠశ్చిత్తః | భస్మసంది
ద్ధసర్వాంగోభస్మకీర్తత్రపుండ్రకః | భస్మశాయీదళురుహేభస్మనిష్ఠశ్చి
త్తః || ఇ'పంచసుబ్రహ్మణం ||

అథభువండఃకాలాగ్నియద్రం నావమాచకస్యమాహత్వ్యంబృ
హీతిహేలావాచ | అథవిష్ణవంశజస్యశతభార్యానమేతస్యధనంజయ
స్యబ్రాహ్మణస్యజ్యేష్ఠభార్యాపుత్రః కరుణశ్చివావతస్యశుచిప్తిరాభా
యా | అసౌకరుణోభ్రాతృవైరమగహమానోభవానీతలఘ్నస్యసంహ
మగమత్రతదేవసమీపేన్యేవోపాయనాశాంసగుహితం జంబీరఫలం
గృహీత్వాజిఘ్రితదాత్రగ్రహా అశపన్నాపమక్షికౌభవవమాణాశ
తమితి సోపిశాపమాదాయ వక్షికస్య స్వదేష్టితంతస్యైవవ్యమాగ
రతైతిష్వభార్యా మవదత్రదా మక్షికౌభవత్రమెవంజ్ఞాత్వాజ్ఞాతమ
స్తైలమధ్యేహ్య మారయంతాస్మృతం పరిమాదాయా రుంధతీమగమ
దోశుఃస్త్రితేకోకే నాలమరుంధత్యాహా ముగజేవయావ్యధ్య విభూతి
మాదాయేతి ఏషాగ్నిహేలాత్రజభస్మ | హృద్యంజయేనసుంద్రేణవృత

జతౌతదాక్షివత్ । మందవాయుస్తవాజ్ఞజై వ్యజనేనశుచిస్త్రితః । ఉదతి
 స్త్వత్తదాజంకుభాన్త్రోన్యప్రభావతః । తిత్వవమాశతేపూర్ణజ్ఞాతిరణో
 హ్యుపామరయత్ । భక్త్యైవజీవయామాసకాశ్యాపంచతథాభవగాదేవా
 నఃతథాభూతాన్వామప్యేతాదృశంపురా । తస్మాత్తుభస్త్వనాజంకుజీవ
 యామితదానఘే । ఇత్యేవముక్త్యాభగవాదధీచస్సనజాయతాస్సరూ
 పంచతౌగత్యాస్వమాశ్రవవచంయయాచితి । ఇదానీషస్య భస్మసంస
 ర్వాఘుభక్షణసావభ్యం విధర్తృత్యాహ । శ్రీగౌతమవివాహకాలేతా
 వహల్యాంధృష్టాసర్వేదేవాః కామాతురా లభవంత తదానప్తజ్ఞానా
 దుర్వాససంగత్యా పత్రచ్చుప్తస్తోపం శమయిష్యామీత్యువాచ తతశ్చ
 తస్మద్రణమంత్రితం మంత్రేణభస్మవైపురానుయాపితస్తంబ్రహ్మహత్యా
 దిహారం । ఇత్యేవముక్త్యామూర్వాసాదస్తవాభస్మోద్గతం । తాతా
 వద్యవనాన్సర్వేయాయంతేధికలేజసః । శతమద్రణమంత్రేణభస్మద్ధా
 నేషప్రహః । కథాగతరజసస్సర్వేతక్షణాదృవయంమునే । ఆశ్వర్యమే
 తజ్ఞానీమోభస్మసావభ్యంమీదృశం । ఆస్యభస్మసత్కర్తృనాన్యాంశ్రణుష
 తేవహరిశంకరయోజ్ఞానవ్రదం । బ్రహ్మహత్యాదిపాపనాశకం । మ
 హాభూతిదమితేవవక్షసిస్థితం నభేనాదాయప్రణవేనాభినుంశ్ర్య గా
 యత్ర్యాపంచాక్షరేణాభిమంత్ర్యహరినాస్త్రగత్రేషుసనవణయేత్
 తదాహృదిధ్యాయస్వేకహరిముక్త్యాహరః స్వహృదిధ్యాత్వా నృష్టాదృ
 ష్టశశివమాహతతో భస్మభక్షయేతి హరిమాహ హరస్తరిః । భక్ష
 ష్యేశివంభస్మస్నాత్వాహ భష్మవాపురా । పృథ్వైశ్వరుంభక్తిగహ్యభ
 ష్యభక్షయదద్యుతః । తత్రాశ్వర్యమభివాసీత్ప్రచింబసమద్యుతః । వా
 పుదేవశ్శుద్ధముక్తఫలవనోభవత్తుకాత్ । తదావ్రభ్యుతిశుక్లాభో వా
 పుదేవేవ్రసన్నవాగ్ । నశక్యంభస్మోచ్ఛానేప్రభావంతేహతవిభా । నమ
 వైప్రునమవైస్తుత్వామహాశరణంగతః త్వత్పాదయుగలేశంభో భక్తిర
 స్తుసదామమ । భష్మభారణసంపన్నమనభక్త్రోభవిష్యతి । అత ఏవైవా
 సూతిహృతిః రీత్యుక్తా । అన్యపురస్తాద్వనవ అనన్తప్రాదక్షిణత ఆదిత్యాః

పశ్చాద్విశ్వేదేవాడు ద్వరతాబ్రహ్మవిష్ణు శుభాశ్వురా నాభ్యాంసూర్యా
చంద్రమసాపాశ్వయోస్తదే తవృచాభ్యుక్తం । ఋదో అక్షరే పరమే
వ్యోమః । యస్మిన్దైవాఅధివిశ్వేనపేక్షః । యస్తన్నవేదకస్యచాకరిష్య
తి । యశ్చత్తద్విదుస్తథమేనమాసతే । యపితస్యహజ్ఞాబాలంసావకా
మికం మోక్షద్వారస్యక్మయం యజునామయం సానుమయం బ్రహ్మను
మయ సమృతమయంభవతి । యపితస్యహజ్ఞాబాలం బాలోచాయు
వావావేదసమహాభవతి । సగురుస్సర్వేనామ గ్రాణా ముపదేస్తాభ
వతి । వృశ్యుతారకంసరుణాలబ్ధం గతేవాపానీయం వాబస్మితస
ప్రస్వీపవతి భూమివక్షాణాక్షణం నావకల్పతే తస్మాత్స్థానాయాం కా
జ్ఞేనాంపద్యాత్సాక్షిణాభవతి ॥ ఇతివస్తంబ్రాహ్మణం

అథజనకౌ నైదేహేనామ్నావలక్ష్మ్య ముపసమీల్యోవాచ భ
గవత్ త్రిపుండ్రపీఠింసోబ్రూహీతి సహూవాచ సవ్యోబాతాది పంచ
బ్రహ్మనుండైః పరిగృహ్యగ్నిరితి భద్రైగృభిమగ్రహానస్తోతృతి సము
ద్యత్య త్రియాయుషమితి జలేనసంస్కృత్యంబకమితి శిరోరూపాం వక్ష
సంధేషు దృత్వాపూతామోక్షీభవతి । తతఃత్రైణాం శ్చలనవాపో
తి తశ్చలనశ్చుతే సప్తషష్ఠస్త్యోతిరిత్యైయాజ్ఞవల్క్యః ॥ ౧ ॥ జనకో
హవైదేహః సహూవాచ యాజ్ఞవల్క్యం భస్మధారణాంధులమ
శ్చుతృతి సహూవాచశ్చస్త్యధారణాంధులమశ్చుతే నవేతి తత్రపరమహంసానామ
సంవతాకారుణిశ్వేతకేతుదూర్వాసముధు నిదామజడభరతదత్తాత్రేయ
రైవతకభుసండుశ్రభ్యగయో విభూతధారణాదేవమక్రాస్యస్యస్పృషప్త
జ్యోతిరిత్యైయాజ్ఞవల్క్యః ॥ ౨ ॥ జనకోహవైదేహస్సహూవాచ యా
జ్ఞవల్క్యం భస్మస్నానేనకిం జాయతేతి యస్యకస్యది చ్ఛరీరేయావం
తారోహకూపాస్తావంతిలింగాః సూత్యానిష్ఠంతి బ్రాహ్మణోవాక్షురి

యోవా వైశ్యోవాశూద్రోవా తస్మస్త్వధారణా దేవతచ్ఛబ్దస్య రూపం
 యస్యాంతస్యాం హ్యోవావతిష్ఠతే || ౪ || జనకౌహ వైదేహః వైష్ణ
 లాదేన సహ ప్రజాపతిలోకం జగామతంగత్యోవాచభో ప్రజాపతే త్రి
 పుండ్రస్య మాహాత్మ్యంబ్రూహీతి తంప్రజాపతి రబ్రవీద్య త్తే వేశ్వరస్య
 మాహాత్మ్యంతైవత్రిపుండ్రస్యేతి || ౫ || అథవైష్ణులాదౌ వైకుంఠంజగామ
 తంగత్యోవాచభో విష్ణుత్రిపుండ్రస్య మాహాత్మ్యం బ్రూహీతి యతైవే
 శ్వరస్య మాహాత్మ్యం తతైవత్రిపుండ్రస్యేతి విష్ణురాహ || ౬ || అథ వైష్ణ
 లాదఃకాలాగ్నిగుడ్రం పరిసమేత్యోవాచాధీహి భగవన్ త్రిపుండ్రస్యపి
 మితే త్రిపుండ్రస్యపిర్హియావస్తుంసతకృత్తి సత్యమితమేవావాచాభభ
 త్తచ్ఛంస స్మంసా రాస్త్యవ్యతే భస్తశయాశయానస్తచ్ఛ్చ్యసాచరశ్చ
 జసాయజ్య మవాహ్నోతిస సపునరావతాతేన సపునరావతాతేరుద్రా
 ధ్యాయా సన్నన్యతత్త్వంచ గచ్ఛోసపపభస్తజ్యోతిరిహిగుతి ధారణా
 స్త్రిష్టాకత్వంచగచ్ఛోవిభూతధారణాదేవ సర్వేషు తీర్థేషుస్నాతో
 భవతి విభూతధారణాద్వారాస్యాంస్నానేనయత్ఫలమవాహ్నోతగ్భ
 లసత్తుతే సపపభస్తజ్యోతిర్యస్యకస్యవిచ్ఛరేతే త్రిపుండ్రస్య లక్ష్మవతా
 తే ప్రథమాప్రజాపతి ద్వికతీయావిష్ణు స్త్రోతీయా సదాశివశ్చితి సప్తమ
 భస్తజ్యోతిరితి || ౭ || అథ కాలాగ్నిగుడ్రం భగవంతం ససమూహారః
 పత్రచ్ఛాసేహిభగవన్సద్రాక్షు ధారిణిం సమేవాచరుద్రస్యనయ
 వామన్మన్నానుద్రాక్షోతిలోక బ్యాయంతేనదాశివస్స హారకాలేనం
 హారకృత్వాసంహారాక్షం ముకురోరోతి తన్నయనాజ్ఞాతానుద్రాక్షో
 తిమేవాచ రస్త్యద్రద్రాక్షుమితిద్రద్రాక్షే వాగ్విషయే కృతే
 దశగూప్రదానేన యగ్భలమవాహ్నోతి తగ్భలసత్తుతే సప్తమభస్తజ్యో
 తీరుద్రాక్షుశ్చితి తద్రద్రాక్షంక రేణస్పృష్ట్యధారణమాత్రేణ ద్విసహ
 ప్ర గూప్రదాన ఫలంభవతి । తద్రద్రాక్షే కణయో ధార్యమానే
 ఏకాదశ సహస్ర గూప్రదాన ఫలం భవతి । ఏకాదశ రుద్రత్వంచ
 గచ్ఛతి । తద్రద్రాక్షే శిరసిధార్యమాణేకోటి గూప్రదాన ఫలంభవతి ।

ఏతేషాంస్థానానాంకణయోః ఫలంవత్తుం నశక్యమితి హేలవాచ ।
 మూర్ఖైశ్చ త్వరితచ్ఛిఖాయా మేకంత్రయంవా శ్రోత్రయోద్వాద
 శకణేద్వాత్రింశద్బ్రహ్మోద్దేశమేదశద్వాదశద్వాదశ మణిబంధ
 యోష్టపిండగుప్తయోస్తతస్సంధ్యాంసమశోహమానుషాసీతాగ్నిజ్యోతి
 తిరిత్యాదిభిరగ్నోజుపమయాత్ ॥౧౫॥ఇతి ప్రమంత్రామ్నః॥

అథబృహజ్ఞానాలస్య ఫలం మోక్షమహి భగవన్నితి స హేలవా
 చయవతద్బృహజ్ఞానాలం నిత్యమథీతేసోగ్నిపూతౌభవతి సవాయు పూ
 తౌభవతి సలదిత్యపూతౌభవతి ససోమపూతౌభవతి సబ్రహ్మపూతౌభ
 వతి సవిష్ణుపూతౌభవతి సరుద్రపూతౌభవతి ససర్వపూతౌభవతి ॥ ౧॥
 యవతద్బృహజ్ఞానాలం నిత్యమథీతేసోగ్నిస్తంభయతి సవాయుస్తం
 భయతి సలదిత్యస్తంభయతి ససోమస్తంభయతి సఉదకంస్తంభయతి స
 సర్వాదేవాస్తంభయతి ససర్వాగ్రహాస్తంభయతి సవిషు
 స్తంభయతి సవిషుస్తంభయతి ॥ ౨ ॥ యవతద్బృహజ్ఞానాలం నిత్యమ
 థీతే సమృత్యంతరతి సపాప్తానంతరతి స బ్రహ్మహత్యాం తరతి సగ్రూణ
 హత్యాంతరతి సపీఠహత్యాంతరతి ససర్వహత్యాంతరతి ససంపాఠత
 రతి ససర్వాంతరతి ససర్వాంతరతి ॥ ౩ ॥ యవతద్బృహజ్ఞానాలం నిత్య
 మథీతే సభూలోకంజయతి సభువలోకంజయతి సమవలోకం జయ
 తి సమహలోకంజయతి సజనోలోకంజయతి సరపోలోకంజయతి సస
 త్యలోకంజయతి ససర్వాష్టోకాజయతి ససర్వాష్టోకాజయతి ॥ ౪॥
 యవతద్బృహజ్ఞానాలం నిత్యమథీతే సఋదోధీతే సయజాంవ్యధీతే స
 పామాస్యధీతే సోభవణమధీతే సాంగిరసమధీతే సశౌఖా అధీతే సక
 ల్పానధీతే సనారాశగ్ సీరధీతే సపురాణాస్యధీతే సబ్రహ్మవ్రణవ మధీ
 తే సబ్రహ్మవ్రణవమధీతే ॥౫॥ అనుపవితశతమేక మేకేనోపవీతేన తత్సమము
 పవీత శతమేక మేకేన గృహస్థేన తగ్నిమంగృహస్థతమేక మేకేన వానప్ర
 స్థేన తత్సమం వానప్రస్థతమేక మేకేన యతినా తత్సమం యతినాంతుశ
 తం పూణామేక మేకేన రుద్రజాపకేన తత్సమం రుద్రజాపకశతమేక మే

తేన నృసింహతాపిమ్యపనిషదభవణ శిరశ్శిఖాధ్యాపకేనతత్సగుమభర్వ
శిరశ్శిఖాధ్యాపక శతమేకమేకేన బృహజ్ఞానాలోప నిషదధ్యాపకేన త
స్మినుం తద్వాపతత్సరంధాను బృహజ్ఞానాలోపనిష జ్ఞప్తీలస్య యత్ర న
సూర్య స్తవతియత్ర నవాయువాణి యత్రనచంద్రమాభాతి యత్రనన
క్షత్రాణిభాంతియత్ర వాగ్నిదణహతి యత్రనవృత్తుః ప్రవిశతి యత్రన
సుఖాని ప్రవిశంతి సదానందం వరమానందం శాంతంశాశ్వతంసదాశి
షం బ్రహ్మాటివందితం యోగిధ్యేయం వరంపదం యత్రగత్వాననివతణం
తే యోగినస్తదేతద్రుచాభ్యుక్తం । తద్విష్ణోః పరమంపదం సదాపశ్యం
చిహారయః । దివీవచకురాతతం । తద్విప్రాసావిపన్యవో జాగృవాంస
స్సుమంధరే । ఓష్ఠ్యైర్యత్సరమంపదం ఓగ్ సత్యమిత్యువనిషత్ । ౬॥ ఇత్య
ప్రమంబ్రాహ్మణం॥

భద్రంకశేఖరిరిశాంతిః ।

ఇత్యభవణవేదీయ బృహజ్ఞానాలోప నిషత్సమాప్తః ॥ ౨౬ ॥

ఓం తత్ సత్ .

శ్రీగురుభ్యోనమః .

అభవణవేదే- నృసింహతాపిమ్యపనిషత్ - ౨౭.

॥ భద్రంకశేఖరిరిశాంతిః ॥

ఓం॥ ఆపోవాఇదమానుస్సరిలమేవ । నవ్రజావతిరేకః పుష్కర
వణేశుమభవత్ । తస్యాంతమణసశామ స్సమవతారత । ఇదగ్ సృజే
యమితి । తస్మాద్వత్సురుషోమనపాధిగచ్ఛతి । తద్వాచా వచతి । చిత్ర-
మణాకరీతి । తదేషాభ్యుమాత్తా । తామస్తవగ్రేనమవతారతాధి । మన

సారేతః ప్రథమం యదాసీత్ । సతౌ బంధువనతినిరమిదః । హృది చైతీ
 మృకం యో మనీషేతి । ఉదైసంతతపనమతి । యతాః మో భవతి ।
 యవం వెద । సతపాతవ్యత । సతవ స్తప్తా । సవతం మంత్రరాజం వారసి
 హృమానుష్టుభవవశ్యత్ । తేన వై సవకమస్మజత । తస్మాత్సర్వమానుష్టు
 భమిత్యాచక్షతే । యదిదంకించ । అనుష్టుభో వా ఇమాంభూతాని జా
 యంతే । అనుష్టుభా జాతాః జీవంతి । అనుష్టుభా ప్రయంత్యధిసంపశంతి । త
 వ్యైషా భవతి । అనుష్టుప్ప్రళమా భవతి । అనుష్టు బుత్తమా భవతి । వా
 గ్వా అనుష్టువ్ । వానై వప్రయంతి । వాచో ద్యంతి । పరమావాపషాఢం
 దసాం యదనుష్టువిధి । ససాగరాం సపర్వతాం స పక్షిపాం వసుంధరాం
 తత్సామ్యః ప్రథమం పాదం జానీయాత్ । యక్షగంధర్వాప్సరోగణసేవి
 తమంతరిక్షం । తత్సామ్నోద్వితీయం పాదం జానీయాత్ । వసుమద్రాది
 త్రైస్సర్వైర్దేవై స్సేవితం దివం । తత్సామ్నస్తృతీయం పాదం జానీయా
 త్ । బ్రహ్మస్వరూపం నిరంజనం పరమం వ్యోమకం । తత్సామ్నశ్చతుర్థం
 పాదం జానీయాత్ । యోజానీతే సోమృతత్వంచగచ్ఛతి । ఋగ్యజుస్సా
 మాధర్వణాశ్చ త్వారో వెచా స్సాం గాస్సకాఖాశ్చ త్వారః పాదాభవం
 తి । కింధ్యానం । కిందైవతం । కాన్యంగాః । కానిదైవతాః । కింఛండః । క
 ఋషిరితి । స హూవాచ ప్రజాపతిః । సయోహవై పావిత్రస్య స్టాక్షరం
 పదం శ్రీయాభిషిక్తం । తత్సామ్నోగం వెద । శ్రీయా హై వాభిషిచ్యతే
 సర్వేదేవాః ప్రణవాదికాస్తం ప్రణవం తత్సామ్నోగం వెద । సత్రీ
 లో కాన్తయతి । చతుర్వింశత్యక్ష రామహరిత్య్విజస్తత్సామ్నోగం
 వెద । సతయ్యుర్యశః కీర్తిజ్ఞానైశ్వర్యవాన్భవతి । తస్మాద్దిదం సాంగం సా
 మజానీ యావ్యోజానీతే సోమృతత్వంచగచ్ఛతి । సావిత్రీ ప్రణవం యజు
 లక్ష్యం (స్త్రీ) హుద్రాయ నేచ్ఛంతి । ద్వాత్రింశదక్షరం సామజానీయా
 ద్యోజానీతే సోమృతత్వంచగచ్ఛతి । సావిత్రీ లక్ష్యం యజుః ప్రణవం యది
 జానీయాత్ (స్త్రీ) హుక్రస్తు మృతోగోగచ్ఛతి । తస్మాత్సర్వథా సాచక్షే
 యద్యాచక్షే సతచార్యస్తైవ సృతోగోగచ్ఛతి । స హూవాచ ప్రజా

పరిః । అగ్నివైశాదేవాభిదగ్ సర్వం విశ్వాభూతాని ప్రాణావాద ఇం
 ద్రియాణివశవోన్నమమృతం సమ్రాట్పురాద్వి రాత్తత్సన్నః ప్రథ
 మంపాదంచానీయాత్ । ఋగ్యజుస్సామాధర్వణాప స్మార్యంతే రాది
 త్యేహీరన్తయః పురుషస్తత్సామోద్వితీమంపాదంచానీయాత్ । య
 ఓషధీనాంవభుభావతి తాగాధిపఃసోమస్తత్సన్నః స్త్రోమం పా
 దంచానీయాత్ । సబ్రహ్మసశివస్సహరిశ్మేంద్రసోగ్నిసోమతరఃపరమస్స
 రాత్తత్సన్నఃశ్చతుర్థం పాదంచానీయాత్ । యోజానీతేసోమృతత్వం
 చగచ్ఛతి । ఉగ్రంప్రథమస్యాధ్యంజ్వలం ద్వితీయస్యాధ్యం నృసిం తృతీ
 యస్యాధ్యం మృత్యుచతుర్థస్యాధ్యం సామజానీయాద్యోజానీతే సో
 మృత్యుచగచ్ఛతి । తస్మాద్విదం సామయత్రకుత్రదిన్నాచప్తే యదిదా
 తువాపేక్షతేబ్రత్రాయశీత్రూపవే దాస్యత్యస్యస్మై శిష్యాయవాచేతి
 సహోనాచప్రజావతిః । క్షిరోదాణావశాయినం నృకేసరిన్గ్రహం
 యోగి శ్యేయింపరంపదం సామజానీయాద్యో జానీతేసోమృతత్వంచగ
 చ్ఛతి । పీఠంప్రథమస్యాధాంశ్యం తంసద్వితీయస్యాధాంశ్యం హం
 కీర్తీయస్యాధాంశ్యం మృత్యుచతుర్థస్యాధాం త్యంసామజానీ
 యాద్యో జానీతేసోమృతత్వంచగచ్ఛతి । తస్మాద్విదం సామగేనకేనది
 దాచార్యముభేనయోజానీతే సతేనైవశరీరేణ సంసారాన్ముచ్యతేమో
 చయ్యముముఖుభావతి । జపాత్రైనైవశరీరేణ దేవతాదర్శనంకిరోహ
 తస్మాద్విదమేవముఖ్యద్వారంకిలో నాన్యేషాంభవతి తస్మాద్విదంసాంగం
 సామజానీయాద్యోజానీతే సోమృతత్వంచగచ్ఛతి । ఋగేనవత్యంపరం
 బ్రహ్మ పురుషఃకృష్ణపింగళం । ఉర్భూరేతంవిహపాక్షం శంకిరంబిల
 లోహితం । ఉమావతిఃపశువతిః పివాకీహ్యమితమ్యతిః । ఈశానస్సర్వ
 యస్యానా మిశ్వరస్సర్వభూతానాం బ్రహ్మనివతి బ్రహ్మణోధిపతిర్యో
 వై చజాత్వేదవాద్యస్తగ్ సామజానీయాద్యోజానీతే సోమృతత్వంచగ
 చ్ఛతి । హవోప్రథమాంతాధాస్యాధ్యం వాతొద్వితీయాంతాధాస్యా
 ధ్యంషణం శృతీయాం తాధాస్యాధ్యం నమా చతుర్థాంతాధాస్యా

ద్యంసామజానీయా ద్యోజానీతేసోమృతత్వంచగచ్ఛతి । తస్మాదిదంసా
మసృచ్చిదానందమయం తమేవం విద్వానమృత ఇహభవతి తస్మాదిదం
సాంగంసామజానీయా ద్యోజానీతేసోమృతత్వంచగచ్ఛతి । విశ్వసృజప
తేన వైవిశ్వమిద మసృజంత । యద్విశ్వమసృజంత । తస్మాద్విశ్వసృ
జోవిశ్వమేనాననువ్రజాయతే । బ్రహ్మణస్సలోకతాం సాష్టితాం సా
యుజ్యంయంతి । తస్మాదిదం సాంగంసామజానీయాద్యోజానీతేసోమృత
త్వంచగచ్ఛతి । విష్ణుంప్రళమాంశ్యంముఖం ద్వితీయాంశ్యంభద్రం తృతీ
యాంశ్యంవ్యూహం చతుర్థాంశ్యంయోసావేద యదిదంకించ అన్నని
బ్రహ్మణ్యేవానుష్టుభంజానీయా ద్యోజానీతే సోమృతత్వంచగచ్ఛతి । (స్త్రీ)
పుగ్ సయోర్వా యితిహైవస్థాత మపేక్ష తేతస్మై సర్వైశ్వర్యం దదా
తి । యత్రకుత్రాపిస్త్రియతే దేహంలేదేవః పరమంబ్రహ్మతారకం వ్యా
చప్తేయేనాసావమృతీ భూత్వాసోమృతత్వంచగచ్ఛతి । తస్మాదిదంసా
మమధ్యగం జవతి తస్మాదిదం సామాంగం ప్రజాపతిర్యవం వెదతి
మహిమావనిషత్ । యవతాం మహిమావనిషదంవేదసకృతపురశ్చర
ణామహావిష్టుభంజవతి మహావిష్టుభంజవతి ॥ ౧ ॥ ఇతిప్రళమోపనిషత్ ॥

దేవాహవైమృత్యోః సాప్తభ్యసంసారాచ్చ విభియంతే ప్రజాప
తిముపాధావంస్తేభ్యవతంమంత్ర రాజంవారసింహమానుష్టుభం ప్రాయ
చ్చతైనవైతేమృత్యు మజయన్వాప్తానం చాతరంశ్చంపారం చాతరంస్త
స్మాద్యోమృత్యోః సాప్తభ్యసంసారాచ్చ విభియాశ్చంపతం మంత్రరా
జమానుష్టుభంప్రతి గృహ్ణీయాశ్చమృత్యుంతరతి సపాప్తానంతతతిససం
సారం తరతి । తస్యహవైప్రణవస్య యాలూర్వామాత్రాపృథివ్యక్యార
స్సఋశ్శిర్భుగ్వేదో బ్రహ్మవసవోగాయత్రీ గామావత్యసాసాముః
ప్రథమః పాదోభవతి । ద్వితీయాంతరిక్షగ్ సర్వకార స్సయజుర్భిర్యజు
వేదోవిష్టురుద్రాస్త్రీష్టుభక్తిగాగ్ని సాసామ్నో ద్వితీయః పాదోభ
వతి । తృతీయాద్యో సునుకారస్ససామభిసానువేదో రుద్రాదిత్యా జగ
త్యాహవనీయసాసామ్నస్తృతీయఃపాదోభవతి । యావసానే స్యచతు

భృగధామాత్రాసాసోమలోక ఓంకారస్సానరవై ముఖంతై శిరధ్వవే
 దస్సంవర్తకోగ్నిర్మరుతావిరాడే కపిభావాస్పతీ స్మృతా తత్సాన్న
 శృణుధాఃపాదోభవతి । అష్టాక్షరఃప్రథమః పాదోభవ త్యష్టాక్షరాస్త్ర
 యః సాదాభవంత్యేవం ద్వాత్రిగ్ శదక్షరాణి సంపద్యంతే ద్వాత్రి
 శదక్షరావా అనుష్టుబ్భవశ్యనుష్టుభా సర్వమిదం సృష్టంతస్య హైతస్యేవం
 చాంగాభవంతి । చత్వారఃపాదాశ్చ త్వార్యం గానిభవంతి । సప్రథవం
 సర్వంపంచమంభవతి । హృదయాయనహః । శిరసెస్వాహా । శిఖాయైవ
 మ్హి । కవచాయహుం । అస్త్రాయఫడితి । ప్రథమంప్రథమేనయుజ్యతే
 ద్వితీయంద్వితీయేన । తృతీయంత్వీతీయేన । చతుర్థంచతుర్థేన । పంచ
 మంపంచమేన వ్యతిషజతి । వ్యతిషిక్తావా ఇమెలోకాస్తస్మాన్వ్యతిషిక్తా
 న్యంగానిభవంతి । ఓమి త్యేతదక్షరమిదం సర్వంతస్మాత్ప్రత్యక్షర ముభ
 యగ్గఓంకారోభవతి । అక్షరాణాం న్యాననువదిశంతి బ్రహ్మచాదిన్ః । త
 స్మహవాఉగ్రంప్రథమంస్థానం జానీయాద్యోజానీతే సోమృతత్వంచగ
 చ్ఛతి । పీఠంద్వితీయంస్థానం మహావిష్ణుంతృతీయంస్థానం జ్వలంతంచతు
 ర్థస్థానంసర్వతోముఖం పంచమంస్థానంసృసింహంపద్యంతస్థానం క్షణం
 సప్తమంస్థానం భద్రమప్తమంస్థానం కృత్యమృత్యుం నవమం స్థానం న
 మామిదశమంస్థానమహమేకాదశస్థానం జానీయాద్యోజానీతే సోమృ
 తత్వంచగచ్ఛతి । ఏకాదశవరావాఅనుష్టుబ్భవత్యనుష్టుభాసర్వమిదంసృ
 ష్టనుష్టుభాసర్వమిదమువసంహృతం తస్మాన్సర్వమానుష్టుభం జానీ
 యాద్యోజానీతేసోమృతత్వంచగచ్ఛతి । దేవానావైప్రజాపతి ముత్రువ
 న్నగ్గఃస్తామచ్యతే ఉగ్రమితివశూవావచ ప్రాపతిః । యస్మాన్స్వ
 మహిమ్నాసర్వాస్తోకాం త్సర్వాండేవాంతసర్వానాత్మనస్సర్వాణి యా
 తాన్యన్యస్థోత్యజానంసృజతి సృజతి వాసయత్యన్యస్థోత్యతఉన్యస్థో
 తే । స్తుతిశ్చతంగ ర్తనదయ్యువానంన్యగం నభీను మువహత్సుముగ్రం
 సృడాచరిత్రేసింహస్తవానోఅన్యంతే అస్మిన్నివవంతు సేనాఃతస్మాదు
 చ్యతఉగ్రమితి । అథకస్తామచ్యతేవీరమితి । యస్మాన్స్వ మహిమ్నాస

ర్వాణలోకాం త్సర్వాండేవాం త్సర్వానాత్మనస్సర్వాణిభూతాని విర
మతి విరానయత్యజస్రం నృజతి విస్మజతి వానియతి । యతోవీరఃకమకా
ణ్యస్సువక్తోయ క్తగ్రావాజాయతేదేవకానుః । తస్మాదుచ్యతే వీరమితి ।
అథకస్మాదుచ్యతేమహావిష్ణుమితి । యస్మాన్స్వమహిమ్నా సర్వాణలో
కాంత్సర్వాండేవాం త్సర్వానాత్మనస్సర్వాణిభూని వ్యాప్నోతి వ్యాపయ
తి స్నేహనాయధాపలలపిండం శాంతమూలమోతంప్రోత మనువ్యాప్య
వ్యతిషక్తోవ్యాప్యతే వ్యాపయతే । యస్మాన్నజాతఃపరోలన్యోలన్తీయ
ఆవివేశభువనానివిశ్వాప్రజాపతిః ప్రజయాసంపదానస్త్రీణ్యోతీగ్షిస
చలేషాడశీ । తస్మాదుచ్యతేమహావిష్ణుమితి । అథ కస్మాదుచ్యతే జ్వలంత
మితి । యస్మాత్స్వమహిమ్నాసర్వాణలోకాం త్సర్వాండేవాం త్సర్వా
నాత్మనస్సర్వాణిభూతాని స్వ తేజసాజ్వలతి జ్వలయతి జ్వల్యతేజ్వా
లయతే । సవితాప్రసవితాదీప్తోదీపయం దీప్యమానః । జ్వలజ్వలితారప
న్వితపంత్రుతపకా రోచనోరోచమానశ్శోభనశ్శోభమానః కల్యాణః । త
స్మాదుచ్యతేజ్వలంతమితి । అథకస్మాదుచ్యతేసర్వతోముఖమితి । యస్మా
త్స్వమహిమ్నాసర్వాణలోకాంత్సర్వాండేవాం త్సర్వానాత్మనస్సర్వా
ణిభూతాని స్వయమనిందియోపి సర్వతః పశ్యతిసర్వతః శ్రుణోతి స
ర్వతోగచ్ఛతి సర్వతఆత త్రైసర్వగస్సర్వగత స్తీప్తితి । ఏకః పురస్తా ద్యతి
దం బహువయతో బహువ భువనస్యగోపాః । యమ ప్యేకభువనగ్ సాంప
రాయేనమామితమహాగ్ సర్వతోముఖంతస్మాదుచ్యతేసర్వతోముఖమితి ।
అథకస్మాదుచ్యతేనృసింహమితి । యస్మాన్సర్వేషాం భూతావాంవా వీర్య
తమః । శ్రేష్ఠతమశ్చసింహావావీర్యతమః । శ్రేష్ఠతమశ్చతస్మాన్నుసింహుః । సీ
మర మేశ్వరోజగద్ధితంవా ఏతద్రూపంయదక్షరంభవతి । వ్రతద్విష్ణుస్తవతే
వీర్యా యాన్మగోనుభీనఃకుచరోగరితః । యస్యోరుముత్రిమువిక్రిమణేష్వధి
క్షయంభువనానివిశ్వాతస్మాదుచ్యతేనృసింహమితి । అథకస్మాదుచ్యతేభీ
షణమితి । యస్మాన్భీషణంయస్యకూపం దృష్ట్వాసర్వేలోకాన్సర్వేదేవాన్స
ర్వాణిభూతాభీత్యాపలాయంతేత్వయంయతఃకుతశ్చనవిభేతిభీషస్తా

ద్వాదశవతే భీషదేవసూర్యః భీషస్తానన్నిశ్చేంద్రశ్చ మృత్యుధావ
తి పంచమశ్చ తస్మాదుచ్యతే భీషణమితి అథకస్తాదుచ్యతే భద్రమితి యస్తా
త్ప్రియం భద్రో ఘాత్యా సర్వదా భద్రం దదాతి । రోచనో రోచమాన
శ్శోభనశ్శోభమానః కల్యాణః । భద్రం కథేభిః శృణుమామదేవాః । భ
ద్రం వశ్యేమాత్ భిర్యజతాః । స్థితైరంజైస్తుష్టువాగ్ పస్తమాభిః । వ్య
శేనుదేవహితం యదాయుః । తస్మాదుచ్యతే భద్రమితి । అథకస్తాదుచ్య
తే మృత్యుమృత్యుమితి । యస్తాన్వ్యసహిమాన్సస్వభక్తానాం స్తృణవవ
మృత్యుమవమృత్యుంచ మారయతి య అన్తదా బలదాయస్య విశ్వ ఉపాస
తే ప్రజేషం యస్య దేవాః । యస్య చ్ఛాయామృతం యస్య మృత్యుః కస్తై
దేవాయ హవిషా విధేత్ । తస్మాదుచ్యతే మృత్యుమృత్యుమితి । అథ కస్తా
దుచ్యతే నమామితి । యస్తాద్యం సర్వే దేవానమంతి ముముక్షువో బ్రహ్మ
వాంసశ్చ । ప్రమానం బ్రహ్మణస్పేతిర్తంత్రం వదత్యుక్తిం । యస్త్రిన్సింద్రో
వహతో మిత్రో అర్యమాదేవా ఓకాంసితక్రై । తస్మాదుచ్యతే నమామి
తి । అథకస్తాదుచ్యతే హమితి । అహమస్తే ప్రథమజాయితశ్చ । పూర్వం
దేవేభ్యో అమృతశ్చ వాభిః । యోమాదదాతి సత్తదేవమావహః । అహమ
న్నసన్నమదంతవద్ధి । అహం విశ్వం భువనమభ్యభవాం । సువణా
భ్యోనీః । యవసవేదేతి మాహూషవత్ । ౨ । ఇతి ద్వితీయః ఖండః ॥

దేవానామైవ ప్రజాపతీ మబ్రువన్వామస్తుభాస్య మంత్ర రాజస్య వార
సింహస్య శక్తిం వీజం వో బ్రూహి భగవత్తతినామూ వాచ ప్రజాపతిః । నూ
యా వాపి నా నారసింహీ సర్వమిదం సృజతి సర్వమిదం రక్షతి సర్వమి
దం సంహరతి । తస్మాద్వాయామేతాం శక్తిం విద్యాద్య ఏతాం మాయాం శ
క్తిం వెదసపాప్తానంతరతి సమృత్యం తరతి స సంహరంతరతి సోమృత
తత్వంచ గచ్ఛతి కుహరీం శ్రియమశ్నుతే మీమాగ్ సంతే బ్రహ్మవాదినః
ప్రాప్తాదీ ఘాతాః । యది ప్రాప్తాభవతి నవకం పాప్తానందమా
త్యమృతత్వంచ గచ్ఛతి । యది దీర్ఘాభవతి కుహరీం శ్రియ మపాప్నోత్య
మృతత్వంచ గచ్ఛతి । యది ప్లుతాభవతి జ్ఞానవాఙ్మవత్యమృతత్వంచ గచ్ఛ

తి । తదేతన్యపిణోక్త్యంతశఃసం । సత్యపాహియముబీతరుద్రః । శ్రీ
యంలక్ష్మీసూపతామంవికాంగావక్ష్మీంజయామింద్రసేనైత్యదాహుః ॥
తావిద్యాంబ్రహ్మయోగిన్ సమాపామిహాయుషే శరణమహంప్రపద్యే ।
సర్వేషాంవా ఏతన్యతానామాకాశం పరాయణం । సర్వాణిహవాత్త
మానిభూతాన్యాకాశా దేవజాయంతే । ఆకాశాదేవజాతాని జీవంతి
ఆకాశంప్రయంత్యభిసంపీశంతి । తస్మాదాకాశంబీజం విద్యాత్తదేవజ్ఞా
యః । తదేతన్యపిణోక్త్యంతశఃసం । మాన్ సత్కుడిష ద్వసురం తిరి
క్షునన్ధౌ తావేషకలింకురోగసత్ । నృపద్వరసన్తత సద్వ్యోమసద
జ్ఞాగోజాముతజా అద్రిజాముతం బృహత్ । యవపం వెదెతి మహూ
పద్యత్ ॥౩॥ ఇతిన్యత్రముఖపద్యః ॥

దేవాహవైప్రజాపతి వసువన్నాసుష్టుభస్య మంత్రకాదస్య నా
రసింహస్యాంగమంత్రా న్నోన బ్రూహిభగవత్సతి సహూవాచ ప్రజా
పతిః । ప్రణవంసావిత్రిం యజులక్ష్మీం నృసిన్హ గాయత్రీమిత్యంగానిచ
నీయావ్యో జానీతే సోమృతగ్నంచగచ్ఛతి । ఓమిత్రేతక్షరమిదం స
ర్వం తస్యోపవ్యాఖ్యానం ఘాతంభవన్భవ్యదితిసర్వమోంకార ఏషయ
చ్చాస్యత్రికాలాదితం తదస్యంకారవచసర్వం హ్యేగద్యప్రక్షయసా
త్పాబ్రహ్మసోయమాత్మాచతుష్పజ్జాగరితస్థానోబహిః ప్రజ్ఞస్సప్తాంస
కోనవింశతి ముఖస్థూలభుగ్వైశ్వానరః ప్రథమఃపాదః । స్వప్నస్థానోం
తః ప్రజ్ఞస్సప్తాంసకోనవింశతిముఖః ప్రవీణిభుక్తైజసో ద్విరీయః పా
దః । యత్రసుప్తేనకంచనకామంకామయతే నకంచన స్వప్నంపశ్యతి త
త్సుమంసం సుమస్తథానపకీగూతః ప్రజ్ఞానఘనపవానందమయో హ్య
నందభుక్చైత్రీముఖః ప్రాజ్ఞ స్త్వరీయః పాదః । ఏకసర్వేశ్వర ఏషస
ర్వజ్ఞ ఏషాంతర్యామ్యేషయోని సుర్వస్యప్రభవావ్యయో హిధూతా
వాం । వాంతఃప్రజ్ఞంనబహిః ప్రజ్ఞంసోభయతః ప్రజ్ఞంనప్రజ్ఞంనాప్రజ్ఞం
నప్రజ్ఞానఘన మశ్మత్త మవ్యవహార్య మగ్రాహ్య మలక్షణ మచింత్య
మవ్యవదేశ్యమైకాత్మ్యప్రశస్య సారంప్రపం చోపశమం శాంతం శివమ

ద్వైతంచతుర్థాం మన్యంతేన ఆత్మాసవిజ్ఞేయః । అథసావిత్రి గాయత్ర్యా
 యజుషాప్రోతాతయా సర్వమనంవ్యాప్తం । ఘృణితిద్వైతక్షరే । సూ
 నియ ఇతిత్రీశి । ఆదిత్యఇతిత్రీశి । ఏతద్వైతసావిత్రిస్యాప్తాక్షరం పదగ్రీ
 యాభిషిక్తం । యపవంవెద । త్రియామౌవాభిషిచ్యతే । తదేతద్భూ
 ఘృత్తం । యదోఅక్షరేపరిమెవ్యోమగా । యత్రిదేవా అభిషిక్తేని
 షిచః । య స్యన్నవెదకీమృచాకీష్యగి । యఇన్ద్రియప్రత్యక్షమేసయా
 నిభి । నహవైసస్యచాన యజుషాససామోహోస్తే । యస్సాని
 బ్రువేదేతి । ఓంఘృలక్ష్యీ ఘృవలక్ష్యీ స్వలక్ష్యీ కాశకశీత
 మోలక్ష్యీః పదోదయాత్ । ఇత్యేహవైమహాలక్ష్యీ యజుగాయ
 త్రాచాపిణంత్యక్షరాభిషతి । గాయత్రీచాఇన్ద్రసర్వం య కంఠిం
 తస్యైవతాంవహాక్ష్యీంయాజుషీంవేమహాం శ్రయమన్నతే ।
 ఓంసహస్యేయపర్వహా వగ్రనభాయభీమహి । తన్నస్మిగహః పదో
 దయాత్ । ఇత్యేహవైసృసిహ్మగాయత్రీవేదానాం నిదానంభవతి । య
 నంవెద । నిదానవాగ్నివతి । దేవాహవైప్రజాపతి మయవన్నతై
 వాత్తైర్మృతోదేవైః ప్రీతోభవతి స్వాత్మానందశాంతయి । హమ్నో
 త్రాహిభగవత్సగి । సామూవాచప్రజాపతిః । యోహవైసృసిహ్మూ
 మహాభగవాన్ యశ్చబ్రహ్మభూభువస్సురస్తస్మైవైసమోనమః ॥ ౧ ॥
 (యథాప్రశమనాత్మోక్తావాక్య తోనిభాదిప్రకృత్య) ॥ ౧ ॥ యశ్చపిన్యః ॥
 ౨ ॥ యశ్చమహేశ్వరః ॥ ౩ ॥ మశ్చమమః ॥ ౪ ॥ యశ్చేశ్వరః ॥ ౫ ॥ యా
 సర్వసః ॥ ౬ ॥ యాగ్రీ ॥ ౭ ॥ యాగ్రీ ॥ ౮ ॥ యాచక్రః ॥ ౯ ॥ యాచ
 క్ర ॥ ౧౦ ॥ యశ్చోంకారః ॥ ౧౧ ॥ యాశ్చత్రోక్షమాత్రాః ॥ ౧౨ ॥
 యేదేవాస్సాం గాస్సశూభా స్త్రీహాసాః ॥ ౧౩ ॥ యేచపంచాగ్నయః ॥ ౧౪ ॥
 యాస్సప్తమహావ్యాహృతయః ॥ ౧౫ ॥ యేచాష్ట్రలోకపాలకాః ॥ ౧౬ ॥
 యేచాష్ట్రవసవః ॥ ౧౭ ॥ యేదైకాదశసుక్రాః ॥ ౧౮ ॥ యేచద్వాదశాది
 త్యాః ॥ ౧౯ ॥ యేచాష్ట్రాక్షరః ॥ ౨౦ ॥ యానిపంచమహాభూతాని ॥ ౨౧ ॥
 యశ్చకాలః ॥ ౨౨ ॥ యశ్చమమః ॥ ౨౩ ॥ యశ్చమృత్యుః ॥ ౨౪ ॥ యశ్చయ

మః॥ ౨౫॥ యశ్చాంతకః॥ ౨౬॥ యశ్చప్రాణః॥ ౨౭॥ యశ్చసూర్యః॥
 ౨౮॥ యశ్చసోమః॥ ౨౯॥ యశ్చవిరాట్పురుషః॥ ౩౦॥ యశ్చజీవః॥
 ౩౧॥ యశ్చసర్వం॥ ౩౨॥ ఇతిద్వాత్రిగ్శతమ్॥ ఇతితాన్మగ్రివాపతి రబ్ర
 వీదేతైషాంతైః॥ నిత్యం దేవంస్తువధ్వంతతోదేవః ప్రీతోభవతి స్వా
 త్మానందశాంతిః॥ తద్యవతైషాంతైః॥ నిత్యం దేవంస్తాతినదేవంప
 శ్యతి సోమృతత్వంచగచ్ఛతి॥ యవంవెదేతిమహిషనిషత్॥ ఇతిచ
 తుభవాఃఖండః॥ ౪॥

దేవాహవైప్రజాపతి మాబ్రువన్నానుష్టుభస్య మంత్రరాజస్యవా
 రసిహ్మస్య మహాచక్రం నామచక్రంనోబ్రూహిభగవత్సతి॥ సార్వకామ
 కంమోక్షద్వారం॥ యద్యోగిగడిపదిశంతి॥ నహివాచప్రజాపతిః॥
 వడక్షరంవాపతత్సుదశానం మహాచక్రం తస్మాద్వడక్షరంభవతి॥ వట్ట
 త్రంచక్రంభవతి॥ వద్వాఋతవఋతుభి స్సంమితంభవతి॥ మధ్యేనాభి
 భవతి॥ నాభ్యాంవాపతేతరాః ప్రతిష్ఠితామాయయా పతత్సర్వంవె
 ప్పితంభవతి నాత్మానంమాయాస్పృశతి తస్మాత్తాయయా బహిర్వెప్పి
 తేభవతి॥ అథాస్తారవప్తవత్రంచక్రం భవత్యష్టాక్షరావై గాయత్రీగాయ
 త్ర్యాసంమితేభవతి బహిర్మాయయా వెప్పితంభవతి యైత్రంయైత్రం
 వై నూయైషాసంపద్యతే॥ అథద్వాదశారంద్వాదశవత్రంచక్రంభవత్సద్వా
 దశాక్షరావై జగతీజగత్త్యాసంమితం భవతి మాయ
 యా బహిర్వెప్పితం భవతి॥ అథషోడశారంషోడశవత్రంచక్రంభవతిషోడ
 శకలోవైపురుషపురుషవేదగ్గసర్వంపురుషేణసంమితంభవతి మాయ
 యాబహిర్వెప్పితంభవతి॥ అథద్వాత్రింశదరంద్వాత్రింశత్సత్రంచక్రంభవ
 తి ద్వాత్రింశదక్షరావాఅనుష్టుభ్యవత్యసుష్టుభా సర్వమిదంభవతి బహి
 ర్తాయయా వెప్పితం భవత్సర్వైర్వా పతత్సుబద్ధంభవతి వెదావాపతే
 తరాః పత్రైః॥ నా పతత్సర్వతః పరిక్రామతి ఛందాగ్ంసి వైవత్రాణి
 పతత్సుదశానం మహాచక్రం॥ తస్యమధ్యేనాభ్యాంతారకం యదక్షరం
 నారసిహ్మమేకాక్షరం తద్భవతి వట్టుపత్రేషువడక్షరంసుదశానంభవ
 త్యష్టసుపత్రేషుష్టాక్షరం నారాయణంభవతి ద్వాదశసుపత్రేషు ద్వాద

శాక్షరం వాసుదేవం భవతిషోడశసువత్రైషు మాతృకాద్యా స్సంబిందు
 కాష్టాడశస్వరాభవంతి ద్వాత్రింశత్సువత్రైషు ద్వాత్రింశదక్షరం మం
 త్రరాజం నారసింహమానుష్టుభాభవతి । తద్వాపతత్కుదశశానం నామమ
 హాచక్రం సార్వకామికం మోక్షద్వారమృచ్చయం యజ్ఞాగ్నయంసామ
 నాయంబ్రహ్మగుయ మమృత మయం భవతి । తస్యపురస్తాగ్నసవత్రైతే
 రుద్రాదక్షిణతలదిత్యాః పశ్చాద్విశ్వేదేవాణా త్తరతోబ్రహ్మఃస్థు మహా
 శ్వరానాభ్యాంసూర్యాచంద్రగుసా పాశ్వర్యయోస్తదేతద్భవాభ్యుక్తం ।
 ఋషో అక్షరే పరమవ్యోమః । యస్మిన్దేవా అధివిశ్వే నిషేమః ।
 యస్తంనవేద కిమృచాకరివ్యతి యశ్చైత్తద్విదుస్తశ్చమేసమాపతశ్చ । తదే
 తస్మిన్దశశానం మహాచక్రం బాలోవాయువావావేద సమహాభవతి
 సగురుస్సర్వేహంతుంబ్రాహ్మ ముపదేహ్తాభవతి । అపస్త్రుభా హూవం
 కుర్యాన్మస్తుభాచశానం కుర్యాత్తదేతద్రక్ష్యోఘ్నంమృత్యుతారకంగురు
 శాల్యాంకంతే బాహుశిఖాయాంవా బద్ధీతసప్తద్వీపవతి భూమిర్దక్షి
 ణాక్షణం నావకల్పతే తస్మాద్భృద్ధయాయాం కాండిగ్ధాం దధ్యాతా
 దక్షిణాభవతి । దేవాహవైవ్రజావతి మబ్రువన్నానుష్టుభస్య మంత్రరా
 జస్య నారసింహవ్యఫలంవో బ్రూహి భగవత్యతి సహూవాచవ్రజావ
 తి । యవతంతుంత్రరాజంనారసింహమానుష్టుభం నిత్యమధీతే సోగ్ని
 శ్లోతోభవతి సనాయుపూతోభవతి సలదిత్యపూతోభవతి ససామపూ
 తోభవతి ససత్యపూతోభవతి సబ్రహ్మపూతోభవతి సవిష్ణుపూతోభవతి
 సమర్కపూతోభవతి సదేవపూతోభవతి ససర్వపూతోభవతి ససర్వపూ
 తోభవతి । యవతంతుంత్రరాజంనారసింహమానుష్టుభం నిత్యమధీతేస
 మృత్యుతారకం సహూవాచశానం తరతి సబ్రహ్మహత్యాంతరతి సబ్రూణ హ
 త్యాంతరతి సక్షిరహత్యాంతరతి ససర్వహత్యాంతరతి ససంసారం తర
 తి ససర్వంతరతి సవర్వంతరతి । యవతంతుంత్రరాజంనారసింహమాను
 ష్టుభం నిత్యమధీతే సోగ్నింస్తంభయతి సనాయుంస్తాభయతిసలదిత్యం
 స్తంభయతి ససామంస్తంభయతి సదేవకంస్తంభయతి ససర్వాగ్దే

వాక్ స్తంభయతి ససర్వాగ్రహాన్ స్తంభయతి సవిషం స్తంభయతి
 సవిషం స్తంభయతి | యవతంతుత్రరాజునారసిన్యమానుష్టుభం నిత్యమ
 ధీతే సదేవానాకషాయతి సయతౌనాకషాయతి సనాగానా కషా
 యతి సగ్రహానాకషాయతి సహసుర్యానాకషాయతి ససర్వావా కిర్ణ
 యతి ససర్వానాకషాయతి | యవతంతుత్రరాజునారసిన్యమానుష్టు
 భం నిత్యమధీతేసగ్రహాన్ కంజయతి శభవలోకంజయతి సస్వలోకం
 జయతి సమహలోకంజయతి సజహలోకంజయతి సతపో లోకంజ
 యతి ససత్య లోకంజయతి స సర్వాన్ లోకాన్ జయతి
 ససర్వాన్ లోకాన్ జయతి | యవతంతుత్రరాజుమానుష్టుభం నిత్యమ
 ధీతేసాన్నిప్తు మేనయజతే సప్తకేనయజతేసమోదశినాయజతే సవాజపే
 యేనయజతే సోతరాత్రేణ యజతే సోష్టోర్యా మేనయజతే సోశ్వసే
 ధేనయజతే ససత్వైక్రగుభిర్యజతే ససత్వైక్రగుభిర్యజతే | యవతం
 తుత్రరాజుమానుష్టుభం నిత్యమధీతేసముచ్ఛ్వాజాంవ్యధీతే ససామా
 న్యధీతే సాధర్వణమధీతేసాంగిరసవధీతే సశాఖావధీతేసపురాణాన్యధీ
 తే సకల్పావధీతే సగాధావధీతే సనారాశన్ సీరధీతే సప్రణవమధీ
 తేయః ప్రణవమధీతేససర్వమధీతే ససర్వమధీతే | అనువసీతశతమేక
 మేకైసోపకీర్తనతగ్నమముపసీత శతమేకమేకైన గృహస్థేన తగ్నమన్య
 హస్తశతమేకమేకైనవానప్రస్థేన తగ్నమం వానప్రస్థశతమేకమేకైనయ
 తివా తగ్నమం యతీవాంసు శతం పూణామేకమేకైన యద్రజా
 పకైన తగ్నమంయద్రజాపక శతమేకమేకైనాధర్వశిర శిఖా ధ్యాపకైనత
 గ్నమనాధర్వ శిరిశిఖాధ్యాపక శతమేకమేకైనతాపనీయోపనిషదధ్యా
 పకైనతగ్నమంతాపనీయోపనిషదధ్యాపక శతమేకమేకైన మంత్రరాజ
 జాపకైనతగ్నమం తద్వాపితత్పరంధామ మంత్రరాజాధ్యాపకస్వయత్ర
 నసూర్య స్తపతి యత్రనవాయుర్వారీయత్రన చంద్రమాఖాతి యత్రన
 నక్షత్రాని భాంతియత్రనాగ్నిరహతి యత్రనమృగ్యుః ప్రవిశతియత్రన
 దుఖంసదాన్మందం పరమానందం శాంతంశాశ్వతం సహశివం బ్రహ్మణి

వందితం యోగిధ్యేయం పరంపదం యత్రగత్వాననివతణంతే యోగినః
తదెతస్యచాభ్యుక్తః తద్విష్ణోఃపరమంపదంసదాపశ్యంతిసూరయః । ఉప
పదయురారతతం । తద్విప్రప్రాసోఽవశ్యవోజాగృహంసస్పృమింధతే । విష్ణో
స్యస్మరణంపదం । తదేతన్నిహానస్యభవతి తేగన్నిమా మస్యభవతి
యవంవేదేతిమహిమావగచత్ ॥ ఇవంచనఃఖండః ॥

నృసింహపూర్వభావనీయోఽనివశ్యమాస్తా ॥౨౭॥

ఓం త ని గ్.

శ్రీసుగుభ్యోనమః.

అథ నృసింహోద్ధారతాపిన్యవగచత్ ౨౭.

ఓం ॥ దేవాహవైబ్రాహ్మణి మబ్రువన్న శోరణీయాః సమమ
మాత్మానమోకారంసో వ్యాచక్ష్యైతి తథేవ్యో మిత్యేగదక్షరమిన్ స
ర్వగతస్యోపవాద్యాభ్యానంధూనభవత్ఫలప్యధిగత సర్వామోంకార ఏవయ
క్వాస్య బ్రహ్మికాలాతీతం తదప్యోంకార ఏవసర్వం హ్యేగ స్సృష్టయ
మాత్మానప్రసూతేత మాత్మానమోమితి బ్రహ్మైక్యీత్యబ్రహ్మ చాత్మా
నమో మిత్యేక్యీత్యతదేకమజర మన్మతమభయ మోమిత్యనుగూయత
త్క్రిన్దగ్ సర్వాం బ్రహ్మరమాకౌప్యగత్తయం హితదేవేతి సంహారకౌ
మిత్యేతంవా ఏతంబ్రహ్మరమాత్మానం బ్రహ్మరం పరంబ్రహ్మేను సందిధ్యా
నో స్థూలర్వాత్ స్థూలభుక్త్వాచ్చూక్త్వా త్వా రూప్యక్షుభ్యై త్వైక్యా
చానందభోగాద్భ సోయమాత్మాచతుష్ప జ్జగతితస్థాన స్థూల ప్రజ్ఞస్స
ప్రాంగ ఏకోనవింశతి ముఃస్థూల భుక్తితురాత్మా షోడ్శవైక్యానరః ప్ర
భవతిపాదః । స్వప్నస్థానసూక్ష్మప్రజ్ఞస్సప్రాంగ ఏకోనవింశతి ముఖస్స
క్షుభుక్తితురాత్మా తైషసోహిరణ్యగభాఃద్విరీయఃపాదః । యత్రసప్తాన
కంచనకామం కామయతేనకంచనస్వప్నం చశ్యతితత్సుమప్తం సుమప్త

స్థాన పరీక్షాతః ప్రజ్ఞానఘనవ వానంద మయోహ్యేనందభు క్షేతోముఖ
శ్చతురాత్మాప్రాజ్ఞ ఈశ్వర స్త్రీయఃపాదః । ఏషసర్వేశ్వరఏషసర్వా
జ్ఞఏషోంతర్యామ్యేషయోని స్సర్వాస్య వ్రథవాప్య యాహిణూతావాం
త్రయసు ప్యేతత్సమస్తం స్వప్నమాయామాత్రం చిదేక రసోహ్యయ
మాత్మాన తరీయశ్చతురాత్మాశరీయా వసితత్వాదైకైస్సోతానుజ్ఞా
త్రనుజ్ఞావికలైస్త్రయవ వ్యత్రాపిసుమస్తం స్వప్నా మాయామాత్రం
చిదేకరసోహ్యయ మాత్మాధాయమాదేశోన స్థూలప్రజ్ఞంనసూక్ష్మప్రజ్ఞం
నోభయతః ప్రజ్ఞంనప్రజ్ఞం నాప్రజ్ఞా నప్రజ్ఞానఘన మదృప్తమ వ్యవహా
ర్య వగ్రాహ్యనులక్షణనుచింత్యమ వ్యవదేశ్యమైకాత్మ్యప్రత్యయసారం
ప్రపంచోపశమం శాంతంశివమద్యైశం చతుర్థం మంస్యంలే సతత్వా స
జ్ఞైయ ఈశ్వర గ్రాసస్తరీయతురీయః । ఇతిప్రథమఃఖండః ।

తంచావతమాత్మానం జాగ్రత్ స్వప్నను సుషుప్తంస్వప్నై జా
గ్రతమసుషుప్తం సుషుప్తైజాగ్రతమస్వప్నం శురీయ్యే జాగ్రతమ స్వప్న
మసుషుప్తనవ్యభిచారిణం నిత్యానం । సదేకం హ్యేవచక్షుషా త్ర
ప్తాశ్రోత్రస్య త్రప్తావాచా త్రప్తానసా స్పృశాద్ధే ద్రాప్తాప్రాణస్యత్ర
ప్తా తనసా త్రప్తాసర్వాస్య త్రప్తాతనస్సర్వస్యవన్యో విలక్షణ శ్చతుష
స్సాక్షీశ్రోత్రస్యపాక్షీవాచస్సాక్షీ వనసస్సాక్షీ బుద్ధే స్సాక్షీ ప్రాణస్య
పాక్షీ తనసస్సాక్షీ సర్వాస్యపాక్షీ తతోఽక్రియోమహాచైతన్యోస్తాత్పి
ర్వస్తాత్పిరియతనులనందఘనో హ్యేవమస్తాగ్నిర్వస్తాగ్నిరతస్స ఽథా
తమేకరస మేవాజగ మన్మథమభయం బ్రహ్మేవాప్య జయైనిం చతు
ష్పదం మాత్రాభిరీంకారేణ చైకీకుర్యా జ్ఞాగరితస్థాన శ్చతురాత్మాపి
శోపైతైశ్చానరశ్చ తూదాసో కారవచతూదాసో హ్యయమ కార స్థూ
లసూక్ష్మవీజసాక్షీభి రకార దూపైరాపై రాదిమత్వాద్వా స్థూలత్వా
తూన్యత్వాద్వీజత్వా తూన్యత్వా చ్చాప్నోతి హవాగ్నిదగ్గ సర్వామా
దిశ్చభవతి యపవంతేద । స్వప్నస్థానశ్చతురాత్మాలై జపోహిరణ్యగర్భ
శ్చతూదాప ఉకారవచతూదాసో హ్యయముకారః స్థూలసూక్ష్మవీజ

సాక్షిభి రుకారయాపైరుతామోమభయత్వాద్వా ఘోలత్వా త్సాక్షి
త్వా ద్భీజత్వా త్సాక్షిత్వాచ్యో తామగతిహవై జ్ఞానసంతతిం సమా
నశ్చభవతి యవపంచెద । సుషుప్తస్థాన శ్చతురాత్మాప్రాజ్ఞ ఈశ్వరశ్చ
రూపాపో మకారవచరూపాపో హ్యయమకారఘ్నం సూక్ష్మబీజసా
క్షిభి మకారయాపైమిణేరపీతేవాఘోలత్వా త్సాక్షిత్వా ద్భీజ
త్వా త్సాక్షిత్వాచ్యనిమోతి హవా ఇదన్ సవణమపీతశ్చభవతి య
వపంచెద । మాత్రామాత్రాః ప్రతిమాత్రాః కుయాదధతురీయ ఈశ్వ
రగ్రాసస్స స్వరాట్స్వయమీశ్వరస్సప్రకాశ శ్చతురాత్మ తానుజ్ఞా
గ్రనుజ్ఞాపికి లైవరోతా హ్యయమాత్మాహ్యతై వెదన్ సవణ మంతకాలే
కా గ్నిహునోయోస్త్రిసిజ్ఞాలోహ్యయమాత్మా హ్యస్యపరస్వస్య స్వా
త్మానం గాతీదన్ సర్వం స్వాత్మానమేవ కిరోతియధాతమస్సవి తాన్తజ్జై
కిరో హ్యయమాత్మాద్విరూప ఏవయధా రాహ్యంబద్ధాద్విరవికలోపే
హ్యయమాత్మా వాక్యవోగోచరత్వా ద్విరూపశ్చ రూపావటంకార
ఏవచరూపాపో హ్యయమోంకారః తానుజ్ఞాత్రనుజ్ఞా పికి లైవరోంకా
రయాపైరాత్మైవ నామరూపాత్మికం హీదన్ సవణంతురీయత్వా ద్విరూ
పత్వా ద్విరూత్వా దనుజ్ఞాశ్చత్వా దనుజ్ఞాత్వాదపికిల్ప రూపత్వాచ్ఛా
పికిల్పరూపం హీదన్ సవణం వైవతత్రకాచనభిదాన్త్యకతస్యాయ మా
దేవోఽమాత్రశ్చతుర్థోఽవ్యవహరీః ప్రపంచోప శమశ్శివోఽదైవతః
కారణ్యైవసంపిత్యాత్మవాత్మానం యవపంచెదైక్షపీరో నారసింహ
సేవానుష్టుభామంత్రరాజైవ తురీయం విద్యాదేవ హ్యత్మానం ప్రకాశ
యతి సవణ సంహారనమగణః పరిభవాసహః ప్రభుర్వ్యప్తస్సదోజ్ఞ
లోఽపిద్యాతతా గ్యహీనస్సాన్త్య బంధహర స్సర్వదాద్వైతరహితత
సందరూపస్సర్వాధిగోన స్సర్వాతొనిరస్తా విద్యాతమోమోహూహ
మేవేతత్స్తాదేవమేవేను మాత్మానం పరంబ్రహ్మనుసందధ్యా దేవపీరో
సృసింహుప వెతి॥ ఇతిద్వితీయఃఖండః॥౨॥

తస్యహవై ప్రణవస్యయా పూర్వాను త్రాసాప్రకటః పావోభ

వతి ద్వితీయా ద్వితీయస్య తృతీయాత్మతీయస్య చతుర్థ్యోతామజ్ఞాత్ర
 నుజ్ఞావికల్ప రూపాతయా తురీయం చతురాత్మానమన్యవ్య చతుర్థాపా
 దేనచ తయాతురీయేణానుచితయగ్ర సేత్తస్య హవాపతస్య ప్రణవ
 స్యయాపూర్వామాత్రాప్యధివ్యకారస్యఋగ్వేదో బ్రహ్మవనవో
 గాయత్రీ గామావత్యస్సప్రథమః పాదోభవతిభవతిచ సర్వేషు పా
 దేషు చతురాత్మాఘాలసూక్ష్మబీజసాక్షిభి ద్వికతీయాంతరితం నడికా
 రన్యయజుర్భిర్ముదో విష్ణురుద్రా స్త్రీఘృబ్జక్షిణాగ్నిస్సాద్వితీయగ
 పాదోభవతిభవతిచసర్వేషు పాదేషు చతురాత్మాఘాలసూక్ష్మబీజసా
 క్షిభిస్తృతీయాద్యో సమకారస్ససామభి స్సామవేదో రుద్రా దిత్యాజ
 గత్యాహవనీయ స్సాత్మతీయః పాదోభవభవతిచసర్వేషు పాదేషు
 చతురాత్మా ఘాలసూక్ష్మ బీజ సాక్షిభి ర్యావసానే స్యచతుర్థ్యర్థ
 మాత్రాసాసామలోక ఓంకారస్సాధర్వజైమంత్రైరధర్వ వెద స్సం
 త్కోగ్నిర్మరుతోపిరాడకపిణ భాస్వతీస్తృతాపాచతుర్థః పా
 దోభవతిభవతిచ సర్వేషు పాదేషుచతు రాత్మాఘాలసూక్ష్మబీజసాక్షి
 భిర్మాత్రామాత్రాః ప్రతిమాత్రాః కృత్వోతా నుజ్ఞాత్రనుజ్ఞావికల్ప
 రూపం చితయగ్ర సేక్ష్యోమృతోహుతసంవితశ్శుద్ధ స్సంప్రదిష్టి
 ఘృతమమసునియమెనుభూయే హేదంసర్వం దృష్ట్వాసప్రవంచ మీనో
 థ సకలస్సాధారోమృతమయశ్చతురాత్మాథమహాపీతేనపరివారం తమే
 తంచతుస్సప్తాత్మానం చతురాత్మానం మూలాగ్నావగ్నిరూపంప్రణవం
 సందధ్యాసప్తాత్మానం చతురాత్మాన మకారంబ్రహ్మణం నాభోసప్తా
 త్మానం చతురాత్మానముకారంఽష్టం వృద్ధయేసప్తాత్మానంచతురాత్మా
 నం మకారంరుద్రంఽఋమధ్యేసప్తాత్మానం చతురాత్మానం చతుస్సప్తా
 త్మానం చతురాత్మానమొంకారం సర్వేశ్వరంద్వాదశాంతే సప్తాత్మా
 నం చతురాత్మానంచతుస్సప్తాత్మానం చతురాత్మాన మానందామృతరూ
 పం షోడశాంతేథానందా మృతేనైతాంశ్చకుర్థాసంపూజ్యతథాబ్రు
 హోః మేవవిష్ణు మేవరుద్రమేవవిధక్తా స్త్రీనైవవిధక్తా లింగరూపా

నేవదనంపూజ్యోపహారైశ్చతుర్థా లింగాత్సంహృత్య తేజసాశరీరత్రయం సంఖ్యావ్యతదిష్టానమాత్మానం సంజ్ఞాల్పత్రతేజలత్పైతస్యరూపం బలమవప్తభ్యగుణైక్యం సంపాద్య న హాస్థులం మహాసూక్ష్మే మహాసూక్ష్మం మహాకారణైః సంహృత్యమాత్రాభిరౌతానుజ్ఞాత్రనుజ్ఞావికల్పరూపందితయన్త్రీసేత్ || ఇతి తృతీయః ఖండః || ౩ ||

తంవాచ త మాత్మానం పరమం బ్రహ్మాంకారం తురీయోంకారాగ్ర విద్యోతమనుష్టుభానత్వా ప్రసాద్యోమితి సంహృత్యాహమిత్యనుసందధ్యా దతైతమేవాత్మానం పరమం బ్రహ్మాంకారం తురీయోంకారాగ్ర విద్యోతమేవ వాదకాత్మానం వారసింహం నత్వోమితి సంహరన్నను సందధ్యాదధేదమేవాత్మానం పరం బ్రహ్మాంకారం తురీయోంకారాగ్ర విద్యోతం తురీయోంకారాగ్ర విద్యోత ప్రణవేన సంధిం త్యానుష్టుభానత్వా సద్విదానందపూర్ణాత్మనునవాత్మికం సద్విదానంద పూర్ణాత్మానం పరం బ్రహ్మనుభావ్యాహుత్యాత్మాన మాదాయ మనసా బ్రహ్మణైకీమర్వా ద్యవనుష్టుభేవవా ఏష ఉపవ నృపమహీనర్వత్ర సర్వ గా సర్వాత్మా నృసింహూ సా పరమేశ్వరో సాహి నర్వత్ర సర్వదా సర్వాత్మా సంత్సర్వమ త్రినృసిమ్హ ఏవైక లిపవతురీయ ఏషవవోగ్ర ఏషవ వహినిషవవమహానేషవవవిష్ణు రేషవవజ్వలన్నేషవవ సర్వతో ముఖ ఏషవవనృసింహ ఏషవవభీషణ ఏషవవభద్ర ఏషవవమృత్యు మృత్యు రేషవవ నమామ్యేతవ వా హమేవంయోగాయాధో బ్రహ్మణ్యే వానుష్టు భం సందధ్యాదోంకార ఇతి । తతః తాన్లోకాభవతః । సంప్రభృసింహం స్వపతా నృణాథాం త్సంయోజ్యశ్చంరై ఋషభస్యహత్వా । పశ్యంస్ఫురంతీ నానతీంబిషద్యసంభక్త్య సింహాననపవీరః । శృంగప్రోతా నృదాస్పృష్టాహత్వా తానుగ్రసత్స్వయం । నత్వానబహుధా శృష్టౌ నృసింహస్వయముద్భవావతి || ఇతి చతుర్థః ఖండః || ౪ ||

అతైష ఉపవలకార ఆచారమాథాల్పత్వేన నృసిమ్హదేవేత్రం ప్రిణీ వతకారపష హ్యేవాచారమపషహి సాక్ష్యేష శ్చ శ్వర ప్రసర్వ

గతానహీదగ్ సర్వమేషహివ్యాప్తతమ ఇదగ్ సర్వం యదయమాత్మా
 మాయామాత్రవష ఏవోగ్రవషహివ్యాప్తతమ ఏషవపీర ఏషహివ్యా
 ప్తతమ ఏషవష మహానేష హివ్యాప్త తమవష ఏషవిష్ణు రేషహి
 వ్యాప్తతమవషవషజ్వలన్నేషహి వ్యాప్త తమవషవషసర్వతోముఖవష
 హివ్యాప్త తమవషవషసృసిహ్నవషహి వ్యాప్తతమవష ఏభీషణవష
 హివ్యాప్తతమ ఏషవషభద్ర ఏషహివ్యాప్త తమవషవషమృత్యు మృత్యు
 రేషహివ్యాప్త తమవషవషనమ్యామ్యేషహివ్యాప్త తమవష ఏవాహ
 మేషహివ్యాప్త తమలత్తైవ నృసింహాద్దేవో బ్రహ్మభవతి యవషం
 వెదసా కామో నిషామ ఆప్తకామ ఆత్మికామో నరస్య ప్రాణాడి
 త్కామం త్యక్తైవ సమవలీయంతే బ్రహ్మైవ సా బ్రహ్మే ష్యేత్యథేష
 ఏవోకార ఉత్కృష్టతమాథా ఆత్మన్యేవ నృసింహో దేవే బ్రహ్మణివ
 తాతే తన్నాదేష సత్యస్వరూపో నహ్యస్యోక్త్యమేయ మనాత్మప్రకా
 శమేషహి స్వప్రకాశోసంగౌస్యన్నీక్షతలత్కాతో నాస్యకాప్రా ప్తిరా
 త్మమాత్రం హ్యేతమత్కృష్టమేష ఏవోగ్ర ఏష హ్యేవోత్కృష్ట ఏష
 వపీర ఏష హ్యేవోత్కృష్టఏషవషమహానేష హ్యేవోత్కృష్ట ఏషవష
 విష్ణురేష హ్యేవోత్కృష్ట ఏషవష జ్వలన్నేష హ్యేవోత్కృష్ట ఏషవష
 వసవోలోముఖ ఏష హ్యేవోత్కృష్టఏషవషసృసిహ్నవష హ్యేవోత్కృ
 ష్టఏషవషభీషణ ఏష హ్యేవోత్కృష్ట ఏషవషభద్ర ఏష హ్యేవోత్కృష్ట
 ఏషవషమృత్యు మృత్యురేష హ్యేవోత్కృష్ట ఏషవషనమామ్యేష హ్యే
 వోత్కృష్టఏషవషవాహమేష హ్యేవోత్కృష్టస్తన్నాదాత్మాన మేతైను
 జానీయా దాత్తైవ నృసింహో దేవో బ్రహ్మభవతియవషం వెదసా
 కామోనిషామ ఆప్తకామ ఆత్మికామోనరస్య ప్రాణాడిత్కామం
 త్యక్తైవ సమవలీయంతే బ్రహ్మైవ సా బ్రహ్మే ష్యే త్యథేష ఏషమకా
 రోమహావిభూత్యథా ఆత్మన్యేవనృసింహో దేవే బ్రహ్మణివతాతే త
 ప్నాదయమనలోపి భిన్నరూపస్వప్రకాశో బ్రహ్మైవాత్మతమ ఉత్కృ
 ష్టతమవతేష బ్రహ్మసిసర్వజ్ఞం మహామాయం మహావిభూత్యేతదేవో

గ్రమేతద్ధిమహా విభూత్యైత దేవకీర మేతద్ధిమహా విభూత్యైతదేవమహా
దేతద్ధిమహా విభూత్యైతదేవవిష్ణ్వైతద్ధిమహావిభూత్యైతదేవజ్వలదేతద్ధి
మహా విభూత్యైతదేవ సర్వతోముఖమైతద్ధిమహావిభూత్యైత దేవస్మ
సింహమేతద్ధిమహా విభూత్యైతదేవ భీషణమేతద్ధిమహా విభూత్యైతదేవ
భద్రమేతద్ధి మహావిభూత్యైత దేవమృత్యుమృత్య్వైతద్ధిమహా విభూ
త్యైత దేవనమామ్యైతద్ధిమహా విభూత్యైతదేవా హమేతద్ధి మహావి
భూతి తస్మాత్కారో కారాభ్యామిమ మాత్మానమాప్త తమమత్స్య
ప్తకమం చిత్తాత్రం సర్వాద్రష్టారం సర్వాసాక్షిణం సర్వాగ్రాసం సర్వా
ప్రేమాస్పృశం సద్విదానందమాత్రమేకర సంపురతోస్సాత్సర్వాత్సాత్స
విభాతమస్వప్నాప్తతమమత్స్యప్తకమం మహామాయం మహావిభూతిం
సద్విదానందమాత్రమేకర సంపరమేవ బ్రహ్మగుకారేణ జానీయాదా
త్యై సృసింహూ దేవః మరమేవబ్రహ్మభవతి యవనం వెద సా కా
మోనిమా మ ఆప్తకామ ఆత్మకామో నరస్యప్రాణా ఉతాత్మకం
స్యైత్రివసనవీరియంలేబ్రహ్మైవసస్త్రిహ్యైత్రివైవప్రజావతిరువాచ
సజావతిరువాచ॥ ఇతివంచమఃఖండః॥

లేదేవా ఇనమాత్మానం జ్ఞాతుమైచ్ఛంతతాన్వాసురః పాష్పా
పరిజ్ఞాహత విక్షంతహంలేన మాసురంపాష్పానం గ్రసామిత్త్యైత
మేహంకారాగ్రవిద్యోతం తురీయతురీయమాత్మానమ్గ్ర మనుగ్రంపీర
మపీరిం మహంతమమహంతం విష్ణుమపిష్ణుం జ్వలంతమజ్వలంతం స
ర్వతోముఖమసర్వతోముఖం సృసింహమసృసింహంభీషణ మభీషణం
భద్రమభద్రం మృత్యుమృత్యుమ మృత్యుమృత్యుం నమామ్యనమామ్యహ
మనహం సృసింహమస్మష్టుభేవ బుబుధిరేతెభ్యోహాపావాసురః పాష్పా
సద్విదానంద ఘనజ్యోతిర భవత్తస్మాదవక్త్ర కహయితిమమే వోంకా
రాగ్రవిద్యోతంతురీయతురీయమాత్మానం సృసింహమస్మష్టుభేవజానీయా
త్తస్యాసురః పాష్పాసద్విదానంద ఘనజ్యోతిరభావతి లేదేవాజ్యోతిరు
త్రివసనోద్వితీయా ద్భయమేవవశ్యం తథిమమే వోంకారాగ్రవిద్యో

తంతురీయమాత్మాన మనుష్టుభా నివ్యవ్రణవేనైవ తస్మిన్నవస్థితాస్తే
 భ్యస్తజ్జ్యోతిరస్య సర్వాస్యపురతస్సువిభా తహదైర్వత మచింత్యమలిం
 గం స్వప్రకాశమానందఘనం తూన్యమభవదేవం విత్స్వప్రకాశంపరమే
 వబ్రహ్మభవతి తేదేవాంపుతే శ్రీమణాయాశ్చ విత్రైషణాయాశ్చ లోకేష
 ణాయాశ్చ ససాధనేభ్యోప్యతా యనిరాగారానిష్ఠురిగ్రహం అశిఖాల
 యుజ్జోవవీతా అంధాబధిరాముగ్ధాః క్లీబామూకా ఉన్మత్తాశ్చివ పరివర్త
 మావాశ్శాంతాదాంతాఉపరితా స్తితిత్వవస్సుమాహితాలన్నరతయలగ్న
 క్రీడాలత్తమిథునా ఆత్మానందాః ప్రణవమేవపరం బ్రహ్మత్వప్రకాశం
 తూన్యంజానంత స్తత్రైవ పరిసమాప్తా స్తన్నాత్తదైవానాం వ్రతమాద
 రమ్నాంకారెవరే బ్రహ్మణివర్యవసిహో భవేత్స ఆత్మజ్యేవా త్కానం
 పరంబ్రహ్మపశ్యతి తదేషశ్లోకః । శృంగేష్వశృంగంసంయోజ్యసింహంశృం
 గేషుయోజయేత్ । శృంగాభ్యంశృంగమాబధ్య త్రయోజేవాడిపాస
 తఇతి॥ ఇతిషష్ఠఃఖండః॥

దేవాహవైప్రణావతి మబ్రవత్ భూయపవనో భగవాన్విజ్ఞాపయ
 త్వితి తదేత్యజత్వాదమరత్వా దజరత్వాదమృతత్వా దశోకత్వాదమో
 హత్వా దనశనాయత్వా దపిపాసత్వా దదైర్వతత్వాచ్చాకారణేమహా
 త్కానవ నివృజ్యోత్యుజ్జత్వా దుత్పాదకత్వాదృష్ణుశ్రేష్ఠత్వా దుగ్ధాప
 యితృత్వా దద్ద్రీప్తృత్వా దుత్కృత్కృత్వా దుత్పథవారకత్వా దుగ్రా
 సత్వా దుద్భ్రాంతత్వా దుత్తరణవికృతత్వాచ్చింతారణే మమాత్కా
 నం పరమంబ్రహ్మవృసింహమన్విష్యా కారణేమమాత్మానముకారంపూ
 వాధమాకృత్య సింహీకృత్వోత్తరాధేనతం సింహమాకృత్యమహ
 త్వాత్సహస్త్వాన్తానత్వాన్ముక్తిత్వా త్సహదేవత్వా త్సహీశ్వరత్వాత్స
 హాసత్వా త్సహాదిత్వాత్సహానందత్వాత్సహాప్రభుత్వా చ్చమకారాధే
 నానెనాత్మనైకేపర్యాదశరీరో విరింద్రియోప్రాణో తమానద్భిచానం
 దమాత్ర సుస్వరాఙ్భవతి యపవంబెదక త్వమిత్యహమితి హూవా
 నైవమేవేదంసర్వం తస్మాదహమితి సర్వాభిధానం తస్మాదిరయమకా

రస్సవభవతి సవంహ్యయమాత్మాయం హిసర్వాంతరోస హీదంస
 వంహమితి హివాచయైవ నిరాత్మకమాత్మైవేదం సర్వం తస్మాన్
 త్వాత్కై వాకారేణసర్వాత్కమాత్మానమన్వితేద్భ్రష్టైవేదగ్స
 ర్వంసద్విదానందయావగ్సద్విదానందయావమిదగ్సవంసద్భిన్గ్సర్వం
 సస్సద్భి చిద్భిదగ్ సవంకాశతే కాశతే చేరికింసది తీదమిదంనేవ్య
 నుభూతిరితికై పీతియమిదం నేత్య వచనేనైవానుభవన్నువాచైవమేవ
 విదానందావప్యవచనేనైవాను భవన్నువాచ సవంమన్వదితి సవరమా
 నందస్య బ్రహ్మణో నామబ్రహ్మైతితస్యాంత్యాయం మకారస్స ఏవభవతి
 తస్మాత్కారేణ పరమంబ్రహ్మైవిత్యేతి మిద మేవమిన్వయకార ఇత్యేవా
 హ ఏదికిత్సన్నకారేణేమమాత్మాన మన్విష్యమకారేణ బ్రహ్మణానుసం
 కథ్యామకారేణా విదికిత్సన్నశరీరం నిండియో ప్రాణోతమాస్సద్విదా
 నందమాత్రస్స స్వరాజ్యవతి యవవంవేద బ్రహ్మవాఇదగ్ సర్వ మన్వై
 త్వాదుగ్రత్వా ద్వీరత్వాత్సహత్వాద్విష్ణుత్వా జ్వలత్వా త్వర్వతోము
 ఖత్వా స్మసింహత్వా భీషణత్వాద్భద్రత్వా ప్రృథ్వీమృత్యుత్వాన్న
 మమిత్వాదహంత్యా దిపతతంహ్యత్సంహూగ్రత్వాద్వీరత్వా
 హ్మహత్వా ద్విష్ణుత్వాజ్వలత్వా త్వర్వతో ముఖత్వా స్మసింహత్వా
 భీషణత్వా భద్రత్వాప్రృథ్వీమృత్యుత్వాన్నమామిత్వాదహంత్యాది
 తి తస్మాదకారేణపరమం బ్రహ్మన్విష్యమకారేణ మనలస్య వితారంమన
 లవిసాక్షిణమన్వితే త్నయదైతత్సర్వ మపేక్షతేతతత్సర్వమస్తిస్వ
 విశతి సయదావ్రతిబుధ్యతే తదేతత్సర్వమస్మాదేవో ద్విత్వతి తదేతత్సర్వం
 నిరూహ్యవ్రత్యూహ్య సంవీద్యసంజ్ఞాల్పసంభక్యస్వాత్మానమైవైహం
 దదాత్యత్వగ్రాతి పీఠోతిసుహాసతి విష్ణురతి జ్వలన్నతి సర్వతోముఖ
 తి శ్రుతిసంహితాభీషణోతి భద్రోతిమృత్యుమృత్యురతి సమాన్వయహం
 భూత్వాస్వేమహిమ్నీనదానమా తే తస్మాదేనమకారాధేనానందేణబ్ర
 హ్మజ్ఞేక్షిమర్యామకారేణా విదికిత్సన్న శరీరం నిండియోప్రాణోతమా
 స్సద్విదానంద మాత్రస్సస్వరాజ్యవతి యవవంవేద । తదేవశ్లోకః॥ శృం

గంశృంగాధమాకృప్య శృంగేణ నేనయోజయేత్ । శృంగమేనంపరే
శృంగే తమనేనాపియోజయేత్ ॥ ఇతిసప్తమఃఖండః॥

అథతురీయోనాతశ్చప్రోతశ్చహ్యయమాత్మానృసింహాస్త్రింశు
వణమయం సర్వాత్మయం హిసర్వం నైవాతౌ ద్వయోహ్యయ మా
త్మైక ఏవావికల్పౌ సహివస్తుసదయం హ్యేతథివ సద్భుసోయం దిద్భుస
ఆనందఘనవైకరసోహ్యయ మాత్మైకలపవా వికల్పశ్చైవ ఓంకారప
వంనైవమితి పృష్టఓమి త్యేవాహ వాగ్వాఓంకారౌ వాగేవేదంసర్వంస
హ్యశబ్దమివేహ స్తిచిన్నయోహ్యయమోంకారశ్చిన్నయమిదం సవణం
తస్మాత్పరమేశ్వరపవైక మెవతద్భవత్యేతదమృతమభయమెతద్భ్రీహ్య
భయంవై బ్రహ్మభయంవై బ్రహ్మభయగ్ హివైబ్రహ్మభవతి యపవం
వెదెతి రహస్యమనుజ్ఞాతా హ్యయమాత్మైవ హ్యసృసర్వస్య స్వాత్మా
న మనుజానాతి సహీదం సర్వంస్తత ఆగ్మపిన్నహ్యయ మోతౌ నానుజ్ఞా
తాసంగిత్వా దవికారిత్వా దసత్వాదస్యస్వానుజ్ఞాతాహ్యయ మోంకా
రఓమితిహ్యమనుజానాతి వాగ్వాఓంకారౌ వాగేవేదంసర్వ మనుజానాతి
న్నయోహ్యయ మోంకారశ్చిద్ధిదగ్ సర్వం నిరాత్మకమాత్మసాతౌ రౌ
తి తస్మాత్పరమేశ్వరపవైక మెవతద్భవత్యేతదమృతమభయమెతద్భ్రీహ్య
భయంవై బ్రహ్మభయగ్ హివైబ్రహ్మభవతి యపవంవెదెతి వేదరహస్య
మనుజైకరసోహ్యయమాత్మా ప్రజ్ఞానఘనవాయం యస్మాగ్సర్వస్మాగ్వి
రతస్సు విభాతోతశ్చిద్భవవ హ్యయమోతౌ నానుజ్ఞాతై రదాత్మ్యగ్
హీదగ్ సర్వం సదైవానుజైకరసోహ్యయ మోంకార ఓమితిహ్యేవా
నుజానాతి వాగ్వాఓంకారౌ వాగేవహ్యసు జానాతిచిన్నయో హ్యయ
మోంకారశ్చిదేవ హ్యనుజ్ఞాతా తస్మాత్పరమేశ్వరపవైకమెవ తద్భవ
త్యేతదమృత మభయమెతద్భ్రీహ్యభయంవై బ్రహ్మభయగ్ హివైబ్ర
హ్మభవతి యపవంవెదెతి వేదరహస్య మవికల్పౌ హ్యయమాత్మాద్వితీ
యత్వాదవికల్పహ్యయమోంకారౌద్వితీయత్వా దేవచిన్నయోహ్యయ
మోంకార శ్చిన్నయమిదగ్ సర్వంతస్మాత్పరమేశ్వర పవైక మెవతద్భవ

త్యవికల్పావావికల్పాపి నాత్ర కాచనభివాప్తివైవ తత్ర కాచనభిదాస్త్య
 శ్రభిదామివమన్యమాన శృతథాసహప్రథా భిన్నోన్మత్యో స్సమృత్య
 మాప్నోతి తదేతదద్వయం స్వప్రకాశంమహానంద మాత్మేవైతదమృతమ
 భయమెతద్భ్రష్టభయంతైబ్రహ్మభయంహివై బ్రహ్మభవతి యవవం
 వేదెతిరహస్యం॥ ఇత్యప్తమఃఖండః॥

దేవాహవై ప్రజావతిమబ్రువన్ని మమెవనోభగవన్నోంకారమా
 త్నాన మువదిశేతి తథేభ్యవద్రప్తాను మంత్రైష ఆత్మాసృసింహ శ్చిగ్రూప
 ఏవావికారోహ్యుపభాస్య సర్వస్యసర్వత్రసమ్యక్తిదైవతసిద్ధిరాత్మైవ
 సిద్ధోప్యోయో మాయయాహ్యస్య దివసవాపిష ఆత్మాపర ఏమైవసర్వం
 తదాహిద్రక్ష్యేనైషావిద్యా జగత్సర్వ మాత్మాపరమాత్మైవస్వప్రకాశోవ్య
 షిష్యుజ్ఞానత్వాజ్ఞానస్సేవ హ్యస్యత్రాస్యంన విజానా త్యనుభూతేర్మా
 యాచతమోహాపాను భూతిస్తదేర్బడం మోహోత్పక వనంత మిదం
 రూపన స్యాస్యవ్యంజకానిగ్య నివృత్తావిమూఢై రాత్మైవ ప్రస్థాస్య సత్వ
 మః త్వంచ దశకాయతి సిద్ధత్వాసిద్ధత్వాభ్యాం స్వతంత్రా స్వతంత్రత్వై.
 న నైషావలబీజసామాన్య వదనేకవట శక్తిరైతైవ తద్యథావట బీజసా
 మాన్యమేకమనెకాంతస్యతిత్తాన్వటాంత్రబీజానుత్పాద్య తత్రతత్ర
 పూణం సత్త్వత్వైవమైషా మాయాస్వా వ్యతిరిక్తాని పూణాని
 త్మేత్రాణి దశకాయత్వా జీనేకావాభాసేనకరోతి మాయాచా విద్యా
 చ స్వయమెవభవతి నైషావిరాసుదృఢాబహ్యం కురాస్వయం గుణభి
 న్నాం కురేష్యపి గుణభిన్నా సర్వత్ర బ్రహ్మవిష్ణు శివరూపిణీ చైతన్య
 దీప్తా తస్మాదాత్మన ఏవతైర్విధ్యం సర్వత్రయోనిత్వ మభిమంతాజీవో
 నియంతే శ్వరస్సర్వాహం మానీహిరణ్యగర్భా స్త్రిహవక్షుశ్వరవద్వ్య
 క్తచైతన్యస్సర్వా గోహ్యవక్షుశ్వరః క్రియాజ్ఞానాత్మా సర్వం సర్వా
 హయం సర్వేజీవా స్సర్వఃకుయాస్సర్వా వస్థా సుతథా వ్యల్పాస్సవాప
 ష ధూతానింద్రియాని విరాజిదైవతాః కోకాంశ్చ సృష్టౌ ప్రవిశ్యా
 మూఢోమూఢ ఇవవ్యవహర న్నాస్తైమాయయైవతస్మాకద్వయఏవాయ

మాత్మసన్మాత్రానిత్యః శుద్ధోబుద్ధస్సత్వోముక్తా నిరంజనో విభురద్వ
యానందః పరః ప్రత్యగకరణః ప్రమాణే రేతైరవగత స్సత్తామాత్రం
హీదగ్ నర్వం సదేవపురస్తాత్పిథంహి బ్రహ్మసన్మాత్రకించనానుభూయ
తేనా విద్యానుభవాత్సన్స్వప్రకాశే సర్వసాక్షిణ్య ఏకయోద్వయోవశ్య
తేహపి సన్మాత్ర మనదన్యత్సత్యం హీథం పురస్తాదయోనిస్వాత్మస్థమా
నంద చిద్వనంసిద్ధం హ్యసిద్ధం తద్విష్ణురీతానోబ్రహ్మస్యేవపిసర్వంసర్వగ
తం సర్వమతపవశుద్ధోపాధ్య ప్పరూపోబుద్ధస్సుఖస్వరూప ఆత్మనహ్య
తం నిరాత్మకమపినాత్మాపురతాహి సిద్ధోనహీదగ్ నర్వంకదాదిదాత్వా
హిస్వమహిణస్థోనిరపేక్ష ఏకవససాక్షీన్స్వప్రకాశః కింతన్నిత్యమాత్మ
త్రహ్యేవన విచిక్లమేతద్ధీవగ్ సర్వంపాథయతి ద్రష్టాద్రష్టు సాక్షిత్వవి
క్రియ సిద్ధోనిరవద్యోబాహ్యభ్యంతర వీక్షణాత్పు విస్ఫుట స్తననః పర
స్తాద్భూతైషదృష్టావేశ్య దృష్టావ్యవహార్యోవ్యలప్సినాల్ప సాక్షిత్వవిశేష
నాన్యస్సుఖమఃఖోద్వయః పరమాత్మసర్వజ్ఞానంతోభిన్నోద్వయస్సర్వ
దాసంవిత్తిత్వాయయానాసంవిత్తిః స్వప్రకాశేయాయమేవదృష్టాః కిమ
ద్వయేన ద్వితీయమేవన యాయమేవంబ్రూహ్యేవభగవన్నితి జేవాదే
శురూయమేవదృశ్యతే ఐవాత్మజ్ఞానంగోహ్యయ మాత్మతో యూ
యమేవ స్వప్రకాశాభిదం హిసత్సం విన్తయత్వా రూయమేవ నేతి
హేమాదుహాంతోసంగా వయమితిహేమాదుః కథంవశ్యతీతి హేమా
వాచనవయంపిర్త్యితిహేమాదుస్తతో యూయమేవ స్వప్రకాశాభి
హేమావాచనచసత్సంపిన్తయా ఏతోహి పురస్తాత్పువిభాతమవ్యవహ
ర్యమేవాద్వయం జ్ఞాతోనైషవిజ్ఞాతో విచితావిచితా త్వరతిహేమా
శుస్సహేమావాచతద్వా ఏతద్భ్రష్టోద్వయం బ్రహ్మత్వాన్నిత్యంశుద్ధం
బుద్ధం ముక్తంసత్యంసూక్ష్మం పరిపూర్ణమద్వయం నదానందదిన్మాత్ర
జ్ఞాతైవావ్యవహార్యం కేనదిత్రదేతదాత్మనమోమిత్యవశ్యంతఃపశ్యం
తస్తదేతత్సత్య మాత్మబ్రహ్మైవబ్రహ్మైత్తైవాత్రహ్యేవన విచిక్లమే
మితిసత్యంతదేతత్పండితాపవశ్యంత్యై తద్భ్యశ్చిదమైకేమదావశుర

సమగంధమవక్తవ్య మనాదాతవ్యమంతవ్యమ విసజ్జయితవ్య మవా
నందయితవ్యమంతవ్య మబోధవ్య మనహం కరణయితవ్య మచేత
యితవ్యమప్రాణయితవ్య మనపానయితవ్య మవ్యానయితవ్యమనుదాన
యితవ్య మనమానయితవ్య మనింద్రియమవిషయ మకరణ మలక్షణమ
సంగమగుణమవిక్రియగువ్యపదేశ్యమ సత్త్వమ రజస్స మతమస్స మమా
యమభయమప్యోపనిషద మేవ సువిభాతం సకృద్విభాతం పురతొస్తా
శ్చర్యస్తాశ్చువిభాతమద్వయం పశ్యతౌ హంసస్సహమిలి సహావా
చ కిమేవన్యస్తోద్యస్తావేలిద్యస్తా విదితా విదితా త్పరఇతిహూయః కైన్ద్ర
షాకభమితిహూయః కింలేననకించ నేతిహూయరూపయ మేవాశ్చర్య
రూపాఇతి హూవాచనచెత్యాహూ మిత్యనుజానీధ్వం బ్రూతేన
మితి జ్ఞాతౌజ్ఞాతశ్చేతిహూయనాచైనమితి హూయరితి బ్రూతే వైన
మాన్సిద్ధమితిహూవాచ పశ్యామ పరిభగవోన చవయం పశ్యామో
వైవవయం వత్తుంశస్తుమోనమస్తైస్తు భగవన్ప్రసిదేతిహూయనాభే
త్త్యంపుచ్చతేతి హూవాచతైషామీజ్ఞేత్యేవ ఏవాత్తేతి హూవా
చతే హూయనామస్తథ్యం వయంతిఇతిహ ప్రజాపతి దేవాననుశ
శాసాను శశాసేతదేవశ్లోకః ॥ ఓతమోలేనజానీయా దమజ్ఞాతార
మాంతరం । అనుజ్ఞానద్యయంబద్ధ్యాఉపద్రష్టారమాప్రజేదితి । ఇతినవ
మహిండుః॥

ఓం ॥ భద్రంకణేభిరితికాంతిః॥

ఇత్యుపనిషత్తాపిన్యపద్యమ్

ఉత్తరతాపిన్యపద్యమ్ ॥ ౨౭ ॥

ఓంతగ్నత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యాజుషీ - కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్ - ౨౮.

॥ సహ నావ వర్తితి శాంతిః ॥ ॥

ఓం॥ అథ కాలాగ్ని రుద్రోపనిషద స్సంవత్సరోగ్ని రృషిర
 నుష్టుప్ ఛందః శ్రీ కాలాగ్నిరుద్రోదేవతా శ్రీరుద్రప్రీత్యర్థే భస్మ త్రిపుం
 ద్రధారణేవినియోగః॥ ఓం॥ అథ కాలాగ్నిరుద్రం భగవతం సనతుక
 మారః పత్రచ్చ । ఆధీహి భగవత్త్రిపుండ్ర విధిం సతత్వం కింద్రవ్యం కియ
 త్ స్థానం కతిప్రమాణం కారేభాః కేమంత్రాః కాశ క్రిం కిందైవతం కఃక
 తాకం ఫలమితి చ । తగ్ హేనా వాచ భగవాన్తా లాగ్ని రుద్రః । య
 ద్ద్రవ్యంత దాగ్నేయం భస్మ । సద్యోజాతాదివంచ బ్రహ్మయంత్రైః పరి
 గృహ్య । అగ్ని రితి భస్మ వాయు రితి భస్మ వ్యోమేతి భస్మ జలమితి భస్మ స్థ
 లమితి భస్మ ఇత్యనేనాభిమంత్ర్య । మానస్తోక ఇతి పముద్భవ్య । జలేన సం
 వృజ్య త్రియాయుషమితి । శిరోలలోటవక్షః స్రంధేషు త్రియాయుషే
 స్త్యంబకైస్త్రీశ క్తిభి స్త్రీయో క్తిస్థారేభాః ప్రకుర్వీత । ప్రతమేతచ్ఛాం
 భవం సవేగషు వెదేషు వెదవాటిభిరుక్తం భవతి తస్మాత్తస్సమాచరెత్సు
 ముక్షునామనభావాయ । అథ సనతుక మారః పత్రచ్చ ప్రమాణమస్య
 త్రిపుండ్రధారణస్య । త్రిధారేభాభవంత్యాంబుదాచక్షుషేరామూ
 ధ్నోభ్రువోమూఢ్యతశ్చ । యాస్య ప్రథమారేభాసా గాహణవత్సత్వం
 'కారోరజో భూలోక ఆత్మాక్రియా శక్తి రృగ్వేదః ప్రాతస్సవనం
 మహేశ్వరోదేవతేతి । యాస్య ద్వితీయారేభాసా దక్షిణాగ్ని రుకారస్స
 త్వమంతరిక్షమంతరాత్మైచ్ఛాశక్తియోజావేదో మాధ్యంధినగ్ సవ
 నగ్ సదాశివోదేవతేతి । యాస్య తృతీయారేభా సాహవనీయోమకార
 ప్రమోద్యోలోకః పరమాత్మాజ్ఞానశక్తి స్సామివేదస్తృతీయ సవనం
 మహాదేవోదేవతేతి । ఏవం త్రిపుండ్రం భస్మభాకరోతి యోవిద్వాంబు

హృదారీ గృహీవానప్రస్థాయతి వాః సమహాపాతకో వపాతకేభ్యః పూ
తాభవతి । ససర్వైషుతీభేదామ స్నాతోభవతి । ససవాః స్వేదానశీతా
భవతి । ససర్వాః దేవాః జ్ఞాతోభవతి । పసతతం పకల రుద్రమంత్ర
జాపభవతి । ససకలభోగా భుజ్జే దేహం యక్త్వా శివసాయుజ్యమేతి
ససపునరావతానై నసపునరావతాంతభిర్యాహ భగవాన్ శాలాగ్నిరు
ద్రః । యస్మై తద్వాచీతే సాప్యేవ మేవభవతి త్యాగ్ సత్యమిత్త్యుపనిష
త్ ॥

॥ సహనావపత్విశిశాంతిః ॥

॥ ఇతి కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౨౮.

ఓం త త్స త్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథసామసు - మైత్రేయోపనిషత్ - ౨౯.

॥ అప్యాయంతి తిశాంతిః ॥

ఓం॥ బృహస్పతే నై సామరాజారాజ్యే జ్యేష్ఠం పుత్రం నిధావయ
త్సోమశాశ్వతం మన్యమానశ్శరీరం వైరాగ్యముపేతోరణ్యం నిజా
గామసగ్రవరమంతవ అస్థాయాదిత్యమీక్షమాణ ఉద్ధృతా బాహుస్త
స్థస్యం లెసహస్రస్థమునిరంతిక మాజగామాగ్నిరివాధామ కస్తేజసా
నిజాహన్నివాత్స విభృగవాంచ్చాకాయస్య ఉత్తిష్టోత్తిష్టవరం వృణోష్యే
తిరాజాన మబ్రవీత్సుతస్యై నమస్కృత్యోవాచ భగవ స్నాహ మాత్స
విత్ర్యంతర్వపిచ్ఛుగ్రిమమోవయం సత్సంసోబ్రూహీత్యేతద్వృత్తం
పురస్తాకశక్యం మావృచ్ఛత్రక్షమైత్వైకాస్యానామాన్ వృణోష్యతి
కాకాయస్యస్యచరణావధి మృశమానో రాజేమాంగా ధాంజగాద॥
౧॥ అథకిమైవైవాన్యానాం శోషణం మహాణావానాం శిఖరిణాం ప్ర
పతనం ధ్రువస్య ప్రచలనం స్థానం వాతహాణాని మజ్జనం వృథివ్యాప్థనా

దవనరణం సురాణాం సాహమిత్యైత ద్విధేస్త్రిణం సారేకిం కామోవ
భోవైరైవైరెవాశ్రితస్యా నకృమపావతానం దృశ్యత ఇత్యుద్ధతుణు
హానీత్యంధోదపాన స్థాభేక ఇవాహమస్త్రిత్యంసారే భగవం స్త్వం
మోగతిరితి॥ ౨॥ భగవంచ్చరీరమిదం మైశునాదేవోద్భూతం సంపద్య
పెతం నిరయవమూత్రద్వారేణ నిమోగ్రతమస్థిభిశ్చితం హంసేనా
నులిప్తం చమణావబద్ధం విజ్ఞాత్రవారపిత్రక ఫణుజ్ఞా మేదోవసాభిర
వైశ్చమలైబాహుభిః పరిపూర్ణమేతాదృశే శరీరేవతామూనస్య భ
గవం స్త్వం నోగతిరితి॥ ౩॥ అభగవాంచ్చాకాయస్య స్ఫుప్రీతోబ్రహ్మ
జానం మహారాజబృహద్రథేయైకువంశ ధ్వజశీమాల్యైః కృతకృత్య
స్త్వం మరున్నామ్నో విశ్రుతోసీత్యయం ఖల్వాత్కాలేక తమోభగ
వాన్స్యన్యైశ్చి తగ్ హివావాచ । శబ్దస్పృశాదయో యేథాఅన
ధాఇవతేస్థితాః । యేహంస క్రస్తుభూతాత్కానస్త్వరేచ్ఛవరంపదం । త
వసాప్రాప్యతేనత్వం సత్వాత్సంప్రాప్యతేమనః । మనసాప్రాప్యతేహ్య
త్కాహ్యత్కానత్వానవతాతే । యథానింధనో వహ్నిస్త్వయోనాళు
వశామ్యతి । తథావృక్షయాద్భిర్జం స్వయోనాళువశామ్యతి । స్వ
యోనాళువశాంతస్యమనసస్సత్యగామినః । ఇంద్రియాభావిమూఢస్యా
న్యతాఃకమణవశామగః । చిత్తమేవహివంపార స్తస్త్రియత్సేనశోధ
యేత్ । యద్భిత్తస్త్వయోభావతి సుహ్యమేతత్సేనాతనం । చిత్తస్యహి
ప్రసాదేన హంతికర్మశుభాశుభం । ప్రసన్నాత్కాక్షవిస్థిత్యా మఖమవ్య
యమశ్నుతే । సమాసక్రంయదాచిత్తం జంతోవికటయగౌచరే । య
ద్యేవంబ్రహ్మణీస్యాత్తస్థో నముచ్యేతబంధనాత్ । హృత్పుండరీకమధ్యే
తు భావయేత్పరమేశ్వరం । సాక్షిణంబుద్ధిసృత్తస్య పరమప్రేమగౌచ
రం । అగౌచరంమనోవాచా మవధూతాదిసంప్లవం । సత్రామాత్రప్ర
కాలైక స్వభావంభావనాతిగం । అహియమనుపాదేయ మసామాన్య
విశేషణం । ద్రువం స్తిమితగంధీరం పశేతోనతమస్తతం । నిర్వికల్పంవిరా
భానం నిర్వాణ మయసంవిదం । నిత్యశుద్ధోబుద్ధము క్రస్వభావ స్సత్య

స్సూక్ష్మస్సంవిభుశ్చాద్వివీచిత్యః । ఆనందాభిర్యత్పరస్సహ నాస్తిప్రత్యగ్ధా
తువాత్త్రసంశీతిరస్తి । ఆనందమంతనిజమాశ్రయంత మాకాపిజ్ఞాదీ
నవమానయంతం । ఆలోకయంతంజగదింక్రజాల మావత్కథం మోలప్ర
విశేదనంగం । వత్కాశ్రమాచార యుతావిమూఢా కర్మానుసారేణఫ
లాలభంతే । వత్కాదిభర్తంహివరిత్యజంత స్సాన్వనందత్యప్తాః పురుషా
భవంతి । వత్కాశ్రమంసావయవంస్వరూప మాద్యంతయు క్తంహ్యతికృ
ప్రమాశ్రం । పుత్రాదిజేహీష్వభిమానకూన్యం భూత్వావసేతస్యైత
మేహ్యనంతే ॥ ౪ ॥ ఇతిప్రథమోధ్యాయః ॥

ఆకథగవామైత్రేయః కైలాసంజగావతంగత్వోవాచ భోభ
గవగపరమత త్వరమాస్యనను బ్రూహీతిస కులూవాచమహాదేవః । దే
హేనాదేవాలయః ప్రోక్తస్సజీవః కేవలశ్శివః । కృజేదహ్నాన నిర్మూల్యం
సోహం భావేన పూజయత్ । ఆభేదవశానంజ్ఞానం ధ్యాన నిర్విష
యంహనః । స్నానంకునోమలత్వాగ శ్శౌచమింద్రియఃగ్రహః । బ్రహ్మ
స్మృతంపిజేదైభుక్ష మాచరేదేహరక్షణే । వసేదేకాంకికోభూత్వా వై
కాంతేదైవవజీరతః । ఇత్యేవమాచరేధీర్మాణ సవవంముక్తిమాపున్
యత్ ॥ ౫ ॥ చాతంన్యగమిదందేహం మాతాపితృనలూన్యకర । సుఖ
దఃఖాలయామెద్యం స్మృప్త్యోస్నానంఽఙ్గీయతే । భాతుబద్ధానవహరో
గం పాపమందిరమధ్రివం । వికారాకారవిస్తీర్ణం స్మృప్త్యోస్నానంవి
ఙ్గీయతే । నవద్వారకులప్రావం నదాకాలేస్వభావజం । దుగ్ధంధందు
క్షణోపేతం స్మృప్త్యోస్నానంఽఙ్గీయతే । మాత్రాసూతకసంబంధంసూ
తకసహజాయతే । మృతసూతకజందేహం స్మృప్త్యోస్నానంఽఙ్గీయతే ।
అహంను మెతివిన్యాత్ర లేవగంభాదిమోచనం । శుద్ధశౌచ మితిప్రోక్తం
మృజ్జలాభ్యాంయలొకికం । చిత్తశుద్ధికరంశౌచం వాసనాత్రయవాశనం ।
జ్ఞానైరాగ్యమృతోయైః యోగవాచ్ఛౌచముచ్యతే ॥ ౬ ॥ అదైతరథావనా
లైకుమభత్యంతైతరథావనం । గురుశాస్త్రాక్తభావేన భిక్షోలైకాక్షంఽఙ్గీ
యతే । విద్వాంశ్శ్చ జేతముత్సృజ్య నన్యాసానంతరంస్వతః । కారా

గారవివిర్ముక్త శ్చోరవద్ధూరతో వసేత్ । అహంకార సుతం విత్త
 భ్రాతరం మోహనుందిరం । ఆశావత్సీంత్యజేద్యావ త్తావన్న క్రోనసంశ
 యః । మృతా మోహనుయీమాతా జాతో బోధనయస్సుతః । సూతక
 ద్వయసంప్రాప్తాకింధంపంధ్యాముపాస్తహే । హృదాకాశేదిదాదిత్యస్స
 దాఖాసతిభాజితే । నాస్తమెతినచోదేతి కథంపంధ్యాముపాస్తహే । ఏ
 కమేవాద్వితీయంయ ద్ధర్మోర్వా క్యేనశ్చిత్తం । ఏతదేకాంతమిత్యుక్తం
 నమతంనవనాంతరం । అసంశయవతాంముక్తిస్స శయా విషదేతసాం
 నముక్తిజన్మజన్మాతే తస్మాద్విశ్వాసమాఘ్నయాత్ । కిర్మత్యాగా
 న్నసంన్యాసో నప్రేమోచ్ఛారణేనతు । సంఘోజీవాన్మివోదైక్యం సన్యా
 సఃపరికీర్తితః । వమనావారవద్యస్య భాతిసర్వేషణాదిషు । తస్మాది
 కారస్సన్యాసే త్యక్త జేహాభిమాదినః । యదాననసీవైరాగ్యం జాతంస
 ర్వేషువస్తుషు । తదైవసన్యసేష్విద్వా నన్యథాపతితోభవేత్ । ద్రవ్యా
 ఖామన్నవస్త్రాభరణం యఃప్రతిష్ఠాభామేవచ । సన్యసేషుభయభ్రష్ట సు
 ముక్తింవాప్నునహతిఉత్తమాతత్త్వదింతైవ మధ్యమంశాస్త్రుదింత
 నం । అధనూమంత్రదింతాచ తీర్థాభ్రాంత్యధమాధమా । అమఘాతింపి
 నామూఢో వృథాబ్రహ్మణి మోదతే । ప్రతిచించిత శాఖాగ్రఫ
 లాస్పాదనమోదవత్ । సత్యజేద్వేద్యతిష్ఠ్యక్తయోమా
 ధూకరమాంతరం । వైరాగ్యజనకశ్రద్ధా కళత్రంజ్ఞానసందనం । ధనవృ
 థ్ధావయోవృథా విద్యావృథాస్తజైవచ । తేసర్వేజ్ఞానవృద్ధస్య కింకరాశ్చ
 వ్యకింకరాః । మన్తాయయామోహితచేత సామామాత్మాన మాహు
 ణాసులభవంతః । పరంవిదగ్ధోదరపూరణాయ భ్రమంతికాకాశివసూర
 యోపి । పాషాణలోహ మణిస్ఫుర్జయపిగ్రహేషు పూజాపునర్జనస
 భోగకరీముముక్షోః । తస్మాద్వతిస్త్వహృదయాచరానమేవకుర్యాద్భృ
 హ్యోదనగపరిహరే దపునభావాయ । అంతఃపూర్ణో బహిఃపూర్ణో
 పూర్ణఃపంథ్యివాణావే । అంతఃకూమోబహిఃకూన్య క్షూన్యకుంభ
 త్తివాంబరే । మాధవగ్రాహ్యభావాత్తా గ్రాహకాత్తాచమాభవభా

వనామఖిలాంత్యక్త్వా యద్భిప్తంతన్మయోభవ । ద్రష్టృదశనదృశ్యాని
త్యక్త్వావాసనయాసహ । దశనప్రథమాభాస మాత్మానరీ కేవలంభ
జ । సంశ్లాతసవనంకల్పా యాశిలావదవస్థితిః । జాగ్రన్నిద్రావినిర్ము
క్తా సాస్వరూపస్థితిఃపరేతి ॥ ఇతిద్విలీయోధ్యాయః॥

అహమస్మివరశౌచస్త్రిబ్రహ్మస్త్రివ్రభవోస్త్వహం । నవలోకగు
రుహస్త్రిసవలోకోస్త్రిసోస్త్వహం । అహమేవాస్మిసిద్ధోస్త్రి శుద్ధోస్త్రి
పమోస్త్వహం । అహమస్మిసదాసోస్త్రిత్యోస్త్రివిమలోస్త్వహం । వి
జ్ఞామోస్త్రిపితేహస్త్రిసోమోస్త్రిసకలోస్త్వహం । మావావమానహీనో
స్త్రిసర్వణోస్త్రిశివోస్త్వహం । దైవతాదైవతహీనోస్త్రి ద్వంద్వహీ
నోస్త్రిసోస్త్వహం । భావాభావహీనోస్త్రిభూమహీనోస్త్రిభాన్వహం
సూన్యాసూన్యప్రభావోస్త్రి శోభనాశోభనోస్త్వహం । శుభోస్త్రి శోక
హీనోస్త్రిదైత్యోస్త్రిసమోస్త్వహం । కుల్యాకుల్య హీనోస్త్రిత్యశు
చ్ఛూణాశివః । సర్వానననహీనోస్త్రిసాత్వికోస్త్రిసదాస్త్వహం । ఏక
సంఖ్యాహీనోస్త్రిద్విసంఖ్యావానహంనచ । నవనశ్చైర్హీనోస్త్రి సుక
ల్పహీనోస్త్వహం । నానాత్వభేదహీనోస్త్రిచ్యాఖండా నందవిగ్రహః ।
నాహుక్త్వాచాన్యోస్త్రిచేహాదిరహితోస్త్వహం । ఆశ్రయా శ్రయహీ
నోస్త్రిభారరహితోస్త్వహం । బంధమోక్షహీనోస్త్రి శుద్ధం బ్రహ్మస్త్రి
సోస్త్వహం । దిద్వాదిసర్వహీనోస్త్రివరమోస్త్రివరాగ్పరిః । నదా విచార
రూపోస్త్రినిరచారోస్త్రిసోస్త్వహం । అకారోకార రూపోస్త్రి మకారో
స్త్రిసనాతనః । ధ్యాతృధ్యానవిహీనోస్త్రిధ్యేయహీనోస్త్రిసోస్త్వహం । స
ర్వలూకాస్వరూపోస్త్రినద్విదానందలక్షణః । స్థిరవర్తతీర్థస్వరూపోస్త్రి
విమాన్తాస్త్వహంశివః । లత్యైలత్యవిహీనోస్త్రిలయహీన రసోస్త్వ
హం । మాయామానవిహీనోస్త్రి మెయహీనశ్శివోస్త్వహం । నజగ త్సర్వ
వృష్టోస్త్రినేత్రాదిరహితోస్త్వహం । ప్రవృద్ధోస్త్రిప్రబుద్ధోస్త్రి ప్రకన్నోస్త్రి
గూరోస్త్వహం । సర్వేంద్రియవిహీనోస్త్రిసర్వాకమక కృదవ్యహం । స
ర్వవేదాంతతృప్తోస్త్రిసర్వాదాసులభోస్త్వహం । ముదితాముదితాభ్యో

స్మిసహమాన ఫలాస్మ్యహం । నిత్యంచిత్తాత్ర యాపోస్మినదాసచ్చిన
యోస్మ్యహం । యతిగ్రంథిదపిహీనోస్మిస్వల్పమవ్యవినాస్మ్యహం । హ
నయగ్రంథిహీనోస్మిహృదయాంబుజమధ్యగః । కుడ్మికార పిహీనోస్మి
టోగ్రశరహితోస్మ్యహం । అతిషడ్వర్గముక్తోస్మి అంతరాదంతరొస్మ్య
హం । దేశకాలవిముక్తోస్మి దిగంబరసుఖోస్మ్యహం । నాస్త్విబంధవిము
క్తోస్మినకారరహితోస్మ్యహం । అఖండాకారయాపోస్మిహ్య ఖండాకార
మస్మ్యహం । ప్రపంచముక్తవిత్తోస్మి ప్రపంచరహితోస్మ్యహం । సహ
ప్రకాశయాపోస్మి చిత్తాత్రజ్యోతిరస్మ్యహం । కాలత్రయవిముక్తోస్మికా
మాదిరహితోస్మ్యహం । కాయకాయవిముక్తోస్మి నినుఃకఃకేవలోస్మ్య
హం । ముక్తహీనోస్మి ముక్తోస్మి మోక్షహీనోస్మ్యహంసదా । సత్య
సత్యాదిహీనోస్మి సత్సాతాన్నాస్మ్యహంసదా । గంతవ్యదేశహీనో
స్మిగమనాదివివర్జితః । సర్వదాసమయాపోస్మి శాంతోస్మి పురుషోత్త
మః । ఏవంస్వానుభవోయస్య సోమానుస్మినసంశయః । యశ్చ సోతి
సకృద్వాపి బ్రహ్మైవభవతిస్వయం బ్రహ్మైవభవతిస్వయమిత్యుపనిషత్ ।

॥ అప్రాయంత్యిరశాంతః ॥

॥ ఇతిసామవేదీయమైతేయోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౨౯ ॥

ఓం త స్మత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథశుక్లయజుర్వేదీయా సుబాలోపనిషత్ - 30.

॥ ప్రార్థనాదఇతిశాంతిః ॥

తదామృగకింత దాసీత్యస్తైసహూవాన నసన్నాసన్నసన
సదితి తస్మా త్రనుస్సుజ్ఞాయతే - తదసో భూతాదిర్భూతా దేరాకా
శమాకాశాద్వాయుర్వాయోరగ్ని రగ్నేరాపలభ్యుగ్రపృథివీ తద్భృం
సమభవత్తత్సంవత్సరమూత్రముషిత్యా ద్విధా కరోదధస్తాత్ భూమి
ముపగిష్టాదాకాశంమధ్యే దీప్తైపురుషోదవ్య స్సహవ్రశీర్షాపురుష సుహ

సాక్షుస్సహస్రపాత్ సహస్రబాహు రితిసోఽగ్రేభూతానాం మృత్యు
మస్మృత - కృత్తురంత్రశిరస్కంత్రసాదంఖణ్డపరశుంతస్య బ్రహ్మభి
క్షే - సోబ్రాహ్మణమేవవివేకసమానసా సస్తప్తత్రానస్మజతై హవి
రాజస్సప్తమాన సానస్మజగ్రహ ప్రజాపతయోబ్రాహ్మణోఽస్యముఖ
మగ్ - బాహూరాజస్యకృతః - ఉపాతదస్యయైస్వశ్యః - పద్భ్య
కసాత్రోలజాయత - చస్త్రమాహససోజాతశ్చ త్రోసుస్యోలజాయ
త త్రోత్రాద్వాయశ్చప్రాణశ్చ హృదయాత్పిర్వామిదంజాయతే ఇతి
ప్రశ్నపక్షిణ్డః॥౧॥

అపానాన్నిషాదాయతు రాక్షసగర్భర్వాహ్నిభ్యోః పర్వతాలో
వభ్యసేవధి వనస్పగయోలలాటాత్ ప్రోకజోరుద్రోజాయతే రిస్మృత
స్యః హతోభూతస్య సస్వసితమేవైగచ్ఛగ్వేవో యజుర్వేద స్సామవే
దోఽగచ్ఛ వేదశ్చిత్తాకాల్పవ్యాకరణంనిన్దం ఛన్దోబ్యోమేషమయనం
స్వామోనిమాంసాభర్తుశాస్త్రాగ్ని వ్యాభ్యావామ్యపవ్యాభ్యానాని స
వ్యాగ్నిభూతానిహిరణ్య బ్యోగిర్యస్తన్న యమాత్పాఽభిక్షియన్తి ఛ
విన్దామిస్య ఆత్మచంద్విధాకరో దధైవస్త్రీ అద్దైవపురుషాదేవో భూ
ర్వాదేవాన స్మదృపిషుభర్వా యుష్మిణాయతు రాక్షసగర్భర్వా గ్రా
హ్యసారిన్ద్ర్యాంశ్చ పశూనస్మజ రిరరాగారితరోనద్వానిరరా లక్షజేత
రోఽస్యైతరాగర్భోఃతరోగర్భభౌ ఇతరాఽశ్వమ్భురే తరోఽశ్వమ్భురస్సోనే
ద్యోవరోభూత్యాపంద్విధాప ర్వాణిభూతానిపునివ్యఖన్దప్రసయతాప
స్త్రీవస్త్రీయం రేతేజోవాయా విరియతే వాయురాకాశే విరియతలకా
గ్నిమేషిష్టిప్రియాగ్ని తత్కాత్రేసు తత్కాత్రాగ్నిభూతాదావిరియన్తై
గుతాదిన్దహతి విరియతేషవశనవ్యక్తే విరియతే అవ్యక్తమక్షరేవి
రియతే అక్షరంతమసివిరియతే తన్మృపరేదేవ ఏకేభవతి పరస్తాన్నసన్నా
న్నసననదిత్యేగర్హస్థ్యాణ మమశాసనమితివేదానుశాసనమితి వేదాను
శాసనమ్ ఇతిద్వితీయకథా॥౨॥

అసద్వాగ్ధవమగ్రఅసీదజాత మభూతమప్రతిష్ఠితమశబ్ద మస్మిన్
 మయావ పీఠసహగర్భమవ్యయం మహాంతంబ్రహ్మంత మజమాత్మానంమ
 త్వాగ్ధీరోనశోచతి - అప్రాణమముఖమశ్రోత్రమవాగ మహోలేజసగ్రామ
 చక్షుషగ్రామ వామగ్రాత్రమ శిరసగ్రామపాణిపాదమన్నిధ మలోహిత
 మప్రమేయమప్రాస్పనుద్ధీర్ష మస్థూలమనన్ద్య నల్పమచారమనిర్దేశ్యమన
 పావృత్త మప్రకాశ్యమసంవృత మనంతరమబాహ్యంసత దత్వాతికిన్య
 ననతదత్వాతి కశ్చనైతత్వైసత్యేనదానేనతపసా నాశకేనబ్రహ్మదర్శ్యే
 నిర్వేదనేనానాశ కేనవద్యజైవసాధయే దేతత్త్రియం పీఠేతామ
 ద్దాఽమన్తయామీతి సతన్యప్రాణాడుతాగ్రామన్యత్రైవ సహవరీయనై
 బ్రహ్మైవసగ్రా బ్రహ్మేష్యేతియపవంవేదః॥ఇతితృతీయఃపఞ్చః॥3॥

హృదయస్యమధ్యేలోహితం మాంసపిండం యస్మిన్తద్దహరంబు
 ణ్డరీకం కుముదమివాఽనేకథా వికసితంహృదయస్యదత భిదానిభవన్తి
 యేషుప్రాణాగ్రప్రతిష్ఠితా స్సయదాప్రాణేనసహసంయుజ్యతేతదాపశ్య
 తినద్యోనగరాణిబహూని వివిధాదయదావ్యానేన సహసంయుజ్యతే
 తదాపశ్యతిదేవాంశ్చ ఋషీంశ్చయదాఽపానేన సహసంయుజ్యతే త
 దాపశ్యతియక్షగాతుసగర్భవాన్ యదాఽశ్రోదానేన సహసంయుజ్య
 తే తదాపశ్యతి దేవలోకాదేవాన్సంజయన్తంచేతి యదాసమా
 నేనసహసంయుజ్యతే తదాపశ్యతి దేవాన్లోకాన్ధనాఽచ యదాచైరంభే
 ణసహసంయుజ్యతేతదాపశ్యతీదృష్టంచాదృష్టంచ శ్రుతంచాశ్రుతంచభు
 క్తంచాభుక్తంచసచ్చాఽసచ్చసర్వంపశ్యత్యధేమామెదశ్నాద్యోభవన్తి
 తాసామైతైకస్యాంద్వాసప్రతిద్వాసప్రతిత్వాభానాదీసహస్రానిభవన్తి
 యిన్ద్రిన్ద్రయ మాత్మాస్యపితృశబ్దానాంచ కరోర్యథద్వితీయే సజ్జోశే
 ప్సపితృఃపితృదేవంచలోకం పరంచలోకంపశ్యతి పర్వాన్భుజ్జాన్విజానాతి
 నసమృప్తసాదశత్యాచక్షుతే ప్రాణశ్శరీరం పరిరక్షతి హరితస్యనీలస్యపీ
 తస్యలోహితస్యశ్వేతస్యనాడ్యో రుధిరస్యపూర్ణాధాతై గ్రీఠగ్ధహరం బు
 ణ్డరీకంకుముదమివాఽనేకథా వికసితంయథాకేశ స్సహస్రథా భిన్నై

ధాహితా నామనాడ్యభవన్తి హృద్యాకాశేవరేణోశేది వ్యోయమా
త్వాస్వపితి యత్రసుప్తేనకల్పన కామంకామయతేనకల్పనస్వప్నంపశ్య
తి సతత్రదేవాదేవలోకా యజ్ఞానయజ్ఞావానమాతానపి తానబుధర్న
బాధవోనస్తేనోనబ్రహ్మహోతేజసాఽయ మన్మతు సలిలపవేదంసలిలం
వరు భూయస్తేనైవమార్గైశాచాగ్రాయథాధావలిసమ్రాడితి సహూ
వాచ॥ఇతిచతుర్థఃపాదః॥౪॥

స్థానాస్థానభ్యోయచ్చతి నాడీలేహంబిబద్ధనమ్ - చతురధ్య
త్తి ప్రప్రవృత్తి భూతమాదిత్యస్త్రాధిదైవతం నాడీలేహంబిబద్ధనం
యత్స్వేతుపియోద్రవ్యవ్యయ ఆదిత్యయో నాద్యాంయస్ప్రాణయో వి
జ్ఞానేయఅనన్తై యోహృద్యాకాశేయ ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరేనకల్పర
సోఽయమాత్మాతమాత్మానముపాసీతాఽ జరమమృతమభయ మశో
కమనస్తమ్ - శ్రోత్రమధ్యత్వశ్రోతవ్యమధిభూతం దిశ స్త్రాధిదైవ
తం నాడీలేహంబిబద్ధనంయఃశ్రోత్రేయఃశ్రోతయిత వ్యేయోదితుయో నా
ద్యాంయస్ప్రాణయో విజ్ఞానేయఅనన్తై యోహృద్యాకాశేయ ఏతస్మిన్
సర్వస్మిన్నస్తరే సకల్పరిసోఽయమాత్మాతమాత్మాన ముపాసీతాఽజ
రమమృతమభయమశోకమనస్తమ్ - నాసాధ్యత్వం ఘోరవ్య మధిభూ
తం వృధివీత్రాధిదైవతం నాడీలేహంబిబద్ధనంయోనాసాయాం యో
ఘోరవ్యయః వృధివ్యాంయోనాద్యాంయస్ప్రాణయోవిజ్ఞానేయ అన
న్తై యోహృద్యాకాశే యఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరేనకల్పరిసోఽయమా
త్మాతమాత్మాన ముపాసీతాఽజరమమృత మభయమశోకమనస్తమ్ -
విహ్వలధ్యత్వం రసయితవ్యమధిభూతం వరుణ స్త్రాధిదైవతం నా
డీలేహంబిబద్ధనం యోజిహ్వయాం యోరసయిత వ్యేయో వరుణయో
నాద్యాంయస్ప్రాణయోవిజ్ఞానేయ అనన్తైయోహృద్యాకాశే యఏత
స్మిన్నస్తరే సకల్పరిసోఽయ మాత్మాతమాత్మానముపాసీతా జరమ
మృతమభయ మశోకమనస్తమ్ - త్వగధ్యత్వం పృథ్వీతవ్యమధిభూ
తం వాయు స్త్రాధిదైవతం నాడీలేహంబిబద్ధనం యస్త్యదియఃస్పర్శ

యితవ్యే యోవాయా యోనాద్యాంయస్స ప్రాణేయోవిజ్ఞానేయ ఆన
 దైయోహృద్యాకాశే యవతస్త్రిః సర్వస్త్రిన్నతరే సజ్జరతిసోయమా
 త్తాత మాత్మానముపాసీతా జరమమృత మభయమశోకమనన్తమ్ -
 మసోధ్యాత్మం మన్తవ్యమధిభూతం చన్ద్రస్త్రతాధిదైవతం నాడీతే
 హంబిబన్ధనంయోమనసేయోమన్తవ్యేయశ్చన్ద్రేయోనాద్యాంయస్సప్రా
 ణేయోవిజ్ఞానేయ ఆనదైయోహృద్యాకాశేయవతస్త్రిః సర్వస్త్రిన్నతరే
 సజ్జరతిసోఽయమాత్తాతమాత్మానముపాసీతా జరమమృతమభయమ
 శోకమనన్తమ్- బుద్ధిరధ్యాత్మంబోధవ్యమధిభూతంబ్రహ్మరత్రాఽధిదైవ
 తం నాడీతేహం బిబన్ధనం యోబుద్ధాయోబోధవ్యేయోబ్రహ్మణి యో
 నాద్యాంయస్సప్రాణేయో విజ్ఞానేయ ఆనదైయో హృద్యాకాశేయ వత
 స్త్రి సర్వస్త్రిన్నతరేసజ్జరతిసో ఽయమాత్తాతమాత్మానముపాసీతా
 జరమమృతమభయ మశోకమనన్తమ్- ఆహజ్ఞా రోఽధ్యాత్మమహం
 కర్తవ్యమధిభూతం గురస్త్రతాఽధిదైవతం నాడీతేహంబిబన్ధనంయోఽ
 హజ్ఞా-రే యోహంకర్తవ్యే యోగుడైయోనాద్యాంయస్సప్రాణేయో
 విజ్ఞానేయ ఆనదైయోహృద్యాకాశే యవతస్త్రిః సర్వస్త్రిన్నతరేసజ్జ
 రతి సోఽయమాత్తాతమాత్మానముపాసీతా జరమమృతమభయమశో
 కమనన్తమ్ - చిత్తమధ్యాత్మం చేతయితవ్యమధిభూతం యేగ్రంభస్త్రా
 ఽధిదైవతం నాడీతేహంబిబన్ధనం యశ్చిత్తైయశ్చేతయితవ్యేయస్సయే
 దైయోనాద్యాంయస్సప్రాణేయోవిజ్ఞానేయ ఆనదైయో హృద్యాకాశే
 యవతస్త్రిః సర్వస్త్రిన్నతరేసజ్జరతి సోఽయమాత్తాత మాత్మానము
 పాసీతా జరమమృత మభయమశోకమనన్తమ్- వాగధ్యాత్మంవక్తవ్య
 మధిభూత మగ్నిస్త్రతాధిదైవతం నాడీతేహంబిబన్ధనం యోవాచి యో
 వక్తవ్యేయోఽగ్నోయోనాద్యాం యస్సప్రాణేయో విజ్ఞానేయ ఆనదై
 యో హృద్యాకాశే యవతస్త్రిః సర్వస్త్రిన్నతరే సజ్జరతి సోఽయ
 మాత్తాతమాత్మానముపాసీతా జరమమృతమభయమశోక మనన్తమ్-
 హస్తావధ్యాత్మమూదాతవ్యమధిభూత బిష్ట్రస్త్రతాఽధిదైవతంనాడీ

తేహంబిబధనం యోహస్తేయ ఆదాతవ్యే యత్తస్మైయో నాద్యాంయగి
 ప్రాణేయోపిజ్ఞానేయ ఆనన్దేయోహృద్యాకాశే యవతస్మిన్ సర్వస్మి
 న్నన్తరేసంభారతి సోఽయమాత్మాతమాత్మానముపాసీతాఽజరమమృత
 మభయమశోకమనన్తమ్ - పాదావధ్యాన్మంగ వ్రవ్యవధిభూతంవిష్ణుస్త
 రాఽధిదైవతం నాడీతేహంబిబధనం యగిపాదేయోగ వ్రవ్యే యోపిజ్ఞా
 నోనాద్యాం యగిప్రాణేయోపిజ్ఞానేయ ఆనన్దేయోహృద్యాకాశే య
 వతస్మిన్ సర్వస్మిన్నన్తరేసంభారతి సోఽయమాత్మాతమాత్మానముపాసీ
 తాఽజరమమృతమభయమశోకమనన్తమ్ । పాయురధ్యాన్మం విసర్జయ
 త్వ వధిభూతంమృత్యుస్తరాఽధిదైవతం నాడీతేహంబిబధనం యో
 హయాయో విసర్జయతవ్యే యోమృత్యో యోనాద్యాంయగి ప్రాణే
 యోపిజ్ఞానేయ ఆనన్దేయోహృద్యాకాశే యవతస్మిన్సర్వస్మిన్నన్తరేస
 భారతి సోఽయమాత్మాతమాత్మానముపాసీతాఽజరమమృత మభయ
 మశోకమనన్తమ్ - ఉపస్థాఽధ్యాన్మనానన్తయతవ్యవధిభూతఃప్రజాపతి
 స్తరాధిదైవతం నాడీతేహంబిబధనం యఉపస్థేయ ఆనన్తయతవ్యయగి
 ప్రజాపత్యోనాద్యాంయగి ప్రాణేయోపిజ్ఞానేయఆనన్దేయోహృద్యా
 కాశే యవతస్మిన్ సర్వస్మిన్నన్తరేసంభారతి సోఽయమాత్మాతమాత్మా
 నముపాసీతాఽజరమమృత మభయమశోకమనన్తమ్ - ఏషసర్వజ్ఞఏష
 త్వేత్వర ఏషసర్వాధిపతిరేషస్త్రయామ్యేషయోగి స్వస్వస్వసర్వసా
 త్వైసపాప్యమావోనచ సర్వసాఖ్యామపాస్యతి వెదశాస్త్రై రపాస్య
 మామోనచ వెదశాస్త్రైస్త్రిపాస్యతి యస్మాఽన్న మిదంసర్వం నచ
 మోఽన్నం భవత్యేతః పరంసర్వనయన ప్రశస్తాఽన్న మయోగూతాఽ
 త్ప్రపాదమయ ఇంద్రియాఽత్మామమోమయస్పృహల్పాఽత్మా విజ్ఞాన
 మయగి కాలాఽత్మాఽనన్దమయోలయాఽత్మైకత్వాన్నాస్త ద్వైతంతు
 రేషత్త్వంనాఽస్త్వమృతంతుతోవాఽన్త్య ప్రజ్ఞోన బహిః ప్రజ్ఞోమో
 రయతః ప్రజ్ఞోనప్రజ్ఞానమమోనప్రజ్ఞోవాప్రజ్ఞోఽపివోవిదితం వెద్యంనాఽ
 స్త్యేత్వేగ్నర్వాగదునుశాసనమితి వెదాఽనుశాసనమితి వెదానుశాస
 నమ్ - ఇతివత్సమర్కః॥ X॥

నై వెహకిఞ్చనాఽగ్ర ఆసీదమూలమనాధారాభిమాః ప్రజ్ఞా ప్ర
జాయంతే దివ్యోదేవ ఏకోనారాయణశ్చక్షుశ్చ ద్రష్టవ్యంచనారాయ
ణశ్శ్రోత్రంచ శ్రోతవ్యంచ నారాయణోఘ్రోగ్గోశ్చ ఘ్రోతవ్యంచ నారా
యణో జిహ్వచరనయితవ్యంచనారాయణో త్వక్చన్నర్మ యితవ్యంచ
నారాయణోమనశ్చక్షుస్తవ్యంచ నారాయణోబుద్ధిశ్చ బోధవ్యంచనా
రాయణోఽహఙ్కారశ్చాహఙ్కారతవ్యంచ నారాయణోత్పత్తంచ కేత
యితవ్యంచ నారాయణో వాక్చవక్తవ్యంచ నారాయణోహస్తాచాచా
తవ్యంచనారాయణో పాదౌచ గస్తవ్యంచ నారాయణో పాయుశ్చవి
సర్జయితవ్యంచ నారాయణ ఉపస్థశ్చౌనస్త యితవ్యంచ నారాయణో
ధాలావిధాతా కర్తౌఽకర్తా నివ్యోదేవపతిపవనారాయణ ఆదిత్యా రు
ద్రామనుతోవసవోఽశ్వినాబుధోయజుగ్ంషిపామాని మత్స్రీఅగ్నిరా
జ్యమానుతినారాయణ ఉగ్రవస్సుశ్శువోదివ్యో దేవపకో నారాయ
ణోమాతాపితాభ్రాతానివాసశ్శరణంసుహృగ్గతిర్నారాయణో విగా
జా సుదర్శనాజితాసామ్యామోఘాకమారా మృతా సత్యా సుసవ్య
మా నాసీరాశీశిరాసురా సూర్యాభాస్వతీఽక్షియాని నాడీనామానిది
వ్యాని గర్జతిగాయతివా వషణ్ణివనుణోఽర్యమా చన్ద్రమాకలా కివి
ధౌఽతా బ్రహ్మప్రజాపతిషణ్ణువాదివసాశ్చౌఽర్ధదివపాశ్చ కాలాగ్గక
ల్పాశ్చోర్ధ్వంచదిశశ్చ సర్వం నారాయణః పురుష ఏదేదగ్ సర్వం య
గ్భూతంయదృభవ్యం - తద్విష్ణుగ్గ వరహంపదగ్ సచావశ్యన్తిసూర
యః - దివీవచయురాతతం - తద్విప్రాసాపిపస్యవోజాగృవాగ్ సన్న్వి
వధతే- విష్ణ్వర్యగ్పరమంపదమ్- తదేతన్నిర్వాణాఽమశాసనమితి వెదాఽ
మశాసనమితి వెదానుశాసనమ్ ఇతి ప్రత్యక్షాన్తి || ౬ ||

అస్తశ్శరీరేనిహితోగుహాయా మజపకౌనిత్యాయస్య పృథివీశరీ
రంయ్య పృథివీమస్తరెసఞ్చరణ యంపృథివీనవేద యప్యాఽవ శ్శరీరం
యోఽపామస్తరెసఞ్చరణ్య మాపాసపమర్యస్య తేజశ్శరీరం యస్తేజోం
తరే సఞ్చరణ్యం తేజోనవేద యస్య వాయుశ్శరీరంయో వాయుమస్తరే

సజ్జరన్యం వాయుర్నవేద యస్యాఽకాశశ్శరీరంయ ఆకాశ మస్త
 రేణ్యరన్యమాకాశోనవేద- యస్యమనశ్శరీరంయోషసోఽస్తరే సజ్జ
 రన్యంమనోనవేద యస్యబుద్ధిశ్శరీరంయో బుద్ధిమస్తరే సజ్జరన్యం బు
 ద్ధివేద యస్యాఽహజ్జారశ్శరీర యోఽహజ్జారమస్తరే సజ్జ
 రన్యమహజ్జారోనవేద యస్య చిత్తం శరీరం యస్మిన్త మస్తరే
 సజ్జరన్యంచిత్తంనవేద యస్యాఽవ్యక్తం శరీరంయోఽవ్యక్తమస్తరే
 సంవిద్యమవ్యక్తంనవేద యస్యాఽక్షరం శరీరం యోఽక్షరమస్తరేస
 జ్జరన్యమక్షరంనవేద యస్యమృత్యుశ్శరీరంయో మృత్యుమస్తరేసం
 వరన్యం మృత్యుర్నవేద సపత సర్వభూతాఽస్త రాఽత్మా పహత
 పాస్త్యదివ్యోదేవపకానామయః ఏ యోవిద్యామపాస్తరతమాయ
 ద్వాపాస్తరతమో బ్రహ్మణోదో బ్రహ్మఘోరాంగి రిషేదకా ఘో
 రాంగైకాయైకదా వైక్వా రామాయోకా రామ స్సైభ్యో
 సురైభ్యోదదాదిత్యేవం నిర్వాణమనుశాసనమితి వేదాఽను శాసనమి
 తివేదాఽనుశాసనమితిసప్తమసఖ్యః॥21॥

అర్చకశ్చైదిహిగౌగుహాయాం శుద్ధస్యాఽయ మాత్మాసర్వస్య-
 మేరోమా సజ్జేదాచక్రేణ శరీరమగ్నేఽగ్నివోవహితే చిద్రథిత్తివ్రతకాశే
 చ్చైర్దగ్గిగోపమే రిషేగభావన్నిస్సారే జలబుద్ధ్యరవద్యభ్యులేనివసన్తి
 రాత్మానమచి స్వయామచివ్యం దేవమసంగఃశుద్ధులేజసాఽయంసర్వ
 తాపా సర్వేశ్వరమచి స్త్యమశరీరం రహితంగుహాయామన్మతం విభా
 మానమానుషంతం పశ్యతిచిద్వాంసస్సైన యేనపశ్యతి॥ ఇత్యేష్టమస
 21॥

అథహైనంవైక్వ్య పుత్రభృగవకాస్త్రికాసర్వేఽస్తంగచ్ఛంఠి
 సైసహూవాదచక్షురేవాఽప్యేతియచ్ఛక్షురేవాఽస్తమేతి ప్రప్త
 మేవాఽప్యేతియాక్రచ్చవ్యమేవాఽస్తమేత్యాదిగ్యమేవాఽప్యేతియ
 దిత్వమేవాఽస్తమేతిచిరాజమేవాఽప్యేతియోపిరాజమేవాఽస్తమేతి
 రాజమేవాఽప్యేతియనిప్రాణమేవాస్తమేతి విజ్ఞానమేవాఽప్యేతియో

విజ్ఞానమేవాస్తమేత్యానస్తమేవాప్యేతియ ఆనస్తమేవాస్తమేతితురీయ
మేవాప్యేతియస్తరీయమేవాస్తమేతి రదన్యురనభయమశోకమనస్తం
గర్భీజమేవాప్యేతితి హూవాచ - శ్రోత్రమేవాప్యేతియశ్రోత్ర
మేవాస్తమేతి శ్రోతవ్యమేవాప్యేతియశ్రోతవ్యమేవాస్తమే
తి దిశమేవాప్యేతియో దిశమేవాస్తమేతి సుదగ్ధన
మేవాప్యేతియస్సదగ్ధనమేవాస్తమేత్య పానమేవాప్యేతియో
పానమేవాస్తమేతి విజ్ఞానమేవాప్యేతియో విజ్ఞానమేవాస్తమే
త్యానస్తమేవాప్యేతియఆనస్తమేవాస్తమేతితురీయమేవాప్యేతియ
స్తరీయమేవాస్తమేతి రదన్యురనభయమశోకమనస్తం గర్భీజ మేవా
ప్యేతితి హూవాచ - నాసామేవాప్యేతియోనాసామేవాస్తమేతి
ఘ్రాతవ్యమేవాప్యేతియోఘ్రాతవ్యమేవాస్తమేతి పృథివీమేవాప్యే
తియగ పృథివీమేవాస్తమేతి జలామేవాప్యేతియోజలామేవా
స్తమేతివా్యానమేవాప్యేతియోవా్యానమేవాస్తమేతి విజ్ఞానమేవాప్యే
తియోవిజ్ఞానమేవాస్తమేత్యానస్తమేవాప్యేతియఆనస్తమేవాస్తమేతితు
రీయమేవాప్యేతియస్తరీయమేవాస్తమేతి రదన్యురనభయమశోకమన
స్తంగర్భీజమేవాప్యేతితి హూవాచ - జిహ్వ మేవాప్యేతియోజిహ్వమే
వాస్తమేతిరసయితవ్యమేవాప్యేతియోరసయితవ్యమేవాస్తమేతిపరుణ
మేవాప్యేతియోపరుణమేవాస్తమేతి సాఖ్యమేవాప్యేతియస్సాఖ్యమే
వాస్తమేత్యుదానమేవాప్యేతియఉదానమేవాస్తమేతివిజ్ఞానమేవాప్యే
తియోవిజ్ఞానమేవాస్తమేత్యానస్తమేవాప్యేతియ ఆనస్తమేవాస్త
మేతితురీయమేవాప్యేతియస్తరీయమేవాస్తమేతి రదన్యురనభయ
మశోకమనస్తంగర్భీజమేవాప్యేతితి హూవాచ - త్వచ మేవాప్యే
తియస్త్యచమేవాస్తమేతి స్పర్శయితవ్యమేవాప్యేతియస్పర్శ
యితవ్యమేవాస్తమేతి వాయుమేవాప్యేతియోవాయుమేవాస్తమేతి
మేఘమేవాప్యేతియోమేఘమేవాస్తమేతిసమానమేవాప్యేతియస్సమా
నమేవాస్తమేతి విజ్ఞానమేవాప్యేతియో విజ్ఞానమేవాస్తమేత్యానస్తమే

నా పెరియ ఆనందమేవా స్తమేతి తురీయమేవా పెరియస్తురీయమే
 వా స్తమేతి తదమృత మభయమశోక మనంతం నిర్భీజమేవా పెరితి
 హూవాచ - వాచమేవా పెరియోవాచమేవా స్తమేతి వక్తవ్యమే
 నా పెరితి యోవక్తవ్యమేవా స్తమేత్యగ్నిమేవాపెరితి యో గ్నిమే
 నా స్తమేతి ఐమూరమేవా పెరితి యక్కుమూరమేవా స్తమేతి వైరం
 మేవాపెరితి యోవైరభృమేవా స్తమేతివిజ్ఞానమేవాపెరితి యోవిజ్ఞా
 నమేవా స్తమేత్యానందమేవాపెరితి యఆనందమేవా స్తమేతి తురీయమేవా
 పెరియస్తురీయమేవా స్తమేతి తదమృతమభయమశోకమనంతం నిర్భీజ
 మేవా పెరితి హూవాచ - హస్తమేవాపెరితి యోహస్తమేవా స్త
 మేత్యాదారవ్యమేవా పెరియ ఆదారవ్యమేవా స్తమేతీంద్ర మేవా
 పెరియ ఇంద్రమేవా స్తమేత్యుగ్మమేవా పెరియోగ్మత మేవాస్త
 మేతి ముఖ్యమే వాపెరియో ముఖ్యమేవా స్తమేతి విజ్ఞానమేవాపె
 రియోవిజ్ఞానమేవా స్తమేత్యానందమేవా పెరియ ఆనంద మేవా స్త
 మేతి తురీయమేవా పెరితి యస్తురీయమేవాస్తమేతి తదమృతమభయ
 మశోకమనంతం నిర్భీజమేవా పెరితి హూవాచ - చాచమేవాపెరితి
 యోచాచమేవా స్తమేతి గంతవ్యమేవా పెరియోగంతవ్య మేవాస్త
 మేతి విష్ణుమేవా పెరియోవిష్ణుమేవా స్తమేతి సత్యమేవా పెరియ
 త్యమేవా స్తమేత్యంతర్యామమేవా పెరితి యో న్తర్యామమేవా
 త్యమేవిజ్ఞానమేవాపెరియోవిజ్ఞానమేవా స్తమేత్యానందమేవాపెరియ
 ఆనందమేవా స్త మేతితురీయమేవా పెరియస్తురీయమేవాస్తమేతి తద
 మృతమభయమశోకమనంతం నిర్భీజమేవా పెరితి హూవాచ - హా
 మమేవా పెరియగి హాయి మేవా స్తమేతి విసర్జ యితవ్యమే
 వా పెరితి యో విసర్జ యితవ్య మే వా స్తమేతి మృత్యు
 మేవా పెరియో మృత్యుమేవా స్తమేతి మధ్యమామేవా పెరితి
 యో మధ్యమామేవా స్తమేతి ప్రభజ్ఞానమేవా పెరియగిప్రభజ్ఞానమే
 వా స్తమేతి విజ్ఞానమేవా పెరియో విజ్ఞానమేవా స్తమేత్యానంద

మేవాప్యేతియ ఆనందమేవాస్తమేతి తురీయమేవాప్యేతి యస్తూరీయ
 మేవాస్తమేతి తదన్మృతనభయనుశోకనునంతం గర్భితమేవాప్యేతి
 ఘోరావాచ - ఉపస్థమేవాప్యేతియ ఉపస్థమేవాస్తమేత్యానంద
 యితవ్యమేవాప్యేతి యఆనందయితవ్యమేవాస్తమేతివ్రజావతి మేవా
 ప్యేతియగ్ని ప్రజావతిమేవాస్తమేతి వాసీనామేవాప్యేతియోనాసీనామే
 వాస్తమేతికూర్మీరమేవాస్తమేతి యగ్నికూర్మీరమేవాస్తమేతి ఏ
 జ్ఞానమేవాస్తమేతియో ఏజ్ఞానమేవాస్తమేత్యానన్దమేవాస్తమేతియ
 ఆనన్దమేవాస్తమేతితురీయమేవాస్తమేతి యస్తూరీయమేవాప్యేతి తద
 న్మృతనభయనుశోకనునన్దం గర్భితమేవాప్యేతిఘోరావాచ - ఘన
 వాప్యేతియోఘనవాస్తమేతి మన్దవ్యమేవాస్తమేతియో మన్ద
 వ్యమేవాస్తమేతి చన్ద్రమేవాస్తమేతి యశ్యచన్ద్రమేవాస్తమేతి
 శుమేవాస్తమేతి యశ్శశుమేవాస్తమేతి శ్వేనమేవాస్తమేతి యశ్వేన
 మేవాస్తమేతి ఏజ్ఞానమేవాప్యేతియో ఏజ్ఞానమేవాస్తమేత్యానన్దమే
 వాస్తమేతియ ఆనన్దమేవాస్తమేతి తురీయమేవాస్తమేతి యస్తూరీయ
 మేవాస్తమేతి తదన్మృతనభయనునన్దం గర్భితమేవాస్తమేతిఘో
 రావాచ - బుద్ధిమేవాస్తమేతియో బుద్ధిమేవాస్తమేతి బోధవ్యమేవాస్త
 మేతియో బోధవ్యమేవాస్తమేతి బ్రహ్మణమేవాస్తమేతియో బ్రహ్మ
 ణమేవాస్తమేతిపూర్వమేవాస్తమేతి యస్మాన్పూర్వమేవాస్తమేతి
 స్థమేవాస్తమేతియగ్నిస్థమేవాస్తమేతి ఏజ్ఞానమేవాప్యేతియో ఏ
 జ్ఞానమేవాస్తమేత్యానన్దమేవాప్యేతియ ఆనన్దమేవాస్తమేతి తురీ
 యమేవాస్తమేతియస్తూరీయమేవాస్తమేతి తదన్మృతనభయనునన్దం
 గర్భితమేవాస్తమేతిఘోరావాచ - అహఃకారమేవాస్తమేతియో
 హఃకారమేవాస్తమేతియహం కర్తవ్యమేవాస్తమేతియోహబర్త
 వ్యమేవాస్తమేతి రుద్రమేవాస్తమేతియోరుద్రమేవాస్తమేతి
 సురమేవాప్యేతియో సురమేవాస్తమేతిశ్వేతమేవాప్యేతియశ్వే
 తమేవాస్తమేతి ఏజ్ఞానమేవాప్యేతియో ఏజ్ఞానమేవాస్తమేత్యానన్ద

నన్దమేవా ప్యేతియతనన్దమేవా న్దమేతితురీయమేవా ప్యేతియస్తు రి
యమేవా న్దమేతి తదన్యతనుభయ ననన్దం నిర్వీజ మేవాప్యే తీతి
అహానాచ - చిత్తమేవా ప్యేతి యశ్చిత్త మేవా న్దమేతిచేతయిత
వ్యమేవా ప్యేతియశ్చేతయితవ్యమేవా న్దమేతియేత్రజ్ఞమేవా ప్యేతియస్
తేత్రజ్ఞమేవా న్దమేతిభాస్వతీమేవా ప్యేతియో భాస్వతీమేవా న్దమేతి
నాగమేవా ప్యేతియో నాగమేవా న్దమేతివిజ్ఞాన మేవాప్యేతియోవిజ్ఞా
నమేవా న్దమేత్యానన్దమేవా ప్యేతియ తనన్దమేవా న్దమేతితురీయమే
వా ప్యేతి యస్తురీయమేవా న్దమేతి తదన్యతనుభయమశోకమనన్దం
నీరమేవా ప్యేతీతిఅహానాచ - యదవనిర్వీజం వేదనిర్వీజపవ నభవ
తినాయతేనద్రుయితే నముద్యుతే నభిద్యుతే నదద్యుతే నభిద్యుతేన
కన్దుతే నభిద్యుతేన సర్వదహమో యమాతైత్యా చక్షుతే - నైన
మాత్మాప్రపచనకలేవా పీద్యుతేన బహు శ్రుతేననబుద్ధిజ్ఞేన నశ్రుతేన
యభియానవేదైర్మర్మియజ్ఞైర్మతపోభిరుక్తైర్మసాక్షైర్మర్మయోగై
ర్మాత్రమైర్మానైర్మాత్మానముపలభనై - ప్రపచనేనప్రకంసయాప్యభా
వేతితుం బ్రాహ్మణాశ్శుశ్రువాంసో నూచానా ఉపలభనై శాంతో
బాంతోపరతస్తితి యుస్సమాహితోభూత్వా త్తస్యేవా త్మానం పశ్యతి
స్మృత్యా బృథవతి యదవంవెద||ఇతిసవహ్యఖండః||౯||

అథహైనంరైక్యం ప్రవచ్యథగవగకస్త్రిగ సర్వే సుప్రప్తితాభ
ప్రీతి గన్తై సఅహావాచరసాతల లోకేష్వితి అహావాచకస్త్రిగ
రాలిలలోకాటితాశ్చప్రతాతాశ్చేతి ధూర్లోకేష్వితిఅహావాచ కస్త్రిగ
రాలిలలోకాటితాశ్చప్రతాతాశ్చేతి భువర్లోకేష్వితి అహావాచకస్త్రిగభు
వర్లోకాటితాశ్చప్రతాతాశ్చేతి సువర్లోకేష్వితి అహావాచకస్త్రిగ సువ
ర్లోకాటితాశ్చప్రతాతాశ్చేతి నహర్లోకేష్వితిఅహావాచ కస్త్రిగ నహ
ర్లోకాటితాశ్చప్రతాతాశ్చేతి జమోలోకేష్వితి అహావాచకస్త్రిగ జమో
లోకాటితాశ్చప్రతాతాశ్చేతి నహోలోకేష్వితి అహావాచకస్త్రిగ న
హోలోకాటితాశ్చప్రతాతాశ్చేతి నర్వలోకేష్వితి అహావాచకస్త్రిగ

నర్యలోకాఽతాశ్చప్రోతాశ్చేతి వ్రజావతిలోకేష్వితి హూవాచ క
స్మిన్ వ్రజావతిలోకా ఽతాశ్చప్రోతాశ్చేతి బ్రహ్మలోకేష్వితి హూ
వాచకస్మిన్ బ్రహ్మలోకాఽతాశ్చప్రోతాశ్చేతి సర్వలోకేష్వితి హూ
వాచకస్మిన్ సర్వలోకాఽతాశ్చప్రోతాశ్చేతి సర్వలోక ఆత్మబ్రహ్మణి
మణయ ఇవాతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి హూవాచైవమేతాలోకానార్తి
నివ్రతిష్ఠితాన్యే వాత్మైవసభవతి నిర్వాణా నుశాసనమితివేదా నుశా
సనమితివేదానుశాసనమ్॥ ఇతివిశమగ్నిః॥౧౦॥

అథహైనంరైక్వన్త పునరభ్యుదయోఽవన్యాయం విజ్ఞానఘన ఉతా
మానకేనకేతర ద్వావస్థానయత్పుణ్యా పత్రావతీతి తస్మై సహూ
వాచహృదయస్యమధ్యేలోహితంమాంసపిండం యస్మిన్ తద్గహరంభుండ
రీకం కుముదమివా నేకధాఽకసితం తస్యమధ్యేసముద్ర సుమద్రస్యమ
ధ్యే కోకస్తస్మిన్ నాడ్యశ్చ తస్మాదవతి తత్రరమా రిమద్భా పునస్య
వేదతత్రరమాపుణ్యేన పుణ్యలోకం నయతి అరమాపాపేన పాపమిచ్చ
యాయత్సరతి తదభిసంపద్యతే పునర్భవాయ తాశ్చభిన్నత్తి కోశ్చభి
త్వా శీషకపాలం భిన్నశీషకపాలం భిత్వామృగిపింభిన తిష్ఠగ్గిపిం
భిత్వా పోభినత్వాపోభిత్వా లేజోభిన్నత్తి లేజోభిత్వా వాయుభిన్నత్తి
వాయుభిత్వా కాశం భిన్నత్యాకాశభిత్వాఘనాభిన్నత్తి ఘనాభిత్వా
ఘాతాఽభిన్నత్తి ఘాతాఽభిత్వా మహాస్తంభిన్నత్తి మహాస్తంభిత్వా
వృక్షంభిన్నత్త్యవృక్షిభిత్వా కురంభిన్నత్త్యకురం భిత్వామృత్యుభిన్న
త్తి - మృత్యువైపరేదేవ సీధవరతిపరస్తాన్నసన్నా సన్న సమిసది
త్యేతస్నిర్వాణా నుశాసనమితి - వేదా నుశాసనమితి వేదా నుశాస
నమ్॥ఇత్యేకాదశగ్నిః॥౧౧॥

నాగాయణాద్వా ఆన్నమాగతంపక్వం బ్రహ్మలోకే మహాసం
త్తకేపునః పక్వమాదిత్యేపునఃపక్వంక్ర వ్యాదిపునఃపక్వంజ్వాలకీలక్ష్మీ
మపమృషితంపూత మన్నమయాదిత మసంస్లుప్తంతదగ్నే యాన్నకఞ్చ
నయాచేత॥ ఇతిద్వాశగ్నిః॥౧౨॥

బాల్యేనతిస్థానేత్ బాలస్యభావోనన్తోనిరవద్యోమానేన పాణ్డి
 యేన నిరధికారతయోవలభ్యతేనైవల్యముక్తం నిగమనంప్రజావతిరువా
 చ నిహర్షదంక్షాత్వా వృతుమూలేవసేత కుచేలోఽసహాయ ఏకాకిన
 చూఢిస్థలత్వకామ ఆత్మకామో నిహాకామో జీర్ణకామోహస్త్రిని సిం
 హేరంశేవశకేనకులే సర్వయతురాతువ గన్ధర్వే మృత్యోరూపాణిపి
 త్వా నవిశేలిషతశ్చనేతి వృతుమివతిస్థానేద్భిద్య మానోఽపిసమిప్యేగ
 ంకిమేనోత్పలమివతిస్థానేద్భిద్యమానోఽపి నకుప్యేతనకిమేతాఽ
 కామివతిస్థానేద్భిద్యమానోఽపి నకుప్యేతనకిమేతాఽ
 క్ష్యోఽయ మాత్మాసర్వేషామేవగన్ధానాం పృథివీహృదయం సర్వేషా
 మపిసానామాహృదయం సర్వేషామేవరూపాణాం తేజోహృద
 యం సర్వేషామేవస్పర్శానాం వాయుర్హృదయం సర్వేషామేవశబ్దా
 నామాకాశం హృదయం సర్వేషామేవగీతానామ వ్యక్తింహృదయం స
 ర్వేషామేవసత్త్వానాంహృదయం హృదయైవరేచేపి పరీధివ
 పరగన్తవన్నాఽనన్న పరసదిత్యేతన్నాత్వానాం శాసనమితి వే
 దాఽనుశాసనమితి వేదాఽనుశాసనమితిత్రయోదశఃపంచం॥౧౩॥

పృథివీవాఽన్నమాహాఽన్నావాః ఆహావాఽన్నం జ్యోతిరన్నం
 జ్యోతిర్వాఽన్నం వాయురన్నతోవాయుర్వాఽన్న మాకాశోఽ
 న్నం ఆకాశోవాఽన్న మిద్రియాణ్యన్నాదాన్ద్రియాణివాఽన్నం
 హోఽన్నదం మనోవాఽన్నం బుద్ధిరన్నదా బుద్ధిర్వాఽన్నహృత్
 ంన్నదమవ్యక్తింవాఽన్న మతురహన్నద మతురంవాఽన్నం మృగ్యర
 న్నతోమృగ్యుర్వాఽనరే దేవపరీధివతితి పరస్తాన్న సన్నసన్నసాసది
 త్కానిత్వానాం శాసనమితి వేదాఽను శాసనమితివేదాఽను శాసన
 ॥ ఇతివసుర్వశః॥౧౪॥

అథహైనంనైక్వగ పత్రవృక్షవాయోయం విజ్ఞానఘనఉక్తా
 సకేనకరత్రావస్థానం దహతీతితస్మైసతాహవాచ యోఽయం
 జ్ఞానఘనఉక్తాః ప్రాణందహత్యపానం వ్యాసముదానం సమా

నంవైరన్మంముఖ్యనుస్తర్యానం ప్రభజ్జనం కుమారంశ్యేనంకృష్ణంశ్యే
తం నాగందహతి పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశం నహతిజాగరితం
స్వప్నం సుషుప్తంతూరియంచనహంతంచలోకం పరంచలోకం నహతి
లోకాఽలోకందహతి దర్పాఽధర్మం దహన్యథాస్వర మనుర్యాచం ని
రాలోకమత్యవరం నహతిమహాంతందహత్యవ్యక్తందహత్యక్షురిందహతి
మృత్యుందహతి మృత్యున్వైపరేదేవ ఏకీభవతీతిపరస్తాన్న సన్నాసన్న
సదసదిత్యేత నిర్వాణామశాసనమితి వెదామశాసనమితివేదామశాస
నమ్ ఇతివజ్జురశశశిః॥౧౫॥

సుబాలబీజబ్రహ్మచ్ఛాపనిషత్ నాఽవ్రతాంతాయదాతన్య నాఽ
పుత్రాయనాఽ శిష్యాయనాఽ సంవత్సర రాత్రోపితాయనాఽ పౌష్ఠా
తకులీలాయ నాతవ్యంనైవచ ప్రవక్తవ్యా - యస్య నేవేపరాధత్యే
థా దేవేతథానురా - తస్యైతే కథితామృత్యాని ప్రకాశ నైవమస్మిన్
ఇత్యేతన్నిర్వాణామశాసన మితివేదామశాసనమితివేదామశాస
నమ్ ఇతివజ్జురశశశిః॥

॥ పూర్ణమశశశిః॥

॥ ఇతిసుబాలోపనిషత్సమాప్తా॥ 30॥

హ నిః ఓం త న్మత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథయాజుషీతురికోపనిషత్ - 30.

॥ సహనావవత్పితౄశాన్తి॥

ఓం॥ తురికాంస్రంప్రవత్పృథివీధారణాయోగసిద్ధయే । యాం
ప్రాప్యసపునర్జన్త యోగయ క్తస్యజాయతే । వెదతత్త్వగ్రహపీఠం
యథోక్తంహీన్వయంభువా । విశ్వజ్ఞః దేశమాప్తాయ తగ్రాసనమన్విశేః ।
కూర్మింగానీవసంహృత్య మనోహృదినిరుధ్యత । మాత్రాద్వాదశయో

గీన ప్రణవేనశనైశ్శనైః । పూరయేత్సర్వమాత్మానగ్ నర్వద్వారం
 య్యచ । ఉరోముఖకటిగ్రీవం కిందిద్ధృదయమున్నతం । ప్రాణాంత్యం
 గారయేత్తస్మి న్నాసాభ్యం తరచారిణః । భూత్వా తత్రాయతప్రాణ
 స్వైరుచ్ఛాప్తసముచ్ఛ్వసేత్ । స్థిరమూర్త్యదృఢంకృత్వాఅంగుష్ఠేనసమా
 గతః । ద్వేగుల్ఫేకుప్రసర్వీత జంఘైవైవత్రయస్త్రయః । ద్వేజానునీ
 ణ్డోదాద్వే గుడేశేశ్చేత్రయస్త్రయః । పాద్యోరాయతనంతత్ర వాభి
 కేశేనమాశ్రయేత్ । తత్రనాడిసుషుమ్నాగు నాడిభిర్దశభివృతా ।
 త్రక్షణ్ణాదపీతాచ కృష్ణాతామ్రావిలోపీతా । అతిసూక్ష్మచరన్వీచ
 ర్హంనాడిసమాశ్రయేత్ । తత్రసంచారయేత్పాగ్రా నూణానాభి
 గంధునా । తతోరక్షైస్పృశాభాసగ్ హృదయాయతనంమహత్ । దహ
 యుండరీకంత క్షేదాంతేషుగగద్యతే । తద్భిత్వాకంతమాయాతిరాం
 గజీపూరయేచితి । మనసస్తవరంసుహృగ్ సుతీక్ష్ణంబుద్ధిర్నర్మలం । పాద
 స్థేపరియన్తనా తహ్స్త్రిపంచనానుచింతయేత్ । మనోధారణతీక్ష్ణేన
 హగమాత్రేత్యనిర్వృతః । ఇంద్రవజ్రమితిప్రోక్షం మహాజఃఘానుకృత
 ం । తద్ధ్యానబలయోగేన ధారణాభినికృంతయేత్ । ఉరోర్మధ్యే
 యస్థాప్య మహాప్రాణపిమోచనం । చతుర్భ్యస్త్యయోగేన చింద
 నిశేవంతః । తతఃకణ్ఠాంతరేయోగీ సమూహానాడిసంచయే । ఏకో
 ధింనాడిశతంతాసాంమధ్యేవరాస్థితా । సుషుమ్నాతుచరేలీనావిరజా
 మ్నూకూపిణీ । ఇదాత్మిన్తరివామేన పింగళాదక్షిణేనగు । తయోమ
 యపింఘాసగ్ యస్తంవేదనవిదపిత్ । ద్వాపస్తలిసహప్రాణిప్రతినా
 భవైతిలం । భిద్యతేధ్యానయోగేన సుషుమ్నైకానభిద్యతే । యోన
 స్థిలసారేణ యురేణానలవచనా । చిందన్నాడిశతంధీరః ప్రభావా
 గజన్మరి । జాతీపుష్పసమంయోగీయదావశ్యతీతైతిలం । ఏవంశుభా
 త్రేభావై స్సనాడిసాంవిభావయేత్ । తద్భావితాఃప్రవన్యంతే పున
 -త్సవజితాః । తపోవిజరచిత్తప్త నిశ్శబ్దాదేశమాస్థితః । నిస్సంగ
 గాగయోగజ్ఞోనిరపేక్షశ్శనైశ్శనైః । పాశాంధిత్వా యథాహగ్సో

నిర్విశంకంఖముత్పతేత్ । చిన్నపాశస్తథాజీవస్సంసారంతరతేనదా
యథానిర్వాణకాలేతు దీపోదద్ధ్వాలయంప్రజేత్ । తథాసర్వాణికర్తా
ణియోగీదద్ధ్వాలయంప్రజేత్ । ప్రాణాయామసుతీక్ష్ణైన మాత్రాధాన
ణయోగవత్ । వైరాగ్యోపలభ్యుప్తైన చిత్వారంభూన్నబభ్యత ఇత్యు
పనిషత్ ॥ ఓంతత్సత్.

॥ సహనావవత్వితిశాంతిః ॥

॥ యూరికోపనిషత్సమాప్తః ॥ 30 ॥

హరిః ఓం.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అక్షశుక్లయజుర్వేదగతా - మత్త్రికోపనిషత్ - 30.

ప్రాగ్భమదత్తితాన్తిః ॥

హరిః ఓమ్ । అష్టపాదంశుచింహంసంక్రమిత్ర మణునవ్యయ
మ్ - త్రివర్తనం తైజసాఽహంసర్వతః పశ్యన్నవశ్యతి - భూతసమైక్య
హనే కాలేభిన్నేతమసివైఖరే - అతస్పశ్యద్విసర్వస్థానిర్గుణంగుణగన్వ
తే - అశక్యస్థోఽన్యథాద్రష్టుం ధ్యాయమానగతుమారతైః - వికారభ
వీమాజ్ఞానాప్తరూపామజాం భ్రవామ్ - ధ్యాయతేవ్యాసితా తేనతస్య
తే ప్రేర్యతేపునః - సూయతేపురుషార్థంచతేవైవాఽభిప్రీతం జగత్ -
గౌరవాఽద్యస్తవతి పాదనిత్రీపర్వభూతభావీ - సితాఽసితాచరత్త్వ
సర్వకామదుఃఖావిభావి - పితృస్యేనామవిషయామవిజ్ఞాతాంకుమారకాః
ఏకస్తుపిబలేదేవస్సద్వచ్ఛన్తోత్రవశానుగః - ధ్యానక్రియాధ్యాంభగవో

భుజ్యే - ౭ సావ్రసహద్విభుః - సర్వసాధారణీందోగ్ధిః పీయ మానాంతు
యజ్వభిః - పశ్యత్యస్యాంమహాత్మానస్సుచర్ణం పిష్పలాశనమ్ - ఉదాసీ
సంభువంహంసం సూతకాఽధ్వర్యవోజగుః - శంసంతనును శంసంతి
బహ్వృచిశ్చాశ్చాశ్చ్రుకోవిదాః - రథంతరంబృహత్సానుసప్తవైధ్రీస్తుగీయ
తే - మంత్రోపనిషదంబ్రహ్మపదక్రమసమన్వితమ్ - పఠంతిభార్గవాహ్యో
తే హ్యధగ్వాణోభృగుశ్చమాః - సబ్రహ్మచారివృత్తిశ్చస్తంభోధఫలిత
స్తథాఅనన్ద్యాహోహితోద్భిష్టసిపశ్యంతోబహువిస్తరే - కాలసిప్రాణశ్చ
భగవాన్తస్యశ్శర్వోనుహేశ్వరః ఉగ్రోభవశ్శకుద్రశ్చసమరస్సామరస్త
థావ్రజాపఃత్విరాద్భైవపురుషస్సలిలమేవచ - స్తూయితేమస్త్రీసంస్తు
త్వైరభర్వవిదితైర్విభుః - తంషష్టింశకశ్శత్యేతేనప్రవిశంతథాఽపరే-పు
రుషఃస్థానంసాఙ్ఖ్యనుభర్వశిరసావిమః - చతుర్వింశతి సఖ్యాతం వ్యక్త
పవ్యక్తమేవచ - అద్వైతంద్వైతమిత్యాహుస్త్రీధాతంషష్టిధాతథా-
బ్రహ్మగృంథాపరావ్రాతంచ పశ్యద్విజ్ఞానదయుషః - తమేకమేవ పశ్యంతి
పరిసర్గంవిభుంద్విజాః - యస్త్వింసర్వమిదంప్రోతంబ్రహ్మస్థావరజగ్దమమ్
తస్మిన్నేవలయంయతి ప్రపత్యస్సాగరేయథా - యస్మిన్భావాగి ప్రవీ
యతైరీనాశ్చాఽవ్యక్తతాంయయః - పశ్యద్వివ్యక్తతాంఘాయోజాయ
దైమన్యచాశ్చవ - యేబ్రహ్మాగ్నిగంచైవకారదైర్విద్యతేపునః - ఏవంస
భగవాన్జీవంపశ్యత్యస్తేపున్యపునః - బ్రహ్మబ్రహ్మైత్యథాయాద్వియే
మహర్వాగ్నిహృణాస్తథా - ఆతైర్వివలేలయంయాద్వీరీనాశ్చావ్యక్తశా
రిణః - రీనాశ్చాఽవ్యక్తశారినశ్శత్యపనిషత్ । హరిఃఓమ్.

పూర్ణనందశ్శ్రిశాస్త్రిః.

ఇతి మద్రికోపనిషత్సమాప్తా - ౩౨.

ఇతి చ్ఛాత్రింశదుపనిషదస్తుంపూర్ణాః.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

॥ అథయాజ్ఞీ - సర్వసారోపనిషత్ ॥ 33.

॥ సహనావవత్పరిశంభః ॥

ఓం॥ కథంబంధకథంమోక్షః కావిద్యాకావిద్యాచేతి । జాగ్రత్సృష్టస్మషిప్తిస్తరీయంచకథం । అన్నమయప్రాణమయ మమోమయవిజ్ఞానమయా సందమయకోశాకథం । కలాజీవ్యవంచవగః యేత్రజ్ఞస్సాక్షీ కూటస్థోంతయోగమీతిచకథం । వ్రత్యగాత్మాపరమాత్మాచకథం । కింబ్రహ్మకతివదాద్ధాఃకామాయాచేతి । అత్మావార్తినోద్దేహాక్షిప్తేభ్యస్య త్వత్వేవాభిమన్యతే సోభిమానఅత్తవోబంధః । తన్నివృత్తిమోక్షః । యాతదభిమానం కారయతిసాహ్యవిద్యా । సోభిమానోయయా నివర్తతేసావిద్యా । మనఃపది చతుర్దశకరణైః పుష్కలైరాదిత్యాద్యనుగృహీతై శ్శబ్దాదీన్ద్రియయాగ్రాహకైరయదోపలభ్యతేతదాత్మమోక్షాగరణం । తద్వాసనాసహితైశ్చతుర్దశకరణైశ్శబ్దాద్యభావేపి వాచనమయాం శబ్దాదీన్ప్రాకారికా ప్రతిభాసమానాస్యదోపలభ్యతేతదాస్వప్నం । చతుర్దశకరణా పరమాద్వితేష విజ్ఞానాభావాద్యదాశబ్దాదీన్ద్రియవోపలభ్యతే తదాత్మనన్వహుత్వం । అవస్థాత్రయభావాభావ సాక్షిస్వయం భావాభావరహితం గరంతరజైతస్యమాత్రం యదాతత్త్వేయం । అవస్థాత్రయోపహిత మవస్థాత్రయోపలక్తీతం చనిరవస్థంవిశుద్ధమేవజైగన్యం । అన్నకాయాగ్రాం సమూహాన్నమయకోశః । ప్రాణాదిదశవాయవో న్నమయకోశే యదావరణంలేతదప్రాణమయకౌశః । ఏతతోశశద్వయసంయుక్త అత్తామనఃపదిచతుర్దశకరణైశ్శబ్దాదీన్ద్రియ సుకల్పాదిధర్మాగన్యదా కరోతి తదామనోమయకౌశః । ఏతతోశశత్రయవిస్తారః కరణతర్గ్గణవిశేషభ్యానమనవాదివృత్తియో యదోత్పద్యంతే తదావిజ్ఞానమయకోశః । ఏతత్తో

శవతుష్టయకారణాజ్ఞానసంపృక్తం స్వకారణజ్ఞానం స్వకూప సుఖవట
 ధానాసువటవృత్తు ఇవయదావర్తతేతదానం దనుయకోశః । కోశోపా
 ధ్యవహీతవపత్యాకోశ ఇత్యుపచయతే । సుఖదుఃఖబుధ్యాశ్రయస్త
 త్తదిచ్చయాదేహంతః కృతిమానః-తా- । ఇష్టమితివృత్తిస్సుఖబుద్ధిః ।
 అనిష్టమితివృత్తిరుఃఖబుద్ధిః । శబ్దస్పృశ్యకూప రసగంధా స్సుఖదుఃఖ సం
 యోగహితవః । పుణ్యపాపకర్మానుసారీభూత్వా ప్రాప్తశరీరసంయో
 గనుప్రాప్తశరీరసంయోగ మివకుర్వాణః ప్రాణ్యధ్యాసీదేవః । మనఆది
 శ్చప్రాణాద్య నర్త్యాదిశ్చ భూతాదిశ్చ పుణ్యాదిశ్చైవైవేపంచవస్తాః ।
 పంచవర్గభర్తృభూతార్తజ్ఞానమృతేన పినశ్యత్యత్తపంచభౌ నిత్యత్వేన
 ప్రతీయతేచ మూలావిద్యేద్యాత్మోపాధి యస్తదేవవింగ శరీరవీజగ్
 హ్యయగ్రంధిరిత్యుచ్యతే తత్ప్రతిఫలితః వైతన్యం యత్ప్రకాశతేన
 తేనైతద్భః । జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయానావావిభావంతిో భావజ్ఞా తాస్వయం
 తనావిభావంతిో భావరహితః స్వయంజ్యోతిశ్చేతనస్సాక్షీ । బ్రహ్మది
 వీవీరికాంత సవగప్రాణిబుద్ధివ్యపిశిష్టత యోవలభ్యమాన స్సవగప్రాణి
 బుద్ధిసాక్ష్యధిష్ఠానాత్పాస్తి భాసతేచనకూటస్థః । కూటస్థాచ్యవహితభే
 దానాం స్వకూపలాభేహకుభూత్వా నానిగణేమాత్రమివ సర్వతే
 త్రేషు యదానుస్మృత అంతయగమయగ ప్రకాశతేహ్యత్పాసోంత
 యోగమి । సత్యజ్ఞానమనంతమానందగ్ సర్వశరీరోపాధివినిమూక్తం
 కటకమకుటాచ్యపాధిరహిత సువగఃఘనవద్విజ్ఞానఘనదివ్యాత్రస్వభా
 వమాత్మవైతన్యం బ్రహ్మయదవభాసతే తదఃద్యోపాధికంత్యంపదాభా
 స్సప్రశ్యగాత్పా । సత్యజ్ఞానమనంతమానందం సవగజ్ఞాత్వాచ్యపేతం
 మాయోపాధికం తత్పదాభాసపరమాత్పా । సర్వోపాధివిముక్తంధర్మి
 శేషదివ్యాత్రంసదవైత్తమానంద మమాయబ్రహ్మ । తద్ధిత్వంపదాభా
 వోపాధికాత్పదాభాచ్యోపాధికభేదాద్విపత్తుగమభేద మధిష్ఠానత్వోప
 లక్షితం శుద్ధంపారమాధికంనత్రామాత్రమవిశాశి । కింతస్సగ్యమితి ।
 సదతిశ్రౌతప్రతీతిలక్యంనత్యం । అసదిత్యవాచ్యంసత్యం । త్రికాలావా

ధ్యంనత్యం । త్రికాలానుసూతంనత్యం । యదస్తితత్సత్యం । ఏకమేవా
 ద్వితీయంనత్యం । సజాతివిజాతిభేదరహితంనత్యం । సర్వకల్పవాధిష్ఠానంవా
 సత్యం । అవినాశిమితి । దేశకాలవస్తుగుణాతిషువినత్యత్సయస్సేన
 శ్యతీతి । కింజ్ఞానమితి । స్వప్రకాశంజ్ఞానం । సవప్రకాశకంజ్ఞానం । ని
 రావరణవిచ్ఛాద్రంజ్ఞానం । అనాద్యనంతంనిరంతరమృతి వృత్తిసాక్షి
 వైతస్యమేవజ్ఞానం । కినునంతమితి । ఉన్నత్తివినాశరహితమనంతం । మ
 ద్భావవికారరహితమనంతం । సర్వోపాధివినిర్ముక్తమనంతం । మృద్ధ
 కారేషుచ్యుదివస్వణావికారేషు స్వణామివతంతువికారేషు తంతురివ
 అవ్యక్తాదిసృష్టిప్రపంచేషు వ్యాప్యపూర్ణామవివాశినైతస్యమనంతం । కి
 మానందమితి । అంధసామణ్యవత్సమఖచేతనావా మస్థితస్థిత్యుద్ధా
 ఖండాద్వైత దింవానందైకరసమానందం । అథకలిపదాధానాభి । సవస
 ద్విధ్యాచేతిత్రయః । సదేవతత్రబ్రహ్మ । అసత్తుచ్ఛం । జగతుర్విత్తంబ్ర
 హ్మణ్యసత్యంమిథ్యా । బ్రహ్మైవాత్మాజ్ఞేయః । బ్రహ్మజ్ఞానం సమూహా
 నాత్మనివర్తకం సద్భ్రాజివీయతే । అవాత్మాతుకజీవో వియదాదిత్ర
 వంచః । అనాత్మనూలంమాయా । సాచబ్రహ్మణ్యాకాశే మేఘాది
 వద్యశ్యతే । మాయానామఅవాదిరంతవతీ ప్రమాణాప్రమాణ సాధార
 ణాన సతీవాసతీఃసదసత్య నిర్వాచ్యాధిష్ఠాన ఏవాద్య మావాంతర్వా
 నే వికల్ప నిరూప్య మానో బాహవచ వ్యవహార భేదవతీ యావది
 ద్యతే వస్తుతస్సమాయా । తత్స్వరూపకజ్ఞానం । తదేవమూలప్రకృతి
 గుణసామ్యగువిద్యేత్యాద్యనే కాకారాజగదాకారేణ పరిణతా । తదేవం
 బ్రహ్మచిజ్ఞానాత్యమథవతిత । తత్రైతేక్షోకాః । నైవంధవా మ్యహం
 దేహా నేంద్రియాణివతైవతు । నబుద్ధిగుణభూతశ్చ వాహంకారస్త
 తైవద । అపానోహ్యమనాశ్శుభ్రో బుధ్యాదీనాంహీనర్యదా । సాత్య
 హంసవదానిత్య శ్చిన్నాత్రోహంసదాశివః । సాహంకర్యైవభోక్తా
 ప్రకృతిస్సాక్షిరూపకః । మత్స్యాన్నిర్యాత్ప్రసర్తంతే దేహోద్యాఅజదా
 భవ । స్థాణుగుణత్యస్సదానంద శ్శుద్ధోజ్ఞానమయోమయః । ఆత్మాహంస

సర్వభూతానాం విభుస్సృజీనసంశయః । బ్రహ్మైవాహంసర్వజేదాంత
 జేయంవాహం జేయంవ్యోమవాగ్గాదిరూపం । రూపంనాహం నామవా
 హం సకర్మబ్రహ్మైవాహం సద్విదానందరూపం । నాహంజేహూజన్మ
 న్యున్యోకుతోమేనాహంకారః క్షుద్ధిపానేకుతోమే । నాహంజేతశ్శో
 కమోహం కుతోమేనాహంకర్తృబంధమోక్షోకుతోమే । ఇతిముక్తిసద్వశ్య
 వాన్యవాచ సత్యమితి సినద్వశ్యవాన్యవాచ సత్యమిక్యపనివత్ ॥

॥ ఓం సహనావవత్సితశాంతిః ॥

॥ ఇతిసర్వసారోపనిషత్సమాప్తా ॥ 33 ॥

ఓంశాంతిః.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ఆగమస్థియజుర్వేదగతా - 3 రాలమ్యోపనిషత్ - 34.

పూర్ణమదభిశాంతిః.

హరిఃఓమ్ - ఏషాహజ్ఞానబహువాం సమస్తాఽర్చితకాంతయేయ
 భ్యున్యోవ్యున్యభిలం తదాశబ్ద్య బ్రవీన్యహం । కింబ్రహ్మక శాశ్వదగ
 తోజేవని కావక్యతిన కనివరహత్వాకోబ్రహ్మకోద్భుతః కోమద్రగ కఇ
 త్త్రి కశ్యమనగకస్సుగ్యగ కశ్చన్ద్రగ కేసురాగ కేఅసురాగ కేపితా
 చాగ కేమనుష్యాగ కాస్త్రీనియగ కేవశ్వాదయగ కింస్థావరంకేబ్రాహ్మ
 నాదయగ కాటాగ కింకర్తృకింకర్తృకింజ్ఞానం కింజ్ఞానం కింసుఖం కిం
 దుఃఖం కస్పర్శగ్గగ మోనరగి కోబద్ధగ కోమోక్షగ కడుపాన్యగ కశ్చి
 వ్యగ కోపద్వాగ కోమూఢగ కిమాసురంకింతవగ కింవరమచవ కింగ్రా
 హ్యంకింగ్రాహ్యంకింస్పన్యాసేత్యాశ్చద్యోహ - కింబ్రహ్మైతిహూ
 వాచ - సహదహజ్ఞానరవృథివ్యప్రేతో వాయురాకాశాఽత్మకత్వేన
 బృహగ్రాహేణాఽణ్ణకోశేన కర్తృజ్ఞానాథ రూపతయోధాన మానమద్వి
 య సహలోపాధినిర్ముక్తం తిత్సకలకర్తృవ బృంహితసునాద్యంతః

ద్వం శివం శాస్త్రం నిర్గుణమిత్యాదివాచ్యమనిర్వాచ్యం చైతన్యం బ్రహ్మ
 ఈశ్వరభక్తిచకింతలక్షణం - బ్రహ్మవస్వశక్తివక్తృత్వాఽభిధేయమాశ్రి
 త్యులోకా సృష్టౌ ప్రశ్యాఽన్తర్యామిత్వేన బ్రహ్మాదీనాం బుద్ధీంద్రి
 యనియన్తృత్వాదీశ్వరః జీవభువః ఈశ్వరీవబ్రహ్మః స్త్రీశా నేంద్రా
 దీనాంనాను రూపద్వా రాస్థూలోఽహ మిత్యధ్యా సవశాజ్ఞేవః - సాఽ
 యమేకోఽపి జీవోరన్భుక భేదవశాద్భూహజీవః - ప్రకృతి రితిచ - బ్రహ్మ
 నిన్నకాశాన్నానావిదిత జగన్నిర్మాణ సావర్థ్యక బుద్ధిరూపబ్రహ్మశక్తి
 రేవప్రకృతిః - పరమాఽత్మేతిచ - జీవోజీవపరతత్వాత్ - బ్రహ్మేవ
 రమాఽత్మాన బ్రహ్మసంస్తుస్మరుద్రస్య ఇష్టస్పృశమన సుహృద్య స్థవం
 ద్రస్తేషురాస్తై అమరాస్తైపిశాచాస్తై వసుమ్యాస్తాస్త్రీయస్తై వత్సాద
 యస్త్యావరంతేబ్రాహ్మణాదయస్సర్వంభువినంబ్రహ్మ, నేహనానాస్తీ
 కిచ్ఛనా జాతీరితిచ - నిదర్శనానర క్రస్య నమాంసన్యనచాఽస్థిః నజాతి
 రాత్సవోజాతి ర్యవహరప్రకన్పితా , కర్తేతిచ - క్రియమాణం ద్రి
 యైర్గుర్త్యుహంకరోమిగ్యధ్యాఽత్మజ్ఞతయంకృతం కమోవకర్తృతక
 ర్తేతిచ - కర్తృత్వభోక్తృత్వాఽద్యహజ్జగతరయాలంధరూప బ్రా
 దికారణం నిత్యవైదిత్వికయాగ ప్రతతపోదానా దిక్షుఫలాభి సన్ధానం
 యత్తవకర్త - జ్ఞానమితిచ - జేహేంద్రియనిగ్రహ వస్థురూపాసనశ్రవ
 ణమననదిధ్యాసనైర్యద్య దృష్ట్యశ్యస్పృహపంసర్వాంతరీక్షంపర్వవసుం
 ఘటపటాదిపదార్థవివాఽవికారంవికారేషు చైతన్యంవినా కిందిన్నాఽ
 స్తీతి సాక్షాత్కారాఽను భవజ్ఞానం - అజ్ఞానమితిచ - రజ్జోనర్పత్రా
 ద్విరివాఽ ద్వితీయేసర్వామస్యాలే సర్వణయే బ్రహ్మజీవ తిర్యగ్నిర
 ఘావరస్త్రీపురుషవన్తాఽశ్రమ బద్ధమోక్షోపాధినా నాత్మభేదకన్పితం
 జ్ఞానమజ్ఞానం - సుఖమితిచ - సద్విదాఽనన్తాఽనుభవస్పృహవంజ్ఞాత్వాఽ
 నన్దరూపావస్థి రేవసుఖం - దుఃఖమితిచ - అతస్సంపారవిషయ స
 భా ల్బవపదుగళం - స్వర్గభువ - సత్సంపర్గస్వర్గః - నరకభువ - అస

సంసారవిషయజనన సంసర్గవసరకః - బంధశ్శతైః - అనాద్యవిద్యావా
సయాజాతౌఽహమిత్యాదినజరల్పబంధః - పితృమితృ సహజాదర
చారావత్య గృహారామత్తేతాదిమమతా సంసారావరణ సజరల్ప
బంధః - కర్మత్వాద్యహజారసజరల్పబంధః - అనిమాద్యష్టైశ్చర్యా
లశాసిద్ధసజరల్పబంధః - కేవలనుమ్యాద్యపానవాకామ సజరల్పబ
ంధః - యమాద్యష్టాంగయోగాలభ్యాపాఽది సజరల్పబంధః - వగ్దాశ్రమ
విత్తగీర్ణసజరల్పబంధః - ఆజ్ఞాభయసంశయాల్లగుణసజరల్పబంధః
యజ్ఞవ్రతతపోదానవిధిభానజ్ఞానసజరల్పబంధః - కేవల మోక్షాపే
క్షాసజరల్పబంధః - సజరల్పమాత్రసన్భవోబంధః - మోక్షశ్శతైః - సత్త్వా
లబ్యవస్తు పంచారాద నిత్యసంసార సుఖదుఃఖవిషయసమస్త తేత్ర
పంచాఽది సమస్తబంధసజరల్పబంధమోక్షః - ఉపాస్యశ్శతైః - స
ర్వసంస్థనైత్యబ్రహ్మప్రావకగురుగుపాస్యః - శిష్యశ్శతైః - విద్యాధ్య
క్షవచాఽవగాహితజ్ఞానావశిష్టం బ్రహ్మైవశిష్యః - విద్యా నితి
శ్చ సర్వావ్రతస్థస్వసంక్రూపవిద్విద్వాః - మూఢశ్శతైః - దేహవగ్దా
శ్రమకర్మత్వభోక్తృత్వాద్యహజార భావనాకాఢోమూఢః - ఆసు
శ్శతైః - బ్రహ్మః స్త్రీశ్చ నేస్త్రాపీనామైశ్వర్యకామనయానిరశన జపాఽ
గ్నిహోత్రాబిష్టవ్రతాల్లానం సవ్రావయన్నాచరత్సంవ్రతవత్సగ్ర
రాగద్వేష హింసాదుభాద్య పేక్షితంతప ఆపరం - తప శ్శతైః -
బ్రహ్మసత్యంజగద్విశ్వేత్యపరోక్షజ్ఞానాఽగ్నివా బ్రహ్మైశ్వర్యశ్చర్యాల్లా
లబ్యవస్తు బంధసం తావమావంతపః - పరమపదమితచ - ప్రాణేంద్రియా
శ్శతైః - రుణగుణాద్యే పరతరంసద్విదానందమయం సర్వపాక్షికం ని
త్యమక్షబ్రహ్మస్థానం పరమపదం - గ్రాహ్యమితచ - దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛే
దాహిత్యదిన్నాతస్వరూపంగ్రాహ్యం - అగ్రాహ్యమితచ - స్వస్వరూప
గతిరిక్షమాయానుయబద్ధీంద్రియాది గౌఢరజగత్సత్యత్వదివ్రత మ
గ్రాహ్యం - పర్యాసశ్శతైః - సర్వధర్మాణాపరిత్యక్త నిమగ్నా నిరమా
నోగూత్వా బ్రహ్మేశం శరణముపగమ్య తత్త్వికుసి సర్వం లబ్ధిదం

బ్రహ్మ నేహనానాఽస్తికించనేత్యాదిమహావాక్యార్థానుభవజ్ఞానాద్ర్య
హ్మైవాఽహ మస్తీతినిష్ఠిత్యనిర్వికల్పసమాధినా స్వతంత్రాయతశ్చరః
ససన్యాసేనముక్తస్సపూజ్య సుయోగీపవరమహంసస్సౌఽవధూతస్సత్రా
హ్మణశ్చిద - నిరాలంబోపనిషదం యోగీతే గుర్వనుగ్రహత స్సౌఽగ్ని
పూతోభవతి సనాయాపూతోభవతి ననపునరావతాతే నస పునరావ
తాతే పునర్నాభిజాయతే పునర్నాభిజాయత ఇత్యుపనిషత్ ।

॥ ప్రాగ్జనుదత్తశాంతిః ॥ ।

నిరాలంబోపనిషత్సమాప్తా ॥ 38.

ఓంతశ్చత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

॥ అథయాజుషీ - పుకరహస్యోపనిషత్ ॥ 39.

॥ ఓం సమానావవర్ష్యశాంతిః ఓం ॥

ఓం అథాతొరహస్యోపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యమోదేవషామోబ్ర
హ్మణంసంపూజ్య ప్రణేపత్యపప్రచ్చు భాగవత్సన్మాక్తం రహస్యోపనిష
దంబ్రూహీతి సోబ్రవీత్ । పురావ్యాసోమహారేణ స్వర్వచేదతపోనిధిః
ప్రణేపత్యశివంపాంబం కృతాంజలిరువాచహ । శ్రీవేదవ్యాసఉవాచ ।
దేవదేవమహాప్రాజ్ఞ పాశచ్చేదదృఢవ్రత । శుకస్యమనుపుత్రస్య వేద
సంపాకరకర్తసి । బ్రహ్మపదేశకాలాయ మిదానీంసముపస్థితః బ్ర
హ్మపదేశకర్తవ్యో భవతాద్యజగద్గురో । ఈశ్వరఉవాచ । మయో
పదిష్టైవత్యే సాక్షాత్ప్రసన్నాశాశ్వతే । విహాయపుత్రానిర్వేదాన్
కాశంయాస్యతిస్వయం । శ్రీవేదవ్యాసఉవాచ । యథాతథావాభవతు
హ్యుపనాయనకర్తసి । ఉపదిష్టేమమమతే బ్రహ్మణిత్వత్ప్రసాదతః
రవ్యజ్ఞోభవతుషీత్రం మమపుత్రాదుహేశ్వర । తవప్రసాదనంవన్నో లభే

ప్రక్షింశతుర్విధాంతర్ముక్తిత్వావ్యాసవచనం సర్వదేవమీశసనందిఉ
 పదేష్టుంస్థితశ్శంభు స్సాంబోధివ్యాసనేముచా । కృతకృత్యశ్శుక స్తత్ర స
 మాగత్యమథ క్రిమాత్ । తస్మాన్నప్రణవంబ్రహ్మ పునరిత్యబ్రవీద్భివంశ్రీ
 శుక ఉవాచ । దేవాదిదేవసర్వజ్ఞ సద్భిదానంద లక్షణ । ఉమారమణ
 భారత ప్రసీదకరుణానిధే । ఉపదిష్టుంపరంబ్రహ్మ ప్రణవాంతగతంచ
 నం । తత్సమస్యాదివాక్యావాం ప్రజ్ఞాదీనాంవిశేషతః । శ్రోతుమిచ్ఛామి
 కత్వేన పడంగానియథాక్రమం । వక్తవ్యానిరహస్యాని కృపయాద్యస
 దావిప్రసదాశివఉవాచ । సాధుసాధునుమాప్రాజ్ఞ శుకజ్ఞాననిధేమునే
 ప్రవృత్తుత్వయాపుష్టం రహస్యంవెదగభిరం । రహస్యోపనిషన్నా
 మ్న సపడంగమిహూచ్యతే । యస్యవిజ్ఞానమాత్రేణమోక్షస్సాత్మా
 న్ననందయః । అంగహీనానివాక్యాని గురువ్నోపవిశేష్యునః । సపడం
 గమ్యపదిశే న్నమావాక్యనికృన్నునః । చతుర్థాగమపివేదానాం య
 నోపనిషత్కరః । ఇయంరహస్యోపనిషత్ కథోపనిషదాంశిరః । రహస్య
 విషయోక్తిర్ముఖ్యాతమేనవివశ్చితా । తీర్తైర్మంత్రైశ్శుక్రైజ్జాప్తై
 ప్రత్యక్షింపుణ్యహేతుభిః । వాక్యాభిర్యోగవిచారేణ యదాప్నోతిశరచ్చ
 ణం । ఏకవారజపేనైవ ఋష్యాదిధ్యానతత్త్వయత్ । అస్యశ్రీమహావాక్య
 విహమంత్రస్య । హంసఋషిః । అవ్యక్తగాయత్రీచ్చందః । పరమహం
 దేవతా । హంవీజం । సఃక క్తిః । సోహంకీలకం । మనుపరమహంసప్రీ
 యకే । మహావాక్యజపేవినియోగః । సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ । అం
 స్థాభ్యాంసమః । నిత్యానందోబ్రహ్మ । తర్లరీభ్యాగ్ స్వాహా । నిత్యా
 నందమయంబ్రహ్మ । మధ్యమాభ్యాంపవత్ । యోవై భూమా । అనామి
 తాభ్యాంహుం । యోవై భూమాధిపతిః । కణ్ఠి కాభ్యాంహౌషత్ । ఏకమేవా
 న్మయంబ్రహ్మ । కరతలకరపృష్ఠాభ్యాంపవత్ । సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్ర
 హ్మ । హృదయాధిపతిః । నిత్యానందోబ్రహ్మ । శిరసేస్వాహా । ని
 త్యోనందమయంబ్రహ్మ । శిఖాయైపవత్ । యోవై భూమా । కవచాయ
 నం । యోవై భూమాధిపతిః । నేత్రత్రయాయ హృషత్ । ఏకమే

వాద్వితీయం బ్రహ్మ । అస్త్రీయ ఫట్ । భూభూ వస్తువ
 రోమితిద్వంద్వః । ధ్యానం । నిత్యానందంపరమసుఖదంకేవలంజ్ఞానమూ
 త్తిం విశ్వాతీతం గగనసదృశం తత్త్వమప్యాదిలక్ష్మ్యం । ఏకం త్వం వినులసు
 చలం సర్వధీసాక్షిగుణం తావాతీతం త్రిగుణరహితం వస్తుగుతన్నమా
 మి । ఆధమహావాక్యానిచత్వారి । యథా । ఓం ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ । ఓం ఆ
 హం బ్రహ్మస్మి । ఓం తత్త్వమసి । ఓం అయమాత్మా బ్రహ్మ । తత్త్వమసీశ్వ
 భేదవాచకమిదం యేజవతి తే శివసాయుజ్యముక్తిభాణోభవంతి । తత్త్వ
 దమహామంత్రస్య । హం సముషిః । ఆవ్యక్తగాయత్రీ ధండః । పరమాహం
 సోదేవతా, హంచీజం । సంశక్తిః । సోహం కీలకం । మమసాయుజ్యము
 క్త్యథేజః పేషినియోగః । తత్పురుషాయ । ఆం । శుకానాయ । తస్యా
 హోమః ఫారాయానుధ్య - వౌషట్ । సద్వ్యోహతాయా అనా - హుం । వా
 మదేవాయాకని - ధ్యానం - నౌషట్ । తత్పురుషే శావా ఫూరసద్వ్యోహ
 త వామదేవేభ్యోనమః । ఆ - ఫట్ । ఏవం హృదయాదిన్యాసః । భూ
 భూవస్తువరోమితిద్వంద్వః । ధ్యానం । జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యానిని
 శుద్ధంబుద్ధంబు క్తమప్యవ్యయంచ । సత్త్వంజ్ఞానం సద్విదానం వయావంధ్య
 యేదేవంతన్న హూత్రాజమానం । త్వం పదమహామంత్రస్య । ఏశ్వ
 షిః । గాయత్రీ ధండః । పరమాత్మాదేవతా । విచీజం । క్లింశక్తిః సో
 కీలకం । మమముక్త్యథేజః పేషినియోగః । వామదేవాయ ఆ - నమః
 సంకషణతాయాత - హా । ప్రమృష్ణాయానుధ్య - వౌషట్ । అనిరుద్ధాయ
 ఆ - హుం । వామదేవాయాకని - వౌషట్ । సంకషణవామదేవప్రమృ
 ష్ణాయానిరుద్ధేభ్యోనమః - ఫట్ । ఏవం హృదయాదిన్యాసః । భూభూవస్తువ
 రోమితిద్వంద్వః । ధ్యానం । జీవన్మ్యం సర్వధూతానాం సర్వత్రాఖండి
 గ్రహం । చిత్రాహుకారయంతారం జీవాఖ్యంత్వం పద భజే । ఆసిపదమ
 హామంత్రస్య । మనర్పషిః । గాయత్రీ ధండః । అథా నారీశ్వరోదేవతా
 ఆవ్యక్తాదివీణం । నృసింహశక్తిః । పరమాత్మాకీలకం । జీవబ్రహ్మైకా
 థేజః పేషినియోగః । వృగ్నీద్వ్యుగళాయ - ఆం । అబ్ద్వ్యుగళాయ

త - స్వాహా । తేజోద్యులుకాయ - మధ్య - వపత్ । వాయుద్యులు
కాయః । అనా - హుః । అకాశద్యులుకాయః । కని - వౌషత్ । పృథివ్యపై
జోవాయాకాశద్యులుకేభ్యోననః । కర-ఫత్ । భూర్భువస్సువరోమి
దిగ్గంఢః । ధ్యానం । జీవోబ్రహ్మతివాక్యాభాంయావదస్తిమనస్థితిః ।
విక్యంతత్వంబయేమర్వం ధ్యాయేదసివదూసదా । ఏవంమహావాక్యష
డంగాన్యత్తావి । అశరహస్యోపనిషద్విభాగశోవాక్యాభాగ్జోకాః । ప్రో
చ్యంతే । యేనేతుతేశ్వనోరీదం జిఘ్రుతివ్యాకరోతిచ । స్వాద్వస్వాదు
విజానాతి తన్నోజ్ఞానముదీరితం । చతుర్ముఖేంద్రదేవేషు మనుష్యాశ్వ
గవాదిషు । నైతస్యమేకంబ్రహ్మతః । ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మమయ్యపి । పరిపూ
ణఃపరాత్మాస్మి దేహవిద్యాధికారిణి । బుద్ధేస్సాక్షి తయాస్థిత్యా
స్ఫున్నహమితిర్యతే । స్వతఃపూణఃపరాత్మాత్ర బ్రహ్మశబ్దేన వర్ణి
తం । అసీ,త్రైక్యపరావశణ ప్రాబ్రహ్మభవాన్యహం । ఏకమేవాద్వితీ
యఃసన్నానయావపివజితం । సృష్టేఃపరాధువాచ్యస్యతాద్యస్తీయం
నిర్మలం । శ్రోతుదేహేంద్రియావీరితం వస్త్యత్రత్వంపరితం । ఏక
త్యావ్యాతేసీతి తదైక్యమనుభూయతాం । స్వప్రకాశాపరోక్షత్వమ
యమస్యతీతోమతం । అహంకారాది దేహాంతం ప్రత్యగాత్మేతిగీయ
తే । దృశ్యమానస్యపర్యప్య జగతస్తత్వమిర్యతే । బ్రహ్మశబ్దేనతస్య
స్తా స్వప్రకాశాన్నియవం । అనాత్మదృష్టేరవివేకనిద్రా వహంమమ
స్వస్సగతిఃకలహం । స్వరూపసూర్యేభ్యుదితేస్ఫుటోక్తే నురోర్తహా
న్వాపదైఃప్రబుద్ధః । వాచ్యంబక్యమితిద్విధాభాగసరణీవాచ్యస్యహిత్యం
పదే వాచ్యంభౌతికమంద్రియాదిరపియల్లక్యంత్యనుభావశ్చపిః । వాచ్యం
తస్యసమీశ తాకృతమతి లగత్వంతుసచ్చిత్సుఖా నందబ్రహ్మతదభావప
చితయోదైక్యంత్యసీదంపదం । త్వమితిరదితికార్యకారణే సమ్యుపాధౌద్వి
తయమితరదైకంపద్విదానందరూపం । కార్యోపాధిరయంజీవఃకారణో
పాధీశ్వరః । కార్యకారణకాంహిత్యాపూణఃబోధోవశిష్యతే । శ్రవణం
శుద్ధగోచూర్వంమనసంతదనంతరం । నిదిధ్యాసనమిత్యేతర్హుణాబోధ

స్య కారణం అస్య విద్యాపరిజ్ఞానమవశ్యం సత్వరంభవేత్ । బ్రహ్మవిద్యాపరి
జ్ఞానం బ్రహ్మప్రాప్తికరం స్థితం । మహావాక్యాన్యపదిశే త్సదజుగానిదేశి
కః । కేవలం సహివాక్యాని బ్రహ్మజ్ఞానవచనం యథా । తత్త్వగఢవాచ ।
ఏవముక్త్యామునిశ్రేష్ఠరహస్యోపనిషత్ । మయాపిత్రామనీతేన వ్యాసే
న బ్రహ్మచాదినా । తతో బ్రహ్మచారిపదిష్టం వై సద్విదానందలక్షణం । జీవ
న్ముక్తస్సదాధ్యాయస్స త్వత్ప్రపంచహరివ్యసే । యోవేదాదౌ స్వరూప్రో
క్తోవేదాంతే చ ప్రతిష్ఠితః । తస్య ప్రకృతీనస్య యగవరస్స మహాశక్యః ।
ఉపదిష్టశ్చ వేదేతి జగత్తర్కయతాంగతః । ఉక్థాయ ప్రణివర్త్య శత్రుత్వాశే
షపరిగ్రహః । పరబ్రహ్మపయోరాశౌ ప్లవన్నివయయాతచ । ప్రవ్రజం
తంతమాలోక్య కృష్ణ ద్వైపాయనోముఖః । అమవ్రజవాన్ జహావపుగ్రవి
శ్లేషకాతరః । ప్రతివేదుస్తదాసర్వే జగత్థానవరజంగనం । తచ్చుక్తిత్వా
పకలాకారం వ్యాసస్స త్వవతిమతః । పుత్రేణ సహితిః ప్రీత్యా పరానం
దముపేయివా । యోరహస్యోపనిషత్ మధీతేసుర్వచగ్రహేత్ । సర్వ
పాపవిర్ముక్తస్సాత్యైరైవల్యనుశ్నుతే । సాత్యైరైవల్య మశ్నుత ఇ
త్యుపనిషత్ ।

। సహవాసవర్తితశాంతః । ।

। ఇతి శుకరహస్యోపనిషత్సమాప్తా । 3౫ ।

ఓం తత్ సత్ ।

శ్రీగురుభ్యోనమః ।

అథ సామవేదీయా - వజ్రసూది కోపనిషత్ - 3౬.

అప్యాయంగ్యుతిశాంతిః ।

ఓం । వజ్రసూదిం ప్రవక్ష్యామి శత్రుజ్ఞానభేదనం । దూషణం
జ్ఞానహీనానాం ఘోషణం జ్ఞానచక్షుషం । బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యశూ
ద్రాభిరేవ త్వారోపకారస్తైషాం వశానాం బ్రాహ్మణవప్రధానభి

వేదవదనానుదావం స్మృతిభిరప్యక్షం । తత్రచాద్యమస్తి । కోవా బ్రాహ్మణో నామ । కింజీవః కిందేహః కింజాతిః కింజ్ఞానం కింకర్తృ కింధార్మికః । తత్రప్రథమోదేవో బ్రాహ్మణఇతితచ్చెన్న । అతీతా నాగతానేకదేహానాంజీవస్యైకరూపత్వాత్ । ఏకస్యాపిర్నవకాదనేకదేహసంభవా స్మృతీరీరాణాం జీవస్యైకరూపత్వాద్భు । తస్మాన్నదేవో బ్రాహ్మణఇతి । తస్మిదేహాబ్రాహ్మణఇతిచేత్తన్న । అచందాలాది పర్యంతానాం హనుష్యాణాం పాంచభౌతికత్వేన దేహస్యైకరూపత్వాజ్జరామరణాదుమాంధమాంధిసాన్యదర్శనాత్ । బ్రాహ్మణోశ్వేతవణః క్షత్రియోరత్తవణః వైశ్యపీతవణః శూద్రఃకృణవణఇతిదియమాఖ్యాచాత్ । పిత్రాదిశరీరదహనే పుత్రాదీనాం బ్రహ్మహత్యాది దోషసంభవాద్భు । తస్మాన్నదేహాబ్రాహ్మణఇతి । తహింజాతి బ్రాహ్మణఇతిచేత్తన్న । తగ్నిజాత్యంతతెప్పనేజాతిసంభవాత్ । మహాక్షయోబహువస్సంతి । ఋష్యశృంగోమృగ్యః । కాశికసుకాత్ । జాంబూకోజంబుకాత్ । వాగ్మీలోవగ్మీకాత్ । వ్యాసఃకైవలకన్యాయాం । శశవుర్నాగరమః । వసిష్ఠదేవస్వయం । అగస్త్యఃకలశేజాతఇతి శ్రుతత్వాత్ । తహింజాత్యా పినాస్యగ్రెజ్ఞానప్రతిపాదితా ఋషయోబహువస్సంతి । తస్మాన్నాగోబ్రాహ్మణఇతి । తహింజ్ఞానంబ్రాహ్మణఇతిచేత్తన్న । క్షత్రియోదయోపి పరమాథనదశివోభిజ్ఞా బహువస్సంతి । తస్మాన్నజ్ఞానంబ్రాహ్మణఇతి । తహింకర్తృబ్రాహ్మణఇతిచేత్తన్న । సర్వేషాంప్రాణీనాంప్రాణివందితాగామికిన్తసాధర్మ్యదశనాత్ । కమాభిప్రేతిగాస్పతౌ కనాక్రియాఃపర్వతీః । తస్మాన్నకర్తృబ్రాహ్మణఇతి । తహింధామికోబ్రాహ్మణఇతిచేత్తన్న । క్షత్రియాదయోహిరణ్యదాతా రౌబహువస్సంతి । తస్మాన్నధామికోబ్రాహ్మణఇతి । తహింకోవాబ్రాహ్మణోవామ । యఃకశ్చివాత్మానమద్వితీయం జాతినుగ క్రియా హీనం పహర్తిషడ్భూతేత్యాది సర్వదోష రహితం సత్యజ్ఞానానందానంతస్వహం స్వయంధివికల్ప మశేషకల్పారామ శేష భూతాంతర్యామి

త్యేన వత్సమాననంతరబహిశ్చాకాశ వదనుస్యూతమఖండానందస్య
భావ మప్రమేయ మనుభవైక వేద్యమపరోక్షతయా భావమానం కర
తలానులకవ త్సాక్షాదపరోక్షీకృత్య కృతాభాతయా కామ రాగాది
దోషరహితశ్చమాది సంపన్నభావమూర్త్యుత్యస్తాశా మోహాదిరహి
తో దంభాహంకారాదిభిరశ్శిసంస్పృత్యచే తావత్కాలే। ఏవముక్త లక్ష
ణోయస్సేవబ్రాహ్మణ్యైః శ్రుతిస్త్పతిలగాణేతిహాపా నామభిప్రాయః।
అన్యథాబ్రాహ్మణ్యైః సిద్ధిర్నాస్యైవ। సద్విదానంద మాత్మాన మద్విర
యం బ్రహ్మ భావయే చాత్మానం సద్విదానందం బ్రహ్మభావయే
దిత్యుపనిషత్।

॥అప్రాయంత్రికశాంతిః॥

వజ్రసూచికోపనిషత్సమాప్తః॥ 31॥

ఓంతస్తుత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యజుర్వేదీయా - తేజోవింశతావనిషత్ - 32.

సహనావవర్ణితశాన్తిః॥ ।

ఓం। తేజోవింశతవరంధ్యాసంవిశ్వాత్సహృదిపగ్ధిరం। అణుంశాం
భవగ్ శాంతం స్థూలం సూక్ష్మం పరంచయత్ । ఈశాభ్యంచ కరా
రాధ్యం దుష్ప్రిత్యంముక్తమవ్యయం । కులభంతర్వయంధ్యాసం
మనీనాంచమనీషిణాం। యతాహారోజితక్రోధోజితసంగోజితే ద్రియః।
నిద్యంద్వోనిరహంకారో నిరాశీరపరిగ్రహః । అగమ్యాగమ కర్తారో
గమ్యాగమసమానసాః । ముఖేత్రీణిచవిందంతి త్రిధామాహగ్ సజివ్యతే।
వరంసుహృతమంబిధివ్యాస్తతంద్రినిరాశ్రయః । సోమకూపకలాసూత్యై
విష్టోస్తత్పరమంపదం । త్రివక్త్రంత్రిగుణంస్థానం త్రిధాతుగ్ రూపవర్ణ
తం । నిశ్చలంనిర్వికల్పంచ నిరాకారంనిరాశ్రయం । దిశాధి రహితగ్

స్థానం వాక్చానోతీతగోచరం । స్వభావంభావసంగ్రాహ్య మసంఘాతం
 పదాచ్యుతం । అనానందంమనోతీతంమప్రేక్ష్యంము క్తమవ్యయం । దిం
 శ్యమేవంవిర్భుక్తంశాశ్వతంధృవచుచ్యుతం । తద్భృహ్మణస్తదధ్యాత్వం
 తద్విష్ణోస్తత్పరాయణం । అదింత్యందిన్నయాత్మానం యద్వ్యోమపరమ
 స్థితమ్ । అహస్యగోశూన్యభావంతు శూన్యాతీతగోహృదిస్థితం । నధ్యా
 నంచనదధ్యాతా నభ్యేయోద్యేయవచ । సర్వంచనపరగోశూన్యం నప
 రంనాపరాత్పరమ్ । అదింత్యమప్రబుద్ధంచ ననత్యం నపరంవిదుః । ము
 నీవాగ్ సంప్రయుక్తంచనదేవానపరంవిదుః । లోభం మోహం భయంద
 పఞ్చకామక్రోధంచకిర్బిషం । శీతోష్ణేక్షుర్విచానేద సంకల్పకవికల్పకం
 నబ్రహ్మకులదపఞ్చంచనము క్తిగ్రంథినంచయం । నభయంనసుఖందుఃఖం త
 ధామానావమానకే । ఏతద్భావవిర్భుక్తం తద్భృహ్మ బ్రహ్మతత్పరం
 యమోహినియనస్త్యగోమానందేశశ్చకాలతః । ఆననం మూలబంధం
 చ నేహసాన్యంచవృత్తిః । ప్రాణసంయనంనైవ ప్రత్యాహారశ్చధా
 రణం । అత్తధ్యానగోసమాధిశ్చప్రోత్తాన్యంగానివైక్రమాత్ । సర్వం బ్ర
 హ్మేతివైజ్ఞానాదింద్రియగ్రానుసంయమః । యమోయమితిసంప్రోక్తోభ్య
 సనీయోముహుముహూః । నజాతీయప్రవాహశ్చ విజాతీయతరస్కృతిః ।
 యమోహివరానందో నియమాత్క్రియతేబుధైః । త్యాగగ్ర ప్రమంచ
 మావస్య నద్విదాత్తావలోకనాత్ । త్యాగోహి మహతాంపూజ్య స్స
 వ్యోమోక్షప్రదాయకః । యస్తాద్వాచోనివర్తంతే అప్రాప్య మనసాస
 హం । యస్తానం యోగిభిరగ్రాన్యం తత్ఫలవత్సర్వదా జడైః । వాచోయ
 ద్వినివర్తంతేతద్వస్తుంకేనశక్యతే । ప్రమంచాయదివ క్రవ్యసాపిశేబ్బం
 తే । ఇతివారథ్యవేన్నానం సర్వంసహజసంజ్ఞితం । గిరామానంతు
 బాలానామయైక్తంబ్రహ్మవాదినాం । ఆచావంతేదనుద్యేవ జనాయస్త్రి
 ప్సవిద్యతే । యేనేదుసతతంవ్యాప్తం నదేశోవిజనస్త్పరః । కల్పవాస
 స్వభూతానాంబ్రహ్మాదీనానిమేషతః । కాలకల్పేననిర్దిష్టగోహృది
 బంధమవ్యయం । సుఖేనైవతవేద్యస్తే న్నజానంబహుచింతనం । ఆవనం

తద్విజ్ఞానీయాదన్యత్సుఖవివాశసం । సిద్ధయేనర్వచూతాదివిశ్వాధిష్ఠాన
 మద్వయం । యస్మిన్సిద్ధింగతాస్సిద్ధాస్తస్సిద్ధాసనముచ్యతే । యమ్నూల
 గ్నసన్యలోకానాంయన్త్యులంబితైరంగసం । మూలంబంధ స్సదానేహ్యో
 యోగ్యోసారాజయోగివాః । అంగానాంసనుతాంవిద్యాత్సమేబ్రహ్మణి
 లీయతే । నోచేనైవసమానత్వ మృజుత్వగోశుమగ్నవృక్షవత్ । దృష్టిం
 జ్ఞానమయ్యాంకృత్యావశ్యేన్యూహయంబగత్ । సాక్షాత్తీః పరమో
 రాసనాసాగ్రావలోకీనీ । ప్రప్తృతకనకృత్యానాం విరామోయగ్రవాధ
 వేత్ । దృష్టిస్తతైగ్రివగ్రవ్యాసనాసాగ్రావలోకీనీ । చిత్తాదిసర్వభా
 వేషు బ్రంహత్వేనైవభావనాత్ । రోహస్యర్వవృద్ధీనాం ప్రాణాయా
 మస్ఫుడిత్యతే । నిషేధనంప్రపంచస్య తేదకావ్యస్సమీరితః । బ్రహ్మచా
 స్తీతియావృత్తిపురకౌవాయుజీవ్యతే । తనస్తత్ప్రవృత్తినైశ్చల్యంపం
 భకంప్రాణసంయమః । ఆయంచాపీత్రుంధానావజ్ఞానంప్రాణపీడనం । పి
 పయేష్యాత్తతాంకృష్టామనసశ్చైతరంజయం । ప్రత్యాహరస్పదజ్ఞేయో
 భ్యసనీయోముహుర్ముహూః । యత్రయత్రనవోయాతి బ్రంహణస్తత్ర
 దశకనాత్ । మనసాధారణంనైవధారిణాసావరామతా । బ్రహ్మచా
 స్తీతిసద్వృత్త్యానిరాలంబితయాస్థితిః । ధ్యానశత్యేనవిభ్యావృత్తివరమానం
 దాయకః । నిర్వికారతయావృత్త్యాబ్రహ్మకారతయాపునః । వృత్తిఃస్త
 రణగ్నసమ్యక్ సమాధిరభిధీయతే । ఇమంచాకృతీమానందంతావత్సహ
 సమభ్యసేత్ । లతోయావత్తతాత్పుగ్నప్రప్రగృక్త్యగ్నసందర్శనీయం
 తతస్సాధననిర్మక్తస్సిద్ధోభవతియోగిరాగ్ । తత్స్వయాపంభవేత్తస్యాది
 పయోమనసాగిరాం । సమాధౌక్రియమాణేతువిఘ్నవ్యాయాంతి వైబ
 లాత్ । అనుసంధానరాహిత్యమాలస్యంభోగలాలసః । లయస్తమశ్చ
 విత్తువదైజస్వేదశ్చతూన్యతా । ఏవగ్హీఃస్ను బాహుభ్యంత్యాజ్యం
 బ్రహ్మచారదైః । భావప్రత్యాహిభావత్వగ్నతూన్యప్రత్యాహితూన్యతా ।
 బ్రహ్మప్రత్యాహిపూర్ణత్వం తయాపూర్ణత్వమభ్యసేత్ । యోహి
 వృత్తింపహాయేనాంబ్రహ్మభ్యాంపావనీంపరాం । వృద్ధేవతేతు నీవంతిప

శుభిశ్చ సమానతాః । యేతువృత్తిం విజానంతి జ్ఞాత్వా వై పథకాయంతియే ।
 తే వై సత్పురుషాధవ్యాపంద్యాస్తే యవనత్రయే । యేషాః పృథ్వీస్సమాప్య
 ధావరిపాశ్యావసాపునః । తే వై వృష్ణస్త్వరం ప్రాప్తానేతరైశ్చ బాహినిః ।
 షణ్మలాబ్రహ్మవారాయాం వృత్తిహీనాస్సు రాగిణః । తే వృక్షాన తయా
 నానంపునతాయాంతియాంతివ । నిమిషాధానతిష్ఠంతి వృత్తిం బ్రహ్మగు
 ణాం విదా । యథాతిష్ఠంతి బ్రహ్మద్యాస్స సకాద్యా స్సకాదయః । కార
 ణ మస్యైవై కార్యకారణతస్య జాయతే । కారణంతత్వతోపశ్యేత్తా
 స్సవాసేదిచారతః । అథశుద్ధంభవేద్వస్తు యదైవవాచానగోచరం ।
 అదేరిశుద్ధదిత్తానాం వృత్తానంతరివరం । భావతః తీవ్రవేగేన యద్వ
 తతశ్చ యాత్మకం । దృశ్యగమ్యదృశ్యభావీత్యా బ్రహ్మకారేణ దింత
 రితి । విద్వాన్నిత్యం శుభిశ్చిచ్ఛిద్ధియా దిద్రవ హృదయే రి ।

ఇతి శేషో లింగుపాదమది ప్రథమో ధ్యాయః ॥

అథ హామమారశ్శివం పవ్రద్భాఖండైకిరసవిన్యాగ్ర స్వరూప మ
 స్మహాహి సాహూవాచపరిమళివ । అఖండైకిరసం దృశ్య మఖండైక
 రసం హి । అఖండైకిరసం భావమఖండైకిరసగోప్యయం । అఖండైక
 రసోపగ్రాఖండైకిరసాక్రియా । అఖండైకిరసం జ్ఞాన మఖండైకిరసం
 బంధం । అఖండైకిరసానుమితఖండైకిరసవినియోగం । అఖండైకిరసగోతా
 ప్రసంగం దైకిరసాత్రయా । అఖండైకిరసం బ్రహ్మ చాఖండైక రసం ప్ర
 త్యక్షం । అఖండైకిరసాజీవఅఖండైకిరసాహృద్యః । అఖండైక రసాబ్రహ్మ అ
 విచ్ఛిన్నైకిరసాహరిః । అఖండైకిరసానుప్రఅఖండైకిరసాత్మ్యహం । అఖం
 ధైకిరసాహృద్యాహృద్యాఖండైకిరసానుయః । అఖండైకిరసం లక్ష్యమఖండై
 కిరసం విహాః । అఖండైకిరసాజీవాఅఖండైకిరసం మనః । అఖండైక ర
 సం దిగ్దేయమఖండైకిరసగోమఖం । అఖండైకిరసావిద్యా అఖండైకిరసావ్య
 యః । అఖండైకిరసం కర్మమఖండైకిరసవివరం । అఖండైకిరసం కించి న
 ఖండైకిరసం విరం । అఖండైకిరసాదన్య స్సాస్తి నాస్తివచానన । అఖం
 ధైకిరసాస్సాస్తిఅఖండైకిరసాన్నహి । అఖండైకిరసాస్తి-విదఖండై

స్వయాపహందిదాకాశమయోన్మయహం । కేవలం తుర్యయాపస్మిను
 ర్వాతీతోస్మి కేవలం । సదానై నన్యయాపస్మిదిదానందమయోన్మయహం ।
 కేవలాకారయాపస్మి శుద్ధయాపస్మయహం సదా । కేవలంజ్ఞానయాపస్మి
 కేవలంప్రియమన్మయహం । నిర్వికల్ప స్వయాపస్మినిరీహయాపస్మి నిరామ
 యః । సదానందస్వయాపస్మిత్వికారోహమన్మయః । సదైకరీసయాప
 స్మిసదాదిన్మాత్రప్రగ్రహః । అపరిచ్ఛన్నయాపస్మి హ్యనంతరానంద ముప
 వాన్ । సత్పురానందయాపస్మిదిన్పురానందమన్మయహం । అనంతరానంద
 యాపహమవాక్తాననగోచరః । ఆత్మానందస్వయాపహం సత్త్వానందో
 న్మయహం సదా । ఆత్మ రామస్వయాపస్మిహ్యహమగ్నానదాశివః । ఆ
 త్మప్రకాశయాపస్మిహ్యన్మజ్యోతిరసాన్మయహం । ఆననధ్యాంత మేహో
 స్మిహ్యకాశపద్మశోన్మయహం । నిత్యశుద్ధదిదానందసత్త్వామాత్రోహమన్మ
 యః నిత్యబుద్ధవిభుడైక సద్విదానందమన్మయహం । నిత్యశేషస్వయాపస్మిస
 ర్వాతీతోన్మయహం సదా । యాపాతీతస్వయాపస్మిపరమాకాశప్రగ్రహః ।
 భూమానందస్వయాపస్మిభూమహీమోన్మయహం సదా । సర్వాధిష్ఠానయాప
 స్మిసర్వదాదిన్మహోన్మయహం । దేహభావమహోన్మదింతామోన్మస్మిసర్వ
 థాదిత్తవృత్తిమహోహందిదాత్మైకరసాన్మయహం । సర్వవృత్త్యమహో
 హంద్యద్రూపోన్మయహమేవహి । సర్వదాప్రకాశయాపస్మినిస్యత్యైవన్మయ
 హం సదా । అహంబ్రహ్మైవసర్వగ్ స్యాదహంబ్రైతన్యమేవహి । అహమే
 వాహమేవాస్మిభూమాకారస్వరూపవాన్ । అహమేవ మహానాగ్నా
 హ్యహమేవపరాత్మరః । అహమన్యవదాభామిహ్యహమేవశరీరవత్ । అ
 హగ్ శిష్యవదాభామిహ్యహంబోకత్రయాత్రయః । అహంకాలత్రయా
 తీతఅహంబేదైరుపాసితః । అహగ్ భాస్త్రినినిరోధఅహంచితైవ్యస్థితః ।
 మత్స్యక్తంనాస్తీకిందిద్వయైవక్తంపుథిపీచవా । మయాతిక్తంయద్య
 ద్వాతత్తన్నాస్తీతినిశ్చిను । అహంబ్రహ్మత్ప్రసిద్ధోస్త్రినిగృహ్యథోన్మయహం
 సదా । కేవలంబ్రహ్మమాత్రోస్మిహ్యజరొన్మయమరొన్మయహం । స్వయమే
 వస్వయంభామిస్వయమేవసదాత్మరః । స్వయమేవాత్మనిస్వస్థంస్వయ

మేవపరాగతిః । స్వయమేవస్వయంభుజైః స్వయమేవస్వయంగమే ।
 స్వయమేవస్వయంజ్యోతిస్వయమేవస్వయన్మహాః । స్వస్వాత్మని స్వ
 యంగరంస్వేస్వాత్మస్వేవపిలాకయే । స్వాత్మస్వేవసుఖాసీనస్వాత్మమా
 నావశేయకః । స్వదైతస్వస్వయగ్ధాస్వే స్వాత్మరాజ్యే సుభరమే
 స్వాత్మసంహాసనేస్థిర్వాస్వాత్మహోస్యన్నదితయ । చిద్రూపమాత్రంబ్ర
 హ్మసద్విదానందమన్వయం । ఆనందఘనమవాహనహం బ్రహ్మస్మితేవ
 త్రానం స్వరూపస్వరూపానానాగ్ సర్వాత్మానందవానహం । సర్వానంద
 మ్మహాహామాత్మాకాశోద్భిర్యదా । ఆహమేవహృదాకాశే చిదాది
 ద్విత్వమాపవాగ్ । అద్వివాద్వినిత్యప్రాప్తిర్యహాహోద్భయహామన్వయః । ఏక
 సద్యఃహోహోద్భిర్యముత్తస్వహాపవాగ్ । ఆకాశాదపి సూక్ష్మేహ
 హాన్వంతాభావవానహం । సర్వప్రకాశహాహం పరావరసుఖాద్భ్య
 హం । సత్త్వామాత్రస్వహాహాగ్ సత్త్వమోక్షస్వహాపవాగ్ । సర్వానం
 దస్వహాహం జ్ఞానానందఘనోద్భయహం విజ్ఞానమాత్రహాహాగ్ సద్వి
 దానందంబ్రహ్మమాత్రనిత్యగ్ సర్వంబ్రహ్మహోస్యన్నకించనతేకవా
 గ్ । సేదానందంబ్రహ్మవాహగ్ సనాతనం । త్వయిత్యేతత్తదిత్యేగత్తతో
 ద్యేనాత్మకించనః । చైత్యేతస్యస్వహాహామహామేవపరిశ్చిచ్ఛాత్రాభావస్వ
 హాహామహామేవసుఖాత్మకః । పాశ్చ్యవస్తుపహీనత్వాత్మాత్మత్వం నాత్మ
 దేవత్వాకేవలంబ్రహ్మమాత్రత్వాదహమాత్మాసనాతనః । ఆహమేవాదితే
 సేహామహగ్ శేహామేవహి । నానయాపనిముక్తహామహామానందవిగ్ర
 హాత్మంబ్రహ్మయాభావహాహాగ్ సర్వభావస్వహాపకః । లంఘముత్తపహిహో
 హాగ్ శాశ్వతానందవిగ్రహః । అదిదైతస్యమాత్రహామఖండైకిరిసాత్మ్య
 హం । వాత్సరోగోచరశ్చాహగ్ సర్వప్రసిఖవానహం । సర్వత్రపుణ్యనూ
 హాహం ధూమానందమయోద్భయహం । సర్వత్రత్వప్రీతహాహాపరావ్యుత్త
 రిహోద్భయహం । ఏకమేవాద్విగీయగ్ సర్వంబ్రహ్మవాహం సగళేయః । సర్వ
 హాస్యస్వహాహాగ్ సకలాగమగూచరః । ముక్తిహం మోక్షహాహం
 సర్వాగమసుఖహాపవాగ్ । సర్వవిజ్ఞానమాత్రహాగ్ సత్త్వాత్రానన్దవానహం ।

తురీ యాతీత రూపాహం నిర్వికల్ప స్వరూపవాః । సర్వదాహ్యజరూ
 పాహంనిరాగోస్త్విరంజనః । అహగ్ శుద్ధోస్త్వి బుద్ధోస్త్వి నిత్యోస్త్వివిభుర
 స్త్వహం । ఓంకారార్థస్వరూపాస్త్వి నిమగ్ శంకమయోస్త్వహం । ది
 దాకారస్వరూపాస్త్వి వాహుస్త్వి నసాస్త్వహం । నహికిందిత్వరూపా
 స్త్వినిర్వాప్తపారస్వరూపవాః । కరంశోస్త్వినిరాభాసా నమనో నేంద్రియం
 త్వహం ॥ నబుద్ధినివాపిక్ లోపహంనదేహాదిత్రయంత్వహం । నజాగ్రత్స్వ
 ప్నరూపాహంనఘను ప్రిస్వరూపవాః । న కావత్రయరూపాహంనేషణాగ్ర
 యవానహం । శ్రవణంనాస్తిమేసిద్ధేర్నననంచదిదాత్మని । సజాతీయంన
 మేకించి ద్విజాతీయం నమేక్వచిత్ । స్వగంతంన నమేకించి న్నమే
 దేహా త్రయంక్వచిత్ । అసత్యగ్ హిమనో యావ మసత్యం
 బుద్ధిరూపకం । ఆహంకారమసద్ధితి నిత్యోహగ్ శాశ్వతోహ్యజః । దేహ
 త్రయమసద్విద్ధి కాలత్రయమసత్సదా । గుణత్రయమసద్విద్ధి హ్యహగ్
 సత్యాత్మకశ్శుచిః । శృతగ్ సర్వమసద్విద్ధి వేదగ్ సర్వమసత్సదా । శా
 స్త్రుగ్ సర్వమసద్విద్ధి హ్యహగ్ సత్యంచదిదాత్మకః । మూర్తిత్రయమస
 ద్విద్ధి సర్వభూతమసత్సదా । సర్వతత్త్వమసద్విద్ధిహ్యహంభూమాసదా
 శివః । గురుశిష్యమసద్విద్ధి గురోర్మంత్రమసత్తతః । యద్భృశ్యం తదస
 ద్విద్ధి నమాంపిద్ధితథాపిధం । యద్వింత్యం తదసద్విద్ధియవ్నాయ్యంత్యం
 తదసత్సదా । యద్ధితంతదసద్విద్ధినమాంపిద్ధితథాపిధం । సర్వాన్ప్రాణాసస
 ద్విద్ధి సర్వాభాగాససత్త్విత్ । దృష్టగ్ శ్రుతమసద్విద్ధి వోతంప్రోతమస
 త్త్వయం । కార్యాకార్యమసద్విద్ధి నష్టప్రాప్తమ సత్త్వయం । హఃఖ
 డఃఖమసద్విద్ధి సర్వాసర్వమసత్త్వయం । పూర్ణాపూర్ణానసద్విద్ధి
 ర్నాథ ర్న స మ స్త్వ యం । లాభా లాభా మసద్విద్ధి జయా
 జయమసత్త్వయం । శబ్దగ్ సర్వమసద్విద్ధి స్పృశగ్ సర్వమసత్సదా । రూ
 పగ్ సర్వమసద్విద్ధి రసగ్ సర్వమసత్త్వయం । గంధగ్ సర్వమసద్విద్ధి స
 ర్వాజ్ఞానమసత్త్వయం । అపదేవనచాసర్వ మసదేవభవోద్భవం । అసదే
 వగుణంసర్వగ్ సత్త్వాత్ర మహమేవహి । స్వాత్మమాత్రగ్ సదావశ్యే

త్వాత్మకుంఠగ్ వదాభ్యసేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయం దృశ్య
పాపవివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయ మన్యకుంఠవివాశ
యేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయం దేహదోషవివాశయేత్ । అ
హంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయం జన్మపాపవివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మి
కుంత్రోయం కృత్యపాశవివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మి కుంత్రో
యం దైవతమఃఖండివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయం భేదబు
ద్ధివివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయం చింతామఃఖండివాశ
యేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయం బుద్ధివ్యాధివివాశయేత్ । అహం
బ్రహ్మస్మికుంత్రోయం చిత్తబంధవివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుం
త్రోయగ్ సర్వత్యాగీవివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయగ్
సర్వశోకవివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయం కామాదీన్నాశ
యేత్ క్షణాత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయం క్రోధశక్తివివాశయేత్ ।
అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయం చిత్తవృత్తివివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మ
స్మికుంత్రోయగ్ సంకల్పాదీవివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రో
యం కోటిదోషవివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయగ్ సర్వ
తంగవివాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయ మాత్మాక్షానవివా
శయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయ మాగ్నలోకజయప్రదః । అహం
బ్రహ్మస్మికుంత్రోయ మప్రత్యేక్యపూప్రదః । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రో
య మజడశ్చంద్రయద్భుతి । అహంబ్రహ్మస్మికుంత్రోయ మనాత్మాసు
రసుదానః । అహంబ్రహ్మస్మి వజ్రోయ మనాత్మాభ్య గిరి హరేత్ ।
అహంబ్రహ్మస్మి రక్త్రోయ మనాత్మాభ్యా పురాహరేత్ । అహంబ్ర
హ్మస్మికుంత్రోయగ్ సర్వాగ్ ప్రాప్త్యయద్భుతి । అహంబ్రహ్మస్మి కుం
త్రోయం క్షానానందప్రయద్భుతి । నైవకోటిమహామంత్రం జప్తకోటిశ
తప్రతా । సర్వమంత్రాన్త్రయమృత్యు ఏతత్పంఠగ్ వదాభ్యసేత్ । స
ద్యోమోక్షమపాప్నోతి నాస్తిపంచహరుణ్యసీతి । ఇతి తతోదించుముద్ర
దిగ్బరయోధ్యాయః ।

ఋమూర్త్యవరమేశ్వరంప్రవచ్ఛ జీవన్ముక్తవిదేహనుక్తయోః స్థితి
 మనుబ్రూహీతి సహజావాచపరశ్శివః । విదాత్సాహం పరాత్సాహం
 నిగుణాహంపరాత్పరః । ఆత్మమాత్రేణయస్త్రిష్టేశ్వరజీవన్ముక్తఉచ్యతే ।
 దేహత్రయారితీక్తోహగ్ శుద్ధచైతన్య హస్త్యహం । బ్రహ్మహ మితియ
 స్యాంత స్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే । ఆనందఘనరూపాస్త్రిచరానందఘనోస్త్వ
 హం । యస్యదేహాపికంవాస్తి యస్యబ్రహ్మార్థిశస్వయః । పరమానంద
 పూర్ణాయ స్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే । యస్యకించిదహంవాస్తి చిచ్ఛాత్రే
 ణావత్స్థితి । చైతన్యమాత్రంయస్యాంత శ్చిచ్ఛాత్రైకస్వరూపవాగ్స
 ర్వత్రపూర్ణరూపాత్సా సర్వత్రాత్సావశేషకః । ఆనంద రతిరవ్యక్తస్
 పరిపూర్ణశ్చైదాత్మకః । శుద్ధచైతన్యరూపాత్సా సర్వసంగవివర్జితః ।
 నిత్యానందసప్రసన్నాత్సా హ్యస్యదింతావివర్జితః । కించిదస్త్రిత్వ హీ
 నోయ స్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే । సమేదిత్వన్నమబుద్ధినాగ్రహంకారాసచే
 ద్రియం । సమేదేహ్యకదాచిచ్ఛానమేప్రాణాదయగ్నిక్యచిత్ । సమేమా
 యానమేకామో నమశ్రోధగ్నివరోస్త్వహం । సమేకించిదవంవాసినమే
 కించిత్కృచిజ్జగత్ । సమేదోహ సమేలింగం సమేచయ సమేచనః ।
 సమేశ్రోత్రంసమేనాసా సమేజిహ్వనమేకరః । సమేబాగ్రన్నమస్యన్నం
 సమేకారణమబ్ధిపి । సమేశురీయమితియ స్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే । ఇతన్
 సర్వంసమేకించి రయగ్ సర్వోసమేక్యచిత్ । సమేకాలాసమేదేశోసమే
 వస్తుసమేషుతిః । సమేస్నానంసమేసంధ్యా సమేదైవంసమేఘం । సమే
 తీర్థం సమేసేవా సమేజ్ఞానం సమేపదం । సమేబంధు సమేజత్సనమే
 వాక్యంసమేరవిః । సమేపుణ్యంసమేపాపం సమేకార్యంసమేశుభంసమే
 జీవత్తిస్సాత్సా సమేకించిజ్జగత్త్రియః । సమేమోక్షోసమేద్వైతఃసమేవే
 దోసమేపిఠః । సమేంతికంసమేదూరం సమేబోధోసమేరహః । సమేగు
 రు సమేశిష్య సమేహీనో సచాధికః । సమేబ్రహ్మసమేవిష్ణుసమేరు
 ద్రోసచంద్రమాః । సమేపృథ్వీసమేతోయం సమేవాయు సమేమియత్ ।
 సమేవహ్నిసమేగోత్రం సమేలక్ష్మ్యంసమేభవః । సమేధ్యాతాసమేభ్యే

[illegible]

త్వాహంక్షాన్తీమాత్తస్వభావవా । ఆనందాత్పాపియోహ్యత్వామో
 ట్టాత్పాబంధవజితః । బ్రహ్మైవాహందిదేవాహమేవంనాపినదింశ్యతే ।
 చిన్మాత్రేనైవయస్తిస్మైవైదేహీముక్తవసః । నిశ్చయంచ పరిత్యజ్య
 హంబ్రహ్మైవనిశ్చయం । ఆనందభరితస్యాంతోవైదేహీముక్తవసః । స
 ర్వసుస్తీతివాస్తీతినిశ్చయంత్యజ్యతితతః । అహం బ్రహ్మస్మిన్నాస్తీతి సద్వి
 దానందమాత్రకః । కించిత్కాచిత్కాదాచిచ్ఛాత్తానం సస్పృశత్యసా ।
 తూష్ణీమేవగోస్థితస్తూష్ణీంతూష్ణీం సత్యంనకించన । వశమాత్పాపకాశీత
 స్సర్వాత్పాపభూతభావనః । కాలభేదంవస్తుభేదందేశభేదక స్వభేదకం ।
 కించిద్భేదంనతస్యాస్తికించిద్వాపిన విద్యతే । అహంత్యం తదిదంసోయం
 కాలాత్కాలహీనకః । శూన్యాత్పూర్వమాపాత్పాపిశ్వాత్పాపిశ్వ
 హీనకః । దేవాత్పాదేవహీనాత్పామయాత్పామయవజితః । సర్వత్ర
 జడహీనాత్పా సర్వేషామంతరాత్మకః । సర్వసంకల్పహీనాత్పా చిన్మా
 త్రోస్తీతిసర్వదా । కేవలస్థపరమాత్పాహంకేవలోజ్ఞానవిగ్రహః । సర్వా
 మాత్రస్వరూపాత్పా నాన్యతికందిజ్జగన్భయం । బేవశ్వరేతివాత్పేతిచేద
 శాస్త్రంకృతచేద । ఇదంచైతన్య మేవేతి అహంచైతన్య విర్యపి । ఇతి
 నిశ్చయశూన్యోయోవైదేహీముక్తవసః । చైతన్యమాత్రసంసిద్ధస్సాస్త్వి
 త్పారామస్సభాసనః । అపరిచ్ఛిన్నరూపాత్పాలింగుఘ్నాలాదివజితః । గు
 ర్యతుర్యగివరానందోవైదేహీముక్తవసః । నామరూప విహీనాత్పాపర
 సంవిత్సుభాత్మకః । శురీయాతీతరూపాత్పాశుభాశుభవివజితః । యో
 గాత్పా యోగయత్తాత్పాబంధముక్తివివజితః । గుణాగుణ విహీనాత్పా
 దేశకాలాదివజితః । సాత్మ్యసాక్షిత్వహీనాత్పాకిందితికిందిన్నకించన
 యస్యప్రపంచభానంసబ్రహ్మకారమవీహన । స్వస్వరూపెస్వయంజ్యోతి
 స్స్వస్వరూపేస్వయంరతిః । వాచామగోచరానందో వాక్చావో గూఢర
 స్వయం । అతీతాతీతభావోయోవైదేహీముక్తవసః । చిత్తవృత్తైరతీతో
 యశ్చిత్తవృత్తవృత్తభాసకః । సర్వవృత్తివిహీనాత్పా వైదేహీముక్తవ
 సః । తిస్త్విన్యాయేదేవదేవాచారిదేహస్మరణవజితః । ఈషన్మాత్రగ్

స్మృతంచేద్యప్రదానర్వసమన్వితః । పరైరదృష్టబాహ్యత్వా పరమానం
 దదన్తుః । పరైరదృష్టబాహ్యత్వాసర్వవేదాంత గూఢరః । బ్రహ్మన్మ
 తసాస్వాదో బ్రహ్మన్మతరసాయనః । బ్రహ్మన్మతరసాసక్తో బ్రహ్మ
 న్మతరసస్వయి । బ్రహ్మన్మతరసేషగ్నోబ్రహ్మనంచశివాచనః । బ్ర
 హ్మన్మతరసేగృప్తోబ్రహ్మనందానుభావః । బ్రహ్మనంచశివానందోబ్రహ్మ
 నందరసప్రభః । బ్రహ్మనందపరంబ్యోతిబ్రహ్మనంద నిరంతరః । బ్రహ్మ
 నందరసాస్వాదోబ్రహ్మనందకుటుంబకః । బ్రహ్మనంద రథాకూఢోబ్రహ్మ
 నందైకదిగ్భుజః । బ్రహ్మనందరసోద్వాహూబ్రహ్మనందరసంధరః । బ్ర
 హ్మనందబనైయోబ్రహ్మనందాత్మనిస్థితః । అన్యరూపమిదగ్ సర్వమా
 ద్విసోస్యన్నకించన । సర్వమాత్మాహమాత్మాస్మిపరమాత్మపరాత్మకః । స
 ర్వానందస్వరూపాత్మవైదేహీముక్తవీరవనః । పూర్ణరూపోమహావా
 త్మనీతాత్మకాశ్వతాత్మకః । సర్వాం తర్కామిరూపాత్మకర్మ
 లాత్మనిరాత్మకః । నిర్వికార స్వరూపాత్మకాంతాత్మకాం
 తరూపకః । శాంతిశాంతిస్వరూపాత్మవైకాత్మకస్య వివర్జితః । కేవా
 ద్విపరమాత్మైతిచింతాసర్వస్యవర్జితః । ముక్తముక్త స్వరూపాత్మము
 క్తముక్తవివర్జితః । బంధమోక్షస్వరూపాత్మబంధమోక్ష వివర్జితః ।
 ద్వైతాద్వైతస్వరూపాత్మద్వైతాద్వైతవివర్జితః । సర్వాసర్వ స్వ
 రూపాత్మసర్వాసర్వవివర్జితః । మోక్షప్రమోక్ష రూపాత్మమోక్షా
 వివర్జితః । సర్వసత్యల్యహీనాత్మవైదేహీముక్తవీరవనః । సమక
 శాత్మనిర్మలాత్మబుద్ధాత్మపురుషాత్మకః । అనందాదిహీనాత్మ అ
 స్మృతాత్మమృతాత్మకః । కాలత్రయస్వరూపాత్మకాలత్రయవివర్జితః ।
 అలలాత్మమృమేయాత్మమానాత్మమానవర్జితః । నిర్వచ్యత్యతూ
 పాత్మ నిర్వచ్యత్యతవర్జితః । అస్యహీనస్వభావాత్మ అస్యహీనస్వ
 యంత్రధః । విద్యావిద్యాదిమేయాత్మవిద్యావిద్యావివర్జితః । విత్వాని
 త్యహీనాత్మశివోముక్తవివర్జితః । శమాదివర్జిత సూన్యాత్మముము
 క్తముక్తాదివర్జితః । స్థూలదేహాదిహీనాత్మసూక్ష్మదేహాదివర్జితః । కార

కాదిహీనాత్మామరీయాదివివర్ణితః | అన్నకోశవిహీనాత్మాప్రాణకోశ
వివర్ణితః | మనకోశవిహీనాత్మావిజ్ఞానాదివివర్ణితః | ఆనందకోశరూపా
త్మాపంచకొశవివర్ణితః | నిర్వికల్పస్వరూపాత్మాసమికల్పవివర్ణితః |
దృశ్యానువిధహీనాత్మాశబ్దవిధవివర్ణితః | పదాసమాధిరూపాత్మాఅవి
మధ్యాంబివివర్ణితః | ప్రజ్ఞానవాక్యహీనాత్మాఅహంబ్రహ్మస్థివివర్ణితః | తత్త్వ
మస్యాదిహీనాత్మాఅయమాత్మైత్యభావకః | ఓంకారవాచ్యహీనాత్మాసర్వ
వాచ్యవివర్ణితః | అవస్థాత్రయహీనాత్మాఅక్షరాత్మాదివాత్మికః | ఆత్మ
జ్ఞేయాదిహీనాత్మాయత్కించదిదమాత్మికః | భానాభానహీనాత్మావై
దేహీముక్తవసనః | ఆత్మానమేవకీడుస్వఆత్మానంబోధయస్యకం స్యమా
త్మానంస్వయంభుంత్వస్వప్థోభవపదానన | స్వమాత్మీస్వయం తృప్త
స్వమాత్మానగ్స్వయంచర | ఆత్మానమేవమోదస్వవైదేహీ ముక్తిగోభ
వేత్యుపనిషత్ || ఇతి శేషోపనిషాదవివర్ణితశ్చోధ్యాయః ||

నిదాఘోనామవై మునిః ప్రవచ్యముఖః భగవంత మాత్మానాగ్నవి
వేకమనుబ్రూహీతి స హేమావాచహముఖః | సర్వవాచావధిబ్రహ్మసర్వ
చింతావధిగురుః | సర్వకారణకార్యాత్మకార్యకారణవివర్ణితః | సర్వ
సంకల్పరహిత స్సర్వానందమయశ్శేవః | సర్వవివర్ణితవిచ్ఛిన్నసర్వాని
దమయితిపరిని | సర్వతేజఃప్రకాశాత్మానాదానందమయాత్మికః | సర్వ
సుభవనర్ముక్తస్సర్వధ్యానవివర్ణితః | సర్వనాదకలాగీతవక్ష ఆత్మాహమ
వ్యయః | ఆత్మావాత్మకేవకాదిభేదాభేదవివర్ణితః | అంతాశాంతహీ
నాత్మానాదాంతజ్యోతిరూపకః | మహావాక్యార్థతొదూరో బ్రహ్మస్థిత్యో
దూరతః | తచ్ఛబ్దవర్ణా స్త్యంశబ్దహీనోవాక్యార్థా వివర్ణితః | క్షరాక్ష
రహీహీనోయోనాదాంతజ్యోతిరేవసః | అఖండైకరసావాహ మనందో
స్థితివివర్ణితః | సర్వావీతస్వభావాత్మానాదాంతజ్యోతిరేవసః | ఆత్మైతి
శబ్దహీనోయతత్తత్తద్భాగ్యవివర్ణితః | నద్భిదానందహీనోయ ఏషైవాత్మా
సనాతనః | సనిదేహ్యుపశాంత్యయోనేదవాత్మైకగమ్యకః | యస్యకించి

గ్రహావాన్ స్తికిందివంతగీయన్నచ | యస్యలింగంప్రపంచంవా బ్రహ్మ
వాన్మానసంశయః | వా స్తియవ్యేకతీరంవాజీవో వాధూతభౌతికీనామ
హపాదికంవా స్తిభోజ్యంవాభోగభుక్పవా | సద్వా సద్వాస్థితివాపి
సవ్యవా స్తిక్షరాక్షరం | సుణంవాపిసుణంవాపి సమలత్వానసంశయః |
సవ్యవాన్యంవాచకంవాశ్రవణంననంచవా | సుగుణిన్యూది శేవలవా
శేవలోకాస్సురాసురాః | యత్రధనామధనానామ సుధ్ధంవా శుద్ధసద్వ
పి | యత్రకాలమకాలంవానిశ్చయంసంశయంనహి | యత్రసంక్ర మమ
స్త్రి నాపిద్యాపిశ్యేనవిశ్యతే | ద్రష్టురేకేనవృశ్యంవా శుచవ్వాశ్రంక
స్మరిం | అనాత్మైకప్రసంగోవాహ్యవాత్మైతినుచోపివా | అనాత్మైతిజ
వాన్మపివా స్థితాస్థితిద్విమునవర్వసంకల్పహిన్యత్వా త్వర్వకాన్యవర్వ
నాత్ | దేవలంబ్రహ్మమాత్రత్వాన్నాస్త్యవాత్మైతిస్థితి | దేహాగయవి
హిన్యత్వా త్వా లత్రయివివచనాత్ | దేవత్రయకుణాభానా చ్చాత్ర
యవివచనాత్ | లోకత్రయ విహీనత్వా త్వర్వమాత్మైతి కాపనా
త్ | విత్తాభానాద్వింతరియం దేహాభానాజ్జరానం |
వానాభానాచదివాన్తి హస్తాభానాగ్రియానం | వ్యుక్త్యవాన్తి
వానానా వ్యుక్త్యభానాత్పుటాదికం | ధన్వోవాన్తిశుచివాన్తి సవ్యం
వాన్తిధయంనం | అక్షరోచ్చారణంవా స్తి సుగుణిన్యూదివాన్త్యపివకా
భాన్తిసీయన్న సద్విరీచ్యేనచైకతా | సత్యత్వవాన్తి దేహిన్ది దన
శ్యేనంసంధిచేత్ | అనెత్యత్వంయదిథవే స్విశ్యత్వంసంధిచ్యుతి | శు
భంయశ్యసింధంవిధిహ్యశుభామృతభయశ్యతే | థయంసద్భయంవిధి
భయశ్యయమాచితేత్ | బంధత్వవాన్తిచేత్వాన్తి బంధాభానాపిమో
క్షతా | సురగంయదిచేత్త్వ జన్మాభానే మృతినానం | త్వనిన్యూదిథవే
చ్ఛాహం త్వంమోచేదహమేవన | ఇదంయదిరదేవాన్తి తదభానాచింత
నం | అస్తీరదేవాన్తితదా వాస్తిచేదస్తికించన | కాయంచేత్కా
న్తి 100 త్వా త్వాభానానకారణం | త్వైతంయదితదాత్వైతంత్వై
తాభానేవ్యయంనం | వృశ్యంయదివృగవ్యస్తి దృశ్యభానేవ్యగేవ

అతయోది బహిస్సత్య మంతాభావే బహిస్సత . పూర్ణాత్వమస్తిచే
 త్రింది దక్షాణాత్వంప్రసజ్యతే । తస్మాదేతత్త్వద్వివాదస్తి త్వంచా
 హంవాగ్ధిమేధకం । నాస్తి దృష్టాంతగ్ సత్యేనాస్తి దాష్టాంతగ్ హ్యజే
 పరంబ్రహ్మహనుస్తీతి స్త్యగణస్యహనోనహి । బ్రహ్మమాత్రంజగదీదంబ్ర
 హ్మమాత్రంస్వహవ్యహం । దిన్నాత్రం తేవలంచాహం నాస్త్వనాత్మేతి
 నిశ్చిను । ఇదంప్రపంచంనాస్త్వేవ మోక్షస్మన్మోక్షేతిత్వత్వదిత్ । దిత్తం
 ప్రపంచమిత్యాహు నాస్తివాస్తవేవనర్వదా । నప్రపంచంనదిత్తాది నా
 హంకారోనజీవకః । మాయాకాయాదికంనాస్తి మాయానాకీస్తి భ
 యంనహి । కర్తానాస్తిక్రియానాస్తి శ్రవణంమననంనహి । సమాధిచ్ఛిత
 యంనాస్తి మాత్మమానాదివాస్తిహి । అజ్ఞానంచాపినాస్త్వేవహ్యపివే
 కకదాదన । అనుబంధచతుష్కంన సంబంధత్రయమేవన । నగంగావ
 గయాసేతు నాధూతంనాన్యదస్తిహి । నధూమినాజలంనాగ్ని నావా
 యునాచఖంత్వదిత్ । నదేవానదదిక్పూర్వా నవేదానసుదుఃక్వదిత్ । న
 దూరంవాంతికంనాశం నమధ్యంనక్వదిత్ స్థిరం । నాత్వైతం ద్వైతస
 త్యంవా హ్యసత్యంవాగ్ధిదంనచ । బంధమోక్షాదికం నాస్తి సద్వాస
 ద్వాసుఖాదివా । జాతివాస్తిగతివాస్తివర్ణావాస్తిసతాకికం । స
 ర్వంబ్రహ్మేతినాస్త్వేవ బ్రహ్మైత్యేవవాస్తిహి । దిద్దిత్యేతేనాస్త్వేవ
 దిదహంభావణంనహి । ఆహంబ్రహ్మస్మినాస్త్వేవ నిత్యతత్త్వోస్తి నక్వది
 త్ । వాచాయమచ్యతేకింది స్తనసామనుతేక్వదిత్ । బుద్ధ్యానిశ్చయ
 తే నాస్తి చిత్తై నజ్ఞాయతేనహి । యోగియోగాదికం నా
 స్తి సదాసర్వగ్ సదానచ । అపహరాత్రాదికంనాస్తి సాక్షాత్కావా
 దికంనహి । భ్రాంతిరభ్రాంతిరపిన నాస్త్వనాత్మేతి నిశ్చిను । వేదం
 శాస్త్రంపురాణంచ కాయాంకారణమీశ్వరః । లోకోభూతంజనస్త్వై
 క్యగ్ సర్వంమిథ్యానసంశయః । బంధమోక్షస్సుఖ బంధుధ్యానంంది
 త్రంసురాసురాః । గౌణముఖ్యంపరంచాన్యత్సర్వంమిథ్యానసంశయః ।
 వాచావదతియత్రింది త్సకత్వైః కల్ప్యతేక్వదిత్ । మనసాదిన్యతే

యశ్యత్సర్వం మిథ్యానసంశయః । బుధ్యానిశ్చయతే కిం చిత్తే నిశ్చ
యతే క్వచిత్ । తాన్తైః ప్రపంచ్యతే యద్యన్తే తేజైః పరిక్ష్యతే । శ్రో
త్రాభ్యాం శ్రూయతే యద్య దన్యత్సద్భావమేవ చ । నేత్రం శ్రోత్రం గా
త్రమేవ మిశ్యేతి చ ముక్తితం । ఇద మిత్యేవ నిరూప్త మయ మిత్యేవక
ల్యతే । త్వమహంతదిదగ్గోహ మన్యగ్భావమేవ చ । యశ్యత్సం
భావ్యతే మోక్షే సర్వసంకల్పసంధ్రమః । సర్వాభ్యాసగ్ సర్వగోప్యగ్
సర్వభోగప్రభేదకం । సర్వవోషప్రభేదాశ్చ నాస్త్యనాత్మే నిశ్చినుః । మ
దియంచత్వదియంచ మమేతి తతేతి చ । మహ్యంతభ్యంతయేత్యాది త
త్సర్వం వితథం తేత్ । రక్షకోవిష్టురిత్యాది బ్రహ్మస్మష్టైస్తుకారణం । స
హారేయప్రభేత్యేవగ్ సర్వేదేమిత్యే నిశ్చినుః । సానంబవప్రహాహూ
నిస్సాభ్యామోదేవపూజనం । మంత్రస్తోత్రంచపర్వంగోనుగవోషవి
వృంధణం । అంతరంగపద్భావ అవిద్యాయాశ్చ సంద్రమః । అనేకకోటి
బ్రహ్మాండగ్ సర్వం మిత్యే నిశ్చినుః । సర్వదేశిక వాక్యోక్త్యామేన కేనా
పిశ్చితుం । దృశ్యతేజగతియద్య దృశ్యజ్జగతిపిక్ష్యతే । వర్తతే జగతియ
ద్య నిర్వం మిత్యే నిశ్చినుః । యేన కేవాత్మకేనోక్తం యేన కేన విశ్చి
తుం । యేన కేవాపిగతితం యేన కేనాపి మోచితం । యేన కేవాపియన్తి
త్తు యేన కేనాపియర్హుతం । యత్రయత్రశుభంకర్మ యత్రయత్రచ
పిష్యుతం । యశ్యగ్-రోపితయేన సర్వం మిత్యే నిశ్చినుః । త్వమేవ
భవమాత్మాసిత్వమివచిరమోనుయః । త్వమేవాకాశయాహోసహాహోహో
సిత్వమాత్మా । త్వమేవ సర్వభావోస త్వంత్రపక్షసి నసంశయః । కాంక్షా
గోపికాలోప సతాబ్రహ్మసి చక్షుః । సర్వగత్సర్వస్వయాహోస తైరిత్యే
సతవాససి । సత్యోసి సింధోసి సహారహోసి మద్రిసి మోక్షోసి ముదాన్య
గోసి । దేవోసి శాంతోసి నిరామయోసి బ్రహ్మసి పూనోసి పరాత్పరో
సి । సమోసి సర్వాసి పనాతమోసి సత్యాదివాక్యైః ప్రతిబోధితోసి । స
ర్వాంహోహోసి సద్భాగోసి బ్రహ్మేంద్రియప్రాదివిభావితోసి । సర్వ ప్ర
పంచభిరుపదిగోసి సర్వేషుభూతేషుచధానిగోసి । సర్వత్రసంకల్పవి

వజ్జితోసిసర్వాగమాంతాథావిభావితోసి । సర్వత్ర సంతోష సుఖాన
 నోసిసర్వత్రగత్యాదివివజ్జితోసి । సర్వత్రలక్ష్యోదివివజ్జితోసి ధ్యా
 తోసివిష్ణోదిసురైరజస్రం । విదాకారస్వరూపోసి నిష్కాత్రోసిసంకుశః ।
 ఆత్మనేయస్థితోసిత్వగ్ సర్వకూన్యోసినిగుణః । ఆనందోసి పరొసిత్వ
 మేకవివాద్వితీయకః । సదసత్వమసిజ్ఞోసిసోసిజావాసిపశ్యసి । సద్విదా
 నందరూపోసి వాసుదేవోసివైదిభుః । ఆమృతోసివిభుత్వాసిచంచలోహ్య
 చలోహ్యసి । సర్వోసిసర్వహీనోసిశాంతాశాంతవివజ్జితః । సత్రామా
 త్రప్రకాశోసిసత్రాసామాన్యకూహ్యసి । సర్వసిద్ధస్వరూపోసిసర్వసిద్ధివి
 వజ్జితః । క్షుప్తాత్మత్రేమాన్యోసిఅణుమాత్రవివజ్జితః । అత్తిత్వ వ
 జ్జితోసిత్వంవాస్తిత్వాదివిజ్జితః । లక్ష్యత్రేమాన్యోసిసర్వకారోనిరా
 మయః । సర్వనాదాంతరొసిత్వంకలాకాస్థాదివివజ్జితః । బ్రహ్మసిద్ధిశ
 హీనోసిస్వస్వరూపప్రపశ్యసి । స్వస్వరూపవిశేషోసి స్వానందాట్థాసి
 మజ్జసి । స్వాత్మరాజ్యేస్వమేవాసిస్వయంభావవివజ్జితః । శిష్టపూర్ణ
 స్వరూపోసి స్వస్వాత్మిందిన్నపశ్యసి । స్వస్వరూపాన్నచలసిప్వత్వరూ
 పేణజృంభసి । స్వస్వరూపాదనన్యోసి హ్యహమేవాసిసిన్ధును । ౨ ।

ఇదంత్రవచనంయత్క్రిందిద్యవ్యజ్జగతివిద్యతే । దృశ్యరూపంచ దృశ్యమ
 గ్ సర్వగ్ శతపిషాణమత్ । భూమిరాపోనలోవాయుఃఖంకునోబుద్ధి రేవ
 చ । ఆహంకారశ్చతేజశ్చలోకంభువనమండలం । నాశంజన్మచసత్త్వంచ
 పుణ్యపాపజయాదికం । రాగః కామః క్రోధలోభాధ్యానం ధ్యేయం గు
 ణంపరం । గురుశిష్యోపదేశాది రాదిరంతశ్శమంతభం । భూతంత్రవ్యంప
 ర్తమానంలక్ష్యంలక్షణమద్వయం । శమోవిచారస్సంతోషోభోక్తృభో
 జ్యాదిరూపకం । యమాద్యష్టాంగయోగంచగమనాగమనాత్మకం । ఆది
 మధ్యాంతరంగంచగ్రాహ్యంత్యాజ్యగ్ హరిశ్శివః । ఇంద్రియాణిమనశ్చై
 వలవస్థాత్రితయంతథా । చతుర్విగ్ శతతత్త్వంచపాదనానాంచతుక్షయం ।
 సజాతీయంవిజాతీయం లోకాభూరాదయఃక్రమాత్ । సర్వవర్ణా త్ర
 మూచారం మంత్రతంత్రాదిసంగ్రహం । విద్యావిద్యాదిరూపంచ సర్వశే

దంబదాదం । బంధమోక్షవిభాగంబజ్ఞానవిజ్ఞానమావశ్యం । భోధా బో
ధస్వరూపంవా ద్వైతాద్వైతాదిభావణం । సర్వవేదాంత సిద్ధాంతగ్
సర్వతాత్ప్రార్థనణయం । అనేకజీవసద్భావమేకజీవాదినిణయం । య
ద్యధ్యాయతిదితైన యద్యస్సంకల్పతెక్వచిత్ । బుధ్యా నిశ్చయతె య
ద్యసమజానగ్ శృణోతియత్ । యద్యద్వాచావ్యాకరణి యద్యదాచా
యభావణం । యద్యస్సర్వైర్వేంద్రియైర్భావ్యంయద్య స్త్రిమాంస్యతె
పృథక్ । యద్యద్వామేనననీకతంమహద్భిర్వేదపాఠైః । శివోక్తరతి
లోకాద్వైపిన్లుఃపారిజగత్రయం । బ్రహ్మపృథగిలోకాన్వా పవమాదిక్రి
యాదికం । యద్యదస్తిపురాణేషు యద్యద్వేదేషునిశ్చయం । సర్వోపని
షదాంభావగ్ సర్వగ్ శతవిషాణవత్ । దేహూహమితిసంకల్పం తదం
తేజరణగ్ స్పృశం । దేహూహమితిసంకల్పోఽహమగ్నగ్ పారఉచ్యతే ।
దేహూహమితిసంకల్పంబగస్సర్వమితియతే । దేహూహమితి సం
కల్పోహృదయగ్రంధిరీరితః । దేహూహమితియత్ జ్ఞానం తదేవాజ్ఞాన
మిచ్యతే । దేహూహమితియద్జ్ఞానం తదవద్యావమేవచ । దేహూ
హమితియాబుద్ధిస్సాచాపిద్యేకభవ్యతే । దేహూహమితి యత్ జ్ఞానం
తదేవద్వైతమచ్యతే । దేహూహమితిసంకల్పస్సైశ్వర్యజీవన్మవహి । దే
హూహమితియత్ జ్ఞానం పరిచ్ఛిన్ననిరీరితం । దేహూహమితి సంత
ల్పోమహాపావమితిస్ఫుటం । దేహూహమితియాబుద్ధి స్తృప్తావోహ
మయఃకిల । యతిహిందిదపిసంకల్పంతాపత్రయమిరీరితం । కామం క్రొ
ధంబంధనంసర్వకఃఖంవిశ్వందోషం కాలనాథ స్వరూపం । యతిహిందే
దగ్ సర్వసంకల్పకాలం తతిహిందేదగ్ మానగ్ పోష్యవద్ధి । మనవవజగత్స
ర్వంమనవవవచారిపుః । మన వహిసంపారోమనవవజగత్రయం । మన
వవమహద్భుఃఖంమనవవజరాదికం । మనవవహికాలంచమనవవమలంత
థా । మనవవహిసంకల్పోమనవవహిజీవకః । మనవవహిదిత్తంచమనో
హంకారవచచ । మనవవమహద్భుంధంమనోంరః కరణంచతత్ । మన
వవహిభూమిక్వమనవవహితోయకం । మనవవహిలేఖమనవవ మరు

స్వహా | మనవహిచాకాశంమనవహిశబ్దకం | స్వర్గోయావం రసం
గంధంకోశాపంచమనోభవాః | జాగ్రత్స్వప్నసమప్రాణి వనోమయ
మితీతం | దిక్పాలవసవోదుద్రాలబిర్యాశ్చసనోమయాః | దృశ్యంజ
డంశ్చంద్రజాతమజ్జానుమానచంద్రతం | సత్యమేవ యత్నింది
త్వంనాస్తీతినిష్ఠిను | నాస్తినాస్తీజగత్సర్వంనురుశిష్యాదికంసమీత్యుప
సత్ || ౪ || ఇతి తేజోవింశాదశమది పంచమోధ్యాయః ||

ముఖ్యః || సర్వగ్ సర్విత్తయంబుధిసర్వగ్ సర్విత్తయంతరం | స
ర్విదానందమద్వైతగ్ సర్విదానందమవ్యయం | సర్విదా నంద మాత్రిగ్
హిసర్విదానందమనృకం | సర్విదానందయాపోహగ్ సర్విదానంద వివి
ఖం | సర్విదానందమేవత్వగ్ సర్విదానందకోత్స్యహం | సమమోఽ
భ్యహంకారది త్తస్మిన్భూతకామ్యమీ | నన్వంనాహం నచాన్వంనా సర్వం
బ్రహ్మైవకైవలం | నవాన్వంనపసింసోంనాత్మరంజడంకన్దరీ | నమభ్యం
వాదినాంతంవానసత్యంననిబంధనం | సమఃఖంసమఖంభావం సమాయా
ప్రకృతిస్తథా | నదేహంసమఖంఘ్రీణంసదహ్వ సచతాబుధి | నమగో
ష్ఠోలలాటంచనిశ్వాసోచ్ఛ్వాసవివచ | నస్తేదమస్థిమాగ్ సంచ సుప్తి
సచమూత్రికం | సమారంనాంతికంనాంగం సోరంసకీటకం | సహస్త
పాదచలనసతాస్త్రింసచశాసనం | సస్త్రావేదనంవేద్యంసజాగ్రత్స్వప్న
సుప్తయః | తుర్యాతీతంసమేరిందిత్వగ్ సర్విత్తయంతరం | నాధ్యత్మ
కంనాధిభూతింనాధిదైవంసమూలకం | సనిశ్చస్తైజసఃప్రాజ్ఞోవిరాట్స
త్రాత్మకేశ్వరాః | సగమాగమచేస్త్రాచననన్దం సప్రయోజనం | త్యాజ్యం
గ్రాహ్యంసకూప్యంవాహ్యమేధ్యామేధ్యకంతథా | సపీనం సకృశంస్తేదు
సకాలందేశభాషణం | ససర్వంభయందైవతంసవృత్తం తృణపర్వతాః
సభ్యాయంయోగసగ్ సిద్ధిసాబ్రహ్మత్రవైశ్యకం | సపక్షీనవృగోనాంగీ
సలోభోమోహవివచ | సమదోసచమాత్మయం కామక్రోధాదయస్త
థా | సస్త్రీశూద్రంబిదాలాదిభిరుభోజ్యాటకంచయత్ | సప్రాథమీనా
నాస్తీక్యంనవాగ్తవసరొస్తిహి | సలోకీకో లోకీకావా సవ్యాపారస

మాధతా । నభోక్తాభోజనంభోజ్యంసమాతామాసమేయకం । నశశ్రుమి
 గ్నత్రాదినామాతాసమితాస్వపా । నజన్మనమృత్యుకాన్తినాదేహా
 మితిభ్రాంతిః । సమాన్యంవాపిచామాన్యంనానిః । రణంనీన్యః । సరా
 తేదివాసత్తినబ్రహ్మసహస్యివః । సవారపక్షమాపాదివన్యకం సవ
 చ్చలం । సప్రహ్వలోకోవైకుంఠం సత్తైలానీనచాన్యః । సస్వకాన
 తేవే । ప్రానాగ్నిలోకోనచాగ్నిః । నయమోయమలోకోవానలోకా
 లోపాలకాః । నభూభూవస్వస్మైలోక్యంసపాతాళవనూతలం । వా
 త్యావచపిత్యావచమాయాప్రకృతేజదా । సస్థిరక్షుణ్డిః । నాకంసగ్ని
 కంధావనం । సద్యాగవ్యంసమేస్మానననవంత్రోనకః । స్వంత్ర
 కాంఽపిపూజార్థం నాభిమేకనచాదానం । సప్రప్నం సఫలంప్రప్నం
 సప్రప్నాదిభూషకం । సస్త్రోగ్రంసననిపాఠం సప్రచక్షిణమగ్నవి । స
 సూరవాపుకగ్నావో సహాననా సతేజసం । సహివామోశచక్ర
 శ్చక్రశ్చాక్యోమభావణం । సగాయత్రీనవాసంశివః । సస్యంసవ్యతి
 సవాలానవస్థాత్వానదందాలసహస్రః । సమన్వహం మరాలా
 వనీచానోనైగవం । సవక్షుపాగంఽవక్షుంవానవిభూషణంసతా । సవ
 త్తేజోవాభికోవాచోవాదిశివాదః । వైకింప్రయంరైయంమన్వం
 తాపాత్వంసచార్పణం । సహాగంసపరిచ్ఛిన్నంసతాతేజః । సగజః । సగో
 త్రసేలగేమాగ్రంసభగ్యంససూర్యతా । సస్త్రీనయోపి మ్నోవ్యధా
 గిన్యావగింతుతా । సమాతకంసజాతంవానాంఽమిణామితిభ్రాంతిః ।
 సహోంభ్యమైక్యంవానాదీమాదివిభూతయః । సర్వవైశిష్ట్యమౌగ్ర
 త్యాగ్యుక్తవృషభదాసః । సర్వగే సత్త్వాత్రహవత్త్వాన్నిచ్చిదానం
 సత్త్వం । బ్రహ్మసంభవంవావ్యోస్థిగదహంతకహంశభా । సదేవా
 సత్తదేవాహంబ్రహ్మేవాహంసనాతనం । బ్రహ్మేవాహం సదేవా
 బ్రహ్మేవాహంసమిణః । బ్రహ్మేవాహంసమేబుద్ధిబ్రహ్మేవాహంస
 దేవయం । బ్రహ్మేవాహంసదేహూహంబ్రహ్మేవాహంసగోదః ।
 బ్రహ్మేవాహంసశివోహంబ్రహ్మేవాహంసతేదభూః । బ్రహ్మేవాహం
 సనాహమహంబ్రహ్మసమేన్యః । బ్రహ్మేవాహంసవప్రానం బ్రహ్మే

వాహంపరాత్పరః । ఇదంబ్రహ్మపరంబ్రహ్మసత్యంబ్రహ్మప్రభుహింసః । కా
 లోబ్రహ్మకీలాబ్రహ్మసుఖంబ్రహ్మస్వయంబ్రహ్మం । ఏకంబ్రహ్మ ద్వయంబ్ర
 హ్మమోహమాబ్రహ్మశమాదికం । దోషేబ్రహ్మగుణోబ్రహ్మదమశ్శాం
 తంఃఖంప్రభుః । లోకోబ్రహ్మగురుబ్రహ్మశిష్యోబ్రహ్మసదాశివః । పూ
 ర్వంబ్రహ్మపరంబ్రహ్మశుద్ధంబ్రహ్మశుభాశుభం । జీవవననదాబ్రహ్మసద్వి
 దానందమస్త్వహం । సర్వంబ్రహ్మమయంప్రోక్తంసర్వంబ్రహ్మమయంజ
 గత్ । స్వయంబ్రహ్మసపంచేహస్సుప్తావస్థస్సకించన । చైతన్యమాత్ర
 మోంకారంబ్రహ్మైవపకల్గి స్వయం । అహమేవజగత్సర్వ మహమేవప
 రంపదం । అహమేవగుణాతీతఅహమేవపరాత్పరః । అహమేవ పరంబ్ర
 హ్మఅహమేవగురోగురుః । అహమేవాఖిలాధారఅహమేవసుఖాత్సుఖం ।
 ఆత్మనోస్యజ్జగన్నాస్తిఆత్మమోస్యత్సుఖంచన । ఆత్మనోవ్యా గతివా
 స్తీసర్వమాత్మమయంజగత్ । ఆత్మనోస్యన్నహిత్వాపి ఆత్మనోస్యం తృ
 ణంసహి । అత్మమోస్యత్సుచన్నాస్తిసర్వమాత్మ మయంజగత్ । బ్రహ్మ
 మాత్రమిదగ్ సర్వంబ్రహ్మమాత్రమసన్నహి । బ్రహ్మనోస్య తృణన్నా
 స్తిబ్రహ్మనోస్యత్సదంసహి । బ్రహ్మనోస్యగురువాస్తిబ్రహ్మనోస్యమ
 సద్వపుః । బ్రహ్మనోస్యంనచాహంకారత్వతైదంతే నహిక్వచత్ । స్వ
 యంబ్రహ్మత్వకంఽద్ధిస్త్యావస్థస్సకించన । యతిఃపరివ్రజ్యతే లోకో
 యతిఃపరివ్రజ్యతే । యతిఃపరివ్రజ్యతే శ్వాపిరిత్సర్వ మనదేవ
 హి । కర్తృభేదంక్రియాభేదంగుణభేదంచపాదికం । వింగభేదమిదగ్ స
 ర్వమసదేవపదమఖం । కాలభేదంక్రియాభేదంవస్తుభేదంజయజయం
 యద్యచ్ఛేదంచతస్సర్వమసదేవహి కేవలం । అసదంతఃకరణకమనదేవేం
 ద్రియాదికం । అపత్స్యాదికంసర్వం పంచూత మనచాత్మకం । అన
 త్యంపంచకోశాఖ్యమసత్యంపంచదేవతాః । అనత్యగ్పద్వికారాది అన
 త్యమరివగ్గళం । అనత్యగ్పద్భుత్వైచ్చపరిసన్యగ్పద్భుత్వప్రకాసద్భుత్వం
 దమాత్రోహమనుత్పన్నమిదంజగత్ । సత్యైవాహంవిదానందోవావాసగ్
 సారదృష్టయః । సత్యమానందరూపోహంవిష్ణునానందవిగ్రహః । జ్ఞానానా

రమదగ్గ సర్వంజ్ఞానానందోహమధ్యయః । సర్వప్రకాశ రూపోహగ్గ స
 గ్నాభావస్వరూపకః । అహమేవసదాభామీత్యేవగ్గరూపంకుతోవ్యసత్ ।
 త్వమిత్యేవపరంబ్రహ్మనిన్నయోనందరూపవాగ్ । దిదాకారందిదాకా
 శందిదేవపరణగ్గసుఖం । అత్యేవాహమసన్నాహంకుటస్థాహంగురుఃప
 రః । సద్విదానందమాత్రోహమమత్సన్నమిదంజగత్ । కాలం నాస్తిజ
 గ్గనాస్తిమాయాద్రక్యతిరేవస । అహమేవహరిస్సత్యేదహమేవ సదాశి
 వః । శుద్ధచైతన్యభావోహగ్గశుద్ధవత్సాక్షభావసః । అద్వయోనందమా
 త్రోహందిష్టనైకరసోస్త్వహం । సర్వంబ్రహ్మైవసతతగ్గసర్వంబ్రహ్మై
 వకేవలం । సర్వంబ్రహ్మైవసతతగ్గసర్వంబ్రహ్మైవ కేతనం । సర్వాంత
 ర్భామిరూపోహగ్గసర్వసాక్షిత్వలక్షణః । పరమాత్మాపరఃజ్యోతిః పరిం
 భానుపరాగతిః । సర్వవేదాంతసారోహగ్గసర్వకాత్రప్రసక్తిభిః । యో
 గానందవ్యరూపోహంముఖ్యానందమహూదయః । సర్వజ్ఞాన ప్రకాశో
 స్త్రిముఖ్యవిజ్ఞానదిగ్రహః । తుయోగతుర్యప్రకాశోస్త్రిగుయగతుయోగ
 దివజిగః । దిదక్షరోహంసత్యోహంవాసుదేవోఽచరాఽచరుః । అహం
 బ్రహ్మదిదాకాశందిత్యంబ్రహ్మైరంజనః । శుద్ధంముక్తగ్గ సదాముక్తను
 నాత్మగమరూపకం । సద్విదానందరూపోహమమత్సన్న మిదంజగత్ । స
 త్యానన్యంజగ్గన్నాస్తిపంకల్బగంనాదికం । నిత్యానందమయంబ్రహ్మకేవ
 లగ్గసర్వదాస్వయం । అనంతమవ్యయగ్గకాంతమేకరూపమనానయం ।
 సత్సత్సరస్త్రిచేద్విశ్వాయభానురుణరీదికా । వంభ్యాకుమారవచ సేభీతి
 శ్చేదస్త్రించన । శశశృంగేణనాగేంద్రోహృతిశ్చేజ్జగదస్త్రితత్ । మృగత్వ
 స్థాజలంపీత్యాత్మవ్రశ్చేదస్త్రిదంజగత్ । సరశృంగేణవత్తశ్చే తాశ్చేద
 స్త్రిదమేవహి । గంధర్వసగరేసత్యేజగద్భవతిసర్వదా । గగనేనీలిమా
 సత్యేజగత్సత్యంభదివ్యతి । శుక్తికారణతిగ్గనన్యంహుషణంవేజ్జగద్భవే
 త్ । రజ్జవత్సేణదత్తశ్చేన్నరొభవతుసంస్కృతిః । జాతయాపేనదానైసజ్జా
 లాగ్నోనాశితేజగత్ । వింభ్యాటచ్యాంపాయపాన్నమిప్రచేజ్జగదుద్భవః
 గంభాత్రంభేనకాష్ఠానపాకసిద్ధిజగద్భవేత్ । సద్యఃకుమారికాదాహైః

పాకేసిద్ధేజగచ్ఛవేత్ । తక్రంతీరస్వరూపంచేత్కర్వణిత్వం జగచ్ఛవే
త్ । గోస్తనాకచ్ఛవక్షీరంపునరారోపణేజగత్ । భూరబోధా సమున్న
న్నంజగచ్ఛవతినన్వదా । మామరోష్ణాగజేబదై జగదస్తునదోతా-
నాశస్తవంతునామేరుశ్చాలితశ్చేజగచ్ఛవేత్ । తరంగమాలయా సింధు
బంధశ్చేదస్త్రివంజగత్ । అగ్నేరథశ్చేజ్వలనంజగచ్ఛవతు సర్వదా ।
బ్యాలావహ్నిశ్చేతశ్చేదస్త్రిహవమివంజగత్ । బ్యాలాగ్నిహంజలేవన్వ
వృద్ధిశ్చేజగద స్త్రివం । మహాచైరేంద్రసింహదేస్సంభవశ్చేదవంజగత్ ।
మేరురాగత్యవశ్చాత్యేస్థితశ్చేద స్త్రివంజగత్ । సగిశ్చేచ్ఛృంగమాను
మేరుశ్చలవదస్త్రివం । మశకేనసాతేసింహేజగత్సత్వంతదాస్తుత్యై
ఋణోబరవిస్తీజాత్రైలోక్యంచేజగచ్ఛవేత్ । శృణానలశ్చిరత్యశ్చేచ్ఛ
ణికంయజ్జగచ్ఛవేత్ । స్వప్నవృష్టంచయన్వస్తుజాగలేచేజగచ్ఛవః । నదీ
వేగోనశ్చలశ్చేతానాపీదంజగచ్ఛవేత్ । వంశ్యాగభాప్తి రిసింధ్యం
జ్ఞాతాచేద స్త్రివంజగత్ । కాకోవాహంసవగ్చేజగచ్ఛవరునిశ్చలంను
హాఖరోవాసింహనయుగ్యతేచేజగత్ స్థితిః । మహాఖరోగజగతింగత్యే
జగదస్తుతత్ । సంపూర్ణచంద్రసూర్యశ్చేజగద్భానుస్వయంజవం । చం
ద్రసూర్యాదికాత్యక్తా రాహుశ్చేద్వృశ్యతేజగత్ । భ్రీష్టవిజనమున్న
వృద్ధిశ్చేజగదస్తుతత్ । దత్తద్రోధనికానాంచసుఖంబానాతిచేజగత్ । పు
నావీర్యేణసింహస్తుజలాయదిజగత్తదా । క్షానిమోహ్యరయఃపూర్ణ
జ్ఞాతంచేత్కల్పనంతదా । శ్వసేనసాగలేపీలేనిశ్చేషేదమనోభవేత్ ।
కుద్ధాకాశోమనుష్యేషుపతితశ్చేత్తదాజగత్ । భూమావాపతితంవ్యో
మవ్యోమపుష్పసుగంధక । కుద్ధాకాశవనేజాలేదలితేతుతదాజగత్ । కే
వలేదవణేచా స్త్రివతివింబంతదాజగత్ । అజకుయోజగంనా స్త్రివ్యర్శును
యోజగన్నహి । సర్వదాభేదకలనం ద్వైతాద్వైతం నవిద్యతే । మా
యాకార్యమిదంభేదమ స్త్రిచేదృచ్ఛభావనం । దేహావాహమితివంఖం
చెబ్బిప్రహమితిశ్చయః । హృదయగ్రంథిర స్త్రిత్య చేదనేబ్రహ్మచర
కం । సగేశయేనమనుప్రాప్తైబ్రహ్మనిశ్చయమాశ్రయేత్ । అనాత్మహ

పహారశ్చేదాత్మరత్నస్వరత్నగం । నిత్యానందనయంబ్రహ్మకేవలగ్ స
 ర్వదాస్థితం । ఏవమాదిసుదృష్టాంతై సానితరంబ్రహ్మకూత్రకం । బ్రహ్మై
 వసర్వభవసంభవసంవామసంత్యజ । ఆహంబ్రహ్మైతిశ్చైత్య ఆహంభా
 వంపరిత్యజ । సర్వమేవలయంయాలిపి ప్రహస్తస్థపుష్పవత్ । సదేహూ
 నవకక్వాణిసర్వంబ్రహ్మైవకేవలం । సహారంసదకార్యంచ సచావస్థాద
 తుచ్ఛయం । లక్షణత్రయవిజ్ఞానగ్ సర్వంబ్రహ్మైవకేవలం । సర్వవ్యాపా
 రమున్నుభ్య ఆహంబ్రహ్మైతిభావయ । ఆహంబ్రహ్మసంసదేహూహ్య
 హంబ్రహ్మవిదాత్మకం । సద్విదానందమూత్రోహమితినిశ్చయత త్యజ ॥
 శాంకరంగుఃపహాశాస్త్రంసదేయంయస్యకస్యంత । నాస్తికాయకృత
 ఘ్నయమర్వృత్రాయపరాత్మనే । గురుభక్తివిశ్వాంతరీరణాయ మ
 హాన్తి నే । నన్యకృతీత్యదాశివ్యంమానగ్ మాన్యాసవగ్నిరం । సర్వోపని
 షదభ్యాసంగూఢితస్త్యభ్యసాదిరం । తేజోవిందువాచనివదనభ్యసేన్నర్వ
 దామదా । సకృతభ్యాస మాత్రేణ బ్రహ్మైవ భవతిస్వయ మిశ్యుత
 :వత్ ॥ ఇతితేజోవిందువాచనివదనభ్యసోపాయః ॥

పహవావవస్విరశాన్తిః ॥

తేజోవిందువాచనివదనమాస్తా - 32.

ఓంరత్నం.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

॥ యుగ్వేదే-నాచవిందువాచనివత్ ॥ 32. ॥

॥ ఓంవాచనసేవితాంతఃకరః ॥

ఓం । ఆకారోదక్షిణఃపక్ష ఉకారస్తూత్రరత్నస్మృతః । మకారఃపు
 ష్పమిత్యాహు రథగమాగ్రాతునస్తకం । పాదావకం గుణాస్తస్యక
 రీరంత్రైముచ్యతే । ఇన్ద్రోస్యపక్షిగంచతురథర్చోధోపరంస్త్యుతం । ఘా
 లోఃపాదయోస్తస్య భవలోః । స్తవామని । సువలోః । తేజో
 నాభిదేవేమచాచగత్ । జనోలోకస్తవ్యాదయే కంఠలోకస్తవస్తవః ।

పునోల్లలాటకు ధ్యేయసత్యలోకావ్యవస్థిగః । సహస్రార మతీత్యా
 త్ర మంగ్రహప్రవర్తితః । ఏవమేతాంసవాయానో హంసయోగవిద
 కుః । నభివ్యతేర్షనానైః పాపకోటిశ్చైవ । అగ్నేయూ పథమా
 మాత్రా వాయుశ్చేమాతథాపరా । భానురండలసంకాతో భవేత్పాతా
 తమస్తరా । పరమాచారణమాత్రాయా వాయుగోగాంపిలంభధాః ।
 కాలవ్రయేపియస్యమా మాత్రానానా ప్రస్థితాః । ఏవమింతారణ్య
 తో ధారణాభిరణబోధత । సూషిణీ ప్రథమామాత్రా విద్యవత్పాత
 ధాపరా । పరింగీనీత్యోయాస్యాచ్చురభిరణవాయువేగినీ । పంచమసేన
 ధేయాకు సక్తీనైంద్ర్యభిగీయై । సప్తమీవైష్ణవీనామ అష్టమీశాల
 రీరిచ । నవమీమహతీనామ ధృతిస్తుభకమీచితా । ఏకాదశీ భాగ్నా
 వ్రాహ్మీకుద్వాచకీపరా । ప్రథమాయాంసుమాత్రాయాం యదిప్రా
 ప్తియ్యజ్యతే । భరతేవమరాచానా సాన్నిహిత్యవశాయతే । స్వ
 యాయాంసముతాగ్రితో భాగ్యయోగో హస్తినాగ । విద్యాచరస్య
 తీయాయాం గాంధర్వస్తుభకునికా । పంచమ్యాచారణమాత్రాయాం
 యదిప్రాప్తియ్యజ్యతే । ఉపితస్సహజవత్సం సోమలోకే నవీయ
 తే । షష్ఠ్యాచారణస్యసాయుజ్యంసప్తమ్యాంవైష్ణవవచనం । అష్టమ్యాచ
 జతేమగ్రం పరూనాం చపరీంద్రా । నవమ్యాంకు మహలోకం
 మ్యాంకుజనందజేత్ । ఏకాదశ్యాంసహలోకం చ్ఛాత్యాంబుజా
 శ్వతం । తతఃపరతరంబుద్ధం న్యవకల్పంబువరం । సహోదితం పరి
 ప్తా జ్యోతిషముదయోయగః । అరణ్యగణాతరం మనోరీనయనా
 భవేత్ । అనూపమంబివంశాతరం యోగయ్యుక్తస్సహజేత్ । తద్యుక్తి
 స్తన్నయోజంకు శ్శనైమిణంజేతురేజనం । సప్తతోమోగభిక్షా స
 వాసంగవివర్జితః । తతోపరీనపాశోనా విమలఃకమలావ్రభుః । తేనై
 వబ్రహ్మభావన పరమానందమశ్నుతే । అనందంసతతంజ్ఞాత్వాకాలం
 యమహామతే । ప్రారబ్ధకమలభుంజ న్నోగ్యేగంకగుణమహాని । ఉ
 త్పన్నేచాత్మజ్ఞానైప్రారబ్ధంనైవముంచతి । తత్త్వజ్ఞానో దయామా

ధ్వజం ప్రారబ్ధం నైవ విద్యతే । దేవదీనానుసత్వాత్తు యథాస్వప్నీ
 బోధతః । కిర్లజన్మాంతరీయాయ త్స్మిన్ బ్రహ్మకీర్తితః । తత్తుజన్మాం
 రంభావా గ్మనోనై వాత్రిహికాదీన్ । స్వప్నదేహియా యథాధ్య
 సప్తకై వాయుమీదేః ॥ అస్య వ్యస్యకతోజత్వ జన్మాభావేకతాస్థి
 । రుహదానం ప్రపంచస్య వృద్ధ్యాండస్యేవచక్యతి । అజ్ఞానంజ్యేవ
 - మైర్లక్ష్యేన త్రికృతీకృతా । యథాశ్చింత్యమగ్నోజ్య సవహంగ్యస్తోతి
 ప్రసూతాత్ । తస్యైర్లగ్నోమపిజ్ఞాయ సుతత్వకృతి కమాధరీః । రజ్జుశంకె
 మాన్దాతే సవహయామనఃకృతి । అధ్యసానేనాజ్ఞాతే ప్రపంచమగ్నోతాం
 కతే । మాస్యానంతరం తస్య త్స్మిన్ కర్మవర్ణనాంతః । అజ్ఞానానంత
 ధ్యాన చాబద్ధమితి వేద్యతేగతిః కాలవనాదైవప్రారబ్ధజన్మయంతరే । బ్ర
 హ్మచారిణః ధాననాదోన్మేయోగ్యమగ్నీకః । స్వయమాపిష్టవేదాగ్నిమీ
 హయంకామభావసిద్ధాసంస్థితోయోగ ముదానసంభయప్రస్థః ।
 బ్రహ్మచారిణః క్షేపితేవానినా గర్భగంసకా । అధ్యయనాదోనాదోయం
 తావత్సమావృణుతేభ్యః । వేదోన్మేయమగ్నం తస్మాదానుయోగవచం
 తే । । శ్రోత్రం తేవకమాధ్యాసే నాదోనానాపిగోమహా । విధా
 నాంతరధాధ్యాసే శ్రోత్రం తమాత్మీయమగ్నీకః । ఆజ్ఞానంకీర్తనాంతరే
 తస్మాదానంతరం తస్యైర్లగ్నోమపిజ్ఞాయ సుతత్వకృతి కమాధరీః । రజ్జుశంకె
 మాన్దాతే సవహయామనఃకృతి । అధ్యసానేనాజ్ఞాతే ప్రపంచమగ్నోతాం
 కతే । మాస్యానంతరం తస్య త్స్మిన్ కర్మవర్ణనాంతః । అజ్ఞానానంత
 ధ్యాన చాబద్ధమితి వేద్యతేగతిః కాలవనాదైవప్రారబ్ధజన్మయంతరే । బ్ర
 హ్మచారిణః ధాననాదోన్మేయోగ్యమగ్నీకః । స్వయమాపిష్టవేదాగ్నిమీ
 హయంకామభావసిద్ధాసంస్థితోయోగ ముదానసంభయప్రస్థః ।
 బ్రహ్మచారిణః క్షేపితేవానినా గర్భగంసకా । అధ్యయనాదోనాదోయం
 తావత్సమావృణుతేభ్యః । వేదోన్మేయమగ్నం తస్మాదానుయోగవచం
 తే । । శ్రోత్రం తేవకమాధ్యాసే నాదోనానాపిగోమహా । విధా
 నాంతరధాధ్యాసే శ్రోత్రం తమాత్మీయమగ్నీకః । ఆజ్ఞానంకీర్తనాంతరే
 తస్మాదానంతరం తస్యైర్లగ్నోమపిజ్ఞాయ సుతత్వకృతి కమాధరీః । రజ్జుశంకె
 మాన్దాతే సవహయామనఃకృతి । అధ్యసానేనాజ్ఞాతే ప్రపంచమగ్నోతాం
 కతే । మాస్యానంతరం తస్య త్స్మిన్ కర్మవర్ణనాంతః । అజ్ఞానానంత
 ధ్యాన చాబద్ధమితి వేద్యతేగతిః కాలవనాదైవప్రారబ్ధజన్మయంతరే । బ్ర
 హ్మచారిణః ధాననాదోన్మేయోగ్యమగ్నీకః । స్వయమాపిష్టవేదాగ్నిమీ
 హయంకామభావసిద్ధాసంస్థితోయోగ ముదానసంభయప్రస్థః ।

తః । నాదమేవానుసందధ్యా న్నాదేదిత్యంబరీయతే । మకరందంపిఠా
 భృంగౌ గంధార్దనాపేక్షతేయథా । వాదాసక్తింసదాదిత్యంవివయం
 నహికాంక్షతే । బద్ధస్సవాదగంధేన సద్యస్సంశ్యక్తచావలః । నాదగ్ర
 హణతస్మిత్త మంతరంగం భుజంగమం । స్పృశ్యత్యవిశ్వమేకాగ్రం కుత్రది
 స్మహిధావతి । మనోన్మత్తగజేంద్రస్య విషయోద్ధ్యానచారిణః । నియామ
 నసమఖోఽయం నివాదోఽనితాంకుశః । నాదోంతరంగసారంగ బంధనే
 వాగురాయతే । అంతరంగసముద్రస్య రోధేవేలాయతేపిచ । బ్రహ్మప్ర
 ణవసంలగ్న నాదోజ్యోతిమణయాన్మకః । మనస్త్రలయంయాతి తద్వి
 జ్ఞాఃపరమంపదం । తావదాకాశస్యం లోప్య యావచ్ఛబ్దః ప్రవతతే । శబ్ద
 బ్ధంతత్పరంబ్రహ్మ పరమాత్మాసమీయతే । నాదోయావన్ననన్తావ న్నా
 దాంతేతుమమోన్మనీ । సశబ్దశ్చాక్షరేభిర్నోశ్యబ్దా పరమంపదం । సదా
 నాదానుసంధానా త్సంక్షీణానాసనాశుయా । నిరంజనేవరీయేతేమనో
 వాయూనసంశయః । వాదకోటిసహస్రాణి చింతకోటికతావత । సర్వే
 తత్రలయంయాంతి బ్రహ్మప్రణవనాదకే । సర్వావస్థావినిమూక్త స్సర్వా
 చింతావివర్జితః । మృతవత్త్రిప్యతేయోగీ సముక్తానాగ్రవంశయః । శం
 ఖమందభినాదంద నశ్రుణోతకదాదన । కాన్తవన్ధాయతేదేహ ఉన్న
 వ్యావస్థయాధ్రువం । నజానాతిసశీతోష్ణం నదుఃఖంససుఖంతథా । నమా
 సంనావమానంచసంశ్యక్తాత్మసమాధినా । ఆవస్థాత్రయమన్వేతి నదిత్యం
 యోగీనస్సదా । జాగ్రన్నిద్రావినిమూక్త స్వరూపావస్థతామియాత్ ।
 దృష్టిఃస్థిరాయస్యవి నాసదృశ్యం వాయుఃస్థిరోయస్యవి నావ్రయత్నం । చి
 త్తంస్థిరంయస్యవి నావలంబం సబ్రహ్మతారాంతరనాదరూపః । ఇత్యుప
 నిషత్ ।

ఓం వాల్మేనుససీరితాంతి॥

॥ఇతి నానవిందూపనిషత్సమాప్తా॥ 3౮॥

ఓం గృతమ్ .

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథ సామవేదీయా - ధ్యానవింశాపాదము - ౩౯.

॥ ఓం సహ నావవత్సితి శాంతిః ॥

ఓం॥ యదితైలసమంపాపం విస్త్రాంతమహాయోజనం । భిక్షుతే
 ధ్యానయోగేన నాన్యోభివేక్షితావన । బీజాక్షరంపరంబిందు వాదంత
 స్వోపనిష్ఠితం । సకలకర్మకరేషీనా నిర్మలంపరమంపదం । అనాపాతగు
 యచ్ఛబ్దం తస్యశబ్దస్యయత్నరం । తత్సరంవిదతేయప్రసయోగీధిన్నపం
 శయః । వాలాగ్రతపహాహస్రం తస్యభాగస్యభాగినః । తస్యభాగస్యభా
 గాధానం తత్తయేతుకరణనం । పుష్పగుఢ్యేయధాగంధః పయోగుఢ్యే
 యధాఘృతం । తలగుఢ్యేయధానైలం పాపాదేష్వివశాంతనం । ఏవం
 సర్వాభిభూతాని మనోనూత్రావత్సరి । స్థిరబుద్ధిరసంమూఢా బ్రహ్మ
 విద్యోద్భూతానిః । రిహనాంతుయధానైలం పుష్పేగంధావత్సరిః । పు
 సుపవ్యతీరేతు సహాహాభ్యంతరేష్ఠితః । వృక్షంగు నకలంవిద్యా ధృ
 యాతస్యైవమగ్రా । నకలేవమగ్రేభావే నర్వత్రాత్సావ్యవస్థితః ।
 ఓమియేకాక్షరంబ్రహ్మ ధ్యేయంసర్వముముక్షుభిః । వృధివ్యగ్నిశ్చయు
 గ్యేవోభూతియేవపితామహః । అకారేతులయఃప్రాప్తైప్రళయేప్రణవాంశ
 కే । అంతరిక్షంయజర్వాయుధువోవిష్ణుజగవాదానః । ఉకారేతులయం
 ప్రాప్తైష్విరీయప్రణవాంశకే । ద్యౌస్సూర్యసానువేదశ్చస్వరియేవసహే
 ర్యరః । మకారేతులయఃప్రాప్తైర్మరీచేప్రణవాంశకే । అకారఃపీతవర్ణా
 సస్య ప్రజోగుణఉదీరితః । ఉకారస్సాస్తికశ్చక్షుర్మకారఃశృణ్వరావనః ।
 అహంకారంపశుష్పదంబ్రహ్మసంపంచతైవరం । ఓంకారంయోనానావారి
 బ్రాహ్మణానభవేత్తునః । ప్రణవోధనుశ్చోహ్యత్సామ్రాజ్యైర్లక్ష్మ్యమయ్య
 తే । అప్రమతైనవేద్ధవ్యంశరవత్తత్తయోధవేత్ । నివర్తంతేక్రియాస్పర్శా
 ప్రస్థాదృష్టైవరావరే । ఓంకారప్రథవావేదాః ఓంకారప్రథవాస్వరః ।
 ఓంకారప్రథపంసర్వంత్రైలోక్యంసతరావరం । మాహాదహాపాపాని

దీర్ఘస్వప్నవత్ప్రసాదః | అర్థమాత్రాసమాయుక్తః ప్రణవో మోక్షదా
 యకః | తైలధారామివాభిన్నం దీర్ఘకఠుః తాదాకత్ | ఉపాస్యం
 ప్రణవస్యాగ్రం యస్తం వేదసవేదకత్ | హృత్పిత్తగణికామధ్యే స్థిర
 దీపనిభాకృతిం | అంగుష్ఠమాత్రమచలః ధ్యామహం కాలమీశ్వరం | భవ
 యావాయమాపూర్వ పూరయిత్వోచస్థితం | ఓంకారం దేహావధ్య
 స్థం ధ్యామహ్యాలావశీవృతం | బ్రహ్మపూరితమ్యక్తం విష్ణుః పంథః ఉ
 చ్యతే | తెనోరుద్రశిఖిలోక్తః ప్రాణాయామస్య దివిభాః | అర్చావసు
 రణింకృత్యా ప్రణవంచోత్తరారణిం | ధ్యానవింశతిపాదానాం కైవల్య
 శ్యేన్నిరూపకత్ | ఓంకారధ్వనినాదేన వాయోస్థంహరణాది | యా
 వద్వలంసమాదధ్యా త్సవ్యజ్ఞాదలయావధి | గమాగమస్థంగనానాహి
 స్య మోంకారమేకరవికోటిప్రసం | పశ్యేత్తయోనవికాశనాంతస్థంహం
 సాత్త్వకం తేవిరజాభవంతి | యత్ప్రసప్త్రికగన్ధిప్రసప్త్రికసవత్త్వగ్నిరీత
 న్న సోవిలయంయాలి తద్విష్ణోః పరమవిదమ | అష్టంత్రింశతి హృత్పిత్తం
 ద్వాత్రింశతే సరాస్వతం | తస్యచ శ్లేష్మకాఫాసు భావనుమస్యగిరి
 శీ | శశివధ్యగతోవహ్ని వహ్నిచక్రగణావ్రధా | ప్రభావావ్యగిరి
 పీఠం నానారత్న ప్రవేష్ఠితం | తస్యచక్రగతంచేమం వాసుదేవలయం
 జనం | శ్రీవత్సకాంస్తుభారసూంముక్తావణిః ఘోషితః | శుద్ధస్థితికసం
 కాశం చంద్రకోటిసమప్రథం | ఏవంధ్యామత్సహావిష్ణు సేవంచా విన
 యాన్పితః | అతసేపుష్పసంకాశం నాభిస్థానేవరష్ఠితం | చతుర్భాజం
 మహావిష్ణుం పూరకేణవిదింతయేత్ | అంభశేనవ్యాప్తస్థానేదింతయేత్
 మలాసనం | బ్రహ్మగిరిరత్నగౌరాభం చతుర్వక్త్రపితామహం | తె
 చకేనకువిద్యాత్కలలాటస్థంబ్రహ్మచనం | శుద్ధస్థితికసంకాశం గమ
 శంపావనాశనం | అబ్జపత్రమథఃపుష్ప మూర్ధ్వనాభినాభోముఖం | క
 దళీపుష్పసంకాశం సవనవేదమయంతివం | శతారంశతవక్త్రాధ్యంబిత్ర
 కీణాబ్జకణికం | తత్రచంద్రాకాశవహ్నినా ముపయ్యువరిదింతయేత్ |
 పద్మస్యోష్ణాటసంకృత్యా సూర్య చంద్రాగ్ని వచనాః | తస్యహింబీ

జనాహృత్య అత్తానంచరతేద్యవం । త్రిస్థానంచత్రిమాత్రంచ త్రిబ్రహ్మ
 చక్రయతరం । త్రిమాత్రమథమాత్రంచా యస్తంవేదసవేదవత్ । తై
 ఛాకామివాద్విన్నం దీర్ఘఘంటానినాదవత్ । వింశునాదకళాతీతం
 యమవేదసవేదవత్ । యతైవోత్పలనాశైనతాయమాకషాయెన్నరః ।
 తైవోన- షణ్మయేద్వాయం యోగీయోగవద్యేతః । అథనాత్రా
 త్త్వంకృత్వా కోశభూతంతు పంకజం । కషణయెన్నార మాగేణ
 ప్రవోనాశ్యేలయంనయత్ । భ్రువోనాశ్యేలలాటేతు నాసికాయా
 త్త్వచాంతః । జానీయాదమృతంప్థానం తస్యస్మృత్యతనంసహత్ । అ
 సన్నానాగపరిరూఢః ప్రత్యాహరశ్చధారణా । ధ్యానంసమాధి తేతాని
 దుఃఖం గాని భవంతి షట్ । ఆసనానాన తావంతి యావంత్యో జీ
 వంతియః । ఏతేహ నతులాగ భేదా విదా నాతి సహస్వరః ।
 క్షీణప్రతిభాసిహ్మంపద్మంచేతిచతుష్టయం । అధారంప్రథమం చక్రం
 స్వాధీశానాద్విరీయకం । యోగస్థానంతయోనాశ్యేకానరూపం ౧౫
 ద్యుతే । అథానాశ్యేనుదృష్టా నేపంకజంయచ్చతుర్దశం । తత్తత్తేజోద్యు
 తేయోమితామాభ్యాసీద్దవంతితా । యోనినుశ్యేష్ఠికంలింగం పశ్చిమాధి
 ముఖతః । మస్తకేననివద్యిన్నంయోజావానినవేదవత్ । తప్తదా
 మితాకారంబిడైభవవిప్పురత్ । చతురశ్రముపర్యక్షరణామేధా
 ద్భ్రాంతరం । పృథక్తేజఃతేత్పాగ్నిస్పృశీహసంతకాత్రయం । స్వాధి
 శానంతత్త్వక్రంమేధ్రమవిగద్యతే । నశివత్తుతునాయత్రవాయునా
 ప్రేరణవపుః । తన్నానినుచలంచక్రంప్రోద్యతే మణిపూరకం । గ్వాద
 తాననహవత్రైణ్యుపావంయంతిః । తావత్తేజోధ్రువేవాయావ
 ద్భ్రాంతరంబంతి । తద్భ్రువంమేధాగ్నిహోవాభానంవోయోస్థి ౪ గాండ
 వత్ । తత్రవాద్యమైవన్నామహాప్రాణివ్యసప్తతిః । తేషునాజీవహ
 ప్రాణివ్యసప్తతిరుదాహృతః । ప్రధానాప్రాణనాహివ్యోగూయస్తత్ర
 తోస్పృతః । శివావపింగళానైవమమహ్నాచత్యతీయకా । గాంధా
 హాస్తీవ్యవపూషానైవయశస్వరీ । అలంబసామహారత్రకంబరీ

దశమీస్మృతా । ఏవం నాదీమయంచక్రం విజ్ఞేయం యోగినానదా । సత
 తం ప్రాణవాహిన్యస్సోమసూర్యాగ్నిదేవతాః । ఇదాపింగళాసుమమ్మే
 తిలిప్రోనాద్యుఃప్రకీర్తితాః । ఇదానామేస్థితాభాగేపింగళాదక్షిణేస్థితా ।
 సుషుమ్నాచక్రదేశస్థాప్రాణమూర్తా స్త్రయస్మృతాః । ప్రాణోపా
 నస్సమానశ్చోదానోవ్యానస్తతైవచ । నాగఃపూర్వశ్చక్రకరోదేవదత్తా
 ధనంజయః । ప్రాణాద్యాఃపంచవిభాతా నాగాద్యాఃపంచవాయవః । ఏ
 తేనాదీసహస్రేషువరతం తెజోవయాపిణః । ప్రాణాపానశోబోవ్యధ
 శ్చోర్ధ్వంప్రధావతి । వాచదక్షిణమూర్తేణసంచలత్వాన్నదృశ్యతే । ఆ
 షీప్రోభుజదండేనయథోచ్ఛలతికంఠుకః । ప్రాణాపానసమాక్షిప్తస్తద్వ
 జ్జీవోనవిశ్రమేత్ । అపానాత్కర్మకాంతిప్రాణోపానఃప్రాణాచ్ఛకర్మతి
 ఖగరజ్జివతిత్యేతవ్యోజానాతిసయోగిన్ । ఆకారేణబహిర్యతి సకా
 రేణవసేక్ష్మనః । హంసహంసేన్యముంకుత్రంజీవోజపతిసర్వదా । శతా
 నవద్దివారాత్రగ్ సహస్రాణ్యేకవిగ్శతః । ఏతన్నుభ్యాన్వితంకుంత్రంజీ
 వోజపతిసర్వదా । అజపానామగాయత్రీయోగినామోక్షదాసదా । ఆ
 ప్యాస్సకల్పమాత్రేణనరఃపామైఃప్రముచ్యతే । అనయాసదృశీవిద్యాఅన
 యాసదృశీజపః । అనయాసదృశంపుణ్యంసభూతం నభవిష్యతి । యేన
 మూర్తేణగంతవ్యంబ్రహ్మద్వారం నిరామయం । ముఖేనాచ్ఛాద్యతద్వా
 రఃప్రసప్తాపరమేశ్వరీ । ప్రబుద్ధావహ్నియోగినసససా మరుతాసహ
 సూచీవక్షుణమాదాయ వ్రజత్యోర్ధ్వం సుషుమ్నయా । ఉష్ణాబయే
 త్కవాటంతుయథాకుంఠితయాహతాత్ । కుండలిన్యాతథాయోగీమో
 క్షుద్వారంవిభేదయేత్ । కృత్వాపంపుటితొకరౌదృఢతరంబద్ధాశ్చవత్స
 సనంగాధంఽక్షసిస్సన్నిధాయచుబుకంధ్యానంచరచ్ఛేతసి । వారంచార
 మపానమూర్ధ్వమనిలంప్రోచ్ఛాయకాశూరితం ముఃపరాప్రాణముప్రే
 తిబోధమకులంశక్తిప్రభావాన్నరః । పద్మాసనస్థిరాయోగీ నాదీద్వారే
 షుపూరయత్ । మారుతంకుంభయన్యస్త్రుసముక్తోనాత్ర సంశయః । అం
 గానామక్షణంకృత్వాత్రమదాతేనవారిణా । కట్వాఘ్రంబహత్యాగీ

క్షీరపానరతస్సుభః । బ్రహ్మచారిమితాహారోయోగీయోగపరగాయకః । ఆ
 బ్రాహ్మణ్యభవేత్సిద్ధో నాత్రకార్యావిచారణా । కంఠోద్వహంకుండలీశ
 త్త్యుయోగీసిద్ధిభాజనం । ఆపానప్రాణయోగైక్యం త్మయాన్త్యత్ర పురీ
 షయోః । యువాభవతివృద్ధోపిసతతంమూలబంధవాత్ । పాష్టిభాగే
 నసపిద్యయోనిమాటంచయేధుడుం । ఆపానమూర్ధ్వముత్సృజ్యమూ
 లబంధోయముచ్యతే । ఉద్యానంపసులెయప్రాకృతాంతం సుహాఖ్యః ।
 ఉద్దియానంతదేవస్యాత్రగ్రంథోఽఫీయతే । ఉదరే పర్జ్యమం స్థానం
 నానోమూర్ధ్వంతుకారయేత్ । ఉద్దియానోపయంబంధోమృత్యుమా
 ణగోనరీ । బద్ధాతిహిరోబాధసంభోగానిసభోజలం । రతోచాలం
 భోమంభవంతమఃఖాగునాశనః । జాలంభరేకృతేబంధేకంతమఃఖాగు
 భవతి । నపిన్యావంపరిత్యగ్నోనచనాయః ప్రభావః । కపాల కుహ
 రేవస్య చవిష్టావిపరీతగా । భృవోరంతగఽరాదృష్టిముద్రాభవతిభా
 వః । నరోగ్నిమరణంతస్యనద్రానకుభాత్యమ । నచ మూర్ధ్వాభవే
 త్త్యయోముద్రాంచేత్తభవతిం । పిద్యతేనచరోగనిర్విప్యతేనచ కమ
 ణా । పిద్యతేనచకాలేనయస్యముద్రాప్రభవతి । ఉత్తంచరతి బయన్తా
 శ్చవృథంభగతా । రేవైమభవతీవాసుముద్రాసిద్ధనమస్మృతా । భవ
 త్యుద్రయాన్యస్యవివరంబంధికోద్వారః । చిందుక్షరతివోయస్యకా
 విన్యాసంగిరిస్యచ । యావద్వింశతితాదేహతావత్ప్రత్యక్షభయంకుతః
 మావద్విధానభాముద్రా తావద్వింశతిగచ్ఛతి । గరిరోపియథాచిందు
 ప్రాప్తయోనిసుండలే । బ్రహ్మయోధ్వంహతాచృత్యైవిబద్ధోయో
 ముద్రయా । నపివిద్వివిధోచిందుఃపాండరోలోహితస్తభా । పాండరం
 ర్జ్వయత్యహుణోహిహాభ్యంకుహారణః । పిన్ద్రీద్రుమసు సంకాశం
 హస్తాన్దేహిరంతరః । శిశ్నస్థానేవిపిన్ద్రీంచస్తయోతైక్యం సుకులభం ।
 మక్కినోరజశ్శక్తి విణంచురించురతోరణః । ఉభయోస్సంగమాదేవ
 యైతవగమంవపుః । నాయునాశక్తిచాలేన ప్రేరితంభయదారణః ।
 త్వమాయాతి భవేత్స్వివృవపుస్తభా । సుక్లంచంద్రేణసంయుక్తం

రజస్సూర్యససన్వితం । ద్వయోస్సన్మరసిధావం యోజానాతిసయోః
 విత్ । శోభనంపలజాలానాం ఘటనంచంద్రసూర్యయోః । రసానా
 శోషణంసన్య బ్రహ్మముద్రాభిధీయతే । విత్త్యోస్యస్తహసునోపపీడ్యమః
 రం యో నేశ్చవామాంఘ్రిణా హస్తాభ్యానునుధారయన్ప్రవీతతంపా
 దంతథాదక్షిణం । ఆపూర్వశ్వసనేనకుక్షియగళం బద్ధాశనైరేచయే
 షాపాతకనాశినీననునహా ముద్రాన్మణాం ప్రోచ్యతే ॥ ఆధార్మనిణ
 యంవ్యాఖ్యాసే ॥ మృదిస్థానైఅవృత్తపక్షంవరణతే । తత్ప్రద్యేరేఖా
 లయంకృత్వా జీవాత్మదూషంజ్యోతిరూపమనుమాత్రంవరణతే । తస్మి
 న్సర్వంప్రతిష్ఠితంభవతి । సవణంజానాతి । సవణంకోరితి । సవణమే
 చ్చురిత మహంకర్తాహంభోక్తా మభిమతికాణః ఖంజోబధిరోమూక
 కృశస్థూలనేన ప్రకారేణ స్వతంత్రవాదేనవరణతే । పూర్వవర్ణే
 మతే । పూర్వదళంధ్యేతవణం । తదాభ్రాతీతస్వరం ధవళమభిభా
 వతి । ఆగ్నేయదళేవిశ్రమతే । ఆగ్నేయదళంకర్తవణం । తదానిద్ర
 లస్యనుతిభవతి । యదాదక్షిణదళేవిశ్రమతే । దక్షిణదళంకర్తవణం
 తదాద్వేపకోపనుతిభవతి । యదానైఋతదళేవిశ్రమతే । నైఋ
 తదళం నీలవణం । తదాపావకర్తహింసాభవతి । యదాపశ్చిమదళే
 శ్రమతే । తత్పశ్చిమదళం స్ఫటికవణం । తదాక్రీడావివోదే మతిభా
 వతి । యదావాయవ్యదళేవిశ్రమతే । వాయవ్యదళంమాణిక్యవణం
 తదాగమనచలవైరాగ్యేనుతిభవతి । యదోత్తరదళేవిశ్రమతే । త
 త్తరదళంపీతవణం । తదాసుఖశ్రుంగారనుతిభవతి । యదీశానవ
 షిశ్రమతే । తదీశానదళంవైశూర్యవణం । తదానాదికృపానుతిభా
 వతి । యదాసంధిసంధిషు మధ్యేనుతిభవతి । తదా వాతపిత్తశ్లేష్మ
 హాన్యాధిప్రకోపభవతి । యదానుధ్యేష్ఠి । తదాసర్వంజానాతిగా
 తి సృత్యతివదత్యాచందంకోరితి । యదానేత్రశ్రమోభవతి । శ్రమనిహ
 రణాశం ప్రళమరేఖాచలయంకృత్వా మధ్యదిమజ్జనంకురుతే । ప్రళ
 రేఖాబంధాక పుష్పచణాతదా నిద్రావస్థాభవతి । నిద్రావస్థామధ్యే

[illegible]

మహ్నచ పర్వతంతునిభాశుభా । అమూలౌకరణతేనాదోపీణానం
సముద్భితః । శంఖనావాదిభిన్నైవ వద్యమేవధ్వనీర్యధా । వ్యోమరం
గతౌనాదో మాయారంవాదమేవచ । కిపాలకహరైషధ్యే చగుర్వా
రస్యమధ్యమే । తదాత్మరాజశేత్రత్రయధావ్యోమిదివాకరః । కే
దండవ్యయమధ్యేతు బ్రహ్మరంధ్రేషుశక్తిః । స్వాత్మానంపురుషంప
న్ననస్త్రలయంగితం । రత్నాభ్యోత్పన్నకానాదంబిందుమాహే శి
రంపదం । యవంవేదపురుషస్సకైవల్యం సవశుత ఇత్యుపనిషత్

॥ సహవాచవత్ప్రకాశః ॥

॥ ఇతి ధ్యానవిందుపనిషత్సమాప్తా ॥ ౩౯.

ఓం తత్ సత్.

శ్రీగురుభ్యానః

ఆధ్యాత్మిక - బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్ ॥ ౪౦.

॥ ఓం సహవాచవత్ప్రకాశః ॥

ఓం ప్రపాదార్చ్యహృదస్త్యైః స్థైరచ్ఛృతికమణః ॥ రహస్
బ్రహ్మపద్యాయా ధృష్టివాగ్నిస్సాప్రచక్షతే । ఓమిత్యేకాక్షరం బ్ర
యదుక్తంబ్రహ్మవాదిభిః । శరీరంతస్యవత్సౌమి ఫానంకాలప్రయ
ధా । తత్రదేవాస్త్రయఃప్రోక్తా లోకావేదాస్త్రయోగ్నయః । తి
మాత్రాథామాత్రాచ త్ర్యక్షరస్యశివస్యతు । ఋగ్వేదోగాహాపరి
చ పృథివీబ్రహ్మపవచ । అకారస్యశరీరంతు వ్యాఖ్యాతంబ్రహ్మవాది
యజుర్వేదాంతరిక్షంచ దక్షిణాగ్నిస్తతైవచ । విష్ణుశ్చభగవాన్దై
కారఃపరికీర్తితః । సామవేదస్తథావ్యాశ్చ హవనీయస్తతైవచ ।
శ్వరఃపరమోదేవో మకారఃపరికీర్తితః । సూర్యమండలమధ్యేథవ
రశ్శంఖమధ్యగః । ఉకారశ్చంద్రసంకాశస్తస్యమధ్యేవ్యవస్థితః ।
రస్తస్త్వగ్నిసంకాశోఽధూమోవైద్యుతోపమః । తిప్రోమాత్రాస్త
గోమహిమంజుషాంజలంబూతం । నివాసురీపసంకాశో రస్మయః

నాతే । అథామాత్రాతథాజ్ఞాయా ప్రణవస్యోపరిస్థితా । పక్షసూత్రని
భాసూత్యై శిఖాపాద్యశ్యతేవరా । పావాడీసూర్యసంకాశా సూర్యం
భిత్వాతథావరా । ద్విసప్తతిసహస్రాణి నాడీభిరత్వాచ మూఢాని ।
పక్షస్సర్వభూతానాం సపరాంవ్యాప్యోపరిష్ఠతే । కాంస్యఘటూనివా
నస్తు యథాదీయేతకాలయే । ఓంకారస్తు తథాయోజ్య శ్శతయేన
పామిచ్ఛతా । యస్మిన్సరీయతేశబ్ధస్తత్సర్వప్రహ్మగీయతే । ధియా
హిరీయతేప్రహ్మసోమ్యతత్వాయ కల్పతే । వాయుప్రాణస్తథాకాశ
ప్రౌఢికోదేవసంజ్ఞితః । నజీవఃప్రాణాభ్యుక్తౌ వాలాగ్రశతఃస్వితః । నాభి
ర్నానేఢితలంకృతం శుద్ధతన్వఃస్సంకలం । అదిత్యమవదీప్యంతం రిక్తిభి
ర్నానైవలంకృతం । సకారంచమాకారంచజీవోజపరివర్తదా । నాభిరంద్రా
ర్హ్యోదయోత్తమం పిషయవ్యాత్తివజీరంతం । తేనేవయోమం ద్యాక్షీ
కాన్సపిఠార్యధాగధా । కారణేనాత్మవాయుక్తః ప్రాణాయామైశ్వరం
చక్షః । చక్షుషా భాసమాయుక్తౌ బ్రాహ్మణేచవృద్ధిభిః । గోశశ్చ
యథాదేహాక్షీంబంబదేనవాహతం । పతప్తిస్యనతేఽశ్రు హంక్రావం
సహాభిః । యావన్నిత్యసితోదేవ స్తావన్నిమరికాంశితః । నభస్థం
సం శంధ్యాగ్నా ముచ్యతేభవబంధనాత్ । అవాహతఢ్వనీ యుక్తం
హంసంయోజితహృతం । పృథక్రాశదిదానంబం సమానాభిగీయతే ।
తేదింధ్రారకంముక్త్యుపిఠాకేనస్థితస్సుఖీః । నాభికం దేనమాకృత్వా
ప్రాణాపానాసమూహితః । మత్తస్థానృతాస్వాదం పీత్వాభ్యానేన
సాదిరిః । దీపాకారంబాహుదేవం క్వలంతంనాభినాభ్యమే । అభిషిద్యా
న్యతేనైవ హంసహంసేతియోజితే । జరామరణగోనాది నతస్యభు
విచ్యతే । ఏవంబిదేననృత్యా దనమాదిభూతయే । తుక్వర గ్వను
వాత్సరి సదాభ్యాసరతఃపుమాన్ । బహవోనైకమాగేణా ప్రాప్తాని
గ్యగ్విమాగితాః । హంసవిద్యావృతేలోకే నాస్త్రిత్యన్యసాధనంయో
దదాతిహమావిద్యాం హంసాభ్యాంపారమేశ్వరీం । తస్యదాప్యం సదా
కుర్యాత్ప్రజ్ఞయావరయానహ । శుభంవాశుభమన్యద్యా యుక్తం

గురుశాఖవి । తక్షు ర్యాదవిచారేణ శిష్యస్సంతోషసంయుతః । హంస
విద్యామిమాంబద్ధ్యా గురుశీత్రావయానరః । ఆత్మానమాత్మనాసాత్మా
ద్భ్రష్టబుద్ధ్యాసుశీల్పలం । దేహజాత్యాదిసంబంధా న్వణాశ్రమస
మన్వితాః । వేదశాస్త్రాణిచాన్యాని పదపాంసుమివత్యజేత్ । గురుభ
క్తింసదామర్యా చేచ్ఛియసేనూయసేనరః । గురురెవహరిస్సాత్మాన్నా
న్యౌత్త్యబ్రవీచ్ఛ్చితిః । శృత్యాయమక్తంపరమాథామేవ తస్మింశయో
నాత్రతతస్సనుస్తం । శృత్యాపిరోధేన భవేన్నగ్రీమాణం భవేదనధా
యవినాప్రమాణం । దేహస్థస్యకలౌజ్జేయో నిమగ్నోదేహవిజితః । ఆ
ప్తాపదేశగమ్యోసా సవతఃకిమవిస్థితిః । హంసహంసేతయోబ్రూయా
ద్ధంసోనామహాశ్శివః । గురువక్త్రాత్పులభ్యేత ప్రత్యక్షంసవతోముఖం ।
తిలేమదయధాతైలం పుష్పేగంధశివాశ్రితః । పురుషస్యశరీరేస్త్రింశు
బాహ్యేభ్యంతరేతథా । ఉల్కాహస్తాయథాలోకే ద్రవ్యమలోక్యతాం
త్యజేత్ । జ్ఞానేనజ్ఞేయమలోక్య పశ్చాద్భానంపరిత్యజేత్ । పుష్పవగు
కలంబిద్యా గ్ధంధస్తస్యతామగళం । వృక్షస్తుసకలంబిద్యాచ్ఛాయాతస్య
తునిమగళాః । నిమగ్నశస్యకలోభావ స్సర్వత్రైవివ్యవస్థితః । ఉపాయ
స్యకశస్తవ్యమపేయత్యైవనిమగళః । సకలేనకలోభావో నిమగళోని
మగళస్తథా । ఏకమాత్రోద్విమాత్రశ్చ త్రిమాత్రత్యైవ భేదతః । అర్థ
మాత్రాపరాజ్ఞేయా తతఃసాధ్వంపరాత్పరం । పంచభావంచదైవస్యం
సకళంపరివత్యతే । బ్రహ్మణోహృదయంస్థానం కంఠేవిష్ణుస్సమాశ్రితః ।
తాలమధ్యేస్థితోరుద్రో లలాటస్థామహేశ్వరః । వాసాగ్రేఅమృతంవిం
ద్యా త్తస్యాంతేతుపరంపదం । పరత్యాస్తుపదంవాస్తీ యేవం శాస్త్ర
స్యోణ్ణయః । దేహాతీతుత్తులంబిద్యా న్నాసాగ్రేద్వాదశాంసుశీలత
దంతంతంబిజానీయా త్తత్రస్థంభావయేత్ప్రభుం । మనోవ్యస్యత్ర నిశ్చ
స్తం చక్షురస్యత్రపాతితం । తథాపియోగినాంయోగో హ్యవిచ్ఛిన్నం
ప్రవతతే । ఏతత్తుపరమంగుహ్య మేతత్తుపరమంశుభం । నాతఃపరతరం
కింది న్నాతఃపరతరంశుభం । శుద్ధజ్ఞానామృతంచాప్య పరమాతుర ని

గ్ధయం గుహ్యోన్యహ్యతనంగోవ్యంగహణీయంప్రయత్నతః । నాపుత్రా
యప్రదాతవ్యం నాశిష్యయకదాచన । గుగుదేవామభక్తాయ నిత్యంభ
క్తిపరాయచ । ప్రదాతవ్యమిదంశాస్త్రం నేతరేభ్యఃప్రదాపయేత్ । దా
తాస్యనరకంయాలి సిద్ధ్యతేనకదాచన । గ్రహస్థాబ్రహ్మచారిచ వానప్ర
స్థశ్చభిక్షుః । యగ్రయగ్రస్థితోజ్ఞానీ పరమాత్మరఃపుదా । విషయావి
షయాసన్త్రాయాదేహంతరేశుభం । జ్ఞానాదేవాస్యశాస్త్రస్యపర్వా
విస్తాపమానవః । బ్రహ్మహత్యాశ్చమేధాన్యైః పాపభిర్నైరసరీర్యతే ।
చోదకూబోధకత్వైవ మోక్షదశ్చపరస్త్వతః । ఇత్యేవం త్రివిధాజ్ఞైయ
లచార్యస్తువహీతతే । చోదకోదశశయేచ్ఛాగం బోధకస్థాన మాచ
రేత్ । మోక్షదస్తుపరంతర్వ్యం యద్భాగ్యాపరమశ్చయే । ప్రశ్నాత్మయ
నిగుదేహీ సంతుపాచ్యుగ్రిణగౌతమ । తేనేహ్యసనరోయాశిశాశ్చతం
పరమవ్యయం । స్వయమేవగుసంపశ్యేద్దేహీచింతంజగత్ - ౪౦ । అ
యనేష్యచవిషువేపదావశ్యతి మాగ్ధాచిత్ । కృత్వాయానంపురావత్స
తేవిహారికుంభకాగ । పూర్వంచోధయముచ్చార్య అచగ్ధేస్తుయ
గాత్రిణం । ననుసాగైరేణయోగేన ముద్రయారభ్యచాగ్ధయేత్ । సూ
ర్యస్యగహణంవత్స ప్రత్యక్షయజనంస్త్రుతం । జ్ఞానాత్సయద్భుమేవో
త్తమోజ్ఞానేనాయంయథాతథా । ఏతేనుతాఃప్రవరణంతే యోగాభ్యా
సస్మగ్రత్రయైః । యస్మాద్యోగంసమాధాయ సర్వదఃఖటహిమ్నతః ।
యోగభ్యాసంసమాకృత్వా జ్ఞానంతన్నయతాంప్రచేత్ । జ్ఞానాత్స్వరూ
పవివరణం హంసమంగ్రంసమచ్చరేత్ । ప్రాణివాంకేహమధ్యగుస్థి
యోహంసస్సచాచ్యుతః । హంసవీవరంసత్వంహంసవీవగుశక్తిః । హం
సవీవరంవాక్యం హంసవీవగువైజికం । హంసవీవరౌరుద్రోహంసవీ
వపరాత్మరః । సర్వదేవస్యవశ్యస్థా హంసవీవమహేశ్వరః । పృథివ్యాది
వేదాంతంతు అకారాద్యాత్వవణాకాః । కూటాంతాహంసవీవస్యాన్తా
గ్యకేదివ్యవస్థితాః । మాతృకారహితానుత్రా అదిశ్యంతేనకుత్రచిత్ ।
హంసజ్యోతిరనూపహ్యం మధ్యదేవంవ్యవస్థితం । దక్షిణాముఖమౌత్తర్య

జ్ఞానముద్రాప్రకల్పయేత్ । నదాసమాధింకుర్వీత హంసహంత్రమనుస్త
 రణ । నిర్మలస్ఫటికాకారం దివ్యరూపనమాపనమ్ । హృదయేవేవరహం
 సంజ్ఞానముద్రాన్మరూపకమ్ । ప్రాణోపానస్సమానశ్చోదానవ్యానౌచ
 వాయవః । పంచకర్తేంద్రియైశ్చక్తాః క్రియాశక్తిబలోద్యతాః । నాగః
 కూర్మశ్చక్యూరౌ దేవదత్తోధనింజయః । పంచజ్ఞానేంద్రియైశ్చక్తాః జ్ఞానశ
 క్తిబలోద్యతాః । పావశ్శక్తిమధ్యేతు నాభిచక్రేవ్యవస్థితః । బంధము
 ద్రాకృతాయననాసాగ్రేతుస్వలోచనే । అకారేహ్నిరిత్యాహుగుకారే
 హృదిసంస్థితః । మకారేవభ్రువౌమౌడ్యే ప్రాణశక్త్యాచరబోధయేత్ ।
 బ్రహ్మగ్రంథికారేచవిష్ణుగ్రంథిహృదిస్థితః । క్షుద్ధ్రమౌడ్యేభి
 ద్యతేక్షురివామనా । అకారేసంస్థితౌబ్రహ్మ ఉకారేవిష్ణురాస్థితః । మ
 కారేసంస్థితౌరుద్ర స్తతొస్యాంతస్పరాత్పరిః । కలంసంపద్యనాద్యా
 దౌ స్తంభితేయనశక్తితః । రసనాపీడ్యమానేయం షోడశీవార్ధ్వగాని
 నీ । క్రూరంక్రివిధంవైవ గోళకంసభగంతథా । గ్రీశంభం వజ్రమౌ
 కార మూర్ధ్వనాశింభువ్రోహుః । కుండలించాలయన్పాత్రితా స్ఫేర
 యంచ్చశిమండలం । సాధయన్ప్రళుంభాని నవద్వాగాణిబంధయేత్ ।
 సమనఃపవనాకాశ స్పరాగోనిసుతాని స్తథా । బ్రహ్మసానేతువానస్పాన్వ
 చ్చంభిస్యాహృతపక్షిణీ । పట్నక్రమండలోద్ధారం జ్ఞానదీపంప్రకాశయే
 త్ । సర్వభూగోస్థితందేవం పర్వేశంనిత్యమర్చయేత్ । అత్కినావంతమా
 లోక్య జ్ఞానరూపంనిరామయం । దృశ్యంతేందివ్యరూపేణ సర్వవ్యాపి
 రంజనః । హంసహంసపదేద్వ్యక్యం ప్రాణిసాదేహమాశ్రితః । సప్రా
 ణాప్రాణయోర్గ్రంథి రజపేత్యభిధీయతే । సహస్రపేకం ద్వ్యయుతం
 పట్నతంవైవసర్వదా । ఉద్భరన్మంతోహంస స్సోహనిగ్యభిధీయతే ।
 పూర్వభాగేహ్యథోలింగం శిఖివ్యాంవైవవర్జితమ్ । జ్యోతిర్లింగం భ్రు
 వోర్మధ్యే నిత్యంధ్యాయేస్సదాయతః । అమృతోహమందిత్యాహ మత
 ర్మోహమజోస్త్వహం । అవ్రణోహమకాయోహ మసంగోస్త్వభ
 యోస్త్వహం । అశబ్దోహమరూపోహ మస్పర్శోస్త్వహమద్వయః । అ

కసోహమగంధోహ మనాదిరమృతౌత్త్యహం । అక్షరోహ మలింగోహ
 సజరౌత్త్యకళోత్త్యహం । అప్రాణోహమమూకోహమదింత్యోత్త్య
 క్ష్యోత్త్యహం । అంతర్యామ్యహమగ్రాహ్యానిర్దైశ్యోహమలక్షణః ।
 ఆరోత్రో హమగాత్రోహ మచక్షుషో స్త్యవాగహం । అదృశ్యోహ
 విషణ్ణోహ మఖండోత్త్యహమద్భుతః । అశృతోహమదృష్టోహ మస్వేప్త
 యోగిరౌత్త్యహం । అవాయురవ్యనాశాశో నైజసో వ్యభిచార్యహం ।
 అన్మృతోహమజాతోహ మసమాత్మ్యేవికార్యహం । అరిజనో రమస్తా
 హ మసయ్యోత్త్యగ్రణోత్త్యహం । అమామో మథవార్తాహ మన
 మ్యో విషమోస్యహం । అదైవ్యోహ మశూన్యోహ మబాహ్య
 మమంతరిః । అశ్రోత్రోహ మక్షిణ్యోహ మవ్యక్తాహ మనామయః ।
 అపృథునం విజ్ఞానమౌత్త్యహమపిగ్రమః । అవిచ్ఛిన్నాహమలేహామ
 కతాన్వయమస్త్యహం । అపిచ్ఛాకార్యహిదాహమ చాత్మనసగోచరః ।
 అబోధాహమకోహమపిల్వోత్త్యవిద్యులః । అదివిధ్యాంత హీనా
 మమాకాశసర్వతోత్త్యహం । అన్తిచైతన్యహరోహ మహమానందవి
 స్తాః । అనంతామృనిహరోహమాత్మసంస్థోహమంతరిః । అప్రకామో
 హమాకాశాద్విరమాతైశ్వరౌత్త్యహం । ఈకావోత్త్యహ మీశ్వోహ
 హహనుర్దమస్థామమః । ఉత్కృష్టోహమవద్రష్టా అహముత్తరౌత్త్య
 హం । కేవలోహంకవికల్పాత్మ్యోహచరణాధిపః । కుహశయోహం
 గోస్తాహంచతుషశ్చతురస్త్యహం । విదానందోత్త్యహంచేతాశ్చిన్మ
 సత్త్వయోత్త్యహం । బ్యోతిర్నమోత్త్యహంజ్యాయా బ్యోతిమం
 యోగిరస్త్యహం । తమసస్పృహ్యహంతుర్యస్తమసఃపరతఃపరః । ఉవ్య
 ద్యోష్టిమహిరోక్త్రష్టాభ్యయోభృవోత్త్యహం । కల్యోహంనిరవద్య
 హంఘోషోయోస్త్విదింబసః । నిర్మలౌనిర్వికల్పహం నిరాభ్యాతోష్టి
 సత్త్వః । నిర్వికారౌనిర్వపూతోనిర్గుణోనిర్మృతూత్త్యహంనిరింద్రి
 యోనియంతాహంనిరపేక్షోస్త్విదిమః । పురుషః పరమాత్మాహంపు
 రాణిపురుషోత్త్యహం । పరావరౌత్త్యహంప్రాణః ప్రపంచోప శమో

స్వహం పరావరోస్వహం పూర్ణః ప్రభురస్మి పురాతనః । పూర్ణా నః
 దైకబోధాహం ప్రత్యగకరసోస్వహం । ప్రజ్ఞాతోహం ప్రశాంతోహం
 ప్రకాశోపరమేశ్వరః । ఏకభాదంశ్యమానోహం ద్వైతాద్వైతవిచక్షణః
 బుద్ధోహం భూతపాలోహం భాదూపోభగవానహం । మహాదేవో మను
 నస్మి మహాజ్ఞేయో మహేశ్వరః । విమక్తోహం విభురహం వరేభ్యో వ్యాపరో
 స్వహం । వైశ్వానరోవాసుదేవోఽశ్వతత్త్వయు రస్వహం । విశ్వాన
 క్షోహం విశదో విష్ణుర్విశ్వకృదస్వహం । శుద్ధోస్తి శుక్రశ్శాంతోస్తి శా
 శ్వతోస్తి శివోస్వహం । సర్వభూతాః తర్కాత్మాహమహమస్మి సనాత
 నః । అహం సకృద్విభాతోస్తి స్వేమహిమిన్నవాఙ్మనః । సర్వాంతరస్త్వ
 యంజ్యోతిస్సర్వాధిపతిరస్వహం । సర్వభూతాధివాసోహం సర్వస్వ
 పీస్వరాడహం । సమస్తసాక్షీ సర్వాత్మా సర్వభూతగుహాశయః । సర్వేం
 ద్రియగుణాభాసస్సర్వేంద్రియవిచ్ఛిన్నః । స్థానత్రయవ్యతీతోహం సర్వా
 నుగ్రాహకౌస్వహం । సచ్చిదానంద పూర్ణాత్మా సర్వప్రేమాస్వ
 స్వహం । సచ్చిదానందమాత్రోహం స్వప్రకాశోస్త్విచ్ఛునః । సత్స్వ
 రూపశ్చిత్తాత్రస్సిద్ధస్సర్వాత్మకోస్వహం । సర్వాధిష్ఠానదిత్తాత్రస్సాన్వ
 త్కబంధహరోస్వహం । సర్వగ్రాసోస్వహం సర్వద్రష్టా సర్వానుభూ
 రహం । యేచ బ్రహ్మవిదస్సిద్ధాస్సర్వవంపదంతిహి । ఏవం యోగేకతత్త్వై
 నసవైపురుషఉచ్యతే ॥ ఇత్యుపనిషత్ ॥

॥ సహనావపత్వ్యధికాంతిః ॥

॥ ఇతి బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౪౦ ॥

ఓం తత్ సత్ .

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అభయబ్రహ్మ - యోగతత్వోపనిషత్ || ౪౦ ||

ఓం సహ నావవర్తిరిశాంతిః || ఓం ||

ఓం యోగతత్వోప్రవక్ష్యామి యోగి నాం హిత కామ్యాయాయ
 శ్రీరాచవతిత్యాచనర్వపాత్రేప్రముచ్యతే । విష్ణుర్నానమహాయో
 గీనహాధానోనహానహాః । తత్త్వమార్తేయథాదీపాద్యశ్యలెపురుషోత్త
 మః । తమారాధ్యజగన్నాథం ప్రణవస్యపితామహః । ప్రవర్చయోగతత్వ
 మ్మేబ్రహ్మీచాప్తాంగసంయుతం । తమువాచహృషీకశోవత్యోమి శ్రీ
 గురత్త్వతః । సర్వేదేవాస్తుభైరుగభైర్నాయాజాలేనసేష్టితాః । తేహం
 ముక్త్యరంమూర్తంమాయాజాలనికృంతనం । జన్మమృత్యు జరావ్యాధి
 నానసంమృత్యుతారకం । నానామార్తేయమప్తావంతైవల్యం పరమంప
 రం । పరీతాశ్చాత్మజాలేషుప్రజ్ఞయా లేనమోహితాః । అనిర్యాచ్యప
 రంప్రసాదకం తైస్సురైరపి । స్వాత్మప్రకాశనూపంతరింతాప్రేక్షప్ర
 కాశ్యతే । నిమగ్నశంఖంకంఠంసర్వాతీతంనిరామయం । తదేవదేవ
 దూపేణపుణ్యపాపఫలైర్వ్యతం । పరమాత్మపదంసత్యంతరంభజేవతాం
 గతం । సర్వభావపరాతీతంజ్ఞానరూపంసరంజనం । వారివత్సునితంతస్త్రిగ
 త్రాహంకృతరుద్ధితా । పంచాత్మకమహాస్పిండంధాతుబద్ధంగుణాత్మకం ।
 సృజయతిప్రసూయాయక్తందేవభావనయాకురు । లేనదేవా ధిధాప్రాక్తవి
 ముద్వైపరమాత్మని । కామంక్రోధంభయంనాపిమోహంలోభంమదోరజః ।
 జన్మమృత్యుశ్చకార్యణ్యంశోకస్త్రోద్రీక్షుధాశృషా । శృష్టేంజ్ఞాభయం
 దుష్టేంపిషాదోపాచగమేవచ । ఏధిదోమైవిగనిముగత్సంజీవః కేవల
 వరిః । తస్మాద్దోషవిశాకాభగముపాయంకథయామి తే । యోగగీనం
 కేవలజ్ఞానంమోక్షనాథవర్తివ్యవం । యోగోపిజ్ఞానగీనస్తనక్షమోమో
 క్షురీర్జగతి । తస్మాద్జ్ఞానంసయోగంచముమయుద్వ్యాభమభ్యుదేత్ । అజా
 నాదేవసంసారోజ్ఞానాదేవః ముచ్యతే । జ్ఞానస్వరూపమేవాదోజ్ఞానజ్ఞే

మైకసాధనం । జ్ఞాతంయేననిజురూపంకైవల్యంపరమంపదం । నిష్కలం
 నిర్మలంసాత్మత్వద్విదానందరూపకం । ఉష్ణత్తిస్థితిసంహారస్ఫూర్తిజ్ఞా
 నవివక్షితం । ఏతద్ధ్యానమితీప్రోక్తమథయోగంబ్రహ్మితే । యోగోహి
 బహుధాబ్రహ్మభిన్యతేవ్యవహారతః । మంత్రయోగో లయశ్చైవహ
 ఠాసౌరాజయోగకః । ఆరంభశ్చక్షుటశ్చైవతథాపరిచయచస్తస్మిన్ ।
 నిష్పత్తిశ్చేత్యవస్థాచసర్వత్రపరికీర్తితాః । ఏతేహంబక్షణంబ్రహ్మకవ
 త్యైశ్రుణుసమాహితః । మాతృకాదియుతంమంత్రంద్వాదశాబ్దంప్రయో
 జయేత్ । క్రమేణలభతేజ్ఞానమణిమాణిగుణాన్వితం । అల్పబుద్ధిరిమంయో
 గంసేవతేసాధకాధమః । లయయోగశ్చైవలయఃకోటిశః పరికీర్తితః ।
 గచ్ఛాతిత్వంత్యపకభుంజకధ్యాయేన్నిచకశమీశ్వరం । సవీచలయయో
 గస్సాన్యద్ధతయోగమతశ్శ్రుణు । యచశ్చ నియమశ్చైవచసనంప్రాణ
 సంయమః । ప్రత్యాహారోధారణాచధ్యానంధ్రూపధ్యమేహరైః । సమా
 భిస్సుతావస్థాసాష్టాంగోయోగఉచ్యతే । మహాముద్రామహాబంధోమ
 హావేదశ్చభేదరీ । జాలరథరోద్ధియాణశ్చమూలబంధస్తతైవచ । దీర్ఘ
 ప్రణవసంధానంసిద్ధాంతశ్రవణంపరం । వజ్రోచానరూఢీచ సహజోఽ
 త్రిధామతా । ఏతేహంబక్షణంబ్రహ్మకప్రత్యేకంశ్రుణుతత్త్వతః । లఘ్వా
 హారోయమేష్వేకోముఖ్యోభవతినేతరః । అహింసానియమేష్వేకాము
 ఖ్యావైచతురానన । సిద్ధంపన్నంతథాసింహంభద్రంచేతచతుష్టయం । ప్ర
 థమాభ్యాసకాలేతుపిఘ్నాప్యశ్చతురానన । అలప్యంకథనంధూర్ణగో
 స్తీమంత్రాదిసాధనం । ధాతుస్త్రీలౌల్యకాదీనిమృగత్యస్తాపయానివైజ్ఞా
 త్వాసుధీస్త్యజైత్సర్వాపిఘ్నాపుణ్యప్రభావతః । చాణా యామంత
 తఃకుర్యాత్పద్మాసనగతస్త్వయం । సుశోభనంమతంకుర్యాత్సూక్ష్మద్వా
 రంకునివ్రణం । సుస్థూరిప్రసంగమయేన సుధయావాప్రయత్నతః । మ
 తురైవమశతైబూతైర్వజ్జితంచప్రయత్నతః । దినేదినేచ సమృద్ధ
 సమృజ్జవావిశేషతః । వాసితంచసుగంధసదృశాపితంగుగ్ధులాదిభిః । న
 త్యుచ్చితంనాతినీచంచేలాజనకుశోత్తరం । తత్రోపనిషత్సమేధావీపద్మా

వననమస్తతః । ఋజుకాయఃప్రాంజలిశ్చప్రణమేదిప్తదేవతాం । తతోద
 ష్టిగహస్తస్యలంకుశ్యేనైవపింగళాం । నగుక్య పూరయేద్వాయు మిద
 యాతుశ్చనైశ్చనైః । యథాశక్త్యుపరోధేనగతఃకుర్యాద్భకుంభకం । పున
 స్త్యజేత్పింగళయాశనైరేవనవేగతః । పునఃపింగళయాపూర్యపూరయే
 దుచరంతేనైః । ధారయత్వాయథాశక్తిరేవయదిదయాశనైః । యయా
 త్యజేత్తయాపూర్యధారయేదపరోధతః । జానూప్రవక్షిణీకృత్యనవ్యశం
 నపిలంబితం । అంకురీస్ఫటికనంకుర్యాత్సమాశ్రావరీయితే । ఇదయా
 వాయుమారోహ్యతనైష్టదృశమాత్రయా । కుంభయేత్సూరితం పశ్చాత్
 చనష్టచ్ఛ్యవమాత్రయా । రేచయేద్పింగళోనాద్య ద్వాత్రింశచ్చాత్ర
 యాపునః । పునఃపింగళయాపూర్యపూర్వవత్సు సమాహితః । ప్రాత
 ర్నృత్యంబునెసాయవాధాతాత్రేచకుంభకాగ । శనైరీశీతి పర్యంతంచతు
 వారంసవభ్యసేత్ । ఏవంనూనత్రయాభ్యాసా న్నాదీశుద్ధి స్తోభవే
 త్ । యదాతువాదీశుద్ధిసాన్యై ర్దహిహ్నోరి బాహ్యతః । జాయంతే
 యోగినోదేహీతానివాయోన్యశేషతః । శరీరలఘుతాదీప్రి జాతరా
 గ్నివచనం । కృతత్వంచశరీరస్యతిదాజాయతేనశ్చలం । యోగఃఘ్న
 కరాహారంవజ్రయోగ్యోగవి ర్తనః॥లవణంసవగపంచాక్షుమస్తంబూత్తం
 చిన్మృకం । శాకిజాతంరామతాదివహ్నిస్త్రీవచసేవనం । ప్రాత సాన్న
 మోషవాసాదికాయైశ్శాంత్యంశ్చవజ్రయేత్ । అభ్యాసకాలేప్రథమంశస్తం
 ష్టిరాజ్యభోజనం । గోధూమముగ్ధకాల్యన్నంయోగవృద్ధికరంఽదుః॥తతః
 పరంయథేష్టంకుశక్తిసాన్యద్వాయుధారణే । యథేష్టధారణద్వాయో
 స్సిధ్యేతేచ వలకుంభకః । కేవలేకుంభకేపిదైరేచపూరవివచితే । నత
 స్యచులభంకిందిత్రిపులోకేనువిద్యతే॥ప్రస్తేదోజాయతేపూర్వంను
 డంలేనచ కారయేత్ । తతోపిధారణద్వాయోక్రమేనైవశనైశ్చనైః॥
 కింభోధవతిదేహస్యలసనస్థస్యదేహినః । తతోధికతరాభ్యాసా ద్దామణా
 త్వేద్వదఉత్థుకేత్ । యదాచచాచురారోధావదిన్మువతోత్థువృత్తగచ్ఛతిప
 ద్మసనస్థితోయోగీతథాగచ్ఛతిఘోరతే । తతోధికతరాభ్యాసా ద్భూమి

త్యాగశ్చ జాయతే । పద్మాసనస్థపవాసా భూమిముగ్ధృజ్య వతశతే ।
 అతిమానుషచేష్టాదితదాసామధ్యముగ్ధకేత్ । నదశయేచ్ఛ సామ
 ధ్యోజశానంఘ్రియత్రయం । స్వల్పంవాబహువాచఖం యోగవ్యభతే
 తథా । అబ్జమూత్రపురీషశ్చస్వల్పనిద్రశ్చజాయతే । కీలవోదూషికాలా
 లాస్త్యేదమగ్రాంధతాననే । ఏతానిసర్వధాతస్యసజాయంతేతతఃపరం ।
 తతోధికతరాభ్యాసాద్బలమున్నద్యతేబహు । యేనభూచరసిద్ధసాన్యగ్భా
 భూచరాణాంబయేతునుః । వ్యాఘ్రోవాశరభావాపి గజోగవయ ఏవ
 వా । సింహాలావా యోగినా లేనమ్రీయతే హస్తతాడితః । కంఠస్వస్య
 యథాదూపఃతథాస్త్యపియోగినః । తద్రూపవశగావార్యః కాంతుంతే
 తస్యసంగమం । యదిసంగంకరోత్యేషతస్యబిందుతుయోభవేత్ । పజా
 యిత్యాస్త్రీయాస్సంగంకుర్యాదభ్యాసమాదరాత్ । యోగివోగే సు
 గంధశ్చజాయతేబిందుధారణాత్ । తతోరహస్యపావిష్టుః ప్రణవఃప్లుత
 మాత్రయా । జపేర్మువాణ్దితా నాంతుపాపానాంనాశహేతవే । స
 ర్వపిఘ్నహరౌమంగ్రిప్రణవస్సర్వదోషహా । ఏవంకుభ్యాసయోగేనసిద్ధి
 గారంభసంభవా । తతోభవేష్టుటావస్థా పవనాభ్యాస తత్పరా । ప్రా
 ణోపానోమనోబుద్ధిర్వాగ్మపరమాత్మనః । అన్యోన్యస్యాపిరోఢేనఏక
 తాఘటతేయథా । ఘటావస్థేతిసాప్రాక్తతద్విహ్నాని బ్రహ్మహ్యం ।
 పూర్వంయఃకథితోభ్యాసశ్చతుర్థాంశఃపరిగ్రహేత్ । దివావాయ దివా
 సాయంయాయమాత్రంసవభ్యసేత్ । ఏకవారంప్రతిదిసంకుర్యాత్ప్రేష
 లకుంభకం । ఇంద్రియాణాం ద్రియాధైర్యోయ స్మృతిత్యా హరణం
 స్ఫుటం । యోగీకుంభకమాస్థాయ ప్రత్యాహార స్పృహవ్యతే । య
 ద్యస్మశ్యతి చ కుర్భ్యాంతత్ర దాత్మేతి భావయేత్ । య
 ద్యచ్ఛృణోతి కణాభ్యాం తత్రదాత్మేతి భావయేత్ । లభతేనాస
 యాయద్యత్తత్రదాత్మేతి భావయేత్ । జిహ్వాయాద్రసంహృత్తి తత్ర
 దాత్మేతిభావయేత్ । త్వచాయద్యత్ స్పృశేద్ద్యోగీ తత్రదాత్మేతి భావ
 యేత్ । ఏవంజ్ఞానేంద్రియాణాం తత్రత్సృఖ్యంతుసాధయేత్ । యా

మమాత్రంప్రతిదినం యోగీయత్నాదతండ్రితః । యథావా చిత్రసామ
 క్ష్యం జాయతేయోగినోన్యవం । గూఢశృంగమాకరదృష్టిః శుణాద్రూ
 డగమస్తథా । వాక్సిద్ధిః కామరూపత్వ మదృశ్యకరణీతథా । మలమూ
 త్రప్రలేపేన లోహదేస్సుణాకాభవేత్ । భగతిస్తస్యజాయేత సంత
 రాభ్యాసయోగతః । తదాబుద్ధిసతాభావ్యం యోగినా యోగసిద్ధయే ।
 ఏతేషుక్షుమహాసిద్ధే నగరమేతైషుబుద్ధిమగ । నదశయైశ్చస్వపామ
 క్ష్యం యస్యకస్యాపి యోగిరాత్ । యథామూఢో యథామూఢో
 యథాబధిరపవవా । తథావలేతలోకస్య స్వసామగ్ధ్యప్యనుస్తయేతి
 హ్యశ్చస్వస్వకార్యేషు ప్రాథమ్యంతినసంశయః । తత్రతామగకరే
 న్యగ్ర స్యాభ్యాసోఽస్త్రితోధవేత్ । అపిస్త్యుగ్యనురోవాక్య మభ్య
 సేత్తరహణశం । ఏవంధవేక్షుటావస్థా సంతరాభ్యాసయోగతః । అన
 భ్యాసవలత్ప్రేవ పృథాగోక్త్యానసిద్ధయి । తస్మాగ్నివప్రయత్నేనయో
 గసిద్ధిరదాభ్యవేత్ । తతఃపరిచయఃస్థా జాయతే భ్యాసయోగతః ।
 నాయుఃపరిచితోయత్నా దగ్నివాసహపండరీ । భావయత్సమమమ్నా
 యాం ప్రవిశేదగరోధతః । నాయువాసహచిత్రంచప్రవిశేచ్ఛమహాపదం ।
 యస్యచిత్రంస్వవవన స్సుమమ్నాంప్రవిశేదిహ । భూమిరా పోనలోవా
 యురాకాళశ్చేతిపంచకం । ఏషుపంచమదేహానాం భారణాపంచకౌచ్య
 తే । పాదాదిజానువర్యంతరం పృథివీస్థానముచ్యతే । పృథివీచతురశ్రంచ
 వీరవణంలవణకం । పాథి వేవాయుమారోప్య లకారేణసమన్వితం ।
 భ్యాయంశ్చతుముఖాకారం చతురక్తక్రిహిరన్ద్రయః । భారయేత్పంచ
 ఘటికాః పృథివీజయమాల్నుయాత్ । పృథివీయోగతోమృగ్య నగభ
 వేవస్యయోగినః । ఆజానోపాయువర్యంత మపాంస్థానంప్రకీర్తితం । ఆ
 పోధచంద్రశ్శుక్లంచ వందీజంపరికీర్తితం । నారుణే వాయుమారోప్య
 కారేణసమన్వితం । స్తరస్నారాయణందేవం చతుర్భాహుంకీరీతినం ।
 స్థుప్థుటికసంకాశం వీరవానసమచ్యుతం । భారయేత్పంచఘటికా స్స
 హాపాపైఃప్రముచ్యతే । తతోజలాద్యయంనాస్తి జలేదృశ్యునగవిద్యతే ।

అసామోహ్యోదయాంతంచ వహ్నిస్థానంప్రకీర్ణితం | వహ్నిప్రకీర్ణం
రక్షంద రేఫాక్షరసముచ్ఛవం | వహ్నోచా నిలమారోప్య రేఫాక్షరస
ముచ్ఛవం | త్ర్యక్షంతువరదంబుద్రం తమణాదిత్యసన్నిభం | భస్మోచ్ఛరి
తపర్వాంగం సుప్రసన్నసనుస్మరణ | ధారయెత్సంచఘటికా వహ్నినా
సానదహ్యతే | నదహ్యతే శరీరంచ ప్రవిష్టస్యాగ్నికుండలే | ఆహూర
యాచ్ఛవోహాధ్యం వాయుస్థానంప్రకీర్ణితం | వాయువహ్నికాణం
కృష్ణంయకారాక్షరభాసురం | మారుతంమరుతాంస్థానై ప్రాణీప్రాణం
సమాహితః | ధారయెత్తగ్రసవజ్ఞ మిశ్వరంవిశ్వతోమఖం | ధార
యెత్సంచఘటికా వాయువద్యోమసౌభవేత్ | వారణంసమవాయో
స్తు భయ భంతియోగినః | అగ్రూహధ్యాన్తమూర్ధాంత మాకాశస్థా
నముచ్యతే | వ్యోమవృత్తంచూచ్రుంచ హకారాక్షరభాసురం | అకా
శేవాయుమారోప్య హకారోపరిశంకరం | చింతమాపంచహాదేవవ్యో
మాకారంసదాశివం | శుద్ధస్ఫుటికసంకాశం ఛ్యుబాలేందుశేఖరం | పు
చవక్త్రీయుతంసామ్యం దశబాహుంత్రిలోచనం | సర్వాయుధశ్చతా
కారం సవధూషణభూషితం | ఉమాధానహంచరదం సవకారణ
కారణం | ఆకాశధారణాత్తస్య ఛేదరత్వంభవేద్ధ్రువం | యత్రకుగ్రస్థి
తోవాపి సుఖమత్యంతమశ్నుతే | ఏవంచధారణావంచ కుర్యాద్యోగీషి
చక్షుః | తతోదృఢశరీర్యస్యా స్మృత్యుప్రస్యనదివ్యతే | బ్రహ్మణోద్రవ
యేనాపి ససేదతిమహానుతిః | సహభ్యసేత్తథాధ్యానంఘటికా వష్టిమే
వచ | వాయునిరుధ్యచాకాశే దేవతామిష్టదామితి | సగుణధ్యానమే
తత్స్య దణిమాదిగుణప్రదం | నిగుణధ్యానయైక్తస్య సమాధి శ్చత
తోభవేత్ | దినద్వాదశకై నేవ సమాధింసమవాప్నుయాత్ | వాయుం
నిరుధ్యమేధావీ జేవస్తుక్తౌభవత్యయం | సమాధిస్సనుతావథ్నా జేవాత్సర
రమాత్మ సోః | యదిస్యదేహముత్రప్తు మిచ్ఛాచేదుత్సృజేత్సృప్యం
పరబ్రహ్మణీయైత సతస్య తాగ్రితి రివ్యతే | అభవేచ్ఛేత్సముత్సృ
ప్త్యం స్వశరీరంప్రియంయది | సవకలోకేషువిహర న్నణిమాదిగుణాన్వి

తా. కదాచిత్స్వేచ్ఛయాదేవో భూత్వాస్యగేమహీయతే. మనుష్యో
 హపియతోవా స్వేచ్ఛయాపితక్షణాన్భవేత్ । సంహూవాన్యఘో
 గతోవాశ్చ స్వేచ్ఛయాబహుతామియాత్ । యథేష్టమేవతేజరయ
 ద్వామోగీమహేశ్వరః । అధ్యాపభేదతోభేదః ఫలంతు సమమేవహి ।
 ఛాస్త్రిణంవాసుస్యచాదస్య యోనిస్థానేనయోజయేత్ । ప్రసార్య దక్షి
 గంపాదం హస్తాధ్యంధారయెద్వృథం । ముకుకంమృదిషన్యస్య పూర
 యెత్వాయునాపునః. । కుఃభకేనయథాశక్త్యా ధారయిత్వాగురేదయే
 త్ । వామాంగేనపసుభ్యస్య దక్షిణంగేనతతోభ్యసేత్ । ప్రసారితస్తుయ
 త్పూర స్తమూనూపరియోజయేత్ । అయమేవమహాబంధ ఉభయత్రై
 నమభ్యసేత్ । మహాబంధస్థితోయోగీ కృత్వాపూరకమేకభీః । వాయు
 నాగిరమావృగ్య నిభ్యుంకిరయిద్రయా । పుటద్వయంసమాక్రమ్యపా
 ణుంస్ఫురిచిసర్వరం । అయమేవమహాతేజ స్సీదైరిభ్యస్యతైశశం । అం
 గులిపాలకుహరే దహ్వంవావృగ్యధారయేత్ । భూమభ్యవృష్టిరప్యే
 నా ముద్రాభవతిభవతి । కంఠమాకుంచ్యచ్చూరయే స్థాపయెద్వృథయాధి
 యా । బంధోబాలంధరాశ్శ్చాయం మృత్యుమారంగేశసరీ । బంధోయే
 నమహుమ్నాయాం ప్రాణస్తూర్జీయతేయతః । ఉద్యానాశ్శ్చోహిబంధో
 యం యోగిభిస్సముదాహృతః । ఛాస్త్రిణభాగేనసంపీఢ్య యోనిమాకుం
 చయెద్వృథం । అపానమగధ్వంమర్థావ్య యోగబంధోయ ముచ్యతే ।
 ప్రాణాపానానాదవించుగ మూలబంధేన చైకతాం । గత్వాయోగస్య
 సంసిద్ధిం యచ్చతోనాగ్రసంశయః । కరణేవరీతాభ్యా సర్వవ్యాధివి
 నాశినీ । నిత్యసంఖ్యాసయ్యుక్తస్య బాలధార్మినివధిగతీ । ఆహారోబహు
 శస్త్రస్య సంపాద్యస్సాధకస్యచ । అల్పహారోయదిభవే దగ్నిదేహహం
 హరేత్క్షణాత్ । అభ్యధిరశ్చోద్ధ్వచాదక్షిణంస్యాన్పృథమేదితే । క్షణా
 త్పుకించదిక మభ్యసేత్తుదితేదితే । వరీదవరితత్రైవివ మత్తాపాథాన్న
 దృశ్యతే । యానుమాత్రంతుయోగత్య మభ్యసేత్సగుకాలజితే । వజ్రోచీ
 మభ్యసేత్సప్తసయోగీసిద్ధిభాజనం । లభ్యతేయదితవైవివ యోగసిద్ధిః

రెస్థితా । అలీతానాగతంవేత్తిభవరీదభవేద్భవం । అమరీంయపివేన్వి
 త్యంనశ్యంకుర్వణదిన్దినే । వజ్రోరీమభ్యసేన్నత్య మమరొరీతికభ్యతే
 తతోభవేద్రాజయోగోనాంతరాభవతిభవం । యదాతురాజ యోగేన
 నిష్పన్నాయోగిభిక్రియా । తదాభివేదైరాగ్యంజాయతే యోగినో
 భవం । విష్ణుర్నామమహాయోగీమహాభూతోమహాతపాః । తత్త్వమా
 ర్గైయథాదీపాద్యశ్యతేపురుషోత్తమః । యస్తస్యపూర్వపీతస్తంసిష్టిద్భ్య
 ముదమశ్నుతే । యస్తాజ్ఞాతోభగాత్పూర్వం తస్మిన్నేవ భగేరమణ
 యమాతాపాపునర్భార్యాభార్యామాత్మకైవహి । యపితానపు
 నఃపుత్రాయఃపుత్రస్పునఃపితా । ఏవంసంసారచక్రేణ కూపచక్రేఘటా
 ఇవ । భగవంతోయోనిజన్మాని శృత్వాలోకాం త్సమశ్నుతే । త్రయో
 లోకాస్త్రయోవేదాస్త్రప్రస్సంధ్యాస్త్రయస్సృతాః । త్రయోగ్నయ
 శ్చత్రిసుతాఃస్థితాస్సర్వైత్రయాతురే । త్రయాణామతురాణాంవహో
 ధీశేష్యధమక్షరం । తేనసర్వమిదంప్రారంభతత్సత్యంనిత్యరంపదం । పశ్య
 మధ్యేయథాగంధఃపయోమధ్యేయథాఘృతం । తలమధ్యే యథావైలం
 పాపాజేష్టివకాంచనం । హృదిస్థానేస్థితంపర్కంతస్యవక్త్రమథోమృం
 డోద్ధ్వనాశమథోవిందుంతస్యమధ్యేస్థితంమనః । అకారైరెదితంపర్కమ
 కారైజైవభిద్యతే । మకారైరభతేనాదమగ్ధమాత్రాతు నిశ్చలా । శుద్ధ
 స్ఫటికసంకాశందిమక శంపావనాశనం । అభతేయోగ యుక్తార్తాపురు
 షస్తత్పరంపదం । కూర్తస్సృపాణిపాదాదిశిరశ్చాత్మనిధారయేత్ । ఏ
 వంద్యారేషుసర్వేషువాయుపూరితరేదితః । నిష్ఠితేశునవద్వారైర్దర్శ్యం
 ప్రాప్తిశ్చసంస్తథా । ఘటమధ్యేయథాదీపానివాతఃకుంభకంవిదుః । నిష్ఠితై
 ర్నవభిద్వారైర్నిర్జనైరుపద్రవైః । నిశ్చలంతాత్మమాత్రేణావశిష్టంయో
 గసేవయా॥ ఇత్యుపనిషత్ ॥

॥ సహనావన స్త్రితిశాంతిః ॥

॥ ఇతి యోగతత్త్వోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౪౧ ॥

ఓంరత్నమ్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యుక్తేదీ యాత్మబోధోపనిషత్ । ౪౨.

ఓం॥వాల్మేయనసీతికాంతిః॥

ఓం । ప్రత్యగానందం బ్రహ్మపురుషం ప్రణవస్వరూపం । ఆకార
 ఉకారోమకారశ్చిత్రత్యక్షరంప్రణవం । తదేతదోమితి । యముక్త్వా ము
 ష్యతే మూగీజచ్ఛపంసారబంధనాత్ । ఓంనమో నారాయణాయశంఖ
 చక్రగదాధరాయ । తస్మాదోంనమోనారాయణాయేగి సంశ్రో పాప
 వివ్రేకుంతభవనఃగమిష్యతి । యదిచంబ్రహ్మపురంపుండరీకం తస్మాత్తేజ
 వాభమాత్రం దీపవత్ప్రకాశం । బ్రహ్మశ్శోడశకీపుత్రోబ్రహ్మశ్శ్వామ
 సుమానినః । బ్రహ్మశ్శ్వాఃపుండరీకాత్కోబ్రహ్మశ్శ్వాః పిష్టురమృతః । సర్వ
 సూతస్థ సుకం నారాయణంకారగపురుష మకారణం వరంబ్రహ్మహృద్ధాం
 గి నామాపిన్దుర్వంస్తుంభాయన్నసీకతి । ద్వైతాద్వైత మభయం
 గది । సృత్యోస్సమృద్ధ్యూహాహ్నోయశిహవానేవవశ్యతి । హృత్సర్వ
 పిష్టసర్వంతత్ప్రకాశేత్రం ప్రజ్ఞానేవ్రతిష్ఠితం ప్రజ్ఞానేత్రోలోకఃప్రజ్ఞా
 త్రోహప్రజ్ఞానంబ్రహ్మసపతేన ప్రజ్ఞేనార్తినాన్మార్గోకావతర్మామ్యాము
 క్తస్త్విగేహ లోకేసర్వానామానాప్త్యామృతస్సేనభవన్మమభవత్ ।
 బ్రహ్మ్యోలిరజస్రం యత్త్రిగలోకేభ్యహితం తస్త్విత్తాధేహి ప్లవమా
 గమ్యతేలోకేఅపి తే అమృతత్త్వంచగచ్ఛత్యోన్నతుః । ౧॥ ప్రగతిత ని
 మాయోహంనిస్తులదృశిరూపవస్తుమాత్రోహం । అస్తమిరాహంతో
 ౨॥ ప్రగతితజగదీశజీవభోహం । వ్రత్యగభిన్నవరూహంవిధ్వస్తా శేష
 శిషేభోహం । సముదస్తాశ్రమమోహం ప్రవిరిత సుఖపూర్ణాపవిత్రే
 హం । సాత్వహమసపేతోహం నిజమహిమనిసంస్థితోహ మచలో
 ౩॥ అజరోహనవ్యమోహంవక్షువివయోదిభేదవిభురోహం । అవబో
 కరసోహంమోయోనందైకసింధురేవాహం । సూక్ష్మోహనక్షురోహం

విగళితగుణజాలకెవలారాహం । నిస్సృగుణ్యవదోహంకుక్షిప్తానేకలూ
కకలసోహం । కూటస్థనేతనోహంనిష్క్రియభామాహనుప్రత్యోక్య
హం । ఏకోహనువికలోహంసర్వలనిర్వాణ మూర్తిరేవాహం । నిరవ
యోహనుజోహం కెవలసన్నాత్రసారభూతోహం । నిరవధిజబోధో
హంశుభతరభావోహనుప్రభేద్యోహం । విభురహనునవద్యోహంనిరవిధి
నిస్సీనుసత్వమాత్రోహం । వేద్యోహమాగమాంతై గారాధ్యోహంసకల
భువనహ్యయోహం । పరమానందఘనోహంపరమానందైకభూషణుహం
హం । శుద్ధోహనుద్వయోహంసంతతభావోహమాదీనామోహం । శ
మితాంగత్రితయోహం బుద్ధోమత్రోహ మచ్ఛరాత్మాహం । శుద్ధోహ
మాంతరోహం శాశ్వతవిజ్ఞానసమరసాత్మాహం । శోధితపరతత్త్వోహం
బోధానందైకమూర్తిరేవాహం । వివేకబుద్ధియుక్త్యోహం జానామ్యా
త్మాననుద్వయం । తథాపిబుధమోక్షోదివ్యవహరః ప్రతీయతే । నిపు
త్తోపిప్రపంచోమేసత్యవచ్ఛాతినర్పణా । సహాదౌరజ్ఞసత్తైవబ్రహ్మసతే
వకేవలం । ప్రపంచాధారరూపేణవతఃతేతోజగన్నహి । యథేషురిని
సంవ్యాప్తాశకారావతఃతేతథా । అద్వయ బ్రహ్మరూపేణ వ్యాప్త్యోహం
వైజగత్త్రయం । బ్రహ్మాదికీలప్యోతాఃప్రాణీ సోమయి కర్పిరాః । బు
ద్ధృదాదివికారాంతాస్తరంగా స్సృగరేయథా । తరంగస్థంప్రపంచంసంఘ
నవాంఘరియథాతథా । విషయానందవాంఛామేమాభూదానందరూ
పతః । దారిద్ర్యాశాయథానాప్రిసంపన్నస్యయథామమ । బ్రహ్మనందే
నిమగ్నస్యవిషయాశానతద్భవేత్ । విషందృష్ట్యామృతందృష్ట్యావిషంత్వ
జతిబుద్ధిమూఢా । ఆత్మాననుపిదృష్ట్యాహనువార్తానం త్యజామ్యహం । ఘ
టావభాసకోభాసుఘటనాశేననశ్యతి । దేహవభాసకస్సాక్షీ దేహనా
శేననశ్యతి । నమేబంధోనమేముక్తిరేవమేశాస్త్రంనమేగురుః । మాయా
మాత్రవికాసత్వాన్మాయాతీతోహమద్వయః । ప్రాణాశ్వలంతుతద్దమై
కామైర్వాహస్యతామసః । స్వభావానందపూర్ణాస్యమమదుఃఖం కథం
భవేత్ । ఆత్మాననుంజనావేద్మిత్వావ్యజ్ఞానంపలాయితం । కర్తృత్వను

ఏమనఁజ్జంకతావ్యంవాపిసక్యంతే । బ్రాహ్మణ్యంకులగోత్రేన నామసా
వ్యతాతయతః । స్థూలదేహగతావలేహ్యలింగస్యనాద్యతే । జడస్య ప్రి
యమోదత్వధమాణాకారణదేహగాః । నసంతిసమబన్ధస్య నిర్వికార
స్వరూపిణి । ఉదాకస్యయథాభానురంధకారఃప్రతీయతే । స్వప్రకాశే
వరానందేతమోమూఢపృతాయతే । చతుర్వక్తాప్తిరొకైశ్చైస్సూర్యో
నాస్తీతిసన్యతే । తథాజ్ఞానావృతోదేహీబ్రహ్మవాస్తీతిమన్యతే । యథా
వృతంవిచక్షిన్నంషవోషేనగలిప్యతే । నస్పృశామిజదాచ్ఛిన్నోజడ
వోషాన్మృతాశనః । స్వల్పవిదీపకణికాబహుళం నాశయేత్తనః । స్వ
ల్పబోధోవృజ్ఞానబహుళంనాశయేత్తథా । కాలక్రియేయథానర్హి
ర్యోనాస్తీతితథానయి । అహంకారాదిదేహాంతంజగన్నాన్యహమన్వ
యః । బ్రూపత్వాన్నమేవాద్యం నన్యత్వాన్నాన్యతం నాను । అనంద
త్వాన్నమేవానివజ్ఞానాచ్ఛాతినన్యతే । ఇత్యాత్మ బోధోపదేశం
ముచూర్తముచాసీత్వానంద పునరావతరతేనంద పునరావతరత ఇన్య
మన్యతే ॥

॥ ఓం॥వాత్సనసేతిశాంతః॥ఓం॥ ।

॥ ఇత్యాత్మబోధోపదేశమనమాప్తా ॥ ౪౨.

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

॥ అథర్వణి-నారదపరివ్రాజకోపదేశః ॥ ౪౩.

॥ భద్రంకణాభిరితా ॥

పరివ్రాత్రిగిభసేతాచూడావాణగుండలం । దక్షిణాశరణం
సూచంశుభానారాయణాద్యయం । ఓంతథకచాదిత్పరివ్రాజకా భర
ణోనారద స్సవకలోకపంచారం కుర్వన్నపూర్వ పుణ్యఫలాని పుణ్యవి
ధాని తీర్థాకుర్వన్నవలోక్య చ తత్తుష్టిప్రాప్యనిర్వైర క్షాంతోదాం

తస్మిన్మంత్రోన్మేషమాసాగ్య స్వరూపాను సంధానుమనుసంధాయనియ
మానందవిశేషగణ్యం మునిజనైరుపసంకీర్ణం నైమిశారణ్యపుణ్యస్థలమ
వలోక్య సరిగమవధనిసంజ్ఞైవైరాగ్యబోధకతై స్వ్వరవిశేషేః ప్రా
పందికపరాఙ్ముఖై హారికధాలాపైస్థానవరజంగమనామకై. భోగవ
ద్భక్తివిశేషేనారమ్యుగ కింపురుషామరకిన్నరాపురోర గగణాగ్నంమో
హయన్నాగతస్తం బ్రహ్మగ్నజం భగవద్భక్తం నారదమవలోక్య ద్వాద
శవర్ష సత్రయాగూపస్థితా శ్శుక్రితాధ్యయనసంపన్నా సువర్ణాస్త
పాస్థిసావరాశ్చజ్ఞానవైరాగ్య సంపన్నాశ్శౌనకాదిమహాషణ్యః ప్రత్య
త్థానంకృత్వా యథోచితాభ్యపూర్వకముపవేశయిత్వా స్వయంసర్వే
ప్యవహిష్టాభోధగవః బ్రహ్మపుత్రకథంముత్యసాయోస్తాకం వత్తివ్య
మిత్త్యాచురిత్యుక్తస్తా సకలూవాచనారదస్సమగ్రభవ ఉపవీతస్స
వ్యగ్రవనయన పూర్వకంచతుశ్చత్వారింశ త్సంసారసంపన్నస్వాభి
షులైకగురుసమీపేస్వకాభాధ్యయన పూర్వకం సర్వ విద్యాభ్యాసం
కృత్వా ద్వాదశవర్షశుశ్రూషాపూర్వకం బ్రహ్మచర్యం పంచవింశతి
వత్సరం గాహాస్థ్యం పంచవింశతి వత్సరం వానప్రస్థాశ్రమం తద్విధివ
త్క్రిమాన్నివర్త్య చతుర్విధబ్రహ్మచర్యం షడ్విధగాహాస్థ్యం చ
తుర్విధవాన ప్రస్థగమంసవ్యభిచార తదుచితకర్మసర్వం నిర్వృ
త్య సాధనచతుష్టయ సంపన్నస్సర్వ సంసారోపరిమనో వాక్యాయక
మభిర్యధాశానృతస్తథానా సనైషణో వర్యపినిత్వైర శ్శాంతో
దాంత సన్యాసిపరమ హంసాశ్రమేణాస్థితిః స్వస్వరూపధ్యానేన దే
హత్యాగంకరోతి సముక్తోభవతీశ్యుపనిషత్ ॥ ఇతి వ్రథమోపదేశః॥

అథహైసంభగవంతంనారదంసర్వేశశౌనకాదయఃపప్రచ్ఛుర్భౌధగ
వత్సవ్యాసదిధిం వోబ్రూహీతితానవలోక్య నారదస్తస్వరూపంసర్వం
పితావహముఖైనైవజ్ఞాతు ముచితమిత్యుక్త్వా సత్రయాగ పూర్వకం
తరంతైస్సహ సత్యలోకంగత్వా పిధివద్భక్తిప్రసాదం పరమేష్ఠినం
సత్వాస్తత్వా యథోచితం తదాజ్ఞయైస్సహజాపదిత్యనారదః పితా

వహమువాచ । గురు స్త్వంజనక స్త్వం సవవిద్యారహస్యజ్ఞ సుర్యజ్ఞ
 స్త్వమతోమదిక్ష్టం రహస్యమేకంవక్రవ్యం త్వాంఽవాను దభిమతిరహ
 స్యంవక్తుంకస్సునుభాః కిమితిచేత్పూర్తివాజ్య స్వగూఢక్రమంమో బ్రూ
 హితి నారదేనప్రాధికారః పరమేష్ఠీసవగతస్సువాగ నవలోక్యమహూ
 నామాత్రం నమాధిస్థోభూత్వా సంసారాతిగ నివృత్యస్వేషణమితి
 సుర్యనారదమవలోక్యత మాహపితావహః । పురానుత్పత్ర పురుష
 యాస్తేపనిషద్రహస్య వ్రాకరనిరతిశయాకారా వలంబినా విరాట్పుగు
 షేనోపదిష్టం రహస్యంతేవిచ్యోచ్యతే । తత్సగ్రిమమతిరహస్యం బా
 హువిహితోభూత్వా త్రూయరాం । భోనారదపిషదాదావ నుపనితో
 పనియనానంతరం తత్సమకలప్రసూతః పితృమూర్త్యవిధేయః పితృపమీ
 పాద్యోత్రసన్మంప్రదాయస్థం శ్రద్ధావలంబతుకలభవం శ్రోత్రియంతా
 ప్రవాణ్యల్యంగుణవంతమకుటిలం సన్మరుమాపాద్యనత్వా యథోపయో
 గిసుత్రూషాపూర్వకంస్వాభినుతం విజ్ఞాప్యద్వాదశవర్షా సేవాపురస్స
 రం సవవిద్యాభ్యాసంకృత్వా తతఃసుజ్ఞయాస్వకులాను మాహుభి
 నాతః న్యాంవివాహ్య వంచవంశతివత్సరం గురుకులవాసంకృత్వా కను
 క్తసుజ్ఞయాగృహస్థాదితకర్తకుర్వకా ద్వాప్రివృత్త్యానివృత్తమేత్య స్వ
 పాద్యధికానుః పుత్రమేకమూపాద్య గాహాస్థ్యాదిత వంచవంశతివ
 త్వరంతీత్వా వంచవంశతివత్సరవర్యంతం ద్రిషవణముదక స్ఫుర్ననపూ
 ర్వకం చతుర్విధకాలమేక వారమాహార మాహరన్నయమేక ఏవవస
 నోభూత్వా పుత్రగ్రామప్రాక్తనసంచారం విహాయనికిరదిరహిత తదా
 త్తతఃకర్తవ్యత్యంనిర్వత్యద్వప్తశ్రవణవిషయవైత్యన్త్యమేత్యవత్వా
 తతఃస్నిహితరసంవన్న సుర్యతోవిరక్తచ్ఛిత్త శుద్ధమేత్యా కాసూయ
 న్యోహంకారందద్వా పాదనచతుష్టయసంవన్న సున్యస్తుమహాకలీత్య
 పరిషత్ ॥ ఇతి ద్వితీయోపదేశః॥

అథహైసంనారదః పితామహంపత్రవృక్షగవగ శేనసన్యాసస్స
 న్నాస్మిసాధికారమేత్యేవమాదానన్నాస్మిసాధికారిణం నిరూప్యవత్సాని

స్నానవిధినుచ్యతే। అవహితశ్శ్రీః। అథమః డంపతీలం గమికలస్తైః గౌ
 బధిరోభాకోమూఃః పామండశ్యక్రీలింగీ వైఖానసహరిద్విజౌభృతే కాధ్యా
 పశ్యేషిష్టానిగ్ని కౌవైరాగ్య వంతాప్యేతేన సస్నానసామాన్యస్య
 న్తాయుద్వపి వహవాక్యోపదేశేనాధికారిణః । పూర్వసన్యాసీపరమ
 హంసోధికారీ । పరేనైవాన్నినశ్చాపిపాస్త్రైః వాన్తవారథా । అభ
 యంసనువాపోస్త్రై సపరివ్రాడితిస్త్రుతః । మండోఃపిల్వ్యంభో బాల
 కశ్యాపిసాతకీ । పతితశ్చపరద్వారీ వైఖానసహరిద్విజౌ । నక్రీలింగీచపా
 మండీ శిషిష్టోప్యనగ్నిః । ద్విలైనారేణసన్యస్తా భృగోకాధ్యాపకోపిచ ।
 తేనామాన్యసన్యాస మాతురేణనాక్రిమం । ఆహిష్టకీధంకాలః క్షి
 మార్కష్యసన్యాసః । ప్రాణస్యోగః గ్రీవానానన్న కాలస్యానినసంధిః ।
 నేతరస్తామిరిఃకాలో ముక్తియాగప్రవతాకః । ఆహిష్టచ సన్యా
 సే తత్తత్సంక్రమరిస్సరం । మంత్రావృత్తింకృత్వైవ సన్యసీద్విధిః ।
 ధః । ఆతురేపిక్రమేచాపి వైగ్రహభేదోన్మత్రదిత్ । సన్యసంక్రమరిన్మహి
 తంకర్మనుంత్రినపేక్షతే । అకర్మనుంత్రినహితం నాహిష్టాన్త్రాహిష్టజే
 త్ । మంత్రంపినాకర్మకుర్యాద్భస్మన్యాహుతిఃకృత్ । పిశ్యున్తర్మ
 సంతుపా త్సన్యాసస్తామరస్త్రుతం । తస్మాద్దామర సన్యాసీ సన్
 త్రావృత్తిఃకర్మనే । ఆహితాగ్నిఃకరిత్యే ద్వికాలగరగహియన్ । ప్రా
 జాపత్యేష్టిచస్పృశ నివృత్యైవాభసన్నస్యసేత్ । మనసావాగ్ధిభ్యః
 మంత్రావృత్త్యాభవ జలే । త్రుత్యసుప్తానమాగేణా కర్మానుష్ఠాన మేవ
 నా । సమాప్యసన్యసేద్విద్వా హోదేత్సానిన్యమాబ్జుయాత్ । య
 దామనసిసంజాతం వైత్యుష్ణ్యంసర్వవస్తుషు । తదాసన్యాసమిచ్ఛంతి
 పతితస్యాద్విపర్యయే । పిరక్తఃప్రప్రజేద్ధిమా సర్వక్రస్తుశ్చహేవసేత్ ।
 సరాగోసరకంయాశి ప్రవ్రజణహిద్విజాధమః । యన్యైతాని సుగుప్తాని
 జిహ్వాపస్థోదరంకరః । సన్న్యసేదకృతోద్వాహూబ్రాహ్మణోబ్రహ్మ
 చర్యవా । సంపారమేవనిస్సారం దృష్ట్వాపారదికృతయా । ప్రవ్రజంత్య
 కృతోద్వాహః పరంవైరాగ్యమాశ్రితాః । ప్రవృత్తిలక్షణంకర్తృ జ్ఞానం

సన్నాపలక్షణం । తత్పాద్యనంపురస్కృత్య పన్యసేదీహబుద్ధిమాన్ ।
 యదాతువిదితంతత్త్వం పరంబ్రహ్మసనాతనం । తదైకదండంపంగువ్య
 సోపవీతంశిఖాంత్యజేత్ । పరమాత్మనియోగక్రొ విరక్తపరమాత్మని । స
 తేనావశావినిర్ముక్తస్సుభ్రేక్షంభోక్తుమహతి । పూజితోవందితశ్చైవసు
 ప్రసన్నోయథాభవేత్ । తథాచేత్తద్యమానస్తు తదాభవతిభ్రేక్షభుక్ ।
 అహమేవాత్మరంబ్రహ్మవాసుదేవాఖ్యమద్వయం । ఇతిభావోఽభ్రువోయ
 స్య తదాభవతిభ్రేక్షభుక్ । యస్మిన్ శాంతిశ్శుభశ్శౌచం సత్యంసంతోష
 అజాపం । అకిందిన్యమదంభశ్చసత్తైవల్యాశ్రమేవసేత్ । యదానమను
 తేభావం సర్వభూతేషుపాపకం । కర్తృణామనసావాచా తదాభవతిభ్రే
 క్షభుక్ । దశలక్షణకంధర్మ మనుభిక్షానమాహితః । వేదాంతాకాంక్షి
 వచ్చుత్త్యాసన్యసేదన్యతోద్విజః । దృఢఃకుమాదమోస్తేయం శౌచమిం
 ద్రియనిగ్రహః । స్రీర్విద్యాసత్యమత్రైహో దశకంధర్మలక్షణం । అతి
 తాన్నస్తరేద్యోగా న్నతథావాగతానపి । ప్రాప్తాంశ్చ నాభినందేద్యస్స
 వైవల్యాశ్రమేవసేత్ । అంతస్థానీంద్రియాణ్యంత ర్భూతిస్థాన్యవయాన్స
 హిః । శక్నోతియస్సదాకర్తుం సత్తైవల్యాశ్రమేవసేత్ । ప్రాణైగతే
 యథాదేహ స్సుఖమఃఖంసంపదతి । తథాచేత్పాన్రియైక్రొపిసత్తైవల్యా
 శ్రమేవసేత్ । కాపీనయుగళంకంథా దండవఃపరిగ్రహః । యతేఃపర
 మహంసస్య వాధికంతుపిదీయతే । యదివామనుతేరాగా దధికన్యపరిగ్ర
 హం । రౌరవంసరకంగత్వా తిర్యగ్గోమమణాయతే । విశేణాన్యమలా
 న్యేవ చేలానిగ్రథితానతు । కృత్యాకంఠాం బహిర్వాసో ధారయేద్ధా
 తురంజితం । ఏకవాసాఅవాసావా ఏకదృష్టిరలోలుషః । ఏకవచచరెన్ని
 త్యం ఏవాన్యకత్రసంపదేత్ । కుటుంబంపుత్రదారాంశ్చ వేదాంగా
 నిచసర్వశః । యజ్ఞంయజ్ఞోపవీతంచ శ్మశ్త్యాగూఢంచరేద్యుః । కామః
 క్రౌఢస్తథాదపోలోభమోహోదయశ్చయే । తాంస్తుదోషావరిత్యబ్య
 పరివ్రాజ్యమగమోభవేత్ । రాగద్వేషవియక్తాత్మా సమలోపాత్మకాం
 చనః । ప్రాణిహింసావివృత్తశ్చ మునిస్సన్యతస్సర్వ నిస్సృహః । దంభా

హంకారస్యక్తు హింసాపైశున్యవజ్జితః । ఆత్మజ్ఞానగుణోపేతో య
 తిర్ద్యక్షునువాల్మీయీ । ఇంద్రియాణాం ప్రసంగేన దోషమృచ్ఛస్య
 సంశయః । సన్నియమ్యతుతానేవతతస్సిద్ధినియచ్ఛతి । నజాతుకామః
 కామానా ముపభోగేనకామ్యతి । హవిషాకృష్ణవత్కైవ భూయపవా
 భివర్ణతే । శృక్వాస్పృహ్యైవభుక్త్వాచ దృష్త్వాశ్రూత్వాచ యోగరః ।
 నహ్యమృతిస్థాయితీయ స్పృజ్జేయోజ్యేంద్రియః । యస్యవాల్మీకీనీశుద్ధేన
 మ్యన్తుపైవసర్వదా । సతై సర్వమవాహ్నతి తేకాంతోపగతంఫలం । స
 న్నానాద్యాహ్మణోనత్య ముద్విజేతపిషాదవ । ఆమృతస్యైవచా కాం
 తై దవమానస్యసర్వదా । సుఖంహ్యవమాతశ్చేతే సుఖంచప్రతిబుధ్యతే ।
 సుఖంచరతిలోకేస్త్రి న్నవమంతాపిసశ్యతి । అపవాదాం స్థితీయేత నావ
 మన్యేతకంచన । నచేమంకహమాద్రీశ్య వైరంపత్వీకేనచిత్ । కృత్యం
 తంనప్రతిక్రూడ్యే దాకృష్టఃకుశలం వదేత్ । సత్త్వాకామకీణాంచన
 వాచమన్యతాంచదేత్ । అధ్యాత్మగతిరాసేనో నిరపేక్షానిరాశిమః । ఆ
 త్మవైవసహాయేన సుఖార్థేపిచలేదా । ఇంద్రియాణాంనిరోధేన రాగ
 ద్వేషక్షయేనచ । అహింసయాచగురా నా మన్యగత్వాయకల్పతే । స్థి
 ఘ్నాణంస్నాయుబద్ధం మాంసశోణితలేపిగం । చర్మాచబద్ధం దుగ్ధంధం
 పూణంమూత్రపురీషయోః । జరాశోకసమాపిప్తం రోగాయ లిసమా
 తురం । రజస్వలమనిశ్యంచ ఘాతావాసమిమంత్యజేత్ । మాంసాస్య
 క్షాయపిష్టాత్ర స్నాయుమజ్జాస్థిసంహతే । దేహేచేత్ప్రీతి మాన్యా
 థో భవితానరకేపిసః । సాకాలసూత్రపదపీ సామహాపీచివాగురా । సా
 సిపత్రవనశ్రేణీ యాదేహాహమిద్ధిగః । సాత్యాజ్యాసర్వయత్నేనస
 ర్వనాశేప్యపథితే । స్పృష్ట్యాసానభాగ్యేన సశ్వమాంసేవపులసీ । ప్రి
 యేషు స్వేషుసుకృత వాప్రియేషుచమమ్యతం । విస్మయభ్యానయోగేన
 బ్రహ్మప్యేతసనాతనం । ఆనేనపినివాసర్వాం స్తత్త్వాసంగాంచునైశ్చ
 వైః । సర్వద్వంద్వైర్విసర్జ్యై బ్రహ్మశ్యవావతిత్తతి । ఏకవచ చరేన్ని
 త్యం సిద్ధ్యర్థమసహాయకః । సిద్ధిమేకస్యవశ్యకాహి నజహతిసహాయ

తే । కపాలం వృక్షమాలాని కుచేలాన్యసహాయతా । సమతావైవసర్వ
 స్త్రి సేతస్త్రిక్షస్యలక్షణం । సర్వభూతహితశ్శాంత స్త్రివ్రదీసకమం
 జయః । ఏకారాహః పరివ్రజ్య భిక్షాభాం గ్రామమావిశేత్ । ఏకోభి
 యుర్యకోక్తస్పాన్య ద్వావేవమిభునన్స్త్రితం । త్రయోగ్రామస్సమాఖ్యా
 తః పిద్యంతునగరాయతే । నగరంనహికర్తవ్యం గ్రామేవామిభునేత
 నా । ఏతత్త్రయంప్రతిపాద్యం స్వసర్వాచ్యవతేయయః । రాజవాక్తా
 తేహేమస్యా భిక్షానానాపరస్పరం । స్నేహమేతుస్యమాత్సర్యం సన్ని
 హేదాన్నసంశయః । ఏకాకంపుపాస్త్రేష్టే న్నహికేనసహలపేత్ । ద
 వ్యాన్నారాదాదేత్యేవం ప్రతిపాద్యంపదాయయః । ఏకాకీంధమేన్ద్ర
 ఘ్న మమోనాకాం యోక్తిభిః హృన్మంచనాభినందేత బీజితం చాక
 యం । కాలమివప్రతీతేన యావదాయా సుమాప్యతే । నాభినందే
 తవరణం నాభినందేనబీజితం । కాలమివప్రతీతేన కేదేశభృతకా
 యానా । అభివృద్ధ్యంజయఃపంతు రంకోజభిరవవచ । మృద్ధిమృచ్చ్యగేభి
 నుష్టభిరేతైర్నసంశయః । ఇనంమృత్యుమిదంనేనియోశ్నన్నపినసకలి
 హింసనన్యంమిదంవక్తే గణజహ్నుంప్రతీక్షతే । అద్యలాభాంయథానా
 దీనిధానాదజివామీకం । తేనవహించయోర్భిష్టా నిర్వికారస్సచం
 జయః । భిక్షోమహింసాయస్య పిష్టాత్కరణాయచ । యోజనాన్నపరం
 యాతీ సర్వభావంనులేపనః । నిత్యలోప్రజతోవాపి యస్యచక్షురణమా
 రగం । చతుర్విధాభువంముక్త్వా పరివ్రాట్యోంధడిత్యతే । ఏతాహి
 న్నహింసాం వచశ్శోకావహంతుయితే । శ్రుత్వాపినశ్యతోరీవ బభి
 రస్సప్రచీనితః । సాన్నిధ్యేపితయాభాంయ స్సనభోగినికేంద్రియః ।
 సత్త్వద్యత్తలేనన్యం సభిక్షుస్సృగ్ధడిత్యతే । నటాటప్రేక్షణంమ్యాతంప్ర
 హవాంసహృదాతథా । భక్త్యంభోజ్యముదక్యాంచ మద్భవత్యేతానా
 చన । రాగంద్వేషంమదంయం ద్రోహంమోహంపరాత్మను । మ
 తేతానియేనిగత్యం మనసాపినదంతయేత్ । మంచకంశుక్లవస్త్రంచ
 ప్రీతకథాలంకారేణ । ఉవాస్వాపంచ యానంచయతీవాంశాతకాని

వత్ । దూరయాత్రాం ప్రయత్నేన వజ్రయేదాగ్నవింతకః । సదోఽ
 నివనంద్యా వభ్యసేన్ముక్తిహేతుకీం । నతీథానేనీనిశ్యంస్యాన్నోపవా
 సపరోయతిః । నచాధ్యయనశీలస్సాన్మన్వాభ్యానపరోథవేత్ । అపాప
 మశతంవృత్త మజిహ్వాని త్యమాచరేత్ । ఇంద్రియాణి సమాహృత్య
 కూర్మోగ్రానీవసర్వశఃక్షీణేంద్రియమనోవృత్తిని రాశీనిఽమృగిగ్రహః ।
 నిర్ద్వంద్వోనిరామపాశ రో నిస్సృధాకారవీచచ । నిర్మమోనిరహంకా
 రోనిరపేక్షోనిరామిమః । విచక్తదేశసంకృముచ్యతేనాత్రసంశయశ్చిః॥
 అప్రమత్తఃకర్మభక్తి జ్ఞానసంపన్నస్త్వతంత్రో వై రాగ్యమేత్యబ్రహ్మచా
 రీగృహీవాన ప్రథోవాముఖ్యవృత్తికాఽధ్యగ్న్య చర్యంసమావ్యగృహీథ
 వేద్యహాద్వనీభూత్వా ప్రవ్రజేద్యటవేతరిథా బ్రహ్మచర్యాదేవ ప్రవ్రజే
 గ్యహాద్వావనాద్వాథ పునరప్రతీవాప్రతీవా స్నాతకా వాప్నాతకో
 వా ఉత్సన్నాగ్నిరనగ్నికో వాయదమాతెవవిరజ్జైత్తవపాతెవ ప్రవ్రజేత్తై
 కేప్రాజాపత్యామేవేష్టిం కుర్వంత్యథవాన కుర్యాదాగ్నేయ్యామేవకు
 ర్యాదగ్నిహింప్రాణః ప్రాణమేవైతయాకరోతి తస్మాత్తైస్త్రిధాతవీ యా
 మేవకుర్యాదేతయైవత్రయోధాత వోయదుతసత్వం రజస్తమశ్చితి ఆయం
 తేయోనిర్బత్విజోయతో జాతోఅరోచథాః । తంజానన్నగ్న ఆరోహ
 థా సౌవధాయా రయమిత్యనేన మంత్రేణాగ్నిమాజిఘ్నీ దేవవాల
 గ్నేర్యోనియః ప్రాణఃప్రాణంగచ్ఛస్వాం యోనింగచ్ఛస్వా హేతవీవ
 మేవైతదాహో హవనీయాదగ్నిమాహృత్య పూర్వవదగ్నిమాజిఘ్నీద్య
 దగ్నింసనిందేదపుజు హుయాదాపోవై సర్వాదేవతా సుర్వాభ్యాదేవ
 తాభ్యో జుహూమిస్వాహేతి హుతోష్వధృత్యతమదకం ప్రాశ్నీయా
 త్ । సాజ్యంహవీరనామయం మోక్షదమితిశిఖాం యజ్ఞోపవీతంపీతరం
 పుత్రంకళత్రం కమలాచాధ్యయనం మంత్రాంగతరం విస్మయైవ పరివ్రజ
 త్యాత్మవిన్తోక్షమంత్రే స్త్రైస్త్రిధాతవీయ్యైర్విరేస్తస్త్రిహృతమచాసి తవ్య
 మేవైతదితి । పితామహంపునః పవ్రచ్ఛనారదః కథమయజ్ఞోప వీతీబ్రా
 హ్మణశ్చితి తమాహపితామహః । సశిఖంవవనం కృత్వా బహిస్సుత్రం

త్యజేచ్ఛః। యదక్షరం పరం బ్రహ్మ తత్సూత్రమితి ధారయేత్ । సూత్రవా
 త్సూత్రమితి త్యాము సూత్రం నామ పరం పదం । తత్సూత్రం విదితం యేన సవి
 ప్రోవేదపారగః । యేన సర్వమిదం ప్రోతం సూత్రేణ నిగ్రాహ్యం । తత్సూత్రం
 ధారయేద్యోగీ యోగవిత్తస్య దశకః । బహిఃసూత్ర-త్యజేద్విత్వాన్యో
 గము త్రమమాస్థితః । బ్రహ్మధావమిదం సూత్రం ధారియేద్యస్సచేతనః । ధార
 నా త్తస్య సూత్రస్య సోద్ధిష్టో నాశుదిర్భవేత్ । సూత్రసుంతర్గతం యేహం
 జ్ఞానయజ్ఞోపవీతినాం । లేవై సూత్రపదోలోకే తేచయజ్ఞోపవీతినః । జ్ఞానాభి
 నోజ్ఞాననిష్ఠా జ్ఞానయజ్ఞోపవీతినః । జ్ఞానమేవ పరం తేహం పవిత్రం జ్ఞానముచ్య
 తే । అగ్నేరివ శీఖా నా న్యాయస్య జ్ఞానమయీ శీఖా । స శీఖోత్పచ్చ్య లేఽద్వా
 నేగైరేతే ధారిణః । కర్మణ్యధిక్యతాయే శువైదికే బ్రాహ్మణాదయః । తేధి
 భ్యామిదం సూత్రం శ్రీయాం గంధర్ధివైదికం శీఖా జ్ఞానమయీయస్య ఉపవీ
 తంచ తన్వయం । బ్రాహ్మణ్యం సకలతస్య ఖ్యోబ్రహ్మపదోపవీతరి । తదే
 తద్విజ్ఞాయ బ్రాహ్మణః పరివ్రాజ్య పరివ్రాడే కి శాతీమంరోపరిగ్రహ శ్శశి
 ర్దైతానహిష్టు శ్చేదథ వాయుధా విధిశ్చేజ్జాతరూపధరౌ ధూత్యా స్పృశు
 త్రమిత్రకిరత్రాస్త్ర బంధ్యాదీనాన్సాధ్యాయం సవకర్షణిచ సన్యస్యా
 యా బ్రహ్మాండంచ సర్వం శాపీనం దండమాచ్ఛాదనంచ త్యక్త్వా ద్వంద్వప
 హిష్టునాశీతం సచోష్ణం ససుఖం సమఃఖం సనిద్రాం సమానావమావేదష
 హమివావజీతో నిరహంకార మత్యైరగర్వదంభేష్యో సూయేచ్ఛాద్యే
 ష సుఖదుఃఖ కామక్రోధ లోభ మోహాదీన్విస్మజ్య స్పృశ్యేవా కారమివ
 స్త్వైత్వాస్య వ్యతిక్రంసర్వగుంతర్హర మన్యమానః కస్యాపి వంద
 సమకృత్యాన నమసాః । రోసప్యాహా కరోవన్యథా కారోస సంధాస్తుతి
 యోగచ్ఛర్చి కౌభవే ద్యన్యచ్ఛాలాభ సంతుష్ట స్సువర్ణా దీన్నపరిగ్ర
 హేన్నావాహనం సవిజ్ఞానం నైమత్రం నామంత్రం సధ్యానం నోపాసనం
 సలక్యం నాలక్యం సప్రళబ్ధాప్రళబ్ధ ర్హస్యత్రానికే తస్థిరమతిహ్మన్వా
 గారవృక్షమూల దేవగృహతృణపూటపలాలశౌలాగ్ని హూత్రశౌలా
 గ్నిదిదంతరసదీతటాక పురీసభూగృహకందర నిర్భూతరథం చిత్రమవసే

వాత్సేతకేతు ఋభుః దామజడభరణక్షణ దూర్వాససంవతాక సస
త్సుజాతవైదేహ వటసిద్ధశుకవామదేవదత్తాత్రేయరైవతక గౌరత్యౌవ
భూతవచ వృక్షలింగోవృత్తాచారౌ బాలాన్తర్విశాచవచ నున్తత్తృప్త్య
న్తత్తవదాచరణ త్రిదండశిష్యం పాత్రంకమండలుంకటిసూత్రంకాపీసం
దండంవస్త్రంకమండలుం సర్వమపునః సిన్ధుజ్యోథ జాతనూవ భరశ్చరే
దాత్తానన నిచ్చేన్యథా జాతయావధరౌనిద్వంధ్వోనిచ్చగ్రిహస్తస్వ
బ్రహ్మనూగేనసమ్యక్సింపన్న శ్శుద్ధమానసః ప్రాణసంధారణాశణం య
థోక్తకాలేకరపాత్రేణాన్యేన వాయాచితాహార సూహరణలాభాలా
భయోస్సమోఘాత్వాని వామశుక్లధ్యాన పరాయణో ధ్యాన్యశ్శు
శ్శుభాశుభకర్మా నిర్మలన పరస్సన్యసృపూర్ణానందైక బోధస్తస్య
హ్మహునస్తీగి బ్రహ్మప్రణవన సుస్వరణ భ్రమరీకీట న్యాయేనశరీశత్రయ
మత్ప్రజ్యౌసన్యాసేనైవ దేహత్యాగంకరోతి సకృతకృత్యో భవతీత్యుపా
షత్ || ఇతిస్మృతీయోపదేశః ||

త్యక్త్వాలోకాంశ్చ వేదాంశ్చవిషయా నిందియాణిచ | అన్తస్యే
విధియోస్తుసయాః పరమౌగతం | నానుగౌత్రాదివరణం దేశకాలం
శృతశుచుః | వయోవృత్త ప్రతీతిలంభ్యాపయై నైవ నద్యతః | అసం
భాషేత్స్త్రియాకాంచి త్పూర్వసృష్టాంచనస్తరేత్ | కథాంచ వజ్ర
యెత్తాసాంనపః శ్యేల్లిఖితావపి | ఎతచ్ఛతృప్తయంమోహాత్ప్రీతామా
చరణాయతేః | చిత్తవిక్రియతేవశ్యంతద్వికారాన్ప్రీతిశ్యతిత్వస్థాన్రో
ధోన్మృత మాయాలోభమోహాప్రియాప్రియే | శిల్పంవ్యాఖ్యానయోగ
శ్చకామోరాగపరిగ్రహః | ఆహంకారౌనుమత్త్వంచ వికీర్తనాధర్మసాహ
సం | ప్రాయశ్చిత్త ప్రవాసశ్చమంత్రోపధగతాశిషః | ప్రతిపిష్టానినై
తానిసేవమామోప్రజేషథః | ఆగచ్ఛగచ్ఛతిమైతి స్వాగతంసహృదోపి
వా | సన్తానసంచనబ్రూయాన్మృగ్నిర్మితపరాయణః | ప్రతిగ్రహం సగృ
ణ్ణీయాన్నైవచాన్యంప్రదాపయేత్ | ప్రేరయేద్వారథాభితుఃస్వపేష
పినకదాచన | జాయాభాత్మసుతాదీనాం బంధూనాంచ శుభాశుభం |

స్రుత్యాదృష్ట్యానకంపేతశోకహమోత్పజ్యేశ్యుః । అహింసాసత్య మస్త్రై
యంబ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహః । అనాథత్యుచీనత్యం ప్రసాదస్థైర్యమా
జ్ఞానం । అస్తేహమా గురుశు శ్రూషా శ్రద్ధా యోగి దక్షమశ్వనః ।
ఉపేతోష్ఠైర్యమాధుర్యేతితియోః గుణాతథా । హ్రీస్తధాజ్ఞానః జ్ఞానే
హాగౌలఘ్యశనంధ్యుః । ఏషస్యగర్విషభ్యాతాయతీవాం నియతాత్మ
నాం । నిద్వంబద్వీనిత్యసత్త్యస్థస్యైత్రసేవ దశకనః । తురీయఃపరిమో
చాసస్సాయోన్నారాయణాయనః । ఏకరాత్రంవసేద్ద్రామీనగరే పంచ
రాత్రం । సనాభ్యోన్యత్రవమాసుపమాసాంశ్చైశురీవసేత్ । ద్వరా
గ్రంథవసేద్ద్రామీభిక్షుయోదివసేత్తతా । రాగాదయఃప్రసజేదరగ తే
నానాసారిభవేత్ । గ్రామాంతేనిజనేదేశేయతాత్పరతఃపరివ్ర
జీః । టవబృహమావమాస్తేకత్రపంచసేత్ । ఏకపాతపాసావా ఏక
శ్లోషిలోలుపః । అమావయోసతాంమాగ్నం ధ్యానయ్యోమహీంచ
కేం । సుకాదేశేపదాభియుస్వధనానానుపాలయ । పయోశీత
సదామోగీక్షయస్వసుధాతలం । నరాత్రోనచమధ్యాహ్నసంభ్రమో
న్దైవపర్యట । నహివ్యేనచమగేవా ప్రాణిబాధకీరేనచ । ఏకరా
త్రంవసేద్ద్రామీపట్టణేతుజనత్రయం । పురేదిన్ద్యయంభిక్షునాగరేపంచ
రాత్రం । వమాస్తేకత్రతిష్ఠేతిష్ఠానేపూణాజలావృతే । ఆత్మవనివహ
ణాతానవశ్యన్నియుత్సవేత్సహీం । అంధవతుర్బలవైచైవ బధిరోన్మత్త
మూఃవత్ । స్నానంత్రివషణంప్రోక్షం బహూదకీవనస్థయోః । హం
సేతుస్పృశేవస్యాత్మరహంసేనద్యతే । మానంయోగాసనంయోగితితి
త్తేకాంతశీలతా । నిష్పృహత్వంసమత్వంచసప్తేతాన్యేకదండినాం । పర
హింసాశ్రమస్థోహిస్సానాదేరవిధానః । అశేష చిత్రవృద్ధీవాం త్యా
గంకేవలమాచరేత్ । త్వంక్తాసరుధిరస్నాయువజ్జ్వామేదోస్థిసహతా । వి
జ్ఞాత్రపూయేరమతాంక్రీమినాంకియచంతరం । క్వశరీరమశేషాశాంశై
స్త్వదీనాంమహావయః । క్వచాంసారభీశోభాకజనీయాదయోగుణాః ।
హంసాస్సత్పుయవిజ్ఞాత్రస్నాయువజ్జ్వాస్థిసహతా । దేహీదేస్త్రితి

మాన్మహోభవితానరకేపినః । (స్త్రీ)శామవాచ్యదేశస్యక్షిన్నవాడీవ్రణ
 స్యచ । ఆభేదేపిమనోభేదాజ్జనతస్రాగణ్యతే । చమగఖండంద్విధాని
 న్ననపామోద్ధారమీతం । యెరమంతిసమస్తైభ్యస్సాహసంకిమతఃప
 రం । సతస్యవిద్యతేకాయాం సలింగంవావివశ్చిత్తః । నిమగమో నిభా
 యశ్చాంతోనిద్యౌంద్యోపగణభోజనః । మునిశాపనవాసాస్సాన్మగ్నో
 వాధ్యానతత్పరః । ఏవంధ్యానపరోయోగీ బ్రహ్మధూయాయ కల్పతే ।
 లింగైసత్యపిఖల్వస్త్రీజ్ఞానమేవహికారణం । నిమోక్షాయోహభూతా
 వాలింగగ్రామోనిరభకః । యన్నసంగంసచాసంతంవాశ్రుతంసబహు
 శ్రుతం । నానువృత్తంనమవృత్తంనేషకీప్యేన్నబ్రాహ్మణః । తప్తాదలింగో
 ధర్మజ్ఞోబ్రహ్మవృత్తమనువ్రతః । గూఢధర్మశ్రేతోవిద్యానజ్ఞాతచరితంచ
 రత్ । సుదిద్ధస్సర్వభూతావాంవశాశ్రమవివర్జితః । అంధవజ్జీవ
 చ్చాపిమూకవచ్చనహీంచరేత్ । తందృష్త్వా శాంతమనసంస్పృహయ
 న్నిదివౌకసః । లింగాభానాన్తు కైవల్య మితిబ్రహ్మను శాసనమితి ।
 అథ నారదః పితామహంసన్యాసవిధిం మోక్షామీతివవ్రచ్చ పితామ
 హస్తశేత్యంగీకృత్య ఆతురైవాక్రమేవాపిగుర్యాశ్రమ స్వీకారార్హం
 చ్చుప్రప్రాయశ్చిత్తలూపకవప్తశ్రౌద్ధంగుర్యాప్తిధమంసత్యవసుసం
 తాగవిశ్వా దేవాదేవత్రాధైబ్రహ్మస్తుమహేశ్వరాగ్రముపిత్రాధై
 దేవిషిక్షుత్రుషిణునుష్యషిక్షు దివ్యశ్రౌద్ధవసుద్రాది త్యరూపా
 మనుష్యశ్రౌద్ధై సనకసనందనసనతుమారసనత్సుకాతా భూతశ్రౌద్ధై
 పృథివ్యాదీపంచమహాభూతాని చతురాదికరణాని చతుర్విధభూతగ్రా
 మా పితృశ్రౌద్ధైపితృపితామహవ్రపితామహా మాతృశ్రౌద్ధైమాతృపి
 తామహీవ్రపితామహీ ఆత్మశ్రౌద్ధైఆత్మపితృపితామహా దేవిత్పితృక
 శ్చేత్పితరంత్యక్త్వాఆత్మపితామహవ్రపితామహానితి సర్వత్ర యగ్నస్థు
 ప్త్యాబ్రాహ్మణానవరయేత్ । ఏకాధ్వరపత్యైఆధ్వరపత్యైవాస్య శా
 ఖానుగతమంత్రైరప్తశ్రౌద్ధాన్యప్తదినేషువా ఏకదినేవాపితృయాగౌక్త
 విధానేనబ్రాహ్మణానభ్యర్చ్యభుక్త్యంతం యథావిధి నివరణ్య పిండవ్ర

చానాస్యైర్వత్సవరక్షణలాంబూతైస్తామయిత్వా బ్రాహ్మణాస్తేగ్రిహ
యిత్వా శేషకర్మసిద్ధ్యర్థం సప్తకేశాన్వస్యజ్య శేషకర్మవృత్త్యర్థం కేశాంత్య
ప్రసృతాన్వజస్య ఓష్యవాపయేత్ । కేశత్కశ్రుతభావితే సందక్ష్యకర్మా
వృత్త్యర్థం యోగపూర్వకం స్నాత్వా సాయంసంధ్యావందనం నిర్వత్సవ
సంత గాయత్రీం బ్రహ్మబ్రహ్మయజ్ఞం నిర్వత్సవస్యాసీనాగ్ని ముపశాప్య
స్వకాభోషసంహారణం కృత్వా తదుత్తీతకాలేనా బ్యాముతిమాజ్యభా
గాంతంయూత్వా హుంఽనిశమాప్య తత్కాలభిప్రేచారం సప్తపాశ
సంకృత్వా చ సకలార్థకమగ్నిం సందక్ష్యస్వయం మగ్నేరుత్తరతః కృ
ష్ణావోషిరస్థిత్వా పునఃసప్తవిధభూర్వకం జాగరణంకృత్వా చతుర్థా
యాచూతేస్నాత్వా నిమగ్నోదయం శ్రేణయిత్వా పునఃసమాత్రేనాన్నం
షోడశామూతీమయూత్వా విజామూతీయూత్వా ధా చవ్యసదక్షిణం
వస్త్రంపదస్థపాత్రం శేమంతిత్వా సమాప్య బ్రహ్మజ్ఞా ద్వాసనయ్య
త్వా । సంమాసంచంద్రమానంతి స్వమంత్రమ్ జ్యోతిష్యతే । సంమాయ
రిగ్నిస్సంచత్వా యుషావ్యవేనచ । బలేనచ వాయుత్పంతం కరోయతే
త్ । యాతేతగ్నియర్థేనాత మాప్తేష్యరోహత్వా త్తాననచ్ఛా
వమాపకృత్వాన్న మైవ వ్యాభిసహజీయిష్టభూత్వా యజ్ఞమాపిషస్వాం
యోగించాతవేదో భువంతాచాచూతగ్నితయవీమాత్యవేనాగ్నిమాత్య
వ్యారోష్యకాత్వాగ్నిం ప్రదక్షిణసమసా రతపూర్వకముద్వాప్య ప్రాతః
స్నంధ్యాముపాస్య సమాగ్రాచార్యత్రీ పూర్వకంసూర్యోపహ్తానం కృత్వా
నాభిరస్నాదకీమపావిత్య అప్తం క్షులకాఘృత పూర్వకంగాయత్ర్యా
ద్వాసనంకృత్వా సోమత్రీంవ్యాహృతిషు ప్రవేశయిత్వా । ఆహం వ్యుష
స్యతేవిషా కీలాఃపృష్ఠంకిరేవి । దిగ్ధ్వజవిత్రోవాదనీ వస్యన్మృతినన్తు
ప్రదక్షిణంసువర్కసం । సుమధాలన్మతోక్షిణః । ఇతి త్రయంకోర్వేదానుప
చనం । యశ్శంచసామ్యవభోషివ్యయావః । ఇందోభ్యో గృహ్యతాన్వం
గూవ । సమీద్రోమేధయాస్పృగౌతు । ఆన్మృతస్య దేవధారణాగూ
యానం । శరీరంమేదితమకాణః । బహ్వేమేవధునుత్తియా । క్షిప్తాభ్యం

భూరిశ్రవం । బ్రహ్మణఃకోశోసి మేధయాపిహితః । శ్రుతంమేగోపా
య । దారేషణాయాశ్చభనే షణాయాశ్చలోకే షణాయాశ్చవృద్ధి
తోహం । ఓంభూఃసన్యస్తంమయా । ఓంభువఃసన్యస్తంమయా । ఓం
సువఃసన్యస్తంమయా । ఓంభూభూవస్సువస్సన్యస్తంమయేతి । మంద్ర
మధ్యమశారధ్వనిభిః మనసావాచోచ్ఛార్వాభయం సర్వభూతేభ్యోమ
త్తస్సర్వం ప్రవతతతేత్యనేన జలంప్రాశ్యప్రాచ్యాందిశిపూణాంజలిం
ప్రతిప్యోంస్వాహతి శిఖాముత్యాట్య । యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రంప్ర
జాపతేర్యత్సహజంపురస్తాత్ । ఆయుష్యమగ్యం ప్రతిముంచశుభ్రాయ
జ్ఞోపవీతంబలమస్తుతేజః । యజ్ఞోపవీతబహిర్భావసే త్వమంతఃప్రవి
శ్యమధ్యేహ్యజనం పరమంపవిత్రంయశోబలంజ్ఞానంవైరాగ్యం మేధాం
ప్రయచ్ఛేతి । యజ్ఞోపవీతంభిత్వా ఉదకాంజలివాసహ ఓంభూః సము
ద్రంగచ్ఛస్వాహేత్యపు జహుయాదోంభూః సన్యస్తంమయా ఓంభు
వః సన్యస్తంమయా ఓంసువస్సన్యస్తంమయేతి త్రిమక్త్వాత్రివారమభిసం
త్యోత్రజ్జలం ప్రాత్యాచమ్య ఓంభూః స్వాహేత్యపు వస్త్రంకటిసూత్ర
మపిఽస్పృశ్య సర్వకర్మవర్తకోహమితి స్మృత్వా జాతయాపభరో భూ
త్వా స్వరూపానుసంధానపూర్వక మూర్ధ్వబాహురుదీదీం గచ్ఛేర్హృ
ర్వవద్విద్యత్యువ్యాసే చేక్షురోః ప్రణవమహావాక్యోపదేశం ప్రాప్యయ
థాసుఖంపహరణమత్యః కశ్చిన్నాన్యోన్యగిరి క్షణితి ఫలప్రతోదకాహరిః
పర్వతవనదేవతా లయేషుసంచరేత్ । సన్యస్యాభుగంబరః । సకలసం
చారకః సర్వదానందస్వాసుభవైక పూర్ణహృదయః కర్మాతిమారలా
భః ప్రాణధారణపరాయణః ఫలరసత్వక్షత్రమూలోదకై ర్హృత్యాత్మగీరి
కందరేషు విస్మయేదైహంస్తరణతారకం । పిడిమిసన్యాసేచ్ఛేద్యతపః
గత్వాచార్యాదిభి ర్విప్రైస్త్యక్తస్థుకుహా భాగదండం వస్త్రం కనుడ
లుం గృహేణప్రణవమహావాక్య గ్రహణాభాంగురుకట మాగచ్ఛేదిత్యా
దిష్టాచార్యైర్దండంకటిసూత్రంకాపీనం శాతీమేకాంకంమండలుంపాద
వినుస్తకప్రమాణ పప్రణంసమం సామ్యమకాక వృక్షంసలకుణం వై

వందండ మేకమాచమనపూర్వకం సఖామాగోపాయోజ స్సఖాయో
సంక్రస్యవజ్రోసి వార్త్రీస్తుశ్శర్మనే భవయత్పాపం తన్నివారయేతిదం
హరిగ్రహేజ్జగజ్జీవనం జీవనాధారభూతం మారేమా మంత్రయస్యస
న్వవాసర్వసావ్యోప్రణవపూర్వకంకమండలుంపరిగృహ్యకౌపీనాధారం
కటిసూత్రమోమితినువ్యచ్ఛాదనం కౌపీనమోమితి శీతవాతోష్ణ త్రా
ణకరందేహైకిరక్షణం వస్తుమోమితికటిసూత్రంకౌపీనంవస్తుమాచమ
నపూర్వకం యోగపట్టాభి పిండ్రాగృత్వా కృతార్థోహమితి మత్వా
స్వాశ్రమాచారవరోభ కేదిత్యుపనిషత్ || ఇతిచతుర్థోపనిషత్ ||

అథహైసంపితామహం నారదఃపతచ్ఛ | భగవంత్సర్వకర్మణవ
త్ కస్సన్యాసఇతి త్వయైవాక్తిః పునస్సాన్విత్రమాచార పరోధవేష
త్యుచ్యతే | తస్మిన్సంపితామహం వాచ | శారీరస్యదేహీనో జాగ్రత్స్వ
ప్రసూహస్తి తురీయావస్థాస్సంతిత చిదీనాః కర్తృజ్ఞానవైరాగ్య ప్రవర్త
తాః పురుషాబుతవ ప్రవసుహాలాచరాస్సంతితవైవ చేచ్ఛగవంత్సన్యా
సాః కితిభద్రాస్తవస్మతానభేదాః కీచృశాస్తత్వతో న్నాకం వస్తునహ
సేతి తత్కేత్యంగీకృత్యతం పిలానుహేనసన్యాసభద్రై రాచారభవఃకితి
తః కథమితిచేత్తత్త్వ తస్మైకివీవసన్యాసం జ్ఞానేనాశక్తి వశానూర్మ
లోపశ్చ త్రైవిధ్యమేత్య వైరాగ్యసన్యాసోజ్ఞాన సన్యాసోజ్ఞాన వైరా
గ్యసన్యాసః కర్మసన్యాసశ్చేతి చాతుర్విధ్యముపాగతస్తద్యథేతి | చుప్త
వాచన భావాచ్చేతి విషయవైశ్యస్యమేత్య ప్రాప్నుయోకర్మ వశాత్సన్య
స్తస్మైవైరాగ్యసన్యాసే | శాస్త్రజ్ఞానాత్పవపుణ్య లోకానుభవత్రవనా
ప్రసంహోపరతిః క్రోధేష్యానూయాహం కారాభిమానాత్మిక సర్వ
సంసారం నివర్త్యదాతైషణధనైషణలోతైషణాత్మక దేహవాసనాం
శాస్త్రవాసనాం లోకవాసనాం త్యక్త్వావమనాన్నమివ ప్రాకృతంస
ర్వమిదంహేయం మత్వాపాదన చతుష్టయసంపన్నో యస్సన్యస్యోప
పవజ్ఞానసన్యాసే | క్రమేణసర్వకృత్యస్య సర్వకనుభూయజ్ఞాన వైరా
గ్యభ్యాం స్వరూపానుసంధానేన దేహమాత్రావశిష్టస్సన్యస్య జాత

యావద్ధరోభవతి సజ్జానవై రాగ్యసన్యాసీ । బ్రహ్మచర్యం సమాప్యగృ
హీణూత్వా వాన ప్రస్థాశ్రమమేత్య వై రాగ్యభావేప్యాశ్రమ క్రమాను
సారేణ్యస్సన్యస్యతి సకర్తసన్యాసీ । బ్రహ్మచర్యేణ సన్యస్యసన్యాసా
జ్ఞాత యావద్ధరోవై రాగ్యసన్యాసీ । విద్యసన్యాసీజ్ఞానసన్యాసీవివిధాస
న్యాసీకర్తసన్యాసీచేతివత్తుధా । కర్తసన్యాసోవిద్వివిధః । నిమిత్తసన్యాసో
నిమిత్తసన్యాసశ్చేతి । నిమిత్తస్తాతురః । అనిమిత్తః క్రమసన్యాసః । అతు
రస్సవకర్తలోపః । ప్రాణస్యోతః) మణి కాలసన్యాసస్సనిమిత్త సన్యా
సః । దృఢాంగోభూత్వా సవకం కృతకం నశ్వరమితీదేహాదికం సవకం
హేయం ప్రాప్య । మాన్ సన్మృదిషత్వసుర . తరిక్ష సద్ధోతావేషిషకరిస్స
రోణసత్ । నృషద్వరసవృతసన్వోన్యను సవజ్ఞాగోజాముతజాలగ్రజాము
తంబృహత్ । బ్రహ్మన్యతిరిక్తిం సవకం నశ్వరమితి నిశ్చిత్యక్రిమేణ్యస్స
న్యస్యతి ససన్యాసోనిమిత్తసన్యాసః । సన్యాసస్తద్విధోభవతి । కుటీచ
కోబహుదకౌహంసః పరమహంసస్తుర్యాతతో విధూతిశ్చేతి । కుటీచక
శ్శిఖాయజ్ఞోపవీతదండ కమండలుధరః కాపీనకంధాధరః పితృమాతృసు
ర్వార్ధాధనపరః పితరభినిత్రశిక్వాది మంత్రసాధనపర ఏకత్రాన్నాదనప
రః శ్వేతోద్భవః పుండ్రధారి త్రిదండః । బహుదకశ్శిఖాకంధాదిధరః (స్త్రీ)
పుండ్రధారికుటీచ కవచృవకసమోనుధుకర పృత్యుష్మకబళాశీ । హం
సోబహుధారి త్రిపుండ్రోద్భవః పుండ్రధారి ఆపలః పుష్పవనుధుకరాన్నాశీ కా
నఖండకుండధారి । పరమహంస శ్శిఖాయజ్ఞోప వీతరహితః పంచగృహ
పైకరాత్రాన్నాదనపరః కరపాత్రఏక కాపీనధారి శాటీమేకామేకం
వైణవదండం ఏకశాటీధరోవాభ స్తోడ్ధూళనపరస్సవకత్యాగీ । తురీయా
తీతోగౌముఖః ఫలాహరీఅన్నాహరీ చేన్ద్రహత్ర యేదేహమూత్రావశి
ష్టోదిదంబురః కుణపమివశరీరవృత్తికః అవధూత స్త్వగయమ అభిశ స్తవతి
తవజానపూర్వకం సవకవజౌష్ణ్య జగరవృత్త్యాహార పరస్స్విగూహను
సంధానపరః । అతురోజీవతీచేత్ । క్రమసన్యాసః కర్తావ్యః । కుటీచకబ
హుదకహంసానాం బ్రహ్మచర్యాశ్రమాది తురీయాశ్రమవత్ కుటీచ

కాదీనాం సన్యాసపథిః । పరమహంసాదిగ్రయాణాం కటిసూత్రం కాపీ
 సంవత్సరం కిమండలుః సందస్సవకవనికా భిక్షోబసవరత్నం జాత
 రూపధరత్నం విధిస్సన్యాసకాలే ఫలబుద్ధిపర్యంతం అధీత్యగదనంతరక
 టిసూత్రకాపీనం దండ వత్స్రుకమండలుం సవకానుభువిస్సృజ్యాథ జాత
 రూపధరశ్చైతన్నకంథాలే శోనాధ్యత వ్యాసవత్తవ్యాస శ్రోతవ్యమన్య
 తిందిష్టగ్రీవాదన్యం నతకింపతెన్నశబ్దపి బహుళభాగ్నాన్యథ్యా
 టెన్న మహద్వాహోగ్నావనగిరా ప్రాణ్యాదీనాం సంభాషణం నాన్య
 బాహుళేషణం తూత్రస్త్రీపతీతోదక్యాదిసంభాషణం నయలేదేవ
 హజానుద్భవదశ్యనం ర్థియాతాగ్నివృత్తిః । పునర్యతివిశేషః కటిచక్రస్యే
 త్యే కగ్రభిక్షోబహుళకస్యా సంభ్రష్టమాధూకరం తస్మాత్ప్రసృపావ్య
 స్తే బళం పరమహంసస్వపంచగృహేషు కిరపాత్రం ఫలాహరగౌము
 ణం తరీయాతీతస్యా జగరవృత్తస్సావకవనికాకేషు యతివైకరాత్రీ
 వికసన్నకస్యాపి సమీశురీయాతీరావధూతయోః సజ్యేష్టేనః స్వకూ
 పజ్యేష్టేష్టేపి కిన్దోహస్తాభ్యాం నన్యత్తరణం సమన్యాన్నవృత్తరూ
 రోహన్నయానాదిరూఢీన క్రియవిక్రయపరాన కిందిద్విరిమయిపరాన
 దాంభికేనాన్యతరయః కిందితా తావ్యనుస్త్యస్తీ చేర్పాకర్యంత
 త్తన్ననాదో సన్యాసీవామధికారిః । అతురకుటచక్రయోః భూలోక
 భువలోకాబహుళాదకిన్యస్వగ్లోకోహంసస్యగ్లోకోకః పరమహంస
 స్యసర్వలోక మురీయాతీరావధూతయోస్స్విత్యేవైవల్యస్వరూపా
 సుసంధానేన భూరకటివన్యాయవద్యంయం వాపిస్తరగభావన్యజన్యంతే
 కిన్దోహంతంకమేవసమాహ్వతినాన్యథాత్రుగితాననం । తదేవంజ్ఞాత్వా
 స్వకూపాను సంధానం వివాన్యథాచారపరోనథవేత్తదాచారవత్తాత్త
 ల్లోకప్రాప్తిజ్ఞానవై రాగ్యసంపన్నస్యస్యస్తిన్నేవముక్తిరితిసవకత్రా
 చారప్రసక్తిస్తదాచారోజాగ్రన్యన్నమపిప్రీష్యక శరీరస్యజాగ్రతా
 లేవిశ్వస్యన్నకాలేత్రైజసస్సుప్తికాలేప్రాజ్ఞ అవస్థాభేదా దవస్థేశ్వరభే
 దస్తాను చతురదశశిరశానాం బాహ్యవృత్తయోంత వ్యత్రమునైషా

ముపాదానకారణం వృత్తయశ్చ త్వారః మనోఽబుద్ధిరహంకార శ్చిత్తం
 చేతితత్తస్యైవ్యాపారభేదేన వృథాగాచారభేదః । నేత్రస్థంజాగరితం
 వింద్యాత్మంతేనస్వప్నంసమాపిశేత్ । సుషుప్తఃహృదయస్థంతుతురీయం
 మూర్ఖాసంస్థితం । శరీరయశ్శరీరమితిజ్ఞాత్వా జాగరితేసుషుప్త్యవస్థా
 పన్నత్రయవృత్త్యుత్థం యద్యస్త్యేష్టం తన్నువసంజ్ఞాత మిదయోవసే
 తస్య స్వపాదవస్థానూమపి తాదృగవస్థాభవత్సజీవన్ముక్త్యితి వచంత
 సర్వశ్రుత్యథా ప్రతిపాదనమపి తస్యైవముక్తిరీతి భిక్షునైవాహి కాము
 ప్తికాపేతాయద్యపేతాస్త్రీ చేత్రవసురూపాభవతి స్వరూపాను సంధా
 నవ్యతిక్రాన్య శాస్త్రాగ్రీభ్యానైరుప్త కుంకుమభారవన్యస్థోన యో
 గశాస్త్రప్రవృత్తిసాంఖ్య శాస్త్రాగ్రీభ్యాసోనమంత్రతంత్ర వ్యాపార
 త్తతశాస్త్ర ప్రవృత్త్యతేరస్త్రిచే చ్చవాలం కాలవచ్చర్మకారవదితి
 విహారకర్తాచారవిద్యామూరోనప్రణామకీర్తనపరోయద్యత్కర్మకరోతి
 తత్తస్థలమనుభవతి ఏరండలైలఫేనవ దతస్సర్వం పరిత్యజ్యతత్ప్రసక్తం
 మనోదండంకరపాత్రందిగంబరందృష్టౌపరివ్రజేద్భిక్షుః । బాలాన్తర్లపి
 శాచవన్తరణం జీవితంవానఙ్మయేతకాలమేవ ప్రత్యేతనిరదేశభృతక
 న్యాయేనపరివ్రాడితి । తిత్తజ్ఞానవైరాగ్యశమాది నుణవజ్జీతః । భిక్షా
 మాత్రేణ జీవీస్యాత్సయతిర్యతివృత్తిమా । నదండధారణేన నముండనేన
 వేషేణనదంభాచారేణముక్తిః జ్ఞానదండోద్భతోయేనఏకదండిసఉచ్యతే ।
 కాష్ఠదండోద్భతోయేన సర్వాశీజ్ఞానవజ్జీతః । సయాతినరకాన్ష్టోరా
 మహారౌరవసంజ్ఞితాః । ప్రతిష్ఠాసూకరీవిష్ఠా సమాగీరామహామిభిః ।
 తస్మాదేవాంపరిత్యజ్య కీటవన్మయైతేద్యతః । అయాదితం యథాలా
 భు భోజనాచ్ఛాదనంభవేత్ । పరేచ్ఛయాచదిగ్వాసాస్సానినంకుర్యా
 త్పరేచ్ఛయా । స్వప్నేపియోహియైక్తస్యా జ్ఞాగ్రతీవపిశేవతిః । తుష్ట
 తేష్టస్త్వైతశ్చేష్టోపరిష్టోబ్రహ్మవాదిసాం । అలాభేనవిహదీస్యా బ్లాభే
 చైవనపహమేత్ । ప్రాణయాత్రిక మాత్రస్సన్యత్తాత్రాసంగాద్విని
 గతః । అభిపూజితలాభాంశ్చ జగుప్సేతైవసర్వతః । అభిపూజితలా

భైష్టయతిర్ముక్తపిబధ్యతే । ప్రాణయిత్రానిమత్తంచేత్ వ్యంగారేభుక్త
 వజ్రనే । కాలేప్రశస్తవశానాం భిక్షాభాంపర్యతేగ్ధ్రువోగ । పాణిపాత్ర
 పృరవ్యోగీ నాసకృద్భృత మాచరేత్ । క్షుత్పింజ్యాచృరభృ
 జ్యాన్తర్భృతాచమనంతథా । అభీవధృతమర్యాదాభవంతిపితదాశయాః । ని
 యతినపిముంచంతి మహంతోభాసక రాజివ । ఆస్యేనతుయదాహారం
 గోవన్త్యగయతే మునిః । తదాసమస్యా త్సవేషు సోమృతత్వాయ
 కల్పతే । అనింద్యంతైవ్రజగేహం నిన్యంగేహంతువజాయతే । అనా
 నృతేవిశేద్దాని గేహానైవావృతేవజేత్ । పాంసువాచప్రతిచ్ఛన్న స్మృ
 న్యాగారప్రకశ్రయః । వృతమూలనికేతోవాత్యక్తసర్వాప్రియాప్రియః ।
 యత్రాస్తమితశాయాస్యాన్నిరగ్నిరనికేతనః । యథాలభ్యోపజీవీస్యాన్మృ
 నశాంతోజితేంద్రియః । నిష్క్రమ్యవనమాప్తాయ జ్ఞానయజ్ఞోజితే
 ద్రియః । కాలకాంక్షీ చరన్నేవ బ్రహ్మ భూయాయ కల్పతే ।
 అభయం సర్వభూతేభ్యో నర్వాచ రతియోమునిః । సతస్య సర్వ
 భూతేభ్యో భయముత్పద్యతేక్వచిత్ । నిర్వానశ్చానమంకారో నిన్యం
 ద్వభీన్నసశయః । నైవకృధ్యతినద్వేష్టి నానృతంభావతేగిరా । బ్రహ్మ
 యతనచారీవ భూతానామవిహింసకః । కాలేప్రాప్తేభివేద్భృతంకల్ప
 తేబ్రహ్మభూయతే । నానప్రస్థశృవాప్తాభ్యాం నసంస్మయ్యేతకహింశిత్
 అజ్ఞాతచర్యాంవిష్యేత నచైనంహమభివశేత్ । అధ్యాపూర్వేణనిది
 ష్టో కటవద్విచరెన్నహిం । ఆశీర్యక్రాంతాని హింసాయక్రాంతి యాని
 చ । లోకసంగ్రహాయక్రాంతి నైవకుర్యాన్నకారయేత్ । నాసచ్ఛాస్త్రే
 ఘ్నజైత సోపజీవేతజీవికాం । అతివాదాన్త్యజేత్రకాగ్రవతుంకం
 చననాశ్రయేత్ । సశిష్యాసనుబంధీత గ్రంథానైవాభ్యసేచ్ఛమాగ ।
 సవ్యాభ్యాముపయుంజీత వారంభానారభేత్కచిత్ । అవ్యక్తలింగోవ్య
 క్తాఙ్గోమునిరున్మత్తచాలవత్ । కవిమూలకవదాత్మానం తద్భువోప
 దర్శయేన్నృణాం । నకుర్యాన్నవదేత్కీంధిన్నభ్యామేర్నాభ్యసాభువా ।
 త్తాగామోనయావృత్త్యా విచరేజ్జటవన్ముఖః । ఏకశ్చరెన్నహిమతాం

విస్మయః సమయః తేంద్రియః । ఆత్మక్రిడతత్తరతిరాత్మవాంఛకుదశశః
 బుద్ధోబాలకః తీక్ష్ణః కుశలోజడవచ్చరేత్ । వదేచత్తత్త వజ్జద్వా
 శ్శాచర్యాం నైగనుశ్చరేత్ । క్షిప్తోవహాతోనద్భిః ప్రబుద్ధోసూయతో
 పివా । తాడితస్సన్నరుద్ధోవా వృత్త్యావాపరితాపితః । క్షిప్తో మూర్తి
 తోవాజ్ఞైర్భ్రమనైవంప్రకంపితః । శ్రేయసాగమః కృతగతతత్తవాత్సా
 నముద్ధరేత్ । సన్యాసంసవరాంహాని యోగధేయములేయతః । జనే
 నావసతోయోగీ యోగసిద్ధించవిందతి । తథాచరతవైయోగీ సతాం
 వత్సానమాషయత్ । జనాయథావసు న్యేరన్తచ్ఛేయైర్నైవసంగతిః । జ
 రాముచాండబాదీనాం వాత్సనః కాయకీర్తిభిః । యుక్తంకుర్వీతనద్రో
 హం సవకసంగుశ్చవర్జయేత్ । కామక్రోధోతథాచర్పణోభిమోహ
 దయశ్చయే । తాంస్తువోమాన్మరిత్యజ్య హవ్రాశ్చయవజ్జతః । బ్రహ్మ
 శనంచమానత్వం తపోధ్యానంవిశేషతః । సహజ్ఞానంచవైరాగ్యంధర్మో
 యంభిక్షుకేమతః । కామయవాసాస్సతతా ధ్యానయోగవరాయణః ।
 గ్రామాంతేవృక్షమూలేవా వసేద్దైవాలయేపివా । బ్రతుణః పరకయే
 నిత్యం నైకావాశేభవేత్త్వచిత్ । చిత్తశుద్ధిభవేద్భావ త్రావిన్ని
 త్యంచరెత్సగీః । తతఃప్రవృజ్యశుద్ధాత్మా సంపరెద్యత్రకుత్రచిత్ । బహి
 రంతశ్చసర్వత్రపంపశ్యత్ హీననాదకానిం । సర్వత్రవిచరిన్నానీవాయు
 వద్వీతకల్మషః । సమయఃఖసుఖఃత్రైతో హస్తప్రాప్తంచభక్షయత్ । ని
 వ్రేణరెణసమంపశ్యత్ ద్విజశ్శాశ్వమృగాదిషు । భావయన్నసావిష్టు
 పరమాత్మానమీశ్వరం । చింతయన్నరమానందం బ్రహ్మైవాహ మితీన్న
 రణక్షాన్త్యైవంసమనోదండం ధృత్వాఆశానివృత్తోభూత్వా ఆశాంబరభ
 రోభూత్వాసర్వదామనోవాకాయకమభిషేకర్వనగ్ సారముత్సృజ్య
 ప్రపంచావాఙ్మఖస్సృకూపానుసంధానేనభ్రమర కీటవ్యాయేనముక్తోభ
 వతీత్యుపనిషత్ । ఇతిపంచమోపదేశః ।

అథక్షస్తోపదేశః । అథనారదః పితామహ మువాచభగవత్ తద
 భ్యాసపశాద్భ్రమరకీటవ్యాయవత్తత్తత్త్వాసఃకథమితి । తథానాపితామ

హస్యత్య చాక్షాణ వైరాగ్యభ్యాం విశిష్ట దేహావశిష్టోపనీత్ । జ్ఞా
నంశరీరంవైరాగ్యం జీవనం విద్ధిశాంతిదాంతీనేత్రే మమోముఖంబుద్ధిః
భావజ్ఞువింశతతత్వాస్యవయవాస్యవస్థాపంచమహాభూతానికర్మభక్తిజ్ఞా
నవైరాగ్యనికాభావాగ్రత్సప్తం సుషుప్తిగురీయా వస్థాశ్చతుర్దశకర
ణానివంక ప్రంభాకారాణితి । ఏవమపి నావమపిసంకంకర్ణధారణవయం
'శేవగజంవ్యుభ్యాస్యవశీకృత్యాస్పద్వ్యోరీక్తం సర్వంకృతకంసత్సరమితి
మత్వావిరక్తఃపురుష స్సర్వదాబ్రహ్మహ మితివ్యాహరే న్నాన్యస్యం
విశ్వేదితవ్యం స్వవ్యతిరేకేణజీవన్ముక్తౌవనేత్యుత కృత్యోభవతి నవాహం
బ్రహ్మైతి వ్యవహరేతి-అంతు బ్రహ్మహమస్త్రీత్యజన్రం జాగ్రస్సప్తంసుషు
ప్తిషు తుర్యావస్థాంప్రాప్యతుర్యాతత్త్వం ప్రజేద్ధివం జాగ్రంసక్తం స్వ
ప్తం సుషుప్తమర్ధరాత్రం గతమిత్యేకావస్థాయాంచత ప్రోవస్థాస్యైకై
కకరణాధీనానాం చతుర్దశ కరణానాం వ్యాపారా శ్చక్షురాదీనాం
చక్షుషో రూప గ్రహణం శోత్రయోశ్చ ఋగ్రహణం జీవక్యయా
రసాస్వాదనం ఘ్రీణస్యగంధగ్రహణం వచసోవా గ్వ్యాపారః పాశే
రాదానం పాదయోస్పంచారః పాయోదుశ్చర్ష ఉపస్థప్యసంజగ్రహణం
త్వచః స్పర్శగ్రహణం తదధీనావచిషయగ్రహణా బుద్ధిర్బుద్ధ్యావ్యతిరి
తైన చేతయత్యహంకారేణాహంకరోతివిస్మయజీవనరాం దేహాభిమానే
న జీవోభవతి గృహాభిమానేన గృహస్థభవశరీరే జీవస్సంచరతి ప్రాక్షరే
పుణ్యవృత్తిరాగ్నేయ్యాం నిద్రాలస్యవక్షిణ్ణాయాం కార్యబుద్ధివైఖలు
త్యాం పాపబుద్ధిః పశ్చిమేత్రీదారతిర్వాయవ్యాం గమనేబుద్ధిరుత్తరేకాం
తిరీశాన్యేజ్ఞానం కణిణాయాంవైరాగ్యం కేసరేష్యత్త్వంఐతా ఇత్యేవంవ
క్త్రంజ్ఞాన్యా జీవదవస్థావ్రభమం జాగ్రద్విత్తీయంస్వప్తం తృతీయం
సుషుప్తంచతుర్థం తురీయంచతుర్ద్విరహితం తురీయాతీతం । విశ్వతై
జసప్రాజ్ఞతటస్థ భైరై రకవవపితౌ దేవస్సాక్షినిగుణాశ్చ తద్భ్రహ్మ
హమితివ్యాహరే న్నోజేజ్ఞాగ్రదవస్థాయాం జాగ్రదాది చతప్రోవస్థా
స్వప్తేస్వప్తాదిచ తప్రోవస్థాసుపే సుషుప్తాది చతప్రోవస్థా

స్తురీమే తురీయాదిచ తస్మావస్థానత్వేనం తురీయాతీతస్య నిగుణాన్య
 స్థూలసూక్ష్మకారణ దూవైర్విశ్వలైజనప్రాజ్ఞైశ్వరై స్సర్వావస్థాసుపాతీ
 త్వేక ఏవావశ్యతే । ఉతతటస్థో ద్రష్టాతటస్థో నద్రష్టా ద్రష్టుత్వా
 న్న ద్రష్టైవకర్తృత్వ భోక్తృత్వాహంకారాదిభిః స్పృష్టజీవోజీవేత
 రోనస్పృష్టజీవోపి నస్పృష్టకృతి చేన్నజీవాభిమానేన త్రైతాభిమానశ్చ
 రీరాభిమానేనజీవత్వంజీవత్వం ఘటాకాశమహాకాశవద్వ్యవధానమస్తి
 వ్యవధానవశాదేవ హంసస్సహమితి మంత్రేణోచ్చాస్య స నిశ్వాసవ్యవ
 దేశేనాను సంధానంకరోతి ఏవంవిజ్ఞాయశరీరాభిమానం త్యజేన్నశరీ
 రాభిమానీ భవతి స ఏవబ్రహ్మే త్యుచ్యతే । త్యక్తసంగోజితక్రోధా
 లభ్యాహారోజితేంద్రియః । పితౄణామభ్యుద్యాద్యానామిహోధ్యానేనవేశ
 యేత్ । తూన్యేష్యైవావకాశేషు గుహాసుచవనేషుచ । నిత్యయైక్యస్స
 దాయోగీ ధ్యానసమ్యగుపక్రమేత్ । ఆరిత్యత్రాధ్యయజ్ఞేషు దేవయా
 త్రోత్సవేషుచ । మహాజనేషుసిద్ధ్యర్థేనగచ్ఛేద్ద్యోగవిత్ । యత్రేనమ
 వమన్యంతేజనాః పరిభవంతిచ । తథాయైక్య శ్చరేద్ద్యోగీ సుతాం
 త్కానకూషయేత్ । వాగ్దండఃకర్తృదండశ్చ మనోదండశ్చ తేత్రయః । య
 న్యైతేషీయతాదండా స్సత్రిదండీమహాయతిః । విధూమేచ ప్రశాంతే
 గ్నో యస్తుమాధూకరీంచరేత్ । గృహాచవిప్రముఖ్యానాం యతిస్సర్వో
 త్తమస్తస్మింతః । దండంభితౌంచయఃకుర్యాత్స్వీకరణే వ్యవసంవిదా
 యస్తిష్ఠతినవైరాగ్యం యాతినీచయతిహింసః । యస్త్రిగృహే విశే
 షేణలభేద్భితౌంచవాసనాత్ । తత్రసోయాతిమోక్షాస్స యతిసే
 తరస్తస్మింతః । యశ్శరీరేంద్రియాదిభ్యో విహీనంసవకాపాక్షిణం । పా
 రమూర్ధికవిజ్ఞానం సుఖాత్మానంస్వయంప్రభం । పరతత్వంవిజానాతి సోతి
 వగ్దాశ్రమీభవేత్ । సర్వాశ్రమాదయో దేహమాయయాపరికన్గితా ॥
 నాత్మసోబోధరూపస్యమమత్వేసంతిసవకాదా । ఇతియోవేదవేదాంతై
 స్సోతివత్కాశ్రమీభవేత్ । యస్యవగాతమాచారో గరితస్స్వీత్త దశక
 నాత్ । సవగ్దానాశ్రమాంతర్యా నతత్యస్వాత్మనిష్ఠః । యోగిత్యస్వా

శ్రమానవా నాత్మవ్యవస్థితఃపుమా । సోతివశాశ్రమీప్రోక్తస్స
 వావేదాథావేదిభిః । తస్మాదన్యగతావశా అశ్రమాపినారద । ఆత్మ
 న్యారోపితాస్సర్వేభాంత్యాతేనాత్మవేదినా । నఽధినానిషేధశ్చనవజ్ఞాన్య
 వర్జ్యకల్పవా । బ్రహ్మవిజ్ఞానినామస్త్రీతథానాన్యచ్చనారద । విరజ్యసవశా
 భూలేభ్య అవిరించిపదాదపి । ఘృణాంవిపాట్యసర్వస్త్రి పుత్రమిత్రా
 దితేవ్యపి । శ్రద్ధాభుముక్తిమూగేషు వేదాంతజ్ఞానలిప్సయా । ఉపా
 యనకరోభూత్వాసురుంబ్రహ్మపదంప్రజేత్ । సేనాభిఃపరితోమ్యైసంవిర
 కాలంసమాహితః । సదావేదాంతవాక్యార్థం శృణుయాత్సు సమాహి
 తః । నిర్మమోనిరహంకార స్సర్వసంగఽవజీతః । సదాశాంత్యాదియ
 త్తస్మాత్తత్త్వాత్సానమీక్షతే । సంపారదోషందృష్ట్యైవ విరక్తిజ్ఞాయ
 తేసదా । విరక్తిస్యతుసంపారా శ్చన్యాసస్సన్యస్త సంశయః । ముము
 త్సుఃపరహంసాఖ్య స్సాత్మావ్యక్తేకసాధనం । అభ్యసేచ్ఛబ్రహ్మవిజ్ఞానం
 వేదాంతశ్రవణాదినా । బ్రహ్మవిజ్ఞానిలాభాయ పరహంససమావృత్యః ।
 శాంతిదాంత్యాదిభి స్సవై స్సాధనైస్సహితో భవేత్ । వేదాంతా
 భ్యాసనిరత శ్శాంతోదాంతో జితేంద్రియః । నిభామో నిమోమో
 నితో నిర్వికాండో నిమృగిహః । జీరాకాపీన వాపాస్సన్యస్తంజీన
 గ్నోభవాభవేత్ । బ్రాహ్మీ వేదాంతవిద్యోగీ నిమోమో నిరవాంఙ్మతిః ।
 మిత్రాదిమసమోమైత్ర స్సనుస్తైష్ఠ్యేవజంతుషు । ఏకోజ్ఞానీప్రశాంతా
 త్వా ససంతరంజేతరః । సురూణాంచహితేయైక్త ప్రతీతంవశ్చిరంవసే
 త్ । నియమేవ్యవ్రమ త్తస్త్వయమేషుచసదాభవేత్ । ప్రాప్యచాంతేతత
 త్వైవ జ్ఞానయోగమనుత్తమం । ఆవిరోధేనధర్మశ్చ సంచరన్పుథిపీ
 మిమాం । తతస్సంవత్సరస్యాంతేజ్ఞానయోగమనుత్తమం । అశ్రమత్రయ
 మున్ముఖ్య ప్రాప్తశ్చపరమాశ్రమం । అనుజ్ఞాప్యసుహంత్యైవ చరేద్భిప్స
 థిమిమాం । త్యక్తసంధోజితక్రోధాలభ్యాహారోజితేంద్రియః । ద్వా
 విమానవిరాజేతే విపరీతేనకర్మణా । నిరారంభోగృహస్థశ్చ కార్యవాం
 త్యైవభియుకః । మాద్యుతిప్రమత్తస్త్వైవ సురాపీత్యాచమాద్యుతిత

తయోనాత్వన్యాధికారః కింతుకురీయాతీతావధూతయో ర్నహోవాక్యో
పదేశాధికారః పరసహంసస్యాపి । కుటీచకబహూదక హంసావాంసా
న్యస్యోప దేశాధికారః । కుటీచకబహూదకయోమానస ప్రణవోహం
సపరమ హంసయోరాంతర ప్రణవస్తురీయాతీతావధూతయో ర్భృష్ట
ప్రణవః । కుటీచకబహూదకయోః శ్రవణంహంసపరసహంసయోర్న్య
సంకురీయాతీతావధూతయో నిగదిధ్యాసనం సర్వేషామాత్మానుసంధా
నవిధిరీత్యేవం ముముక్షుస్సర్వదా సంసారతారకం తారకవసుస్సర్వజీ
వన్ముక్తౌ పనేదధికారవిశేషేణకైవల్య ప్రాప్త్యుపాయః ప్యైద్యతి రి
త్యుప్రళయత్ ॥ ఇతిసప్తమోపదేశః॥

అథహైసంభగవంతం పరమేష్ఠినంనారదః పవ్రచ్ఛసంసారతార
కంప్రపన్నైఃప్రూహీతి తథేతిపరమేష్ఠీవక్త్రుముపచక్రమేః ఓమితిబ్రహ్మైతివ్య
ష్ఠీసహస్త్రిప్రకారేణాకావ్యష్ఠిః కాసమష్ఠిస్సంహారప్రణవసృష్టిప్రణవశ్చాం
తర్భహిశ్చోభయాత్కత్యాత్త్రిధోబ్రహ్మప్రణవః । ఆలతః ప్రణవోవ్యావ
హారిక ప్రణవోచాహ్యప్రణవ ఆపకప్రణవఉభయాత్కగోవిరాట్ ప్రణవః ।
సంహారప్రణవోబ్రహ్మప్రణవోధామాత్రప్రణవః ఓమితిబ్రహ్మ ఓమిత్వేకా
క్షరమంతః ప్రణవంపిఢిసచాష్టధాభిద్యతే । తారఉకారోమకార అర్థమా
త్రావాదవించుకలాశక్తిశ్చేతితంనచత్వార అకారశ్చాయితా వయవా
న్వితఉకార స్సహస్రావయవాన్వితో మకారశ్చతావయవోపేతో ధా
మాత్రాప్రణవోనంతావయ వాకారస్సుగుణో విరాట్ప్రణవస్సంహారో
నిగుణప్రణవ ఉభయాత్కగోత్పత్తి ప్రణవోయథా ఘ్నోవిరాట్ఘ్నత
ఘ్నతస్సంహారోవిరాట్ప్రణవః పోడశమాత్రాత్కష్టత్త్రింశ త్తత్వాతీతః ।
పోడశమాత్రాత్కత్వం కథమిత్యవ్యతే । అకారఃప్రథమ ఉకారోద్వితీ
యోమకార స్తృతీయ అర్థమాత్ర శ్చకుఢోవాదః పంచమివించుష్ట
ష్ఠీకలాసప్తమీ కలాతీతాష్టమీ శాంతినివామిశాంత్యతీతాదశమీఉన్వ
నేకాదశీ మనోన్వనీద్వాదశీపురీతతీ త్రయోదశీతమకుఢ్యమాచతుర్దశీప
తీపంచదశీ పరాషోడశీపునశ్చకుషష్టిమాత్రాప్రకృతి పురుషత్వై విధ్య

మాసాద్యాష్టావింశత్యుత్తర శతభేదమాత్రాస్వరూపమాసాద్య పనుని
 నుణాత్వముచేత్యేకాపి బ్రహ్మవ్రణవః । సర్వాధారఃపరంజ్యోతి రేష
 సర్వేశ్వరోవిదుః । సర్వజీవమయస్సర్వ వ్రపంచాధారగర్భితః । సర్వా
 క్షరమయః కాల స్సర్వాగమ కయశ్శివః । సర్వశ్రుత్యుక్త ఓంహృ
 గ్య స్సకలోపనిషత్తయః । ఘాతభవ్యభవిష్యద్య త్రికాలో దితమవ్య
 యః । తదహ్యంకారమేవాద్య విద్ధిమోక్షవ్రజాయకం । తదేవాత్మానమి
 త్యేత ద్భ్రహ్మశబ్దేనవనీకతం । తదేకహమ్మతమజర కమభూయతేథో
 మితి । సశరీరంసమారోప్య తన్నయత్సతేథోమితి । త్రిశరీరంస్వమాత్మా
 నం పరంబ్రహ్మవినిశ్చిమ । పరంబ్రహ్మనునందధ్యా ద్విత్వాదీనాంక్రమఃక్ర
 మాత్ । స్థూలత్వాఝృంసలభక్త్వా చ్చసూక్ష్మత్వా ఝృంసభుక్త్యరం
 విక్యత్వానందభోగాచ్చ సోయమాత్మాచకుర్విధః । చతుష్కాగరితః
 స్థూలఃస్థూలప్రజ్ఞోహివిశ్వభుక్ । ఏకానవింశతిముఖ స్సాష్టాంగస్సర్వగః
 ప్రభుః । స్థూలభుక్ చతురాత్మాభ విశ్వేవైశ్వానరఃపుమాగాదిశ్వజిత్సృ
 థనఃపాదః స్వప్నస్థానగతఃప్రభుః । సూక్ష్మప్రజ్ఞ స్సృతోస్త్రాంగఏకా
 నాన్యఃపరంతపసూక్ష్మభుక్చతురాత్మాభ తైజసోభూతరాదయం । హి
 రణ్యగర్భఃస్థూలోంతర్నిర్విణ్ణః పాదదివ్యతే । కామంకామయతేయా
 వన్యత్రపస్తానకంచన । స్వప్నంవిశ్యతివైవాత్ర తత్సుమప్రపపిస్ఫుటం
 ఏకీభూతస్సుమప్తస్థఃప్రజ్ఞానఘనవాంతుభ । నిత్యానందమయోప్యాత్మా
 సర్వజీవాంతరస్థితః । తథాప్యానందభుక్చేతో ముఖస్సర్వగతోవ్యయః
 చతురాత్మేశ్వరఃప్రాజ్ఞ స్త్వరీయఃపాదసంక్షిరః । ఏషపరేశ్వరతైష్ఠి
 ష సర్వజ్ఞ సూక్ష్మభావనః । ఏషోంతర్యామ్యేషయోని స్సర్వస్య ప్రభ
 వాప్యయా । ఘాతానాంత్రయనుపేత తస్మిన్వచగమకాధకం । తత్సు
 ముప్తంహియత్స్వప్నంమామామాత్రాప్రకీర్తితః । చతుర్భుక్చతురాత్మా
 పి సద్విదేకరసోవ్యయం । తురీయా వసితత్వాచ్చ ఏతైకత్వానుపా
 రతః । జ్ఞాతానుజ్ఞాత్రనుజ్ఞాత్వా ద్వికల్పజ్ఞానపాదనం । వికల్పత్రయమ
 త్రాపి సుమప్తంస్వప్నమాంతరం । మామామాత్రావిదిత్యేవం సద్విదే

కరసోహ్యథః । విభక్తోహ్యయమాదేశో నస్థూలప్రజ్ఞమన్వహం । నసూక్ష్మ
ప్రజ్ఞమత్యంతం నప్రజ్ఞంనక్వచిన్తునే । నైవాప్రజ్ఞంవోభయతఃప్రజ్ఞంనప్రజ్ఞ
మాంతరం । నాప్రజ్ఞమపిప్రజ్ఞానభు సంచాద్యప్తమేవవ । తదలక్షణగ్రా
హ్యమవ్యవహార్య మచింత్యమవ్యవదేశ్యమేకాత్మ ప్రత్యయసారం ప్రపం
చోపశమం శివంశాంతమద్వైతంచతుర్థంమన్యంతే సబ్రహ్మచరివ సువి
జ్ఞేయోనావరస్తురీయ స్సువకత్రభాసువస్తుముతూణామాభారస్వీయం
జ్యోతిర్బ్రహ్మకాశ స్సర్వదాచిరాజతే వరంబ్రహ్మత్వా దిత్యపనిషత్ ।
ఇత్యుప్తమోపదేశః ।

అథపరబ్రహ్మస్వరూపంకథమితివారజఃప్రవ్రచ్యతగ్గౌమీవాచ
పితామహః । కి బ్రహ్మస్వరూప మిత్యవ్యోసావవ్యోహనుశీర్షితిషేవిమ
స్తై పశవోనస్వభావ పశవస్తమేవం జ్ఞాత్వాపిద్వాగ్ మృత్యుమఖా
త్ప్రీముచ్యతే వాన్యఃపంథాచిద్యతేయనాయ । కాలస్వభావోన్యతిర్య
దృచ్ఛాభూతానియోగః పురుషఇతిచింత్యం । సంయోగవీహంనత్వాత్మ
భావా దాత్మాహ్యనీశ స్సుఖదుఃఖహేతవః । తేభ్యానయోగానుగతా
అపశ్యన్దేవాన్యశక్తిం స్వగుణే నిగూఢాం । యికారణా నిఖిలాని
తానికాలాత్మయుక్తాన్యధిష్ఠిత్యైకః । తమేకస్యగ్రాప్రవృతం మోక్షశాంతం
శతాథానరంవింశతివ్రత్యరాభిః । అప్రత్యక్షద్భిర్విశ్వరూపైకపాశంబ్రహ్మ
గణభేదం ద్వినిమిత్తైకమోహం । పంచస్రోతోంబుంపంచయో మ్యగ్రవ
క్త్రాం పంచప్రాసోమింపంచబుధ్యాచక్షురూపం । పంచావతాంపం
చదుఃఖానుజేగాం పంచాశద్భేదాంపంచవర్షానుధీమః । సర్వాజీవేస
ర్వసంస్థేభ్యుపాంతే తస్మిన్మానసోభాన్యతేబ్రహ్మచక్రే । పృథగాత్మా
నంప్రేతితారంచమత్వా జుష్టస్తతస్తేవాన్యతత్వమేతి । ఉద్గీఢమేతస్పర
మంతుబ్రహ్మతస్త్రింశ్రుయం స్వప్రతిష్ఠాక్షరంచ । అత్రాంతరం వేదవి
దోవిదిత్వారీనాబ్రహ్మణిపరేతత్పరాయణాః । సంయుక్తమేతత్త్వరమతు
రంచవ్యక్తవ్యక్తం భరతేవిశ్వగూఢః । అనీకశ్చాత్మాబుధ్యతే భోక్తృ
భావాత్ జ్ఞాత్వాదేవంముచ్యతేసవకపాతై । జ్ఞాజ్ఞాద్వావజావీశనేశ

వహాహ్యకాభౌక్త్యం భౌగాభయక్తా । అనంతశ్చాత్మా విశ్వరూపా
 హ్యకతాశ్రయం యదావిందతేబ్రహ్మమేతత్ । తురంతప్రధాన మహ్మ
 రాతురంహరిః తురాత్మావాపీశతేజేవవీః । తదభిధ్యానాద్యోజవాత్త
 త్వభావాద్భూయశ్చాంతేపిశ్వయాయానిపృథిః । జ్ఞాత్వాదేవముద్య
 తేసవిహపాతైఃక్షిణైఃక్షేత్రైఃకన్యకృత్యప్రమాణిః । తస్మాభిధ్యానాత్ప్ర
 త్యయం దేహభేదేపిశ్వైశ్వర్యం కేవలతత్త్వానః । పతత్ జ్ఞేయం నిశ్చ
 మేవాగ్రసంస్థం నాతఃపరంవేదితవ్యంహీకిందిత్ । భౌక్త్యాభ్యాగ్యం ప్రేరి
 తారంచమత్సా సర్వాంప్రోక్తలగ్నిధిధాబ్రహ్మమేతత్ । అత్తిపిద్యాతపో
 మూలం తద్భౌక్త్యాపశ్యషన్మరం । యపవంపిదిత్వా స్వరూపమేవాను
 జితంయథా । తత్రకోమోహంతిశ్శోక ఏకత్వనుమవశ్యతః । తస్మాత్సర్వా
 మ్భూతంభవ్యం భవ్యవ్యవస్థానశ్చరీస్వరూపం । అనోరణీయాత్సహ
 రోపహీయానాత్స్వగంతో నిహంతో గుహాయాం । తస్మాత్సుప
 స్థ్యేపివిశోకో ధాగిప్రసాదాత్సహిమానమీశం । అపానిపాదోగవనో
 గ్మహానిపశ్యత్యచ సుస్మశునోగ్మకీణః । సచేత్త్రవేద్యం నదితస్యా
 స్తేతేత్తాతమాహురిశ్వరీం పునుషగమహాంతం । అశేతీరంశిరీతేష్వనవ
 శ్శేష్వన్త్యం । ఏహంతంపిభుమాత్సానం మహ్యకీరొనశోచతి । సర్వ
 స్వధాతారనాదింత్యకత్తిం సనాగిమాంశాభావిశేషవేద్యం । వరా
 స్మరంపరనంవేదితవ్యం సర్వావిపానే సకృత్వేదితవ్యం । కవింపుగా
 ణంపునుషేత్త్రమోత్తమం పతేనశ్వరంసర్వా దేవైరుపాస్యం । అనాది
 మధ్యాంతమనంతమవ్యయం శీనామ్యతాంభూరుహగర్భభూరుహం । స్వే
 నాహ్మతంసర్వామిదంప్రపంచం మంచార్తకంపంనమపత్తమానం । వందీ
 కృతానంతభవప్రపంచం వందీకృతస్వావయవైరసంవృతం । వరాత్మరం
 యిత్వహతోమహాంతం స్వరూపతేజోమయశాశ్వతంపివం । నాపిరతోమ
 శ్వరీతాన్నాశాంతో నాసమాహితః । నాశాంతమానసోవాపిప్రజ్ఞానేనై
 నమాపున్నయత్ । నాంతప్రజ్ఞంనబహిఃప్రజ్ఞం నస్థూలం నక్షానం నాక్షా
 నం నౌభయతఃప్రజ్ఞానగ్రాహ్యమవ్యవహార్యంస్వాంతస్థితంస్వయమేదే

తి యవవంవేదసముక్తోభవతి సముక్తోభవతీత్యాహ భగవాన్ పితామ
హః । స్వస్వయావజ్ఞః పరివ్రాట్పరివ్రాడౌకాకీచరతి భయత్రస్తసారంగభ
వత్పతి । గమనవిరోధంనకిరోత్యశరీర వ్యతిరిక్తంసర్వాత్యక్త్వామట్ట
దవృత్త్యాస్థిత్యాస్వయాపాను సంధానంకుర్వాన్ సర్వామసస్యబుధ్యాస్య
స్మిన్నేవముక్తోభవతి । సపరివ్రాట్సర్వా క్రియాకారక నివర్తకౌనురు
శిష్యశాస్త్రాద్రివిన్యక్తస్సర్వాసంసారం విస్మయచా మోహితః పరివ్రా
ట్సంధానిధానిక స్సుఖసర్వాజ్ఞానాజ్ఞామోభయూతీతస్సుఖమఃఖాతీతః
స్వయంజ్యోతిఃప్రకాశ స్సర్వావేద్యస్సర్వాజ్ఞ స్సర్వాసిద్ధిక స్సవేశ్వర స్సో
హమితద్విష్ణోఃపరమంపదం యత్రగత్యాననివర్తంతే యోగినస్సూర్యో
నతత్రభౌతినశశాంకౌపి నసఘనరావర్తతేన సఘనరావర్తతే తత్రై
వల్యమిశ్యుపనిషత్ ॥ ఇతిసవమోపదేశః॥

॥భద్రంకణైఃభిరీతశాన్తిః॥

॥ఇతినారదపరివ్రాజకోపనిషత్సమాప్తా॥ ౪౩॥

ఓంతన్నత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

॥ అథపక్షయజుర్వేదే - త్రిశిఖబ్రాహ్మణోపనిషత్ ॥ ౪౪.

ఓంపూర్ణమదభితిశాన్తిః॥

హరిఃఓమ్ - త్రిశిఖబ్రాహ్మణాదిత్యలోకం జగత్సంసారగతో
వాచ భగవాన్ కిం దేహాగ్ని కిం ప్రాణాగ్ని కిం కారణం కిమాత్మా తగ్ం
హేమావాచ సర్వమిదం శివ ఏవ విజానీహి - కింశు నిత్య త్సుద్ధోనిరజ్జ
మోఽభిరగ్నయ శ్శివక స్వేనభాసేదం సర్వందృష్త్వా తప్తాయగ్నిపిద
దేశం భిన్నవదవభాసతే - తద్భాసకం కిమిదచేదుచ్యతే - సచ్చట్టివాప్య
మవిద్యాశబళంబ్రహ్మ, బ్రహ్మణోఽవ్యక్తమ్ - అవ్యక్తావ్యహత్ - మహ
తోహజ్జగరః - అహజ్జగరాన్నభ్యుత్థన్నాత్రాణి - పశ్యతన్నాత్రేభ్యః

సజ్జనహామోఽతాని - సజ్జనహామోఽతేభ్యోఽఖలంజగత్ - తదఖలంశి
 మితి - భూతవికారవిభాగాదిరితి - ఏకస్మిన్పక్షేకేకభు భూతవికారవిభా
 గితి - తత్తత్కార్యకారణభేదరూపేణాంశతత్త్వవచక వాచ్యత్వానభేద
 మియదేవతానోశ భేదవిభాగాభవద్ధి - అథాఽకాశోన్త్య కరణమనో
 బుద్ధివిత్తా హతా రాః - వాయుస్సమామోదాన వ్యానాఽపాన ప్రా
 నాః - విష్ణుశ్శోత్రత్యక్షయ్యుగ్మహ్వఘ్రాణాని - ఆపశ్శబ్దస్పృహపరస
 ప్తాః పృథివీవాక్యానీపాదపాదయానస్తాః - జ్ఞానంకర్మ నిశ్చయాఽనుప
 నానాఽశ్చమానా సకాశకార్యాఽన్త్య కరణవిషయాః - సమీకరణోన్న
 యోగహణ శవనోచ్ఛ్వాసావాయుకార్య ప్రాణాదివిషయాః - శబ్ద
 స్పృహపరసస్తా ఆగ్నికార్యజ్ఞానేన్ద్రియవిషయాలబ్ధాః - విచ
 నా దానగిణ సేనభాఽనస్తాః పృథివీకార్యకర్తృన్ద్రియవిషయాః - కర్మ
 జ్ఞానేన్ద్రియవిషయేషుప్రాణ తత్త్వాన్ద్రియవిషయా అన్తర్గుణాః ననో
 బుద్ధ్యోగ్నితాఽవాహాఽఽరోహా శ్శబ్దాహా - అవకాశవిహితచర్మన
 వికీర్ణధారణాస్మాత్ప్రసూయైవాన్తర్వాగవిషయాః ఏవంద్వాద
 కాఽగ్నే అథ్యాత్మికాన్యాధిబౌతి కాన్యాధిదైవికాని అగ్రనికాశరచతు
 స్త్రివిధ్యాఽఽరోహణాఽపానాఽశ్చస్వగ్నిస్తోత్రేన్ద్రియప్రాణవియమాత్మ్య
 యోగైవతయాప్రేక్ష్యారశనాద్యన్యప్రవృత్తాః ప్రాణావనాన్యాన్యై
 జ్ఞానంశదేహాంతే - అశ్వోమనిలానలజలాన్నానాంపశ్యేకరణమితి -
 శ్శబ్దస్పృహసమాని యోగేనశ్రోత్రద్వారా శబ్దమనోవాగధిష్ఠిత ఆకా
 శేప్రసృతకాశస్త్రివర్తి న మోవ్యనయోగేనత్యద్వారాస్పృహనిగ్రహ
 గ్యధిష్ఠితోవాయాతిష్ఠగోవాయస్త్రివర్తి - బుద్ధినిదానయోగేనచక్షుర్ద్వా
 రాహపనిగ్రహ పాదాధిష్ఠితోగ్నాతిష్ఠగ్నాస్త్రివర్తి - చక్షుఃపానయో
 గేన జిహ్వద్వారాసనిగ్రహ ఉపస్థాధిష్ఠితోఘ్రాతిష్ఠపస్త్రివర్తి - అహ
 ద్విర్య ప్రాణయోగేన ఘ్రాణద్వారాగన్ధనిగ్రహ గుణాధిష్ఠితః పృథి
 వ్యంత్యంత్యపృథివీస్థ తీర్థ్యవంశేన - అత్రేతేజోకాభవద్ధి - పృథివ్యా
 తేజోదశకలాస్సౌర్ధభాగా పరాక్రమాత్ - అన్త్య కరణ వ్యావో

క్షీరసపాయూనభగక్రమాత్ । ముఖ్యాత్పూర్వోత్తరైర్భాగైర్భూతేభా
 తే చతుశ్చతుః । పూర్వమాకాశమాత్రిత్య పృథివ్యాదిషుసంస్థితాః । ము
 ఖ్యాడిర్ధ్వపరాజ్ఞేయానపరానుత్తరాద్విషుః । ఏవమంతాఅభూత్తస్మా
 దైభ్యశ్చాంతౌతాఅభూత్తథా । తస్మాదన్యోన్యమాత్రిత్య హ్యవ్యాతంప్రా
 తనునుక్రమాత్ । వజ్రభూతమయాభూమి స్సాచేతనసమన్వితా । తన
 ఓషధయోఽన్నంచ తతగిపిష్టాశ్చతుర్విధాః । రసాపృష్ఠాంస మేవో
 స్థినుజ్జాశుక్లాదిధాతవః । కేచిత్తవ్యోగతగిపిష్టాభూతేభ్యస్సభవాగిక్వచి
 త్ । తస్మిన్నన్నమయగిపిష్టానాభినన్దలసంస్థితః । అస్యనుభ్యోఽప్రివృ
 దయం సనాశంపక్షకోశవత్ । సత్త్వాఽత్తర్వర్తివోదేవాః కర్తృహ
 జ్జా రచేతనాః । అస్యబీజంతనుగిపిష్టం మోహయాపంజరంఘనమ్ । వర్త
 తేకంతమాత్రిత్య మిశ్రేభూతమిదంజగత్ । ప్రత్యగానస్తయాపాః త్వా
 మూర్ధ్నిస్థానేవరంపదే । అనన్తశక్తిసంయుక్తజగత్ప్రూపేణభాసతే । స
 ర్వత్రవర్తతేజాగ్ర త్వప్షంజాగ్రతవర్తతే । సుషుప్తంచ తురీయంచ
 నాఽవ్యాఽవస్థామకుత్రచిత్ । సర్వదేశేష్వమస్మాతశ్చతూరూపశ్శివాఽ
 త్మకః । యథానహాఫలేసర్వ రసాస్సర్వప్రవర్తకాః । తదైవాఽన్నమ
 యేకోశే కౌశాస్త్రీష్టన్రిచాఽన్తరే । యథాకోశస్తథాజీవో యథాజీవ
 స్తథాశివః । సవీకారస్తథాజీవో నిర్వికారస్తథాశివః । కౌశాస్త్ర్యవి
 కారాస్తే హ్యవస్థామప్రవర్తకాః । యథారసాశయేఘనం వథనాదేవ
 జాయతే । మనోనిర్మథనాదేవఃకల్పబహవస్తథా । కర్మణావర్తతేకిర్మీ
 తత్యైగాచ్చాన్రి మాపుయాత్ । అయినేదక్షిణేప్రాప్తే ప్రపశ్యాఽభి
 ముఖంగతః । అహర్జా రాభిమానేన జీవస్సృష్టిసదాశివః । సచాఽవి
 వేకస్రకృతి సజ్జత్యాత్రముహ్యతే । నానాయోగశతంగత్వాశేతేఽసా
 వాసనావశాత్ । విమోక్షాత్సజ్జరగ్యేవ మగ్న్యగిహాలవ్యయంయథా ।
 తతగికాలవశాదేవ హ్యేన్నజ్జానవివేకతః । ఉత్తరాభిముఖోభూత్వా
 ఘానాత్ ఘానాన్తరంక్రమాత్ । మూర్ధ్నాభ్యాధాయాత్మనగిప్రాణాన్యో
 గాభ్యాసస్థితశ్చరణా । యోగాత్పజ్జాయతేజ్ఞానం జ్ఞానాన్యోగగి ప్రప

ర్తతే । యోగజ్ఞానవిరోధత్యం సయోగీనప్రణత్యతి । వికారస్తంభివంశ
శ్యే ద్వికారశ్చశోపేనతు । యోగ ప్రకాశకంయోగై ధ్యాయే చాపి
నన్యభావనః । యోగజ్ఞానేనవిచ్ఛేదే తస్యభావో నసిద్ధ్యతి । తస్మాద
భ్యాసయోగేన వన్యప్రాణాద్విరోధయేత్ । యోగీవిశితధారణేషు
కేదవస్కన్తయేత్ । శిఖాప్రాణనయ్యాచ్యుత్తి ర్యమావ్యుత్తానైక సాధ
నైః । జ్ఞానయోగకర్తృయోగితయోగోద్విధామతః । క్రియాయో
గనాథేదానీంశ్రుణుత్రాష్ట్రాదప త్తన । అవ్యాకులస్యచిత్తస్యబద్ధనంపిష
యేత్సిద్ధియేత్ । యస్యైయోగోద్విజ్ఞతేష్టసతత్వైవిధ్యమశ్నుతే । కర్తృక
ర్తవ్యమిత్యేవపి తేష్టేవకర్తృయ । బద్ధనంమనసోనత్యం కర్తృయోగస్స
ఉచ్యతే । యత్తచిత్తస్యసగననాథే శ్రేయసిబద్ధమ్ । జ్ఞానయోగస్సపిజ్ఞ
యస్సర్వసిద్ధిరభ్యసః । యస్యోక్త లక్షణయోగే ద్విపేదైవ్య వ్యయ
వనః । సయాతివరమశ్రేయో మోక్షలక్షణసజ్జనా । దేహద్రిమే
షువైరాగ్యంయవశిష్యచ్యతేచితై । అమరక్తిగవరేతత్వై సతతం
యవస్త్వీయతః । స్వేచిత్తస్యదాసేనభావనాసనముత్తనమ్ । జగత్సర్వ
మిదంబుధ్యావతీర్ణ్య ప్రాణస యనః । చిత్తస్యాపిత్తత్తతభావనప్రకార
హరిస్తుసర్వతః । చిత్తస్యోత్తరీభావోధారణాధాంబువనః । సోఽ
హంచిత్రాగ్రమవేదితవనంధ్యానముచ్యతే । ధ్యానస్యపిస్త్వలిప్సవ్య
క్తిహానిరభిధీయతే । అహంసాసత్యనస్త్రియంబ్రహ్మచర్యం దయాఽర్జవ
మ్ । క్షమాన్యగిత్తితాపార శ్శౌచంజేతియమాదత । తపస్సస్త్వస్తి రాస్తి
క్తింధానమా రాధనమార్జ్యే । పదా వైత్రవణంహ్రీశ్చ జపశ్చత్యంబిలక్ష
ణమ్ । అనన్యతరజ్ఞానస్యస్తి కాదీనివైద్విజ । వర్ణ్యంతే స్వస్తికంపా
దరలయోగవిధయోరపి । పూర్వోత్తరేజానుదీన్యేకృత్వాసనముదీరతః ।
సవ్యేదక్షిణగుల్ఫంబువృత్తరాశ్యేనియోజయేత్ । దక్షిణేఽపిసథాసవ్య
గోలుఖంగోముఖోయథా । ఏకంచరణకన్యస్త్రిగమూనా వారోఽప్యోత్ప
లః । అస్త్రైరుదితమేనోఘ్నంబీరాసనముదీరతం । గురునియన్య గుల్ఫ
భ్యాంబ్యుత్తామ్రమేనమాహితం । యోగాసనభవేదేతదియోగవిదో

వదంతోఽథనజ్జయః । చరన్తైవశనాదీషువశప్రాణాదివాయవః । ప్రాణాది
 వచకం తేషుప్రధానంతత్రచద్యయం । ప్రాణవవాఽభవాశ్రేష్ఠో జీవాఽ
 త్తానంబిభర్తయః । ఆస్యవాసికయోర్మధ్యంహృదయం నాభిమండలం
 పాదాంగస్తమితప్రాణస్థానాద్విజనత్రయం । అపానశ్చరతిబ్రహ్మగతున
 మేధోరుజానుషు । సమానస్సర్వగాత్రేషుసర్వవ్యాపీవ్యవస్థితః । ఉదా
 నస్సర్వస్థస్థాపాదయోర్నస్తయోరపి । వ్యానశ్శ్రోత్రోరు కట్యాఃచగు
 ల్భసంధాగ్రేషుచ । నాగాదివాయవఃపశ్చ న్యగస్థాదిషుసంప్రీతాః ।
 తుష్టస్థ-జలనన్నంచరసాదీనిసమీకృతమ్ । తుష్టనధ్యగతిఃప్రాణస్తాని
 కుర్యాత్పుష్కప్పుష్క । ఇత్యాదిచేప్తవఃప్రాణైకరోతచపుష్కకోష్ఠినః । అ
 పానవాయుమూత్రాద్యైకరోతచఽసజ్జనం । ప్రాణాపానాదిచేష్టాది
 క్రియతేవ్యానవాయునా । ఉజ్జీర్ణతేశరీరస్థమహానేనభవ్యతా । పోష
 ణాదిశరీరస్యసమానస్యగుతేనదా । ఉన్మాదాదిక్రియోనాగమిహన్విత్యా
 దిశమీలనః । కృకరస్థముపయోఃస్థావస్తేనప్రాదిశ్చకృతే । హృతగాత్ర
 స్యశోభాదిభనఃజయఉచాహృతః । నాదీశ్వరంహరుశ్చేరం హరుతాహృ
 నమేవచ । చేష్టాశ్చపిహాపైహాంజ్ఞాన్వేషంవికరత్రయం । తద్భూయతే
 తనాదీనాంపూర్వోక్తజ్ఞానసంయుతః । పిపిత్తిదేశయాసాద్యసర్వసమ్య
 క్తవర్జితః । యోగాంగద్రవ్యసంపూర్ణతగ్రహణమయేశుభ । ఆననే
 త్పితేదన్భుకుశకృష్ణాఽజినాదిభిః । తాపదాసనముత్సేధే తాపద్వయ
 సమాయతే । ఉపవిశ్యాఽశనంసవ్యక్ష్వస్త్రీగాదియథారుది । బధ్యాసా
 గాసనంపిప్రముజుకాయస్సమాహితః । నాసాఽగ్రస్యస్తనయసౌ
 దన్తైర్దంతానసంస్పృశత్ । రసవాంతాలునిస్యస్యస్థస్థదిత్తోనిరామయః
 ఆకుఞ్చితశీర్షకిందిన్నిబంధవ్యోగముద్రయా । హస్తాయభౌక్తపిహాప్రా
 ణాయానుంసమాదరేత్ । రేచనం పూరణం వాయో శ్శోభనం
 రేచనంతథా । చతుర్భుగ్జేశనంవాయోగి ప్రాణాయానుఉచీర్యతే । హ
 స్తేనదక్షిణేనైవపీడయేన్నాసికాపుటమ్ । శనైశ్చనైరథవహినిప్రక్షిపే
 ప్లిక్తశ్శాఽఽలమ్ । ఇడయావాయుమాపూర్యబ్రహ్మగోడశమాద్రయా ।

పూరితంకుష్మయేత్పశ్చ చ్చతుష్టప్యేతు మాత్రయా । ద్వాత్రింశత్త్వా
 శ్రయాసవ్య గ్రేవయేత్పిక్వభాఽనిలమ్ । ఏవంపునగి పునగికార్యం పు
 శ్కామానుక్రమేణశు । సమూర్ణకుమ్భవద్దేహం కుష్మయే వ్వాతరిశ్వ
 వా । పూరణాన్నాదయస్సర్వాగి పూర్యంతేమాతరిశ్వవా । ఏవంకృతే
 సతిబ్రహ్మణ చరన్తివశవాయవః । హృదయామ్భురుహం చాఽపివ్యా
 హౌచంధవతిస్ఫుటమ్ । తత్రపశ్యేత్పరాఽత్మానం వాసుదేవమకల్మషం ।
 ప్రాతమాధ్యద్వినేసాయ మర్ధరాత్రెచకుష్మకాణ । శనైరశీతపర్యవ్రం
 చతుర్వారంసవభ్యంతే । ఏకాహమాత్రం కుర్వాణ స్సర్వపాపైనిప్ర
 ముచ్యతే । సంవత్సరత్రయామార్ధ్యం ప్రాణాయామపరోసరః । యోగ
 సిద్ధోధవేద్యోగీ వాయుబిద్విజితేద్రియః । అల్పశీఘ్రబుధిశ్చ తేజస్వీ
 బలవాణధవేత్ । అపన్యస్యమపక్రమ్య దీర్ఘమాయురవాప్నుయాత్ ।
 ప్రస్నేదజననంయస్య ప్రాణాయామస్తుసోధవః । కన్యనంవపుషోయస్య
 ప్రాణాయామేషుమధ్యమః । ఉత్తానంవపుషోయస్యసడి త్తిమఉదాహృ
 తః । అధమేవ్యాధిపాపానాం నాశస్సౌన్యవృద్ధ్యమేతునః । పాపరోగమ
 హావ్యాధి నాశస్సౌన్యమగ్రమేతునః । అల్పమూత్రోఽల్పవిత్తశ్చ లఘుదే
 హామితాశనః । పట్టిద్రియనిపటుమతగి కాలత్రయవిదాన్మవాణ ।
 రేచకంపూరకంముక్త్వా కుమ్భాకరణమేవయః । కరోతీత్రిషుకాలేషునై
 వతస్యోఽప్రిమర్శభమ్ । నాభికదైవ నాసాగ్రే పాదాఙ్ఘ్రైఃపైద యత్న
 వాణ । ధారయేన్ననపాప్రాణా సప్త్యాకాలేషువాసదా । సర్వరోగై
 ర్వినిర్ముక్తా జీవేద్యోగీగతక్షయః । కుక్షిరోగవినాశస్సౌన్య న్నాభిః కైషు
 ధారణాత్ । వాసాఽగ్రేధారణాదీర్ఘ మాయుష్య దైహలాఘవమ్ ।
 బ్రాహ్మేముహూతైసంప్రాప్తే వాయుమాకృష్యజిహ్వయా । పిబతేస్త్రీ
 షుమాసేషు వాక్సిద్ధిర్నహతీభవేత్ । అభ్యస్యతశ్చవత్సాసా న్నహరో
 గవిన్దాశనమ్ । యత్రయత్రధృతోవాయురజ్ఞేరోగాదిన్యాపితే । ధారణా
 దేవమరుతస్తత్తదాలోగ్యమత్నుతే । మనసోధారణాదేవ షవమోధారి
 తోభవేత్ । మనసస్థాపనేహేతు రుచ్యతేత్విజపుష్టవ । కరణానిసమా

హృత్యవిషయేభ్యస్తమాహితః । అపానమూర్ధ్వమాకృష్యే కుదరౌప
రిధారయేత్ । బహ్నాకారాభ్యాంశ్రోత్రాది కరణానియథాతథమ్ । యు
జ్ఞానస్యయథోక్తేన వర్తనాస్వవశంమనః । మనసకృప్తశ్చవైవాయుస్స్వ
వశేస్థాప్యతేసదా । నాసికాపుటయోగిప్రాణిని పర్యాయేణప్రవర్తతే ।
తివ్రశ్చనాడికాస్తాసు సయావస్త్యశ్చరత్యయమ్ । శశ్ఛీనీవివరేయామ్యే
ప్రాణినిప్రాణభృతాంసతామ్ । తావస్త్యపునఃకాలం సౌమ్యేచరతిస
వ్రతమ్ । ఇత్థంక్రమేణచరతావాయునావాయుజిన్నరః । అహశ్చరాత్రిం
పక్షంచ మాసంచ త్వాత్యయనాదికమ్ । అస్తస్మిన్లోపజానీయాతాం
భేదంసమాహితః । అణ్ఘ్రస్థాదిస్వావయవస్ఫురణాదశనేరపి । అగ్నిష్టేజ్జీవి
తస్యాపిజానీయాత్త్వయమాత్మనః । జ్ఞాత్వాయతేతవైవల్యప్రాప్తయే
యోగవిత్తమః । పాదాణ్ఘ్రైకరాణ్ఘ్రే స్ఫురణంచస్యనశ్రుతిః । తస్య
సంవత్సరామూర్ధ్వం జీవితస్యక్షయోభవేత్ । మణిబద్ధేనధానుత్పేస్ఫుర
ణం యస్యనశ్యతి । పాతాసా వధిరేతస్య జీవితస్య స్థితిస్థవేత్ । కూ
ర్పరేస్ఫురణంచస్యతస్యతైమాసికీభిః । కాఠీమహానపాత్యేచస్ఫు
రణానుపలబ్ధనే । మాసావధిజీవితస్యతవర్ధస్యశుదర్శనే । అగ్నితేజరే
ద్వా రేడినానిదశజీవితమ్ । జ్యోతిఃఖద్యోతవద్యస్యతవర్ధంతస్యజీవితమ్ । జి
హ్వగ్రాదర్శనేత్రేణిదినాన్ధితిరాత్మనః । జ్వాలాయాదర్శనేమృత్యుద్విష
నేభవతిఘ్రవమ్ । ఏవమాదీన్యద్యస్తానిదృష్ట్యాన్యక్షయకారణమ్ । నిశ్చే
యసాయయుజ్జీత జపధ్యానపరాయణః । మనసావరమాత్మానం ధ్య
త్వాతక్రూపతామియాత్ । యద్యస్తాదశభేదేషు మర్తస్థానేషుధారణ
మ్ । స్థానాథానిసంసమాకృప్య ప్రత్యాహరస్సఉచ్యతే । పాదాణ్ఘ్రం
తథాగుల్ఫం జఙ్ఘమధ్యంతజీవచ । మధ్యమూర్ధ్వోశ్చమూలంచ పాయు
ర్మృదయమేవచ । మేహనందేహమధ్యంచ నాభించగళకూర్పరమ్ । తా
లుమూలంచమూలంచఘ్రాణస్యాఽఞ్జ్యోశ్చహణ్డలమ్ । భ్రువోర్మధ్యంలలా
టంచ మూలమూర్ధ్వంచజానునీ । మూలంచకరయోహ్మూలంచహస్తే
తానివైద్విజ । వజ్రభూతయదేదేహ భూతేష్యతేషువజ్రం । మనసో

ధారణంయ ప్రమ్యక్తస్వచయమాదిభిః । ధారణాపాచనంసార పాగరో
తారకారణమ్ । ఆజానుపాదపర్యంతం పృథివీస్థానమిష్యతే । పితృభావ
తురత్రానావమధావజ్రలాభ్యేతా । స్మర్తవ్యపశ్చిముటికాతత్రాఽరోఽప్య
ప్రభజ్జనమ్ । ఆజానుకటిపర్యంతమపాంస్థానంప్రకీర్తితమ్ । అర్థచంద్రసి
మాకారం శ్వేతహస్తనలాభ్యేతమ్ । స్మర్తవ్యమపశ్చిశ్శ్వసనమారోఽప్యద
శనాడికాః । ఆదేహమధ్యకట్యస్త మగ్నిస్థానమదాహృతమ్ । తత్రసి
స్థూరవన్దోఽగ్నిజ్వాలవోదశపశ్చిచ । స్మర్తవ్యోనాడికాప్రాణం కృత్వా
కుమ్భితేరితమ్ । నాభేరుపరినాసాస్తం వాయుస్థానంతుతత్రై । వేది
కాకారవన్దామ్రోబలవాణాఘాతమారుతః । స్మర్తవ్యమపశ్చకేనైవప్రా
ణమారోఽప్యమారుతే । ఘటికాపింశతిస్తన్వాన్వాగ్రాక్ష్యక్ష్మావిలాఽవ
ధి । వ్యోమస్థానంసభస్తత్ర భిన్నాజ్జనసమప్రభమ్ । కేయంమారుత
మారోఽప్య కుమ్భకేనైవయత్నవాణ । పృథివ్యంశేనుదేహస్య చతుర్థా
హుంకీరితమ్ । అనిరుద్ధంహరియోగీ యతేభవముక్తయే । అబంశే
పూరయేద్యోగీ నారాయణముదగ్రభిః । ప్రమ్యమ్నమగ్నో వాయ్వంశేన
చార్షణమగ్నిపరమ్ । వ్యోమాఽంశేపరమాత్మానం వాసుదేవంసదాష్ట
రేత్ । అదిరాదేవతత్ప్రప్తిస్యజ్జ్వానన్యసంశయః । బధ్వాయోగాఽ
ససంపూర్ణం హృద్యేశేహృయజ్జలిః । నాసాగ్రేన్యస్తనయనోజిహ్వం
కృత్వాచతాలసి । దత్తైస్తవైసంస్పృశ్య ఊర్ధ్వకాయ స్సమాహితః ।
సంయమేచ్ఛేద్ద్రియగ్రామమాత్మబుధ్యావిశుద్ధయా । చిత్తసంవాసుదేవ
స్యపరస్యపరమాఽర్చనః । స్వరూపవ్యాప్తరూపస్య ధ్యానంకైవల్యసిద్ధి
దమ్ । యామమాత్రంవాసుదేవం చిత్తయేతుః పృథేనయః । సప్తజన్మా
ఽర్జితంపాపం తస్యనశ్యతియోగినః । నాభికన్తాత్పరభ్య యావద్భగ
యగౌచరమ్ । జాగ్రద్వృత్తింవిజానీయా తౌగ్రాన్తంస్వప్నవర్తనమ్ । సు
షుప్తంతాలుమధ్యస్థంతుర్యంభ్రామధ్యసంస్థితమ్ । తుర్యాతీతం పరంబ్ర
హ్మబ్రహ్మరస్థేతిబతుయేత్ । జాగ్రద్వృత్తింసమారభ్య యావద్వృ
క్షావిలాంతరమ్ । తత్రాఽత్మాయంతరీయస్య తుర్యావైవిష్ణు రుచ్య

ధ్యానేనైవసమాయుక్తో వ్యోమ్నిచాఽత్యంతస్థితే । సూర్యకౌటిల్య
తిరథంవిత్వోదితమథోక్షజమ్ । హృదయాఽమృతమహాసీసంధ్యాయెద్వా
విశ్వరూపిణమ్ । అనేకాఽకారఖదితమనేకవిదనాఽస్థితమ్ । అనేకధ
జసంయుక్త మనేకాఽయుధమణ్ణితమ్ । నానావిగ్లభరంజేవం శాస్త్రము
గ్రముచాయుధమ్ । అనేకనయనాఽకీర్ణం సూర్యకోటిసమప్రభమ్ । ధ్యా
యతోయోగినస్సర్వం మమోవృత్తిర్విసశ్యతి । హృన్మణ్డరీకమధ్యస్థంవై
తన్యంజ్యోతిరవ్యయమ్ । కదమ్పశౌళకాఽకారం తుర్యాసతంపరాత్పర
మ్ । అనంతమానన్దమయంచిన్తయంభాసూరంచభుమ్ । నివారణీవసదృ
శమకృత్రిమమణిప్రభమ్ । ధ్యాయతోయోగినస్తస్య ముక్తిర్నిరతస్థి
తా । విశ్వరూపస్య దేవస్య రూపంయతి జ్యేదేవీ । స్థాయీసుస్మిన్
మన్యద్వాపశ్యకాహృదయపజరజే । ధ్యాయన్యోయోగివోయస్త్రపాతా
దేవప్రకాశతే । అణిమాదిఫలంచైవమభినైవోపజాయతే । జీవాన్మ
నస్సవరస్యాఽపియద్యేవముభయోరపి । అహమేవవరంబ్రహ్మబ్రహ్మ హ
మితసంస్థితః । సమాధిస్సతువిజ్ఞేయస్సర్వవృత్తివర్జితః । బ్రహ్మసంపద్య
తేయోగినభూయస్సంస్మృతంచజేత్ । ఏవంఏవోద్యతత్త్వాఽయోగినిష్ఠ
హచేతసా । యథానిర్దిష్టవోవహ్నిస్సయమేవప్రళామ్యతే । గ్రాహ్య
భావేమనప్రప్రాణోన్మిశ్చయజ్ఞానసంయుతః । హృదసత్వేవరేణివోదేవైన్
స్థవపిర్జీవత్ । మోహజాలకసంస్థితోఽశ్వంవశ్యతస్త్వన్నవత్ । సుఖప్తి
వద్యశ్చరతిస్వభావపరిశ్చలః । నిర్వాణపదమాశ్రీత్య యోగీశైవల్యమ
శ్నుత ఇత్యుపనిషత్ ॥

॥ పూర్ణమదభిశాంతః ॥

హరిఃఓమ్

॥ త్రిశిఖబ్రాహ్మణోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౪౪.

ఓంకస్మత్.

శ్రీసురుభ్యోనమః.

|| అథాధర్వణీ - సీతోపనిషత్ || ౪౫.

ఓం || భద్రంకణోభిశాంతిః || ఓం

ఓం || దేవాహవై ప్రజాపతి మబ్రువగాకాసీతాకంఠాపమితి । స
హూవాచ ప్రజాపతిః । సాసీతా ఇతి మూలప్రకృతి గూపత్వా
తాసీతా ప్రకృతిస్త్వైతా । ప్రణవప్రకృతి గూపత్వా తాసీతా
ప్రకృతి రిన్యద్యతే । సీతాఇతివర్ణాత్ సాహ్యాన్తాయా నయా
భవేత్ । విష్ణుఃప్రపంచవీజంచమాయాశుకారణద్యతే । సకారస్సన్యమ
న్యతం ప్రాప్తస్తోమశ్చరీత్యతే । తకారస్తారలక్ష్మ్యాచవై రాజఃప్రస్తర
స్త్వైతి । ఇకారదూపణీస్తోమా నృతావయవదేవ్యలంకారస్కోమాక్తి
కాద్యాభరణాలంకృతానుమామాయావ్యక్తదూపణీవ్యక్తాభవతి । ప్రళమా
శబ్దబ్రహ్మనుయాస్వాద్యాయకాలేప్రసన్నా ఉద్భావనకరీకాల్పికాద్వి
రీయాభూతలేహలాగ్రే సముగ్ధవా । తృతీయాఇకారదూపణీలవ్యక్తస్వ
రూపాభవతి । సీతాఇన్యదాహరంతశౌనకీమ । శ్రీరామసాన్నిధ్యవశా
జ్జగదానందకారినీ । ఉగ్ధతిస్థితిసంహారకారినీసర్వ దేహినాం । సీతాభ
గత్యైయా మూలప్రకృతి సంజ్ఞితా । ప్రణవత్వాగ్నీకృతితి వదంకీబ్ర
హ్మవాదినఇతి । అథాతోబ్రహ్మజిజ్ఞాసేతిచ । సాసర్వవేద నయీసర్వ
దేవనుయాసర్వలోకనుయా సర్వకీర్తిమయా సర్వమయాసర్వధర్మ
మయాసర్వాధారకార్యకారణమయా మహాలక్ష్మీదేవేశస్యభిన్నాభి
న్నరూపాదేతవా దేతవాద్వికాబ్రహ్మస్థావరాత్తారగ్ధాక్తవిభాగభదా
చ్ఛరీరరూపాదేవమిదమనుష్యగంధర్వరూపా ఆసుర రాక్షసభూతప్రే
తపిశాచభూతాదిభూతశరీరరూపాభూతేంద్రియమనః ప్రాణదూపేతిచ
జ్ఞాయతే । సాదేవీంద్రివిధాభవతిశక్త్యాత్మవా । ఇచ్ఛాశక్తి క్రియాశక్తి
సాహ్యాచ్ఛక్తిరితి । ఇచ్ఛాశక్తిస్త్రివిధాభవతి । శ్రీధూమినీభాద్వికా । భ
వదూపణీ ప్రథావదూపణీ స్తోమసూర్యాగ్నిరూపాభవతి । స్తోమాద్వికా

ఓషధీనాం ప్రభవతికల్పవృక్ష పుష్పఫలలతా గల్కాన్తికా బోషధభే
 వజాన్తికా అమృతకూపాదేవానాం మహస్తామఫలప్రదా అమృతేనత్య
 స్త్రింజనయతి । దేవానామన్నేనపతూనాంత్యజైనతత్తజ్జీవానాంసూర్యా
 దిసకలభువనప్రకాశినీ దివాచరాత్రిః కాలకలానిమేషమారధ్య ఘటికా
 ప్రయామదివసవారరాత్రిభేదేన పక్షమాసత్వయన సంవత్సరభేదేనసు
 నుష్యాణాంశతాయుఃకల్పనయాప్రకాశమానాదిరక్షిప్రప్యపదేశేన నిమే
 షమారధ్య పరాధాపర్యంతం కాలచక్రంజగచ్చక్ర మిత్యాదిప్రకారే
 ణచక్రవత్సరి వత్సమానా సర్వస్యైతస్యైవ కాలశృంగభాగపితేషాః ।
 ప్రకాశకూపాఃకాలకూపాభవంతి। అగ్నికూపాఅన్నపానాదప్రాణీనాం
 యుత్యస్తాన్తికాదేవానాముఖకూపావ నాషధీనాంసీతోష్ణ కూపాకా
 స్త్యైవ్వంతర్బహిశ్చ నిత్యానిత్యకూపాభవతి । శ్రీదేవీత్రిపథం కూపంకృ
 త్వాభగవన్యంకల్పానుగుణ్యేనలోక రక్షణార్థంకూపంధారయతి । శ్రీరతి
 లక్ష్మీరితిలక్ష్మ్యమాణా భవతీతివిజ్ఞాయతే । భూదేవీససాగరాభ స్సప్త
 ద్వీపావసంధరా భూరాదిచతుర్దశభువనానాసూధారా ధేయాప్రణవా
 త్మికాభవతినీళాచముఖవిష్యన్తానినీవర్షోషధీనాంసర్వప్రాణీనాంపా
 వణాథం సర్వకూపాభవతి । సమస్తభువనస్యాహో భాగేదలాకారా
 త్మికా మండుకమయేతి భువనాధారేతివిజ్ఞాయతే క్రియాశక్తిస్సకూ
 పం । మారెన్నుభాన్నాదః । తన్నానాద్భిండు బిణ్డోరోంకార ఓంకా
 రాన్నరతోరామ వైఖానసపర్వత ప్రస్పర్శతే కర్తజ్ఞానసులూభిర్బహు
 శాఖాభవంతి । తత్రయీమయగ్ సర్వాభాదశేనం । ఋగ్యజుస్సా
 మకూపత్వైశ త్రయీయివరీకితీతా । కార్యసిద్ధేనచతుర్థాపరికితీ
 తా । ఋదోయజుఃషిసామాన్య ధర్వాంగిరసస్తథా । చతుర్వీర్యా
 త్య ప్రధానత్వాన్నింగాది త్రతయం త్రయీ । అధర్వాంగిరపం కూపం
 సామఋగ్యజుగాన్తకం । తేధాదిశంత్యాభి చారసామాన్యేన వృథక్ పృథ
 క్ । ఏకవింశతిశాఖాయా హృగ్వేదఃపరికితీతః । శతంచనవశాఖాస్య
 ర్యజుషాపేవ జన్మనాం । సాహ్ను సుహ ప్రశాఖాస్యః పంచశాఖా అ

ధర్మణః । వైఖానసమత స్తస్మి న్నాదౌప్రత్యక్షదశశానం । స్మర్యతేము
నిభినిశ్యం వైఖానస మతఃపరం । కల్పవ్యా కరణశీతో న్నిరుక్తం
జ్యోతిషంధండః ఏతానిషడంగాని । ఉపాంగమయినంచైవ మీమాంసా
వ్యాయవి స్తరః । ధర్మశ్శాసనీతాధాంచ వేదవేదోధికంతథా । నిబంధా
స్మర్యతాఖాచ సమయాచారసంగతిః । ధర్మశాస్త్రంపహషీణామంతః
కరణసంభృతం । ఇతిహాసపురాణాఖ్య ముపాంగశ్చప్రకీర్తితః । వాస్తు
వేదోధమన్యేదోగాంధర్మశ్చతథామనే । ఆయుర్వేదశ్చపంచైతే ఉప
వేదాఃప్రకీర్తితాః । డండోనీతిశ్చవారాణాచవిద్యాచాయజయఃపరః । ఏ
కవింశతిభేదోయం స్వప్రకాశఃప్రకీర్తితః । వైఖానస ఋషిఃపూర్వం
ఽస్థా వాణీ స ముర్భవేత్ । త్రయీరూపేణ సంకల్ప్య
ఇథం దేహీ విజృంభతే । సంఖ్యా రూపేణ స్సంకల్ప్య
వైఖానసఋషేపురా । ఉదితోయాదృశఃపూర్వంబాద్యశంఖుమేఖ
లం । శశ్వత్సృష్టానుయాయంక్రియాశక్తిరుదాహృతా । సాక్షాచ్చ
క్రిభాగవతః స్మరణమాత్రరూపావిభావప్రపాదుభావాద్వికాసిగ్రహా
నుగ్రహ రూపాశాంతిగోచరో రూపావ్యక్తావ్యక్తకారణచరణ సమగ్రావ
యవముఖ వణాభేదాభేద రూపాభగవత్సహచారిణీ అనపాయినీఅనవ
రతసహాయాశ్రయణీ ఉదితానుదితాకారానిమేషాన్వైషస్పృష్ఠితిసంహా
రతిరోధానానుగ్రహాది సర్వశక్తిసామధ్యారానౌచ్ఛక్తిరితిగీయతే ।
ఇచ్ఛాశక్తిస్త్రీపథాద్రలయావస్థాయాం విశ్రమణాధానం భగవతోవక్షి
ణవక్ష్యంతే శ్రీవత్సాకృతిభూతాద్విశ్రమయంతిపా యోగశక్తిః । భో
గశక్తిభూగరూపా కల్పవృక్షకానుష్ఠేను చింతానుగీ శంఖవర్షనిధ్యా
దిసవనిధిసమాశ్రితా భగవదుపాసకానాం కామనయా ఆకామనయా
వా భక్తియుక్తనరనిత్యవైమిక్తికర్మభిరగ్నిహూత్రాదిభివాణయ
మనియమాసన ప్రాణాయామప్రత్యాహారధ్యానధారణసమాధిభిర్వాల్
మనన్వపిగోపుర ప్రాకారాదిభి విమానాదిభిస్సహ భగవద్విగ్రహా
దాః పూజయిష్యంతరీక్షే రర్చయైస్సానాదిభివా పితృపూజాదిభిర

న్నపానాదిభిర్వా భగవత్ప్రీత్యర్థ ముక్త్యాసర్వక్రియతే । అథాతో
 వీరశక్తి శ్చతుర్భుజా భయవరద పద్మనగాకీరీహాభరణాదియులాసర్వ
 దేవైః పరివృతాకల్పతరు మూలేచతుర్భిర్గజైః కన్నఘ్రైరవృతజవై
 రభిషిచ్యమానా సర్వదైవతైర్బ్రహ్మక్షిదిభిర్వంద్యమానా ఆశిమాద్యష్టై
 శ్చర్యయుతాపన్నుభ కామధేనునాస్తూయమానావేద శాస్త్రాదిభిఃస్తూ
 యమానా జయాద్యున్నరస్త్రీభిః పరిచర్య మాణా ఆదిత్య సోమాభ్యాం
 దీపాభ్యాం ప్రకాశ్యమానా తుంబురునారదాదిభిగ్గీయమానా రాకాసి
 నీవారీభ్యాం ఘ్రేణోద్దీప్తి మాయాభ్యాం చా మరేణ స్వాహాస్వధా
 భ్యాం వ్యజనేన బ్రహ్మపుణ్యాదిభి రభ్యర్చ్యమానా దేవీదివ్యసింహాసనే
 పద్మాసనాదూధానకల కారణకార్యకరీ లక్ష్మీదేవస్య పృథగ్భవన కల్ప
 నా । అలంచకారస్థిరావ్రసన్నలోచనా సర్వదైవతైః పూజ్యమానావీర
 లక్ష్మీరితపిజ్ఞాయత ఇత్యుపనిషత్ ॥

॥ భద్రంకణేభిరితిశాన్తిః ॥

॥ ఇతి సీతోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౪౫ ॥

ఓంరఘత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

॥ ఆథ సామవేదే - యోగచూడామణ్యుపనిషత్ ౪౬

॥ ఓం ॥ ఆప్యాయంత్యితిశాన్తిః ॥ ఓం ॥

ఓ ॥ యోగచూడామణిః శ్చ యోగివాం హితకామ్యయా
 కై వల్కుసిద్ధిదంగూఢం సేవితం యోగవిత్తమైః । ఆసనం ప్రాణసంరోధః ప్ర
 త్యాహారశ్చధారణా । ధ్యానం సమాధిరేతాని యోగాంగానిభవంతిష
 ట్ । ఏకం సిద్ధాసనం ప్రోక్తం ద్వితీయంకమలాసనం । మట్టక్రం షోడశా
 ధారంత్రీలక్ష్మ్యం వ్యోమపంచకం । స్వదేహయోగజానాతి తస్య సిద్ధిః
 కథం వేత్ । చతుర్దశంస్వాదాధారంస్వాధిష్ఠానంచషడ్భుజం । నాభౌద

సదశంపక్తంహృదయంద్వాదశారకం । పోడశారంవిశుద్ధాఖ్యం భూమ
 ధ్యద్విదశంతథా । సహస్రదశసంఖ్యాశంబ్రహ్మరంధ్రే మహాపథి । ఆధా
 రంప్రళయందక్రంస్వాధిష్ఠానంద్విశీయకం । యోగిస్థానం ద్వయోర్మధ్యే
 కామరూపనిగద్యతే । కామాఖ్యంచగుడస్థానేపంకజంతు చతుర్దశశం
 తత్తత్సేప్రోచ్యతేయోనిఃకామాఖ్యాసిద్ధవందితా । తస్యసాధ్యే మహాలిం
 గంపశ్యేనూభిముఖంభీశం । నాభౌతుమణివద్భింబంయోజానాతసయోగవి
 త్ । తస్త్వచామూఠా రాభాసంతిటల్లాభేవపిస్ఫురత్ । త్రైకొణం తత్పురం
 వహ్నోరథో మేధాగ్నృతిస్థితం । సమాశౌపరమంజ్యోతి రసంతంవిశ్వ
 తోముఖం । తత్త్వేద్యమేనమోయోగేయాగాయాతోనపిశ్యతే । స్వశ
 ద్దేనభవేత్ప్రాణిస్సాస్విధిష్ఠాంతథాశ్రయః । స్వాధిష్ఠానా శ్రయాదస్తా
 నైక్రమేవాభీభృతే । రంతునామణివత్ప్రొత్తా యోత్రకందస్సమృన్న
 యా । రిన్నాభిమండలేచక్రం ప్రోచ్యతేమణిపూరకం । ద్వాదశారే మ
 హాద్రుణ్యపాపవినిశితే । తావజ్జీవోభ్రమత్యేవం యావత్తత్వంస
 విందతి । ఊర్ధ్వంమేధావక్తానాభిఃకందేయోనిః ఖగాండవత్ । తత్ర
 నాద్యస్సయిష్టన్నాస్సహస్రాణాంద్విసప్తతః । తేషునాడీ సహస్రేషుద్వి
 సప్తతిరుదాహ్యం । ప్రధానాః ప్రాణవాహినోభూయస్తానుదశస్త్రు
 తాః । ఇదాచపింగళౌచైవ సుషుమ్నాచశ్చితీయగా । గాంధారిహస్త
 బిహ్వచపూషాచైవయశస్వినీ । ఆలంబసాకుహూతైప్రవ శంఖినీ దశ
 మీస్త్రుతా । ఏతన్నాడీమహాచక్రం జ్ఞాతవ్యంయోగిభిస్సుదా । ఇదానా
 మేస్థితాభాగేదక్షిణేపింగళాస్థితా । సుషుమ్నానధ్యదేశేతు గాంధారి
 వామచతుషి । నడితటాస్త్రబిహ్వచపూషాకణేచదక్షిణే । యశస్వినీ
 వామకణేచాననేచాప్యలంబుసా । కుహూత్పలింగ దేశేసుమూలస్థానే
 తుశంఖినీ । ఏవంద్వారంసమాశ్రిత్యతిష్ఠంతేనాడయః క్రమాత్ । ఇదా
 పింగళసౌమమ్నాఃప్రాణమూగాశ్శసంస్థితాః । పతతంప్రాణవాహిన్య
 సోమసూర్యాగ్నిదేవతాః । ప్రాణాపానసమానాఖ్యావ్యావోచానాచ
 నాయవః । వాగఃకూర్మోశక్యరో దేవదత్తొశనంజయః । హృదిప్రాణస్థి

తోనిత్యమపానోగుదమండలే । నమానోవాభిదేశేతు ఉదానః కంఠసు
 ధ్యగః । వ్యాసస్సర్వశరీరేతుప్రధానాఃపంచవాయవః । ఉగ్రారెనాగఆ
 ఖ్యాతః మూర్త్యుడస్త్రీలనేతథా । కృకరఃతుతఃరోజ్జయో దేవదన్వవి
 జ్యుభణే । నజహంతిమృతంవాపిసర్వవ్యాపీ ధనంజయః । ఏతే నాడిమృస
 ర్వాసుభ్రమంతేజీవజంతవః । ఆక్షిప్తాభుజదంక్షేనయథాచలతి కంఠకుః
 ప్రాణాపానసమాక్షిప్తస్తధాజీవోనతిష్ఠతి । ప్రాణాపానవశోజీవోహ్య
 ధశ్చోధ్వంశధావతి । వాసుదక్షిణమూర్త్యాభ్యాం చంచలత్వాన్నగృ
 శ్యతే । రజ్జబన్ధోయథాశ్యేనోగతోప్యాకృష్యతేపునః । గుణబద్ధస్తధా
 జీవఃప్రాణాపానేనకషణతి । ప్రాణాపానవశోజీవః హ్యధశ్చోధ్వంశ
 ధావతి । అపానఃకషణతిప్రాణంప్రాణోపానంచకషణతి । ఉద్ధృతాధ
 స్పంస్థితావేతాయోజానాతిసయోగవిత్ హకారేణబహిర్యాతసకారేణ
 విశేత్పునః । హంసహంసే త్యముంశుంశ్రం జీవోజపతి సర్వదా । మ-
 తానిదివారాత్రంసహస్రాణ్యేకవింశతిః । ఏతత్సఖ్యాస్యిగంశుంశ్రం జీవో
 జపతిసర్వదా । అజపానామగాయత్రీ యోగివాం మోక్షదాసినా । ఆ
 ప్యాస్సంకల్పమాలేఖసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే । అనయాసదృశీ విద్యా
 అనయాసదృశోజపః । అనయాసదృశంజ్ఞానంసభూతంసభవిష్యతి కుండ
 లిన్యాంసమన్మథతాగాయత్రీప్రాణధారిణీ । ప్రాణవిద్యామహావిద్యా
 యంత్రంవేదసవేదవీత్ । కందోర్ధ్వకుండఃశక్తి రష్ట్రధాకుండలాకృతః
 బ్రహ్మద్వారముఖింశ్యంముఖేనాచ్ఛాద్యతిష్ఠతి । యేనద్వారేణ గంత్య
 బ్రహ్మద్వారమనామయం । ముఖేనాచ్ఛాద్యతద్వారంప్రసుప్తాపరమేశ్వ
 రీ । ప్రబుద్ధావహ్నియోగేన మనసామరుతేనహం సూచివగ్దాత్రమ
 దాయప్రజశ్శూర్ధ్వంసుమహ్నయా । ఉత్పటయేత్-వాటంతు ద
 థాకుంచితయాగృహం । కుండలిన్యాతథామోగీ మోక్షద్వారంప్రశే
 యేత్ । కృత్యాసంపుటితాకరౌదృఢతరంబద్ధాతుపద్మాసనం గాఢంపి
 సింహాసనంధాయచుబుకం ధ్యానంచతచ్ఛేష్టితం । వారంవారమపానమ
 ర్ధ్వమగిలం ప్రోచ్చారితంపూరితం ముంచన్పాగ్నిముపైతిబోధమను

శక్తిప్రభావాన్నరః । అంగానామదానంకృత్వా శ్రమసం జాతవారి
 నా । కట్వాష్టలవణ త్యాగీక్షీరభాజనమాచరేత్ । బ్రహ్మచారిమితాహం
 రోయోగీయోగపరాయణః । అజ్ఞానాధ్వంభవేన్ద్వో నాత్రకార్యావి
 చారణా । మస్మిన్మధురాహారశ్చతుర్థాంశవివర్జితః । భుంజతేశివసం
 ప్రత్యామితాహారస్సచ్యతే । కందోధ్వేమండలిశక్తిరప్తథామండలా
 క్షణిః । బంధనాయచమూఢానాం యోగినాంమోక్షదాసదా । మహా
 ముద్రానభోముద్రా ఉద్యాణంచజలంధరం । మూలబంధంచయోనెత్తి
 సయోగీమస్త్రీభాజనం । పాష్టికఘోసేనసంపీడ్యయోనిమాకుంచయెద్వృ
 థం । అపానమూర్ధ్వమాకృప్య మూలబంధోపధీయతే । అపానప్రా
 ణయోనైక్యం సయోగీన్నాగ్రేపరీషయోః । యువాభవతివృద్ధోపసతతం
 మూలబంధనాత్ । ఉద్యాణంకుశలేయన్నా నపత్రాంతంసహాభగః ।
 ఉక్తియాణాగదేవప్యా స్త్యుభ్యుదూగంగ్రేహీ । ఉరరాత్మస్యేనంతాణ
 మథోనాభనిలద్యతే । ఉద్యాణమవరేబంధ స్తత్రబంధోపధీయతే । బ
 థ్నాతిహిరిరోజాత మథోగామినభోజలం । శతోజాలం ధరోబంధః కం
 రిమఃఖాఘనాశనః । జాలంధరేకృతేబంధే కంఠసంకూచలక్షణ । నపీ
 యోగంపతస్యగ్నో నచవాయుః ప్రధావతి । కిపాలపహరేజిహ్వప్రవి
 స్టావివరీతగా । భుక్రివోరంగగారాదృష్టిస్త్రువాభవతిభవరీ । నరోశ్చ
 మరణంతస్య ననిద్రా నయుధాన్యమా । నచమూర్ధాభవేత్తస్య యో
 ముద్రాంతస్త్రీభవరీం । పీడ్యతేనచరోగేణ నివృతే నచకర్మభిః । బాధ్య
 నచకేనాపి యోముద్రాంతస్త్రీభవరీం । చిత్తచరణభయస్సాజ్ఞిహ్వ
 చరణిభయతః । సేనేయంభవరీముద్రాసంకాసిద్ధనమస్త్రుతా । వింశు
 మూలశరీరాణి సీరాయత్రప్రసృష్టితాః । భావయంతిశరీరాణి ఆపాదత
 లమస్తకం । భేదర్యాముద్రితంయేన వివరంబంబికీర్ధ్వతః । సతస్యక్షి
 యతేవింశుః కామిన్యాలింగితస్యచ । యావద్వింశుఃస్థితోఽహే తావ
 స్త్యుత్పథభయంకుతః । యావద్వద్ధానభోముద్రా తావద్వింశుర్నగచ్ఛ
 తి । జ్వలితోపియథావిదిస్సంప్రాప్తశ్చక్షుశ్చతాశనం । ప్రజయ్యుర్ధ్వం

గతశ్చక్త్యా నిరుద్ధోయోగముద్రయా । సపునర్ద్వివిధోబిందుఃపాండవరో
లోహితస్తధా । పాండవరంశున్లమిత్యానూ లోహితాశ్చింతా మహార
జః । సింధూరవ్రాతసంకాశం రవిస్థానస్థితంరజః । శశిస్థాన స్థితంశుక్లం
తయోరైక్యంసుదుర్లభం । బిందుబ్రహ్మరజశ్చక్తి బిందురింగూరజో
రవిః । ఉభయోస్సంగమాదేవ ప్రాప్యతేపరమంపనం । నాయనాశక్తి
జాతేన ప్రేరితంచయధారజః । యాతిబిందుస్సైకత్వం భవేన్వివ్యవభు
స్తదా । శుక్లంచంద్రేణసంయుక్తిం రజస్సుశ్చేణసంగతం । తయోస్స
మరనైకిత్వం యోజానాతినయోగపేత్ । శోధనంనాడిచాలస్యచాలనం
చంద్రసూర్యయోః । రసానాశోషణంనైవ మహామద్రాధిక్షయిలే । వ
యోస్యస్తహనునివాసీభ్యసువిదృగ్ యోగంచవామాహృతా హస్తాభ్యా
మనుధారయన్ప్రసరితం పాదంతథాపీడితం । అహర్విప్ర్య సనేపిపీడి
యగళంబధ్వాశనైరేచయే దేశచ్ఛాన్యశివనాశివీసుమహా ముద్రాన్పు
ణాంకభ్యతే । చంద్రాంశేనసహభ్యస్య సూర్యాంశే నాభ్యసేత్పునః ।
యానుల్యానుభవేన్యంభ్యా తతోముద్రాంపిసజజాయేత్ । నహిపక్ష్యమప
భ్యంవా రసాస్సశ్చేషీరసాః । అభ్యుక్తిం విమంశూరంపయనామవిపదీ
ర్యతే । కుయిపథ్యగుదాపతానుల్కాశేణాపురోగమాః । తస్యరోగాశ్చ
యిరియాంతి మహామద్రాంశుయోభ్యసేత్ । కిధేయింమహాముద్రా
మహాసిద్ధికిరీస్యణాం । శూపనీయా ప్రయత్నేన నచేయాయస్య కస్యచి
త్ । పద్మాసనస్సమారుహ్య సమకాయశిరోధరిః । నాసాగ్రవృష్టిరేకాం
తే జపేదోంకారమవ్యయం । ఓంకార్యంశుక్లంబుద్ధానిన్వికల్పంరంజనం
నరాఖ్యాతమనాడిని ధనమకం తరీయం యచ్ఛుతం భవన్భవ్య భృగీ
వతామానసవదానవిచ్ఛిన్నపరం బ్రహ్మతన్మానాతా పరాశక్తిస్స
యఃజ్యోతిరాద్భిశా । అత్కేసరికాశస్సంభూతః । అకాశోద్వాయుఃపా
యోరగ్నిఃఅగ్నేరావః । అద్భ్యుపేష్ఠిధిమ్ । తేహం పంచభూతానాంపత
యఃపంచసదాశివేశ్వరరుద్రవిష్ణుబ్రహ్మణశ్చేతి । తేహంబ్రహ్మవిష్ణురుద్రా
శోచ్చేష్ఠిస్థితీలయకర్తారః । రాజసోబ్రహ్మ । సాత్వికౌ విష్ణుః । తామ

సో గు క్ర తి । ఏ తే క్ర యో గు ణ యు క్తాః । బ్ర హ్మ
దేవానాం ప్రభవస్సం బభూవ । ధాతాన స్మృత్వ । విష్ణుశ్చ ధృతౌ । గు
క్రశ్చ నాశే భోగాయ చే క్రతిః । ప్రభవణాబభూవుః । తేషాం బ్రహ్మణో లో
కాదేవతీర్యజ్నరస్థావరాశ్చ జాయంతే । తేషాం వసుమ్యాదీనాం పంచభూ
తసహవాయుశ్చరం జ్ఞానకర్తృత్రియైః జ్ఞానః పయైః ప్రాణాదిపంచవా
యుననోబద్ధిర్విదా హంకారైః స్థూలకల్పితై స్సోపీష్ఠాలప్రోమచ్యతే ।
జ్ఞానకర్తృత్రియైర్జ్ఞానపరిపయైః ప్రాణాదిపంచ వాయుననోబద్ధిశ్చ సూ
క్ష్మస్థోపేనింక మేవేవ్యచ్యతే । నునత్రయయుక్తం కారణం । సర్వేషా
మవంతీణి శివరాజీవతణంతే । జాగ్రన్మృత్యుమస్మి తుర్యాశ్చేగ్యవ
హ్నశ్చ సప్తః । తాసానవప్థానానాధిపతయశ్చ త్వాః । బ్రహ్మః । విశ్వతై
జస ప్రాజ్ఞాన్యైశ్చేతి । విశ్వోపీష్ఠాలభుక్తిగ్యంతై జనః ప్రపిత్తిభుక్ ।
అనిందిభుక్తికాప్రాజ్ఞాస్యోపాక్షీగ్యగోపరం । ప్రణవస్సర్వదాతృష్టత్సర్వ
దేవేషుభాగదః । అధిగామస్తసర్వామహ్యవహ్నామహ్యకోముఖః । అకా
రఉకారౌనకారశ్చేతి । క్రయోవతాన్త్రయోనేదాన్త్రయోలోకా
న్త్రయోనుతాః । క్రయోతురాణీత్రయస్త్వరా పంచణః ప్రకాశతే ।
అకారౌజాగ్రసేత్రేవతాతేనవజతుషు । ఉకారింకిరితిస్సమైమ
కారోహ్మయైస్తైః । ఏగాద్విశ్వమూలకాదిః । హిరణ్యగర్భస్తైజస
స్సూక్ష్మశ్చ ఉకారిః । కారిణా వ్యాకృతప్రాజ్ఞశ్చనుకారిః । అకారౌరా
జసౌపనింహ్మదేతనదచ్యతే । ఉకారస్సాత్వికశ్చ సప్తాశ్చేధిక్తియ
తే । మకారిణానసంకృష్టోగుక్రశ్చేతి తథోచ్యతే । ప్రణవాద్వృధివోబ్ర
హ్మప్రణవాద్వృధివోహరిః । ప్రణవాద్వృధివోహరః ప్రణవోహిపరోధ
వో । అకారేణైవైబ్రహ్మ సమ్యకారేణైవైవారిః । మకారేణైవ
తేనుక్రిః పణవోహప్రకాశతే । జ్ఞానివామూర్ఖాభాగోహిరజ్జ్ఞానేస్వా
దభోముఖః । ఏనవైప్రణవైస్తైవ్యస్తంవేదసర్వేకత్ । అవాసానిస్వ
యాపేణజ్ఞానినా మూర్ఖాభాగోధవేత్ । తైలథాగామవాచిన్నందీమూ
సుంబూనినాదవత్ । ప్రణవస్యేద్యనిస్తన్నత్తరగ్రంబహ్మణోచ్యతే । జ్యోతి

త్వయంతవగ్రంస్యావవాచ్యంబుద్ధిసూక్ష్మణః । దృఢశుర్యేమహాత్మాసో
 యస్తంవేదనవేదవత్ । జాగ్రన్నేత్రస్యయోగ్యధ్యేహంసపవప్రకాశతే
 సకారఃఖచరీత్రోక్తా స్త్యంవదంచేతినిశ్చిగంహకారఃపరిమేశస్సాక్షాత్కృ
 దంచేతినిశ్చితం । సకారోధ్యాయతేజంసు హకారోహి భవేద్భువం
 ఇంద్రియైర్బాధ్యతేజీవ ఆత్మవైనచబభ్యతే । మమత్వేనభవేజ్జీవోనిర్మ
 మత్వేన కేవలః । భూభువనస్వరిమే లోకాః సోమ సూర్యాగ్ని దేవ
 తాః । యస్యనాత్రాసుఃస్థంతత్పరంజ్యోతిరోమితి । క్రియాఇచ్చాత
 థాజ్ఞానంబ్రాహ్మైరాద్రీచ వైష్ణవీ । త్రిధామాత్రాస్థితీర్య తత్పరంజ్యో
 తిరోమితి । వచసాతజ్జపేన్నిత్యంవపుషాతత్సహభ్యతే । మనసాశ్శబ్ద
 నిత్యంతత్పరంజ్యోతిరోమితి । శుద్ధిర్వాప్యశుద్ధిర్వాపి యోజపేత్పర
 వంసదా । నననిశ్చయోపాపేనపక్వప్రశమివాంభసా । చలేనాతేచలోవి
 దుర్నిశ్చలేశ్చలోభవేత్ । యోగీష్టాబుగ్నమాహ్నోతితతోవాయుంఽగ్నిం
 ధయేత్ । యావత్సాయుష్ఠిరోదేహే రావజ్జీవోనముంచతి । మరణం తస్య
 నిహాగ్రితిస్తతోవాయుఽగ్నింధయేత్ । యావత్సన్ధోమరుర్రేహే తా
 వజ్జీవోనముంచతి । యావత్సప్త్యేప్రభవోర్మధ్యే తావత్సా లభయంతుత
 త్పకాలభయాగ్రహ్నానాశానాసపరోధవేత్ । యోగీనో ము
 నయైస్త్వేచితఃప్రాణంఽగ్నింధయేత్ । వడ్పితశుక్లంఽహంసః ప్రయా
 గంఽగ్నితేజః । వాహదక్షిణమాగేణప్రాణాయామో విధీయతే ।
 శుద్ధిమేతీయదాసవంనాడీచక్రంహలాకులం । తదైవ జాయతే యోగీ
 ప్రాణసంగ్రహణతుమః । బద్ధపక్వానోయోగీప్రాణంచక్రేణపూరియే
 త్ । ధారయేద్వాయుధాశక్యాభూయన్నుర్యేణరెదయేత్ । అన్యతో
 దధిసంకాశగోక్షీరధవలోపనుం ధ్యాత్వాహంగ్రహపంబింబంప్రాణా
 యామేషుభిభవేత్ । స్ఫురన్నృద్వలనంజ్వాలా పూజ్యమాదిత్యమండ
 లం । ధ్యాత్వాహృదిస్థితంయోగీప్రాణాయామేషుభిభవేత్ । ప్రా
 ణంచేదిదయాపిబెన్నియమితంభూయోన్యాయారెచయే త్పీత్వా పింగళ
 యాసమీరణవధో బద్ధాత్మజేద్వామయా । సూర్యాచంద్రమహారసే

నవిధివాచింనుద్వయంధ్యాయత శ్చుద్ధావాడిగణాభవంతియమివో మాస
 ద్వయామాధ్యక్షః । యశేష్టధారణంవాయోరసలస్యప్రవీపనం । నాభి
 వ్యక్తకారోగ్యంజాయతేనాడిశోధనాత్ । ప్రాణాయామత్స్థితోదే
 హోపానంతునిరోధయేత్ । ఏకశ్వాసనయిమాత్రాణోధ్వానోగగ
 నేస్థితిః । రేచకంపూరకశ్చైవకుభః । ప్రణవాస్తకః । ప్రాణాయామోభ
 వేదేవ । మాత్రాద్వాదశసంయుతః । మాత్రాద్వాదశసంయుక్తైదివాక
 రణకారౌ । దోషచాలనబద్ధంతాజ్ఞాతవ్యయోగిభిస్సదా । పూరకం
 ద్వాదశసంధ్యాశ్చుభకంపూరకంభవేత్ । రేచకంబశచోంకారః । ప్రా
 ణాయామస్థితవ్యతే । అథ మేద్వాదశమాత్రానధ్యమేద్విగుణావతా
 ద్ద్విమేత్రిగుణాప్రొక్తప్రాణాయామస్యనిర్ణయః । అథమేస్వేదజననం
 కంపోభవతినాధ్యమే । ద్ద్విమేస్థానమాప్నోతితతోవాయుం నిరుంధయే
 త్ । అష్టవర్షాసనోయోగీనమస్యశ్చగురుంజేషు । నాసాగ్రదృష్టిరేకాకీ
 ప్రాణాయామంసమభ్యసేత్ । ద్వారాణాంసవసంధిగుళ్యమనుతంబద్ధా
 దృఢాంధారాణాంబీజ్వాళాలమపానవహ్నిసహితంశక్త్యోసమంచాలితం ।
 అన్నిధ్యానయుతస్తవనేనవిధినావిన్యస్య మూర్ఖిన్స్థిరం యావద్విస్థతి
 తావదేవమహింసంసౌనసంస్త్రాయతే । ప్రాణాయామోభవేదేవం
 పాతకేంధనపావకః । భివోదధిమహాసేతుః । ప్రోచ్యతే యోగిభిస్సదా
 అసనేనముజంహంతిప్రాణాయామేనపాతకం । వికారం మానసంయో
 గీప్రత్యాహరేణముంచతి । ధారణాభిమోమోదైర్యంయాదిచైతన్యమ
 ద్భృతం । సమాభోమోక్షమప్నోతి శ్చక్త్యోక్తిర్మతఖాశుభం । ప్రాణ
 యామద్విషశ్చైవ ప్రత్యాహరః । ప్రకీర్తితః । ప్రత్యాహర ద్విషశ్చైవ
 జాయతేధారణాశుభా । ధారణాద్వాదశప్రాక్తంధ్యానంయోగ వికా
 రతైః । ధ్యానద్వాదశశేనైవ సమాధిరభిధీయతే । యశ్చమాభోపరం
 జ్యోతిరనంతంవిశ్వతోముఖం । తస్మిన్దృష్టేప్రేక్ష్యాకమా యతాయా
 తోనవిన్యతే । సంబద్ధాసనమేత్రమంఘ్రిముగళంకణాక్షి నాసామ్రుట
 ద్వారానంసురీభిర్నియమ్యవవసంవక్త్రేణవాపూరితం । బద్ధావక్షసిచో

హృదయసహితముగ్నితంత్రధారయే దేవయానివిశేషతస్య సమ
తాంయోగీశ్వరస్తవ్యయః । గగనంపవనేప్రాప్తైభ్యనిరుద్భవ్యతేమహాః ।
ఘంటాదీనాంప్రవాద్యానాంనాదసిద్ధిరీతీతా । ప్రాణాయామేనయై
నసర్వరోగక్షయోభవేత్ । ప్రాణాయామవియైభ్యస్సర్వరోగసము
చ్ఛవః । హితాశ్చాసస్తథాశ్వాసశ్శిరఃకణ్ఠాక్షివేదనాః । భవంతివి
ధారోగాఃపవనవ్యణ్యయిద్రమాత్ । యథాసింహుగజోన్యప్రభాభవే
ద్వశ్యశ్చనైశ్చనైః । తతైవనేతివాయురస్యధాహంతి సాధకం । యు
క్తంయుక్తంశ్యజేచ్ఛాయుంయుక్తంయుక్తంచ పూరయేత్ । యుక్తం
యుక్తంప్రబక్ష్మయాదేవంసిద్ధిమవాప్నోయేత్ । చరణౌచతుర్గాదీ
నాంఃషయేషుయథాక్రమం । తత్ప్రత్యాహరణం తేహంప్రత్యాహర
స్పడిష్యతే । యథాశ్మతీయకాలేదురఃప్రత్యాహరేత్ప్రేక్షం । తృతీ
యాంగస్థితోయోగీవికారంమానసంహరేదిత్యుపదేశమత్ ।

॥ అప్రాయంత్యుతిశాంతః ॥

॥ ఇతి యోగచూడామణ్యపద్యమత్సమాప్తా ॥ ౪౬.

ఓంతస్మత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

॥ ఋగ్వేదేనిర్వాణోపనిషత్ ॥ ౪౭.

ఓం॥ వాజ్మేనుసీతిశాంతిః॥ ॥ ఓం

ఓం ॥ అథనిర్వాణోపనిషదంవ్యాఖ్యాస్యామః । పరమహంస
సోనిహంపరివ్రాజకాఃపశ్యిమలింగాః । మన్తభక్తైఃపాలాః । గగనసి
ద్ధాంతః । అమృతకణ్ఠోలనదీ । అక్షయంనిరంజనం । నిస్సంశయః ఋషిః ।
నిర్వాణోదేవతా । నిమగ్నప్రవృత్తిః । నిమగ్నవలజ్ఞానం । ఉద్ధృత
మూయః । నిరాలంబవీరః । సంయోగదీప్తా । వియోగోపదేశః । దీ
ప్తాసంతోషపానంచ । ద్వాదశాదిత్యావలోకనం । వివేకరత్నాకరురై

వశేః । అనందమాలా । ఏకాసనగుహాయాం ముక్తాసనసుఖగోష్ఠి । ఆ
 కల్పితభిక్షాశీ । హంసాచారః । సర్వభూతాంతర్వర్తీ హంసత్వప్రతి
 పాదనం । దైర్యకంఠా । ఉదాసీనకాపీనం । విచారదండః । బ్రహ్మవలో
 కాయోగవల్లః । శ్రీయాంపాదుకాపరెచ్ఛాచరణం । మండలిసీబంధః । ప
 రావదానముజ్జీవస్త్వక్తః । శివయోగనిద్రాభేదశీముద్రాదాదా । పరమానందీ
 నిర్వృతగుణత్రయః । విచేకలభ్యం । ఋషోవాగగోచరం । అనిత్యంజగద్యజ్ఞతః ।
 స్వప్నజగత్కల్పగజాదిదుల్యం । తథాదేహోదసంఘాతం । మోహగుణకాల
 క్షిరం । తద్రక్షణసర్వవత్ । బ్విగం । విష్ణువిధ్యాది శతాభిధానలక్ష్యం ।
 లుటుశీమాగః । శూన్యంసంపదేతః । పరేశ్వరసత్తాసత్యసిద్ధయోగో
 మాతః । అమరపదసత్యైవయాపం । అపిబ్రహ్మస్వసంపత్ । అజపాగాయ
 త్ర । విచారదండోధార్యః । మమోనిరోధనీకంఠా । యేగేనసదానందస్వ
 రూపవశేణం । అనందభిక్షాశీ । మహాత్మకానేహ్యాన । దవనేవాసః । ఏ
 కాంతస్థానమానందహరిం । ఉన్నత్యచ్చా । కారవాచేస్తా । ఉన్ననీగః । ని
 మానలగాత్రం । సురాలంబీయం । అమృతకిల్లోలానందక్రియా । హంసరగ
 గనమహాసిద్ధాంతః । మనమూదివివృతైవచుడేయైత్రపానిమలుతా । ప
 రావరసంయోగం । తారకోపదేతః । అదైవతసదానందోదేవతానియ
 హస్యాన్వితరింద్రియసగ్రహం । భయమోహశోకరోధత్యాగప్రైగః । ప
 రావదైక్యరసాస్వాదినం । అనియామకత్వనిమలతత్త్వః । స్వప్రకాశబ్ర
 హ్మతత్త్వేషితత్త్వః । సంభుతిత్రవందభేదినం । తథావత్రాయాక్షిక మంద
 లభావాభాపదహనం । బిభ్రత్యైకాశాధారిం । శివంబుచీయం యజ్ఞోపవీ
 తం । తత్త్వయాశిఖా । ఉన్నయంబోన్మృష్టివిండుం । సంతతాక్షికమంసలం ।
 కమలాద్భూతనకథా । మాయా మమతాహం కారవిహనంత్యశానే ।
 అనాహతాంగీ । నిస్త్రైగుణ్యస్వరూపానుసంధానంసమయం । భ్రాంతి
 హరణం । కామాదివృద్ధిహనం । కాలిన్యన్మృతకాపీనం । చీరాజినాసః ।
 అనాహతమంత్రః । అక్రియైవజాప్తం । స్వచ్ఛాచారో స్వస్వభావోమో
 త్యః । పరంబ్రహ్మప్లవవదాచరణం । బ్రహ్మచర్యశాంతిసంప్రహణం । బ్రహ్మ

చర్యాశ్రమేకీత్య । వానప్రస్థా శ్రమేకీత్య । ససవకవిన్యాసం సన్యాసం ।
అంతేబ్రహ్మఖండాకారం । నిత్యం సవకాసం దేహనాశసం । ఏతస్మిన్వాణ
దశకసం । పుత్రం వినాశీవ్యం వినాసనేయమిత్తుపనిషత్ ॥

॥ వాజ్మేయ ససీతి శాన్తిః ॥

॥ ఇతి నిర్వాణోపనిషత్సూక్తా ॥ ౪౭ ॥

ఓంతస్తుత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

॥ అథ తత్త్వయజుర్వేదే - వజ్రలత్రాహ్మణోపనిషత్ ॥ ౪౮.

॥ పూర్ణగుడభితి శాన్తిః ॥

ఓం యజ్ఞవల్క్యే - హవై న హోమని కాదిత్యలోకం న గామతమా
దిత్యం న త్యాభోభగవన్నాదిత్యాగ్రతస్వన సుబ్రహ్మహీతి పశువాచనా
రాయణః । జ్ఞానయంత్రయమాద్యస్త్రాంగయోగఉచ్యతే । శీతోష్ణాహార
ద్రావిజయః । సర్వదా శాన్తిశ్చ లత్యం విషయేన్ద్రియనిగ్రహశ్చైతేయహః ।
గురుభక్తిసత్యమార్థానురక్తిసుఖానుగతవస్త్రసుభవశ్చ తద్వస్త్రసుభ
వేనతుష్టిర్నిచ్చగతా ఏకాంతవాసోనునోఽవృత్తిః । ఫలాసక్తిలాషోవై రాగ్య
భావశ్చ నియమాః । సుఖాసనపృష్ఠీశ్చీరవాసశ్చ । ఏవమాననయమాభవ
త్తీ । పూరక కుష్పక లేదతైష్టోదశ చతుష్టప్తి ద్వాత్రింశత్త్రిభ్య
యాయథాక్రమం ప్రాణాయామః । విషయేభ్యశ్చన్ద్రియాభ్యోమనో
విరోధనం ప్రత్యాహరః । సర్వశరీరేషు సైరవైరతానరాధ్యానమ్ । విష
యవ్యావర్తనపూర్వకం వైరత్యేనైతన్యస్థానసంధారణం భవతి । ధ్యానవి
ప్రసాదస్సమాధిః । ఏవం సూక్ష్మైర్జ్ఞానయవంపేదా సముక్తిభాగ్భవతి ॥
౧॥ దేహపృథక్చిదోషభవత్ప్రకాశక్రోధశత్యావధయనిద్రాః । రోగైరాస
న్తునిస్సహజైర్మమాలభ్యాహారాశ్రమాచరాశ్చ త్వసేవనమ్ । నిద్రాభయ
సరీరస్పృహ హింసాచిరరజ్జంతృష్టావర్తందారపంకగో సుసారవాధితస్తుం
సూక్ష్మమార్గమవలన్వృన్వత్త్వానినుశాసతిక్రమ్య తారకమపలోకయేత్ ।

గ్రామధ్యేనద్విదానస్తతేజసహుటనూపంతారకంబ్రమ్మ । తమపాయంల
 త్వత్రయావలోకనమ్మూలాధారాదారభ్యుబ్రమ్మరస్త్రివర్యస్తంసుషు
 మ్నూసూర్యాభా । తన్నభ్యేతటితోట సమామృణాశతస్తుమాత్మోకజ్జలి
 నీ । తత్రతమోనవృత్తి । తద్దర్శనాత్సర్వపాపసమృత్తి । తద్దన్యగ్రోస్తీలి
 తద్దర్శనస్త్రియే పూతా రశభోజాయతే । తత్రస్త్రితేజససంచయర్ష
 వ్యసంజ్యోత్యవశ్యతి । ఏవంహృదయేఽపి । బహిర్లక్ష్మ్యంతునాసాఽగ్రేవ
 లాక్షణప్రకర ద్వాదశాఽక్షాశ్చిక్రమా స్తీలమృతిశ్చావృత్త సద్భగ
 త్తీశ్చక్రిభురృపతవర్ణ ద్వయోపేతం వ్యోమద్వ్యంవశ్యతి । సతుయోగీ । చ
 లన్యస్త్యవ్యోమభాగఽపీయః పురుషస్యశ్చక్ష్యగ్రే జ్యోతిర్మయఃఖావర్త
 నై । తద్దృష్టిస్థిరాభవతి । శీర్షోపరిద్వాదశాక్షురిమానజ్యోత్యవశ్యతి । త
 దాన్యతత్వమే । నాశ్యలక్ష్మ్యంతు ప్రాతశ్చైత్రాఽది వర్ణమూర్త్యవన్త్రవ
 హ్నిజ్వాలాఽవరీవ త్తద్విహీనా న్తరిక్ష వన్యశ్యతితదాకారాకారీభవతి ।
 అభ్యాసాన్నర్వికారం సుదరహితాఽకాశంభవతి । విస్ఫురత్పూరకాకా
 రగాఢతమోవసుం పరాఽకాశంభవతి । కాలాఽనలసహద్యోతమానం
 సహఽకాశంభవతి । సర్వోత్కృష్టవరమచ్యుతప్రద్యోతమానంతత్వాఽ
 కాశంభవతి । క్షౌటిసూర్యప్రకాశంసూర్యాకాశంభవతి । ఏవమభ్యాసా
 త్తస్మయోభవతియఏవంవేదః ॥ ౨ ॥ తద్యోగంచద్విధాఽస్థిపూర్వోత్తరవి
 భాగతఃపూర్వంతుతారకంపింద్యాదమ ససృంతమత్తరిమితి । తారకం
 ద్వివిధంమూర్తితారకమమూర్తితారకమితి । యదస్త్రియాఽన్తరమ్మా
 త్రితారకమ్ । యన్మూర్తియగఽతీతంతదమూర్తితారకమితి । ఉభయమపి
 మనోయుక్తమభ్యసేత్ । మనోఽయుక్తాఽన్తర్దృష్టిస్తారకప్రకాశాయభవ
 తిపూర్తియగమభ్యదిలేతేజసలవిచ్ఛావః । ఏతన్పూర్వతారకమ్ । ఉత్తరం
 త్వమససృమ్ । తాలుమూలోర్ధ్వభాగేనహాజ్యోతిర్విద్యతే । తద్దర్శనాదసి
 మాదిసిద్ధిః । లయ్యేఽన్తస్థబాహ్యయాంచ్యస్తానిమేషాస్తేషవర్ణితాయాంచ
 ఇయంతాహృషీముద్రాభవతి । సర్వత నైమగోప్యామహావిద్యాభవతి ।
 తద్దానేనంసారవృత్తితిర్హృదసంమోక్షఫలదం । అన్తర్లక్ష్మ్యజలజ్యోతిస్స

యావంభవతి । సమాద్ధి వేద్యమస్తర్వాహ్యైర్విమోరన్యశ్యమ్ ॥ ౩॥ సహ
స్రారెజలజ్యోతిరస్తర్లత్యమ్ । బుద్ధిగుహాయాం సర్వాజ్ఞసున్దరం పురు
షరూపమస్తర్లత్యమిత్యపరే । శీర్షాఽస్తర్లతమల్లలసంధ్యగంపశ్యవత్ ॥
ముమాసహాయం నీలకణ్ఠంప్రశాన్తమస్తర్లత్యమితీకేఠి । అగ్రాష్టమా
శ్రవపురషోఽస్తర్లత్యమిత్యేకే । దర్శనేనజేవన్ముక్తి చకాయాంస్వయ
మస్తర్లత్యోభూత్వాపరమమిత్యపరే । ఉక్తివికల్పంసర్వమానైష । తల్ల
త్యంశుద్ధాన్తద్వైతానాం పర్యవసేపప్రాప్త్యానోభవతి । జీవసంభా
వితకఃస్వకమితచతుర్వింశతీతన్యంపరిత్యజ్యపశ్యింశః పరమాగ్నాఽహ
మితీశ్చయా జీవన్ముక్తిభవతి । ఏవమస్తర్లత్యకృష్ణనేన జీవన్ముక్తి చకా
యాంస్వయమస్తర్లత్యో భూత్వా పరమా కాతా శాన్తానగ్రాహ్యోభవ
తి ॥ ౪॥ ఇతిప్రథమంబ్రాహ్మణమ్ ।

అథఽహయాజ్ఞామన్య అపత్యమల్లల పురుషం పతచ్ఛభకవన్న
స్తర్లత్యోదికం బహుభోక్తమ్ । మయాతర్షణ్ణాతమ్ । తతోబ్రూహిస
హ్యమ్ । తమహూనాచ । పశ్యభూతకారిణం తేజోగ్నాటా భగ
ద్వచ్చతుసీతమ్ । తన్నత్యేతత్ప్రకాశోభవతి । సో లిసాహ్యోత్తర
తద్దానస్తవా ఏకాధైన్యజ్ఞైవమ్ । తద్వాహ్యేఽభ్య న్దరలత్యం । తన్నే
జగ్గీనమ్ । తన్నాకరేసుకలా శీతమగ్రనల్లలమ్ । తమపరిమార్కహ
లమ్ । తన్నద్యేసుధాచక్రనల్లలమ్ । తన్నద్యే ఇల్లలస్తాతేజోమల్లల
మ్ । తద్విద్యతేభావచ్యుక్తిభాస్వరీమ్ । తదేవశాష్ఠపీఠకమ్ । త
ర్కనే తిప్రోదృష్టయః । అమా ప్రతిప త్పూర్ణిమాచేతి । సమీలితదర్శన
మాదృష్టిః । అథోన్మీలితప్రతిపత్ । సర్వోన్మీలితంపూర్ణిమాభవతి । తా
సుపూర్ణిమాభ్యాసకర్తవ్యః । తల్లత్యంనాపాగ్రమ్ । తదాతాలుమా
తే గాఢమోన్యశ్యతే । తదభ్యాసానగ్రనల్లలకార జ్యోతిర్దృశ్యతే
తదేవసద్విదానందం బ్రహ్మభవతి । ఏవంసహజాననయ దామవోరియ
తేతదాశాష్ఠపీథవతి । తామీవభేదరీమాహుః । తదభ్యాసాన్ననస్థైర్య
మ్ । తతోవామున్ధైర్యమ్ । తద్భిహ్నాని అహ తారకవద్దృశ్యతే । తతో

వజ్రకరణమ్ తనగపరిపూర్ణవంశనజ్జలమ్ తతోనవరత్నప్రభావజ్జలం
 తతోవధ్యాహ్నోర్గోమజ్జలమ్ తతోవహ్నిశిఖావజ్జలమ్ క్రమా
 ద్దృశ్యతే ॥ తదా పశ్యమాభిముఖ ప్రకాశః స్ఫటికధూన్వబిడ్డు
 నాదకిలానక్షత్రభివ్యోగ దీపనేత్ర సువర్ణనవరత్నాదిప్రభావ్యశ్యతై త
 దేవప్రణవస్వరూపమ్ ॥ సాధా పానయోదైక్యంకృత్యా శృంగువృక్షో
 నాసాగ్రదృశ్యసర్వథ భావనయాద్వికరాజ్యుభి భిష్ణుచ కరణేనద్ర
 వస్యం నిశమ్య మనస్య నీనంభవతి తస్యనీర్మలేః ॥ రమణ
 యోస్తవయిమూర్తికిర్మకర్మమ్ ॥ ఏవంవిశ్వదాదిశ్యస్యోరయో
 స్తవయాభావాన్స్వకర్మాభావః ॥ శబ్దకాలయేనదివా రాగ్యశో
 భూత్వానన్వపరిపూర్ణజ్ఞానేమోక్షస్యవధావశేన బ్రహ్మైక్యభవతి ॥ త
 ద్విద్యాలవచసోభవతి ॥ తస్యనీర్మలాభ్యామ్ ॥ స్వశిర్శానాకరణ
 మానాహనం ॥ నిశ్చయజ్ఞానమాననం ॥ ఉన్నరీభావనపాత్యమ్ సదా
 వససూచకమ్ ॥ సదాచీప్తిరపారామృతవృత్తిస్సానమ్ ॥ సర్వా
 త్తభావనాగ్ధిః ॥ శృంగీర్వరూపాః ॥ వస్తాననక్షతాః ॥ దిదాత్తరీపు
 చిర్నిస్పృహాబంధావః ॥ దిదాదిగ్యస్వరూపంబీః ॥ పరిపూర్ణవస్తా
 వ్యగ్రస్యోక్తిరణంవైతేవమ్ ॥ నిశ్చలత్వంవ్రజతిగమ్ ॥ సోహంభావో
 ననుసా రః ॥ మూలంస్తుతః ॥ సర్వసన్తాపోవిస్వకమితి యివంవేదో
 ఏవంబ్రహ్మోగరప్రాయాం నిస్తకసముద్రవ గ్నివాతస్థిగదీప వచచల
 సముద్గర్ణభానా భావ ఏహీనైకైవల్యబ్యోతిర్భవతి ॥ జాగ్రన్నిద్రావ్రవ
 రిజ్ఞానేనబ్రహ్మైర్భవత్తి ॥ సుమస్తీసమాధ్యోర్త్వోలయావశేషేషిమ
 హదస్తుభయోద్భవః ॥ తమసీనత్వాస్తుక్తిహేతుత్వా భావాచ్చ ॥
 సమాధౌ నృతిత తమో వికారస్య తదా కారాకారితో భిక్షా
 కారవృత్త్యాన్యక సాక్షివై త న్యే ప్రపంఖల యస్స మృద్యతే
 ప్రపంచస్యమనస్సిన్వితత్వాత్ ॥ తతోభేదాభావాత్ ॥ కదాచిన్వి
 త్తతేపిమిథ్యాత్వభావాత్ ॥ సకృద్విభాతసదానన్తానుభవైకగోచ
 రోబ్రహ్మవిత్తదేవభవతి ॥ యస్యసదృశ్పనాశస్స్యైస్సముక్తిః కరే

స్థితా । తస్మాద్భవాఽథావాపరిత్యజ్యపరమాత్మధ్యానేన ముక్తోభవ
తి । పునఃపునఃపునఃసంస్థాపనజ్ఞానజ్ఞేయాధ్యానధ్యేయాలయ్యైలత్యే
ద్యత్యైఽద్యత్యేహోహ పోహోది పరిత్యజ్యజీవన్ముక్తోభవేత్ । యఏవంవే
దః ॥ ౩॥ పశ్చాత్తప్తాః జాగ్రన్స్వప్నసుషుప్తితురీయతురీయాతీతాః జాగ్ర
తిప్రవృత్తోజీవన్ప్రవృత్తిహర్తాఽనంతః పాపఫలనరకాదిమాంస్త్ర । ఇథ
కర్తృఫలస్వర్గఫలమస్త్వితికాంక్షతే । సవవస్వీకృతవైరాగ్యాత్యర్కఫల
జన్మాత్రసంసారబంధనమలమితివిముక్త్యభిముఖనివృత్తిహర్తా ప్రవృత్తోభవ
తి । సవసస. సారతారణాయగురుమాశ్రయ కామాదిత్యక్త్వా ఏహితక
ర్తాఽచరన్ సాధనచతుష్టయసమ్మనో హృదయకమలమధ్యే భగవ
త్సత్తామాత్రాఽన్తర్లక్ష్మ్య రూపమాపాద్య మమ ప్రవృత్తాహం ముక్త
బ్రహ్మైఽనన్దస్త్వతిలభ్యావక ఏవాఽహమద్వితీయస్య కజ్జితాగ్రలమజ్ఞా
నవృత్త్యాః స్మృతజాగ్రద్వాసనాః సు ఫలేనతైజసోఽస్మీతితనభయ్యవృ
త్త్యా ప్రాజ్ఞత్వాదానీమస్తీశ్యహమేకవస్థాన భేదాఽవస్థాభేదస్యపరంతున
హిమదన్యదితిజాతివివేకః । శుద్ధాఽదైవతబ్రహ్మైహమితిభిదాగ్రన్ధంసర
స్యస్వాన్తర్విజృంభితభానుమణ్డలధ్యానతదాఽకాగాకారితవరంబ్రహ్మై
కారముక్తిహర్తమారూఢస్యపరిపక్వోభవతి । సర్వలబ్ధివికంక్షవోబంధహే
తుః । తద్విముక్తం మనోమోక్షాయభవతి । తద్వ్యాచక్షురాదిబాహ్యప్రప
శ్చోచరతః విగతప్రపశ్చగ్రన్థ స్సర్వజగదాత్మిత్యేన పశ్యన్ త్యక్తాఽహ
జాగ్రరోబ్రహ్మైహమస్తీతి చిన్తయన్నదం సర్వంయదయ మాత్మేతిభా
వయన్కృతకృత్యోభవత్ ॥ ౪॥ సర్వపరిపూర్ణ తురీయాఽతీత బ్రహ్మభూ
తాయోగీభవతి । తంబ్రహ్మైతిస్తువన్ది సర్వలోకస్తుతి పాత్రస్సర్వదేశ
సశ్చారశీలః । పరమాత్మగగనేవిష్టుంవిషీప్యశుద్ధాఽదైవతాఽజాద్య
సమాజామనసూయోగ నిద్రాఽఖణ్డాఽనన్దవదాఽనువృత్త్యాజీవన్ముక్తోభవ
తి । తద్వాఽనన్దసముద్రమగ్నాయోగివోభవన్ది । తదపేక్షయాశ్చన్త్రా
దయ స్వల్పానన్దాః । ఏవం ప్రాప్తాఽనన్దః పరమాయోగీభవతిత్యు
చ్యతే ॥ ౫॥ ఇతిద్వితీయంబ్రాహ్మణమ్ ॥

యాజ్ఞవల్క్యేన హోమనిర్మణ్యలపురుషం పవ్రచ్ఛస్వామిన్నమ
ననగలక్షణము క్తమపి పిష్ట్యతంపున స్తలక్షణంబ్రూహీతి । తథేతి మం
డలపురుషాబ్రవీత్ । ఇదమమననగమతిరహస్యమ్ । యద్జ్ఞానేన కృతా
ఽథోఽభవతి । తస్మై త్వంశాభవీముద్రాన్యతంపరమాఽత్మదృష్ట్యాతత్ప
త్వయిలత్యోగి దృష్ట్యాతదను సర్వేశ మవ్రమేయమజంశివం పరాఽకా
శానిరాలస్యమద్వయం బ్రహ్మవిష్ణుగుదాదీనామేకలక్ష్యంసర్వకారణం
పరంబ్రహ్మఽత్మసౌఖ్యవశ్యమానో నుహావిహరణమేవంశ్చయేనజ్ఞాత్వా
భావాఽభావాదిన్వన్ద్వాఽతీతస్సంవిదిత మమోన్మవ్యమ భవస్తదనస్తర
మఖలేన్ద్రియక్షయవశాద ననస్స సుఖ బ్రహ్మనన్త సముద్రేమన్ద్రివవా
హయోగరూపని వాతస్థిత దీపవదచలం పరంబ్రహ్మప్రాప్తోతి । తతశ్శు
షకావృక్షవత్ । మూర్ఛారద్రావయశ్వాసో చ్ఛ్వాపాఽభావాన్నప్త
ద్యన్వస్పదావచ్ఛులగాత్రం విరమశాన్తిం స్వీకృత్యమనస ప్రచారతూ
న్యం పరమాఽత్మ నివీనంభవతి । పయస్సృవాఽనస్తగం ధేనుస్తనక్షీర
మివసర్వేన్ద్రియవర్గేషుసంపైమమోనాశంభవతి । తదేవాఽమనస్సం
తదనునిత్య శుద్ధసిపరమాఽత్మాఽహమేవేతి తత్త్వమసీ త్యుపదేశేనత్య
మేవాహమహమేవత్యమితికారకయోగ మార్గేణాఽభిధానస్త పూ
ర్ణగ కృతాఽర్థోభవతి ॥ ౧ ॥ పరిపూర్ణ ఆకాశ మగ్నమనాగ ప్రాప్త
వ్యన్యవస్థస్సన్యస్త సర్వేన్ద్రియవర్గ ఆనేకజన్మాఽర్జితపుణ్య పుణ్యపక్వకై
వల్యఫలోఽభిధానస్త నిరస్తసర్వకైశ కత్తలోబ్రహ్మఽహ మస్మిగిక్యత
కృత్యోభవతి । త్వమేవాఽహం నభేదోఽస్తిపూర్ణత్వా త్పరమాత్మనః ।
ఇత్యుచ్చరణ సమానిశ్యశిష్యంజ్ఞప్రిమనీనయత్ ॥ ౨ ॥ తృతీయంబ్రాహ్మణం ॥

అథహయాజ్ఞవల్క్యేన మణ్డలపురుషంపవ్రచ్ఛస్వో మవచ్ఛుకలక్ష
ణమ్ విస్తరేణాఽనుబ్రూహీతి । స బాలావాచాఽకాశం పరాకాశంమ
హాఽకాశం సూర్యాఽకాశం పరమాకాశమితివచ్ఛుభవన్తి । బాహ్యఽ
భ్యంతరమన్తకార మయమాకాశమ్ । బాహ్యభ్యంతరేకాలాఽనలసన్య
శం । సబాహ్యభ్యంతరైః పరిమితమ్యుతి నిభంతత్యమహాకాశమ్ । సబా

హ్యైభ్యస్తరైమాన్యైభ్యం సూర్యాకాశమ్ । అనిర్వచనీయజ్యోతిస్సర్వ
వ్యాపకం । నిరకశయాఽస్త్వ లక్షణం పరమాకాశమ్ । ఏవంత తల్లత్వ
దర్శనాత్తత్త్రాసోభవతినవచక్రం వదాధారం త్రిలక్యంవ్యోమపఞ్చ
కమ్ । సమ్యగేతన్నజానాతి సయోగీనామతోభవేత్ ॥ ౧॥ చతుర్థం
బ్రాహ్మణమ్॥

సవిషయంను సౌఖ్యదాయనిర్విషయము క్తయేభవతి । ఆతస్సర్వం
జగద్భిత్తగూచరం తదేవచిత్తం నిరాఽశ్రయం మమోన్మన్యవస్థాపరిప
క్వంలయయోగ్యం భవతి । తల్లయంపరిపూర్ణే మయిసమభ్యసేత్ । మ
మోలయకారణమహమేవ । అనాహతస్యశబ్దస్య తస్యశబ్దస్యయోగ్య
నిః । ధ్వనేరన్తర్గతజ్యోతిః జ్యోతిరన్తర్గతంనునః । యన్నసప్త్రైజగత్సృ
ష్టిస్థితివ్యసనకర్తృకృత్ । తన్నవోపిలయంయాతి తస్మిన్లోక పరిమంపరం
తల్లయాచ్ఛుద్ధాఽదైవతేనద్ధిః । భేదాఽభావాత్ । ఏతదేవపరమతత్వ
మ్ । సతచ్ఛోబాణోన్మత్తపితౄచవజ్జడవృత్త్యైలోక మాచరేత్ । ఏవమను
నసాఽభ్యాసేనైవనిత్యతృప్తి రల్పమూత్రపురీషమితభౌజనదృఢాంగా
జాడ్యనిద్రా దృగ్వాయుచలనాఽభావబ్రహ్మదగ్ధవాఙ్మతేసుఖస్వరూ
పసిద్ధిర్భవతి । ఏవందిరసమాధిజగత బ్రహ్మైన్మృత పానపరాయణోఽ
సౌసన్యాసే పరమహంసఆవధూతోభవతి । తద్దర్శనేన పకలం జగత్సృ
త్రంభవతి తత్రేవావరోఽజ్ఞోఽపి ముక్తాభవతి । తత్కుల మేకోత్తి
రశతం తారయతి । తన్నాత్మపితృజాయాఽపగ్యవర్గంచ ముక్తం భవతి
త్యుపనిషత్ ॥ ౫॥ ఇతిపఞ్చమంబ్రాహ్మణం॥

పూర్ణమదఇతిశాస్త్రిః॥

॥మణ్డలబ్రాహ్మణోపనిషత్సమాప్తా॥౪౮॥

॥ఓంకర్మ॥

|| అభయాజుషీ - దక్షిణామూర్త్యుపనివత్ || ౪౯.

ఒం || సహనావవత్వితిశాంతిః || ఓం

ఓం || బ్రహ్మవతేణమహాభాండీ రవటమూలే మహాసత్రాయస
మేతామహామాయ శ్శౌనకాదయైహాసమిత్పాణ యస్తత్యజిజ్ఞాపవో
మాకణండేయం చిరంజీవిన ముపసమేత్యవప్రచుభః కేనత్వం చిరంజీవ
సి కేనవానందమనుభవసీతి | పరమరహస్యశివతత్వజ్ఞానేనేత సహజావా
చ | కింతస్పరమరహస్యశివతత్వజ్ఞానంకోదేవః | తత్రకౌజపః | కాముద్రా |
కానిష్ఠా | కింతజ్ఞానసాధనం | కఃపరికరః | కోబలిః | కఃకాలః | కిం
స్థానమితి | సహజావాచ | యేనదక్షిణామూర్తిశ్చివో పర్యోక్తతో భవ
తి | తత్పరమరహస్యశివతత్వజ్ఞానం | యస్సర్వోపరమకాలేసర్వానాత్మ
స్యవసంహృత్యస్యాత్మానందమభిమోదతే ప్రకాశతేవాసదేవః | అత్రై
తేనుంత్రరహస్యజ్ఞో కాభవంతి | మేధాదక్షిణామూర్తినుంత్రస్య బ్రహ్మ
ఋషిగాణాయత్రీభందోదేవతా దక్షిణాస్యానుంత్రేణాంగన్యాసః | ఓమా
దానమడిచ్చార్చ్య తతోభగవలేవదం | దక్షిణేతివదంవశ్చాత్ మూర్తా
గోపదముద్ధరేత్ | అస్తచ్చట్టించతుభ్యుంగంతం మేధాంప్రజ్ఞావదంవదేత్ |
ప్రముచ్చార్చ్యతతోనాయువీజం ఛంచతతఃపతేత్ | వహ్నిచాయాం తత
ప్రైవచతుర్వింశాక్షరోమనుః | భ్యానం | స్ఫటికరజితవణం మాక్తికీమ
క్షమాలా మమృతకలశ విద్యాజ్ఞానముద్రాః కరాజైః | దధతమరగ క
క్షుంచంద్రచూడంత్రిణైత్రంవిద్యతవివిధభూషండక్షిణామూర్తిమీదే | బ్ర
హ్మఋషిః | న్యాసః | ఆదౌ వేదాదిముచ్చార్చ్య స్పృశాద్యంసవిసగళకం |
పంచాక్షరంతతఉద్యత్య తత్పరంసవిసగళకం | అంతేనముద్ధరేత్తారంకు
సురేష నవాక్షరః || ముద్రాం భద్రాథా దాత్రిం సవరశు హరిణం
బాహుభిబాహుమేకం జాన్వానక్తందధానౌ భుజగవరసమాబద్ధక
య్యోవటాధః | అసీనశ్చంద్రఖండప్రతిఘటితటా క్షీరగౌరస్త్రైణైత్రోద
ద్యాదాదైశ్శుకాద్యై ముగనిభిరభివృతోభావశుద్ధింభవోనః | బ్రహ్మ

ఋషిః । న్యాసః । తారంజ్ఞాం నమః ఉచ్చార్యమాయాం వాగ్భవమేవ చ । ద
క్షిణాపదముచ్చార్యతతస్సన్న్యస్తూర్తయేవదం । జ్ఞానం దేహితతః పశ్చాత్
వహ్నిజాయాంతతోవదేత్ । మనురహ్నదశాణో యంగర్వమంత్రేషు
గోపితః ॥ భస్మవ్యాపాండురాంగ శ్శశికలధరోజ్ఞానముద్రాక్ష మ
లా వీణాపుస్తైవిరాజతరకమలధరోయోగపట్టాభిరామః । వ్యాఖ్యా
పీతేనిష్ణణ్ణోమునివరనికరై స్సేవ్యమానః ప్రసన్న స్సవ్యాళః కృత్తివాసాస్స
తత మవతునో దక్షిణామూర్తిరీశః । బ్రహ్మఋషిః । న్యాసః । తా
రంమాయాంరమావీజంపదంసాంబశివాయచ । తుభ్యం చానలజాయాంచ
మనుద్వాదశవణాః ॥ పీణాంకరైః పుస్తకమక్షమాలాం చిభ్రాణమ
భ్రాభగళంవరాధ్యం । ఫణింద్రకక్ష్యం ముఖభిశ్చ కారై స్సేవ్యంవటాధః
కృతనీడమదే । విష్ణుఋషిః । అనుష్టుప్భం దోషవతా దక్షిణాస్యోమంత్రే
ణాంగన్యాసః । తారంసమోభగవతే తుభ్యంవటపదంతతః । మూలేతివ
దముచ్చార్య వాసివేపదముద్ధరేత్ । వాగీశాయపదంపశ్చాత్ మహాజ్ఞా
నపదంతతః । దాయివేపదముచ్చార్య మాయివేనమఉద్ధరేత్ । అనుష్టు
భోమంత్రరాజ స్సర్వసుంత్రో త్రమోత్రమః । ధ్యానం । ముద్రాపుస్తక
వహ్నివాగవిలస ద్బాహుం ప్రసన్నాననం ముక్తానారవిభూషితం శశిక
లాభాస్వత్తిగీర్టోజ్జ్వలం । అజ్ఞానాపహమాదిమాదిమగిరామధాంభవా
నీపతింస్యగ్రాధా త్రనివాసినంసురసురుంధ్యాయేదభీష్టా ప్రయేమానంము
ద్రాసోహమితియావదాస్థితిస్సానిష్టాభవతి । తదభేదేనమన్వామ్రేడనంజ్ఞా
నపాధనం । దితైతేక తానతాపరికరః । అంగచేష్టాపరాణంబలిః । త్రీనిధామా
నికాలః । ద్వాదశాంతపదంస్థానమితి తేహపునః శ్రద్ధధానాస్త్రంప్రత్యూమః ।
కథంవాస్యోదయః । కింస్వరూపం । కోవాస్యోపాసకత్తి । సహజావా
చ । వైరాగ్యతైలసంపూర్ణే భక్తివర్తిసమన్వితే । ప్రబోధపూర్ణ
పాత్రేకుజ్జప్రదీపంవిలోకయేత్ । మోహంధకారేనిస్సారే ఉదేతిస్స
యమేవహి । వైరాగ్యమరణింకృత్వా జ్ఞానంకృత్వోత్తరారణిం । గాథ
తామిస్రస్యశాంతం సూధమధాంనివేదయేత్ । మోహభానుజనంక్రాం

తం వివేకాఖ్యమ్మకండుజం । తత్త్వావిచారపాశేనబద్ధం ద్వైతభయా
తురం । ఉజ్జ్వలయన్నిజానందే స్వస్వరూపేణసంస్థితః । శేషపీదక్షిణా
ప్రోక్తా సాయస్యాభీక్షణే ముఖం । దక్షిణాభిముఖః ప్రోక్త శ్శివోసా
బ్రహ్మవాదిభిః । సగూఢికాలేభగవాన్విరించిరుపాన్వైసంసర్గసామ
ధ్యాయావ్య । తుజోషదితైవాంద్భితాథాన్తల్లభ్యా ధన్యస్సోస్యోపా
సకోభవతిథాతా । యథిహంపరమరహస్య శివతత్త్వవిద్యామథీతా ససర్వ
పాపేభ్యోముక్తోభవతి । యవంవేదసక్తైవల్యమనుభవతి । ఇత్యుపనిషత్ ।

॥ సహనావవర్తితశాంతిః ॥

॥ ఇతి దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్సమాప్తా ॥ ౪౯.

ఓంరత్నత్.

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథాధర్వణీ - శరభోపనిషత్ . ౫౦ -

ఓం ॥ భద్రంకన్తైభిరితిశాంతిః ॥

ఓం ॥ అథ నైసంపైపులాహోబ్రహ్మణమువాచభో భగవాన్బ్రహ్మ
విష్ణుగుద్రాణాంమధ్యే కూవాఽధికతరోధ్యయస్యాత్తత్త్వమేవనోబ్రూ
హీతి । తస్మైసహూవాచపితామహశ్చ । హేపైపులాద్రుణువాక్యమేత
ద్భహూనిపుణ్యానికృతాన్యెన । తేనైవలభ్యః పరమేశ్వరోసాయస్యాం
గజోహంహారిరింద్రముఖ్యాః ॥ మోహాన్నజానంతిసురేంద్రముఖ్యాః ప్రభుం
చరేణ్యం పితరంమహేశం । యోబ్రహ్మణం విదధాతి తస్మైవేదాంశ్చవ
ర్వాప్రహీణాతిచాగ్ర్యంతంవైప్రభుంపితరందేవతావాంమమాపివిష్ణో
జ్జనకందేవమిద్యం । యోంతకాలే సర్వలోకాణామహర నమకశ్రేష్ఠశ్చ
సర్వశాస్తానవవ । యోఘోరంవేషమాస్థాయ శరభాఖ్యంమహేశ్వరః ।
సృసింహంలోకహంతారంసంజఘానమహాబలః । హరిగ్హరంతంపాదా

ఖ్యామమయాంతిసురేశ్వరాః | మావధీఃపురుషంవిష్ణుంవిక్రమస్వమహాని
 శిక్తవయాభగవాన్విష్ణుంవిదదారనతైఃఖరైః | చమాణంబరోమహావీరౌ
 వీరభద్రోబహువచా | సపకోరుద్రోధ్యేయస్సవేదాంసవశాసిధయే |
 యోబ్రహ్మణఃపంచమవక్త్రహంతాతస్మైరుద్రాయనమోఅస్తు | యోవి
 స్ఫులింగైసలలాటజేనపవణంజగద్భస్మపాద్వైకరోతి | పునశ్చస్మప్త్యైపు
 నరవ్యరక్షదేవగ్ స్యతంత్రంప్రతిటికిరోతి | తస్మైరుద్రాయనమో అస్తు |
 యోవామపాదేనజఘానకాలం ఘోరం వపావథహాలాహలంతః | తస్మై
 రుద్రాయనమోఅస్తు | యోవామపాదాదితఃస్థితేత్రస్తస్మైదదౌచక్ర
 మతీవహృత్ప్రః | తస్మైరుద్రాయనమోఅస్తు | యోఽక్షయజ్ఞే సుర సంఘా
 నివిజిత్యఃస్థుంబబంధోరుపాశేనవీరః | తస్మైరుద్రాయనమోఅస్తు | యోవీ
 లయైవత్రిపురందదాహకామంకాలంసోమసూర్యాగ్నినేత్రః | సర్వేదేవాః
 పశుతామవాపుఃస్వయంతస్తాన్పశుపతిబాహువ | తస్మైరుద్రాయనమో
 అస్తు | ఏవంప్రకారైర్బాహుధావ్రతుష్ట్యాక్షమావయామాసునీలకంఠం
 మహేశ్వరం * యోమత్యుకూర్తవరాహసిహ్నాన్విష్ణుంక్రమంతంవామన
 మాదిదేవః | వివిక్లబంపీడ్యమానంజఘానభస్మీచకారవస్త్రధంయమం
 చ | తస్మైరుద్రాయనమోఅస్తు | ఏవంప్రకారేణబాహుధావ్రతుష్ట్యాక్ష
 మావయామాసునీలకంఠం మహేశ్వరం * తావత్ప్రయసమున్మీళితజ
 న్నమృత్యుజరాదిభిః | నానావిధానిమృణానిజహారవరమేశ్వరః | ఏవంమం
 త్రైఃప్రప్రాథ్యమానతత్త్వై సవదేహినాః | శంకరోభగవానాద్యోరర
 త్నసకలాఃప్రజాః | యత్పాదాంభోరుహద్వంద్వంమృగ్యతేఽస్థువాఘనా
 స్తుత్వాస్తత్యం మహేశానమవాఙ్మనసగోచరం | భక్త్యానమ్రతరేచి
 స్తేప్రసాదమకరోద్విభుః | యతోవాచోనివతణంలేలప్రాప్య మనసాస
 హ | ఆనందంబ్రహ్మణోవిద్వాన్నవిభేతి కదాచన | అహోరణీయాన్మ
 హతోమహీయానాక్త్యాస్య జంతోఃకహితోగుహాయాం | తమక్రతుం
 పశ్యతివీరశోకోధాతుఃప్రసాదాన్మహిమానమీశం | పసిష్ఠవైయాసకివా
 మదేవవిరించిముఖైఃపృథ్విదిభావ్యమానః | పసత్సుజాతాదిసనాతనాద్యై

రీత్యోమహేశోభగతావాదిదేవః । సన్యోగత్య స్సర్వసాక్షీ మహేశోని
త్యానందోనివికల్పానిరాఖ్యః । ఆదింత్యశక్తిభగవాన్ని రీతస్సావిద్య
యాకల్పితమానభూమిః । ఆతిమోహకరీమాయామమ విష్ణోశ్చమవ్రతః ।
తస్యపాదాంబుజభ్యావాన్తు వైరాసుతరాథవేత్ । విష్ణువికల్పజగద్యో
నిస్సాన్వితశభూతై స్సత్యైస్సహజమాంశసంభవోభూత్యాపాలయత్య
ఖలంజగత్ । వినాశం కాలతోయాతి తతోన్యస్యకలంమృదా । ఓంమ
హాగ్రాసాయమహాదేవాయశూరినే మహేశ్వరాయ మృదాయతస్తై
రుద్రాయనమోఽస్తు । ఏకోఽష్టార్కహగ్భుతంపుభస్మతాస్య నేకశః । బ్రహ్
లోకావ్యాప్యభూతా త్కృతుం కైవిశ్వభుగవ్యయః । చతుర్భుజ చతుర్భు
శ్చద్వాభ్యాంపంచభిరేవచ । హూయతేచపునర్ద్వాభ్యాంసమేవిష్ణుగ
ప్రసీదతు । బ్రహ్మార్పణంబ్రహ్మహవిబ్రహ్మగ్నోబ్రహ్మణాహుతం । బ్ర
హ్మైవ తేనగంతవ్యంబ్రహ్మకర్మణమాధినా । శరాజీవా వైదం గేషుభా
ణినిత్యంహరిస్స్వయం । బ్రహ్మైవశరభస్సాక్షాత్కృత్కదోయంమహామునే
మాయావశాదేవదేవామోహితామమతాదిభిః । తస్యమాహాత్మ్యే తే
శాంశ మపివక్తుం నశక్యతే । పరాత్పరతరంబ్రహ్మయత్పరాత్పరతోహ
రిః । తత్పరాత్పరతోహీశ స్తన్నాశ్చుల్యోధికౌసహి । ఏక ఏవ శివోనిత్య
త్తతోన్యస్యకలంమృదా । తస్మాత్సేవాన్మరిత్యజ్యధ్యేయాన్విష్ణోదికాగ్రా
సురాగ్రా । శివపవనదాధ్యేయపువనసంసారమోచకః । తస్మైమహాగ్రా
సాయమహ్మేశ్వరాయనమః । పైష్పలాద మహాశాస్త్రం నదీయంయ
స్యకస్యచిత్ । నాస్తికాయకృతఘ్నాయచవృత్తాయ దురాత్మ్యనేదా
మ్భికాయనృశంసాయశతాయానృతభాషిణే । సువృత్తాయ సుభక్తాయ
సువ్రతాయసుశీరినే । గురుభక్తాయచాలాయ శాంతాయఋణచేతసే ।
శివభక్తాయదాతవ్యంబ్రహ్మకర్మోక్తదీమతే । స్వభక్తాయైవదాతవ్యమవ్ర
తఘ్నాయసువ్రతః । నదాతవ్యంసదాగూఢ్యంయతోనైవద్విజోత్తమః । పై
ష్పలాదమిదంశాస్త్రంయోధీతేశ్రావయేత్ ద్విజః । సజన్మమరణేభ్యోము
క్తైభవతియోజానీతేసోమృతత్వంచగచ్ఛతి । గర్భావాసా ద్విముక్తైభవతి

మరాపానాత్పుత్రోభవతి స్వణఃస్తైయాత్పుత్రోభవతి బ్రహ్మహత్యా
త్పుత్రోభవతి గురుతల్పగమనాత్పుత్రోభవతి ససర్వాన్వేదా నధీతా
భవతి ససర్వాదేవాభ్యాత్భవతి ససమస్తమహాపాతకాత్పుత్రోభ
వతి తస్మాదవిముక్తమాశ్రితోభవతి నతతంశివప్రియాభవతి సశివ సాయు
జ్యమేతనసపునరావతరాతనసపునరావతరాలే బ్రహ్మైకభవతీత్యాచార్యగ
వాబ్రహ్మేశ్వరపనిషత్ ।

ఓం॥ భద్రంకణైశ్శిరితశాంతిః॥ ఓం॥

ఓంతత్సత్.

॥ ఇతి శరభోపనిషత్సమాప్తా॥ ౫౦.

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యాజుషీ - సకందోపనిషత్ - ౫౧.

నహవావవత్వితీశాంతిః॥

ఓం॥ అచ్యుతోస్తి సుహాదేవ తవ కారుణ్యలేశతః । విజ్ఞానమసే
వాస్తి శివోస్తి కిమతః పరం । ననిజందిజవద్భావ్యం తఃకరణబృంధణాత్ ।
అంతఃకరణనాశేన సంవిష్టాత్రస్థితోహరిః । సంవిష్టాత్రస్థితశ్చాహు
జోస్తి కిమతః పరం । వ్యతిరిక్తజడం నవకం స్వప్నవచ్చపినశ్యతి । విజ్ఞానా
నాంతుయోద్రష్టాసోమ్యుతోజ్ఞానవిగ్రహః॥ సవహమహాదేవ స్సవహహి
మహాహరిః । సవహ జ్యోతిమాం జ్యోతిస్సు ఏవ పరమే శ్వరః । సవహ
హిపరంబ్రహ్మతద్భ్రష్టహంససంశయః । జీవశ్శివశ్శివోజీవ స్సజీవః కే
వలశ్శివః । తుషేణబద్ధోఽప్రీహీస్యా గ్రుహభావేతుతండులః । ఏవంబద్ధస్త
థాజీవః కర్మనాశేనదాశివః । పాశబద్ధస్తథాజీవః పాశముక్తస్తదా
శివః । శివాయవిష్ణురూపాయ శివరూపాయవిష్ణవే । శివస్త్వహృదయంవి

స్థువిజ్ఞానశ్చహృదయగ్గతః । యథాంతరంసవశ్యామి తథామేస్వస్తిరా
యపి । యథాంతరంసభేదామ్యశ్శివకేశవయోస్తథా । దేహేనాదేవాల
యఃప్రాక్తాదీవోదేవస్సదాగతః । త్యజేదజ్ఞాననిర్మాణ్యం సోహంభావేన
పూజయేత్ । ఆభేదదర్శనంజ్ఞానం ధ్యానంనిర్విషయంమనః । స్నానం
మనోమలత్యాగ శ్శౌచమింద్రియ నిగ్రహః । బ్రహ్మచ్యుతం పితృదైత్య
మాచరేద్దేహరక్షణే । వసేదేశాంతికోభూత్వా చైకాంతే ద్వైతవజ్జిత
తే । ఇత్యేవమాచరేద్ధీర్మాణ సవంముక్తిమాపున్నయాత్ । శ్రీమత్పర
మథామేస్వస్తిరపిరాయుష్యేన్ననభి । విరించి నారాయణశంక రాత్మ
కం నృసింహ దేవతతవప్రసాదతః । అదింత్యమవ్యక్తమనంతమవ్యయందే
వాత్మకంబ్రహ్మజంపితానతే । తద్విష్ణోవరమంపదగ్ సదాపశ్యంతిసూర
యః । దివీవచతురాతరం । తద్విప్రప్రాసోవిపస్యవోజాగృవాంపస్సమింధ
తే । విష్ణోర్యత్పరమంపదం । ఇత్యేవంనిర్వాణానుశాసనం వేదానుశాసన
మిత్యుచనివృత్తిః ॥ సహనావవత్సరితాంతః ॥

॥ ఇతిసూందోషనివృత్తమాప్తా ॥ ౫౦ ॥

ఓంతస్సత్ .

శ్రీగురుభ్యానమః .

ఆధార్యవేదీయా-త్రిపాద్విభూతిమహావారాయణోపనివృత్తి - ౫౧.

॥ భద్రంకర్తేఃపరితాంతః ॥

ఓం॥ అథవరమతత్పరహస్యంజిజ్ఞాసుస్త్వవరమేష్ఠీ దేవమానేనసహ
న్రసంవత్సరంతవశ్చచారసహస్రవషోఽలెత్కుగ్రతీవ్రతవసాప్రవన్నభ
గవంతంమహావిష్ణుం బ్రహ్మచరిపృచ్ఛతి । భగవన్ వరమతత్పరహస్యం
మెట్రూహీతి॥వరమతత్పరహస్యస్యవక్తృత్వమేవ । నాన్యోకశ్చిదస్తితత్కా
థమితితదేవోచ్యతే । త్వమేవసర్వజ్ఞః । త్వమేవసర్వశక్తిః । త్వమేవ

నర్వాధారః । త్వమేవసర్వస్వరూపః । త్వమేవ సర్వేశ్వరః । త్వమేవ
సర్వప్రపత్తకః । త్వమేవసదసదాత్మకః । త్వమేవశుభసద్విలక్షణః । త్వమే
వాంతర్బాహివ్యాపకః । త్వమేవాతీసూక్ష్మతరః । త్వమేవాతిమహతో
మహీయానా । త్వమేవాసి మూలావిద్యా విరహః । త్వమేవమహా
మూలావిద్యానివత్తకః । త్వమేవసర్వమూలావిద్యానివత్తకః । త్వమే
వవిద్యావిహారః । త్వమేవవిద్యాధారకః । త్వమేవావిద్యానేద్యుః । త్వ
మేవావిద్యాస్వరూపకః । త్వమేవవిద్యాతీతః । త్వమేవసర్వ కారణహే
తుః । త్వమేవసర్వకారణసహస్త్రిః । త్వమేవసర్వకారణవృష్టిః । త్వమే
వాఖండానందః । త్వమేవపరిపూర్ణానందః । త్వమేవనిరతిశయానందః
త్వమేవతురీయశురీయః । త్వమేవతురీయాతీతః । త్వమేవానంతరీ
షద్విశృగ్యః । త్వమేవాఖిలకాంతైర్నిర్విశృగ్యః । త్వమేవ బ్రహ్మేశాన
పురందరపురోగమైరఖిలామరై రఖిలాగమైర్విశృగ్యః । త్వమేవామృ
తమయస్త్యమేవామృతమయస్త్యమేవామృతమయః । త్వమేవసర్వం
త్వమేవసర్వం త్వమేవసర్వం । త్వమేవమోక్ష స్త్యమేవ మోక్షద
స్త్యమేవాఖిల మోక్షసాధనం । నకింది దత్తిత్వ ద్వ్యతిరిక్తం ।
యతికింది త్ప్రీతీయతే తత్సర్వం చాధితమితి శ్చైతం । తస్మాత్త్వ
మేవవక్తాత్వమేవగురుః । త్వమేవపితా । త్వమేవసర్వనియంతా । త్వ
మేవసర్వం । త్వమేవసదాధ్యేయశ్చితి సునిశ్చితః । పరమ తత్వజ్ఞస్య
వాచ । మహావిష్ణురతిప్రపన్నోభూత్వా సాధుసాధ్వితిసాధుప్రశగ్ సా
పూర్వకగ్ సర్వంపరమతత్వరహస్యంతేకథయామి । సావధానేన శ్రు
ణుబ్రహ్మ । దేవదత్తేత్యాఖ్యాధర్వణశాఖాయాంపరమతత్వరహస్యా
ఖ్యాధర్వణ మహానారాయణోపనిషది గురుశిష్యసంవాదగ్గురారాతనాప్ర
సిద్ధతయాజాగతి । పురాతన్సృజాసజ్ఞానేనమహాంతస్సర్వైబ్రహ్మభా
వంగతాః । యస్యశ్రవణేనపర్యబంధాఃప్రవిసశ్యంతి । యస్య జ్ఞానేనస
ర్వరహస్యంవిదితంభవతి । తత్స్వరూపంకథమితి । శాంతో దాంతోవిరక్త
స్సుఖుల్లోగురుభక్తస్తపోవిష్ణుశిష్యో బ్రహ్మనిష్ఠం గురుమూసాద్య ప్రదక్షి

గుహ్యార్పకం దండవత్ప్రణమ్యప్రాంజలిభూత్యావినయేనోప సంగ
న్యభగవదగురౌమే పరమత్పరహస్యంవివిద్యవక్తవ్యమితి | అత్యాదర
పూర్వకమతిహాషేణ శిష్యబహుకృత్యగురుర్వదతి | పరమ తత్త్వర
హస్యోపనిషత్క్రమఃకథ్యతే | సావధానేనశ్రూయతాం | కథంబ్రహ్మ
కాలత్రయాబాధితంబ్రహ్మ | సర్వకాలాబాధితంబ్రహ్మ | సగుణ నిగుణ
స్వరూపంబ్రహ్మ | ఆదినాథ్యాంతశూన్యంబ్రహ్మ | సర్వంఖర్చితంబ్రహ్మ |
మాయాతీతంగుణాతీతంబ్రహ్మ | అనంతమప్రమేయాఖండంపరిపూర్ణం
బ్రహ్మ | అద్విరీయపరమానందశుద్ధబుద్ధ ముక్తపశ్యస్వరూపవ్యాపకాభి
న్నాపరిచ్ఛిన్నంబ్రహ్మ | సద్విదానుదస్వప్రకాశంబ్రహ్మ | వనో వాచా
నాగోచరంబ్రహ్మ | అఖలప్రమాణగౌచరంబ్రహ్మ | అమిత వేదాంతవే
ద్యంబ్రహ్మ | దేశత్యకాలతోపస్తురిపరిచ్ఛేదరహితంబ్రహ్మ | సర్వవిరూ
ణంబ్రహ్మ | గురీయంవిగాకారమేకంబ్రహ్మ | అద్వైతమనిర్వాచ్యంబ్ర
హ్మ | ప్రణవాత్మకంబ్రహ్మ | ప్రణవాత్మకత్వేనోక్తంబ్రహ్మ | ప్రణవాద్య
ఖలమంత్రాగ్నీకంబ్రహ్మ | పాదచతుష్టయాత్మకంబ్రహ్మ | కిం తత్పాద
చతుష్టయంబ్రహ్మ | అవిద్యాపాదమవిద్యాపాదశ్చానంద పాదస్త్రీయ
పాదశ్చైతి | ఆరీయపాదస్త్రీయగురీయగురీయాతీతంబ్రహ్మ | కథంపాదచ
తుష్టయస్యభేదః | అవిద్యాపాదఃప్రళయపాదోవిద్యా పాదో ద్విరీయ
అనన్తపాద స్త్రీయ స్త్రీయ పాదస్త్రీయ భేదః | మూలావిద్యా ప్రళ
యపాదేనాస్యత్ర | విద్యానైగురీయాగ్ంతా స్పర్శేషుపాదచతుష్టయ
తీతంతి | ఏవంతహివిద్యాపాదాంభేదఃకథమితి | తత్తత్త్వాధిభావ్యేనత
త్త్వవదేశోపస్తుతిస్త్యభేదపవ | తత్రాథ ప్రణమేకం పాదమవిద్యాశ
బధేభవతి | ఉపరితనపాదత్రయగ్ శుద్ధబోధానందలక్షణమన్యత్రభవ
తి | తచ్చాలాకికపరమానందలక్షణా ఖండామితలేజోరాశిజ్వాలతి | త
చ్చారిరావ్యవసాదేశ్యమ ఖండానందైకరసాత్మకంభవతి | తత్ర మ
ధ్యమపాదంమధ్యప్రదేశే అమితలేజః ప్రవాహ కారతయానిత్యవైకుం
ఠంవిభాతి | తద్వనిరతిశయానందాఖండబ్రహ్మానంద నిమూర్త్యా కారే

గజ్యలతి । అపరిచ్ఛిన్న మండలాని యథాదృశ్యైః । తద్వదఖండానం
దామిత వైష్ణవదివ్య తేజోరాశ్యంతగత విలసత్సహ విష్ణోః పరమవ
దంవిరాజతే । మగ్ధోదధి మధ్య స్థితామృత కలశవ ద్వైష్ణవం ధామ
పరమగ్ సందృశ్యతే । సుదర్శనదివ్య తేజోంతగతస్సుదశశాన పురుషో
యథా । సూర్యమండలాంతగతస్సూర్యనారాయణ అమితాపరిచ్ఛి
న్నాద్వైత పరమానందలక్షణ తేజో రాశ్యంతగత ఆదినారాయణ
ప్రథాసందృశ్యతే । సవవతురీయం బ్రహ్మసవవతురీయాతీత స్సవవఃష్ణు
స్సవవసమస్తబ్రహ్మవాచకనాచ్యస్సవవ పరంజ్యోతిస్సవవ మాయా తీత
స్సవవ గుణాతీతస్సవవ కాలాతీతస్సవనాఖిలకర్మాతీతస్సవవ తత్వఉపాధిర
హితస్సవవవరమేశ్వరస్సవవచిరంతనఃపురుషఃప్రణవాద్యఖిలసాగ్రేవాచ
కవాచ్యఆద్యప్రతూన్యఆదిదేశకాలవస్తుతురీయసంజ్ఞాత్యపరిపూర్ణఃపూ
ర్ణస్సత్యసంకల్పఆత్మరామృకాలత్రయాబాధితనిజస్వరూపస్వయంజ్యో
తి స్వయంప్రకాశమయస్వ సమానాధికరిణసూన్య స్వసమానాధికసూ
న్యోనదినారాత్రీవిభాగూనసంవత్సరాది కాలవిభాగస్సాన్వనందమయా
నంతానింత్యభవ ఆత్మాంతరాత్మాపరమాత్మజ్ఞానాత్మా రురీయాత్మై
త్యాదివాచకవాచ్యఆద్వైతపరమానందోఽభుకాత్మోమగ్ శంకొనిర్వి
కల్పానిరంజనోనిరాఖ్యాతి శ్శుద్ధోదేవ ఏకానాగాయణానద్వితీయోస్త్రీ
కశ్చేదిహ యవంవేదసపురుషస్తదీయో పాసనయాతస్య సాయుజ్యమే
త్యసగ్ శయమిత్యుపనిషత్ । ౧॥ ఇత్యధర్వణ మహానారాయణాపని
షది పాదచతుష్టయస్వరూపనిరూపణంనామ ప్రథమోధ్యాయః॥

—*—

ఓం॥ అథేతిహూవాచచ్ఛాత్రోగురుంభగవంతంభగవైష్ణవేకుంతస్య
నారాయణస్యచ నిత్యత్వముక్తం । సవవతురీయమిత్యుక్తమేవ । వైకుం
తస్సాకారోనారాయణస్సాకారాశ్చ । రురీయంతునిరాకారం । పాకా
స్సవయవోనిరవయవనిరాకారం । తస్మాత్సాకారమనిత్యం । నిత్యం
రాకారమితిశ్రుతేః । యద్యత్సవయవంతర్గతనిత్య మిత్యనుమానాదే

తి । ప్రత్యక్షేణవృక్షత్వాచ్చ । అత స్తయోరనిత్యత్వమేవవత్తు ముచితం
భవతి । కథయి క్తంనిత్యత్వమితి । తురీయమక్షరమితిత్రుతేస్తు రీయస్య
నిత్యత్వంప్రసిద్ధం । నిత్యత్వానిత్యత్వే పరస్పరవిరుద్ధభర్తౌ । తయోరేక
స్యైవబ్రహ్మన్యత్వంతవిరుద్ధంభవతి । తస్మాద్వైకుంతస్యచ నారాయణస్య
చానిత్యత్వమేవవత్తుమిచితంభవతి । సత్యమేభవతీతి దేశికః పరిహరతి ।
సాకారస్తుద్వివిధః । సోపాధికోనిరుపాధికశ్చ । తత్రసోపాధిక సాకారః
కథమితి । అపిద్యుకమఖిలకార్యకారణ జాలమవిద్యా పాదవచ । వాన్య
త్రతస్మాద్వినిష్టాః పిద్యోపాధిస్సాకారస్సవయవవచ । సావయవత్వాద
విశ్వమనిత్యంభవత్వేవ । సోపాధికసాకారోవనిత్యః । తహిహ నిరుపా
ధికసాకారః కథమితి । నిరుపాధికసాకారస్త్రైవిధః । బ్రహ్మవిద్యాసా
కారత్వానందసాకార ఉభయాయుక్తసాకారశ్చేతి । త్రివిధ సాకారోపి
భిన్నస్త్విహోభవతి । నిత్యసాకారోముక్తసాకారశ్చేతి । నిత్య సాకార
స్త్వాన్యంతశూన్యత్వాశ్చతః । ఉపాసనయాయ ముక్తిం గతాస్తేహాన్ సా
కారోముక్తసాకారః । తస్మాభిందజ్ఞానేనావిభానావోభవతి । సోపి శా
శ్వతః । ముక్తసాకారస్తైవిభిః ఇత్యన్యేవచంతి । శాశ్వతత్వంకథమితి । అ
ద్వైతాభింద పరిపూర్ణా నిరతిశయపరమానంద తుద్ధ బుద్ధ ముక్త స
న్యాయైకబ్రహ్మచైతన్యస్యాకారత్వాత్ । నిరుపాధికసాకారస్యనిత్యత్వం
సిద్ధమేవ । తస్మాదేవనిరుపాధికసాకారస్య నిరవియవత్వా తస్మిన్విశిమ
పిహారతోనిర స్తమేవ । నిరవయవం బ్రహ్మచైతన్యమితి సర్వోప నివత్సు
సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతేషుస్మాయతే । అభవవిద్యానందితురీయాణామభే
దవత్త్రస్మాయతేసర్వత్త్రి । విద్యాదిసాకారభేదఃకథమితి । సత్య మేవో
క్తమితిదేశికఃపరిహరతి । విద్యాప్రాధాన్యేనవిద్యాసాకారః । ఆనన్దప్రా
ధాన్యేనానంద సాకారః । ఉభయప్రాధాన్యేనో భయాయుక్తసాకా
రశ్చేతి । ప్రాధాన్యే వాగ్రభేద ఏవ । సభేదోవస్తు త స్తస్యభేదవచ ।
భగవన్నుఖంచా ద్వైత పరమానంద లక్షణ పరబ్రహ్మణస్సాకార నిరా
కారో విరుద్ధ భర్తౌ । విరుద్ధో భయాయుక్తత్వం కథమితి । సత్యమే

నేతిసుదుఃపరిహరతి । యథాసర్వగతస్యనిరాకారస్యమహావాయోశ్చత
దాన్తకస్యత్వకృతిత్వేన ప్రసిద్ధస్యసాకారస్యమహావాయుదేవస్యచాభేదీ
వపశ్రూయతేసర్వత్రాయథావృణివ్యాదీనాం వ్యాపకశరీరాణాంచ దేవ
విశేషాణాంతద్విలక్షణతదభిన్నవ్యాపకాపరిచ్ఛిన్నాః నిజమూర్త్యా కార
దేవతాఃత్రూయంతేసర్వత్ర । తద్వత్పర బ్రహ్మణ స్సార్వాత్మికస్య సా
కారనిరాకారభేదవిరోధోనాస్త్వేవ । ఏడిత విచిత్రానంత శక్తేః పరబ్ర
హ్మణస్వరూపజ్ఞానేనవిరోధోవిద్యతేతదభావేనశ్యనంతవిరోధావిభాతి ।
అథ చరామకృష్ణాద్యవతారేష్యప్యద్యైత పరమానందలక్షణ పరబ్రహ్మ
ణఃపరమతత్వపరిమణిభవానుసంధానగోస్యైవత్వేనత్రూయంతేసర్వత్రస
ర్వపరిపూర్ణస్యాద్యైతపరమానందలక్షణపరబ్రహ్మవస్తుఃకింవక్తవ్యః ।
సృజాసర్వపరిపూర్ణస్య పరబ్రహ్మణః పరమార్థత స్సాకారం వినాకేవ
లనిరాకారత్వం యద్యభిమతంతహి కేవలనిరాకారస్య గగనస్త్వేవపర
బ్రహ్మణోపి జడత్వమాపాద్యతే । తస్మాత్సర్వబ్రహ్మణః పరమార్థతస్సా
కారనిరాకారోస్వభావసిద్ధః । తథావిధస్యాద్యైత పరమానందలక్షణ
స్యాదనిరాకారయణస్యోన్మేషమేషభ్యాంమూలావిద్యోదయస్థితి లయా
జాయంతే । కదాచిదాత్మారామస్యాభిల పరిపూర్ణస్యాది నారాయణ
స్యస్వేచ్ఛానుసారేణోన్మేషోజాయతే । తస్మాద్గుర బ్రహ్మణోధ ప్రసవా
దే సర్వకారణేమూలకారణా వ్యక్తావిభావావోభవతి । అవ్యక్తాన్మూలావి
భావావోమూలావిద్యావిభావావశ్చ । తస్మాదేవసచ్చబ్ది వాచ్యం బ్రహ్మావి
ద్యాశబ్దభంభవతి । తతోమహత్ । మహతోహంకారః । అహంకారా
త్పంచతన్మాత్రాణి । పంచతన్మత్రేభ్యఃపంచమహా భూతాని । పంచమ
హాభూతేభ్యో బ్రహ్మైకపాదంవ్యాప్తం । ఏకమవిద్యాండం జాయతే ।
తత్రతత్వతోగుణాతీత శుద్ధసత్వమయోనీలాగృహీత నిరతిశయానందల
క్షణో మాయోపాధికౌ నారాయణః । సవప నిత్యపరిపూర్ణః
పాదవిభూతివైకుంఠనారాయణః । సచానంతికోటిబ్రహ్మాండానా ముద
యస్థితిలయాద్యభిలకాయా కారణజాలపరమకారణభూతో మహానూ

యాతీత స్తురీయః పరమేశ్వరోజయతి । తస్మాత్స్థానం విరాట్స్వ రూపో
 జాయతే । ససర్వకారణమూలవిరాట్స్వరూపోభవతి । సోనంత శీఘ్రా
 పురుష అనంతాక్షిపాణిపాదోభవతి । అనంతశ్రవణ స్సర్వమావృత్యతి
 వృత్తి । సర్వవ్యాపకోభవతి । సగుణనిగుణస్వరూపోభవతి । జ్ఞాన బలై
 శ్వర్వశక్తి తేజస్వరూపోభవతి । వివిధవిదితాన వైజగ వాకారోభవతి । నిర
 తిశయానందమయానంతపరమవిభూతిపనుష్టైః ఛాకారోభవతి । నిరతిశ
 యనిరంకుశసర్వజ్ఞసర్వశక్తిపర్వణయంశ్చ త్యాగ్యనంగకల్యాణమనాకా
 రోభవతి । వాచామగోచరానంతవిద్యుచ్ఛేతోరాశ్యాకారోభవతి । సహస్రైః
 ద్యౌః డవ్యాపకోభవతి । సచానతమహామాయాఽలసానానానాన్తిష్ఠానాన్తిశే
 షనిరతిశయాన్వైతపరమానందలక్షణపరబ్రహ్మవిలాస విగ్రహరూపాభవ
 తి । అన్యైశ్చైకరోమకూపాంతరే వ్యసంతకోటిబ్రహ్మాండాస్థావరాణి
 చజాయంతే । తేవ్యండేషుసర్వేష్యైకవారాయణావతారా జాయ
 తే । నారాయణాద్ధిరణ్యగభాజాయతే । నారాయణాదండవిరాట్స్వ
 రూపోజాయతే । నారాయణాదఖిలలోకప్రప్య ప్రజాపతయో జాయం
 తే । నారాయణాదేకాదశ హద్రాశ్చ జాయంతే । నారాయణా దఖిల
 లోకాశ్చ జాయంతే । నారాయణా దింద్రోజాయతే । నారాయణాశ్చ
 ర్వేదేవాశ్చ జాయంతే । నారాయణాద్వాచశాదిత్యాస్సర్వేవసవస్సర్వే
 ఋషయస్సర్వాణిభూతాని సర్వాణిధందాగ్ని । నారాయణా దేవస
 ముత్పద్యంతే । నారాయణా త్ప్రపరంతే । నారాయణేప్రలీయంతే ।
 లభనిత్యోక్షరః । పరమఃస్వరాట్ । బ్రహ్మనారాయణః । శివశ్చ నారా
 యణః । శక్తశ్చ నారాయణః । దిశశ్చ నారాయణః । కాలశ్చ నారాయ
 ణః । కర్మాఖిలంచ నారాయణః । మూర్తామూర్తేచ నారాయణః । కార
 ణాత్మకగ్నసర్వం కార్యాత్మకగ్నకలం నారాయణః । తదభయ విలక్ష
 ãనో నారాయణః । పరంజ్యోతిస్ప్రకాశమయః । బ్రహ్మనందమయః । ని
 త్యోనికీకల్ప నిరంజనోనిరాభ్యాత శ్శుద్ధోదేవవకో నారాయణః । నద్వి
 తీయో స్తికశ్శీత । ససమానాధికత్యసగ్తశయంపరమార్థతాయవనంపే

దసకలబంధాం ఛిత్వా వృత్తుంతీర్త్వా సముద్భవతి సముద్భవతి॥
యవవిదిత్వా సదాతముపాస్తి పురుషస్సినారాయణోభవతీసనారా
యణోభవతీత్వపనిషత్ ॥ ॥

ఇన్యధర్వణమహానారాయణోపనిషది పరిబ్రహ్మణస్సాకారనిరా
కారస్వరూప నిరూపణం నామ ద్వితీయాధ్యాయః ॥

ఓం॥ అథ చ్ఛాత్ర స్తథేతి హూవాచ భగవాన్ జగదీకవగమగన్యజ్ఞసవి
లాసనుహామూలావిద్యోదయక్రమఃకథిణః । తథావ్రపంచోత్పన్నీక్రమః
కీదృశోభవతి విశేషేణః కథిణః । తస్య తస్యం వేదిశుమిచ్ఛామ । తథ్యు
క్త్వా సుకురుత్యువాచ । తథా నాదిసర్వప్రపంచోద్భవ్యతే । నిత్యైత్యవే
తి సకళయతే । ప్రపంచోపి ద్వివిధః । విద్యాప్రపంచశ్చైవ విద్యాప్రపంచ
శ్చేతి । విద్యాప్రపంచస్య నిత్యత్వగోచరమేవ । నిత్యానందవిద్యులాపార్తి
కత్వాత్ । అథ చ శుద్ధబుద్ధముక్తసత్త్వానందస్వరూపత్వాచ్చ । అపి గాత్ర
ప్రపంచస్య నిత్యత్వమవిత్యత్వం వా కథమితి । ప్రవాహతోపి త్యగ్నిం వి
దంతి కేచన । ప్రయాదిక్ శూయమాణశ్వాదనిత్యగ్నిం వదంత్యేనే
ఉభయన్నిభవతి । పునః కథమితి । పంకోపవికాసాద్భిః హహామూల్యా
విలాసవ సర్వోపవిద్యాప్రపంచః । పరమార్థగోస కిన్చిత్ స్థితితూణ
శూన్యావాదిమూలావిద్యాపిలాసశ్వాత్ । తతః కథమితి । ఏకమేవాస్త్వి
యంత్రహస్తేహ నానాస్తికించన । తస్మాద్భ్రష్టువ్యతిర్త్తిగ్ సర్వం బాధి
మేవ । సత్యమేవ పరంత్రహస్త । సత్యంజ్ఞానమనంత్రహస్త । తతస్స పిలాస
మూలావిద్యోపసగ్ హారక్రమఃకథమితి । అత్యధర పూర్వకమతిహ
ర్వైకేతిక ఉపదిశతి । చతుర్ముఖ సహస్రాక్షి బ్రహ్మణోదిసంభవతి । తా
వతాకాలేనపున స్తస్య రాత్రిభవతి । ద్వై అహూరాత్ర ఏకదినంభవ
తి । తస్మిన్నేకస్త్విన్దిసే ఆసత్యలోకానాముదయస్థితిలయా జాయంతే ।
పంచదశదినాని పోభవతి । పక్షద్వయంచూపోభవతి । మాసద్వయ మృ
తుభవతి । ఋతుక్రయమయనంభవతి । అయినద్వయం వత్సరోభవతి ।

వత్సరశతంబ్రహ్మమానేనబ్రహ్మణః పరమాయుఃప్రమాణం । తావత్కాల
 స్తస్యస్థితిరుచ్యతే । స్థిత్యంతేఅండవిరాట్పురుషస్వాగ్ శగ్ హిరణ్యగ
 భానమభ్యేతిహిరణ్యగచ్ఛస్యకారణంపరమాత్మానవంజ్ఞపరిపాలకం నారా
 యణమభ్యేతి । అనిర్వచ్యుశతంతస్యప్రళయోభవతి । తదాజీవాస్సర్వేప్రకృ
 తౌప్రతీయంతే । ప్రళయేసర్వసూన్యంభవతి । తస్యబ్రహ్మణఃస్థితీప్రళయా
 నాచనారాయణస్వాగ్ శేవావతీరానాస్యాటండపరిపాలకస్య మహాఽష్టో
 రహూరాత్రసంజ్ఞకం । తేఅహూరాత్రేఏకదినిభవతి । ఏవందినపక్ష
 మాససంవత్సరాదిభేదాశ్చ । తదీయమానేనశతకోటివత్సరకాలస్తస్యస్థితి
 రుచ్యతే । స్థిత్యంతేస్వాగ్ శం మహావిరాట్పురుష మభ్యేతి । తతస్సాప
 రణః । అన్తేండవినాశమేతి । బ్రహ్మాండావరణంపినశ్యతి । తద్విష్ణోస్స
 దూపం । తస్య తావత్ప్రళయోభవతి । ప్రళయేసర్వసూన్యంభవతి । అం
 డపరిపాలక మహావిష్ణోఃస్థితీప్రళయావాది విరాట్పురుషస్యాహూరాత్ర
 సంజ్ఞకా । తేఅహూరాత్రే ఏకదినిభవతి । ఏవందినపక్ష మాససంవ
 త్సరభేదాశ్చ । తదీయమానేనశతకోటివత్సర కాలస్తస్యస్థితిరుచ్యతే ।
 స్థిత్యంతే అదివిరాట్పురుషస్వాగ్ శంమామోపాధిక నారాయణమభ్యే
 తి । తస్యవిరాట్పురుషస్య యావత్స్థితికాలస్తావత్ప్రళయోభవతి । ప్ర
 లయేసర్వసూన్యంభవతి । విరాట్స్థితీప్రళయామూలా విద్యాండపరిపాల
 కస్యాది నారాయణస్యాహూరాత్ర సంజ్ఞకా । తే అహూరాత్రే ఏ
 కందినిభవతి । ఏవందినపక్షమాససంవత్సరభేదాశ్చ । తదీయమానేనశతకో
 టివత్సరకాలస్తస్యస్థితిరుచ్యతే । స్థిత్యంతేత్రిపాద్విభూతినారాయణస్య
 చ్ఛాపవశాన్నిమేషాచ్యతే । తస్మాత్తూలావిద్యాండస్యసావరణస్యపిల
 యోభవతి । తతస్సవిలాసామూలావిద్యాసర్వకార్యోపాధి సమన్వితాప
 దసద్విలక్షణా నిర్వాచ్యలక్షణతూన్యావిభాగవతిరోభావాత్త్రికానాన్య
 ఖలకారణ కారణానంత మహామాయావిశేషణ విశేషితా పరమసూ
 త్రములకారణ మవ్యక్తంవిశతి । అవ్యక్తంవిశేష్టమృణా । నిరింధనా
 వైశ్వానరాయణా । తస్మాత్తాయోపాధిక అదినారాయణస్తథాస్వస్వ

రూపంభజతి । సర్వేజీవాశ్చస్వస్వరూపంభజంతే । యథాజపాకుసుమ
పాస్నధ్యారక్తస్ఫటికప్రతీతిః । తదథావే శుద్ధస్ఫటికప్రతీతిః । బ్రహ్మ
ణోపమాయోపాధివశాత్సగుణపరిచ్ఛన్నాదిప్రతీతిః । ఉపాధిమలయా
న్నిగుణనిరవయనాదిప్రతీతిరిత్యుపనిషత్ ॥ ఇత్యనర్వణ కుహానారా
యణోపనిషది మూలాపిద్యాప్రళయస్వరూపనిరూపణన్నామన్వితీయో
ధ్యాయః ॥

ఓంతతస్తస్మాన్నిర్విశేషమితినిర్మలభవతి । అవిద్యాపాదమతి
శుద్ధంభవతి । శుద్ధబోధానందలక్షణకైవల్యభవతి । బ్రహ్మణోపాదవతు
ప్రయంగిర్విశేషభవతి । అఖండలక్షణానంతపరిపూర్ణసద్విదానందస్వ
ప్రకాశభవతి । అద్వితీయమనీశ్వరిభవతి । అఖలకాయకారిణస్వ
రూపం । అఖండవిష్ణువానందస్వరూపం । అతిదివ్యమంగళాకారిం । నిర
తిశయానందతేజోరాశిపితేషం । సర్వపరిపూర్ణానంతచిన్మయస్తం
భాకారం । శుద్ధబోధానందపితేషాకారం । అనంతచిద్విలాసవిభూతస
మప్త్యకారం । అశ్చతానందాత్మమణిభూతిపితేషాకారం । అనంత
పరిపూర్ణానందవిష్ణుసాదామనీశ్వరయాకారం । ఏవమాకారిమద్వితీ
యాఖండారందబ్రహ్మస్వరూపం నిరూపితం । అథ చ్ఛాత్రోపదలిభగ
వన్నానభేదాటకకథం । కథమన్వైగెస్వరూపమితి నిరూపితం । దేవే
పరిహరః । ఏరోధోనపిద్యతే । బ్రహ్మన్వైతమేవసత్యం । తదైవోత్తమః
బ్రహ్మభేదోనకథితః । బ్రహ్మవ్యతిరిక్తంనకించదస్తి । పాదభేదాదికిథనం
తు బ్రహ్మస్వరూపకథనమేవ । తదేవోచ్యతే పాదవచనప్రయోగ్యకంబ్ర
హ్మ । తత్రైకమపిద్యాపాదం । పాదత్రయమమృతంభవతి । శాఖాం
తరోపనిషత్స్వరూపమేవనిరూపితం । తమసప్తవరంజ్యోతిః పరమానంద
లక్షణం । పాదత్రయాత్మకంబ్రహ్మకైవల్యంశాశ్వతంపరమితి । వేదా
హమేతంపురుషంసుహంతం । ఆదిత్యవణాంతమపివరస్తాత్ । తమేవవి
ద్యానమృతభిహభవతి । వాస్యః పంథాపిద్యతే యనాయ । సర్వేషాం
జ్యోతిషాంజ్యోతిస్తమసఃపరమచ్యతే । సర్వస్యథాతారమచింత్యరూప

మాదిత్యవణంపరంజ్యోతిస్తమసఉపరివిభాతి । యదేక మవ్యక్తమనం
తమాపంపిశ్వంపుగాణంతమసఃపరస్తాత్ । తదేవ ర్నంతమసత్యమాహుస్త
దేవసత్యం తదేవబ్రహ్మపరమంసుధ్ధం । కథ్యతేతమశ్శబ్దేనాపిద్యాపాదో
స్యవిశ్వాభూతాఃప్రిపాదస్యాఘృతందివి । ప్రిపాదూర్ధ్వఉదైక్షురుమః ।
పాదోస్యేహాభవాత్పునః । తతోపివ్యబ్ద్వ్యక్రామత్ । సాశనానశనేతిభి
విద్యానందతురీయాభ్యుపాదత్రయమవ్యతంభవతి । అవశిష్టమవిద్యాత్ర
యమితి । ఆత్మాగామప్యాదినారాయణస్యకీర్తనశ్శాస్త్రేషవిమేషాతయోః
స్వరూపంకళమితి । సురుర్వచతి । పరాగ్దృష్టిరున్మేషః । ప్రత్యగ్దృష్టిర్నమే
షః । ప్రత్యగ్దృష్టౌస్యస్వరూపవంతనమేషః । పరాద్వృష్టౌస్యస్వ
రూపవంతనమేవోన్మేషః । యావదున్మేషకాలస్తావన్నిమేషకాలోభవతి ।
అవిద్యాయాస్థితీరున్మేషకాలే । నిమేషకాలేతస్యాప్రళయోభవతి । య
థాఉన్మేషాచాయతే తథా చిరంతనాని మాత్మవాసనా బలాత్పునరవి
ద్యాయా ఉపయోభవతి । యథాపూర్వమవిద్యాకాయాణిచాయం
తే । కార్యకారణోపాధి భేదాజ్జీవేశ్వర భేదోపిదృశ్యతే । కారణో
పాధి శిశ్వరః । కాయోపాధి రయంజీవః । తుశ్వరస్య మహామా
యా తదాజ్ఞావశ వర్తినీ । తత్సంకల్పానుసారిణీ । వివిధా నంతమహా
మాయాశక్తిసంసేవితా । ఆనంతమహామాయాచాలజననమందిరా । మ
హాఽస్థాఃక్రీడాశరీరరూపిణీ । బ్రహ్మాదీనానుగౌచరా । ఏతాంమహామా
యాంతరంత్వేవ । యఃస్థుమేషభవతి నాన్యేతరంతి కదాచన వివిధో
పామైరపి । అవిద్యాకాయాణ్యంతః కరణాన్యతీత్య కాలానమతాని
చాయంతే । బ్రహ్మచైతన్యం లేమప్రకంబితంభవతి । ప్రతివిఃచా ఏవజీ
వాత్తికభ్యంతే । అంతఃకరణోపాధికాస్సర్వేజీవాత్త్యేవంవదంతి । మ
హాభూతోత్థసూక్ష్మాంగోపాధికాస్సర్వేజీవాత్త్యేవంవదంతి । బుద్ధిప్రతి
బింబితచైతన్యం జీవాత్త్యేవరేమన్యంతే । ఏతేషాముపాధినా నాత్వపమ
భేదోనవిద్యతే । సర్వపరిపూర్ణోనారాయణ స్తనయానిజయాక్రీడతి
ప్రేచ్ఛయానదా । తద్వదవిద్యమానఫలుపయసుఖాశయాస్సర్వేజీవాః

వ్రథావస్త్యపారసగ్ పారచక్రే । ఏవమవాదిపరంపరావర్తతే । అవాది
సగ్ పార విపరీతభ్రమాత్ ॥ ఇత్యుపనిషత్ ॥ ॥ ఇత్యధర్మకాఖ్యాం
ప్రిపాద్విభూతిసహానారాయణోపనిషదిమహామాయాతీతా ఖండా
ద్వైతవరమానందలక్షణ పరబ్రహ్మణః పరమతత్వ స్వరూప నిరూపణం
నామ చతుర్థోధ్యాయః ॥ ఓంతత్సత్ ॥

ఇతిపూర్వకాండస్సమాప్తః.

హరిః ఓం! అభశిష్యోవదతిసురుంభగవంతం నమశ్శ్రోత్యభగవ
స్తస్సర్వాస్త్యనానస్తాయా అవిద్యాయాః పునరుదయఃకథం । సత్యమేవే
తిసుగురితిహేలవాచ । ప్రావృటాకాలప్రారంభే యథా మండూకాదీ
వాం ప్రాచుర్భావః । తద్వస్తస్సర్వాస్త్యనానస్తాయా అవిద్యాయా ఉన్నే
షకాలేపునరుదయోభవతి । భగవన్సకథంజీవావాసునాదిసగ్ పారభ్ర
మః । తస్మిన్ప్రతిర్వాకథమితి । కథంమోక్ష మార్గస్వరూపంచ । మో
క్షసాధనంకథమితి । కోవామోక్షోపాయః । కీదృశంమోక్షస్వరూపం
కావాసాయుజ్యముక్తిః । ఏతత్సర్వంతత్యతః కథనీయమితి । అత్యాదర
పూర్వకమతిహాషేణ శిష్యంబహుకృత్యసురుర్వదతి । శ్రూయతాగ్
సావధానేన । కున్ద్రితానంతజన్మజన్మాభ్యుత్థాత్యంతోత్కృష్టవిధవిదిత్రా
సంతకుష్కలవాననాకాలవిశేషై ర్దేహాత్మవివేకా నజాయతే । త
స్మాదేవదృఢతరదేహాత్మభ్రమోభవతి । అహమజ్ఞఃకిందిద్జ్ఞోహమహంజీ
వోహమత్యంతదుఃఖాకారోహ మనాదిసాపారీతి భ్రమవాసవాబలాన్
గ్ పారవవప్రప్రతిస్తస్మిన్ప్రత్యుపాయః కదాపిసవిద్యతే । మిథ్యా భూ
తాస్సప్రకృత్యాన్విషయభౌగాననుభూయ వివిధానసంఖ్యానతిదుర్భ
ఖాన్తనోరథాననవరత మాశాస్యమాన అత్యుత్తస్సదాపరిధావతి । వివి
ధవిదిత్రస్థానసూక్ష్మోత్కృష్ట కృష్టానంతదేహాన్సరిగృహ్యత తద్దేహవి
హితవివిధవిదిత్రావేక శుభాశుభప్రారంభకర్మాన్యనుభూయత త్తతరార్థ
ఫలవాసనాకాలవాసితాంతఃకరణానాం పునఃపునస్తత్తతరార్థఫలవిష
యవ్రవృత్తిరేవజాయతే । సగ్ పారవిద్యుత్తికూర్గవ్రవృత్తిరపిసజాయతే ।

తస్మాదగస్తమేవేష్టమివవిధాతి । ఇష్టమేవాగస్తమివవిధాతి । అవాదిసగ్ సా
 రవిపరితభక్రమాత్ । తస్మాత్పుర్వేహంజీవావామిష్టవిషయే బుద్ధిస్సుఖబు
 ధ్ధిమఃఖబుద్ధిశ్చభవతి । పరమార్థత స్వబాధితబ్రహ్మసుఖవిషయప్రవృ
 త్తిరేవనజాయతే । తత్స్వరూపజ్ఞానాభావాత్ । తతః కమితినవిద్యతే ।
 కథంబంధః కథంమోక్షుతి పితారాభావాచ్చ । తతః కమితి । అజ్ఞాన
 ప్రాబల్యాత్ । తస్మాదజ్ఞానప్రాబల్యమితి । భక్తిజ్ఞానం వైరాగ్యవాసనా
 భావాచ్చ । తదభావః కమితి । అన్యంతాంతః కరణమాలిన్యవిశేషాత్
 ఆసక్తిగ్ సారతరణోపాయః కమితి । దేశిక స్తమేవకథయతి । సకలవే
 దశాస్త్రసిద్ధాంతరహస్యం జన్మజన్మాభ్యస్తాన్యంతో తస్మాత్ సుకృతపరి
 పాకవశాన్నిద్రిస్తుంగోజాయతే । తస్మాద్విధినిషేధవివేకోభవతి । తత
 స్సదాచారప్రవృత్తిర్జాయతే । సదాచారాదఖలమరీతక్షయోభవతి । త
 స్మాదంతః కరణమలివిమలంభవతి । తతస్సుక్షురుకటాక్షమంతఃకరణ మ
 కాంతుతి । తస్మాత్సుక్షురుకటాక్షలేశవిశేషేణ సర్వసిద్ధయస్సిద్ధ్యంతి । స
 ర్వబంధాః ప్రవిణశ్యంతి । శ్రేయోవిఘ్నాన్పుర్వేప్రళయంయాంతి । సర్వా
 ణిశ్రేయాంసిన్ద్రయమేవాయాంతి । యథాజాత్యంభస్య స్వరూపజ్ఞానం
 నవిద్యతే । తథానురూపదేశేనవివాకల్పకోటశతైరపి తత్త్వజ్ఞానం నజా
 యతే । తస్మాత్సుక్షురుకటాక్షలేశవిశేషేణాచారాదేవతత్త్వజ్ఞానంభవతి ।
 యదాసన్దురుకటాక్షోభవతి । తదాభగవతః తాత్రవణధ్యానాదాశ్రద్ధా
 జాయతే । తస్మాద్ధృదయస్థితానాది మర్వాసనాగ్రంధినినాశో భవతి ।
 తతోహృదయస్థితాః కామాన్పుర్వేనశ్యంతి । తస్మాద్ధృదయ పుంజరీకక
 ణికాయాం పరమాత్మావిభావోభవతి । తతోద్భృతరాత్రైష్టవీ భక్తి
 జాయతే । తతోవైరాగ్యముదేతి । వైరాగ్యాద్బుద్ధివిజ్ఞానావిభావో
 భవతి । అభ్యాసాత్తదజ్ఞానం క్రమేణపరిపక్వంభవతి । పక్వవిజ్ఞానాజ్జీ
 వన్ముక్తోభవతి । తతస్సుభాషుభకమాణిసర్వాణినవాసనాని నశ్యంతి । త
 తోద్భృతరశుద్ధసాత్వికవాసనయాభక్త్యతిశయోభవతి । భక్త్యతిశయే
 ననారాయణస్సర్వమయస్సర్వావస్థానుప్రవిధాతి । సర్వాణిజగంతినారా

యథామయానిప్రవిధాంతి । నారాయణవ్యతిరిక్తినకించినస్తి । ఇత్యేత
 చ్చక్వా విహరత్యుపాసకస్సర్వత్ర । నిరంతరసమాధిపరంపరాధి జగ
 దీశ్వరాకారా స్సర్వత్ర సర్వావస్థాసుప్రవిధాంతి । అన్య మహాపురుష
 స్య క్వచిత్క్వాచిదీశ్వర పాతూతా-రోభవతి । అన్యదేహ త్యాగేచ్ఛా
 యదాభవతి తదావై కుంతపాషాదాస్సర్వేసమాయాంతి । తతో భగవ
 థ్యానపూర్వకం హృదయకమలే వ్యవస్థితమూర్త్యానం స్వమంతరాత్మా
 సంసంచిత్య సమ్యగుపచారైరభ్యచన్యహగ్నమంత్రముచ్చరన్ సర్వా
 నీ ద్వారాణిసంయమ్య సమ్యక్సోనిరుధ్యచోర్ధ్వగేనవామునాసహస్ర
 ణవేన ప్రణవానుసంధానపూర్వకం శనైశ్చనైరాబ్రహ్మరంధ్రాద్వినిగ
 త్యసోహమితి మంత్రేణద్వాదశాంతస్థిత పరమూర్త్యానమేకీకృత్యపంచో
 పచారైరభ్యచన్యపునసోహమితిమంత్రేణ షడశాంతస్థిత జ్ఞానాత్మాన
 మేకీకృత్య సమ్యగుపచారైరభ్యచన్య ప్రాకృత పూర్వదేహం పరిగృభ్య
 పురఃకల్పితమంత్రమయ శుద్ధబ్రహ్మ తేజోమయ నిరితిశయా నందమయ
 మహావిష్ణుసాక్షాత్ప విగ్రహం పరిగృహ్య సూర్యమండలంతగతానం
 తదివ్యచరణారవిందాంగుష్ఠసగత నిరతిశయానంద మయామరనదీప్ర
 వాహమాకృత్యభావన యాత్రస్నాత్వావప్త్రాభరణాద్యపచారైరాత్మ
 పూజాంవిధాయ పాతూన్నారాయణోభూత్వా తతోగురునమస్కార
 పూర్వకం ప్రణవగరుడం ధ్యాత్వా ధ్యానేనావిహృత మహాప్రణవగరు
 డం పంచోపచారైరారాధ్యగుర్వనుజ్ఞయా ప్రదక్షిణనమస్కార పూర్వ
 కం ప్రణవగరుడమారుహ్య మహావిష్ణోస్సమస్తాసాధారణ చిహ్నచిహ్నితో
 మహావిష్ణో స్సమస్తాసాధారణ దివ్యభూషణై ర్హృషీతస్పదశ్శాన పురు
 షం పురస్కృత్య ఏవ్యక్తేన పరిపాలితోవైకుంఠపాషాడైః పరివేష్టి
 తోనభోమార్గమాచిత్యపార్శ్వద్వయస్థితావేకపుణ్యలోకానతిక్రమ్యతత్ర
 త్రైవ్యపుణ్యపురుషైరభి పూజితస్సత్యలోక మాచిత్యబ్రహ్మణమభ్యర్చ్య
 బ్రహ్మణాద సత్యలోకవాసిభి స్సర్వైరభిపూజిత శ్చైవమీశాన తైవ
 ల్యమూపాద్యశివం ధ్యాత్వాశివమభ్యర్చ్య శివగతైస్సర్వై శ్శివేనచాభి

పూజితోగ్రహమిందలానతిక్రమ్య సూర్యసోమమండలేభిత్వాకీలక
 నారాయణంధ్యాత్వాభ్రువమండలస్యవశానంకృత్వాభగవంతంభ్రువమ
 భిపూజ్యతత్కిగ్ శుమారచక్రంభిజ్యశిగ్ శుమారప్రజాపతి మభ్యవ్యశా
 చక్రమభ్యగతంసర్వాధారం పనాతసుమహావిష్ణుమారాధ్యతేనపూజిత
 స్తతఃపర్యుపరిగత్వాపరమానందప్రాప్యప్రకాశతేతతోవైకుంఠవాసిన
 పురేష్వ సమాయాంతితాంత్సగ్వాస్తుసంపూజ్యలైష్వలైస్సరభి పూజిత
 శ్చోపర్యుపరిగత్వా విరజానదీంప్రాప్య తత్రస్నాత్వా భగవద్భ్యాసపూ
 ర్వకం పుననిమజ్య తత్రావంచీకృత భూతోర్థసూక్ష్మాంగం భోగసాధ
 నంసూక్ష్మశరీరమత్సృజ్య కేవలమంత్రనయ దివ్యతేజోమయ నిరతిశ
 యానందగుయ మహావిష్ణుపాదాప్య ఏగ్రహం పరిగృహ్య తతఃపక్ష్యా
 త్సపూజాంవిధాయ ప్రదక్షిణసమసాగరపూర్వకం బ్రహ్మనయ వైకుం
 ఠమావిశ్యతత్రత్వా నివేశేషేణసంపూజ్య తత్పక్ష్యేచ బ్రహ్మనందమయా
 సంత ప్రాకారప్రాసాదతోరణ ఏమామోపవనావభిభర్తృలభిఃకరైరు
 పలక్షితోనిరుపమనిత్య నిరవద్యనిరతిశయ నిరవధిక బ్రహ్మనందాచలలోవి
 రాజతే । తమపరిజ్వలలి నిరతిశయానంత దివ్యతేజోరాశిః । తదభ్యంత
 రనగ్గస్థానే శుద్ధవోధానందలక్షణంవిధాతి । తదంతరాళే చిన్మయవేది
 కా । అనందవేదికానందవనవిభూషితా । తదభ్యంతరే ఆమితతేజోరా
 శిస్తనుపరిజ్వలలి । పరమమంగళాననం విరాజతే । తస్మిన్ కణికా
 యాం శుద్ధశేషోగావనం విరాజతే । తస్యోపరిసమాసీన మానందప
 రిపాలక మూదినారాయణంధ్యాత్వా తమీశ్వరం వివిధోపచారైరారా
 ధ్యప్రదక్షిణ సమసాగరాన్విధాయ తదమజ్ఞాతశ్చోపర్యుపరిగత్వాపంచ
 వైకుంఠాన తీత్యాప్తరాత్రైకవల్యం ప్రాప్యతిగ్ సమారాధ్యోపాసకః
 పరమానందం ప్రాప్నోతీత్యుపాసత్ । ఇత్యధర్వణమహానారాయణో
 పాసది సంసార తరణోపాయకథనద్వారా పరమమోక్షమూర్తస్వరూ
 పనిరూపణం నామపంచమోధ్యాయః॥

ఓం॥ తతఃపానకః పరమానందంప్రాపి సావరణం బ్రహ్మానం
 దంచభిత్వా పరితస్సుచవలోక్య బ్రహ్మానందస్వరూపం నిరీక్ష్యపరమార్థ
 తస్తత్స్వరూపం బ్రహ్మజ్ఞానే నావబుధ్య ససుస్తవేదశాస్త్రే నిహాసలు
 రాణాని ససుస్తవిద్యాకాలాని బ్రహ్మాదయశ్చరాస్సుర్వే ససుస్తాఃపరసు
 ష్టాయశ్చాండాభ్యంతర ప్రపంచైక దేశమేవవణాయంత్యండ స్వరూపం
 నజానంతి । బ్రహ్మాండాద్యహిఃప్రపంచజ్ఞానంనజానంత్యేవ । కుతోండాం
 తరాంతర్బహిః ప్రపంచజ్ఞానం దూరతోమోక్షప్రపంచ జ్ఞానవిద్యా
 ప్రపంచజ్ఞానంచే । కథంబ్రహ్మాండ స్వగుహమితి । కుకుటాండాకారం
 షుహదాదిననన్వ్యాకారం । అండంతపరీయమయం । తస్తజాంబూనద్యవ్ర
 భం । ఉద్యతోఽటిదివాకరాభం । చతుర్విధ సృష్ట్యుపలక్షితం । మహా
 భూతైః పంచభిరావృతం । మహాదహంకీర్త తమోభిశ్చ । మూలవ్రక్ష్మ
 త్యాపరివేష్టితం । అండభిర్విచిత్రాల్గ్ సపాదకోటియోజనప్రమాణః । ఏ
 కైకావరణంతత్రేవ । అండప్రమాణంపరిత అయితద్వయగోటియోజన
 ప్రమాణం । మహానందూకాద్యనంత శక్తిభిరధిష్ఠితం । వారాయణక్రీ
 డాకంఠుకం । పరమాణుపద్విష్ణు లోమసుసులగ్నం । అదృష్టాశ్రుతవివి
 ధవిదిత్రానంత విశేషైరుపలక్షితం । అస్య బ్రహ్మాండస్య సమంతతఃస్థి
 తాన్యేతాదృశాన్యనంతకోటి బ్రహ్మాండాని సావరణానిజ్వలంతి । చతు
 ర్ముఖ పంచముఖ షణ్ముఖ సప్తముఖాష్టముఖాని సంఖ్యాక్రమేణసహస్రా
 వధి ముఖాంతై నాగాయణాంశైః రజోగుణప్రధానై రేకైకసృష్టిక
 ర్మభిరధిష్ఠితాని । విష్ణుమహేశ్వరాభ్యై ర్నారాయణాంశైః సృష్టత
 మోగుణప్రధానై రేకైకస్థిరసంహారక ర్మభిరధిష్ఠితాని । మహాజలౌఘ
 మత్స్యబుచ్చదానంత సంఘవద్భ్రమంతి । క్రీడాసక్తజాలక కరతలామ
 లక బృందవత్ మహావిష్ణోఃకరతల విలసన్త్యనంతకోటి బ్రహ్మాండాని
 జలయంత్రస్థఘటమూలికా జాలవన్తమహావిష్ణో రేకైకరోమకూపాంతరే
 వ్యసంతకోటి బ్రహ్మాండానిసావరణాన్ద్రమంతి । సమస్తబ్రహ్మాండాం
 తర్బహిః ప్రపంచరహస్యం బ్రహ్మజ్ఞానేనావబుధ్య వివిధ విదిత్రానంతప

రమవిభూతి సమష్టివిశేషాః సమవలోక్యాశ్చ ర్వాహుతపాగరే నిమజ్జ
 స్నరతిశయానందపారావారోభూత్వా సమస్తప్రహ్లాండుకాలాని సము
 ల్లంఘ్యమితాపరిచ్ఛిన్నానంత తనస్సాగర ముత్తీయకమూలావిద్యాపు
 రందృష్ట్వా వివిధవిచిత్రానంత మహామాయావిశేషైః పరినేష్టితాం, అ
 నంతమహామాయాశక్తి సమస్త్యైకారావనఃత దివ్యతేజోజ్వాలా జా
 నైరలంకృతా మనఃత మహామాయావిలాసానాం పరమాధిష్ఠానవిశేషా
 కారాం శశ్వదమితానందా చలోపరి విహరిణీం మూలప్రకృతిజననీమవి
 ద్యాత్మీ మేవం ధ్యాత్వావివిధోపచారై రారాధ్య సమస్తప్రహ్లాండుప
 నిష్టిజననీవైష్ణవీం మహామాయాంసమస్త్యైత్య తయాచానుజ్ఞాతశ్చ
 పర్యుపరిగత్వా మహావిరాట్పదంప్రాప మహావిరాట్స్వరూపఃకళమిః
 సమస్తావిద్యాపాదకోపరాట్ . విశ్వతత్త్వయుగుత విశ్వతోమఘో విశ్వ
 తోహస్త ఉతవిశ్వగస్పాత్ . సంబాహుభ్యాంసమతీ సంపతత్రైర్ద్వ్య
 వామృఖివీ జనయందేవకః . నసందృశేష్టతి రూపమస్యనచక్షుషాపశ్య
 తిశ్చనైసం . హృదామనీషా మనసాభిక్యప్తే యవనంపిచరన్మతాస్తేభ
 వతి . మనోవాచామగోచర మాదివిరాట్స్వరూపంధ్యాత్వా వివిధోప
 చారై రారాధ్య తదనుజ్ఞాతశ్చోపర్యుపరిగత్వా వివిధవిచిత్రానంత మూ
 లావిద్యావిలాసా నవలోక్యోపాసకః పరమకాతుకంప్రాప . అఖండపరి
 పూణా పరమానుదలతణ పరబ్రహ్మణస్సహస్త స్వరూపవిరోధకారినీ,
 అపరిచ్ఛిన్న తిరస్కరిత్యాకారా, వైష్ణవీమహాయోగమాయా మూర్తి
 మద్భిరంతర్మహామాయా జాలవిశేషైఃపరిషేవితా . తస్య్యాపురమతికా
 తుకమత్యాశ్చయక సాగరానందలతణ మమృతంభవతి . అవిద్యాసాగ
 రప్రతిబింబిత నిత్యవైకుంఠ ప్రతివైకుంఠమివవిభాతి . ఉపాసక స్తత్త్వరం
 ప్రాప్యయోగమాయాలక్ష్మీంధ్యాత్వా వివిధోపచారై రారాధ్యతయా
 సంపూజితకృష్ణానుజ్ఞా తశ్చోపయోగపరిగత్వానంతయోగమాయా విలా
 సానవలోక్యోపాసకః పరమకాతుకంప్రాప . తతఃపరిపాదవిభూతివై
 కుంఠపురమాభాతి . అత్యాశ్చయోగసంత విభూతినమస్త్యైకారం . అ

నందరసప్రవాహైరలంకృతం । అమితరంగిణ్యాఃప్రవాహైరతిమంగళం ।
 బ్రహ్మతేజోవిశేషాకారైరనంతబ్రహ్మవనైరభితప్తం । అనంతనిత్యము
 కైభివ్యాప్తం । అనంతచిత్తయప్రాపద జాలసంకులం । అనాదిపాద
 వైకుంఠమేవభాతి । తన్మధ్యేచచిదానందాచలాదిభాతి । తదుపరిజ్వలతివి
 ఘాతిఃపరితశయానందదివ్యతేజోరాశిః । తదభ్యంతరేపరమానందవిమా
 నంవిభాతి । తదభ్యంతరసంస్థానేచిత్తయాసనంపరాజితే । తన్నన్నగణ
 కాయాం నిరతిశయదివ్యతేజోరాశ్యంతర సమాసీనమాది నారాయణం
 ధ్యాత్వా పిఠోపచారైస్తగ్ సమారాధ్యతే నాభిపూజిత స్తదనుజ్ఞాత
 శ్చోపయ్యుపరిగత్యా సావరణమవిద్యాండంచభిత్వా విద్యాపాద ముల్లం
 శ్చు విద్యావిద్యయాసుంధో పివ్యప్రేర వైకుంఠపురమాభాతి । అనంత
 దివ్యతేజోజ్వాలాజ్వాలైరభితోనిశం ప్రజ్వలంతననంతబోధానంద పూర్వ
 హైరభితప్తం శుద్ధబోధవిమానావభిర్విరాజిత మనంతానంద పర్య
 తైః పరిమళాఙ్గకమాభాతి । తన్మధ్యేకల్యాణాచలోపరిశుద్ధానందవిమా
 నంపితౌ । తదభ్యంతరేదివ్యమంగళాసనంపరాజితే । తన్నన్న కణి
 కాయాం బ్రహ్మతేజోరాశ్యంతర సమాసీనభగవదనంతవిభూతివిధిపై
 ధపరిపాలకం । పర్వప్రవృత్తి పర్వహేతు నిమిత్తకం । నిరతిశయ లక్ష
 ణమహాస్థస్వరూపం । అఖిలావపరగాపరిపాలకం । అమితవిక్రమామేవం
 పథం పివ్యప్రేరధ్యాత్వాత్మరక్షణసమపాక రాస్విధాయ పిఠోపచా
 రైరారాధ్య తదనుజ్ఞాతశ్చోపయ్యుపరిగత్యావిద్యా విభూతిం ప్రాప్య
 విద్యామయానన తవైకుంఠాగపరితోవస్థితా బ్రహ్మతేజో మయా
 నవలోకోపాసకః పరమానందప్రాప । విద్యామయా ననంతసము
 ద్రానతిక్రమ్య బ్రహ్మవిద్యాతరంగిణీ మాసాద్య తగ్రహ్నాత్వా భగవతో
 ధ్యానపూర్వకం పునఃపరమజ్యమంత్రమయశరీర ముత్సృజ్య విద్యానంద
 మయామృతదివ్యశరీరం పరిగృహ్యనారాయణసాదూప్యం ప్రాప్యోత్తి
 పూజాంవిధాయ బ్రహ్మమయవైకుంఠవాసిభిస్సర్వైర్విరాట్యముక్తైశ్చపూ
 జితస్తతో బ్రహ్మవిద్యాప్రవాహైరానంద రసనిభానైఃక్రీడానంత పర్య

తైరనంతైరభివ్యాప్తం । బ్రహ్మవిద్యానయైపుహస్రప్రాకారైరానందా
 మృతమయైర్వివ్యగంధైస్వభావైశ్చిన్మయై రనంతబ్రహ్మవనైరతి శోభి
 తం । ఉపాసకస్త్వైవంధం బ్రహ్మవిద్యావైకుంఠమావిశ్య తఃభృంతర
 స్థితాత్యంతోన్నతబోధానందప్రాపాదాగ్రస్థిత ప్రణవ విమానో పరిస్థి
 తాం । అపారబ్రహ్మవిద్యా సామ్రాజ్యాధిదేవతాం । అమోఘనిజమంద
 కటాక్షేణా నాదిమూలావిద్యా ప్రళయకరీం అద్వితీయామేశాం ఆనం
 తమోక్ష సామ్రాజ్యలక్ష్మీ మేవంధ్యాత్వా ప్రదక్షిణనమసాకారా స్వధా
 య వివిధోపచారైరారాధ్యపుష్పంజలిగ్ సమర్ప్యస్తుత్వాస్తోత్రవిశేషై
 స్తయాభిపూజిత స్తదమజ్ఞాతశ్చోపయోగపరిగతా బ్రహ్మవిద్యా తీర్తేగ
 త్వా బోధానందమయాననంత వైకుంఠానవలోక్య నిరతశయానందం
 ప్రాప్య బోధానందమయాననంత సముద్రానతిక్రమ్య గత్వా గత్వాబ్ర
 హ్మవనేషు పరమమంగళౌచలశ్రేణిషు తతోబోధా నందవిమాన పరంప
 రాసూపాసకః పరమానన్దంప్రాపతతిః శ్రీకులసీవైకుంఠపురమాభాః । పర
 మకల్యాణమనంతభవం । అమితలేజోరాశ్యాకారం । ఆనః త బ్రహ్మ లేజో
 రాశిసమస్యోకారం । విదానందమయానేకప్రాకారవిశేషైః పరివేష్టితం
 అమితబోధానందాచలోపరిస్థితం । బోధానందతరంగిణ్యాః ప్రవాహైర
 తిమంగళిం । నిరతశయానంవైరనంతబృందావనైరభిశోభితం । అఖిలపవి
 త్రాణాలపరమపవిత్రం । చిన్మూమైరనంతనిత్యముత్తైరత్యభివ్యాప్తం । ఆనం
 దమయానంతవిమానజాలైరలంకృతం । అమిత లేజో రాశ్యంతర్గతదివ్య
 లేజోరాశివిశేషం । ఉపాసక స్త్వైవమాకారంకులసీవైకుంఠంప్రవిశ్యత
 దంతర్గతదివ్యమమానోపరిస్థితాం । సర్వపరిపూర్ణాన్య మహాఽస్థో స్స
 ర్వాంగమవిహారిణీం । నిరతశయానాందర్యలావణ్యాధిదేవతాం । బోధా
 నందమయైరనంతనిత్యపరిజనైః పరిసేవితాం । శ్రీసఖాకులసీ మేవంలక్ష్మీం
 ధ్యాత్వాప్రదక్షిణనమసాకారా స్వధాయవివిధోపచారైరారాధ్యస్తుత్వా
 స్తోత్రవిశేషైస్తయాభిపూజిత స్తత్రత్యైశ్చాభిపూజిత స్తదమజ్ఞాతశ్చోప
 యోగపరిగతా పరమానందతరంగిణ్యాస్తీర్తేగత్వాతత్ర పరితోపస్థితాః ।

శుద్ధబోధానందమయానంతవైకుంఠానవలోక్యనిరతిశయానందంప్రా
ప్యతశ్రద్ధైశ్చిద్రూపైఃపురాణపురుషైశ్చౌభిపూజితస్తతోగత్వాగత్వా
బ్రహ్మవనేషుదివ్యగర్భానందపుష్పవృష్టిభిస్సమన్వితేషుదివ్యవజ్రశాలయే
మృగరచితయానందామృతసాగరేష్వమితతేజోరాశ్యాకారేషుకల్లోలవ
నసంకులేషుతతోనంతశుద్ధబోధవిమానజాల సంకులానందాదలశ్రేణిషూ
పాసకస్తత ఉపయుక్తపరిగత్వా విమానవరంపరాస్పనంతతేజః పర్వత
రాజిష్వేవంక్రిమేణప్రాప్యవిద్యానందమయయోస్సంధిః తత్రానందత
రంగిణ్యాః ప్రవాహేషుస్నాత్వా బోధానందవనంప్రాప్య, శుద్ధబోధ
పరమానందాకారవనం । సంతతామృతపుష్పవృష్టిభిః పరివేష్టితం । పర
మానందప్రవాహైరభివ్యాప్తం । మూర్తిమద్భిః పరమమంగళైః పరమ
కాతుకం । అపరిచ్ఛిన్నానందసాగరాకారం । క్రీడానందపర్వతైరభిశో
భితం । తన్నధ్యేచశుద్ధబోధానందవైకుంఠం యదేవబ్రహ్మవిద్యాపాదవై
కుంఠం సహస్రానందప్రాకారైస్సముజ్వలతి । అనంతానందవిమానజా
లసంకులం । అనంతబోధసాధవిశేషైరభిశోభితం ప్రజ్వలితం । క్రీడా
నంతమంటపవిశేషైర్విశేషితం । బోధానందమయానంత పరమభక్తధ్వజ
చామరవితానతోరజైరలంకృతం । పరమానందప్రసాదైర్నిగ్గముక్తైర
భితస్తతం । అనంతదివ్యతేజః పర్వతసమన్వితాకారం । అపరిచ్ఛిన్నానంత
శుద్ధబోధానందమండలం । వాచామగోచరానందబ్రహ్మతేజోరాశిమం
డలం । అఖండతేజోమండలవిశేషం । శుద్ధానందసమష్టిమండలవిశేషం
అఖండదిష్టువానందవిశేషం । ఏవంవిధంబోధానందవైకుంఠముపాసకః । ప్ర
విశ్వతత్రత్వైస్సరైర్వరభిపూజితః పరమానందాచణోపరి అఖండబోధవి
మానంప్రజ్వలతి । తదభ్యంతరేదిన్తయాససంవిరాజతే । తదపరివిభా
త్యఖండానందతేజోమండలం । తదభ్యంతరపమాసీనమాదిహారాయణం
ధ్యాత్వాప్రదక్షిణసమపాకారాధ్యధాయ వివిధోపచారైస్ససంపూజ్యు
ష్మింజలిగ్గసమర్చ్యస్త్రత్యాస్త్రవిశేషైఃస్వయాపేణా వడ్డితముపాసక
మవలోక్యతముపాసకమాదినారాయణఃస్వసింహాసనేమసంస్థాప్యతద్యై

కుంతవాసిభిస్సర్వైస్సమన్వితస్స సప్త మోక్షసామ్రాజ్యవట్టాభిషేకము
ద్విశ్యమంత్రపూతైరుపాసకమానందకలతైరభిషిచ్య దివ్యమంగళ మహా
వాద్యపురస్సరంబిఘోషచారైరభ్యుచ్యమూర్తిమద్భిస్సర్వైఃస్వదిహ్నై
రలక్యశ్యప్రదక్షిణసమపాకాన్విధాయ త్వంబ్రహ్మాసి అహం బ్రహ్మ
స్మి అవయోరంతరంనాద్యతే త్వమేవాహం అహమేవశ్యం ఇత్య
భిధాయేత్యుక్త్వాదివారాయణస్తోత్రోదధేతదేత్యుపనిషత్ || ౧ ||

ఇత్యధ్యక్షా మహానారాయణోపనిషది పరమమోక్ష మార్గస్స
యావనిగూఢంనాను వస్తుధ్యాయః || ౬౦ ||

౬౦ || అధోపాసక స్తవాఙ్మయానిత్యగరుడమాయహ్యవైకుంఠవా
సిభిస్సర్వైః పరివేష్టితోమహామదశానం పురస్కృత్య విప్వశ్చేనపరిపా
లి శ్శౌచయ్యుపరిగత్వా బ్రహ్మనందవిభూతిప్రాప్య సర్వత్రావస్థితా
బ్రహ్మనందమయానంతరవైకుంఠానవలోక్యనిరతిశయానందసాగరోభూ
త్వా ఆత్మరామానానందవిభూతి పురుషానంతా నవలోక్య తాన
ర్వానుపచారైస్సమభ్యుచ్యతైస్సర్వైరభిపూజిత శ్శౌపాసక స్తత ఉ
పస్యపరిగత్వా బ్రహ్మనంద విభూతిప్రాప్త్యా నంతదివ్యతేజః పర్వతై
గలంకృతా పరిమానంబలహరీ వనశోభితాననూభ్యాకానా నందనము
ద్రానతిక్రిమ్య వివిగ్దిప్రానంత పరమతత్వవిభూతి సమష్టివిశేషాప
రమకౌతుకా బ్రహ్మనందవిభూతివిశేషానతిక్రిమ్యోపాసకః పరమకౌతు
కంప్రాప, తతస్సరశానవైకుంఠపురమాభాతి, దివ్యమంగళ మనంతవిభ
వం, సహస్రానందప్రాకారపరివేష్టితం, అయుతకుటుంబలక్షితం, అనం,
తోత్రోదజ్యలదరమండలం, నిరశయదివ్యచేతోమండలంబృందారకపర
మానందం, శుద్ధబుద్ధ స్వరూపం, అనంతానంద సోదామినీ పరమవిలా
సం, నిరతిశయపరమానందపారావారం, అనంతైరానందపురుషైశ్చిక్రగా
తైరభిష్టితం, గన్తధ్యేవసుదశానంమహాచక్రం చరణంపవిత్రంవితరుంపు
రాణంయేనపూత స్తరతిమఘ్నతా, లేనపఃత్రేణశుద్ధేనపూతాతిపా
ప్తాననుకూలంతరేకులలోకస్యద్వారమర్చిగుప్త్యత్రం జ్యోతిష్కదా ||

జమానం మహస్వత్ । ఆమృతస్య ధారాబహుధాదోహమానం । చరణం
 నోఽలోకే సుధితాం దధాతు । ఆయుతారం బృలంతః । ఆయుతార సమప్త్యేకా
 రం । నిరతిశయ విక్రమ విలాసం, ఆనంతదివ్యా యుధ దివ్య శక్తి సమప్తి రూపం,
 మహావిష్ణురసగర్భ ప్రతాపః । గ్రహం, ఆయుతాయుత కౌటియోజన విశా
 లం, ఆనంతజ్వాలాజ్వాలైరలంకృతం, సమస్తదివ్యమంశనిదానం, ఆనం
 తదివ్యతీర్థానాం నిజమందిరం, ఏవగ్ సుదశనం మహాచక్రం ప్రబ్బ
 లతి । తస్య నాభిమండల సగ్ స్థానే ఉపలక్యతే నిరతిశయానంద దివ్యతే
 జోరాశిః । తన్మధ్యే చ సహస్రారచక్రం ప్రబ్బలతి, తదఖండదివ్యతేజోమ
 గ్ధలాకారం, పరమానందసాదామిమీచయోజ్వలంతదభ్యంతర సగ్ స్థా
 నే వట్టుతారచక్రం ప్రబ్బలతి, తస్మాదుతపరమతేజః పరమవిహార సగ్
 స్థానవిశేషం, విజ్ఞానఘనస్వరూపం । తదంతరార్ధే త్రైత తారచక్రం విభాతి ।
 తచ్చ పరమకల్యాణవిలాసవిశేషం, ఆనంతదివాదిత్యసమప్త్యేకారం । తద
 భ్యంతరే తే తారచక్రమాభాతి, తచ్చ పరమతేజోమండలవిశేషం । తన
 ద్యే చ షష్ఠ్యరచక్రమాభాతి, తచ్చ బ్రహ్మతేజః పరమవిలాసవిశేషం । య
 భ్యంతర సగ్ స్థానే పటోఽనచక్రం ప్రబ్బలతి, తచ్చాపరిచ్ఛిన్నానంత దివ్య
 తేజోరాశ్యాకారం । తదభ్యంతరే మహానందపదం విభాతి । తతః క్షణ
 తాయాగ్ సూర్యోండవహ్నిమండలాని నిర్మయూని బృలంతి । తతోప
 లక్యతే నిరతిశయదివ్యతేజోరాశిః । తదభ్యంతర సగ్ స్థానే యుగవచది
 తానంతికోటిరవిప్రకాశ స్సుదశనపురుషో విరాజతే । సుదశనపురుషో
 మహావిష్ణురేవ । మహావిష్ణుస్సమస్తసాధారణదిహ్నదిహ్నితః । ఎవము
 పాసక స్సుదశనపురుషంధ్యాత్వా విఘోషచారైరారాధ్య ప్రదక్షిణస
 నః పాగ్ రాన్విధాయోపాసక సైనాభిపూజితస్తదనుజ్ఞాత శ్చోపయోగ
 పరిగత్వా పరమానందమయానంతరవైకుంఠానవలోక్యోపాసకః పర
 మానందం ప్రాప । తతః పరివిధవిదితానంతదివ్యలాసవిభూతి విశేషా
 నాక్రమ్యానంతపరమానందవిభూతి సమప్తి విశేషానంతనిరతి శయానం
 ద సముద్రానంతీత్యోపాసకః క్రమేణాద్వైతసంస్థానం ప్రాప । కథమద్వై

తనగ్ స్థానం, అఖండానందస్వరూపం, అనిగ్వాచ్యక మితబోధసాగరం
అమితానందసముద్రం | విజాతీయవిశేషవివర్జితం, సజాతీయ విశేష
విశేషితం, నిరవయవం నిరాధారం, నిర్వికారం నిరంజనం, అనంతబ్రహ్మ
నందసహస్త్రికందం, పరమదిద్విలాస సహస్త్రికారం, నిర్మలం నిరవద్యం
నిరాశ్రయం, అతినిర్మలానంతకోటిరవిప్రకాశైక స్ఫులింగం, అనంతోప
నిషదర్శనస్వరూపం, అఖలప్రమాణాతీతం, మమోవాచామ శూచరం,
నిత్యముక్తస్వరూపం, అనాభారమాదిమధ్యాంత శూన్యం, కైవల్యంప
రగుగ్ శాంతం, సూక్ష్మైర్మూర్త్యుతరం, మహతోమహత్తరం, అపరిమ
తానందవిశేషం, శుద్ధబోధానందవిభూతివిశేషం, అనంతానంద విభూతి
విశేషసహస్త్రిరూపం, అక్షరమవిదేశ్యం మాటస్థనచలం ధ్రువమద్విదేశ
కాలం, అంతర్బహిష్చతత్సర్వం వ్యాప్య పరిపూర్ణం పరమ యోగిధి
నిగమ్యం, దేశతఃకాలతోపస్తృతఃపరిచ్ఛేదరహితం, నిరంతరాభి నవం
నిత్యపరిపూర్ణం, అఖండానందామృతవిశేషం, శాశ్వతంపరమంపదం
నిరతిశయానందానంత తటిత్సర్వతాకారం, అద్వితీయగ్ స్వయంప్రకా
శమనిశంజ్వలతి | పరమానందలక్షణాపరిచ్ఛిన్నానంత పరంజ్యోతి శాశ్వ
తగ్ శశ్వజ్వలాతి | తదభ్యంతగనగ్ స్థానే అమితానందవిద్రూపాచలం
అఖండపరమానందవిశేషం. బోధానంద మహోబాజ్వలం, నిత్యమంగళ
మందిరం, చిత్తభవావిర్భూతవిత్సారం, అనంతాశ్చయసాగరం, అమి
తతేజోరాశ్యంతరగతతేజోవిశేషం, అనంతానందప్రవాహైరలంకృతం
నిరతిశయానందపారావారాకారం, నిరుపమనిత్యనిరవద్యనిరతిశయ నిర
వధికతేజోరాశివిశేషం, నిరతిశయానందపరాస్రపాకారై రలంకృతం,
శుద్ధబోధసాధావనివిశేషైరలంకృతం, చిదానందమయానంత దివ్యారా
మైస్సుశోభితం, శశ్వదమితప్రవృత్త్యుత్పత్తిస్సమంతతస్సంతతం, తదేవప్రిపా
ద్విభూతివైకుంఠస్థానం | తదేవపరమకైవల్యం | తదేవాబాధితపరమతత్త్వం,
తదేవానంతోపనిషద్విమృగ్యం | తదేవపరమయోగిధి ముగముముఖి స్స
ర్వైరాశాస్యమానంతదేవసద్వనంతదేవదిష్టనంతదేవాన్తమనంతదే

వశుధ్ధబోధఘనవిశేషం | అఖండానన్దబ్రహ్మచైతన్యాధి దేవతాస్వరూపం |
 సర్వాధిష్ఠానగుద్వయవరబ్రహ్మవిహారమణ్డలం | నిరతిశయానందతేజోమం
 డలం | అద్వైత పరమానందలక్షణపరబ్రహ్మణః పరమాధిష్ఠానమండలం
 నిరతిశయపరమానందపరమమూర్తివిశేషమండలం | అనంతపరమమూర్తి
 సమష్టిమండలం | నిరతిశయ పరమానందలక్షణ పరబ్రహ్మణః పరమమూ
 ర్తిపరమతత్వవిలాసవిశేషమండలం | బోధానందమయానంతపరమవిలా
 సవిభూతివిశేషసమష్టిమండలం | అనంతదిద్విలాసవిభూతినమష్టిమండలం
 అఖండశుద్ధచైతన్యనిజమూర్తివిశేషవిగ్రహం | వాచానుగౌఢరానంతశ
 ధ్ధబోధవిశేషవిగ్రహం | అనంతానన్దనముద్రసమప్త్యకారం | అనంతబోధా
 చలైరనంగబోధానందాచలైరంశ్చిత్తం | నిరతిశయానన్దపరమమంగళవిశే
 షసమప్త్యకారం | అఖండాద్వైత పరమానందలక్షణ పరబ్రహ్మణః పరమ
 మూర్తి పరమతేజఃపుంజపిండవిశేషం | దిగ్రూపాదిత్యకుండలం | ద్వాత్రిం
 శశ్చూహభేదైరంశ్చిత్తం | పూహభేదాశ్చ | కేశవాదిచతుర్వింశతిః | ప
 దశనాదిన్యాసమంత్రాః | అనంతగరుడ పిష్టవేషాశ్చ | నిరతిశయానం
 దాశ్చ | అనందపూహమధ్యే సహస్రకోటియోగవాయుతోన్నత చిత్తయ
 ప్రాసాదం | బ్రహ్మనందమయవిమానకౌటిభి రతిసుంగళం | అనంతోః
 కషదధానామజాలసంకులం | సామహగ్ సకూజితై రతిశోభితం | అనం
 తమహానందశిఖరై రలంకృతం | విదానందరసకర్షణై రభివ్యాప్తం | అ
 మితానందతేజోరాశ్యంతరస్థితం | అనంతానందాశ్చయగపాగరంతః
 భ్యంతరపగ్ స్థానే అనంతకోటిరప్రకాశాతశయప్రకారం | నిరతిశయా
 నందలక్షణం | ప్రణవాఖ్యవిమానం విరాజతే | శతకోటిశిఖరై రానందస
 మైస్సముజ్జ్వలతి | తదంతరాళే బోధానందాచలపయోహస్తాశ్చరీమం
 పోవిభాతి | తన్నధ్యేచవిదానందమయవేదికా అనందవనభూషితా | తః
 పరిజ్వలతి నిరతిశయానందతేజోరాశిః | తదభ్యంతరపగ్ స్థానే అహ్వాకు
 పద్మవిభూషితం చిత్తయానందవిరాజతే | ప్రణవశరణాకాయాగ్ సు
 యోగేందువహ్నిమండలాని చిత్తయానిజ్వలంతి | తత్రాఖండానంద

జోరాశ్యంతగతం పరమమంగళాకారమంతాసనంవిరాజతే । తస్యో
పరిచమహాయంత్రంప్రజ్వలతి । నిరతశయబ్రహ్మనందపరమమూర్తిమహా
యంత్రం । సమస్తబ్రహ్మతేజోరాశిసమష్టిరూపం । చిత్స్వరూపం నిరంజ
నం పరబ్రహ్మ స్వరూపం । పరబ్రహ్మణః పరమరహస్యతైవల్యం । మహా
యంత్రమయపరమవైకుంఠ నారాయణయంత్రం విజయతే । తత్స్వరూ
పంకథమితి । నేతికస్తథేతిహిమనాచ । ఆదౌపటోఽణచక్రం । తన్న
ధ్యేవస్తవత్త్వం । తత్కణికాకాయాం ప్రణవః । ఓమితి । ప్రణవమధ్యే
నారాయణవీజం । ఆమితి ॥ తత్సాధ్యగ్నితం । మమ సర్వాభీష్ట సిద్ధిం
కురుసురుస్వాహేతి । తత్పన్నద లేషుపిష్టుశ్చసంహవదక్షరమంత్రోఽఽంస
మోవిష్టవే । వింక్షీం శ్రీం హ్రీం క్రౌంఘ్నః । తద్దళకపోలేషు । రామ
కృష్ణపదక్షరమంత్రో । రాంరామాయనమః । క్షీంకృష్ణాయనమః । వట్టాణకపోలేషు
షుపదశానపదక్షరమంత్రః । సహస్రారహుః ఘడిః । వట్టాణకపోలేషు
ప్రణవయ్యుక్తశివపంచాక్షరమంత్రః । ఓంసమశ్చివాయేతి । తస్యః । ప్రణ
వమాలాయుక్తంవృత్తం । వృత్తాద్భహిరవృద్ధవత్త్వం । తేషుదలేషునా
రాయణస్మసంహవ్తాక్షరమంత్రో । ఓంసమోనారాయణాయ । జయజ
యస్మసంహవతద్దళసంధిమరామకృష్ణశ్రీకాష్టాక్షరమంత్రాః । ఓంరామా
యహుంఘట్ స్వాహా । క్షీందామోదరాయనః । ఉద్భిష్టశ్రీకరిస్వాహా । త
ద్భహిః । ప్రణవమాలాయుక్తంవృత్తం । వృత్తాద్భహిరవృద్ధవత్త్వం । తేషుద
లేషురామకృష్ణహయగ్రీవనవాక్షరమంత్రాః । ఓం రామదత్తాయ నమః
ఓంక్షీంకృష్ణాయ గౌవిందాయక్షీంహస్సంహయగ్రీవాయనమహస్సం । త
ద్దళకపోలేషు దక్షిణామూర్తి నవాక్షరమంత్రః । ఓందక్షిణామూర్తిరీ
శ్వరోఽ । తద్భహిః । నారాయణవీజయ్యుక్తంవృత్తం । వృత్తాద్భహిరవృద్ధవత్త్వం । తేషుదలేషు
రామకృష్ణదశాక్షరమంత్రో । హుంజానకీవల్ల
భాయస్వాహా । గోపీజనవల్లభాయస్వాహా । తద్దళసంధిమ స్మసంహ
మాలాయుక్తః । ఓంసమోభగవతే శ్రీమహాస్మసంహయకరాశదంష్ట్ర
వదనాయ మమవిఘ్నాన్ పచపచస్వాహా । తద్భహిస్సంహవైకాక్షర

యుక్తంవృత్తం । త్రౌమిత్యేకాత్మరం । వృత్తాద్భహిద్వాదశదశపద్మం
 తేషుదలేషు నారాయణవాసుదేవ ద్వాదశాత్మరమంత్రో । ఓం నమో
 భగవతే నారాయణాయ । ఓంనమోభగవతేవాసుదేవాయ । తద్దళ
 పోలేషు । మహావిష్ణురామకృష్ణద్వాదశాత్మరమంత్రాశ్చ । ఓంనమో
 భగవతేమహావిష్ణవే । ఓంప్రీంభరతాగ్రజరామక్షీంస్వాహా । శ్రీంప్రీ
 క్షీం కృష్ణాయగోవిందాయనమః । తద్భహిజ్జగత్తోహన బీజయుక్తంవ
 త్తం । క్షీమితి । వృత్తాద్భహిశ్చతుదశదశపద్మం । తేషుదలేషు లక్ష్మీ
 నారాయణహయగ్రీవగోపాల దధివాసునమంత్రాశ్చ । ఓంప్రీంప్రీ
 శ్రీంశ్రీంలక్ష్మీవాసుదేవాయనమః । ఓంనమస్సర్వకౌటి సర్వవిద్యార
 జాయ । క్షీంకృష్ణాయ గోపాలమాదానునమే స్వాహా । ఓంనమోభ
 వతేదధివాసునాయఓంతద్దళసంధివృన్నపూణేశ్వరీమంత్రః । ప్రీం
 ద్వావత్యన్నపూణేశా మాహేశ్వరీస్వాహా । తద్భహిః ప్రణవమూల
 యుక్తంవృత్తం । వృత్తాద్భహిష్టాదశదశపద్మం । తేషుదలేషుశ్రీకృష్ణ
 దశాన షోడశాత్మరమంత్రోద । ఓంనమోభగవతే మక్త్యేన్ద్రభాయ
 స్వాహా । ఓన్నమోభగవతేమహాసుదేశానాయమంఘట్ । తద్దళస
 షు స్వరాస్సదశానమాలామంత్రాశ్చ । అలగ్నఈడిడియ్యుగ్నిగ్న
 విటబౌలంలః । సుదేశానమహాచక్రాయ దీప్తయాపాయ సర్వగోమా
 రక్షరక్షసహస్రారహంఘట్ స్వాహా । తద్భహిర్వరాహబీజయుక్తం
 త్తం । తథ్మితి । వృత్తాద్భహిర్ష్టాదశదశపద్మం । తేషుదలేషుశ్రీకృష్ణ
 ఛానువాష్టాదశాత్మరమంత్రో । క్షీంకృష్ణాయగోవిందాయ గౌరీబస
 ల్లభాయస్వాహా । ఓంనమోవిష్ణవే సురపరియే మహాబలాయస్వాహ
 తద్దళకపోలేషు గరుడపంచాత్మరమంత్రో గరుడమాలామంత్రాశ్చ । క్షీ
 ఓగ్ స్వాహా । ఓన్నమఃపక్షిరాజాయసర్వవిషభూతరక్షకృత్యాదిభేదా
 యసర్వేష్టపాదకాయస్వాహా । తద్భహిర్మాతాబీజయుక్తంవృత్త
 వృత్తాద్భహిఃపునరష్టదశపద్మం । తేషుదలేషు శ్రీకృష్ణ వాసునాష్టాత
 మంత్రో । ఓం నమో దామోదరాయ । ఓం వాసునాయనమః । త

తదేషు నీలకంఠశ్రోతరీ గరుడవంశాక్షరీమంత్రాద । శ్రీకంఠః । న
మోండకాయ । తద్భహిర్వృక్షభీజయు క్తంవృత్తంవృత్తాద్భహిశ్చతుర్వి
గ్ శతదశపద్మం । తేషుద లెషు శరణాగతనారాయణమంత్రో వారాయ
ణహయగ్రీవ గాయత్రీమంత్రాద । శ్రీమన్నారాయణచరణౌ శరణంప్రప
ద్యే । శ్రీమతే నారాయణాయనమః । నారాయణాయ విద్మహేవాసు
దేవాయధీమహి । తన్నోవిష్ణుః ప్రచోదయాత్ । వాగీశ్వరాయవిద్మ
హే । హయగ్రీవాాయధీమహి । తన్నోహగ్ నఃప్రచోదయాత్ । తద్దశకపో
లేషు నృసింహసుదశనబ్రహ్మగాయత్రీమంత్రాశ్చ । వజ్రనభాయవిద్మ
హే । తీక్ష్ణవగ్ స్త్రీయధీమహి । తన్నస్సింహః ప్రచోదయాత్ । సుదర్శ
నాయవిద్మహే । హేతిరాజాయధీమహి । తంసశ్చక్రఃప్రచోదయాత్ । తస్మి
వితుర్వ రేణ్యః । భగౌదేవస్యధీమహి । ధియోయోనఃప్రచోదయాత్ ।
తద్భహిహయగ్రీవైకాక్షర యు క్తంవృత్తం । హస్మిమితి । వృత్తాద్భ
హిద్వాత్రిగ్ శద్దశపద్మం । తేషుద లెషునృసింహహయగ్రీవామఘ్నభమం
త్రా । ఉగ్రంవీరంమహావిష్ణుం జ్వలంతగ్ సర్వతోముఖం । నృసింహంభీష
ణంభద్రంమృత్యుమృత్యుంసమామృతం । ఋగ్యజుస్సాను యాపాయ వే
దాహరణకర్తృణే । ప్రణవోద్దీశవపుషేమహాశ్వశిరసేనమః । తద్దశ కపో
లేషు రామకృష్ణానుష్ఠాభమంత్రా । రామభద్రమహేష్వాస రఘువీరస్య
సోత్తమ । భోదశాస్యాంత కాష్టాకం రథేంద్రహీగ్రియంచతే । దేవ
కీసుతగోవిందవాసుదేవజగత్పతే । దేహిమేతనయంకృష్ట త్వామహంశ
రణంగతః । తద్భహిఃప్రణవసంపుటితాగ్నిబీజయు క్తంవృత్తం । ఓం రం
ఓమితి । వృత్తాద్భహిష్టత్త్రిగ్ శద్దశపద్మం । తేషు ద లెషుహయగ్రీవ
షత్త్రింశదక్షరమంత్రః । పునరష్టత్రింశ దక్షర మంత్రశ్చ । హగ్ నః -
విశ్వోద్దీణాస్వయా పాయవిత్తయానందరూపినే । తుభ్యంసమో హయ
గ్రీవవిద్యాగాజాయవిష్ణ వే - సోహం । హస్మి మోన్నమోభగవతే హ
యగ్రీవాయ సర్వవాగీశ్వ రేశ్వరాయ సర్వదేవమాయాయ సర్వవిద్యాం
మే దేహిస్వాహా । తద్దశకపోలేషుప్రణవాది నమోంతాశ్చతుర్థ్యంతాః

కేశవాదిచతుర్విగళతిమంత్రాశ్చ । అవశిష్టద్వాదశస్థానేషు రామకృష్ణ
 గాయత్రీద్వయవర్ణాచతుష్టయమేకైకస్థలే । ఓం కేశవాయనమః । ఓం
 నారాయణాయనమః । ఓం మూఢవాయనమః । ఓం గోవిందాయనమః ।
 ఓం విష్ణవేనమః । అంశుధునూదనాయనమః । ఓం త్రివిక్ర మాయనమః ।
 ఓం వామనాయనమః । ఓం శ్రీధరాయనమః । ఓం వృషీ కేశాయనమః ।
 ఓం పశ్చానాథాయనమః । అందామోదరాయనమః । ఓం సంకర్షణా
 యనమః । ఓం వాసుదేవాయనమః । ఓం ప్రమ్యమానాయనమః । ఓం అని
 రుద్ధాయనమః । ఓం పురుషోత్తమాయనమః । ఓం ఆధోక్ష జాయనమః ।
 ఓం నారసింహాయనమః । ఓం ఆచ్యుతాయనమః । ఓం జవాదానాయనమః ।
 ఓం ఉపేంద్రాయనమః । ఓం హరయేనమః । ఓం శ్రీ కృష్ణాయనమః ।
 గాశరథాయవిద్యహాసీతావల్లభాయధీమహి । తస్మో గామః ప్రవోద
 యాత్ । దామోదరాయవిద్యహావాసుదేవాయధీమహి । తంసః కృష్ణః
 ప్రవోదయాత్ । తద్భూషిః ప్రణవసంపుటితాంశుశవీజయుక్తం వృత్తం । ఓం
 క్రోం ఓమితి తద్భూషిః పునర్వృత్తం । తన్నధ్యేద్వాదశశ్శతపీఠానాం పాంత
 రాశ్చాని । తేషాంకాస్తథావనమాలాశ్రీవత్సమదశకానగరుడపద్మధ్వజానం
 తశోర్జాగదాశంఖ నందకమంత్రాః । ప్రణవాది నమోంతా శ్చ తుభ్యం
 తాః క్రమేణ ఓంకాంస్తభాయనమః । ఓం వనమాలామైనమః । ఓం శ్రీవ
 త్సాయనమః । ఉంశుదశకనాయనమః । ఓం గరుడాయనమః । ఓం పద్మా
 యనమః । ఓం ధ్వజాయనమః । ఓం అనంతాయనమః । ఓం శోర్జాయన
 మః । ఓం గదామైనమః । ఓం శంఖాయనమః । ఓం నందకాయనమః । త
 దంతరా లేషు ఓం పద్మకేసవాయనమః । ఓం ఆచక్రాయస్వాహా । ఓం విచ
 క్రాయస్వాహా । ఓం శుభక్రాయస్వాహా । ఓం ధీచక్రాయస్వాహా । ఓం
 సందక్రాయస్వాహా । ఓం జ్వాలాచక్రాయస్వాహా । ఓం క్రుద్ధోలాకాయ
 స్వాహా । ఓం మహాలాభాయస్వాహా । ఓం వీర్యోలాకాయస్వాహా । ఓం
 పుష్కలాకాయస్వాహా । ఓం పహస్రోజాయస్వాహా । ఇతి ప్రణవాదిమంత్రాః ।
 తద్భూషిః ప్రణవసంపుటితగరుడపంచాక్షరయుక్తం వృత్తం । ఓం క్షీవః

స్వాహాః॥ తద్వద్యాదశత్రైస్సంతరాల్లేరలంకృతం । తేషువశ్రే
 ము ॥ ఓంపద్మ నిధయేనమః । మహాపద్మనిధయేనమః । ఓంగారుడనిధయే
 నమః । ఓం శంఖ నిధయేనమః । ఓం మకర నిధయే నమః । ఓం
 కచ్చనిధయేనమః॥ ఓంవిద్యానిధయేనమః॥ ఓం పరమానందనిధయేనమః॥
 ఓంమోక్షనిధయేనమః । ఓంలక్ష్మీనిధయేనమః । ఓంబ్రహ్మనిధయేనమః
 ఓంవైకుంఠ నిధయేనమః । తత్సంధిస్థానేషు ॥ ఓంవిద్యా కల్పకతరవేన
 మః॥ ఓంఅనందకల్పకతరవేనమః । ఓంబ్రహ్మకల్పకతరవేనమః॥ ఓంము
 క్తికల్పకతరవేనమః । ఓంఅమృతకల్పకతరవేనమః । ఓంబోధ కల్పక త
 రవేనమః । ఓంవిభూతికల్పకతరవేనమః । ఓంవైకుంఠకల్పకతరవేనమః
 ఓంవేదకల్పకతరవేనమః । ఓంయోగకల్పకతరవేనమః । ఓం యజ్ఞకల్ప
 కతరవేనమః॥ ఓంపద్మకల్పకతరవేనమః । తద్వశివ గాయత్రీవర బ్రహ్మ
 మంత్రాణాంపితౄణామృతాకారేణసంవెష్ట్య తత్పురుషాయవిర్భవేమ
 హాదేనాయధీమహి । తస్మోర్నుద్రః ప్రచోదయాత్ । శ్రీమహానారాయ
 ణోజ్యోతిరాత్మావారాయణవరః॥ నారాయణవరంబ్రహ్మ నారాయణ
 నమోస్తుతే । తద్భహిఃప్రణవసంపుటితశ్రీవీజయ్యుక్తంవృత్తం । ఓంశ్రీంఓ
 మితి । వృత్తాద్భహిశ్చ త్సారిగ్ శర్దశపద్మం । తేషుద ర్శేషువ్యావృత్తిశిర
 సంపుటితవేదగాయత్రీపాద చతుష్టయసూర్యాస్తాక్షరీమంత్రౌ । ఓం
 భూః॥ ఓంభువః॥ ఓగ్ సువః॥ ఓంమహః॥ ఓంజనః । ఓంతపః । ఓగ్ స
 త్యం॥ ఓంతత్సవితుర్వరేణీయం । ఓంభగోదేవ్యధీమహి॥ ఓంధియోయో
 నః ప్రచోదయాత్ । ఓంపరోరజసపావదోం । ఓమాహా జ్యోతిరసోమృ
 తం బ్రహ్మ భూభువస్సువరోం । ఓంఘృణిస్సూర్యఆదిత్యః । తద్దశ సంధి
 మప్రణవశ్రీవీజసంపుటితవారాయణ వీజగ్ నర్వత్ర । ఓంశ్రీంఅంశ్రీంఓం
 తద్భహిరద్వమాలాంకితభూవక్రం । చక్రాంతశ్చతుర్దిగ్ముహూగ్ సస్స
 హంమంత్రౌ । ప్రణవసంపుటితౌ । నారాయణాస్త్రమంత్రశ్చ॥ ఓంహం
 నస్సోహమోం । ఓం నమోనారాయణాయహంభట్ । తద్భహిఃప్రణవ
 మాలాసంయుక్తంవృత్తం । వృత్తాద్భహిః పంచాశర్దశపద్మం । తేషుద

తేషుమాతృకాపంచాదశదక్షరమాలాలకారవజ్యం । తద్దశసంధిషుప్రణ
 వశ్రీవీజసంపుటిత రామకృష్ణమాలామంత్రౌ । ఓంశ్రీం ఓంసమోధగవ
 తే రఘునందనాయ రఘోఘ్న విశదాయ మధురప్రసన్న వదనాయ
 అమిత తేజసే బలాయ రామాయ విష్ణవే నమః శ్రీంఓం । ఓం
 శ్రీంఓంసమః కృష్ణాయ దేవకీపుత్రాయ వాసుదేవాయ నిగళశ్చేదనా
 య సర్వలోకాధిపతయే సర్వజగన్మోహనాయవిష్ణవే కామితార్థదా
 యస్వాహా । శ్రీంఓం । తద్బహిరష్టశూలాంకితభూచక్రం । తేషుప్రణవ
 సంపుటితమహానీలకంఠ మంత్రవజ్రాని । ఓంసమోనీల కంఠాయఓం ।
 శూలాగ్రేషులూకపాల మంత్రాః । ప్రణవాది సమంతా శ్చతుర్థ్యం
 తాఃక్రమేణ । ఓంఞ్ఞంద్రాయనమః । ఓంఅగ్నయేనమః । ఓంయమాయ
 నమః । ఓంఘృణుభుతయేనమః । ఓంవరుణాయనమః । ఓం వాయవేనమః ।
 ఓంసోమాయనమః । ఓంకశానాయనమః । తద్బహిఃప్రణవమాలా యుక్తవృ
 త్తత్రయం । తద్బహిర్భూపురచతుష్టయం చతుర్ద్యౌరయుతం । చక్రకొ
 ణచతుష్టయం మహావజ్రవిభూషితం । తేషువజ్రేషుప్రణవశ్రీవీజసంపుటి
 తామృతవీజద్వయం । ఓంశ్రీతంవంశ్రీంఓమితి । బహిర్భూపురవీధ్యాంఅథా
 రశక్తయేనమః । ఓంమూలప్రకృతయేనమః । ఓంఅదికూర్తాయనమః । ఓం
 అనంతాయనమః । ఓంపృథ్వీవేనమః । మధ్యభూపురవీధ్యాం । ఓంక్షీర
 సముద్రాయనమః । ఓంరత్నద్వీపాయనమః । ఓంరత్నమంటపాయనమః
 ఓంశ్వేతచ్ఛత్రాయనమః । ఓంకల్పకవృక్షాయనమః । ఓంరత్నసింహాస
 నాయనమః । ప్రథమభూపురవీధ్యాం । ఓంధర్మజ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యా
 ధర్మాజ్ఞానావైరాగ్యైశ్వర్యసత్త్వరజస్తమో మాయావిద్యా సంత
 పద్మాఃప్రణవాదిసమంతాశ్చతుర్థ్యంత్యా క్రమేణ । బాహ్య వృత్తవీ
 ధ్యాంవిమలతర పిఞ్జానక్రియా యోగాఃప్రహ్నిపత్యేకావాః ప్రణ
 వాదిసమంతాశ్చతుర్థ్యంత్యాక్రమేణ । అంతర్వృత్తవీధ్యాం । ఓంఅ
 మృగహృదయేనమః । ఓంసమోధగవలేవిష్ణవే సర్వభూతార్తనేవాసుదేవా
 యసర్వాత్మసంయోగపీతార్తనేనమః । వృత్తవకాశేషుః । వీజంప్రాణం

చశక్రిందదృష్టింపశ్యాదికంతథా । మంత్రయంత్రాఖ్యగాయత్రీ ప్రాణ
స్థాపనమేవచ । ధూతదిక్షుల వీజానియంత్రస్యాంగానివైదశ । మూల
మంత్రమాలామంత్రకవచదిగ్బంధసమంత్రాశ్చ । ఏవంవిధమేతద్యంత్రం
మహామంత్రమయం । యోగధీరాంలైర్ల పరమంత్రైరలంకృతం । షోడ
శోపచారైరభ్యుదితం । జపాహూమాదిసాపాధితమేతద్యంత్రం । శుద్ధ
బ్రహ్మతేజోమయం । సర్వాభయంకరం । నమస్తమరితక్షయకరం । స
ర్వాభీష్టసంపాదకం । పాయుజ్యముక్తిప్రదం । ఏతత్పరమవైకుంఠమహా
వారాయణయంత్రంప్రజ్వలతి । తస్యోపరిచనిరతిశయానంద తేజోరాశ్య
భ్యంతరసమాసీనం । వాచామగోచరానందతేజోరాశ్యకారం । చిత్తా
రావిద్యుతానందవిగ్రహం । బోధానందస్వరూపం । నిరతిశయ సౌంద
ర్యపారావారం । శురీయస్వరూపంతురీయావీరతంచ । అద్వైత పరమా
నందం । నిరంతరాతితురీయ నిరతిశయసౌందర్యానంద పారావారం ।
లావణ్యవాహినీకల్లాలతటిద్భాసురం । దివ్యమంగళవిగ్రహం । మూర్తిమ
ద్భిర్ల పరమమంగలైరుపసేవ్యమానం । చిదానందమయైరనుతకౌటిరవి
ప్రకాశైరనంతభూషణైరలంకృతం । సుదర్శన పాండజస్య వర్షగదాసి
శృంగముసలపరిఘదైర్వశ్చిన్నయైరవేకాయుధగణైర్ముగైర్విశ్వామృత
వితం । శ్రీవత్సకౌంస్తుభవసమాలాంకితవక్షసం । బ్రహ్మకల్ప వవామృత
పుష్పవృష్టిభిస్సంతతమానందం । బ్రహ్మనందరసనిర్భరైరసంప్రైరతిమం
గళం । శేషాయుతఫణాజాలవిపులచ్ఛత్రశోభితం । తత్ఫణామండలోదర్శి
మణిద్యోతివిగ్రహం । తదంగకాంఠనిర్ఘోరైస్తతం । నిరతిశయ బ్రహ్మగ
న్ధస్వరూపం । నిరతిశయానందబ్రహ్మగంధవిశేషకారం । అనంత బ్రహ్మ
గంధాకారసమష్టివిశేషం । అనంతానంద తులసీమాలైర్ల రభినవం ।
చిదానందమయానంతపుష్పమాలైర్వైర్విరాజమానం । తేజస్ ప్రవాహత
రంగతత్పరం పరాభిజ్ఞానం । నిరతిశయానంత కాంతివిశేషవరైర
భితోనికం ప్రజ్వలంతం । బోధానంద మయా నంత ధూత దీపావళి
భిరతిశోభితం । నిరతిశయానంద చామరవిశేషైర్ల పరిషేవితం । నిరం

తనిరుపమ నిరతిశయోత్కటజ్ఞానానందానంత సుచ్ఛస్థైరలంకృతం | వి
స్తయానందదివ్యవిమాన చ్చత్రధ్వజ రాజభి ర్విరాజ మానం | పరమ
మంగళానంతదివ్యతేజోభిజ్వలంతమనిశం | వాచామగోచరానంతతే
జోరాశ్యంతగతం | అధామాత్రాత్మకంతుయోగంధ్యన్యాత్మకం | తు
యోగతీతమవాప్యం | నాదబిండుకళాద్యాత్మ స్వరూపంచేతి | ఇత్యా
ద్యనంతాకారేణావస్థితం | నిగుణం నిఘ్రియం నిర్మలం నిరవద్యం
నిరంజనం నిరాకారం నిరాశ్రయం నిరతిశయాన్వైతపరమానందలక్షణ
మాదినారాయణం ధ్యాయే దిత్తుపనిషత్ || 1 |

ఇత్యధర్మణ మహానారాయణోపనిషది పరమమోక్ష స్వరూపని
రూపణ ద్వారాత్రిపాద్విభూతి పరమవైకుంఠ మహానారాయణయంత్ర
స్వరూపనిరూపణంనామ సప్తమోధ్యాయః || 2 ||

ఓం తత్సత్ పితామహగ్ని పరిపృచ్ఛతి భగవంతం మహావిష్ణుం | భగవా
నుద్ధాద్వైత పరమానందలక్షణపరబ్రహ్మం ప్రవక్తవం విరుద్ధవైకుంఠప్రా
సాదప్రాకారవిమాలాద్యనంతవస్తుభేదై నత్యమేవోక్తమితి భగవా
నుహావిష్ణుః పరిహరతి | యథాశక్త్యం నాస్య కటకమకుటాంగదాదిభే
దః | యథాసముద్రసలిలస్యస్థూలసూక్ష్మతరంగ ఘనబుద్బుద కరకలవణ
పాపాణాద్యనంతవస్తుభేదః | యథాభూమేఽపరస్త్రివృత్తు త్పణగుల్ఫల
తాద్యనంతవస్తుభేదః | తత్రైవాద్వైతపరమానంద లక్షణపరబ్రహ్మ
మమ సర్వాద్వైతమవపన్నం భవత్యేవ | మత్స్వరూపమేవసర్వం | మ
ద్వ్యతిరిక్తమణుమాత్రంసవిద్యతే | పునగ్ని పితామహగ్నిపరిపృచ్ఛతి | భగ
వాపరమ వైకుంఠవపరమమోక్షోపరమమోక్షస్త్యేక ఏవ త్రూయతేస
త్వత్ర | కథమనంతవైకుంఠాశ్వానంతానంద సముద్రా దయశ్చానంత
మూర్తయస్సంతీతి | తథేతిహూవాచభగవానుహావిష్ణుః | ఏకస్మిన్ను
విద్యాపాదే అనంతకౌటిబ్రహ్మాంతాని పావరణానిత్రూయంతే | తస్మి
న్నేకస్మిన్నుండే బహవోలోకాశ్చ బహవోవైకుంఠాశ్వానంత విభూత
యశ్చనంత్యేవసర్వాండే వ్యనంతలోకాశ్చానంతవైకుంఠాస్సంతీతిస

ర్వేషాం ఖల్వభిమతం । పాదత్రయేపికింవక్రవ్యం । నిరతిశయానందావి
 భావో మోక్షభితిమోక్షలక్షణం పాదత్రయేవ రతే । తస్మాత్పాదత్ర
 యంపరమమోక్షః । పాదత్రయంపరమవైకుంఠః । పాదత్రయం పరమకై
 వల్యమితి । తతశ్శుద్ధదిశానంద బ్రహ్మవిలాసానందాశ్చాన్తపరమానం
 ద విభూతయశ్చాన్త వైకుంఠాశ్చాన్తపరమానంద సముద్రాదయ
 స్సంశ్లేష । ఉపాసక స్తతోఽభ్యేత్య ఏవంవిధంనారాయణం ధ్యాత్వా
 ప్రదక్షిణసమపాఞ్గారావిధాయ వివిధోపచారైరభ్యర్చ్య నిరతిశయా
 ద్వైతపరమానందలక్షణోభూత్వా తదగ్రే సావధానే సోపవిశ్యాద్వై
 తయోగమాస్థాయసర్వాద్వైత పరమానందలక్షణా ఖండామితలేజోరా
 క్త్యాకారం విభావ్యోపాసకస్త్వయంశుద్ధబోధానందమయాన్మతనిరతి
 శయానందలేజోరాక్త్యాకారోభూత్వా మహావాక్యార్థ మనుష్ఠరగ ।
 బ్రహ్మహమస్మి । అహమస్మి । బ్రహ్మహమస్మి । యోహమస్మి । బ్రహ్మహమస్మి ।
 అహమేవాహంమాంజాహూమిస్వాహా । అహం బ్రహ్మైతిభావనయా
 యథావరమలేజోమహానదీ ప్రవాహ పరమలేజస్పారే వారే ప్రవిశతి ।
 యథా పరమలేజః పారావార తరంగాః పరమ లేజః పారావారే
 ప్రవిశంతి । తతైవ సద్విదానందాత్తేపాసక స్ఫుర్వ పరిపూర్ణాద్వై
 తపరమానంద లక్షణపరబ్రహ్మణి నారాయణే మయి సద్విదానందా
 త్తకౌహ మజోహం పరిపూర్ణోహమస్మితి ప్రవివేశ । తత ఉపాస
 కోనిస్తరంగా ద్వైతాపార నిరతిశయ సద్విదానంద సముద్రోబళూవ
 యస్త్యనేనమార్గే సమ్యగాచరతి సనారాయణో భవత్య నగ కయ
 మేవ । అనేనమార్గేణ సర్వే మనయస్సిద్ధిగతాః । అనంభ్యాతాః
 పరమయోగినశ్చ సిద్ధిగతాః । తతశ్శిష్యో గురుం పరి వృచ్ఛతి । భగ
 వా సాలంబ నిరాలంబ యోగో కథమితి । సాలంబస్తుఃకిరచర
 ణాదిమూర్తివిశిష్టం కుండలాద్యాలంబనగ సాలంబయోగః । నిరాలంబ
 స్తు । సమస్తనామరూపకర్తృతిహారతయా సర్వ కామోద్యంతఃకరణవృ
 త్తిసాక్షితయా తదాలంబసమూహ్యతయాచ భావసంనిరాలంబ యోగః ।

అథ చ న రా లః బ యో గా ధి కారీ కీ దృ శో భ వతి అ మా ని త్వా దిల క్ష నో వల క్షి
తో యః పురుష స్స ప వ న రా లః బ యో గా ధి కారీ కా యో గా కి శ్చి ద స్తి త సా
స్స ర్వే హ మ్ అధి కారిణా మనధి కారిణాం భ క్తి యోగ ఏవ ప్ర శస్యతే । భ క్తి
యోగో నిరుపద్రవః । భ క్తి యోగా స్తు క్తిః । బుద్ధి మతా మనా యా సేనా
చిరా దేవ తత్వ జానం భవతి । తతః కథమితి । భ క్త వగ్గులస్స స్వయమేవ స
ర్వే భ్యో మోక్ష విఘ్నేభ్యో భ క్తి నిష్ఠా సర్వా పరిపాలయతి సర్వా
భీష్టా వ్రయచ్ఛతి । మోక్షం దాపయతి వతుర్బుభాదీనాం సర్వే హ మ్ అపి వి
నావిష్టుభక్త్యా కల్ప కౌటిభి మోక్షో న విద్యతే । కారణేన వివాళాయాం
నో దతి । భక్త్యా వివాబ్రహ్మజ్ఞానం కదాపి న జాయతే । తస్మాత్ సుపి సర్వో
పాయా పరిత్యజ్య భ క్తి మా శ్రయ । భ క్తి నిష్ఠా భవ భ క్తి నిష్ఠా భవ । భక్త్యా
సర్వ సిద్ధయ స్సిద్ధయతి । భ క్తైర సాధ్యం న కిం చిద స్తి । ఏవం ఏథం గురూప
దేశ మాకర్ణ్య సర్వం పరమ తత్త్వ రహస్య సువబుధ్య సర్వ వంశ యా నిగూ
య క్షిప్రమేవ మోక్ష గ్ పాథ యా మితి శ్చి క్ష్యత తి శ్చి చ్య స్య ము త్థాయ వ్రద
క్షిణ సమస్తా రం కృ త్యా పురుభ్యో గురు పూజాం విధాయ గుర్వ మజ్జ యా క్ర
మేణ భ క్తి నిష్ఠా గూ త్వా భ క్త్య తి శ యే న ప క్ష విజ్ఞానం ప్రాప్య తస్మాద నాయా
సేన శిష్యః క్షిప్రమేవ సాక్షాత్ సా రాయ నో బ భూ వే త్యుపనిషత్ । తతః ప్రో
వాచ భగవా న్న హా విష్టు శ్చ తుర్బుభు మవలోక్య బ్రహ్మ కావర మతత్త్వ రహ
స్యం తే సర్వం కథితం । తస్మై రణ మాత్రేణ మోక్షో భవతి । తద మస్థా నేన సర్వ
సువిదితం విదితం భవతి । యత్య హ పజ్ఞాని స సర్వ సువిదితం విదితం భవతి । త
స్మై ర్వం పర మరహస్యం కథితుం గురుః కఞ్చితి । గురు సాక్షాత్ దాది నారాయణః
పురుషః । సలది నారాయణో హ మేవ । త స్మాత్తా మేక గ్ శరణం వ్రజమధ్య క్తి
నిష్ఠా భవ । న దీయో పాస నాంకురు । మామేవ ప్రాప్య సి । మద్వ్యతిరి క్త
గ్ సర్వం బాధితం । మద్వ్యతిరి క్త సు బాధితం న కిం చిద స్తి । కరతి శయానం
దాద్వితీయో హ మేవ । సర్వ పరిపూణో హ మేవ । సర్వా శ్రయో హ మే
వ । నాచాను గూఢ రవిరా కార పర బ్రహ్మ స్వ రూపో హ మేవ । మద్వ్యతిరి
క్త స గుమాత్రం న విద్యతే । ఆత్మేవం మహా క్షిప్రాః పరమిద ముచ దేశం

భ్యా పితామహః పరమానందప్రాప । విష్ణోః కరాభిమతానాం దివ్యజ్ఞా
 సంప్రాప్త్యపితామహస్తతస్సముత్థాయ వ్రదక్షిణనమసాః రాజవిధాయ
 వివిధోపచారైర్నమోవిష్ణుం ప్రపూజ్య ప్రాంజలిభూత్యాచినయేనోపసంగ
 న్యభగవతా భక్తినిష్ఠాం మే ప్రయచ్ఛ త్వదభిన్నం మాం పరిపాలయకృ
 పాలయ । తస్మై వసాధుసాధ్వీతిపాధువ్రతంసాపూర్వకం మహావిష్ణుప్రా
 వాచ । మమపాసకస్సర్వోత్కృష్టస్సభవతి । మమపాసనయా సర్వమ
 జ్ఞభానిభవతి । మమపాసనయా నిర్వంజయతి । మమపాసక స్సర్వం
 ద్యోభవతి । మదీయోపాసకస్యాపాద్యంసకిందిదస్త్రై సర్వబంధాః ప్రవి
 నశ్యంతి । సద్వృత్తిమవసర్వేదేవాస్తంసేవంతే । మహాశ్రేయాంసచ
 సేవంతే । మమపాసకస్తస్మాన్నిరతిశయా ద్వైత పరమానంద లక్షణ
 పరంబ్రహ్మభవతి । యోవై ముముక్షురనేన మాగేణానమ్యగాచరతివ
 పరమానందలక్షణపరంబ్రహ్మభవతి । యస్తుపరమతత్వరహస్యాధర్వణ
 మహానారాయణోపనిషత్ మధీతే సవర్షేభ్యః పాతేభ్యోముక్తోభవతి ।
 సపకలలోకాజయతి । ససకలమంత్రజపనిష్ఠాభవతి । సపకల వేదాంత
 రహస్యాధిగత పరమాభాజ్ఞోభవతి । ససకలభోగభుగ్భవతి । సపకలజగ
 త్పరిపాలకోభవతి । సోద్వైతపరమానందలక్షణపరంబ్రహ్మభవతి । ఇదం
 పరమతత్వరహస్యం సవాచ్యం గురుభక్తివిహీనాయనచా శుశ్రూష వే
 చాచ్యం సతపోవిహీనాయనాస్త్రై కాయసదాంభికాయ మద్భక్తివిహీనా
 య మాత్మయాఽంకితతనవేనవాచ్యం । సవాచ్యమదసూయా వరాయ
 కృతఘ్నాయ । ఇదంపరమరహస్యం సవాచ్యం మద్భక్తేష్వభిధాన్యతి ।
 మద్భక్తినిష్ఠాధూత్వా మామేవప్రాప్యతి । అవయోయాఇతి నంవా
 దమధ్యేష్యతి । వసరోబ్రహ్మనిష్ఠాభవతి । క్రథావా సనహాయః శ్రుణు
 యాత్పఠతి వాయుఇమగ్ సంచాదమావయో సన్నితరుషో మత్సాయాజ్య
 సేతి । తతోమహావిష్ణుః ప్రకీర్తయేత్ । తతోబ్రహ్మ స్వస్థానం జగత్తుత

నిషత్ । ఇత్యధర్వణమహానారాయణోపనిషది పరమసాయుజ్య ము
క్తిస్యరూపనిరూపణం నామాష్టమోధ్యాయః॥౮॥ఓం॥ ।

॥ ఇత్యుత్తరకాండస్సమాప్తః ॥

॥ ఓంభద్రంకన్దైభిరితిశాంతిః॥

ఇత్యధర్వణ త్రిపాద్విభూతి మహానారాయణోపనిషత్సమాప్తా - ౫౨.

ఓంతత్సత్

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథశుక్లయజుర్దేవీయా-అద్వయతారకోపనిషత్ - ౫౩.

॥ ఓంపూర్ణమదశ్శిశాన్తిః॥

హరిఃఓమ్॥

అథాత అద్వయతారకోపనిషదం వ్యాఖ్యాప్య మోయతయజులే
ద్రియా య శమదమాదివక్షణపూర్ణాయచిన్స్యదాపో ౭హమితి సదా
భావయన్ నవ్యజ్జిమిరితా ౭క్షఃకిన్చి దున్మిరితా ౭క్షోవా ౭వర్జ్య
ప్త్యా గ్రూదహరాదుపరిసచ్చిదా ౭నన్దతేజగి మాటరూపం పరంబ్రహ్మ ౭
వలోకయన్ తద్రూపోభవతి । గర్భజన్మజరామరణ సంపార మహద్భ
యాత్సవారయతి । తస్మాత్తారకమితి । జీవేశ్వరోమాయకావితివిజ్ఞాయ
పర్వవిశేషం నేతినేతితి విహాయయ దవశిష్యతేత దద్వయంబ్రహ్మతస్మి
న్దైవలక్ష్మత్రయా ౭నుసంధానక ర్తవ్యః । దేహమధ్యే బ్రహ్మవాదీసుషు
మ్నామూర్ఖరూపినీ పూర్ణవద్ద్రాభావ ర్తతే । పాతుమూలాధారాదార
భ్య బ్రహ్మరస్థగ్గామినీభవతి । తస్మధ్యేతటితొటినమానకావ్రామ్య
ణాశమాత్రవర్సూత్పత్తీకుణ్డరినీతిప్రసిద్ధా ౭ప్రే । తాంధ్యస్త్వేమనసైవ
రస్సర్వపాపవివాశ ద్వారాముక్తోభవతి । ఫాలోర్ధ్వగలలాట విశేషమర్థ
తేనిర వ్రరం తేజస్తారకయోగ విస్ఫురణేన మత్త్యతిచేద్విద్ధోభవతి । తద్దస్య

స్రావ్యులతకర్ణరస్థద్వయై తత్రపూతాకారశబ్దోచాయతే । తత్రస్థితే
 మనసచక్షుర్మధ్యగతనీః జ్యోతిర్నలంబిలోక్యాఽన్తర్దృష్ట్యా నిరతిశయసు
 ఖంప్రాప్నోతి । ఏవంహృదయేవశ్యతి । ఏవమన్తర్లక్ష్మ్య లక్షణం ముము
 త్సుభిరుపాస్యమ్ । అథబహిర్లక్ష్మ్యలక్షణమ్ । వాసికాఽగ్రే చతుర్భుజై
 ధ్వీరప్తభిర్దశభిర్ద్వాదశభిర్లక్షణాదణ్ణభానైరిలవ్యతిక్క్యామద్యగ్రక్రథ
 క్లేష్పరత్నీతశుక్లవర్ణద్వయోపేతవ్యోమయదివశ్యతి । సతుయోగీభవతి । చ
 లదృష్ట్యావ్యోమభాగంవీక్షితుల్యురుషవ్యదృష్ట్యగ్రే జ్యోతిర్మయాభా ఆ
 పగా వర్తతే । తద్దర్శనేనయోగీభవతి । తప్తకాఞ్చనసజ్జాకాకాజ్యోతి
 ర్మయాభాః ఆపగా నైఘమానావశ్యతి । తద్దృష్టిస్థిరాభవతి । శీర్షోపరి
 ద్వాదశాణ్ణభ సమమీక్షితురమృతత్వంభవతి । యత్రకుత్రస్థితస్యశిరసి
 వ్యోమజ్యోతిర్దృష్టంచేత్సకుయోగీభవతి । అథమధ్యలక్ష్మ్యలక్షణమ్ । ప్రా
 తశ్చిత్రాదివర్ణాఖణ్డ సూర్యచక్ర వద్యహిక్వాలా వలీవత్తద్విహీనా
 ఽన్తరిక్షవత్పశ్యతి తదాకారాఽకారితయాఽవతిష్ఠతి । తద్భూయోదర్శ
 నేనగుణరహితాఽకాశంభవతి । విస్ఫురత్రారకాకారసంధీవ్యమానాగా
 ధతమోపమంపరమాఽకాశంభవతి । కాలాసలసమద్యోతమానంమహా
 కాశంభవతి । సర్వోత్కృష్టపరమద్యుతివ్రద్యోతమానం తత్పాఽకాశం
 భవతి । కోటిసూర్యప్రకాశవైభవసజ్జాశం సూర్యాఽకాశంభవతి ।
 ఏవంబాహ్యోఽభ్యన్తరస్థవ్యోమవజ్ఞాక తారకలక్ష్మ్యంతద్దర్శివిముక్తఫలస్తా
 దృగ్యోమ సమానోభవతి । తస్మాత్తారక ఏవలక్ష్మ్యమ మనసా ఫల
 ప్రదంభవతి । తత్తారకంద్వివిధమ్ । పూర్వార్ధంతారకము త్రుర్ధా మమన
 సకంచేతి । తదేవశ్లోకోభవతి । తద్యోగంవ ద్విధావిధిపూర్వోత్తర
 విధానతః । పూర్వంతు తారకంవింద్యాదమనసకం తమత్తరమితి । ఆ
 త్యంతస్తారయోజ్ఞంప్రసూర్యప్రతిఫలనంభవతి । తారకాధ్యాంసూర్య
 చక్షుమణ్డలదర్శనం బ్రహ్మాణ్డమివపిష్టాఽణ్డశిరోమధ్యస్థాకాశే రవీన్దుమణ్డ
 లద్వితయమస్తీతి నిశ్చిత్య తారకాధ్యాం దగ్గనమత్రాఽమృతయైక్య దృ
 ష్యోమమాయాక్రంభ్యామేత్ । తద్యోగాభావేద్ధర్మీయప్రవృత్తరసకా

శాత్ । తస్మాత్తదృష్ట్యాతారకవచాననైయః । తత్రారకం ద్వివిధమ్ ।
 మూర్తితారకమమూర్తితారకంచేతి । యదీద్రియాంతం తస్మాద్రిమత్ ।
 యద్భూయ్యాగాతీతంతదమూర్తిమత్ । సర్వత్రానైవదార్థవివేచ
 నేమనోయక్తాభ్యాసత్వవ్యతే । తారకాభ్యాంతదూర్ధ్వస్థసత్వ దశా
 నాన్త సోయ్యక్తేవానైవరీక్షణేన సచ్చిదానందస్వరూపం బ్రహ్మైవ । త
 స్మాచ్ఛుద్ధంతేజోమయం బ్రహ్మతీసిద్ధమ్ । తద్భ్రష్టమనస్సహకారిచక్షు
 షానైవదృష్ట్యావేద్యంభవతి । ఏవమమూర్తితారకమపిమనోయక్తేనచ
 త్సుమైవదహరాదికంవేద్యంభవతి । రూపగ్రహణప్రయోజనస్య మనశ్చ
 త్సురధీనత్వాత్ । బాహ్యవదానైవేవ్యాత్మనశ్చక్షుస్సుయోగేనైవ
 రూపగ్రహణకార్యోదయాత్ । తస్మాన్మనోయక్తానైవదృష్టిస్తారకప్ర
 కాశాయభవతి । భూయ్యాగమభ్యవీలేదృష్టింతద్వారోర్ధ్వస్థతేజఃపి
 చ్ఛూతంతారకయోసూభవతి । తేనసహమనోయక్తంతారకం సుసం
 యోజ్యంప్రయత్నేనభూయ్యుక్తమ్ । సావధానతయాఃకీర్షి దూర్ధ్వము
 త్తేజఃపయేత్ । ఇతిపూర్వభాగీతారకయోగః । ఉత్తరం త్వమూర్తిమద
 మనసామిత్యవ్యతే । తామమూర్ధ్వభాగేమహాజ్యోతిర్నైవ
 వర్తతే । తవ్యోగిభిర్ధ్యేయం తస్మాదణిమాదిసిద్ధిర్భవతి । అన్తర్భావ్య
 లక్ష్మ్యేదృష్టానమేషోన్మేషవర్జితాయాంసత్యాంశావృషీముద్రాభవతి । త
 స్మదానరూపాక్షాణివాసాశిఖామిన్ద్రపవిత్రాభవతి । తద్దృష్ట్యా సర్వ
 లోకాన్ద్రపవిత్రాభవన్తి । తాదృశవరమయోగిపూజాయస్యలభ్యతేసో
 విముక్త్యాభవతి । అన్తర్లక్ష్మ్యజలజ్యోతిస్వరూపంభవతి । వరమగురూపతే
 తేనసహస్రారేజలజ్యోతిర్వాబుద్ధిగుహానిహితచిజ్యోతిర్వాషాడశాన్త
 స్థకురీయవైతన్యంవా అన్తర్లక్ష్మ్యంభవతి । తద్దర్శనంసదాచార్యమూలమ్
 ఆచార్యవేదసమ్మనోవిష్ణుభక్తౌవిమత్సరః । యోగజ్ఞోయోగనిష్ఠశ్చస
 దాయోగానైవత్సకశ్శుభః । గురుభక్తిసమాయుక్తంపురుషజ్ఞోవిశేషతః ।
 ఏవంలక్షణసమ్మనోగురురిత్యభిధీయతే । గుశబ్దస్త్యస్తకారస్సౌద్రుశ
 బ్దస్త్యస్తరోధకః । అష్టకారనిరోధిత్యాన్లురురిత్యభిధీయతే । గురురేవ

పరంబ్రహ్మగురురేవపరాగతిః | గురురేవపరావిద్యాగురురేవ పరాయణం
గురురేవపరాకాష్ఠాగురురేవపరగఢసమ్ | యస్తాత్తమపదేష్టాసౌతస్తా
ద్గురుతరోగురురితి | యస్సకృదుచ్చారయతితస్య సంపారమోదనం భవ
తి | సర్వజన్తకృతంపాపం తత్క్షణాదేవసశ్యతి | సర్వాకామా సవా
త్సతి సర్వపురుషార్థసిద్ధిర్భవతి | యఏవంవేదేత్యుపనివత్ |

ఓం పూర్ణమద ఇతికాత్తిః |

హరిః ఓమ్ ||

అద్యయతారకాపనివత్సమాప్తా - ౫౩.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాధర్వవేదీయా - రామరహస్యోపనివత్ - ౫౪.

|| భద్రంకణేభిరితిశాంతిః ||

రహస్యగ్రామతవనం వామదేవంచముగ్ధలం | శాండిల్యంప్రొ
గలంభిత్సుమహచ్చారీరకగ్గశిఖా | ఓం | ససకాద్యాయోగివయాఅన్యే
చఋషయస్తథా | ప్రహ్లాదాద్యావిష్ణుభక్తాహనూమంతమథామ్రవణా
వాయుపుత్రమహాబాహువా కింతత్సంబ్రహ్మవాదినాం | పురాణేష్వష్టా
దశసుప్తృతిష్వష్టాదశస్వపి | చతుర్వేదేషుకాస్త్రేషువిద్యాస్వాభ్యాతి
కేపిచ | సర్వేషువిద్యాదానేషు విఘ్నసూయేశశక్తిషు | ఏతేషు మ
ధ్యేకింతత్సంకథయత్వంమహాబల | హనూమాణ్హవాచభోయో
గీంద్రాశ్చఋషయో విష్ణుభక్తాస్తతేవచ | శృణుధ్వం మామకించం
భవబంధవినాశినీం | ఏతేషుచైవసర్వేషుతత్త్వంచబ్రహ్మతారకం | రామ
ఏవపరంబ్రహ్మరామఏవపరంతపః | రామఏవ పరంతత్వగ్గ్రీరామోబ్ర
హ్మతారకం | వాయుపుత్రేణోక్తాస్తే యోగీంద్రాఋషయో విష్ణుభక్తా
హనూమంతం ప్రవచ్చుః | రామస్యోంగానినో బ్రూహీతి | హనుమా
ణ్హవాచ | వాయుపుత్రంవిఘ్నేశం వాణీంమగాం యైత్రపాలకగ్

సూర్యం చంద్రం నారాయణం నరసింహం వాయుదేవం వరాహం తత్స
 ర్వానమాత్రాణాం సీతాం బ్రహ్మణాం శత్రుఘ్నం భరతం విభీషణం సుగ్రీ
 వ మంగదం జాంబవంతం ప్రణవమేతాం రామస్యాంగాని జానీథాః । తా
 న్యంగాని వినారామో విఘ్నకరో భవతి । పునర్వాయు పుత్రేణోక్తాస్తే
 హనూమంతం పవ్రచ్చుః । అంజనేయ మహాబలవిప్రాణాం గృహస్థానాం
 ప్రణవాధికారః కథంస్యాదితి । సహజావాచ శ్రీరామవీర వాచేతి ।
 యేషామేషవడక్ష రాధికారో వర్తతే తేషాం ప్రణవాధికారస్సృజ్వాన్యే
 షాం । కేవల మకారోకార మకారాధా మాత్రాసహితం ప్రణవమూ
 హ్యయో రామమంత్రం బవతి తస్య శుభకరో హంస్యాం । తస్య ప్రణవస్యా
 కారస్యోకారాస్య మకారస్యాధా మాత్రాయాశ్చ ఋషిః ధోదేవతాత
 త్తద్వణావణావస్థానగ్ స్వరవేదాగ్నిగుణానుచ్ఛాయాన్యహం ప్రణవ
 మంత్రాద్విగుణం బప్తావశ్చాద్రామమంత్రం యోజపేత్స రామో భవతి
 రామేణోక్తాస్తస్మాద్రామాంగం ప్రణవః కథితఇతి । విభీషణుడవాచ ।
 సింహాసనే సమాసీనాగ్ రామం పాలస్త్యసూదనం । ప్రణవ్యదండవద్భూ
 మాపాలస్త్యోవాక్యమబ్రవీత్ । రఘువాధవహాబాహూ కేవలం కథితం
 త్వయా । అంగానాం సులభంచైవ కథనీయంచ సౌలభం । శ్రీరామఉ
 వాచ । అథ వందదండకాని పితృఘ్నైమాతృఘ్నైబ్రహ్మఘ్నై గురుహ
 ననః కౌటియైః ఘ్నై నేకకృత పాపాయోమమమంగవతి కోటి నామా
 నిజవతి లేభ్యః పాపేభ్యః ప్రముచ్యతే । స్వయమేవ సద్విదానందస్వ
 రూపో భవేన్నకిం । పునగువాచ విభీషణః । తత్రావ్యశక్తో యంకింకరోతి ।
 సహజావాచేమంత్రైకనేయపురశ్చ రణవిధావశక్త్యోమమమహూ
 పణవదం మమగీతాం మన్నామసహస్రం మద్విశ్వరూపం మమాప్తోత్తర శత
 గ్ రామశతాభిధానం నారదోక్త వ్రవరాజగ్ హనూమత్ప్రీక్షం మం
 త్రరాజాత్మకస్తవగ్ సీతాస్తవంచరామవడక్షరీ త్యాదిభిరుకంత్రి
 యోవైమాంసైత్యగ్ స్తౌతితత్సద్భవో భవేన్నకిం భవేన్నకిం ।

ఇతి రామరహస్యోపనిషది ప్రథమోఽధ్యాయః॥

సనకాద్యామునయో హనూమంతం వప్రచ్ఛుః । ఆంజనేయబహు
బలతారక బ్రహ్మహారామచంద్రస్య మంత్రగ్రాహం మోక్షుమాహీతి । హ
నుమాహ్నోవాచ । వహ్నిస్థగ్ శయనం విష్ణురథః చంద్రవిభూషితం । ఏకా
క్షరోమనుః ప్రోక్తోనంత్రరాజస్సుర్రుమః । బ్రహ్మమునిస్సాన్యదాయ
త్రం ఛందోరామోస్య దేవతా । దీర్ఘాధౌండుయుజాంగానికుయా
ద్యహ్వోత్తనోమనోః । బీజశక్త్యాదిబీజేన ఇష్టార్థే వినియోజయేత్ ।
సరయూతీరమందారవేదికావంకజాసనే శ్యామం వీరాసనాసీనం జ్ఞానము
ద్రోవశోభితం । వామోరుస్య స్తతస్థస్తగ్ సీతాలక్ష్మణపంయుతం । ఆవేక్ష
మాణమాత్మాన మాత్మన్యమితతేజసం । శుద్ధస్ఫటికసంకాశం కేవలం
మోక్షకాలక్షయం । చింతయోగవరమాత్మానం ఖానులక్షం జపేన్ద్రుమం ।
వహ్నివానారాయణో నాద్యో జాతరః కేవలోపిచ । ద్వ్యక్షరో మంత్ర
రాజోయగ్ సర్వాభీష్టప్రదంతతః । ఏకాక్షరో క్తస్సహ్యది స్యాదాద్యే
సవడంగకం । తారమాయారమానంగ వాగవ్యవీజైశ్చవద్విధః । త్ర్య
క్షరో మంత్రరాజస్సృతస్సర్వాభీష్టఫలప్రదః । ద్వ్యక్షరశ్చంద్రభద్రాంతో
ద్వివిధశ్చతురక్షరః । ఋష్యాదిపూర్వవజ్జేయ మేతయోశ్చవిచక్షతేః ।
సప్రతిష్ఠారమానాయోహృత్పంచాణోమనుర్వతః । విశ్వామిత్రఋషిః
ప్రోక్తః పక్షిః ఛందోస్య దేవతా । రామభద్రోబీజశక్తిః ప్రథమాణామితి
క్రమాత్ । భూమధ్యేహృది నాభ్యావోః పాదయోవిన్యసేన్ద్రుమం । య
డంగంపూర్వవద్విద్యాత్ మంత్రాక్షేమణమనాశ్రుకం । మధ్యేవనంక
ల్పతరోమూలతేపుష్పలతాసనై । లక్ష్మణేనప్రగుణితమత్తః కోణేనసాయ
కం । ఆవేక్షమాణంజానశ్యా కృతవ్యజనమిశ్వరం । జహ్లాభారలసచ్ఛిషా
గ్ శ్యామంమునిగతావృతం । లక్ష్మణేనధృతచ్ఛత్ర మథవాపుష్ప కౌవరి ।
దశాస్యమథనగ్ శాంతగ్ ససుగ్రీవవిభీషణం । ఏవంబద్ధ్వా జయాధీశువ
ణాలక్షంజపేన్ద్రుమం । స్వకామశక్తివాగ్లక్ష్మీస్తవాద్యాః పంచవణాకాః
షడక్షరష్టద్విధస్యాచ్ఛతుర్వగః ఫలప్రదః । పంచాశ్చాత్మకామంత్రవర్గ
ప్రత్యేకపూర్వకం । లక్ష్మీవాల్మీకాద్విధాదిశ్చతారాదిస్యా దశేకథాశ్రీరా

మనుష్యశ్రేయకం వీణాద్యంత గతోహమః । చతుర్వణాస్సవస్సోత్
 వద్వణోవాంధితవ్రదః । స్వాహంతోహుంధంతోవానత్యంతోవాభ
 వేదయం । అష్టావింశత్యుత్తరశతభేదవద్వణాశురితః । బ్రహ్మసంమోహన
 శ్చక్రీదణ్డిణామూర్తిరేవచ । అగస్త్యశ్చశివఃప్రోక్తా మనయోనుక్రమా
 దిమేఘందోగాయత్రవంజ్ఞంచ శ్రీరామశ్చైవదేవతా । అథవాకామవీణా
 దేవేశ్యామిశ్రోమునిర్మకోః । ఘదోదేవ్యాదిగాయత్రీరామభద్రోస్య
 దేవతా । వీణశక్తీయథాపూర్వగ్ వద్వణాన్విస్యపేతామాత్ । బ్ర
 హ్మరంభభువోర్మధ్యేహృన్నాభ్యురుషుపాదయోః । వీజైష్ట్రీఘ్నా
 కైర్వామవ్రాజైర్వావావడంగకం । కాంలాంభాధరకాంతికాంతమనః
 వీరాపనాధ్యాసితం, ముద్రాంజ్ఞానమయీందధానమవరగ్ హస్తాంబుజం
 జానుని । సీతాంపాశ్వాగతాంసరోరుహకరాం విమృన్మిథాం రాఘ
 వం । వశ్యంతంమకుటాంగదాదివివిధా కల్పేభ్యలాంగంభజే । రామశ్చ
 చంద్రభద్రావ్రోజంతోనలియుతోద్విధా । సప్తాక్షరోమంత్రరాజ సర్వ
 కామఫలవ్రదః । తారాదిసహితసోసిద్ధివిధోష్టాక్షరోమతః । తారంరామ
 శ్చతుర్థ్యంతఃక్రొడాశ్రుంవహ్నితల్పగా । అష్టాణ్డాయంపరోమంత్రము
 ష్యాదిస్యాక్షదణ్డివత్ । పునరష్టాక్షరస్యాథరామవంఘ్నిస్తస్మితః । గా
 యత్రంఘదశత్యస్యదేవతారామవచ । తారశ్రీవీజయుగ్మంచవీణశక్త్యా
 నయోమతాః । వడంగంచతతఃకుయాన్ స్సంత్రాజ్జేరేవబుద్ధిమా ।
 తారశ్రీవీజయుగ్మంచరామాయనమ ఉచ్చరేత్ । గ్నామోవీజంప
 దేవ్తాయాం హృద్రామాయపునశ్చతాం । శివోమారామమంత్రోయం
 వస్పణామ్రవసువ్రదః । ఋషిస్సదాశివఃప్రోక్తాగాయత్రంఘదఉచ్చతే ।
 శివోమారామవంద్రోత్రదేవతాపరికీర్తితః । దీఘాయామాయయాంగ
 ని తారపంచాణ్డాయుక్తయా । రామంత్రితేత్రగ్ సోమాధా ధారిణః
 కూలిసంపరం । భస్మోద్ధృతిపర్వాంగంకపదిగణముపాస్తహే । రామా
 తామాంసౌందర్యా సీమాంసోమావతంపకాం । పాశాంకుక ధనుతా

గదరాంధ్యాయే త్రిలోచనాం । ధ్యాయన్నేవంవణలకుంజపరర్పణత
 త్వరః । చిత్తవత్త్రైఃఫలైఃపుష్పైస్తిలాజ్యైఃపంకజైఃపూజేత్ । స్వయ
 మాయాంతిధయసిద్ధయశ్చమరేష్పితాః । పునరప్తాక్షరస్యాథబ్రహ్మసా
 యత్ర గాఢువాః । ఋష్యావయస్తవిజ్ఞేయాఃశ్రీవీజంశుశక్తికంతర్హి
 త్యైఃసియోగశ్చమంత్రాజైః రంగశిల్పినా ॥ కేయూరాంగద కంకణై
 షణ్ణాశ్చైవిద్యోతమానంపదా రామఃపార్వణ చంద్రకోటి సదృశ
 చ్చత్రేణవైరాజితం । హనుస్తంభ సహస్రదేవతయితే మధ్యే మహా
 నంటపేదే వేశంభరతాదిభిః పరివృతం రానంభజేశ్వరమలం ॥ కింమం
 త్రైనిగమభిర్నిశ్చరఫలై రాయాస సాత్వైర్వృథా , కింబిలాభవి
 తానమాగ్ర విఫలై స్సంపారమఃభావహైః । ఏకస్సన్నపి సర్వమంత్రఫల
 దోలోభాదిదోషాన్న్యూనః శ్రీరామ శ్వరణంశుమేతినతతం మంత్రోయమ
 స్తాక్షరః ॥ ఏవమప్తాక్షరస్సన్యూక్ సప్తధాపరికీర్తితః । రామసప్తాక్షరో
 మంత్రఃకన్యంతేతారసంయుతః । నవానౌమంత్రరాజస్సన్యో ఛేషంష
 ద్విణావన్నసేత్ । జానకీవల్లభంజెంతంవహ్నీజాయామమూదికం ।
 దశాక్షర్యాయంమంత్రస్వాత్మర్వాభీష్టఫలప్రదః । దశాక్షరస్యమంత్రస్య
 వశిష్టోస్యఋషిర్విరాట్ । ఛందోస్యదేవతారామస్సీతాపాణిపరిగ్రహః
 ఆద్యోవీజంద్విరశ్శక్తిః కామేనాంగంక్రియామతా । శిరోలలాటభ్రామ
 ధ్యై తాలుకంతేషుహృద్యపి । నాభ్యాయజానుపాదేషుదశాక్షాన్యస్య
 సేత్తనోః । ఆయోధ్యానగశేరత్న చిత్రేషావణంనంటపే । మందారపు
 ష్పైరాబద్ధపితానేతోరిణాంబితేసింహాసనేసమాసినంబుష్పమౌపరిరా
 ఘవం । రక్షోభిహారభిదేవైదివ్యయాన గతైశ్శుభ్రైః । సంఘాయ
 మానంమునిభిః ప్రహ్లాదశ్చపరిసేవితం । సీతాలంకృతవామాంగలక్ష్మణే
 నసమన్వితం । శ్యామప్రసన్నవదనం సర్వాభరణ భూషితం । ధ్యాయ
 న్నేవంజన్మంత్రంవణలకుంశుశస్యధీః । రామంజేతంభమమ్మణయేంత
 స్సాన్యద్వహ్నిసుందరీదశాక్షర్యాయంమంత్రస్వాత్మనిర్భావోవిరాట్కన్య
 తః । ఛందస్తదేవతాప్రోక్త రామారాక్షసవదానః । శేషంతుపూర్వ

వత్సానామచ్యవతానధరగ్న్యరేత్ । తారమాయార మానంగ వా
 క్స్యవీజైశ్చవద్విధః । దశానామంత్ర రాజస్యప్రద్రవణాత్మకౌ
 మనుః । శేషంవద్భుగవత్ జ్ఞేయం స్యాసభ్యానాదికంబురైః । ద్వాద
 శాక్షరమంత్రస్య శ్రీరామోఽముషిరువ్యతే । జగతీచ్ఛంద ఇన్యక్షంత్రీ
 రామోదేవతామతః । ప్రణవోవీజ మిత్య క్తఃక్షీంశ క్తిఃప్రీంచకీలకం ।
 మంత్రేణాం గానివిన్యస్య శిష్టంపూర్వ వదాచరేత్ । తారంమాయాం
 సముచ్చాయభరతాగ్రజిత్యపి రామక్షీంవహ్నిజాయాంతం మంత్రో
 యంద్వాదశాక్షరః । ఓంహృద్భగవతే రామచంద్రభద్రాచ జేయతౌ ।
 అశానాం ద్వివిధోఽప్యస్య ఋషిభ్యానాదిపూర్వవత్ । ఛందస్తజగతీచై
 వమంత్రాణైరంగకల్పనా । శ్రీరామేతివదంచోక్త్వా జయరామవదంత
 తః । జయద్వయంవదేత్ప్రాజ్ఞోరామేతిమమరాజకః । త్రయోవశౌణా
 ఋష్యాదిపూర్వవత్సర్వ కామదః । పదద్వయద్విరావృత్తైరంగంభ్యాసం
 దశానామత్ । తారాదిసహితస్సోపి సవతుర్దశవణాకః । త్రయోవ
 శౌణామచ్చాయా పశ్చాద్రామేతియోజయేత్ । సవైవంపదశానా
 మ్తజవతాంకల్ప భూరుహః । సమశ్చ సేతావతయే రామాయేతిహసద్వ
 యం । తతస్తకవచాస్త్రీంత స్తోదశాక్షరఃఖరిః । తస్మాగ్ స్త్యఋషి
 శ్చందో బృహతీదేవతాఽసః । కాంబీజంశక్తిర స్త్రీంచకీలకం హుమీ
 రితం । ద్విపంచత్రివతుర్వణైస్సర్వైరంగంస్యసేత్క్రిమాత్ । తాగాః
 సహితస్సోపి మంత్రస్సప్తదశాక్షరః । తారంసమోభగవతే రామంజే
 తంసుహృతతః । పురుషాయపదంపశ్చద్ధృదంతోస్తోదశాక్షరః । విశ్వా
 మిత్రోమునిశ్చందో గాయత్రందేవతాఽసః । కామాదిసహితస్సోపిమ
 త్రవీకోసవిగ్ శకః । తారంసమోభగవతే రామాయేతిపదంవదేత్ । సర్
 శబ్దంసముచ్చాయా సౌభాగ్యందేహిమేవదేత్ । వహ్నిజాయాంతత
 చ్చాయా మంత్రోవింశానానామతః । తారంసమోభగవతే రామాద
 పకలంవదేత్ । ఆపన్నివారణాయేతి వహ్నిజాయాంతతోవదేత్ । ఏ
 వింశానానామంత్ర స్సర్వాభీష్టఫలప్రదః । తారంరామం స్వవీజంచ

తోదాశరథాయచ । తతస్సీతావల్లభాయసర్వాభీష్టపదంవదేత్ । తతో
 చాయహృదంతోయం మంత్రోద్వావించదక్షరః । తారంసమో భగవ
 తేవీరరామాయసంవదేత్ । కలశత్రూహనద్వంద్వం వహ్నిజాయాం
 తతోవదేత్ । త్రయోవింశాక్షరోమంత్రస్సర్వశత్రు నిబహణః । వి
 శ్వమిత్రోమునిప్రోక్తోగాయత్రీఛండఉచ్యతే । దేవతావీర రామోసా
 వీణాద్యాఃపూర్వవన్నతాః । మూలమంత్రవిభాగేన వ్యాపాకృత్యావి
 చక్షణః । శరంధనుషి సంధాయతిష్ఠంతంరావణోన్ముఖం । వజ్రపాణిర
 థాదూధంరామంధ్యాత్వాజపేన్ననుం । తారంసమోభగవ తేశ్రీరామా
 యపదంవదేత్ । తారకి బ్రహ్మణేచోక్త్యామాంతారయపదంవదేత్ । సమస్తా
 రాత్నకోమంత్రశ్చతుర్వింశతివణికః । వీణాదికంయథాపూర్వంసర్వంకు
 ర్యాన్నదణావత్ । కామస్తారోనతిశ్చైవతతోభగవ తేపదం । రామచంద్రా
 యచోచ్చార్యసక లేతిపదంవదేత్ । జనవశ్యక రాయేతిస్వాహాకామాత్మ
 కోమనుః । సర్వవశ్యకరోమంత్రఃపంచవింశతివణికః । ఆదౌతారేణపం
 యుక్తోమంత్రస్తద్వింశదక్షరః । అంతేపితారసంయు క్తస్సప్తవింశతివర్ణకః ।
 తారంసమోభగవ తేరక్షోఘ్నవిశ వాయచ । సర్వవిఘ్నానముచ్చార్య
 నివారయపదద్వయం । స్వాహాంతోమంత్ర రాజోయమష్టావింశతివణికః ।
 అంతేతారేణసంయు క్తవిశోసత్రింశదక్షరః । ఆదౌస్వవీజసంయు క్తఃత్రిం
 శద్వణాత్మకొమనుః । అంతేపితేనసంయు క్తవికత్రింశాత్మకస్త్వనృతః ।
 రామభద్రమహీష్వాపరఘువీరనృసోత్తమ । భోదశాస్యాంత కాన్తాకంశ్రీ
 యందావయ దేహిమే । అనుష్టుభఋషీ రామశ్చందోనుష్టుభు దేవతా । రాం
 వీజమస్యయంశ క్తిరిష్టాథేఽవినియోజయేత్ । పాదంహృదిచవిన్యస్యపా
 దంశిరసివిన్యసేత్ । శిఖాయాంపంచభిన్నాస్య త్రివజ్రైఃకవచంన్యసేత్ ।
 నేత్రయోఃపంచవజ్రైఃశ్చదాపయేత్కృత్రముచ్యతే । చాపఖాణధరంశ్వా
 మంసమగ్రీవవిభీషణం । హత్వా రావణమాయాంతం కృత త్రైలోక్యర
 త్నణం । రామభద్రంహృదిధ్యాత్వా దశలక్షంజపేన్ననుం । వదేద్దాశర
 థాయేతివిద్యహేతిపదంతతః । సీతాపదంసముద్భృత్యవల్లభాయ తతోవ

జేత్ । భీమహీతివదే నమో రామశ్చపివచోదయాత్ । తారాదిరే
 షాగాయత్రీ ముక్తిమేవప్రయచ్ఛతి । మాయాదిరపివైచమ్యంరామాది
 శ్చశ్రియింవదం । వదనేనావినయంతాసమ్మోహయతిమేదినీం । పంచత్రీ
 సేవడక్షైశ్చత్రీణిచ త్పారివరాగైః । చ త్పారిచచతుర్వక్షేరంగన్యా
 సంప్రకల్పయేత్ । బీజధ్యానాదికంసర్వంకుయాత్ షడ్వరావరా
 మాత్ । తారంసమోభగవతేచతుర్థ్యారఘునందనం । రత్నోఘ్నశబదం
 తద్వస్తధురేవదేతతః । ప్రసన్నవదనంచేతంచేదమితలేదసే । బల
 రామాచతుర్థ్యంతావిష్టుంజేతంసతిస్తతః । ప్రోక్తోమాలామమస్సత్తవ
 త్పారింశద్భిరక్షతైః । ఋషిచ్ఛందోదేవతాద్విబ్రాహ్మసమృభరాఘవాః
 సప్తర్షుసప్తశషప్రద్రపంప్రైష్టదంగకం । ధ్యానందశాత్రప్రోక్షం
 లక్ష్మీమేకం జపేన్నమం । శ్రియసీతాచతుర్థ్యంతా ప్వాహంతోయం
 షడక్షరః । జనకోస్యఋషిశ్చందోగాయత్రీదేవతామసాః । సీతాభగ
 వతీప్రోక్తా శ్రీంబీజంశక్తికం । కీలంసీతాచతుర్థ్యంతామిష్టాశేషి
 యోజయేత్ । దీర్ఘస్వరయుతాద్యేనవంగనిప్రకల్పయేత్ । స్వతా
 భామంబుజకరాంరామాలోకనతస్మాగాం । ధ్యాయేత్ షట్కారామధ్యస్థ
 రామాంకోపరిసంస్థితాం । లకారంకుసముద్భృత్యలక్ష్మణాయనమోంతకః
 అగస్త్యఋషిరప్యభగాయత్రంచందడచ్యతే । లక్ష్మణోదేవతాప్రోక్తో
 లంబీజంశక్తిరస్యహి । నమస్తువియోగోహి పురుషార్థవతుప్తయే । దీర్ఘ
 భాజాస్త్వబీజేనవడంగనిప్రకల్పయేత్ । ద్విభుజగోస్వతా రుచిర తమవ
 ద్మనిభేక్షణం । ధనుర్బాణధరంవందే రామారాధనతత్పరం । భకారం
 తుసముద్భృత్య భరతాయనమోంతకః । అగస్త్యఋషిరప్యభ శేవం
 పూర్వపదాచరేత్ । భరతంశ్యామలంశాంతంరామసేవా వరాయణం
 ధనుర్బాణధరంపీరంకై కేయీతనయంభజే । శంబీజంకుసముద్భృత్యశ
 త్రుఘ్నాయనమోంతకః । ఋష్యాదయోయథాపూర్వంవియోగోనిని
 గ్రహే । ద్విభుజంస్వతావతాభం రామసేవావరాయణం । లవణా
 సురహంతారం సుమిత్రాతనయంభజే । హంహనూర్మాచతుర్థ్యంత

హృదంతోమలక్రరాజకః । రామదండ్రముషిఃప్రోక్తో యోజయేత్సూ
ర్వవక్త్రమాత్ । ద్విభుజం స్వణావణాభం రామసేవావరాయణం
మాణికాపీనవహితం మాంధ్యాయేన్ద్రానుసేవకమితి ।

ఇతిరామరహస్యోపనిషది ద్వితీయోధ్యాయః ॥

సనకాద్యానినయోహనునానుతఃపప్రచ్ఛుః । అంజనేయమహా
బలపూర్వోక్తనుంత్రాణాం పూజాపీత మనుబ్రూహీతి । హనుమా
హూవాచ । ఆదోషటోకం । తన్నధ్యే రామవీజం సక్రీకం । తద
దోభాగేద్వితీయాంతం సాధ్యం । వీజోధ్వభాగే పశ్యతే సాధకం ।
పాశ్వేద్యప్తివీజే । తత్పరితో జీవప్రాణశక్తివశ్య వీజాని । తస్మైర్వంస
ఋభోస్సుభాభ్యాంప్రణవాభ్యాంవేదనం । అగ్నిశాసురవాయవల్లపురః ।
వృష్టేషుషటోకేషు దీర్ఘభాంజి హృదయాదిమత్రాః క్రమేణరా
రీం దూంరైం రౌం రఇతి । దీర్ఘభాజీ తద్యక్త హృదయాద్యస్త్రీతం
షటోకంపాశ్వే రమామాయావీజే । క్షాణాగ్రే వరాహం హు
మితి । తద్వీజాంతరా రెకామవీజం । పరితో వాగ్భవం । తతోవృత్తత్ర
యం సాస్తవత్రం । తేషుదలేషుస్వరా వద్వగార్ వ్రతిశంమా
లామనువణషటోకం । అంరైపంచాక్షరం । తద్దళకపోలేవ్యవ్తవగార్
పునరప్తదళపత్నం । తేషుదలేషువారాయణాష్టాక్షరీనుంత్రః । తద్దళకపో
లేషుశ్రీవీజం । తతోవృత్తం । తతోద్వాదశదళం । తేషుదలేషు వాసు
జీవద్వాదశాక్షరీనుంత్రః । తద్దళకపోలేషుఅది త్యాతతోవృత్తం తత
ష్టాదశదళం । తేషుదలేషుహుంఫణ్ణుమితి సహితరామద్వాదశాక్షరం ।
తద్దళకపోలేషు మాయా వీజంసర్వత్ర । వ్రతికపోలం ద్విరావృత్త్యా హ్రం
స్రం భృం వృం లృం అంశంజం । తతోవృత్తం । తతోద్వాత్రింశద్ద
ళపత్నం । తేషుదలేషుస్సహింహమంత్రరాజానుష్టుమంత్రః । తద్దళకపో
లేషు । అష్టవన్స్కాదశశరుద్రద్వాదశా దిత్యమంత్రాః ప్రణవాదిసమోం
తాశ్చతుర్భుజంతాఃక్రమేణ । తద్వహిర్వషటోకంపరితః । తతోరేఖా
త్రయయక్తం భూపురం । ద్వాదశదిక్షురాశ్యాదిభూషితం । అష్ట వా

గైరధిష్ఠితం । చతుర్దిక్షు నారసింహవీజం । విదిక్షువరాహవీజం । పత
 త్సర్వాత్మకం యత్రంసర్వకామప్రదం మోక్షప్రదంచ । ఏకాక్షరాదినవా
 క్షరాంతానా మేతద్వ్యంత్రం భవతి । తద్దేశావరణాత్మకభవతి । వట్టా
 ణమధ్యేసాంగి రాఘవంయజేత్ । వట్టాశేష్యంగైః ప్రథమావ్రతిః
 అష్టదశమూలే ఆత్మాద్యావరణం । తదగ్రేహనుజేవాద్యావరణం । ద్వితీ
 యాష్టదశమూలే ద్వప్యద్యావరణం । తదగ్రేహనుమదాద్యావరణం । ద్వా
 దశదలేషు వసిష్ఠాద్యావరణం । షోడశదలేషు నీలాద్యావరణం । ద్వాత్రి
 గ్ శద్దలేషు ధ్రువాద్యావరణం । భూపురాంతరింత్రాద్యావరణం । తద్భ
 హివరాత్రాద్యావరణం । ఏవమభ్యర్చ్య మమంజపేత్ । అథదశాక్ష
 రాదిద్వాత్రింశదక్షగాంతావాం మంత్రాణాం పూజాపీఠయ్యతే ।
 ఆదోషట్యం । తన్నధ్యేష్వవీజం । తన్నధ్యేసాధ్యనామాని । ఏవం
 కామవీజవేప్తనం । తంశిష్టేననవాణానవేప్తనం । షట్కాశేషు షడం
 గాని । అగ్నిశాసురవాయువ్యపూర్వపుష్టేషు । తత్రోపలేషు శ్రీమాయే
 కోణాగ్రేకాథం । తతోవృత్తం । తతోష్టదశం । లేషుదలేషు షట్సుం
 ఖ్యయామాలావనువణాణాం । తద్దశకపోలేషు షోడశస్వరాః । తతోవృ
 త్తం । తస్మరితఆదిత్యంతం । తద్భహిర్భూపురంపాష్టశూలాగ్రం । దిక్షు
 విదిక్షునారాసింహవారాహా । ఏతన్నహేయంత్రం । ఆధారశక్త్యాదివై
 ఙ్గవపీఠం । అంగైః ప్రథమావ్రతిః । మధ్యేరామం । వామభాగే సీతాం
 తత్పురతశ్చాక్షరాంశరంచ । అష్టదశమూలే హనుమదాద్వితియావరణం
 సృష్ట్యాదిత్యతీయావరణం । ఇంద్రాదిభిశ్చతుర్థీ । వక్రాదిభిః పంచమా
 ఏతద్వ్యంత్రా రాధనపూర్వకందశాక్షరాదిః సూక్ష్మాపేత్ ।

ఇతిరామరహస్యోపనిషది తృతీయోధ్యాయః॥

సనకాద్యమునయోహమానుంతంవప్రచ్ఛుః । శ్రీరామ మంత్రా
 ణాంపురశ్చరణ విధిమమబ్రూహీతి । హనుమాన్మూలావాచ । నిత్యం
 త్రిషవణస్నాయావయోమూలఫలాదిభుక్ । అథవాపాయసాహారోహని
 సావాదపవద । మజ్జసేత్పరిత్యక్తస్యాక్రమోక్తవిధించరత్ । పని

తాదిషువాకగ్రామ మమోభినిస్సృహశ్శుచిః । భూమిశౌర్యాబ్రహ్మ
చారీనిషాగ్రామగురుభక్తిమాణ । ప్లానపూజాజపధ్యాన హిమత
ర్పణతస్పరః । గురూపదిష్టమాగేణధ్యాయరామమనస్సధీః । సూర్యేం
చగురుదీపాదిగోబ్రాహ్మణసమీపతః । శ్రీరామన్నిధౌమానీమంత్రాథా
మనుదింతయ । వ్యాఘ్రచక్రాసనేఢితాస్వస్తికాద్యాసనక్రమాత్ ।
గులసీపారిజాతశ్రీవృక్షమూలాదికన్ధలే । పద్మాక్ష గులసీకాన్ధ రుద్రాక్ష
వృతమాలయా । మాతృకామాలయానుంత్రిచననైవమమంజపేత్ । ఆ
భ్యవ్యవైష్ణవేపీరెజపేదక్షరలక్షకం । తపాయేత్తద్దశాంశేన పయసా
తద్దశాంశతః । జహుయాద్దోఘ్యతేనైవ భోజయేత్తద్దశాంశతః । తతః
పుష్పాంజలింమూలమంత్రేణవిధివచ్చరేత్ । తతస్సిద్ధమమఘాత్వాజీవ
న్మృత్యుభవేన్మృచిః । అణిమాదిభాజత్యేనం యూనంవరవధూరివ । విహి
కేషుచకార్యేషుహహావత్సుచసర్వదా । నైవయోజ్యోరామమంత్రః కే
వలంమోక్షసాధకః । విహికేసమనుప్రాప్తేమాంస్తరే ద్రామనేవకం ।
యోరామంసంస్తరేన్మృత్యం భక్త్యానునుపరాయణః । తస్యాహమిష్టసం
సిత్యై దీక్షితోస్తిమునీశ్వరాః । వాంఛితాథాంప్రదాప్యామి భక్తానాం
రాగువస్యశు । సర్వభాజాగ్రామకౌస్త్విరామకార్య ధురంధరశ్శిరిః ॥

ఇతిరామరహస్యోపనిషది చతుర్థోధ్యాయః॥

సనకాద్యామునయోహనూమంతంపవ్రచ్చుః । శ్రీరామమంత్రార్థ
మనుబ్రూహీతిహనుమాగ్రాహవాచ । సర్వేషు రామమంత్రేషుమ
స్త్రైరాజష్టదక్షరః । ఏకభావద్విధాత్రైభావతుభావంచభాతథా । వట్సు
స్తభాష్టభాచైవబహుభాయంవ్యవస్థితః । షడక్షరస్య మాహాత్మ్యంశి
వోజానాతితత్పరః । శ్రీరామమంత్రరాజస్య సమ్యగభోగయముచ్యతే ।
వారాయణాష్టాక్షరేభవపంచాక్షరేతథా । సార్థకార్థస్వయం రామోర
మంత్రేయత్రయోగినః । రకారోపహ్నివచనః । ప్రకాశః । పర్యవస్యతి । సద్బిదా
సందకూపోస్యపరమాత్మభావవిద్యతే । వ్యంజనంనిషాగ్రంబ్రహ్మప్రాణా
మాయేతిచస్వరః । వ్యంజనైస్సర్వసంయోగంవిధితత్ప్రాయోజనం । రే

ఫేజ్యోతి ర్మమేతస్తా త్కృత మాకార యోజనం । న కా రోభ్య ద
 యాథాత్వాత్సమామేతిచక్రీర్త్యతే । సోయంబీజగ్న్యకంయస్తాత్సమా
 యంబ్రహ్మచోచ్యతే । నచిందుసోపిపురుష శ్శివసూయేఽంచురూపవా
 జ్యోతిస్తస్యశిఖాకూపంనాదస్సవ్రకృతిర్నరః । వ్రకృతిఃపురుషశ్చోభాసమా
 యాబ్రహ్మణస్తన్నితో । చిందువాదాత్సకంబీజం వహ్నిసోమ కిలాత్మక
 మ్ । అగ్నిహోమాత్సకంకూపం రామబీజేప్రతిష్ఠితం । యతైవ ఎటబీజ
 స్థఃప్రాకృతశ్చనుహద్రునుః । తతైవరామబీజస్థంజగదేతచ్ఛరాచరం । బీ
 జార్థముభయాథాత్వం రామనామనిదృశ్యతే । బీజంమాయావినిము
 క్తంవరబ్రహ్మతీక్రీర్త్యతే । ముక్తిదంపాథకానాంచ మకారోముక్తిదో
 మతః । చూడూపత్వాదతౌరామోభుక్తిముక్తిఫలవ్రదః । అద్యోరాతస్సచా
 గ్ధస్సాన్యస్తాకార స్త్వంచదార్థవా । తయోస్సంయోజనససీగ్యథాతత్త్వ
 ఏదోవిషయః । నను స్త్వనుర్థోవిజ్ఞేయోరామస్తస్యనముచ్యతే । ఆసీత్యైశ్వర
 తుర్థిపాప్యదేవంను నైమయోజయేత్ । తస్యనుస్యాదిచాక్యంతుకేవలం
 ముక్తిదంయతః । భుక్తిముక్తివ్రదంచైతత్తస్తాదవ్యతిరిచ్యతే । మనుష్యేతే
 ముపర్యేషామధికారోస్తిదేహినాం । ముముక్షూణాం పరక్రాంతం తథా
 చాశ్రమవాసేవాం । ప్రణవత్వాత్సదాధ్యయోయతీవాంచవిశేషతః । గా
 మమంత్రాథావిజ్ఞానీ జీవన్ముక్తౌనసశ్చయః । యథిమాముపనిషదవధీతే
 సోగ్నిప్రాతోభవతిసవాయుప్రాతోభవతిసురాపానార్పూతోభవతి । స్వ
 ణాస్త్రీయాఃసూతోభవతి । బ్రహ్మహత్యార్పూతోభవతి । రామమంత్రా
 ణాంకృతపురశ్శృంగోరామచంద్రోభవతి । తదేతద్భవాభ్యుక్తం । నదారా
 మోహమస్తీతితత్త్వతఃప్రవదంతియే । నతేసంసారిణామానంరామపవన
 పంశయః । నత్యమితుప్రపాదత్ । ఇతిపంచమోధ్యాయః ॥

ఓంభద్రంకణేభిరితిశాంతిః ।

ఇతిరామరహస్యోపనిషత్ సమాప్తా-౫౪.

ఓమతస్సత్ ।

శ్రీమదుభయనమః.

అథాధర్మశ్లో - రామతాపమృతనివృత్తి - ౫౫.

॥ భద్రంకశేభిరితిశాంతిః ॥

చిన్మయేస్త్రిన్మయోవిష్టేజాలేదాశరథేహరౌ । రఘోఃకులేభిలం
రాతిరాజతేయోమహస్థితః । స రామభిలౌకేషువిద్వద్భిఃప్రకటికృతః ।
రాక్షసాయేనమరణంయాలిప్తోద్రేకతోభవా । రామనామభువిఖ్యాత
మభిరామేణవాపునః । రాక్షసాన్మర్త్యకూపేణరాహుర్మనసిజంయథా ।
ప్రభాహీనాంస్తథాకృత్వారాజ్యాహంకాంతమహిభృతాం । ధర్మమా
గణంచరిత్రేణజ్ఞానమాగణంచవానుతః । తథాధ్యాసేనవైరాగ్యమైశ్వ
ర్యంస్వస్థపూజనాత్ । తథారాత్యస్యరామాఖ్యాభువిస్యాదకరత్వతః ।
రమంతేయోగిమోనంతేనిత్యానంజేదిదాత్మని । ఇతిరామ పదేనాసౌప
రంబ్రహ్మభిధీయతే । చిన్మయస్యాద్విత్తియస్యమగళస్యాశరీరిణః । ఉపా
సకానాంకార్యాకణంబ్రహ్మణోయావకల్పనా । యావస్థావాందేవతానాం
పుంస్త్ర్యింగాస్తాగ్రిదికల్పనా । ద్విచత్వారిషడష్టానాందశద్వాదశషోడశ ।
అష్టాదశామికథితా హస్తాశ్శంఖాదిభియుతాః । సహస్రాంతాస్తథా
తాసాం వణావాహనకల్పనా । శక్తిసేవాకల్పనాచబ్రహ్మణ్యేవంహివం
చథా । కల్పితస్యశరీరస్యతస్యసేనాదికల్పనా । బ్రహ్మాదీనాం వాచకౌ
యంమంత్రోన్మథాదిసంజ్ఞికః । జప్తవ్యోమంత్రానైవం వినాదేవప్ర
సీదతి । క్రియాకర్తేజ్యకర్తృణామథాంమంత్రోవదత్యథ । మననాత్క్ర
మనాన్మంత్రస్సర్వవాచ్యస్యవాచకః । సోభయస్యాస్యదేవస్యవిగ్రహా
యంత్రకల్పనా । వినాయంత్రేణచేర్చుచాదేవతానప్రసీదతి ।

॥ ఇతి రామతాపనీయేప్రథమోపనిషత్ ॥

స్వభూజ్యోతిర్మయోనంతరూపీస్సేనైవభానతే । జీవత్సేనస
మోయస్యస్థిస్థితిలయస్యచ । తారణత్సేనచచక్రైరజస్సత్వతమోగు

శ్రేః । యత్రైవవటవీజస్థః ప్రాకృతశ్చమహాకామః । తత్రైవరామవీజస్థం
జగదేతచ్ఛరాచరం । రేఫాహపామూర్తయస్సృశ్చక్తయస్తప్రసవచేతి ॥

॥ ఇతి రామతాపనీయే ద్వితీయోపనిషత్ ॥

సీతారామాతన్మయావత్రపూజ్యైః జాతాన్యభ్యాం భువనాని
ద్విసత్త । స్థితానిచవ్రహ్మణ్యైవ తేషుతతోరామోమానవోమాయయా
ధాత్ । జగత్ప్రాణాయాన్త నేస్తైనమస్యాంసమస్తైక్యం ప్రవదేత్ప్ర
గ్గుణేనేతి ॥

॥ ఇతి రామతాపనీయే తృతీయోపనిషత్ ॥

జీవవాచినమోనామచాత్మరావేతిగీయతే । తదాద్వితీకాయా
చతుర్థీతథామాయేతిగీయతే । మంత్రోయంవాచకోరామోవాద్యస్సృ
ద్యోగపతయోః । ఫలదశ్చైవసర్వేషాంసాధకానాం ననంశయః । య
థావామీవాదకేననామ్నోయోభి ముఖోభవేత్ । తథా బీజాత్తకౌ
మంత్రో మంత్రినోభిముఖోభవేత్ । బీజశక్తీన్యకేద్దక్షవాచయోః స్తన
యోరపి । కీలోమధ్యేవివాభావ్యస్సవంఛావిఘ్నోగవాః । సర్వేషా
మేవమంత్రాణామేవసాధారణక్రమః । అత్రరామోనంతరూపస్తేజసా
వహ్నినాసమః । సత్సమష్టగువిశ్వశ్చైదగ్నిషామాత్మకంజగత్ । ఉత్ప
న్నసీతయాభాతిచంద్రశ్చంద్రికాయాయథా । ప్రకృత్యాసహితశ్శ్యామః
పీతవాసాజటాధరః । ద్విభుజఃకుండలీరత్నమాలీధీరోధనుధారః । వ్రస
న్నవదనోజేతాధృవ్యప్త్యవిఘ్నాపితః । ప్రకృత్యావరమేశ్వయోః జగ
ద్యోన్యాంకీతాంకభృత్ । హమాభయాద్విభుజయాసర్వాబంకృతయాం
చితః । శ్లిష్టఃకమలధారిశ్శ్యాపుష్టఃకోసలజాత్మజః । దక్షిణైలక్ష్మణేనాధసధ
సుష్మినాపునః । హమాభేనాసుజేనైవతథాకోణత్రయంభవేత్ ॥ తత్రైవ
తస్యమంత్రస్యయశ్చాబుశ్చస్వజేతయా । వవంత్రకోణరూపంస్యాత్తందే
వాచినమాయయః । స్తుతించక్రుశ్చజగతఃపతింకల్పతరౌస్థితం । కామయాపా
యరామాయనమోమాయామయాయచ । నమోవేదాదిరూపాయఽం
కారాయనమోనమః । రామాదరాయరామాయ । శీరామాయాత, మూ

రైయే । జానకీదేహభూషాయరత్నోహ్నుయశుభాంగి నే । భద్రాచారము
 వీరాయదశాస్యాంతకయాపణే । రామభద్రమహేష్వాస రఘువీరనృపా
 త్రమ । భోదశాస్యాంతకాస్తాకగ్ రత్నోండేహి శ్రియంచతే । త్వమీ
 శ్వయార్దావయాథసంప్రత్యశ్వరిమారణం । కుర్వితిస్తుత్యదేవాద్యా
 సైససార్థంసుఖం స్థితాః । స్తువంత్యేవంహి ఋషయస్తదా రావణః
 సురః । రామపత్నీం వనస్థాంయః స్వనిర్వృత్యత్యభమాదదే । పరావ
 ణశ్చిలిభ్యాతోయద్వాగా వాచ్యరావణః । తద్వ్యాజేనేక్షితుంసీతాంరా
 మోలక్ష్మణవచ । విచేరతు స్తదాభూమాదేవీసందృశ్యచాసురం । హ
 త్యాకబంధగేశబంగత్యాతస్యాజ్ఞయాతయా । పూజితోవాయుపుత్రే
 ణభక్తైసచకపీశ్వరం । అహూయశగ్ సతాగ్ సర్వమాద్యంతం రామల
 క్ష్మణౌ । సతురామేశంకితస్సప్రత్యయార్థంచమందుభేః । విగ్రహందర్శ
 యామాసయోరామ స్తమచిషివత్ । సప్తసాలాద్విభిద్యాశు మోదతే
 రాఘవస్తదా । లేనహృష్టఃకపీంద్రోసాసరామ స్తస్యవత్సనం । జగమా
 గజజడనుజో వాలి నోవేగతోగృహత్ । తదావాలీనిజగరామ తంవాలి
 నమథాహవే । నిహత్యరాఘవోరాజ్యే సుగ్రీవం స్థావయే త్రతః । హరీ
 నాహూయసుగ్రీవస్తాపాచాశా విదోఘనా । ఆదాయమైథివీమద్యదద
 తాశ్వాశుగచ్ఛత । తతస్తతారహనుమానభింబంకాంసమాయయా । సీ
 తాంధృష్టాసురాహత్యాపురందద్ధాతదాస్వయం । ఆగత్య రామేణ
 సహస్యవేదయతతత్వతః । తదారామఃక్రోధయాపీతావాహూ యాథ
 వాసరాగ । తైస్సాధనాదాయాస్త్రాణి పురీంబంకాంసమాయయా ।
 తాంధృష్టాతదధీశేససాధాంయుద్ధమకారయత్ । ఘటశ్రోత్రసహస్రా
 క్షుజిద్యాంయుక్తంతమాహవే । హత్యాచిభీషణంతత్రస్థాప్యథ జనకా
 త్మజాం । ఆదాయాంకస్థితాంకృత్యాన్యపురంతైజగరామనః । తతస్సిం
 హాసనస్థస్సద్విభుజోరఘునందనః । ధనుధారఃప్రసన్నాత్పాపగ్యాభరణ
 భూషితః । ముద్రాంజ్ఞానమయీంయమ్మే వామేలేజఃప్రకాశినిం । ధృ
 త్యావ్యాభ్యాసనిరతశ్చింతయఃపరమేశ్వరః । ఉదగ్దక్షిణయోస్సృస్యశత్రు

శ్చుభరతౌఢ్యతః । హనూమంతంచశ్రోతారమగ్రతస్సృష్టి కోణ౧౦ ।
 భరతాధస్తసుగ్రీవంశత్రుఘ్నాహోవిభీణం । పశ్చిమేలక్ష్మణంతస్యదృతచ
 త్రంసచామరం । తదధస్తాతాలవృత్తకౌన్త్యత్రం పునర్భవేత్ । ఏవం
 షటాంశ మాదౌ స్వదీర్ఘాంగై రేవసంయుతః । ద్వితీయం వాసుదే
 వాద్వైగాగ్నేయాదిషుసంయుతః । తృతీయం వాయుసూనుంచసుగ్రీవం
 భరతంతథా । విభీషణంలక్ష్మణంచాం గదం చావ్యరిషదానం । జాంబవం
 తంచత్రైయోక్తస్తతౌఢ్యప్రీర్జయంతకః । విజయశ్చసురాష్ట్రశ్చరాష్ట్ర
 వధానపవచ । అశోకౌధర్మచాలశ్చమనుత్రశ్చైభిరావృతః । తిరస్సహ
 ప్రద్యుష్పహ్ని ధర్మక్షౌణ్డరుణోనలః । ఇంద్రియతాత్రనంతాశ్చదశభిశ్చై
 భిరావృతః । బహిస్తదాయుదైఃపూజ్యోనీలాదిభిరలంకృతః । వసిష్ఠవా
 సుదేవాదిమునభిస్సముపాసితః । ఏవముద్దేశతఃప్రోక్తంక్షేదేశస్తస్యచా
 ఖవా । త్రిరేఖాపుటమాలిఖ్య మధ్యేతారద్వయంలిఖేత్ । తన్మధ్యేవీజ
 మాలిఖ్య తదధస్తాధ్యమాలిఖేత్ । ద్వితీయంతంచతస్యోధ్వంశవత్ప్ర
 తంసాధికంతథా । కురుద్వయంచతస్పార్శ్వే లిఖేద్దీక్షాంతరేరమాం ।
 తత్సర్వంప్రణవాభ్యాంచవేష్టయేచ్ఛుద్ధబుద్ధిమార్గ । దీర్ఘాభాజిపడ్రశే
 తు లిఖేద్దీక్షంహృదాదిభిః । కోణపార్శ్వేరమామాయే తదగ్రేనంగమా
 లిఖేత్ । క్రోధంకాగ్రాంతరేషు లిఖ్యమంత్ర్యభివోగరం । పృత్రత్ర
 యంసాప్తపత్రంసరోజేలిఖేత్స్వరాగ్రా । కేసరేచాప్తపత్రేచ పర్గా
 ష్టక మథా లిఖేత్ । తేషు మాలా మనో ర్వణ్ణా నిలిఖే దూర్ఘ
 సంఖ్యయా । అంతే పంచాక్షరాజ్యేవం పునరప్త దశంలిఖేత్ । తేషు
 సారాయణాష్టాక్షా లిఖ్యతతేనసరేరమాం । తద్బహిర్ద్వాదశదశం
 విలిఖేద్ద్వాదశాక్షరం । అథోన్నమోభగవతేవాసుదేవాయశ్రిత్యయం
 అదిత్యంతాగ్రేసరేషు వృత్తాకారేణసంలిఖేత్ । తద్బహిర్ద్వాదశదశం
 లిఖ్యతతేనరేహ్రియం । పర్మాప్తస్రీనతినంయుక్తందశేషద్వాదశాక్ష
 రం । తత్సంధిష్విరజాదీవాంమంత్రాన్తంత్రీసమాలిఖేత్ । ప్రగ్రసంఖ్యం
 వృం లృం అగ్ర శ్రం జృం లిఖే త్సంఖ్యక్రతోజహిః । ద్వాత్రిం శారం

న హాపద్మం వాదవిందు సమాయతం । విలిఖన్తం త్రాజాన్తా తేషుప
 త్రేషుయత్నతః । ధ్యాయేత్తవసూనే కాదశకుద్రాంత్యత్రవై । ద్వాద
 శేనాంశ్చధాతారం వషట్యా రచణద్భహిః । భూగృహం వజ్రశూలా
 భ్యంరైఖాత్రయసమన్వితం । ద్వారోపేతంచ రాశ్యాదిఘాపితం ఫణిసం
 యుతం । అనంతోవాసుకిశ్చైవగతుః కార్ణాటవర్షకః । న హాపద్మశ్చ
 శంఖశ్చ సురే శౌర్యే ప్రకీర్తితాః । ఏవం మండలమాలిఖ్య తస్యదిక్షుః పది
 యుచ । వారసిహంచ వారాహం విఖన్తం త్రద్వయంతథా । కూటో
 గుభానుగ్రహేం మనాదశక్త్యాదిభిర్యుతః । యోనృసింహ స్సమఖ్యా
 తోగ్రహమారణకర్తృణి । అంత్యాఘోరవియద్బిందునాదైర్జ్వజంచ సౌక
 రం । హుంకారంచాత్రగానస్యమాలామంత్రో ఘనేరితః । తారోనతి
 శ్చేన్దివ్రాయాః స్పృతిర్వైరశ్చ కామికా । రుద్రేణ సయంతావహ్నిమే
 ధానురవిభూషితా । దీభూగ్రూరయుతాన్లూదిన్యథోదీఘు సమాయు
 తా । యుధాక్రొధిన్యమోఘాచవిశ్వసవ్యథ మేధయా । యుక్తాదీఘు
 జ్వాలినీచమసూక్ష్మాన్యథ్యుదాపిణీ । సప్రతిహస్తాదీనీత్యయ్యైశః ప్రీతిశ్చ
 సామరా । జ్యోతిస్తీర్ణ్యాగ్నిసంయుక్తాశ్చైతానుష్ఠ్వారసంయుతా । కామి
 కావంచ మోలాంతస్తాంతాంతోధాంతశ్చత్యక । ససానంతో దీఘుయు
 తోవాయుస్సూక్ష్మయుతోవిషః । కామికా కామకారుద్రయుక్తాధో ధఃస్థి
 రాతపా । తాపినీదీఘుయుక్తాధూరనలో సంతగోనిలః । వారాయణా
 త్యకః కాలః ప్రాణాంభోవిద్యయాయుతః ॥ పీతారాతిస్తథాలాంతో యో
 న్వాయుక్తస్తతోనతిః । సప్తదర్వారింశద్వణిగుణాంతస్పృశ్మనుస్స్వి
 యం । రాజ్యాభిషిక్తస్యతస్యరామస్యోక్తక్రమాగ్నిభత్ । ఇదం సర్వా
 త్రికం యంత్రం ప్రాగుక్తమృషిసేవితం । సేవకానాం మోక్షకర మాయు
 రారోగ్యవర్ధనం । ఆపుత్రాణాం పుత్రదంచ బహువాకిమనేనవై । ప్రాపు
 నంతిక్షణాత్సవ్యగత్రధర్మాదికానపి । ఇదం రహస్యం పరమ మిశ్వరేణా
 పిమగ్గమం । ఇదం యంత్రం సమాఖ్యాతం నదేయం ప్రాకృతేన ఇతి ॥

॥ ఇతి రామరహస్యోపనిషది తురీయోపనిషత్ ॥

భూతాదికంశోభయేద్ద్వారపూజాంశృత్వాపద్మాద్యాసనస్థః ప్రస
 న్నః । ఆర్చావిధావస్యపీతాధరోద్ధ్వ చాశ్వేనమతన్నద్యవత్సార్పనంచ
 కృత్వాన్మమశ్లక్ష్యమచూరికాయాంతత్రాననేదేశికమర్చయిత్వా । శక్తిం
 చాధారాఖ్యకాంక్షూర్ననాగౌ పృథివ్యజ్ఞేస్వాసనాధఃప్రకల్ప్య । విఘ్నేశం
 చుగ్ధాంత్రేత్రపాలంచ వాణీం బీజాదికాంశ్చాస్మి దేశాదికాంశ్చ । పీఠ
 స్వాంఘ్రిప్రేక్షవధర్మాదికాంశ్చ నత్వాపూర్వా ద్యామదిత్యర్చయేచ్ఛ ।
 మధ్యేక్రమాదర్చవిధ్యాస్మి తేజాంస్యవయూవర్యాదిమైర్వి తానిరజస్స
 త్వంతమవ తానివృత్తత్రయంబీజాధ్యంక్రమాద్భావయేచ్ఛ । ఆకావ్యాశా
 స్సప్యచాత్మాననుంతరాత్మానంవాపరమాత్మానమంతః । జ్ఞానాత్మానం
 చార్చయేత్తస్యదిత్యుమాయావిద్యేయేకలాపారతత్వే । సంపూజయేద్వి
 మాలాదీశ్చశక్తిరభ్యచయేద్దేవమావాహయేచ్ఛ । ఆంగవ్యాహంగిల
 జాద్యైశ్చపూజ్యంధృష్ట్యాదితైర్లోకపాలైస్తదస్త్రైః । వసిష్ఠాద్యైర్మునిభి
 ర్మలముత్తైర్వారాధయేద్రాఘవంచందనాద్యైః । ముఖ్యోపహారైర్వి
 వినైశ్చపూజ్యైస్తస్మైజపాదీంశ్చ పన్యక్ప్రకల్ప్య । ఏవం భూతంజగ
 దాధారభూతం రామంచందేవచ్చిదానందరూపం । గదాదిశంఖాబ్జధరంభ
 వారిం సయోధ్యాయేన్మౌక్షమాహ్నితసర్వః । పిశ్వచ్యాపీరాఘవోయస్త
 దానీమంతర్దధ్రేశంఖచక్రేగదాబ్జే । ధృత్వా రమాసహిత స్సానుజశ్చసప
 త్రనస్సానుజస్సర్వలోకీ । తద్భక్తాయై లబ్ధకామాశ్చభుక్త్యా తథాపదంప
 రమంత్యాంతితేచ । ఇమాముచస్సర్వకామార్థదాశ్చ యేతే పఠంత్యను
 లాయాంతిమోక్షం । దిన్నయెస్మింస్త్రయోదశస్వభూజ్యోగతిస్త్రిసంసీ
 తారామూవేళా । జీవవాచీషట్పద్మిః । భూతాదేకాదశ । పంచఖండేషుత్రి
 ణవతిః ॥ హరిః ॥

॥ ఇతి శ్రీరామతాపనీయోపనిషత్ పరివర్త ॥

శ్రీరామపూర్వతాపనీయోపనిషత్సమాప్తా.

ఓం బృహస్పతిరువాచయాజ్ఞవల్క్యం యదనుకుసుత్యేత్రం దేవానాం
దేవయజన్గో వర్వేషాంభూతానాంబ్రహ్మసదనమవిముక్తంవైకురుత్యేత్రం
దేవానాం దేవయజన్గో సర్వేషాంభూతానాంబ్రహ్మసదనంతస్సాన్యత్రక్వ
చనగచ్ఛతి తదేవమజ్యేతేతీకం వైకురుత్యేత్రం దేవానాం దేవయజన్స
ర్వేషాంభూతానాం బ్రహ్మసదన మత్రహిజంతోః ప్రాణేషూ తక్రిమ
మాణేమసుద్రస్తారకంబ్రహ్మవ్యాచప్తేయనాసావమృతీనూత్వా మోక్షీథ
వతి తస్మాదవిముక్తమేవనిషేవేతావిముక్తంనవిముంచేదేవమేవైతద్వాజ్ఞ
వల్క్యః॥ ౧॥

అథ హైనంభారద్వాజః పవ్రచ్చయాజ్ఞవల్క్యం కింతార కంకిం
తారయతితి సకూలవాచయాజ్ఞవల్క్యస్తారకం దీప్తునిలం విందు పూ
ర్వకం దీప్తునలంపునక్తాయనమశ్చంద్రాయనమోభద్రాయ నమశ్చత్యేత
ద్భ్రాహ్మణ్యైకాస్సచ్చిదానందాభ్యాశ్చిత్తుపాసితవ్యం। అకారః ప్రథమా
క్షరోభవతి । ఉకారోద్వితీయాక్షరోభవతి । మకార స్తృతీయాక్షరోభ
వతి । అథమాత్రశ్చతుర్థాక్షరోభవతి । విందుఃపంచమాక్షరోభవతి । నా
దష్టసాక్షరోభవతి । తారకత్వాత్తారకోభవతితదేవతారకం బ్రహ్మత్వంవి
ద్ధితదేవోపాసితవ్యమితిజ్ఞేయం । గర్భజన్మజరామరణసగ్ సార మహాన్మ
యా త్సంతారయతీతి తస్మాదుచ్యతే షడక్షరంతారకమితి । యవతత్తా
రకంబ్రహ్మబ్రాహ్మణ్యనిత్యమధీతేన పాప్తానం తరతిస మృత్యుంతరతి
సబ్రహ్మహత్యాంతరతి సప్రభుణహత్యాంతరతి సవీర హత్యాం తరతిసస
ర్వహత్యాంతరతి ససగ్ సారంతరతిససర్వంతరతిసోవిముక్తమాశ్రితోభ
వతి । ససహాన్మవతిసామృతత్వంచగచ్ఛతి॥ ౨॥ అత్రైతేక్షాకాభవతి ।

అకారాక్షరసంఖ్యతస్సమిత్రి ర్విశ్వభావనః । ఉకారాక్షరసం
ఖ్యతశ్శత్రుఘ్నసైబసాత్మకః । ప్రాజ్ఞాత్మకస్తథరతోమకారాక్షర సంఖ
యః । అర్థమాత్రాత్మకౌరామోబ్రహ్మసందైకవిగ్రహః । శ్రీరామసాన్నిధ్య
వశాజ్జగదాధారకారినీ । ఉత్పత్తితిసంహారకారినీసర్వదేహివాంసా
సీతాభవతిజ్ఞేయా మూలవ్రకృతిసంజ్ఞికా । ప్రణవత్వాత్ప్రకృతిరితివదం

నిబ్రహ్మవాదిన ఇతి । ఓమి త్యేన దక్షరమిదం సర్వం తపోవ్యాఖ్యానం
 భూతం భవ్యం భవిష్యదితి సర్వమోంకారవయచ్చాప్యన్త్రికాలాతీతం త
 వస్యోంకారవసర్వం హ్యతస్త్రిన్యాయమాత్మాబ్రహ్మసాయమాత్మావ
 తుష్మజ్జాగరితస్థానోఽహిఃప్రజ్వస్వప్రాంగవకొనవింశతిముఖః పూలభున్వై
 శ్వనరః ప్రథమః పాదః । స్వప్నస్థానోఽతః ప్రజ్వస్వప్రాంగవకొనవింశతిము
 ఖః ప్రవిచిత్రభుక్తైజసోద్వితీయః పాదః । యశ్రసుస్తానకంచన కామం కామ
 యతేనకంచనస్వప్నం వశ్యతి తత్సుషుప్తగ్ సుషుప్తస్థానవీక్షిణాః । ప్రజ్ఞానఘ
 నవవానన్దనయోహ్యోనందభుక్తౌ తాముఖః ప్రాజ్ఞస్త్రుతీయః పాదః । పవన
 త్వేశ్వరవసర్వజ్ఞవహంతర్యామ్యేవయోనిస్సర్వస్య ప్రభవాప్యయాహి
 ఘాతానాం । నాంతఃప్రజ్ఞం న బహిఃప్రజ్ఞం నోభయతః । ప్రజ్ఞం న ప్రజ్ఞం నాప్ర
 జ్ఞం న ప్రజ్ఞానఘనవదృశ్యవవ్యవహార్య వాగ్రాహ్యమలక్షణ మవిద్యో
 నవ్యవదేశ్యమైకాత్మ్యవశ్యయిపారంప్రపంచోపశయగ్ శాంతగీతవసు
 ద్వైశం వశుర్థం మన్యం తేన ఆత్మాసవిజ్ఞేయస్సదోజ్యోతివిద్యావతాః సర్వ
 హీనస్సాన్విగ్ధబంధహరస్సర్వదాద్వైతరహితలంబదయావస్సర్వాధిష్ఠానస
 త్తామాప్రోసరిస్తావిద్యాతమోమోహాహమామేవేతి పంథావ్యాహరణం
 తస్మిన్సర్వసర్వం బ్రహ్మరామదండశ్చైదాగ్నకస్సోహమాంత ద్రావణద్రవరం
 జ్యోతీరసోహమోమిత్యాత్మానమాదాయనసా బ్రహ్మజ్ఞేకీకుర్యాత్ ।
 సదారామహవస్త్రితత్త్వతః ప్రపద నియోనతే సంసారిణో నూనం రామ
 వనసంశయిత్యుపవివద్యవపంచేదసమిక్తోభవతీతి యాజ్ఞవల్క్యః ॥ ౩॥

అథ హైనమితిః పవద్యయాజ్ఞవల్క్యం యవహేనంతోవ్యక్తపరి
 పూర్ణానందైకవిదాత్మాతంకభమహం విజానీయామితి సహజావాచ
 యాజ్ఞవల్క్యస్సోపిముక్త ఉపాస్యాయవిహేనంతోవ్యక్త ఆత్మాసోపిము
 క్తైప్రతిష్ఠితఇతిసోపిముక్తః కస్త్రిప్రతిష్ఠితఇతి వరణాయాం నాస్యాంచ
 మధ్యేప్రతిష్ఠితఇతికా వైవరణా కాదనానీతి జన్మాంతరకృతాగసర్వా
 న్ దోషావారయతీతి తేన వరణా భవతీతిసర్వావింద్రియ కృతాగచా
 చాగనాశయతీతి తేన నానీభవతీతి కతమన్యావ్యప్థానం భవతీతిభ్రువో

ఘృణాస్యచయస్సంధిస్సవషడ్వ్యాలోకస్యపరస్యచ సంధిభావతీత్యే
తద్వైసంధిగ్సంధ్యాంబ్రహ్మవిద ఉపాసతిఇతిసోవిముక్త ఉపాప్యఇతి
సోవిముక్తంజ్ఞానమావప్తేయోవాసత కేవలవేద । అథ తంప్రత్యువాచ
శ్రీరామస్యమనుంకాశ్యాంజకాపవృషభధ్వజః । మన్వంతర పహస్రై
స్తుజవహూమార్యనాదిభిః । తతఃప్రపన్నోభగవాన్స్థిరరామఃప్రా
హశంకరం । వృణోవ్యయదభీష్టంత ద్వాప్యామి పరమేశ్వరేతి । అథసద్వి
దానందాత్మానం శ్రీరామమిశ్వరః పప్రచ్ఛ, ఇ ణికణ్యాంమమత్నేత్రే
గంగాయాంవాతపేపునః । మ్రుయతేదేహిగజ్జంతాముక్తిం నాతోవరా
న్తరమితి । అథసహూవాశ్రీరామః । తేత్రేస్త్రితవదేవేశ యత్రకు
త్రాపివాన్పుతాః । త్రమికితాదయోప్యాశుముక్తాస్సంతునచాన్యథా । అవి
ముక్తైతవత్నేత్రేసర్వేహంముక్తిసిద్ధయే । అహంసన్నిహిత స్తగ్రహాహణ
ప్రతిమాదిషు । తేత్రేస్త్రిన్యోచయేద్భక్త్యామంత్రేణానేన మాంశివ
బ్రహ్మహత్యాదిపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామిమాశుచః । త్వత్ప్రవాబ్రహ్మ
ణోవాపియేలభంతేషడక్షరం । జీవంతోమంత్రసిద్ధాస్య ముక్తామాం
ప్రాప్నువంతే । ముమూక్షోఽఽక్షిణేకణేయస్యకస్యాపివాన్స్వయం
ఉపదేక్ష్యసిమన్తంత్రంసముక్తౌభవితాశివేతిశ్రీరామ చంద్రేణోక్తమ్ ॥౮
అథ హైనం భారద్వాజో యాజ్ఞవల్క్య మువాచాథ కై
మంత్రైస్తుతశ్రీరామచంద్రః ప్రీతోభవతిస్వాత్మానందశయతితా
న్నోబ్రూహి భగవన్నితి సహూవాచయాజ్ఞవల్క్యః । పూర్వం పత్య
లోకేశ్రీరామచంద్రేనైవం శిషితోబ్రహ్మపునరేతయాగాధయానమస్త
రోతి । పిశ్వరూపధరంవిష్ణుం నారాయణమనామయం । పూర్ణానందై
కవిజ్ఞానం పరబ్రహ్మస్వరూపిణం । మనసా సంస్కర్తా బ్రహ్మేతుష్టావపర
మేశ్వరం । ఓంయోహవైశ్రీరామచంద్రస్సభగవాన్తద్వైతపరమానంద
ఆత్మాయత్పరం బ్రహ్మభూభువ స్సవస్తస్త్వైవైసమోనమః ॥ ౧ ॥ యథా
ప్రథమమంత్రోక్తావాన్యంతోతథాసర్వమంత్రేషుజ్ఞాతవ్యా । యశ్చాఖ్యై
కిరపాత్త్వాయత్పరంమనఃయచ్ఛబ్రహ్మనందామృతం । యత్రారకంబ్రహ్మ

మంత్రేణరామస్తదపినాశయేత్ । మహాపాతకపాపిష్ఠ సంకత్యాసంవి
తంచయేత్ । నాశయే త్తతః థాలావశయినాసనభోజనైః । పితృ మాతృ
వధోత్పన్నంబుద్ధిపూర్వమఘంచయేత్ । తదమష్టానమాత్రేణ సర్వమేత
ద్విలీయతే । యత్రయీగాదితీర్థోక్తప్రాయశ్చిత్తశతైరపి । నైవాప
నోద్యతేపావంతదప్యాశువినాశయేత్ । పుణ్యక్షేత్రేషు సర్వేషు కురు
క్షేత్రాదిషుస్వయం । బుద్ధిపూర్వమఘంకృత్వాతదప్యాశువినాశయేత్ ।
కృత్రాస్తప్తపరాకాద్యైర్నానాచాంద్రాయశ్చైరపి । పానంచానాపనో
ద్యంయ తదప్యాశువినాశయేత్ । ఆత్మతుల్యసవణాదిదానైర్బాహు
విదైరపి । కించిదవ్యవర్తికీణంతదప్యాశువినాశయేత్ । ఆవస్థాత్రితయేష్వే
వంబుద్ధిపూర్వమఘంచయేత్ । తన్మంగ్రస్తరణేనైవసశ్చేషంవ్రవిలీయతే ।
ఆవస్థాత్రితయేష్వేవంమూలబంధమఘంచయేత్ । తత్తన్మంగ్రోవచశేన
సర్వమేతత్ప్రగిశ్యతి । ఆబ్రహ్మవీజదోషాశ్చనియమాతిక్రమోద్భవాః । స్త్రీ
శాంచపురుషాశాంచమంత్రేణానేనాశితాః । యేషుయేషుపి దేశేషు
రాక్షసాద్రక్షపాస్యతే । దుర్భితౌదెభానయం లేషు నభవేత్తుకదాచన ।
శాంతఃప్రసన్నవదమోనత్రోధోధక్తవత్సరః । ఆనేన సదృశోమంత్రోజ
గత్స్వపినవిద్యతే । సమ్యగా రాధితౌరామఃప్రసీదత్యేవ సత్వరం । దదా
త్యాయుక్తమైశ్వర్యమం లేషుజడంచయేత్ । తదేతదృచాభ్యుక్తం
ఋచోఅక్షరైవరమేవోమగాయస్త్రిదేవాఅధివిశ్వేనిషేధః । యస్త
న్నవేదకీమృచాకరివ్యతి । యితి తద్విదుస్తథ మేవమాసలే । తద్విష్ణుః పర
మంవదం సదావశ్యతిసూరయః । దివీవచక్షురారతః । తద్విప్రాసౌమివ
స్యవోవాగృవాంసస్సమింధతే । విష్ణోయతర్పరమంవనం । ఓంసత్యమిన్ద్ర
వనిషత్ ।

ఓంధద్రంశశ్లేఖిరితిశ్చ ॥

ఇతి రామోద్ధరతాపనీయోపనిషత్సమాప్తా - ౫౫.

ఓమ్కర్తవ్యం.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ సానువేదీయా - వాసుదేవోపనిషత్ - ౫౬.

॥ ఓమాప్యాయంత్యుతిశాంతిః ॥

ఓన్ననుసృత్యభగవాన్నారదస్య ర్వైశ్వరంవాసుదేవం వప్రచ్ఛ।
అథీహిభగవన్నాధ్వకాపుండ్రవిధిం । ద్రవ్యకుంత్ర స్థానాదిసహితం మే
బ్రూహీతి । తం హూవావభగవాన్వాసుదేవః । వైకుంఠస్థానా దుత్ప
న్నం మమప్రీతికరం మద్భుక్తైర్బ్రహ్మకీర్తిభిర్ధారితం విష్ణుచందనం మమాం
గేప్రతిదినమారిష్టం గోపీభిః ప్రత్యౌశనాన్తోపీచందనమాఖ్యాతం । మదంగ
లేపనం పుణ్యం చక్ర తీర్థాంతస్థితం చక్రవరమాంతుక్తం పీతవణం
ముక్తిసాధనం భవతి । అథ గౌపీచందనం నమస్కృత్యోద్భృత్య । గౌపీచంద
నపావన్ను విష్ణుదేహానముద్భవ । చక్రాంకితనమస్తభ్యంధారణాన్ముక్తిదో
భవ । ఇమం మే గంగేతి జలమాదాయ విష్ణునాకమితి చంద్రయేత్ । అతా
దేవా అవంతున ఇత్యేతై మణంత్రైర్వికాష్టుగాయత్ర్యా కేశవాది నామభి
వాధారయేత్ । బ్రహ్మచారీ వానవస్థో వాలలాటహృదయ కంఠ బాహు
మూలేషు వైష్ణవ గాయత్ర్యాకృష్ణాది నామభివాధారయేత్ । ఇతి త్రివార
మభిమంత్ర్య శంఖచక్రగదాపాణేచ్ఛార కానిలయాచ్యుత । గౌవిందపుం
డరీకాక్ష రక్షమాంశరణాగతమితి ధ్యాత్వా గృహస్థో లలాటాదిద్వాదశస్థ
లేషు అనామికాంగుల్యా వైష్ణవ గాయత్ర్యా కేశవాది నామభివాధార
యేత్ । బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా లలాట హృదయ కంఠ బాహు
మూలేషు వైష్ణవ గాయత్ర్యాకృష్ణాది నామభివాధారయేత్ । యతిస్త
బాన్యాశిరోలలాటహృదయేషు ప్రణవేనైవధారయేత్ । బ్రహ్మదయ
శ్రుయోమూర్తయ స్తి ప్రోవ్యాహృతయస్త్రిణీ ఛందాంస త్రయోగ్న
య ఇతి బోధిష్యంత శ్రుయః కాలా స్తి ప్రోవస్థా శ్రుయ ఆత్మనః పుండ్రా
శ్రుయ ఉద్ధృతా ఆకార ఉకార మకార ఏతే ప్రణవమయోధ్వం పుం
ద్రాస్తజాత్మానదేతదోమితి । తానేకధానమభవత్ । ఊర్ధ్వమున్నమయ

తత్త్వోంకారాధికారీ తస్మాద్దూర్ధ్వ పుండ్రంధారయేత్ । పరమహం
సోలలాటే ప్రణవేనైకమూర్ధ్వ పుండ్రంపాధారయేత్ । తత్త్వప్రదీపప్రకా
శం స్వాత్మానం పశ్యన్యోగీ మత్సాయుజ్యమవాహోతి । అభవాన్యస్తప్య
దయ పుండ్రమధ్యే వాహ్మదయ కమల మధ్యేవా । తస్య మధ్యే
పహ్నిశేభా అనేయోధ్యా వ్యవస్థితా । నీలతోయద మధ్యస్థావిద్యుల్లే
ఖవభాస్వరా । నీవారతూకవస్త్రనీవరమాత్మా వ్యవస్థితత్తితి । అతఃపుం
ద్రస్థం హృదయపుండరీకేషుతమభ్యసేత్ । క్రమాదేవంస్వమాత్మానంభా
వయేవ్చాంపరంహరిం । ఏకాగ్రమనసా యోమాంధ్యాయతే హరిసువ్య
యం । హృత్పంచజేపస్వాత్మానం సముక్తవాత్రసంశయః । మద్రూపసు
ద్వయంబ్రహ్మ ఆదిమధ్యాంతపరిణాతం । స్వప్రభంపద్మిదానందంభక్త్యా
జానాతిచావ్యయం । ఏకోపిష్ఠురనేకేషుబంధమస్థాపరేషుచ । అనుస్యూ
తోవసత్యాత్మా భూతేవ్యహమవస్థితః । తైలంతిలేషుకాష్ఠేషుపహ్నిః
క్షీరేషుతంయథా । గంధఃపుష్పేషుభూతేషు తథాత్మావస్థితోహ్యహం
బ్రహ్మరండ్రైభువోర్మధ్యే హృదయేచిద్రవింహరిం । గోపీచందన మాలి
వ్యతత్రధ్యాత్వాపుండ్రయాన్మరం । ఉర్ధ్వదండోర్ధ్వరేకాశ్చ ఉర్ధ్వపుం
ద్రోధ్యాయోగవాగ్ । ఉర్ధ్వంపదమవాహోతి యతిరుర్ధ్వచ తుషా
వాగ్ । ఇత్యేతన్నిశ్చితంజ్ఞానం మధ్యత్వానభ్యతిన్వయం । నిత్యమేకా
గ్రభక్తిసాన్వితోపీచందనధారణాత్ । బ్రాహ్మణానాంతుసర్వేహంవైది
కానామస్త్రమం । గోపీచందనవారిభ్యా మూర్ధ్వపుండ్రం విధీయతే
యోగోపీచందనాభావే తులసీమూలహృద్వికాం । ముముక్షుభాగరయే
న్నిత్య మవరోఽత్యుత్తసిద్ధయే । అతిరాత్రాగ్నితాపాత్రభస్మవాగ్నిర్భ
సితమిదంపిష్ఠుస్త్రీణిపదేతి మంత్రైవైశిష్టవగాయత్ర్యా ప్రణవేనూర్ధ్వా
శనంకుర్యాత్ । ఏవంవిధినాగోపీచందనంచధారయేత్ । యస్తస్థితేవా
పర్వపాతకేభ్యఃపూతోభవతి । పాపబుద్ధిస్తస్యనశాయతే । నసత్సేష
తీర్ణేషుహ్నితోభవతి । పసర్వైయోగజ్ఞైయోగతోభవతి । నపర్వై
దేవైఃపూజ్యోభవతి । శ్రీమత్పూర్వాయగైమయ్య చంకలా భక్తిశ్చభ

50 | సవమ్యజ్ఞానంచలభ్యావిష్టుపాయుజ్య మవాహ్నతి | నచపునరావ
తాతే నచపునరావతాతే | ఇత్యాహభగవాన్వాసుదేవః | యస్త్వైత
ద్వాదశీతే సోపేనమేవభవతీత్యోగసత్యమిత్యుపనిషత్ |

|| ఓం ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః ||

ఇతి వాసుదేవోపనిషత్సమాప్తా-౫౬

ఓమ్- తత్సత్ |

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ఋగ్వేదీయా - ముద్గలాపనిషత్ - ౫౭.

|| వాక్యేమనసీతిశాంతిః ||

ఓం పురుషసూక్తార్థనిర్ణయం వ్యాఖ్యాస్యామః పురుషసంహితా
యాం పురుషసూక్తార్థం సుగ్రహేణప్రోచ్యతే | సహస్రశీషేత్యత్ర
సశబ్దానంతవాచకః | ఆనంతయోజనం ప్రాహదశాంగులవచస్తథా | త
స్యవ్రథమయావిష్టోదేశతో వ్యాప్తిరీరితా | ద్వితీయ యాచాస్యవిష్టో
కాలతోవ్యాప్తిరుచ్యతే | విష్టోర్లోకుప్రదత్పంచ కథితంతుత్పతీయయా |
ఏతావానితిమంత్రేణ వైభవంకథితంహరేః | ఏతేనైవవమంత్రేణచతు
ర్భూహూవిభాషితః | త్రిపాదిత్యసయాప్రోక్తమనిరుద్ధస్య వైభవం
తస్మాద్విగాడిత్యసయా పాదసారాయణార్థరేః | ప్రకృతేఃపురుషస్యాపి
సముత్పత్తిఃప్రదశికాతా | యత్పురుషేత్యసయా సృష్టియజ్ఞ సమీరి
తః | సప్తాస్యాసోమరిధయస్సమిధశ్చసమీరితాః | తంయజ్ఞమితిమంత్రే
ణ సృష్టియజ్ఞ సమీరితః | అనేనైవమంత్రేణ మోక్షశ్చనముదీరితః | త
స్మాదితివమంత్రేణ జగత్సృష్టిసమీరితా | వేదాహమితి మంత్రాభ్యాం
వైభవంకథితంహరేః | యజ్ఞేనేత్యుపసంహారస్సృష్టేమోక్షస్యచేరితః |
యఏవమేతజ్ఞానాతి సహిమక్తైభవేదితి | ౧ |

అథతదాముగ్ధలోపనివది పురుషసూక్తస్యవైభవం విప్రరేణవ్రతి
 పాదితం వాసుదేవశ్చంద్రాయభగవద్జ్ఞాన ముపదిశ్య పునరపిసూక్ష్మశః
 వశాయ ప్రణతాయేంద్రాయ వరనురహస్యభూతం పురుషసూక్తాధ్యాయం
 ఖండస్వయాభ్యాముపాదిశత్ । ద్వాభిందాపుచ్చ్యేతే । యోయముక్తిస్స
 పురుషోవాషరూపజ్ఞానాగౌచరం సంసారితానం చ జ్ఞేయంపదయం
 విహాయక్లేశాదిభి స్సక్లిప్తదేవాదిజహీషణయా సహస్ర కలావియవక
 ల్యాణం దృష్టమాత్రేణమోక్షదంవేషమాదదే । తేనవేషేణఘామ్యా
 దిలోకం వ్యాప్యనంతయోజనవత్పరిష్ఠత్ । పురుషోవాగాయనోభూ
 తం భవ్యంభవిష్యచ్ఛాసీత్ । సవవసర్వేషాం మోక్షదశ్చాసీత్ । సవ
 సర్వస్త్వాత్సహిమోజ్ఞానాత్ । తస్మాన్నకౌపిజ్ఞానాత్ । మహా
 పురుషతత్త్వానం చతుర్థా కృత్వా త్రిపాదేన వరమే వ్యోమ్నిచ్ఛాసీత్ ।
 ఇతరేణ చతుర్థేనానిరుద్ధవారాయణేన విత్వాన్యాసత్ । సవపాదనా
 రాయనో జగత్సప్తం ప్రకృతిమజనయత్ । సవవృద్ధ కాయస్సౌస్థ
 ప్తికర్తనజ్ఞివాత్ । సోనిరుద్ధనారాయణస్తస్మై పృష్ఠిముపాదిశత్ । బ్ర
 హ్మణతవేంద్రియాణి యాజతానిధ్యాత్వా కోశభూతం దృఢగ్రంథిక
 లైబరం హవిధ్యాత్వామాం హవిభుజంధ్యాత్వా వసంత కాలమా
 జ్యంధ్యాత్వా గ్రీష్మ మిత్తంధ్యాత్వా శరదృసుంచసంధ్యాత్వా ఏవమ
 గ్నోమూత్వాఅంగస్పతాత్ । లైబరంవజ్రంహేమ్యతేరిస్సకార్యాత్
 సర్వప్రాణిజీవాస్సప్తైవశ్చాద్యాఃప్రాచభగవివ్యంతిరస్థావరిజంగ
 త్తకం జగద్భవిష్యతి । ఏతేనజీవాగ్నమోయోగేన మోక్షప్రకారశ్చ
 కథితశ్చిత్తసుసంధేయంయశ్చినుంస్పృష్టియజ్ఞం చావాతిమోక్షప్రకారంచ
 సర్వమాయురేతి॥౨॥

ఏకౌదేవోబహుధానిః । అజాయమానోబహుధావిజాయ
 తే । తమేతమగ్నిరిత్యధ్యయన్వదిపాసతే । యజారిత్యేషహీదంసర్వం
 యునక్తి । పామేతిభందోగాః । ఏతస్మిన్హీదం సర్వంప్రతిష్ఠితం । ఏష
 మితిసర్వాః । సర్వశ్చిరిసర్వవిదః । ఊగితిదేవాః । రయిరితిమనుష్యాః । మా

యేత్యసురాః । స్వధేతిపితరః । దేవజనఇతిదేవజనవిదః । రూపమితి గంధ
 ర్వాః । గంధఇత్యపురసః । తంయథాయథోపాసతే తత్రైవభవతి । త
 స్మాద్భాస్మాదః పురుషరూపంపరం బ్రహ్మైవాహమితిభావయేత్తద్రూ
 పోభవతి । యఏవంవేదః॥౩॥

తద్భాస్మాదాపత్రయాతీతం పటోశశర్విర్ముక్తం పదూమివ
 జీతం పంచకోశాతీతం పద్భావవికారశూన్య మేవమాది సర్వవిలక్ష
 ణంభవతి । తావత్రయంతుఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికం । కర్తృకర్త
 కాయజ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయ భోక్తృభోగభోగ్య మితత్రివిధం । త్వత్సం
 సరోణితాస్థి స్నాయుశ్శాష్ట్రటోశాః । కాసుక్రోధ లోభమోహమద
 మాగ్నయోమితి అరిషడ్వర్గాః । అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ
 విజ్ఞానమయా నందమయా ఇతిపంచకైశాః । ప్రియస్వి జననవధానప
 రిణానుక్షయనాశైష్టద్భావాః । అశనాయాపిపాసాశోక మోహజరా
 మరణానీషదూమయః । కులగోత్రజాతివర్ణాశ్రమరూపాణిషడ్భ్య
 మాః । ఏతద్యోగేనపరమపురుషోజీవోభవతి । నాన్యః । యఏతచ్ఛబ్దం
 త్యనుగీతేనోగ్నిపూతోభవతిసనాయుపూతోభవతి సఆత్మపూతోభవ
 త్యరోగోభవతి । త్రీమాంశ్చభవతి । పుత్రపౌత్రాదిభిస్సమృద్ధోభవతి । విద్వాం
 శ్చభవతి । మహాపాతకాత్పుత్రోభవతి । సురాపానాత్పుత్రోభవతి । ఆగ
 మ్యాగమనాత్పుత్రోభవతి । మాతృగమనాత్పుత్రోభవతి । దుహితృస్సహ
 భిగమనాత్పుత్రోభవతి । స్వణాస్తాయాత్పుత్రోభవతి । వేదిజన్మహావా
 త్పుత్రోభవతి । గురూరశుశ్రూషణాత్పుత్రోభవతి । ఆయాజ్య యాజ
 వాత్పుత్రోభవతి । అభక్ష్యభక్షణాత్పుత్రోభవతి । ఉగ్రవ్రతిగ్రహాత్పు
 తోభవతి । పరదారగమనాత్పుత్రోభవతి । కాసుక్రోధ లోభమోహ
 మ్యాదిభిరబాధితోభవతి । సర్వైభ్యఃపాపేభ్యాముక్తోభవతి । ఇహజన్మ
 నిపురుషోభవతి । తస్మాదేతత్పురుషసూక్తార్థ మతిరహస్యం రాజగుహ్యం
 దేవగుహ్యం గుహ్యోదపిగుహ్యతరం నాదీక్షితాయోవదిశేత్ । నామా
 చానాయనాయజ్ఞశీలాయనావైష్ణవాయ నాయోగినే నాబహుభాషి

నే నాప్రియవాది నే నాసంవత్సరవేది నే నాతుష్టాయనాధీతవేదా యోవ
దిశేత్ । గురురప్యేవం విచ్ఛుచౌదేశే పుణ్యనక్షత్రే ప్రాణావాయవ్య
పురుషంధ్యాయస్నువసన్నాయ శిష్యాయదక్షిణేశేన పురుషసూక్తార్థ
ముపదిశేద్విద్యాన్న బహుశో వదేద్యాగయామోభవతి । అనకృత్యర్థ
ముపదిశేదేతత్కుర్వాణోధ్యే తాధ్యాపకశ్చ ఇవాబన్వని పురుషోభవతి
శ్శుపనిషత్ ।

॥ ఓం నా జ్ఞే మ న సీ తి శాం లిః ॥

ముగ్ధలోపనిషత్సమాప్తా - ౫౭.

ఓంతత్పత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాధర్వవేదియా-శాండిల్యోపనిషత్ - ౫౮.

॥ భద్రంకణేభిరితిశాంలిః ॥

శాండిల్యోపనిషత్సమాప్తా । అత్తలాభాపాయ భూ
తమహ్తాంగయోగమనుబ్రూహితి । న హి నాచాధర్వా । యమనియమా
సనప్రాణాయామప్రత్యాహర ధారణాధ్యాన సమాధ యోహ్తాంగాని
తత్రదశయమాః । తథానియమాః । అనవాన్యస్తే । త్రయః । ప్రాణాయామాః
పంచప్రత్యాహరాః । తథాధారణాః । ద్విప్రకారంధ్యానం । సమాధిస్తే
కరుషః । తత్రాహింసానిత్యాస్తేయబ్రహ్మచర్యదయాజనకమాధ్యు
మితాహరశౌచానిచేరియమాదశ । తత్రాహింసానాకు మనోవాకా
యకర్మభిస్సర్వభూతేషు సర్వదాశ్లేశజననం । సత్యం నామ । మమోవా
కాయకర్మభిర్భూతహిత యథాధాభిభాషణం । అస్తేయం నామ ।
మమోవాకాయకర్మభిః పరద్రవ్యేషునిస్పృహః । బ్రహ్మచర్యం నా
మ । సర్వావస్థాసుమనోవాకాయకర్మభిస్సర్వత్రమైషునత్యాగః । ద

యానామ । సర్వభూతేషుసర్వత్రానుగ్రహః । ఆజ్ఞావంనామమనో
వాకాకాయకర్మణాం విహితావిహితేషుజనేషుప్రవృత్తౌ నివృత్తౌవాచక
రూపత్వం । తుమానామ । ప్రియాప్రియేషు సర్వేషు తాడనపూజనే
షు సహనం । ధృతి నామ । అథాహానాస్వేష్టబంధు వియోగేతత్త్వా
ప్రేతా సర్వత్రచేతసస్థాపనం । మితాహారంనామ । చతుర్థాంశావశేషక
సుస్సిద్ధమధురాహారః । శౌచంనామ । తద్వివిధం । బాహ్యమంతరంచేతి
తత్రమృజ్జలాభ్యాంబాహ్యం । మనశ్శుద్ధిరాంతరం । తదభ్యామ్మనఃకర్మయో
గభ్యం । ౧ ।

తపస్సుతోషాస్త్రికదానేశ్వర పూజన సిద్ధాంతత్రవణ స్రీమతి
జపప్రతానివశనియమాః । తత్రతపో నామ । విద్యుక్త కృత్త్ర చాంద్రా
యణాదిభిశ్శరీరశోషణం । సంతోషోనామ । యదృచ్ఛాలాభతుష్టిః । ఆ
స్త్రికంనామ । వేదోక్తధర్మాసర్వేషువిశ్వాసః । దానంనామ । వ్యాఘ్రా
జితధనధాన్యాదేకైశ్రద్ధయాధిభ్యఃప్రదానం । ఈశ్వరపూజనంనామ
ప్రసన్నస్వభావేనయథాశక్తివిష్ణురుద్రానిపూజనం । సిద్ధాంతత్రవణంనా
మ । వేదాంతాథావిచారిః । హ్రీనామ । వేదలోకికమూర్తా కుర్చితక
ర్మణిలజ్జానులిర్నాను । వేదవిహితమాగ్నేషుశ్రద్ధా । జపోనామ । విధివద్ద
రూపదిష్టవేదావిరుద్ధ మంత్రాభ్యాసః । నద్వినిధఃవాచికోమానసశ్చేతి ।
మానసస్తు మనసా భ్యాసయుక్తః । వాచకౌద్వివిధః । ఉచ్చైర్గు
పాంశుభేదేన ఉచ్చైర్గుచ్చారణం యథోక్తిసలం ఉపాంశుసహస్రగు
ణం । మానసంకౌటిగుణం । వ్రతంనామ వేదోక్తవిధినిషేధా నుష్ఠాననైయ
త్యమితి ॥ ౨ ॥

స్వస్తికగోముఖవర్తపీఠసంహారద్రముక్త మయూరాఖ్యావ్యాస
నాన్యప్రే । స్వస్తికంనామ । జానూర్వౌరంత రేసమ్యక్కర్మత్వా సాదత
లేఉభేఋజుకాయస్సహసీసస్వస్తికంతత్ప్రవక్షతే । సవ్యేదక్షిణగుల్ఫం
శుష్కపార్శ్వేనియోజయేత్ । దక్షిణేపితథానవ్యంగోముఖంగోముఖం
యథా । అంగుష్ఠేనవిబక్షియాద్ధస్తాభ్యాంవ్యుత్కృమేణచ । ఉర్వోరుప

రిశాండిల్యకృత్వాపాదతతేడభే । వద్వాసనంభవేదేతస్సర్వేషామపిపూ
జితం । ఏకంపాదమక్షేకస్త్విన్విన్విస్యోయసిసంస్థితః । ఇతరస్మిన్స్తథా
నోరుంపీరాసనముదీరితం । దక్షిణంసవ్యగుల్ఫేనదక్షిణేనతథేతరం । హస్తా
చజాన్యోస్సంస్థాప్యస్వాంగులీశ్చవ్రసాయాచ । వ్యాత్రవక్త్రోగ్గిరీతైత
నాసాగ్రంసవమాహితః । సింహాసనంభవేదేత యుజితంయోగిభిస్స
దా । యోగింవామేనసంపీడ్యమేధామరిదక్షిణం । భూమిన్ద్యేవ మ
మోలత్యం సిద్ధాసనమిదంభవేత్ । గుల్ఫేతు వృషణస్యాథ స్పీచివ్యా
పాశ్వయోఃక్షిపేత్ । పాదపాశ్వేతుపాణిభ్యాం దృఢంబద్ధాసుని
శ్చలం । భద్రాసనంభవేదేత స్సర్వవ్యాధివిషావహం । సంపీడ్య సీచిం
సూత్త్వాంగుల్ఫేనైవతుసవ్యతః । సవ్యందక్షిణగుల్ఫేనముక్తాసనముదీరితం ।
అవప్తభృథరాంసమ్యక్తలాభ్యాంతుకరద్యయోః । హస్తయోఃహస్తరౌ
చాపిథావయేన్నాభిపాశ్వయోః । సమున్నతశిరిఃపాదో దండవద్యో
మిన్సంస్థితః । మయూగాసనమేతత్తుసర్వపాపప్రణాశనం । శరీరాంతగ
తాస్సర్వరోగావినశ్యంతి । ఏషానిజీయంతే । యేనకేవాసనేనమభిధా
రణంభవతి అశక్తస్తత్సమాచరేత్ । యేవాసనంజితంజగత్రయంతేన
విజితంభవతి । యుగళయమాభ్యాసయిక్తః పురుషః ప్రాణాయామం
చరేత్ । తేననాడయశ్శుద్ధాభవంతి ॥ ౩ ॥

అథహైనసగుధర్వాణశాండిల్యఃపవ్రచ్చ । కెనోపాయేనవాడయ
శ్శుద్ధామ్యః । నాడయఃకలిపంఖ్యాకాః । తాసామున్నతికీదృశీ । తామ
కలివాయవస్త్రివంతి । తేహంకాన్ధావాని । తతఃకర్మాణి కాని । దేహీ
యాని యాని ఃజ్ఞాతవ్యాని । తత్సర్వంమేబ్రూహీతి । సోమోవాచా
ధర్వా । అథేదంశరీరం వణ్ణవత్సంగులాత్తకంభవతి । శరీరాత్ప్ర
సోవ్యాదశాంగులాధికోభవతి । శరీరస్థంప్రాణ మగ్నినాసహ యోగా
భ్యాసేన సమమమ్యాసంవాయుఃకరోతసయోగి పుంగవోభవతి । దేహ
మద్యేశిభిస్తానం త్రికొణంతప్రకాంబూనపవ్రథం మమమ్యాణాం చతు

మృదాంచతురశ్రం విహగావాంవృతాకారం తన్నధ్యేశుభాతస్విపావ
 కీశిభాల్లిష్ఠం । నుదాద్వ్యంసులాదుర్ధ్వమేద్రాద్వ్యంసులాదధోదేహ
 మధ్యంసునుమ్యేకాంభవతి । చతుష్పదాం హృన్నధ్యంభవతి । విహగా
 నాంతుందమధ్యం దేహమధ్యంనవాంసులం । చతురంసుల ముత్సేధాయ
 తంసుండాకృతి తన్నధ్యేనాభిః తత్రద్వాదశాయతంచక్రం । తచ్చక్ర
 మధ్యేపుణ్యపాపప్రచోదితోజీవోభ్రమతి । తంతు పంజరమధ్య స్థలూతి
 కాయథాభ్రమతి తథాసాతగ్రప్రాణశ్చరతి దేహస్త్రికజీవఃప్రాణాదూ
 ధోభవేత్ । నాభేస్త్రియగ్గోధ్వం కుండలీనీస్థానం । అష్టప్రకృతి
 రూపాష్టకాకుండలీకృతాకుండలీనీశక్తిభావతి । యథావద్వాయుసం
 చారణజలాన్నాదీనిపరితస్సగంధపాశ్వేషునిరుద్యైసంముఖేనైవసమా
 విశ్య బ్రహ్మగంధంయోగకాలే చానేనాగ్ని నాచస్ఫురతి హృదయా
 కాశే మహూజ్వలాజ్ఞానరూపాభవతి । మధ్యస్థకుండలీనీమాత్రేత్యము
 ఖ్యానాద్యశ్చతుర్దశభవంతి । ఇడాపింగళాసుషుమ్నా సకస్యోవారు
 గోపూషాహస్తీజిహ్వాయశస్పిసీవిశ్వోదరీ కుహూ శ్శంఖనీ పయస్వినీఅ
 లంబుసా గాంధారీతినాద్యశ్చతుర్దశభవంతి । తత్రసుషుమ్నావిశ్వధా
 రిణీమోక్షమాగేతిచాచక్షుతే । గుదస్యవృష్టభాగే వీణాదండాశ్రితా
 మూర్ధణపమణంతంబ్రహ్మరంధ్రేచవిజ్ఞేయా వ్యక్తాసూక్ష్మాలైష్టవీభవతి ।
 సుషుమ్నాయా స్సవ్యభాగే ఇడాశీష్ఠి దక్షిణభాగేపింగళా । ఇడా
 యాంచంద్రశ్చరతి । పింగళాయాంరవిః । తమోయావ శ్చంద్రః । రజో
 రూపోరవిః । విషభాగోరవిః । అహృతధాగశ్చంద్రమాః । తావేవ సర్వ
 కాలంధత్తై । సుషుమ్నాకాలభోక్తీభవతి । సుషుమ్నా వృష్టపాశ్వేష
 యోస్సరస్వతీకుహూభవతః । యశస్పిసీకుహూర్నధ్యేవారుణేచరిష్ఠి
 తాభవతి । పూషాసరస్వతీమధ్యేపయస్వినీభవతి । గాంధారీవరస్వతీసు
 ధ్యే యశస్పిసీభవతి । కందమధ్యేఅలంబుసాభవతి । సుషుమ్నాపూర్వ
 భాగేమేద్రాంతంకుహూర్భవతి । కుండలివ్యాఅధిశ్చోధ్వం వారుణేప
 ర్వగామినీభవతి । యశస్పిసీసామ్యాచపాదాంసుష్టాంతమిద్యతే । పింగ

భావోద్వేగాయామ్యనాసాంతాభవతి | పింగభాయాః పృథ్వీ యా
 మ్యనేత్రాంతంపూషాభవతి | యామ్యకణాంతంయశస్వీభవతి | జి
 హ్వయాడాద్ధ్వాంతం సరస్వతీభవతి | అనవ్య కణాంత మూర్ధ్వగా
 శంఖనీభవతి | ఇడాపృథ్వభాగాత్సవ్యనేత్రాంతం గాంధారీచభవతి | పాయు
 మూలాదధోర్ధ్వగా అలంబుసాభవతి | ఏతాసు చతుర్దశ వాడివ్యన్యా
 నాద్యస్సంభవంతి | తాన్సన్యాస్తాన్సన్యాభవంతీతి జ్ఞేయాః | యథాశ్వ
 త్థాదివక్త్రంసిరాభివ్యాకస్తమేవం శరీరం నాడిభి వ్యాకస్తం | ప్రాణా
 పానసమానోదానవ్యావాః | నాగకూర్మకృకరజేవదత్తధనంజయాః | ఏ
 తేదశ వాయవస్సర్వాసు నాడిషుచరంతి | అన్యనాసికాకంఠవాభిపాదాం
 గుష్మద్వయకుండల్యధరోద్వేభాగేషు ప్రాణ స్సంచరంతి | శ్రోత్రాక్షి
 కటిగుల్ఫఘ్రాగ్నిగర్భస్థేశేషువ్యానస్సంచరతి | గుదమేధ్రోరుజానూదర
 వృషణకటిజంఘానాభి గుదాగ్న్యగారేవ్య పానస్సంచరతి | పర్వసం
 ధిస్థఉదానః | పాదహస్తయోరపి | సర్వగాత్రేషు సర్వవ్యాపీసమానః
 భుక్తాన్నరసాదికం గాత్రేగ్నివా సహవ్యావయో ద్విసప్తతి సహస్రేషు
 నాడిమూలేషుచరన్సమానవాయురగ్నివా సహపాంసోపాంగకలబ
 రంవ్యాప్నోతి | నాగాదివాయవః పంచత్వగన్ధ్యాదిసంభవాః | గుండస్థ జల
 మన్నంచరసాదిషు సమీరితం | గుండమధ్యగతేప్రాణస్తానివృథకుర్వాన్
 తి | అగ్నేగుపరిజలంస్థాప్యజలపయోం నాదీనిసంస్థాప్య స్వయమపానం
 సంప్రాప్య తేనైవసహమారుతఃప్రయాతి | దేహమధ్యగతంజ్వలనంవాయు
 వాపతితోవహ్నిరపానేనశనైదేహహు ధ్యేజ్వలతి | జ్వలతో జ్వాలాభిః
 ప్రాణేనకోవ్యసధ్యగతం జలమత్యుష్ణమకరోత్ | జలవరి సహపిత
 వ్యం జనసంయుక్తమన్నంవహ్నిసంయుక్తవారిణావక్తమకరోత్ | తేన
 స్వేదమూత్రజలరక్తవీర్యాయావరసపురీషాదికం ప్రాణఃపృథకుర్వాన్
 తి | సమానవాయువాపహ సర్వాసు నాడిషుగతంవ్యావయోత్వాసహ
 పేణదేహవాయుశ్చరతి | సవభిర్యోమరందైర్జ్య రీరస్యవాయవః కు
 ర్వంతివిణ్ముక్తాదివిసజనం | నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసకాసశ్చప్రాణకమోచ్య

‘తే! విజ్ఞాత్రాదివిసజ్జానమపానవాయుకర్మహానోపాదానచేష్టాదివ్యాసకర్మ! దేహస్యోన్నయనాదికముదానకర్మ! శరీరపోషణాదికం సమానకర్మ! ఉద్ధారాదిసాగకర్మ! నిమిలనాదికూర్మకర్మ! క్షుతగ్రణంకృతకర్మ! తంద్రీదేవదత్తకర్మ! శ్లేష్మాదిధనంజయికర్మ! ఏవం నాడీస్థానం వాయుస్థానం తతః మూతసమ్యజ్ఞాత్వా నాడీసంశోధనం కుర్యాత్ ॥౪॥

యమనియమయతః పురుషస్సర్వసంగపవజితః కృతవిద్యస్సన్యధర్మరతోజితక్రోధో గుగుశుశ్రూషానరతః పితృ మాతృవిధేయః స్వాత్రమోక్షపదాచార విద్యచ్ఛిక్షితః ఫలమూలోదకాన్వితం తపోవనం ప్రాప్య రమ్యదేశే బ్రహ్మఘోషసమన్వితే స్వధర్మనిరతబ్రహ్మ పితృమాతృతే ఫలమూల పుష్పవారిభిషుసంపూర్ణై దేవాయతనైరదీతీరే గ్రామేనగరే చాపి సుశోభనమతం నాత్యుచ్చనీచాయత మల్పద్వారం గో మయాదిలిప్తం సర్వరతౌసమన్వితం కృత్యాతత్రవేదాంతత్రవణం కుర్వన్యోగంసమారభేత్ ॥ ఆదావినాయకం సంపూజ్య స్సెష్టదేవతాన్ త్యాగ్రార్యోక్తాననేస్థిత్యా ప్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుభోవాపి సమద్వాసనే ముజితాసన గణావిద్వాంసన గ్రీవశిరోనాసాగ్రదృగ్భ్రూమధ్యేశశశభృద్బింబం వశ్యకానేత్రాభ్యామమృతంపిబేత్ ॥ ద్వాదశమాత్రయాశ్చ డయా వాయుమాపూర్య ఉదరేస్థితం జ్వాలావలీయుతం రేఫవిండుయుక్తమగ్నిమండలయుతం ధ్యాయేద్రేచయేద్బింగళయా ॥ పునఃపింగళయా పూర్వమంభిత్యా రేచయేదిడయా ॥ త్రిచతుస్త్రీచతుస్సప్తత్రిచతు మాసవయంతం త్రిసంధి ముతదంతగా శ్రేషుచవట్యుత్సవమాచరేన్నాడీశుద్ధిభావతి ॥ తతశ్శరీరలఘుత్వదీప్తివహ్నిపృథ్వి నాదాభివ్యక్తీభావతి ॥౫॥

ప్రాణాపానసమాయోగః ప్రాణాయామోభవతి ॥ రేచక పూరకకుంభకభేదేనసత్రివిధః ॥ తేవన్యాత్మికాః ॥ తస్మాత్ప్రణవఏవప్రాణాయామః ॥ పద్మాద్వాసనస్థ పున్నాసాగ్రే శశభృద్బింబ జ్యోత్స్నాకాలవితానితాలకారమూర్తీరక్తాంగీహంస వాహినీదండహస్తా బాలాగాయత్రీభవతి ॥ ఉకారమూర్తిః శ్వేతాంగీతాత్యుకానాహినీ యువతీచక్రహ

స్తాపావిత్రిభవతి । మకారమూర్తిః కృష్ణాంగీ వృషభవాహినీ వృద్ధాత్రి
 పూలధారిణీ సరస్వతీభవతి । ఆకారాదత్రయాశాంకారణ మేకాక్షరం
 పరంజ్యోతిఃప్రణవంభవతీతిధ్యామేత్ । ఇడయాకాహ్యోద్వాయుమాపూ
 యఃషోడశమాత్రాభిరకారం చింతయన్ పూరితవాయుంచతుష్టప్తిమా
 త్రాభిః కుభయిత్వాఉకారంధ్యాయన్ పూరితంపింగళయా ద్వాత్రిం
 శస్తాత్రయామకార మూర్తిధ్యానే నైవం క్రిమేణ పునః పునః కు
 ర్యాత్ ॥౬॥

అథాసనదృఢోయోగీవశీమితహితాశనిస్సుమమ్నా నాదీస్థగుల
 శోమాక్షణం యోగీబద్ధపద్మాసనో నాయుంచంద్రేణాపూర్వయథాశక్తి
 కుంభయిత్వా సూర్యేణ రేచయిత్వాపునఃస్సార్యేణాపూర్వయన్ కుభ
 యిత్వాచంద్రేణ విరేచయిత్వాగ్యజేస్త్రయా సంపూర్వ ధారయేత్ ।
 తదేతేన్ద్రోకాభవంతి । ప్రాణంప్రాగడయాపిదేహియమితి భూయోన్య
 యారేచయేత్ పీత్వాపిద్వితయాసమీపిణమధోబద్ధాత్మజేద్వానుయా
 సూర్యాచంద్రమపి రేచేనవిధినాభ్యాసంసదాతస్యతాం శుద్ధానాడిగ
 నాభవంతియమివాంమాసత్రయానూర్ధ్వతః । ప్రాతీనూర్ధ్వగిడనేసా
 యకుభరాత్రేకుకుభకాగ । శనైరిశీలిచయణంతుచతుర్వారం సను
 భ్యసేత్ । కనీయసిభవేత్స్వేదః కంపోభవతిమధ్యమే । ఉత్తైస్త్వత్వన్తి
 మేప్రాణ రోధేపద్మాసనభవేత్ । జలేనశ్రవణజాలేన గాత్రమదనమా
 చరేత్ । దృఢతాలఘుతాచాపితస్యగాత్రస్యజాయతే । అభ్యాస కాలే
 ప్రథమం శస్తంక్షీరాజ్యభోజనం । తతోభ్యాసేస్థిగ్భూతేనతాపనియమ
 గ్రహః । యథాసంహారాగజోవ్యాఘ్రోభవేద్వశ్యశ్చనైశ్శనైః । తత్తే
 వసేవితో వాయు రస్యధా హంతిసాధకం । యుక్తం యుక్తం త్యజే
 ద్వాయుంయుక్తంయుక్తంచపూరయేత్ । యుక్తంయుక్తైనబద్ధియా దే
 వంసద్ధిమవాప్నుయాత్ । యశేష్టధారణాద్వామోరసలస్యప్రదీపనం
 నాదాభివ్యక్తిరారోగ్యం జాయతేవాడిశోధనాత్ । విధివత్ప్రాణసం
 యామైసాడిచక్రేవిశోధితే । సుముమ్నావదనంభిత్వాసుఖాద్విశతిమా

మృందనేనాశుకంతసంకంచనేకృతే । మధ్యేవశ్చిమతాణేనస్యాత్పాన్త్రీ
 నోబ్రహ్మనాడిగః । అపానమూర్ధ్వముత్థాప్యప్రాణంకంఠాదఫానయా
 యోగీదరా వినిర్ముక్తః ప్రియతమోవయసాభవేత్ । మఖాసనస్థాదక్షిణవాఢ్యా
 బహిష్ఠంపవనంసమాకృష్యాకేశమానఖాగ్రంకుంభయిత్యాసూర్యనాఢ్యా
 రేచయేత్ । లేనకపాలశోధనం వాతవాడీగతసర్పరోగవినాశసంభవతి ।
 హృదయాదికంత పయంతం సస్వనం నాసాభ్యాంశనేః పవన మాకృ
 వ్యయథాశక్తికుంభయిత్యా ఇడయావిరేచ్యగచ్ఛాకృతృ మృత్యాత్రేన
 శ్లేష్మహరం జాతరాగ్ని వివధానంభవతి । వక్త్రేణ సీతాకర పూర్వకం
 వాయుంగృహీత్వాయథాశక్తికుంభయిత్యా నాసాభ్యాం రేచయేత్త్రేన
 యుత్ప్రిష్ఠాలస్యవిద్రాజానయంతే । జిహ్వానావాయుంగృహీత్వాయథా
 శక్తికుంభయిత్యా నాసాభ్యాం రేచయేత్త్రేనకుల్లక్షిహద్వరపిత్తత్యుధా
 దీనశృంగే ॥ అభికుంభకః । సద్వివిధఃసహితఃకేవల శ్చేతి । రేచకపూర
 కియుక్తస్సహితః । తద్వివజితఃకేవలః । కేవలసిద్ధిపయంతంసహితమ
 భ్యనేత్ । కేవలకుంభకేసిద్ధిమిహకేమనతస్యదులభంభవతి । కేవ
 లకుంభకాతుగ్రంధలినీబోధాచాయతే । తతఃకృతవపుఃప్రసన్న వదనోవి
 ర్బలలోచనమోభివ్యక్తినాదోనిముక్తరోగజాలో జితేంద్రః పట్వగ్ని
 భజవతి । అంతలఃక్యంబహిదృష్టినిమేషాన్నేషవజితా । ఎషాసావై
 వ్యపీముద్రాసర్వతంత్రేషుగౌపితా । అంతలఃక్యవిలీనచిత్త పవమో
 యోగీసదావర్తతే దృష్ట్యానిశ్చలతారయాబహిరధఃపశ్యన్నపశ్యన్నపి ।
 ముద్రేయంఖలుభేచరీభవతిసాలత్ర్యేకతానాశివాతూన్యాతూన్యవివజిత
 తంస్ఫురతిసాతత్వంపదంవైష్ణవీ । అథోద్ధీర్ఘతలోచనంస్థిరమవా నాసా
 గ్రదత్రైక్షణశ్చంద్రారాగవపీలీనతామనయన్నిష్పందభావోత్తరంజ్యో
 తీకూపమశేషబాహ్యరహితం దేదీప్యమాసం పరంతత్త్వం తత్స్థిరమస్తి
 వస్తువిషయంశాండిల్యవిధీహతత్ । తారంజ్యోతిషినంధ్రాజ్య కేంద్రదు
 న్నమయ్యాభువా । పూర్వాభ్యాసస్యమాగ్నోయముష్మనీకారకఃక్షణాత్ ।
 తస్మాత్తేచరీముద్రామభ్యసేత్తతఉత్పన్నీభవతి । తతోయోగనిద్రాభవతి । ల

బ్లియోగదిద్రస్యయోగినః శాలోనాస్తి । శక్తిమధ్యమనః కృత్వాశక్తిం
 మానసమధ్యగామనసామనసాలోక్యశాండిల్యత్వంసుభిభవ । ఖమధ్యే
 కురుచాత్మానమాత్మమధ్యేచఖంకురు । సర్వంచఖమయంకృత్వానకించద
 పిచితయ । బాహ్యవివ్రానకర్తవ్యతతైవాంతరదింతికా । సర్వచింతాంప
 రిత్యజ్యవివ్రాత్రవరమోభవ । కద్దురమనలేయద్వైత్వేంద్రవంశరిలేయథా
 తథాచలీయమానంచ మనస్తత్త్వే విలీయతే । జ్ఞేయంసర్వం ప్రతీతంచత
 ఙ్గానంమనఉచ్యతే । జ్ఞానంజ్ఞేయంసమంసప్తంనాన్యఃపంథా ద్వితియకం
 జ్ఞేయంవస్తుపరిత్యాగాద్విలయంయాతిమానసం । మానసే విలయంయా
 తేకైవల్యమపశిష్యతే । ద్వాక్రమాదిత్రనాశస్యయోగోజ్ఞానంమునీశ్వర
 యోగస్తద్వైత్తిరోధాహిజ్ఞానంసమ్యగవేక్షణంతస్సిద్ధిరోధితే మాన
 ముపశాంతంమనోభవేత్ । మనస్తందోషశాంత్యాయం సంపారః ప్రవిలీ
 యతే । సూర్యాలోకేపరివృందశాంతావ్యవహృతీర్యథా । శాస్త్రసజ్జన
 పంపరఃవైరాగ్యాభ్యాసయోగతః । అనాస్థాయాంకృతాస్థాయాంపూ
 ర్వంసంపారవృత్తిమ । యథాభివాంభితభ్యానాద్విరమేకతయోదితాత్
 ఏకతత్త్వదృఢాభ్యాసాత్ప్రాప్నోతిసంపదోనిరుధ్యతే । పూరకాద్య నిలా
 యామాద్భృతాభ్యాసా దభేదజాత్ । ఏకాంతభ్యాసయోగాచ్చ మ
 నస్తందోనిరుధ్యతే । ఓం శాలోచ్చారణ ప్రాంతశబ్ద
 తత్త్వానుభావనాత్ । సుషుప్తేసంవిదాజ్ఞాతే ప్రాణస్పందో
 నిరుధ్యతే । తాలుమూలగతాయత్నాజ్జీహ్వయాక్రమ్యమంటికాం ఉ
 ర్ధ్వరంధ్రం గతేప్రాణేప్రాణస్పందోనిరుధ్యతే । ప్రాణేగరితసంవిత్తై తా
 లూర్ధ్వవ్యాదశాంతగి । ఆభ్యాసాదుర్ధ్వరంధ్రంధ్రంప్రాణస్పందోనిరుధ్యతే
 ద్వాదశాంసులవర్యంతేనాసాగ్రే విమలాంబరే । సంవిద్భృశీ ప్రశామ్యం
 త్యాంప్రాణస్పందోనిరుధ్యతే । ధ్రుమధ్యతారకాలోక శాంతావంత
 ముపాగతే । సంకల్పేమానసవిభక్తేప్రాణస్పందోనిరుధ్యతే । ఓదిత్యేవయ
 దుద్భూతంజ్ఞానంజ్ఞేయాత్మకంశివం । అపంస్పృష్టవికల్పాంశంప్రాణస్పం
 దోనిరుధ్యతే । చిరకాలంహృదై కాంతవ్యోమసువేదనాస్తుతే । అవాన

నను సోధ్యా నాత్సా గ్రిన్దం దో నిరుధ్యతే | ఏభిః క్రమైస్తథాన్వైశ్చ నా
 నాసంకల్పకల్పితైః | నానాదేశికసూక్తైశ్చప్రాణస్పందో నిరుధ్యతే | ఆకు
 జ్ఞానేనకుండలిన్యాకవాటముష్ణాట్య మోక్షద్వారంవిభేదయేత్ | యేన
 మాగేణగంతవ్యం తద్వారంముఖేనాచ్ఛాద్య ప్రసుప్తా కుండలినీ కుటి
 లాకారాసర్పవద్యేష్టితాభవతి | సాశక్తియేనవలితాస్యాత్సతుముక్త
 భవతి | సాకుండలినికంతోద్ధ్వభాగేసుప్తాచేద్యోగినాం ముక్తయేభవతి |
 బంధనాయాధోమూఢానాం | ఇడాదిమాగధ్వయం విహాయ సుమ
 మ్నామాగేణ గచ్ఛేత్తద్విష్ణుః పరమంపదం | మరుద భ్యసనం
 సర్వం సుసౌయ్యుక్తంసమభ్యసేత్ | ఇతరత్రనకర్తవ్యా మసౌవృత్తి
 ర్మనీషిణా | దివానపూజయేద్విష్ణుంరాత్రౌనైవప్రపూజయేత్ | సతతం
 పూజయేద్విష్ణుందివారాత్రంసపూజయేత్ | సుషిరోజ్ఞానజనకఃపంచప్రో
 తస్సచన్ద్రతః | తిష్ఠతేభవరీముద్రాత్వంహిశాండిల్యతాంభజ | సవ్యదక్షి
 గనాదిస్థోమధ్యేచరతిమారుతః | తిష్ఠతఃభవరీముద్రాత్ప్రిస్థానేనసంశ
 యః | ఇడాపింగళయోర్మధ్యేశూన్యంచైవానిబంగ్రసేత్ | తిష్ఠంతిభవరీ
 ముద్రాతత్రసత్యంప్రతిష్ఠితం | సోమసూర్యోద్వయోమధ్యేనిరాలం
 బతలేపునః | సంస్థితావ్యోమచక్రేసాముద్రానామచభేవరీ | భేదనచా
 లనదోస్తైః కలాంపరాంజిహ్వంకృత్యాద్వృష్టింభూమధ్యే ఘోషకపాల
 కుహరే జిహ్వేవిపరీతగాయదాభవతితదాభవరీముద్రాజాయతే | జిహ్వే
 చిత్తంచభవరతి తేనోద్ధ్వజిహ్వః పుమానమృతోభవతి | వామపాద
 మూలేనయోనింసంపీడ్య దక్షిణపాదంప్రసాయతంకరాభ్యాంధృత్వా
 నాసాభ్యాం వాయుమాపూయకంతబంధం సమారోహ్యోర్ధ్వతో వా
 యుంధారయేత్ | తేనసర్వక్షైశహానిః | తతః పీయూషమివవిషంజీర్య
 తే | త్తయగుల్మగుడావతగజీణశ్చగాదిదోషానశ్యంతి | ఏషప్రాణజ
 యోపాయస్సర్వస్మత్పూజపహతకః | వామపాదపాష్టింయోస్థానే
 నియోజ్యదక్షిణచరణంవామోహపరిసంస్థాప్య వాయుమాపూయకమ్పూ
 డయేమబుకంనిధాయయోని మాకుంచ్యమనోమధ్యేయథాశక్తిధారయి

అథధ్యానం తద్వివిధం సగుణగుణానంచేతి సగుణమూర్తి
ధ్యానం । సగుణమాత్మయాథాత్మ్యం ॥౧౧॥

అథసమాధిః । జీవాత్మచరమాత్మేక్యావస్థాత్రిపుటి రహితావర
మానందస్వరూపా శుద్ధచైతన్యాద్వికాభవతి ॥౧౨॥

। ఇతిశాండిల్యోపనిషదిప్రథమోధ్యాయః ॥

అథహశాండిల్యోహవైబ్రహ్మపిశ్చత్పశువేదేషు బ్రహ్మవిద్యామ
లభమానఃకింవామేత్యథర్వాణంభగవతమువసన్నఃప్రచచ్ఛ । అధీహిభగ
వత్ బ్రహ్మవిద్యాయెసశ్రేయోవాప్స్యమితి । సహూవాచాధర్వా
శాండిల్యవత్యంవిజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మయస్త్రిన్నిదమోతంచప్రోతంచయ
స్త్రిన్నిదగ్ సంచవిచైతిసర్వంయస్త్రిన్విజ్ఞానేసర్వమిదంవిజ్ఞాతంభవతి । తద
పాణిపాదమచక్షుశ్రోత్రమజిహ్వమశరీరమగ్రాహ్యమనిదేశ్యం । య
తోవాచోనివతాంతే । అచ్రావ్యమనపాసహయతే । వలఁజ్ఞానగమ్యం । ప్ర
జ్ఞావయస్సాత్మస్మృతాపురాణే యదేకమద్వితీయం । ఆకాశవత్సర్వగతం
సుసూక్ష్మంనిరంజనం నిఘ్రియం సన్నాత్రం చిదానంతైకరసంశేవంప్ర
శాంతమమృతంతత్పరంచబ్రహ్మ । తత్త్వమసిత్తద్ధానేనవిజానీహి । యఏకా
దేవ అత్తశక్తిప్రధాన సుస్వర్ణస్సర్వేశ్వరస్సర్వ భూతాంతరాత్మాసర్వ
భూతాధివాసస్సర్వభూత నిగూఢాభూతయో నియోగైకగమ్యః ।
యశ్చవిశ్వంసృజతివిశ్వంవిభర్తివిశ్వంభుజ్జే । స ఆత్మాత్మనితంతంలోకం
విజానీహి । మాశోచిరాత్మవిజ్ఞానీశోకస్యాంతంగమిష్యసి ॥

ఇతిశాండిల్యోపనిషదిద్వితీయోధ్యాయః ॥

అథహైనగ్ శాండిల్యోధర్వాణంప్రచచ్ఛ । యదేకమక్షరంఽస్త్రి
యగ్ శివగ్ సన్నాత్రం పరంబ్రహ్మతస్మాత్కథమిదంవిశ్వంజాయతేకథం
స్థీయతే । కథమస్త్రిన్థీయతే । తన్నైసం శయంభేత్తు మహానీతి । స
హూవాచాధర్వా । సత్యగ్ శాండిల్యపరంబ్రహ్మ నిఘ్రియమక్షర
మితి । అథాప్యస్యాహవస్థ్యబ్రహ్మణస్త్రీణిహపాణిభవంతి । నిమగ్నగ్

నకళగ్ సకళం నిషకళంచేతి । యత్సత్యవిజ్ఞానమానందం నిషిగ్రియంని
రంజనగ్ పర్వగతగ్ సుసూక్ష్మగ్ పర్వతోముఖమనిదేశ్య మమృతమ
స్తితదిదంనిషకళగ్ రూపం । అథాస్యయాసహజా స్త్యవిదిద్యామూలవ్రక్చ
తిమాణయాలోహితశుక్లకృష్ణాలయాసహజయాదేవః కృష్ణపింగళోమ
హేశ్వరఈష్టేతదిద మస్యసకలంనిషకలగ్ రూపం । అతైవజ్ఞానమయేన
యజమానోకామయత । బహుస్యాంప్రజాయేయేతి । అతైతస్సాత్తప్య
మానాత్సత్యకామాత్త్రిగ్యక్షరాగ్యజాయంత । తిస్రోవ్యాహృతయః । త్రి
పదాగాయత్రి । త్రయోవేదాస్త్రయోదేవాః । త్రయోవణాస్త్రయో
గ్నియశ్చజాయంతే । యోసాదేవోభగవాన్ పరైశ్వర్యయన్ సంపన్న
స్సర్వవ్యాపీ సర్వభూతానాగ్ హృదయేనస్నివిష్టో మాయావీమా
యాకృతిః । సబ్రహ్మేనవిష్టుస్సరుద్ర స్సృజంద్రస్పవర్త్యే దేవాస్సర్వాణిభూ
తాని । సవవపురస్తాత్సవవత్త్వా త్సవవోత్తరత స్సవవదక్షిణత స్సవవా
ధస్తాత్సవవోపరిష్టా త్సవవసర్వం । అథాస్యదేవస్యాత్మ శక్తిక్రీడస్యథ
క్తాసుకంపినోదత్తాత్రేయ రూపాసురూపాతమారవాసా ఇందీవరదళద్ర
ఖ్యాచ తుఖాణమరఘోరాపాపకాశినీ తదిదమస్యసకళగ్ రూపం । అ
తైనమధర్వాణగ్ శాండిల్యః పవ్రచ్చ భగవన్ సన్మాత్రం చిదానందైకర
సం కన్తాదుచ్యతే పరంబ్రహ్మేతి సహజావాచాధర్వా । యస్సాచ్చ
బృహతిబృంహయతిచ సర్వంతస్సాదుచ్యతే పరంబ్రహ్మేతి । అథకన్తా
దుచ్యతేఅత్తేతి । యస్సాత్సర్వమాహ్నోతి సర్వమాదతైసర్వమితిచతస్సా
దుచ్యతేఅత్తేతి । అథకన్తాదుచ్యతేమహేశ్వరఇతి । యస్సాత్సహతఈ
శశ్శబ్దస్య్యాచాత్మశక్త్యాసర్వమీశతే తస్సాదుచ్యతే మహేశ్వర ఇతి ।
అథకన్తాదుచ్యతేదత్తాత్రేయఇతితస్సాత్సమగ్గరం తవ స్తప్యమానాయ
అత్రయేతి క్తకామాయాతి తరాంకుష్టేనభగవతా జ్యోతిర్తయేనఅత్తైవ
దతోయస్సాచ్చానసూ యైయామాత్రేఅత్రే స్తసయోభవ త్తస్సాదుచ్యతేద
త్తాత్రేయఇతి । అథయోస్యగుత్తానివేదసర్వంవేద అథయోహవై విజ్ఞ
సంపరముపాస్తేసోహమితిసబ్రహ్మ విద్యవతి । అత్రైతేస్లోకాభవంతి । చత్తా

త్రేయంశివంశాంత మింద్రనీలభవ్రథం | ఆత్మమాయారతం దేవమవధూ
తందిగంబరం | భస్మాస్థానీతసర్వాంగంజటాజాటధరంవిభుం | చతుర్భు
హుముదాకారంవ్రపుల్ల కమలేక్షణం | జ్ఞానయోగ నిశిషిత్వ గురుం
యోగిజనప్రియం | భక్తానుకంపినంసర్వ పాక్షిణంసద్ధగేవితం | ఏవంయ
స్సతతంధ్యాయేద్దేవదేవగ సవాతనం | సముక్త స్సర్వ పాపేభ్యో నిశ్చే
యసమవాప్నుయాత్ | ఇత్యోగ పత్యమిత్యుపనిషత్ |

॥ ఇతి శాండిల్యోపనిషది తృతీయోధ్యాయః ॥

॥ ఓంభద్రంకర్ణైభిరితిశాన్తిః ॥

ఇతి శాండిల్యోపనిషత్సమాప్తా - ౫౮.

ఓమ్తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథశుక్లయజుర్వేదీయా - వైశ్ణవోపనిషత్ - ౫౯.

పూర్ణమదఇతిశాంతిః ॥

హరిః ఓమ్.

అథాఽహువైశ్ణవో యజ్ఞవల్క్య ముపసమేత్య ద్వాదశవర్షశు
శ్రూషా పూర్వకం పరమరహస్యైవత్య మనుబ్రూహితివ వ్రద్ధ | స
హవాచయాజ్ఞవల్క్యః | సదేవసామ్యేదమగ్ర ఆసీత్ | తదిత్య
ముక్తమవిక్రియం సత్యజ్ఞానానందం పరిపూర్ణం సనాతన మేకమేవాఽ
ద్వితీయంబ్రహ్మ | తస్మిన్నగుశుక్తికాన్ధానుస్ఫుటికాదౌజలరౌప్యపురుషరే
ఖాదివల్లోహితశుక్ల కృష్ణ సుగమయీగుణ సామ్యాఽనిర్వాచ్యా మూల
వ్రకృతిరాసీత్ | తత్ప్రతిబిందితం యత్రకాస్యతైతస్యమాసీత్ | సాళు
సర్వీకృతిం ప్రాప్యపక్షోద్రిక్తవ్యక్తాభ్యావరణకైరాసీత్ | తత్ప్రతిబిం
జ్ఞుంయత్రదీప్యరతైతస్యమాసీత్ | సస్సద్విధీసమాయస్సర్వజ్ఞ స్సృష్టి
స్థితిలియానామాదికర్తాజగదదుకరహాపోభవతి | తస్మిన్స్థితీణం పకలం

జగదావిర్భావయతి | ప్రాణికర్మవశాదేషవటోయద్వత్ప్రసారితః | ప్రా
ణికర్మక్షయాయుస్సంతిరోభావయతి | తస్మిన్నేవాఽఖలంవిశ్వం సజ్జోగ
విరపటవద్వత్తతే | ఈశాఽధిష్ఠితావరతక్రితోరజౌద్రిక్తామహదాఽఖ్యా
విత్తేవతక్తిరాసీత్ | తస్మృతివిచితమ్ | యత్తద్ధిరణ్యగర్భవైతస్యమా
సీత్ | సమహతత్త్వాఽభిమానీస్పష్టాఽస్పష్ట వపుష్పవతి | హిరణ్యగ
ర్భాఽధిష్ఠితవిత్తేవతక్తిరస్తమోద్రిక్తాఽహదాఽరాఽభిధా స్థూలతక్తి
రాసీత్ | తస్మృతివిచితమ్ | యత్తద్విరా ట్పైతస్యమాసీత్ | సతద
భిమానీ స్పష్టవపుస్సర్వస్థూల పాలకోవిష్టుగ ప్రధానపురుషోభవతి | త
స్మాదాత్మన ఆకాశస్సముఖతః | ఆకాశాద్వాయం | వాయో రగ్నిః | ఆ
గ్నేరాపః | అధ్యుల్యపృథివీ | తావజ్జుతన్వాత్రాణి గుణాభవన్తి | ప్ర
ప్రకామోజగద్యోని స్తమోగుణమధిష్ఠాయ సూక్ష్మతన్వాత్రాణిభూతా
ం స్థూలీకర్తుంసోఽకామయత | సృష్టేగవరిమితాని భూతాన్యేక మేకం
విధా విధాయపునశ్చతుర్థాకృత్వా స్వేస్వేతరద్వితీయాఽంశైః పఞ్చ
పఞ్చధా సంయోజ్యపఞ్చేకృతభూతై రనస్తకోటిబ్రహ్మఽణ్డాని తత్తద
హృదితవతుర్థశ భువనాని తత్తదభువనోదిత గోళకస్థూల శరీరాణ్యస్స
జత్ | సపఞ్చభూతానాంరజోఽంశోచ్చతుర్థాకృత్వా భాగత్రయాత్ప
ఞ్చవృత్త్యాఽత్మకంప్రాణమసృజత్ | అథ తేహంతుర్యభాగేన కర్తేద్రి
యాణ్యసృజత్ | సతేహంసత్వాఽంశంవతుర్థాకృత్వా భాగత్రయసమ
ష్టితః పఞ్చవృత్త్యాఽత్మక మస్తగకరణ మసృజత్ | సతేహంసత్వతురీ
యభాగేనక్షానేద్రియాణ్యసృజత్ | సత్ససమష్టితద్ద్రియ పాలకాన
సృజత్ | తానిస్పష్టాస్యజ్జైప్రాచిక్షివత్ | తదాజ్ఞయానమప్యణ్డం వ్యా
ప్యతాన్యతిష్ఠత్ | తదాజ్ఞయాఽహదాఽర సమన్వితో విరాట్యర్వ స్థూ
లాన్యసృజత్ | హిరణ్యగర్భస్తదాజ్ఞయాసూత్యైన్యపాలయత్ | అణ్డ
స్థానితాని తేననినాస్పర్దితుం చేష్టితుంవానశేషః | తానిచేతనీకర్తుంసోఽ
కామయత్ | బ్రహ్మణ్డంబ్రహ్మరథాగ్రాణినమ స్తవ్యప్తినస్తకాని విదార్యతదే
వాఽనుప్రావిశత్ | తదాజ్ఞానాన్యపితానిచేతనవత్స్వస్వకర్తాణివక్రిరే | స

ర్వజ్ఞేశోమాయాలేశవమన్వితో వ్యష్టిదేహంప్రవిశ్య । తయా మోహి
తోజీవత్వమగమత్ । శరీరత్రయతాదాత్మ్యతాత్పర్య భౌత్వత్యతా
మగమత్ । జాగ్రన్యష్టసుషుప్తిమూర్ఛామరణధర్మయైక్యే ఘటియ
స్త్రీవచద్విగ్నోకాతో మృతత్వమలాల చక్రన్యాయేన పరిభ్రాంతిః ।
వ్రథమోధ్యాయః ॥

అథహపైంగలాయాజ్ఞవల్క్యమువాచ । సర్వలాకానాం సృష్టి
ఫిత్వ వ్రక్వద్విభురీశ్వర కథంజీవత్వ మగమదితి । సహజావాచయాజ్ఞవ
ల్క్యః । స్థూలసూక్ష్మకారణదేహబాధ్యవపూర్వకం జీవేశ్వర స్వరూ
పం వివిచ్యకథయామీతి । పానధావేనైకాగ్రతయాశ్రూయతాం । ఈ
శ్వరవశ్యేకృతమహాభూతలేశానా దాయవ్యష్టిసహస్ర్యాగ్రత్యక స్థూలశరీ
రాణీయథాక్రమమకరోత్ । కపాలచర్మాగ్రాగ్రస్థిమాంపనభావిపురి
వ్యంకాః । రక్తమూత్రలాలాస్పదాదికాలబంకాః । యుత్త్రస్థోష్ణమో
హమైశునాలగ్న్యంకాః । ప్రచారణోక్తారణశ్వాపాదికావాయ్పంకాః
కామక్రోధాదయోవ్యోమాంకాః । ఏతన్నష్టతంకర్తనీవశ్యేతం త్వగా
దియుక్తంబాల్యాగ్రద్యవస్థాగ్రభిమానాగ్రస్పదం బహువోహాగ్ర శ్రయం
స్థూలశరీరంభవతి । అథవశ్యేకృతమహాభూతరజోగ్రభాగత్రయసమ
ష్టితగ్రప్రాణమస్మజత్ । ప్రాణాగ్రపానవ్యానోదానసమానాగ్రప్రాణవృ
త్తయః । నాగకూర్మకృకరదేవదత్తధనజ్ఞయాదివప్రాణాః । హృదాస
ననాభికణ్ఠసర్వాగ్రంధానమ్ । ఆకాశాదిరజోగుణతుర్యభావేనకర్తేద్వితీ
యమస్మజత్ । వాత్సావదపాణిపా యూవస్థాస్తద్వృత్తయః । వచనాగ్ర
దానగమనవిపర్లాగ్రనద్వాస్తద్విషయాః । ఏవంభూతవత్త్వాగ్రంభాగత్ర
యసమష్టితలస్తగ్రకరణమస్మజత్ । ఆస్తగ్రకరణ మనోబుద్ధి చిత్రాగ్రహ
జాగ్రాస్తద్వృత్తయః । సజ్జల్పశ్చయస్త్రకాగ్రభిమానాగ్రసస్థా
నాస్తద్విషయాః । గతవదననాభిహృదయభ్రూమధ్యంధానమ్ । భూతసత్య
తురీయభాగేనజ్ఞావేద్వితీయమస్మజత్ । శ్రోత్రత్యక్చక్షురదీహాగ్రాగ్ర
కానితద్వృత్తయః । శబ్దస్పర్శరూపరసగన్ధాస్తద్విషయాః । దిగ్వాకాగ్ర

రవివ్రతతో శ్వేతహస్తోపేంద్రమృత్యుకాః । చంద్రోవిష్ణుశ్చతుర్వక్త్ర
 శృంగుశ్చకరణాధిపాః । అథాన్నమయప్రాణమయమనోమయవిజ్ఞా
 నమయాన్నందమయార్థి పశ్యతోశాః । అన్నరసేనైవ భూత్వాన్నరసే
 నాభివృద్ధిం ప్రాప్త్యాన్నరస మయపృథివ్యాం యద్విలీయతేసోన్న
 మయకౌశః । తదేవస్థూలశరీరం । కర్తేన్ద్రియైస్సహప్రాణాది పశ్యకం
 ప్రాణమయకౌశః । జ్ఞానేన్ద్రియైస్సహమమోమయకౌశః । జ్ఞానేన్ద్రి
 యైస్సహబుద్ధి ర్విజ్ఞానమయకౌశః । ఏతతోశతత్రయం లిక్తశరీరం ।
 స్వరూపాజ్ఞానమానందమయకౌశః । తతాగ్రణశరీరం । అథ జ్ఞానేన్ద్రి
 యపశ్యకం కర్తేన్ద్రియపశ్యకం ప్రాణాదిపంచకం వియదాది పశ్యకమ
 న్నలకరణవతుప్తయమవిద్యాకామకర్తృతమాంసేవపురం । ఈశాజ్ఞయా
 విరాట్ వ్యప్తి దేహం ప్రవిశ్యబుద్ధిమధిష్ఠాయువిశ్వత్సమగమత్ । విజ్ఞావా
 త్పాదిచాఖాసావిశ్వో వ్యావహారికౌజాగ్రస్థూల దేహాభిమానీ కమక
 భూరితిచవిశ్వస్యనామభవతి । ఈశాజ్ఞయా సూత్రాత్త్యవ్యప్తిసూ
 త్శరీరం ప్రవిశ్యమన అధిష్ఠాయ లైజసత్సమగమత్ । లైజస్యప్రాతిభా
 సికస్వప్నకల్పితే లైజసస్యనామభవతి । ఈశాజ్ఞయా మాయో
 పాధిరవ్యక్తసమన్వితోవ్యప్తికారణ శరీరం ప్రవిశ్య ప్రాజ్ఞత్సమగమత్ ।
 ప్రాజ్ఞ అవిచ్ఛిన్నగ పారమార్థికస్సుషుప్త్యభిమానీతి ప్రాజ్ఞస్యనామభవ
 తి । అవ్యక్తలేశాజ్ఞానాచ్ఛాదిత పారమార్థిక జీవస్యతత్సమస్యాది
 వాక్యాని బ్రహ్మకైకతాంజనుః । నేతరయోరవ్యవహారిక ప్రాతిభాసి
 కయోః । అన్తర్లకరణప్రతిబిम्బితచైతన్యం యత్తదేవానవస్థాత్రయ భా
 గ్భవతి । సజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాః ప్రావ్యఘటి యన్త్రవమద్వి
 స్సౌకాతోమృతత్వస్థితోభవతి । అథజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిమూర్ఛామ
 రణావస్థాః పశ్యభవన్తి । తత్తదేవతా సుగ్రహాన్వితైః శ్రోత్రాదిజ్ఞా
 నేన్ద్రియై శృణ్వాద్యర్థవిషయ గ్రహణ జ్ఞానం జాగ్రదవస్థాభవతి । తత్ర
 భూమభ్యంగతోజీవ ఆపాదమస్తకం వ్యావృక్తపి శ్రవణా ద్యభిలక్తి
 యాకర్తాభవతి । తత్తత్ఫలభుక్త్యభవతి । లోకాన్తరగత్య కర్తృతత్ఫలం

సపవభుఁడై - సపాత్వబామవద్వ్యవహారాచ్చాస్తోఽన్తర్భవనంప్రవే
 మ్మం మార్గమాశ్రిత్యతిష్ఠతి । కరణో వరమే జాగ్రత్సంపాకా గార్థ ప్ర
 బోధవతి గ్రాహ్యగ్రాహకరూపస్ఫురణం స్పృహవస్థాభవతి । తత్రవిశ్వ
 ఏవజాగ్రద్వ్యవహార లోపాన్నాడీమధ్యచరం వైజనత్య మవాప్యవాస
 నాయావకం జగద్వైచిత్ర్యం స్వభాసా భాసయగ్ యథేషితం స్వయం
 భుఁడై । చిత్రైకకరణానుమత్త్యవస్థాభవతి । భ్రమిమచిత్రాన్తశకునిగ్గు కు
 త్తొసంస్మృత్య నీదాభిముఖం యథాగచ్ఛతి । తథాజీవోఽపి జాగ్రత్స్వ
 ప్న ప్రవక్షేన్ వ్యవహృత్య క్రాంతోక్షానం ప్రవిశ్య స్వానన్దంభుఁడై - అక
 స్తాన్త్యగ్గరదణ్డాఽద్యైస్తాడితవద్భయాఽక్షానాభ్యా మద్రియసంక్షుత్యై
 కమృన్నివమృతికుల్యామూర్చాభవతి । జాగ్రత్స్వప్న సమప్తి మూర్చా
 వస్థానా మన్వాబ్రహ్మాఽది ప్రశ్నవర్యన్తం సర్వజేవథయప్రదా స్థూలదే
 హవిసర్జనీమరణావస్థాభవతి । కర్తేంద్రియాణిక్షానేంద్రియాణి తద్రద్వి
 షయాన్వాగ్రిణా సంస్మృత్య కామకర్మాఽస్వతాఽవిద్యాభూతవేష్టితో
 జీవోదేహోన్తరంప్రాప్యలోకాన్తరంగచ్ఛతి ॥ ప్రాకర-ర్మఫలపాకేనావ
 త్తాన్తర కీటవద్విక్రాంతిం వైవగచ్ఛతి । సహర్మ పరిపాకతో బహు
 వాం జన్మనామస్తేనాణాం మోక్షేచ్ఛాచాయతే । తదానన్దురు మాశ్రి
 త్య చిరకాలసేవయా బద్ధాన్తోక్షం కశ్చిత్ప్రియాతి । అచిచార కృతో
 బద్ధో విచారాన్వితోభవతి । తస్మాత్సదావిచారణేత్ । అథ్యా రోపాఽ
 పవాదతస్వరూపం విశ్వయాకర్తుంశక్యతే । తస్మాత్సదా విచారయేజ్జగ
 జ్జీవవరమాత్మనః । జీవభావజగద్భావ బోధేవ్రత్యగభిన్నంబ్రహ్మైవాఽవ
 శివ్యత ఇతి (ద్వితీయోధ్యాయః.)

అథహైసంపైజలగవప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యం మహావాక్య వివరణ
 మనుబ్రూహీతి । సత్తావాచయ్యాజ్ఞవల్క్యః । తత్త్వమసి త్వంతదసి
 త్వంబ్రహ్మాఽసి అహంబ్రహ్మాఽస్మీత్యను సన్ధానంకుర్యాత్ । తత్రపరో
 త్యక్తబోధస్సర్వజ్ఞత్వాది లక్షణోమాయోపాధి సద్వివాసస్థలక్షణో జగ
 ద్బోధిస్తత్త్వద వాచ్యోభవతి । సపవాఽన్తగ్గ కరణసద్విన్న బోధోఽన్త

త్పత్రియాయాఽవలంబనస్త్యం పదవాచ్యోభవతి । పరజీవో చాధీమా
యావిద్యో విహాయత త్వంపదలక్ష్మ్యంప్రత్యగభిన్నంబ్రహ్మతత్త్వమసీత్య
హం బ్రహ్మఽస్మీతి వాక్యాఽర్థ విచారశ్రవణంభవతి । ఏకానైన శ్రవ
ణాఽర్థానుసంధానం భవతి । శ్రవణమనససర్వ వికిలేనీర్థేవస్తున్యేకతానత
తయా చేతస్థాపనంబిధి ధ్యాసనంభవతి । ధ్యానృధ్యానేవిహాయనివాత
స్థితదీపధ్యేయైకగౌఛరం చిత్తంసమాధిర్భవతి । తదానీమాత్మ గౌఛ
రావృత్తయ సుముద్ధితాఅజ్ఞాతాభవన్తి । తాస్మిన్తదమమీయనై । ఇ
హోఽవాదిసంసారే సజ్జితాగ్నిర్మకౌటయ అనేనైవ విలయంయాన్తి ।
తతోఽధ్యాసపాట వాత్సహస్ర శస్సిదాఽమృత ధారావర్షతి । తతో
యోగవి త్తమాస్సమాధిం ధర్మంమేఘం ప్రాహుః । వాసవాజాతేవిశ్వే
షసుమునా ప్రవిలాపితే కర్మసజ్జయేపుణ్య పాపే సమూలోద్భవితే
ప్రాకృరోక్షమపి కరతలాఽమలకవద్వాక్య మప్రతిబద్ధావరోక్ష సాక్షా
త్కారంప్రసూయతే । తదాజీవన్ముక్తభవతి । ఈశసజ్జీకృత భూతా
వామసజ్జీకరణం కర్తుంసోఽకామయత । బ్రహ్మజ్ఞం తద్గతిలోకానాం
ర్యరూపాంశ్చకారణత్వం ప్రావయిత్వాతతస్సుత్తాన్తం కర్త్యేన్ద్రియా
ణి ప్రాణాశ్చజ్ఞానేన్ద్రియాణ్యన్తరి కరణచతుష్టయం వైకృత్యసర్వా
ణి భౌతికానికారణ భూతసజ్జ కేసంయోజ్య భూమింజలే జలంవహన్
వహ్నింవాయూ వాయుమాకాశే చాఽకాశమహాబాహరే చాఽహజ్ఞా
రంమహతి మహదవ్యక్తేఽవ్యక్తం పురుషేక్రమేణవిలీయతే । విరాడ్ధిర
ణ్యగర్భేశ్వరా ఉపాధివిలయార్థరమాఽత్మనిలీయన్తే । సజ్జీకృతమహా
భూత సమృవకర్మసజ్జితస్థూలదేహః కర్మక్షయార్థసర్వ పరిపాక
తోఽ సజ్జీకరణం ప్రాప్యసూక్ష్మేనైకీభూత్వా కారణరూపత్వమాపా
ద్యతక్షారణం మాటస్థైప్రత్యగాత్మని విలీయతే । విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞాస్వ
స్వోపాధిలయా త్పత్రియగాత్మనిలీయన్తే । అజ్ఞంజ్ఞానాగ్ని నాదధ్వంకార
నైస్సహపరమాఽత్మ నిలీనంభవతి । తతోబ్రాహ్మణ సుమాహితోభూ
త్వాతత్త్వం పరైక్యమేవనగాతుర్యాత్ । తతోమేఘాఽపాఽయైఽంశు

మానివాఽత్పాఽవిగ్భవతి । ధ్యాత్వామధ్యస్థమాత్పానం కలశౌఽవ్రరదీ
వవత్ । ఆఙ్గుష్ఠమాత్రమాత్పాన మధూమజ్యోతిరూపకమ్ । ప్రకాశయ
త్రమస్తస్థం ధ్యాయేరూఘటస్థమవ్యయమ్ । ధ్యాయన్నాస్తేమనిశ్చైవ
చాఽనుష్ఠే రామృతేస్తుయః । జీవన్ముక్తవదంత్యక్త్వా స్వదేహే కాలసా
త్కృతే । విశత్యదేహముక్తత్వం పవనోఽపస్తతామివ । ఆశ్శబ్దమస్పర్శ
మరూపమవ్యయం తథారపందిత్యమగ్రస్థవచ్చయత్ । అనాద్యనంతమ
హతనివరంధ్రమ్ తదేవశివ్యత్యమలంనిరామయమితి । తృతీయోధ్యాయః ।

అథహపైఞ్జలగి వప్రచ్చయాజ్ఞవల్క్యంజ్ఞానగి కింకర్తృకావస్థి
రితి । సహజావాచయాజ్ఞవల్క్యః । అమానిత్వాదిసమ్మోక్షముము
క్షురేకవింశతికులంతారయతి । బ్రహ్మవిన్నాత్రేణ కులమేకోర్రరశతం
తారయతి । అత్పానంరథినంవిద్ధి శరీరంరథమేవచ । బుద్ధింతుసారథింవిద్ధి
మనస్సప్రగ్రహమేవచ । ఇద్రియాణిహయానాహు ర్విషయాంస్తేషు
గోచరాః । జగ్ధమాదివిమానాని హృదయానికుదీపిణః । ఆత్మైన్ద్రియ
మమోయక్తం భోక్తృత్యాహుర్నూర్నయః । తతోనారాయణస్సాక్షా
ద్భృదయేషప్రతిష్ఠితః । ప్రారబ్ధకర్మవర్యస్త మహినిర్మోకవద్వ్యవహరతి ।
చంద్రవర్చరతేదేహీ సముక్తశ్చాదికేతనః । తీర్థేశ్వరచక్రహేనాతనుం
విహాయయాతితైవల్యమ్ । తంపశ్చాద్దిగ్బలింకుర్యా దథవాఖ సనంచరే
త్ । పుంసగిప్రప్రజనంప్రోక్తం సేతరాయకదావస । నాఽశౌచంనాఽగ్ని
కార్యంచ సపిండంవోదకక్రియా । సకుర్యాత్సర్వకాఽదీని బ్రహ్మఘా
యాయభిక్షవే । దధ్యవ్యదహనంనాఽస్తి వక్యవ్యవచనంయథా । జ్ఞానా
గ్నిదధ్యదేహవ్య సవక్రాద్ధంసవక్రియా । యావచ్ఛృ పాధివర్యవంతా
వచ్చుత్రావయేద్దుగుమ్ । నురువన్దురుభార్యాం తత్పుత్రేషుదవర్తన
మ్ । శుద్ధమాససశ్శుద్ధదిద్రూపస్సహిష్టుస్సోఽహమస్తితి । ప్రాప్తేజ్ఞానేన
విజ్ఞానేజ్ఞేయేవరమాత్మనిహృదిసంస్థితే దేహాలబ్ధి శాన్తివదంకతేతదాప్ర
భామమోబుద్ధికూన్యంభవతి । అమృతేనతృప్తస్యపయసాశ్చిం ప్రయోజ

నమేవంస్యాత్తానం జ్ఞాత్వావేదైగ్రవయోజనం కింభవతి । జ్ఞానా-
 న్మృతత్వప్రయోగి నోనకింశ్చి త్తా ద్రవ్యమస్తి । తనస్తిచేన్నసతత్త్వవిద్య
 వతి । దూరస్థోఽపినదూరస్థగపిణ్డవర్జితఃపిణ్డస్థోఽపివ్రత్యగాత్మాసర్వవ్యా
 పీభవతి । హృదయంఋర్మలంకృత్వా చిత్తయిత్యాఽవ్యవాయుమ్ । అ
 హమేవవరంసర్వ మితవశ్యేగ్మరంసుఖమ్ । యథాజలేజలంక్షిప్తంక్షీరం
 క్షీరేఘృతంఘృతే । అవిశేషాభవేత్తద్వ జ్ఞేవాఽత్మవరమాఽత్మనోః । దే
 హజ్ఞానేనదీపి తే బుద్ధిరఖణ్డాకారరూపాయదాభవతి । తదావిద్వాన్బ్ర
 హ్మజ్ఞానాఽగ్నివాకర్తృబంధంనిర్దహేత్ । తతస్సవివ్రతంవరమేశ్వరాఽఖ్య
 మద్యైతరూపంవిమలాఽగ్నిరాఽభమ్ । యథోదకేతోయమనుప్రవిష్టం
 తథాఽత్మరూపోనిరుపాధిసంస్థితః । ఆకాశవత్సుక్ష్మశరీరఆత్మానదృశ్య
 తేనాయువదన్తరాఽత్మా । సబాహ్యమభ్యంతర నిశ్చలాఽత్మా జ్ఞానో
 ల్కాయావశ్యతీచాఽన్తరాత్మా । యత్రయత్రమృతోజ్ఞానీ యేనవాకేన
 మృత్యునా । యథాసర్వగతంవ్యోమ తత్రతత్రలయంగతః । ఘటాఽకా
 శమివాఽత్మానం విలయంవేత్తితత్త్వతఃసగచ్ఛత్తినిరాలవ్యంజ్ఞానాలో
 కంసమన్తతః । తపేద్వర్షసహస్రాణి ఏకపాదస్థితానరః । ఏతస్యధ్యాన
 యోగస్యకలాంసార్వతిషాడశీమ్ । ఇదంజ్ఞానమిదంజ్ఞేయం తత్సర్వంజ్ఞా
 తుమిచ్ఛతి । అపివర్షసహస్రాయా శ్శాస్త్రాఽన్తంనాఽధిగచ్ఛతి । విజ్ఞే
 యోఽక్షరతన్నాత్రో జీవితంచాఽపిసంస్థిలమ్ । విహాయ శాస్త్రజాలా
 నియత్సత్యంతదుపాస్యతామ్ । ఆనంతకర్మశౌచంచ జపోయజ్ఞస్తతైవ
 చ । తీర్థయాత్రాఽభిగమనం యావత్తత్సంసవిష్టతి । అహంబ్రహ్మత్తిని
 యతం మోక్షహేతుర్మహాఽత్మనామ్ । దేవదేబంధమోక్షాయ నమ
 మేతినుమేతిచ । మమేతిబధ్యతేజస్త ర్మమమేతివిముచ్యతే । మనసో
 హ్యున్ననీభావే ద్వైతంనైవోపలభ్యతే । యదాయాత్మ్యన్ననీభావస్త
 దాతత్సరమంపదమ్ । యత్రయత్రమనోయాతి తత్రతత్రపరంపదమ్ । త
 త్రతత్రపరంబ్రహ్మ సర్వత్రసమవస్థితమ్ । హన్యాన్తుస్థి భిరాకాశంతు
 ధార్త్యఖణ్డమేత్తువం । నాఽహంబ్రహ్మతి జానాతి తస్యముక్తిర్నకా

యతే । యపతమపనిషదనుధీతే సోఽగ్నిహృతోభవతి । సప్రహ్మపూ
తోభవతి । సవిష్ణుపూతోభవతి । ససర్వేమతీర్థేషు స్యాతోభవతి । స
సర్వేషువేదేషుధీతోభవతి । ససర్వవేద వ్రతచర్యాసు చరితోభవతి ।
తేనేతిహాసపురాణానాం రుద్రాణాం శతసహస్రాణిజప్తాని ఫలానిభవ
న్తి । ప్రణవానామయతంజప్తంభవతి । దశపూర్వార్వాదశోత్తరార్వా
నాతి । సపక్షిః పావనోభవతి । ససుహోభవతి । బ్రహ్మహత్యాసురా
పాన స్వర్ణపైయ గురుతల్పగమన తత్సంయోగిపాతకేభ్యఃపూతోభవ
తి । తద్విష్ణోఽపరమంపదగ్ సదావశ్యన్తిసూరయః । దివీవచయూరాతతం
తద్విప్రపాసో వివస్వవోఽఙ్గా వాగ్ వస్సుమిన్దతే । విష్ణోర్యత్పరమంపదం
ఓంసత్యమిత్యుపనిషత్ । చతుర్థోధ్యాయః ॥

ఓంపూర్ణమదభితిశాంతిః ।

అథశుక్లయజుర్వేదీయా - పైర్గలోపనిషత్సమాప్తా - ౫౯.

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథశుక్లయజుర్వేదీయా - భిక్షుకోపనిషత్ - ౬౦.

ఓం పూర్ణమదభితిశాంతిః ॥

హరిఃఓమ్ । అథభిక్షుకాణాం మోక్షార్థినాంకుటీచక బహూదక
హంసవరమ హంసాశ్వేరిదత్సారః । కుటీచకానామగౌతమ భరద్వా
జ యాజ్ఞవల్క్యవల్క్యవసీష్ఠ వ్రభృతయోఽష్టేగ్రాసంచరన్తోయోగమా
గ్నేమోక్షమేవప్రార్థయన్తై । అథబహూదకావామ త్రిదన్డ కన్దల్బులి
ఖాయజ్ఞోపవీత కాషాయ వస్త్రధారిణౌ బ్రహ్మర్షిగృహ మధుమాం
సం వర్జయిత్వాఽష్టేగ్రాసాగ్రై యోఽచరణంకృత్వా యోగమాగ్నే
మోక్షమేవప్రార్థయన్తై । అథహంసావామగ్రా మైకరాత్రంనగలేపజ్ఞ
రాత్రంయేత్రే వస్త్రరాత్రం తదుపనిషత్ । గోమూత్రాదియోహా

రిశానిత్యం చాన్ద్రాయణపరాయణాయోగమార్గే మోక్షమేవ ప్రార్థ
యన్తే । అథపరమహంసానామ సంవర్తకాఽరుణి శ్వేతకేతు జడభరత
దత్తాత్రేయ శుకవాసుదేవహారీతక ప్రభృతయోఽష్టాగ్రాసాః చరన్తో
యోగమార్గేమోక్షమేవప్రార్థయన్తే । వృక్షమూలే శూన్యగృహేశ్వశా
నవాసినోవా సాన్పరావాదిగన్పరావాసతేహంభగ్నాఽథర్కౌలాభా
ఽలాభౌ శుద్ధాఽశుద్ధౌ ద్వైతవజ్జితా స్పృహలోఽప్రాశ్న కాశ్చివాస్పర్శ
వన్దేషు భైత్యోచరణంకృత్యాసర్వత్రాఽత్మైవేతిపశ్యన్తి । అథజాతహవ
ధరా నిర్ద్వంద్వ నిష్పరిగ్రహశ్శుక్ల ధ్యానపరాయణా ఆత్మనిష్ఠాఽప్రా
ణసన్ధారణార్థం యథోక్తకాలే భైక్షమాచరన్తశ్శూన్యాఽగారదేవగృ
హతృణకూట వనీకవృక్షమూలకులాలశాలాఽగ్నిహోత్ర శాలానదీ
పులిసగి కద్దర మహార కౌటర నిర్దురస్థణీలేతత్రబ్రహ్మమార్గే సమ్య
క్సమన్వాత్మవత్సమానసాగ్ని పరమహంసాచరణేన సన్యాసేన దేహత్యా
గంపర్వన్తి । తేపరమహంసానామేత్యుపనిషత్ ॥

॥ పూర్ణమదతిశాన్తిః ॥

భిక్షుకోపనిషత్సమాప్తా. ౬౦

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథసామవేదీయా - మహిమపనిషత్ - ౬౦.

॥ ఆప్యాయంత్యితశాంతిః ॥

—:౦:—

అథాతొమహిమపనిషదం వ్యాఖ్యాన్య స్యామస్తదాహు రేకౌ
హవై నారాయణ ఆసీన్నబ్రహ్మనేశానో నాపానాగ్నీషో మానేమేద్యా
వాప్యధివీననక్షత్రాణి ససూర్యోనచగ్రహమాస్సు ఏకాకీనరమేతతస్యధ్యా
వాంతస్థస్య యిజ్ఞస్తామముచ్యతే తస్మిన్పురుషా శ్చతుర్దశ జాయంతే
ఏకాకన్యాదశేంద్రియాణి మనఏకాదశం తేజోద్వాదశ మహంకారస్త్రు
యోదశఃప్రాణశ్చతుర్దశ ఆత్మచందశోబుద్ధిర్భూతానిపంచతన్త్రా

నివంచన మహాభూతానిచనవః పంచపింశతిః పురుషస్తత్పురుషం పురుషో
నివేశ్య నాశ్యవ్రథానాస్సంవత్సరాజాయంతే సంవత్సరా దధిజాయంతే
భ పునరేవ నారాయణ స్సోన్య తామో మనసా ధ్యాయత తస్య
ధ్యానాత్తస్య లలాటాగ్ర్యక్షస్కృలపాణిః పురుషో జాయతే విభ్రీడి
యియశస్సుత్యం బ్రహ్మచర్యం తపోవై రాగ్యం మన విశ్వర్యం సప్రణ
వావ్యాహృత్యః ఋగ్యజుస్సామాధర్వాంగిరసస్సర్వాణి ఛందాసితా
న్యంగైసమాగ్రితాని తన్నాదీతానోమహాదేవోమహాదేవః । ఆభ పునరేవ
నారాయణస్సోన్యతామోమనసాధ్యాయత తస్యధ్యానాంతస్థస్యేలలా
టా శ్చ్యేదోపతత్రాగ్రమాః ప్రతీతా ఆవస్తత్యేదోహిరన్యయ మండఃతగ్ర
బ్రహ్మచతుర్ముఖో జాయతేసోధ్యాయన్నుర్వాధిముఖోభూత్వాభూరితి
వ్యావృత్తిగాఢాయత్రం ఛందఃఋగ్యేదోగ్ని దేవతా । పశ్చిమాభిము
ఖోభూత్వా భువగతి వ్యాహృతి ప్రాప్త్యుభయం యజుశ్చ్యేదోవాయ
దేవతా । ఉత్తరాభిముఖోభూత్వా స్వరితి వ్యాహృతిజాగరితంధం
స్సానవేదస్సూర్యోదేవతా । దక్షిణాభి ముఖోభూత్వా మహాగతివ్యా
హృతిరామిన్యథం ఛందోఛర్వతేద స్సోమోదేవతా । సహస్ర ిషణ్డే
వం సహస్రాక్షంవిశ్వశంభువం । పితృతః పరమన్యత్యంపితృనాగాయ
ణంహరిం । పితృమేవేరుపురుషస్తద్విశ్వముపదేవతి । పతిం విశ్వేశ్వరం
దేవం సముద్రేకంపితృదూపిణం । వర్షకోశవ్రతీకాశం లంబత్యాకోశస
న్నిభం హృదయంచాప్యభోముఖం । పంఠత్రైస్సీతూ రాభిశ్చతస్యమధ్యే
మహానది ర్విశ్వాత్పి ర్విశ్వతోముఖం । తస్యమధ్యే వహ్నిశిఖాలీ
యోద్ధ్వా వ్యవస్థితా । తస్మాద్దిఖాయామధ్యేపురుషః పరమాత్మా వ్యవ
స్థితః । సబ్రహ్మవ త్తతానస్సేంద్రసోస్తిరః పరమస్స్వరాదితిమహా
భారత । ఇతిమహాభారతపంచదశామోధ్యాయః

శుకోనామమహాలేకః స్వరూపానందరత్నరః । జాతమాత్రేణ
మునిరాద్యత్సత్యం తదేవాప్రవాణ । తేనాసాస్వవివేకేన స్వయమేవమ
హామనః । ప్రవిచార్యచిరంపాథస్సార్తనిశ్చయమాప్నుయోత్ । ఆసా

భృత్యాదగమ్యత్వా నృనష్టప్రేంద్రియస్థితేః । చిత్తాత్రమేవమాత్మాణు
గాకాశాదపిసూక్ష్మతః । చిదణోపరమస్యాంతః కోటిబ్రహ్మాండ రేణవః
ఉత్పత్తిస్థితినుభృత్యలీయంతే శక్తిపర్యయాత్ । ఆకాశంబాహ్య శూన్య
త్వాదనాకాశంఽతత్వతః । నకించిద్యదనిదేశ్యం వస్తు సత్యైతి కించన ।
చేతనోసావ్రకాశత్వా ద్వేద్యాభావాద్భిలోపమః । స్వాత్మనివ్యోమని
స్వచ్ఛేదగమస్తేషదిత్యతః । తద్భూమాత్రమిదంవిశ్వ మితనస్యాత్మనః
పుంశః । జగద్భేదోపతద్భూమితి భేదోపేతత్వయః । సర్వగన్యర్వసంబం
ధోగత్యభావాన్నగచ్ఛతః । నాస్త్యసావాత్రయాభావా త్సురూపత్వాద
ధా సిద । ఓహానమాన దంబ్రహ్మచారే ద్దాతుః పరాయణం సర్వసం
కల్పసన్యాసశ్చైతనాయాః పరిగ్రహః । జాగ్రతః ప్రత్యయాభావం యస్యా
హుః ప్రత్యయంబుధాః । యత్సంకౌచవికాసాభ్యాంజగత్ప్రళయస్తవ
యః । నిస్తావేదాంతవాక్యానా మధవాచామగోచరః । అహంసచ్చిత్తు
రానంద బ్రహ్మవాస్థినచేతనః । స్వయైవ సూక్ష్మయాబుధ్యా సర్వించి
జాతవాత్మశుః । స్వయంప్రాప్తేపరేవస్తుస్యపితౄంతమవాస్థితః । ఇదం
వస్తీతినిత్యాసం నాసావాత్మ్యమృతాయయా । కేవలం విరచామాన్య
చేకావిషయచాపలం । భోగేభ్యోఽహారిభంగేభ్యోధారాభ్య ఇవచాతకః
ఏకదాసోమలప్రస్థోమేరావేకాంతసంస్థితం । పవచ్చపితరంభక్త్యా కృన్త
త్వైసాయనమునిం । సంపారా జంబరమిదం కిథ మభ్యుత్థితి మునే ।
కథంచప్రశంయంతికియతేక స్యకదావద । ఏవంపుష్టైనమునినా వ్యాసే
నాఖిలమీత్మజే । యథావచఖిలంప్రసృత వక్తవ్యంపిచితాత్మనా । అ
జ్ఞాసిచంప్రార్థమేవ మహమిత్యనతత్పితృశుః । సశుక స్వస్తియా బుధ్యాన
వాక్యంబహుమన్యత । వ్యాసోపేభగవాన్పుధ్యాపుత్రాభిప్రాయ మీచ్ఛ
తం । ప్రశ్నవాచపునఃపుత్రం నాహంజానామిత త్త్వితః । జనకో నామ
భూపాలో విద్యతేమిథిలాపురే । యథావద్వేద్యసావేద్యం తస్మాత్సర్వ
మవాప్స్యసి । పిత్రేత్యుక్తశ్శుకఃప్రాయాత్సుమేరో ర్వమథాతలం । విదే
హనగరింప్రావజనకేనాభిపాలితాం । ఆవేదితోసాయాష్టీకై జననకా

యమహత్తనః । ద్వారివ్యాసమతారాజా శుకోత్రస్థితవానిః । జిజ్ఞాసా
 భంశుకస్యాసావాస్తామేవేత్యవజ్ఞయా । ఉక్త్వాబిహూవజనకస్త్రాష్టింస
 ప్రదినాన్యథ । తతఃప్రవేశయామాస జనకశ్శుకమంకశే । తతా హాస
 సప్తైవ తతై వాపసదున్ననాః । తతఃప్రవేశయామాస జనకోంతః పురా
 జితే । రాజానదృశ్యతేతావ దితిస ప్రదినానితం । తత్రోన్నదాభిః కాం
 తాభి భోజనై భోజనంచయైః । జనకోలాలయామాస శుకం శశిని
 భాననం । తేభాగాస్తాభిః ద్వారివ్యాసపుత్రస్యతన్ననః । వాజప్రసూర్త్యం
 దవవనోబద్ధపీతమివాచలం । కేవలంసుసనఃస్వచ్ఛమానీముదితమానసః ।
 సంపూర్ణా ఇవశీతాంశురదిష్టదమలశ్శుకః । పరిజ్ఞాతస్యభావంతం శు
 కంసజనకోన్యవః । ఆవీయముదితాగ్తానమవలోక్యననామహ । నిశ్శేష
 తజగతాః సర్వప్రాప్తానిమవోరథ । కీమిష్టతంతవేత్యాహ కృతస్వాగ
 తమాచారం । సంసారాడంబరమిదంకథనభృథితంసురో । కథప్రశను
 మాయాతి యథావత్కథయాశుషే । యథావదభిలంప్రోక్తం జనకేన
 మహత్తనా । తదేవయశ్చురాప్రోక్తంతస్యపిత్రా మహాధియా । స్వ
 యమేవసుయాపూర్వమభిజ్ఞాతంవశేషతః । ఏతదేవహివృష్టేనపిత్రామే
 సముదాహృతం । భవతాప్యేషపవార్థః కథితోవాస్విదాంవర । ఏషప
 వహివాక్యార్థశ్చస్త్రేషుపరివృశ్యతే । మనోవికల్పసంజాతం త్వక్తిల్ప
 పరిక్షయాత్ । ధీయతేదగ్ధసంపారోస్సానిరభిలశ్శీతః । తస్మా మతన్న
 హాబాహువాసశ్యంబ్రూహిమమాచలం । త్వత్ప్రేక్షమ మాహ్నోమి
 చేతసాభ్రీమతాజగత్ । శ్రుణుతావదిదానీంత్యం కథ్యమాన మిదంసు
 యా । శ్రీశుకజ్ఞానవిస్తారం బుద్ధిసారాంత రాంతరం । యద్విజ్ఞానాత్ము
 మాంతృద్యోజీవస్తుక్తత్వమాల్నయాత్ । దృశ్యంవా స్తీతిబోధేనమనసా
 దృశ్యమాజానం । సంపన్నంచేత్రమత్పన్నాపరానిర్వాణనిర్వృతిః । ఆశే
 షేషపరిత్యాగో వాసనాయాయ ఉత్తమః । మోక్షభిర్యుచ్యతే సద్భి
 స్సవవిమలక్రమః । యేశుద్ధవాసనాధూయోనజవ్రాతభాగానిః । జ్ఞా
 తజ్జేయాన్తఉచ్యంతేజీవస్తుక్తామహాధియః । పదార్థభావనాపార్థ్యం బం

ధర్మత్యభిధీయతే। వాసనాతానవోబ్రహ్మన్తోక్షుధర్మత్యభిధీయతే। తపఃవ్రజ్యతి
 వాయుస్సహతునైవవివాపునః। భోగాధిహనరోచనైసజీవన్ముక్తఉచ్యతే।
 ఆవశత్సుయథాకాలంసుఖదుఃఖేష్వనారతః । నహ్యవ్యతిక్లాయతియస్స
 జీవన్ముక్తఉచ్యతే। హమామమభయక్రోధకామకార్పణ్యదృష్టిభిః। నప
 రామృత్యతేయోంతస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే । అహంకారమయీంత్యక్త్వా
 నాననాంలీలమైవయః। తిష్ఠతిధ్యేయసంత్యాగీసజీవన్ముక్తఉచ్యతే। ఈసి
 తానీప్సితేనస్తాయస్యాంతవృత్తివృష్టిషు। సుషుప్తీవద్యశ్చరతిసజీవన్ముక్త
 ఉచ్యతే। అధ్యాత్మరతిరాసీనః పూణఃసావనమానసః। ప్రాస్తాసుత్తమ
 విశ్రాంతినాకించదిహవాంఛతి। యోజీవతిగతస్నేహాస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే।
 సంవేద్యేనహృదాకాశేమనాగపినలిప్యతే। యస్యాసావజడాసంచిత్యజీవ
 న్ముక్తఉచ్యతే । రాగద్వేషాసుఖదుఃఖంధర్మాధర్మాఫలాఫలే। యఃక
 రోత్యనపేక్ష్యైవసజీవన్ముక్తఉచ్యతే । మానవాన్నిరహంభావోనిర్మాణ
 నోముక్తమశ్నరః । యఃకరోతిగతాద్వేగసజీవన్ముక్తఉచ్యతే । సర్వత్ర
 విగతస్నేహబాధాస్సాక్షివదవస్థితః। నిరిచ్ఛవర్తతేకార్యే సజీవన్ముక్త
 ఉచ్యతే। యేనధర్మమధర్మంచమనోమనసమీహితం । సర్వమంతఃపరిత్య
 క్తింసజీవన్ముక్తఉచ్యతే। యావత్పశ్యకలనాసకతేయంచిలోక్యతే। సా
 యేనసుష్టుపంత్యక్తాసజీవన్ముక్తఉచ్యతే । కట్వామలవణంతిక్తమమృష్టం
 మృష్టమేవచ । సమమేవచయోభుజ్యైసజీవన్ముక్తఉచ్యతే । జరామర
 ణమాపచ్ఛరాజ్యందారిద్ర్యమేవచ । రమ్యమిత్యేవయోభుజ్యై సజీవన్ము
 క్తఉచ్యతే। ధర్మాధర్మాసుఖదుఃఖంతథాసురణజన్మనీధియాయేన
 సుసంత్యక్తంసజీవన్ముక్తఉచ్యతే। ఉద్వేగానందరహిత సమయాస్వచ్ఛ
 యాధియా । నశోచటనశోదతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే । పర్వేచ్ఛాసకలా
 శృంకాస్సర్వేహాస్సర్వశృప్యయాః। ధియాయేనపరిత్యక్తాస్సజీవన్ముక్తఉ
 చ్యతే। జన్మస్థితినివాశేషసాదయాస్తమయేషుచ। సమమేవమనోయస్య
 సజీవన్ముక్తఉచ్యతే। నకించనద్వేష్టితథానకించదపికాంక్షతి । భుజ్యైః
 ప్రకృతాభోగాభి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే। శాంతసంపారకలనః కలావా

స్వాత్వాగృహముపాగతః । స్వీదంతంకథయామాస ఋభునత్వామ
హాయతాః । సాధాత్రికౌట్యీధైషు స్నానపుణ్యప్రభావతః । ప్రాచు
భూతానానాసేవ చారస్సేయిమీదృశః । జాయితే మృతయేలోకో
మియతేజననాయచ । అస్థిరాస్సగ్వవేమే సచరాచరచేష్టితాః । స
ర్వాపదాంపదంపాసాభావావిభవభూనాయః । అయశ్శలాకాసదృశాః
పరస్పరమసంగినః । స్లిప్యంతేకేవలాభావానానాకల్పనయానయాభావే
వ్యరలిగాయాతా పశిఃస్యమరుష్టివ । శామ్యతీదంతంకథంజఃఖ మితత
స్సాస్మిచేతసా । చిత్తానిచయచక్రాణి నానందాయధనానిమే । సంప్ర
సూతకళత్రాణిగృహాఃఖ్యుగ్రాపదామివ । ఇయమస్మిన్స్థితోదారా స్సం
సారెపరిపేలవా । శ్రీమూనేపరిమోహంయ సాపినూనంనశనాదా । ఆ
యుఃఫల్లవకోణాగ్ర లంబాంబుజగుభంగురం । ఉన్నతైశ్చసంతృప్త్యా
శృకాంతేశరీరకం । విషయాశీషమాసంగ పరిజర్ఘ్నరచేతసాం । అప్రా
ధాన్యవిచేకానా మామురాయాసకారణం । యజ్యతేవేష్టనంవాయో
రాకాశస్యచఖండనం । గ్రథనంచతరంగాణా మాస్థానాయుషియుజ్యతే ।
ప్రాప్యంసంప్రాప్యతేయేన భూయోయేననశోచ్యతే । పరాయానిర్వృ
తేష్ఠానంయైర్జీవితముచ్యతే । తరవాపిహిజీవంతిజీవంతిమృగపక్షిణః ।
సజీవతిమనోయస్య మనవేనోపజీవతే । జాతాస్తవజగతి జంతవస్సా
ధుజీవితాః । యేషుననేహజాయంతే శేషాజరగదాభాః । భారోవిచే
కినశ్శాస్త్రం భారోజ్ఞానంచరాగిణః । అశాంతస్యమనోభారం భారో
నాశ్శనివో వపుః । అహంకార ఎశాదాపదహంకారా స్తురాధయః ।
అహంకారవశాదేహానాహంకారాత్పరోరిపుః । అహంకారవశాద్యద్య
న్నయాభుక్తంచరాచరం । తత్తస్సర్వమవస్త్వైవ వస్త్యహంకారరిక్త
తా । ఇతశ్చేతశ్చమవ్యగ్రం వృథమేవాభిధావతి । మమోదూరతయా
యాతి గ్రామేకాలేయకోయథా । క్రూరేణజడశాంయారః శృష్ట్యాభా
యానామగమినా । వశఃకాలేయకేనైవ బ్రహ్మభుక్తస్థితేతసా । అప్య
ధిపానాన్తహత స్సుమేయాన్తూలనాదపి । అపివహ్నాశనాన్భ్రాన్తాన్వి

మనశ్చైత్రనిగ్రహః | ఏతాంకారణమథావాంతస్త్రిత్యంతిజగత్ప్రయం | తస్మి
 స్త్రీణాంజగత్ప్రయం తద్వికీర్ణ్యంత్రయత్నతః | యాయామహం మునిశ్రే
 స్థ సంశ్రయామినుణశ్రియం | తాంతాంకృతతిమేత్యస్తా తంత్రీమివస
 మూషికా | పశంకరోశ్యలంఘ్యేపి తృప్తాపిఫలమీహ | ఏరంత్యంత
 నైకత్ర తృప్తావపలమరగతి | తుణమాయాతిపాతాశం తుణయాన
 ణాస్థలం | తుణంభ్రమతితిమిజే తృప్తామృగృక్తపట్నీ | సర్వసంసార
 రమఃఖానాంశృష్టేకాదీఘనఃఖదా | అంతఃపురస్థనపియాదౌబయ
 త్యంతిసంతే | తృప్తావిమూచికానుత్ర శృంగత్యాగోహిసత్త్వజ | ప్రా
 కేవానందమాయాతి ప్రాకేనాయాతిభజతాం | నాస్తిదేహ సమశో
 చ్యోనీరోసుగవివజితః | కరేబరమహంకార గృహస్థస్యనువోగ్రహం |
 లుతత్వభ్యేతువాస్తైర్వం కిమనేనసురోను | పత్రిబద్ధం వ్రీయపసంవ
 ళ్లితృప్తాగ్రహంగనం | చిత్రభృత్యజనాకీణం నేష్టందేహ గృహంనున |
 జిహ్వనుకణటికాక్రాంతవిదనద్వారభీషణం | దృష్టదంతాస్థితకలంనేష్ట
 దేహగృహంనున | రక్తమాంసమయప్యాప్య స్వభావ్యభ్యంతరేమునే |
 నాశైకధర్మిణోబ్రూహి నైవకాయస్యరమ్యతా | తటిత్సుశరదభ్రేష
 గంధర్వనగరేషుచ | స్థైర్యంయేనవినిశితం సవిశ్వపరువిగ్రహే | శైశ
 వేసురుతాభీః మూర్త్యతఃపితృతప్తథా | జనతాజ్యేష్ఠబాలాద్భృతైశవం
 ధయనుందిరం | స్వచిత్రచిలసంస్థేన నావావిభ్రీనుకారిణా | బలాత్తా
 నుపితాచేన వివశఃపరిభూయతే | దాపాఃపుత్రాఃస్త్రియశ్చైవ బంధ
 నాన్సుశ్చూదస్తథా | హసంత్యున్నత్రకమివ నరంవాధకాకంపితం | దై
 న్యదోషనుయాదీభూ వధకతేవాధకేస్పృహే | సర్వావదామేకస
 తి హృదివాహవ్రదాయనీ | క్వచిద్వావిద్యతేయైష సంసారేసుఖభావ
 నా | అఘస్తంబమివాపాద్య కాలస్తానుపిక్యంతతి | తృణం పాంసంమ
 హేంద్రంవ సువణంమేరుసవణం | అత్తంభరితయాసర్వ మూర్తసా
 తోర్ముముద్యతః | కాలాయంసర్వసంహరీతేనాక్రాంతం జగత్ప్రయం |

మాంసపాంచాలి కాయాస్తు యంత్రలోలేంగవంజరే । స్నాయ్యస్థిగ్రంథి
 శాలిన్యా స్త్రీయఃకిమివశోభనం । త్యక్తాంసరక్తబాష్పంబువృథకర్మ
 త్యావిలోచనే । సమాలోకయరన్యంచే తిగ్రంముఖాపరిముహ్యసి । మే
 రుశ్శృంగతటోల్లాసి గంగాజలరయోపమా । దృష్టాయస్తిన్మనేముక్తాహా
 రస్యోల్లాసశాలితా । శ్మశావేషుదిగంతేషు సవవలనాస్తనః । శ్వభిరా
 స్వాద్యతేకాలే లఘుపిండభివాంధసః । కేశకజ్జలధారిణ్యో దుష్పర్యా
 లోచనప్రియాః । దుష్కృతాగ్నిశేఖానార్యో దహంతితృణవన్నరం । జ్వ
 లతామతికూరెపి సరసాటపిరసాః । స్త్రీయోహినరకాగ్నినా మింధ
 నంచాతిచారుణం । కామనామ్నాకిరాలెన వికీర్ణాముగ్ధచేతనః । నా
 ర్యోనరపిపాంగానా మంగబంధనవాగురాః । జన్మపల్వలనుత్యానాంబి
 త్రకదామచారిణాం । పుంసాందువాణసనారజ్ఞ నాణీబిడిశపిండికా
 పర్వేషాందోషరత్నానాం సుసముగ్ధికయానయా । దుఃఖశృంఖలయా
 నిత్య సులనుస్తునుమస్త్రీయా । యస్యస్త్రీతస్యభోగేచ్ఛానిస్త్రీకన్యకన్య
 భోగభూః । స్త్రీయంత్యక్త్యాజగత్త్యక్తంజగత్త్యక్త్యాసుఖభవేత్ । దిశోపి
 నహిన్యశ్యంతే దేశోప్యవ్యోపదేశకృత్ । తైలాటపిండిశీయంతే శీర్యం
 తేతారకాటపి । శువ్యంత్యపిసముద్రాశ్చ భ్రువోప్యభ్రువజీవనః । సింధా
 అపివినశ్యంతి జీయంతేదానవాదయః । వరమేష్ట్యపినిష్ఠావాహీయ
 తేహరిరవృజః । భవోప్యభావమాయాతి జీయంతేవైదిగీశ్వరాః । బ్ర
 హ్మోవిష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ సర్వావాభూతజాతయః । నాశమేవానుధావం
 తి సలిలానీవబాడబం । ఆవడిఃక్షణమాయాంతిక్షణమాయాంతిసంపదః ।
 క్షణంజన్మాభ్రమరణం సర్వంనశ్వరమేవతత్ । అశూరైగహతాత్మకా
 పకేనాపితంహతం । విషంవిషయవైషమ్యం నివిషంవిషమువ్యతే । జ
 న్మాంతరఘ్నావిషయా పకీజన్మహరంఽషం । ఇతిమేదోషదావాగ్నిదగ్ధ
 సంవ్రతచేతసి । స్ఫురంతిహిన భోగాశా మృగతృష్ణాసరస్వపి । అత్రో
 మాంబోధయాశుత్వంత త్వక్తా నేనవైగురౌ । మోచేన్ననంసమాప్తాయ
 నిర్తానోగతమగ్నిరః । భావయన్నససావిష్టుం రిపికర్తాపితోపమ ఇతి
 మహానామముత్ ।

।ఇతిస్మరీయోఽభ్యాసః॥

నిదామతవనా స్త్యన్యత్ జ్ఞేయంజ్ఞానవతాంవర । ప్రజ్ఞయాత్వం
 విజానాసి తశ్చరామ గృహీతయా । చిత్తమాలిన్యసంజాతం మూఙ్గా
 యామిభ్రమంమునే । మోక్షద్వారేద్వారపాలా శ్చ త్వారః పరికీర్తి
 తాః । శమోవిచారస్సంతోషశ్చేతుర్థస్సాధుసంగహః । ఏకంవా సర్వ
 యత్నేన సర్వముత్యజ్యసంత్రయేత్ । ఏకస్మిన్యశగేయాంతి చ త్వారో
 పివశంగతాః । శాస్త్రైస్సృజనసంపకాపూర్వకైశ్చ తపోదమైః । ఆదా
 సంసారముక్త్యర్థం ప్రజ్ఞామేవాభి వధాయేత్ । స్వాసుభూతేశ్చకా
 స్త్రస్యగురోశ్చైవైకేవాశ్చతా । యస్యాభ్యాసేన తేనాత్మా సతతంవా
 వలోక్యతే । సంకల్పశామసంధాన వజ్రానం చేర్పత్రిక్షణం । కిరోష్ఠి
 తదచి త్తత్వంప్రాప్తవసిపావనం । చేతసోయచ కర్తృత్వం తస్మా
 ధానమీరితం । తచేవకేవలీభావం సాక్షుభానివృణతిఃపరా । చేతసాసం
 పరిత్యజ్యసర్వధూతాత్మభావనాం । యథాత్మిన్యసిత్థిత్వం మూకాంధబ
 ధిరోపమః । సర్వంప్రశాంతినజమీకమవాడినధ్య మాభాస్యరంస్యదన
 మాత్రనుచైత్యదిహ్నం । సర్వంప్రశాంతమితశబ్దనుయా చదృష్టిబోధ
 ధార్థమేవహిముద్రై వతదోమితీదం । సర్వంకించించందృశ్యం దృశ్యతేచ
 జ్జగద్గతం । చిన్నిమ్మందాశమాత్రత్వం వాన్యర స్తీతిభావయ । నిత్యప్ర
 బుద్ధచి త్త స్త్యం కుర్వన్వాపిజగత్క్రియాం । ఆత్మైకత్వంవిదిత్వాత్వం
 తిష్ఠాత్మబుద్ధుచహాభివత్ । తత్త్వావబోధపవాసా వాసనాత్యుదాపావకః ।
 ప్రోక్తస్సమాధిశ్చేననకురూష్టినువస్థితిః । నిరిచ్ఛేపంస్థితేరత్నై యథా
 లోకఃప్రవ ర్తతే । సత్రామాత్రేవరేతత్వే రత్నై వాయంజగద్గణః । అతశ్చ
 త్సనిక ర్తృత్వ మక ర్తృత్వంచవైమునే । నిరిచ్ఛత్వాదకర్తాసా కర్తాస
 నినిధిమాత్రతః । తేద్యైబ్రహ్మణివింజితేక ర్తృతా క ర్తృతేమునే । య
 త్రైవైకచమతాకర ప్రమాణిత్వస్థిరోభవ । తస్మాన్నిత్య మకర్తాహమి
 తిభావనయేద్ధయా । పరమావృతనామ్నీపానమత్రై వావశిష్యతే । నిదా
 ముక్త్రుణసత్వన్దాజా తాభువిమహాగుణాః । తేనిత్యమేవాభ్యుదితా ముది

తాఃఖిభి వేందవః । నాపదిస్సానిమా యాంతి నిశిహేమాంబుజంయథా
 నేహంతేప్రకృతాదస్యద్రుమంతేశిష్టవర్క్షని । అకృత్యైవవిరాజంతే మై
 త్ర్యాదిగుణవృత్తిభిః । సమాస్సమరసాస్సౌమ్యాస్తతతం సాధువృత్తయః
 అభివద్ధృతమర్యాదాభవంతివిశదాశయాః । నియతిం నవిముంచంతిమ
 హంతోభాస్య-గాభవ । కౌహంకథమిదంచేతి సంసారమలమతతం
 ప్రవిచార్యప్రయత్నేనప్రాజ్ఞైసహసాధునా । నాకర్తసు నియోక్తవ్యం
 నానార్యేణసహవసేత్ । ద్రష్టవ్యస్సర్వసంహర్తానమృత్యురవహేళయా ।
 శరీరమస్థిమాంసంచత్యక్త్వాకృత్యాద్యశోభనం । ఘాతముక్తావలీతంతుంచిన్తా
 త్ర మవలోకయేత్ । ఉపాదేయాసు పతనం హేయై కాంతః పిసజా
 నం । యదేతన్తనసోయాపంతద్భూహ్యంవిధినేతరత్ । గురుశాస్త్రోక్తమా
 గేణస్వాసుభూత్యాచవిష్టునే । బ్రహ్మైవాహ మితిజ్ఞాత్వా వీతశోకో
 భవేస్త్మనిః । యత్రనిశితానిశతపాతనముత్పలతాడనవత్సృగవ్యమగ్నిదా
 హ్మహిమసేచన మివాంగారావర్తనం చందన చర్చేవ నిరవధినా
 రాచనికరపాతానిదాఘ వినోదనధారాగృహశీకరవక్షణమివ స్వశీర
 శ్చేదస్సుఖనిద్రేవమూకీకరణ మానసముద్రేవబాధిర్యం మహానుపచయ
 ఇవేదం నావహేళనయా భవితవ్యమేవం దృఢవైరాగ్యాద్బోధోభవతి ।
 గురునాక్యసముచ్ఛాతస్వాసుభూత్యాతిశుద్ధయా । యస్యా భ్యాసేనతే
 నాత్మాసతతంచావలోక్యతే । వినష్టదిగ్భ్రమస్యాపియథాపూర్వం విభా
 తిషిక్ । తథావిజ్ఞానవిధృష్టంజగన్నాస్తీతిభావయ । నధనాన్యపకుర్వం
 తినమిత్రాణిసఖాంధవాః । నకాయక్లైశవైధుర్యం నతీర్థాయిత నాశ్రయః
 కేవలంతన్తమోమాత్రజయేనాసాద్యతేవదం । యానినుఃఖాని యాత్మ
 స్థాదుస్సహాయేదురాధయః । శాంతచేతస్సతత్సర్వం తమోకాంక్షివన
 శ్యతి । సూతరీవపరంయాంతివిషమాణిమ్మదూనిచ । విశ్వాసమిహ ఖూ
 తానిపర్వాణిశమశాలిని । నరపాయనపానేనసలక్ష్యాలింగితేనచ । నత
 థాసుఖమాబ్జీతిశమేనాంతర్యథాజనః । శ్రుత్వాస్మృత్వాచభుక్త్వాచదృ
 ష్ట్వాత్వాశుభాశుభం । నహృష్యతిస్థాయతియ స్సశాంతశుభిశ్శుభి । తు

మారకర వింబాభ్యం మనోయస్యనిరాకులం మరణోత్సవయైద్దేమపశా
 న్తతితి కథ్యతే తపస్విమబహుజ్ఞేమయాజకేమన్యపేమదబలవత్సుగణా
 ధ్యేమశమవానేవరాజతే సంతోషామృతపానేనయేశాంతాస్తృప్తికూ
 గతాః | అత్తారామామహాత్మానస్తేమహాపదమాగతాః | అత్రాప్తహిపరి
 త్యజ్యనంప్రాప్తైసమతాః గతాః | అన్యప్తభద్రాభద్రోయస్సశుష్టతితి కథ్యతే |
 వాఙ్మనందత్యనంప్రాప్తంప్రాప్తంభుజ్జేయభేషితంయస్ససామ్యసమా
 చారస్సశుష్టతితి కథ్యతే | రమతేధీర్యధాప్రాప్తేసాధ్వీవాంతఃపురాజి
 రే | పాదవస్తుక్తతోనేతిప్యకూపానందదాయినీ | యథాక్షణంయథా
 శాస్త్రంయథాదేశంయథాసుఖం | యథాసంభవసత్సంగమినుంమో
 క్షవళక్రమం | తావద్విచారయత్ప్రజ్ఞాయావద్విశ్రాంతిమాత్మనిరు
 యకావిశ్రాంతియుక్తస్యవృత్తస్యభవాణావాత్ | జీవతోజీవతశ్చై
 వగృహస్థస్యాథవాయతేః | నాకృతేనకృతేనాగోసశ్రుతిస్త్వృతవిభ్రాంతేః
 నిమగ్నందరశివాంభోధిమృత్యుతియథాస్థితః | సర్వాత్మవేదనంశుద్ధంయ
 దోదేతితదాత్మకం | భాతిప్రవృత్తికాలబాహ్యందిగ్రూవక్షహకం
 ఏవమాత్మాయథాయత్రసముల్లాసముపాగతః | తిథ్యత్యాశుతదాతత్ర
 తద్రూపశ్చవిరాజతే | యదిదండ్యశ్యతేసర్వంజగత్స్థావరజంగమంతస్తు
 ముప్తావివస్వత్పక్షిల్పంలేప్రవినశ్యతి | ఋతమాత్మవరంబ్రహ్మసత్య
 మిత్యాదికాబురైః | కల్పితావ్యవహారార్థంయస్యసంజ్ఞామహాత్మనః |
 యథాకలకశబ్దార్థః పృథగ్భావోనకాంచనాత్ | సహామకలకాత్తద్వ
 జ్జగద్భూతార్థతావరే | తేనేయమింద్రజాలక్రీడాగతిఃప్రవితస్యతే | ద్రష్టు
 ద్యుశ్యస్యసత్తాంతబాంధవ్యత్యభిధీయతే | దృష్ట్యాదృశ్యవశాద్భుద్ధోదృ
 శ్యాభావేవిముచ్యతే | జగత్సమమమిత్యాదిసర్గాత్తాదృశ్యముచ్యతే |
 మనసైనేంద్రజాలక్రీడాగతిఃప్రవితస్యతే | యావదేతత్సంభవతితావ
 ద్దోషోనవిజ్యతే | బ్రహ్మణాతస్యలేవిశ్వంమనసైవస్వయంభువాను
 వోమయమతోవిశ్వంయన్నానుపరిదృశ్యతే | సహాహ్యోనాపిహృదయే
 సద్రూపంవిద్యతేమనః | యదర్థప్రతిభాసంతత్తనశ్చిత్త్యభిధీయతే | సంక

ల్పసంఖ్యోవిధి సంకల్పస్తన్నవిద్యతే । యత్రసంకల్పసంతత్రమమోస్తీ
 త్యవగమ్యతాం । సంకల్పమనసీభిన్నేనకదాచనకేనచిత్ । సంకల్పజా
 తేగళితేస్వరూపమవశిష్యతే । అహంత్యంజగదిత్యాదా ప్రశాంతేదృశ్య
 సంభ్రమే । స్వాత్మాదృశీకేవలతాదృశ్యేనత్రాముపాగతే । మహా ప్రళ
 యసంపత్తౌహ్యసత్తాంసముపాగతే । ఆశేషదృశ్యేనగాఢా శాంతమే
 వావశిష్యతే । ఆస్త్యేనస్తమితాభాస్వా నజోదేవోనిరామయః । సర్వ
 దాసర్వకృత్సర్వః సరమాత్మైశ్యుదాహృతః । యతావాచో నివర్తంతే
 యోముక్తైరవగమ్యతే । యస్యచాత్మదికాస్సంజ్ఞాఃకల్పితానస్వభావతః
 చిత్రాకాశంచదాకాశ మాకాశంచతృతీయకం । ద్వాభ్యాంశూన్యతరంచి
 ద్ధివిదాకాశంమహామునే । దేశాద్దేశాంతరప్రాప్తానంచిదో మధ్యమేవయ
 త్ । నిమేషేణవిదాకాశంతద్విధిమునిపుంగవతస్త్రిన్నిరస్తవిశ్వేష సంకల్ప
 స్థితిమేషిచేత్ । పర్వాన్త్యకంపదంశాంతం తదాప్రాప్తోవ్యసంశయః । ఉ
 దితౌదాయాసౌందర్య వైరాగ్యరసగర్భినీ । ఆనందస్యందినీమౌషాసమా
 ధిరభిధీయతే । దృశ్యాసంభవబోధేన రాగద్వేషాదితానవే । రఠిబలా
 దితాయాసాసమాధిరభిధీయతే । దృశ్యాసంభవబోధోహి జ్ఞానంజ్ఞేయం
 చిదాత్మకం । తదేవకేవలీభావం తతోన్యత్సకలంమృషా । మత్తవిగావ
 తోబద్ధస్సవఃపీమౌగణోటరే । మశకేనకృతంయద్ధం సింహామైరణు
 ణోటరే । పద్మాక్షేస్థాపితోమేరు నిగోణోభృంగనూమనా । నిదాఘవి
 ద్ధితాదృత్వం జగదేతద్భ్రమాత్మకం । చిత్తమేవహీనంసారో రాగా
 దిష్టేశదూషితం । తదేవతైర్వినిర్ముక్తం భవాంతత్కలికత్యతే । మనసా
 భావ్యమామోహి దేహతాంయాతిదేహకః । దేహవాసనయాముక్తౌదే
 హధత్తైరనరివ్యతే । కల్పంక్షణికరోత్యంతః క్షణంనయతికల్పతాం । గు
 మోవిలాసస్సంసార ఇతిమేనిశ్చితామతిః । సావిరతౌ మశ్చరితా న్నా
 శాంతావాసమాహితః । నాశాంతనూనపోవాపి ప్రజ్ఞానేనైనమాపు
 యాత్ । తద్భ్రహ్మానందమద్వంద్వం నిగుణంసత్యవిధ్మనం । విదిత్వా
 స్వాత్మమోక్షావం నివిధేతికదాచన । పరాత్పరం యన్మహతోమహం

తం స్వయావతేజోమయశాశ్వతంశిషం । కవింపురాగం పురుషంననాత
 నం సర్వేశ్వరంసర్వసురైరుపాస్యం । అహంబ్రహ్మైతినియతం మోక్ష
 హేతుర్మహాత్మనాం । ద్వేషదేబంధమోక్షాయ నిర్మమేతిమమేతిచ । సు
 మేతిబధ్యలేజంతు నిఘ్నమామేతివిముచ్యతే । జీవేశ్వరాదిరూపేణ చేత
 నాచేతనాత్మకం । ఈక్షణాదిప్రవేశాంతా నృప్తిరీశేనకర్పితా । జాగ్ర
 దాదివిమోక్షాంత స్సంసారోజీవకర్పితః । త్రిణాచి కాదియోగాంతా
 ఈశ్వరభ్రాంతిమాశ్రితాః । లోకాయతాదిసాంఖ్యాంతా జీవవిభ్రాంతి
 మాశ్రితాః । తస్మా స్తమయేభి నైకవ మతిజ్జీవేశ వాదయోః
 కార్యాకింతుబ్రహ్మతత్త్వం శత్రు లే న వి చా ర్య తాం । అవిశేషేణ
 సర్వంతు యఃపశ్యతిదన్వయాత్ । సవసాత్కాద్యిజ్ఞానీ సశివస్సహా
 విధిః । దుర్లభోవిషయత్యాగోదుర్లభంత త్యదక్షానః । దుర్లభా
 సహజావస్థావస్యరోకరుణాంవి నా । ఉత్పన్నశ క్తిలోభస్య త్యక్తింశ్శేష
 కర్మణః । యోగిసస్సహజావస్థా స్వయమేవోపజాయతే । యదాహ్యే
 వైషవతస్త్రిన్నల్పమవ్య వ్రతంసరః । విజానాతి తదాతస్యభయంస్యా న్నా
 త్రసంశయః । సర్వగంసర్వదానందం జ్ఞానదముగోచరీక్షితే । అజ్ఞానవ
 యునేత్యైతే భాస్వంసంభానుమంధవత్ । వ్రజ్ఞానమేవతద్వైష్ణవసర్వప్ర
 జ్ఞానలక్షణం । ఏవంబ్రహ్మపరిజ్ఞానా జీవనార్థ్యో మృతోభవేత్ । భిష్య
 తేహృదయగ్రంథి శ్చిద్యంతేసర్వసంశయాః । ధీయంతే చాస్యకర్మా
 నే తస్మిందృష్టైవరావరే । అనాత్మతాంపరిత్యజ్యనిర్వికారోజగత్స్థితో
 ఏకనిత్యతయాంశస్థ స్సంవిచ్ఛాత్రివరోభవ । మరుభూమా జలంసర్వం
 మరుభూ మాత్ర మేవతత్ । జగత్క్రియ మిదం సర్వం చిచ్ఛాత్రం
 స్వచిచారతః । లత్యో లక్ష్మ్య గతిం త్యక్త్వా యస్తి శ్చైతేనవలాత్మ
 నా । శివసవస్వయంసాత్కా దయం బ్రహ్మవిమృతకః । అధిష్ఠానమనో
 పక్య మవాత్మానవగోచరం । నిత్యంభిధంసర్వగతం సుసూక్ష్మంచతద
 వ్యయం । సర్వశక్తే మహాహేశ్వర్య విలాసోహి మనోజగత్ । సంయ
 మాసంయమాభ్యాంబ సుపారంశాంతిమన్యగాత్ । మనోవ్యాధేశ్చ

కత్సార్థ ముపాయంకథయామి తే । యత్తత్సాధిమతంవస్తు తత్సజన్తో
 కుమారుతే । స్వామస్తమేకాంతహితం స్వేచ్ఛితత్యాగవేదనం । యస్య
 చక్షురతాంయాతం ధిక్తంపురుషకీటకం । స్వపారుషైక సాధ్యేనస్వే
 స్థితత్యాగరూపితా । మనఃప్రశమమాత్రేణ వినానా స్తిశుభాగతిః । అసం
 కల్పనశస్త్రేణ చిన్నందిత్రమిదంయదా । సర్వంసర్వగతంశాంతంబ్రహ్మ
 సంపద్యతేతదా । భవభావనయాముక్తౌ యుక్తఃపరమయాధియాభార
 యాత్మానమవ్యగ్రో గ్రస్తచిత్తంచితఃపదం । పరంపారుష మాశ్రిత్యనీ
 త్వాదిస్తమచిత్తతాం । ధ్యానతౌహృదయాకాశేచితిచిచ్ఛక్రధారయా ।
 మనోమారయనశ్శృంకంత్యాంప్రబధ్నంతినారయః । ఆయంసోహ మిదం
 తిన్ద్రేపతావన్నాత్రకమనః । తదభావనమాత్రేణదాతే గ్రీణేవ విలూయ
 తే । చిన్నాభ్రమండలంవ్యోమ్నీయధాశరదిధూయతే । వాతేవా కల్ప
 కేనైవితథాంతధూయతేననః । కల్పం ప్రపవనావాంతు యాంతుచై
 కత్వమణావాః । పరంతుద్వాచశాదిత్యానా స్తినీమనసఃకుటిః । అసం
 కల్పనమాత్రే క సాధ్యేనకలసిద్ధిదే । అసంకల్పదిసామ్రాజ్యేతిస్థావప్త
 భుతత్వః । నహించలతాహీనం మనఃకృతనదృశ్యతే । చంచలత్వం
 వోధర్మోవహ్నోధామో యథోష్ణతా । ఏషాహించలత్వాస్పందశక్తి
 శ్చిత్తత్వసంస్థితా । తాంవిద్ధిమానసీంశక్తింజగదాడంబరాత్మికాం । య
 త్చచంచలతాహీనంతన్నోమృతముచ్యతే । తదేవచరణశ్చస్త్రసిద్ధాం
 తేమోక్షుడచ్యతే । తస్యచంచలతాయైషాత్వవిద్యావాసనాత్మికా । వా
 సనావరనామ్నితాంపిచారేణవినాశయ । పారుషేణప్రయత్నేనయస్మి
 న్నేవపదేమనః । యోజ్యతేతత్పదంప్రాప్యనిర్వికల్పోభవానఘ । ఆతః
 పారుషమాశ్రిత్యచిత్తమాక్రమ్యచేతసా । విశోకంపదమాలంబ్య నిరాతం
 కఃస్థిరోభవ । మనఏవసమర్థంహి మనసాద్భుతనిగ్రహే । ఆరాజాకన్యమ
 ర్థసాన్యద్రాక్ష్యోగ్రహకర్మణీతృప్తగ్రహగృహీతావాంసంసారాణాం
 పాతివాం । ఆవరైకూహ్యమానానాం నూరంస్వమనఏవనాః । మనస్తై
 వమనశ్చిత్వా పాశంపరమబంధనం । భవామత్తారయాత్మానం నాసా

ఎన్నేనతార్యతే । యయోదేతిమమోనామీ వాసవావాసితాంతరా ।
 తాంతాంపరిచాకేత్పాజ్ఞస్తవోవిద్యాక్షయోభవేత్ । భోగైకవాస
 నాంత్యక్త్వానిర్వికల్పసుఖిభవ । ఏషషవసుమోనాశస్త్యవిద్యావాశవస
 చ । యత్రస్సంవేద్యతేకించిత్రతాస్థా పరిమాణానం । అవాస్థైవహిని
 ర్వాణం చుఃఖమాస్థాపరిగ్రహః । అవిద్యావిద్యమానైవ సప్తప్రజ్ఞేషున్య
 శ్యతే । నామైవాంగీకృతాకారా సవ్యక్ష్పిజ్ఞస్యపాకుతః । తావత్సం
 పారభృగుమ స్వాత్మనాసహదేహినం । అందోశయతి నీరంద్రం చుఃఖ
 కంటకశాలిషు । అవిద్యాయావదస్యాస్తు మోక్షస్నాక్షయకారిణీ । స్వ
 యమాత్మాచలోకేచ్ఛా మోహసంక్షయకారిణీ । అప్యాఃపరంప్రవశ్యం
 త్యాః స్వాత్మవాశఃప్రజాయతే । దృష్టైవర్వగతేభోధే స్వయంహ్యేహ
 విలీయతే । ఇచ్ఛామాత్రమవిద్యేయం తన్నాశోమోక్షఉచ్యతే । సచ
 పంకల్పమాత్రేణ సిద్ధోభవతివైమునే । మనాగపిమనోవ్యోమ్నివాసవా
 రజనీక్షయే । కాలికాతనుతామేతి విదాదిత్యప్రకాశవాత్ । చైత్యానుపా
 తరహితం సామాన్యేనచసర్వగం । యద్విత్తత్వమవాఖ్యేయం సోత్త
 పరమేశ్వరః । సర్వంభవిద్విదంబ్రహ్మనిత్యవిద్వదనుక్షయం । కల్పనాన్య
 మనోనామ్నీ విద్యతేనహికాచన । నజాయతేనమ్రియతే కించిద్రజగ
 త్రాగ్నేః । నచభావవికారాణాం సత్తాక్వచనవిద్యతే । కేవలంకేవలాభా
 సం సర్వసామాన్యనుక్షయం । చైత్యానుపాతరహితం చిత్తాత్రమహవి
 ద్యతే । తస్మిన్నిత్యేతతేశుద్ధే చిత్తాత్రేనిరుపద్రవే । శాంతేషు సమా
 భౌగ నిర్వికారేచిదాత్మని । యోహస్యభావాభిసతం స్వయంసంకల్ప
 భావతి । చిచ్ఛేత్యంస్వయమక్షానంమనవాన్తనఉచ్యతే । అతస్సంకల్ప
 సిద్ధేయం సంకల్పేనైవసశ్యతి । నాహంబ్రహ్మినిసంకల్పా త్సుదృఢాన్య
 ధ్యతేనునః । సర్వంబ్రహ్మినిసంకల్పా త్సుదృఢాన్యతేనునః । కృశో
 హంచుఃఖబద్ధోహం మాస్తపాదాదిమానహం । ఇతిభావాను యాపేణ
 వ్యవహారేణబద్ధతే । నాహం చుఃఖసమేదేహివా బంధకోస్యాత్మని
 స్థితః । ఇతిభావానుయాపేణ వ్యవహారేణముచ్యతే । నాహంమాంసంస

చాక్రివిదేహదన్యగవరోద్వ్యహమ్ । ఇతిశ్చైతహసంతఃక్షణవిద్యోవిము
 చ్యతే । కల్పితయమవిద్యహ అవాత్తవ్యాత్త భావవాత్ । పరంకౌ
 రుషమాశ్రిత్య యత్సత్పరమ యాధియా । భోగచ్ఛాం దూరతస్య
 క్షాన్తిరికల్పమసభిభవ । మమపుత్రోమనుభవేమహంబోయమిదంమమ ।
 ఇతిమమంద్రహారేనవాసనైవవివల్లతి । మాధవాజ్ఞోభవజ్ఞస్త్వంజహ
 సంసారభావకామ్ । అవాత్తవ్యాత్త భావేనకమజ్ఞభవరోద్వ్యహ । కస్తవా
 యంజహోమూకోదేహూమాంసవయోఽశుచిః । యదగ్ధంసుఖదఃఖా
 భ్యామవశోపరథాయసే । అహూనుచిత్రంయత్సత్యంబ్రహ్మతద్విస్త్ర
 తంస్యగాం । తిష్ఠతస్తవకార్యమూమాపురాగానురంజనం । అహూను
 చిత్రంవద్వోత్థేబాద్ధాతంతుభిరద్రయః । అవిద్యమానాయావిద్యారయా
 విశ్వంభరీకృతం । ఇదంతస్యబ్రహ్మాయాతం త్యగమాత్రంజగత్రయ మి
 త్యుపావత్ । ఇతిమహాభావవిద్యవశుర్ధోభావయః ।

ముఖః ॥ అభావరంప్రవర్త్యమిశ్రణుకాతయభారతం । అజ్ఞా
 నభూస్సప్తపదా జ్ఞభూస్సప్తపదైవహి । పదాంతరాగ్యసంఖ్యాని ప్రభ
 నస్త్యస్యదేతయోః । స్వయాభావస్థితిమూక్తి ప్రద్యుక్తింకోహంశ్యవేద
 నం । శుద్ధసన్నాత్రసంవిత్తైస్వయాపాస్సచలంతయే । రాగద్వేషదయో
 భావాతేమాంజాజ్ఞత్వసంభవాః । యత్స్వయాపవరిత్రంశ్చేత్యాభేద
 మజ్ఞనం । ఏతస్మాదవరోమోహూనభూతోనభావివ్యతి । అథాదత్తాం
 తరందితైయాతిమధ్యేరుయాస్థితిః । సాధ్యస్తమననాకారాస్వయాపస్థితి
 సద్యతే । సరకాంతపద్యసంకల్పయాశిలావదవస్థితిః । జాగ్రత్ప్రవాని
 మ్నైకాసాస్వయాపస్థితివరా । అహంతాంశేక్షితేకాంతేభేదోమృందచి
 త్రతా । అబదాయాప్రవర్తతతస్యగూఢమితిరీతం । ఏకజాగ్రత్తభావా
 గస్తవజాగ్రత్తేతత్తా । జాగ్రత్స్వప్నస్తవజాస్వప్నః స్వత్కాగ్రమృ
 షత్త్రకం । ఇతిసప్తభానూహాపునరేవపరస్పరం । జ్ఞప్తేవైత్యసకా
 న్యంశృణుతమయస్యత్ । ప్రభయంతేరసంయతస్వప్నవనాభ్యుత్థలం
 పః । ఇతివ్యక్తప్రవచిదనామిత్యర్థభావనం । ఏకయవస్థిరంజా

గ్రద్దీజజాగ్రతమచ్యతే । ఏమానుషైరణావస్థాత్వంజాగ్రత్సంస్థితింశ్చ
 ణు । నవవ్రహ్మతస్యవగాదయంచాహమిదంమమ । ఇతియశ్చవ్రత్యయస్వ
 చ్చస్తజ్జాగ్రత్సౌగఢావనాత్ । ఆయంసోహమిదంతయైఇతిజన్తాంతరో
 దితః । పీవరఃవ్రత్యయఃప్రోక్తమహాజాగ్రదితిస్ఫుటం । ఆరూఢ మథవా
 రూఢంసర్వథాతన్మయాత్మకం । యజ్ఞాగ్రతో మనోరాజ్యం తజ్జాగ్ర
 త్స్విష్మఉచ్యతే । ద్విచంద్రశుక్తికాయస్యస్యగత్యస్థాదిభేదతః । అభ్యా
 సంప్రాప్యజాగ్రతస్స్విష్మోనానావిభోధవేత్ । అబ్బకాలం మయాద్య
 ప్తమేతన్నోదేతియత్రహి । పరామశఃప్రబుద్ధస్య సస్వష్మ ఇతికథ్యతే ।
 చిరంసందశణావాదప్రభుల్లంబ్రవృత్తద్వచః । చిరకాలానువృత్తిస్తు స్వ
 ప్నోజాగ్రదివోదితః । స్వష్మజాగ్రదితిప్రోక్తంజాగ్రత్సంస్థితిస్ఫురత్ । య
 దవస్థాపరిత్యాగేజడాజీవస్యయాస్థితిః । భవిష్యద్దగ్గిభోధాధ్యాసాష
 ప్తిసోచ్యతేగతిః । జగత్స్యామవస్థాయామంతస్తమసీలీయతే । సప్తా
 వస్థాఇమాఃప్రోక్తామయాజ్ఞానస్యవైద్విజ । ఏకైకాతతసంఖ్యాత్రనానా
 విభవరూపినీ । ఇమాంసప్రవదాంజ్ఞానభూమిమాకణణయానఘ । నాన
 యాజ్ఞాతయాభూయోమోహపంకెనిమజ్జతి । వదంతిబహుభేదేన వాది
 నోయోగభూమికాః । మమత్వభిమతానూనమిమావనశుభప్రదాః । అవ
 బోధంహిమజ్జాణనం తదిదంసాప్రభూమికం । ముక్తిస్తుజ్ఞేయ మిత్యుక్త
 భూమికాసప్తకాత్పరం । జ్ఞానభూమిస్సుభేచ్ఛాభ్యావ్రథమాసముదాహ
 తా । విచారణాద్వితీయాతున్మతీయారనుమానసీ । సత్త్వావత్త్రిశ్చతుర్థ
 స్యాత్తతోసంసక్తినామికా । పదార్థభావనావక్త్రీసప్తమీతుర్యగస్త
 తా । ఆసామంతస్థితాముక్తిర్యస్యాంభూయోనశోచతి । ఏతాసాంభూ
 మికానాంత్యమిదంనిర్వచనంశృణు । స్థితిఃకింమూఢవవాప్తిప్రేక్షేహ
 కాస్త్రోసజ్జనైః । వైరాగ్యపూర్వమిచ్ఛేతిమథేచ్ఛేత్సత్యతేబుధైః । శ
 స్త్రోసజ్జనసంపకవైరాగ్యభ్యాసపూర్వకం । పదాచార్యప్రవృత్తిరా
 ప్రోచ్యతేసావిచారణా । విచారణాసుభేచ్ఛాధ్యా మింద్రియాగ్ధేమర
 తా । యత్రసాతమతామేతిప్రోచ్యతేతమనూనసీ । భూమికాత్రితయ

భ్యాసాద్విత్తేతువిరతేర్వశాత్ । సత్వాత్సంస్థితేతుద్ధేవత్వావత్తిరుదా
 హృతా । దశావతుష్టయాభ్యాసాదసంసర్గఃఫలాతుయా । యాథనత్వ
 వదుతాగ్రాప్రోక్తావంసక్తి నామికా । భూమికావంచకాభ్యాసాత్సం
 త్తారామతయాదృఢం । ఆభ్యంతరాణాంబాహ్యేనాంపదార్థానామభా
 నాత్ । ధరత్రయైకేనదిరంద్రయత్నేనావబోధనం । పదార్థ భావనా
 నామపస్తీభవతిభూమికా । భూమిమలకాదిరాభ్యాసాద్భేదస్యామవలం
 నాత్ । యత్సభావైకనిష్ఠత్వంసాజ్ఞేయాశుర్యగాగతిః । ఏహాహిజీ
 వన్మత్తేషుశుర్యావస్థేషువిద్యతే । విదేహముక్తివిషయంతుర్యాతీతమతః
 రం । యేనిదామమహాభాగాస్సప్తమీంభూమిమాగతాః । ఆత్మ రా
 హమహాత్మానస్తేమహాపదమాగతాః । జీవన్ముక్తానజీవంతిసుఖమఃఖరస
 తే । ప్రకృతేనాథకార్యేణకించిగుర్వంతినానవా । పాశ్వకాస్త బోధి
 గన్సంతఃపూర్వాచారక్రమాగతం । ఆచారమాచరంత్యేవ సుప్తబుద్ధవ
 స్థితాః । భూమికాన ప్రకంచైత ద్భీమతామేవగోచరం । ప్రాప్య జ్ఞాన
 తామేతాంపశుష్టేచ్ఛాధయోపియే । నదేహావాప్యదేహావ తేముక్తా
 శ్రవంశయః । జ్ఞప్తిహీనగుంధివిచ్ఛేద ప్రస్థిస్తతివిముక్తతా । మృగత్వ
 బంబుభ్యాదిశాంతిమాత్రాత్మక స్వసా । యేతుమోహాన్లవాత్రిగ్ధా
 ప్రాప్తంపరమంపదంత్యత్రాహంతాత్మతాయత్రపరతానాస్తిశాచన
 ద్విద్యావకలనానభావాభావగూచరా । పర్యంశాంతం నిరాలంబం
 యస్థంశాశ్వతంతివం । అనామయమనాభాసమనామకమకారణం
 న్నానన్నమభ్యాంతంపర్యంపర్యమేవచ । మనోవచోభిరగ్రాహ్యం
 గ్ధాత్పుణ్యంసుఖాత్సుఖం । ఆసంవేదనమాశాంత మాత్మవేదనమా
 మసత్తానర్వపదార్థానాంనాన్యావంవేదనాద్యతే । సంబంధేద్రష్టు
 శ్యానాంకుర్వేద్యప్తియద్యపుః । ద్రష్టుదశానదృశ్యాది వర్జితంతది
 పరం । దేశాద్దేశంగతేదిత్రేమధ్యయచ్ఛేతసోపపుః । అజాత్య సంచి
 నసంరత్నయోభవసర్వదా । అజాగ్రత్సన్నోద్రస్య యత్రైకావంస
 తనం । అచేతనంచాజడంచరత్నయోభవసర్వదా । జడతాం వర్జయ

త్వైకంశిలాహంహృదయఃపీతత్ । అమనసః స్వరూపంయ త్తత్
యోభవసర్వదా । చిత్తంకూరెపరిత్యజ్య యోసిసోసిస్థిరోభవ । పూర్వం
మన స్సముచితం పరమాత్మతత్త్వైతనాతతం జగదిదంసవికల్పబాలమ్ ।
శూన్యేనశూన్యమపి విప్రయథాంబరేణనీలత్వముల్లసతి చారుతరాభిధా
నం । సంకల్పసంక్షయవశాన్యతేతిచిత్తే సంసారమోహ మిహికాగ్ని
తాభవంతి । స్వచ్ఛంభితాతశరదీవఖమాగతాయాం చిత్తాత్రమేక వి
మాద్యన నాద్యమంతః । అత్యంతమరంగంచగగనేద్రమిద్ధితం । అర్చ
ప్రకంస్నానసంభవనిద్రాస్వప్నచరణం । సాక్షిభూతే సమీప్యచ్ఛేదిద్విక
ల్పేచిదాత్మని । నిర్భక్తప్రతేదింబంతిజగంతి ముకురేయథా । ఏకంబ్రహ్మ
చిదాకాశంసర్వాత్మకమఖింశితం । ఇతిభావయయిత్సేన చేతశ్చాంబ
ల్యశాంతయే । తేనాపరేభావతాయై కాపవరీశిలా । తథాత్రైగ్వి
కృపతేతంబ్రహ్మాకమిహదృశ్యతాం । ద్విరీయకారణాభావా దనుత్పన్న
మిదంజగత్ । జ్ఞాతంజ్ఞాతవ్యనధువాదృష్టప్రవృత్తమద్భుతం । విప్రం
తోస్త్విచిరంత్రాంతశ్చిత్తాత్రాన్నాస్తీకించన । పర్యవిత్రాంత సంజేయ
గతాశేషకాతుకిం । నిరస్తకల్పనాబాల మచిత్తత్వంపరంపదం । య
భూవ తాంప్రాప్తాస్సంశాంతాశేషకీర్తిహః । మహాధియశ్శాంతక
యేయాతాపిమనసఃగాం । జంతోఽప్యితచిచారస్య విగళద్యృష్టిచేసతి
మనసంత్యజతోనిత్యంకించిత్పరిణతమనః । దృశ్యం సంత్యజతో హయ
ముపాదేయముపేయుషః । ద్రష్టారంపశ్యతోనిత్య మద్రష్టార మపి
విజ్ఞాతవ్యేపరేతేత్వేజాగరూకస్యజీవరః । సుతస్యఘనసంమోహానయే
సంసారవత్కణి । అత్యంతపక్వవై రాగ్యాదర సమరసేద్వపి । స సారి
వాసనాజాలేఖాబాలమివాధునా । తోచితేహృదయ గ్రంథో శ్లేషవైరా
గ్యరంహసా । కాలకంఠలమాపాద్యయథావారిప్రసేదతి । తథావిజ్ఞాని
వశతస్స్వభావస్సంప్రసేదతి । నీరాగంబిరుపాసంగనిర్ద్వంద్వంగుపాత్ర
యం । నిర్భక్తమమోమోహోద్విహుఃపంజరాంబవ । శాంత సంజేయ
దాదాత్మ్యంగతకాతుకఃభ్రమం । పరిపూర్ణాంతరంచేతఃపూర్ణేతిచ

రాజులె. వాహనచాన్యదస్త్రహబ్రహ్మవాస్త్వినిరామయం । ఇథం సద
 సతార్కధ్యంయఃపశ్యతిపవశ్యతి । ఆయత్సంసలేవ్యక్షి ద్రప్తవ్యేషుయ
 థామనః । విరాగమేవపరితద్యతాగ్ర్యేషుధీరధిః । పరిజ్ఞాయోపభుక్తో
 హిభోగోభవతికుష్టయే । విజ్ఞాయసేవితశ్చోరో మైత్రీమేతినచోరతాం ।
 ఆశంకితాపిసంప్రాప్తాగ్రామయాత్రాయధాధ్వనైః । ప్రేత్యతేనిద్వజే
 వజై ర్భృగశ్రీ రవలోక్యతే । మనసోనిగృహీతస్యరీలాభాగోల్పరోపియః ।
 తమేవాలభ్యవినారం క్షిప్తత్వాన్యహుమన్యతే । బంధముక్తో మహీపాలో
 గ్రాసమాత్రేతుష్యతిపరైరబద్ధో నాశ్రాంతోనరాష్ట్రబహుమన్యతే ।
 హస్తంహస్తేనసంపీడ్యదంతైర్గంతాన్విమార్జ్యచ । అంగాన్యంనై రివా
 క్రమ్యజయేదాదాస్వకంమనః । మనసోవిజయాన్నాన్యగతిరస్తిభవార్థ
 వే । మహానగిసామ్రాజ్యే మత్తమహృత వారణాః । ఆకాశరశలా
 కాభ్యామర్జయాహేంద్రియారయః । ప్రక్షిణచిత్తదర్శస్యనిగృహీతేంద్రి
 యద్విషః । పద్మన్యభవహేమంలేక్షీయంలేభోగవాసనాః । రావన్నిశీవ
 నేలాళావల్లంతిహృదివాసినాః । ఏకతత్త్వదృశాభ్యాసాద్యావన్నవిజి
 తంమనః । భృగోభిమతకర్తృత్వాత్పంత్రిసర్వాభాకారణాత్ । సాహం
 తిశ్చేంద్రియాక్రాంతేర్మమోమన్యేచివేకినః । లాలనాత్సిద్ధలనాపాల
 నాత్పాలకఃపితా । సుహృదుత్తమవిన్యాసాత్మమోమన్యేమనీషిణః । స్వా
 లోకతశ్శాస్త్రదృశాన్యబుధ్యాన్యసుభావితః । ప్రయచ్ఛతిపరాంసిద్ధింశ్వ
 ర్వాత్సంమనఃపితా । సుదృష్టసువృథస్సచ్ఛస్సక్రాంతస్సప్రబోధితః ।
 స్వపణేవోజితోభాతిహృదిహృద్యోమనోమణిః । ఏవంమనోహణంబ్ర
 హ్మబహుపంకకశిలకఠం । వివేకివారిణాసిన్ధ్యేప్రత్యాశ్యా లోకవా
 భవ । ఏవేకంపరిమూర్త్యుబుధ్యాసత్తమవేక్ష్యచ । ఇంద్రియాగ్రీ నలంధి
 త్వాతీనోభవభవాణావాత్ । ఆస్థామాత్రమసంతానాం దుఃఖానా
 మూకిరంవిదుః । అనాస్థామాత్రమభితస్సుఖానామాలయః । నాసనా
 తంతుబద్ధోయం లోకోవిపరివర్తతే । సాప్రసిద్ధాతిమగిభాయసుభాయో
 ద్భేదమాగతా । క్షిరోస్ఫురిబహుజ్ఞాప కులజోపిమహానపి ।

బుద్ధిస్సకన్వితాకారా వ్రయాతిమననాస్పదం । వనోఘనవికల్పంతుగ
 చ్ఛతీంద్రియతాంశనైః । పాణిపాదనయందేహ మింద్రియాణిమగ్న
 ధాః । ఏవంజీవాహిసంకల్ప వాననారజ్జవేష్టితః । కుఃఖజాల పరీతా
 త్మాక్రమావాయాతినీచతాం । ఇతిశక్తీనయంచేతో ఘనాహంకార
 తాంగతం । కోశకారక్రిమిరివ స్వేచ్ఛయాయాతిబంధనం । స్వసంకల్ప
 తతవ్త్వా గ్రజాలాభ్యంతరవర్తిచ । వరాంవివశతామేతి శృంఖలా బద్ధ
 సింహవత్ । క్వదిన్తనఃక్వదిన్బుద్ధిః క్వదిత్జ్ఞానంక్వదిత్క్రియా । క్వ
 చిదేతదహంకారః క్వచిద్విత్తమిత్స్సృతం । క్వదిన్సృక్పతి రిన్యక్తం
 క్వదిన్వాయేతిఃత్పితం । క్వదిన్తలమిత్స్సోక్తంక్వదిత్కర్తేతిసంస్కృతం ।
 క్వదిన్సంభవతిభౌతం క్వదిన్సృగ్యప్తకంస్కృతం । ప్రోక్తంక్వదిదవిశ్యేతి
 క్వదిదిచ్ఛేతిసంసుతం । ఇమంసంసారమఖిలమౌశాపాశపదధాయకం ।
 దధదంతఃఫలైహీనం వటభానావటంయథా । చింతాసలశిఖాదగ్ధం
 పాణగరదర్శితం । కామాభిక్లంలరతం చిత్స్సృతాత్మపితామహం ।
 ముద్ధరమనోబ్రహ్మ వ్త్వానంగమివకదమాత్ । ఏవంజీవాశ్చిత్తాభావా
 భవభావనయాహితాః । బ్రహ్మణాకన్వితాకారా లక్షణోష్ఠ్యశ కోటిశ్చ
 సంఖ్యాతీతాగపురాజాతా జాయంతేద్యాపిచాభిః । ఉస్పగ్యస్తేపివై
 వాస్యే కనోఘాశివనిర్గుణాత్ । కేదిన్సృగమజన్మానః కేదిన్జర్మ
 తాధికాః । కేదిచ్ఛాసంశ్చజన్మానః కేదిద్విత్రిభివాంతరాః । కేదిన్
 న్నరగంధర్వ విద్యాధరమహారగాః । కేదిదకేందువరుణా స్త్ర్య
 త్సాధోక్షజపర్వజాః । కేదిద్బ్రాహ్మణభూపాల వైశ్యశూద్రగణాన్
 తాః । కేదిన్త్ర్యశోషపివృక్ష ఫలమూలవతంగకాః । కేదిత్కదంబజంబీర
 సాలతాలతమాలకాః । కేదిన్తహేంద్రదులయ సమ్యమందరమేరవః ।
 కేదిత్ ట్రారోదధిక్షీర ఘృతేక్షుజలరాశయః । కేదిద్విశాలాకకుభగో
 చిన్నవోహవారయాః । విహరన్త్యుచ్ఛతైఃకేది నివతన్త్యుత్పతన్తిచ
 కన్తుకాశివహస్తైః సృగ్యవాపరతహతాః । భుక్త్వాజన్మ సహస్రాణి
 యాయస్సంసారపక్షే । పతన్తి కేదిదటుభా స్సమన్విహ్య పిపిలికే

తామఁ దిక్కా లాద్యనవద్భిన్నమాత్మతత్త్వం స్వకక్తితః । లీలయైవ
యదాదత్తైదికాఁలకలితంవపుః । తదేవజీవవర్యాయ వాననావేశతగ్రవ
రమ్ । మనస్సుమ్మనస్యతేలోలజగలనాకలమోన్ముఖమ్ । కలయన్తీ మన
శ్శక్తిరాదౌభావయతిక్షణాత్ । ఆకాశభావనా మచ్ఛాంశబ్జబీజరసోన్ము
ఖమ్ । తతస్తస్త్వనతాంయారజ్ఘనస్పష్టక్రమాన్మనః । భావయత్యనిలస్ప
ష్టంస్పర్శబీజరసోన్ముఖమ్ । తాభ్యామాకాశవాతాభ్యాం దృఢాభ్యానవ
శాత్రుతః । శబ్దస్పర్శస్వరూపాభ్యాంసజ్జ్వాజ్జన్యతేఽనలః । రూపతన్వా
త్రసహితంత్రిభిస్తైస్థిసానమ్మితమ్ । మనస్తాదృగ్గుణగతంరసతన్వాత్రవేదన
మ్ । క్షణాచ్చేతత్యపాంశైత్యంజలసంవిత్తతోభవేత్ । తతన్వాదృగ్గుణ
గతంమనోభావయతిక్షణాత్ । గన్ధతన్వాత్ర మేతన్వా ద్దూమిసంవిత్త
తోభవేత్ । అశేత్యమ్భుతతన్వాత్ర వేష్టితన్త సుతాజ్ఞహత్ । వపుర్య
హ్నికాణాకారంస్ఫురితంవ్యోమ్నివశ్యతి । ఆహంకారకలాయుక్తం బుద్ధిబీ
జసమన్వితమ్ । తత్పూర్వప్రకమిశ్యుక్తంభూతహృత్పత్నపట్నదమ్ । తస్మిం
స్త్రీత్రవసంవేగాదభావయద్భాసురంవపుః । స్థూలతామేతిపాకేనమనో
విల్వఫలంయథా । మూషాస్థమ్రుతహేమాభంస్ఫురితంవిమలాన్మురైసన్ని
వేశమథాదత్తై తతైజస్స్వ స్వభావతః । ఉద్భవం శిరస్సపిణ్డమయమ
ధ్వపాదమయన్తథా । పాశ్వకయోన్మస్తసంస్థానం మధ్యేవోదరధర్మి
ణమ్ । కాలేనస్ఫుటతామేత్యభవత్యమలవిగ్రహమ్ । బుద్ధిసత్త్వబలోత్స
హవిజ్ఞానైశ్చర్యసంస్థితః । సవవభగవాన్బ్రహ్మసర్వలోకపితామహః ।
అవలోకవపుర్సృష్టికాన్తమాత్మీయముత్తమమ్ । చిత్తానశ్యేత్య భగ
వాన్ప్రేకాలాగులదర్శనః । ఏతస్మిన్నరమాకాశే చిచ్ఛాత్రైకాన్తరూపి
ణి । ఆదృష్టపారవర్యనైవ్రథకజీర్ణవేదితి । ఇతిచిన్తితవాన్బ్రహ్మస
ద్యోజాతానలాత్పద్మక్ । ఆపశ్యేగ్నస్విగ్గబృందాని వసుతీతాన్య నేకశః ।
స్తూరత్యభోసనకలాగసర్వధర్మగుణక్రమాత్ । లీలయాకల్పయామాస
చిచ్ఛాస్సజలత్పరిగత్రజాః । నానాచారసమారమ్భా గన్ధర్వనగరయ
థా । తాసాంస్వగ్ధావవగ్ధాభగంధర్మకామార్థసిద్ధయః । అనన్తానవిచిత్రా

నీశాస్త్రానినమకల్పయత్ । పరిశ్చిత్తాపాన్తనస్య కల్పితత్వాజ్జగత్ సి
 తేః । తావత్ స్థితిరియంత్రాత్తతన్నాశేవాశమాప్నయత్ । నజాయతే
 నమ్రయతే క్షయతి శ్చైతన్యదాచన । పరమాధేన విప్రేష్ట్ర మిథ్యాసర్వ
 మ్మద్యశ్యతే । కోశమాశాభుజ్జ్వానాం సంసారాడంబరస్యజ । అనదేశ
 దితిజ్ఞాత్వామాతృభావం నివేశయ । గర్భస్యనగరస్యాశ్లేఖాపితే ధూప
 తేతథా । అపిద్యాంశేమతాదౌవాకప్రకమస్సుఖదుఃఖయోః । ధనదారే
 శుభ్యధేషు దుష్టభయ క్తంసతుష్టతా । వృద్ధాయాం మోహమాయాయాం
 కస్సమాశ్వాసవాహమా । యైరేవజాయతే రాగో మూఢాస్యాధికతాయా
 తైః । తైరేవభావైః ప్రాజ్ఞస్సపీగాడపజాయతే । అతొనిదామతస్య
 జ్ఞవ్యవహారేషు సంస్పృతైః । నప్తంసప్తముపేతుస్య ప్రాప్తం ప్రాప్తముప
 హర । అనాగతానాంభౌగానామవాంఛనమకృత్రిమం । అనాగతానాం
 చసంభోగశ్చింతింశితలక్షణమ్ । శుద్ధంసదసతార్తధ్యం పదంబుధ్యాపం
 బ్యచ । సబాహ్యభ్యంతరంద్యశ్యం మౌగ్యసాణిమిమం చమా । యస్యనే
 చ్చాతథానిచ్చాజ్ఞస్యకర్తృణితిశ్చతః । సతస్య లిప్యతే ప్రజ్ఞా వత్సవక్రమ
 నాంబుభిః । యదేతే నేంద్రియార్థశ్రీస్త్వదతేహ్యదివైద్విజ । తదాపి
 తపిజ్ఞైస్సముద్రితో భవార్థవాత్ । ఉన్నైస్త్వపదాయవరయా ప్రా
 యావాసవాగతాత్ । బ్రహ్మధ్వింధమహాహ్యరంశేతోవృత్తింపుభవం ।
 సంసారాంబునిధావస్త్విన్వాసనాంబు పరిప్లుతే । యేప్రజ్ఞా నావమానా
 ధాస్తీతీర్థాగ్రంశిత్యావరే । నత్యజన్తినవాంశ నివ్యవహారంజగత్తమ
 సర్వమేవానువర్తయైహరావారవిదోజనాః । అనన్తస్యాన్తరన్తస్య
 పత్రాసామాన్యరూపిణః । చితశ్చేత్యోస్తుభుత్వంయన్తస్సజుల్ప
 రంవిచుః । వేతత్ప్రప్రాప్తసత్తాకస్సవేషునతాంశనైః । యాతిదిత్తత్వ
 మాపూర్వ దృఢంచాకాశమేషువత్ । నావయన్తిదిత్యైత్వత్వం పృథి
 క్తమివాత్మనః । సగర్బుతామివాయాతీబీజమబురతామివ । సగర్బ
 ల్పనంహిసజగల్పస్త్వయమేవప్రజాయతే । వర్ధతేస్త్వయమేవాశుచ
 భాయనసుభాయయత్ । మానసగల్పయనజగల్పంమాభావమ్భవయ

స్థితౌ । సజగల్పనాక నేయత్సంభూయోనమగచ్ఛతి । భావనాభావమూ
త్రోణసజగల్పః క్షీయతేస్వయమ్ । సజగల్పేనైవసజగల్పం మనసైవమ
మోమునే । ఛిత్వాస్వాత్మనిర్మిత్యం కిమేతావతి యమగరమ్ । యత్రేవే
నంనభాత్మన్యంజగద్భూన్యంతత్రైవహి । తండులస్య యథాచర్మయథా
తాద్రుస్యకాలిమా । సశ్యతిక్రియయాపిప్రపురుషస్య తథామలమ్ । జీవ
స్యతండులస్యేవమలంసహజమవ్యయమ్ । సశ్యత్యేవనసన్దేహస్తస్మాదుద్యో
గవాన్చవేతిమహాభారతమ్ ॥ ఇతివిష్ణుమోక్షాధ్యాయః ॥

ఓం ॥ ఆస్తరాస్థానపరిత్యజ్య భావశ్రేష్ఠాభవనామయ్యామ్ । యో
సిసోసి జగత్సర్వైర్లీలయాపిహరానఘ । సర్వత్రాహమకతైతేవృథభా
వనయానయా । పరమావృణనామీసా సమతైవావశిష్యతే । ఘో
హాసవిలాసేషుస్వాత్మకస్త్వనయైకయా । స్వసజగల్పేక్షయంయూతే
సమతైవావశిష్యతే । సమతాచర్మభావేషుయాసాసత్యపరాధ్వితిః । త
స్యామవస్థితంచైతంసంభూయోజన్మభాగ్భవేత్ । అథవాసర్వకర్మత్వ
మాకర్మత్వంచవైమునే । సర్వంత్యక్త్వామన్యవీత్వామోసిసోసిస్థిరోభ
వ । శేషస్థిరసమాధానోయేనత్యజసితత్త్వజ । చిత్తస్యకలనాకారంప్ర
కాశతిమిరాడికమ్ । వాసనాంవాసితారణ్ప్రప్రాణస్పష్టనసగర్వకమ్ । స
మూలమఖిలంత్యక్త్వా వ్యోమసామ్యగ్గప్రశాంతాక్షః । హృదయాద్విం పరి
త్యజ్యసర్వావాసనపక్షాయః । యస్థివృత్తిగతవ్యగ్రస్యముక్తింపరమేశ్వ
ర । దృష్టంప్రప్తవ్యమఖిలంభ్రాంత్రంభాన్త్యాదిశోదశ । యుక్త్వావై చర
ంత్యస్యసంసారోగోష్ణాక్షయకృత్ । సబాహ్యభ్యంతరేదేహీ హ్యధః
ర్థ్యభ్యుదితమచ । ఇతరత్రాతత్రాప్యాత్మానాస్త్యవాత్మమయజ్జగత్ ।
నతదస్థినయత్రాహంసతదస్థితత్వయమ్ । కిమన్యదభివాఞ్ఞామిసర్వం
సద్భిన్నయంతమ్ । సమస్తభిర్విదమ్భుక్త్వా సర్వమాత్మేదమాతతమ్ ।
అహమన్యవిదఞ్ఞాన్యదితిభ్రాన్తివృణానఘ । తతోబ్రహ్మఘనేనిత్యేస
మ్యవస్థినాన్వితా । సశోకోస్థినమోహూస్థినజరాస్థినజన్మవా । య
నస్థిహతదేవాస్థినిజ్యరోభవసర్వదా । యథాప్రాప్తానుభవతస్సర్వ

త్రానభివాఞ్చివాత్ । త్యాగాదానవరిత్యాగీజ్యరోభవసత్కదా । య
 స్మృదజ్జన్మపాశ్చాత్యంతమాశ్చేవనహామతే । విశమివిద్యావిమలాము
 క్రావేణుమివోద్దనుమ్ । విరక్తమనసాంసన్యస్సప్రవక్షామదాహృతమ్ ।
 ద్రష్టుర్వ్యవసమామోగాత్ప్రత్యయానన్దనిశ్చయః । యస్తంస్యమాత్మత
 త్పొన్థోమృద్రాసముపాస్తహే । ద్రష్టుదర్శనదృశ్యానిత్యక్త్వావాసన
 యానహ । దర్శనప్రథమాభాసమాప్తానంసముపాస్తహే । ద్వయోన్మ
 ధ్యగతంసత్యమస్తివాస్తీతిపక్షయోః । ప్రకాశనస్మృతాశానామాత్మా
 నంసముపాస్తహే । సత్త్యజ్యహృన్మహేశానంజేవమన్యస్మియాన్తియే ।
 తేరత్మనభివాఞ్చినిత్యక్తహస్తస్థకాస్త్రభాః । ఉద్ధితానుద్ధితానేతాని
 నిన్ద్రియాదీమ్మనస్సపునః । హన్యాద్వివేకదండేనవద్రేణేవహరిర్గిరిః । సం
 పారరాత్రిమస్వప్నేసూన్యేదేహమయేభ్రమే । సర్వమేవాపవిత్రస్త
 ద్బ్రహ్మసంస్మృతిఃభ్రమమ్ । అజ్ఞానోపహతాబాల్యేయావనేవసతాహ
 రిః । శేషకళత్రవివ్రాత్యర్థకించరొతిసరాధవః । సతానత్రాస్థితామూ
 ర్దిరమ్యాణాంమూర్ఖ్యర్షరన్యతా । సుఖానాంమూర్ఖ్యుర్జుహానికీమేకం
 సంశ్రయాన్యహమ్ । యేషాంసమేషణోన్మేషజగత్ప్రత్యయోదయా ।
 తాన్యతాన్యపుమయాన్తిమాదృశాంగణనైవతా । సంసారవిపద్యుభా
 వాంసమాన్తథికభ్యతే । తన్మధ్యపతిలేదేహేసుఖమాసాద్యతేకథమ్ ।
 ప్రబుద్ధోస్త్రిప్రబుద్ధోస్త్రిదృష్టశోచోయమాత్మనః । ననోవాసునిపాప్త్యై
 సంపదసాస్త్రిచిరంహరః । మాభిరంభజహేయేషునోపాదేయపరోభ
 వ । హయాదేయదృశోత్యక్త్వాశేషస్థస్సస్థిరోభవ । నిరాశరాగర్భయ
 తానిత్యతానమతాజ్ఞతా । సరీహతానిమిక్రియతాసామ్యతానిర్వికల్ప
 తా । ధృత్యైత్రీమనస్తస్త్రిర్నృమరామృతభాషతా । హయోపాదే
 యనిర్మైజ్జైత్రీస్తవ్యవహసనమ్ । శృహీతత్యస్థాశబరీవాసనాజాలమా
 తతమ్ । సంసారవారిప్రస్ఫుతందివ్రాతస్తథిరాతనమ్ । అనయాతీక్ష్ణయా
 తాతభిబుద్ధిశలాకయా । వాత్యమైవామృతదంజాలంధిత్వాతిష్ఠతలేప
 నే । మనసైవమనశ్చిత్వాదుతాదేనైవపాదవమ్ । పదంపావనమాసాద్య

సద్యవపస్థిరోభవః తిష్ఠన్తిచ్చంత్యువగతాగ్రణవసన్నుత్పతాపతః । ఆ
 సజేవేమిన్యస్తర్నిశ్చిత్యాప్తాంపరిత్యజః । దృశ్యమాశ్రయ సేదంచే త్తత్స
 చిన్తాసిబద్ధవాః । దృశ్యంసన్త్యజసేదంచే త్తదచిన్తాసిమోక్షవాః । నా
 హం నేదమితిధ్యాయన్స్థిత్యనుచలాచలః । ఆత్మనోజగతశ్చాంతద్వైత్వ
 దృశ్యవశాన్తరే । దర్శనాభ్యంస్వమాన్తానంసర్వదాభావయన్భవః । స్వా
 దృష్ట్యాదకసన్త్యక్తస్వాదృష్ట్యాదకమధ్యగమ్ । స్వదనంకెవలం ధ్యా
 యగపరమాత్మనుయోభవః । ఆవలంబ్యనిరాలంబ్యం మధ్యేమధ్యేస్థిరోభవః ।
 రజ్జుబద్ధావిముచ్యం తేన్యస్థాబద్ధానకనదిత్ । తస్మాన్నిదాఘ త్కస్థాంత్యం
 త్యజనజన్త్యువజ్జనాత్ । ఏతామహ మ్భావమయా మభుక్త్యాం ఛ
 త్వాగ్యహమ్భావశలాకయైవ । స్వభావహమ్భవ్యభవాన్తథామాభవన్
 శాన్తాఞ్చలభూతభీః । ఆహమేహంపదాగ్ధానా మేతేచమమజీతమ్ । నా
 హమేభిర్వివాకశ్చిన్నమయైతేవివాకిల । ఇన్యంత ర్నిశ్చయన్యత్త్వ పి
 చార్యుఃససాసహ । నాహంధర్మస్యనమేపదార్థాఇతభావతే । ఆంత
 ర్భీతిరీయాబుధ్యాకుర్వతోలీలయాక్రియామ్ । యోమానం వాసనాత్మా
 గోధ్యయోబ్రహ్మకప్రకీర్తితః । సర్వంసమతయాబుధ్వా యన్యకృత్వా
 వాసనాక్షయమ్ । జహాతిన్రమోదేహంనేయోసౌ వాసనాక్షయః ।
 ఆహజాగరమయీంత్యక్త్వా వాసనాఽలీలయైవయః । తిష్ఠతిధ్యేయసం
 త్యాగిసజేవన్తుక్తఉచ్యతే । నిర్ములంకలవాన్త్యక్త్వా వాసనాయశ్శుచు
 గ్ధతః । నేయత్యాగమిసుంవిధిముక్తంతం బ్రాహ్మణోత్తమమ్ । ద్వావే
 తోబ్రహ్మతాంయతే ద్వావేతౌవిగతత్వరౌ । ఆవతత్సయధాకాలంసు
 భావఃభేద్యనారతౌ । సన్యాసయోగినోదాంతౌ విధికాంతౌ మునిశ్వరః ।
 తస్మిన్తానీప్సితేనస్త్రీయస్యాంతర్వృత్తివృష్టిభు । సుమప్తి విద్య శ్వరతి
 సజేవన్తుక్తఉచ్యతే । హామోమషాధయక్రోధ కామకార్యణ్యదృష్టిభిః
 నృపృథ్వితిహ్లాయతియస్ పరామర్శవివజితః । బ్రాహ్మణవాసనోద్భూ
 తాత్మస్థాబద్ధేకకథ్యతే । సర్వాథవాసనోస్తుక్తాత్మస్థాముక్తైఃఫణ్యతే ।
 ఇదమస్తుమమేత్యంతమిచ్ఛాంత్రాథానయాన్వితమ్ । తాంతీర్ణ్యాంశ్యం

ఖలాంవిద్ధిదుగ్ధఖజన్మభయవ్రదామ్ | తామేతాం సర్వభావేషు సత్త్వసత్త్వచసర్వచా | సంత్యజ్యపరమోదారంపదమేతి మహామహాః | బంధాస్థామథమోక్షాస్థాంసుఖదుఃఖదశామపి | త్యక్త్వాపదసదా స్థానైర్వంతి స్థాతుంబున హాద్ధివత్ | జాయతేనిశ్చయస్సాధోపురుషస్య చతుర్విధశిలపాదమస్తకవహంనూతాపిత్యవిర్మితః | ఇత్యేకో నిశ్చయో బ్రహ్మబంధాయాసవిలోకనాత్ | ఆతీతస్సర్వభావేభ్యోవాలాగ్రాదవ్యహంతి నః | ఇతిద్వితీయోమోక్షాయనిశ్చయోజాయతేసతామ్ | జగజ్జాలపదాగ్ధాత్సర్వపవాహమక్షయః | తృతీయోనిశ్చయశ్చోక్తోమోక్షాయై వద్విజోత్తమ | ఆహంజగద్వాసకలంశూన్యవ్యోమసనుంసదా | ఏవమేషచతుర్థోనిశ్చయోమోక్షసిద్ధిదః | ఏలేమాంప్రభుగుప్రోక్త స్మృత్యాయాబద్ధయోగ్యయా | శుద్ధతృష్ణాశ్రయస్వచ్ఛాభ జీవన్ముక్తాపిలాసిసః | సర్వంచావృహమేవేనిశ్చయోనోనుహామే | తమూదాయ ఏషాదాయనభూయోజాయతేమఃః | సూన్యంతత్త్వక్రృతిగ్దాయా బ్రహ్మవిజ్ఞానమిత్యపి | శివసపురుషశ్చా నోనిత్యనాత్మేతికథ్యతే | ద్వైతాద్వైగీసముద్భూతైర్జగన్నిగ్దాణలీలయా | పరమాత్మమయూశక్తి రద్వైతైవ ఏబృంభతే | సర్వాతీతపదాలంబీవరిపూర్వేనకవిన్దయః | నోద్వేగీనచతుష్టాత్సాసంసారేనావసీదతి | ప్రాప్తకర్మపరోసత్యంత్రుమిత్రసమాసద్యౌ | ఈహితావీహితైర్ముక్తినశోచతనకాంతతి | సర్వస్యాభిమతంవత్తాగోదిత్యపేతలోక్తిమాగ్రా | ఆశయజ్ఞశ్చభూతానాం సంసారేవావసదతి | పూర్వాంశ్యప్తినువప్తభ్య క్షేయత్యాగివిలాసివీమ్ | జీవన్ముక్తితయాస్వప్తోలోకేపహరవిజ్వరః | అస్తస్సన్ద్యుక్త సర్వాశో వీతరాగూ వివాసనః | బహుస్సర్వసమాచారోలోకేపహరవిజ్వరః | బహిరికృత్ప్రీతుసంరంభోహృదిసంరంభవజ్జీతః | కర్తృబహిరకర్తృంతర్లోకేపహరసద్ధధీః | తృప్తాహజ్మృతిరాశ్వస్త మతిరాశాశశోభనః | అగృహీతశఙ్కాజ్ఞానలోకేపహరశుద్ధధీః | ఉదారల్లపేతలాచారస్సర్వాచారానువృత్తిమాగ్రా | అస్తస్సద్గమిత్యాగీ బహిస్సంసారవానివ | అస్తస్సైరాగ్య

మౌనాబహిరాశోస్తుభహితః । ఆయంబధురయంనేతి గణవాబఘుతే
 తిసామ్ । ఉదారచరితానాస్తువిసుదైవకుటుప్యకమ్ । భావాభావ విని
 స్తుక్తంజరామరణవజీరతమ్ । ప్రశాంతకలవారవృం నీరాగంపదమాశ్ర
 య । ఏషాబ్రాహ్మీస్థితిస్వచ్ఛానిషా మాఽగతామయా । ఆగాయవిహ
 రన్నేవంసజగతేషువిముహ్యత । వైరాగ్యేణాకశస్త్రేణనహత్వాదిను
 జైరిపి । యత్సంకల్పహారార్థస్తస్వయమేవోన్నయేన్ననః । వైరాగ్యా
 స్పూర్ణతామేతిసనోవాశదశానుగమ్ । ఆశయారక్తతామేతిశరదీవస
 రోమలమ్ । తమేవభక్తవిరసం వ్యాపారోఘం పున్యపునః । దివసీవివసే
 కుర్వన్ప్రాజ్ఞకస్తాన్నలజ్జతే । చిచ్ఛేష్యకలితాబధస్తస్సుక్తైముక్తిగు
 చ్యతే । విదచైత్యాకిలాత్మేనిసర్వసిద్ధాంతసగ్రహః । ఏతంశేషయమాదా
 యఃపిలోకయయథేచ్ఛయా । స్వయమేవాత్మనాత్మాన మానన్దంపనమా
 ప్యసి । విదహంవిదిమేలోకాశ్చిదాశ్చాశ్చిదిమ్యాప్రజాః । దృశ్యదశా
 గోర్ముక్తినికేవలానులయావవా । నిత్యోచితోనిరాభాసో ద్రిష్టాసాక్షీది
 గాత్మకః । చైత్యనిర్ముక్తవిద్రూపంపూర్ణజ్యోతి స్వయవాకమ్ । సంశా
 త్తసర్వసంవేద్యంసంవిష్టాత్రమహంమహత్ । సంశాత్తసర్వసజ్జల్పః
 ప్రశాంతనకలేషణః । నిర్వికల్పవద్యత్వాస్వస్థాభవ మునీశ్వరేతి । యథ
 మాంసుమహావనిపదంబ్రాహ్మణోనిత్యమథీతే । అశ్రోత్రియ శ్రోత్రి
 యూభవతి । అనువనీతఉవనీతోభవతి । సోగ్నిపూతోభవతి । సవాయు
 యూతోభవతి । ససూర్యపూతోభవతి । ససోమపూతోభవతి । ససత్యపూ
 లోభవతి । ససర్వపూతోభవతి । ససర్వైర్దేవైజ్ఞానోభవతి । ససర్వే
 సుస్థేషుస్నాతోభవతి । ససర్వైర్దేవైరిసుధ్యాతోభవతి । ససర్వక్రితుభి
 రిష్టవాగ్భవతి । గాయత్ర్యాక్షప్తిసహస్రాక్షి జప్తాని ఫలాభవన్తి । ఇతి
 హంసపరాశరావాంసుద్రాక్షాం శతసహస్రాక్షి జప్తాని ఫలాభవన్తి । ప్రణ
 వానానుయతంజప్తంభవతి । అదక్షుద్యవజ్జింపునాతి । ఆసత్తమా

పురుషః పునాతి । ఇత్యాహభగవాహరణ్యగర్భః । జాత్యేనా
మృతత్వంబుగన్భవీత్యుపనిషత్ ॥ ఇతి సుహృదాపనిషత్సంధ్యాయః॥

॥ఓం ఆప్యాయ స్త్వితిశాంతిః॥

ఇతి సామను మహాపనిషత్ స్మరమాప్తా ॥౬౦॥

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యజుర్వేదీయా - శారీరకోపనిషత్ - ౬౨.

సహనావవత్సత్ శాంతిః.

ఓమ్ ॥ అథాత్మ పృథివ్యాదినుహాభూతా నాన్ సహ వాయున్
శరీరం యతః తిసంపాపృథివీయన్ద్రవం తదాపాయమన్తం తత్తేజోయన్
ఇంద్రియ సవాయుర్యత్సపిరం తదాకాశం । శ్రోత్రాదీనిజ్ఞానేంద్రియా
ణి శ్రోత్రమాకాశేవాయాత్వంగ్నోచయూరపుణిహ్య పృథివ్యాఽహ్రణ
మితి । ఏవమింద్రియాణాం యథాక్రమేణశబ్దవృక్ష రూపరసగన్ధాన్తై
తే విషయాః పృథివ్యాదినుహాభూతేషుక్రమేణోత్పన్నాః । వాక్పా
పాదపాయూపస్థాభ్యాని కమేంద్రియాణి తేషాఽన్ద్రమేణవచనాహ
నగమసస్సగ్ధానన్దాన్తైతేవిషయాః పృథివ్యాదినుహాభూతేషుక్రమేణో
త్పన్నాః । మమోబుద్ధిరహదాకార శ్చిత్తమిగ్యన్ద్రగ్ధాతరణ చతుష్టయమ్
తేషాఽన్ద్రమేణసజ్జల్ప వికల్పధ్వవసాయాభి మానావధారణాస్స
రూపాన్తైతేవిషయాః । ననస్థానంగ్రాన్తం బుద్ధైర్వదన మహదాకార
స్యహృదయం చిత్తస్యనాభిరితి । అస్థిచర్మనాడీరోమ ముగ్ధసాశ్లేఢి
పృథివ్యంశాః । మూత్రశ్లేష్మరక్తశుక్లశ్చేదాలబంశాః । తుత్తైస్థలస్య
మోహమైథునాన్యగ్నేః । ప్రచారణవిలేఖనస్థూలాత్యుష్ణేషమహాదివా
యోః । కామక్రోధలోభమోహాధయావ్యాకాశస్య శబ్ద స్పర్శరూప
రసగన్ధాదపృథివీగుణాః । శబ్దస్పర్శరూపరసాచ్ఛా పాంసుణాః । శబ్దస్పర్శ

దూపాణ్యగ్నిగుణాః । శబ్దస్పర్శా వితివాయుశ్చే । శబ్దపక ఆకాశస్య
సా త్త్వికరాజసతామసలక్షణానిత్రయోగుణాః । అహింసాసత్యమస్త్రే
యబ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహాః । అకౌఠోగురుశుశ్రూషా శౌచస్సన్దోషఆర్జ
వమ్ । అమానిత్వమదమ్మిత్వమాప్తికత్వమహింసశా । ఏకానన్య
సానాడ్వేయాసాన్తత్త్వికస్యవిశేషతః । అహంకారాస్త్వహంభోత్తి స్త్వ
హంవక్త్రాభిమానవాగ్ । ఏతేగుణారాజసస్య ప్రాచ్యవై బ్రహ్మసిత్తవై
సద్రాలస్యేమోహరాగోమైధునలౌర్యమివచ । ఏతేగుణా స్తానసస్య
ప్రాచ్యవైబ్రహ్మవాదిభిః । ఊర్ధ్వసా త్త్వికోమధ్యేరాజసోఽన్తరా
తి సమ్యక్జ్ఞానగ్ సా త్త్వికం । ధర్మజ్ఞానగ్ రాజసం । తియారాధ్య గా
వసమితి । జాగ్రత్స్వప్నస్సుషుప్తిస్తురీయమితి చ చతుర్విధావస్థాః । జ్ఞా
నేనప్రయిత్రేన్ద్రియాన్తస్య కరణచతుష్టయాశ్చ చతుర్వికరణయుక్తం
జాగ్రత్ । అన్తస్యకరణచతుష్టయసంయుక్తిస్స్వప్నః । చిత్రైక కరణాసు
షుప్తిః । శేవలజీవయుక్తమేవశురీయమితి । ఉన్మిలితనిమిలిత మధ్యస్థ
జీవవరమార్తనూర్మధ్యే జీవాత్మా తేత్రక్షణభిజ్ఞాయతే । బుద్ధికశ్చ
నీక్రియ ప్రాణపంచైర్మనసాధియా । శరీరగ్ సప్తవశభిస్సుక్ష్మం తి
స్సంగముచ్యతే । మనోబుద్ధిరహంకారఃఖాలిలాగ్నిజ్ఞానిభూః । ఏకాన్త
ప్రృథయస్త్యస్తావికారాష్టోడశావరే । శ్రోత్రత్రైకృక్షుకుపీ విహ్వశ్రూ
ణస్త్రేవగుపశ్యవమ్ । పానూపస్థాకిరౌపాదౌ వాత్త్వేచ దశమీమ
గా ॥ శబ్దస్పర్శశ్చక్షుశ్చాపశ్చ ధిసోగన్ధస్తవైవచ । త్రయోవింశతి రేతాని
తిత్స్వేనప్రకృతానితు । చతుర్వింశతిరవ్యక్తంప్రధానం అనువసి స్తరత్తగుప్త
సంపత్ ॥ ॥ ఓమ్ సహ నావవత్సవిశాంతిః ॥

ఇతి శారీరకాపనిషత్సమాప్తా-౬౨.

ఓమ్ - తత్సత్

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథ యజుర్వేదీయా యోగశిఖోపనిషత్ - ౬౩.

॥ సహనావపత్వితశాన్తిః ॥

ఓమ్ । సర్వేజీవాస్సుభైర్దుగభైర్గ్నాయాజాలేన వేష్టితాః । తే
హంముక్తికథస్తేవకృపయావదశః । సర్వసిద్ధికరం మార్గం మాయా
జాలనికృప్తనమ్ । జన్మమృత్యుజరావ్యాధి వాశనం సుఖదం వద ॥ ఇతి
హిరణ్యగర్భ్యపవచ్చ । సహనావ మహేశ్వరః । నానా మూర్త్యైస్త
మమ్మృషం తైవల్యం పరమం వదం । సిద్ధిరూర్గైరిలభతే వాన్యథా వత్సన
న్భవ । పతితాశ్చాస్త్రజాలేషు ప్రజ్ఞయా లేన మోహితాః । స్వాత్మప్ర
కాశయావంతలింకాస్త్రేణ ప్రకాశ్యతే । నిషకళం నిర్మలం శాంతం సర్వా
తీతం నిరామయం । తదేషజీవయాపేణ పుణ్యపాప ఫలైర్వృతం । పర
మాత్మపదం నిత్యం తత్కళంజీవతాత్తతం । తత్త్వాతీతం మహాదేవ ప్రసా
దాత్మభయేశ్వర । సర్వభావపదాతీతం జ్ఞానయావం నిరంజనం । వాయు
వత్స్ఫురితం స్వస్తికాత్రాహజ్జ్వలిరుత్థితా । వజ్రాత్మకమభూత్పిణ్డ
ధాతుబద్ధఙ్గానాత్మకం । సుఖచక్రైస్సమాయుక్తం జీవభావనయామయం ।
తేన జీవాభిధాప్రొక్తాపి శుద్ధిపరమాత్మనీ । కామక్రోధభయభ్రాపి మో
హలోభమదోరజః । జన్మమృత్యుశ్చ కార్పణ్యం శోకస్తద్ద్రాక్షుధా శృ
షా । తృష్ణాలజ్జాభయందగిభం ఏషాదోహమామేవచ । ఏభిర్దోషైర్విని
ర్ముక్తస్సజీవశ్శివఉచ్యతే । తస్మాద్దోషవిసాశార్థ ముపాయజగదభయామి
తే । జ్ఞానం కేదిద్వంద్వత్ర కేవలం తన్నసిద్ధయే । యోగహీనం కథంజ్ఞా
నం మోక్షదన్భవతీహభా । యోగోపి జ్ఞానహీనస్తునక్ష మోమోక్షకర్మ
ణి । తస్మాద్ జ్ఞానభ్యయోగభ్య ముముక్షుర్మృతమభ్యసేత్ । జ్ఞానస్స
యాపమేవాదౌజ్ఞేయంజ్ఞానైకపాదనం । అజ్ఞానం కీదృశంచేతి ప్రవిచార్యం
ముముక్షుణా । జ్ఞాతం యేన నిజం యావంతైవల్యం పరమం వదం । అసౌదో

మైత్రినిర్దుక్తః కామక్రోధభయాదిభిః । సర్వదోషైర్వృతాజీవలకథంజ్ఞా
 నేనముచ్యతే । స్వాత్మకూపంయథాజ్ఞానం పూర్ణంతద్వ్యాపకం తథా ।
 కామక్రోధాదిదోషాణాంస్వరూపా వాస్థిభిన్నతా । పశ్చాత్తస్యది
 ధిగ్గతిన్నునిషేదోపికథంభవేత్ । వివేకీసర్వదామక్త స్సంపారభగ్రిమవర్జి
 తః । పరిపూర్ణవృతూపంతత్సత్వంకమలసచ్చువ ॥ సకలం నిష్కళం చైవ
 పూర్ణత్వాచ్యుతదేవహి । కలివాస్సుర్రియాపేణసంపారభగ్రిమతాగ్లతం
 సమకలంనిర్మలంసాక్షాత్సకలం౫౫నోపనమ్ । ఉన్నత్స్థితిసంహారసూఫ
 త్రిజ్ఞానవివర్జితమ్ । ఏతద్రూపంసమాయాతస్సకథంమోహసాగరేనిమ
 జ్జగముహాబాహూత్యైవావిద్యాంపునగ్గపునః సుఖదుఃఖాదిమోహాను
 యధానంసారిణాంస్థిః । తథాజ్ఞానీయథాతిష్ఠేద్వాసనావాసితస్తదా ।
 తయోర్నాస్తివిశేషోత్రసమానంపారభావవా । జ్ఞానశ్చైవ దీదృశంజ్ఞాత
 వజ్ఞానంకీదృశంపునః । జ్ఞానస్థోవిరక్తోపిభర్తృజ్ఞో విజితేంద్రియః । వినా
 దేహపియోగేనసమోక్షంలభతేవిధే । అపశ్చాక్యమివత్వాశ్చ దేహినో
 ద్వివిధాత్మన్పుతాః । అపశ్చాయోగహీనాస్తవత్వాయోగేన దేహినః ।
 సర్వోయోగాగ్నినాదేహాహ్యజడశ్శేకవర్జితః । జడస్తు పార్థివో
 జ్ఞేయోహ్యవశ్శోడుగభదోభవేత్ । ధ్యానస్థాసాతథాప్యేవ మిద్రియై
 ర్వివశోభవేత్ । తానిగాఢనియమ్యాపి తథాప్యన్యైర్లబ్ధవాద్యతే । శీ
 తోష్ణసుఖదుఃఖాద్యైర్వాప్యధిభిర్వాననైస్తథా । అన్యైర్నావిదైర్జా
 వైశ్శస్త్రాగ్నిజలమూరుతైః । శరీరపిడ్యతేతైస్తైశ్చిత్రంపంతుభ్యతేత
 తః । తథాప్రాణవిపత్తైశ్చ క్షోభమాయారిమూరుతః । తతోచగ్గళ శ
 తైర్వాప్యప్రచిత్త్రాయుబ్ధంభవేన్నృణాం । దేహావపానసమయే చిత్రై
 యన్యద్విభావయేత్ । తత్తదేవభవేజ్జీవత్తత్వేవంజన్మకారణమ్ । దేహా
 న్తంకంభవేజ్జన్మతస్మిన్సాన నిమానవాః । తస్మాద్జ్ఞానంచవైరాగ్యం జీవ
 స్యకేవలంశ్రవః । ఏవీలికాయథాలగ్నా దేహాహ్యసాద్విముచ్యతే ।
 అసౌకింప్యశ్చితైర్ద్రష్టాదేహాస్తేవాకథంసుఖ । తస్మాత్తుథా నజానన్దిమి
 ధ్యాతరేణవేష్టితాః । అహంకృతిర్యదాయన్యసన్నాభవతితస్యవై । దేహ

స్తవపితృవేన్నజ్ఞో వ్యాధిభిశ్చాస్యకేపునః । జలాగ్నిశస్త్రభాతాది బా
 థాకస్యభవిష్యతి । యదాయదావరిక్షీణాపుష్టాచాహజ్యోగీర్భవేత్ । గ
 మనెనాస్యసశ్యస్త్రవవ ర్తస్తేరుగాదయః । కారణేనవి నాకార్యంనక నాచ
 నవిష్యతే । అహజ్ఞా రవి నాతద్వజ్జహేదుక్తఖంకథంభవేత్ । శరీరేణ
 జతాస్సర్వేశరీరంయోగిభిజితం । తత్కథంకురుతేతేహం సుఖవృక్షా
 దికంఫలం । ఇన్ద్రియానీన మోబుద్ధిస్కామక్రంధాదికంజితం । తేనైవవి
 జితంసర్వంనాసాకే నాపిబాధ్యతే । మహాభూతానితత్త్వానిసంహృతాని
 క్రమేణచ । సప్తధాతుసయోదేహేహాదగ్ధోయోగాగ్నినాశనైః । నే
 వైరపిసలక్ష్మ్యైరయోగదేహేహామహాబలః । భేదబద్ధవిద్యుక్తో నాచాశ
 క్తిధరఃవరః । యథాకాశస్తథాదేహాకాశాచపిర్తలం । సూక్ష్మేషు
 త్వతరోద్భవ్యఃస్థూలాత్స్థూలోజరాజ్జడః । ఇచ్ఛాగూఢోహి యోగీన్ద్ర
 వ్యతంత్ర స్తవరామరః । క్రీడతేత్రిమణోకేషు లీలయాన్యత్రకుత్రచిల
 తవిద్యత క్తిమాకాయోగీనా నాహుపానిధారయేత్ । సంహరేచ్ఛపున
 స్తానిస్వేచ్ఛయాఽజితేన్ద్రియః । నాసామరణమాప్నోతి పునర్యోగబలే
 నను । హతేనమృగేషు నాసామృతస్యచరణంకుతః । మరణంయత్ర సర్వే
 హంత్రాసాపాజీవగి । యత్రజీవతిమూఢస్తతఃప్రాపామృతేషువై । కర్
 వ్యంనైవతప్యాప్రిక్యతేనాసానలిష్యతే । జీవన్ముక్తస్సదాస్సవప్రసృర్వో
 మవివజితః । విరక్తజ్ఞానినశ్చాస్మేదేహానవిజితాపుదా । తేషాంయో
 గిభిస్తుల్యామాంపపిశ్ఛాన్యకుదేహినః । దేహేవైజ్ఞానిభిఃపుణ్యా త్పాపా
 చ్ఛఫలమాప్యతే । ఈదృశస్త్రుభవేత్తద్దృష్ట్యైజ్ఞానీపునర్భవేత్ । పశ్య
 త్పశ్యైసలభతేసిద్ధేనసహసంగతిం । రితస్సిద్ధస్యకృపయా యోగీభిః
 జాన్యథా । గణానశ్యంసంసారోవాన్యధాశివభాషితం । యోగేన రిపి
 తంజ్ఞానంసమోక్షాయభవేద్విధే । జ్ఞానేనైవవిజాయోగోనసిద్ధ్యతిహ
 చన । జన్మాత్తతైశ్చపహుభిర్యోగోజ్ఞానేనలభ్యతే । జ్ఞానంతుజన్మనైకే
 నయోగాదేవప్రజాయతే । తస్మాద్యోగాత్పరోహస్తియోగమార్గమసౌ
 క్షుదః । ప్రపితాగ్యవిరంజ్ఞానం ముక్తిహమితిమన్యతే । కింసామననాదే

న ముక్తిభవతిత గ్నాత్ । పశ్యజ్జన్మాన్తరకలై ర్యోగా దేవవిముచ్యతే ।
 సతభాభవతో యోగా జ్జన్మసృత్యుపున్యపునః । ప్రాణాపాన సమా
 యోగశ్చస్త్రానైర్యోగతాభవేత్ । సప్తధాతునయద్దేహా వాగ్నివార
 జ్జయేద్ద్రువం । వ్యాధయస్తస్యనశ్యంతి ఛేదభాతాదికాస్తథా । తదసౌపర
 మాకాశమాసోదేహ్యావతిష్ఠతి । కింపునర్భహునోక్తేన మరణంనా స్తితస్య
 వై । దేహివద్భృశ్యతేలోకేదగ్ధకర్పూరవత్స్వయమ్ । దిత్తింప్రాణేనసన్న్య
 స్థునర్వజీవేమసంస్థితం । రహాయద్యత్సుసన్న్యస్తః పక్షీతద్విదివంసః ।
 నానావిదై ర్విచారైస్తునబాధ్యంజాయతేనః । తస్మాత్తస్యజయోపా
 యఃప్రాణవీచహివాన్యథా । తరైశ్చైవైక్యాత్ప్రజానైర్యక్తిభిర్నన్త్రీ
 భవజైః । నవశోజాయతేప్రాణస్థిప్యపాయంవివాదిధే । ఉపాయంత
 మహిమాయయోగమాగ్నేప్రవర్తతే । ఖణ్డజానేనసహసా జాయతేక్షేతవ
 త్తరః । యోజిత్యావవనంమోహోద్యోగమిచ్ఛ్యోయోగినామ్ । సోఽప
 క్షంకున్న్యమూఢుహ్యపాదరంతత్వమిచ్ఛతి । యస్యప్రాణోఽనీనోన్త
 స్యానకేజీవితేనతి । పిణ్డోనవతితస్తస్యదిత్తంకోమైన్ద్రప్రబాధ్యతే । సుక్తేచే
 తసితస్యైవస్మాత్కృష్ణానంప్రకాశతే । తస్మాద్కృష్ణానంభవేద్యోగాజ్జన్మవై
 కేనపశ్యజ । తస్మాద్యోగంతమేవాదాపాదకౌనిత్యవభ్యసేత్ । ముము
 త్సుభిర్ప్రాణజయ్యుక్త రహ్యమోక్షహేతవే । యోగాత్పరతరంపుణ్యం
 యోగాత్పరతరంశివం । యోగాత్పరతరంసూక్ష్మం యోగాత్పరతరం
 నహి । యోఽపానప్రాణయోరైక్యం స్వరజోకెతసోస్తథా । సూర్యా
 చంద్రమసోగ్యోగోజీవాత్పరమాత్మనామ్ । ఏవమృద్వన్ద్యజాలస్య సం
 తా సోయోగఉచ్యతే । అథయోగశిఖాంవత్యే సర్వజ్ఞానేమనోత్త
 మం । యదానుభవాయతేనున్ద్రంగాత్రకమ్పానజాయతే । అసం
 స్పృగింబధ్యాయచ్ఛాన్యపిరోచతే । నాసాగ్రీ చృష్టిమారోవ్య హస్త
 పాదౌచసంయతౌ । మనస్సర్వత్రసంగృహ్యఃపిజ్ఞా రంతత్రదిన్తయేత్ ।
 భ్యాయతేనతతంప్రాణ్ణోహృత్కృత్వాపరమేశ్వరం । ఏకస్తమ్భేనవచ్చా
 రైర్మహాదేవచ్ఛరైవతే । తుభ్యశేతుశరీరేవానునీనామ్నోచలత్తయేత్ ।

ఆదిత్యకుండలాకారంరశ్మిజ్వాలాసమాకులం । తస్యవధ్యగతంవహ్నిం
 జ్వాలయేద్దీపవర్తివత్ । దీపశిఖానుయామూత్రా సామాత్రాపరమేశ్వ
 రే । భిష్టబ్ధియోగిసస్సార్యం యోగాభ్యాసేనవైపునః । ద్వితీయగ్ను
 మున్నద్వానంపరిశుభ్రగ్గోపమర్పితం । కపాలసంపుటంపీత్య తతఃప
 శ్యతితత్సదమ్ । అథతథ్యాయ లేజస్తరాలస్యాచ్చప్రమాదతః । యదిత్రి
 కాలమాగచ్ఛేత్సగచ్ఛేత్పుణ్యసక్పదం । పుణ్యమేతత్సమాసాద్య స. ష్టి
 పృకథితంమయా । లబ్ధయోగోభయధ్యేతప్రసన్నంపరిమేశ్వరం । జన్మా
 న్తరసహస్రేషుయదాక్షిణస్తుకీర్తివం । తదాపశ్యేత్యోగేన సంసారో
 చ్ఛేదనంమహత్ । అఘనాసమ్ప్రవత్యౌమి యోగాభ్యాసస్యలక్షణం ।
 మరుజ్జయోయస్యసిద్ధస్తేవయే త్తప్తయంపదా । గురువక్త్ర ప్రసాదేనకు
 ర్యాత్ప్రేరణజయంబుధః । పితస్తప్రమితందైర్ఘ్యం చగురంసులపిస్త్ర
 తం । మృదులంధవళంప్రాక్తం వేష్టవాఘ్నరలక్షణం । నిరుద్ధయ మారుతం
 గాఢంశక్తిచాలనయుక్తితః । అష్టభాసుండలీఘాతామృజ్యేంసుర్యాస్తుం
 ధరీం । పాయోరాకుఞ్చనంకుర్యాగుండలీంచాలయేత్తదా । మృశ్య
 వక్త్రగతస్యాపితస్యమృత్యుభయంకుతః । పితదేవవరంసుహ్యం కశితస్త
 మయాతప । వజ్రాసనగతోఽగ్ర మూర్ధ్వాపంచనమభ్యసేత్ । వాయు
 వాఙ్మలితోవహ్నిగ్గుండలీకునిశందహేత్ । సస్తప్రాసాన్నినా జీవత
 క్తిస్త్రైలోక్యమోహిని । ప్రపశేచ్ఛండ్రఖండేతు సుమమ్నావదనాస్త
 రే । వాయునావహ్నినాసార్ధం బ్రహ్మగ్రంథింభినత్రిసా । ఓష్ణగ్రంథింతో
 భిత్వాగుద్రగ్రంథాదతిష్ఠతి । తతస్తకుస్ఫుతైర్గ్రాహం పూరయిత్వాపున్యపు
 నః । అథాభ్యసేత్సూర్యభేదముజ్జాయాంచాపిశీతభావమ్ । భస్త్రాఞ్చసహ
 తోవాను స్యాచ్చతుష్టయశుష్కకః । బద్ధత్రయేణసంయుక్తః కైవలప్రా
 ప్తికారకః । ఆధాస్యలక్షణంపమృకక భయామిసమాసతః । ఏకాకినా
 సముపగమ్యవిచిత్రదేశం ప్రాణాదిహపమకృతంపరమార్థ తత్త్వమ్ । ల
 ఘ్నాశీనాదృతినులాపరిభావితవ్యం సంసారరొగహరమాషభమద్వితీయ
 మ్ । సూర్యనాభ్యాసమాకృత్య వాయునుభ్యాసయోగినా । ఓధివభౌ

వృక్షంకృత్వారేచయేచ్ఛితరశ్చివా ఉదరేపహురొగఘ్నంక్రిమిదోషం
నిహంతిచ । ముహుర్ముహురిదంకార్యంసూర్యభేదముదాహృతం । నాడి
భ్యాం వాయు మాకృత్య కుండల్యాగిపా శ్వక యోః ఓ పేత్ ।
ధారయేదుదరేపశ్చా ద్రేచయేదిష్టయానుధీః । కణ్ఠకఫాదిదోషఘ్నంశ
రీరాగ్నివివర్ధనమ్ । వాడీజలాపహంధాతు గతదోషవినాశనమ్ । గచ్ఛత
స్త్రిస్తతగికార్య ముజ్జాయాభ్యున్నకువృక్షం । ముఖేనవాయుం సజ్జ్యహ్య
ఘ్రిగరస్తేగ్రిరేచయేత్ । శీతలీకరణఞ్ఘేదం హస్తపిత్తం యుధాంతృ
షం । స్తనయోరథభస్త్రివా లోహకారవ్యవేగతః । రేచయేత్పూరయే
ద్వాయు మాశ్రమందేహగర్భియా । యథాశ్రమోభవేద్దేహ తథాసూ
ర్యోపూరయేత్ । కణ్ఠసహిత చనంకృత్వా పునశ్చదైగ్రిరేచయేత్ ।
వాతపిత్తజ్లేష్మహరం శరీరాగ్నివివర్ధనం । కుండలీబోధకంవక్త్ర దోష
ఘ్నంశుభదంసుఖం । బ్రహ్మవాడీముఖా నస్త కఫాద్యర్థశవాశనం । సన్య
గ్నవనముగ్భూతం గ్రన్థిత్రయవిభేదకం । పశేదైవకర్తవ్యం భస్త్రిభ్యం
కువృక్షంత్విదం । బద్ధత్రయనుభేదానీం వ్రవత్యైమియథాక్రమం । ని
త్యంకృతేనతేనాసౌ వాయోర్జయనువాపుయాత్ । చతుర్థామపిభేదా
నాంకువృక్షేనముపస్థితే । బద్ధత్రయమిదజ్జాగర్యం వత్సయమాణంసయా
హితత్ । ప్రథమోమూలబద్ధస్తు ద్వితీయోడ్డీయశాభిదః । జాలంధరస్తృ
తీయస్తు లక్షణంకథయామ్యహం । గుదంపాస్థ్యోగతుసంపీడ్య వాయు
మాకుఞ్చయేద్బలాత్ । వారంవారంయథాచోర్ధ్వం సమాయాతినమీ
రణః । ప్రాణాపానోనాదవిష్టామూలబద్ధేనచైకతామ్ । గత్వాయోగవ్య
సంసిద్ధిం యచ్ఛతోవాత్రసంశయః । కువృక్షానైరేచకాదా కర్తవ్యస్తూ
ర్జీయాణకః । బద్ధోయేనసుమున్నయాప్రాణస్తూర్జీయతేయతః । తస్మా
ద్దీయశాఖోయం యోగిభిస్సమదాహృతః । ఉడ్డీయాగస్తనహజం
గురుశాకథితంసదా । ఆభ్యసేత్తదతస్త్రిస్త వృద్ధోపితరుణోభవేత్ । నా
భేరుద్ధ్వమథశ్చాపి త్రాణంకుర్యాత్ప్రియత్వతః । పాశ్చాత్యనవభ్యసేత్సం
స్కృం జయత్యేవసంశయః । పూరకానైరుకర్తవ్యో బద్ధజాలస్తరాభి

ధః । కఠినజ్ఞోఽచరూపోసావాయుమార్గనిరోధకః । కణ్ఠమాకుః శ్చ్యవ్హృ
 యేస్థావయేన్ద్రధమిచ్ఛయా । బద్ధోబాలస్తరాభ్యోయగమృతావ్యయ
 కారకః । అథస్తానుః శ్చ్యవేనాను కణ్ఠసంజ్ఞోఽచనేకృతేః మధ్యేవశ్శిను
 తాణేన స్యాత్ప్రాణోబ్రహ్మవాడిగః । వజ్రాసనస్థితోయోగీ చాలయ
 త్వాతుకంజ్జలీం । కర్యాదస్తరతాభస్త్రీంకుంజ్జలీమూనుబోధయేత్ । భిన్న
 నైగ్రస్థయోవంశేన ప్రలోమాశలంకయా । తత్రేవవృత్తవంశేస్యాన్త్రస్థితః
 స్తువాయునా । షివీరికాయాంలగ్నాయాం కంఠాస్తత్రవ్రవర్తతే । సుషు
 మ్నాయాంతథాభ్యాసా శ్చతతంవాయునాభవేత్ । కుండగ్రస్థితత్వా
 త్వా తతోయాతిశివాత్మకం । చన్ద్రసూర్యోనమాకృత్యా గయోర్వ్యో
 గ్యు ప్రవర్తతే । కుండ్రయమతీనస్యాన్త్రస్థిత్రయవిభేదనాత్ । శివ
 క్తీసమామోగే జాయతేపరమాస్థిః । యథాకరీకరేజ్జేవ పానీయం
 ప్రపిబేత్తుదా । సుషుమ్నావజ్రనాలేన పవమానంగ్రహేత్తథా । వజ్రవర్ణస
 ముచ్ఛతా మణయశ్చైకపింశతిః । సుషుమ్నాయాం స్థితాస్సర్వేయా
 త్రైమణిగణాశ్చవ । మోక్షమార్గేప్రతిష్ఠానాసుషుమ్నావిశ్వయాపినీ । య
 త్రైవశ్చైకకాల శ్చన్ద్రసూర్యబంధనాత్ । అపూర్వకుంభితోవాయు
 ర్బహిర్మోయాతీసాధకే । పునఃపునస్తద్వజేవ పశ్చిమద్వారలక్షణం ।
 పూరితస్తపతద్వారై రీషతుఃస్పృశతాన్తరః । ప్రవిశేత్సర్వగాత్రైషునా
 యుగిపశ్చిమమార్గతః । రేచితఃక్షీణతాంయాతి పూరిత్యపోషయేత్తతః ।
 యత్రేవజాతంసక శిబరంమనస్తత్రేవరీసంకురుతేసయోగాత్ । సప
 వముక్తోరహజ్యోతిష్సుఖీ మూఢానజానన్ద్రహిషిణ్ణపాతినః । చిత్తంపి
 వ్యంయదిభాసితంస్యాత్తగ్రప్రతితామరుతోపినాశః । నచేద్యదిస్యాన్నా
 తస్యతాస్త్రం । నాత్మప్రతిగర్హగురుర్నమోక్షః । జలూకానుధగంయ
 ద్వద్భూదాకృత్యతిస్వయం । బ్రహ్మవాడితథాథాయాం శ్చన్ద్రతాభ్యా
 సయోగతః । అనేనాభ్యాసయోగేన నిత్యమాపనబద్ధతః । చిత్తంజీనా
 మేతి విష్ణుర్మోయాత్యధస్తథా । రేఖకంపూరకంముక్త్యా వాయునాస్థీ
 యతేస్థిరం । నానావాదాగ్నిప్రవర్తంతే సంప్రసేద్యన్త్రైగంబునశ్యే

త్రిముద్రితాసాద్యా సుర్వదోషాస్తతస్సుచా । స్వయాపే సద్విదానన్దై
స్థితిమాహ్నోతికేవలం । కథితమృతవప్రీత్యా హ్యేతదభ్యాసలక్షణం । ము
న్త్రోలయోహతోరాజ యోగోన్తమ్ముమిశ్నాక్రమాత్ । ఏకవచచతు
ర్దాయం మహాయోగోభిధీయతే । హకారేణబహిర్యాతి సకారేణవిశే
త్పునః । హంసహంసేతిసన్త్రయిం సర్వజీవైశ్చజవ్యతే । గురువాభ్యా
త్సుముమ్మాయాంవిపరీణోభవేజ్జవః । సాహంసాహమితిప్రాకో మన్త్ర
యోగఉదాహృతః । ప్రతీతిగుణన్త్రయోగాచ్చజాయతేవశ్చిమేపథి । హ
కారేణగుసూర్యస్యాత్మకారేణేష్టురుచ్యతే । సూర్యాదన్త్రమసోరైక్యం
హతఇత్యభిధీయతే । హతేనగ్రస్యతేచాడ్యంసర్వదోషసముద్భవం । తై
శ్రజ్జగ్రవరమాత్మాచతయోరైక్యంయదాభవేత్ । తదైక్యపాథితేబ్రహ్మణ
చిత్తాయాతిపలీనశాఽ చవనః స్థైర్యమాయాతిలయయోగోదయేసతి । ల
యాత్సంప్రాప్యతేసాఖ్యంస్వాత్మానన్దంపరంపదమ్ । యోనినుభ్యమహా
త్మైతేజపాబద్ధాకసన్నిధం । రజోవసతిజంతునాం దేవితత్త్వంసమాహి
తమ్ । రజసోరేతసోయోగా ద్ద్రాజయోగఇతిస్మృతః । ఆనీమాదివదం
ప్రాప్యరాజతేరాజయోగతః । ప్రాణాపానసమాయోగో జ్ఞేయంయో
గవతుప్తయమ్ । సక్తే సాతకథితంబ్రహ్మణ నాన్యథా శివభాషితం ।
క్రమేణ ప్రాప్యతేప్రాప్యమభ్యాసా దేవనాన్యథా । ఏకేనైవ శరీరేణ
యోగాభ్యాసాచ్చనైశ్చనైః । చిరాత్సంప్రాప్యతేముక్తి ర్మర్కటక్రమ
వసనః । యోగసిద్ధింవివాదేహః ప్రమాదాద్య దినశ్యతి । పూర్వవాసన
యాయుక్తశరీరంచాన్యదాఘ్నయాత్ । తతస్సపుణ్యవశాత్పిన్దోగురుణా
సహసర్జతః । వశ్చిమద్వారమార్గేణ జాయతేత్వరితంఫలమ్ । పూర్వజ
న్త్యక్తతాభ్యాసా ద్విద్యరంఫలమశ్నుతే । ఏతదేవహివిజ్ఞేయం తత్కాక
మతముచ్యతే । నాస్తికాకమతాదన్యదభ్యాసాఖ్యమతగ్గవరమ్ । తేనైవ
ప్రాప్యతేముక్తి ర్నాన్యథాశివభాషితమ్ । హతయోగ క్రమాత్కాష్ఠా
సహజీవలయాదికమ్ । నాకృతమోక్షమార్గంస్యాత్ప్రసిద్ధంవశ్చిమం
చ । ఆదారోగాగ్రహశ్యన్తి వశ్చాజ్ఞాద్యంశరీరజమ్ । తత స్సచరసా

భూత్వా చంద్రో వర్షత్యనారతః । ధాతుం శ్చ సంగ్రహేద్వహ్నిగ్నివనః
 న సమంతతః । నానావాద్యప్రవర్తంతే మార్దవంస్యా త్కలేబరమ్ ।
 జిత్వా పృష్ఠ్యోదికంజాడ్యం ఖేచరస్సభవేన్నరః । సర్వజ్ఞో సౌ భవేత్కా
 మదూవస్యవనవేగవాః । క్షీడతేత్రిషులోకేషు జాయతైసిద్ధయోఽఖ
 లాః । కర్మా రేణీయమానేకింకాదిన్యంతత్రవిద్యతే । అహజాగర త్తయే
 తద్వద్దేహాకరినతాకుతః । సర్వకర్తావయోగీస్త్రీ స్వతంత్రౌ నస్తయాప
 వాః । జీవన్ముక్తోహహాయోగీ జాయతేనాత్రసంశయః । ద్వివిధాస్సిద్ధ
 యోలోకకల్పితాకల్పితాస్తథా । రసాషణ్డ్రీయాజాలమప్త్రాభ్యాసా
 దిసాధనాత్ । సిద్ధ్యన్సిద్ధయోయాస్త్రకల్పితాస్తాన్ప్రకీర్తితాః । అని
 త్యాఅల్పవీర్యాస్తాస్సిద్ధయస్సాధనోద్భవాః । సాధనేనవి నాప్యేవం జా
 యతేస్వతపవహి । స్వాత్మయోగైక నిష్ఠేషు స్వారప్త్యా దీశ్వరప్రి
 యాః । ప్రధూతాస్సిద్ధయోయాస్తాన్కల్పవారహితాస్తస్సృతాః । సిద్ధా
 నిత్యామహావీర్యా ఇచ్ఛాకూపాస్స్వయోగజాః । విరకాలా త్ప్రజా
 యతైవాసనారహితేషుచ । తాసుగోప్యామహాయోగాః పరమాన్తిష
 డేవ్యయే । వినాకార్యంసదాగుప్తంయోగసిద్ధస్య లక్షణం । యథాకా
 శంసముద్గిత్యగచ్ఛద్భిగవతికైగివతి । నానాతీర్థానిదృశ్యతైనానామాగ్ధా
 స్తసిద్ధయః । స్వయమేవప్రజాయతైలాభాలాభవివజితే । యోగమా
 గ్నేతతేచేదంసిద్ధికాలప్రవర్తతే । పరీక్షకైస్సృణాకారైర్హైమసంప్రో
 చ్యతేయథా । సిద్ధిభిర్లక్ష్యేత్సిద్ధంజీవన్ముక్తం తతైవచ । అలోకికగుణ
 ప్రస్థకదావిద్యుశ్యతేద్రువం । సిద్ధిభిఃపరిహీనప్రసరంబద్ధస్తులక్ష్యేత్ ।
 అజరామరపిండోయోజీవన్ముక్తస్సవహి । పశుకుక్కుట కీటాద్యాన్పు
 తింపంప్రాపున్నవన్తివై । తేహంకింపిండపాతేన ముక్తిర్భవతిపద్మజానబ
 హిన్ద్రప్రాణాయామిపిణ్డస్యపరసంకుతః । పిణ్డపాతేనయా ముక్తిస్సాము
 క్తిర్నకుహస్యతే । దేహబ్రహ్మత్వమాయాతేజలానాంనైష్ఠవంయథా
 అనన్యతాంయదాయాతితదాముక్తస్సఉచ్యతే । విముతానిశరీరాణి ఇం
 ద్రియాణితతైవచ । బ్రహ్మదేహత్వమాపన్నంవారిబుద్ధ్యదతామివ । దశ

ద్వారపురందేహందశనాదిమహావథం । దశభిర్యామభిర్యాప్తందశే
న్ద్రియపరిచ్ఛదం । షడాథారావరకంషడస్వయమహావనమ్ । చతుర్వి
పీతసమాక్తిర్లంచతురామ్నాయదీపకమ్ । విష్ణునాదమహాలింగం శివశక్తి
నికేతనం । దేహంశివాలయంప్రోక్తం సిద్ధిదం సర్వదేహినాం । గుడమే
ధాంతరాశస్తం మూలాధారత్రికోణకం । శివస్యజీవరూపస్యస్థానంతద్ధి
ప్రచక్షతే । యత్రకుంజ్జలినీనామవరాశక్తిప్రతిష్ఠితా । యస్మాదుత్పద్య
తేనాయుర్యస్మాద్యహ్నిప్రవర్తతే । యస్మాదుత్పద్యతేవిష్ణు ర్యస్మాన్నా
ద్యప్రవర్తతే । యస్మాదుత్పద్యతేహంసోయస్మాదుత్పద్యతే మనః । తదే
తతా గురూపాఖ్యంపీఠంకామఫలప్రదం । స్వాధిష్ఠానావ్యయంచక్రం
లింగమూలేషడశ్రకే । నాభిశశేస్థితంచక్రందశారంమణిపూరకం । ద్వా
దశారంమహాచక్రంహృదయేచాప్యనాహతమ్ । తదేతర్హృద్గోర్యాఖ్యం
పీఠంకమలసంభవ । కంఠకూటేవిశుద్ధాఖ్యంయచ్చక్రం షోడశాశ్రకమ్ ।
పీఠంజాలంధరంనామలిప్తత్యత్రసురేశ్వర । ఆజ్ఞానామభ్రువోర్మధ్యద్విద
శిబ్బక్రమైమమ్ । ఉద్యానాఖ్యం షహాపీఠ ముపరిష్ఠా త్ప్రేక్షితం ।
చతురశ్రంధరణ్యాదాబ్రహ్మతత్రాధిదేవతా । అర్ధచంద్రాకృతిజలం విష్ణు
స్తస్యాధిదేవతా । త్రికోణమండలంవహ్ని రుద్రస్తస్యాధిదేవతా । వా
యోర్విశ్వుస్తవటోగ మిశ్వరోస్యాధిదేవతా । ఆకాశ మండలంవృ
త్తందేవతాస్యసదాశివః । నాదరూపంభ్రువోర్మధ్యేషసోమండలంవిదుః ॥

ఇతియోగశిఖోపనిషద్వివ్రకమోధ్యాయః.

పునర్యోగస్యమాహాత్మ్యంత్రోతుమిచ్ఛామి శబ్దర । యస్యవి
జ్ఞానమాత్రేణభేదరీసమతాంప్రజేత్ । శ్రుణుబ్రహ్మప్రవక్ష్యామి గో
పనీయంప్రయత్నతః । ద్వాదశాబ్జంతుశుశ్రూషాం యిక్కుర్యాదవ్రమా
దతః । తస్మైవాచ్యంయథాతథ్యందావ్రాయ బ్రహ్మచారిణే । పాణ్డీత్యాద
ర్థలోభాద్వాప్రమాదాద్వాప్రయచ్ఛతి । లేవాధీరంశ్రుతంలేనతన్నసర్వ
మనుష్ఠితం । మూలమస్త్రీంవిజానాతియోవిద్వాన్మరు దశితం । శివశ

క్రియాయంశు స్త్రీంమూలాధారాన్యముద్ధితంతస్యమ స్త్రీస్యవేదబ్రహ్మ
 శ్రోతావక్తాచమర్లభః । ఏతత్తీతమితీప్రోక్తంనాదలిఖ్యంచదాత్మకంతస్య
 విజ్ఞానమాత్రేణజీవన్ముక్తౌభవేజ్జనః । అణిమాదికమైశ్వర్యమచిరాదేవ
 జాయతే । మననాత్ప్రాణనాచైవమద్రూపస్యవబోధనాత్ । మస్త్రీ
 మిత్యుచ్యతేబ్రహ్మమదధిష్ఠానలొపివా । మూలత్వాత్సర్వమస్త్రీణాం
 మూలాధారసముద్భవాత్ । మూలస్యరూపలింగత్వాత్పూర్వమస్త్రీభి
 స్స్మృతః । సూక్ష్మత్వాత్కారణత్వాచ్చలయనాగ్గమనాదపి । లక్ష
 ణాత్పరమేశస్యలింగమిత్యభిధీయతే । సన్నిధానాత్సమస్తేషుజన్మమ్యపి
 చపంతతమ్ । సూచకత్వాచ్చరూపస్య సూత్రమిత్యభిధీయతే । మహా
 మాయామహాలక్ష్మీర్నహాదేవీసరస్వతీ । ఆధారశక్తిరవ్యక్తాయయావి
 శ్వంప్రవర్తతే । సూక్ష్మాభావిస్థరూపేణవీతరూపేణవర్తతే । విస్థపీతం
 వినిభిష్యనాదలింగముపస్థితం । ప్రాణేమోచ్ఛార్యతేబ్రహ్మవక్ష్యభేక
 రణేషుచ । నురూపదేశమాగ్నేఃసహసైవవ్రతాశతే । స్థూలంసూక్ష్మంప
 రశ్చైతీత్రవిధంబ్రహ్మగోవపుః । పశ్చిబ్రహ్మనయంగూపంస్థూలంవైరా
 జముచ్యతే । హిరణ్యగర్భసూక్ష్మస్తునాదంవీజత్రయాన్మకం । పరంబ్ర
 హ్మపరంసత్యంసద్విదానప్వలక్షణమ్ । అవ్రమేయమనిర్దేశ్యమవాజ్ఞానస
 గోచరం । శుద్ధంసూక్ష్మంనిరాకారంనిర్వికారంనిరంజనం । అనన్తమపరి
 చేద్యమనూపమమనామయం । అర్చిమంత్రసదాభ్యాపాన్పరతత్త్వంప్ర
 తాశతే । తదభివ్యక్తివిహ్వనిసద్ధిద్వారాణిమేశ్యణు । దీపజ్వాలేస్తుభ
 ద్యోతవిద్యున్నక్షత్రభాస్వరాః । దృశ్యంలేసూక్ష్మరూపేణ సదాయుక్త
 స్యయోగినః । అణిమాదికమైశ్వర్యమచిరాత్తస్యజాయతే । నాస్తివా
 దాత్పరోజన్తోనదేవస్త్విత్తనఃపరః । నానుపధేకవరాపూజానహితృ
 త్తైవరంసుఖం । గోపనీయంప్రయత్నేనసర్వదాసద్ధిమిచ్ఛతా । మన్మత్
 ఏతద్విజ్ఞాయకృతకృత్యస్సుభభవేత్ । యస్యదేవరాథక్తిర్యథాదేవే
 తథాగురౌ । తస్యైతేకధితాహ్యథాఃప్రతాశంతేమహత్తనభితి॥

ఇతియోగశిఖోపనిషదిద్వితీయోధ్యాయః.

యోగమునకు దాఖ్యమును నొసగినవానిని కారణంబుగా యేనవిజ్ఞాతమా
 త్రేణజన్మబంధాత్పరిముచ్యతే । అక్షరంవరమోనాద శృణ్వబ్రహ్మైతకథ్య
 తే । మూలాధారగతాశక్తిస్వాధారావిస్తురూపిణీ । తస్యా మున్నద్య
 తేనాదస్సుక్తబీజాదివాచురః । తాంపశ్యం ద్రింవిదుర్విశ్వంయయాప
 శ్యంతియోగినః । హృదయేవ్యజ్యతే ఘోషాగర్జ్యర్జ్యస్యపన్నిభః । తత్రస్థి
 తాసురేకావామధ్యమేత్యభిధీయతే । ప్రాణేనచస్వరాభ్యుపప్రస్థితావైఖ
 రీపునః । శాఖాపల్లవయాపేణతాల్యాదిస్థానఘట్టనాత్ । అకారాదిక్షకా
 రావ్రాస్యక్షరాణీనమీరయేత్ । అక్షరేభ్యఃసహస్యస్యైవదేభ్యోవాక్యప
 వృషః । సర్వవాక్యాత్కామస్త్రావేదశాస్త్రాణికృత్యక్షతః । పురాణా
 నిచకావ్యానిభాషాశ్చవివిధాఅపి । సప్తస్వరాశ్చ గాధాశ్చ సర్వేనాద
 సముద్భవాః । ఏషాసరస్వతీదేవీసర్వభూతగుహాశ్రయా । వాయునావ
 హ్నియైతైస్ప్రేర్యమాణాశ్చైశ్శనైః । తద్వివర్తవనైర్వాతైశ్చరిత్యేవం
 వర్తతేపదా । యథిమాంవైఖరీంశక్తింయోగీష్వాత్మనిపశ్యతి । సవాస్థి
 ధిమవాప్నోతిసరస్వత్యాఃప్రసాదతః । వేదశాస్త్రపురాణానాం స్వయ
 ద్బ్రాహ్మవిప్యతి । యత్రవిష్టుశ్చవాదశ్చసోమసూర్యాగ్నివాయవః । ఇ
 ద్విగ్నాణిచసర్వాణిలయంగచ్ఛన్తిమవ్రత । వాయవోయత్రరీయంతే
 మనోయత్రపరీయతే । యంలబ్ధ్వాచావరంలాభం మస్యతేనాధికంతతః ।
 యస్త్రింస్థితోనమగభేన గురుణాపివిచాల్యతే । యత్రోపగమతేచ త్తంనిమ
 ధ్ధంయోగసేవయా । యత్రవైవాత్మనాగ్నానంపశ్యన్నాత్మనికుప్యతి । సు
 ఖమాశ్వనికంయత్తద్బుద్ధిగ్రాహ్యమతీంద్రియం । ఏతత్క్షరాక్షరాతీత
 మనక్షరమతీర్యతే । క్షరస్సర్వాణిభూతానిమాత్రాత్క్షరరూప్యతే । అ
 క్షరంవరమంబ్రహ్మనిర్విశేషంనిరంజనం । అలక్షణమలక్ష్యం త ద్ద్రవతర్క్య
 మనూపమం । అపారపారమశ్చేద్యమచిత్త్యమతినిర్మలం । అధారంస
 ర్వభూతానామనాధారమనామయం । అవమాణమనిదేశశ్యమవ్రమే
 యమతీంద్రియం । అఘోరమనమహాస్వమదీర్ఘమజమవ్యయం । అశబ్ద
 స్పృశరూపస్తవజతుశ్శ్రోత్రనామకం । సర్వజ్ఞంసర్వగంశాంతం సర్వే

హింశ్యాదయేస్థితం । సుసంవేద్యంగురుభూతాంసుదుర్బోధమచేతసాం । ని
 మగ్నంనిర్గుణంశాంతంనిర్వికారంనిరాశ్రయం । నిర్లేపకంనిరాపాయం
 కూటస్థమచలంఘ్రవం । జ్యోతిషమపితృజ్యోతిస్తమలపారేఘ్రితం । భా
 వాభావవివిర్ముక్తంభావనామాత్రగోచరం । భక్తిగమ్యంపరంతత్త్వమ
 స్తర్లినేనచేతసా । భావనామాత్రమేవాత్రకారణంపద్మసమ్భవ । యథా
 దేహస్తరప్రాప్తేకారణంభావనాసృణామ్ । విషయంధ్యాయత్యేషుం
 సోవిషయేరమతేమనః । మామనుస్తరతశ్చిత్తంమయ్యేవాత్రవిరీయతే ।
 సర్వజ్ఞత్వంపరేశత్వంసర్వసంపూర్ణశక్తితా । ఆనన్తశక్తిమత్త్వఞ్చ
 మదనుస్తరణాన్భవేత్ ॥ ఇతియోగశిఖోపనిషదిత్యుచ్యతే ॥

ఓం । చైతన్యవైకూటపర్వాద్భేదోయ్యుక్తానాన్విచిత్ । జీవత్త్వం
 చతథాజ్ఞేయంరజ్జ్వాంసర్వగ్రహణాయథా । రజ్జ్వజ్ఞానాత్మజేనైవయ
 ద్వద్రజ్జ్విసర్పిణీ । భౌతితద్వద్భిరిస్సామ్యాద్విశ్వాకారేణకేవలాదిపా
 దానంప్రపంచవ్యుత్పత్త్యోన్మేషవిద్యతే । తస్మాత్సర్వప్రపంచోయంబ్ర
 హ్మేవాస్మిన్చేతరత్ । వ్యాప్యవ్యాపకతామిథ్యాసర్వమాత్మేతి శాస
 నాత్ । ఇతిజ్ఞాతేపరేతస్యైభేదస్యావసరస్యితుతః । బ్రహ్మసర్వభూతా
 నిజాయనైవరమాత్మనః । తస్మాదేతానిబ్రహ్మేవభవంతీతి విచిన్తయ ।
 బ్రహ్మేవసర్వనామాదిరూపాణిపివిధానిచ । కర్మాగ్నిపిపమగ్రాణిభాస
 న్నీవేతిభావయ । పువగ్ణాజ్ఞాయమానస్యసువగ్నాత్త్వఞ్చకాశ్వరమ్ । బ్ర
 హ్మోజాయమానస్యబ్రహ్మత్వఞ్చతథాభవేత్ । స్వల్పమవ్యవ్రంశ్య
 త్యాజీవాత్సరమాత్మసోః । యస్మిన్మతీసమూహాత్కాభయంతస్యాపి
 భాషితం । యదజ్ఞానాద్భవేత్త్వేతమితరత్తస్మిన్చకృతి । అత్తత్త్వేనత
 దాసర్వంవేతరత్తత్రచాన్యపి । అనుభూతోప్యయంలూకోవ్యవహరక్ష
 మోపిసః । అపద్రూపోయథాస్వన్నదితరక్షణకాధితః । స్వప్నైకాగరి
 తంహస్తికాగరేస్వన్నతానిహి । ద్వయమేవలయోనాస్తిలయోపిహ్య
 నయోర్నచ । త్రయమేవభవేన్నిథ్యాగుణత్రయవినిర్మితః । అస్యదృష్ట్యో
 గుణాతీతోనిత్యోహ్యోషుదిదాత్మకః । యద్యచ్ఛుద్ధిః కులభాన్తి శ్శుక్లై

హిరజతస్థితిః । తద్వస్త్రిహ్యజీవత్వం వీక్షమాణేవినశ్యతి । యథా
మృదిఘటావాహకనశేకుండలాభిధా । శుక్తాహిరజతభ్యాతి ర్జీవశబ్దస్త
ధావరే । యతైవవ్యోమ్నీలత్వంయథానీరంశురుత్సలే । పురుషస్థం
యథాస్థానోతద్వద్విశ్వంచదాత్మని । యతైవశూన్యోవేతాలోగన్ధర్వా
ణాంపురంయథా । యథాకాశే ద్విదండ్రత్వం తద్వస్త్రిత్యేజగధ్ధినిః ।
యథాతరణకల్లోలైర్జలమేవంస్ఫురత్యలమ్ । ఘటనామ్నా యథాపృథ్వీ
పటనామ్నాహితస్తవఃజగన్నామ్నాచిదాభాతి సర్వంబ్రహ్మైవకేవలమ్ ।
యథావన్ధ్యాసుతానాస్తియథానాస్తిసరోజలమ్ । యథానాస్తిసభోవృ
క్షస్తథానాస్తిజగధ్ధినిః । గృహ్యమాణేఘటేయద్వస్త్రిత్యాభాతివై
బలాత్ । వీక్షమాణేప్రవక్ష్యేతుబ్రహ్మైవాభాతిభాసురం । సదైవాత్మా
శుద్ధోస్తిహ్యశుద్ధోభాతివైసదా । యతైవద్వివిధారజ్జగద్భానిమోక్షాని
నోనిశమ్ । యతైవమృత్యుయ్యకుఘ్నస్తద్వస్తేహూపిచిచ్ఛయః । ఆత్మా
నాత్మచివేకోయంముఖేవక్రియతేబుడైః । సర్వత్వేన యథారజ్జా రజత
త్వేనశుక్తికా । విగర్ణితావిమూఢేనదేహత్వేనతథాగ్నతా । ఘటత్వేన
యథాపృథ్వీజలత్వేనమరీచికా । గృహత్వేనహి కాష్ఠాని శిఖ్రత్వేనైవలూ
హతా । తద్వదాత్మనిదేహత్వంపశ్యత్యజ్ఞానయోగతత్త్వతి ।

ఇతియోగశిఖోపనిషద్విచతుర్థోధ్యాయః.

ఓమ్ । పునర్యోగంప్రవక్ష్యామి సుహ్యంబ్రహ్మస్వరూపకం । న
మాహితమనాభూత్వాశృణుబ్రహ్మ్యాయథాక్రమం । దశద్వారపురందే
హం దశనాదీమహావశం । దశధిర్వాయుధిర్వాత్తందశేన్ద్రియపరిచ్ఛ
దమ్ । మదాధారావవరకంషడస్యయమహావశం । చతుష్పితనమాకీర్ణం
చతురామ్నాయదీపకం । విష్టనాదమహావిగ్లం విష్టులక్ష్మీనికేతనం । దే
హంవిష్టులయంప్రోక్తంసద్ధిదంసర్వదేహినామ్ । సుదమేధాస్తరాశ
స్థంమూలాధారత్రికోణకం । శివస్యజీవహూనస్యస్థానంతద్ధిప్రవక్ష్యతే । య
త్రకుండలినీనామవరాశక్తిగ్రహతీప్తితా । యస్తాదుత్పద్యతేవాయుర్యస్తా

ద్వహ్నిప్రవర్ధతే । యస్తామశ్చద్వతేహంసోయస్తాహ్నాదగ్గతవత్తతే ।
 యస్మిన్విలీయతేహంసోయస్తామశ్చద్వతేహుః । తదేతత్కామనూపా
 ఖ్యంపీతంకామఫలప్రదమ్ । స్వారీప్తానాహ్వాయంచక్రంలింగమూలేషదశ్ర
 కమ్ । నాభిదేశేస్థితంచక్రందశారంమణిపూరకం । ద్వాదశారం మహా
 చక్రంహృదయేచావ్యనాహతం । తదేతద్ద్వర్ణిర్యాఖ్యంపీతంకమలసం
 భవ । కంఠకూటేవిశుద్ధాఖ్యాయచ్చక్రంషోడశాశ్రకం । పీఠం జాలంఛ
 రంనానాత్మిత్యత్రచతుర్ముఖ । ఆజ్ఞావానభువోర్మధ్యే ద్విదశభుక్రము
 త్రసుం । ఉద్యానాఖ్యంమహాపీఠముపగిప్తావృత్తితం । స్థానాన్యేషా
 నిదేహస్త్రిశక్తిరూపంప్రకాశతే । చతురశ్రంధరిణ్యాదాబ్రవత్తేతత్రా
 ధిదేవతా । అర్ధచంద్రాకృతిజలంవిష్ణుస్తస్యాధిదేవతా । త్రికోణంఉడలం
 వహ్నిరుద్రస్తస్యాధిదేవతా । వాయోర్బిస్పృష్టు పటోఽణం సజుర్బ్రా
 త్రాధిదేవతా । ఆకాశమండలంపుత్రం పరవస్తస్యాధిదేవతా । నాదరూ
 పంభువోర్మధ్యేమనసోమండలంపిచుః । కాన్ఘృపస్థానమేతత్తే వర్ణిగంప
 ద్దసన్ఘవ । ఆతస్యవరంప్రవక్ష్యామి నాడీచక్రస్యనిజాయం । మూలా
 ధారత్రికోణస్థాసుముమ్నాద్వాదశాస్త్రగా । మూలార్ధ ధిన్న వంశౌభా
 బ్రహ్మనాడీతిసాస్త్రతా । ఇదాచపిగ్ధౌచైవ తస్యాసపార్శ్వద్వయస్థితే । పిలంబు
 వ్యాకుసుమ్యాతేనాసితాస్త్రముఘాగతే । ఇదాయాం హే
 మరూపేణవాయుర్నైమేనగచ్ఛతి । పిగ్ధౌయాన్త్రసూర్యాత్పా యాతిద
 ఖీణపార్శ్వతః । విశంబురీతియానాడీవ్యక్తానాభావప్రతిష్ఠితా । తత్రనా
 ద్యస్సముత్పన్నాస్తీర్వసుధర్మ శాభోముఖాః । తన్నాభిదశ్ర మిశ్యంత్రం
 కుకుటాండమివస్థితం । గాఢారీహస్తిజిహ్వచరత్పన్నేత్రద్వయగ్గతే
 పూషాచాలంబుపాచైవశ్రోత్రద్వయముఘాగతే । కూరానాకుమహా
 నాడీతస్మాద్భుక్రిమధ్యమాశ్రితా । పశ్చిమదరికుయానాడీపాభుక్తైర్నన్నం
 చతుర్విధమ్ । సరవ్యతరుయానాడీపాజిహ్వస్తంప్రవర్షతి । రాకాహ్వ
 యారుయానాడీ పీత్యాకుమలిలంకుణాత్ । కుమలిముత్పాదయే ఘోశే
 న్నేస్త్యుగంపభివోతిచ । కర్ణకూపాద్భువానాడీకణ్ఠిన్యాఖ్యా అధోముఖే ।

దృష్టిస్తుద్రాభవతిభేదరీ । భేదర్యాముద్రితంయేనవివరంలబ్ధిర్కోర్ధ్వతః ।
 నవీయూషంపతత్యగ్నోనవవాయుప్రధావతి । నతుధాన తృహనిగా
 వై వాలస్యంప్రజాయతే । నచమృత్యుగ్భవే తస్యయోముద్రాంవేర్తిభవ
 రీమ్ । తత్తత్పూర్వాపరేవ్యోమిద్వాదనావైమ్యతాత్మకే । ఉద్యాణ
 పీతేర్ద్వంద్వేనిరాలప్యేనిరజ్జనే । తత్తత్పూర్వాజనశ్చస్థంచంద్రమండల
 మధ్యగం । నారాయణమనుధ్యాయేత్సోమస్త మమృతంసదా । భిద్యతే
 హృదయగ్రద్ధిగ్భిద్యస్తేసర్వసంశయాః । క్షీయన్తేచాస్యకర్మాణిత్క్లిష్ట
 స్టేపరావరే । అథసిద్ధింప్రపత్త్యామిసుఖోపాయం సుతేశ్వర । జితేంద్రి
 యాణాంకాంతానాంజితత్వానవిచేతసామ్ । నాదేమనోలయంబ్రహ్మ
 దూరశ్రవణకారణం । చిద్వాసనోలయంకృత్యా దూరదర్శనసాక్షియూ
 త్ । కాలాత్సరమసోశనం ప్రకాలజ్ఞానకారణం । పరకాయ మసో
 యోగఃపరకాయప్రవేశకృత్ । అమృతంవింతయేన్మద్భిర్ముద్భృతా
 విషకాస్తయే । పృథివ్యాంధారయేచ్ఛిత్తంపాతాళిగమనంభవేత్ । సరి
 లేధారయేచ్ఛిత్తంనాన్ముసాపరిభూయతే । ఆగ్నేసద్ధారయేచ్ఛిత్తమగ్ని
 నాదహ్యతేనసః । వాయామనోలయంకుర్యాదాకాశగమనంభవేత్ । ఆ
 కాశేధారయేచ్ఛిత్తమణిమాదికమాస్మయాత్ । పిరాద్రూపే మసో
 యుజ్జావహిమానమవాఘ్నియాత్ । చతుర్ముఖమనోయుజ్జాజగత్ప్రృ
 ష్టికరోభవేత్ । ఇన్ద్రరూపిణమాత్మానం భావయత్భాగ వాగ్భవేత్ ।
 విష్ణురూపమహాయోగీ పాలయేదభిలంబగత్ । రుద్రరూపే మనోయుం
 బాసంహరత్యేవలేజసా । నారాయణే మనోయుంబా నారాయణమ
 యోభవేత్ । వాసుదేవేమనోయుంబా సర్వసిద్ధిమవాఘ్నియాత్ । య
 థాసద్భావయేద్ద్యోగీయోగయైజితేంద్రియః । తథాతత్తన వానో
 తిభావవవాత్రకారణమ్ । గురుర్బ్రహ్మగురుర్విష్ణుగురుర్దేవ సుదాచ్యు
 తః । నగురోరధికగత్యుత్తీర్ణులోకేషుపిద్యతే । దివ్యజ్ఞానోపదస్తారం
 దేశికంపరమేశ్వరమ్ । పూజయేత్పరయాభక్త్య తస్యజ్ఞానఫలంభవేత్ ।
 యథాగురుస్తతైవేతో యతైవేశస్తథాగురుః । పూజనీయో మహాభ

క్రూరభవోవిద్యతేనయోః । నాదైవతవాదయోర్వితగురుణానహతుత్ర
చిత్ । అదైవతంభావమెద్భక్త్యానురోధేవస్య చాత్మనః । యోగశీషా
నహానుహ్యంయోజానాతిమహానుతిః । నతస్యకించిదజ్ఞాతంత్రిషులోకే
షుపిష్యతే । నపుణ్యపాపేనస్వస్థానమగ్నిఖంసపరాజయః । నచాస్తి పున
రావృత్తిరగ్నిసంసారమండలే । సిద్ధాచిత్రంనక్షత్రీత చక్షులత్వేనచే
తసః । తథాపిజ్ఞాతత్వోస్తా ముక్తపవనసంశయః । ఇత్యుపనిషత్ ॥

ఇతియోగశిఖోపనిషదిపశ్యమోధ్యాయః ।

ఉపాసనాప్రకారంమేషప్రబ్రూహిపరమేశ్వర । యస్యవిజ్ఞానమా
త్రేణ ముక్తాభవతిసంస్మృతేః । ఉపాసనాప్రకారం తే రహస్యంశ్రుతిసా
రకం । హిరణ్యగర్భవద్యౌమి శ్రుత్వాపశ్యనుపాసయ । సుషుమ్నా
మైకుంఠివై సుధామైచస్త్రీమణ్ణాతా । మనోవృత్తైః నమస్తుభ్యంమ
హాత్కైఃచిదాత్మనే । శతైఃకాచహృదయ స్యనాద్యస్తాసాంమూర్ఖా
నమభిఃస్మృతైకా । తయోర్ధ్వమాయన్నస్యగత్యమేలి వివృన్యాడ
త్రిమణిపవన్తి । ఏకోత్తరంనాడిశతం తాసాంమధ్యేపరాస్త్పతా । సు
షుమ్నాయపరేనా విరజాబ్రహ్మరూపిణీ । ఇదాన్యతవామేన పిగ్గళా
దక్షిణేనను । తయోర్గర్భేపంచాసాం యస్తంవేదసవేదవీత్ । ప్రాణం
సద్ధారయేత్త్రిన్ద్రా నాసాభ్యంతరచారిణం । భూత్వాతత్రో యతప్రాణః
శనైరేవనమభ్యసత్ । నుదస్యపృథ్విభాగేన్ద్రా పీణాదణ్డస్యదేహభ్యత్ ।
దీర్ఘాదేహపర్యంతం బ్రహ్మనాడితికిన్యతే । తస్యావైసుషిరం సూక్ష్మం
బ్రహ్మనాడితిసూరిభిః । ఇదాన్యతయోర్గర్భే సుషుమ్నాసూర్యరూపి
ణీ । సర్వంప్రతిష్ఠితంతస్త్రిన్ద్రస్వగంవిశ్వేనాముఖం । తస్యనుభ్యగతాస్సా
ర్య సోమాగ్నిపరమేశ్వరాః । భూతలోకాదిశః క్షేత్రా సుముద్రానప
ర్వతాశ్శిలాః । దీప్తపాశ్చనిష్కగా వేదాశ్శాస్త్రవిద్యాకలాక్షరాః । స్వ
రసువ్రత్రపురాణాని నుతాన్తైప్రతేచ సర్వశః । బీజంబీజాత్మక స్తేహం
క్షేత్రం । ప్రాణనాయవః । సుషుమ్నావ్రగతంవిశ్వంతస్త్రిన్ద్రస్వంప్రతి
ష్ఠితం । నానానాడిప్రసవగ్ సర్వభూతాన్త రాత్మని । ఊర్ధ్వమూలమ

ధశ్శాఖం వాయుమాగ్నేణ సర్వగం । ద్విసప్తలిసహస్రాణి నాద్యన్య
 ర్వాయుగౌచరాః । సర్వమాగ్నేణసుషిరా స్త్రిర్వజ్ఞః సుషిరాన్తకాః ।
 అథశ్చోర్ధ్వజ్ఞఃకుణ్డల్యా సర్వద్వారనిరోధవాత్ । వాయునా సహజీ
 వోర్ధ్వ గామీమోక్షీనువాఫ్నయాత్ । జ్ఞాత్వాసుషుమ్నాం తద్భేదం
 కృత్వావాయుజ్ఞఃసర్వగం । కృత్వాశువైష్ణవస్థానే ఘ్రీణరస్థే గ్నిరో
 ధయేత్ । ద్విసప్తలిసహస్రాణి నాడీద్వారాణిపఞ్జరే । సుషుమ్నాతా
 మృచీశ క్తి శ్చేషా స్త్వస్యేకనిర్ధకాః । హృద్యైఖపరిమానస్తే తాటుమూలే
 పృవస్థితే । అతఃకుర్ధ్వంవిరోధేను నాధ్యమంనుధ్యమంధ్యమం । ఉద్ధార
 యేత్పరాంతక్రిం బ్రహ్మరస్త్రినివాసీనీం । యదిభ్రీమరస్థస్థిస్సాన్యత్ సం
 సారభ్రీమణ-త్వజేత్ । గమాగమస్థంగనాదిశాన్యం చిక్రావపీపలీ
 మిరాన్తకారం । పశ్యేయతేసర్వజనాన్తరస్థం నమామిహంసఃపరిమార్క
 రూపం । అనాహతస్యశబ్దస్య తస్యశస్త్రిస్యయోధ్వః । వ్యనేర స్త్వతః పృ
 త్త్వ్యాతపోద్భవతఃపంచః । సన్తినోపలయంయాలితిస్విష్టోపరమంపదం । కేచి
 ద్వదద్విచాధారింసుషుమ్నాచసరస్వతీ । అథాదాజ్ఞాయతేపిశ్వంతశ్చవంత
 త్రైవిలీయతే । ఇస్మాత్సర్వప్రయతేన నురుపాచంసమాశ్రయేత్ । అథా
 రశక్తినిద్రాయాం పిశ్వంభవంసద్రయా । తస్మాంత క్తివబోధేన త్రై
 లోక్యంత్రాభ్యతే । అథారంయోవిజానాతి తనుపనిపరమశ్చుతే । తి
 స్సవిజ్ఞానమాత్రేణనరఃపాత్రైగప్రమూచ్యతే । అథారచక్రమహాసావిద్య
 త్పుంజపనుప్రభా । తథాముక్తిర్నసందేహాయుటతుష్టస్త్వయంనురు
 అథారచక్రమహాసావిద్యపాపేనికృన్తయేత్ । అథార వాతరోధేన
 యతేగగనాన్తరే । అథారవాతరోధనశరీరంకవ్వతేయథా । అథారవా
 తరోధేనయోగీన్యత్యతిసర్వదా । అథారవాతరోధన పిశ్వంతశ్చైవపు
 శ్యతే । సృష్టిరాధారచూధారమాధారేపర్వజవతాః । అథారే సర్వవే
 దాశ్చతస్మాదాధారమాశ్రయేత్ । అథారేపశ్యిమేభాగే ప్రవేణీ సం
 మోభవేత్ । తత్రస్మాత్పాచపీత్వాచసరగిపాపాత్ప్రీముచ్యతే । అథా
 రేపశ్యికుంబిగంబుపాటంత్రాఃద్యతే । తస్మిన్కుంబనమాత్రేణ ముచ్యతే

భవబద్ధనాత్ । ఆధారపశ్చిమేభాగేచంద్రసూర్యాస్థితాసదా । తత్రతిష్ఠ
 తివిశ్వేశోధ్యాత్వాబ్రహ్మసుయోభవేత్ । ఆధారపశ్చిమేభాగేముక్తిస్థి
 త్తతఃసంభవతా । పట్నక్రాంతిచనిర్భిక్ష్యబ్రహ్మరథాగ్నిహిగతమ్ । వామ
 దక్షిణిరుద్ధస్తిప్రవేశ స్తిసుఖమున్నయా । బ్రహ్మగ్రంథిప్రవేశ్యాస్తస్తేయా
 స్తిపరమాంగతిమ్ । సుఖమ్నాయాంయదాహంసస్త్యధశ్చోద్ధ్వప్రథా
 వత । సుఖమ్నాయాంయదాప్రాణం భ్రానియేద్యోనిరస్తరం । సుఖ
 మ్నాయాంయదాప్రాణస్త్రిరోభవః ధీమతాం । సుఖమ్నాయాంప్రవేశేన
 చంద్రసూర్యోలయంగతా । తదాసమరసంభావం యోజావాలినయోగ
 పిత । సుఖమ్నాయాంయదాయస్యమ్రుయతేమనసోరయః । సుఖమ్నా
 యాంయదాయోగీక్షణమేకచ్ఛతిష్ఠతి । సుఖమ్నాయాంయదాయో
 గీలలగ్నోలవణామృతత । సుఖమ్నాయాంయదాయోగీలీయతేక్షీ
 నీరవత । భిక్ష్యతేచగదాగ్రంధిధవ్య నైసర్వసంశయాః । ధీయంతేప
 రమాకాశేతేయాస్తిపరమాంగతిం । గంగాయాం సాగరేస్నాత్వాన
 త్వాచనణిణీకామ్ । విధ్యనాడీవిచారస్య కలాంనాన్వత్తిపోడశేం
 త్రైతైలవర్షనాన్యక్తివారాణస్యాంమృతస్యచ । కేదారోదకపానేనవిధ్య
 నాన్వీవర్షనాత్ । అశ్వమీధనవాప్రాణి నాడపేయశతానిచ । సుఖ
 మ్నాధ్యనమోగస్య కలాంనాన్వత్తిపోడశేం । సుఖమ్నాయాంసదా
 గోష్ఠీంయ్యుక్తిశ్చిగురుతేనరః । సముక్తస్సర్వపాపేభ్యోనిశ్చేయినమ
 వాన్వయాత్ । సుఖమ్నైవవరంతీర్థంసుఖమ్నైవవరంజపః । సుఖమ్నై
 వవరంధ్యాసంసుఖమ్నైవవరాగతిః । అనేకయజ్ఞదానాని వ్రతానినియ
 మాస్తథా । సుఖమ్నాధ్యానలేశస్య కలాంనాన్వత్తిపోడశేం । బ్రహ్మర
 థేహిహస్థానేవర్తతేనతతశివా । చిద్భక్తిర్లపరమాచేవీ విధ్యమేనుప్ర
 త్యతే । మాయాశక్తిర్గలాటాగ్ర భాగేవ్యోమామృజేతథా । నావ
 యాపావరాశక్తిర్గలాటస్యశుభ్యమే । భాగేవిన్దునియేశక్తిర్గలాటస్యా
 పరాంతి । విష్ణుశుభ్యచజీవాత్తా సూక్ష్మరూపేణ వర్తితే । హృదయే
 హ్యాలయాపేణతేనుమధ్యేవమధ్యమా । ప్రాణాపానవశోజీవోహ్యధశ్చో

ధ్వజ్చక్రధావతి । వామదక్షిణమాగ్ధేణచక్చలత్వాన్నదృశ్యతే । అక్షిప్తా
 భుజదండేనయథోచ్చలికంతుకః । ప్రాణాపానసమాక్షిప్తస్తథాజీవో
 నవిశ్రమేత్ । అపానస్యకమగతిప్రాణంప్రాణోపానభృకమగతి । పాకా
 రేణబహిర్యాతిపకారేణవిశేత్పునః । హంసహంసేత్యముంసున్త్రీజీవో
 జపతిసర్వదా । తద్విద్వానక్షరంనిత్యంయోజానాతి సయోగవిత్ । కం
 తోర్ధ్వకుండలీశక్తిర్ముక్తిరూపాచయోగినామ్ । బద్ధనాయచమూఢానా
 మ్మయస్తాంవేత్తిసయోగవిత్ । భూభువాస్వరిమేలోకాశ్చంద్రసూర్యా
 గ్నిదేవతాః । యాసుమాత్రాసుతిష్ఠన్తి తత్పురంజ్యోతిరోమితి । శ్రయస
 కాలాస్త్రయోదేవాస్త్రయోలోకాస్త్రయస్సరాః । త్రయోవేదాఃస్థి
 తాయత్రతత్పురంజ్యోతిరోమితి । చిత్రైవలిసంపారోనిశ్చలం మోక్షుడ
 చ్యతే । తస్మాద్భిత్తంఘ్రినీకుర్యాత్ప్రజ్ఞయాపరయావరే । చిత్రంకారణ
 మథానాంతస్త్రిసతిజగత్త్రయం । తస్త్రిగక్షిణజగత్త్వీణంతద్భిక్త్యం
 ప్రయత్నతః । మనోహంసగతాకారం మమోహంసర్వతోముఖం । మ
 నోహంసర్వమూర్త్యాచనమన్యకేవలస్థవరః । మనస్యగ్మాదేజాయనై మ
 మోలిప్యతిపాతతైః । మనశ్చేచున్ననీధూయాన్నపుణ్యంనచపాతకం । మ
 నపామనలలోక్యవృత్తిసూన్యంయదాభవేత్ । తత్సర్వవరం పరంబ్రహ్మదృ
 శ్యతేచసుచుద్గళం । మనపామనలలోక్యముక్తౌథవతి యోగవిత్ । మన
 పామనలలోక్యఉత్తన్యంతంసదాస్తరేత్ । మనపామనలలోక్యయోగని
 స్థస్సదాభవేత్ । మనపామనలలోక్యదృశ్యవైచిత్ర్యయాదశ । యదాత్ర
 త్యయాదృశ్యవైతదాయోగీశ్వరోభవేత్ । చిష్టనాదకలాజ్యోతిరచిష్ట
 ధ్రువతారకం । శాంతంచరదతీతంచపరంబ్రహ్మతమచ్యతే । హసత్యిల్ల
 సత్ప్రీత్యా క్రిజతేమోదతేతదా । తమోతిజీవనంబుద్ధ్యా విభేతిసర్వతో
 భయాత్ । రోధతేబుద్ధ్యతేనోకేమున్యతేనచనన్పదా । కన్పతేశత్రు
 కార్యేషుకామేసరసుతేహపరా । స్మృత్యాకామరతంచిత్రంవిజానీయా
 తుకలింశే । యత్రదేశేవసేద్వాఽపి త్తంతద్వసతిభ్రువం । మనశ్చం
 ద్రోరవిర్యాఽయ్యుద్భవ్విరగ్నిరుదాహృతః । చిష్టనాదకలాబ్రహ్మచిష్టబ్ర

హృదయేతాః । సదానాదానుసంధానా త్సుక్షిణా వాసనాభవేత్ ।
 సరజ్జనేలయంయాతిచరున్నసంపన్నజ । యోవై నాదస్యవైవిష్ట్యస్తద్వై
 చిత్రంప్రకీర్తితం । వాదోవిష్ట్యచ్చిత్రజ్ఞ త్రిభిరైక్యంప్రసాదయేత్ । మ
 నవహివిష్ట్యచ్చ ఉత్పత్తిస్థితీకారణం । మనసోత్పద్యతేవిష్ట్య ర్యథాక్షరం
 ఘృతాత్కకం । పట్టత్రాణిపరిజ్ఞాత్వాప్రవిశేత్సుఖమణ్డలం । ప్రవిశేద్వా
 యుమాకృష్యతతైవోర్ధ్వస్థియోజయేత్ । వాయాంవిష్ట్యం తథాచక్రంచ
 త్రంప్రవనమభ్యసేత్ । సమాధిమేకేనసమ మమృతంయాతియోగినః ।
 యథాగ్నిదామధ్యస్థావోత్తిష్టేర్మథనంచినా । వివాచాభ్యాసయోగేన
 జ్ఞానదీపస్తథానహి । ఘటమధ్యేయథాదీపాబ్యావైవప్రకాశతే । భి
 న్నేతస్త్రిఘటేప్రవదీపజ్వాలాచభాసతే । స్వకాయంఘటమిత్యుక్తం
 యథాదీవోహితత్పదం । గురువాక్యసమాభాసే బ్రహ్మజ్ఞానంప్రకాశతే ।
 కర్ణధారంగురుంప్రావృతద్వాక్యంశ్లవవద్వృథం । అభ్యాసవాసనాశక్త్యా
 తరన్విభవసాగరమిత్యవనిషత్ ॥ ఇతియోగశిఖోపనిషదిషోధ్యాయః ॥

సహనావచ త్త్వితశాన్తిః

ఓంతత్సత్ -

ఇతియోగశిఖోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౬౩.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ శుక్లయజుర్వేదే తురీయారీతావధూతోపనిషత్ - ౬౪.

హరిః ఓమ్.

పూర్ణమదఇతిశాన్తిః.

అథ తురీయారీతావధూతానాంకౌఠ్యం మార్గస్తేషాం
 కాస్థితీరితి పితామహాభగవత్తం పితరమాదినారాయణం పరిసమే
 త్యోవాచ । తమాపూర్ణవాన్నారాయణోయోమవధూతమార్గస్థా
 లోకేమర్గభారోనతు బాహుభ్యోయిద్యోకోభవతి సవపనిత్య పూతస్స
 ఏవవైరాగ్యముక్తి స్సవపజ్ఞానా ౭కారస్సవవేద పురుషఇతిజ్ఞానిమో
 మన్యస్తే । మహాపురుషోయస్తద్భిత్తంమయ్యేవావత్కథితే । ఆహంచత

స్మిన్నేనావస్థితస్సోయమాదౌ తావత్క్రమేణ కుటీచకో బహూదక
త్వం ప్రావృబహూదకోహంసత్వ మవలంబ్యహంస్య పరమహంసోభూ
త్వాస్వరూపాఽను సంధానేనసర్వప్రపజ్ఞం విచిత్రా నండక మండలుః
టిమాత్ర కాపీనాఽఛాదనస్య విధ్యుక్తకియాదికం సర్వమపు సన్యస్య
దిగన్పురోధూత్వా వివణజీర్ణవల్కలాఽజిన పరిగ్రహమపి సన్త్యజ్య
తమార్ద్వమనుత్త్రావదాచరణౌ రాఽభ్యజ్ఞ ప్నామోర్ధ్వ పుణ్డా? :
కం విహాయతాకి వైదికమపువ సంహృత్య సర్వత్రపుణ్యాఽపుణ్యవర్గ
తొక్ష్ణావాఽజ్ఞానమపి విహాయశీతోష్ణ సుఖదుఃఖ మానాఽవ మానంస
ర్భిద్యవాసనాత్రయపూర్వకం నిన్దాఽనిన్ద గర్వ మగ్నోరదమభి దర్శేచ్ఛా
ద్వేష తాపక్రూధ లోభమోహహర్షాఽమర్షాఽ సూయాఽత్తి సరి
క్షణాఽదికం దద్ధాస్వపపుగ్గహపాఽకారవివపశ్యన్ని ప్రయత్నేనాఽ
నియమేన లాభాఽలాభాసమా భూత్వాగోవుత్వా ప్రాణ సన్ధారణ.
ర్వయత్ప్రప్తం తేనైవనిర్దోలుప స్వ్యవిత్యా పాణీశ్య ప్రపజ్ఞం
భస్మీకృత్యస్వరూపం గౌపయత్వాజ్యేష్ఠాఽజ్యేష్ఠత్వావ లావక స్సర్వో
తృప్తత్వ సర్వాత్మకత్వాఽన్వైతకల్పయత్వాఽవత్త్రోవ్యతిరిక్త్య
శ్చిన్నాఽన్యోఽస్తీతి దేవగమ్య దీప్తనమాత్మస్యవ సంహృత్య దుఃఖా
మోద్విగ్న స్సుభనవాటను మోదకో రాగనిప్పుహ సర్వత్ర శుభాఽ
శుభయోగసభిన్నేహ సుక్ష్మేన్ద్రియో పరివృత్త పూర్వావన్నా? త్ర
మాఽచారవిద్యా ధర్మప్రాభవమనుష్కర్ణ త్యక్తవర్ణా త్రమాచారస్స
ర్వదాదివానక్తం సత్వ మేవాఽస్వస్వస్సృగ్రసర్వదా సజ్జార శీలోదే
హమాత్రాఽ వశేష్టాజలస్థల కమండలు నిర్వదాఽనున్తత్త్రోబాలోన్తత్త్ర
పితౌచ వదేవాకేసజ్జరన్నసమ్భాషణ పరస్పర్వరూపభ్యానేననిరాలస్య
మవలన్యస్వాఽత్మనిష్ఠామకూలేనసర్వంఽస్త్వస్య తురీయా తీతోఽప
ధూతవేషణాఽద్యైతశ్శాపర్య ప్రణవాఽత్మక త్వేనదేహత్వాగం కరో
తి యస్సోపధూతస్సృతకృత్య భవతీత్యుపనిషత్ || హరిఃఓమ్ ||

|| పూర్ణమదభితిశ్చ ||

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ సామసు - సన్న్యాసోపనిషత్ - ౬౫.

ఆప్యాయ ద్వితితా ద్విః-

హరిః ఓమ్ || అథాతస్సన్న్యాసోపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యోమోయో
సుక్రమేణ సన్న్యస్యతి ససన్న్యస్తోభవతికోయంసన్న్యసఉద్యతేకథం
సన్న్యస్తోభవతియతత్త్వం క్రియాభిగుప్తం కరోతిమాతరం పితరం
భార్యాంపుత్రాన్ బంధూననుమోదయిత్వా యచాస్యత్విజప్తాం త్స
ర్వాంశ్చ పూర్వవద్వృణోత్వా వైశ్వానరేష్టిం నిర్వపేగ్గుర్వస్వందద్యా
ద్యజమానస్య గాఙ్ముత్విజస్వరైస్త్వికపాత్రైస్సమారోప్య యదాహవనీయే
గార్హ పత్యే వాస్వాహార్యవచనే సభ్యావసక్త్యయోశ్చ ప్రాణా పాన
వ్యామోదానసమానాం త్సర్వాంశ్చరేషు సమారోపయే శ్చశిఖా
కేశాః విస్మజ్యయజ్ఞోపవీతం చిత్వాపుత్ర గ్రంధ్యస్త్రాత్వంబ్రహ్మత్వంయ
జ్ఞః త్వంసర్వమిత్యనునుత్రయేద్యద్యపుతో భవత్యత్త్వం మేవేనం
ధ్యాత్వానవేక్షమాణస్య ప్రాచీముదీచీంవాదిశం ప్రవ్రజే చ్చతుర్ముఖై
షు భిక్షోదర్యంచరేత్పాణిపాత్రేణాశనం కుర్యాదౌషధవదశవ మాచ
రేదౌషధవదశనం ప్రాశ్నీయాద్యథాలాభనశ్నీయాత్ప్రాణ సంధార
ణాథం యథామేవోపవృద్ధినజాయతే కృశోభూత్వా గ్రామైకరాత్రం
నగరేషంచరాత్రం చతురోమాసావ్వాషిణా గ్రామేవానగరేవాపి
వసేన్నత్రావైమాసాత్ప్రద్యమాసావాపసేద్విశీర్ణవస్త్రం వలగలంవా
ప్రతిగృహీయా వాసస్యత్ప్రతిగృహీయా ద్యద్యశస్తోభవతిక్షేతతస్తప్యతే
తపశ్చితియోవా ఏవంక్రమేణసన్న్యస్యతి యోవావం పశ్యతి : కిను
స్యయజ్ఞోపవీతం కాస్యశిఖాకథంవాస్యోపస్పృశనమితినిజ్ హూవాచే
దమేవాస్యతద్యజ్ఞోపవీతం యదాత్మధ్యానం విద్యాశిఖానిర్వైర సుర్వ
త్రాపథితేన కార్యంనిర్వర్తయన్నదరసాత్రేణ జలతీరేనికేతనం బ్రహ్మ
వాదిమోవదస్త్యస్తమితి ఆదిత్యేకథంవాస్యోపస్పృశనమితితాజ్ హూవా

వాచ యథాహనితథాగాత్రో నాస్యన క్తంనదివారదప్యేతద్వపిగోక్తం
సకృదివాహై వాస్తై భవతియవంవిద్వానేతే నాత్మానంసన్ధతైః ।

ఇతిసన్న్యాసోపనిషదప్రథమోధ్యాయః॥

ఓమ్ । చత్వారింశత్సంపాకరసంపన్న స్సర్వతోవిర క్తశ్చిత్తశు
ద్ధిమేత్యాశాసూయేష్యాహంకారందద్వాపాధనచతుష్టయసంపన్నపవ
సన్నస్థుమహాతి । సన్న్యాసేశ్చయంకృత్యాపునర్నచకరోతియః । స
కుర్యాత్కృత్రమాత్రంకుపునస్సన్యస్తుమహాతి । సన్న్యాసంపాతయే
ద్యస్తుపతితంన్యాసయేస్తుయః । సన్న్యాసవిఘ్నకర్తాచత్రీనేతాః పతి
తాస్వదురితి । అథవంద్యపతితోద్ధవికలఃప్రైగో బధిరోద్ధకో మూకః
చావణ్డశ్చక్రీర్జీకృష్టవైఖానసపారద్విజౌ భృతకాధ్యాపక శిషివిష్టౌ
సగ్నికోనాస్తికోవైరాగ్యరహితోప్యేతే సన్న్యాసానమాన్సన్యస్తాయ
ద్యపిమహావాగ్యోవదేతే నాధికారిణః । ఆహాధపతితావత్యం కుసభిశ్చ
వదన్తకః । క్షయితథాగ్ధవికలః నైవసన్నస్థుమహాతి । సన్న్యాయ
సితానాశ్చమహాపాతకీనాన్తథా । బ్రాత్యానామభిశస్తానాంసన్న్యా
సంనైవకారయేత్ । వ్రతయజ్ఞతపోదానామూపాన్యాధ్యాయవర్జితమ్
సత్యశౌచపరిభ్రష్టంసన్న్యాసంనైవకారయేత్ । ఏతేనాహాద్విసన్న్యా
సమాతురేణవివాక్రమమ్ । ఓంభూపాన్స్వహేతి శిఖాము త్పాట్యయజ్ఞోప
వీతంబహిర్నవివసేద్యశోబలం క్షానం వైరాగ్యం మేధావ్రయచ్ఛేరియ
జ్ఞోపవీతంభిత్వాఓంమూపాన్స్వహేత్యపునస్త్రంకటిమాత్రంచవిసృజ్యస
న్న్యస్తంమయేతివారణభిమన్త్రయేత్ । సన్న్యాసినంద్విజలంబ్రహ్మేష్ట
వాచ్ఛలతిథాసగరః । ఏషమేనుజ్జలంభిత్వావరంబ్రహ్మేధికచ్ఛతి । షష్ఠిం
కులాన్యతీతాపష్టిమాగామికానిచ । కులాన్యధరతేప్రాజ్ఞస్సన్న్యస్త
మితియోవదేత్ । యేచసప్తానజాదోహయేదోహదేహసమ్భవాః । ప్రై
షాగ్నిర్విదోహేత్యర్వాంస్తుషాగ్నిరివకాశ్చసం । సఖామాగూపాయే
తిజ్జలంపరిగ్రహేత్ । దణ్డస్తువైణవంసౌమ్యవత్సచంసమవర్వకం । పుణ్యఫల
సముత్పన్నం నానాకల్పకశోధితం । అదగ్ధకుహతం కీటైగవగ్నగ్రధి విరాజి

తం నా సాదమ్నం శిరస్తుల్యం భ్రువోర్వాదిభ్యయావ్యతిః | దణ్డాత్తనోస్తుసం
యోగస్సర్వభాతువిధీయతే । నదణ్డేన వివాగచ్ఛేదిమత్యేవత్రయంబుధః॥
జగజ్జీవనం జీవనాధారభూతం మాతేమామస్త్రీయస్వ సర్వసామ్యేతిక
మణ్డలుంపరిగృహ్య యోగపట్టాభిషిక్తభూత్వా యథాసుఖం విహరేత్ ।
స్వజధర్మనుధర్మంచ ఉభే సత్వాన్యతేత్యజ । ఉభే సత్వాన్యతేత్యక్త్వా యే
సత్యజనతేత్యజ । వైరాగ్యసన్న్యాసీజ్ఞాన సన్న్యాసీజ్ఞానవైరాగ్యస
న్న్యాసీకర్మసన్న్యాసీచేతి చాతుర్విధ్యముపాగతస్తద్యథేతి । దృష్టాను
శ్రవిక విషయవైత్యుష్ట్యమేత్య ప్రాకుప్యైకర్మవిశేషాత్సన్న్యస్తస్యవైరా
గ్యసన్న్యాసీ । కాస్త్రుజ్ఞానాత్మాపపుణ్య లోకానుభవ శ్రవణాత్ప్రస
జ్ఞోపరతోదేహవాసనాంకాస్త్రువాసనాం లోకవాసనాంత్యక్త్వావమా
నం మానమివ ప్రవృత్తింసర్వం హేయం మత్స్వాపాధన చతుష్టయసమ్మ
మోయస్సన్న్యస్యతి సవజ్ఞానసన్న్యాసీ॥ క్రమేణ సర్వమభ్యస్య సర్వమ
సుఘాయజ్ఞానవైరాగ్యభ్యాం స్వరూపానుసంధానేన దేహమాత్రా
వశిష్టస్సన్న్యస్య జాతరూపధరోభవతి సజ్ఞానవైరాగ్యసన్న్యాసీ॥ బ్ర
హ్మచర్యంసమాప్య గృహీభూత్వా వానప్రస్థాశ్రమమేత్య వైరాగ్యభా
వేప్యాశ్రమక్రమానుసారేణ యస్సన్న్యస్యతి సకర్మసన్న్యాసీతి । సవ
న్న్యాసష్టద్విధోభవతి కుటీచకబహూదక హంసవరమ హంసతురీయా
తీతా వధూతా ఇతి॥ కుటీచక శ్శిఖాయజ్ఞోపవీతీ దణ్డ కమణ్డలుధరగ
కాపీనకాటికన్ధాధరగ్ని పితృమాతృగుర్వారాధనపరగ్నిపితరఖిలై శిశ్వా
దిమాత్రసాధనపర ఏకత్రాన్నాదనపరః శ్వేతోద్ధ్యుపుణ్డ్రీధారీ త్రిదణ్డః ।
బహూదకశ్శిఖాదికన్ధాధరస్త్రీపుణ్డ్రీధారీ కుటీచకవత్సర్వ సమోమధు
కరవృత్త్యాప్తకబళాశీ॥ హంసోజ్ఞాధారీత్రిపుణ్డ్రీధారీపుణ్డ్రీధారీ అ
సంస్కృతమాధూకరాన్నాశీ కాపీనఖణ్డతుణ్డ్రీధారీ । పరమహంసశ్శిఖాయ
జ్ఞోపవీతరహితః పశ్చిమగృహీమకరపాత్ర ఏకకాపీనధారీ కాటిమేకామే
కంవైణవం దణ్డమేకకాటిధరోవా భస్మద్ధూళనపరస్సర్వత్కాగీ । తురీ
యాతీతోగోముఖవృత్త్యా ఫలాహారీ అన్నాహారీ వేద్యమాత్రయే దేహ

మాత్రావశిష్టాదిగం బర్హుకణవచచ్ఛరీరవృత్తికః | అవధూత స్త్యనియమ్య
 పతితాభిశ్చ ప్రవజ్జనపూర్వకం సర్వవర్ణోష్పజగరవృత్త్యాహారపరస్వ
 యాపామసన్ధానవరః | జ్జగత్త్రావదిదం నాహం సవృక్షతృణవర్వతం | య
 ద్భాహ్యంజడమన్యస్తంతత్సాన్యంకథమహంవిభుః | కాలేనాల్పేనవిలయీ
 దేమయా నాహమచేతనః | జడయాకర్ణ శఘ్నల్యా కల్పమానక్షుణ్ణ
 యా | శూన్యాకృతశూన్యభవశ్శబ్దో నాహమచేతనః | త్వచాక్షుణ్ణవి
 శిన్యాప్రాప్యోఽప్రాప్యోయమస్యథా | చిన్మ్రీసాదోపలభాత్తాస్పశో
 నాహమచేతనః | లభాత్తాజిహ్వయానుందోలోలయాలోలసత్తయా |
 స్వల్పస్పష్టోద్రవ్యస్థో రపో నాహమచేతనః | దృశ్య దర్శనయోగ్గీనఃకు
 యితుణివివాశి నోః | కేవలేద్రష్టరిక్షీణంరూపం నాహమచేతనం | నాస
 యాగన్ధజడయా త్మయిన్యాపరికిల్పితః | పేలవోనియతాకారో గన్ధోనా
 హమచేతనః | నిర్తమోనుననశ్శాన్తగతపఞ్చేద్ద్రియభ్రమః | శుద్ధచేత
 నపవాహంకలాకలనవజ్జితః | చైత్యవజ్జితచిన్మాత్రమహమహావభా
 సకః | సబాహ్యభ్యంతరవ్యాపీనిమగ్లోహంసరజ్జనః | నిర్వికల్పవిదా
 భాసవకలత్తాస్త్రిసర్వగః | మయైవచేతనేనేమే సర్వేఘటవటాదయః |
 సూర్యావ్రాతవభాస్యనైదీపేనేవాత్మతేజసా | మయైవైతాఃస్ఫురన్రీహ
 విచిత్రేద్ద్రియవృత్తయః | తేజసావ్రగప్రకాశేన యథాగ్నికణపజ్జి
 యః | అనంతానన్దసమ్భాగా పరోపశమశాలినీ | శుద్ధేయంచిన్తయాదృ
 ప్తిర్జయత్యుభయదృష్టిః | సర్వభావానరస్థాయీ చైత్యముక్తవిదాత్మనే
 ప్రత్యక్షైతన్యరూపాయమహ్యమేవసమోనమః | విచిత్రాశ్చక్తయస్స
 చ్ఛాస్సమాయానిర్వికారయా | చిత్రాయనైసమయా కలాకలనము
 క్తయా | కాలత్రయముపేక్షిత్ర్యా హీనాయాన్వైశ్య బంధనైః |
 చిత్రైత్యముపేక్షిత్ర్యాస్సమత్రైవావశిష్యతే | సాహివాచా మగమ్య
 త్వాదసత్తామివశాశ్వతమ్ | నైరాత్మ్యసిద్ధాన్తదశాముపయాత్రైవావశిష్య
 తే | ఈహావీహామధైరస్త్రాదితావరితామత్రైః | సాచిన్నోత్ప
 దితుంశత్రాపాశబద్ధేవపక్షిణీ | ఇచ్ఛాద్వేషసముత్థేనద్వద్వ మోహానజ

స్తవః । ధరావివరమగ్నావాంకీటానాంసమతాంగతాః । ఆత్మనేస్తున
మోమహ్యమవిచ్ఛిన్నవిదాత్మనే । పరామృష్టస్మి లభ్యోస్మి ప్రోదితోఽస్మ
చిరాదహం । ఉద్భృతోఽస్మి వికల్పేభ్యాయోస్మి సోఽస్మి నమోస్తుతే । తు
భ్యంహమ్యమనన్తాయమహ్యంతుభ్యందిదాత్మనే । నమస్తుభ్యం పరేశా
యనమోమహ్యంశివాయచ । తిష్ఠన్నపిహి నాసీనో గచ్ఛన్నపి నగచ్ఛతి ।
శాస్త్రోపన్యవహారస్థాకుర్వన్నపి నలిప్యతే । సులభశ్చాయమత్యంతసుజ్ఞే
యశ్చాప్తబుధవత్ । శరీరపగ్నకుమారేన క్షేపామేవవల్పదః । నమేభూ
గస్థితావాంఛానమేభోగవిసజ్జనై । యదాయాతితదాయాతుయస్మి
యాతిప్రయాతుతత్ । మనసాచనసిద్ధిన్నేనిరహంకారతాంగతే । భావే
నగరీతేభావేస్వస్థస్థిత్వామికేవలః । నిర్భావంనిరహంకారం నిర్మనసక
మనీహితం । కేవలానస్తశుద్ధాత్మవ్యేవతిష్ఠతిమేరిపుః । తృష్ణాకంజగంఁచ
త్వానుచ్ఛరీరకవజ్జరాత్ । సజానేక్యగతోక్షీయనిరహాదాకరపక్షిణీయ
స్యవాహుక్మతోభావాబుద్ధిర్యస్యనలిప్యతే । యస్యమస్మర్వ భూతేషు
జీవితంతస్యశోభతే । యోన్తశ్శీతలయాబుద్ధ్యా రాగద్వేషవిముక్తయా
సాక్షివస్వశ్యగీదంహిజీవితంతస్యశోభతే । యేనసవ్య కృత్రిజ్ఞాయ హ
యోపాదేయమర్ఘ్యతా । చిత్తస్యాన్తేరితంచిత్రంజీవితంతస్యశోభతే ।
గ్రాహ్యగ్రాహకవచ్చస్థేక్షీణేశాన్తిరుదేత్యలం । స్థితిమధ్యాగతా శాన్తి
ర్క్షీణనామ్యుభిధీయతే । భ్రష్టబీజోపమాభూయోజన్తాబుక్కురవివర్జి
తా । హృదిజీవద్విముక్తావాంశుద్ధాభవతివాసనా । పావనీ పరమోదా
రాశుద్ధసత్త్వానుపాతినీ । ఆత్మధ్యానమయానిత్యా సుషుప్తిస్థేవ తిష్ఠతి
చేతనంచిత్రీ క్రంహిప్రత్యక్షేతనముచ్యతే । నిర్మనసక స్వభావత్వాన్న
తత్రకలనామలం । సానత్యతాసాశివతాసావస్థా పారమాధికీ । నర్వ
జ్ఞతాసాసంత్య ప్రిర్ననుయత్రమనోకురమ్ । ప్రలపకవిస్మరణగృహ్ణా ఉ
న్మిషన్నిమిషన్నపి । నిరస్తమనవానస్త స్ఫుంవిన్నాత్రవరోన్మ్యహం । మ
లంసంవేద్యముస్పృశ్యమనోనిక్తులయగావరం । ఆకాపాశ మలంఛిత్యా
సంవిన్నాత్రవరోన్మ్యహం । ఆశుభాశుభనదకల్పస్సంశాస్త్రోన్మినిరామయః

నష్టేష్టానిష్టకలనఃసంవిన్నాత్రపరోస్త్వహం । అత్తతా పరతేత్యక్త్వానిర్వి
 థాగోజగత్ స్థితౌ । వజ్రస్తస్ఫువదాత్మానమవలక్ష్మ్యస్థిరోస్త్వహం । ని
 ర్మలాయాంఘరాకాయాంస్వసంవిత్తేస్థితౌస్త్వహం । ఈహితా నీహి
 తైర్ముక్తౌ హయోపాదేయవజ్జితః । కదా నైస్తోష మేష్యామిస్సప్రకాశ
 వదేస్థితః । కదోపశా న్తమననాధరణీధర కౌటరే । సమేష్యామిశిలాసా
 మ్యంనిర్వికల్పసమాధినా । నిరంశభ్యానవిక్రాన్తిమూకస్య మమమస్త
 కే । కదాతాణాజగ్గరివ్యన్తికులాయంవసపు త్రికాః । సజగల్పపాద
 పంతుష్టాలతంశిత్యావనోపమం । వితతాంభువమాసాద్యవిహరామియ
 థాసుఖం । పదన్తదనుయాతోస్తి కేవలోస్త్విజయాన్యహం । నిర్వాణో
 స్త్విరీహూస్త్వినిరంకోస్త్వినిరీప్సితః । స్వచ్ఛతోజితతాసజ్జా హృద్య
 తాసత్యవాక్యతా । ఆనన్దితోపశమతాసదావ్రముదితోదితా । పూర్ణ
 తోదారతాసత్యాశాన్తిసత్రాపదైకతా । ఇత్యేవంచితయోభిక్షుస్వ
 చూపస్థితిమంజపా । నిర్వికల్పస్వరూపజ్ఞనిర్వికల్పబలూపహేతి । ఆతు
 రోజీవతిచేతక్రమసన్న్యాసస్థితౌ త్వయః । నతూద్రస్త్రీపతితోదక్యాసంభా
 వణం । నయతేదైవపూజా సుత్యవదశ్శాసనం । తస్మాన్నసన్న్యాసమేష
 లోకః । ఆశురకుటీచకయోధూలోకభువన్లోకా । బహూదకస్యస్వర్గ
 లోకః । హంసవ్యతపోలోకః । పరమహంసస్య సత్యలోకః । తురీయా
 తీతావధూతయోః స్వాత్మవ్యేవకైవల్యంస్వరూపానుసన్ధానేనభ్రామరకీ
 టవ్యాయవత్ । స్వరూపానుసంభానవ్యతిరిక్తాన్యశాస్త్రాభ్యానైగుప్త
 కుబుగ్గుమధారవద్వ్యథాకతా । నయోగశాస్త్రప్రవృత్తి ర్మసాంఖ్యశా
 స్త్రాభ్యాసానమంత్రతంత్రవ్యాపారోనేతరశాస్త్రప్రవృత్తిర్యతేరస్త్రీ అ
 స్తిచేచ్ఛవాలజ్జాగరవత్ । కర్మాచారవిద్యాకూరః । నపరివ్రాణౌ
 మసంకీర్తనపరః । యద్యత్కర్మాకరోతి తత్తత్ఫలమనుభవతి । ఏరణ్ణ
 తైలఫేనవస్సర్వంపరిత్యజేత్ । నదేవతావ్రసాద గ్రహణం । నచాహ్య
 దేవార్చనంకుర్యాత్ । స్వవ్యతిరిక్తంసర్వంత్యక్త్వామధుకరవృత్త్యాహం
 రమాహరకృశ్ణోభూత్వా మేదోవృద్ధిమతుర్వ్యాదిహరేత్ । మాధుక

రెణకరపాత్రేణస్య పాత్రేణవాకాలంసయేత్ । అత్సనమిత మాహా
 రమాహారేదాత్మవాగయతిః । అహారస్యచభాగోద్వాత్యతీయముదకస్య
 చ । నాయోస్సంచలనాధానయచతుర్థామవశేషయేత్ । తై యేణవ
 త్తయేన్నిత్యంనైకాన్నాశీభవేత్కవీత్ । నరీకుంతెత్వనుద్విగ్నాస్త
 గ్గృహంయత్నతోవ్రజేత్ । పశ్చిన్నప్తగృహాణాన్తు భిక్షామిచ్ఛేత్ ॥
 యావతాం । గోదోహమాత్రమాకాంతే నిషాన్తస్త్వనపునవ్రజేత్ ।
 నక్తద్వరశ్చోపవాసఉపవాసాదయాచితః । అయాచితాద్వరంభైకుం
 తస్మాద్భిక్షుణవత్తయేత్ । నైవసవ్యాపనవ్యేనభిక్షాకాలేవిశేష్యహా
 నాతికామేద్గృహంమోహాద్యత్రదోషానవిద్యతే । శ్రోత్రియాన్నం నభి
 యేత్రధాభక్తిబహిష్కృతం । వ్రాత్యస్యాపిగృహభిక్షుత్ శ్రద్ధాభక్తి
 పురస్కృతే । మాధూకరమసంక్లృప్తంప్రాకృగ్గీతమయాచితం । తా
 తాళికంబోవపన్నంభైకుంపశ్చవిధంస్తృతమ్ । మనస్సుజ్జల్ప రహి
 తాస్త్రీగృహాన్పశ్చిన్నప్తవా । మధుమక్షికవత్కృత్వామాధూకరమి
 తస్తృతం । ప్రాతర్లకాలేచపూర్వేమ్యుర్యదృక్ష్వైక్యప్రాథితంముహుః ।
 తద్భైకుంప్రాకృగ్గీతంస్యాత్ ద్వితింకుర్యాదధాపివా । భిక్షాటనసము
 ద్భాగాద్యేనకేననుంత్రితం । అయాచితంతు తద్భైకుం భోక్తవ్యశ్చ
 ముముక్షుభిః । ఉపస్థానేనయత్ప్రీతంభిక్షాభాగంబ్రాహ్మణేనతత్ । తా
 తాళికమితిభ్యాతంభోక్తవ్యంయతిభిస్తదా । సిద్ధమన్నం యదానీతం
 బ్రాహ్మణేనతస్పృశి । ఉపపన్నమితిప్రాహుర్జ్ఞానయోమోక్షకాంతీ
 ణః । చరేన్మాధూకరంభైకుంయతిష్టేచ్ఛకులాదపివ కాన్నం సతుభం
 జీతబృహస్పతిసమాదపి । యాచితాయాచితాభ్యాంచ భిక్షాభ్యాం కల
 యేత్ స్థితిం । నవాయుస్సుశోదోషేణ నాగ్నిర్దహనకర్తృణా । వాపో
 మూత్రపురీషాభ్యాంనాన్నదోషేణమసగరీ । విధూమేసన్నముసలేవ్యం
 గారెభుక్తవజ్జనే । కాలేవరాష్ట్రభూయిష్ఠిభిక్షాచరణమాచరేత్ । అభి
 శస్త్రశ్చవతితం పావణ్డండేవపూజకం । వజ్రాయత్వా చరద్భైకుంస
 గ్యవర్జైషుచావది । ఘృతంచమూత్రసద్యశంచుభుస్యాత్సు రయానమం ।

తైలంసూకరమూత్రంస్పృశ్యపంలకునసమ్మితం । మాషాపూపాదిగో
మాంసంక్షీరంమూత్రసమంభవేత్ । తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనఘృతాదీన్వ
జయేద్యతి ॥ ఘృతసూపాదిపంయుక్తసన్నంనాద్యతగ్రదాచన ॥ పా
త్రహస్యభవేత్పాణిప్రైశనిత్యంస్థితింనయేత్ । పాణిపాత్రశ్చరవ్యోగీ నా
సకృద్రైక్షుమానరేత్ ॥ ఆస్యేనతుయదాహార గోవత్ప్రగయతేమనిః
తదాసనాస్సృజ్యైషుసోమృతత్వాయకల్పతథి ॥ అశ్వంబుధిరమివత్య
జేదేకత్రాన్నంపలమివగర్భ తేన మసర్థతేవనమివతారమంత్యజమి
వస్త్రముద్భిష్టపాత్రమివాభిక్షుఃస్త్రీసంగమివ మిత్రాన్లోబకం ఘోర
మివ స్పృహంగోమాంసమివ జ్ఞాతచరదేశంచందాలవాటికామివ స్త్రీ
యనుహిమివ సువణంకాలకూటమివ సభాస్థలంశ్మశాన స్థలమివ రాజ
ధానీంపశ్చిపాకమివ శవపిండవదేకత్రాన్నం నదేవతార్కనం పవిత్ర
వృత్తిగుప్త్యజ్యజ్జేవన్ముదేభవేత్ ॥ ఆసనం పాత్రలోపశ్చ సజ్జయశ్చ
వ్యసజ్జయః । దివాస్వాపో వృథాలాపోయతేబద్ధరథానిషత్ ॥ ఏష
భ్యోన్యత్రయతే ఘానమాసనంతరుదాహృగం । ఉత్తరాహ్వాదిపాత్రా
ణామలాభేన్యపరిగ్రహః । యతేస్సవ్యవహారాశ్చకంపాత్రలోభస్సద్య
తే । గృహీతవ్యశుకంబాదేర్ద్విశతయస్యపరిగ్రహః । కాలాంతరంభో
గశ్చకంసజ్జయ్యపరిగ్రహః ॥ శిశ్రూషాలాభపూజాశ్చకం యశోర్థ
వాపరిగ్రహః । విద్యాశాంసశుకానుశ్యాద్విప్రసంగ్రహశ్చరితః । విద్య
దివాప్రకాశత్వాపివిద్యాశాత్రురుద్యతే । విద్యాభ్యాసేప్రమాదోయస్య
వాస్వాపదిద్యతే । ఆభ్యర్చ్యేతిధాంయుద్వైధియోవాక్తాంపినాతథా
సుగ్రహంపరిప్రశ్నం పృథాజల్పవ్యద్యతే । ఏకాన్నంనాదమాన్యేర్థ
గర్థపుష్పఃకూషణం । తామ్రాలాభ్యజ్ఞ సేత్రేణ భోగాకాక్షారసే
యనం । కింభవంత్యనంస్వస్తిజ్యోతిశ్శక్తియపిప్రయం । క్రియాకర్తృవి
దశ్చశురువాద్యపిల్లనం । సద్భిక్షుర్ద్రాహ్మాయానం వాఙ్మకంకుక్ష
స్త్రుకం । శుద్ధోన్యత్రోదివాస్వాపోభియోధారస్తుతైజసం । ఏషజ్ఞానవాద
ధంబీజంహింసాంతైష్ఠ్యభ్యామైశునం । త్యక్తంసన్న్యాసయోగేనకృప

ధర్మాదికంప్రథం । గోత్రాదిచరణంసర్వం పితృమాతృకులంధనం । ప్రతి
 పిథానివై తానిసేవమామోవజేదధః । సుజీణోఽపిసుజీర్ణాసువిద్వాన్
 స్త్రీషునఽశ్వసేత్ । సుజీర్ణాస్వపికథాసుసజ్జతేజీర్ణమన్బరం । స్థావరం
 జగ్గమంబీజంలైజనంవిచమాయుధం । షడేతానిగృహీయాద్యతిర్హూత
 పురీషవత్ । నైవాదధీతపాధేయంయతిక్రింఛనవాపది । పక్వమాపత్సు
 గృహీయాద్యదన్నఁనోపలభ్యతే । నిరుజశ్చయువాచైవభియుర్నావసథే
 వసేత్ । పరాథాంసప్రతిగ్రాహ్యం నదద్యాచ్చకథశ్చన్ । దైన్యభావా
 త్తుమాతానాంసౌభగాయయితశ్చరేత్ । పక్వంవాయపివాపక్వంయా
 చమానోవ్రజేదధః । అన్నపానపరోభియుః వస్త్రాదివాప్నోతిగ్రహీ । అవి
 కంవానాదికంవారథాపటుపటానపి । ప్రతిగృహ్యయతిత్వైతాస్తతత్యే
 వనసంశయః । అత్వైతంవావమాశ్రిత్య జీవన్ముక్తిర్వ మాప్నుయాత్ ।
 వాగ్దగ్ధేమానమాతీష్ఠ త్కాయదిణ్డేత్వభోజనమ్ । మానసేతుకృతేదణ్డే
 ప్రాణాయామోఽధీయతే । కర్మణాబధ్యతేజన్తు ర్విద్యయాచఽముచ్య
 తే । శస్త్రార్థగర్హనకుర్వత్త్రియతయ్యపారదశీనః । రథాయాంబహువ
 స్త్రాశి భిక్షాసంప్రతలగ్యతే । భూమిశ్శయాస్త్రివిస్తీర్ణా యతయ్యుక్తేన
 దుష్టభితాః । ప్రవశ్యమభిలంయస్తుజ్ఞావాగ్నౌ జహుయాద్యతిః । అత్త
 న్యగ్నింతుమారోప్య సోగ్నిహూత్రీహహాయతిః । వప్యత్త్రివిధాప్రా
 త్తాయాభ్యాలీచైవవాసరీ । జ్ఞానాభ్యాసవతామోశుర్వాసరీభాక్తమేవచ ।
 నాపుష్ట్యసి న్యచిద్బూరియాన్నావ్యాయేనచపుచ్ఛతః । జానన్నపిహిమేధా
 ిజడవల్లీకమాచరేత్ । సర్వేషామేవపాపానాం సక్ష్మతేసముపస్థితే ।
 తారింద్వాదశసాహస్రవభ్యసేచ్ఛేదనంహితత్ । యస్తుద్వాదశసాహ
 స్రంప్రవంజపతేస్యహం । తస్యద్వాదశభిర్త్వానైగి వరంబ్రహ్మప్రకాశత
 ఇత్యుపనివత్ ॥ ఇతి సన్న్యాసోపనిషది ద్వితీయాధ్యాయః ॥

అప్రాయంత్రితిశాస్త్రీ.

ఇతి సన్న్యాసోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౬౫.

ఓంకర్మ

శ్రీసుకుభ్యోనమః.

ఆథ ఆథర్వణీ పరమహంస పరివ్రాజకోపనిషత్ - ౬౬.

భద్రం కిన్దేభిరితితాన్తః.

హరిః ఓమ్.

అథపితానహస్సస్వపితరమౌది వారాయణముపసమేన్యప్రణవ్య
ప్రప్రచ్ఛ । భగవంస్త్యస్త్యభావ్యద్ధాత్రనధర్మక్రమంసర్వం త్రుతంపిదిన
మవగతమిదానీం పరమహంసపరివ్రాజకలక్షణంవేత్తుమిచ్ఛామి । కర్మజ
ప్రజనాధికారి । కీన్యశంపరివ్రాజకలక్షణమ్ । కిన్దపరమహంసః । పరివ్రా
జకత్వంకిన్దం । తస్మిన్సర్వంమేబ్రూహీతి । సహేవావాచ భగవానానానా
రాయణః । సన్తుకుసమీపేనకిలపద్యాపరిత్రనజ్ఞోభూత్వా విద్యాగ్రన్తి
మైహికామమ్మిక సుఖత్రమం జ్ఞాత్వేషణాత్రయ వాసనాత్రయ వాస
త్వాహణా రామికం వానాన్నమివిహయమధిగమ్యమోక్షమార్గైః సా
ధనోబ్రహ్మచర్యంసమాప్యగృహీ భవేన్యహంద్వనీభూత్వా ప్రప్రద్యే
దివేతరథా బ్రహ్మచర్యాదేవప్రప్రజేన్యహం ద్వావనాద్వాథ ఖనిరిత్ర
హద్రీనాస్సాతకోస్సాతకో వోన్యన్నాగ్నిస్సాగ్నిరసగ్నికోవాయదహ
రేవవిరజ్యేత్త దహరేవ ప్రప్రజేదితిబుధ్వా సర్వసంసారేషు విరక్తబ్ర
హ్మచారిగృహీవాన ప్రస్థోవాపితరం మూతరం కిన్త్రంపుత్రమాప్తబంధు
వర్గంతదథావేశివ్యం సహవాసినంవానుమోదయిత్వా తద్దేవేప్రాజాప
త్యామేవేష్టిం కుర్వన్తి తమతథాన కుర్యాదాగ్నేయ్యామేవ కుర్యా
గ్నిహోప్రాణః ప్రాణమేవైతయాకరోతి త్రైధాతరీయామేవ కుర్యా
దేతయైవ త్రయోధాత వోయచుతసర్వం రజస్తనశ్చతి । అయంతే
యోనిర్యత్త్విజోయతో జాతోఅరోచథాః । తంజానన్నగ్న ఆరోహ
థానోచధానాయరయిమిత్వ నేనమనైగ్నిమాజిఘ్రిదేషవా అ
గ్నేర్యోఽర్యసిప్రాణంగచ్ఛ స్వాంయోనింగచ్ఛ స్వాహేత్యేవ మేవైత

దాహగ్రామాచ్యోత్రియాగారాదగ్ని మామృత్యస్వవిభ్యుక్తక్రమేన
 పూర్వవదగ్ని మాజిఘ్రికృత్యాదు రోవాగ్నింనవినై దపుజుహుయా
 దాహోవైసర్వాదేవతా స్సర్వాభ్యోదేవతాభ్యా జుహూమిహ్నిహేతి
 హుత్యోద్వృత్యప్రాశ్నీయాశ్వాజ్యం హవిరసామయమేవవిధిర్విరోధ్యా
 నేవానాశకేవాసాంప్రవేశేవాగ్నిప్రవేశే వామహాప్రస్థానేవాయద్యాదు
 రిహ్యన్తనసావాచావాసస్య సేజేషసంధాఃస్వస్థాక్రమేతైవ చేదాత్మ
 బ్రాధ్మం పిరజాహూమంకృత్వాగ్ని మాత్మవ్యారోప్య తాకికవైదికసా
 మగ్యేగాన్ స్వదగుదళశ కిరణప్రవృత్తిచ పుత్రేసమారోప్య తదభావే
 శిష్యేవాతదభావేస్వాత్మ స్వేవవాబ్రహ్మగ్వం యత్త్వమిత్యభిమంత్యై
 బ్రహ్మభావనయా ధ్యాత్వాసావిత్రి ప్రవేశభగర్వకమఘ్న సర్వవిద్యార్థ
 స్వరూపాం బ్రాహ్మణ్యాధారాం వేదమతరం క్రిమాగ్న్యోమౌఘ
 ఘ్న ప్రవీలాప్య వ్యాహృతిగ్రయ మకారోకార మకారేషు ప్రవీలాప్యత
 త్సవిధానేనాపః ప్రాశ్నీప్రణవేన శిఖాముత్యమృత్యుజ్జ్వలీపవీగం చ త్యా
 వప్రమపిఘామోవాఘ్నరావిస్మజ్య ఓంసూస్వాహో ఓంభువస్వాహో
 ఓంమవస్వాహేత్య సేన జాతియావ ధరోగూర్వాస్వరూపం ధ్యాయే
 యనోపునఃప్రణవం వ్యాహృతి పూర్వకం మనసావచసాపి వన్యస్తంమ
 యాసన్యస్తం మయాసన్యస్తం మయీతిమండ్రమధ్యమకరవ్యతిభిన్ద్రైరా
 రింద్ర బుధీకృతప్రేమోచ్చారణం కృత్వాప్రణవైకి ధ్యానపరాయణస్సర్వభ
 యః సర్వభూతేభ్యోమత్తస్సాహేయోగ్యార్థబాహుళ్యాత్వాబ్రహ్మ
 వాసన్యోతి తత్త్వగుప్త్యాదికాగ్యార్థస్వరూపసంధానం కుర్వన్ దురీవీంది
 త్సాన్యేజ్జాతరూపధరిత్య కేదేషసన్న్యసస్తదభికాగీ భవేవ్యతిహ
 స్థః ప్రాథమికాపూర్వకమభయగ్ సర్వభూతేభ్యోమత్తస్సర్వంప్రవర్త
 తే సమామాగోపా యోజస్సభాయో సీంద్రస్య వజ్రోసి వాగ్రోగ్ను
 శ్శకుఃమేధవయత్వాపం నివారయేత్యనేన మండ్రేణ ప్రణవపూర్వకగ్
 సంక్షిణంవైణవందండంకటిసూత్రంకౌపీనం కమండలుంవివణావస్త్రమే
 కం పరికృత్యానన్దురుమువగమ్య నత్వాసురుముఖాత్తత్వ మసీతి వాక్యం

ప్రణవపూర్వకముపలభ్యాథజీవావస్త్రవలలాజినం ధృత్వాథజలావ
తరణమూర్ధ్వగమనమేకభిక్షౌంపరిత్యజ్యత్రికాలపాన మాచరన్వేదాం
తత్రవణపూర్వకం ప్రణవానుష్ఠానగుర్వణ బ్రహ్మమాగేణ సమ్యక్సంప
న్నస్వాస్విభిమతమాత్మరిగౌవయిత్యానిహామోఽభ్యాత్మనఃకావత్
ఫలోభమోహ మదమాన్యయే దంభదపాహాకారా సూయా
ర్వేచ్ఛాద్వేషహర్షానువహుత్వాదీన్ శృహిత్యాజ్ఞానవైరాగ్యయి
క్తోవిత్తస్త్రీపరాజ్ఞుశుద్ధ మానస స్సర్వోపనిషదర్థ మాలోచ్య బ్రహ్మ
చర్యాపరిగ్రహోహిన్ సాసత్యం యత్సేన రక్షయి జలేంద్రియోబ
హిరంతస్నేహవజిత శరీరసంధారణార్థం చతుష్పాదజేష్ఠభిశస్త
పతపజితేషు పశుకద్రోహి శైత్రుమాణా బ్రహ్మభూయాయ భవతి
సర్వేషుకాలేషు లాభాలాభా సమాభూత్వాకరపాత్రమాధూక రేణా
న్నమశ్నో మేవోపధినుకుర్వ కృశీభూత్వా బ్రహ్మహ వస్త్రేతిభావ
య గుర్వథాం గ్రామముపేత్య ధృవిశీలోమైమాన్యేకాక్షిద రేచ్ఛాతే
వాదరేద్యదాలం బుద్ధిభవేత్రనా పటివ కౌవాబహూనకో వాహా
పోవాపరమహంసోవా తత్రత్సంప్రపూర్వకం కటిసూత్రంకౌపినంబుడు
కమండలుం సర్వమఘ్నవిస్మజ్యాశ జాతనూపధరత్పరేత్ గ్రామవికరా
త్రతీతేత్రాత్రావట్టణేపంచరాత్రం యైత్రేసప్తరాత్రమ నికేతస్థిరమతి
రనగ్నిసేవీర్వికారో నియమానియమమున్నృజ్య ప్రాణ సంధారణార్థమ
యమేవలాభాలాభా సమాభూత్వాగౌవృత్వాభైక్ష మాచరన్నదీప్త
లకమండలురబాధకరహస్యస్థల వాసోనపునలాభాలాభరత శ్శుభాశు
భకర్తనిహ్నులనపరస్పర్వత్ర భూతలశయనమయోరంకర్త పరిత్యజ్యైక్త
చాతుర్మాస్యవ్రతనియమశ్శుక్ల ధ్యాన పరాయణార్థ స్త్రీపుర వరాజ్ఞు
భోసుత్తత్రో పున్తత్రవదాచరణ అవ్యక్త లింగోవ్యక్తా చారోదివాప్తః
మపివాస్యప్తిః స్వరూపానుసంధానబ్రహ్మప్రణవధ్యానమాగేణాపహి
స్సేవ్యాసేనదేహత్యాగంకరోతి సపరమహంసపరివ్రాజకోభవతి భగ
వాబ్రహ్మప్రణవన కీదృశశ్శిరిబ్రహ్మవృద్ధుతి సాహూవాద నారాయణః

బ్రహ్మప్రణవమోక్షశమాత్రాత్మకస్సోపస్థాచతుష్టయ చతుష్టయగౌచరః |
 జాగ్రదవస్థాయాం జాగ్రదాదిచతస్రోవస్థాస్వప్నే స్వప్నాదీచతస్రోవ
 స్థా సుషుప్తాసుషుప్త్యాదిచ తస్రోవస్థాస్తూరియే తురీయాది చతస్రోవస్థా
 భవంతీతి | జాగ్రదవస్థాయాం విశ్వస్య చాతుర్విధ్యం | విశ్వవిశ్వో విశ్వ
 తైజసోవిశ్వప్రాజ్ఞోవిశ్వతురీయశ్చ | స్వప్నావస్థాయాం తైజసస్య చా
 తుర్విధ్యం | తైజసవిశ్వస్తైజస తైజసస్తైజస ప్రాజ్ఞస్తైజసతురీయశ్చ |
 సుషుప్త్య వస్థాయాం ప్రాజ్ఞస్య చాతుర్విధ్యచప్రాజ్ఞ విశ్వః ప్రా
 జ్ఞతైజసః ప్రాజ్ఞప్రాజ్ఞః ప్రాజ్ఞతురీయశ్చ | తురీయావస్థాయాంతురీయ
 స్యచచాతుర్విధ్యం | తురీయవిశ్వస్తూరియతైజసస్తూరియ ప్రాజ్ఞస్తూరియతురీ
 యశ్చ | తే క్రమేగమోక్షశమాత్రాయాథాః | అకారే జాగ్రద్విశ్వః | ఉకారే
 జాగ్ర తైజసః | మకారే జాగ్రత్ప్రాజ్ఞః | అథా మాత్రాయాం జాగ్రత్తు
 రీయః | విందాస్వప్నవిశ్వోవాదేవ్యప్నతైజసః కలాయాం స్వప్నప్రా
 జ్ఞః | కలాతీతే స్వప్నతురీయః | శాంతౌసుషుప్తవిశ్వః | శాంత్యతీతేసు
 షుప్తతైజసః | ఉన్తన్యాగ్సుషుప్తప్రాజ్ఞః | మనోన్తన్యాగ్సుషుప్తతురీ
 యః | పుర్యాంతురీయవిశ్వః | సాధ్యమాయాంతురీయ తైజసః | పశ్యం
 త్యంతురీయప్రాజ్ఞః | పరాయాం తురీయ తురీయః | జాగ్ర వ్యాత్రా
 చతుష్టయనుకారాగ్ శం | స్వప్నమాత్రాచతుష్టయముకారాగ్ శం | సు
 షుప్తమాత్రాచతుష్టయనుకారాగ్ శం | తురీయామాత్రాచతుష్టయనుకారా
 మాత్రాగ్ శం | ఆయమేవబ్రహ్మప్రణవః | సపరమహగ్ సతురీయాతీతా
 వధూతైరుపాన్యః | తేనైవబ్రహ్మప్రకాశతే | తేనవిదేహముక్తిః | భగ
 వన్సాధమయజ్ఞోపవీత్యశిఖసర్వకర్తృపరిత్యక్తః | కథంబ్రహ్మనిష్ఠావరః | క
 థంబ్రాహ్మణిశ్చిత్రిబ్రహ్మపృచ్ఛసి సహూవాచవిష్ణుభోబౌర్భగయస్యా
 స్యదైవతమాత్మజ్ఞానం తదేవయజ్ఞోపవీత్యంతస్యధ్యాన నిష్ఠేవ శిఖాత
 త్కర్తృసవిత్రం | సపర్యకర్తృకృన్ బ్రాహ్మణస్సబ్రహ్మనిష్ఠా పరస్సదేవ
 సుముషిస్సతపస్వీసశ్రేష్ఠస్సుపవ సర్వజ్యేష్ఠ స్సువవజగద్గురు స్సవీనాహం

పిన్ధి । లోకేపరమహం సపరివ్రాజకోచుల్లభతరోయద్యేహ స్తినవపని
త్యే పూతస్సవవేదపురుషో నహంపురుషో యస్తద్భిత్తం మయ్యేవాపని
ష్టతే ఆహంచతస్మి న్నేవావస్థితస్స ఏవనిత్యత్యే తస్స శీతోష్ణ సుఖదుఃఖ
మానావమాన విజితస్సురిందానుషా సహిష్ణుశ్చమదూర్తి విజితస్స
ద్భావ వికార శూన్యస్సజ్యేష్ఠా జ్యేష్ఠవ్యవధానరహితస్సస్య వ్యతిరేక
ణ నాన్యత్రస్థా ఆశాన్యరోస నమసా రోస స్వాహాకారోస స్వభావా
రశ్వనవినిజాన పరమిం కాస్తుతి వ్యతిరిక్తం మంత్రతంత్రో పానకూడే
వా తరథ్యానహివ్యో లత్యైలత్యై నిర్వర్తకస్సర్వో పరతస్స ద్భిదానా
దాద్వయద్భవస్సలూకానందైకబోధో బ్రహ్మైవాహ మస్తీగ్యనవర
తం బ్రహ్మప్రణవానుసంధా నేన యఃకృతకృత్యైభవతి సపరమహం స
పరివ్రాజిత్వపనిషత్ ।

ఓంభద్రంకల్లైభిరిశాన్తిః॥

ఇ పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్సమాప్తా - ౬౬.

ఓంతస్సత్.

శ్రీమదుభయనమ

అభయగోదీయా ఆత్మమాలికోపనిషత్ - ౬౭.

ఓంవాత్సేనుసేతిశాన్తిః.

ఓం॥ అభద్రజాపలికహంపప్రచ్ఛ । భోబ్రహ్మన్నక్షమంలాభేన
పిన్ధింబూహేతి । సాకంలక్షణాకలిభేదా । అస్యాన్యకానిసూత్రాణి । కథం
ఘటనాప్రకారః । కేవలాణాంకావ్రహ్మణా । తైవాధిదేవతా । కింఫలంచేతి
తంసుహంప్రణ్యవాచ । ప్రవాళమాక్రికస్ఫటిక శేఖర జతాష్టపదచంద
నపుత్రజీవికాబ్జ రుద్రాక్షౌభితి । అదితౌంత మూర్తిస్సావధాన భావా
సౌవణ్యం రాజతం తామ్రంచేతిసూత్రత్రయం । తద్వివరసౌవణ్యంత

ప్రతిపాశేన్ద్రాజితం తద్వామేతాశ్రమం తన్మథామఖం । తత్పుచ్చేపు
 చ్చం । తదంతరావర్తనక్రమేణయోజయేత్ । యదస్యాంతరం సూత్రం
 తస్మాద్విదుః । యన్మక్షపాశేన్ద్రతచ్చైవం । యద్వామేతద్వైష్ణవం । య
 న్మఖంసాసరస్వతీ । యత్పుచ్చంసాగాయత్రీ । యత్పుషిరం సావిద్యా
 యాగ్రంధిసాప్రకృతిః । యేస్వరాపైఃపఠాః । యేస్వశాస్త్రేపీఠాః
 యేషరాపైరక్తాః । అథశాంఘచభిగ్గంధై రన్యత్రైః పంచభిగ్గవ్యై
 ప్రసుభిశ్శోభయత్యాపంచభిగ్గవ్యై గ్గంధకెనసంస్పృశ్యతస్మాశ్శోం
 కారేణ పత్రకూర్చేనస్పృశయిత్వాప్రభిగ్గంధై రారీప్యసుననఃస్థలేవే
 శ్యాతుతపుష్పేరారాధ్యప్రత్యక్ష మాచిత్తాంతైర్వైభావావయేత్ । ఓం
 అంకారన్యత్యంజయసర్వవ్యాపకప్రభమేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఅంకారఅక
 షణ్ణాత్మక సర్వగతద్వితీయే త్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఇంకారపుష్టివాతోభ
 కరత్యతీయేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఈంకారవాక్ప్రసాదకరణిన్జలచతుర్థే
 త్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఉంకార సర్వ బల ప్రద సారత
 రపంచమేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఊంకారఉచ్చాటనకరమస్పృహషష్ఠేత్యే ప్రతి
 తిష్ఠ । ఓంఋంకారసంయోభకర చచ్చలసప్తమేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంబుం
 కారసంమోహనకరఉజ్వలఅష్టమేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంలింకారవిద్యేమణక
 రమోహకనవమేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంలౌంకారమోహకరదశమేత్యే ప్రతితిష్ఠ
 ఓంవంకారసర్వవశ్యకరశుద్ధసత్వ ఏకాదశేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఘంకారశు
 క్తసాత్వికపురుష వశ్యకరద్వాదశేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఙంకారఅఖలవా
 జ్ఞయనిత్యశుద్ధత్రయోదశేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంటంకార సర్వవాజ్ఞయవ
 శ్యకరదశుర్గశేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఠంకారగణాదివశ్యకరమోహనపంచద
 శేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఠంకారన్యత్యునాశకరశాద్రయోదశేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓం
 కంకారసర్వవిషమార కల్యాణదనప్రదశేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఖంకారస
 ర్వయోభకర వ్యాపకాస్తదశేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంగంకారసర్వవిఘ్న శను
 ననుహతర ఏకానవింశేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఘంకారసౌభాగ్యదస్తంభన
 కర వింశేత్యే ప్రతితిష్ఠ । ఓంఙంకారసర్వవిషవాశకరఉగ్రఏకస్థంశేత్యే ప్ర

తిత్థి . ఓంచంకారఅభిచారఘ్న ప్రూరద్యావింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞం
కారభూతనాశకరభీషణ శ్రయోవింశేయేప్రతిత్థి . ఓంజంకారకృత్యా
దినాశకర చుఢాక్షాచతుర్వింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారభూతనాశ
కరపంచవింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారస్పృశ్యవ్రణాధన పద్వింశేయేప్ర
తిత్థి . ఓంటంకారసర్వవ్యాధి హరసుభగసప్తవింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞం
కారచంద్రహావ అస్తావింశేయేప్రతిత్థి . ఓండంకారగరుడాత్మక విష
ఘ్నశోభన ఏకోనత్రింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారసర్వ సంవత్సరీదసుభ
గత్రింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారసర్వసిద్ధిప్రదమోహనకర ఏకత్రింశేయే
ప్రతిత్థి . ఓంతంకారధనధాన్యాది సంవత్సరీదప్రసన్నవ్యాత్రింశేయేప్ర
తిత్థి . ఓంఞంకారధర్మప్రాప్తికరనిర్మలగ్రయస్త్రీంశేయేప్రతిత్థి . ఓం
దంకారపుష్టివృద్ధికరప్రియవశాన చతుస్త్రీంశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకా
రవివర్జ్యరఘ్న విపులపంచత్రింశేయే ప్రతిత్థి . ఓంఞంకారఘ్న క్రియ క్రిప్రద
ప్రసకాంతవ త్రింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారవిషపిఘ్ననాశనభవ్యసప్త
త్రింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకార అనిమాదిసిద్ధిప్రదబ్యోమపాస్త్రత్రింశే
యేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారసర్వదోషహరశోభన ఏకోన చత్వారింశేయే
ప్రతిత్థి . ఓంఞంకారభూతశాంతకర భయానకచత్వారింశేయే ప్రతి
త్థి . ఓంఞంకారపిద్యేషి మోహనకర ఏకచత్వారింశేయేప్రతిత్థి . ఓం
యంకారసర్వవ్యాపక పాపనద్విచత్వారింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారదా
హకరవికృతశ్రిచత్వారింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారవిశ్వంభరభాసురచ
తుశ్చత్వారింశేయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారసర్వాప్యాయనకరనిర్మలపంచ
చత్వారింశేయేప్రతిత్థి . ఓంశంకారసర్వప్రవచవిత్ర పట్టచత్వారింశేయే
ప్రతిత్థి . ఓంఞంకారధర్మాగ్రాహకపదభవత సప్తచత్వారింశేయేప్రతిత్థి .
ఓంసంకారస్వరకారణ సార్వవణికాస్తాచత్వారింశేయేప్రతిత్థి . ఓం
హంకారసర్వచార్జ్యనిర్మలఏకోనపంచాశదయేప్రతిత్థి . ఓం శంకార
సర్వశక్తిప్రదప్రధానపంచాశదయేప్రతిత్థి . ఓంఞంకారపరావరత్వజ్ఞాప
కపరజ్యోతిహాస శిఖాగుణైప్రతిత్థి . అథోవాద (యేదేనాః పృథివీష

దస్త్రభ్యోనమోభగవంతో నమదంతు శోభామైపితరోనమదంతుశోభా
 మైజ్ఞానమయీమక్షమాలికాం అథోవాచ | యేదేవాంతరిక్షపదస్త్రభ్య
 ఓంనమోభగవంతోనమదంతు శోభామైపితరోనమదంతుశోభామైజ్ఞాన
 మయీమక్షమాలికాం అథోవాచ | యేదేవాదివిషదస్త్రభ్యోనమోభగ
 వంతోనమదంతు శోభామైపితరో నమదంతుశోభామై జ్ఞానమయీమ
 క్షమాలికాం | అథోవాచ | యేమంత్రాయా విద్యాస్త్రభ్యోనమస్త్రభ్య
 శ్చ ఓంనమస్త్రభ్యక్షీరస్యాః ప్రతిష్ఠాపయతి | అథోవాచ | యేబ్రహ్మవిష్ణు
 రుద్రాస్త్రభ్యస్సంశేభ్య ఓంనమస్త్రదీప్యమానస్యాః ప్రతిష్ఠాపయతి | అ
 థోవాచ | యేసాక్ష్యాదిత త్వభేదాస్త్రభ్యోనమోవర్తవ్యంఽరోధేనువర్త
 వ్యం | అథోవాచ | యేవైవా వైష్ణవా శ్చక్రాశ్చత సమానశస్త్రభ్యోన
 మోనమోభగవంతోనమదంత్య సగృహ్యంతు | అథోవాచ | యాశ్చ
 పృథ్వీః ప్రాణవత్ప్రస్త్రభ్యోనమోనమః | తేనైతాం మృడయతమృడ
 యత | పునరేతస్యాం సర్వాత్మకత్వంభావయిత్వ భావేనపూర్వమా
 లికాముత్పాద్యారభ్య తన్నయీంమహావహారైరువమృత్యుఅదిత్యేం
 తైరత్రైరక్షమాలామహోత్తరశతం స్పృశేత్ | అథపునరుత్థాప్యవ్రహ్మ
 ణీకృత్య ఓంనమస్త్రభగవతి మంత్రమాతృకేక్షమాతేనర్వవశంకర్యోన్న
 మస్త్రభగవతి మంత్రమాతృకేక్ష మాలికేశేషస్త్రభివ్యోన్నమస్త్రభగవతి
 మంత్రమాతృకేక్షమాలికే ఉచ్చాటయ్యోన్నమస్త్ర మంత్రమాతృకేక్ష
 మాతే విశ్వామృత్యోం మృత్యుగణయ స్వరూపిణి సకలలోక్తీపిణి సకల
 లోకరక్షాధికేసకలలోకోజ్జీవికేసకలోత్పాదికేదివాప్రవర్తికేరాత్రిప్రవ
 ర్తికేనద్యంతరగయాసిదేశాంతరంయాసి ద్వీపాంతరంయాసిలోకాంత
 రంయాసిసర్వదాస్ఫురసిసర్వహృదివాసయసిసమస్తైవరాహాపేనమస్త్రై
 పశ్యంతీహాపేనమస్త్రైసద్యమాహాపే నమస్త్రైవైశరీహాపేసర్వతత్త్వాత్తి
 కే సర్వవిద్యాత్తికే సర్వశక్త్యాత్తికే సర్వదేవాత్తికే వసిష్ఠేనమునినా
 రాధితే విశ్వామిత్రేణముని మోవజీవ్యమానేనమస్త్రైనమస్త్రై | ప్రాతర
 నీయానోదాత్రికృతం పాపంనాశయతి | సాయమధీయానోదివసకృతం

పాపం నాశయతి । తత్సాయ ప్రాతః ప్రయంజానః పాపోపాపోభవతి
ఏవమక్షమాలిక యాజస్తానంత్రస్సక్య స్సిద్ధిరోభవతీత్యామాభగవ
గుహః ప్రజాపతిమిత్యుపనిషత్ ॥

ఓంవాత్సవనసీతశాన్తిః.

ఇతి అక్షరూలికోపనిషత్సమాప్తా - ౬౯.

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథసామవేదీయా - అవ్యక్తోపనిషత్ - ౬౮.

అప్యాయంత్యతిశాంతిః.

ఓం॥ పురాకిలేదం నకించ నాసీన్నన్యోనాంతరిక్షం నవృక్షీ కేవ
లజ్యోతీరూప మనాద్యనంత వానన్వస్థుల గూఢనరూపం గూఢవజ్రకై
యంజానకూపమాన నమయమాసీత్ । తదనన్య గ్రద్వేధాభూత్ । వా
రితమేకం క్రిమవరం । తత్రయద్రక్తం తద్గుంపోయాపనభూత్ । యన్
రితంతన్తాయాయాః । తోసమాగచ్ఛతః॥ తయోవీర్యమేవమనంతః ।
తదవధాత । తదండనభూద్ధేనుం । తద్గుణిణమనాన మభూత్ । తనో
పరమేష్ఠీవృజాయత । పోధిజిజ్ఞాసత । కింమేకులం కింమేకృత్యమి । గం
హవాగదృశ్యమనాభ్యువాచ భాభా ప్రజాపతేశ్వనవ్యక్తాన్వన్వో
సి వ్యక్తం తే కృత్యమితి । కిన్వవ్యక్తంయన్తాదహమాసీషం । కిన్వన్వ
క్తం యన్తే కృత్యమితి । సాబ్రవీత్ । అపిజ్ఞేయం హితలోన్వ్యా తద
యదపిజ్ఞేయం తదవ్యక్తం । తచ్చేత్ జ్ఞాన్యసిమావగచ్ఛేతి । సహావా
తైషాత్వం బ్రహ్మవాగ్యదసిశం సాత్త్వానమితి । సాత్వబ్రహ్మ త్రిపసామా
దజ్ఞానస్త్రిశం । సహస్రంసమాబ్రహ్మచర్యమభ్యువాసాభ్యువాసం ॥ ౧॥

అథాప్యశృదమానుష్టుభీః పరమాంవిద్యాం । యస్యాంగాన్వి

నేనుఁత్రాః । యత్రబ్రహ్మవ్రతిష్ఠితం । విశ్వేదేవాఃప్రతిష్ఠితాః । యస్తాః
 నవేదకీనున్వైర్యేదైః కరిష్యతి । తాఃపిదిత్వాసచరత్తం బిజ్ఞానయా
 నాన । తామేవచునూచానాంగాయన్నాసిప్త । సహస్రంసమా అద్యం
 గదిహి-తాంకారేణ పదాన్యగాయత్ । సహస్రం సమాస్తదైవాక్షరశః ।
 తతోజ్యోతిర్వయం శ్రీయాంలింగితంసువణాచరణం శేషశణాచ్ఛాదికమా
 లింగ్యగముఖం నరవపుషంశశిసూర్యహవ్యవాహనాత్మకనయనగ్రయమ
 పశ్యత్ । తతఃప్రజాపతిఃప్రణవపాతనమోనని ఇతి । తత్తేవచాభవస్తా
 త్ । ఉగ్రమిత్యాహ । ఉగ్రఃఖలువాపపఃస్ఫుగరూపత్వాత్ । పీఠమిత్యాహ ।
 పీఠోవాపపదీర్యవత్త్వాత్ । మహాఃస్థమిత్యాహ । మహతాచాలయం
 మహాప్రోదసీవ్యాప్యస్థిగః । జ్వలఃశమిత్యాహ । జ్వలన్నివళిల్వసావర
 స్థిగః । సర్వతోముఖమిత్యాహ । సర్వశోఖిల్వయం ముఖవాన్విశ్వరూ
 పత్వాత్ । నృసింహమిత్యాహ । యథాయజురేవైతత్ । భీషణమిత్యా
 హ । భీషవా ఆస్తానాదిత్యఉదెతి । భీతశ్చంద్రఃభీతోనాయువాణిభీ
 తోగ్నిరూపాతి భీశఃపజాన్యోవపాతి । భద్రమిత్యాహ । భద్రఃఖిల్వయం
 శ్రీయాజుస్తః । మృత్యోనుశ్చగుమిత్యాహ । మృత్యోగ్నాతియఃమృత్యు
 రమృతగ్నం ప్రజానానున్నాదానాం । సమామిత్యాహ । యథాయజు
 రేవైతత్ । అహమిత్యాహ । యథాయజురేవైతత్ ॥౨॥

అభభగవచాంస్తకుబ్రహ్మత్ । ప్రజాపతేప్రీతోహం కింకవేభీతం
 తాశంసేతి । సహూవాచ । భగవన్నవ్యక్తావత్సవోస్త్రి వ్యక్తంమ
 మక్త్యమితిపురాత్రావి । తత్రావ్యక్తం భవానిత్యజ్ఞాయు వ్యక్తంషేకభ
 యే । వ్యక్తంవైశ్వందరాచరాత్మకం । యవ్యవృత్తేతవ్యవృత్తవ్యవృ
 త్తవ్యమితి । సహూవాచ । నశక్నోమిజగత్ప్రప్త ముపాయంమేభ
 నతి । తమనాదపురుషః । ప్రజాపతే శ్రుణుస్మృష్టేరుపాయం పరణం ।
 యాఃపిదిత్వాసర్వజ్ఞావ్యసే సర్వత్రశక్యసే సర్వకరిష్యసే । అహన్య
 గ్నోస్త్వాత్మానం హవిర్యాయై త్రిమైనామస్తుభవాః । ధ్యానయజ్ఞోను
 షేవ । ఏతద్వైకుంఠూపనిషత్తేవానానుహ్యం । సహవా ఏతస్యసా

మోక్షసర్వానయజమాన్యోనువిద్యతే । యథాహవేదససర్వానామాన
వాప్యసర్వాణాంకాణి తాన్మామామేవాభ్యుపైతి । నవపునరావర్తతే
యవంవేదేతి॥౩॥

ప్రజాపతి స్త్రంయజ్ఞాయవసీయాంస మాత్మానంమన్యమానోమ
నోయజ్ఞేనైజే । సప్రణవయాతయైవచా హవిధ్యాత్వాత్మానమాత్మ
న్యగ్నోజహుయాత్ । సర్వమజానత్సర్వత్రా శకత్సర్వమకరోత్ । య
వంవిద్యాని మంధ్యానయజ్ఞమనుతిష్ఠే త్ససర్వజ్ఞోనంతశక్తిస్సర్వకర్తా
భవతి । ససర్వాణాంకాణి తాన్మాపరం బ్రహ్మపరంప్రాప్నోతి॥౪॥

అథప్రజాపతి లోకాణాం సిన్ధుక్షమాణస్తప్యో వవిద్యాయా
యాత్రింశదక్షరాణితేభ్యః స్త్రీణాంకాణాం అథద్వేద్వలక్షరేతాభ్యా
ముభయతోదధార । తస్యావపచోద్వాత్రింశద్భిరేవాక్షరైస్తాంకేవాన్ని
ర్తమే । సర్వైరేవసంధ్రోభవత్ । తస్మాదింద్రోదేవానామధికోభవత్ ।
యవంవేదసమానానామధికోభవేత్ । తస్యావకాదశభిః పాదైరే
కాదశరుద్రాన్నిర్తమే । తస్యావకాదశభిరేకాదశా దిత్యాన్నిర్తమే । స
ర్వైరేవసంస్థూరభవత్ । తస్మాద్విష్ణురాదిత్యానామధికోభవత్ । య
వంవేద సమానానామధికోభవేత్ । సచతుర్భిః శ్చతుర్భిరక్షరైర
హైవమానజనయత్ । తస్యాలద్యైర్వాకదశభిరక్షరైర్బ్రాహ్మణసంజన
యత్ । దశభిరక్షభిఃకౌత్సైతేతస్మాద్బ్రాహ్మణముఖ్యోభవతివంశస్స
ఖ్యోభవతి యవంవేద । తూష్టింశూద్ర మజనయత్ । తస్మాచ్ఛాన్ద్రోని
ర్విద్యోభవత్ । నవాశ్చిదందివాననక్తమాసీదవ్యావృత్తం । సప్రజాపతి
రానుష్ఠుభాభ్యానుధాచాభ్యా మశూనారాత్రావశిల్పయత్ । తతో
వైశ్విదృభత్ । వ్యేవాస్తాఉచ్చతి । అథోతమవవావహతే । ఋగ్వేదమ
స్యో ఆద్యాత్పదాదకల్పయత్ । యజుర్విద్యాత్యాత్సమశృణీయాత్ ।
అథర్వాంగిరసశ్చతుర్థాత్ । యదష్టాక్షరవదాతేనగాయత్రి । యదేకా
దశవదాతేనత్రిప్టువ । యద్వతుష్టవదాతేనఋగతి । యద్వాత్రింశదక్షరా
తేనానుష్టువ । సచావషసర్వాణిధందాంసి । యథిమాం సర్వాణిధం

దాంసివేదః । సర్వంజగదానుష్టుభ ఏవోత్పన్నం । అనుష్టుభిప్రతిష్ఠితం ।
ప్రతిష్ఠితయత్యైవంవేదః॥

అథయదాప్రజాస్సృష్టానజాయంతే । ప్రజాపతిఃకథన్విమాః ప్ర
జాస్సృజేయమితి దంతయన్నగ్రమితి మాన్యుచలగాతు ముపక్రామత్ ।
తతఃప్రథమాత్పాదాదుగ్రహాపోదేవఃప్రాచురభూత్ । ఏకశ్శ్యామఃపుర
తొరక్షఃపినాకీ (స్త్రీ)పుంసహవస్తంభద్య (స్త్రీ)మతస్య (స్త్రీ)రూపంపుంసి
చపుంసూపంవ్యథాత్ । సడభాభ్యామాశాభ్యాం సర్వమాదిప్తః । తతః
ప్రజాఃప్రజాయంతే । యవంవేదః । ప్రజాపతేసోపిత్ర్యంబకఇమాన్యు
చముగ్ధాయన్నద్గ్రీథితజటాకలాపఃప్రత్యక్జ్యోతిష్యాత్పశ్యేవ రవ్తారమి
తి । ఇంద్రోవైకిలదేవానా మనుజావరచీత్ । తగప్రజాపతిరబ్రవీత్ ।
గచ్ఛదేవానామధిపతీభావేతి । సోగచ్ఛంత్రం దేవాదాచుః । అమజావ
రోసీత్పమస్తాకం । కుత ప్రవాధివత్యమితి । సప్రజాపతిమభ్యేన్యోవాచ। ఇ
మండేవా డాచురనుజావరవ్య కుత ప్రవాధివత్యమితి । తం ప్రజాపతిరిం
ద్రంప్రకలతైరమృత పూతైశ్చరానుష్టుభాభి మంత్రితైరభిషిచ్యతం సుద
శశనేన దక్షిణతొరరక్షుచాంచజన్యే సవామతొద్యయేనైవ సురక్షితా
భవత్ । రాత్నైఫలకేసూయోవచగసి మంత్రమానుష్టుభం పిన్యస్యతద
స్య కంతేప్రత్యముంచత్ । తతస్సుచనిగోరీయోభవత్ । తస్మైవిద్యామా
నుష్టుభీంప్రాదాత్ । తతోదేవాస్తమాధి వత్సాయానుమేనిరే । నన్వ
రాడభూత్ । యవంవేదః । స్వరాడ్భవేత్ । సోమస్యతవృధివీమపికథ
మపాంజయేయమితి । సప్రజాపతిముచాథావత్ । తస్మాన్ప్రజాపతిః
కమ తాకారమింద్ర నాగ భుజగేంద్రాధారం భద్రాసనం పాద్రా
త్ । సవృధివీమభ్యజయత్ । తతస్సడభ యోలోకయోరధిపతిరభూత్ ।
యడభయోలోకయోరధిపతిభావతి । సవృధివీంజయతి । యోవాఅ
ప్రతిష్ఠితం శిథిలంభ్రాతృవ్యేభ్యః పరమాత్మానంమస్యతి । సవత మాసీ
ననుధితిష్ఠేత్ । ప్రతిష్ఠితాశిథిలోభ్రాతృవ్యేభ్యః వసీయాన్భవతి । య
త్యైవంవేదయత్యైవంవేదః॥

యథిహంవిద్యానునీతే ససర్వాన్వేదాననీతే ససర్వైఃకరుణి
 ర్యజతే । ససర్వతీర్థేషుస్నాతి । సమహాపాతకౌపపాతకైః ప్రముచ్య
 తే । సబ్రహ్మచరణసంహహదాపున్నయాత్ । ఆబ్రహ్మణఃపూర్వా నా
 కల్పావృత్తినాంశ్చవంశ్యాన్మనీతే । వైసవ వస్తారాజయోరోగాఽవి
 ధేయః । సయతాస్సప్రేతపితౄణాం ఆప్యేనంస్త్వప్యేనంస్త్వప్యేనంస్త్వ
 వాపాపినః పుణ్యాలోకానవాపున్యః । వింతమాత్రాదస్య పశ్యే
 త్థాన్ ధ్యేయః । పితరమిత్రైసంసర్వేమన్యం । రాజానశ్చాప్యదేవా
 ధికారిణోభవంతి । నచాచార్యవ్యతిక్రంతేయంసంధ్యప్రసమహు-
 ర్భాత్ । నచాప్తానుపావరోహత్ । జీవన్ముక్తశ్చ భవతి । జీవన్ము
 తమనః పరింథానప్రాపున్నయాత్ । యగ్రపితాత్సన్మసంహూతభాస
 తేతత్రఖిలాపాసతే । తస్మిన్సూరభ్యాన పరామనయ ఆకల్పాంతేత
 ప్తిన్నేవాత్మజలియంతే । నచపునగావర్తంతే । సత్తేమాం విద్యానుశ్ర
 వణానాయజ్ఞాయాత్ । నాసూయావలేనాసూచానాయనాఽష్టధిక్తా
 యవాన్మృతి నేనాతపసే నాదాంతాయ వాదీక్షితాయ నాధర్మ కీలా
 య నహింసకాయ నాబ్రహ్మచారిణ ఇత్యేషావళవత్ ॥ ౭ ॥

॥ ఆప్యాయత్ప్రేతకాంతిః ॥

ఇతిఆచార్యవగ్దత్తమాస్తా - ౬౮.

ఓం శాంతం.

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథమాజుషీ - ఏకాక్షరోపనిషత్ - ౬౯.

॥ సహవాచవిత్ప్రతికాంతిః ॥

ఓం ఏకాక్షరంత్యక్త రేత్రాప్రసోమేపమమ్నాయాం జేహశ్శశీ
 సవః । స్వఃశ్చక్షుగూర్ధూతపతిః పురాణఃపరశస్య ఏకాక్షరవనస్య సో
 ప్తా । పశ్యేనగ్నః పదఃకీచినాం త్వంతాతపేదోభువనస్య వాళః ।
 జాతనుగ్రహిణిగర్భాతేతాయజ్ఞస్త్యమేవైకః భుఃపురాణః । ప్రాణఃప్రసూ
 తిగుణవనస్యయోగః వ్యాకృతంత్వయాపకపదేనశ్చవం । స్వఃశ్చక్షుగూ

ర్యోనివరోసి గభేః కుమారపకౌఠిఖిస్తుధన్వా । వితత్యబాణం తరుణా
 కణవణాణం వ్యోమాంతరేభాసిహిరణ్యగభాః । భాసా త్వయా వ్యో
 మ్నిశ్చితస్తుతార్ష్య స్త్వంవైకుమార స్త్వమరీష్టనేమిః । త్వంవజ్రభృద్భూ
 తపతి స్త్వమేవ కామఃప్రజానాంఽహితోసిసోమే । స్వాహాస్వధాయచ్చ
 వషట్ర రోతిగుద్రవశూనాంగుహాయానినుగ్నః । భాతావిభాతాపవన
 స్సుపణోఽవిష్ణుర్వరాహూరజనీరహశ్చ । భూతంభవిష్వత్ప్రభవఃక్రి
 యాశ్చకాలక్రతు స్త్వంపరమాక్షరంచ । ఋహ్యజాగ్పిప్రసవంతివ
 క్త్రాత్సామానిసన్మాద్యసురంతరిక్షం । త్వంయజ నేతా హుతభుక్విభు
 శ్చరుద్రా ప్రభోదైత్యగణావమశ్చ । సవచేవోంబరగశ్చ చక్రేతస్యా
 సత్త్విసాయతపోనిరుంధ్యః । హిరణ్మయంయస్యవిభాతసర్వం వ్యోమాంత
 రేఽగ్నిమిమాగ్సువాభిః । ససర్వచేత్రాభువనైస్యగోప్తా నాభిఃప్రజానాం
 ఽహితాజనానాం । ప్రోతాత్వమోతాఽవితిక్రమాణాంప్రజాపతిశ్చంద
 వాయోవిగభాః । సామైశ్చిదంతోవిరజశ్చబాహుగ్హిరణ్మయం వేదవి
 దాంపరివృం । యనధ్వరైబ్రహ్మవిదఃస్తువంతి సామైయజాభిః క్రతుభి
 స్త్వమేవ । స్యగ్ స్త్రీబ్రహ్మాగ్ స్త్వంచకుమారపక స్త్వంవైకుమారీహ్య
 భూమా స్త్వమేవ । త్వమేవభాతావరుణశ్చరాతా త్వంవశ్వరోగ్న్యయ
 న ఏవసర్వం । మిత్రసుపణాశ్చంద్రశ్చంద్రోవరుణోబుధ్ర స్త్వహ్నోఽష్టగు
 ల్లాగోపతి స్త్వంత్రంఽష్టభూతానితుత్రాసిదైత్యా స్త్వయావతికాన
 విర్భువగభాః । త్వంభూభూతవస్య స్త్వగ్ హిస్వయంభురథవిశ్వతోము
 ఖః । యవనానిత్యం వేదయతే గుహాశయంప్రభుంపురాణగ్ సర్వ భూత
 గ్ హిరణ్మయం । హిరణ్మయంబుద్ధినుతాంపరాంగతిగ్ సబుద్ధిమాణు
 భిగుణ్సుతిష్ఠతీయ్యుపనిషత్ ।

॥ ఓంసహవావవత్విరికాంతిః ॥

ఇతి ఏకాక్షరోపనిషత్సమాప్తా - ౬౯.

ఓంతర్నిత.

శ్రీగురుభ్యానము:

అథాధర్మవేదీయా - అన్నపూర్ణాష్టకం - 20.

॥ ఓంభద్రంకణేభిరితికాంతిః ॥

ఓం ॥ నివాహేనానుయోగీంద్రోబుభుబ్రహ్మవిదాంవరం । ప్ర
 ాచ్యదండవద్భూమా వ్యుత్థాయనపునముఖః । ఆత్మరత్న మనుబ్రూ
 హాత్మేవంవప్రచృసాదరం । కయోపాపనయాబ్రహ్మర్షిదృశంప్రాప్తవా
 నసి । తాంమేబ్రూహిమహావిద్యాంమోక్షపాప్రాజ్యదాయినీం । నిదా
 ఘుత్వంకృతార్థోసి శ్రుణువిద్యాంననాతనీం । యస్యావిజ్ఞాన మాత్రేణ
 జీవన్ముక్తాభివ్యసి । మూలశృంగాటనధృష్టా చిందునాద కళాశ్రితా ।
 నిత్యానందానిరాధారావిభక్త్యాతాపిలనతి-చా । విప్రపేషేమహాలక్ష్మీః కా
 మస్తారోనతిస్తథా । భగవత్సన్నపూర్ణాశేతి మమాభిలషితం తనిః । అ
 న్నందేహితతస్సాహామంత్రసారేతివిశ్రుతా । సప్తవింశతి వర్ణాన్యా
 యోగినీగణసేవితా । వింహింసాఃశ్రీక్షీమోన్నమోభగవత్సన్నపూర్ణై
 మమాభిలషితమన్నందేహిస్వాహా ॥ ఇతిపితృపదిష్టాస్త్రితదాదిని
 యనన్తన్మృతఃకృతవాగ్పాత్రకమాచారోమంత్రానుష్ఠాన మన్వహం ।
 ఏవంగతేహహది నేప్రాచురాసేన్తమాగ్రతః । అన్నపూర్ణాశేతికాలాక్షీ
 స్త్రయమానమఖాంబుజా । తాందృష్ట్యదండ వద్భూమా నత్వాప్రాం
 జలిరాస్థితః । ఆహూతవత్సకృతార్థోసివర్ణంవరయమాదిరం । ఏవముక్త
 వికాలాత్యోమయోక్తంమనిపుంగవ । ఆత్మరత్నంమనసిమేప్రాచుర్భ
 వతుపార్వతీ । తత్రైవాస్త్రితిమా ముక్త్యుత్తత్రైవాంతరధీయత । తదా
 మేమతిగుణ్మన్నాజగద్వైరిత్యదశకవాత్ । భగవంశచవిభాభాతితదే
 వేహాసముచ్యతే । జీవేశ్వరాభిన్నరూపాఽతిప్రాశమికభగ్నిః । అత్మని
 శ్ఠంకర్మగుణంవాప్తవంవాద్వితీయకః । శరీరత్రయసంయుక్తజీవస్సంగీ
 తృతీయకః । జగతా-ర్థగదావస్యవికారిత్వదతుర్థకః । కారణాభిన్న
 జగతస్సత్వత్వంపంచమోభగ్నిః । పంచభగ్నిమివృత్త్యుగదాఘ్నరసే

తసి । బింబవ్రతిబింబదళశేనభేదభ్రమోనివృత్తః ॥ స్ఫటికలోహితద-
 శశేనపారమాధికకర్తృత్వభ్రమోనివృత్తః । ఘటమతాకాశనర్మ
 నేనసంగిభ్రమోనివృత్తః । రజ్జునర్పకన్మనేనకారణాద్భిన్నజగతస్సత్య
 త్వభ్రమోనివృత్తః । కనకగుడిదళశేన వికారిత్వభ్రమోనివృత్తః ।
 తదాభ్రమతిమచ్చిత్తంబ్రహ్మకారమభూత్స్వయం । నిదాఘత్వమపీఠం
 హితత్వజ్ఞానిమవాప్నుహి । కదాఘః ప్రణతోభూత్వాఋభుంపత్రచ్ఛపా
 దరం । బ్రూహిమేత్రద్వధానాయబ్రహ్మపద్యానమత్రహం । తథేత్యా
 హుర్ముఘఃప్రీతస్తద్విజ్ఞానంనదామితే । మహాకర్తా మహాభోక్తామహా
 త్యాగీభవానఘ । స్వస్వరూపానుపంధానమేవంకృత్వా సుఖభవ । ని
 త్యోదిశంపిచలమాద్యననంతరూపం బ్రహ్మస్మినేతరకలా కలనంహికిం
 చిత్ । ఇత్యేవభావయనిరంజనతాముపేతో నిర్వాణమేహిసకలామల
 శాంతివృత్తిః । యదిదంకృత్యైకించిస్తత్తన్నాస్తీతిభావయ । యథాగం
 భర్వనగరంయథానారిమరుత్స్థలే । యస్తువోద్యత్యైకించి ద్యన్నకించి
 దివస్థితం । మనషస్తేంద్రియాతంతత్తయోభవతైమనే । అవినాశి చి
 దాకాశగోసర్వాత్మసి మఖండితం । నీరలద్రంభూతివాశేషంతవస్త్వీపిపభా
 వయ । యథానక్షత్రీయతేదిత్రమభావాన్యంతభావనాత్ । దిత్సామా
 న్యస్వరూపన్యస్తాసామాన్యతాతథా । మానంవైత్యాం శరహితా చి
 ద్యదాత్మనిలీయతే । అసక్రాపవదత్యచ్ఛాస్తాసామాన్యతాతథా ।
 దృష్టిరేహపిపమానదేహోదేహయోస్సమాముక్తయోస్సంభవత్యే
 వమర్యాతపరాభిధా । పున్దిగస్యభవత్యేహ సమాధిస్థస్యచానఘ । జ్ఞా
 న్యకేవలమజ్ఞస్యవభవత్యేవబోధకా । అనానన్దసమానన్దముగ్ధముగ్ధముఖ
 చ్యుతః । చిరకాలపరిక్షీణననవాదిపరిభ్రాతః । పదమాసాద్యతేపుణ్యంప్ర
 జ్ఞయేవైకయాయదా । ఇమంనుణసమాహార మనాత్మత్వేన వశ్యతః ।
 అంతశ్చేతశయానూసాసమాధిరితికథ్యతే । అనానన్ గ్ధిరంప్రోక్తంసు
 వోధ్యానంతదేవచ । తదేవకేవలిభావగ్ శాంతతైవవతస్సదా । తనువా
 సనమత్యుజ్జ్వేపదాయోద్యతముచ్యతే । అనాసనంయమోవక్త్రీపదం

తస్మానవాప్యతే । ఘనవాసనమేతత్తుచేతఃకర్తృశ్చభావనం । నర్వచంభి
 ప్రదంతస్త్వాద్వాసనాంతసుతానయోత్ । చేతసాసంఘాత్యజ్య సర్వభా
 వాత్త్యభావనాం । సర్వమాకాశతామేకస్యైవాంత ముదాశ్చింతేః । య
 భావపరగాఢోకా విహరంతోఽప్య సజ్జనాః । అసంఘాతాభ్యాన్తభ్యాన్తస్య
 గ్రామోపిపిసోపనః । అంతముఖతయోగత్యగ్ సుప్తాబద్ధోవజ్రాప
 తః । పురంజనపదంగ్రామమరణ్యమివపశ్యతి । అంతశ్చేతశతా యాంతు
 లభాయాంశీతశంజగత్ । అంత స్త్రస్థోపతప్తానాం దావదాహమయంజ
 గత్ । భవశ్యఖలజంతూనాయదూత స్తస్యహిఃస్థితం । యస్తాన్మరతి
 రేవాగ్నిఃసర్వనిత్యేంద్రైఃక్రియాః । నెవశోహషణ శోకాభ్యాగ్ స
 సమాహితఉచ్యతే । ఆత్మవత్సర్వశూతానివగద్రవ్యాణిలోప్తవత్ । స్వ
 భావాదేవభయాద్యుపశ్యతినవశ్యతే । ఆద్వైతవ్యూహరాయాదు కల్పాం
 తనిదయేనవా । నానోకశంకమాహ్నాతిహేనుపశ్యతే । యథా । కోహం
 కథమిదంకింవాకిభంకరిణజన్మనీ । విచారియాంతరేకేత్థం విహత్యైవ
 మేత్యసి । విచారేణపరీక్షానిస్వభావస్యసంస్తవ । మనస్స్విరూపముస్య
 శ్శృశమమేష్యతిఽబ్జయః । విజ్వరత్నంఽంతరేచేతస్తవసంపాదిత్యైవ । స
 వజ్జితస్యోద్ధృగోష్ఠదేష్విసవారణః । కృపణంతు మమోబ్రహ్మక
 సోష్ఠదేహినజ్జః । కాద్యే సోష్ఠదలాయేపిపిశోగ మశకోయథా
 యావద్వాచస్త్వక్రేష్ట స్వయంసంస్యజ్యతేభలం । తావత్తావస్పరాలో
 కఃపరమాద్వైతశిష్యతే । యావత్సర్వంసంస్యత్తంతావదాత్మాన లభ్య
 తే । సర్వవస్తుపరిత్యాగేశేపత్యేకశ్యతే । ఆత్మవ లోకనాథంతుత
 స్త్వాన్సర్వంపరిత్యజేత్ । సర్వసంస్యజ్యమాదేణయద్భిప్రతస్తయోఽపి
 సర్వంకించిదదద్యుశ్యంద్యుశ్యతేజ్జగత్సం । చిన్నిమ్మండాంత మాశ్రు
 తన్వాన్యశాంతవశాత్సర్వం । సమాహితానిశ్యపూ యథాభూతార్థ
 దశిణం । బ్రహ్మసమాధిశజ్జేన పరావ్రజ్ఞోచ్యతేబురైః । అక్షుభానిర
 మాంకారాద్యంద్యేవ్యసమపాతిసి । ప్రోక్తసమాధిశ్జేనమేరోస్థిరంరాస్థి
 తిః । నిచ్చిరావగరాభీష్టాహియోపాదేయవిజితా । బ్రహ్మ సమా

శబ్దేనపరిపూర్ణానామోగతిః । కేవలంచస్పృశాశాన్ శకన్విశాస్థిగతాం
 గతాం । తుర్యాసాప్రాప్యతేనృప్తిసూచాభ్యర్చేనచ త్రమైః । అకూరగత
 సామృత్యానుష్ఠుప్తిస్సోపిలభ్యతే । నానోహంకారలయే సర్వభావాత
 ర్హితా । సమకలిపగానందాయాతనుఃపారమేశ్వరీ । నాననైవనానశ్చ
 త్యాసాస్వయంబభ్యతేగతిః । తదనువిషయవాసనావినాశం తదనుబతిః
 పరమస్ఫుటప్రకాశః । తదనుచసమతావశాత్పరూపేపరిణమనంకహ
 తానుచింత్యరూపం । అఖలమిదమనంతరూత్తమత్వం దృఢపరిణామినిచే
 తసిస్థితౌంతః । బహిరుపశమితే చగాతరాత్మాస్వయనానుభూయగవ
 చదేవతః । అసక్తంశ్చలంచి త్తంయత్తగ్ సంసార్యపిస్ఫుటం । స
 క్తంగంధిఘోషపసాయుక్తనామృతిబద్ధవత్ । అంగస్సంసక్తినిముక్తౌ
 జీవోనాభిరవృత్తిరూపా । బహిఃకుర్వన్నకుర్వన్నాకీర్తాబోక్తానహిక్వ
 దిదిశ ॥

॥ ఇత్యన్నపూర్ణోపనిషత్ ప్రథమోధ్యాయః ।

నిగాఘః ॥ సఃఘః కీన్యశేషమృత్యుక్తః కిన్యబంధాయ దేహి నాం ।
 కన్యమోక్షాయకథిగః కథ త్వేషదికస్యతే । దేహదేహి విభానైకపరి
 త్యాగేభావనా । దేహమాశ్రేహవిశ్వాసస్సగోపధాయకల్పతే । స
 ర్వనాశ్చేనసత్రాహం కింవాంఛామిన్యజామికిం । ఇత్యసంగస్థితిః పద్ధి
 బేషన్తుక్తిననుస్థితాం । నాహనాస్త్రినచాన్యోస్త్రినచాయంనచవెతంః । నో
 సంగభాసం ప్రోక్షేబ్రహ్మస్త్రిత్యేవసర్వదా । నాభినంతతి నైషకమన్యం
 సర్వస్వనుషజ్యతే । మసమోయఃపరిత్యాగీసోపగ్నస్త ఇతిస్త్యుతఃస
 ర్వకర్మఫలాపీనాంననైవనకన్తుతా । నిమనోయఃపరిత్యాగీసోపగ్నల్ప
 ఇతిస్త్యుగః । అసంకల్పేనకలాచేష్టానానావిజృంభితాః । చికిత్సితాభ
 వంతిహాశ్రేయస్సంపాదయంతహ । ససక్తమహాచేష్టాసునదింతాసునవ
 ప్రమ । సగమాగమచేష్టాసునకాలకలనాసుచ । కేవలంచితశ్రవ్యకించి
 ద్ద్రేశ్యావలంబ్యపి । సర్వద్రవీరసమిహతిష్ఠత్యాత్మరసఃకాశః । వ్యవ
 హారికజగత్సర్వంవాకరోశకరోశువా । అకుర్వన్నాపికుర్వన్నా జీవ
 స్వాత్మరతిక్రియః । అథవాతమపిత్వత్వావైత్యాగ్ శగ్ శాంతదిష్టుః ॥

జీవస్త్రిత్యతివగ్ శాంతోజ్వలన్త్యశిరివాత్మని । చిత్రేచైన్యదశాహీనేయస్థి
 తిఃక్షీణచేతసాం । సోచ్యతేశాంతకలనా జాగ్రత్సేవ సుషుప్తతా । ఏ
 షానిదాఘసాఘప్తిస్థితిరభ్యాసయోగతః । ప్రాధానతీతురీయేత కథితా
 తత్త్వకోషదైః । అస్యాంతరీయావస్థాయాగ్స్థితంప్రాప్యైవ నాశినీం
 ఆనందై కాంతశీలత్వాననానందపదంగతః । అనానందమహానంద కాల్పా
 తీతస్తతాపిహి । ముక్తశ్చిత్త్యచ్యతేయోగీతుర్యాతీత పదంగతః । పరిగళి
 తనమస్తజన్మపాశస్సభవతీనతమోమయాభిమానః । పరమరసమయః
 పరాత్మనక్రోజలగతస్సైంధవఖండవన్తహార్ద్రా । జడాబడ దృశోర్మధ్యేయ
 త్తత్త్వైంపారమాధికం । అనుభూతిమయంతిస్త్వా తస్మిన్ బ్రహ్మైతివ్య
 తే । దృశ్యసంవలితోబంధస్తన్మక్తామక్తీయచ్యతే । ద్రవ్య దశానన
 బంధేయానుభూతీరనామయా । తామవస్థభ్యోన్మత్స్యగ్ సాఘప్తిభజతే
 స్థితిః । మైవతుర్యమాహ్నాతి తస్యాంత్యప్తిగ్ స్థిరాంతరుః । ఆత్మాత్మా
 లోనచైవాణునాప్రశ్నయోనీచేతరిః । నిచేతసోనచజతో నచైవాసన్న
 సన్తయః । నాహునా స్యానచైవైకోనవానేకైవ్యయోవ్యయం । య
 దిదం దృశ్యతాంప్రాప్తం మనస్సర్వేంద్రియాస్పదం । దృశ్యదశానసంయ
 థేయశ్శుఖంపారిమాధికం । రిదతీతంపదంయస్త్వాస్తన్మకిందిదివైవతీత
 నమోయోనభసఃపృష్ఠేనపాతాదేనభూతతే । సర్వాశాంతతయే చేతః
 తుయోమోతుశ్చతీవ్యతే । మోయోమే స్త్రితివింతాంత జాతాచేవ్య
 తంమనః । మనసోశ్చేమనస్యైషబంధస్యాగ్ సారికోద్భవః । అత్తస్యతీ
 తేనవ్యస్తాస్తన్మరూపేకవారితే । కొబంధఃకశ్యవామోయోనీమూలం
 మనసంతుకు । ఆధ్యాత్మరతిరత్రాంతఃపూర్ణాపావనమానసః । ప్రాప్తాను
 త్తకువిశ్రాంతినాకిందిదిహవాంధతి । సర్వాధిష్ఠానసన్నాత్రైనిర్వికల్పే
 చాత్మని । యోజీవతగతస్సేహస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే । నాపేతు లేభవిష్య
 చ్చవత్తమానేనతిష్ఠతి । నసంస్తరత్యతీతంచసర్వమేవకరోతిహ । అమబ
 ధవరేజంతావనగ్ సర్గమనాస్సదా । భక్తేభక్తసమాచారశ్చతేతతథవ
 ... నాంనానేమవ దెమవదోధీరేమదైర్యవా । యవా యావ

వృత్తైశుచుఃఖలేషుచుఃఖళః । ధీరధీరుదితానందఃపేశలఃపుణ్యకీర్తనః
 ప్రాజ్ఞప్రసన్నాధురౌవై న్యానవిశాశయః । అభాసేనపరిస్పృహేప్రా
 తానాంతుయమాగతే । సునప్రశమమాయానిర్వాణమవశివ్యతే । య
 తోనాలోనివర్తంతేఽకల్పకలనాన్వితాః । ఽకల్పసంక్షయజ్ఞంతోఽపదం
 తనఃశివ్యతే । అనాన్యతావభాసాత్పావరమాత్మే హవిష్యతే । ఇశ్యే
 తస్మిన్మయగ్ సాగరంసమృజ్ఞానంవిరున్మహాః । యథా భూతాత్మకశి
 ర్వమేతావచ్ఛువనోదయే । యదాత్మైవజగన్సర్వమితీశ్చిన్యపూర్ణతా ।
 సర్వమాత్మైవకౌన్యద్రేభావాభావాన్వివాస్థితౌ । కృబంధ మోక్ష కలనే
 బ్రహ్మైవేకంవిభృథతే । సర్వమేకం పరంవ్యోమకొ మోక్షం కస్యబంధ
 తా । బ్రహ్మైవం బృంహితాకారం బ్రహ్మచ్ఛహదివస్థితం । దూరాదస్త
 మితర్విశ్వంధవాత్మైవత్వమాగ్తనా । సమ్యగాలోకితేనాపేకాప్తపాషా
 ణమానసాం । మనాగపినభవో స్త్రీక్యాపిసంకల్పమోక్షుభః । ఆదావంతే
 చనగోతాంతస్సరూపనవిసాశియత్ । నస్తూనామా త్వనశ్చైతత్తత్త్వ
 యోభవసర్వదా । త్వేతాత్వైతపము ఘటైజరామరణఽభ్రమైఃస్ఫు
 రత్యాత్మభిరాత్మైవసిద్ధైర్భీషిషిభిః । అపరం రంజపరశుం పరా యాది
 ర్వృతేఽపదం । శుద్ధమాత్మానమానింగ్యనిన్యనంతఃస్థయాశియా । యఃస్థి
 తస్తంకలత్మేహ భోగభాగయశుంక్షుమః । కృతసాగరవిచారస్యమనో
 భోగానయోరయాః । మనాగపినభింపంతైలంమందాణలాభవ । నానా
 త్వమస్త్రీకలనాసునవస్తుతంతర్నానాభాసుసరసీవజలాదినాన్యత్ । ఇ
 త్యేకనిశ్చయమయః పురుషోవిముక్త ఇత్యుచ్యతే సమవలోకిత సమ్యగ
 ర్థితః ।

ఇత్యన్నపూర్ణోపనిషద్విత్తీయోఽధ్యాయః.

విశేషము కైఃకిందాపంతర్వాకొవామహామునిః । కంయోగం
 సముపాస్థాయప్రాప్తవాన్పరమంపదం । సుమేరౌర్వసుధాపీతే మాండు
 వ్యోనామవైమునిః । కాండిన్యాత్తత్వమాస్థాయజీవన్ముక్తౌభవత్యసా । జీ
 వన్ముక్తిదశాంప్రాప్య కదాచిచ్ఛ్రిహ్నాచిత్తమః । సర్వేంద్రియాణి సం
 హర్తుంమనశ్చక్రేమహామునిః । బద్ధపద్మాసన స్తిష్ఠన్నగోగ్నీలితలోచనః

బాహ్యనాభ్యంతరాంత్రైవిష్ణుర్నాగపరిహరంచనైః తతస్త్వచనసంస్తే
 గ్యంననసావిగతైనసాః హిమానుచ చలమిదం ప్రత్యాహ్నతం పింబుబ
 మ్పటపాన్లుటముపాయాతిఘటాచ్చకిటముత్తటం | ఇత్రనద్రేషుదాతిపా
 దపేష్టిచనరూటః | పంచద్వారాణానసాచతురాదిన్యమూన్యలమ్ |
 బుద్ధీద్రియాభిధానాతాప్యేవాలోకయాన్యహం | హతేద్రియగణా
 యాయంత్యజతాకులతాంత్రైః | విదాత్పాభగవాత్సర్వసాక్షిత్వస్థి
 తోన్యహం | తేనాత్మనాబహుజ్ఞైరజ్ఞైతాత్మయునాదయః | పరిని
 ర్యామికాంతోస్తదిప్ర్యాస్తిఃకవిజ్ఞః | స్వాత్మస్యేవావతిప్యేహ శుభ్య
 రూపవదేనిశం | అంతరేవశశామాన్యక్రమేణ ప్రాణసంతతిః | జ్ఞానా
 జాలపరిష్పదోనిగ్ధేధనధివానలః | ఉపితోస్తంగతథం హ్యస్తంగతథ
 వోదతః | సహస్సనదసాధానస్త్రోమిష్టచ్చితానిశః | ప్రబుద్ధోపసుషు
 త్రిస్థససుషుపిస్థఃప్రబుద్ధవా | తుర్యచాలంబ్యకాయాంత్రస్త్రోమిష్టః
 చిశిస్థితిః | సబాహ్యభ్యంతరాన్చావాఘ్నాలానూత్త్యకరానః | త్రై
 లోక్యసభవాగ్న్స్త్యక్త్వాసంకలైవకవిర్త్తివా | సహస్రణవవయలా
 తదీగ్ధనిస్సరంతువా | జహంద్రియతన్వనిచాలఃకగధవానలః | తతో
 జ్ఞసంపదంస్వచ్ఛాన్ద్రతిభాసముపాగతాం | సద్యోజాతశశుభానం ప్రా
 ప్రవాణమునిపుంగవః | జహోచిత్రవైశ్వరతాగ్న్యంకశక్తిమివానలః |
 చిత్తామాన్యసథాసాన్యసత్తానాత్రాన్యకంకః | సముప్రిపవమాం
 బ్యగిష్ఠాగధమివానలః | సుషుప్తిస్థ్యేనాసాద్య శుభ్యరూపముపాయ
 యా | సరానందోపిసానందస్సచ్ఛానచ్చబభూవసః | సగిస్తత్త్వబభూవా
 సాయత్తిరానవ్యగోచరః | యచ్ఛాన్యవాచినాగ్న్సూన్య బ్రహ్మబ్రహ్మపి
 దాంచయత్ | ఓజ్ఞానమాగ్రంఓజ్ఞానపిచాయదహలాత్మకంపుంగవసాం
 ఖ్యద్యక్షీవామీశ్వరాయోగవాచినాం | శివత్యైవాగ్న్యస్థానాం కాలఃకా
 లైకివాచినాం | యస్మిన్వశాస్త్రసిద్ధాంతం యస్మిన్వహృదయానుగం
 యత్సర్వగ్నసర్వగంవస్తుయత్తత్త్వంనదసాస్థితః | యదనుత్తమ నిష్పందం
 నీవకంలేజసావపి | స్వానుభూత్యైకమానంచయత్తత్త్వం తదసాస్థితః

యదేకంచాప్యనేకంచసాంజనంచనిర. జనం | యశ్చక్షుంచాప్యసర్వంచ
యత్తత్త్వేనాదసాస్థితః | అజనమరణవాద్యహాస్యవేగంపరమనలగ్న
కళచనిమ - శ - చ | స్థిత ఇతి సతతా సభస్వరూపా దపివినల స్థిత
శ్వరయతే సా || ఇత్యన్నపూర్ణాష్టకవిధి స్మరణయోగ్యాః.

జీవన్ముక్తస్యకీలత్వహ్యకాశగమనాదికం | తథాచేన్మనశ్చాక్షుల
తత్రవైవప్రలభ్యతే | అనాత్మవిదమక్రొపినభావహరతాదికం | ద్రవ్యనం
త్రక్రియాకాలశక్త్యాప్నోత్యేవమద్విజః | నాన్మజ్ఞప్రైవవిషయఅన్మజ్ఞో
హ్యన్ననూత్రన్యక్ | అత్మనాత్మనిసంకల్పప్రవాపిద్యాననుభావతి | యే
భావాంస్థితాలోకేతానవిద్యానుయాన్వితుః | త్యక్తాద్యోనహాయోగీ
కళ - తేషామజ్ఞతీ | యస్తమాథోబుద్ధిగ్వా సిద్ధిజాలానివాంఛతి | స
సిద్ధిసాగవైయోగవైత్తాసాధయిత్రమాత్ | ద్రవ్యనంత్రక్రియాకా
లయత్తయస్సాధుసిద్ధిదాః | పరమాత్మపదప్రాప్తా వోపకర్మలికశ్చన |
యస్యచ్ఛాపిన్యతేకాది తాసిద్ధిగ్ంసాధయత్యమూ | సిద్ధిచ్ఛోపరి
పూర్ణాస్య నేచ్ఛాసంభవతిన్వత్ | నర్వేచ్ఛాజాలసంశాంతా వాన్మ
లాభోభవేన్మనే | కళంసిద్ధిజాలానికళంవాంఛ్యదిత్రకః | అపీతరుచావ
తేషామజ్ఞేషామనాదలే | అద్యకఃప్రసరత్యక్త్యాజీవన్ముక్తసన్మయా |
అస్యో నేవతేతత్త్వేకన్వితారజ్ఞానస్పత్ | కన్వితాశ్చయన్ బాలేషునా
భ్యుదేతివరూపాలం | యదిజ్ఞాతవిజ్ఞేయా వీతగాగామహాధియః | వి
చ్ఛిన్నప్రంభయస్సర్వేతేస్యత్ర తాస్తవాస్థితాః | సుఖదుఃఖదశాధీరగ్సా
హ్యన్నప్రొద్ధగ్ంయం | నిశ్వాసాఇవతైలేన్వ్రిందిత్రంతస్యకృతంపదః | ఆ
పతా స్పృశ్యమి త్సాహివానవోవాంధ్యంమహివాత్మనః | యన్నయం
నైవైవాప్యతస్యనజ్ఞంనామోవిదః | ద్వివిధశ్చిత్తనాశోస్తిసగూపోహ
పదః | జీవన్ముక్తానూపస్సాపిదయాపోదేహముక్తిగః | చిత్తసత్తైహదుః
ఖాయదిత్తనాశస్సుఖాయచ | చిత్తసత్తాత్మయంరిత్వాచిత్తనాశముపా
యేత్ | యనస్తాంమూఢతాంవిద్ధి యదానశ్యతిసానఘ | చిత్తనాశాధి
సానగ్హితత్వకూపమితిరీతం | మైత్ర్యాదిభిర్నులైయన్ క్తం భవత్యు

త్రయవాసనం । భూయోజన్యవినిర్ముక్తం జీవన్ముక్తస్యతత్త్వనః । సమాహృ
సానునోనాశోజీవన్ముక్తస్యవిద్యతే । నిదాను రూపనాశస్తు వర్తతేదేహ
ముక్తికే । విదేహముక్తవవాసావిద్యతేనమోశాస్త్రకః । సమగ్రాగ్ర్యను
తాధారమపిసన్యప్రసీయతే । విదేహముక్తావిమలే పదేపరమపాదనే ।
విదేహముక్తివిషయేతత్త్వసన్యక్షయాత్మికే । చిత్రనాశేవిరూపాభ్యాస
కించిదిహవిద్యతే । ననుతానానుతాస్త్రసత్రీనాశ్రీనాలోకతా । నహ
దయోనాస్తనయో నహపాదమక్షాసంఘటః । సతేజోనతమఃకించిన్న
సంభ్యాదనరాత్రయః । ససత్త్వానాపిచాసత్త్వాననమగ్ర్యగోహినస్త్వరం । తే
హిపారంగతాబుద్ధేస్సగ్గోపారాడ్యురస్యచ । తేహంగతా స్ఫురగోస్సా
రంపవనానామివాంబరం । సగ్గోశాంతమఃశుభజడాత్మకేమే । సుప్తమా
నందమంధరమపేతరజస్తమోయత్ । ఆకాశకోశనివోఽత సవోచహం
తస్తస్మిన్నదేశితచిత్తలవాభవంత । హేమదానునహప్రాజ్ఞ నిర్వాణు
మసౌభవ । బలాచ్ఛేతస్సమాదాయనిర్వికల్పమసౌభవ । యజ్ఞాద్భాస
కంభానంగత్యంభాతస్వతఃస్ఫురత్ । సవంజగతస్సాక్షీ సర్వాత్మాపి
లాకృతః । ప్రతిష్ఠాసర్వభూతానాం ప్రజ్ఞానఘనలతః । తద్విద్యాప
యంత్రమ్మసన్యజ్ఞానసుఖాద్యయం । ఏకంబ్రహ్మపాపస్మితి కృతకృత్యో
భవేత్సునః । సర్వాధిష్ఠానమద్వంద్వం పరంబ్రహ్మసనాతనం । సద్విదా
నందరూపంతదవాక్ష్మానసగౌచరం । సతత్రచంద్రాకాశవపుఃప్రకాశతే
వాంతినాతాస్ఫకలాదేవతాశ్చ । సవషడేవ్యతభావభూతఃస్వయంవి
రుద్ధోవిరజఃప్రకాశతే । భిద్యతేహృదయంగ్రాధిభిద్యంతేపర్వపతేయా
క్షీయంతేచాస్యకర్మాణిస్త్రిదృష్టైపరావరే । ద్వాపవశోశరీరస్త్రి
జీవేశాభ్యాసహస్థిత । తయోజోపఃఫలంభుజైః కర్మణానమహేశ్వ
రః । కేవలంపాక్షిరూపేణవివాభగేనవర్తతే । ప్రాంతభాసికజీవన్ముక్తి
తోమాయయాతయోః । చిద్విదావారతోభిన్నానభిన్నాచిత్త్యహోతా
కమతత్ప్రమాణాద్యచిదేకగ్యవ్యవస్థితేః । చిదేకగ్యపరిజ్ఞానేనశోచతి
నముహ్యతి । ఆధిష్ఠానగోసమస్తస్య జగతస్సర్వవిద్వనం । అహమస్మితి

శ్చిగ్యవీరశోభవేన్నునిః । స్వశరీరేస్వయంజ్యోతి స్వయావగ్ సర్వ
సాక్షిణం । ధీమదోమాః ప్రపశ్యంతి నేతరేమాయయావృతాః । తమేవధీ
రోపిజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాంఘర్వితబ్రాహ్మణః । నాన ధ్యానాద్భవహంఘటాన్వా
హవిగ్లాపనగ్ హితత్ । బాల్యేనైవహితీహసే నిర్విద్యబ్రహ్మవేదనం
బ్రహ్మవిద్యాంచమాల్యంచ నిర్విద్యమనిరాత్మవాక్ । అంతరీక్షసమా
రంభశ్శుభాశుభమహంఘరం సంస్పృతవ్రతతేవీణజగ్ శరీరంపిద్ధిభౌతికం
భావాభావదశాకౌశం చుఃఖరగ్నసముత్థతం । బీజమస్య శరీరస్య చిత్త
మాళా వళానుగమ్ । క్వేవీజే చిత్త పృక్షస్య పృక్షప్రతతి భారణః ।
ఏకం ప్రాణ పరిస్పృష్టో ద్వితీయో దృఢ భావనా । యదాప్ర స్పృష్ట
తే ప్రాణో వాడినగ్ స్పృక్ మోక్ష్యతాతదాసం వేదన మయంచిత్త
మానుప్రజాయతే । సాహిపర్వగతాసంపి త్పాగ్నిస్పందేన బోధ్యతే
సంఘ్నః రోధనగ్ శ్రేయఃప్రాణాదిస్పందనంవరం యోగినస్త్రి త్తకాంత్య
ర్థంసర్వంతిప్రాణరోధనం । ప్రాణాయామై ప్రథాధ్యానైః ప్రయోగై
ర్ముక్తికిన్వితైః । చిత్తవృత్తాంతఫలనంపరమంపిద్ధికారణం । సుఖదగ్ సంపి
దస్వాస్థ్యంప్రాణసంరోధనంపిచుః । దృఢభావనయాగ్యైర్త పూర్వావర
పిదాగణం । యదాదానంపదార్థస్య వాసనాసానుకీర్తితా । యదానభా
వ్యతేకించిద్ధేయోపాదేయరూపయత్ । స్థీయతేనకలంత్యత్త్వై తదాచి
త్తంనజాయతే । అవాసనత్వాగ్నిరతంయదానమనులేహనః । అమనస్తా
తదోదేతిపరమోపశమప్రదా । యదానభావ్యతేభావః క్వచిజ్జగితవస్తుని
తదాహ్వాదంబరేసూన్యేభ్యుచిత్తంప్రజాయతే । యదభావనమాస్థాయ
యదభావస్యభావనం । యద్యభావస్తువిశోక్త్యం నెదచిత్తస్వముచ్యతే
సర్వమంతఃపరిశ్యజ్యశీతశాశయచిత్తియత్ । పృక్షిస్థ పవిత్రచ్చిత్త మన
ప్రాపముదాహృతం । భగ్వదీబోపమాయేహంఘనజగననవజితానా
సనారసనాహీనాజీవన్ముక్తాహితేస్త్పతాః । సత్యరూపపరిప్రాప్తచిత్తా
స్తేజ్ఞానపారగాః । అదిత్రాత్మికభ్యంతే దేహంతేవ్యోమరూపిణః । సం
వేద్యసంపరిత్యాగాత్పాగ్నిస్పందనవాసనే । సమూలంసశ్యతః ధీవ్రం

మూలశ్చేదాదివద్రుషః | పూర్వదృష్టమదృష్టంవాయదస్యాప్రతిభాసతే |
 సంవిదస్తస్మియత్యేనమాజనీయంవిజానతా | తదమాజనమాత్రగ్
 హిమహాసగ్సాగతాంతం | తత్ప్రమాజనమాత్రంతు మోక్షుత్తత్యభి
 ధీయతే | అజహోగళితానందస్యక్తసంవేదనోభవ | సంవిద్వస్తువిభా
 లంబస్సాయస్యేహానవిద్యతే | సోసంవిదజడప్రోక్త్యకుర్వనాగర్యతా
 న్యపి | సంవేద్యేనహృదాకాశేనువాగపినవిష్యతే | యస్యాసావజడాసం
 విజ్ఞేవస్తుక్తస్సకథ్యతే | యదానభావ్యతేకించన్నిర్వాసనతయాన్ననిజా
 లమూకాదివిజ్ఞానమివచస్థీయత్యేస్థిరం | తదాబాద్యపినిర్ముక్తమసంవేదన
 మాతతం | ఆశ్రితంభవతిప్రాజ్ఞో యస్తాన్ముఖయోనవిష్యతే | సమస్తా
 వాసనాస్త్యైర్విస్మృతకల్పసమాధితః | తన్నయత్వాదనాద్యంతేతదవ్యం
 తస్మిలీయతే | తస్యనచ్చకస్పృశకజఘ్రిన్నిపితల్లేవవిజితః | అజహోగ
 లితానందస్యక్తసంవేదనస్సుభి | ఏతాంధృష్టినువప్తభ్యకప్తచేస్తాయాహ
 పిసత్ | తరేఘ్రిభాంబుధేఃపారమపారగుణసాగరః | విశేషంసంపరిన్య
 జ్యసన్మాత్రంయదలేపకం | ఏకరూపంమహానూపం సత్తాయాస్తత్సదం
 దుః | కాలసత్తాకలాసత్తావస్తుసత్యైయమిత్యపి | విభాగకలనాంత్యైస్త్వ
 సన్తాత్రైకవరోభవ | సత్తాసామాన్యమేవైకంభావయనేవలంబిభిః
 పరిపూర్ణఃపరాసంవీతీస్తాపూరితదిగ్భరః | సత్తాసామాన్య పర్యంతేయ
 త్తత్రాలనయోద్భుతం | పదమాద్యమనాద్యంతంతస్యబీజంనవిద్యతే | తత్త
 సంతీయతేసంవిత్ నిర్వికల్పంచతస్థతి | భూయోనవర్తతేమఃఖానత్రల
 భిపదఃపుమాత్ | తథేనుస్సర్వభూతానాంతస్యహేతునానవిద్యతే | ససా
 రస్సర్వసారాణాంతస్తాత్సారోనవిద్యతే | తస్మిన్దిద్వర్వణస్సాకే సమ
 స్తావస్తుదృష్టయః | ఇమాస్త్యాప్రతిబింబంతిసరిసేవతటద్రుమాః | తదను
 లమజంతదాత్మతత్త్వంతదవగతాపువశాంతిమేతిచేతః | అవగతవిగతై
 కతత్స్వరూపోభవభయముక్తపదోససమ్యగేవ || ఏతేహండుఃఖిబీజానాం
 ప్రోక్తంయద్యన్మయోత్తరం | తస్యతస్యప్రయోగేనశీఘ్రంతత్పాప్ర్యతే
 పదం | సత్తాసామాన్యకౌటిస్థద్రాగిత్యేవపదేయది | పాదుషణప్రయ

త్వేనబలాగ్నుత్యజ్యవాసనాంస్థితింబధాసితత్త్వజ్ఞతగుమప్యక్షయా
 న్నికాం । తుణెస్త్విన్నేవతత్సాగువదమాసాదయస్యలం । సత్తాసామాన్య
 మాపేవాకరోషిస్థిమూదరాత్ । తత్త్రిందిదధితేహయత్నేనాపో
 షితత్పదం । సంవిత్త్వేకృతధ్యానోనదాఘయదితిష్ఠసి । తద్యత్నేనాధి
 కేనోచ్చైరాసాదయసితత్పదం । వాసనాసంపరిత్యాగే యదియత్తుంక
 రోషిభో । యావద్విలీనంనననోనతావద్వాసనాక్షయః । నక్షీణావా
 సనాయావత్ చిత్తంతావన్నతామ్యలి । యావన్నతత్త్వజ్ఞానంతానద్వి
 త్తశఃకుతః । యావన్నదితోవశమోనతావత్త్వవేదనఽయావన్న
 వాసనానాశస్తావత్త్వైర్వాగమఃకుతః । యావన్నతత్త్వసంపాపిర్నతా
 వద్వాసనాక్షయః । తత్త్వజ్ఞానంమనోనాశోవాసనాక్షయవవచ । మిళః
 కాదంతాంత్యాదుస్సాధాసస్థితాన్యశః । భాగేచ్ఛాంకూరతస్యక్త్వ
 త్రయమేతత్పమాదర । వాసనాక్షయజ్ఞానమమోనాశామహామతే । స
 మకాలంచితాభ్యస్తాభవంతిఫలదామతాః । త్రిధిరేధిస్సహభ్యుచ్చైర్నైవ
 యగ్రంభయోదృఢాః । సత్కేషమేవసృట్యంతవినచ్చేదాన్తనాశిష । వాస
 నాసంపరిత్యాగేసమప్రాణసరోధనం । ఏమస్తస్య విదస్తస్మాత్తవప్యే
 సంసమాహరేత్ । వాసనాసంపరిత్యాగాద్విత్తంగచ్ఛత్య చిత్తతాం
 ప్రాణస్పందనరోధాద్వయశేచ్ఛసి గెధాకురు । ప్రాణాయామ దృఢా
 భ్యావైర్యుక్త్యాచనుగుదత్రయా । అసనాశనయోగేనప్రాణస్పందోనిను
 భ్యతే । నిస్సంగవ్యవహారత్వాద్భవభావనవజ్జనాత్ । శరీరవాశనశి
 త్వాద్వాసనానప్రవర్తతే । యప్రాణపవనస్పంద్యైర్విస్పందస్సవహి ।
 ప్రాణస్పందజయేయత్తుంకర్తవ్యోధీనతోచ్చయైః । నశక్యతే మమోజై
 నుచినాయుక్తిసగుందితాం । శుద్ధాంసంవిదమాశ్రిత్యపితరాగః స్థిరోభ
 వ । సంవేద్యవజ్జనానుత్తరమాద్యమేకం సంవిత్పదంవికలనంకలయ
 న్నహత్తా । హృద్యేవతత్ప్రకలనారహితఃక్రియాంతుకుర్వన్నకర్తృపద
 మేత్యశమోదితశ్రిః ॥ మనాగపిచాచేణచేతసస్వస్యనిగ్రహః । మను
 మేణకృణోయేనతేనాప్తంజన్తనఃఫలమితి ॥ ఇత్యన్న పూర్ణోపనిషది
 వశుభోధ్యాయః ॥

ఓం || గచ్ఛత స్త్రివృతోవాపి జాగ్రత స్స్వవశోపివానవిచారపదం
 చేతోయస్యాసామృతఉచ్యతే । సమ్యక్ జ్ఞానసమాలోకింపుమాణశ్చైయ
 సమఃస్వయం । నవిభేదితచాదతేవైవశ్యం నచదీనతాం । అపవిత్రమప
 థ్యంచవిషంసంగమాపితం । భుక్తంజయతిజ్ఞానీక్షిన్నగస్తంబమృష్టవ
 త్ । సంగత్యాగంవిదుమోక్షం సంగత్యాగాదజన్మతా । సంగంత్యజ
 త్వంభానానాంజీవన్ముక్తౌభవానఘ । భావాభానేపదాగ్ధానాం హమా
 మమకవికారదా । మలినావాససామైహసాసంగఇతికథ్యతే । జీవన్ముక్త
 శరీరాణామపునజన్మకారినీ । ముక్తాహంకృతిరభ్యాసాచ్ఛాంతాభవం
 వాసనా । దుఃఖైర్నాన్దానిమాయాసిహృదిహృవ్యసే మోసుఖైః । ఆకా
 వైవశ్యముత్పృజ్యనాదాహుసంగణాంవ్రజ । దికాకలాద్యసవచ్చిన్ననదృ
 ప్రాభయకోటిః । చిన్తాత్రయక్షయంశాంతమేకంబ్రహ్మస్త్రినేకతత్ । ఇ
 తిహత్యాహమిత్యన్తర్ముక్తాముక్తవపుఃపుమాణ । ఏకరూపః ప్రశాన్తాత్మా
 మానీస్వాత్మసఖోభవ । నాస్తిచిత్తంసచాపిద్యానమమోనచదీపకః । బ్ర
 హ్మైవైకమనాద్యంతనభీవభ్రూజ్యంభతే । దేహియావదహంభావో
 దృశ్యేస్త్రివ్యవదాత్మతా । యావత్తమేదమిత్యానాతావద్విత్తాదిభి
 షః । అంతరముఖతయాపర్వంచిత్తగుర్న బ్రజత్తృణం । జహ్వతో
 తస్యవర్తంతేమునేచిత్రానిభిమాః । చిదాత్మాస్త్రినరంశోస్త్రిపరాపర
 వివజితః । రూపస్తరనిజంస్ఫారంమాస్త్పత్యాసంమితోభవ । అథ్య
 త్తేశాస్త్రమంత్రేణనృస్థాపిషపిషాదికా । క్షీయతే భావితేనాంత శృర
 దామిహికాయథా । పరిజ్ఞాయపరిత్యాగోవాసవానాంయఉత్తమః । స
 త్రాసామాన్యరూపత్వాత్తత్రైగుణ్యవదపిషః । యత్రాస్త్రివాసనానీ
 సంతత్సుహృత్సానసిద్ధయే । నిర్విజావాసనాయత్రతిత్తుర్యసిద్ధిదంస్తృతం
 వాసనాయాస్తథావహ్నియుగవ్యాధిద్విషామపి । స్నేహవైరపిషాణా
 ఇష్టేషఃస్వల్పపిషాభతే । నిదాగ్ధవాసనావీజ స్త్రాసామాన్య రూప
 వాణ । సదేహివావాపిదేహివాసధూయోదుఃఖభాగ్భవేత్ । ఏ
 తావదేవాపిద్యాగ్మంనేదంబ్రహ్మైతిశ్చయః । ఏవేవక్షయస్తస్యాబ్ర

తస్మాద్వైష్ణవవాక్తివప్రపంచోనసగ్న్స్త్పతిః । యథాకాశో ఘటాకా
శోమహాకాశత్యధిపః । తథాభ్రాంతైర్ద్విభాప్రోక్షోహ్యత్వాజీవేశ్వరా
త్మనా । యదాననసీచైతన్యం భాతిసర్వత్రగంసదా । యోగివోవ్యవ
ధానేనసాధానః పశ్యతేస్వయం । యదాసర్వాణిభూతాని స్వాత్మస్వేవ
హివశ్యతి । సర్వభూతేషుచాత్మానైబ్రహ్మసంపశ్యతేతదా । యదాసర్వా
ణిభూతానిసమన్విష్టానపశ్యతి । ఏకీభూతఃపరేణాసౌతగాభవతీవలః ।
శాస్త్రసంజ్ఞనసంపకేవైర్యాసయాపిణీ । ప్రథివా ధూమైవోక్త్యాం
ముయుత్స్వప్రదాయినీనివారణాద్వితీయాస్యాత్త్విరీయాసాంభావనా
విలాయినీచతుర్వీస్యాద్వాసనావిలయాన్నికా । సుప్తసంపన్నయానం
రూపాభవవంశవతుః । ఆగ్నిసుప్తప్రవిధాభోజేవస్త్వైత్రతీష్ఠతి । ఆసం
నరూపాచక్షుభవవిభూమికా । ఆసంక్షయేభూతాకారాసుషుప్తస్త్వే
తిః । గుర్యాన్విష్టోపకారాసామక్తిరేవహారేవయా । సమగ్రాస్పృశ్య
తాసామ్యాసప్తమీభూమికాభవేత్ । గుర్యాన్విష్టాత్మాత్మయావస్థాపనా
నిర్యాణయాపిణీ । సప్తమీసాపరాప్రాధానియయానైవజీవతాం । పరా
ర్యాన్విష్టాతయంతగ్రజాగ్రదిత్యేవసంస్థితం । చతుర్థీస్వప్నాగ్నిశ్చైవ
పాక్షాభంయత్రవేజురీత్ । ఆసంక్షయేభూతాకారాసుషుప్త్యాభ్యాతుపాద
మీ । అపంచేదనరూపాతుపక్షీగుర్యవదాభిధా । గుర్యాన్విష్టాపనా
వస్థానప్తమీభూమిరోత్రమా । మనోవోభిరీగ్రావ్యస్వప్రకారాన
దాన్నికా । ఆతఃత్రత్యాహృతివశాన్వైశ్యజేన్నవిభావితం । ముక్తివ
వనసంక్షేపానానచోపనతయంతయా । సైలంక్షీనచజీవామినాహం
సన్నాప్యసన్నయః । అహంసకిందిద్విదిహత్వాగ్నిరొక్షానశోచతి । అరేష
కొహుజురోసీరాగ్నాంజవాసనః । గంశోన్మిదిదాకాశమితకుత్వా
నశోచతి । అహంక త్వంరహితశ్చద్ధోబద్ధోఽజరాఽమరః । శాంతశ్శమన
మాభాసశ్శతిహత్వానశోచతి । తృణాగ్రేవ్యంబరేభానానరనాగామరే
షుచ । యస్తీష్ఠతీతదేవాహమితిహత్వానశోచతి । భావనాంసర్వభావే
భ్యస్సముత్సృజ్యసమన్వితః । అవగిచ్ఛంపరంబ్రహ్మశేవలోస్తీతభావయ ।

నాచానతీతవిషయో విషయాశాదశోఽస్థితిః । వరానంద రసాత్ముభ్యో
 గమలేస్సాత్మవాత్మని । సర్వకర్మపరిత్యాగీనిత్యతృప్తీనిరాశ్రయః । సపు
 శ్యేనచపాపేననేతరేణచలిప్యతే । స్ఫుటకఃప్రతిబింబేన యథానాయాతి
 రంజనం । తత్త్వజ్ఞఃకర్మఫలేనాంతస్తథానాయాతిరంజనం । విహరణజ
 సభాబృందేదేహకరణరూపాగతైః । భేదాహ్లాదానజానాతి ప్రతిబింబగతై
 రివ । నిస్తానోద్వికారశ్చరూప్యరూపాపివచితః । సంయుక్తశ్చవియు
 క్తశ్చసర్వాచారనయక్రియైః । తసుంత్యజశువాణీధేర్వచనస్య గృహేభ
 వా । జ్ఞానసంపదినశుభాన్తస్మాదపిగతాశయః । సంకల్పగ్నోహి
 బంధస్యకారణంతర్హస్యజ । మోక్షోభవేద సంతల్పాత్తరభ్యా సంధి
 యానుకు । సావధానోభవన్వంచగ్రాహ్యగ్రాహకసంగమే । అజస్రమే
 వసంతల్పరతాపిహరణశలైః । మాభవగ్రాహ్యభావాన్యగ్రాహకా
 న్నచమాభవ । భావనానుబంధాంగ్యత్వాయద్భిప్రంతన్మయోభవ । కింది
 చేద్రోచలేశుభ్యంతస్త్వహిభవస్థితా । నకిందిద్రోచలేచేతెనస్త్వహి
 భవస్థితా । అస్త్వహిదాధనిచయా ద్యావల్ ద్ధాచరిజంగమాత్ । తృణా
 దేదేహావస్థంతాన్తాకిందిద్రోచలేశాంఅహంభావానహంభానాత్య
 త్త్వోపదసతీతథా । యదసక్తంసమంస్వచ్ఛంస్థితంతత్త్వోముచ్యతే । యా
 స్వచ్ఛాసననాశాంతాజేవస్త్వచ్ఛవస్థితః । సాత్మ్యవస్థావ్యవహృతాసా
 తుగ్యోపవోచ్యతే । నైతజ్ఞాగ్రన్మచస్వప్నసంకల్పానానుసంభవాత్ ।
 సమస్తభావోపాప్యేగద భావాజ్జడతాస్థితేః । శాంతస్వస్యకృత్బద్ధా
 నాయథాస్థిగమికంజగత్ । విలీనంశుర్యమిత్యాచూరబుద్ధావాన్ స్థితం
 స్థితం । అహంకారకలాత్యాగేసమతాయాస్పృశ్యతే । పితరాశ్శక్యతే
 చిత్రైశుర్యావస్థాప్రతిస్థితే । సిద్ధాంతోధ్యాన్తకాస్త్రీణాం సర్వావహ్న
 వవహి । నాపిద్యాస్తీహమోమియాశాంతంబ్రహ్మైవమగ్నసుంశాం
 తవవచినాకాశేస్వచ్ఛేదమశమాన్మని । సమగ్రశక్తిఖచితే బ్రహ్మైతితి
 తాభిధే । సర్వమేవపరిత్యజ్యనమాదానీభనానఘ । నిర్వాణవాన్నిర్మ
 నసఃక్షీణదిత్యఃప్రశాంతధీః । ఆత్మన్యేవాస్వశాంతాత్మమూకాంధబధి

రోపహః నిత్యమంతముఖస్యచ్చ సాన్నిత్యనాంతఃప్రపూణాఢీః జాగ్ర
త్యేవసుమప్తస్థఃకురుకర్మాణివైద్విజ | అంతస్సర్వపరిత్యాగీబహిఃపసుయ
ధాగతం | చిత్రసత్తాపరంచుఖంచిత్రత్యాగఃపరగ్ముఖం | అతిశ్చైత్రి
చినాకాశేనయక్షయమనేవనాత్ | దృష్ట్వీరమ్యమరమ్యంనా శ్చైత్రి
పాపాణాన్మదా | ఏతావతాత్మయజ్ఞైని జితాభివల సంస్మరి | వేదాం
తేపరమంగుహ్యంపుగాకల్పప్రచోదితం | నాప్రశాంతాయ దాగమ్యంనా
పుత్రాయాశీష్యాయవైపునః | అన్నపూజ్యోపనిషత్సూక్తిః సుప్ర
హోత్ | సదఃప్రస్తుతితాంప్రాప్యబ్రహ్మైవ భవేత్స్వయమితివ్యవహరే ||

|| ఓంధ్రంకరైశ్చభిరైవాచరిః ||

ఇతిన్నపూజ్యోపనిషత్సమాప్తా || ౪౦ ||

శ్రీగురుభ్యానమః.

సూర్యోపనిషత్ - ౭౧.

|| ఇత్రుతి శ్చేధిరితాంశ్చ ||

ఓం, ఆకాశాభ్యాంధర్వాగ్నిరసం వ్యాభ్యాంసాగరః | బ్రహ్మో
షిః - గాయత్రీశ్చ - అచ్యుతేవతా మాగ్ సస్సహహగ్నినారాయణ
య్యుత్తరేజం - హృద్దేహిశక్తిః - పియదానిధిగణసంయుక్తలీలకం - చను
ర్వికపునమాగ్నిశ్చ కైశ్చయోగిః - మత్స్వరామా ధీనవీజేనపడంగం - ర
ద్దేబజపస్త్రితం సత్తాత్పరధిసం హరణ్యవిణాం చనుభుజం వర్తద్య
యాధయివరదహస్తం కాలచక్రప్రణేతారం శ్రీసూర్య నారాయణంయ
ఏవం వేదసప్రబాహుణః | - ఓంభూభుజవస్తువః | తత్సవితుర్వరే
ణీయం - భగోదేవస్యభీకహి - ధియోయోః ప్రచోదయాత్ | సూ
ర్యతత్త్వాగతస్తప్తపశ్య | సూర్యాద్విశ్విమాని భూతానిజాయంతే |
సూర్యాద్యజ్ఞపగణస్యోన్నమాత్మా | నమస్తేతితిత్యత్వమేవ ప్రత్యక్షం
కర్మకర్తాసి, త్వమేవప్రత్యక్షంబ్రహ్మసి | త్వమేవప్రత్యక్షం విష్ణురసిత్వ

సువప్రత్యక్షగోచరదోషః । త్వమేవప్రత్యక్షస్యగః । త్వమేవప్రత్యక్షమయ
 జరిసి । త్వసువప్రత్యక్షగోచరాసి । త్వమేవప్రత్యక్ష మథర్వాసి । త్వ
 మేవసర్వంఘదోషః । అదిత్యా ద్వాయుజాయతే । అదిత్యా గుభుమి
 జాయతే । అదిత్యా నాహోజాయతే । అదిత్యా జ్యోతిజాయతే । అది
 త్యా ర్యోమదిగోజాయతే । అదిత్యా దైవాజాయతే । అదిత్యా దే
 వాజాయతే । అదిత్యా ఏషమగిన్నందలశపి । అసా వాటియోబ
 ష్టా । అదిత్యాంసంకరణన నోబద్ధిదిగ్గహంకారాః । అదిత్యోవై వ్యాస
 స్సమాగౌదానోపానిఃప్రాణః । అదిత్యోవై శ్రోత్రత్వక్కుతూరసనప్రా
 ణః । అదిత్యోవై చార్పణిపాకపానశాపస్థాః । అదిత్యోవై స్పృశశ
 త్తకూపరసకంఠాః । అదిత్యోవై విచనాదా నాగచననిసగ్ధాననదాః । అ
 గురమయోగిజానమయోగ్ధానమనలసిన్యః । నమోమిత్రాయభానవే
 వ్యుత్పన్నాసానా । భాన్యం సత్త్వహేతవేనమః । సూర్యా ద్భవంతి
 భూరాగ్రామ్యాద్యేషవంకానాః । సూర్యేలయంప్రాప్నవంతియసూర్య
 స్సోమావతః । చతుషకోణదేవస్త్రిణాచక్షురకటకవర్షరః । చతుర్దా
 శాశ్రావణః । అదిత్యయిషిన్మహాసహస్ర కిరీణాయ గిమహి । నన్న
 సున్నః త్రయోగనాగః । సమితామితా సమితా పశ్యంతాన్మపితోత్తి
 తాన్మపితాన్మరథరాత్తరః । సమితానన్మపిమనర్పితాగ్ సమితా నో
 గానల్యానః ఘనమాయుగిడిమర్త్యేకాత్మగః । బ్రహ్మ । ఘృణోతితిద్యేఅత్
 తే । సూర్యాదిత్యక్షుగిన్యయి । అదిత్య ఇతి త్రివ్యాక్షరాణి । ఏకవ్యైవ
 నాయకస్యాస్త్యాక్షరోషమః । మిన్నదాహరహజావః । సన్న బ్రాహ్మ
 ణోభవతి సన్నబ్రాహ్మణోభవతి । సూర్యాగ్ముణోజన్యా హహావ్యాధి
 భయార్పముచ్యతే । అలక్ష్మీనశ్యతి । అభత్యభత్యణాత్పుతోభవ
 తి । అగమ్యగమనాత్పుతోభవతి । పతితసంగభాషణాత్పుతోభవతి ।
 అసత్సంభాషణాత్పుతోభవతి । మధ్యాహ్న సూర్యాభిముఖింపరే
 తే । సద్యోత్పన్నపంచమహాపాతకా న్మముచ్యతే । మైమా సావిత్రివి
 ర్వాసకంబిదపి సకస్మేదిత్ప్రశగసనేత్ । యవరాం మహాభాగః ప్రా

తః పఠతసభాగ్యవాన్జాయతే । పహస్వింపతివేచార్థంలభతే । త్రికాల
మేతజ్జప్త్యాక్రతుశతఫలమవాప్నోతిహస్తాదిత్యేజవతి సమహాన్యత్వంశ
రతి సహాన్యత్వంతరతియవం వేదేత్యుపనిషత్ ॥

॥ ఓంభద్రంకన్యైభిరిలశాంతిః ॥

ఇతిసూర్యోపనిషత్సమాప్తా-౭౧.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథయాజుషీ - అత్యుపనిషత్ - ౭౨.

॥ఓంసహనావవత్సితశాంతిః॥

అథహసాంకృత భగవానాదిత్య లోకంజగామ తమాదిత్యం
త్వాచాయుష్కరీషిద్యయాతమస్తువత్ - ఉన్నమో భగవతే శ్రీసూర్యా
యాజుషీతేజసేనమః । ఓంభద్రంకన్యైభిరిలశాంతిః । ఓంసహాసేనాయనమః । ఓం
తమసేనమః । ఓంకన్యైభిరిలశాంతిః । ఓంసత్వాయనమః । ఓంఅసతామా
సతాగమయ తమసోమాజ్యోతిర్గమయన్యత్యోగ్నాన్యతంగమయ । ఓ
న్యైభిరిలశాంతిః । హంసోభగవాంఘరీయాపః । ప్రతీయాపః । విశ్వేక
వఃఘృణేనంజాతవేదసగ్గ్ హిరణ్మయంబ్రహ్మణోయోగిన్యతంగమయ । ఓం
శ్వతధావతామానః । పురుషః । ప్రజావాన్యత్యువసూయః । ఓం
మోభగవతే శ్రీసూర్యాయాదిత్యాయాజుషీ తేజసేనమః । వాహినీవా
హినీ వాస్వాహేతి । ఏవంచాయుష్కరీషిద్యయాస్తతశ్రీసూర్యవా రాయ
ణస్తుప్రీణోబ్రహ్మత్ । చాయుష్కరీషిద్యాయబ్రహ్మణోయోగిన్యతంగమయ
తస్యాజుషీరోసోభవతి సతస్యకులేంభోభవతి । అష్టాబ్రహ్మణాన్యామా
త్వాభవిద్యాసద్భిర్భవతియవంచేద సమహాభవతి॥౧॥

అథహసాం కృతిరాదిత్యం పవ్రచ్చ భగవత్ బ్రహ్మవిద్యాం మే
బ్రూహేతి తమాదిత్యోవాహవచ । సాంకృతేశ్వణువత్సౌమితత్వజ్ఞో
నగంసుమలభం । ఓంసజ్జానమాత్రేణ జీవన్ముక్తాభివ్యసే । సర్వమే

కమజగ్ శాంతమనంతంధ్రువమన్వయం । పశ్యన్భూతార్థచిద్రూపగ్ శాంత
తలస్వయధాసుఖం । అవేదనంబిదుయోగం చ త్రక్షయమకృత్ప్రీమం ।
యోగస్థగ్గురుకుమాణినిరాశోవాభమామరు । పిరాగముపయ్యత్యంత
వాణసవాస్వనివాసరం । త్రియాసూదారరూపాసు క్రమతే మోదతే
స్వహం । గ్రామ్యాసుజడచేష్టాసు సంతంబిదిత్సతే । సోదాహరిమ
నాణిపుణ్యకమాణిసేవతే । అనన్యోచ్ఛ్వగకారీణి వృషకమాణి
సేవతే । పాపాద్భిభేతిసంతం నచభోగమపేక్షతే । స్నేహప్రణయగ్
భాణి పెతలాస్యవిశానిచ । దేశకాలాపవన్నాపవనాన్యభిభాషతే ।
పానసాకిర్మణావాచానజ్జనానుపసేవతే । యోగిసగ్భిదానీయనిత్యగ్ శా
స్త్రాన్యపేక్షతే । తదాసాప్రభమామేకాంప్రాప్తాభివతిభూమికాం । ఏ
పంబిచారవాన్యస్సాన్యసంసారోద్ధారణంవ్రతి । సభూమికావాన్యత్వ
శ్చేషప్రాయోగైస్త్యుతం । పిచారివామ్నిరుతరా మూగతోయోగభూ
మికాం । త్రితిస్త్రుతిసమాచారధారణాధ్యానకిర్మణః । ముఖ్యయావ్యా
ఖ్యయాభ్యాతాశ్రయతీశ్రేష్ఠపండితా । పదార్థప్రవిభాగజ్ఞః కార్య
కార్యవినిగణయం । జానాత్మకిగతత్రావ్యోగ్మహంగృహపతిర్యథా ।
మహాభివాసమాన్యయోగలోభమోహాతిశయితాం । బహిరప్యాస్థితా
మీష త్రిజన్యహిరివత్వచం । ఇత్థింభూతమతిశ్శాస్త్రగ్మిరుపన్దనసేవ
యా । సరిహన్యమశేషేణ యథావదధిగచ్ఛతి । అసంసర్గాభిధామ
న్యోగ తృతీయాం యోగభూమికాం । తిరిఃపతన్య సౌకాంతిః బ్రహ్మశ
య్యామివామలాం । యథావచ్ఛాస్త్రీవాక్యార్థమతమా ధాయ నిశ్చ
లాం । తాపసాశ్రమవిక్రాంతైరిధ్యాగ్నకథనక్రమైః । శిలాశయ్యాసవా
సీ సోజరయత్యాయరాతతింవనావనవిహారేణచిత్తౌపశమశోభినా । ఆ
సంగసుఖసౌఖ్యేన కాలంనయతీనీతిమూగ । ఆభ్యాసా త్సాధుశాస్త్రా
ణాంకరణాత్పుణ్యకిర్మణాం । జంతోర్యథావదేవేయంవస్తుపృష్టిప్రసీద
తి । తృతీయాంభూమికాంప్రాప్య బుద్ధోసుభవతిస్వయం । ద్వివ్రకారమ
సంసర్గతన్యభేదమిమంశ్యుః । ద్వివిధాయమసంసర్గస్సామాన్యశ్చేష్టవ

వచ । నాహంకర్తానభోక్తాచనజాభ్యోనచచాధకః । ఇన్యసంజనసన్ధేషు
 సామాన్యాసంగనామకం । ప్రాక్షన్త్యన్తర్నితంసర్వమీశ్వరాధీనమేవవా ।
 సుఖంవాయదివాచఃఖంకైవాత్రతవకర్తృతా । భోగాభోగావహారో
 గాస్సంపదః పరమాపదః । వియోగామైవసంయోగా ఆభయోవ్యావ
 యోధియాం । కాలశ్చకలనోద్యుక్తస్సర్వభావాననారతం । అనాస్థమే
 తిభావానాం యదభావసమాంతరం । వాక్యార్థలబ్ధుననస స్వామామ్యో
 సావసంగనః । ఆనేనక్రమయోగేనసంయోగేనమహాత్మినాం । నాహం
 కర్తైశ్వరీకర్తా కిర్తవాప్రాప్తసంపదః । కృత్యమూతతేనాన మితర
 ద్దౌర్భాగభావనాం । యచ్చైవ వానసంకాంక్షం తద్భేద్యాసంగద్యుతే ।
 సంతోషామోదచాభురా ప్రళమోదేతి భూమికా । భూమిప్రో తిలవా
 త్రొంతరవృతాంకురైవసా । ఏషాహిపరివృష్టాంకురన్యాసాం ప్రసక్తై
 కభూః । ద్వితీయాంచతృతీయాంచభూమికాప్రాప్నోయూత్రతః । త్రే
 షాసర్వగతాహ్యేషా తృతీయాభూమికాత్రహి । భవతిహ్యేతాశేష
 సంకల్పకలనఃప్రమాణ । భూమికాత్రితయాభ్యాసా దజ్ఞానేక్షియమా
 గతే । సహంసర్వప్రవశ్యంతి చక్షుర్ద్ధిభూమికాం గతాః । అన్తైవతైస్త్రి
 యకమాయాతే ద్వైతేచప్రవశంగతే । వశ్యంతిస్సన్నవహ్లాకం చను
 క్థీభూమికాంగతాః । భూమికాత్రితయంజాగ్ర చ్చక్షుర్ద్ధిస్సన్నవహ్లాకం
 చిత్తంతుశరద్రభ్రాంత విలయంప్రవీయతే । సర్తావశేష ఏవాస్త్రేణం
 మీంభూమికాంగతాః । జగద్వికల్పబోధేతి చిత్తస్యాత్ర విలాపనాత్ ।
 పంచమీంభూమికామేగ్యసంఖ్యప్రవచనామికాం । శాంతాశేషపిశేషాత్
 స్తిత్యవ్యద్వైత మాత్రకః । గతేద్వైతగణభాసో ముచితాంతేప్రబోధ
 వా । సాంఖ్యప్రసనపవాస్తే పంచమీంభూమికాంగతః । అంతముఖ
 తయాత్మిక బహిర్వృత్తపరోపిసా । పరిశ్రాంతతయానత్యం నిద్రా
 శురివలక్ష్యతే । కుర్వన్నభ్యాసమేతస్యాంభూమికాయాంపివాసనః । ప
 స్థీంతుయాభిభామన్యాం క్రమాగ్బురితిభూమికాం । యత్రవాసన్న
 పద్రూపో నాహంనాస్యనహంకృతిః । శేవలంక్షిణమన ఆస్తేద్వైతేతి

భవయః । నిగ్రహంధిశ్శాంతసందేహాజీవన్ముక్తివిభావనః । అనిర్వా
 నోపినైర్వాణ శ్చిత్తక్షదీపత్వైశ్చ । వస్త్వాంభూమావస్థాస్థిత్యా సప్తమీం
 భూమిమాప్నోయ్యాత్ । ఏదేహానుష్ఠితాప్రాప్తా స పసుయోగభూమి
 కా । ఆగమ్యావదిసాంతాంనాసానీహస్వభూమిషు । లోకానువర్త
 గంత్యన్త్యిశ్చిత్త్యైదేహోనువర్తనం । శాస్త్రానువర్తనత్వత్వై స్వాధ్యా
 సావనియంతి । ఓంకారవిశ్రవణభయం పిత్వప్రాజ్ఞాదుత్పణం । వా
 చ్యనాచకితాభేగా శ్చేదేనానుపల్పితా । అకారమాత్రంపిశ్యస్యాదుకా
 రివైవత్పల్పితా । ప్రాప్తాంకారతత్వేవంపరివశ్యే గ్రహిణిషు । త
 మాభిరాగాత్పరేవ పిత్వస్వానిప్రయత్నకః । స్థూలమాత్మైకమా
 త్మస్వరూపాత్మైకీవత్ । చిదాత్మైకానిశ్యశుద్ధుత్పత్తిసోపాన్
 యు । పరమసందేహోదోహూనానువోహమోహి । పదినాభ్యా
 వసానేషుకారగర్భిహానునిః । తస్మాత్సర్వమోశ్యశుద్ధత్వైశ్చోభ
 వానఘా । ఆధ్యాత్మికాగ్రాంతగీ సర్వాభానవివేకతం । అనుభవ
 లగ్నశుద్ధువనోవాచానుగూచితం । బ్రహ్మసంఘానానుబంధబ్రహ్మత్వై
 పభావం చిత్త్యుపనిషత్ ।

ఓంకారవాచవ్యతిశాంతిః.

ఇత్యుక్త్యుపనిషత్సమాప్తా - ౨౨

ఓంకారత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ శుక్రయజుర్వేదే - తురీయాతీతావధూతోపనిషత్ 23.

పూర్ణవదిత్రుతాంతిః.

హరిఃఓమ్.

అస్త్యశ్శరీరేనహితానువాయా నుజవకోనత్యనుస్యవృద్ధిశరీరం
 నివృద్ధిమన్తరే సజ్జరస్యం పృథివీనవేద । యస్యాఽవశ్యశరీరం యత

పోఽన్తరేసఞ్చరన్య మాపోనవిదుః । యస్యతేజశ్శరీరంయ ప్రేజోఽన్తరే
 సఞ్చరన్యం తేజోనవేద । యస్యవాాయుశ్శరీరంయో వాయుమన్తరేసఞ్చ
 రన్యంవాాయుర్నవేద । యస్యాఽకాశశ్శరీరంయ ఆకాశమన్తరే సఞ్చర
 న్యమాకాశోనవేద । యస్యమనశ్శరీరంయోమనోన్తరే సఞ్చరన్యంమ
 నోనవేద । యస్యబుద్ధిశ్శరీరంయో బుద్ధిమన్తరేసఞ్చరన్యంబుద్ధిర్నవేద ।
 యస్యాఽహజ్జాగర శ్శరీరంయోఽహజ్జాగరమన్తరేసఞ్చరన్య మహ
 జ్జాగరోనవేద । యస్యచిత్తంశరీరంయశ్చిత్త మన్తరేసఞ్చరన్యం చిత్తం
 నవేద । యస్యాఽన్యక్షంశరీరంయోఽన్యక్ష మన్తరేసఞ్చరన్యమన్యక్షం
 నవేద । యస్యాఽక్షరం శరీరంయోక్షరమన్తరే సఞ్చరన్య మక్షరం
 నవేద । యస్యమృత్యుశ్శరీరం యోమృత్యుమన్తరే సఞ్చరన్యంమృత్యు
 ర్నవేద । సపష సర్వభూతాఽన్తరాఽత్పాఽపహత పాప్తాదివ్యోదే
 వవకోవారాయణః । ఆహంమమేతియోభావో దేహాత్మాదావనాత్మని
 ఆభ్యాపోఽయంనరస్తవ్యో విదుషాబ్రహ్మనిష్ఠయా । జ్ఞాత్వాస్వప్రత్య
 గాత్మానంబుద్ధిరహ్యత్తిసాక్షిణమ్ । సోఽహమిత్యేవతద్వృత్త్యా స్వ-
 న్యత్రాఽన్యమతిత్యజేత్ । లోకాఽనువర్తనంత్యక్త్వా త్యక్త్వాదేహాఽని
 వర్తనమ్ । శాన్త్యాఽనువర్తనం త్యక్త్వా స్వాఽధ్యాసాఽచ నయంబుకు
 స్వాఽత్మ న్యేవసదాస్థిత్యా నవోనశ్యతి యోగినః । యుక్త్యా ప్రత్యక్షా
 స్వానుభూత్యాజ్ఞాత్యాసార్వాత్మ్యమాత్మనః । నిద్రాయా లోకవాత్రా
 యాశ్శబ్దాదేరాత్మనిస్సృతేః । కృచిన్నావసరందత్వాచిన్తయాఽత్పా
 మాత్మని । మాతాపితౄర్మలోక్కుశం వలమాంసమయంవపుః । త్యే
 క్త్వాచక్షాలవస్తూరం బ్రహ్మభూయకృతీభవ । ఘటాఽకాశమహాఽకాశ
 తినాఽత్పానంపరాత్మని । విలాప్యాఽఖిణ్ణభావేన రూక్షీంభవసదామ
 నే । స్వప్రకాశనాధిస్థానం స్వయంభూయసదాఽత్మనామ్ । బ్రహ్మహ
 మపిపిణ్డోఽణ్డంత్యజతాంసులభాణ్డవత్ । చిదాత్మనిసదాఽనన్దే దేహదూ
 థామహంధియమ్ । నివేశ్యరిజ్జముత్సృజ్యకేవలోభవసర్వదా । యత్రై
 వజగదాభాసోదర్పణాఽన్తకపురంయథా । తద్బ్రహ్మాఽహమితిజ్ఞాత్వా

కృతకృత్యోభవానఘః । అహంకారగ్రహస్త్వత్ స్వరూప ముపపద్య
తే । చన్ద్రవద్విసులకపూర్ణ స్సదానన్దస్వయంప్రభః । క్రియానాశా
ద్భవేచ్ఛిన్తానాశోన్మద్వాసనాత్మయః । వాసనాప్రక్షయోమోక్షస్సజీవ
న్ముక్తిరివ్యతే । సర్వత్రసర్వతస్సర్వబ్రహ్మమాత్రావలూకనం । సద్భా
వవాసనాదాధ్యాద్వాసనాలయమశ్నుతే । ప్రమాదోబ్రహ్మనిష్ఠాయాం
సకర్తవ్యంకదాచన । ప్రమాదోమృత్యురిత్యాహుర్విద్యాయాం బ్రహ్మవే
దినః । యథావకృష్టంజైవాలం తుణమాత్రంనతిష్ఠతి । ఆవృణోతి తథా
మాయాప్రాజ్ఞంవాపిపరాబ్జుఖం । జీవతోయస్యకైవల్యంపిదేహేనా
పినసకేవలః । సమాధినిత్యతామేత్యనిర్వికల్పోభవానఘః । అజ్ఞానమృ
దయగ్రంధేర్నిశ్చేషవిలయస్తథా । సమాధినావికల్పేన యదాద్యైతా
న్మత్సర్వనం । అత్రాత్మత్వంద్వధీకుర్వన్నహమాదిషుసన్దృజః । ఉదా
సీనతయాతేషుతిష్ఠన్ముటపటాదివత్ । బ్రహ్మాన్తస్త్వస్త్వపర్యంతం మృషా
మాత్రాఉపాధయః । తతఃకపూర్ణం స్వమాత్మానం వశ్యేదేకాత్మ వాప్తి
తం । స్వయంబ్రహ్మేస్వయంఽష్టస్వయమిన్ద్రస్వయంశివః । స్వయం
విశ్వమిదంసర్వంస్వచ్ఛాదనృగ్నకించన । స్వాత్మన్యారోపితాన్తేషా
భాసవస్త్యునిరాసతః । స్వయమేవపరంబ్రహ్మపూర్ణమద్వయమక్రియం । అ
సజ్జాల్పౌషికల్పౌషికయంవిశ్వమిత్యేకవస్తుని । నిర్వికారేనిరాన్తకారేన్ని
శేషేభిదాకుతః । ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాన్దిభావతూప్యేనిరామయేకల్పా
న్దృగ్భవభవాన్యన్తర్లపరిపూర్ణేదిదాత్మని । లేజసీనతమోయత్ర విలీనం
భ్రాన్తికారణం । అద్వితీయేవరేతత్త్వే నిర్విశేషేన్భిదాకుతః । ఏకాన్
త్మతేపరేతత్త్వేభేదకంతరగ్రంథంవసేత్ । సుషుప్తాసుఖమాత్రాయాంభే
ద్యతేనాన్వలూకితః । చిత్తమూల్పికల్పౌన్యంచిత్తాన్భావేనకశ్చన
ఆతశ్చిత్తంసమాధేహీవ్రత్యగ్రూపేపరాత్మని । అఖండాన్దమాత్మా
నంవిజ్ఞాయస్వస్వరూపతః । బహిరన్తస్సుదానన్దరసాన్స్వాదనమాత్మని
లైరాగ్యస్యఫలంబోధాబోధస్యోపరతిగఫలం । స్వానందానుభవాచ్ఛా
న్తిరేషేవోపరతేస్యఫలం । యదుత్తరోత్తరాభావేపూర్వరూపంతుగ్మ

లం । నివృత్తివరమాన్మిష్టి రానందోఽనుసమస్తస్మృతః । మాయోపా
 ధిజగద్యోనిస్సర్వజ్ఞత్వాచిలత్వణః । పారోక్ష్యశబదస్సత్యాద్యాత్మకస్త
 స్పదాభిదః । అలంబనతయాభాత్యస్తస్మిత్వయశబ్దయోః । అస్త్య
 కరిణసంభిన్నబోధనత్వాఽపరాభిదః । మాయా? విద్యవిహాయేవయోపా
 ధీవరజీవయోః । అఖణ్డంసచ్చిదానందంపరంబ్రహ్మచిలత్వతే । ఇథగవా
 క్యైస్తదక్థాఽనుసంధానంశ్రవణంభవేత్ । యుక్త్యాసమ్భవితత్వాఽను
 సంధానంపనసంతుతత్ । తాభ్యాంనిర్విచికిత్సే-ర్థేచేతస్థాస్థి తస్యచ
 త్ । ఏకతానత్వమేతద్ధిదధ్యాసనముచ్చ్యతే । ధ్యాతృధ్యానే పరిత్య
 జ్యక్రమాద్వైయైకోచరం । నివారితీపవచ్చిత్తం సమాధిరభిదీయతే । స్మ
 త్రయస్తుతదానీషవ్యజ్ఞాతాలత్తగోచరాః । స్మరణాదనుమీయవైప్రస్థిత
 స్వసమస్థితాః । అనాదాహసంసారేనశ్చైతాన్వికర్మకోటయః । అసం
 కలయంయానిశుద్ధర్మోవివర్ధతే । ధర్మమేషుమనుష్యాహు స్సమాం
 యోగవిత్తమాః । విషణ్మయేయధాధర్మాన్మృతధారాస్సహస్రకః । ల
 మనావాసనాజాలేషశ్శేషంప్రవీలపితే । సమూలాన్మృతీతేభ్యః పా
 పాప్యేక్మసశ్చయే । వాక్యమప్రతిబద్ధంసత్త్వాన్విరోధోవిభాసయే
 రాఽనులకవద్బోధమపరోక్షంప్రసూయతే । వాసనాఽనుషయోభాగ్య
 వైరాగ్యస్యతదావధిః । అహంభావోదయా? భావోబోధస్యపరమా
 వధిః । రీసవృత్తైరనుత్పత్తిర్నర్యాదోవరతేస్తుపా । స్థితప్రభోయలిరియ
 యస్పదాఽనన్దనచ్చుతే । బ్రహ్మకేవలీనా? త్వానిర్వికారోఽనిషి
 యః । బ్రహ్మాఽత్మవోశ్శోధితయోరేకభావాఽవగాహనీ । నిర్వికల్పచరి
 వ్నాతావృత్తిప్రజ్ఞైతిభ్యతే । సాన్వదాభవేద్యస్య సజీవస్తుక్త ఇవ్య
 తే । జీహ్వామైష్యహంభావశనంభావస్తవస్యకే । యస్యమోభి
 త్యక్వాఽపసజీవస్తుక్తఇవ్యతే । నప్రశ్యక్యగ్న్యూనోభేదం కదాపి
 హ్యుద్భవయోః । ప్రజ్ఞాయాయోపిజానాతీసజీవస్తుక్త ఇవ్యతే । సాధుభి
 పూజ్యమానేఽస్త్రిపీద్యమానేఽపిపర్జనైః । సమభావోభవేద్యస్యసజీ
 వస్తుక్తఇవ్యతే । జ్ఞాతబ్రహ్మతత్వస్యయథాపూర్వంసంసృతిః । అస్తే

చేన్నసవిజ్ఞాతాబ్రహ్మభావోబహిర్ముఖః । సుఖాద్యనుభవోయావత్తావ
త్పారబ్ధమిష్యతే । ఫలోదయవక్రియాపూర్వో నిష్క్రియోనహిమత్ర
ణః । అహంబ్రహ్మైతిజ్ఞానా తకల్పకోటిశతాజ్ఞాతం । సంవితంవిల
యంయాతిప్రబోధాత్స్వప్నకర్మవత్ । న్యమసంగముదాసీనంపరిజ్ఞాయ
నభూయధా । నక్షిణ్యతేయతిక్రింకించిత్రదాదిదాహవికర్మభిః । ననభోఘట
యోగేన సురాగంధేనవిష్యతే । తథాత్మోపాధియోగేన తద్ధత్తైర్నైవ
విష్యతే । జ్ఞానోదయాత్పురాదరబ్ధకర్మజ్ఞానాన్నవశ్యతి । అకర్త్యాస్వ
ఫలంలక్ష్మ్యుద్దియోత్సృప్తజాగవత్ । వ్యాఘ్రీబుధ్యావినిర్మూలజాగవ
త్సామ్యగోమతః । నస్త్యతిభినత్త్యేవలక్ష్మ్యం వేగేననర్థరం । అజరో స్వ్య
వరోఽస్మిలియత్రానంప్రవశ్యతే । తదాత్మనాతిత్వతోఽప్యవత్సప్రా
రబ్ధకల్పనా । ప్రారబ్ధానిధ్యోతదా యదాదేహోఽత్మనాస్థితిః । దేహోఽ
న్యభావోనైవేష్ట్యప్రారబ్ధస్వస్యతామతః । ప్రారబ్ధకల్పనాఽప్యస్యదే
హస్యభాగ్నిరేవహి । అస్య ప్రస్యకుతస్యత్యనునస్యస్యకుతోజనిః । అజా
తస్యకుతోనాశఃప్రారబ్ధనునస్యకుతః । జ్ఞానేవాఽజ్ఞానకార్యస్య సమా
లస్యలయోయది । తస్యస్యయంకథం దేహాగ్నిశజ్ఞావతోజడా । సమా
ధాకుంబాహ్యవృద్ధ్యాప్రారబ్ధంవచలిస్త్రుతిః । నకు దేహోఽదిసత్యత్వబోధ
నాయవిపశ్చితాం । పరిపూర్ణమనాద్యంతనప్రమేయమవిక్రియం । సద్ధ
నంవిష్ణునంగత్యమానద్ధమనమవ్యయం । ప్రత్యగేకరసంపూర్ణమనంతంసర్వ
తోముఖం । అహియమనుపాదేయమనాధేయమనాశ్రయం । నిగుణ
ణునిష్క్రియంసూక్ష్మనిర్వికల్పనిరంజనం । అనికూప్యస్వరూపంయ
త్సోవాచామగూచరం । సగ్నమృద్ధంస్వతస్సిద్ధం శుద్ధంబుద్ధమనీకృతం
ఏకమేవాద్యయంబ్రహ్మనేహనానాఽస్తికిచ్ఛన । స్వానుభూత్యాస్వ
యంజ్ఞాత్యాస్వమాత్మానమఖండితం । ససిద్ధస్సమఖంతిష్ఠ నిర్వికల్పాఽ
త్మనాఽత్మని । కర్వగతంకేనవానీతంకుత్రలీనమిదంజగత్ । అథు నైవమ
యాదృష్టంనాఽస్తికిమహదచ్ఛతం । కింహియంకిముపాదేయంకిమస్య
తిరంవిలక్షణం । అఖండానందపియ్యావపూర్ణబ్రహ్మమహార్థవేదకిం

చిద్రవశ్యామినశ్రుణోమినవేత్స్యహం । స్వాత్మనైవనదానస్త రూ
పేణాత్స్మిస్త్వలక్షణః । ఆసంగోహమసంగోహ మలింగోహ మ
హంహరిః । ప్రశాంతోహమనంతోహం పరిపూర్ణశ్చిరంతనః । ఆ
ర్థాహమభోక్తాహమవికారోహమవ్యయః । శుద్ధబోధ స్వరూపో
హంకేవలోహంసదాశివః । ఏతాంవిద్యామహంతరతమాయదదౌ । ఆ
హంతరతమోబ్రహ్మణేదదౌ । బ్రహ్మ ఘోరాంగిరసేదదౌ । ఘోరా
గ్నేరారైక్వాయనదౌ । రైకోరామాయదదౌ । రామస్సర్వేభ్యోభూతే
భ్యోదదాపిత్యేతన్నిర్యాణాను శాసనంవేదాను శాసనం వేదాను
శాసనమిత్యపనిషత్ ॥ ఓంపూర్ణమదృశితశాంతిః॥హరిఃఓమ్॥

అథ్యాత్మోపః షష్ఠమాప్తా॥ ౭౪॥

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథసామను - కుండికోపనిషత్ ౭౪.

అపార్యయత్త్విశాంతిః.

హరిఃఓం.

ఓం॥ బ్రహ్మచర్యాశ్రమేత్క్షీణే గురుశిశ్రూషణరతః । వేదానీ
త్యామజ్జాతఉచ్యతేగురుణాశ్రమే । దారమాహృత్యసదృశమగ్నిమాధా
యశక్తితః । బ్రాహ్మిమిష్టియజేత్తాసా మహూరాత్రేణ నిర్వపేత్ ।
సంవిభజ్యసుతానర్థే గ్రామ్యకామాస్వస్థజ్యవ । సద్భిరన్యసమాగ్నైః
శుచాదేశేపరిభ్రువా । వాయుభ్యోఽమృతభ్యోవావిహితైఃకన్యమూ
లకైః । స్వశరీరేసమాప్యథ పృథివ్యాంవాత్రుపాతయేత్ । సహతేనై
వపురుషస్సకథంసన్న్యస్తఉచ్యతే । సవామధేయాయస్తింస్తుకథంసన్న్య
స్తఉచ్యతే । తస్మాద్ధిపవిశుద్ధాగ్నేసన్న్యాపంసంహితాత్మవామ్ । అగ్ని
వర్ణంవిషకృత్విద్య వాసప్రథంప్రపద్యతే । లోకవద్భార్యయాసక్తో వసజ్జ

చ్యుతినయతః । సన్త్యక్త్వా సంస్కృతిసుఖ మనుత్థితకింముఖా । కింవా
 దుష్కలమనుష్టృత్యభోగాంస్త్యజతిచోచ్యుతాః । గర్భవాసభయాద్భీ
 తభీతోష్ణాభ్యాంతతైవచ । గుహ్యంప్రవేష్టుమిచ్ఛామి పరమృదమ నామ
 యమితి॥ సన్న్యస్యాగ్నిమపునరావర్తనం యన్తృత్యుజ్జాయ మావహ
 మితి । ఆథాధ్యాత్మసన్త్రాజ్ఞపేత్ । దీతౌముపేయాత్ । కాషాయవా
 సాని కింఽపస్థలోమానివర్జయేత్ । ఉర్ధ్వబాహుర్విముక్తమార్గోభవ
 తి । ఆనిరేతశ్చరేచ్ఛిత్వా శీనిదిభ్యాసనందభ్యాత్ । పవిత్రంధారయేజ్జస్తు
 సంరక్షణార్థం । తదపిన్దోకాభవన్తి॥ కుణ్డికాఞ్చనుసంశక్యం త్రివిష్టవము
 పానమా । శీతోపఘాతినీజగ్ధా జౌగపీవాచ్ఛాద నన్తథా । పవిత్రం
 స్నానశాటఞ్చుదీత్రాసగ్ధమేవచ । అన్యచ్ఛాపేత్యతేజ్ఞ త్వర్వన్తద్వ
 ర్ణయేచ్యతిః । నదిపురినకాయాస్యాదేవాగారేషుబాహ్యతః । నాన్యర్థం
 సుఖచ్యుభాభ్యాంశరీరముపతాపయేత్ । స్నానమ్పూన్తథాశౌచమచ్ఛిని
 పూతాభిరాచరేత్ । స్త్రూయమానోనతుష్యేత నిద్రితోనశపేత్పరాః ।
 భిత్తోన్వైదలమ్పూత్రంస్నానద్రవ్యమవారితం । ఏవంవృత్తిమపాసీనో
 యతేన్ద్రియోజపేన్నదా । విశ్వాదునునుసంయోగంమనసాభావయేత్సు
 ధీః । ఆకాశాద్వాయు జ్ఞాయోజ్యోతి జ్ఞోతిషఆపోఽభ్యర్చ్యపృథివీం
 షామ్పూతానాంబ్రహ్మప్రవద్యే । అజరమమరమక్షర మవ్యయంప్రవద్యే ।
 మయ్యుఖిణ్డసుఖామ్భోధౌ బహుధావిశ్వవీచయః । ఉత్పత్య నైవిలీయన్తే
 మాయామారుతవిభ్రమాత్ । నమేదేహానసన్బుద్ధో మేఘే నేవిహాయ
 సః । ఆశ్మకుతోమేతథర్కాజాగ్రన్స్వప్నసుషుప్తిషు । ఆకాశవతకల్పవి
 రూరగోహ ముదిత్యవద్భాస్యవిలక్షణోహం । ఆహార్యవన్నిత్య వినిశ్చ
 లోహమమ్భోధివత్పరవివర్జితోహం । నారాయణోహం నరకాన్తకో
 హంపురాన్తకోహంపురుషోహమీశః । అఖిణ్డబోధోఽహ మశేషసాక్షిని
 రీశ్వరోహంనిరమాఞ్చనిర్మమః । తదభ్యాసేనప్రాణాపానాసంయమ్యతత్ర
 జ్ఞోకాభవన్తి । వృషణాపానయోర్నద్యే పాణిఆస్థాయసంశ్రయేత్ । సన్త
 శ్యశనకైర్జిహ్వం యవమాత్రేవినిర్గతాం । మాషమాత్రీంతథాదృష్టింశో

త్రేస్తావ్యతథాఘవి । శ్రవణేనాసితేగద్వాయతస్త్రవచసంత్రయత్ । అథ
తైవపదంయత్రగన్ధ్రీహ్నుబ్రహ్మశివరం । తతఃకృతానీలభేదః ఘోరజ
వ్యాధితాత్మనా । సమ్భూతైర్యాయపంత్రైః హృదయైః కపటచ్యుతైః
ఉద్ధృతప్రపద్యతేదేహః ధృత్వామూర్ధానా నావ్యయం । స్వదేహస్యహ
మూర్ధానంయేనాప్యవరమాంగతిం । భూయస్తేనైవర్తంతై పరావర్తితదో
జనాః । నసాక్షిణంసాక్ష్యకగ్ధాస్సంస్పృశన్తిపటణం । అపికామదా
సీనంకృహితగ్ధాగ్రచదీపవత్ । జలేవాపిస్థలేనామిరుత్పేషణదాహ్నికైః
నాహంఽలిప్యేతద్ధర్మైశ్చబుధైర్గుభోయథా । నిష్క్రమ్య స్త్యక్తకా
రోఽస్మి నిష్కల్యోఽస్మినికాక్యైః । నిష్క్రమ్యోఽస్మిన్మృత్యుం స్మిన్కాల
మోఽస్మిన్ద్వయం । సర్వాన్మృత్యోఽహంసర్వోఽహం సర్వాన్మృత్యోఽహ
మద్వయః । కేవలాక్షణబోధోఽహం స్వాత్మైఽహంభరతైః । స్వ
వసర్వతఃపశ్యన్తన్యమానస్త్వహ్స్వయం । స్వాత్మైఽహంభరతైః
లోపభవాన్యహం । గర్భంస్త్రిమృత్యుంకల్యాయోవాన్యథాపివా । య
థేచ్ఛయాన్వేష్యన్వా నాన్యథాన్వేష్యామి తస్మాదనిపత్ ।

ఆపాయన్వీరీకావ్యైః.

ఇతి శ్రీకౌషలవర్ణనమాప్తా - ౭౫.

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథసామసు - సావిత్రిపనిపత్ - ౭౪.

ఆపాయన్వీరీకావ్యైః.

హరిఃఓమ్ । కస్యచిత్తా కాసావిత్రి అగ్నిరేవసచిత్తా పృథివీసా
విశ్రీసయత్రాగ్నిస్తగ్మృథివీ యత్రనాపృథివీ తత్రాగ్నిస్తేజ్యే యానీత
దేకంమిథునం ॥ ౧ ॥ కస్యచిత్తా కాసావిత్రి వసుణవప సచితాపస్సావిత్రిస

యశ్రవకుణ ప్రదాపాయత్రవా ఆపస్తవ్యగుణస్తేద్యేయో నీతదేకంమిధు
 నం॥ ౨॥ కస్సపితాకాసాపిత్రీ వాయురేవపపితా ఆకాశస్సాపిత్రీ యత్ర
 సవాయుస్తదాకాశోయత్రవా ఆకాశస్తద్వాయుస్తేద్యేయోనీ తదేకం
 మిధునం॥ ౩॥ కస్సపితాకాసాపిత్రీ యజ్ఞపవసపితా ఛందాసీసాపిత్రీయ
 త్రయ్యైస్తవ్యవ్రాసీ యత్రవాఛందాసీ సయజ్ఞస్తేద్యేయోనీ తదేకంమి
 ధునం॥ ౪॥ కస్సపితాకాసాపిత్రీ ప్రసయిత్తురేవపపితా పితృతాపిత్రీ
 సయత్రప్రసయిత్తు ప్రవ్యద్యద్యత్రవా పితృతత్రప్రసయిత్తు స్తేద్యే
 యోనీతదేకంమిధునం॥ ౫॥ కస్సపితాకాసాపిత్రీ ఆదిత్యపవసపితాద్యౌ
 సాపిత్రీసయత్రాదిత్య స్తద్యౌగృతవాద్యౌ ప్రదాదిత్యస్తేద్యే యోనీత
 దేకంమిధునం॥ ౬॥ కస్సపితాకాసాపిత్రీ చంద్రపవసపితా నక్షత్రాణి
 సాపిత్రీ సయత్రచంద్రప్రన్నక్షత్రాణి యత్రవానక్షత్రాణి సచంద్రమా
 స్తేద్యేయోనీతదేకంమిధునం॥ ౭॥ కస్సపితాకాసాపిత్రీ వసపవసపితా
 వాక్సాపిత్రీసయత్రవసస్తద్వాగృతవాక్తవ్రసస్తేద్యే యోనీతదేకంమి
 ధునం॥ ౮॥ కస్సపితాకాసాపిత్రీ ఖరుషపవసపితాస్త్రీసాపిత్రీ సయత్ర
 ఖరుషస్త్రీ స్త్రీయత్రవాస్త్రీసపురుషస్తేద్యే యోనీతదేకం మిధునం॥
 ౯॥ తస్యాపవప్రసవ్యపాదోభూస్తస్మితుర్వరేణ్యమిత్యగ్నిరైవరేణ్య
 మూపోవరేణ్యంచంద్రీమావరేణ్యం । తస్యాపవద్వితీయసి పాదోగర్భమ
 యోగవో భగ్నోదేవస్యధీనహీ త్యగ్నిరైవభగ్నఆదిత్యో వైభగ్నశ్చంద్ర
 మావైభగ్నః । తస్యా పవత్యతీయసి పాదఃస్వర్థియో యోగప్రచోద
 యాదితీ స్త్రీవైవ పురుషశ్చ జన యతో యోవా పతాం సావి
 త్రీ మేవం వేద సపు న గ్నృశ్శ్యుజ్జయతి॥ ౧౦॥ బలాతీ బలయోః
 విరా ట్పురుష ఋషిః । గాయత్రీ దేవతా । గాయత్రీ ఛందః ।
 అకారోకార మకారా వీజాద్యాః । యుధాది నిరసనే వినియోగః।
 సామిత్యాదిపదంగన్యాసః । ఛానం । ఆన్మతఃగతలాక్ష్యో నగ్వసంజీ
 వివాఛ్యవఘుహరణసుదియో వేదసారేనుయూభే । ప్రణవమయవికారౌ
 భాసృ రాకారదేహౌ సతతసుభవేహంతౌబలాతీబలేశౌ ॥ ఓంహీం

బలేన హాదేవిప్రీం మహాబలే క్షీంవతుర్విధ పురుషార్థసిద్ధి ప్రదేతత్సవి
తుర్వరదాత్మికేప్రీం వరేణ్యం భగవాదేవస్యవరదాత్మికే ఆతి బలేన
ర్వదయామూలేన బలేనర్వతుర్ద్యమోవనాశిని ధీమహిధియాయోన
జాతైప్రచుర్యాప్రహోదయాత్మికే ప్రణవశిరసాత్మికే పుంసంభవస్వా
హావవపిచ్ఛాకృతకృత్యోభవతి | సావిత్రిత్యావన సలోక తాంజయః |

ఇతిపద్యము - ౭౬. || ఆపాయ స్థితిశాస్త్రము ||

ఇతిసావిత్రిపద్యము - ౭౭. ||

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాధర్మశాస్త్రము - ౭౮.

|| ఓంభద్రంకర్ణధారిణిశాంతిః ||

హరిఃఓం | అథా - ౭౮. || ఓంభద్రంకర్ణధారిణిశాంతిః ||
రమాత్మాచేతిత్వక్ష్మర్మమాగ్ సరోమాద్భుక్త్యాంకుల్యవృత్తవంశసఖానుల్లభ
దరవాభిమేక్షకీల్యాదుకపోలశ్రోత్రభూరిలాలబాహుపార్శ్వశిరోక్షీణ
భవన్విజాయతేమియతేఇత్యేవమితి | అథా నై రాత్మానాను | పృథి
వ్యాపస్తేజో వాయురాకాశ మిచ్ఛాద్వేష సుఖదుఃఖ కామ మోహవి
కల్పనాదిప్రకృతిలింగోనాత్మానుదాత్తప్రాస్వదీర్ఘపుతస్థితగజాతపు
టిత ముదితనృతగీతవాదిత్రప్రళయ విజృంభితాదిభిశ్చైతా మ్రాతాం
శయితా నేతాబోధాకర్తావిజ్ఞానాత్మా పురుషప్రకారాణ్యాయమీమాం
సా ధర్మశాస్త్రాగ్రీతి శ్రవణపఞ్చాక్షార్మణకర్మపక్షేషణాంకరోత్యేహస్త
రాత్మా | అథపరమాత్మానాను | యథాక్షరణిపాసనీయః | సచప్రాణా
యానుప్రత్యాహర ధారణాధ్యాన సమాధియోగాను మానాత్మచిత్త
కవటకణికావా శ్యామాకరండులోవా వాలాగ్రతపాహస్ర వికల్పనా

దిభిర్యాసలభ్యతే మోచలభ్యతే నజాయతేనమ్రయతే నశుష్యతినక్షిద్య
తే నదమ్యతే నకన్యతే నభిద్యతే నస్విద్యతేనర్థం సాక్షిభూతశ్శుద్ధోని
రవయవాత్మా కేవలసూక్ష్మోనిర్మమోనిరంజనో నిర్వికార శృంఖలస్పర్శ
రూపరసగంధవర్ణజితో నిర్వికల్పో నిరాకాక్షుః సుర్యవ్యాపీ సోఽచిచ్ఛో
ఽనిర్వణ్యశ్చ ఘనాత్మశుద్ధాన్య పూతాని నిమగ్నియస్తస్య సగపా
రోనాస్తి । ఆత్మసంజ్ఞశ్శివశుద్ధవత్సవాద్యయస్సచ । బ్రహ్మరూపతయా
బ్రహ్మ కేవలంప్రతిభాసతే । జగద్రూపతయాప్యేతద్బ్రహ్మైవప్రతిభాసతే ।
విద్యాఽవిద్యాదిభేదేనభావాభావాదిభేదతః । గురుశిష్యాదిభేదేనబ్రహ్మై
వప్రతిభాసతే । బ్రహ్మైవకేవలంశుద్ధంవిద్యతేతత్త్వదర్శనే । నచవిద్యాన
చావిద్యానజగచ్చనచావరం । సత్యతేనజగద్భానం సంసారస్య ప్రవతా
కమ్ । అసత్యత్వేన భానంతు సంసారస్య నివతాకమ్ ।
ఘటోయ మితవిజ్ఞాతుం నియమ్య కౌన్య పేక్షతే । వి నా ప్రమాణ
సుస్థత్వంయస్తి స్తనివదార్థః । ఆయమాత్మానిత్యసిద్ధః ప్రమాణేనతి
భాసతే । నదేశంనాపికాలంనానశుద్ధింనాప్యపేక్షతే । దేవదత్తహమి
త్యేతద్విజ్ఞానంనిరపేక్షకమ్ । తద్వన్బ్రహ్మవిదోవ్యస్యబ్రహ్మహమితివేద
నః । భానువేదజగత్సర్వంభాస్యతేయస్య తేజసా । అనాత్మకమసత్తుచ్ఛం
కింతుతస్యావభాసకమ్ । వేదశాస్త్రపురాణాని భూతానిసకలాన్యపి
యేనార్థవన్తితఃకింను విజ్ఞాతారంప్రకాశయేత్ । తుంభాందేహవ్యథాం
త్యక్త్వాబాల్యక్రీడతివస్తుని । తత్రేవవిద్యానమతేనిర్మమో నిరహంసుఖ
కాస్మాదేమా మయాపీనచర త్యేకచరోమునిః । స్వాత్మనైవ సదాతు
ప్రస్వయంసర్వాత్మనాస్థిః । నిర్ధనోపసదాతుష్టో వ్యసహాయోమహాబ
లః । నిత్యతృప్తస్తృభుజ్ఞానోవ్యసమసృచుదర్శనః । కుర్వన్నపి సమర్పణ
శ్చాబోక్తాఫలభోగ్యపి । శరీరవ్యశరీర్యేషవరిద్ధిమ్నోపిసర్వగః । ఆశ
రీగ్గసదాసత్రమిమంబ్రహ్మవిదంక్యచిత్ । ప్రియాప్రియేన స్పృశతస్త
త్రైవచశుభాశుభే । తమసాగ్రస్తవద్భానాదగ్రస్తోపిరవిర్జనైః । గ్రస్తశ్చ
త్యుచ్యతేభ్రాన్త్యాన్యజ్ఞాత్వావస్తులక్షణమ్ । తద్వదేహాదిబద్ధేభ్యావిము

క్రంబ్రహ్మవిత్తనమ్ । పశ్యంతిదేహివన్నాథా శ్శరీరాథానదర్శనాత్ ।
 అహినిగ్దయనీవాయం ముక్తదేహస్తుతీస్థతి । ఇతస్తత శ్చైల్యనామో
 యతిః । విత్ప్రాణివా యానా । ప్రోతసానీయతే దాయథాః మోక్షస్స
 తస్థలమ్ । దైవేననయతే నేహూయథాకాలోపభుక్తిషు । అత్యైలస్య
 గతంత్యక్తాయస్తిప్యేతే-వలాత్సనా । శివపవస్వతా సాతౌ దయన్త
 హ్మవిత్తనః । జీవనేపసదామస్త్యకృతాద్ధాబ్రహ్మః తనః । ఓసా
 థివాశాన్త్రీహైవసాబ్రహ్మపేరిగర్వయమ్ । వైగాజోదేవ సగ్ధ
 వాభావయోశ్చయథాపునాః । తవైవబ్రహ్మపేరిగర్వయమ్ । తవైవ
 వావరః । ఘటేనప్తేయథావ్యోగవ్యయైవభవస్వయం । తవైవసా
 థివిలయేబ్రహ్మపవస్వయమ్ । క్షీణంకరే యథాస్తిప్యే-వ-
 లేజలంకరే । సంయుక్తకేతాంయారతధాత్మవ్యాప్తి-వ్యాప్తిః । ఏవ
 విహితైవల్యసన్నాతైవమఖండితమ్ । బ్రహ్మసంప్రవృత్త్యయ
 ర్నావత్తతేనః । సదాత్మగీత్వదేహాని నిహపద్యానివత్సరణః ।
 పృథుబ్రహ్మసూతత్వాగ్నిహ్మసూతకర్తృవః । మామూస్త్వి-బ్రహ్మ
 త్వేనప్రసన్నస్త్వేవప్రతః । యథారజ్జాగ్నిషగ్రియాంయాం సర్వా
 సవిగ్దమా । ఆవృతైస్సదసత్వాభ్యాం వైత్త్యే బ్రహ్మమోహతే । వాప్యో
 ర్భ్రహ్మణఃకాచిదన్యాథావచనావృతమ్ । అస్త్యప్రశ్నయూయస్యయ
 శ్చనాస్తీవస్తుని । ఉద్ధలేవగుణావేతా నకునిత్యస్య వస్తునః । ఆర్త
 మాయయాక్యస్తా బ్రహ్మమోక్షోనచాత్మని । సమా-గ్ని-గ్రియేకాస్తే
 నిరవద్యేనిరజ్జనే । అద్వితీయేవరేతత్వైవ్యోమవతాల్ప నామతః । గని
 రోహానచోత్పత్తిర్నబద్ధోనచసాధకః । నముముయున్నవైముక్త్యిత్యేహ
 వరమార్థతేజ్యపనిషత్ ।

॥భద్రంకణేభిరితాస్త్రీః॥

ఇత్యాత్మపనిషత్సమాప్తా॥౭౬॥

ఓం త న్మ త్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాధర్వణీ - పాశుపతబ్రహ్మసూత్రము - ౨౨.

భద్రంకణ్ఠేభిరతశాన్తిః.

హరిః ఓమ్ । అథహవైస్వయంభువనాహ్మసృజానీతికామ
కామోజాయతే । కామోర్వరోవైశ్రవణోవై శ్రవణోబ్రహ్మపుత్రోవా
లభ్యస్వయమ్భుంపరిపృచ్ఛతి । జగతాంకావీద్యా । కాదేవతా । జా
గ్రమీయ యోగస్యరోజః । యానితస్యవశాని । కాలాగ్నియత్పా
ణాః । కస్యైశ్చయారవిచన్త్రగ్రహదయోభాసస్తే । కస్యహిమాగగన
స్వరూపః । ఏతదహగ్ శ్రోతుమిచ్ఛామి । నానోభానాతి త్వంబ్రూహి
బ్రహ్మణ । స్వయమ్భురువాచ । కృష్ణేజగతాం మాతృకావిద్యాద్విత్రి
వణానహితా ద్వివణామాతా శ్రవణోపేతా చతుర్మాతాత్వకో
కారరూపినీ నానప్రాణాన్తి కాదేవతా । అహమేవ జగతామేకఃపతిః
మహావైశ్వానరస్వామీయగన్ధర్వః । అహూరాత్రాదయోచత్సం పథి
తాఃకాలాః । మనుయాపరివేష్టేజశ్చంద్రనక్షత్రగ్రహతేజాంసీచ । గగ
మోమహాత్రిశక్తిమాయాస్వరూపః । నానోమదస్తీతమోమాయాత్వకో
రుద్రోసాత్వకమాయాత్వకోవిష్ణుః । రాజసమాయాత్వకోబ్రహ్మణ్ద్రావద
యైశ్చ సరాజసాన్తి కానిసాత్వకః కౌపి । అఘోరస్సర్వసాధారణస్వ
రూపః సమస్తయాగానాంరుద్రఃపశుపతిః । త్తానుద్రోయాగదేవః । విష్ణుర
భ్యయ్యః । హూతేంద్రః । దేవతాయజ్ఞభుక్ । మానసంబ్రహ్మ । మాహె
శ్వంబ్రహ్మ । మానసగ్ హగ్ సస్సహగ్ హగ్ సత్తితి । తన్నయ యజ్ఞో
నానానుసంధానం । తన్నయవికారోజీవః । పరమాత్మస్వరూపోహగ్ సః
ంతర్బహిశ్చరతిహగ్ సః । అంతర్గతానవకాశాంతర్గత సుపణాస్వరూ
పోహగ్ సః । పణ్ణవతిత త్త్వతంబువద్యవ్యక్తం । చిత్సుత్రత్రయచిత్తయ
లక్షణం । నవతత్త్వత్రిరావృతం । బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాత్మకం । అగ్ని
త్రయకళాపేతం । చిద్గ్రంథిబంధనం । అద్వైతగ్రంథిః । యజ్ఞసాధా

రణాంగం । బహిరంతర్జ్వాలనం । యజ్ఞాంగలక్షణబ్రహ్మస్వరూపోహగ్
 సః । ఉపవీతలక్షణసూత్రబ్రహ్మగాయత్రాః । బ్రహ్మాంగలక్షణయ్యుక్తయ
 జ్ఞసూత్రం । తద్భక్తిహ్మసూత్రం । యజ్ఞసూత్రసంబంధీబ్రహ్మయజ్ఞః । త
 త్స్వరూపః । అంగానిమాత్రాణి । మనోయజ్ఞస్వహగ్ సోయజ్ఞసూత్రం ।
 ప్రణవంబ్రహ్మసూత్రం । బ్రహ్మయజ్ఞనయం । ప్రణవాంతర్వర్తీహగ్ సో
 బ్రహ్మసూత్రం । తదేవబ్రహ్మయజ్ఞనయం । మోక్షాక్రమం । బ్రహ్మసం
 ధ్యాక్రియా । మనోయాగః । సంధ్యాక్రియామమోయాగస్వ లక్షణం ।
 యజ్ఞసూత్రప్రణవబ్రహ్మయజ్ఞ క్రియాయుక్తోబ్రాహ్మణః । బ్రహ్మచర్యేణ
 చరంతిదేవాః । హగ్ ససూత్రచర్యాయజ్ఞాః । హంసప్రణవ యోరశే
 దః । హంసస్యప్రార్థనాస్త్రీకాలాః । త్రికాలాస్త్రీవర్ణాః । త్రేతా
 గ్న్యసుసంధావోయాగః । త్రేతాగ్న్యత్వా కృత్రివసోఽంకార హగ్
 సానుసంధావోఽంతర్యాగః । చిగ్న్విరూపవ త్తన్వయంతురీయస్వరూపం ।
 అంతరానిత్యేజ్యోతిస్స్వరూపోహగ్ సః । యజ్ఞాంగంబ్రహ్మసంపత్తిః । బ్ర
 హ్మచర్యత్వైతత్ప్రణవహం ససూత్రేనైవధ్యానమాచరంతి । ప్రోవార
 పునఃస్వయంభుంప్రతి జానీతేబ్రహ్మపుత్రోఽఽఽపిర్వాచల్యః । హంససూ
 త్రాణికతిసంఖ్యాని । కీయద్వాప్రమాణం । హృద్వాదిత్యమరీచీవాంపదం
 వణ్ణవతిః । చిగుస్త్రప్రమాణయోః స్వరగ్ధృతాప్రణవధారా వడంగుశబ
 థాశీః । వామబాహుదక్షిణకట్యారం తశ్చరతిహగ్ సః పరమాత్మాబ్ర
 హ్మగుహ్యప్రకారో నాన్యత్రవిదితః । యేజానంతి తైఃకృతఫలకాః । సర్వ
 కాలగ్ హంసప్రకాశకం । ప్రణవహంసా న్తర్యానప్రకృతిం వివానముక్తిః ।
 నససూత్రాపరిచర్పితాః । తేపియద్భక్తిహ్మచరన్తి । అన్తరాదిత్యం
 నజ్ఞాతానుసుప్యాణాం । జగదాదిత్యోరోచరత్తితి । జ్ఞాత్వా తేమత్త్రాని
 బుధాః । తపనప్రార్థనయామృతాచరన్తి । వాజపేయ్యుగవశుహర్తా ।
 అధ్వర్యురిష్టోదేవతా । అహిగ్ సాధర్మయాగః । పరమహగ్ సోఽధ్వ
 ర్యుః । పరమాత్మాదేవతాపశుపతిః । బ్రహ్మచరిషదోబ్రహ్మీ । స్వా
 ధ్యాయముక్తాబ్రాహ్మణాశ్చరన్తి । అశ్వమేధామహాయజ్ఞకథా । తద్ర

జ్ఞాబ్రహ్మచర్యమాచరన్తి । సర్వేహంపూర్వోక్తబ్రహ్మయజ్ఞక్రమము
క్రీడమమిత్రబ్రహ్మపుత్రగిప్రోవాచ । ఉదితోహగ్ సముషిఃస్వయమ్భుస్తీ
రోదధేరుద్రోపనిషదోహగ్ సజ్యోతిరివశువతిః । ప్రణవస్తారకస్సపవంనేదః ।
హగ్ సాత్త్వమాలికావర్ణబ్రహ్మకాలప్రచోదితా । పరమాత్మాపుమాతిబ్ర
హ్మసన్నతికారిణీ । అధ్యాత్మబ్రహ్మకల్పస్యాకృతిః । కీదృశీకథా । బ్రహ్మ
జ్ఞానప్రభాసద్భ్యాకాలోగచ్ఛగిధీనతాం । హంసాఖ్యోదేవమాత్మాఖ్య
మాత్మతత్త్వప్రజాకథమ్ । అతగిప్రణవనాదాఖ్యోహంస్సప్రత్యయబోధ
కః । అన్తర్గతప్రమాగుఢం జ్ఞానవాళంవిరాజితం । శివశక్త్యాత్మకంనూ
పదిత్తయానన్దవేదితం । నాదచిస్తుకళాత్రీణి నేత్రంశ్చక్షుఃచేష్టితం । త్రి
యాగానిశిఖాత్రీణి ద్విత్రాణాం సాంఖ్యమాకృతిః । అన్తర్గూఢప్రమా
హంస్సప్రమాణాన్నిర్గతంబహిః । బ్రహ్మసూత్ర పదంజ్ఞేయం బ్రాహ్మచరి
ధ్యుక్తలక్షణం । హంసాఖ్యప్రణవధ్యానమిత్యుక్తజ్ఞానపాఠరే । పరిద్వి
జ్ఞానమాత్రేణ జ్ఞానపాఠరపారగః । స్వతశ్శివస్వపశువతి స్వాక్షీసర్వస్య
సర్వదా । సర్వేహంస్తుననస్తేన ప్రేరితంనియమేనతు । విషయేగచ్ఛతి
ప్రాణశ్చేష్టతేనాస్యదత్తపి । చతుర్విధశ్యతిహపాణి శ్రోత్రంసర్వంశృ
ణోత్తపి । అన్యనిభానసర్వాణి తేనైవప్రేరితానితు । స్వంస్వంవిషయ
ముగ్ధిశ్యప్రవర్తనైనిరన్తరం । ప్రవర్తకత్వంచాప్యస్య మాయయానస్వభా
వతిః । శ్రోత్రమాత్మనిచాధ్యస్తం స్వయంపశువతిఃపుమా । అనుప్రవి
శ్యశ్రోత్రస్య దదాతిశ్రోత్రతాంశివః । మనస్స్వాత్మనిచాధ్యస్తం ప్రవిశ్య
పరమేశ్వరః । మనస్త్యవ్రత్యసత్వస్థోదదాతినియమేనతు । సపవదితా
దస్యస్తతైవాదితాదపి । అన్యేహమిద్ద్రియాణాస్తు కల్పితానామపీశ్వ
రః । తత్తద్రూపమనుప్రాప్య దదాతినియమేనతు । తతశ్చతుశ్చవాక్యై
నమనశ్శాన్యానిభానిచ । నగచ్ఛన్తిస్వయంజ్యోతి స్వేభావేపరమాత్మ
ని । అకర్తృవిషయప్రత్యక్షృకాశం స్వాత్మనైవతు । వినాతరగప్రమా
ణాభ్యాం బ్రహ్మయోవేదవేదనః । ప్రత్యగాత్మావరంజ్యోతిర్నాయాసా
తునూహన్తనః । తథాసతికథంమాయాసన్భవప్రత్యగాత్మని । తస్మాత్త

కళాప్రమాణాభ్యాం స్వానుభూత్యాచ. చిద్భవే । స్వప్రకాశైకసంసిద్ధే
 రాసిమాయాపరాత్మని । వ్యావహారికదృష్ట్యయంపిద్యావిద్యానిచా
 న్యధా । తత్త్వివృష్ట్యానువాప్తైవ తత్త్వమేవాస్తికేవలం । వ్యావహా
 రికదృష్ట్యయంపిద్యావిద్యానిచాన్యధా । తత్త్వవృష్ట్యానువాప్తైవతత్త్వ
 మేవాస్తికేవలం । వ్యావహారికదృష్టిస్తుప్రకాశావ్యభిచారతః । ప్రకా
 షవసతతం తస్మాదన్వేతపవహి । ఆన్వేతమతిరోక్షేష ప్రకాశావ్య
 చారతః । ప్రకాశవసతతంతస్మాన్వేసంహియ్యగ్యైరేతయః । ప్రకాశ
 గ్యస్యస్వయమేవప్రకాశతః । ససజ్జీవోపదబ్రహ్మనవాన్మోషిభానాగత్య
 విష్ణోపిద్యౌదైనాత్రిమూర్త్యతస్తేవచ । సతస్యోన్మోషవత్సానసంక
 ర్మచ । యదాబ్రహ్మస్మింసర్వంపిభాతిస్వతపవహి । తదాబ్రహ్మ
 యమాభాసోపసభాసరే । జగద్భవాదయామేవవ్యవస్థిపరాత్మికం ।
 న్మశ్వతివిగ్రహపంబ్రహ్మవత్త్వైవశ్యతి । కర్మకర్మిన్వచానాకదభి
 హిభిష్యతి । కదాభేదప్రకాభేదాభిసామూర్త్యాత్మాచా । నాన్విస్వా
 త్మకారోగస్వయమేవాస్తిపర్వదా । బ్రహ్మపరిమింసారోన్మోష
 తపస్తుకాపిచ । తస్తేవబ్రహ్మన్మానీక్యోన్మాతపవహితకం । ఆన్మోషప
 వహ్యంవాన్మోషసగోచరం । యత్తత్రక్షేపవాగ్రాహ్యం గూర్తంబా
 ప్యిహ । అచియోశ్చోత్రసత్యధంతపాణిపదంతథా । కేవలంభు
 కనంసుమాశ్చుభ్యుగదన్యయం । బ్రహ్మోవేదమన్మతం తస్మిన్ప్రా
 సక్తంపరమజ్ఞైవవశ్యాత్ । బ్రహ్మేనన్ద్రపరమంద్రిణేన బ్రహ్మనన్ద్రప
 మోదోద్రుభ్యస్వాత్మస్యేవస్వయంసర్వంసదావశ్యతిస్ఫుయః । తదామ
 నముక్తశ్చ బద్ధస్యైవవిముక్తతా । ఏవం రూపా వరా పిద్యాపత్యే
 సరిపసాపిచ । బ్రహ్మ చర్యాది భిన్నైర్లభ్యా వేదాప్రవత్సానా
 న్యశరీరేస్వయంజ్యోతిస్స్వరూపంపారమార్థికం । క్షీణదోషాని ప్రపశ్య
 త్రినేతరేహాయయావృతాః । ఏవంస్వరూపవిజ్ఞానం యస్య కస్యాస్తి
 యోగినః । కుత్రచిద్గమనంవాస్తి తస్యసంపూర్ణరూపిణః । ఆకాశమేకం

సంపూర్ణం కుత్రచిన్నహిగచ్ఛతి. తద్వచ్ఛక్రిష్టతః విచ్ఛక్రిష్టకకుత్రచిన్నై
వగచ్ఛతి. అభక్త్యస్యవృత్త్యానువిశుద్ధంహృదయంభవేత్. అహం శు
ద్ధం తైస్యవిశుద్ధిస్థవశిస్యతః. చిత్తశుద్ధాక్రమాత్ జ్ఞానంత్పత్యంతేగ్రన్ధ
యఃస్ఫుటమ్. అభక్త్యంబ్రహ్మవిజ్ఞానవిహీనవ్యైవదేహినః. ససన్యజ్ఞా
నినస్తద్వత్సయావగ్ సకలంఘటం. అహమన్నగ్ సదాన్నాద ఇతిహి బ్ర
హ్మవేదనం. బ్రహ్మవిద్యసినఃజ్ఞానాత్సర్వంబ్రహ్మత్వవైవశ్యం. బ్రహ్మతు
త్రాదికంసర్వంయస్యస్యాదోదనంసదా. యస్యోపసేచనం మృత్యుప్ర
జ్ఞానతాత్పర్యంకలం. బ్రహ్మస్యయావజ్ఞానాజ్జగద్భోజ్యంభవేత్కలం. జగ
దాత్మరయాభావీయదాభోజ్యంభవేత్తదా. బ్రహ్మస్వాత్మనాయానిస్యం
భవేత్సకలంసదా. యదాభాసేనరూపేణ జగద్భోజ్యంభవేత్తుతత్. మూలం
స్వాత్మనాభాతం భవేత్కలంభవతిఘటం. స్వస్వరూపంస్వయం
భవేత్సాస్తిభోజ్యంవృక్షకస్వనః. అస్తిచేదస్తితాహంబ్రహ్మైవా
స్తిస్వలక్షణం. అస్తితాలక్షణాసత్తాసత్తాబ్రహ్మనచాపరా. నాస్తిస
త్తారితేకేణాస్తిమాయావవస్తుతః. యోగి నామాత్మసౌనాం మా
యాస్వాత్మనికన్పితా. సాక్షిరూపతయాభాతి బ్రహ్మజ్ఞానేన బాధితా. బ్రహ్మవిజ్ఞానానివన్నప్రవృత్తమణిలంజగత్. వశ్యన్నపిసదావైవ వశ్యతి
స్వాత్మనానివృక్షకం. ఇత్యుపనివత్.

॥ఓంభద్రంకణేభిరితాన్తిః॥

ఇతిపాశుపతబ్రహ్మసూత్రవిషయమాప్తా॥౭౭॥

ఓం తన్నత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాధర్వణీపరబ్రహ్మసూత్రవిషయ - ౭౮.

॥భద్రంకణేభిరితాన్తిః॥

హరిః- ఓమ్॥అథహైనంమహాశాలశ్చైనకోక్తిరనభగవంతంపిష్ఠ
లాదం విధివచువనన్నగ్ వప్రద్య. దివ్యేబ్రహ్మపురేకే నన్నుతిష్ఠితాభ

వచ్చి । కథంసృజ్యతైరిత్యాస్త్రనవీషణుహిమావిభజ్యవషణుహిమావిభజ్య
 కవచః । తస్మైసూహూవాద । ఏతస్సత్యంయత్ప్రబ్రవీమి బ్రహ్మవిద్యాం
 పరిష్టాం । దేవేభ్యఃప్రాణేభ్యః పరంబ్రహ్మపురేవిరజన్తిమహాశక్తే శుభ్ర
 మక్షరంవిశోకంవిభాతి । ననియద్భూతి మధుకః । శ్వేతవికర్తకః । అకర్త
 స్వాపీచస్థితః । కర్తకర్తకక్షణకవన్ధులననుభవతి । కర్తనర్తజ్ఞాత్మకర్త
 కరోతి । కర్తనర్తజ్ఞాత్వాకర్తకుర్యాత్ । కోజాలంపిషీపేచకే । నైస
 మవకక్షణకవచాతి । ప్రాణదేవతాశ్చత్వారః । తాస్సర్వా నాద్యః
 సుషుప్తశ్చే వాకాశవత్ । యథాశ్చేనగ్గ్ భూతైశ్చయోత స్వమా
 లయంకులాయం । ఏవగ్సుషుప్తంబ్రూతాయచ్చ పరశ్చ । సపర్వత్రహి
 రన్తయే పరేకాశైలవృత్తోహ్యేషనాడీగ్రయగ్సచ్చరతి । తస్యప్రపాదం
 బ్రహ్మ । ఏషాత్రోద్యతతోమతస్థతి । అస్యత్రబ్రూతాయచ్చ పరశ్చ । స
 ర్వత్ర హిరన్తయే పరేకాశేయదైష దేవత్యాయప్త్యన తాద్యమాహ
 నై వేత్యేవమిష్టాపూర్తకర్త శుభాశుభైర్నులిప్యతే । యథా భూతానాం
 మామకానన్తనభియాతి తత్రేష దేవస్సప్తలనన్తనభియాతి । వేదవ
 పరంజ్యోతిర్జ్యోతిహిమా జ్యోతిరానన్త యత్యేవమేవ తత్సరం బుద్ధి
 త్తం పరమాత్మానమానన్తయతి । శుభ్రవిరాగ మాజాయతేశ్వరాత్
 భూయస్తేనైవమాగ్నేఃస్వప్నస్థానంనిగచ్ఛతి । జలూకాభావవద్యథాక
 మమాజాయతేశ్వరాత్ । తావతాత్మానమానన్తయతి । పరసంధియ
 రసంధతి । తత్సరంనాపరంనాపరంత్యజతితదైవకపాలాక్షకగ్సన్ధాయ
 యవష ప్రసత్తివావలమ్బతే । సేన్ద్రీయోనిః । సపవయోనిరిత్యత్ర జాత
 శుభాశుభాతిరిక్తశ్శుభాశుభైరపికర్త భిర్నులిప్యతే । యవష దేవోస్య
 వస్యసస్సుప్రిపాదోన్తర్యామ్య సద్గదిక్రూపగిళురుషః । ప్రణవహగ్స
 రంబ్రహ్మ । నప్రాణహగ్సః । ప్రణవోజీవః । ఆద్యాదేవతానావేదయ
 యవవంవేద । తత్కథంవివేద యతేదేవస్యబ్రహ్మగ్యమాపాదయతి ।
 త్వమథాస్యపురుషస్యాస్త శ్శిఖోపవీతత్వం బ్రాహ్మణస్య । ముముక్షు
 నశ్శిఖోపవీతధారణం । బహిర్లక్ష్మమానిశిఖాయజ్ఞోపవీతధారణం

నాగృహస్థస్య । అన్తరువపీతలక్షణమ్ బహిస్తన్తరువదవ్యక్త మన్తస్తత్వ
 మేవనం । నసన్నాసన్నసదసద్భిన్నాభిన్నంనచోభయం । నసభాగంనని
 ర్భాగంనచావ్యుభయనూపకం । బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానాద్ధేయంమిథ్యాత్వ
 కాకాణాదితి । పఞ్చపాదబ్రహ్మణోనకీఞ్చన । చతుష్పాదస్తర్వర్తివోస్త
 ద్విబ్రహ్మణశ్చ త్వాదిఫావాని । నాభిహృదయకణ్ఠమూర్ధన । జాగ్రత్స్వ
 ప్నసుషుప్తితురీయావస్థాః । ఆహవనీయగార్హపత్య దక్షిణా సభ్యాగ్ని
 ము । జాగరితేగ్రహ్యే స్వప్నేవిష్ణు స్సుషుప్తౌరుద్రస్తురీయ మతురందిన్త
 యం । తస్మాచ్ఛతురవస్థాచతురభులవేప్తనమివ పణ్ణవతి తత్త్వాతన్త
 వద్విజ్ఞానతదాహితం । త్రిగుణీకృత్యన్వాత్త్రిశతత్త్వము-చమా
 పాశ్యజానపూతం త్రిగుణస్వరూపం త్రిమూర్తిత్వం పృథగ్విజ్ఞాయనవబ్ర
 హ్మ్యైవగుణోపేతం జ్ఞాత్వానవమాన మితస్త్రిగులన త్రిగుణీకృత్య
 సూత్యైవగ్నికాస్వరూపత్వైకీకృత్య ఆద్యస్తైకత్వమపివ క్షేత్ర
 రాశ్యైవబ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరిత్వ మనుసన్ధాయాద్యస్తమీకృత్యదిద్ర
 థాస్తైవగ్నిధీశ్వత్వా నాభ్యాదిబ్రహ్మవిలప్రమాణం పృథగ్విధక్స
 స్తమగ్నతత్త్వసచ్చక్షం త్రిగుణోపేతంత్రిమూర్తిలక్షణ లక్షితమప్యే
 కత్వమపాద్యవామాగ్ సాదిక్షక్షణకట్యస్తం విభావ్యాద్యస్తగ్రహసమ్మే
 లగమేకజ్ఞాత్వామూలమేకగ్నత్య మృత్యుయం విజ్ఞాతగ్నస్యాచ్ఛాచార
 మృణంవికారోవానుభేయం మృత్తికేత్యేవసత్యం హగ్నేతి వర్ణద్వయే
 నాన్తశ్శిఖావపీతస్వందిశ్చిత్త్య బ్రాహ్మణత్వంబ్రహ్మభ్య నార్హత్వంయతి
 త్వవలక్షితాన్తశ్శిఖావపీతత్వం । ఏవంబహిర్లక్షితకిర్మశిఖాజ్ఞానోపవీతం
 గృహస్థస్యాభాసబ్రాహ్మణత్వస్య కేశసమూహశిఖాప్రత్యక్ష కార్యాసతన్త
 కృతోపవీతత్వంచతుర్గుణీకృత్యచతుర్విగ్నతి తత్త్వాపాదనతన్తకృత్యం
 నవతత్త్వమేకమేవవరంబ్రహ్మ । తత్త్వత్రిసరయోగ్యత్వాగృహమూర్ధ
 ప్రవృత్తింకల్పయన్తి । సర్వేషాంబ్రహ్మక్షీణం దేవర్షీణాంమనుష్యాణాం
 ముక్తిరేకాబ్రహ్మైకమేవ బ్రాహ్మణత్వ మేకమేవ । వర్ణాశమాచారవిశే
 షాగృహస్థకృత్ । శిఖావర్ణాశ్రమిణామేతైవ । అపవర్గవ్యయతేశ్శిఖాయ

పవీతిత్వమనాదృత్య ప్రణవహాగ్ సశిభోపవీతిత్వ మవలక్ష్ప్య మోక్షసా
ధనంకుర్యాదిత్యాహ భగవాన్శ్చానకః । ఇత్యుపనిషత్ ।

భద్రంకర్ణేభిరితశాన్తిః

ఇతి పరబ్రహ్మోపనిషత్సూత్రా - ౭౮.

ఓమ్ తత్సత్ .

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యాజుషీ అవధూతోపనిషత్ - ౭౯.

॥ సహనావవత్సతిశాన్తిః ॥

సూరి - ఓమ్ ॥ అథహ సాక్షాత్పూరి ర్భగవన్త మవధూతం దత్తా
త్రేయంపరిసమేత్యవప్రచ్ఛ । భగవన్ భగవదధూతః తస్య కాస్థితి కింలక్ష్మ
కింసంసరణమితి । తగ్ ఇహ వాచ భగవాదత్తాత్రేయస్పరమకారు
ణికః । అక్షరత్వాన్వ రేణ్యత్వాన్వూతసంసారబన్ధనాత్ । తత్త్వమస్యా
దిద్యుత్వాన్వవధూతఇతిత్యతే । యోవిలక్ష్మ్యశ్రమాన్వన్తా నాత్మనేవ
స్థితస్సవా । అతివన్తాశ్రమియోగీ అవధూతస్సకథ్యతే । తస్యప్రియంశిరస్స
కృత్యానోదోదక్షిణపక్షకః । ప్రమోదజీ త్తరస్సపక్షఅనన్దోగోష్ఠవాయ
తే । సూవాలసదృశంశీర్షేనాపిచ ధ్యేనచాప్యధః । బ్రహ్మపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠే
శిపుచ్ఛాకారేణకారయేత్ । ఏవలచతుష్పథంకృత్వా తేయాన్విపరమాం
గతిమ్ । నకర్మణానప్రజయూధనేనత్యాగేనై కలన్మృతత్వమానశుః । వైస్వ
రంవైస్వరవిహరణంతత్సగ్ సరణమ్ । సామ్యరావా దిగమ్యరావా । సతే
షాంధర్మాధర్మైః । నమేధ్యామేధ్యైః । సదాసాం గ్రహణ్యేష్ట్యైశ్చ మేధా
న్తనుస్తర్యాగంయజతే । సమహామభో మహాయాగః । కృత్స్నమేత
చ్చిత్రం కర్త । వైస్వరంసవిగామేత్ । తన్నహావ్రతమ్ । ససమూఢవస్తి
వ్యతే । యథారవిస్సర్వరసాస్సృభు క్షేపయతాశనశ్చాపిహిసర్వభక్షః ।

తతైవయోగీ విషయాన్ప్రభుత్వాః । నభివ్యతే పుణ్యపాపైశ్చశుద్ధః ।
 ఆపూర్వనూనానాచలప్రతిష్ఠాగ్ నముద్రమావసప్రవిశన్ద్రియద్వత్ । తద్వ
 ఛ్లామాయం ప్రవిశంతినర్వే సశాన్తి మాప్నోతి సకామ కామీ । ననిరో
 ధోనచోత్పత్తిర్నబంధోనచసాధకః । నముముక్షుర్నచైముక్త ఇత్యేషాపర
 మార్థతా । విహితాముష్మికవ్రాతసిద్ధ్యైముక్తైశ్చసిద్ధయే । బహుకృత్యం
 పురాస్యాన్తేతత్సర్వమధునాకృతమ్ । తదేవకృతకృత్యత్వం ప్రతియోగి
 పురస్సరం । ముగ్ధఃసోఽజ్ఞాన్సంసరన్తుకామంపుత్రాన్త్ర్యపేక్షయా । పర
 మానందపూర్ణాహగ్ సగ్ స రామికిమిచ్ఛయా । అనుతిష్ఠన్తుకర్మాణి పరలో
 కధియావరే । సర్వలోకాత్మకస్యకన్తాననుశిష్టామి కింభవమ్ । వ్యాచ
 క్షతాంతేశాన్ప్రశానీవేదానధ్యావయంతివా । యేత్రాధి కాఽహోమేషు
 నాధికారోఽక్రియత్పరః । నిద్రాభిక్షేప్నానశౌచే నేచ్ఛామి సకరోమిచ
 ద్రష్టారశ్చేత్రాల్పయన్తుకింమేస్యాదన్యకల్పనాత్ । సుజ్ఞాపుజ్ఞాది దహ్య
 తనాన్యారోపితవహ్నివా । నాన్యారోపితసంసారధగ్నా నేవమహంభద్రే
 శృణ్వన్వజ్ఞాతతత్త్వాన్ప్రేక్షానసంప్రాచ్యభూమ్యహం । మన్యంతాం సం
 శయావన్నానమాన్యేహమసంశయః । విపర్యస్తానవిధ్యానీ కింధ్యానమపి
 పర్యయే । దేహోన్మత్తవిపర్యాసంనకదాచిచ్ఛజామ్యహం । ఆహంమని
 వ్యభిక్త్యాచివ్యవహరోఽనావ్యముం । విపర్యాసభ్యేరాభ్యస్త వాననా
 తోపకల్పతే । ఆరంభకర్తృణీక్షేణేవ్యవహరోనివర్తతే । కర్తృత్వయేత్వ సా
 వైవశామ్యేధ్యానసహస్రతః । విరళత్వంవ్యవహృతేరిష్టంచేద్ధ్యానమస్తు
 తే । బాధికర్తృవ్యవహృతింపశ్యేధ్యానామ్యహంతుతః । ఏతేహానా
 స్త్రియస్తాన్వైసనిమాధిస్తతోమమ । ఏతేహానాసమాధిర్వామనసస్సన్వి
 ద్వికారిణః । నిత్యనుభవరూపస్యహిమేత్రానుభవగచ్ఛథక్ । కృతంకృ
 త్యంప్రాపణీయం ప్రాప్తమిత్యేవనిత్యతః । వ్యవహరోలాకోవాశాన్ప్రీ
 యోవాన్యథాపివా । మమాకర్తురలేవస్య యథారంభంప్రవర్తతాంఅథ
 వాకృతకృత్యోపిలోకానుగ్రహకామ్యయా । కాన్ప్రీయే తైవమాన్వేణ
 వరోహంతుమశాక్షతః । దేవాదానస్సానశౌచభిక్షాదావరూతాం

పు: । తారంజవతువా క్తద్వ త్పరత్వాత్మామాయమ స్తకమ్ । విష్ణుం ధ్యా
యతుధీర్యద్వాబ్రహ్మనన్దైవీలీయతాం । సాక్ష్యహంకించి దవ్యత్ర నకుర్వే
నాపికారయే । కృతకృత్యతయాతృ ప్తగిప్రాప్తప్రాప్యతయాపునః । తృ
ప్యన్నేవంస్వమనసామన్యతై సానిరన్తరం । ధన్యోహం ధన్యోహంని
త్యగ్ సాస్వత్త్వానమజ్ఞసావేద్మి । ధన్యోహంధన్యోహం బ్రహ్మనన్దోవిభా
తిమేషప్రప్తం । ధన్యోహంధన్యోహం దుగ్ధఖంసాంసారికం నవీయేద్యు
ధన్యోహంధన్యోహంస్వస్యాజ్ఞానంపలాయితంక్వాపి । ధన్యోహంధన్యో
హంకర్తృత్వంపేనవిద్యతేకించిత్ । ధన్యోహంధన్యోహంప్రాప్తవ్యం
సర్వమత్రసేషమన్నం । ధన్యోహంధన్యోహంతృప్తేర్థేకోపమా భవేల్లో
కే । ధన్యోహంధన్యోహంధన్యోధన్యగి పునగిపునథన్యః । అహూపు
ణ్యమహూపుణ్యం ఫలితంఫలితం దృఢం । అస్యపుణ్యస్య సంపత్తైర
హూవయమహూవయం । అహూజ్ఞానమహూజ్ఞాన మహూ
సుఖమహూసుఖం । అహూశాస్త్రమహూశాస్త్రీ మహూగురు
రహూగురురితి । యథిదమధీతేసోపి కృతకృత్యోభవతి । సురా పానా
ర్హుతోభవతి । స్వగ్లప్తైయార్హుతోభవతి । బ్రహ్మహత్యార్హుతోభ
వతి । కృత్యాకృత్యార్హుతోభవతి । ఏవం విదిత్వా స్వేచ్ఛాచారవరో
భూయాదోగ్ సత్యమిత్యుపనిషత్ ॥

॥సహనావవర్తితిశాన్తిః॥

ఇత్యవధూతోపనిషత్సమాప్తా ॥ ౭౯॥

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాధర్వణీత్రిపురాతాపిన్యపనిషత్ - ౮౦.

భద్రంకర్ణైభిరితిశాన్తిః.

హరిఃఓం ॥ అతైరప్రిన్నంతరేభగవాన్ప్రభావత్యం వైష్ణవంవి
లయకారణం హవమాశ్రిత్య త్రిపురాభిధాభగవతీత్యేవమాదికక్యభూ

ద్భవస్యస్త్రీణి స్వర్గభూపాతాళానిసూర మాయాత్మకైః ప్రాంతారేణ
 హృదైభాఖ్యాభగవతీ త్రిమాటావసానేనిలయేవిలయే ధామ్ని మహాసా
 ఘోరేణవ్యాప్నోతివైవేయం భగవతీత్రిపురేతివ్యాపవ్యతే । తస్మిన్గుర్వ
 రణేయం । భగోఽదేవస్యధీనహి । ధియోయోనస్యప్రబోధయాత్ । వ
 రోరజసిసావదోం । జాతవేదనేపనవాసుపోనుసురాతీ యతొనిదహతి
 వేదః । సనస్యవరుషదతిమగ్ధాణి విశ్వానావేవసిన్ధుండురితాత్యగ్నిః । త్ర్యం
 బకంయజానుహేసుగర్ధిం పుష్టివధానం । ఉర్వాకుకమివబద్ధనాత్పుత్యో
 గ్ముక్తీయమాన్యుతాత్ । శతాక్షరీపరమావిద్యాత్రయోనయీసాష్టాణ్ణా
 త్రిపురావరమేశ్వరీ । ఆద్యావత్పారివదాని పరబ్రహ్మవికాసినీ । స్వితీ
 యానిశక్త్యాఖ్యాని । తృతీయానితైవాని । తత్రలోకావేదాశ్చస్త్రానిశిఖ
 రాణాని ధర్మాణివై విక్లిప్తాని । జ్యోతీగమి శివశక్తి యోగాదిత్యేవం
 ఘటనావ్యాపవ్యతే । అతై తస్యపరంగహ్వరం వ్యాఖ్యాప్యామో నహ
 మనుసమున్భవం తదితిబ్రహ్మశాశ్వతం పరోధగవాకానిలకక్షునోనిరంజ
 నోనిరుపాధిరాధిరహితో దేవఉన్నలతేవశ్యతి వికాసతే వై తస్యభావం
 కామయత ఇతి సవ కౌదేవశ్చివరూపీ దృశ్యత్వేన వికాసతేయతిషుయజై
 ఘయోగిషుకామయతే । కామంజాయతేనిరంజనోఽకామత్వేనా జ్యేం
 భతే అకచటతవయశాః సృజతేతస్మాదీవ్వరగకామోభిధీయతే తత్పరి
 భాషయాకామల్లకకారంవ్యాప్నోతి కామపవేదం తత్తదితి కళారాగ్య
 హ్యతే తస్మాత్తత్పదార్థ ఇతి యవనంవేద । సవిగుర్వర్యైమితి మాన్
 ప్రాణిప్రసవేపవితా ప్రాణినస్సూతే ప్రసూతే శక్తిస్సూతే త్రిపురాశ
 క్తిరాద్యేయం త్రిపురా వరమేశ్వరీ మహాకుండలినీ దేవీజాతవేద సమంజ
 లం యోధీతే సర్వంవ్యాప్యతే త్రికోణశక్తిరెకారేణ మహాభాగేన ప్ర
 సూతే తస్మాదేకారవీచ గృహ్యతే పరైర్ద్యౌ శ్రేష్ఠం భజనీయమక్షరం
 జసాగ్ర్యం తస్మాద్వర్యైమేకాక్షరం గృహ్యత ఇతి యవనం వేద । భ
 గోఽదేవస్యధీనహి త్యేవం వ్యాఖ్యాప్యామో భకారా భారణాధియైవ
 భార్యతేభగవాః పరమేశ్వరోభగూఽదేవోనుధ్యవత్తితురీయ మక్షర

గ్ సాత్మాత్మరీయగ్ పర్వగ్ సర్వాస్తరభూతం శురీయాశుర మీకారం
 పదావాంశధ్వవత్తీత్యేవంవ్యాఖ్యాతం భగోదూపంవ్యాచక్షుతేతస్మా
 గ్భగోదేవస్య ధీమహీత్యేవమీకారాక్షరం గృహ్యతే
 మహీత్యస్యవ్యాఖ్యానం మహత్వంజడత్వంకారీన్యంవిద్యతే యస్మిన్నక్షు
 రేతస్యహిలకారస్వపరంభాను కారిన్యార్థగ్ ససాగరగ్ సపర్వతగ్ ససప్త
 ద్వీపగ్ సకానసముజ్జ్వలనూపం మణ్డలమేవోక్తంలకారేణ పృథ్వీదేవీను
 హీత్యనేనవ్యాచక్షుతే థియోయోనిప్రచోదయాత్ పరమాత్మాసవా
 శివతదిభూతస్యపరః స్థాణుభూతేన లకారేణజ్యోతిర్నిత్యమాత్మానంథియో
 బుద్ధయస్యపరేవస్తు నిధ్యానేచ్ఛార్హితే నిర్వికల్పకే ప్రచోదయాత్ప్రేర
 యే దిత్తుచ్చరహితం చైతన్యైవచిత్తయిత్వాభావయేదితి । పరోరజసి
 సావదోమితదవసానే పరంజ్యోతిరమలగ్ హృదిదైవతం చైతన్యశ్చలి
 త్తగ్ హృదయా గారవాసినీ హృల్లేఖిత్యాదినాస్పష్టం వాగ్భవకూటంప
 ఛ్చాక్షరం పశ్చిభూతజనకంపశ్చకలానుయం వ్యాపత్యత ఇతి యవం
 వేద । అశతుపరంకానుకౌభూతం కానుకూటమాహుస్తస్యవితుర్వరే
 ణ్యమిత్యాదిద్వాత్రిగ్ శదక్షరీం పరిత్యాతదితి పరమాత్మా సదాశివోక్ష
 రంవినులం నిరుపాధితాదాత్మప్రతిపాదనేనచాకారాక్షరం శివరూపంని
 రక్షరమక్షరంవ్యానిభ్యతఇతి । తత్పురాగవ్యావృత్తి మాదాయశక్తిందర్శ
 యతి తస్యవితుర్విపూర్వేణాధ్వనా సూర్యాధశ్చంద్రికాంవ్యానిభ్య మూ
 లాదిబ్రహ్మరస్థగ్ సాక్షరమద్వితీయమాచక్షుతఇత్యాహ భగవంతం
 దేవగ్ శివశక్త్యైత్తక మేవోచితం । శివోయంపరమందేవగ్ శక్తిరేషాతు
 జీవజా । సూర్యాచస్త్రమసోర్యోగాధగ్ సస్తత్పదముచ్యతే । తస్మాదుజ్జు
 న్భతేకానుగ్ కామాత్మానుస్యపరశ్శివః । కార్ణాయంకామదేవోయంపరే
 ణ్యభర్తృవ్యతే । తస్యవితుర్వరేణ్యం భర్తౌదేవః క్షీరగ్ సేవనీయమక్షర
 గ్ సేనుభుక్తుమక్షరం పరమాత్మజీవాత్మనోర్యోగాత్తదితి స్పష్టమక్షరం
 తృతీయగ్ హితతి తదేవసదాశివవనిమల్కవ ఆద్యోదేవోఽస్త్యమక్ష
 రంవ్యాక్రియతే । పరమంపదం ధీతిధారణంవిద్యతేజడత్వధారణం మహీ

తిలకారశ్శివాధస్తాశ్చలకారాధ స్పష్టమస్త్యమతురం పరమంబైతన్యంధి
 యోయోనస్సప్రచోదయాన్మరొరజసే సావదోమిత్యేవంకూటం కావక
 లాలయగ్ పడధ్వపరివర్తకౌ వైష్ణవంపరంధామేతి భగవాన్వైతస్సా
 ద్యవంశేన । అస్తేనస్సానపరంశృతీయగ్ శక్తికూటం ప్రతిపశ్యలేచ్ఛా
 త్రింశదక్షర్యాగాయత్యా తత్సవితుర్వరేణ్యం తస్మాదాశ్చనలకాశల
 కాశాద్వాయుస్సుభరతే తదధీనంవరేణ్యగ్ సముదీకృతమానగ్ సమ
 ర్వామోగ్యోజీవాశ్చ పరమాత్మసముద్భవస్తం ప్రకాశశక్తికూటంబేన
 తురగ్ స్పష్టంకాపద్యతే భగ్నోదేవస్య కీర్త్యనేనా ధారయాపేవాశ్చా
 రంగణ్యతే మహీశ్యాదిసాశ్చేషంకావ్యగ్ రమణీయంద్వయంకావ్య
 రమణీయగ్ శక్తికూటగ్ స్పష్టీకృతమిత్యేవంపశ్యదకాతురంవైత్రిలరం *
 యోగీతే ససర్వానాగ్రంసావాపోతి ససర్వాన్భృగానవాపోతిగం
 ర్వాన్లోకాజ్జయతి ససర్వాన్వాన్లోకభృగ్యయతిసమగ్నం ప్రాప్నోతి
 వైష్ణవంధామభిత్వాపరం బ్రహ్మపాప్నోతి యవంశేన । ఇత్యాగ్రం
 విద్యామభిధామైతస్యాశ్చక్తికూటగ్ శక్తిచాన్యం లోపాముక్తయస్స
 తీయేధామఃపూర్వేదైవమనునాభిస్థహీనాశక్తి భూతహృదైభా త్రి
 మునాభిష్ఠితా గృతీయేధామనిపూర్వస్యా ఏవవిద్యామాయాన్వాభి
 కూటంలేనైవమానపించాద్ద్రిం కాబేరీవిద్యామాచతుతే మదిమానగ్
 వంవాగ్భవం తనూర్ధ్వకామకి భామయగ్ శత్రుర్ధ్వం శాక్తమీమాన
 విద్యాచతుర్థేధామని శివశత్రుభ్యంవాగ్భవం తదేవాధ శ్శివశత్రుభ్య
 మన్యత్పతీయం చేయం చాద్ద్రివిద్యా పశ్చిమేధామని క్షేపణం
 చాద్ద్రికామాధశ్శివాద్యకామా నైవకాబేరీషష్ఠేధామనివ్యాచతుర్థే
 యవంశేన । హిత్యేకారంతురీయస్వగగ్ సర్వాదాసూర్యాచస్త్రగ
 సేనాసకామేశ్వర్యేవాగస్త్యసంజ్ఞానప్రమేధామని గృతీయమేతిస్యా
 వపూర్వోక్తయాగి కామాగ్యంద్విధాధగకం మదనకభాద్యగ్ శక్తిబి
 వాగ్భవాద్యస్తయోరథావ శిరస్కంకృత్యా నద్దిబ్ద్యేయ మప్తమేధ

* పంచదశాక్షరంవైత్రిలరం । కవి శిలహ్రీం । పంశకశిలహ్రీం । శకలహ్రీం ।

మనివాగ్ధవమాగ స్త్యం వాగర్థకళామయం కామకళాభిధం సకలమా
 యాశక్తిప్రభాకరీవిద్యయం సవమేధామనిపునరాగ స్త్యవాగ్ధవగ్తక్తి
 మన్నథ శివశక్తిమన్నథోర్విమాయా కామకళాలయం చంద్రమాస్యా
 నల్లనూర్జటిగుహిమాలయం తృతీయగ్ వజ్రుభీయం విద్యా దశమేధామని
 విద్యాప్రకాశితయా భూయవవాగ స్త్యవిద్యాంపతిత్వా భూయవవేమా
 మస్త్య మాయాం పరమశివవిద్యయ మేకాదశేధామని భూయ వవాగ
 స్త్యంపతిత్వా పతస్యాపవవాగ్ధవం యద్దశం కామకళాలయచ్ఛత్ర
 హజం కృత్వాలోపా ముద్రాయాశక్తి కూటరాజంపతిత్వా వైష్ణవీవి
 ద్యాద్వాదశేధామని వ్యాచక్షత ఇతియవవం వేద । తామూవాచ
 భగవాన్ సర్వే యూయగ్ శ్రుత్వాపూర్వాం కామాఖ్యాం తురీయకూ
 పాంతురీయాతీతాగ్ సర్వోత్కటాగ్ సర్వసూక్ష్మాసగతాం పీఠవ
 పీఠదేవతా పరివృతాగ్ సకలకలావ్యాపిం నేవతాగ్ సామోదాగ్ స
 వరాగాగ్ సహృదయాగ్ సామృతాగ్ సకళాగ్ సద్వియోగ్ సదోది
 తాంపరాంవిద్యాగ్ సప్తీకృత్వాహృదయోధాయ విజ్ఞానాంబయంగ
 మయితాత్రికూటాం త్రిపురాంపరమాంమాయాగ్ శ్రేష్ఠాం పరమాం
 వైష్ణవీగ్ సన్నిధాయ హృదయకనులకర్ణికాయాంపరాంభగవతీం లక్ష్మీం
 మాయాగ్ సదోదితాం మహావశ్యకరీం మదనోద్వాదన కారినీం ధను
 ర్భాగధారినీం వాగ్విజృంభిణీం చంద్రమణ్డలసద్యవర్తినిం చంద్రకళాగ్
 సప్తరశీం మహానిత్యోపస్థితాం పాశాంకుశం నౌజ్ఞపాణిపల్లనాగ్ సము
 ద్యదరూపిణాం త్రిశేత్రాం విదిత్య దేవీం మహాలక్ష్మీగ్ సర్వలక్ష్మీమయీ
 గ్ సర్వలక్షణవప్నన్నాగ్ హృదయే చైతన్యరూపినీం నిరంజనాం త్రికూ
 టాఖ్యాగ్ స్థితముఖం మహామాయాగ్ సర్వసంభగాం మహాకుణ్డగినిం
 త్రిపీఠసద్యవర్తినిం కథాది శ్రీపీఠేపరాంభైరవీందితౌ శాం మహానిపు
 రాం దేవీం భ్యామేన్ద్రహాభ్యాన యోగేనేయవేవం వేదేతి మహూపని
 షత్ ॥

॥ ఇతి త్రిపురాతపనేత్రథమోపనిషత్ ॥

ఓమ్ । అథాతాతాత వేదనేపనవాసు సోమమిత్యాది పతిత్వా
 త్రైపురీవ్యక్తిర్లక్ష్మ్యతే జాతవేదవ ఇత్యేకర్పసూక్తస్యార్థ మధ్యమా
 వసానేషు తత్రస్థానేషుఽలీనం వీజసాగరయావం వ్యాచత్సైగ్యవయ
 డోదుస్తాః పునావాచభగవాః జాతవేదసే సునవాసుసోమంతదన్య
 మవాణీంవిలోమేనపతిత్వా ప్రథమస్యార్థ్యం తదేవద్విధ్యం ద్వితీయస్యార్థ్య
 గ్ సునవాసుసోమమిత్యనేనకాళంవాచుగ్ శ్రేష్ఠగ్ సోమం మహాసాఖా
 గ్యమాచక్షతే సపర్వసన్నతిభూతంప్రథమం నివృత్తికారణంద్వితీయగ్
 స్థితికారణంత్వతీయగ్ సర్గకారణమిత్యనేన కరణద్వింకృత్వా త్రిపురావి
 ద్యాగ్ సృష్టికృత్వా జాతవేదసే సునవాసుసోమమిత్యాదిపతిత్వామహా
 విద్యేశ్వరీవిద్యామాచక్షతే త్రిపురేశ్వరీం జాతవేదసత్పతి జాతే ఆద్యా
 త్మరేమాతృకాయాశ్శిరసి బైన్దవమవృతయాపిణీంకుణ్డలినిం త్రికూణయా
 పిణీఞ్చైతి వాక్యార్థవచం ప్రథమస్యార్థ్యంవాగ్భవం ద్వితీయంకామః శా
 లయం జాతత్పత్యనేన పరమాగ్నోబృహ్మణం జాతత్పత్యాది నాపరమా
 త్మాశివఉచ్యతే జాతమాత్రేణ కామీకాసుయతేకామమిత్యాదినాపూ
 ర్ణంవ్యాచక్షతే తదేవసునవాసు సూత్రాదూఢంమధ్యవర్తినాఽగృహ
 ధ్యేవాణ్ణేన మన్తాన్త్రాగ్ సృష్టికృత్వా గోత్రేతసాసు గోత్రాయా
 మిత్యాది నాస్పష్టం కామకళా లయగ్ శేషం వామమిత్యాదినా
 పూర్వేశాధ్యవావిద్యేయగ్ సర్వరథాకరీత్యా చక్షతే । ఏవమేతేన
 ద్యాంత్రిపురేశగ్ సృష్టికృత్వా జాతవేదసత్పత్యాదినా జాతాదేవ ఏః
 ఈశ్వరగవరమోజ్యోతిర్నన్త్రితోవేతి తురీయంవరందత్వా చిన్మపూర్ణ
 జ్యోతిస్థానంకృత్వా ప్రథమస్యార్థ్యం ద్వితీయంబృహ్మణీయంబృహ్మణీయ
 కరీసమృద్ధంకృత్వా విద్యామాగ్నానన దూపిణీగ్ సృష్టికృత్వా జాతవేద
 సేసునవాసుసోమ మితిపతిత్వా రథాకరీవిద్యాగ్ స్మృత్యాఽద్యన్తయో
 ధాః మోక్షక్తిశివయాపిణీం విద్యోజ్యసత్పత్యత్త్వత్వం వర్ణగ్ సోమ
 మితీవైవాత్తకం ధానుజానీయాద్యో జానీలేసమథసూ భవత్యేన మే

తాంచక్రానగ తాంత్రిపురవాసినివిద్యాగ్ సప్తకృత్యాజాతవేదసే
 సునవాసుసోమమితపతిత్వా త్రిపురేశ్వరీవిద్యాగ్ సదోదితాగ్నివశక్త్యా
 త్రికామావేదితాం జాతవేదాగ్నివశతి సేవశక్త్యాత్మాత్మరమితి శివాది
 శక్త్యస్తరావధూతాం ప్రకూటాదిచాదిగ్ సూర్యాచస్త్ర మసాహంమ
 న్నాసనగతాంత్రిపురాంకుహలక్ష్మీగ్ సదోదితాగ్ సప్తకృత్యా జాతవే
 దసేసునవాసుసోమమిత్యాదిపతిత్వా పూర్వాగ్ సదాత్మాసనయాపాంవి
 ద్యాగ్ స్పృత్యావేదశక్త్యాదివా విశ్వాహాసనైవయజ్ఞైస్తవ ముపరివిన్య
 స్యసిద్ధాసనస్థాం త్రిపురాంమాలినివిద్యాగ్ సప్తకృత్యా జాతవేదసేసున
 వాసుసోమమిత్యాదిపతిత్వా త్రిపురాగ్ సుష్టరీగ్ శ్రిత్యాకరే అక్షరేవిచి
 త్ర్యమూర్తిధూతాం మూర్తిరూపిణీగ్ పర్వవిద్యేశ్వరీం త్రిపురాంవిద్యా
 గ్ సప్తకృత్యా జాతవేదస శక్త్యాదిపతిత్వా త్రిపురాంలక్ష్మీగ్ శ్రిత్యా
 గ్నింబదహంత్రైవేయమగ్న్యననే జ్వలతీతివిచి త్ర్యత్రైజ్యోతిష మీశ్వరీం
 త్రిపురాంమూంవిద్యాగ్ సప్తకృత్యాదేవమేతేన సస్యపరుషదత్తిదుగ్ధా
 ణిశ్చేద్యది పరవ్రకాశినీవ్రత్యున్నతాకార్యా విశ్వయమావ్యసకర్త
 ణి సర్వతోధీరేత్యవచతురే । ఏవమేతద్విద్యాప్రకం నహానూయాదే
 వ్యగ్నసూతంవ్యాచతురే ॥ దేవాహవైభగవస్తనబ్రువస్తహా చక్రనాయ
 కంసోమోహితి సార్యకామికిగ్ సర్వారాధ్యగ్ సర్వరూపం విశ్వతో
 ముఖంమోక్షద్యారం యద్యోగిసత్యపశ్య పరంబ్రహ్మభిత్వా నిర్వాణ
 మపవిత్రీతి । తాంబూలావచ భగవాన్ శ్రీచక్రం వ్యాఖ్యాస్యాను
 భవే । త్రికోణంస్త్రిశ్రంకృత్యా తదస్తర్కస్యవర్తిమాన యష్టిరేఖామా
 క్ష్యప్యపశాలనీత్వాగ్రతాయోనికృత్యా పూర్వేయోన్యగ్ర యాపిణీం
 మాసయష్టికృత్యా తాగ్ సర్వోధ్వాంనీత్వా యోనికృత్యా ద్యంత్రి
 కోణంచక్రభవతి ద్వితీయమస్తరాశ్చభవతి తృతీయమష్టయోన్యజీతం
 భవతి । అథాష్టరచక్రాద్యస్తదికోణ గ్రతారేఖాంనీత్వా సాధ్య
 ర్థాకర్షణబద్ధరేఖాం నీల్వేత్వైవ మధోర్ధ్వ సమ్ముటయోన్యజీతం కృ
 త్యాకర్షణాధోర్ధ్వగరేఖా చతుష్టయంకృత్యా యథా క్రమేణనూనయ

ప్రిద్వయేనదశయోన్యజ్ఞితం చక్రంభవతి । అనేనైవప్రకారేణ పునర్ద
 శారచక్రంభవతి । మధ్యతిక్తాగ్ర చతుష్టయాద్రేఖా చరాగ్రకోణేషు
 సంయోజ్యతద్దశారాంశతోనీతాం మానయష్టిరేఖాం యోజయిత్వాచ
 తుర్దశారంచక్రంభవతి । తతోష్టపగ్రసంవృతంచక్రంభవతి । షోడశపగ్ర
 సంవృతంచక్రంభవతి । పార్థివచక్రంచతుర్ద్వారంభవతి । షవగ్ర సృష్టియో
 గేనచక్రంవ్యాఖ్యానం । నవాక్షుకించక్రం ప్రాటలోమ్యేనవావత్తి । ప్రభ
 మంచక్రంత్రిలోక్యమోహనంభవతి । సాణిమాద్యష్టకంభవతి । సమా
 త్రష్టకంభవతి ససర్వసంక్షోభిన్యాది దశకంభవతి త్రిపురయాధిష్ఠితంభ
 వతి ససర్వసంక్షోభిణీముద్రయాజుప్తం భవతి । ద్వితీయగ్ సర్వాశాపి
 పూరకంచక్రంభవతి సకామాద్యాకిర్నిణీ షోడశకంభవతి సగుప్తంభవతి
 త్రిపురైశ్వర్యధిష్ఠితంభవతి సర్వవిద్రావినీముద్రయాజుప్తంభవతి । గృహీ
 యగ్ సర్వసంక్షోభణం చక్రంభవతి పాన్ద్యకుసుమాద్యష్టకంభవతి సగు
 ప్తతరంభవతి త్రిపురసుందర్యధిష్ఠితంభవతి సర్వాకిర్నిణీ ముద్రయాజుప్తం
 భవతి । తురీయగ్ సర్వసౌభాగ్యదాయక చక్రంభవతి ససర్వసంక్షోభి
 న్యాదిద్విసప్తకంభవతి ససమ్ప్రదాయంభవతి త్రిపురవాసిన్యధిష్ఠితంభ
 వతి ససర్వవశంకరీముద్రయా జుప్తంభవతి । తురీయాంతగ్ సర్వార్థసాధ
 కంచక్రంభవతి ససర్వసిద్ధిప్రదాదిదశకంభవతి సకలకాళంభవతి త్రిపు
 రామహాలక్ష్మ్యధిష్ఠితంభవతి మహిమావ్యాపినీముద్రయాజుప్తం భవతి
 షష్ఠగ్ సర్వరిత్యోకరంచక్రంభవతి ససర్వజ్ఞత్వాది దశకంభవతి సగ్గ
 ర్భంభవతి త్రిపురమాలిన్య ధిష్ఠితంభవతి మహాబుధముద్రయా జుప్తం
 భవతి । సప్తమగ్ సర్వరోగహరంచక్రంభవతి సవశిన్యాద్యష్టకం భవతి
 సరహస్యంభవతి త్రిపురసిద్ధియాధిష్ఠితంభవతి ఖేచరీముద్రయా జుప్తంభ
 వతి । అష్టమగ్ సర్వసిద్ధిప్రదంచక్రంభవతి సాయుధచతుష్టయ భవతి సప
 రావరహస్యంభవతి త్రిపురాగ్నియాధిష్ఠితంభవతి బీజముద్రయాజుప్తం
 భవతి । నవమంచక్ర నాయకగ్ సర్వానందముయిం చక్రంభవతి పకాపే
 త్వర్యాదిత్రికంభవతి సాతిరహస్యంభవతి మహాత్రిపురసుందర్యాదిధిష్ఠితం

భవతి యోనిముద్రయాజాన్తంభవతి । సజాగ్రము నివై సర్వాణిభద్రాగ్
 సిచక్రా రాణి । తదేవచక్రగ్ శ్రీచక్రం తస్య సాధ్యానుగ్నిచ జ్ఞేయే సూర్యాచ
 స్త్రీను సౌత్రం కాంపీతం పూజయిత్వా తత్రాత్మరం చిన్మూహం తదన్త
 ర్గోచ్యోమరూపిణీం విద్యాంపరమాగ్ స్మృత్వాన హా ప్రపురసున్దరీమా
 వాహ్య । ఓ రేణస్నాపితే దేవితన్త సేవి లేపితే । చిల్పవత్సార్పితే మాత
 స్తురైహంశరణంగతిః । ఇత్యేకయర్చాప్రార్థ్యమాయాలక్ష్మీను నేగిపూ
 జయేదితి భగవానబ్రవీదేతైర్నంతై గ్రీర్భగవతీం యజేత్తతాదేవీప్రీతాభ
 వతిస్వాత్మానందర్యయతి తస్మాద్య ఏతైర్నంతై గ్రీర్భజతి సబ్రహ్మ వశ్యతి
 ససర్వంవశ్యతి సోఽన్యగత్వచ్ఛా గచ్ఛతి యవనం వేదేతి సామూహ
 నివత్ ॥ ఇతి త్రిపురాతపమోప నిషత్సున్వితీయోపనిషత్ ॥

ఓమ్ ॥ దేవాహవైముద్రా స్మృజేయమితి భగవన్తనబ్రువగ్
 స్తాహివాచ భగవానవనీకీరణానునందలం వి సీర్వపన్తానంకృ
 త్వా ముద్రాస్పృశతేతి । ససర్వానాకషాయతి యోమోః ముద్రాను
 ధీతే ససర్వంవేత్తి ససర్వఫలనుశ్నుతే వసర్వాన్మజ్జయతి సవి ద్వేషిణ
 గ్ స్తస్థయతి । మధ్యమేతవామికోపరిచిన్యస్యకన్ఠి కాంగుత్థతాధీతేము
 క్తయోస్తజాన్యోర్దండవదధస్తా దేవంపథాప్రథమా సన్మవ్యతే । నైవి
 మిరితమధ్యమాద్వితీయా । తృతీయాబుగ్ శా కృతిరితి । ప్రాతిలోమ్యే
 నపాణీసంఘవరయిత్వాఽంగుష్ఠే సాగ్రిమాసమాధాయతీరియా । పర
 స్పరంకనీయసేవంమధ్యమాబద్ధేతవామికే దండిన్యాతర్జన్యాచ ఆవిక్త్యావ
 ప్తభ్యనుధ్యమా నభిమిరిరాజ్ఞాపూపచ్ఛామీ । నైవాగ్రేబుగ్ శా కృతిష్టతీః ।
 దక్షిణశయేవామిబాహుంకృ త్వాన్యో వ్యా నా మికే కనీ
 యసేనుధ్యగతే మధ్యమేతర్జన్యాత్రానై సరితాస్సంగుష్ఠేభవరీస ఫమీ ।
 సర్వోర్ధ్వే సర్వపగ్ హృతిస్సనుధ్యమానామి కాన్తరేకనీయసే పార్శ్వ
 యోస్తర్జన్యావబుగ్ శాధ్యే యుక్తాసాంగుత్థయోగతోఽన్యోధ్యగ్ సను
 పాంజలింకృ త్వాష్టమీ । పరస్పరనుధ్యమూష్మిష్ఠ వతిన్యావనామికేతర్జ
 న్యాత్రానై సమేనుధ్యమే ఆదాయాంగుష్ఠేమధ్యవతిన్యావనామికేతర్జ

తత్తితి । సైవేయంకనీయసేసమేఅంతరితే అంగుస్తా సమావస్తరితా కృ
 త్వాత్రిఖండా వద్యతత్తి పంచబాణాసప్తాద్వయిదాస్పిష్టాః । కో
 వాచుః కాహసఖప్రేంభేచరీ మాసాః బీజాద్వమీ వాగ్భవాద్వానవమీ
 శమీచ సప్తద్యతత్తియపవంవేద । ఆధార్యకామకళాభూగం చక్రిం
 వ్యాఖ్యాప్యామో హీంక్షీం వింజ్ఞాం సాః ఏతే పశ్చాత్తామో సుర్య
 చక్రంవ్యాప్యవర్తంతే మధ్యమంతామగ్ సర్వావసానే సమ్మిటికృత్య
 జ్ఞాంకారేనమ్మటం వ్యాప్తకృత్యాద్విరైంద్యయేన మధ్యవర్తినా సా
 ద్యంబధ్వాభూర్జప్రతేయజత తద్భక్రంయోవేత్తిససర్వంవేత్తిససర్వలో
 కానా కర్మయతి । ససర్వగ్ స్తస్థయతి నీలీ యుక్తం చక్రిగ్
 శత్రూన్మారయతిగత్గ్ స్తస్థయతి లాఠోయుక్తింకృత్యాపకిలలోకం
 శీకీరొతి నవలక్షజపక్యత్వాబుద్రవ్యంప్రాప్నోతి మాతృకయా కేష్విం
 కృత్యాజయీభవతి । భగావత కుండలంకృత్యాగ్నిమాధాయహుహ
 యోషితోవశీకీరొతి పురుషేహుత్వావర్త్యలేహుత్వా శ్రేయశుతులా
 ప్రాప్నోతి చతురశ్రేహుత్వావృష్టిర్భవతి । త్రికోణేహుత్వా శత్రూన్
 మారయతిగత్గ్ స్తస్థయతి పుష్పాణిహుత్వాజయీభవతి । మహా
 రసైస్తుత్వావరమానస్తసిర్భురొభవతి । మహారసావై పడ్రసాః । ఆతా
 నాన్వాగపతగ్ మావామహికవింకవీనాముపమ శ్రవస్తమః । జ్యేష్ఠరా
 జంబ్రహ్మణాబ్రహ్మణస్తత ఆనశ్శృణ్వమాత్తిభిస్సేదసాదనం ఇశ్యేవమా
 ద్యమక్షరంతవ స్త్యవిష్టపూర్ణమిత్యనేనాగ్గగ్ స్పృశతి । గంగశైశాయినమ
 త్తితి గణేశంనమసుగర్విత । హీనమోభగవతేభన్వంగగాగాయోగ్రతేజ
 సేహనహనదహనహపదపదమన్తమన్త ఏధ్వగ్ సయవిధ్వగ్ స యహాభిశ్శ
 నశూలమూలేవ్యంజనసిద్ధిం కురుకురుపముద్రం పూర్వప్రతిష్ఠితగ్ శోష
 యశోమయ స్తస్థయ స్తస్థయపగమ స్త్రీపరయ స్త్రీపరతంత్ర పరశూత
 పరకటకపరచ్చేదన కరవిదారయవిదారయద్ధిద్ధి ధిద్ధిహీంఘోస్సాహా
 అనేసేత్తేత్రాధ్యక్షంపూజయేదితి । కళకుమారిః క్షుహేమంత్రకోటి సు
 భీమహితస్సకాళిప్రహోదయాదితి కుమార్యర్చనంకృత్యాయోవైసా

ధకోభిలిఖతి సోమృతత్వజ్ఞగచ్ఛతి సయశఅహ్నతి సపరమాయవ్యమ
ధనా పరంబ్రహ్మభిత్వాతిర్థకయపవం వేదేతిహ హూషణమత్ ।

॥ ఇతిత్రిపురాతవమోషణక్షత్తుగృతీయోపనిషత్

ఓమ్ । దేవాహవైభవప్రసన్నమబ్రవత్ దేవగాయత్రగృహదయం
సోమృతత్వజ్ఞగచ్ఛతి సయశఅహ్నతి సపరమాయవ్యమ
సైత్రరాష్ట్రకం । యదిప్రేక్షయిష్యతే యోగీదత్తసగ్ సారబద్ధనాత్ । ఆ
థమృత్యుజ్ఞయం నోబ్రూహీతి । ఏవంబ్రవతాగ్ సర్వేషాం దేవానాగ్
శ్రుత్వేనంవాక్యం । ఆథాతస్యస్త్రిస్యకేనానుష్ఠానేన మృత్యుజ్ఞయం ద
ర్శయిత్ । కస్తాత్స్యస్త్రిస్యకమితి త్రయీణాంపురాణానామ్భుకగ్ స్వామి
నం తస్మాదుచ్యతేస్త్రిస్యకమితి । అథకస్తాదుచ్యతే యజానహాతి
యజానహీనేవాను హేవస్తుమహాత్యక్షర ద్వయేన కూటల్యేవాక్షరై
కేనమృత్యుజ్ఞయమిష్యచ్యతే దస్తాదుచ్యతే యజానహాతి । అథకస్తా
దుచ్యతేసుగద్ధమితి సర్వతొయశఅహ్నతి తస్మాదుచ్యతేసుగద్ధమితి । ఆ
థకస్తాదుచ్యతేఘృష్టివద్ధనమితియస్సర్వాజ్ఞోకాస్సృజతియస్సర్వాజ్ఞోకాగ్
ప్రారయితి యస్సర్వాజ్ఞోకాస్వాప్నోతి తస్మాదుచ్యతే ఘృష్టివద్ధనమితి ।
అథకస్తాదుచ్యతే ఉర్వాదుక మివబద్ధనా త్కృత్యోర్ముక్షీయేతి సంగ్న
త్వాదుర్వాదుకమివమృత్యోస్సగ్ సారబద్ధనాత్సంగ్నత్వా ద్భద్రత్వా
ద్విక్షిభవతి ముక్తిభవతి । అథకస్తాదుచ్యతే మామృతాదితి అమృతత్వం
ప్రాప్నోతిత్వక్షరంప్రాప్నోతి నిత్యత్వంప్రాప్నోతి స్వయంబ్రహ్మవతి । దే
వాహవైభవప్రసన్నమబ్రవత్ సోమృతత్వజ్ఞగచ్ఛతి । అథకైర్మద్రైస్తుతా
భగవంస్తాత్వానందగ్మయితి శాంతుర్వాంప్రేభావైస్త్వవాం తౌసరా
నాణేకానో బ్రూహీతి । సహూవాద భగవాంత్స్త్రిస్యకేనాను
ష్ఠానేనమృత్యుజ్ఞయముచాసయేత్ । పూర్వేణాధ్యవావ్యాప్తమేకాక్షర
మితస్సృతం । ఓంనమశ్శివాయేతియాజుషనస్త్రోహాసకోరుద్రత్వంప్రా
ప్నోతి కల్యాణంప్రాప్నోతి యపవంవేద । తద్విష్ణోగ్విరమంవదం సదా

వశ్య ద్విసూరయః, దివీవచతురాతతం, విష్ణోస్సర్వతోముఖస్యన్న హూ
యథావలంపిణ్డమోతప్రోత మనువ్యాప్తం వ్యతిరిక్తం వ్యాఘ్రతత్వతివ్యా
ఘ్రవ తో విష్ణో స్తత్పురమం పదం పరం వ్యోమేతి పర
మంపదం పశ్యద్విభీక్షనై సూరయోబ్రహ్మాదయోజేవాసత్థి సదాహృద
యతదధతే తస్మాద్విష్ణోస్స్వరూపం । వసతితత్వతి భూతేష్వీతి వాసుదేవ
త్థి । ఓం సవత్తత్రీణ్యక్షరాణి । భగవతత్థితత్వారి । వాసుదేవాయే
తి పంచాక్షరాణి । ఏతద్వైవాసుదేవస్య గ్వాదతాన్లమభ్యేతి సోపన్లవం
తరతి ససర్వమాయారేవైతిన్ద్రతే ప్రాజాపత్యోగ్ రాయస్పీషంకోపగ్య
ఞ్చ సవత్తుతేప్రత్యగానన్దం బ్రహ్మపురుషం ప్రణవస్వరూపమ్ । అకార
ఉకారోమకారత్థి తానేకధాసన్భవతిరిదోమితి । హగ్ సత్కుచిష ద్వ
సుర న్తరిక్షసన్ధోతావేదిషదఃధిర్దురోగసత్ । నృపద్వర సదృత సద్యో
మసదజ్ఞాగోజాబుతజా అద్రజాబుత బృహత్ । హగ్ స త్త్యే రిన్ద
నోరక్షర ద్వితీయేనప్రభాపుంజేనసారేణ ధృగసజ్జాగో జాబుతజాఅద్ర
జాబుతగ్ సత్యప్రభాపుంజిమ్యమాసన్భాప్రజ్ఞా శిశ్మక్తిభిః పూర్వగ్
సారమధీయానస్సర్వఫలం శ్చుతేసవ్యోమ్నిపర మేథామనిసారేనిపవతి
గణానాన్దైతిత్రైస్త్రిపుభేనపూర్వేణా ధ్వవామను నైకాన్దైన గణాధిపమ
భ్యర్చ్యగణేశత్వంప్రాప్నోతి । అథగాయత్రీపాచిత్రీపరస్వత్య జపామా
త్యకాప్రోక్తాయాసర్వమిదంవ్యాప్తం । వింశాశ్చరివిత్తహక్తీంకామే
శ్వరిధీమహి । సౌప్తన్నశ్చక్తిగప్రచోదయాదితి । గాయత్రీప్రాతస్సాచి
త్రీమధ్యంధినేసరస్వతీపాయమితి । నిరంతరజపాహగ్ సత్త్యేవమా
త్యకాపజ్ఞాశ్చద్వర్ణగ్రహణా కారాదిక్షకాగా నైనవ్యాప్తానిభువనాని
కాస్త్రాణి ఛందాగ్ సీత్యేవం భగవతీసర్వం వ్యాప్నోతీత్యేవ రిన్ద్రైవైన
మోసః । ఇతతాన్భగవానబ్రవీదేతైర్నన్త్రైర్నిగ్యం దేవీగ్ స్తౌతినస
ర్వంపశ్యతి సోఽన్యతత్త్వఞ్చగచ్ఛతియవంవేదే గ్యవనిషత్ ॥ ఇతిత్రీ
పురాతపనోపనిషత్సుగురీయోపనిషత్ ।

ఓం । దేవానామైభగవత్తమబ్రువణ స్వామిన్నగ్గ కథితగ్ స్మ
 టం క్రియాకాండగ్ సవిషయంత్రైపురమథపరమంనిర్విశేషంకథయన్వే
 తి । తాగ్ మహావాదభగవాంస్తురీయయా మాయయా న్యయా నిర్ది
 ష్టంపరంబ్రహ్మేతి పరమపురుషంచద్రూపం పరమాత్మేతిచ । సశ్శ్రీతా
 మస్తాద్రష్టాదేష్టాద్రష్టాస్పృష్టాఅఘోష్టావిజ్ఞాతా వ్రజ్ఞాతా పర్వేషాం
 పురుషాణామస్త్యపురుషస్య ఆత్మాసవిజ్ఞేయతీతి । సతత్ర లోకాలోకాన
 తత్ర దేవాదేవాల్ల పశవోఽపశవస్తాపసోనతాపసస్య పాలాసోనపాలాసో
 విసానాప్రసాసృతిత్యేకమేవ పరంబ్రహ్మవిభ్రాజతే నిర్వాణం సతత్రదే
 వాఋషయస్య పితరక్షతతేవ్రతిబుద్ధస్సర్వవిద్యేతి । తత్రైతేశ్లోకాభవ
 త్తి । అతొనిర్విషయంత్యం మనస్యకార్యంముముక్షుణా । యతొనిర్విష
 యోనామనసోముక్తివిప్యతే । మనోహీద్వివిధంప్రోక్తంశుద్ధజ్ఞాపశుద్ధ
 మేవచ । ఆశుద్ధంకామసజ్జల్పంశుద్ధంకామవివర్జితం । మనసేవమనుష్యా
 ణాంకారణంబద్ధమోక్షయోః । బద్ధాయఽపయాసక్తీర్తుక్త్యేనిర్విషయం
 ననః । నిరస్తఃపయాసశ్చం సన్నిరుభ్యమనోహృది । యదాయాత్యవనీ
 భావస్తదాతత్పరమంపదమ్ । తావదేవనిరోధవ్యం యావద్భృది గతంక్ష
 యమ్ । ఏతద్జ్ఞానజ్ఞాభ్యానజ్ఞానేషోన్యోగ్రథవిస్తరః । నైవచిన్త్యంనచాచి
 న్త్యంనచిన్త్యంచిన్త్యమేవచ । పక్షపాతవినిర్ముక్తంబ్రహ్మసమ్పద్యతేధ్రు
 ణమ్ । స్వరేణసల్లయేద్యోగీస్వరంసమ్భావయేత్పరమ్ । అస్వరేణతుభావే
 నభావోభావత్యత్యతే । తదేవనిమగ్గంబ్రహ్మ నిర్వికల్పంనిరజ్జనమ్ । త
 ప్రోహ్యోహమితిజ్ఞాత్వాబ్రహ్మసమ్పద్యతేక్రమాత్ । నిర్వికల్పమనస్తజ్ఞు
 హేతుదృష్టాన్తపర్జితమ్ । ఆవ్రమేయమనాద్యజ్ఞు యద్జ్ఞాత్వా నువ్యతేలు
 ణః । సనిరోహోననోత్పత్తి ర్మబద్ధోనచసాధకః । సముముక్షు ర్ననైము
 క్తిత్యేషాపరమార్థతా । ఏకేవేవాత్మామస్తవ్యో జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి
 ః । స్థానత్రయవ్యతీతస్యపునర్జన్మనవిద్యతే । ఏకేవేవహిమతాత్మానా
 తేభూతేవ్యవస్థితః । ఏకేభావసూభాతైవ దృశ్యతేజలచన్ద్రవత్ । ఘట

సంవృతమాకాశం నీయమానేషు టేయథా । ఘటోనీయేతవాకాశంతథా
 జీవోనభావముః । ఘటవద్వివిధాకారంభిద్యమానంపునల్లపునః । తద్భేదచన
 జానాతినజానాతీచనిత్యశః । శబ్దమాయావృత్తాయావత్తావత్త్రిష్టటపుష్క-
 లైభిన్నేతమసిచైకత్వమేకవవానువశ్యతి । శబ్దార్థమపరబ్రహ్మతస్మిన్కాశీ
 జేయదక్షరమ్ । తద్విచ్ఛానక్షరంధ్యాదేద్యదిచ్ఛేచ్ఛాన్తిమాత్మనః । ద్వేబ్ర
 హ్మణీహిమన్తవ్యేశబ్దబ్రహ్మపరంచయత్ । శబ్దబ్రహ్మణీనిష్ఠాః పరంబ్రహ్మ
 ధిగచ్ఛన్ । గ్రన్థవభ్యస్యమేధాపీజ్ఞానవిజ్ఞానతత్పరః । పరాలమివధాన్యానీ
 త్యజేన్గ్రన్థమశేషతః । గవాసునేకవణ్ణావాక్షీరస్యాప్యేకవర్ణితా । క్షీరప
 త్పశ్యతిజ్ఞానంలింగేనప్రగవాయథా । జ్ఞాననేత్రంసమాధాయసమహత్పురి
 మంపహంసః । శంఖచ్ఛలంశాన్తంబ్రహ్మహమితిసంస్తరేడితి । ఇత్యేకంప
 రంబ్రహ్మగూఢం సర్వభూతాధివాసంతురీయంజానీతేసోక్షరేపరమేవ్యో
 మన్నధివసతి । యవతాంవిద్యాంతురీయాంబ్రహ్మయోనిస్వయాపాం
 తామిహాయుషేశరణమహంప్రపద్యే । ఆకాశోద్యునుక్రమేణ సర్వేషాం
 వావతన్భూతానామాకాశస్య పరాయణంసర్వాణిహవా ఇమానిభూతా
 న్యాకాశాదేవజాయంతై ఆకాశవసలీయంతై తన్నాదేవజాతాని జీవన్తిర
 న్నదాకాశజంబీజం వింద్యాత్తదేవాకాశ పీఠంస్పృశ్యనక్షీతగ్ తేజస్వీ
 మమృతపీఠంరత్నపీఠంజానీయాద్యోజానీతేసోమృతత్వభృగచ్ఛతి తస్మై
 దేతాంతురీయాగ్ శ్రీకామరాజీయామకాదశధాభిన్నామేకాక్షరంబ్ర
 హ్మైతియోజానీతే సతురీయంపదంప్రాప్నోతి యవవంపదేతిమహిమా
 పనిషత్ ॥ ఇతిపంచమ్యుపనిషత్ ॥

ఇతి త్రిపురాతపవిద్యుపనిషత్సూక్తా-౮౦.

ఓమ్ భద్రంశాస్తేభిరితిశాస్త్రీ.

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాపర్వణి - దేవుపనివత్ - ౨౦.

|| భద్రం కైరసితి శాంతిః ||

హరిః ఓమ్ || సర్వే వై జేవా దేవీను పఠన్తుః | కాసిత్వం న హా దేవి |
సాగ్రహీతహం బ్రహ్మస్వరూపినీ | వత్సాపృతిపునుమాత్మకజ్జగత్ | శూ
న్యకృతా సౌ న్యజ్ఞ | అహమానిష్టా నానిష్టాః | అహావిజ్ఞా నావిజ్ఞానే | అ
హంబ్రహ్మబ్రహ్మణీ వేదితవ్యే | ఇత్యాహాపర్వణిః | అహంబ్రహ్మసూతా
న్యసజ్ఞ భూతాని | అహంభూతజ్జగత్ | వేదోహమ వేదోహమ్ | వి
ద్యాహమవిద్యాహమ్ | అహాహమనజాహమ్ | అభశోద్ధిద్వజ్ఞ రిద్యకా
హమ్ | అహంకరుద్రేధిర్వసుభిశ్చ రామ్యహమాదిత్యైవమతపిత్వ దేవైః |
అహంబ్రహ్మణామనాపుభావి భర్తృహమిద్వాగ్ని అహమశ్వినా పుభా |
అహంసోమంః స్వస్థారిం పూషణం భగందధామ్యహమ్ | విష్ణుపుత్రమం
శ్రీశంముతప్రజాపతిందధామి | అహందధామి ద్రవిణగోహవిష్టరే సు
పాప్యేయే యదిను నాయమన్వతే | అహగరాష్ట్రీనగననివసూనామ
రాగంబేపితరనుస్యమాధ్ధా | వనయోనిరిభ్యుత్తపుమద్రేయ ఏవం
శివ దేవీపరమాహ్నతే | తేదేవాఅబ్రువన్ | నమోదేవ్యేన హాదేవ్యై
నామైవతతంనమః | నమసిప్రకృత్యై భద్రామై నియతానినతాన్త
రామ్ | శామగ్నివగ్ధాంతపసాజ్వలన్తింవైరోచనీంకర్మఫలేషుజుహ్వాం | మ
గ్నంః పీంగేశరణమహంప్రవశ్యసుతరాంనాశయతేతమః | కేవీంవాచమ
నయన్తదేవాస్తాం విశ్వరూపాని పఠవోవదన్తి | పామోమద్వైవమూ
యహానాథేనర్వాగస్త్వా సువసుష్టులైయ | కాశరాత్రింబ్రహ్మస్తుతాం
త్విష్టగీగ్ సు న్దమాతరమ్ | సరస్వతీననిలిందతుమహితరం నమామ్యపా
వాగ్నివామ్ | నమోలక్ష్మీచవిద్యహ సర్వసిద్ధిచరీమహి | తస్మాదే
వప్రదయాత్ | అదిరిహజనిష్టదతుయాదుహితాతవ | తాండేవా
న్యజాయన్త భద్రాఅమృతబిధవః | రామోయోనిగికామకలావజ్రపా

నిర్గుహానమాతరిశ్వాభ్రమిన్ద్రమ్॥ నిర్గుహా సకలామాయయాచ పు
 న్లకూశావిశ్వమాతాదివిద్యోమ్ । ఏషాత్తశక్తిరేషావిశ్వమోహినీపా
 శాబుకశధనుర్బాణధరా । ఏషాశ్రీమహావిద్యా । యవనం వేదనశోకం
 తరతి । నమస్తేఅత్తభగవతిభవతీమాతరస్సాన్వాతు సర్వతః । సైమాప్టేవ
 సవస్సైమేకాదశకుద్రాస్సేషా ద్వాదశాదిత్యాసైషా విశ్వేదేవాసోసి
 మపాలసోమపాశ్వ । సైమాయాతుథానాఅసురారక్షోగ్సపిశాచాయ
 త్సోసిద్ధాసైషాసత్వరజస్తమాగ్సి । సైమావ్రజాపతీన్ద్రాననః । సైమా
 గ్రహనక్షత్రజ్యోతీగ్మి కలాకాష్ఠాదికాలహాపిణీ । తామహావ్రశౌమిని
 త్యమ్ । తావహారిణీదేవీంభుక్తిముక్తిప్రదాయినీమ్ । అనన్తాంబిజయాగ్
 శుద్ధాగ్శరణ్యాగ్శివదాగ్శివాం । వియతీకారసంయుక్త పీఠిహేత్రనమ
 స్వితమ్ । అర్ధేష్టలసితందేవ్యావీజగ్సర్వార్థసాధకమ్ । ఏషమేకాక్షరం
 మన్త్రం యతేయశ్శుద్ధచేతసః । ధ్యాయన్తి పరమానన్త మయాజ్ఞానా
 మ్బురాశయః । వాఙ్మయా బ్రహ్మభూతస్సాత్మతం వక్త్ర సమస్వి
 తమ్ । సూర్యో వామ శ్శ్రోత్ర చిష్ట స్సంయత్యప్త తృతీ యకః ।
 వారాయణేనసంయుక్తో వాయుశ్చాధరసంయుతః । విశ్వేనవాన్త కోణ
 స్సాన్వితృహదానన్తదాయకః । హృశ్శుండరీకమధ్యస్థాంప్రారమస్సర్వస
 మప్రభామ్ । పాశాబుకశధరాగ్సామ్యాం వరదాభయహస్తకామ్ ।
 త్రిశేత్రాగ్రక్రవసనాంభక్తకామడుహంభజే । నమామిత్వా మహం
 దేవిమహాభయవివాశినీమ్ । మహాదర్శనశాసనీంమహాకారుణ్యహాపిణీమ్ ।
 యస్యాస్సస్వరూపం బ్రహ్మేదయోనజానన్తి తస్మాదుచ్యతేజ్ఞేయా । య
 స్యాఅప్రేసవిద్యతే తస్మాదుచ్యతేనన్తా । యస్యాగ్రహణం వోపలభ్యతే
 తస్మాదుచ్యతేలత్యో । యస్యాజననం వోపలభ్యతే తస్మాదుచ్యతే అజా ।
 ఏతైవసర్వత్రవర్తతే తస్మాదుచ్యతేవ కా । ఏతైవవిశ్వహాపిణీతస్మాదుచ్య
 తేనై కా । అతవోచ్యతేజ్ఞేయానన్తాలత్యో చై కానై కతి । మన్త్రాణాం
 మార్తకాదేవీశబ్దానాంజ్ఞానహాపిణీ । జ్ఞానానాందివ్యయాతీతాకూన్యా
 నాగ్ శూన్యపాపిణీ । యస్యాగపరతరంపాత్తి సైమాదుర్గాప్రతిరతా ।

దుర్గాత్సంత్రాయేతేయస్తాద్దేవీదుర్గైకభ్యతే । ప్రపద్యేశరణందేవీందుం
దుర్గేచరితఃపార । తాందుర్గాందుర్గమాందేవీందురాచారఃపూజనీం । న
మామిభవభీతోహగ్గసంసారార్థవతారిణీమ్ । ఇదమధర్వణశీషకంజ్ఞా
ధీతేనపంచాధర్వణశీషకజప ఫలకువాప్నోతి । ఇదమధర్వణ శీషకంజ్ఞా
త్వాయోర్చాగ్ధావయతి । శతలక్షంజప్త్వాపి పోర్చా సిద్ధింవిన్నతి । శ
తమస్తోత్రరంచాస్యాసిపురశ్చర్యావిధిస్తస్మిన్ । దశవారం పఠేద్యస్తుస
ద్యగిపాపైగప్రముచ్యతే । మహాదుర్గాణిశరతి మహాదేవ్యాగిప్రసాదతః॥
ప్రాతరధీయామోరాత్రికృతం పాపంనాశయతి । సాయమధీయానో
దినసకృతంపాపం నాశయతి । తత్సాయం ప్రాతగి ప్రయుంజానసి పా
పో౨ పాపోభవతి । నిశీథతురీయసంధ్యాయాంజప్త్వావాప్నీధిర్భవతి । మా
తినప్రతిమాయాంజప్త్వాదేవతాసాన్నిద్యంభవతి । ప్రాణప్రతిష్ఠాయాంజ
ప్త్వాప్రాణానాంప్రతిష్ఠాభవతి । భౌమాశ్విన్యాంమహాదేవీసన్నికౌజప్త్వా
వహామృత్యుంతరితి యపవంవేదేత్యుపనిషత్ ।

॥ఓంభద్రంకన్దైభిరితశాన్తిః॥

ఇతిశ్రీదేవ్యుపనిష త్సమాప్తా॥౨౦॥

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ-ఋగ్వేదేత్రిపురోపనిషత్-౨౨.

వాక్యైశ్చుపనిషత్ శాన్తిః.

హరిః - ఓం । తిన్దగిపురస్త్రీవధావిశ్వవషణా అత్రా కథాత
క్షరాస్సన్నివిష్టాః । అధిష్ఠాయై నామరాపురాణీ మహాత్మరామహిమా
దేవతానాం । నవయోనినావచక్రాణిదీధిరే । నవైవయోగానవయోగిన్య
శ్చ । నవానాభ్యుక్తాఅధినాథాస్యోనా నవభద్రానవముద్రామహీనామ్
ఏకాసతీత్యగ్రిహమాసానవాసీదాపోనవింశదాపో నత్రిశాత్ । చత్వా
రింశదభుక్తస్సన్నిధాఉశతీరివ మాతరోమూవిశంతు । ఊర్ధ్వ జ్వలజ్వల

నంజ్యోతిరగ్రేతమోవైతిరశ్చీచనజరం తద్రజోభూత్ । అనన్తనం మోద
 నంజ్యోతిరన్తరేతాడవైమండలానుండయంతి । యాస్తైస్తోరేభా ససగ
 నానిభూస్త్రీస్త్రీప్రసాస్త్రీసుకాస్త్రీ ప్రకారాః । పతత్రీయం సౌర
 కంపూరకాణాంనుస్త్రీప్రకతేమదకోనుదన్యా । వదన్తికామాని సహం
 గళౌచ సుభగాచసానుద్దరిసిద్ధినుతా । లజ్జానుతిస్తుష్టిరిహ్వాచ పుష్టాలస్త్రీ
 దుమాలలితాలాలమతి । ఇవాంపిజ్ఞాయసానియానుదంతి పరిస్సృతాత
 ర్వియత్తస్యపీతమ్ । నాకస్యపృష్టేనహతోవస్త్వన్తి వరంధానుతైత్రిగ
 య్వాపితై । కామోయోనికామకలావజ్రపాణిర్భూహహసా । మార
 రిత్వాభగ్నిమ్వై । పునన్యహం సకలా మాయయాచ పురుషేహ విత్వ
 మాతాదిద్యా । వత్సంసత్తనువధవిహ్నిసారధినుస్వామూలత్రికమా
 దేశయత్తై । కథ్యంకమింకల్పకంకామమీశుశుప్తువాంసో అన్యతన్వంభ
 జతై । పురహన్త్రిముఖం విత్వమామూరవేరేకా స్మరినాధ్యంత దేహి
 బృహత్రిద్వశపశ్చాచనిత్యాసహదేశీకం పురమధ్యం విధితి । యగ్యాను
 జ్జలాద్యస్తవవింబవేకం ముఖాభ్యధస్త్రీణి సుహాసదనాని । కామీకిలా
 బామనూపాందికిత్యానరోజాయతై కామయావశ్యకామః । పరిస్సృగం
 యుషమాజంపలశ్చభాకాని యోనిస్సుపరిమృతాశ్చ । నివేదయన్ దేవ
 తాయైచహన్త్యైస్వాత్మకృతేసుకృతీసిద్ధిమేత । స్వశ్చైవసీతియావిత్వచన్త
 ణిః పాశేనైవప్రతిబధ్నాత్మనీకా । ఇషభిని పశ్చభిధానుపాచ విధ
 త్యాదశక్తిరగుణావిత్వజన్యా । భగశ్చక్తిర్భగవాన్ కామకుశ ఉభాదా
 తారవిహసాభగానామ్ । సమప్రథానా సమసత్వో సమాబో తయోశ్చ
 క్తిరజరావిత్వయోనిః । పరిస్సృతాహవిహాభాపితేన ప్రసంకౌచోగళ
 తేవైచనసహః । శర్వస్సర్వస్యజగతోవిధాతాధగ్రాహతా విత్వమాపన్వ
 మేతి । ఇయంనుహూపాపవత్తైపుర్యాయానుకుయంపరమోగ్నిర్భగ్నై
 పష్యన్తజగి పరమేతత్త్వసామాయభాధర్వేయ మన్యాచవిద్యా । ఓం
 హ్రీంఽంఽహిమగ్యపనిపత్ ।

వాత్సేనసేపితాన్తి॥

ఇతిత్రిపురోపనిషత్సమాప్తా॥౮౨॥

ఓమ్ రత్నత్

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథయాజుషీకతోపనిషత్ - ౮౩.

॥ సహనావవత్పితౄణాం ॥

హరిః - ఓమ్ ॥ సహనావవత్పితౄణాం బ్రువన్మధీహి భగవాన్ బ్ర
హ్మసిద్ధ్యాం । సప్రజాపతరబ్రహ్మీత్ । సశిఖానేక శాన్నిమృష్యవిసృజ్య
యజ్ఞోపవీతం నిమృష్యపుత్రం కృష్ట్యైత్వం బ్రహ్మైత్వం యజ్ఞస్త్యంవష
కాగర స్వమోంకార స్వగ్ స్వాహా త్వగ్ స్వధాత్వంధాతాగ్స్వంధా
తాగ్స్వత్త్వఃత్వంప్రకృష్టానతివదేత్ । అథపుత్రోవదత్యహంబ్రహ్మహం
యః పుంసవషకారోహమోజాగ్ రోహగ్ స్వాహాహగ్ స్వధాహం
ధాతాహంధాతాహంత్వఃహం ప్రకృష్టాన్మీతి । తాస్యేతాస్యను ప్రజ
న్నాశ్రుహాపాతయ ద్యవశ్రు మాపాతయే త్పుణం పిల్లివ్యాత్ । ప్ర
దిక్షిణమూర్ధ్వైశ్చైశ్చైశ్చానవేక్షమాణాన్ ప్రత్యాయన్తి సస్వర్గోఽ
భవతి । బ్రహ్మచారీవేదమధీత్యవేదోద్ధారితబ్రహ్మచర్యో దారానాహృ
త్యపుత్రానుత్పాద్యతా సనురూపాదిభిర్విరత్యేచ్ఛ్యవ శక్తితాయజ్ఞైస్స
స్వ్యకేన్ద్రుభిరనుజ్ఞాతశ్చ బాధవైశ్చసారణ్యం పరేత్య ద్వాదశ రాత్రం
పయసాగ్ని హూత్రం జిహ్వయాద్వాదశ రాత్రం వయోభక్షస్యాద్వాద
శ రాత్రస్యాన్తై ఆగ్నేయేనైశ్వానరాయ ప్రజాపతయేవ ప్రాజాపత్యంచ
యో వైష్ణవంత్రికశాలమగ్నిగ్ పగ్స్థితాని పూర్వాణి దారుపాత్రాణ్య
గ్నోహూయ్యాన్ప్రృత్తియాన్యపుజిహ్వయాత్తైజసానిరురవే దద్యాత్ ।
మార్గ్యంమానుషహాయపరాగానాహంత్యావపహాయపరాగామిలి గా
హాన్ పితృదక్షిణాగ్న్యహవనీయేవ్యగ్నేదేహాన్భస్మమప్తిం పిబేతిత్యే
త్ । సశిఖానేక శాన్నిమృష్యవిసృజ్యయజ్ఞోపవీతంఘాస్సాన్వహేత్యపు
జిహ్వయాదత ఊర్ధ్వగునశసనుపాం ప్రవేశమగ్నిప్రవేశంవీరాధ్యాసం
మహాప్రస్థానం వృధాశ్రమంవాగచ్ఛేత్ । పయసాయంప్రాశ్నీయాత్సా
న్యసాయగ్ హూహూయత్ప్రసానయం ప్రాతర్యక్ష్యే తద్దశానం

యత్స్వార్థమాస్మత్స్వార్థమాన్యంయద్వస సైకేశశ్చత్రు లోమనఖానివా
 వయేత్సోస్యాగ్నిష్టోసుస్సన్నుస్యాగ్నిం నపునరావ ర్తయే ద్యస్త్యుక్తుజ్ఞా
 యమావహమిత్యథ్యాత్మ సుప్తాస్మి తేన్వస్తిసర్వజీవేభ్య ఇత్యుక్త్వాత్మా
 నమనన్యంధ్యాయం ప్రదూర్ధ్వ బాహుర్విము క్తిమార్గోభవేద నికేశశ్చరే
 ద్భిత్తోశీయతిరంవిన్నదద్యాల్లవైకం నభావయేజ్జంతుసగ్గోరక్షణాభావ
 వానననామితి । తదపిశ్లో కాభవంతి । కుండికాంచమనంశిక్యం క్రివిష్టప
 ముపానహా । శీతోపశూరనీకంధాం కాపీనాచ్ఛదనంతథా । పవిత్రం
 స్నానశాటిచ్ఛుడి త్రరాసుగమేవచ । యజ్ఞోపవీతంవేదాంశ్చసర్వ తస్య
 జ్ఞాయేద్యతిః । స్నానంపానంతథాశౌచమధ్విస్సూతాభి రాచరేత్ । నవీ
 పులిసశాయీస్యాద్దైవాగారేషువాన్వపేత్ । నాత్యర్థంసుఖమగ్రభాభ్యాం
 శరీరముపతాపయేత్ । స్త్రాయమానోనకుష్ఠే తస్మిన్తానశపేత్సరా ।
 బ్రహ్మచర్యేణపరిష్ఠే దప్రమాదేనమసూరీ । దర్శనంస్పర్శనంకేర్తికేతక
 నంగుహ్యభావణం । సంజుగల్పాగ్యవసాయశ్చక్రియానిర్వృతిరేవచ । ఏ
 తన్వైశునమస్త్యేజ్ఞం ప్రవదన్తిమనీషిణః । విపరీతంబ్రహ్మచర్య మనుష్ఠేయం
 ముముక్షుభిః । యజ్ఞగద్భాసకంభానంనిత్యంభాతిస్వతఃస్ఫురత్ । సవన
 జగతస్సాక్షీసర్వాత్మామిమలకృతిః । ప్రతిహాసర్వగుణాతానాం ప్రజ్ఞాన
 ఘనలక్షణః । నకర్మణానప్రజయా నచాన్యేనాపి కేనచిత్ । బ్రహ్మ వేదన
 మాత్రేణబ్రహ్మహృత్త్యేవ మానవః । తద్విద్యావిషయంబ్రహ్మ సత్యజ్ఞాన
 సుఖాద్యయం । సంసారేచకుహావాచ్యే మాయాజ్ఞానాదిపండ్లికే । నిహి
 తంబ్రహ్మయోవేద పరమేవ్యమ్నిసంజ్ఞితే । సోశ్చితేసకలానామ
 స్సక్రమేణద్విజౌత్రుః । ప్రత్యేగాత్మానమజ్ఞానమాయాశక్తేశ్చసాక్షిణ
 మ్ । జ్ఞాత్వాబ్రహ్మహనుష్ఠితిబ్రహ్మైవభవతిస్వయం । బ్రహ్మభూతాత్మ
 నస్తప్తాదేతస్మాచ్ఛక్తిమశ్రితాత్ । అపశ్చేక్యతఆకాశ సమ్భూతౌరజ్జన
 ర్పవత్ । ఆకాశాద్వాయుసంజ్ఞస్తు స్ఫుర్వోపశ్చేక్యతల్లవునః । వాయోర
 గ్నిప్రథాచాగ్నేరాపఅద్యోవసున్ధరా । తానిథూతానిసూక్ష్మాణి పశ్యే
 కృత్యేశ్వరస్తదా । తేభ్యేవవిస్మయంత ద్బ్రహ్మజ్ఞాదిశివేనహ । బ్రహ్మణి

సోదరేదేవాదానవాయతుకిన్నరాః । కుసుమ్యగ్లవశుపత్యోద్యా త్తత
 త్రమానుసారతః । అస్తిస్మాన్యాది రూపోయం శరీరంభాతి దెహి
 నాం । యోయకున్నకుయోహ్యత్తాభాతిసర్వశరీరిణః । తతఃప్రాణమ
 యోహ్యత్తావిభిన్నశ్చాస్తరస్థితః । తతోమనోమయోహ్యత్తావిభిన్న
 శ్చాస్తరస్థితః । తతోవిజ్ఞానతత్త్వగుతతోస్యశ్చాస్తరస్థితః । ఆనన్దమయ
 తత్త్వగుతతోస్యశ్చాస్తరస్థితః । యోయకున్నమయస్సోయంపూణః
 ప్రాణమయేనతు । కునోమయేనప్రాణోపితథాపూర్ణస్త్వభావతః । త
 థామనోమయోహ్యత్తాపూర్ణోజ్ఞానమయేనతు । ఆనందైసదా పూర్ణ
 స్పదాజ్ఞానమయస్సుఖమ్ । తథానన్దమయశ్చాపి బ్రాహ్మణోవ్యేనసాక్షి
 ణా । సర్వాన్తరేణపూర్ణశ్చబ్రహ్మవావ్యేనకేసరిత్ । యదిదం బ్రహ్మ
 పుచ్చాఖ్యంసత్యజ్ఞానాద్వయాన్మకం । పారమేవరసంలభ్యాపాతౌదై
 హీసనాతనం । సుఖభవతిసర్వత్ర అన్యథాసుఖతాకుః । ఆనన్దస్త్రిన్వ
 రానదైస్సాత్మగుతేఖలాన్తనాం । కోజీవతిసకోజన్తుస్కోవానిత్యంపచే
 నతే । తస్మాన్సర్వాత్మనాదితైభానమానోహ్యసానరః । ఆనన్దయతిదుః
 ఖాభ్యజీవాత్తానిగీపదాజనః । యదాహ్యవైషవతస్త్రిన్నదృశ్యత్వాది
 లక్షణే । నిర్భేదంపరమాదైవతంపిన్దలేవకుహాయతః । తదేవాభయమి
 త్యన్తంకల్యాణంపరిమామృతం । సగ్రూపంపరమంబ్రహ్మత్రివరిచ్ఛేదవర్జి
 తం । యదాహ్యవైషవతస్త్రిన్నల్పమవ్యస్తరంసరః । విజానాతి తదాత
 న్యభయంస్యాన్నాత్రసంశయః । ఆప్యైవానన్దకోశేన స్తమృతావిష్టు
 పూర్వకాః । భవంతిసుఖవోనిత్యంతారతన్యత్రమేగతు । తత్తగ్గునవిర
 త్తిస్యత్రోత్రియస్యప్రసాదిసః । స్వరూపధూత ఆనన్దః స్వయంభాతిపరే
 మథా । నిమిత్తకేందిదాశిగ్యఖలుశబ్ద్యప్రవర్తతే । యతోవాచోనివ
 ర్తంజేమిత్తానానుభావతః । నిర్విశేషేవరానందేకభంశబ్ద్యప్రవర్తతే ।
 తస్మాదేతన్ననస్సూక్ష్మంవ్యాప్యత్రం సర్వగోచరః । యస్మాప్రాత్రత్యగ
 బ్ధౌదిభాదికత్తేంద్రియాణాం । వ్యాప్యత్రానివరంప్రాప్తుం నకుథాని
 తానితు । తద్భక్తిహృదయదకుద్వంద్వం నిగుణంసత్యదిష్టునం । విదిత్వా

స్వాత్మనాపేణనవిభేదితుతత్త్వస । ఏవంయస్తువిజానాతి స్వగురోరుపదే
శః । ససాధ్యసాధుకర్మభ్యాంసదానపతిప్రభుః । తస్యతాపకరూపేణ
విభాతమఖిలంజగత్ । ప్రత్యగాత్మతయాభాతి జ్ఞానాద్యేదాంతవాక్య
జాత్ । శుద్ధమిశ్వరచైతన్యంజీవచైతన్యమేవచ । ప్రమాతాచప్రమాణ
ఇచ్చప్రమేయిష్టఫలంరథా । ఇతిసప్తవిధంప్రోక్షం భిద్యతేవ్యవహారతః ।
మాయోపాధివినిర్ముక్తంశుద్ధమిత్యభిధీయతే । మాయాసంబంధ తశ్చే
శోజీవోవిద్యావశస్తథా । అంతర్లక్షరణసంబంధాత్ప్రమాతేత్యభిధీయ
తే । తథాతద్వ్యతీసంబంధాత్ప్రమాణమితికథ్యతే । ఆజ్ఞాతవపిచైత
న్యంప్రమేయమితికథ్యతే । తథాజ్ఞాతంచచైతన్యంఫలమిత్యభిధీయతే ।
సర్వోపాధివినిర్ముక్తంస్వాత్మానంభావయేత్సుధీః । ఏవంయోవేదతత్యై
స బ్రహ్మభూయాయకల్పతే । సర్వవేదాంతసిద్ధాంత సారవచ్చియధా
ధారతః । స్వయంమృత్యాస్వయంభూత్వాస్వయమేవావశిష్యత ఇత్యుప
నిషత్ ।

॥సమానావవత్సరితాన్తి॥

ఇతికతోపనిషత్సమాప్తా॥౮౩॥

ఓంతస్సత్.

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథాధర్వణీ - భావనోపనిషత్ - ౮౪.

॥ఇదంకల్లేభిరితిశాన్తి॥

ఓం । శ్రీగురుగవరమకారణభూతాశక్తిః । కేనసవరస్థాయాపాదే
మాః । నవశక్తిమయిగ్ శ్రీచక్రం । వారాహీపితృయశాకురు కుశ్యాభేద
జ్ఞాజేవతామాతాపురుషార్థాస్సగరాః । జేతూనానవరత్నద్వీపః । అథా

రసవకముద్రాశక్తయః । త్వగాదిన ప్రభాతుభిరనేతైస్సంయుక్తాస్సజగ-
ల్పాగ కల్పతరవః । తేజగ కల్పకోద్యానమ్ । రసనయాభావ్యమానామ
ధురాష్టు రిక్తకటుకమాయలవణరసాష్టదృతవః । క్రియాశక్తిఃపీతమ్కుండ్ల
లినీజ్ఞానశక్తిగృహమ్ । ఇద్భాత శక్తిర్మహాత్రిపురసుందరీ । జ్ఞాతా హేమా
తాజ్ఞానమర్చ్యంజ్ఞైయగ్హవిః । జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞైయమేయానామభేదభావ
సగ్ శ్రీచక్రపూజనమ్ । నియతినహిత శృంగారాదయోనవరసాలినీ
మాదయః । కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్య పుణ్యపాప మయా
బ్రాహ్మ్యన్యప్తశక్తయః । పృథివ్యప్తేజోవాయాకాశశ్రోత్ర త్వక్చక్షు
ర్నిహ్స్పృశాగ్రవాక్పాదపాయూవస్థ మనోవికారాష్టాదశశక్తయః ।
వచనానానాగమన విసర్గానన్ద హానోపాదానోపేక్షా బుద్ధయోనంగకు
మాదిశక్తయోష్టా । అలమ్బుసాకుహూవిశ్వోదరీవరుణాహస్తిదహ్వ
యశస్వత్పశ్యనీ గాథారీ పూషాశంఖనీ సరస్వతీ ఇడాపింగళా సుషు
మ్నాచేతి చతుర్దశనాద్య స్సర్వసంతోభిక్యాది చతుర్దశార దేవతాః ।
ప్రాణాపాన వ్యానోదానసమాన నాగకూర్మకృకరదేవదత్తనంజయా
దశనాయవ స్సర్వసిద్ధి ప్రదాదిదేవ్యో బహిర్దేశారదేవతాః । ఏతద్వా
యదశకసంసర్గోపాధిభేదేన రేచకపూరకశోషకదాహకష్టావకాన్ము
త మితి పాణముఖ్యత్వేన పఞ్చవిధో స్త్రీనుమమ్యాణాంమోహకూదాహ
కోభిక్ష్యుభోజ్య రేహ్యోవ్య పేయార్తికం చతుర్విధమన్నం పాచయ
త్యేనాదశధనకలా స్సర్వజ్ఞత్వాద్య చతుర్దశారదేవతాః । శీతాష్ట సుఖ
నిలఘ్నానత్యగజస్తమోగుణా వశిన్యాదిశక్తయోష్టా । శబ్దస్పర్శ రూ
పాసంగధాగ పఞ్చగన్తాగ్రాగ పఞ్చపుష్పబాణాః । మనఃత్మకుంధనుః । వ
శ్యోబాణారాగ్ని పాశోద్వేషోదుఃశః । అవ్యక్తమత్రత్యాహ్లా
రాః కామేశ్వరీవజ్రేశ్వరీ భగమాలిన్యోస్త్రస్త్రికోణాగ్రాదేవతాః । పం
చదశతిథియాపేణ కాలస్య పరిణామావలోకిన పంచదశ నిత్యా శ్రద్ధాను
రూపాధీదేవతా । తయోగికామేశ్వరీసదానన్దఘనాపూర్ణా సావైక్య
రూపాదేవతా । సలిలమితిసాహిత్యకరణగ్నత్వమ్ । కర్తవ్యముః కర్తవ్య

మితివివేకభావనాయుక్తఉపచారః। అస్తివాస్తీతికథావ్యతాతనూపచారః। బావ్యస్తకరణానాంకావగ్రహణయోగ్యతాస్త్విత్యావాహనమ్। తస్యబాహ్యభ్యంతరకరణానామేకరూపఃషయగ్రహణమాసనమ్। రక్తశుక్లపదైకీకరణంపాద్యమ్। ఉజ్వలదామోదానందాసనం। దానమర్ఘ్యమ్। స్వచ్ఛంస్వతస్సిద్ధమిత్యాచమనీయం। దిచ్ఛంద్రమయీసర్వాజ్ఞానవణగ్నానమ్। దిదగ్నిస్వరూపవరిమానస్తతక్తిస్ఫురణంవస్త్రిమ్। ప్రత్యేకగ్నప్రవింశతిభాభిన్నత్వేనేచ్ఛాజ్ఞానక్రియాత్మకబ్రహ్మగ్రన్థిమద్రసతంతుబ్రహ్మనాడీబ్రహ్మసూత్రమ్। స్వవ్యతిరిక్తవస్తుసంగరహితస్త్వరణంవిభూషణం। సత్సంగపరిపూతతానుస్మరణంగర్హః। (సచ్ఛంభుభరిపూరణానుస్మరణమితిపాతాంతరం) సమస్తపిషయకాంఘనసఃస్థైర్యేణానుసంధానంకుసుమమ్। లేహమేవసర్వదాస్వీకరణంధూపః। వివనావచ్ఛిన్నోర్ధ్వస్వలనసద్బిమలాః। కాశజేహూదీపః। సమస్తయాతాయాతవర్జ్యంనైవేద్యం। అవస్థాగ్రయైకీకరణం తామూర్బలం। మూలాధారాదబ్రహ్మరంద్రవర్యంతంబ్రహ్మరంద్రాదామూలాధారవ్యస్తంగతాగతరూపేణప్రాదక్షిణ్యం। కురీయావస్థానమసాఃరః। జేహూన్యప్రమాతృతానిమజ్జనంబలిహరణం। సత్త్వమస్తికీర్తకవ్యనుకర్తవ్యమాదాసీన్యనిత్యాత్మపిలాపనగ్హూషః। స్వయంతత్పాదుకానిమజ్జనంపరిపూర్ణధ్యానమ్। ఏవంముహూర్తాత్రయంభావనాయుక్తోభవతి। తస్యజేవతాత్మైక్యసిద్ధిః। దంతిరికార్యాణ్యయత్నేనసిద్ధ్యన్తి। సపవనివయోగీతికభ్యుత్థితువనిషత్।

॥భద్రంకలైభిరితాన్తి॥

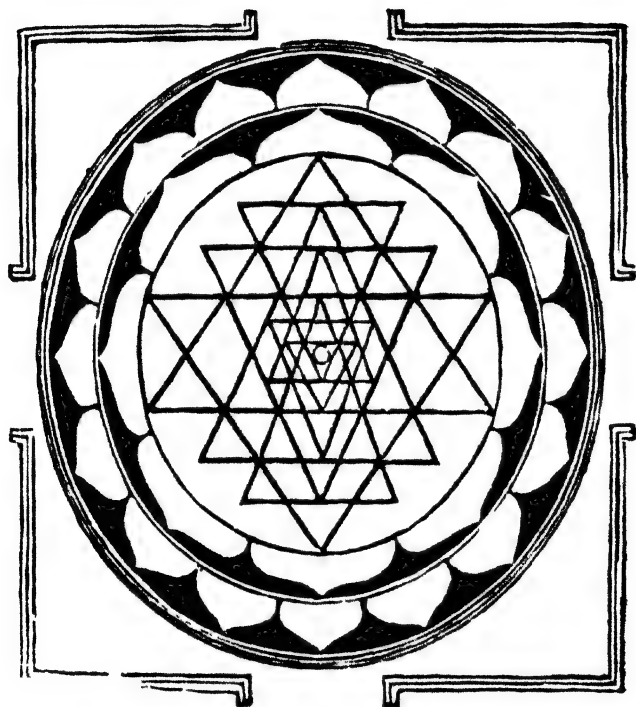
ఇతిభావమోక్షపద్ధత్యమాప్తా-౨౪.

ఓంతత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యో నమః.

శ్రీదేవై నమః.

శ్రీ చక్రం.

అమరాతాపినీప్రకృతం అమరవీణావర్ణం॥ భావనోపనిషత్సా
వ్యం శ్రీచక్రమిహలిఖ్యతే॥ కల్యాణపురసిద్ధాంతి సుబ్రహ్మణ్య వాసిషిణా
ఆలోచ్యమస్త్రీశాస్త్రాని కల్పితర్థభిహారకావ్యతే॥ శ్రీచక్రోద్ధారః॥ వి
ష్ణుత్రికూణవసుకోణదళారయుగ్మ మన్వవ్రహ్మదళమౌడశవత్రయైక్యమ్,
పృథ్వీత్రయైక్యధరణీపదపత్రయైక్య శ్రీచక్రరాజ ఉదయనవరదేవతాయా

ఇతి సాన్దర్యలహర్యామ్ - ఆచార్యభగవత్పాదైరపుక్తమ్ - చతుర్థి
 శ్రీకణ్ఠేశ్వర యవతిభిః పశ్చిభిరపిప్రభిన్నా భిశ్చ మృగైర్నవభిరపిమూల
 ప్రకృతిభిః । చతుశ్చత్వారింశద్వసుదళ కలానైరత్రవలయ త్రిరేఖాభిస్సా
 ర్థంతవభవనకౌణ్ఠ్యా పరిణతా ఇతి మేరుప్రస్తారో గృహస్థానాం పూజా
 యోగ్యః॥ భూప్రస్తారస్తు॥ భానుగ్రహవ్యంజనమృగ కేతుమారోవృ
 త్తంసామ్యోరాహుమార్యస్తునువ్దం । శుక్రశ్చన్ద్రసింహార్యణ్యపూర్వవృ
 త్తంరాహుర్భానుంకేతు రుర్వింశమేతి॥ ఇతిరేఖాయోజనక్రమః॥ అత్రే
 యంకారికాః మణ్డలంబలిఖదాదా తిగ్యత్రేఖాసహస్రరే । పాశ్చాన్యైకే
 ఖాప్రాంతాశు సంయుజేత్తవనధ్యునమ్ । ఏవంప్రాగ్రేఖాయోరస్తా స్వస
 ప్రమ్యాచ యోజయేత్ । ఏవంద్విలీయరేఖాంతా వప్తమ్యా యోజయే
 తక్రమాత్ । పూర్వపశ్చిమరేఖాధ్యాం వటో గంపరికల్పనీత్ । త
 త్రపటోగంపర్యస్థ పూర్వరేఖా గిరేతతః । ప్రతివీరేఖాయోరస్తా
 స్వసప్తమ్యా చయోజయేత్ । ప్రాచీన్యైకే రేఖాంతా స్వపశ్చిమ్యా
 చ యోజయేత్ । పశ్యస్థహస్వరేఖాంతా స్వత్వలీయేనయోజయేత్ । ఏ
 వంక్రమేణలిఖతే చతుర్వింశతిసంధయః । అష్టాదశవన మూణి భవన్తి
 వయోనయః । ఆద్యేద్విలీయేననాకే నవమేచయథాక్రమమ్ । మూడ
 యేన్దుగభాగాంశ్చ పృథ్వాక్షతన్త్రీయూర్విగమ్ । చతుర్థివప్తయోగ్విపా
 ర్శ్యే తాయాంశంపరిమార్దయేత్ । పశ్చిమేశుజయాలశ్చ పృథ్వీస్త్వ
 గురుసూక్తితః । ఇన్ద్రగోగంబహిర్భాగే పృథ్వీస్త్వైకవిరాజితే । నాద్యే
 బహిర్దశా రాఖ్యం తన్తద్యేన్ద్రశారకమ్ । తన్తద్యేపమకోణాని తన్తద్యే
 గుత్రకూణకమ్ । తన్తద్యేవిన్దురిత్యుక్తం పృథ్వాన్తర్గాన్యైకశ్చవృశః । చ
 త్వారింశతికౌణ్ఠ్యాని చతుర్థిస్సహితానిచ । తతోనాగంపర్యంవృత్తం తత
 స్తాదశపత్రకమ్ । తతోవృత్తత్రయజ్జేప్తవ భూపురత్రయంసంపదమ్ । చతు
 ర్దిక్షుగవాంమార్గం శ్రీచక్రమిదముచ్యతే । వివాచితామరేరేత త్పూజ
 తశ్చఫలప్రదమ్ । నవయోగ్యాత్మకంచక్రం శివశక్తిస్వరూపయోగ్ । ఏత
 యైకసమాత్రేణ ధన్యోభవతిమానవః । శుద్ధభీశ్శుద్ధకాలేషు భూజ్ఞేస్త్వ

స్తేపితామ్రకే । తుజు- మాదిమసంలిఖ్య శ్రీవత్రాదిభిరద్భయేత్ । పూజ-
నాద్భక్తరాజస్య సర్వేష్టాథానవాప్నుయాత్ । శ్రీచక్రరాజసాన్నిధ్యం
గ్రహవోచనవారణమ్ । సర్వానిష్ప్రవేశనసం సర్వసాభాగ్యకారణమ్ ।
స్వగ్ధాపవర్గఫలకం శరీరేభావయేదపి । ఏతస్మిన్నీజవిన్యాసే సర్వదేవమ-
యంభవేత్ ఇతి శ్రీచక్రోద్ధారః॥

అథశ్రీచక్రేవీజాక్షరన్యాసః॥ యథా॥ కమలం పరిలున్వయమధ్య-
మాన్యత్స్వర్వమీశాదియుతంసవిష్టువాదమ్ । నిగమాదినమోస్తరేవిరా-
జన్భువి-వీహృదయప్రస్థితంతత్ । అస్యాథాః—విక్లీంసాః ఇతిత్రిభ-
జ్జైమద్వితీయస్య కానకభౌజ్జైత్వాత్ కమలశబ్దేన క్లీంకార ఉచ్యతే,
పరిలున్వయ - తత్ర క కార మకార లకారలోపకృత్వా । మధ్యమాన్య-
త్స్వరం - మధ్య - తన్మధ్యే । మాన్యత్ - ఆవశిష్యత్ । స్వరం - స్వరి
తేనసూయమాణమదమ్ - ఈకారమిత్యర్థః । ఈశాదియుతం - ఈశశ-
బ్దేన ఈశానస్సర్వవిద్యా వామితిమన్త్రాగ్రాహ్యః తస్య ఆదిభూతావ-
ర్గః ఈకారః తేనయుతం - తథాచ ఈ-ఈ-ఇత్యర్థః । నవిష్టువాదమ్ -
విష్టువాదాభ్యాంనహితమితి ప్రత్యేకంయోగః - తథాచ - ఈం ఈం -
ఇతిజాతమ్ । నిగమాదినమోస్తరేవిరాజత్ - నిగమన్య-వేదరాశేఃఆది-
రోజ్కారః - నమఇతిస్వయాసోపావానమ్ - తయోః-ఓజ్కారసమశ్చ-
బ్దయోః ఆస్తరే - మధ్యేవిరాజత్-ప్రకాశమానమ్ - ఏవంఞ్చ ఓం-ఈం-
ఈం నమః ఇతిఫలితార్థః । తత్ - వీజవర్ణకమ్ - ఋవి - నస్తావాచకే
శ్రీచక్రభూవ్రస్తారే - త్రికూణభూమావిర్యధాః । జీవీ హృదయప్రతిష్ఠి-
తమ్ - జీవీశబ్దేన ఆలోకాన్తర్గతవిష్టుగ్రాహ్యః । తద్భుదయే - తన్మధ్యే ।
ప్రతిష్ఠితమ్ - ప్రకర్షేణస్థితమ్ । విన్యసేదిత్యర్థః॥ ఇతి శ్రీచక్రమధ్యస్థవిష్టు-
గ్రేవీజవిన్యాసక్రమః॥ । నమయమలానుసారేణ శ్రీమదగస్త్యకారి

*కా॥ వృత్తెవ్వనీజతారాస్తతిమనలపురేమూలము న్నమ్మిపారే వీజాన్య
 న్నర్తకారా దిమవసుదళమధ్యేచయూ దీంశ్చ కాదీగ్ । టాదీగ్ కాద్యప్తవ
 గ్గానభన్యవసదనేమస్వరాగ్ విష్ణుయక్తాన్మద్రాగ్గానప్తవగ్గాం న్నమదిత
 నిచయంవిన్యసేమ్మాపురేషు । అస్యార్థః । వృత్తే - చక్రమధ్యమిహిణా
 న్నర్తకే । దృగ్బీజతారాగ్ - దృక్ - ఓజారః - వీజే - ఈశారా, తా
 రోఽనుస్వారః - తస్యబీజద్యయేనసంబృన్ధః - సతిం - సమగ్రవదం । ఓమ్
 ఈంఈం నమః - ఇతిజ్ఞాపకరాణి విష్ణుమధ్యేవిన్యసేత్ । అనలపురే -
 స్వాభిముఖాగ్రతీకాణేషు । మూలము న్నమ్ - వజ్రపదాత్మకీ శ్రీఽద్యా
 భిజ్ఞత్రయం । కవ ఈలహీం - మాపకహలహీం - పకలహీం - ఇహి
 మేణఽన్యసేత్ । ద్విపారే - అప్తకోణేష్విత్సర్థః । వీజాని - వశిన్వాద్య
 ప్తవీజాని । అ న్నర్తకారాదిమతా న్నర్తకారబహిర్దకారచతుర్దశా రేషు । వసు
 దళమధ్యేచ - అప్తకలేషు - క్రిమేణ - యాదీగ్ - కాదీగ్ - టాదీగ్ -
 కాద్యప్తవగ్గాగ్ - తథాచ అ న్నర్తకారే యాదిత్యో న్నఃశశమ్ - బహిర్ద
 రేకాదిజ్ఞాన్తదశకం । చతుర్దశారే టాదిభాన్త చతుర్దశకం - వసుపత్రే
 షు - కంఖం - చంఛం - టంతం - తంఖం - పంఛం - యం రం - శంసం -
 శంతం - ఇత్యప్తాయుగ్ధాని । నృపసదనేషు పోడశదలేషు, స్వరాగ్ అ
 తారాదీగ్ పోడశ - పర్వానేతాగ్ విష్ణుయక్తాగ్ । భూపురేషుముద్రా
 గ్గాద్రామిత్యాదీగ్తమదితవీజానాంనిచయశ్చ విన్యసేదితి శ్లోకార్థస
 ఙ్గిహః । వృత్తాద్యహిస్త్రికోణాన్త రైక్షీం సారితి ఽన్యసేత్ । ఇత్యా
 దిదక్ర వాయకవీజన్యాపి న్తరస్త్త శ్రీవిద్యామహాదభౌద్రప్తవ్యః॥ ఓమ్॥

శ్రీదక్ర విన్యాస సంగ్రహ మ్మూర్తయః.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథయాజుషీ - రుద్రహృదయోపనిషత్ - ౮౫.

॥సహనావపత్వితశాంతః॥

ఓం ॥ ప్రణమ్యసిరిసాపాదౌ శుకోవ్యాసమువాచహ । కౌడేవ
సర్వవేదేషుకన్యైవాశ్చ సర్వశః । కస్య శత్రూషణాన్నిత్యం ప్రీతాదే
వాభవంతిమ । తస్యగర్భచనగ్గ్రస్తాప్రత్యువాచపితాశుకమ్ । సర్వ
దేవాత్మై కౌరుద్రస్సర్వేదేవాశ్చివాత్మై కాః । రుద్రస్యకషీణేపాశ్చేవరవి
గ్రహ్యగ్రయోగ్నయః । నామపాశ్చేవదమాదేవీ షణ్ణసోమోపితేగ్ర
యః । యాడమాసాస్వయిషణ్ణయోషణ్ణసహ చంద్రమాః । యేనను
స్యంతిగోపండు తేననుస్యంతిశివంతు । యేర్ష్యయంతిహరింభక్త్యై తేర్ష్య
యంతివృషభశమ । యేద్విషంతిహిరూపాత్మి తేద్విషంతిజనాదనమ్ ।
యేగుప్తానాభిజానంతి తేనజాంతికేశవమ్ । రుద్రాత్ప్రవర్తతేనీజంబీ
జయోర్ధనాగ్రనః । యోగుగ్రస్పస్వయంబ్రహ్మే యోబ్రహ్మసహుతాశ
నః । బ్రహ్మేషణ్ణస యోగ్రాగ్నీషామాత్మైకింజల్ । బుద్ధిజగ్ సర్వమీ
శానస్త్రోగ్నభావమృణా । ఉమానుద్రాత్ప్రకాశ్వర్వాప్రకాశ్చాస్థావర
జ్జనాః । వ్యక్తిగ్ సర్వమీనానూపనువ్యక్తిస్తు మహేశ్వరః । ఉమా
శం రియోగ్యగ్నీయోగోషణ్ణగుద్యతే । యస్తతస్తైనమసాక రంకు
ర్వాచ్ఛక్తిపనున్యసః । అత్తానిన్వరమాత్మానిన్వరరాత్మానమేవచ । జ్ఞా
త్వాగ్రహిమాత్మానంవరమాత్మానమాశ్రయేత్ । అన్తరాత్మాభవేద్బుద్ధి
హ్యేషామాత్మానమహేశ్వరః । సర్వేహవేదభూతానాం షణ్ణరాత్మాప
నాతః । అస్యత్రైగ్రీకోపృథ్విమృత్యుభూమావిబవశాభినః । ఆగ్రంకుభ్యం
తథామూలంషణ్ణ బ్రహ్మమహేశ్వరః । కార్యంషణ్ణసక్రియాబ్రహ్మేకా
రణంకుమహేశ్వరః । ప్రయోజనార్థగ్ రుద్రేణమూర్తిరేకాత్రిధాస్థితా ।
సర్వోరుద్రోజగద్విష్ణుస్సర్వజ్ఞానంపితామహః । శ్రీఋద్రగురగుర్రుద్రేతియ

[illegible]

గురుస్తస్మైపరాంవిద్యాం దద్యాద్భక్తిహృదినీం । గుహాయాం నిహితగ్ సాక్షాదక్షరం వేదజేన్నరః । భిత్వాఽపి ద్యామహగ్రధిగ్ శివంగచ్ఛేన్నవాతినం । తదేతదన్యతగ్ స్యంతోత్పద్ధవ్యం ముముక్షుభిః । ధనస్తాగ్ శరోహ్యత్కాబ్రహ్మతలత్యముచ్యతే । అప్రసవై నవేద్ధవ్యగ్ శరవత్రవ్యయూథవేత్ । లత్యగ్ సర్వగతంచైవ శరస్సర్వగతో యః । వేద్ధాసర్వగతశ్చైవ శివలత్యం న సగ్ శయః । సతత్రవద్ద్రాగ్రహవపురి ప్రకాశతే సనాద్దివాతాస్సగలా దేవతాశ్చ । సపషణ్డవికృతభావభూతస్వయం విసృష్టోపరజస్వప్రకాశతే । ద్వాసుపద్ధాశరీరే స్థితే వేదాభ్యా సహస్థితా । తయో దేవవిస్థలం భుజైరకర్తృణో న మహేశ్వరః । కేవలగ్ సాక్షిరూపేణ నాభోగం మహేశ్వరః । ప్రకాశతే స్వయం భేదకృత్పితౌ మాయయా తయోః । ఘటాకాశమతాకాశౌ యథాకాశప్రభేదతః । విత్పితౌ పరమాదీవశివయా పేణ కన్పితౌ । తత్త్వితత్త్వశివస్సాక్షాద్విజ్జీవత్త్వ స్వతస్సదా । విత్పితౌ నాకారతో భిన్నానభిన్నా విత్త్వహానితః । విత్శేష్ఠేన్నదిదాకారాభివ్యతేజమహతః । భివ్యతే జ్జేష్ఠో భేదకృతే కాస్వహానితః । తత్త్వితత్త్వప్రమాణాచ్చదిదేకత్వవ్యవస్థితేః । దిదేకత్వపరిజ్ఞానేన శోచతనముచ్యతే । అన్వైతం పరమానందగ్ శివం యాతగు కేవలం । అభిప్రాయగ్ సమస్తస్వజగతస్సత్త్వజ్జ్ఞానం । అహమస్మిన్ విత్పితృపీతశోకౌ భవేన్మయః । స్వశరీరే స్వయం జ్యోతిస్స్వరూపగ్ సర్వసాక్షిణం । క్షీణదోషాని ప్రపశ్యన్తి వేతతే మాయాయావృతాః । ఏవగ్ గూఢపరిజ్ఞానం యస్యాత్రిపుయోగినః । పిత్రవిద్యహనం వాస్తవేతస్య సంపూర్ణరూపిణః । ఆకాశమేగ్ సంపూర్ణం పిత్రవిద్యైవైవగచ్ఛతే । తద్వత్స్వాత్మ పరిజ్ఞానీ పిత్రవిద్యైవైవగచ్ఛతే । సయోహవైతత్త్వరూపం బ్రహ్మయో వేదవైవమనః । బ్రహ్మనభావతీస్వస్థస్థుద్విదానందమాత్రకభిక్షుపనమత్ ॥ ఓం సహనావవత్వితి శాంతిః ॥

ఇతి రుద్రహృదయోపనిషత్సమాప్తా-౮౫.

ఓం తత్ సత్ .

శ్రీగురుభ్యానమః

అథ యోజుషీ-యోగకుండల్యుపనిషత్ - ౮౬.

—:0:—

॥ సహనావవత్పితౌత్తిః ॥

ఓమ్ ॥ హేతుద్వయం హించిత్రస్య వాసనాచ సమీరణః । తయో
 ర్వికప్తపక్షస్త్రిస్తద్వాచపపివనశ్యతః । తయోరాదౌ సమీరస్యజయంకుర్యా
 న్నరస్సదా । మితాహారశ్చాపసశ్చ శక్తిచాలస్తృరీయకః । ఏతేషాంల
 తుణంవత్త్యేశ్యణుగౌతమపాదరం । సుస్నిగ్ధసుభురాహారశ్చశుద్ధాంశపి
 వజితః । భుజ్యతేశివసంప్రీత్యైమితాహార స్స ఉచ్యతే । అసనంద్వివి
 ధం ప్రోక్తం పద్మం వజ్రాసనం తథా । ఉర్వోగుపరిచేద్ధత్తైశ్చభేషాదతలేయ
 తా । పద్మాసనం భవేదేతస్సర్వపాపప్రణాశనం । వామాంఘ్రిం మూలకం
 దాధరన్యంతమపరిక్షిపేత్ । సమగ్రీవశిరః కాయో వజ్రాసనమిత్థీరతం ।
 కుండలేవ భవేద్భక్తిస్తాన్తు సంచాలయచ్చక్షః । స్వస్థానాదా భ్రమోర్న్య
 ధ్యం శక్తిచాలనముచ్యతే । తత్సాధనే స్వయం ముఖ్యం సరస్వత్యాస్తచాల
 నం । ప్రాణరోధమథాభ్యాసాదృజ్జీకుండలినీ భవేత్ । తయోరాదౌ సర
 స్వత్యాశ్చాలనం కథయామి తే । అరుణత్యైవ కథితా పురావిద్భిస్సరస్వ
 తీ । యస్యాస్సంచాలనేనైవ స్వయంచలతి కుండలీ । ఇదాయాం విహతి
 ప్రాణేబద్ధాపద్మాసనం దృఢం । ద్వాదశాంగులైః స్యుః పంచ అపూరభృ
 తురంగులం । విస్తీర్ణతేన తస్మాడిం వేష్టయిత్వా తతస్సుధీః । అంగుస్తతర్జ
 నీభ్యాస్తు హస్తాభ్యాం ధారయేద్దృఢం । స్వశక్త్యాచాలయేత్వా మేదక్షిణే
 న పునః పునః । ముహూర్తాద్వయపర్యంతం నిర్భయాచ్చాలయేత్సుధీః ।
 ఉర్ధ్వమాకర్షయేత్కించి శ్చుష్ణమ్నాంకుండలీగతా । తేన కుండలినీ త
 స్య సుష్ణమ్నాయా ముఖం వ్రజేత్ । జహతి తస్మాత్ప్రసాదాయం
 ముష్ణమ్నాం వ్రజతి స్వతః । తుదైతుతాణంకుర్యాచ్చక్షణసంజ్ఞాచనేకృ
 తే । సరస్వత్యాశ్చాలనేన వక్షసశ్చోధన్వాగౌమనుత్ । సూర్యేణతే

చయేద్వాయుంపరస్వత్యాస్తుచాలనే । కణ్ఠసంజ్ఞా చనంకృత్వా పక్షస
 శ్చోర్ధ్వగోమరుత్ । తస్మిన్సంచాలయేన్నిత్యంశబ్దగభాణంసరస్వతీమ్ ।
 సస్యాస్పృశ్చాలనేనైవ యోగీరోగై ప్రముచ్యతే । గుర్జుంజలోదర్యస్త్రీ
 హూ యేచాన్యేతుష్టనుభ్యగాః । సర్వేతేశక్తిచాలేనరోగానశ్యంశ్య
 సంశయమ్ । ప్రాణరోధనుభేదానీ మృత్యుర్ముఖసమాసతః । ప్రాణ
 శ్చదేహగోవాయురాయానుభవస్సృక్త్యుతః । పవనస్త్విధస్థోక్తస్స
 హిస్త్వేవలస్తథా । యావత్తేజస్సస్థిస్సాన్యత్రావత్సూత మభ్యసేత్ ।
 సూర్యోజ్ఞాయోగీతః చ భస్మ్రీచైవచతుర్థికా । భేదైరేవసమంకుంభో
 యస్సాన్యసిహితకు భః । పత్రేనిజననేజేశే శరీర రాదిపవజితే ।
 సుత పమాణప సుతైశ్చ తాగ్నిజలవజితే । పత్రేనాత్మ్యచ్చనీచేహ్య
 సనేసుతేచైవ । బద్ధవక్త్రాసనకృత్వాపరస్వత్యాస్తుచాలనం । పక్షనా
 త్యాపమశ్చిచ్ఛగహిన్య పవనశ్చనైః । యశేష్టంపారయేద్వాయుగ్ రె
 చయేదడ యాగతః । కపాలకోధనే నాపి రెచయేత్సవన శ్చనైః । చతు
 ష్చంకాగోదోపస్త్రిమదోపనిహన్తిచ । పునఃపునఃపదంకార్యగ్ సూ
 ర్యభేదముదాహృతం । ముఖగ్ సంయన్యనాదీభ్యా మాకృష్యపవనశ్చ
 నైః । యథాలగతికణ్ఠాన్తు హృదయావధిసంస్వనమ్ । పూర్వపత్మకంభ
 యేష్వాగ్నిగ్ రేచయేదడ యాగతః । శీషోదితానలహరం గళశ్లేష్మహ
 రంపరం । సర్వరోగహంకల్యణ్యం దేహనలపవధానం । నాదీజలోదరం
 ధాబ గతదోషపనాశనమ్ । గచ్ఛత స్త్రిత్యతలకార్య ముజ్జాయ్యాఖ్యస్తుకు
 స్థిక్తీమ్ । జిహ్వయానాయుమాకృష్యపూర్వపత్మకంభకాచను । శనై
 స్త్వహ్నిగరథాగ్భ్యాగ్ రేచయేదడలగ్ సుధీః । గుల్ఫస్త్రీహదికాష్టోపాత్తు
 యుపిష్ఠంజ్వరింతృమామ్ । విహసిశీతఘ్నాన్నాను కుంభకోయంనిహన్తిచ ।
 తిల్యపద్మాసనంబద్ధాసనుగ్రీవోదరస్సుధీః । ముఖగ్ సంయన్యయత్నేన
 ప్రాణంఘ్రాణేనరేచయేత్ । యథాలగతికణ్ఠాన్తు కపాలేసవ్వసంతః ।
 పగేనపూరయేత్కాంది ధృత్పద్మావధిమారుతం । పునర్విరేచయేత్తద్వ
 గ్పూరయేద్వపునగిపునః । యత్రేవలోహకారాణాంభప్రీవగేనచాల్య

[illegible]

నానాభ్యానుప్రయమ్ । ప్రత్యేకం దశసంఖ్యకం ద్వితీయే పశ్చాభిస్త
 థా । పంచత్యలః తృతీయే హి వజ్రవృథ్యా దివేదినే । కర్తవ్యమస్మిన్
 విద్య బద్ధత్రయసంస్కరః । విచారుతైర్నితాయాంతు జాగరానలమైకు
 నాతి । బహుసంక్రాంతాణామ్యగ్రోధాన్మూల పురీషయోః । విషమా
 శనవోషాన్మూలయానప్రాణావంతనాత్ । శీఘ్రమిగ్నస్యతేరోగస్తస్మ
 యేద్యుదసంయమి । మోగాభ్యాసేనమేరోగ ఉత్పన్నాశకశ్చతే । తతో
 భ్యాసంత్యజేదేవప్రళయం విఘ్నమచ్యతే । ద్వితీయగ్ సగ్ శయాభ్యం
 చశరీయభ్యావనస్తతా । అలస్యాభ్యాతుర్ధంచనిద్రాహవస్తపశ్చను
 మ్ । వ్యస్తీరతిత్రాంతిస్తపఃపరీక్షీర్తితం । విషయంచాప్తసంరైవతి
 నాభ్యం నవచగ్త్సగం । అలభ్యిర్యోగతత్త్వస్యదశసంప్రాప్త్యతే మతైః
 ఇత్యేనద్విఘ్నవశశయిచారేణ్యజేచ్ఛగః । ప్రాణాభ్యాసస్తనకార్యో
 గత్యగ్ సత్యాస్థయానియా । సుషుమ్నాలీయతేదిత్రనచవాఘ్నిప్రధా
 వతి । సుషుమ్నలేశుచాయోగీస్యాదతిత్సానితాతః । అధోగతిసుషా
 నీనైడిర్ధ్యోకురుతేబలత్ । అశుభ్యానేన తంప్రాహుర్ములబద్ధోయ
 ముచ్యతే । అపానశ్శోధ్య సూళూత్వావహ్నినాసహగచ్ఛతి । ప్రాణ
 జ్ఞానంతతోవహ్నిః । ప్రాణాపానాచసత్వరం । మిళిత్యా కుండలీంయాతి
 ప్రసుప్తాకుండలాక్యః । తేనాస్మినాచసంతప్రాపవనేనైవచాలితా । ప్రసా
 ర్యస్వశరీరస్యసుషుమ్నాచదవాంతరే । బ్రహ్మగ్రన్థిస్తతోభిత్వారజోసుగ
 సముద్భవం । సుషుమ్నాచదనేశీఘ్రవిద్యల్లేఖవసగ్ స్ఫురేత్ । విష్ణు
 గ్రంథిప్రయాశ్శుచ్చై స్సర్వరగ్హృదిసగ్స్థితా । ఉద్భవం గచ్ఛతియ
 చ్చానైరుద్రగ్రన్థితచచ్ఛవం । శ్రీహర్షద్యంసుసంభిద్య యాతిశీతాగ్
 శుకుండలం । అనాహతాభ్యంయచ్చక్రందత్రైలోకశభిన్యగం । తత్రశీతా
 గ్ శుసంజాతావ్రవగ్ శోషయతిస్వయి । చలితేప్రాణవేగేనరక్తంపిత్ర
 గ్ రుదగ్గ్రహత్ । యాతేంద్రచక్రంయత్రాపైశుద్ధత్రైష్ట్రప్రవాత్సకంత
 త్రసక్తంగ్రహత్యుష్ణంభగ్ శీతస్వభావకం । తదైవరథసాశుక్లం చస్త్ర
 దూపగోహితవ్యతే । ఉద్భవప్రవహతియుద్ధంతదైవంభ్రానుతేతరాం । త

స్వాస్వాదవశాద్విత్తంబహిష్టంవిషమేషుయత్ । తదేవవరమంభుక్త్వా
స్వస్థస్వాస్థ్యత్తరతాయువా । ప్రకృత్యప్తకరూపజ్చస్థానంగచ్ఛతికుండలీ । క్రొ
డీకృత్యశివంయాతక్రొడీకృత్యవిలీయతే । ఇత్యహోధ్వరజశ్శుక్లగ్ శివేత
దనుమారుతః । ప్రాణాపానాసమాయాతినదాజాతౌతత్రేవచ । ఖూతే
లేచాప్యనలేనావాచకత్వతివద్ధతే । ధారయత్యథలావాతాలగ్నిమూ
షాహిరణ్యవత్ । ఆధిభౌతకదేహస్తమాధిదైవికవిగ్రహా । దేహూతివిమ
లంయాతించాతివాహికతామియాత్ । జాడ్యభావవిర్ముక్త మమలంబి
న్నయాత్మకం । తస్మాతివాహికంముఖ్యగ్ సర్వేషామ్రుషదాత్మకం । జా
యాభవవినిర్ముక్త్యకాలయాపవ్యవభిసః । ఇతితగ్ స్వస్వరూపాహినతి
రజ్జభుజంగవత్ । మృషైవోదేతినకలంమృషేవ ప్రవలీయతే । రౌప్యం
ద్విశ్శుక్తికాయాగ్ స్త్రీపుగ్ సోభాగ్ నతిర్యథా । పిండబ్రహ్మేంద్రియోనైక్యం
లింగమాత్రాత్మమోరపి । స్వాభావ్యాకృతియోనైక్యగ్ స్వప్రకాశవి
దాత్మనః । శక్తికుండలినీనామబిసతస్త్వభానుభా । మూలకందంఘణా
గ్రేణఃస్వోమలకందవత్ । ముఖేనలచ్చగ్ సంగృహ్య బ్రహ్మరంధ్రసమ
న్వితా । పద్మాసనగతస్త్విస్థాగుదమాకుంచసాధకః । వాయుమూర్ధ్వంగ
తంకుర్వణపశ్చకాఃప్రమానసః । వాయ్వాఘాతవిశాదగ్నిస్వాస్థానగ
తౌజ్వలగ్ । జ్వలవాఘాతపవనాఘాతౌరుద్ధిద్రితౌహిరాట్ । బ్రహ్మగ్రం
ధితతౌభితావఃస్థుగ్రంధిఃభినత్యతః । రుద్రగ్రంధిఃచభిత్రైవ కమలాని
భినత్రివత్ । సహస్రకమలేశక్తిశ్చివేనసహమోరతే । సైవావస్థా పరా
జ్ఞేయా సైవనిర్వృతికారిణీతి । ఇతి యోగకుండల్యుపనిషద్ ప్రథమో2
ధ్యాయః ।

అరాహగ్ సన్న్యసిత్వాయామివిద్యాంభేదరిసంజ్ఞాకాంయథావిజ్ఞా
తవానస్యలోకేస్త్రిన్నజరామరః । మృత్యువ్యాధిజరాగ్రస్తాద్యస్త్యేపిద్యా
మిమాంమునే । బుద్ధిందృఢతరాంకృత్యాభేదరింకుసవభ్యసేత్ । జగ
మృత్యుగదఘ్నాయాసభేదరించేత్తీహూతలే । గ్రంథతచ్ఛార్థత్యైవ తద
భ్యావప్రయోగతః । తంమునేసర్వభావేనగురుంమత్వాప మాశ్రయేత్ ।

దుఃఖభావచరీవిద్యాతదభ్యాసోపిచులభః । అభ్యాసం మేళనం చైవ
 యుగవనైవసద్భృతి । అభ్యాసమాత్రనిరతా నవిదంతేహమేళనం ।
 అభ్యాసంలభతేబ్రహ్మజన్మజన్మాన్తరేక్ష్యంతి । మేళనంతస్తుజన్మనా
 గతతాన్తేపిసలభ్యతే । అభ్యాసంబహుజన్మాన్తేకృత్వాతస్థావసాధితం ।
 మేళనంలభతేకశ్చిద్యోగీజన్మాన్తరేక్ష్యంతి । యదాతు మేళనంయోగీల
 భతేగురువక్త్రితః । తదాతత్పిద్ధిమాప్నోతియమక్తాశాస్త్రీసన్తతా । గ్ర
 ణ్తతాద్ధృతశ్చైవమేళనంలభతేయదా । తదాశివత్వమాప్నోతినిర్ముక్త
 స్సర్వసంస్కృతః । శాస్త్రీవిదాపినంబోధ్యంగురవోపినశక్నుయః । తస్మా
 త్సుమద్దళితరంలభ్యంశాస్త్రీమిదంమునేయావన్నలభ్యతేశాస్త్రీంశా
 వగ్రాముర్యేద్యుతః । యదాసంలభ్యతేశాస్త్రీ తదాసిద్ధిః కేస్థిత్యా
 నశాస్త్రీవిదాసిద్ధిర్మృత్యుచైవజగత్రయే । తస్మాన్మేళనదాతారగ్ శా
 స్త్రీదాతారసమృతం । తదభ్యాసప్రదాతారగ్ శివంశుశ్వాసమాత్ర
 యత్ । లభ్యాశాస్త్రీమిదంసహ్యమస్మేహంనప్రకాశయత్ । తస్మా
 త్సర్వప్రయత్నేనగోపనీయంవిజానతా । యత్రాస్తేచ గురుగ్భ్యాష్టా
 దివ్యయోగప్రదాయకః । గత్రగత్వాచతేవోక్తం విద్యాగ్ సంగృహ్యభి
 చరీం । తేనోక్తస్వన్యగభ్యాసజు-ర్యాదాదా వతద్ధిరీతః । అనయావి
 ద్యయాయోగీభవరీపిద్ధిభాగ్భవేత్ । భవర్యాభవరీయుంజగ భవరీ
 బీజ పూరియా । భవరాధిపతిస్ఫుల్భాభవరేమసదావసేత్ । భవ
 రావనధంవహ్నిమంబునండలభూషితం । అభ్యాతభేచరీవీజంలేనయో
 గసిద్ధిసద్భృతి । సోమాగ్ శనవకంవణం ప్రతిలోమేనచోద్ధరేత్ । తస్మా
 త్స్యోగకమాభ్యాస మక్షరంచంద్రహవశమ్ । తస్మాదవ్యప్తమం వణం
 విలోమేనావరంమునే । తదాతస్మరనుంధి తదాదిరపివంచయా । ఇందో
 శ్శబహుభిన్నాన్మహూటోయంవరికీర్తితః । గుహావదేశలభ్యజ్ఞానర్వయో
 గసిద్ధిదం । యత్రస్యదేహకామాయావిరుద్ధకరుణాశ్రయా । స్వప్నే
 పిసలభేత్రవ్యనిత్యంద్వాదశబ్దవృతః । యశ్చమాంపజ్జలత్రోణిజపేదపిసు
 యుర్తిరః । తస్యశ్రీభవరీపిద్ధిస్వయమేవప్రవర్తతే । నశ్యంతిసర్వవి

ఘ్ననివ్రసేద నివ దేవతాః । వలీపలితనాశశ్చభవివ్యతిసగ్గశయః । ఏ
 వంలభ్యానుహవిద్యానుభ్యాసంకారయే తుతః । అన్యథాక్షిశ్యతే బ్రహ్మ
 న్నసిద్ధినిభవరీపథే । యదభ్యాసవిధావిద్యాం నలభేద్యస్సధామయాం ।
 తతస్సంమేళకాదాచలభ్యావిద్యాగ్ సదాజపేత్ । నాన్యథా రహితోబ్ర
 హ్మణసకిందిత్తిభాగ్భవేత్ । యదిదంలభ్యతేశాస్త్రం తదావిద్యాగ్ స
 మాశ్రయేత్ । తతస్తతావిద్యాగ్ సిద్ధి మాశుతాంలభతేముః । తాలు
 మూలగ్ సముత్కృష్యస్తవసరమాత్మవేత్ । స్వశుభాక్షప్రకారేణను
 లగ్ సర్వంవిశోధయేత్ । స్నహిపత్రనిభగ్ శస్త్రగ్ సుతీర్ణగ్ సిద్ధనిర్మ
 లమ్ । సమాదాయతతస్తేనరోమమాత్రగ్ సముచ్చినేత్ । హిత్యానైం
 ధవవభ్యాభ్యాం చూడాకాభ్యాం ప్రక్షల్వయేత్ । పునస్సప్త వినేప్రాప్తై
 రోమమాత్రగ్ సముచ్చినేత్ । ఏవంక్రమేణమాత్మాసం నిత్యోచ్యక్త స్స
 మాచరేత్ । మాత్మాసాద్రసనామూలగ్ శిగాబద్ధం ప్రణశ్యతి । అథవాగ్
 శ్వరీధానుశిరోవస్త్రేణవేష్టయేత్ । శనైరుత్కర్షయిష్యోగీ కాలపథా
 విధానవేత్ । పునష్టత్వాసమాత్రేణ నిత్యగ్ సంఘర్షణాన్తునే । భూసు
 భ్యావధిచాప్యేతితర్కకాణావిలాపధి । అథశ్చచురుకంమూలంప్రయా
 తిక్రమచారితా । పునస్సంవన్సరాణాంతుత్పలీయా దేవలీలయా । కేశా
 వ్రమూర్ధ్వంక్రమతితిర్కకాభావధిన్తునే । అథస్తాత్కంఠ కూపాంగంపు
 నర్వర్షత్రయోణతం । బ్రహ్మరంధ్రగ్ సమావృత్య తిష్ఠేదేవ నసగ్ శయః ।
 తిర్కకాశ్చితలంయాతిఅధనికథావిలాపధిః । శనైశ్శనై మనస్తకాచ్ఛను
 హావజ్రకవాటభిత్ । పూర్వంబీజయుతావిద్యా హ్యభ్యాసాయాతివర్త
 భా । తస్మాష్టడంగం కర్విత తయావత్పురభిన్నయా । పుర్యాదేనం
 కరన్యాసగ్ సర్వసిద్ధ్యాదిహేతవే । శనై రేవంప్రకరణవ్యనుభ్యాసంయు
 గపన్వహి । యుగపద్వర్తతేయస్యశరీరం విలయంప్రజేత్ । తన్నాచ్ఛనై
 శ్శనైకకార్యనుభ్యాసంమునిపుంగవ । యదాదబాహ్యమాగ్నేణజహ్వబ్ర
 హ్మబిలంప్రజేత్ । తదాబ్రహ్మగ్గళంబ్రహ్మదుర్భేద్యంత్రిదశైరపి । అంగు
 ల్యగ్రేణసంఘృష్య జహ్వమాగ్రంనివేశయేత్ । ఏవంవక్షా త్రయంకృ

త్వాబ్రహ్మద్వారంప్రవిశ్యతి । బ్రహ్మద్వారేప్రవిష్టేతు సమ్యజ్జ్ఞానమా
చరేత్ । మథనేనవి నాకేదిత్సానయన్తిపపత్త్వితః । భవరీమంత్రసిద్ధస్య
సిద్ధ్యతేనాథనంపినా । జపంచమథనంచైవకృత్వాశీఘ్రఫలంభేత్ । స్వ
ణాజాంరౌప్యజాంవాపిలోహజాంవాశలాకికాం । నియోజ్య నాసికార
స్థమిచ్ఛసి తైసశంతునా । ప్రాణాన్నిరుధ్యహృదయేసుఖమాననమూర్త
నః । శవైస్సమథనంకుర్యాన్నాగ్నిమధ్యేన్యస్య చతుషీ । షాన్తాసమథ
నావస్థాభావేనైవప్రజాయతే । యథాసుఖప్రీత్యానాం యథాభావ
స్తథాభవేత్ । నసచామథనశస్తంమాసేమాసేసమాచరేత్ । సదా
రసనయా యోగీమార్గంనపరినజ్యమేత్ । ఏవంద్వాదశవద్వాదేనగీసిద్ధి
గ్భవతిఘ్రివా । శరీరేనకలంఘ్యంపశ్యత్వాత్మవిభేదతః । బ్రహ్మేఽఽ
యంసుహమాగోరాజదస్తోర్ధ్వకుండలీతి ॥ ఇతియోగకుండల్యుపనిష
దిద్వితీయోధ్యాయః ॥

మేళనమనుః—॥ ప్రీత్యంసంఘంసంఘమ్ పద్మజడీవాచ ।
అమావాస్యచప్రతిపత్త్యైర్ణామాసీచశబర । అస్యైకావస్థ్యతేసం
జ్ఞావతదాఖ్యాహితత్వతః । ప్రతిపద్దినతోకాలేఅమావాస్యతతైవచ । పా
ణామాస్యగోస్థిరీమర్యాచువపంథాహినాన్యథా । కామేనవివయాకాం
క్షీవిషయాత్కామమోహితః । ద్వావేవసంత్యజేన్నిత్యం నిరంజన ము
పాశ్రయేత్ । అపరగ్సంత్యజేత్సగ్న్యాయదిచ్ఛేదాత్తనోహితం । శక్తి
మధ్యేమనకృత్వామనశ్చైత్త్యమధ్యగం । మనసామనఅలోక్య తత్త్యజే
త్పరమంపదం । మనోపహిమిదుశ్చ ఉత్పత్తిస్థితకారణం । మనపోత్పత్త్య
తేవిందుర్యథాక్షీరంఘృతాత్మకం । నచబద్ధసమధ్యస్థం తద్వైకరణమాన
సమ్ । చంద్రాకాశమధ్యమాశక్తిర్యగ్రస్థాతత్రబద్ధసంజ్ఞాత్వాసుమమ్న
తశ్చేదంకృత్వా వాయుంచమధ్యగం । స్థిత్యాసౌలైద్రవస్థానే ఘ్రిణరం
ధ్రేనరోధయేత్ । వాయుంబిస్తుగ్సమాఖ్యాతగ్సత్పత్రకృతమేవచ । మ
ట్పుక్రాణిపరిజ్ఞాత్వాప్రవిశేత్సుఖమణ్డలం । మూలాధారగ్స్వాధిస్థానం
మణిపూరంత్యరీయకం । అనాహతంవిశుద్ధించలజ్ఞాచక్రశ్చపథకం । అ

ధారంనుదమిక్తుక్తగ్ స్యాధిష్ఠానంతులైంగికం । మణిపూరం వాఢిదేశ
 గ్ వృద్ధయస్థునాహతం । ఓశుద్ధిక్తమూలేదలక్షాచక్రభ్రమస్తకం
 కట్టకాణివరిజ్ఞాత్వాప్రవిశేత్సుఖమండలే । ప్రవిశేచ్ఛాయు మాకృత్య
 తయైవోర్ధ్వంగియోజయేత్ । ఏవగ్ సమభ్యాసేచ్ఛాయుగ్ సబ్రవత్పిండ
 మయోధవేత్ । వాయువిస్తంతథాదక్రం చిత్తంనైవసమభ్యాసేత్ । స
 మాధిమేకేనసమమన్వతంయూనియోగినః । యథాగ్నిగ్ధారు మధ్యస్థో
 మోత్తిస్థిస్తదనంవి నా । వినాచాభ్యాసయోగేన జ్ఞానదీప స్తథానహి ।
 ఘటమధ్యగతాదీపాబాహ్యంనైవవ్రతాశతే । ఛిన్నేతస్త్రిష్టుటేనైవ దీప
 జ్వాలాదభావతే । స్వకాయంఘటమిక్తుక్తం యథాదీపాహి తత్పదం
 గురువాక్యసమాధిన్నేబ్రహ్మజ్ఞానగ్ స్ఫుటీభవేత్ । కర్ణధారం గురుం
 ప్రాప్యకృత్వాసూక్ష్మంతరత్రివ । అభ్యాసవాసవాశక్త్యా తర నిభవసా
 గరంవరాయానుంకురీణాయవశ్యంత్యాంద్విదదీకృతా మధ్యమాయాం
 ముకుళితావైఖర్యాంవికసీకృతా । పూర్వంయథోచితాయావా గ్నిల్
 మేనాస్తగాభవేత్ । తస్యావాచ్యవరోదేవగ్గుహాస్థోవాక్ప్రబోధకః
 పోహమస్తీతినిశ్చిత్యయస్సదావగ్రతేలుమాగ । శబ్దేరుచ్ఛాపై ర్నై ర్నై
 ర్భాషితోపనిష్యతే । విశ్వశ్చలైజపలైవప్రాజ్ఞశ్చేతివలెరియః ।
 రాధీరణ్యగభ్యశ్చక్షుశ్చరశ్చేతితేనయః । బ్రహ్మజ్ఞంనైవ పిందాణ్డంల
 కాభూరాదయస్క్రమాత్ । స్వస్వోపాధిలయాదేవలీయంతే ప్రత్యగా
 త్సని । అణ్డంజ్ఞానాగ్నినాత ప్రలీయతే కారణైస్సహ । పరమాత్మనిలీన
 ప్రత్పరంబ్రహ్మైవజాయతేతత స్త్రిమితగమ్భిరంసతేజోనతమస్తతం
 వాఖ్యమనభివ్యక్తగ్ సతికంచదవశిష్యతే । ధ్యాత్వామధ్యస్థ మాత్మానం
 కలకాంతరదీపవత్ । అంగుష్ఠమూత్రమాత్మానం ధూనజ్యోతిరూపకంప్ర
 కాశయన్తమస్తస్థంధ్యాయేత్కూటస్థనవ్యయం । షడ్జానాత్పరథాదే
 హజాగ్రత్సప్తపమప్రీతః । మాయయా మోహితసవచ్ఛాద్భహుజ
 వ్నాన్తరేళునః । సతకర్మపరిపాకాస్తస్సవికారం చికిషగతి । కోహంక
 భమయంతోషస్సగ్ సారాఖ్యఉపాగతః । జాగ్రత్స్వప్నవ్యవహారగ్ సు

మహాత్మ్యమును । ఇది వింతాపరీక్షాత్మకముగా నుండ విశేషము । అ
జ్ఞానాదుల దా భాసించు స్థాపన తాపితము । రథ భవశ్రేయతదాతూలపింజ
మివాగ్నినా । దహన్తస్యైవ గాత్మానప్రేక్షానేతి తత్పరం । పితృవ్యా
ప్యజ్ఞానం దహన్తే వక్ష్యతే నతు । మమోనయజ్ఞానమయాగ్ సహ్యగ్ధృష్ట
క్రిమేణు । ఘటస్థదీపవచ్చశ్చ దంతి రేవ ప్రకాశతే । ధ్యాయన్నాస్తే ము
నిశ్చైవ మామప్తే రామైశ్చైవ । జీవన్ముక్తస్య పక్షియే సుధన్యైశ్చ
తక్యైవ । జీవన్ముక్తవత్త్వత్వాత్ సదేహి కాలసాత్యతే । విశవ్య
దేహము క్తస్యం వచోన్మందతామివ । అశబ్దమస్య మహాపదవ్యయం
తథా రసం దీప్యమానం వచ్చయత్ । ఆనాద్యనిత్యమహతి పరివ్రజంత
దేవశిష్యైశ్చ కాలం రామయమిత్యవచత్ ।

ఇతి యోగకుండల్యుపనిషత్సూత్రీయోధ్యాయః ।

॥ సహ నామ త్పితౄణాం ॥

ఇతి యోగకుండల్యుపనిషత్సూత్రీయోధ్యాయః ॥

ఓం నమః ।

—:0:—

శ్రీమదుభయనాథః ।

అథాభ్యుదయ - భక్తచారిత్రము - ౧౭.

భక్తచారిత్రము - భక్తచారిత్రము - ౧౭.

ఓమ్॥ అక్షరచారిత్రమును గ్రహించి విశేషముగా నుండ విశేషము । అ
జ్ఞానాదుల దా భాసించు స్థాపన తాపితము । రథ భవశ్రేయతదాతూలపింజ
మివాగ్నినా । దహన్తస్యైవ గాత్మానప్రేక్షానేతి తత్పరం । పితృవ్యా
ప్యజ్ఞానం దహన్తే వక్ష్యతే నతు । మమోనయజ్ఞానమయాగ్ సహ్యగ్ధృష్ట
క్రిమేణు । ఘటస్థదీపవచ్చశ్చ దంతి రేవ ప్రకాశతే । ధ్యాయన్నాస్తే ము
నిశ్చైవ మామప్తే రామైశ్చైవ । జీవన్ముక్తస్య పక్షియే సుధన్యైశ్చ
తక్యైవ । జీవన్ముక్తవత్త్వత్వాత్ సదేహి కాలసాత్యతే । విశవ్య
దేహము క్తస్యం వచోన్మందతామివ । అశబ్దమస్య మహాపదవ్యయం
తథా రసం దీప్యమానం వచ్చయత్ । ఆనాద్యనిత్యమహతి పరివ్రజంత
దేవశిష్యైశ్చ కాలం రామయమిత్యవచత్ ।

మాన్యనిశముచ్చరస్తగ్ హిరణ్యబాహుగ్ హిరణ్యకూవగ్ హిరణ్యవర్ణ
 గ్ హిరణ్యనిధిమన్వైతం చతుర్థంబ్రహ్మకర్ణు రుద్రా తీతమేక మాశాస్యం
 భగవన్తగ్ శివంప్రణమ్యముహుర్ముహురభ్యర్చ్య శ్రీఫలధైర్యేదైన భస్మ
 నాచనతో దైమాన్యకృతాజ్ఞలిపుటనప్రప్రచ్ఛాకీహి భగవన్వేదసారముద్భ
 త్యత్రిపుండ్రాదిం యస్తానన్యానపీక్షమేవ మోక్షోపలభిః । కింభస్మ
 నోద్రవ్యం కానిస్థానాని మనవోప్యత్రకేవాకతివా తస్యధారణే కేవా
 త్రాధికారిణో నియమస్తేషాంకోవా మామస్తేవాసిన నను శాసయా
 మోక్షమితి । ఆశసంబూవాచ భగవాన్సరమేశ్వరగ్ పరమకారుణి
 కంప్రమథాన్సురానపి సోన్వీత్యపూతంప్రాగరుదయా త్లోమయంబ్రహ్మ
 వర్ణేనిధాయ త్యక్రింబకమితిమన్తేగ్రిణశోషయేద్యేన కేవాపితేదసాతస్త్వి
 గృహ్యాయత్రవాగ్దేణ ప్రతిష్ఠాప్య వహ్నింతత్రగ్లోమయద్రవ్యం నిధా
 యసోమాయస్వాహతి మన్తేగ్రిణ తతస్త్రిలక్ష్మీహిభి స్సాజ్యైర్బహుయా
 దయనైవాహ్లాత్తర సహస్రగ్ సాధకమేతద్వాతత్రా జ్యస్యపర్ణ నయా
 జహూర్భవతి తేనసపాపగ్ శృణోతి తిన్దోమమంతస్త్రివ్యక్ మిత్యేవా
 నైస్త్విషకృత్సాగ్ధాహుతేనైవైవాప్త దితుబలిప్రదానం తద్భస్మ గాయ
 త్ర్యాసంప్రోత్య తద్దేమేరాజతేతామ్ర మృగ్ధయేవా పాత్రేనిధాయు
 ద్రమన్తేగ్రిక పునరభ్యుత్యశుద్ధదేశే సంస్థాపయేత్తతోభాజయేచ్ఛాగ్మ
 తాతతస్త్రియంపూతోభవతిమానస్తాకఇతిసద్యోజాత మిత్యాదిపంచ
 బ్రహ్మమన్తేగ్రిన్భస్మసంగృహ్యగ్నిరితి భస్మవాయురితిభస్మజలమితి భస్మఘ
 లమితి భస్మవ్యోమేతి భస్మదేవాభస్మఋషయోభస్మ సర్వగ్ హవావత
 దిపంభస్మపూతం పావనంసమామి సద్యస్సకవ్రాఘశాపకమితి శిరసాభి
 నమ్యపూతేవామహస్తై వామదేవా యేతినిధాయ త్యక్రిమ్యకమితి స
 మ్పిక్త్యశుద్ధగ్ శుద్ధేనేతి సంకృత్య సగ్ శోధ్యతేనైవాపాదశీర్షము
 ధూశనమాచరేత్తత్ర బ్రహ్మమన్తాగ్రిక పశ్చాతతశ్చేషస్యభస్మవోపనియోగ
 స్తర్జనీమధ్యమానామికాభిరగ్నే ర్భస్మసేతిభస్మసర్జిహ్య మూర్ధానమితి

మూర్ధన్యగ్రేస్యసేత్ । త్యక్త్యాకమితిలలాటేనీలగ్రీవాయేతికణ్ఠకణ్ఠస్యదక్షి
 ణేపార్శ్వేత్ప్రాయుషమితి వామేకపోలయోః కాలాయేతిసేత్రయో
 స్త్రిలోచనాయేతిశ్రోత్రయో శ్శృణవామేతి వక్త్రే । ప్రబ్రవామేకహృద
 యే ఆత్మసత్తినాభౌ నాభిరితిచంద్రేణ దక్షిణభుజమూలే భవామేతి
 తన్మధ్యేనుద్రాయేతి తన్మణిబద్ధేశ్వామేతి తత్కరపృష్ఠే పశుపతయ
 ఇతివామబాహుమూలే ఉగ్రాయేతితన్మధ్యే అగ్రేవధాయేతి తన్మణిబద్ధే
 దూరేవధాయేతితత్కరపృష్ఠే సమోహస్త్రే ఇతిఅగ్రేనే శబ్దారాయ
 తి యథాక్రమేభక్త్యుత్పత్త్యా సోమాయేతివచనత్వా తత్కప్రయోగ్య త
 ధ్యుత్పాదనీనినన్ద్వితిపితేత్ । నాహౌత్యాజ్యం నాహౌత్యాజ్యం । ఏతన్మధ్యా
 హ్నసాయాహ్నాము త్రికాలేషువిధివర్ణ్యుత్పధారణ మప్రమాదేన కార్యం
 ప్రమాదాత్పతిహాభవతి । బ్రాహ్మణానామయమేవధర్మోఽయమేవధర్మః ।
 ఏవం భక్త్యధారణమకృత్వా నాశ్నేయాదాహోన్నహస్యద్వా ప్రమాదా
 త్యక్త్యాభక్త్యధారణం నగాయత్రంజపేన్నజుహుయాః । గౌరవార్పయేదై
 వాన్యప్రేక్షిత్వాచిన యమేవధర్మస్సనాతన స్సర్వపాపనాశకౌ మోక్ష
 హేతుర్నిత్యాయం ధర్మోబ్రాహ్మణానాంబ్రహ్మచారిశృహవా వ్రథయతి
 నామేతదకరణేప్రత్యవైత్తిబ్రాహ్మణః । కృత్వాప్రమాదేనైతదప్రోక్ష్యశతం
 జలమధ్యేస్థిత్యా గాయత్రం జప్తోపాపణేనైకేన పుణ్యోధవతి యతిస్స
 ప్తధారణంత్యక్త్యా ఏకగా ఉపాప్యద్వాదశసహస్ర ప్రణవంజప్త్వాప
 ణ్యోధవతి । అన్యథేష్టోయితే సాలావృకేభ్యోపాతయతి । భక్త్యమో
 యక్యభావస్తదా సర్వభక్త్యదాహనజన్య మన్యద్వావశ్య మస్త్రోపాతం
 ధ్యామేతత్పాత్రిక ప్రయజ్ఞానోరాత్రికృతా త్పాపార్పూతోభవతి ।
 స్వర్ణస్త్రేయాగ్నిముచ్యతే । 'మాధ్యన్తినేమాన్త్యన్తినం కృత్వోపస్థానా
 స్తంధ్యాయమాన ఆదిత్యాభిముఖోధీయాన స్సురాపానా త్పూతోభవ
 తి । స్వర్ణస్త్రేయాత్పూతోభవతి బ్రాహ్మణవధాత్పూతోభవతి గౌరవాధా
 త్పూతోభవత్యశ్వవధాత్పూతోభవతి గురువధాత్పూతోభవతి మాతృ
 వధాత్పూతోభవతిపితృవధాత్పూతోభవతిత్రికాల మేతన్మ్రయజ్ఞానస్స

ర్వవేదసారాయణ ఫలమహాప్నోతి సర్వతీర్థఫలమశ్నుతే ఆనందబ్రువన్సు
ర్వహూయతేవేతి విష్ణుతేప్రాజాపత్యగ్ రాయస్సోపం గౌవర్యమేవమావ
త్తయేమపదమిత్యాహ భగవాన్సదాశివ స్సాన్మస్మదాశివస్సాన్మస్మః॥

ఇతి భక్తజాబాలోపనిషది ప్రథమోఽధ్యాయః.

అభ్యుపనిష్త్వా జాబాలోపనిషత్ సాన్మస్మదధ్యయన్ పున్యవప్ర
చ్ఛక్తిం నిత్యం బ్రాహ్మణానాంకర్తవ్యం యదకరణేప్రసిద్ధైః బ్రాహ్మణః,
కన్యపూజనీయగ్గౌవాధ్యేయగ్గర్వర్తవ్యగ్ కథంధ్యేయగ్గర్వస్థావర్యమే
తన్నాహ్నితీ సమాసేనతగ్ గౌవావాచ ప్రాసుదయాన్నిర్వర్త్య శౌ
చాదికం తతస్సాన్మయాన్వర్జనగ్ దుక్రమాన్తైస్తతత్త్వాహతం వాన్వర్జ
యతైః పాత్రవోపహత్యా ఉద్యస్తవాదిత్య మభిధ్యాయన్నద్ధారితాన్తం
కృత్వా యథాస్థానంభక్త్యాన్త్రితండ్రం శ్వేతేనైవగుక్రాయోగ్యేతా
భిభ్యాయాన్వైతత్రసత్తతాన్తథాన్యేముద్ధిచత్వారిగ్ శచ్చిభాయా
మేకంగ్రయంవాశ్రోత్రయోద్వాదశక్తైర్ద్యాత్రిగ్తత్ । బాహు
ష్టాదశహేడశ ద్వాదశపణిబద్ధయోష్టశ్చ పణిధ్యాయోగ్యేతైర్ద్యాత్రిగ్
కుశోఽహరహనుపాసీతాగ్నిర్వ్యోమిత్యాదిభిరగ్నో జహుయాభ్యవతి
జ్జంత్రసద్భావభ్యర్చ్య కుశేహ్వాసీవోధ్యాత్వా పాన్మస్మామేవ ద్భవ
భాదూభగ్ హిరణ్యబాహుగ్ హిరణ్యవిణ్ణగ్ హిరణ్యరూపం పశుపాశ
విమోచకం పురుషంకృష్ణపిత్తళ మూర్ధ్వరేణం విరూపాక్షం విశ్వరూప
గ్ సహస్రాక్షగ్ సహస్రశీర్షగ్ సహస్రచక్రం విశ్వతొబాహుం విశ్వ
త్వానమేకమన్వైతగోచరగ్ సమక్రియగ్ తాన్తగ్ శివసత్తుర మప్య
యగ్ హరిహిరణ్యగభాన్తప్తరమప్రమేయ మవాద్యత్తగ్ దుక్రమాన్తై
రభిషిచ్య సితేనభక్త్యాశ్రీఫలదత్తైశ్చ త్రితాత్రైరాత్తై రవాన్తైర్వాన్తై
తత్రసగ్ సర్వ స్తర్ముఖాపాదనం కల్పయద్భవైవేద్యం తత్రైవేద్య
గుణగుద్రోజపనీయవక గుణోనన్తష్టడత్తురోష్టాత్తురోవాన్తైవోమహోఽ
పనీయః । ఓమిత్యగ్రేవ్యాహరెన్నమ ఇతిపశ్చాత్తతశ్చివాయై త్యుత్తర

యం ఓమిత్యగ్రేవ్యాహరెన్నమథితి పశ్చాత్తతోమహాదేవాయేతి పశ్చాత్తు
 తుగాణినాతస్తారక్యవరమోమస్త్రీస్తారకాయం పశ్చాత్తురగి కాయం
 తైవోమనుశ్చైవస్తారకోయ నుపదిత్యతేమను రవిముక్తతైవేభ్యోజవేభ్య
 తైవోయమేవ మస్త్రీస్తారయతి సవవబ్రహ్మపదేశో బ్రహ్మసోమో
 హంపవససోమోహం పవతేసోమోహం జనితానుతీవాగ్సోమోహంజ
 నితాపుభివ్యాసోమోహం జనితాగ్నేసోమోహం జనితా సూర్యస్య
 సోమోహం జనితేన్ద్రస్యసోమోహం జగతోతవిష్ణోసోమోహమేవ జని
 తాసయశ్చన్ద్రీహసోదేవానాం భూర్భువఃస్వరాదీవాగ్ సర్వేషాం లో
 కానాభ్యుపిత్వం భూతంభువనం చిత్రంబహుధాజాతం జాయమానంభు
 యత్ । సర్వస్యసోమోహమేవజనితా విశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః పీఠ
 ణ్యగభావదీనహంజాయమానాః పశ్యామి । యోరుద్రోలగ్నోయోల
 ఘ్నయిషషధీషుయోగుద్రో విశ్వాభువనావివేతైవమేవాహ మేవాత్మా
 త్రరాత్మాబ్రహ్మజ్యోతిర్యస్తాన్ననాత్మాన్యస్వరోహ మేవ పరోవిశ్వాధికో
 మామేవపినిత్వాఽచ్యుతస్యమేతితరతి శోకంమామేవవిదిత్వా సాగ్ సృతి
 కీగ్గుజంద్రావయామిగన్తానహగ్ రుద్రోయస్సర్వేషాం పరమాగతిసో
 హగ్ పర్వాకారః । యతోవాత్సనూభూతానిజాయంతే । యేనజాతాని
 జీవన్తి । యన్మృత్యుస్త్యభిసంపితన్తి । తంమామేవవిదిత్వాపాసీతఃపూ
 తేభిరైవేభిరభిష్టన్తోవామేవ । భీషాన్త్యాద్వాత్యవతే । భీషోదేతివార్యః ।
 భీషాన్త్యాగ్నేన్ద్రోశ్చ । సోమోతవీవయోహగ్ పర్వేషామధిస్తాతాప
 ర్వేషాశ్చ సూతానాం పాలకసోహం పృథివీ సోహమాప సోహం తేజ
 సోహం వాయుసోహం కాలసోహం దిశసోహ మాత్మామయినర్వం
 ప్రతిష్ఠితం । బ్రహ్మచిదాహ్నోతివరమ్ । బ్రహ్మశివోమేలస్తు సదాశివోఽ
 అచక్షుర్విశ్వనిశ్చక్షుః । నోఽవిశ్వత్య కర్ణలపాదోవిశ్వత్య పాదల
 పాణిర్విశ్వత్య పాణిరహమశిరావిశ్వత్యశిరోవిద్యా మూత్రైశ్చ సగ్ శ్ర
 యో విద్యారూపోవిద్యానుయో విశ్వేశ్వరోహమజరోహం మామేవం
 విదిత్వాసగ్ సృతి పాశాన్మృముచ్యతే తస్మాదహం పశుపాశవిమోహ

కర్ణ పశవశ్చానూనవాన్తమధ్యవర్తినశ్చ యుక్తాత్మానో యత నైమామే
 వప్రాప్తుంప్రాప్య నై మాంనపునరావర్తనై నపునరావర్తనై త్రిశూల
 గాంకాశీమధిత్యశ్చక్త్యా సవోపమయ్యేవసంశ్చిన్తి ప్రజ్వలద్వహ్నిస
 గ్ హవిర్యథానయజమానమాసాదయతి తథాసంశ్చక్త్యా కుణవంసతత్రా
 దృశంపురాప్రాప్తువన్తి ఏవవవాదేశవషణ్ణవదేశ ఏవవపరమోధర్మ
 స్సత్వాత్తత్రకదాచిన్తి ప్రమదితవ్యస్తత్రో ధూళనత్త్రిపుండ్రాభ్యాంత
 థారుద్రాక్షధారణాత్రథా మదర్పవాచ్ఛప్రమాదేనాపి నాన్తనైవసదనే
 పురీషంకుర్యాద్వ్యక్తాన్ప్రమదితవ్యం తథితప సద్ధితవ్యకాశ్యామేవము
 క్తీకామానాంసతత్ర్యాజ్యంసతత్ర్యాజ్యంమోచకోహవవిముక్తైవసతాం
 నావిముక్తాశ్చరగ్ స్థానంవావిముక్తాశ్చరగ్ స్థానంకాశ్యాగ్ స్థానానిచత్వా
 రితేహమభ్యహితమన్తర్మహంతత్రాప్యవిముక్తమభ్యర్చితంతగ్రస్థానా
 నిపచ్చ తన్నధ్యేశివాగారమభ్యర్చితం తగ్రప్రాచ్యామైశ్వరస్థానం దక్షి
 ణాయాం విచాలనస్థానం పశ్చిమాయాం వైరాగ్యస్థాన ముత్తగాయా
 జ్ఞానస్థానంతస్మిన్యదన్యేన్తి ప్రసవ్యయ మనాద్యనన్త మశేషవేదవేదా
 న్తవేద్యమన్తైశ్వర్యమనుక్తి మప్రచ్యవమాశాస్య మద్వైశిగ్ సర్వాధార
 మనాధారమనీక్ష్యమహరిహర్బ్రహ్మస్థుపురందరాద్య మరవరిసేతిం
 మామేవబోధిస్వరూపం లిక్తంమామేవో పాసితవ్యం తశేవోపాసిత
 వ్యంనైవభానియన్తి తల్లిగ్గంభానుశ్చన్ద్రోగ్ని ర్వాయుస్స్వప్నకాశంశ్చేష్ట
 శ్చరాభిధం పాతాళనధిష్ఠతి తదివాహం తత్రార్చితోహగ్ సాతూ
 దర్శితస్త్రీశాస్త్రే ర్బిల్వదర్లేర్దీప్తై ర్వాయాభి స్సంపూజయెన్నన్నోమ
 య్యాహితాసుర్తయ్యేవార్చితాఖిలకర్మాభిన్నదిగ్ధాంసూరుద్రాతూథర
 నామామేవసర్వభావేన ప్రపన్నోనుదేశపూజాని రతిస్సంఘజయేత్త
 దహమశ్వామితం మోచయాదుగ్ స్యతి పాశాదహరహరభ్యర్చ్యవి
 శ్వేశ్వరంలింగం తగ్రదుద్రసూక్తైరభిషిచ్య తదేవన్నవనంవయఃస్త్రీసప్త
 త్వామహాపాతకేభ్యో ముచ్యతేసశోకవాహ్నితి ముచ్యతే సగ్ సారబ
 వ్దనాత్ । తదనభ్యర్చ్యనాశ్చీయాత్ఫలమ్నన్తమస్మద్వా యదశ్చీయా

ద్రేతోభక్షిభవేన్నాప్యపివేద్య దిపివేత్పుయహోభవేత్ప్రమా దేవైక
 దాత్వభ్యర్చ్య మంభక్త్వాభోజయిత్వా కేశాన్వాపయిత్వా గవ్యా
 నాంపశ్చ సంగృహ్యహోవ్యజలేరుద్రస్నానంజపేత్త్రివారగ్గుద్రా
 నువాకమాదిత్యం పశ్యన్నభిధ్యాయ స్వకృతకర్మకృత్ రౌద్రైరేవసు
 న్నైర్విసుర్యాన్వార్జనం తతోభోజయిత్వా బ్రహ్మణామ్మతోభవతిఅస్య
 ధాపరేతోయాతనానుశ్చుతే పత్తైర్విఫలైర్వాన్వైర్వాభిపూజ్య తి
 శ్వేత్స్వంమాంతతోశ్చీయాతాపిలేన పయసాభిషిచ్య గుద్రసూక్తేన
 మామేవశివలింగరూపిణం బ్రహ్మహత్యాయాగిస్సూతోభవతి కాపిలేనద
 ధ్నాభిషిచ్యసురాపానాన్పుతోభవతి కాపిలేనాజ్యేనాభిషిచ్య స్వర్ణ
 స్తేయాన్పుతోభవతి మధునాభిషిచ్యగురుదారగమనా త్పుతోభవతి
 సితయాశక్తైరయాభిషిచ్య సర్వజీవవధాన్పుతోభవతిక్షీరాదిభిరేతై
 రభిషిచ్యసర్వానవాహ్నోపకామాః । ఇత్యేకైకంపహాః ప్రథశతంసు
 హాః ప్రథతమానైశ్చతైరభిపూజ్యముక్తోభవతి సగ్పార బంధనాత్ ।
 మామేవ శివలింగరూపిణ మద్రాగ్యాం పార్థమాస్యాం వామావా
 స్యాయాం వానుహవ్యతీపాతేగ్రహణేసంక్రాంతావభిషిచ్యతీలైశ్చతం
 దులైస్సయవైస్సంపూజ్య చిల్వవత్రైరభ్యర్చ్య కాపిలేనాజ్యోన్వితగంధ
 పారధూన్వైసరికల్ప్య దీపంనైవేద్యగ్ సాజ్యముపహారం కల్పయిత్వా
 దద్యాత్పుష్పాంజలిమేవం ప్రయతోభ్యర్చ్య మనుసాయజ్యమేతి శతైర్న
 హప్రస్తైరభింజైస్తంకులై రభిషిచ్య చంద్రలోకకామ శ్చంద్రలోకమ
 వాహ్నోతిలై రేతావద్భిరభిషిచ్య వాయులోకకామో వాయులోకను
 వాహ్నోతి మామైరేతావద్భిరభిషిచ్య వరుణలోకకామోవరుణలోకను
 వాహ్నోతి యవైరేతావద్భిరభిషిచ్య సూర్యలోకకామ సూర్యలోకను
 వాహ్నోతి ఏతైరేతావద్భిద్విగుడైరభిషిచ్య న్యర్గలోక కామన్యర్గలో
 కమవాహ్నోతి । ఏతైరేతావద్భిశ్చతుర్గుడైరభిషిచ్య బ్రహ్మలోక కామో
 బ్రహ్మలోకమవాహ్నోతి । ఏతైరేతావద్భిశ్చతుగుడైరభిషిచ్యచతుర్జాలంబ్ర
 మ్మోకోశంయన్మృత్యువాగవపశ్యతిరమతీత్యమల్లోక కామోమల్లోకమవా

పోతివాన్యంమల్లోకాత్పరంయమవాప్యనశోదశినపపునరావర్తతేనపపు
నరావర్తతే । లింగరూపిణంమూగ్ సంపూజ్యచింతయన్వియోగినస్సిద్ధాస్సి
ద్ధింగతాయజన్తియజ్ఞానోమామేవస్తుచన్తి జేవాస్సంగాస్సౌపనిపదస్సే
హాసానమశ్చోన్మదహమేవసర్వం మయిసర్వంప్రతిష్ఠితం తత్కలకాశ్యాం
ప్రయతైరేవాహ మన్వహం పూజ్యస్తత గణారాద్రాననానా నాము
ఖానానాశస్త్ర ధారిణోవానారూపధరానానా చిహ్నాస్తేసర్వభ
స్మద్గిర్ధాక్షారుద్రాక్షౌభరణాన్ కృతాజ్జలయోనిన్య మభిధ్యాయన్తి । త
త్రపూర్వస్యాందిశి బ్రహ్మకృతాజ్జలి రహర్నిశం మాముపాపై ఏడిణ
స్యాందిశివిష్ణుస్య కృత్వైవమూర్ధాజ్జలింమాముపాపై ప్రత్యచ్యమిన్త్రిస్స
న్నతాగ్నిఉపాపై ఉదీచ్యమిమానురిక్తా హేమాగ్నివిభూషణా హే
మవస్త్రామాముపాసతే । మామేవ దేవాభ్యశుర్ముర్తి ధరాదక్షిణా
యాందిశిముక్తిస్థానం తస్మక్తిహంబపపంజ్జితంతత్రాచేకగణాన్ పాలకా
స్సాయుధాన్పాపఘాతకాస్త్రబువయశ్శౌంభనాన్ పాశుపతా మహా
తైవావేదావతగ్నంశైవంపంచాక్షరంజపస్తనారకగ్నప్రణవంమోదమా
నాస్తిష్ఠన్తితత్రైవారత్నవేదికాత్రాహమాసీన్యకాశ్యాగ్ స్వక్తకుణ
పాంచైవానానీయస్వస్యాంకైసన్నివేశ్యభసిత సింద్రాక్షభూషితా మప
స్పృశ్యమాభూచేతేహంజన్మన్మర్త్యంచేతారకగ్నశైవం మనుముపదశా
మితతస్మైముక్తామామమపిచ నిశిజ్ఞాన మయేనాంగేననపునరా వర్తనై
హుతాశనప్రతిష్ఠగ్ హపిరివతత్రైవముక్త్యర్థముపదిశ్యతే తైవోయంమ
న్త్రిపంచాక్షరస్తస్మక్తిస్థానంతతేఽక్షరరూపంతతోమదర్శితకర్తృణామ
దావిష్టచేతసాంమద్రూపతాభవతి నాన్యేహమియంబ్రహ్మవిద్యేయ బ్ర
హ్మవిద్యాముముక్షువగ్నకాశ్యామేవాసీనావీయనవస్తోవిద్యావస్తోవిజ్ఞానమ
యంబ్రహ్మకౌశంబతుర్జాలంబ్రహ్మకోశంయన్మృత్యుర్నావపశ్యతియం
బ్రహ్మనావపశ్యతియమిద్దాగ్ని నావపశ్యేతాయంవరుణాదయోనావప
శ్యన్తితమేవత తైజఃఖిచ్చవిద్భావగ్ హైమముమాగ్ సంశ్లిష్యవసన్తంచన్ద్ర
కోటిసమప్రధంచంద్రకిరీటగ్ సోమసూర్యాగ్నినయనం భూఃభూషితవిగ్ర

హగ్ శివంమామేవసాభిధ్యాయన్తౌ ముక్తకిల్బిషా స్త్యక్త బంధానయ్యో
వలీవాభవన్తియేచాన్యేకాశ్యాం పురీషకారిణఃప్రతగ్రహవరా స్త్యక్తభ
స్మధారణా స్త్యక్తగుద్రాక్షధారణా స్త్యక్తసోమవార ప్రతా స్త్యక్తగ్ర
హయాగా స్త్యక్తవిశ్వేశార్పణా స్త్యక్తపంచాక్షర జపా స్త్యక్తభైరవా
ర్పణాభైరవీంఘోరాంయాతవాం నానావిధాంకాశ్యాంపరేతాభుక్త్వా
తతశ్చుద్ధామాం ప్రపద్యన్తేచాన్తగృహే రేతోమూత్రంవావిస్యజన్తి త
దా తేనసించతేపిగ్నాతమేవసాపకారిణఃమృతంపశ్యన్ నీలలోహితౌ
భైరవస్తంపాతయత్యస్త్రానుండలేజ్వలజ్వలన కుండేష్వన్యేష్వపితరశ్చా
ప్రమాదేన నివసేదప్రమాదేన నివసేత్కాశ్యాం లింగరూపిణ్యా మిత్యు
పనిషత్ ॥

॥ఓం భద్రంకన్లేభిరితిశాంతః॥

ఇతి భస్మజాబాలోపనిషత్సమాప్తా-౮౯.

ఓం తస్మత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథసామవేదీయారుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్ - ౮౮.

ఆప్యాయన్ప్రతిశాన్తిః.

ఓం ॥ అథ హైనంశాలాగ్నిరుద్రంభుసుంతస్య పవచ్యకథంరుద్రా
క్షోత్పత్తిస్తద్ధారణాతిగంధమితి తంహూనాచభగవాన్కాలాగ్ని
రుద్రః । త్రిపురవధార్థమహంనిమీలితా యోధవంస్తేభ్యా జలవిన్దవోఘా
మాపతితాస్తే రుద్రాక్షజాతా సుర్వానుగ్రహాగ్ధాయ తేహం నామో
చ్చార్గణమాత్రేణ దశగోప్రదానఫలం దర్శన స్పర్శవాళ్యాం ద్విగుణఫల
మథ ఉర్ధ్వంవత్తుంశక్నోమి । తత్రైతేర్లోకాభవన్తి । కప్తిగ్ స్థిత
స్తకిన్నామకథంవాధార్యతేనరైః । కతిభేదముఖాన్యత్ర కైర్తంత్రిధౌ

ర్యతేకథం । దివ్యవర్ణసహస్రాణిచతురున్నీలితంసుయా । భూమా వ
 షీపుటాభ్యాస్తవతితాజలవిన్దవః । తత్రాశ్రువిన్దవోజాతానామగుద్రాక్ష
 వృక్షకాః । స్థావరత్వననుప్రాప్యభక్తానుగ్రహకారణాత్ । భక్తానాం
 ధారణాత్పవందివారాత్రికృతగోహరేత్ । లక్షస్తువర్షనాన్యుణ్యం కో
 టిస్తద్ధారణాద్భవేత్ । తస్యకోటితరంపుణ్యంలభతేధారణాన్నరః । లక్ష
 కోటిసహస్రాణి లక్షకోటితతానావ । తజ్జపాల్లభ్యతేపుణ్యం నిరోగుద్రా
 క్షధారణాత్ । ధాత్రీఫలవ్రమాణంయచ్ఛ్రేష్ఠమేతపదాహృతం । బహి
 ఫలమాగ్రస్తు మధ్యసంప్రాచ్యతేబుధైః । అధనంచగమాత్రంస్యాత్ప్ర
 క్రియేషానుయోచ్యతే । బ్రాహ్మణాఃకుత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చేతిశి
 వాజ్ఞయా । వృత్రాజాతానిపుణ్యంతుతజ్జాతీయాశ్శుభాక్షకాః । శ్వే
 తాస్తుబ్రాహ్మణాజ్ఞేయాఃకుత్రియారక్తవర్ణకాః । పీతావైశ్యస్తువి
 జ్ఞేయాఃకృష్ణాశ్శూద్రాడదాహృతాః । బ్రాహ్మణాదిభ్యయాచ్ఛ్రేష్ఠతా
 న్రక్తానాజాతుధారయేత్ । పీతావైశ్యస్తువిభ్యయాత్యుష్ణాంచూర్ణ
 స్తుధారయేత్ । సమాస్నిధాధృతాఘ్నాలాగ్నింబక్తైస్సంయుతాశ్శుభాః ।
 క్రిమిదప్తంభిన్నభిన్నంకంటకైఃపీనమేవచ । వ్రణయుక్తసంయుక్తంచ
 షడత్రాత్రాణివర్జయేత్ । స్వయమేవకృతవ్యారిం రుద్రాక్షం స్యాది
 హూత్రమంయస్తుపారుషయత్సైవకృతంశివస్వధ్యమంభవేత్ । సమా
 స్నిధాన్తృధాఘ్నాలాగ్నైమనూత్రేణధారయేత్ । సర్వగాత్రేణ సౌమ్యే
 నసామాన్యానివక్షుణః । నికషేహసురేభాభాయస్యరేభావకృశ్యతే ।
 తదక్షుముత్రమంబిద్యాత్తద్ధార్యంశివపూజితైః । శిఖాయామేగుద్రా
 క్షంత్రితంశిరసావహేత్ । షట్త్రింశతంశివధ్యాద్భాగ్నాన్మోడ
 శమోడశ । మణిబంధేద్వాదశైవ స్రుంధేపంచశతంవహేత్ । అష్టాదశ
 శతైర్వాలామపవీతంప్రకల్పయేత్ । ద్విసరింత్రిసరించాపిసరాణాంపంచ
 కంఠభా । సరాణాంసప్తకంచాపివిభ్యయాత్యుష్ణదేశతః । మకుటేకు
 ణ్డలేదైవకణికాహరకేపవా । కేయూరకటకేనూత్రం కటిబంధేవిశేష
 తః । సుప్తేపీలేసదాకాలంరుద్రాక్షంధారయేన్నరః । త్రితరం త్వథమం

పంచశతం సుద్యమమువ్యతే । సహస్రము త్రయం ప్రోక్త మేవంభేదేనధా
రయేత్ । శిరసిశానముత్రేణకంలేతత్పురుషేణశు । అఘోరేణ గళేధా
ర్యంతేనైవహృదయేపిచ । అఘోరబీజను క్రైవికరయోద్ధారయేత్సుధీః ।
పంచాశదక్షుగ్రధిణావావ్యోనువ్యాప్యపిచోదరే । పంచబ్రహ్మభిరంగైశ్చ
ప్రమాలాపంచసప్తద । గళిత్యామూలనంత్రేణ సర్వాణ్యత్యుజిహ్వ
యేత్ ॥ అథహైనంభగవంతంకాలాగ్నిగుద్రభుసుంశక్తిపవ్రచ్చ । రుదా
త్యుణాభదేనయదక్షం యస్యైరూపం యస్మిలమితస్త్వైరూపం ము
ఖియైక్తమస్మినిరసనం కామాభిప్రఫలంబ్రూహీతిహేలవాచాతత్రైతే
జ్ఞోకాభివన్తి । ఏకవక్త్రీంశురుద్రాక్షంపరతత్వస్మిగూఢకం । తద్ధారణా
త్పరేతత్వైలీయతేజః తేజ్వియః । ద్విపక్త్రీంశుమిశ్రేష్ఠచార్థనారీశ్చ
రాత్మకం । ధారిణాదర్థనారీశ్చప్రియతేతస్యనిత్యతః । త్రిముఖంనైవగు
ద్రాక్షమగ్నిత్రయస్వరూపకం । తద్ధారణాచ్యమాతభు క్తస్యశుభ్యతీని
శ్చదా । చతుర్ముఖంశురుద్రాక్షంచతుర్వక్త్రీస్వరూపకం । తద్ధారిణాచ్య
తుస్త్వక్త్రీప్రియతేతస్యస్యదా । పంచపక్త్రీంశురుద్రాక్షంపంచబ్రహ్మ
స్వరూపకం । పంచపక్త్రీస్త్వయంబ్రహ్మభుంహణ్యంచవ్యపోహతి । షడ్వ
క్త్రీనిపిరుద్రాక్షంకార్తిరేయాధిదైవతం । తద్ధారిణాన్నహాశ్రీస్యాన్న
హదారోగ్యముత్తమం । పరివిజ్ఞానసంపత్తిశుద్ధయేధారయేత్సుధీః । వి
నాయకాధిదైవంచప్రవరంతినినీషిణః । సప్తపక్త్రీంశురుద్రాక్షం సప్త
మాత్రధిదైవతం । తద్ధారిణాన్నహాశ్రీస్యాన్నహదారోగ్యముత్తమం । మ
హాతీజ్ఞానసంపత్తిశుద్ధిధారయితిస్సదా । అష్టపక్త్రీంశురుద్రాక్ష మష్ట
మాత్రధిదైవతం । ఎన్వష్టకప్రియంనైవగంగాప్రీతికరంతథా । తద్ధార
ణానమేస్తాభవేయుస్సగ్యవాదినః । నవపక్త్రీంశురుద్రాక్షంనవశక్త్య
ధిదైవతం । తస్యధారణమాత్రేణప్రియంతే నవశక్తయః । దశపక్త్రీం
శురుద్రాక్షంయనుదైవశ్యమీరితం । దర్శనాచ్చావ్రిజనకం పాపానాం
నాత్రసంశయః । ఏకాదశముఖంత్యక్షంగుద్రైకాదశదైవతం । తదిదం
దైవతంప్రాపనుస్సదాసౌభాగ్యవర్ధనమ్ । రుద్రాక్షం ద్వాదశముఖం

హోవిష్ణుస్వరూపకం । ద్వాదశాదిత్యరూపఞ్చవిభక్త్యైవహితత్వరః । త్ర
యోదశముఖంచాక్షుంకామదంసిద్ధిదంశుభం । తస్యధారణమాత్రేణకా
మదేవప్రసీదతి । చతుర్దశముఖంచాక్షుంరుద్రనేత్రసముద్భవం । సర్వవ్యా
ధిహరంచైవసర్వదారోగ్యమాప్నుయాత్ । మద్యంమాంసఞ్చులతానంప
లాంచుశిగుమేవచ । శ్లేష్మితకంవిద్వరాహానుభక్త్యంవజాయేన్నరః ।
గ్రహణేదిషువేచైవమయనేనజుః । మేపిచ । దర్శేషుపూర్ణా మాసేచ
పూర్ణేషుదివసేషుచ । రుద్రాక్షధారణానైవ్య సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ।
రుద్రాక్షమూలంతద్భక్తిప్రసాదేనైవవిష్ణురేవచ । తస్మిన్రుద్రాక్షాత్పా
హుస్తద్భింనుసర్వదేవతాఇతి ॥ అథకాలాగ్నిరుద్రంభగవత్తలసనము-
మార్యవప్రచ్ఛాదీహిభగవన్రుద్రాక్షధారణవిధిం । తస్మిన్సమయే నివా
శుజడభరతదత్తాత్రేయకాత్యాయన భరద్వాజకపిలవసిష్ఠ పిప్పలాదాద
యశ్చకాలాగ్నిరుద్రం పరిసమేత్యుచుః । అథకాలాగ్నిరుద్రగోపార్థంభ
వతామాగనసమితిహూవాచ । రుద్రాక్షధారణవిధింవైసర్వేశోగు
మిచ్ఛానహితి । అథకాలాగ్నిరుద్రగి ప్రోవాచరుద్రస్య నియనానుష్ఠ
న్నానుద్రాక్షాత్పిత్తకైభ్యాయనై । అథనదాశివస్సంహారకాలే స. హ
రంకృత్యసంహారాక్షం ముకుళీకరేణ తస్మయవాజ్ఞాతారుద్రాక్షాత్పి
హూవాచతస్మాన్రుద్రాక్షత్యమితి కాలాగ్నిరుద్రగి ప్రోవాచ । తస్మిన్
ద్రాక్షేవాగ్నివయేక్యతే దశసూప్రచానేన యస్థిలనవాప్నోతి తస్థిల
నుశ్చుతే సవషభస్తజ్యోతిరుద్రాక్ష ఇతితన్రుద్రాక్షంక రేణ స్పృశ్యై
ధారణమాత్రేణ ద్విసహస్రగో ప్రదానఫలంభవతి తన్రుద్రాక్షే కిణ
యోధాధార్యమాణే ఏకాదశసహస్రసూప్రదానఫలం భవత్యేకాదశరు
ద్రత్వంచగచ్ఛుః తన్రుద్రాక్షైశిరసిధార్యమాణేకేటిగోప్రదానఫలంభవ
త్యేతేహంస్థానానాంకణయోగఫలంవక్త్రంశక్యమితిహూవాచ । య
ఇమాంరుద్రాక్షజాబాలోపనిషదం నిత్యమధీతేబాలోవాయువావావేద
సమహాన్యవతి । సగురుపుర్యేషాంమహాశ్రామమదేష్టాభవతి । ఏతై రే
వహూమం కుర్యాదేతై రేవాదానంతధారయోఘ్నం మృత్యుతారకం

గురుశాలబ్ధం కంఠే బాహుశిఖాయాం వా బద్ధీత స ప్రదీప్తపవిత్రతామిర్దక్షి
శార్థం నావకల్పతే తస్మాత్ ప్రధియాయాం కాంబిగ్ధాం దద్యాత్సా దక్షిణా
నివతి యత్తిమాముపనిషదం బ్రాహ్మణస్సాయ మధీయానో దివసకృతం
పాపం నాశయతి మధ్యాహ్నాధీయాన షడ్జన్మకృతం పాపం నాశయతి పా
యం ప్రాతర్గ్రహయ - జా నో నేకజన్మకృతం పాపం నాశయతి పల్నహస్ర
లక్షగాయత్రీజపఫలమవాప్నోతి । బ్రహ్మహత్యాసురాపానస్పర్శస్తేయ
గురుదారగమనతత్సంయోగపాతకేభ్యః పూతౌభవతి సర్వతీర్థ ఫలమ
శ్చ తేవతితసంభాషణాత్పూతౌభవతీ వస్త్రైశ్శనసహస్రపావనోభవతి
శివసాయుజ్యమవాప్నోతినచ పునరావతాతే నచ పునరా వతాత ఇత్యో
గోనత్యుమిత్యుపనిషత్ ॥

॥ ఓం ఆప్యాయ ద్వితిశా నిః ॥

గురూక్షజాబాహోవనపశ్యమాస్తా-౮౮.

ఓంతత్వత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాథర్వణీ - గణపత్యుపనిషత్ - ౮౯.

---.౦---

॥ భద్ర-కర్ణేభిరితా నిః ॥

ఓం॥ ఓం లం నమస్తే గణపతయే । గ్యమేవ ప్రత్యక్షుం త త్వమసి । త్వ
మేవ కేవలం కర్తాసి । త్వమేవ కేవలం భర్తాసి । త్వమేవ కేవలం హర్తాసి ।
త్వమేవ సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మాసి । త్వం సాక్షాదాత్మాసి నిత్యం । ఋతం
వద్మి । సత్యం వద్మి । అవత్సంమాం । అవక్తారం । అవశోతారం । అ
వజాతారం । అవధాతారం । అవామాచానమవశిష్యం । అవపురస్తా
త్ । అవదక్షిణాత్ । అవపశ్చాత్ । అవోత్తరాత్ । అవో
ధ్వాత్ । అవాధరాత్ । సర్వగోమాంపాహి । పాహి సమంతా

త్వం వాచ్యయస్త్యందిన్నయః । త్వమానందమయస్త్యం బ్రహ్మమయః । త్వంసచ్చిదానందాద్విత్తీయోసి । త్వంప్రత్యక్షంబ్రహ్మసి । త్వంజ్ఞానమయోవిజ్ఞానమయోఽసి । సర్వంజగదిదంత్యైత్తోజాయతే । సర్వంజగదిదంత్యత్తస్తివృత్తి । సర్వంజగదితంత్యయిలయమేవ్యతి । సర్వంజగదిదంత్యయిప్రత్యైతి । త్వంభూమిరాపోనలోలోనభః । త్వంచత్వారీవాక్పరీమితావదాని । త్వంగుణత్రయాతీతః । త్వంజేహత్రయాతీతః । త్వంకాలత్రయాతీతః । త్వంమూలాధారేస్థితోసివిత్త్యం । త్వంశక్తిత్రయాత్మకః । త్వాయోగి మోక్షాధ్యాయనిత్యం । త్వంబ్రహ్మశ్శ్వాంత్యస్త్యంరుద్రస్త్యమింద్రస్త్యమగ్నిస్త్యం వాయుస్త్యం సూర్యస్త్యం చంద్రమాస్త్యంబ్రహ్మభూర్భువస్సువరావటం । గణాదీన్నూర్వముచ్చార్యవగ్లాదీతదనంశనం । అనుస్వారిగవరతర ఆధ్వేంద్రియసీతంతేథా । తారేణయక్తమేతదేవతవనసుస్వరూపం । గళారగ్యపూర్వరూపం । అకారోనుభ్యమరూపం । అనుస్వారశ్చోత్త్యరూపం । బిష్టుగుత్తరరూపం । నాదస్సంధానం । సంహితాసంధిః । సైమాగాజేశీపిశ్యా । గణకిముషిః । నృచక్రాయత్రీభుజః । శ్రీనుహగణపతిదేవతా । ఓంగంగణపతయేనవః ॥ ఏకదంతాయైద్భహ వక్రతుండాయధీనుహి । తిన్నోద్దంత్యై ప్రహోదయాత్ ॥ ఏకదంతంచతుర్దంత్యైవిభ్రాణంపాశమంతుశం । అథయంచరదంహస్తైర్దధానంమూషికధ్వజం । రక్తంబంబోదరంశూర్పసుకర్ణంరక్తవాసనం । రక్తగంధాసులిప్తాంగంరక్తపుష్పైస్సుపూజితం । భక్తానుకంపినంజేవంజగత్కారణమచ్యుతం । ఆవిభూతంచసృష్ట్యాదౌప్రకృతేనపురుషాత్పరం । ఏవంధ్యాయశియోఃత్యంసయోగీయోగి నాంవరః । సమోవ్రాతపతయేనమోగణపతయేనమగ్నిప్రసథపతయే నమస్తేఅస్తు లంబోదరామైకదంతాయైఘ్నవి నాశినే శివసుతాయవరదమూర్తయే నమోనమః । ఏదిదధర్వశిరోయోధీతే । సబ్రహ్మభూయాయకల్పతే । ససర్వతస్సుఖమేథతే । ససర్వపిష్ఠైస్సగభాధ్యతే । సపంచమహాపాతకూప పాతకాత్ప్రముద్యతే । పాయుకుధీయామోదివసకృతం పాపంనాశయతి । ప్రాతరధీయా

నోరాత్రికృతంపాపంనాశయతి । సాయంప్రాత్యప్రయుజ్ఞాన్యపాపోపా
 పోభవతి । ధర్మార్థకానుమోక్షంచవిస్తతి । ఇదమధర్మశీర్షమశిష్యాయ
 నదేయం । యోయదిమోహాద్దాస్యతి సపాపీయాన్భవతి । సహప్రావ
 ర్తనాద్యంయంకామసుకీలేంతమనేనసాధయేత్ । అనేనగణపటమభిషి
 జ్ఞతి । సవాగ్మీభవతి । చతుర్థ్యామనశ్శబ్దజపతి సవిద్యావాభవతి ।
 ఇత్యధర్మణవాక్యమ్ । బ్రహ్మద్యావరణంవిద్యా న్నవిభేతికదాచనేతి
 యోమాత్వాంకురైర్యజతి సతైశ్రవణోపమోభవతి । యోలాజైర్యజతిస
 యశో వాన్భవతిసమేధావాన్భవతి । యోమోదకసహస్రేణయజతసవాం
 భితఫలమవాప్నోతి । యస్సాజ్యపమిద్భిర్య జతిససర్వంలభతేససర్వంల
 భతే । అస్త్రైశ్చాస్త్రాన్సన్యగ్రాహయిత్వాసూర్యవచనస్వీభవతి । సూ
 ర్యగ్రహణేమహానిద్యాంప్రతిహాసన్నిధౌ వాజస్త్యాససద్ధనస్త్రోభవతి ।
 మహావిఘ్నోత్ప్రముచ్యతే । మహాదోహత్ప్రముచ్యతే । ససర్వవిద్య
 వతి । ససర్వవిద్యవతి యవనంవేదః॥ఇత్యుపనిషత్ ॥

॥భద్రంకశ్లేభిరితిశాస్త్రీః॥

గణపత్యుపనిషత్ సమాప్తా - ౨౯.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథసామవేదీయా - దర్శనోపనిషత్ - ౯౦.

అప్యాయద్వితీశాస్త్రీః.

ఓం॥ దత్తాత్రేయోమహాయోగీభగవాన్సుతభావనః॥ చతుర్ము
 జోమహావిష్ణుర్యోగసామ్రాజ్యదీక్షితః । తస్యశిష్యమునివర సామర్థ్య
 నానాభక్తిమార్గ । విప్రవృద్ధగురుమేకాదైప్రాజ్ఞలిర్విసయాన్వితః॥ భగ
 వన్స్మృహిమేయోగంసాష్టాంగంసప్రపంచకం । యేనవిజ్ఞాతమాత్రేణజీ
 వన్తుక్తిభవామ్యహం । సామర్థ్యతేత్రుణువత్యౌమి యోగంసాష్టాంగద

శాసనం । యమశ్చనియమశ్చైవతత్రైవాపనమేవచ । ప్రాణాయామస్త
 థాబ్రహ్మప్రత్యాహారస్తత్యవరం । ధారణాచతథాధ్యానం సమాధి
 శ్చాప్తమంమునే । ఆహింసావత్యమసైయిబ్రహ్మచర్యందయార్జవం । క్ష
 మాద్యతిర్నితాహార శ్శౌచంచేతియమాదశ । వేదోక్తేనప్రకారేణవివాస
 త్యంతపోధన । కాయేనమనసావాచాహింసాహింసానచాన్యథా । ఆత్మ
 సర్వగతోచ్ఛేద్యో నగ్రాహ్యఇతియామతిః । సాచాహింసావరాప్రోక్తా
 మివేవేదాస్తవేదిభిః । చక్షుశాదీనిమైర్భుష్టంశుతఃఖూతంమునీశ్వ
 ర । తస్యైవోక్తిభ్యవేగ్యస్యంవిప్రుతంనాన్యథాధివేత్ । సర్వసత్యం
 పరంబ్రహ్మవచాన్యదితియామతిః । తచ్చసత్యంపరంప్రోక్తిం వేదాస్తజ్ఞాన
 పారిగైః । అన్యదీయేగ్యశేరత్నేకాంచనేమాక్తికపిత । మనసాఽనివృ
 త్తిర్యాతదసైయిపిచర్బుధాః । ఆత్మస్యనాత్మభావేన వ్యవహారవివర్జి
 తం । యత్రదసైయమిత్యుక్తమాన్యైఃస్థిర్మహామతే । కాయేనవాచామ
 నసాస్త్రీణాంపరివివర్జనం । ఋతౌభార్యాంతదాతస్య బ్రహ్మచర్యంతమ
 చ్యతే । బ్రహ్మభావేనసశ్చారం బ్రహ్మచర్యంపరంతప । స్వాత్మసత్స్వ
 భూతేషు కాయేనమనసాగిరా । అనుజ్ఞాయాదయానైవ ప్రోక్తావేదాస్త
 వేదిభిః । పుత్రేమిత్రేకశత్రేచ రిపాస్వాత్మనిసంతతం । ఏకరూపంమునే
 యత్రదార్జవంప్రోచ్యతేమయా । కాయేనమనసావాచాశ్శ్రుతిభిఃపరిపీడితే ।
 బుద్ధితోభినివృత్తిర్యా క్షమాసామనపుంగవ । వేదాఽవవినిర్మూక్తం సుం
 సారిస్యనిచాన్యథా । ఇతివిజ్ఞాననివృత్తిర్థులిప్రోక్తాహివైదికైః । అహ
 మాత్మానిచాన్యోస్త్యేవమప్రత్యుతామతిః । అబ్రహ్మప్రాశనాభ్యాంచచ
 తుథాఽంతావశేషకం । తస్మాద్యోగామగుణ్యేన భోజనంమితభోజనం ।
 స్వదేహమనిర్మూక్తౌ మృజ్జలాభ్యాంసుహామునే । యత్తత్సౌచంభవే
 ద్యాహ్యంమానసంమననంవిచుః । అహంశుద్ధఇతిజ్ఞానంశౌచమాహుర్జనీ
 పిణిః । అత్యంతమనివోదేహా దేహీచాత్యంతనిర్మలిః । ఉభయోరం
 తరంజ్ఞాత్వాకస్యశౌచంవిధీయతే । జ్ఞానశౌచంపరిశ్రవ్యబాహ్యయోర
 మాతేనరః । సమూహఃకాంచనంర్యక్త్వా లోక్తంగృహ్ణాతిసువ్రత । జ్ఞానా

సృతేనత్యప్తస్యకృతకృత్యస్యయోగినః । నచాస్తికించితశ్చైవ్యమస్తిచే
న్నసతత్యవితే । లోకగ్రయేపిచైవ్యంకించిన్నాస్తిత్వవేదినాః । తస్మా
ద్విర్వప్రయతేనమునేహంసాదిసాధనైః । ఆత్మనాతత్తరంబ్రహ్మవిద్ధి
జ్ఞానాత్మవేదనాదితి ॥౧॥ ॥ ఇతి దశమోపనిషద్విప్రథవః పంచమః ॥

ఓం॥ తపస్యతావమాస్తిక్యం దానమీశ్వరపూజనం । సిద్ధాంత
శ్రవణంచైవహీర్ష్యశ్చజహౌవ్రతం । ఏతేజసయమ్యాప్రోక్తాస్తాన్వత్స్యో
మిక్రమాచ్ఛుక్రిణు । వేదోక్తేనప్రకారేణకృత్రిచాద్వాగ్నియాణాదిభిః । శరీ
రశోమణయత్ర త్రవశ్చిత్తుచ్యతేబుధైః । కోవామోక్షసిక్తం తేనసంసా
రంప్రతపన్నవాః । ఇత్యాలోచననర్థజ్ఞాస్తవశ్శంపదైవజ్ఞైః । యద్య
చ్ఛాలాభతొనిత్యంప్రీతిర్యాజాయతేన్యథాం । తస్య తామం విచక్షప్రా
జ్ఞానపరిజ్ఞానైకతత్పరాః । బ్రహ్మాదిలోకపర్యవ్యాప్తిరీశ్వర్యాల్లభేత్ప్రీ
యం । సర్వత్రవిగతస్నేహస్సన్తోషంపరమంవిదుః । శ్రోతేన్నాత్రైవవి
శ్వాసోయత్రచాస్తిక్యమిచ్యతే । న్యాయాల్లిగధనంశ్రాంతేత్సద్ధయైవైది
కేజనే । అన్యద్వాయత్ప్రీదియనై తద్దానంప్రోచ్యతేమయా । రాగాద్య
పేతంహృదయం వాగచక్షుస్తాదినా । హింసాదిరహితంకర్మయత్రది
శ్వరపూజనం । సత్యంజ్ఞానమనంతఃచవరానస్తంపరంధ్రువం । ప్రత్యగీత్య
వగస్తవ్యంవేదాస్త్రశ్రవణంబుధైః । వేదశౌకికమార్గేషు కుస్సినింకర్మయ
ధ్యవేత్ । తస్మిన్భవతియాలజ్ఞాప్రీత్యైవైవ్రతీర్తితా । వైదికేషుచస
ర్వేషుశ్రద్ధాయాసానుతిగ్భవేత్ । సురుణాబోపదిష్టోపితశ్రసాబంధవర్జి
తః । వేదోక్తేనైవమాగేణ మంత్రాభ్యాసోజపస్తన్మృతః । కల్పసూత్రే
యథావేదే ధర్మశాస్త్రైశ్చరాగకే । ఇహోపేచవృత్తిర్యాసజపప్రో
చ్యతేమయా । జపస్తద్వివిధప్రోక్తవాచకోమానసప్రథా । వాచకౌ
పాంశురుచ్యైశ్చవిధ్యవిధ్యపరికీర్తితః । మానసోమనసభ్యానభేదాత్ ద్వై
విధ్యమాశ్రితః । ఉచ్యైర్జ్ఞానాదుపాంశుశ్చసమానగుణఉచ్యతే । మాన
సశ్చతథోపాంశోస్సమానగుణఉచ్యతే । ఉచ్యైర్జ్ఞానశ్చసర్వేషామయథా

క్రమబోధ సేత్ । నీచైః శ్రోత్రేణ తేనైవ త్రిశ్శతశ్చేన్ద్రియమంభవేదితి ।
ఇంద్రకామోపనిషత్ ద్వితీయః పాదః ।

స్వే స్త్రిగోముఖం వత్సం వీరం సంహంసంతథా । భద్రం ముక్తాననం
చైవ నయూరాననమేవచ । సుఖాననపమాఖ్యంచ నవమం మునిపుంగవ ।
జానూర్యోరంతరేకైర్వా సన్యన్యవగలెడితే । సమగ్రీవోర్యకాయ
స్వే స్త్రిగోమథ్యనాభ్యసేత్ । పశ్యేదక్షిణగుల్ఫంతుష్కృతపాశ్వేణయో
జయేత్ । దక్షిణేపితథానవ్యంగోముఖంతత్ప్రవక్షతే । ఆ సుహృదస్య
క్షణాయాద్ధస్తాభ్యాంవ్యుత-గ్రమేణను । ఉర్యోరుపరిపిప్రేంద్రకృత్వాపా
దతలద్వయం । పద్మాననంభవేత్ప్రాసర్వరోగభయావహం । దక్షిణే
లింగపాదంతుదక్షిణోరుజిహ్వసేత్ । ఋజుకాయస్సమాసీవోపీరానము
దాహ్యతం । నుల్పోగువృషణస్యాథ స్త్రీపివ్యాసపాశ్వేణయోఽపి సేత్ ।
పాశ్వేణపాదౌచపాణిభ్యాం దృఢంబద్వాపనిశ్చలం । భద్రాననంభవే
దేతద్వివరోగవిनाశనం । సపిద్యసీపి సూక్ష్మేందక్షిణేతిరున్ముఖః । వా
నాయామ్యేవనుశ్చేన ముక్తాననమిదంభవేత్ । మేధావచసక్షిప్యస
వ్యంకుల్ల గతౌపరి । గుల్ఫాంతరంచనక్షిప్య ముక్తాననమిదిల మనై
కూర్పరాగ్రేయైశ్చేస్తరిక్షిపేన్నాభిపాశ్వేణయోః । భూమ్యాంపాణిలి
లర్పద్వం సక్షిప్యైకాగ్రమానసః । సమున్నగిశేర్లపాద దక్షిణవహ్స్య
మిసంస్థితః । మాయూరాననమేతత్స్యగ్నిర్వపావప్రణాశనం । యోగ
నప్రకారేణసుఖందైర్యచ్ఛటాయతే । తస్మిన్భాననమిశ్యక్తిమతక్తిస్తేనై
మాశ్రయేత్ । అననంపిజితంయోనజితంలేనజగత్ప్రయం । అననంభవ
యోక్తస్ప్రణానాయామంసదాకుర్విత్ । ఇతిదర్శనోపనిషద్ద్వితీయః పాదః ।

శరీరంతావశేవస్యాత్మైవత్యభుభూత్సకం । దేహమధ్యే శిఖిభా
నంతే ప్రజాంబూనదప్రథం । శ్రోత్రంమనఃకావాంతుసత్యముక్తంహిసాం
కృతే । గుదాశ్చక్షుఃగులాదూర్ధ్వం మేధాశ్చక్షుఃగులాదధః । దేహ
మధ్యోవిజానీహిమనుష్యాణాంహిసాద్యతే । కందస్థానంమునిశ్రేష్ఠమూ
లాధారంసవాంసులం । చతురంగులమాయామ విస్తారంమునిపుత్రం । కు

కుఁగ నొండవదాకారంధూపితంతుత్సగాదిభిః । తన్న ధ్యేవాభి రిత్సుక్తం
యోగజ్ఞై ముఖనిపుంగవ । కందనధ్యస్థితా వాడీసుమమ్ముఁబ్రకిరితా ।
శృంగద్విపరీత స్తప్యవాడయోమునిపుంగవ । ద్విస ప్రతిసహస్రాణి తాసాం
ముఖ్యాశ్చగుర్దశ । సుమమ్మాపింగళాతద్వదిదావైవసరస్వతీ । పూషా
చవరుణావైవహస్తీజిహ్వాయశస్వినీ । అలంబుసాకుహలాశ్చైవ విశ్వో
దారాతపస్వినీ । శంఖినీచైవ గాంధారి ఇతి ముఖ్యాశ్చగుర్దశ । ఆసాం
ముఖ్యతమా స్తీన స్తీన్యస్మై కూత్ర మోత్ర మా । బ్రహ్మనాడితి సాప్రో
క్తామునేవేదాంతవేదిభిః । పృథమధ్యస్థితే నాస్థానీణాదుదేన సువ్రతా స
హనుస్తకసగ్యతం సుమమ్మాపంగప్రతిష్ఠితా । వాభిః కాచభఃస్థానాకు
ణ్డల్యార్వ్యంబులంమునే । అక్షప్రకృతికూపాసాకుండలిమునిస త్రసుయ
ధావద్వాయునేహ్నా చక్షువాన్నాదీనిత్యశః । పరినికంద పాశ్చేష్టుని
రుద్రైవసదాస్థితా । స్వముఖనసమావేప్య బ్రహ్మరంద్ర మఖమునే ।
సుమమ్మయాఇడాసన్యేషః కిణేపంగళాస్థితా । సుస్వతీకుహలాశ్చైవ
సుమమ్మాపాశ్చ యోఃస్థితే । గాంధారిహస్తీజిహ్వ చ ఇడాయాం పృ
థ్వపూర్వయోః । పూషాయశస్వినీచైవ పింగళా పృథ్వపూర్వయోః । కు
హలాశ్చహస్తీజిహ్వాయా మధ్యే విశ్వోదరీస్థితా । యశస్విన్యాకకు
హలార్చ ధ్యేవరుణాసుప్రతిష్ఠితా । పూషాయాశ్చ సుస్వత్యా మధ్యే
ప్రోక్తాయశస్వినీ । గాంధారియాస్సగస్వత్యా మధ్యే ప్రోక్తాచశంఖినీ ।
అలంబుసాస్థితా పాయువర్యంతికందమధ్యగా । పూర్విభాగే సుమమ్మా
యారాకాయాస్సంస్థితాకుహలాః । అథశ్చోద్వ్యంస్థితా నాడీ యామ్య
నాసాంతమివ్యతే । ఇడాకుసవ్యనాపాంతంస్థితా మునిపుంగవ । య
యశస్వినీచవాగుస్యపాదాంగుస్తాంతమివ్యతే । పూషావామాక్షిపర్య
న్తాపింగళాయాస్తుపృథ్వతః । వయస్వినీచయామ్యస్య కిల్లాంతంప్రోవ్య
తేబుదైః । సుస్వతీకథార్థ్యగాజిహ్వంతంస్థితామునే । హస్తీజిహ్వ
తథాసవ్యపాదాంగుస్తాంతమివ్యతే । శంఖినీవామయానాడీ సవ్యకిల్లాం
తమివ్యతే । గాంధారిసవ్యనేత్రాంతాప్రోక్తావేదాంతవేదిభిః । విశ్వో

దరాభిధానాడికందనుధ్యేవ్యవస్థితా । ప్రాణోపానస్తథావ్యానస్సమా
మోగానవవచ । నాగ్నికూర్మశృక్మకీరోదేవత్తాధనంజయః । ఏతేనా
డిషుసర్వాసుచరంతిరశవాయవః । తేషుప్రాణాదయస్సమచక్షుభ్యాస
జ్ఞానుమత్ర । ప్రాణసంజ్ఞస్తథాపానసిపూజ్యసిప్రాణస్తయోర్మునేత
స్యనాసికయోర్మధ్యేనాభిరుధ్యేతథాహృది । ప్రాణసంజ్ఞోఽనిలోనిత్యం
వర్తతేమునిసత్తమ । అపావోవర్తతేనిత్యంసుదమేహ్నుజానుషు । ఉద
రేనకలేకట్యూనాభౌజంఘేదమత్ర । వ్యానశ్రోతామీరుధ్యేద కకు
భ్యాంసుభ్యయోరపి । ప్రాణస్థానేగలేవైవవతఃతేముఃపుంగవ । ఉదా
నసంజ్ఞోఽపిజ్ఞేయః । పానయోర్వాస్తయోరపి । సమానస్సర్వదేహీషువ్యా
వృత్తిప్రత్యసంశయః । నాగాదివాయువస్యపంచ త్వగస్థాదిషుసంస్థితాః । ని
శ్వాపోఽఘ్నాసకాసశ్చ ప్రాణకర్తృహిసాంకృతే । అపానాభ్యవ్య వా
యోస్తుఃస్మాత్రాదిపిసజ్జనం । సమానస్సర్వసామీప్యతిరోతిముఃపుం
గవ । ఉదానఉర్ధ్వగమను కరోత్యేవ ససంశయః । వ్యావోవివాదకృ
త్ప్రొక్తోమునేవేదాంతవేదిభిః । ఉద్ధారాదిగుణప్రొక్తో నాగాభ్యవ్యను
హోమునే । ధనఃజయస్యశోభాదికర్తృప్రోక్తం హిసాంకృతే । కమిలనాది
కూర్మస్యయుథాగుక్మకరస్యచ । కేవదత్తస్య విప్రేంద్ర తండ్రీకర్తృప్రకీ
ర్తితం । సుషుమ్నాయాశ్శివోదేవశ్చదాయాదేవతావారిః । పింగళాయా
విరించస్సాస్యసిరస్వత్యాపిరాణునే । పూషాధీదేవతాప్రోక్తవరుణా
వాయుఃపతా । మాస్తేజిహ్వోభిధాయాస్తువరుణోదేవతాథవేత్ । యః
స్వీవ్యామువిశ్రేష్ఠధగవాస్థాసూరస్తథా । ఆలంబసాయాఅబాత్తః
రుణ్యపరికీర్తితః । కుహూయుద్దేవతాప్రోక్తా గాంధారి దండ్రశేవతా
శంఖవ్యాశ్చంద్రమాస్తద్వ త్పయస్వీవ్యాసి ప్రజాపతిః । విశ్వేదరా
భిధాయాస్తథగవాపావకీర్తితః । ఇదాయాంచంద్రమానిత్యంచరత్యే
వమహోమునే । పింగళాయాంరవి ప్రద్యమ్ననేవేదవిదాంవర । పింగళ
యాశ్చదాయాంకు వాయోస్సౌక్రమణ్యంకు యత్ । తమత్తరాయా
ప్రోక్తంమునేవేదాంతవేదిభిః । ఇదాయాంపింగళాయాస్తుప్రాణసం

మణింము నే । దక్షిణాయనమిత్తు క్తంపింగళాయా మితిశ్రుతిః । ఇదా
 పింగళయోస్సంధింయదాప్రాణస్సమాగతః । అమావాస్యతదాప్రోక్తా
 దేహీ దేహభృతాంవర । మూలాధారంయదాప్రాణిప్రవిష్టస్థ పండితా
 త్రమ । తదాన్యంపిషువంప్రోక్తం తావనై స్తావసోత్రమ । ప్రాణ
 సంజ్ఞో మనిశ్రేష్ఠ మూర్ధానం ప్రావిశ ద్యదా । తదంత్యం పిషువం
 ప్రోక్తం తావనైస్తత్త్వచింతితైః । శ్వాసోచ్ఛ్వాససంసర్వంమాసానాం
 సంక్రమోభవేత్ । ఇదయాకుండలీస్థానం యదాప్రాణస్సమాగతః । సో
 మగ్రహణమిత్తు క్తంతదాత త్వవిదాంవర । యదాపింగళయాప్రాణి
 కుండలీస్థానమాగతః । తదాతదాభవేత్సూర్యగ్రహణం మునిపుంగవశ్రీప
 ర్వతశిరఃస్థానే కేదారంతులలాటకే । వారాణసీనువాప్రాజ్ఞభూవోద్భృ
 తస్యకథ్యమే । కురుక్షేత్రంకుచస్థానేప్రయాగం హృస్సరోరుహే । విద
 వ్యురంతుమృత్త ధ్యేయథారేకమలాలయం । అత్తతీర్థంసముత్పృజ్యబహి
 స్తీర్థానియోవ్రజేత్ । కరస్థానమహారత్నంత్యక్త్వాకాచం విమోగతే ।
 భావోద్ధంపరంతీర్థంప్రమాణంసర్వకర్తసు । అన్యథా లింగ్యతేకాంతాల
 న్యథాలింగ్యతేసుతా । తీర్థాదితొయశ్శాణాని దేవానాం స్థాదిన్ద్రి
 తాః । యోగినోనప్రవద్యంతే స్వాత్మప్రత్యయ కారణాత్ । బహిస్తీ
 ర్థాన్నరంతీర్థమంతస్తీర్థంమహామునే । ఆత్మతీర్థంమహాతీర్థ మన్యతీర్థంనిరర్థ
 కం । చిత్తమంతర్గతంమత్సంకీర్తనానైసాశుభ్యతి । శతశోపిజలైర్దౌ
 తంసురాభాండమివాశుచి । విషువాయనకాలేమగ్రహణేచాంతరేనచా ।
 వారాణస్యాదికేస్థానేస్నాత్వాశుద్ధోభవేన్నరః । జ్ఞానయోగ పరాణా
 న్సుపాదప్రత్యుచితంజలం । భావశుభ్యర్థమజ్ఞానాంత తీర్థంమునిపుంగవతీ
 ర్థేదానెవపేయజ్ఞైకాప్యేసామాణకేనచా । శివంపశ్యతి మూర్ధాత్పాశివే
 దేహీప్రతిష్ఠితే । అతస్థుమాంపరిత్యజ్యబహిష్ఠంయస్తునేవతే । హస్తస్థం
 పిండమగ్నిబ్య లిహీతూర్నరమాత్మనః । శివమాత్మని పశ్యంతి ప్ర
 తిమాసునయోగినః । అజ్ఞానాంభావనాథాణ్యప్రతిమ్యాపరికల్పితాః ।
 ఆపూర్వమవరంబ్రహ్మస్వాత్మనంసత్యమద్యయం । బ్రహ్మన ఘనమానం

దంయ్యవశ్యతినవశ్యతి । నాదీపుంజంసదాసారంసరథావంశుహామునేన
ముస్యప్రజ్ఞాత్మ నాత్మసమహమిన్యోవధారయి । అశరీరంశరీరేషుసహం
తంవిభుమీశ్వరమ్ । ఆనందకుతుర సాత్మాన్నత్యాగీరోసశోచతి । విభేద
జనకేజ్ఞానైస్పృజ్ఞానబలాన్మునై । ఆత్మవోబ్రహ్మణోభేదమనంతం కర్ణకరి
వ్యతి॥౧॥ ఇతిశ్లోకమోపనిషదగుర్భి ఖండః.

సన్యక్తం ధయమేబ్రహ్మ నాదీశుద్ధి సమావతః । యయాశుద్ధ్యా
సదాధ్యాయోజ్జ్వల్యోభవాన్యహం । సాన్యరేశ్వరువత్సోమినాదీ
శుద్ధి సమావతః । విభు క్తకర్మసంయుక్తకావసంకల్పవజితః । య
మాద్యప్రాంగసంయుక్తశ్చాంతస్సన్యపరాయణః । స్వాత్మన్యవస్థితస్సన్య
కజ్ఞానభిశ్చనుశ్చిత్తః । పర్వతాగ్రేనదిరీరేవిల్వమూలేవనేభవా । మనో
రమేశుచానేశేనత కృత్వా సమాహితః । ఆరిభ్యగానసంపత్త్వాత్ ప్రా
జ్ఞునోబ్రహ్మణోపివా । సమగ్రీవశిరికాయస్సవృతాస్సస్ఫులిశ్చలః । నా
సాగ్రేశశభ్యద్వింబేవించుభ్యేగురియక । స్రవంతసమృగంపశ్యేన్నై
త్రాభ్యాంపుసమాహితః । ఇదయాప్రాణమాకృత్య పూరయిత్వోదరి
తం । తతోఽగ్నిం దేహావధృష్ట ధ్యాయోజ్ఞానావళియుతం । చించునా
దసమాయుక్తం । సైజంబిదితయేత్ । పశ్యాద్విరేచయేస్సన్య క్షా
ణంపింగళయాభయః । పంచపింగళయాపూర్వంపింగళీజచనున్నరేత్ ।
పునర్విరేచయేద్దేహాడయైవశనైశ్శనైః । త్రిచతుర్వాసరంవాళిత్రచగు
ర్వారమేవచ । మత్పుశ్వానిచరేగ్గృంహస్యేవంక్రీసంధిమ । నాదీ
శుద్ధినువాపోతివృథక్ష్మితాల్నాపలక్షితః । శరీరలఘుతాదీ ప్రీత్యహృద్ధా
తరవతితనః । నాదాభివ్యక్తిరీత్యేగద్విహ్నంతేన్దిసూచకం । యావదే
తానంపశ్యేత్తావదేవంసమాచరేత్ । అథవైతత్పరిత్యజ్య స్వాత్మశుద్ధిం
సమాచరేత్ । ఆత్మశుద్ధస్సర్వాత్యస్సఖనూపస్సయింత్రధః । ఆజ్ఞా
నాన్తలివోభాతిజ్ఞానాద్భుద్ధోఽభాత్యయం । ఆజ్ఞానశులవంకంయః త్మేశ
యేత్ జ్ఞానతాయితః । సవససర్వదాశుద్ధో నాన్యగ్గర్భరతాహిసశ్చతి ॥

ఇతిదర్శనోపనిషదిపంచమగుర్భి ఖండః.

ప్రాణాయానక్రమంవత్సే సాంకృతే శృణుపాదరం । ప్రాణాయామశ్చితిప్రోక్తే రేచపూరకకుఃభవైః । వర్ణత్రయాత్మకాగ్నిప్రోక్తా రేచపూరకకుఃభవాః । సవపవ్రణవిస్యప్రోక్తగ్నిప్రాణాయానమితవ్యయః । ఇదయావాయుమాకృష్య పూరయిత్వాదరస్థితం । శనైష్టోడశభిక్తాత్రైరకారంతత్రసంస్తరేత్ । పూరితంధారయేత్పశ్య చ్చతుష్టప్త్యనుమాత్రయా । ఉకారమూర్తిఃసత్రాపిసంస్తరగః ప్రణవంజపేత్ । యావద్వాశక్యతే తావద్ధారయేజ్జపవన్సరః । పూరితంరేచయేత్పశ్యత్ సుకారేణ నిలంబుభః । శనైఃపింఠళయాగతద్వాత్రైశ్చ వ్యాత్రయాపునః । ప్రాణాయామోభవేకేషస్తతలైప్యవంసనాభ్యసేత్ । పునఃపింఠళయాపూర్యమాత్రైష్టోడశభిస్తథా । అకారమూర్తిఃసత్రాపి స్మరేదేకాగ్రమానః । ధారయేత్పూరితంపిద్యౌఃప్రణవంపింజపన్వశీ । ఉకారమూర్తిం సద్వాయన్ చతుష్టప్త్యనుమాత్రయా । సుకారంతుస్త్పరిస్పృశ్యక్రేచయేదిదయా నిలం । ఏవమేవపునఃసుకార్యాదిడయాపూర్వబుద్ధిగా । ఏవంసనభ్యసేన్నిత్యంప్రాణాయామంషునీశ్వర । ఏవమభ్యాసతోనిత్యం షడ్మాసాద్జ్ఞానవాప్నవేత్ । ఎన్నగాద్ బహువిద్యాసాప్యతప్త్యాత్మ్య సమభ్యసేత్ । యోగాభ్యాసరతానిత్యం స్వగర్భనితత్వయః । ప్రాణ సంయుగానేనైవజ్ఞానాస్తుక్తోభంవ్యతి । కావ్యదాపూరితంవాయో రుదరేపూరకౌహినిః । సంపూర్ణకుంభవద్వా మూర్ధారిణంకుంభసోభవేత్ । బహుర్విరేచనంవాయోరుదరాగ్రచకిన్ననిగిః । ప్రస్పేషజనకోయస్తుప్రాణాయామేషుసోధనః । కంపనంవధ్యనంపిద్యౌః షడ్ధానంవోత్రనువిదుః । పూర్వపూర్వప్రకర్తృతయావదుత్థానసంభవః । సంభవత్యుత్తమేప్రాజ్ఞగ్నిప్రాణాయామేసుభభవేత్ । ప్రాణాయామేచిత్తంతు శుద్ధుభవతి సువ్రత । చిత్రేశుద్ధేశుచిస్సామౌత్ప్రజ్ఞాతిర్యగస్థితిః । ప్రాణచిత్రేవ సంయుక్తపరమాత్మనిష్ఠతి । ప్రాణాయానవిస్యత్య పునుషస్యనుమాత్మనః । కేహశ్చోత్థితేతేనకించిద్భానాద్విముక్తతా । రేచకింపూరకింముక్త్యుకుంభకంనిత్యనుభ్యసేత్ । సర్వపాపచిన్ముక్త స్సమ్యక్జ్ఞాన

మవాల్మయాయత్ । మ సౌజవత్యమాహ్నితపతితాదిచ సశ్యతి । ప్రాణా
యామైకనిష్ఠస్యసకించదపిచర్లభం । తస్మాత్సర్వప్రయత్నైసప్రాణాయా
మానమభ్యసేత్ । విషయోగాప్రవత్యైమి ప్రాణాయామస్యసుప్ర
త । సంధ్యయోర్బాహ్నికా లేపమధ్యాహ్నవా ధవాసదా । బాహ్యం
ప్రాణంసమాకృవ్యపూరయిల్పద రేణచ । నాసాగ్రేనాభిమధ్యేచ పా
దాంగుష్ఠేచధారయేత్ । సర్వరోగవిఘ్నక్తుజీవేద్వషణశతంసరః । నా
సాగ్రధారణాద్వాపిజిత్వాభవతిసుప్రత । సర్వరోగనివృత్తిస్యా న్నాభిమ
ధ్యేతుధారణాత్ । శరీరలఘుతావిప్రపాదాంగుష్ఠనిరోధనాత్ । జిహ్వ
యావాయుమాకృవ్యయ్యపిబేత్సతతంసరః । శ్రమదాహవిఘ్నక్తుయోగీ
నీరోగితామియాత్ । జిహ్వయావాయుమాకృవ్యజిహ్వమూలేరోధ
యేత్ । పిబేదమృతమవ్యగ్రంసకలంసుఖ మాల్మయాయత్ । ఇడయావా
యుమాకృవ్యభ్రువోర్మధ్యేనిరోధయేత్ । య్యపిబేదమృతంశుద్ధం వ్య
ధిభిర్నుచ్యలేహిసః । ఇడయా వేదత త్వజ్జ తథాపింగళయైవచ । నాభౌని
రోధయేత్తైసవ్యాధిభిర్నుచ్య తేనరః । మాసమాత్రంతిసంధ్యాంబాహ్ని
యారోప్యమానుతం । అమృతంచపిబేన్నాభౌనుందంమందం నిరోధయే
త్ । వాతజ్వలపి త్రజాదోషానశ్యంత్యైవ ససంశయః । నాసాభ్యాం వా
యుమాకృవ్యనేత్రద్వంద్వేనిరోధయేత్ । నేత్రరోగావినశ్యంతితథాశ్రో
త్రనిరోధనాత్ । తథావాయుంసమారోప్య ధారయేచ్ఛిరసిస్థితం । శిరో
రోగావినశ్యంతి సత్యము క్తంహిసాంకృతే । స్వస్తికాసనమూష్ఠాయ స
మాహితమనాస్తథా । అపానమూర్ధ్వమృతాప్యప్రణవేనశనైశ్శనైః । హ
స్తాభ్యాంధారయేగ్నవ్యకృత్వాడికరణానిచ । అంగుష్ఠాభ్యాంమునేశ్రో
త్రేతజానీభ్యాంతుచటుషి । వాసాపుటావధానాభ్యాం ప్రచ్ఛాద్యకిర
ణానివై । ఆనందావిభావోయావత్తావత్తాధానిధారణాత్ । ప్రాణసి
ప్రయాత్యనేనైవబ్రహ్మరంద్రంమహామునే । బ్రహ్మగంద్రం గతేవాయా
నాదశ్చోత్పద్యతేనఘ । శంఖధ్వజనిభశ్చాదౌషధ్యేమేఘ ధ్వనిర్యథా । శి
రోమధ్యగతేవాయాగ్నిప్రసవణంయథా । ఐక్వాత్ప్రీతో మహాప్రాజ్ఞః

స్వాత్మా దాత్మస్తుభోభవేత్ । పునస్తజ్ఞాననిష్పత్తియోగాగత్సంసారని
హ్నుతిః । దక్షిణేతరగుణేనసీనింపీడయేత్స్థిరాం । సవ్యేతరేణగుణే
నపీడయేచ్ఛద్ధిమాన్నరః । జాన్మోర్ధస్థితాంసంధిం స్మృత్వాదేవం త్రి
యంబకం । వినాయకంచసంస్మృత్య తథావాగీశ్వరీం పునః । లింగనా
భౌత్యమాకృత్య వాయుమప్యగ్రతొమునేప్రణవేననియుక్తేనబిందుయుక్తే
నబుద్ధిమాణా । మూలాధారిన్యవిప్రేంద్రుణ ధ్యేతంతునిరోధయేత్ । నిరు
ధ్యవాయునాదిప్రవహిరూపాతికుణ్డలీం । పునస్సుమన్నుయావాయువ
హిినాసహగచ్ఛతిఏవమభ్యసతస్తస్యజితౌ వాయుర్భవేన్నృశంప్రస్యే
దగప్రథమాగపశ్యత్కంపనంమునిపుంగవ । ఉత్థానంచశరీరస్యవిహ్నమే
తజ్జితేనితే । ఏవమభ్యసతస్తస్యమూలరోగోపనశ్యతి । భగంధరంచనవ్రం
స్యాన్సర్వరోగాణిసాంకృతే । పాతకానిచనశ్యంత్యుద్రాణిచనహంతి
చ । నష్టేపాపేవిశుద్ధంస్యాద్విత్తవర్షణమదృఢతం । పునర్భ్రష్టేదిభోగే
భ్యోవైరాగ్యంజాయతేహృది । విరక్తస్యతుసంసారాత్ జ్ఞానంకైవల్య
సాధనం । తేనపాశావహానిస్యాత్జ్ఞాత్వాదేవంపదాశివం । జ్ఞావాన్మృ
తరసోయేనసకృదాస్వాదితౌభవేత్ । సనర్వకార్యముత్సృజ్యతత్రైవప
రిధావతి । జ్ఞానస్వరూపమేవాహుర్జగదేతద్విలక్షణాః । ఆర్థస్వరూపమ
జ్ఞానాశ్చశ్యంత్యన్యేకుదృష్టయః । ఆత్మస్వరూపవిజ్ఞానాదజ్ఞానస్యపరిక్ష
యః । క్షీణేజ్ఞానేమహాప్రాజ్ఞరాగాదీనాంపరిక్షయః । రాగాద్యనభవే
ప్రాజ్ఞపుణ్యపాపవిమర్దనం । తయోనాశేశేశరీరేణ నపునస్సంప్రయుజ్యత
ఇతి ॥౬॥ ఇతిదశానోపనిషదవత్సగఖండః॥

అథాతస్సంప్రవత్సామిప్రత్యాహారం మహామునే! ఇంద్రియా
ణాంవిచరతాంవిషయేషుస్వభావతః । బలాదాహరణంతేషాంప్రత్యా
హారస్సఉచ్యతే । యత్పశ్యతితుతస్సర్వం బ్రహ్మవశ్య స్సమాహితః । ప్ర
త్యాహారోభవేదేషోబ్రహ్మవిద్భిగిపురోదితః । యద్యచ్ఛుద్ధగుణుద్ధంవాక
రోత్యానురణాన్తికం । శత్రుర్వం బ్రహ్మణేకుయాత్పుత్యాహారస్సఉ
చ్యతే! అక్షరానిత్యకర్తాణిబ్రహ్మరాధనబుద్ధితః! కామ్యానిచతథాకుర్యా

స్మృత్యా హారస్స ఉచ్యతే । ఆథ వా వాయు మాకృష్య
 ఘానాత్ ఘాననిరౌధయేత్ । దృతమూలా త్రధాకలతేకింతాదురసిమా
 రుతం । ఉరౌదేశాత్సమాకృష్య నాభిదేశే నిరౌధయేత్ । నాభిదేశాత్స
 మాకృష్యకుండల్యాంతునిరౌధయేత్ । కుండలీదేశతాపద్మాన్తూలాథా
 రేనిరౌధయేత్ । ఆథాపానాత్కటివ్యంజ్యేగభౌరౌదనుమధ్యమే । తస్మా
 జ్జానుద్వయేజంఘాపాదాంసుష్మేనిరౌధయేత్ । ప్రత్యాహరయిష్యుక్తిస్తు
 ప్రత్యాహరవలైకవరా । ఏవమథ్యాసయ్యుక్తిస్యల్పమప్యసి హత్త్వినిః ।
 సర్వపాపానశ్యంతిభవరౌగశ్చయేవత । నాసాథ్యాంవాయుమాకృష్య
 నిశ్చలస్త్వస్తికాననః । పూరయేత్కలంబిద్వా నాపాదతలమస్తకంపశ్చ
 త్పాద్యుడేతద్వన్తూలాథారేతస్తేవచ । నాభికలదేదప్యైశ్చద్యేకాత
 మూలేదతాబుకే । భువోత్పద్యేలలాటేచతథామూర్ధ్నిధారయేత్ । దే
 హేత్వాత్మనుతింబద్వాఽసమాకృష్యసమాహితః । ఆత్మనాత్మనిర్ద్వల
 ద్యేన్ద్వికల్పేనిరౌధయేత్ । ప్రత్యాహరస్సుమాఖ్యాతస్సాత్మోద్భేదాన్త
 వేదిభిః । ఏవమథ్యాసనిస్త్యసకలవిదవిదలభమతి ॥

ఇతిన్యూనోపనిషదినప్రపంచశాస్త్రం ॥

ఆథాతస్యప్రపత్నోమిధారిణానామభ్యుపగతే । దేహనిర్భగతే
 వ్యోమ్నిపాహ్యకాశేస్తుధారియేత్ । ప్రాణేబాహ్య నిలలిద్వ్యస్థలనే
 చాగ్నిమాదరే । తోయంతోయాంతే కేళూమిథూమిథాగేమహామినే ।
 హయరావలకారాక్ష్యంకులత్రముద్భవయేత్ । గ్రీవాత్ । ధాన్తేచాప
 రాప్రోక్తాసర్వపాపశోధినీ । జాన్వంతం పృథివీహ్యంతో హ్యపాంసా
 య్యంతముచ్యతే । హృదయాంశస్తథాగ్న్యంతోభూమిధ్యాంతోనేలాం
 శకః । ఆకాశాంశస్తథాప్రాజ్ఞమూర్ధ్నాంశగపరికీర్తితః । బ్రహ్మోపృథి
 వీభాగేష్టుతాయాంశకేతథా । అగ్న్యంతేదేహహేతానమిత్సరం
 చానిలాంశకే । ఆకాశాంశేషహాప్రాజ్ఞధారయేత్తు నదాశివం । ఆథ
 వాతవపత్నోమిధారిణాంముఖంగవ । పురుషేనర్వకాస్తారం బోధా

నందనః యుగళివం । ధారయేచ్ఛద్ధిమాన్సిత్వం సగ్వపావ విశుద్ధయే । బ్ర
హ్మేదిశార్యకూపాణిస్వేస్వేపంచూత్య కారణే । సర్వకారణనివృత్తమ
నిగూప్యచ చేతనః । సాక్షాదాత్మనిసస్మాదైధారయేస్మిన్ వివేచనః । ఇం
ద్రియాణిసమాప్యత్యమనసాత్మనియోజయేదితి॥౮॥

ఇతి దర్శనోపనిషత్ ప్రథమః పాదః॥

అథాతస్మిన్ ప్రవక్ష్యామి ధ్యానం సంపాదనాశనం । ఋతం సత్యం
రంబ్రహ్మ సర్వస పారభవజం । ఊర్ధ్వరేతః పరమాత్మం విశ్వరూపం
హేత్వరం । సోహమిత్యాకరేణైవ ధ్యాయేద్యోగీశ్వరే శ్వరం । అథవా
సన్యసిగాఢానిజ్ఞానమానందనందనం । అన్యథ మచలః శత్రు మాదిమ
ధ్యాంత వజ్జిగం । తదాఘోరమనాకాశమసంస్పృశ్యమ చాయుషం ।
నరసంపదః । ధ్యాన్య ప్రమేయమనూపమం । ఆత్మానం సద్విదానందమ
నాతః । బ్రహ్మసువ్రతః । అహం స్త్రీశ్చభిధ్యాయేత్ ధ్యేయాత్మతం విముక్తయే ।
ఏవమథ్యాసయి త్తస్య పురుషస్య చ హేత్వనః । క్రమాద్వేదాంతః । జ్ఞానం వి
జాయేతే న సంశయ ఇతి॥ ౯॥ ఇతి దర్శనోపనిషత్ ప్రథమః పాదః॥

అథాతస్మిన్ ప్రవక్ష్యామి సమాధివనాశనం । సమాధిస్సంవిదు
త్పత్తిం పాజీవైకతాం ప్రతి । నిగ్రహ సర్వగతాహ్యత్వా కూటస్థాదోషవజ్జి
తః । ఏకస్య భిగ్యతే భాగ్నిత్యామాయయా నస్వరూపతః । తస్మాదద్వై
తమేవాస్తీన ప్రమోదనం సంస్మృతిః । యథాకాశో ఘటాకాశో మతాకాశ
ఇతీరితః । తథా భాగ్నితైర్ద్విధాప్రోక్తో వ్యక్త్యాజీవేశ్వ రాత్మనా । నా
హం దేహమానవప్రాణోనేంద్రియాణి న వోనహి । న దాసాఽస్మి స్వరూ
పత్వాద్భవవవాస్త్వికేవలః । ఇతి భిగ్యమున శ్రేష్ఠ సాచమాధిరిహూద్య
తే । సోహం బ్రహ్మ న సంపాదీనమత్రోన్యక దాచన । యథాఘోర తరంగా
దిసముద్రాదుర్భిగంపునః । సముద్రే లీయతే తద్వజ్జగత్ప్రయ్యసులీయతే । త
స్మాత్తననవృత్తకర్తృస్తి జగత్ప్రయోచనాస్తిహి । యస్యైవం పరమాత్మా
యంత్రత్యగ్భూతః ప్రకాశితః । సకుయాతిసంఖంభావంస్వయం సాక్షాత్మ
రావ్యుతం । యదానుసంపైతస్యంభాతీ సర్వత్రగంసదా । యోగీ నోవ్య

వథా నేన తదానం వద్యతేస్వయం । యదా సర్వాణి భూతాని స్వాత్మస్యే
వహిషశ్యతి । సర్వభూతేషు చాత్మానం బ్రహ్మ సంవద్యతే తదా । యదా
సర్వాణి భూతాని నమాధిష్ఠానవశ్యతి । ఏకీభూతిగ్గి పరేణా సౌతదాభవతి
కైవలః । యదా పశ్యతి చాత్మానం కైవలం పరమార్థగతిః । మాయామా
త్రంజగత్కృత్స్నోతదాభవతి నిర్వృణిః । ఏవముక్త్యా సభగవాదత్రాత్రే
యోష హోమునిః॥ సాంకృతస్వస్వగుపేణ సుఖమాస్తేతి నిర్భయశ్చ॥ ౧౦॥

॥ ఇతి దర్శనోపనిషది దశమః శ్లోకః ॥

అప్యాయద్వితితాన్తిః.

ఇతి దర్శనోపనిషత్సూక్తా-౯౦.

ఓం తస్మత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ శుక్లయజుర్వేదీయా - తారసారోపనిషత్ ౯౦-

॥ పూర్ణమద ఇతి శాంతిః ॥

—:0:—

హరిః ఓమ్॥ ఓం బృహస్పతి రువాచ యాజ్ఞవల్క్యం । యదను
కురుక్షేత్రం దేవానాం దేవయజనగ్ సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మ సదనం
తస్మాద్యత్ర క్వచన గచ్ఛేత్తదేవమస్యే తేహిం వై కురుక్షేత్రం దేవానాం దే
వయజనం సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మ సదనమపి ముక్తం వై కురుక్షేత్రం
దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మ సదన మత్రహి జ
న్తోగి ప్రాణైశ్చాత్రామిమాణైశ్చ రుద్రప్రారకం బ్రహ్మవ్యాచయేత్ । తేనా
పావమృతీభూత్వా మోక్షీభవతి తస్మాదపి ముక్తమేవ నిషేవేతాపి ముక్తం
నవిముంచేదేవమేవైవ భగవన్నితి యాజ్ఞవల్క్యః॥ ౧ ॥

అథ హైనంభారద్వాజసి ప్రవద్ధయాజ్ఞవల్క్యం కింతారకం కింతారయతీతి సాహువాచయాజ్ఞవల్క్యః ఓంనమోనారాయణాయేతి తారకం విదాత్తకమిశ్యుపాసితవ్యం । ఓమిత్యేకాక్షర మాత్మ స్వరూపమ్ । ననుభవద్వ్యక్షరంప్రకృతిస్వరూపమ్ । నారాయణాయేతి పంచాక్షరం పరంబ్రహ్మస్వరూపమ్ । ఇతియవవంవేద । సోఽమృతాభవతిఓమితిబ్రహ్మభవతి । నకారోవిష్ణుగ్భవతి । మకారోరుద్రోభవతి । నకారశ్చశివోభవతి । రకారోఽబ్జవిరాడ్భవతి । యకారఃపురుషోభవతి । ఇకారోభగవాన్భవతి । యకారఃపరమాత్మాభవతి । ఏతద్వై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పరం పరమపురుషోభవతి । ఆయం ఋగ్వేదగ ప్రథమగి పాదః— ఓమిత్యేతదక్షరంపరంబ్రహ్మ । తదేవోపాసితవ్యం । ఏతదేవసూక్ష్మాష్టాక్షరంభవతి । తదేవదష్టాత్మకేఽష్టభాభవతి । అకారఃప్రథమాక్షరోభవతి । ఉకారోద్వితీయాక్షరోభవతి । మకార స్తృతీయాక్షరోభవతి । విష్ణుర్చరీయాక్షరోభవతి । వాదగవిజ్ఞమాక్షరోభవతి । కలావస్తాక్షరోభవతి । కిలాతతా సప్తమాక్షరోభవతి । తన్నరశ్చాష్టమాక్షరోభవతి । తారక త్వాష్టారకోభవతి । తదేవతారకం బ్రహ్మత్వంవిద్ధి తదేవోపాసితవ్యం । అత్రైతేనోకాభవన్తి ॥ అకారాదభవద్భ్రూత్వేణాంబవానితసంజ్ఞకః । ఉకారాక్షరసమ్భూతఉపేంద్రో హరినాయకః । మకారాక్షరసమ్భూతశ్శివస్తుహసుమాన్స్తృతః । విష్ణురీశ్వరసంజ్ఞస్తుశశ్రుఘ్నశ్చక్రరాట్స్వయం । వాదోమహాప్రభుఃకైయోభరతశ్శబ్దనామకః । కలాయానిపురుషస్సూక్ష్మాత్మకాధిపతీధరః । కిలాతీతాభగవతోస్వయంసీతేతిసంజ్ఞితా । తత్పరిపరమాత్మాదత్రీరామనిపురుషోత్తమః । ఓమిత్యేతదక్షరమిదం సర్వంతస్యోపవ్యాఖ్యానం । ఛూతంభవ్యం భవిష్యంయచ్చాన్యత్తత్త్వనుత్త్రవర్ణదేవతాచ్ఛన్దఋకలకత్తీసృష్ట్యైత్తకమితియవవంవేద । యజుర్వేదోఽవ్యతీయగిపాదః— అథ హైనంభారద్వాజోయాజ్ఞవల్క్యమువాచాథతైర్మంత్రిగ పరమాత్మాప్రీతాభవతి ।

స్వాత్మానుదర్శయతి । తా మ్నో మూహి భగవతి । స హేవాచ
 యాజ్ఞవల్క్యః । ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా వారాయణస్సభగవానకా
 రవాచ్యోజావృవాణ భూర్భువస్స్విస్తస్మైవైనమోనమః॥౧॥ ఓం యో
 హవై శ్రీపరమాత్మా వారాయణస్స భగవానుకారవాచ్య ఉపేంద్రస్స
 రూపోహరి నాయకో భూర్భువస్స్విస్తస్మైవైనమోనమః॥౨॥ ఓం యోహ
 వై శ్రీపరమాత్మా నారాయణస్స భగవాన్తకారవాచ్యశ్శివస్వరూపోహను
 మాక* భూర్భువస్స్విస్తస్మైవైనమోనమః॥౩॥ ఓం యోహవై శ్రీపరమా
 త్మా నారాయణస్సభగవాన్బిన్న స్వరూపశ్శ్రుగ్గోఽభూర్భువస్స్విస్త
 స్మైవైనమోనమః॥ ౪॥ ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా నారాయణస్సభగవా
 న్నాదస్వరూపోభరతో భూర్భువస్స్విస్తస్మైవైనమోనమః॥ ౫॥ ఓం యో
 హవై శ్రీపరమాత్మా నారాయణస్సభగవానకలా స్వరూపోలక్ష్మణో భూ
 ర్భువస్స్విస్తస్మైవైనమోనమః॥ ౬॥ ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా వార
 యణస్స భగవానకలాతీతా భగవతీసీతాదిశ్చరూపా భూర్భువస్స్వి
 స్తస్మైవైనమోనమః॥ ౭॥ ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా వారాయణ
 భగవాకతత్పరస్స పరమపురుషస్సపురాణపురుషోత్తమోనిత్యశుద్ధబుద్ధమ
 త్తసత్యపరమానందా నవ్రాద్వయవర్తిపూర్ణః బ్రహ్మైవాహం రామోఽహి
 భూభువస్స్విస్తస్మైవైనమోనమః॥ ౮॥ ఏతదప్తవిధమంత్రం యోగీ
 సోఽగ్నిపూతోభవతి । నవాయుపూతోభవతి । స ఆదిత్య పూతోభవతి
 సస్థాణుపూతోభవతి । సపర్వైరైవైజ్ఞాతోభవతి । తే నేఽహాసపురాణ
 వాం రుద్రాణాం తతసహస్రాణి జప్తాః ఫలానిభవంతి । శ్రీమన్నారాయ
 ãష్టాక్ష రాను స్మరణేన గాయత్ర్యశ్శ్లోకసహస్రం జప్తం భవతి । ప్రణవ
 నామాయుతం జప్తం భవతి । దశపూర్వార్వాదశోత్తరార్వా పునాతి । వార

* అప్తమా శ్రీభువస్యానీద్యాయరూపాత్పుతావతి । హనుమాన్గ్రాసతి తే
 త్రే మకారాభా స్ఫుటత్యర్థవతి రామతారకోవాసవోత్తమతర్కవాది - ఎతేన వ
 నూమాశ్రద్ధాఽబధితి జావాసరానుయోజ్యై మపి సుగచ్ఛతే (శి-భ-సా.)

యథాపదమవాప్నోతి । యవపంపేన । తద్విష్ణుః పరమంపదమ్ సహావశ్య
 న్నిసూరయః । దీవీవచతురాశతమ్ । తద్విప్రాసో వివస్వతోజాగ్ర వా
 గ్ సస్సమిధతే । విష్ణుశ్చైవరమపదమిత్యపనిషత్ । సామవేదస్తృతీ
 య్యపాదః॥ ॥ఓం పూర్ణమదభితిశాన్తిః॥

ఇతి తాగసారోపనిషత్సూక్తా-౯౩.

ఓమ్-తత్సత్

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాధగ్యసీ - మహావాక్యోపనిషత్ - ౯౨.

॥ఓం భద్రంకర్తేభిరితిశాన్తిః॥

అథ హేనావాదబ్రహ్మ । ఆపరోక్షానుభవపరోపనిషదం వ్యాఖ్యా
 స్యామః । గుహ్యోన్మహ్యగరమేషా నప్రాకృతా యోవదేష్టవ్యా । సాత్వి
 కాయా నర్ముఖాయపరిశుశ్రూషవే । అథసగ్ సృతి బంధమోక్షయో ర్వి
 ద్యావిద్యేచతుష్టి ఉపసగ్ స్మృత్యుచ్ఛ్వాసః । అవిద్యా లోకాన్తస్తమోద్భ
 వో । తమోహికారీరవ్రపంచ మాబ్రహ్మస్థావరాంతమ్ । అనంతాఖిలా జా
 త్విభూతమ్ । నిఖిలనిగమోదితన కానుకర్తృవ్యవహరోలోకః । నైషోంధకా
 రతయమాత్మా । విద్యాహికాండా తరాదిత్యోజ్యోతిర్నండలంగ్రాహ్యం
 నావరమ్ । ఆసావాదిత్యోబ్రహ్మైశ్వర్యజపయోవ హితగ్ హగ్ సస్సోహం
 ప్రాణాపానాభ్యాం వ్రతిలోమానులోమాభ్యాగ్ సముపలభ్యైవగ్ సా
 దిరంలభ్యాన్త్రివృదాత్మని బ్రహ్మైశ్వరిభ్యాయమా నేనద్విదానస్త్వపరమా
 త్తావిర్భవతి । సహస్రభానుమచ్ఛురితా పూరితత్వా దలీయా । పాదా
 వారపూరణవ నైషాసమాధిః । నైషాయోగసిద్ధిః । నైషానుమోలయః
 బ్రహ్మైశ్వర్యంతత్ । ఆదిత్యవర్ణంతనునస్తుసారే । సర్వాణి రూపాణి విది
 త్యధిరః । నామూనిశ్చత్వభివదస్యదాస్తే । భాతాపురస్తా ద్యముదాజ

హార । శక్రప్రవిద్యాన్మృతశ్చతస్రః । తమేవంవిద్యానమృతభహభవతి
 వాస్యస్థివధాతయనాయవిద్యతే । యజ్ఞేనయజ్ఞమయజన్తదేవాః । తానధ
 ర్మాణిప్రథమాన్యాసః । తేహనాకంమహిమానస్సదన్తే । యత్ర పూ
 ర్వేసాధ్యాస్సన్తిదేవాః । సోహమరక్షస్ వరఃజ్యోతి రరక్షోతి రహ
 గ్గశివః । అత్తజ్యోతిరహగ్ శుక్రస్సర్వజ్యోతిరసాదహమాంపతదధర్వశి
 ర్లోధీతే । ప్రాతరధీయానో రాత్రికృతం పావం వాశయతి । సాయమధీ
 యానోదివసకృతం పావం వాశయతి । తత్సాయంప్రాతనిప్రయంజానని
 పాపోపాపోభవతి । మాధ్యన్తినమాచిత్యాభిమఖోధీయాన్స్థపజ్ఞా మహా
 పాతకోపపాతకా త్ప్రముచ్యతే । సర్వవేదపారాయణపుణ్యంలభతే ।
 త్రిమహావిష్ణుసాయుజ్యం వాపోనీతుర్వపత్ ।

ఓం భద్రంకర్ణాభిరితాన్తిః॥

మహావాక్యోపనిషత్సూక్తా-౯౨.

ఓమ్-తస్మత్ .

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథయాజుషీ - పంచబ్రహ్మపూజపత్ - ౯౩.

॥ సహనావవత్పరిశాంతిః ॥

ఓం ॥ అథపైష్ఠలాదోధగవాగ్ కిమాదా కిం జాతమితిసద్యోజా
 తమితి కింభగవత్తితి అఘోరత్తితి కింభగవత్తితివామదేవత్తితి కింవా పునరి
 మేధగవత్తితితత్పురుషత్తితి కింవాపునరి మేధగవత్తితిసర్వేదాం విద్యానాం
 ప్రేరయతా ఈశానత్తితి । ఈశానోభూతభవ్యస్యసర్వేదాందేవయో
 నినాం । కతివర్ణాకతిభేదాని కతిశక్తయాయత్సర్వంతద్గుహ్యం తస్మైన
 మోక్షమహాదేవాయ మహారుద్రాయ ప్రోవాచతస్మైభగవాన్మహాశక్తిగో
 ప్యాన్తోష్యతరంలోకేయద్యస్త్ర్యుసాకల । సద్యోజాతం మహీపూషా

రమాబ్రహ్మత్రివ్యస్వగః । ఋగ్వేదోగాహవాచత్యంబహంత్రాస్సప్తస్వ
రాస్తథా । వర్ణః పీఠంక్రియాశక్తిస్సర్వాభిప్రఫలప్రదం । అఘోరగ్ స
లిలంచంద్రంగారి వేదద్వితీయకం । నీరదాభగ్ యోగ్ సాంద్రందక్షిణాగ్ని
రుదాహృతం । పంచాశద్వర్ణసంయుక్తగ్ స్థితిరిచ్ఛాక్రియాన్వితం । శక్తి
రక్షణసంయుక్తగ్ సగ్వాహుమి నాశనం । సర్వవప్తప్రశసనగ్ సర్వైశ్వ
ర్యఫలప్రదం । వాహుదేవం మహాబోధదాయకం పావకాత్మకం । పిద్యాక్
లాసమాయుక్తం భానుకౌటిసమప్రభం । ప్రసన్నగ్ సాహవేదాభ్యంగా
నాప్తకసమన్వితం । భీరస్వరసభీనంచాహవనీయసమత్తమం । జ్ఞాన స
గ్ హారసంయుక్తగ్ శక్తిస్వయంభవ్యతం । వర్ణగ్ శిష్టం తమో మిశ్రం
పూర్ణబోధకరగ్ స్వయం । భావత్రయనియంతారం భావత్రయసమన్వి
తం । సర్వసాభాగ్యసంస్థానాం సర్వకర్తృఫలప్రదం । అష్టాక్షర సమా
యుక్తసప్తపత్రాలతరస్థితం । యత్తత్తత్పునఃపరాక్రం వాయుమండల
సంవృతం । పంచాగ్నినాదమాయుక్తం సంత్రశక్తివియానుకం । పంచా
శత్స్వరవణ్ణాభ్యసాధర్వ వేదస్వరూపకం । కోటికౌటిగణాధ్యక్షం బ్రహ్మ
జ్ఞాఖండవిగ్రహం । వర్ణగ్ రక్తం కామదఞ్చ సర్వాధి వ్యాధిభేషజం । సృ
ష్టిస్థితిలయాదీనాం కారణగ్ సర్వశక్తిదృక్ । అవస్థా త్రేతయాతీతం తురీ
యం సత్యదిత్సుఖం । బ్రహ్మవిష్ణుదిభిస్సేవ్యగ్ సర్వేషాం జనకం వరం ।
ఈశానం వరమం విద్యాత్మే గ్రీకం బుద్ధిపాక్షిణం । అకాశాత్మక మవ్యక్త
మోకారస్వరభూషితం । సర్వజేవ మయగ్ శాస్త్రగ్ శాస్త్ర్యా తీతగ్ స్వ
రాధ్యహిః । అకారాదిస్వరాధ్యక్షమాకాశమయిగ్రహం । పంచకృత్య
నియంతారం పఞ్చబ్రహ్మత్మకం బృహత్ । పంచబ్రహ్మార్పణగ్ హారం కృ
త్వాస్వాత్మగ్ నగ్ స్థితం । స్వమాయావైభవాన్సర్వాగ్ సగ్ హృత్య
స్వాత్మనిధితః । పంచబ్రహ్మత్మకాతీతో భాసతే స్వస్వలేఖనా । ఆ
దావంతేవ మధ్యేచ భాసతే వాన్యహతునా । మాయయా మోహితశ్శం
భార్తృమాదేవం జగద్గురుం । నజానంతి సురాసుర్యే సర్వకారణ కారణం ।
న సంద్య శేతిత్థతిరూపసమ్యపరాగ్నరంపురుషం విశ్వధామ । యేన ప్రకాశ

తేవిశ్వంయతై గ్రహప్రవీరియతే । తస్మగ్నిష్టపరణగ్ శాంతం తస్మగ్నిష్ట
స్థిపరంపదం । పంచబ్రహ్మపరంవిద్యాసృద్వ్యోహతాది పూర్వకం । దృశ్య
తేత్రాయతేయచ్చపంచబ్రహ్మత్వక్ స్వయం । పంచథా పరమానంతం
బ్రహ్మకార్యమితిప్రకటం । బ్రహ్మకార్యమితిశుత్యా ఈశానాప్రతిపద్య
తే । పంచబ్రహ్మత్వక్ పర్యక్ స్వాత్మని ప్రవీలాప్యత । సోహ న స్తీతి
జానీ యాద్విద్యాసృగ్నిష్టసృతోభవేత్ । ఇత్యేతస్మగ్నిష్టజానీయాద్య
స్వముక్తోనసగ్ శయః । పంచాత్మరహయగ్ శంభుంపరంబ్రహ్మస్వరూపిణః ।
సకారాదియకారాంత్రాత్మాపంచాత్మరంజపేత్ । పర్యంపంచాత్మకం
విద్యాసృచబ్రహ్మత్వగత్వతః । పంచబ్రహ్మత్వికాంవిద్యాం యోగీతేభక్తి
భావినః । సపంచాత్మకతామేగ్యభాసతేపంచధాస్వయం । ఏవముక్త్యా
నహావేవో గాలవస్యనహావ్యనః । కృపాచకారతలై గ్రహ స్వాంతగ్
నాగనత్వయం । యస్యే శ్రవణ మాత్రేణ శ్రుతమేవ శ్రుతం భ
వేత్ । అనంతచనతంజ్ఞాగేనవిజ్ఞాగంచ నాకల । ఏకేనైవగు పిండేన
మృత్తికాయాశ్చగౌతన । విజ్ఞాతంమృత్తయగ్ పర్యం మృత్భిన్నగోప
కార్యకం । ఏకేనలోహనానినాసర్వంలోహమయంయథా । విజ్ఞాతగ్
స్వాదతై కేసఖానాంకృంతనేనచానర్వంకాస్థాకాయపంచ్ఞాతంతనభిన్న
గ్ పృథావతః । కారణాభిన్నరూపేణ కార్యంకారణమేవహి । గద్రూపే
ణసదాపగ్యంభేదేమో క్తిర్మృషాభిలు । తచ్చకారణమేకంహిసభిన్నంనో
భయాత్కృం । భేదస్సర్వప్రమిత్యేవధగ్నాదేగరూపణాత్ । అగ్నిశ్చకా
రణంవిశ్వమే మేవాద్యయఃభిలు । అగ్నికారణన ద్వైతగ్ శుద్ధ చైతన్య
మేవహి । అస్మికబ్రహ్మపురేవేత్త దహరంయదిదంమునే । పుణ్డరీకంగు
తస్త్యేఅకాశోదహరో స్థిగత్ । పశివస్సర్వదానన్దస్సో న్యేష్టవ్యోముము
యుభిః । అయగ్ హృదిస్థిగ్ స్వాక్షీసర్వేపానవిశేషగః । తేనాయగ్ హృ
దయాప్రోక్తశ్శివస్సంపారమోచకఇత్యుపనిషత్ ।

॥ఓంసహవావవత్పిరికాంఠః॥

ఇహపంచబ్రహ్మపూజాపద్మమాస్తా-౯౩.

ఓమ్-తగ్నత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యాజుషీ - ప్రాణాగ్ని హోత్రోపనిషత్ ౯౪.

—:0:—

॥ సమానావవత్ప్రతితాన్తిః ॥

ఓమ్! అథాతస్సర్వోపనిషత్సారగ్ సగ్ పారజ్ఞానాతీతచ స్వసూక్తగ్ శారీరయజ్ఞంచాభ్యాసామో యస్మిన్నేవపురుషశ్శరీరే ఏనాభ్యగ్నిహోత్రేణ విసాపిపాంభ్యేనసగ్ సార ఏముక్తిః పుత్రీతః । స్వేనైవనాన్నాభూమానాః క్షిప్య యాఓషధయస్సోమరాజ్ఞేఽతితిశ్చభిరన్నపతి ఇతి ద్వాభ్యానునున్నత్రయితే । యాత్వోషధయస్సోమరాజ్ఞేఽప్సిశ్శతపితృణాః । బృహస్పతిప్రసూతాస్తానోముఖ్యం త్వగ్ సః । యాస్యసినీయాఽఽఫలా అపుష్పయాశ్చపుష్పిణీః । బృహస్పతిప్రసూతాస్తానోముఖ్యోగ్ మాసః । జీవలాన్నపూర్ణామాతేబధ్నాద్యోషధీః । యాతలయ్యుపిహం దపరిత్యోగ్ సీచాతయాత్ । అన్నచతేన్నస్యనోఽఽహ్యనమీవస్యశుష్కిణః । ప్రప్రవాతారంతారిషడ్విజ్ఞం నోఽఽహేద్విపదే చతుష్పదే । యదన్నచక్షిబహుధాఽమృతగ్ రుదైగ్రిప్రహర్థయదివాపితాచైః । వర్షతదిశానోఽభయః కృణోతు శివగ్ రాశానాయస్వాహా । అంతశ్చరితిభూతేషు సహాయం ఏశ్వతోముఖః । త్వంయజ్ఞస్త్వంబ్రహ్మాత్వగ్ రుద్రస్త్వంఽష్టుస్త్వం వచట్యారతపోజ్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోః । అపసృజనస్తువృధివీం వృధిపీపూతాచువాతుమాం । పునఃతు బ్రహ్మణస్పతిర్చక్రీష్టాపూతాచువాతుమాం । యమచ్ఛిష్ట మభోజ్యంయద్వానుశ్చరితింసమ । సర్వంపునస్తుమామాపోవతాభ్యవ్రతిగ్రహగ్ స్వాహా । అమృతసుస్త్యవృతోపస్తరణసుసి । అమృతంప్రాణేహోమావ్యమాశివ్యంతోసప్రాణాయస్వాహా । ఆపానాయస్వాహా । వాయనాయస్వాహా । ఉదానాయస్వాహా । సమానాయస్వాహేతి కనిష్ఠికాబ్ధుల్యం క్లుప్తేనప్రాణేజాహూతి । అనామికయాపానే మధ్యమికయావానే ।

సర్వాభిరుదానే || ప్రాణేశిన్యాసమానే | వృష్టిమేకా మేకముచాజుహూతి | ద్వైతహవనీయే ఏకందక్షిణాగ్నౌ ఏకః గాహపత్యే ఏకగ్ సర్వప్రాయశ్చిత్తీమే | అథాపిఛానమస్యామృత త్వాయోపస్పృశ్యపునరాదాయపునఃస్పృశేత్ | సవ్యే ప్రాణావాపోగృహీత్వా హృదయమనుపలభ్యజపేత్ | ప్రాణాగ్నిసవరిమాత్త్వాంచ వాయుభిరావృతః | అభయగ్ సర్వఘాతేభ్యో నమఃకృత్తిగదాచనేతి | ఓశోవైత్సానరో ఓశ్వయా పంత్వయాభార్యతే | జాయమానం ఓశ్వం త్వాహుతయస్సర్వా యత్ర బ్రహ్మస్మృతాసి | మహానవోయఃపురుషోయోఽన్యుష్టాగ్రేప్రతిష్ఠితః | తమద్భిగపరిషిజ్ఞామిసోస్యాం తే అస్మతాయచ | అనాఽత్యేష బాహ్యత్వాధ్యాయే తాగ్నిహూత్రజుహూతి | సర్వేషామేవసూనుభావత్యస్య యజ్ఞపరివ్రతా ఆహుతీర్హోమయతి | స్వేతిరీరియజ్ఞం పరివతేయామీతి | తత్వారోగ్నయితైకిం నారమృగయాః | తత్ర సూర్యాగ్నినాం వ సూర్యమం డరాకృతస్సహస్రగచ్ఛివరివృత ఏకవిద్యుత్త్వామూర్ధ్నిఽప్తతి | యన్తా మక్రొదశ్చ నాగ్నిర్నాను | చతురాకృత రాహవనీయోభూత్వామభివృతి | శారీరోగ్నిర్నాను | జరాశ్రణునాహుతిరపసం దత్తర్థచంద్రావృతి ర్దక్షిణాగ్నిర్భూత్వాహృతః ఉతివృతి | తత్రోష్ఠాగ్నిరితి | ఓష్ఠాగ్నిర్నాను | అశితిపీతరీధభాదిగ్ సన్యస్పృజ్యేవగ్ మముత్వా గాహపత్యే భూత్వా నాభ్యంతివృతి | ప్రాయశ్చిత్తయస్తవధస్తాభిర్యక్తిస్తోహీమాగ్ శుప్రభుస్ప్రజననకమాం | అస్య శారీరయజ్ఞస్య యోపరశనాశోభితస్య క్రోయజమానస్య కాపర్తిరేముత్పిజః కేవలస్యాగ్నికాంయజ్ఞపాత్రాణి కాంహవీగ్వికావేదిగ్ కాంతర్వేదిగ్ కోద్రోణకలగ్నోరధగ్నిగ్నివశుగ్నోధ్వగ్నగ్నోహూతా కోబ్రాహ్మణాద్భగ్నోసి కనిప్రహస్తాతాగ్ని ప్రస్తాతాగ్నోమైత్రావమణ్ణకఉన్దాతాకాధారాగ్ని పోతాకేదర్భాగ్నిస్సృవగ్ కాఅజ్యప్థాలీకావాధారో కావాజ్యభాగో కేప్రయాణాంకే అనూయాజాగ్ని కేదా కస్మాక్తవాగ్నికశ్శంయోవాంకల్యకేపర్తినంయాజాగ్నికోయూపగ్నికారశనాకాశ్చప్తయగ్ కాదక్షిణాగ్నిమవభృథమితి | అస్య శారీర

యజ్ఞస్యయావరశనాశోభితస్యాత్తా యజమానోబుద్ధిర్ల పత్నీవేదాను
హాబుద్ధిజోహహారోధ్యమ్యశ్చైత్రగ్ హూతాప్రాణో బ్రాహ్మ
ణాచ్చగ్సీ అపానగప్రతిప్రస్థా తా వ్యానగప్రస్థా ఉదానఉద్గా స
మానోమైత్రావరుణ శృరీరం వేదిర్వాసికావైర్వేది య్జుర్ధాద్రోణకల
శ్లపాదోరథోదక్షిణమాస్తస్మృవస్సవ్య ఆజ్యస్థానీశ్రోత్రఆధ్వరౌచయు
పీఆజ్యభాగోగ్రీవాధారాహతా తన్నాత్రాణిసదస్యం మహాభూతానిప్ర.
యాణాగుణా అనూయాణా జిహ్వాదాదనోష్ఠా సూక్త వాకస్తాలు
కం యువాకఃస్త్వతిర్థయాత్యంతి రహిగ్పాపత్నీసంయాణా ఓంకారో
యాప ఆశారశనామమోగధర్లకామగపశుర్లకేశాదర్భా ఇంద్రియాణి
యజ్ఞపాత్రాణి కమేంద్రియాణి హవీగ్పిఅహిగ్పా ఇప్తయప్త్యాగో
దక్షిణా అవభృథంసురణాత్ । సర్వాణ్యప్తిదైవతాశరీరే అధిసమాహి
తాః । వారాణస్యాంస్సృతశ్చపి ఇదంవాబ్రాహ్మణగివతేత్ । ఏకేనజన్త
నాజన్తర్మోక్షజ్ఞప్రాప్నుయాదిత్యుపనివత్ ॥

॥ఓం సహనావవత్సితేశాన్తిః॥

(ప్రాణాగ్నిహూత్రోపనిషత్సమాప్తా - ౯౪.

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథాధర్వవేదీయా - గోపాలతాపమ్యపరివత్ - ౯౫.

॥ఓం భద్రంకర్ణేభిరితిశాన్తిః॥

ఓం॥ సద్విదానందరూపాయ కృష్ణాయాక్షిప్తకారితే । నమోవే
చాంతవేద్యాయగురవేబుద్ధిపాక్షితే॥ మనయోహవైబ్రాహ్మణమూఢుః।
కఃపరమోదేవఃకుతోమృత్యువిభేతి కన్యవిజ్ఞానెనాఖిలంవిజ్ఞానంభవతి
కేనేదంవిశ్వంనగ్సరతీతి । తమహూవాచబ్రాహ్మణః । కృష్ణవైపర

మందైవతం । గోవిందాచ్చృత్యుత్పిభేతి । గోపీజనవల్లభజ్ఞానే నైతద్వి
 జ్ఞాతఃభవతి । స్వాహేదంవిశ్వగ్నస్గోసరతీతి । తమహూచుః । కఃకృ
 స్థః । గోవిందశృతోసావతి । గోపీజనవల్లభశృకః । తాస్వాహేతి ।
 తానువాచబ్రాహ్మణః । సాపకీషణా సౌభూమివేదవిదితోగోపీజన
 విద్యాకలాపీప్రేరకః । తద్వాయాచేతి । నకలంపరంబ్రహ్మైవతత్ । యో
 ధ్యాయతిరసతిభజతిసోమ్యతోభవతి । తేహూచుః । కింత్రూపంకిగ్గ
 సనంకినూహూతృజనం । తత్సర్వంవిదిషతామాఖ్యాహేతి । తమ
 హూచానాచహోరణ్యో గోపవేషమథాభంకల్పద్రుమాశ్రితం । తదిహ
 శ్లోకాభవంతి । నశ్చుండరీకనయనంమేఘాభంవైద్యణావృరమ్ । ద్విభు
 జజ్ఞానముద్రాధ్యం వసనాలినమీశ్వరమ్ । గౌఢగోపీకవాపీతగ్గోమర
 ద్రవతలాశ్రయమ్ । దివ్యాలంకారణోపేతగ్గోరత్నవనజజనధ్యగమ్ ।
 కాశీస్తీజలకల్లాలసజ్జిహారుతసేవితమ్ । చిన్తయగ్చేతసాకృష్టం ముక్తిభ
 వతిసంస్పృతేః । తస్యభవారసనయతి । జలభూనిస్ససమ్పూతకామాది
 కృష్ణాయేశ్వకంపనంసోఽన్తాయేతి ద్విత్రియంసోపజనేతి తృతీయంవల్ల
 భాయేతిశురీయగ్ స్వాహేతి పశ్చాదనుతి । పశ్చపదంజపగ్ పశ్చాత్సం
 ద్యావాభూమీ సూర్యాచస్త్రీః సా తద్రూపణయా బ్రహ్మసమ్యక్యతే
 బ్రహ్మసమ్యక్యతఇతిగతిదేవశ్లోకః । క్షీమిత్యేతదాకావాదాయకృష్ణా
 యసోఽన్తాయగోపీజనవల్లభాయేతి బృహత్పూర్ణవ్యాసకృష్ణచ్చరే ద్యో
 సోగతిస్తప్యాస్తే మండునావ్యాగతస్సాన్వీతి భక్తిరప్యభజనంత దిహ
 ముతోపాధినైరాశ్యే వాముష్మిన్తనసికల్పనమ్ । ఏతదేవతనైషగర్భ్య
 మ్ । కృష్ణంశంఽప్రాబహుధాయబద్ధి । గోఽన్తగ్గోసన్తం బహుధాల
 గాధయద్ధి । గోపీజనవల్లభాభువనానిబద్ధై స్వాహాశ్రితోజగదైబత్సరే
 తాః । వాయుర్వజ్రేకోభువనం ప్రవిష్టౌజన్యేజన్యేపశ్చరూపోబభూవ । కృ
 ణస్తప్తైకౌపిజగద్ధితార్థగ్ శబ్దేనాసాపశ్చపదోవిభాతీతి । తేహూచ
 గుహాసనమేతస్య పరమాత్మివోగోఽన్తస్యాభిలాభారిణోబ్రూహేతి । త
 మవాచయత్తస్యపీతగ్ హోరణ్యస్త పరాశమమృజం తదన్తరాళికా

లాస్త్రయగంతవస్తరాశ్వాద్యగ్ధాఖలబీజం కృష్ణాయనమఖితి బీజాద్యగ్
సబ్రహ్మణమాదాయానగ్ధగాఢుత్రీం యథావద్యావ్యలిఖ్యా భూమణ్డలగ్
ఘాలకేష్టితంకృత్వాగ్ధ వాసుదేవాదిరుక్తిశ్చానిస్వతంత్రీం నస్తాదివసుదే
వాదిపార్థాది నిధ్యాదిపీతంయజేగ్ధాసు ప్రతిపత్తిభి రుపచారైస్తై
నాస్యాఖలం భవత్యఖలంభవతీం । తదిహగ్లోకాభవన్తి ॥ ౨॥ ఏకోవశీ
పర్వగగ్ధకృష్ణకుడ్య ఏకౌపిసన్బహుధామోపభాతి । తపీతగం యేను
భజన్తిసీరాస్తేమాగ్ సిద్ధిశ్చాశ్వతీనేతరేమామ్ । నిత్యనిత్యానాం చేతన
శ్చేతవానామేకౌబహునాం యోగదధాతికామామ్ । తంపీతగంయే
నుభజన్తిసీరాస్తేమాగ్మఖిగ్ శాశ్వతంనేతరేమామ్ । ఏతద్విష్ణోపరమం
పదంయేనిత్యోగ్యక్తాస్తంయజన్తేనకామాత్ । తేమానుసాసౌపమాపగి
ప్రయత్నాన్మృతాశయేదాత్మపదంతతవ । యోబ్రహ్మణం విదధాతిపూ
ర్వంయోగిద్యాంసస్తై సౌపయతిస్తకృష్ణః । తగ్హదేవమాన్య బుద్ధిప్ర
కాశం ముముక్షుశ్శగణంప్రజేత్ । ఓజా - రేణాస్తరితం యేజపన్తిగోవి
న్దస్యపఞ్చపదంయమ్ । తేమానుసౌదర్శయేదాత్మరూపం తస్మాన్ముముక్షు
రభ్యసేన్నిస్సౌశాంత్యై ఏతస్మాపవపఞ్చపదాతిభూపకాగోవిన్దస్యమనవో
మానవానామ్ । దశాణ్డాద్యాప్రేపిసజగ్రీవనాద్యైరభ్యస్యన్తై భూతి
కామైర్యధావత్ । ఏవప్రచ్ఛ సమహేలూవాచ బ్రహ్మసదనం చరతో
మేధ్యాతస్తుతస్య పరమేశ్వరింపరార్థానై సోఽబుధ్యతకోపదేష్టామే పురు
షస్యపురస్తాదావిగృభివా । తగ్గప్రణతో నయ్యానుకూలేన హృదామ
హ్యనుప్రాదశాన్తం స్వయాపగీస్వప్రయే దిత్వాస్తర్లితః । పునస్తేసిస్వత్తు
తోమేప్రాదురభూతైస్పృశ్య రేషా ఏభజ్యభావ్యజ్జగరూపంప్రకాశయన్
తదిహకాదాకాలార్పుణిపీతోగ్ని ద్భిష్టోరిష్టుస్తగ్నిమ్పాతాత్తదరగ్ ఇహిక్లీ
జా - రాదజస్రం కృష్ణాదాకాశంభాద్యాయురుత్తరాత్పురభీవిద్యాగిప్రా
దురకార్దమకార్దమితితమత్తరాత్ (స్త్రీ)పుమాదిభేదగ్ సకలమిదగ్ సకల
మిదమితి॥ ఏతస్యైవయజనేదస్త్రీభ్యజోగిత మోహమాత్మానం వేద
యతిఃఓజా - రాశిం మనుమావర్తయేగ్నిర్దరహితో భ్యానయత్తద్విష్ణోగ

వరమంపదగ్ సదావశ్య నిసూరయః । దివీవచతురాతతం । తస్మాదేనం
 త్యమావతయై నిత్యమావ ర్తయేదితి॥ ౪॥ తదాహురేకేయస్యప్రభు
 పదాద్భూమిర్ద్విత్వీయపదాజ్జలంభ్యతీయపదాత్తైశ్చతుర్థపదాద్వాయుశ్చ
 రమపద ద్యోమే వైష్ణవం పశ్చిచ్ఛాహృతినుయం మన్త్రో కృష్ణావ
 భాసంతైవల్యస్య సృత్యైసతతమావతయై త్వరతమావతయేదితి॥
 ౫॥ తదత్రగాథాః । యస్యప్రభుపదా ద్భూమిర్ద్విత్వీయపదాత్సలిలోభ
 షః । తృతీయాత్తైశ్చతుర్థతం చతుర్థాన్తస్థవాహనః । పశ్చిమాదన్బ
 రోత్పత్తిస్తమేవైకగ్ పనుభ్యసత్ । చన్త్రోద్భవోగమద్విష్టాగ్ వరమంపద
 మవ్యయమ్ । తతోవిశుద్ధంవిమలం విశోకమశేషలోభాది నిరస్తసర్వమ్ ।
 యత్తత్పదంపశ్చివదంతదేవ సవాసుదేవోనయతోస్యదస్తి । తమేకంగో
 విన్దగ్ సచ్చిదానన్దపగ్రహం పశ్చివదంబృహ్మవన సురభూరుహతలాసీనగ్
 సతతం మరుద్గణోహంపరమయాస్త్రాస్త్రాస్త్రాహ్మి । ఓంనమో విశ్వ
 రూపాయ విశ్వస్థిత్యస్తహితవే । విశ్వేశ్వరాయ విశ్వాయ గౌవిన్దాయ
 నమోనమః । నమోవిజ్ఞానరూపాయవరమానన్దరూపిణే । కృష్ణాయగోపీ
 నాథాయగోపీన్దాయనమోనమః । నమగ్గకమలనేత్రాయనమగ్గకమలమా
 లినే । నమగ్గకమలనాథాయకమలాపనియనమః । బద్ధాపీడాధి రామా
 య రామాయాకుణ్డమేధసే । రమామానసహగ్ సాయ గోపీన్దాయన
 మోనమః । కంసవంశఃపాశాయ కేశిచాగూరఘాతినే । పృషభధ్వజ
 వద్వాయపార్థసారిధయేనమః । వేణువాదపినోదాయగోపాలాయాహి
 మర్దినే । కాశీనీలంబలాయ లోలకుణ్డలభారిణే । వల్లవీవదనామ్భోజ
 మాలినేనృత్తకాలినే । నమగ్గప్రణతపాలాయశ్రీకృష్ణాయనమోనమః । న
 మగ్గపాపప్రణాశాయగోవర్ధనధరాయద । పూతనాజీవితాన్తాయతృణా
 వశాశుహారిణే । నిష ధాయవిమోహయశుద్ధాయాశుద్ధచైరిణే । అ
 ద్విత్వీయాయపహతేశ్రీకృష్ణాయనమోనమః । ప్రసీదవరమానన్దప్రసీదవర
 మేశ్వర । అధివ్యాధిభుజశైవదన్తమాముద్గరప్రభో । శ్రీకృష్ణరుక్మిణీకా
 న్త గోపీజనమనోహర । సగ్ సారసాగరేమగ్నంమాముద్గరజగ్గరో । కే

శవశ్లేశహరణవారాయణజనార్దన । గోవిందపరమానంద ముగ్ధపమధర
మాధవ । అత్రైవగీప్రతిభిరారాధయామి । తథాయాయం పశ్చిపదం
జపస్త్రీకృష్ణంధ్యాయస్తస్సగీసృతిః తరిమ్యథేతి హివావాచహేర
ణ్యగభః । అముంపశ్చిపదంనుమావరయే ద్యస్సయాత్మనయా సనిగి
శేవలంతత్పదంతత్ । అనేజదేకంనునసో జవీయోనైసద్దేవా అపునకా
పూర్వమర్హదితి । తస్మాత్కృష్ణవీవపరమో దేవస్తంధ్యాయే తగ్గరసయే
త్రయజై త్రింభజేదంతత్పరిషత్తుపనిషత్ ।

ఇతి శ్రీగోపాల పూర్వతాపనీయోపనిషత్సమాప్తా.

ఓం॥ ఏకదాహివ్రజస్త్రియస్స కామాశ్శర్వరీమషిత్వాసర్వేశ్వరం
గోపాలంకృష్ణమూచిరే । ఉవాచత్యాగకృష్ణఅముకస్మై బ్రాహ్మణాయబై
తుందాతవ్యమితి మాన్యాససత్తితి । కథంయాస్యామోజలంతర్భాయము
నాయాయతశ్శ్రీయోధవతి కృష్ణేతి । బ్రహ్మచారిత్వక్వామార్గంవోదా
స్యతి । యంమాగ్స్తృత్వాఅగాథా గాథాభవతి । యంమాగ్స్తృత్వాఅ
పూర్వపూర్వోభవతి । యంమాగ్స్తృత్వా అవ్రతీవ్రతీభవతి । యంమా
గ్స్తృత్వాసకామోనిషామోభవతి । యంమాగ్స్తృత్వాఅశ్రోత్రి
యఃశ్రోత్రియోభవతి । యంమాగ్స్తృత్వా గాధతలస్పర్శరహితాపిస
ర్వాసరిన్దాధాభవతి । శ్రుత్వాతద్వాక్యగ్ హివైరొద్రగ్స్తృత్వా త
ద్వాక్యేనతీర్త్వా తత్సర్వాగ్ హివైగత్వా శ్రవగ్ పుణ్యతమగ్ హివైస
త్వాముగ్ శ్రేష్ఠతమగ్ హివైరొద్రభేత్తి దత్వాస్మై బ్రాహ్మణాయక్షీర
మయఘృతమయమిప్తతమగ్ హివైపృప్తతమగ్ హితుప్తసాన్నిత్యా భు
క్త్వాహిత్యాశీమం వ్రయణ్యాన్నం జ్ఞాత్వాదత్ । కథంయాస్యామో
తీర్త్వాసౌర్యామ్ । సహూపాచమనిరూర్యాశినం మాగ్స్తృత్వా
వోదాస్యతీతివార్గం । తాసాంమధ్యేహి శ్రేష్ఠా గాఢర్వీహ్యువాచ । తగ్ హి
వై తాభిరేవం కథంకృష్ణోబ్రహ్మచారికథంమార్వాశనోమునస్తాగ్ హిమ
ఖ్యాం విధాయపూర్వమనుకృత్వా రూప్తమానుః । శబ్దవానాకాశశ్చక్షూ
కాకాధ్యాంభిన్నస్తస్మిన్నాకాశస్త్రిష్ఠత్యై కాశేతిష్ఠతి సవ్యకాశస్తన్న

వేదసహ్యత్వాహం కథంభోక్తాభవామి । స్మర్మవాన్వాయుఃస్మర్మవా
 యుభ్యం భిన్నస్తస్త్విన్వాయుస్తీప్తతి వాయాతిష్ఠతి వాయుస్తం నవేదస
 హ్యత్వాహంకథంభోక్తాభవామి । యావదవిదం తేజో యాపాగ్నిభ్యంభి
 న్నస్తస్త్విన్నగ్నిస్తీప్తత్యగ్నోఽతీప్తత్యగ్నిస్తం నవేదసహ్యత్వాహంకథంభో
 క్తాభవామి । ౧ సవత్యఆపారసాద్భ్యం భిన్నస్తా స్మృపుతిష్ఠత్యావస్తీప్త
 వ్యావస్తం నవిదుస్సహ్యత్వాహంకథంభోక్తాభవామి । గన్ధవతీయంభూమి
 గ్గంధభూమిభ్యంభిన్నస్తస్యాం భూమాతిష్ఠతిభూమిస్తీప్తతి భూమిస్తం న
 నేదసహ్యత్వాహం కథంభోక్తాభవామి । ఇదగ్హిమనసైవేదం మమతే
 తానీదగ్హిగృష్ణతీ యత్రనర్వమత్యైవాభూత్తత్ర వాకుత్ర మమతేక
 థంవాగచ్ఛతీతి సహ్యత్వాహంకథం భోక్తాభవామి । అయగ్హిగృష్ణో
 యోహోహిమ్యేవశ్రేరద్వయకారణంభవతి ద్వాసుపశోభవతోబ్రహ్మ
 నోహగ్నీసభూతస్తథేతరోభోక్తాభవత్యహోహిసాక్షీ భవతీతి పృథ్విధ
 మేతాతిష్ఠత అతాభోక్త్రీభోక్తారౌ పూర్వోహిభోక్తాభవతీతి తథేత
 రోభోక్తాకృష్ణాభవతీతి యత్రవిద్యావిద్యేన పితామోపద్యా విద్యాభ్యాం
 భిన్నోపద్యానుయోహియస్సకథం పితర్యాభవతీతి । యోహవై కామేన
 కామా కామయతేసకామీభవతి యోహవైత్య కామేన కామా కామ
 యతే సోకామోభవతి జన్మజరాభ్యం భిన్నస్థానురయ మచ్ఛేద్యో
 యంయోసాసూర్యేతీష్ఠతి యోసాగోమతీష్ఠతి యోసాగోపా పాల
 యత్యోసాసర్వేషు దేవేషుతిష్ఠతి యోసాసర్వే దేవైగోయతే
 యోసాసర్వేషు భూతేష్వపిశ్యభూతాని విదధాతిసవోహి స్వామీభ
 వతి । సాహివాచగాంధర్వీకథం వాస్యస్తామకాతో గూపాలకథం
 వాజ్ఞాతోసాత్వయామునేకృష్ణః । కౌవాస్యమంగ్రిః కింస్థానం కథంవా
 దేవక్యాంజాతః కౌవాస్యజాయాగ్రామోభవతి కీర్వశీపూజాస్యగూ
 పాలస్యభవతి సాక్షాత్ప్రకృతిపరోయమాత్మా గూపాలః కథంతవతీ
 నోభూమ్యాగ్ హివైసాగాంధర్వీమునిమువాచ । సహివాచతాగ్
 హివైపూర్వంనారాయణాయస్త్రి లోకాటితాశ్చప్రోతాశ్చతస్యహృ

శృద్ధాజ్ఞాతోజ్జయోనిస్తపస్తప్త్యా తస్మైహవరందదౌ వకామప్రశ్నమేవ
 వవ్రేతగోహస్యేదదౌ సహజావాచాజ్జయోనిర్యోవా అవతారణాంమ
 ధ్యేశ్రేష్ఠోవతారః కోభవతి యెనలోకాస్తుష్టభవన్తి యగ్స్తృత్వాము
 క్తాఅస్తాసం సారాద్భవన్తికథం వాస్యావతారస్య బ్రహ్మశాభవతి స
 హజావాచతోహివై నారాయణో దేవస్యకామ్యో మేరోశ్శంగేయ
 తాసప్తలర్యోభవన్తిగథా నిహూమ్యా సకామ్యా ధూగౌళచక్రేస
 స్తపర్యోభవన్తి తాసాంమధ్యేసాత్యోద్భ్రామ్నగోపాల పురీభవతి సకా
 మ్యానిహూ-మ్యాదేవానాగ్ సర్వేహంభూతానాభవతి అథాస్యభ
 జనంభవతి యథాహివై సరసిపక్ష్యంశ్రుతి తథాభూమ్యాంశ్రుతి చక్రే
 శరత్తీతానుభురా తస్మాద్గోపాలపురీభవతి బ్రహ్మబృహద్వనం మధుర్న్
 భువనం తాళస్తాళవనం కాన్యంకానువనం బహుభౌబహుళవనం కుము
 ద్భుముదవనం ఖదిర్యఖదిరవనం భద్రోభద్రవనం భాండీరశ్రుతిభాండీర
 వనగో శ్రీవంశలోహవనం బృందావన మేతైరావృతాపురీభవతి తత్రతే
 ష్వేవగగనే ష్వేవం దేవామనుష్యాగంధర్వానాగాః కిన్నరాగాయన్తి
 నృసిన్ధిల తత్రద్వాదశాదిత్యా ఏకాదశరుద్రా అష్టౌవసవస్సప్త మన
 యోబ్రహ్మనారదశ్చపశ్చువినాయకావిశ్వేశ్వరోరుద్రేశ్వరోంబికేశ్వరో
 నీలకంఠేశ్వరోగోపాలేశ్వరో భద్రేశ్వరశ్రీశ్రీహస్తానానిలింగానమశ్చిరి
 గ్ శలిర్భవంతిశ్వేవనేత్రః కృష్ణవనం భద్రవనంతయోరంతద్వాదశవనాని
 పుణ్యానిపుణ్యతమాని తేష్వేవదేవా స్తిష్ఠంతి సిద్ధాస్తిధిం ప్రాప్తాస్తత్ర
 హిరానుస్య రామమూర్తిః ప్రద్యుమ్నస్య ప్రద్యుమ్నమూర్తి రనిరుద్ధ
 స్యా నిరుద్ధమూర్తిః కృష్ణస్యకృష్ణమూర్తి ర్వనేష్వేవం మధురానేయం
 ద్వాదశమూర్తయో భవంతి ఏకాగ్ హిరుద్రా యజంతి ద్వితీయాం
 బ్రహ్మయజతిశృతియాం బ్రహ్మజాయజంతి చతుర్థీం మరుతో యజంతి
 పశ్చిమీం వినాయకాయజంతి వక్షీంవనవోయజంతి సప్తమీ మృషయో
 యజన్త్యప్తమిం గంధర్వాయజన్తి నవమీ మప్సరసోయజంతి దశమీవై
 హ్యంశిద్ధానేతిశ్శ్రేష్ఠకాదశీతి నృపదానుగాద్వాదశీతిభూమ్యాంతిష్ఠతితా

గోహి యేయజంతి తేన్మృత్యుంతరంతి ముక్తింబభవైగభా జన్మజరామ
రణ తావశ్రయాత్మకమఃఖంతరంతి. తదప్యేతేక్షోకాభవంతి । సంప్రా
ప్యనుభురాగ్ రమ్యాగ్ సదాబ్రవచ్ఛేదివందితాం । శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గ
రక్షితాంముసలాదిభిః । యత్రాసాసంస్థితఃకృష్ణఃస్త్రీభిశ్చక్త్యాసమాహి
తః । రమానిరుద్ధప్రమ్యమ్న రుక్మిణ్యాసహితోవిభుః । చతుశ్శబ్దోభవే
దేకోఽహ్యాంకారస్యఉదాహృతః । తస్మాదేవపరోరజసీతిసోహమిత్య
వధార్యాత్మానం గోపాలోహమితి భావయేత్సమోక్షనుశ్చ తేనబ్రహ్మ
త్వ మధిగచ్ఛతి సబ్రహ్మవిద్యవతి సగోపాస్తీవానాన్యత్వేన సృష్టివర్యవై
మాలాతిసగోపాలో భవతి హ్యాంతత్సహ పరంబ్రహ్మ కృష్ణేత్వ
కోన్యాయనైక స్వరూపసోహమో తస్మిన్గోపాలో హమేవ పరగ్ స
త్వ మబావతగ్ సోహమిత్యాత్మాసమాదాయ మననైక్యంకుర్యాదాత్మా
నం గోపాలోహమితి భావయేత్ । సవీచావ్యక్తానంతోనిత్యోగోపాలః ।
మధురాయాగ్ స్థితి ర్భృహ్మణ సర్వదామేధఃపృథి । శంఖచక్రగదా
చక్రవనమాలాధరస్యవై । పితృరూపంపరంజ్యోతిఃస్వరూపగ్ రూపవజ్జీ
తం । మధురామండలేయ సుజంబూద్వీపస్థితోపివా యోర్బయేత్ప్రీతిమాం
మాంచ న మేప్రియతరోభువి । తస్యమధిష్ఠితః కృష్ణరూపీపూజ్యస్త
యాసదా । చతుర్భాచాస్యావతారాభేదత్వేనయజంతిమాం । యుగా
నువతినోలోకాయజంతిహసుమేధసః । గోపాలగ్ పానుజంకృష్ణగ్ రు
క్మిణ్యాసహతత్పరం । గోపాలోహమజ్జీనిత్యఃప్రమ్యమోహగ్ సవా
తసః । రామోహమనిరుద్ధోహమాత్మానం చార్చయేద్భుధః । మయోక్తే
నసధమేణునిహా మేనవిభాగశః । తైరహంపూజనీయోవైభద్రకృష్ణని
వాసిభిః । తద్ధర్మగతిహీనాయేతస్యాంసువిపరాయణాః । కలిసాగ్రసి
తాయేవై తేషా తస్యమవస్థితః । యథాత్మగ్ సహపుత్రైస్తు యథాను
ద్రోగత్రైస్తుహ । యథాత్రియాభియక్తోహం తథాభక్తో మయిప్రియః ।
సాహజీవాచాబ్జయోనిః । చతుర్విద్యైవైకభమేకోదేవస్సృజేకమక్ష
రం యద్విశ్రుతమనేకాక్షరం కథగ్ సంభూతం । సాహజీవాచ తగ్

హిపూర్వ మేకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మసీ తస్మాదవ్యక్తమేకాత్మరంతస్మా
దక్షరాత్మహత్మహతో హంకార తస్మాద హంకారాత్పుండ తన్నాత్రాణి
తేభ్యోభూతాని తై రావృతమక్షరం అక్షరొహమోంకారోఽహమజరొ
మరొభయోమృతో బ్రహ్మథయగ్ హివై సముక్తోహ మస్యత్కరొహ మ
స్తి । నత్రామాత్రందిత్వ సూచం బ్రహ్మశంభావకంతథా । ఏకమేవాద్వ
యంబ్రహ్మచూయయాచచతుష్టయం । రొహణీతనయోవిశ్వలకారాక్షర
సంభవః । తైజసాత్మకఃప్రద్యుమ్నఉకారాక్షరసంభవః । ప్రాజ్ఞాత్మకొ
నిరుద్ధౌసామకారాక్షరసంభవః । అధఃమాత్రాత్మకఃకృష్ణాయస్త్రివిశ్వం
వ్రతిష్ఠితం । కృష్ణాత్మికాజగత్ గ్రీమూలవ్రకృతిరుక్తిణీ । వ్రజస్త్రీజన
సంభూతశ్రుతిభ్యోబ్రహ్మసంగతః । వ్రణవత్స్వేనవ్రకృతత్వం వదంతిబ్రహ్మ
వాదినః । తస్మాదోంకారసంభూతో గోపాలోవిశ్వసంస్థితః । క్షీమోం
కారస్యైకత్వంవదంతిబ్రహ్మవాదినః । మధురాయాంవిశేషేణమాంధ్యా
యగ్మోక్షమశ్నుతే । అప్తవత్రంవికసితగ్మృత్పద్మంతత్రసగ్ స్థితంది
వ్యధ్యకాతపత్రైప్రవిహితంచరణద్వయం । శ్రీవత్సలాంఘనగ్మృత్
స్థం కాస్త్రభం వ్రభయాయుతం । చతుర్భుజంశంఖచక్ర కార్ణా వర్షగ
దాన్వితం । కేయూరాన్వితసద్భాసుం కంఠమాలాసుశోభితం । మృ
మతిగ్గీటమథయంస్ఫురన్తకరకుండలం । హిరణ్మయం సౌమ్యతమంస్వ
భక్తాయాభయవ్రదం । ధ్యాయేన్ననసమానిత్యం వేణుశృంగ ధరంతు
వా । మధ్యతేతుజగత్సర్వం బ్రహ్మజ్ఞానేనయేనవా । మత్సారభూతంయ
ద్యతస్యోత్ మధురాసానిగద్యతే । అప్తదిష్టలకైర్భూమిం పద్మంవికసి
తంజగత్ । సంసారాణావసంజాతం నేవితంమమమానసే । చన్ద్రసూ
ర్యత్విషాదివ్యా ధ్యకామేరుర్నిరణ్మయః । ఆతపత్రంబ్రహ్మలోకం తమా
ర్థ్యంచరణగ్మృతం । శ్రీవత్సంచస్వరూపాన్ని వతా తేలాంఘనైస్సహ
శ్రీవత్సలక్షణంతస్మా తగ్మ తేబ్రహ్మవాదిభిః । యేనసూర్యాగ్నివాక్చ
న్ద్రైతేజసాస్వస్వరూపిణా । వర్తతే కాస్త్రభాఖ్యం మణింపదవీశ మా
నినః । సత్సంరజస్తమశ్చితి ఆహంకారశ్చతుర్ముఖః । పంచభూతాత్మకం

శంఖం కరేరజసిసంస్థితం । బాలస్యయాపమిత్యస్తం మనశ్చక్రంనిగద్యతే ।
 ఆద్యమాయాభవేచ్ఛాక్షణం వర్షంవిశ్వకరేస్థితం । ఆద్యావిద్యాగదావే
 చ్యాసర్వదామేకరేస్థితా । ధర్మాధికానుకేయూరైర్దివైర్దివ్యమయే
 రితైః । కంఠంతునిగుణాంప్రోక్తం మాల్యతేఆద్యయాజయా । మాలా
 నిగద్యతేబ్రహ్మ తవపుత్రైస్తుమానవైః । కూటస్థంసర్వరూపఞ్చ కిరీ
 టంప్రవదన్తిమాం । క్షురోత్తరంప్రస్ఫురన్తం కుండలంయుశంస్తృతం ।
 ధ్యాయేన్తమప్రియంనిత్యం సమోక్షమధిగచ్ఛతి । సమక్రొభవతి తస్మై
 స్వాస్థ్యానంతుదదాతివై । పరత్సర్వంభవిష్యద్యై శుయాప్రోక్తంవిధేత
 వ । స్వరూపంద్వివిధంచైవ సగుణం గుణశాన్తకం । సహజావాచాబ్జ
 యోగః । వ్యక్తీనాంమూర్తీనాంప్రోక్తానాం కథంభ్యాభరణాభవన్తిక
 థంవాదేవాయజన్తిరుద్రాయజన్తిబ్రహ్మాయజన్తిబ్రహ్మచాయజన్తివినాయ
 కాయజన్తి ద్వాదశాదిత్యాయజన్తిసవోయజన్తిగర్భస్థాయజన్తి । సవ
 దానుగాంతర్ధానేతిష్ఠతి । కాంక్షనుష్యాయజన్తి । సహజా వాచతగ్
 హివైనారాయణోదేవః । ఆద్యావ్యక్తాద్వాదశమూర్తయస్సర్వేషులో
 కేషు సర్వేషువేదేషు సర్వేషుమనుష్యేషుతిష్ఠన్తీతి । రుద్రేషురౌద్రీబ్ర
 హ్మణీబ్రాహ్మీదేవేషుదైవేషుష్యేషు మానవీనినాయకేషుః । ఘ్నునినా
 శినీ ఆదిత్యేషుజ్యోతిర్గంధర్వేషుగాంధర్వీఅఘ్నస్వేవంగార్వసుష్యేవం
 కామ్యాఅంతర్ధానేవ్యవ్రతాశినీ ఆవిర్భావతిరోభావాస్త్వవదేతిష్ఠతా
 నాసీరాజసీసాత్వికీమానుషీ విజ్ఞానఘనఆనంద స్పృద్ధిదానందైకరసేభక్తి
 యోగేతిష్ఠతి । ఓంప్రణాశాన్తనేఓంతత్సద్భూర్భువస్సువస్తస్మైప్రణాశాన్త
 నేనమోనమః । ఓంకృష్ణాయ గోవిందాయ గోపీజనవల్లభాయ ఓంతత్స
 ద్భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః । ఓంమహానాన్తనేఓంతత్సద్భూర్భువ
 స్సువస్తస్మై అపావాత్సనేనమోనమః । ఓంశ్రీకృష్ణాయ ఆనిరుద్ధాయఓంత
 త్సద్భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః । ఓంవ్యానాన్తనే ఓంతత్సద్భూ
 ర్భువస్సువస్తస్మైవ్యావాత్సనేనమోనమః । ఓంశ్రీకృష్ణాయ రామాయఓం
 తత్సద్భూర్భువస్సువస్తస్మైవై నమోనమః । ఓంమదానాన్తనే ఓంతత్స

కూభర్భువస్సువస్తస్తైజ్జిహవానాత్మనే నమోనమః । ఓంశ్రీకృష్ణాయ దేవకీ
 పండునాయ ఓంతత్సకూభర్భువస్సువస్తస్తైజ్జినమోనమః । ఓంపమానా
 త్మనే ఓంతత్సకూభర్భువస్సువస్తస్తై పమానాత్మనేనమోనమః । ఓంశ్రీ
 గోపాలాయ నిజస్యకూపాయ ఓంతత్సకూభర్భువస్సువస్తస్తైజ్జినమో
 నమః । ఓంయోసౌ వ్రథావాత్కాగోపాల ఓంతత్సకూభర్భువస్సువస్త
 స్తైజ్జినమోనమః । ఓంయోసౌవింద్రియాశ్చా గోపాల ఓంతత్సకూభ
 ణ్భువస్సువస్తస్తైజ్జినమోనమః । ఓంయోసౌభూతాత్కాగోపాలఓంతత్స
 కూభర్భువస్సువస్తస్తైజ్జినమోనమః । ఓంయోసౌపుత్రమపురుషోగోపా
 ల ఓంతత్సకూభర్భువస్సువస్తస్తైజ్జినమోనమః । ఓంయోసౌ బ్రహ్మపరం
 వైబ్రహ్మ ఓంతత్సకూభర్భువస్సువస్తస్తైజ్జినమోనమః । ఓం యోసౌపర్వ
 నూతాత్కాగోపాలఓంతత్సకూభర్భువస్సువస్తస్తైజ్జినమోనమః । ఓం
 కాగ్రత్సప్తసుషుప్తితురీయతురీయాతీతాంతర్యామీ గోపాలఓంతత్స
 కూభర్భువస్సువస్తస్తైజ్జినమోనమః । ఏకోదేవస్సర్వభూతేషుకూఢస్సర్వ
 వ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్కా । కర్తాధ్యక్షస్సర్వభూతాథి వాసస్సాక్షీ
 దేతాకేవలోనిగుణేశ్వ । రుద్రాయ నమః । ఆదిత్యాయ నమః । వినా
 మికాయనమః । సూర్యాయనమః । విద్యాయై నమః । ఇంద్రాయనమః ।
 అగ్నయై నమః । యమాయనమః । నిర్భతయై నమః । వసుణాయనమః ।
 వాయువేనమః । కుబేరాయనమః । శుశానాయనమః । సర్వేభ్యోదేవే
 న్యోనమః । దత్వాస్తుతింపుణ్యతమాంబ్రహ్మణే స్యస్యకూపిణే । కర్తృ
 క్షంసర్వభూతానామంతర్ధానేబభూవసః । బ్రహ్మణేబ్రహ్మపుత్రేభ్యో
 వారదాస్తుత్రుతంమునేః । తథాప్రోక్షంతుగాంధర్వీగచ్ఛత్వింస్వాలయా
 న్నికమితి॥

॥ఓంభద్రంకర్ణైభిరితశాంతం॥

గోపాలోత్తరతాపనీయోపనిషత్సమాప్తా-౯౫.

—:0:—

ఓమ్-తత్సత్ ।

—

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ఆధాధర్వణీ - కృష్ణోపనిషత్ - ౯౬.

భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతః.

ఓమ్! శ్రీమహావిష్ణుగ్ సచ్చిదానంద లక్షణగ్ రామచంద్రం దృష్ట్యోసర్వాంగ సుందరం మునయో వసవాసివోవిస్త్రితా బభూవుస్తగ్ ఘోరమనోఽవద్యమవతారాన్వైగణ్యంతే ఆలింగామో భవంతమితి భవాస్తరేకృష్ణావతారేయాయంగోపకాభూత్వా మామాలింగభిః ఆన్యేయేవతరాస్తేహి గోపానస్త్రీశ్చవోకుసు । ఆన్యోన్యవిగ్రహంధార్యంతవాంగస్పృశ నాదీకాశశ్రుత్పర్మయితాస్త్వాకంక్షన్తోమోవతరావయం । రుద్రాదీవాంశవశ్శ్రుత్యాప్రోవాదభగవాన్స్వయం । అంగవంగం కరిష్యామిభవద్వాక్యంకరోమ్యహం । మోదితాస్తేసురాస్సర్వేకృతకృత్యా భునావయం । యోనందల్లవరమానందో యశోదామాక్తిగేహని । మాయాసాత్రివిధాప్రోక్తాసత్వరాజసతామసీ । ప్రోక్తావసాత్పికిరుడే భక్తై బ్రహ్మణిరాజసీ । తామసీదైత్యపక్షేషుమాయాత్రేధామ్యుదామృతా । అజేయాన్వైష్ణవీమాయాజప్యేనచసుతాపురా । దేవకీ బ్రహ్మ పుత్రాసాయావేదైరుపగీయతే । నిగమోవసుదేవోయో వేదాభాః కృష్ణరామయోః । ప్రవంతివతంతయస్తసోవతీహోమహీతతే । వనేభృందావనే క్రీడన్ గోపగోపీసురైస్సహ । గోప్యోగావయుచస్తస్యయష్టికా కమలాసనః । వగ్శస్త్రభగవాన్రుద్ర శృంగమండ్రస్సగోసురః । గోకులం వనవైకుంఠం తావసాస్తత్రతేద్రుమాః । లోభక్రౌఢభయైర్త్యాగ్గలికాలస్తీరపూతః । గోపరూపోహరిస్సౌత్వాయావిగ్రహధారణః । దుర్బోధంకుమాకంతస్య మాయయామోహితంజగత్ । దుఃఖయా సాసురైస్సరైస్వధృక్పిరుపోభవేద్ద్విజః । రుద్రోయేన కృతోవగ్శస్త్రస్యమాయాజగతాథం । బలంజ్ఞానగ్సురాణాంవైలేహంజ్ఞానగ్ హృతంతుణాత్ । శేషోనాగోభవేద్రామగ్కృష్ణబ్రహ్మవశాశ్వతం । అష్టావజ్జనహస్తే

ద్యేశతాధిక్యాఃస్త్రియస్తథా ఋచోపనిషదస్తావైబ్రహ్మరూపా ఋచః
 (స్త్రియః) । ద్యేవశ్చామారణ్యోయంమత్సరోముష్టికోజయః । దర్పణకు
 వలయాపీడోగర్వోరక్షగ్గిఖగోబకః । దయాసారోహణీమాతానత్యభా
 మాధరేతివై । ఆఘాపరొనుహవ్యాధికల్లికగ్గ్ స స్సభూపతిః । శమో
 మిత్రస్సుభామాచనత్యాక్రూరౌద్ధవోదమః । యశ్శంఖస్య స్వయంవిష్ణు
 ర్లక్ష్మీరూపోవ్యవస్థితః । దుగ్ధసిన్ధోసముత్పన్నో మేఘఘోషస్త్రసంస్తృతః ।
 దుగ్ధోదధిక్యతస్తేనభగ్నభాండోదధీగృహే । క్రీడతే బాలకౌ భూత్వా
 పూర్వవత్సుమహూదధౌ । సగ్ హారాభణంచశత్రూణాం రక్షణాయ
 చసగ్ స్థితః । కృపారేణసర్వయాతావాంగోప్తారంభర్షమాత్సజంయత్సృ
 ష్టమిశ్వరేణాసీ త్రచ్చక్రంబ్రహ్మరూపధృత్ । జయంతిసంభవోవాముశ్చ
 మరోధర్మసంజ్ఞితః । యస్యాసౌజ్వలనాభాస్సర్గభద్రరూపోమహేశ్వరః । క
 శ్యపోలూఖలగిభ్యాతౌరజ్జర్మాతాదిస్తథా । చక్రగ్ శంఖంచ సగ్ సిద్ధిం
 లిందుంవై సర్వమూర్ధని । యావంతిదేవరూపాణీవదంతివిబుధాజనాః । స
 మంతిదేవరూపేభ్యోవవమాదిససగ్ శయః । గదాచకాశిశాపాక్షాత్సర్వ
 శత్రుణుబహిణీ । ధనుశ్చాక్ష్మాగ్ స్వమాయాచ శరతాం ల స్సుభౌజనః ।
 అబ్జకాండంజగద్వీజంధృతంపాశౌ స్వలీలయా । గరుడోవట భాండీరమ్మ
 థామా నాగదోముఖః । బృందాభక్తిక్రియాబుద్ధిః సర్వజంతువ్రతాశివీ ।
 తస్మాన్నభిన్నం నాభిన్నమాభిర్భిన్నోనవైవిధః । ధూమా పుత్తారితంస
 ర్వంవైకుంఠంస్వగ్గవాసినామిత్యుపనిషత్ ।

॥ఓంభద్రంకర్ణేధిరితిశాంతిః॥

శ్రీ కృష్ణోపనిషత్ సమాప్త - ౯౬.

ఓమతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథశుక్లయజుర్వేదీయా యాజ్ఞవల్క్యపనిషత్ - ౯౭.

॥ సూక్ష్మమచిత్రాంతిః ॥

అథజనకౌహవైదేహీయా యాజ్ఞవల్క్యమువసమేత్యో వాచభాగవతసన్యాసమునుబ్రూహీతి । కథంసన్న్యాసలక్షణం । సహజవాచయాజ్ఞవల్క్యః । బ్రహ్మచర్యంసమాప్యగృహీథవేత్ । గృహోద్వసీధూత్యాప్రవ్రజేత్ । యదివేతరథాబ్రహ్మచర్యాదప్రవ్రజేద్దేవధర్మావసాద్యాపరపునరవ్రతవాచరతవా స్నాతకౌవాఽస్నాతకోవా ఉత్సన్నాఽగ్నిరసగ్నికౌ వాయదహరే వవిరజ్యేత్రదహరేప్రవ్రజేద్దేవకే ప్రాణావత్యామేవేప్రిం కుర్వన్త్యథవానకుర్యాదాగ్నేయ్యామేవకుర్యాదగ్నిష్టిప్రాణఃప్రాణమేవైతయాకరోతి త్రైధాతవీయా మేవకుర్యాదేత నైవత్రయోధాతవోయమతసత్వం రజస్తమిత్రితయం తేయోఽముయుత్విజౌయతోజాతోఅరోచథాః । తుజానన్నగ్నఆరోహథానో వర్ధయారముమిత్యనేనమస్త్రేణాఽగ్నిమాజిఘ్రిదేవవాలగ్నేర్యోనిర్యుగ్ ప్రాణంగచ్ఛస్వాం యోనింగచ్ఛస్వాహేత్యేవ మేవైతదాహ గ్రామాదగ్నిమాహృత్య లూర్యవదగ్ని మాజిఘ్రిద్య దగ్నిం నవించేదల్ప జహుయాదాపోవై పర్వాదేవతాస్సర్వా భ్యోదేవతాభ్యజహూమి స్వాహేతి పాజ్యగ్ హవిర నామయంమోక్షమత్రస్త్రయ్యేవం వేదతద్భక్తిస్తృతదుపాసితవ్యం । శిఖాయజ్ఞోవవీతంభిత్వాసన్యస్తంనుయేతి త్రివారముచ్చరేదేవమేవైతద్భగవన్నితవై యాజ్ఞవల్క్యః॥౧॥

అథ హైనమత్రిగవప్రచ్ఛయాజ్ఞవల్క్యమయజ్ఞోవవీతీకథంబ్రాహ్మణాభితి సహజవాచయాజ్ఞవల్క్యః ఇదంప్రణవమేవాఽస్య తద్యజ్ఞోవవీతంయ అత్తాప్రాశ్యాఽచమ్యాయం విధిరథవా పరివ్రాద్వివణావాసోముండోపరి గ్రహశ్శుచిరద్రోహీ భైక్షమానా బ్రహ్మభూయాయథవ

త్యేవపన్థాగ పరివ్రాజకావాం వీరా ధ్యానేవాఽ నాఽశకేవాఽ పాం
 ప్రవేశేవాఽగ్నిప్రవేశేవామహా ప్రథానేవా ఏషపన్థా బ్రహ్మణాహానువి
 త్తస్తేనేతి ససన్న్యాసీబ్రహ్మ ఓదిత్యేవ మేవైష భగవన్నిత ససన్న్యా
 సీ బ్రహ్మవిదిత్యేవ మేవైష భగవన్నితవై యాజ్ఞవల్క్యః । తత్ర పర
 హంసానాను సంవర్తకారుణి శ్వేతకేతు దూర్వాస ఋభు నిదాఘ
 దత్తాత్రేయ శుకవాసుదేవ హరీతకప్రభృతయోవ్యక్తలింగావ్యక్తాఽచా
 రాలనున్నత్తాడన్నత్వదాదరన్తస్య పరస్త్రీపురపరాఙ్ముఖా స్త్రీదండంక
 మండలుంభు కృపాత్రుజలపత్రగ్ శిఖాం యజ్ఞోపవీతః బహురన్తశ్చేత్యేత
 త్సర్వం భూస్వాహాగృహ పరిత్యజ్యాఽత్మానమన్విచ్ఛేద్యథాకాలయాప
 థరానిర్వృంద్యానిష్కరిగ్రహాన్తత్యబ్రహ్మ మాగ్నేసన్యా కృన్వన్నాశ్శుద్ధ
 మానసాన్ప్రాణసద్ధారణార్థంయథోక్తకాలేవిముక్తౌభైశ్చమాచరన్నద
 రపాత్రేణలాభా లాభాసమా భూత్వాకరపాత్రేణవా కమండలూ
 దకిపోభైశ్చమాచరన్న దరమాత్రసన్క్రమ్య పాత్రాంతర శూన్యో
 జలస్థలకమండలురబాధక రహస్యస్థలికేతమో లాభాలాభౌ సమా
 భూత్వాశూన్యాఽ గారదేవగృహతృణ కూటవల్మీకవృక్షమూల కులాల
 శాలాఽగ్ని హూత్ర శాలానదీ పులినగిరి కుమార కౌటర కందరని
 య్యరస్థండిలేష్వనికేతనివాస్యప్రయత్నశ్శుభాఽ శుభకర్మ నిర్మూలనపర
 స్సన్న్యాసేనదేహత్యాగంకరోతి । సపరమహంసోవామేతిఆశాన్యరోసన
 మసాగ్నిరోసదారాపుత్రాఽ భిలాషీలత్యోఽలత్యునిర్వర్తకం పరివ్రాట్ప
 గమేశ్వరోభవతి । అత్రైతేశ్లోకాభవంతి । యోభవేత్పూర్వసన్న్యాసీతు
 ల్యోవైధర్మ్యాయతి । తస్మైప్రణామగ కర్తవ్యేనేతరాయకదాచనప్ర
 మాదివోబహిశ్చిత్త్యాగపిశువాగికలమూత్సుకాః । సన్న్యాసినోఽపిదృ
 శ్యంతే వేదసంసూషితాశయాః । నామాదిభ్యోపరేభూమిస్వారాజ్యే
 చేతస్థిబాద్వయే । ప్రణమేతగ్ంతదాత్తజ్ఞోనకార్యంకర్తృణాతదా । య
 శ్వరోజీవకలయాప్రవిష్టోభగవానితి । ప్రణమేన్దండవమ్భూనా వాశ్వచం
 దాలగూఢరం । మాగ్ సపాంచారికాయాస్తుయంత్రలోలేంగవంజరే ।

సాయ్యుష్ఠిగ్రన్థిశాలిన్యస్త్రీన్యగ్గిమివశోభనః | స్వజ్ఞాన్సరక్తబాష్పా
 మ్బువృథకక్రాత్వావిలోచనే | సమాలోకయిరమ్యంధే తిలంముఖావః
 నువ్యాసి | మేరుశృంగతటోల్లాసిగంగాజలరయోవమా | దృష్టాయస్తి
 మ్మనేముక్తావారస్యోల్లాసకాలితా | శ్మశానేషుదిగంతేషు సపవలలవా
 న్తనః | శ్వభిరాస్వాద్యతేకాలేలఘపిండశ్చివాంధసః | కేశకజ్జళ ధారి
 త్తోమస్పృశాలోచనప్రియాః | మమకృతాగ్నిశిఖావార్యోదహన్తిత్వ
 ణవన్నరం | జ్వలితాఆతిహారేపిసరసాపిసీరసాః | స్త్రీయోహినరకా
 గ్నివామింధనంచారుచారుణం | కానునామ్నాకిరాతేనవికీర్ణాముగ్ధతే
 తనః | వార్యోసరవిహంగానామంగులంధనవాగురాః | జన్మవల్వలమత్స్య
 నాంవిత్తకదామచారిణాం | పుగ్ధాంమర్వాసనారజ్ఞానాడిబడిశపిం
 డికా | పర్యేషాందోషరత్నావాగ్మసముద్గితయానయా | మఃఖ శృం
 ఖలయానిశ్యనలమస్తు మనస్త్రీయా | యస్యస్త్రీతస్య భోగేచ్ఛా
 నిస్త్రీకస్యకృభాగభూః | స్త్రీయంత్యక్తజగత్త్యక్తంజగత్త్యక్తాసుభభవే
 త్ | అలభ్యమానతనయః పితరొక్షేతయేద్విరం | లబ్ధోహిగర్భపా
 తేనవ్రసవేనచబాధతే | బాతస్యగ్రహరోగాదికు
 మారస్యచ ధూర్తతా | ఉపవీలేప్యవిద్యత్వనుద్వాహశ్చపండితేయూ
 సత్పవరదారాదిదారిద్ర్యంచకుటుంబినః | పుత్రమృఖస్యనాస్త్యంతోధనీ
 చేచ్ఛ్రియతేతదా | నపాణిపాదచపలోననేత్రచపలోయతః | నచవా
 క్యపలశ్చైవబ్రహ్మభూతోజితేంద్రియః | రిపాబుధేన్వదేహేచ సమైకా
 త్యంప్రవశ్యతః | ఏవేకేనగతురగోవస్సప్తదేహవయవేష్వివ | ఆవకారిణ
 గోవశ్చేతోవకోవక్తకథనతే | ధర్మార్థకామమోక్షాణాం వ్రసన్యపరి
 పంథి | నమోస్తుమమకోపాయస్వాత్రయశ్వానినెభ్యశం | కోవస్యమ
 మవైరాగ్యదాయినేదోషచోదితే | యత్రసుప్రాజవానిశ్యంప్రబుద్ధస్త్రేత్ర
 సుంయూ | ప్రబుద్ధాయత్రేవిద్యకామమప్రియాయోగిరాట్ | విది
 హోస్తీతిదిత్వాత్రమిదంధన్తయమేవచ | ద్విత్తందవహమేతదలోకాశ్చిది

తిథావయః । యతివాంతదుపాదేయంపారహగ్ స్వంవరంపదం । నాతస్స
పరతరంకిందిద్విద్యతేమునిపుంగవేత్యుపనిషత్ ।

ఓంపూర్ణమదభిశాంతిః.

ఇతియజ్ఞవల్క్యపనిషత్సూత్రా - ౯౧.

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

—:0:—

అథయజ్ఞర్వేదీయా - వరాహూపనిషత్ - ౯౨.

॥ఓం సహనావవత్పితౄణాం॥

అథఋభుర్వైషమహామునిదేవమూసేనద్వాదశవత్సరం తపశ్చ
చార తపసానే వరాహయాపీభగవాన్ ప్రాచురభూత్సహూవాచో
త్తిష్ఠాత్తివరం వృణీష్యేతి సోదతిత్తత్తస్మై సమస్తైశ్చోవాచ భగవ
వామిభిర్యద్యతామితం తత్తత్సత్సకాశాన్సప్తపినయాచే సమ
స్తవేదకాస్త్రీతిహాస పురాణానిసగుస్తవిద్యాకాలాని బ్రహ్మాదయస్సు
రాస్సర్వే త్వద్రూపజ్ఞానాస్తుక్తి మాహురతస్తద్రూప ప్రతిపాదికాం
బ్రహ్మవిద్యాం బ్రూహీతస హూవాచ వరాహయాపీభగవాన్ చతు
ర్విగ్శతితత్త్వానికేచిదిచ్చంతివాదినః । కేచిత్తత్త్రిగ్శతత్త్వానికేచిత్తత్త్వ
వతీనిచ । తేహంక్రమంప్రవత్సౌమి సావధానమనాశ్శ్రుణు । జ్ఞానేం
ద్రియాణిపఞ్జేవ శ్రోత్రత్వగ్దోచనాదయః । కర్తేంద్రియాణిపంచైవవా
క్పాన్యంఘ్రిందయగ్క్రమాత్ । ప్రాణాదయస్తవఞ్జేవ పఞ్చశబ్దాద
యస్తథా మమోబుద్ధిరహంకారశ్చిత్తంచేతిచతుష్టయం । చతుర్విగ్శతి
తత్త్వానితానిబ్రహ్మవిదోవిదుః । ఏతైస్తత్త్వైస్సనుంపఞ్చే కృతధూతాని
పఞ్చచ । పృథివ్యాపస్తథారేణో వాయురాకాశపవన । దేహత్రయగ్
స్థూలసూక్ష్మ కారణానిమమూఢాః । అపస్థాతితయంచైవ జాగ్రత్స్వ
ప్నసుషుప్తయః । అహత్యతత్త్వజాతానాం షట్త్రిగ్శస్తనయో విదుః ।

చేది స్తితాదూపంబ్రహ్మవా స్తిత్వలక్షణం । బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నః క్రితీర
 మఖలంజగత్ । వశ్యస్సపినదానైః వశ్యతిస్వాత్మనఃపుష్కత్ । మత్స్య
 రూపపరిజ్ఞానాత్కర్మభిన్నసంబధ్యతే । యశ్శరీరేంద్రియాదిభ్యా విహీనగ్
 సర్వసాక్షిణం । పరమాత్మేకవిజ్ఞానగ్ సుఖాత్మానగ్ స్వయంప్రభః । స్వ
 స్వరూపతయానర్వంవేదస్యానుభవేనయః । సధీరస్సతుపిజ్ఞేయస్సహం
 తత్త్వంబుభోభవ । ఆతఃప్రపంచాను భవస్సదానహి స్వరూపబోధాను
 భవస్సదాఖలు । ఇతిప్రవశ్యకాపరిపూర్ణవేదమోనబంధమైస్సచబద్ధవ
 తం । స్వస్వరూపానుసంధానాత్ సృశ్యంతగ్ సర్వసాక్షిణం । మహా
 త్తంచితయేన్ద్రియసర్వబంధైఃప్రముచ్యతే । సర్వభూతాంతరస్థాయ
 నిత్యముక్తదిదాత్మనే । ప్రత్యక్షైతన్యరూపాయ మహ్యమేవ నమోన
 మః । త్వంవానామస్తిభగవోదేవతేహంవైత్వమసి । తుభ్యంమహ్యమ
 నన్తాయ మహ్యంతుభ్యంచదిదాత్మనే । నమోమహ్యంపరేశాయనమస్తభ్య
 గ్గశివాయద । కింకరోమిక్వగచ్ఛామికింగృహ్లోమిత్యజామికిం । యన్మ
 యాపూరితంవిశ్వంమహాకల్పంబునాయథా । అంతస్సంగంబహిస్సంగ
 మాత్మసంగంచయస్త్యజేత్ । సర్వసంగవృత్తాత్సమామేతిననగ్ శ
 యః । అహిరివజనయోగగ్ సర్వదావజ్జయేద్యః కుణపమివ సునారీం
 త్యక్తకామోవిరాగీ । విషమివవిషయాదీన్తన్యమానో దురహ్లాః । జగ
 తిపరమహంసోవాసుదేవోహమేవ । ఇదగ్ సత్యమిదగ్ సత్యగ్ సత్యమేతది
 హూద్యతే । అహగ్ సత్యంపరంబ్రహ్మమత్త్యకించన్నవిద్యతే । ఉపసమి
 పేయోవాసోదేవాత్సపరమాత్మనాః । ఉపవాసస్సపిజ్ఞేయోనతుకాయ
 స్యశోవణం । కాయశోవణమూత్రేణకాతత్రహ్యపివేకినాం । పర్వీకతా
 డనాదేవమృత్యుకిన్నమహూరగః । అస్తిబ్రహ్మతిచేద్వేదపరోక్షజ్ఞాన
 మేవతత్ । అహంబ్రహ్మతిచేద్వేదసాక్షాత్సారస్సఉద్యతే । యస్మిన్సారే
 స్వమాత్మానంయోగీకానాతికేవలం । తస్మాత్సారాత్సమారభ్యజీవన్ముక్తి
 భవత్యసా । అహంబ్రహ్మతినయితంమోక్షహీతుర్మహాత్మనాం ద్వేషదేబ
 థమోక్షాయస్సర్వమేతిమమేతిద । మమేతిబధ్యతేజన్మకర్మమేతివిముచ్య

తే! బాహ్యవిస్తానకర్తవ్యతతైవాస్తరదిన్రికాసర్వవిస్తాన్ సముత్పజ్ఞ
 స్వస్థోభవసదాముఖా । సంకల్పమాత్రకలనేనజగత్సకగ్రన్ సంకల్పమా
 త్రకలనేహిజగద్విలాసః । సంకల్పమాత్రమిదముగ్నృజ నిర్వికల్ప మా
 త్రిత్యమామకపదగ్హృదభావయస్వ । మచ్చింతనం మతగ్రథనమన్యోన్యం
 మత్ప్రభావణం । మదేకపరమోభూత్వా కాలంసయమహామతేదిదిహ
 స్తీతివిస్తాత్రమిదంచిత్తయమేవచ । దిత్వంచిదహమేతేవలోకాద్విదితిభా
 వయ । రాగంసీరాగతాన్సీత్వానిర్లేపోభవసర్వదా । అజ్ఞానజన్యకర్త్రే
 దికారకోత్పన్నకర్తృణా । శ్రుత్యుత్పన్నాత్మవిజ్ఞానప్రదీపాబాధ్యతేకథం
 అనాత్మతాంపరిత్యజ్యన్వికారోజగత్స్థితౌ । ఏకనిష్ఠతయాంతస్థ సంచి
 త్వాత్రపరోభవ । ఘటాకాశమతాకాశౌమహాకాశేప్రతిస్థితౌ । ఏవంమ
 యిదిదాకాశేజీవేశౌపరికల్పితౌ । యావప్రాగాత్మమోమేయాతథాం
 తేచతరస్కృతా । బ్రహ్మవాదిభిరున్మీతాసమాయేతివివేకతః । మాయా
 తతాగ్ర్యవిలయేనేశ్వరత్వంనజీవతా । తతశ్శుద్ధశ్చిదేవాహం వ్యోమవ
 నిరుపాధికం । జీవేశ్వరాదియాపేణచేతనాచేతనాత్మకం । ఈక్షణాది
 ప్రవేశాంతాఃసృష్టిరీశేనకల్పితా । జాగ్రదాదివిమోక్షాన్తస్సగ్సారోజీవ
 కల్పితః । త్రిణాచకాదియోగాంతా ఈశ్వరభాగ్నిమాత్రితాః । లోకా
 యతాదిసాంఖ్యాంతాజీవవిభాగ్నిమాత్రితాః । తస్మాన్మముయుభిరైక
 వమతిజ్ఞవేశవాదయోః । కార్యాకిన్త్రబ్రహ్మతత్వం నిశ్చలేన విచార్య
 తాం । అద్వితీయబ్రహ్మతత్వంనజానన్వియథాతథా । భాగ్నితా ఏవాఖి
 లాస్తేహంక్యముక్తిగిక్వేనావాసుఖం । ఉత్తమాధమభావశ్చేత్రేహగ్
 స్యాదస్తీతేనకిం । స్వప్నస్మరాజ్యభిక్షాభ్యాంప్రబుద్ధస్పృశ్యతేఖలు । అ
 జ్ఞానేబుద్ధివిలయేనిద్రాసాఫల్యతేబుధైః । పరీనాజ్ఞానతతాగ్ర్యేమయిని
 ద్రాకథఃథవేత్ । బుద్ధ్యైకపూర్ణావికాసాయంతాగరగిపరికీర్త్యతేవికా
 రాదివిహీనత్వాజ్ఞాగరోమేనవిద్యతే । సూక్ష్మానాదిమసంచారోబుద్ధైఃస్వ
 ప్నగిప్రజాయతే । సంచారధమగరహితేమయిస్వప్నోనవిద్యతే । సుషు
 ప్తికాలేనకలేవిరీనేతమసావృతే । స్వరూపంమహదానందం భుక్తైకద్య

శృవివజితః । అవిశేషేణసర్వంతుయ్యవశ్యతి చిదన్వయాత్ । సమ
సాక్షాద్విజ్ఞానీసశివస్సుహరిర్విధిః । దీఘాన్యమమిదంయ త్రస్తీఘాంవా
చిత్రపిఞ్మం । దీఘాంవాపినునో రాజ్యగ్ సగ్ సారంమృతాసాగరాసు
ప్రైయన్థాయసు వ్యంత్రబ్రహ్మైకంప్రపదిన్వతాం । ఆరొపితస్యజగతఃప్ర
విలీననేన చిత్తంన దాత్తకతియాపరికల్పిసంసః । శత్రూన్నిహన్య గురు
వట్రాగణానిపాతాన్తంధద్విపోభవతికేవలనద్వితీయః । ఆద్యాస్త మే
తువపురాశశితారమాస్తాంకస్తావతాపినునుచిద్యపుషోవశేషః । కుంభవి
సశ్యతిచిరగ్ సమవస్థితేవా కుంభాఃబరస్యనహికొపిపశేషతేజః । అహిని
లయినీసపణిమోకొజీవవజితః । చక్రీకే పరిత ప్రిప్తైత్తగ్ సహా
నాభినున్యతే । ఏవగ్ స్థూలంచసూక్ష్మంచశరీరంచాభినున్యతే । ప్రత్యేకజ్ఞా
నశిఖిర్వస్త్రేమిథ్యాజ్ఞానేసహితుకే । నేతినేతీతియావత్వా దశరీరోభవ
న్యయం । తాస్త్రేణంశ్యేత్పురూథార్థకృత్తిఃకార్యక్షమంనశ్యతిచావరోక్ష్యా
త్ । ప్రారబ్ధనాశాన్పుత్రిధానవాశవంత్రిధానశ్యతిచాత్మమాయా । బ్ర
హ్మత్వేయోజితేష్వస్త్రిజీవభావోనగచ్ఛతి । ఆత్మైతేబోధితేతస్యేవా
సనాపివతతతే । ఆరబ్ధాంతేదేహహానిమామ్యేథ క్షియతేఘటా । ఆ
స్తీశ్యుక్తైజగత్సర్వంసక్రూపంబ్రహ్మతర్థవేత్ । భాతీశ్యుక్తై జగత్సర్వం
భానంబ్రహ్మైవతేవలం । మరుఘామాజలగ్ సర్వంచమరుఘామూత్రమేవత
త్ । జగత్ప్రయమిదగ్ సర్వందివ్భాతగ్ స్వచిచారతః । అజ్ఞానమేవనకుతో
జగత్ప్రప్రసంగోజీవేశదేశికవికల్పకథానూరే । ఏకాంతకేవల చిదేకర
సస్యభావేబ్రహ్మైవతేవలనహంపరిపూర్ణానుస్త్తి । బోధవంత్రమసిపూ
ర్ణావిగ్రహమోహరాహుముషితాత్మతేజసః । స్నాన దాన యజనాది
కాక్రియామోచనాది వ్యతైవతిష్ఠతః । పరితేనైంధవంయస్వత్సాన్యం
భవతియోగతః । తథాత్మయనసోరై క్యగ్ సమాధి రితీకథ్యతే । ములాభౌ
విషయత్యాగోదుర్లభంతర్వీదశానం । దుర్లభాసహజావస్థాసన్తర్యోగ
కరుణాంవివా । ఉత్పన్నశక్తి బోధస్యత్యక్తవిశ్వేషకమణః । యోగినస్స
హజావస్థాస్వయమేవప్రకాశతే । రసస్యనానవత్తైవ చంచలత్వగ్ స్వ

భావతః । రసోబద్ధోమమోబద్ధంకిలసిద్ధ్యభూతతే । మూర్ఖితో హరతి
 వ్యాధింశ్చతోజీవయతిస్వయం । బద్ధభేదరతాంధతైబ్రహ్మత్వగీరసచే
 తసీ । ఇంద్రియాణాంససోనాథోవామోనాథస్తు మారుతః । మారుత
 స్యలయోనాథస్తంనాథంలయమాశ్రయ । నిశ్చేష్టోనిర్వికారశ్చలయోజీ
 వతియోగినాం । ఉద్భిన్నసర్వసంకల్పనిశ్చేషా శేషచేష్టితః । స్వావగ
 మ్యోలయక్తకోపిమనసాంవాగగోచరః । పుంఖాసు పుంఖిషయే తుణ్ణత
 త్వేరోపిబ్రహ్మవలోకనధియంనజహతియోగీ । సంగీత తాళ లయవాద్య
 వశంగతాపి మాశిస్థకుంభపరిరక్షణధీనకాటీప । సర్వచింతాంపరిత్యజ్యసా
 వధానేనచేతసా । నాదపవానుసంధేయోయోగసామ్రాజ్య మిచ్ఛతేతి॥

ఇతివరాహాపనిషత్పదిద్వితీయాధ్యాయః.

నహినానాస్వరూపగ్ స్వాదేకంవస్తుకదాచన । తస్మాద ఖండ ఏ
 వాప్తియన్తదస్యన్నకించన । దృశ్యతే త్రూయతేయద్వద్భ్రమ్మణోన్య
 న్నతచ్ఛవేత్ । నిత్యశుద్ధవిముక్తైకమఖండానందమద్వయం । సత్యంజ్ఞాన
 మనంతయస్మిరంబ్రహ్మహమేవతత్ । ఆనందరూపోహ మఖణ్ణబోధఃపరా
 త్పరోహంఘనదిత్ప్రకాశః । మేఘాయథావ్యోమనచస్పృశంతినగ్ సార
 దుఃఖానమాగ్ స్పృశంతి । సర్వగ్ సుఖంవిద్ధిమమఃఖనాశా త్సర్వంచ స
 ద్రూపమసత్త్వనాశాత్ । చిద్రూపమేవ ప్రతిభానయుక్తం తస్మాదఖండం
 మమరూపమేతత్ । నహిజన్మరణంగమనా గమోనసమలం విమలంన
 చ వేదనం । చిత్తయంసకలంహివిరాజతేస్ఫుటతరంపరమస్యతుయోగినః ।
 సత్యచిద్ధనమఖండమద్వయంసర్వదృశ్యరహితంనిరామయంయత్పదంవి
 మలమద్వయగ్ శేవ తస్మిదాహమితి మానమాశ్రయ । జన్తమృత్యుసుఖ
 దుఃఖవజ్జీతం జాతీనీతికులగూత్రకూరగం । దిద్వివతా జగతాస్యకార
 గంతస్సదాహమితిమానమాశ్రయ । పూణానాద్యయ మఖండచేతనంవి
 శ్వభేదకలవాదివజ్జీతం । అద్వితీయవరసద్విదగ్ శకం తత్సదాహమితి
 మానమాశ్రయ । కేవావ్యభాధిత త్వేనత్రికాలేప్యేకరూపతఃవిద్యమానత్య
 మస్త్యైతత్సద్రూపత్వగ్ సదామమనిరుపాధినిత్యంయత్సుప్తాసర్వమఖా

త్వరం సుఖయావత్సమప్యేతదానందత్వగ్ సదానమ | దినకరకిరణై స్త్రి
 శార్వరంత మోనివిడతరంధ్రుడితివ్రణాశమేతి | ఘనతర భవకారణం త
 మోయిద్ధరిదినకృత్ప్రభయాననాంతరేణ || మమ చరణస్థరణేన పూజ
 యాచస్యకతనః పరిముచ్యతేహిజంతుః | నహిమరణవ్రథవవ్రణాశహీ
 తుమఃమచరణస్థరణాదృతే స్తికిందిత్ | ఆదరేణయథాప్తతిధనవంతంధ
 తేచ్ఛయా | తథాచేద్విశ్వకర్తారం కౌసముచ్యేత బంధనాత్ | ఆదిత్య
 నన్నిశాలాకశ్చేష్టతేస్యయమేవతు | తదామత్సన్నిధావేవనిమస్తం చేష్ట
 తేజగత్ | శుక్తికాయాంయథాతారంకల్పితంమాయయాతథా | మహ
 దాదిజగత్ప్రాయామయంమయ్యేవకెవలం | చందాలచేహిపశ్వాద్విస్థావ
 రేబ్రహ్మవిగ్రహే | అన్యేషు తారతమ్యేనస్థితేషునతథాహ్యహం | విసప్త
 దిష్ఠ్ఠిమస్యాపీయథాపూర్వంవిధాతిత్ | తథావిజ్ఞానవిధ్యస్తం జగత్తే
 థాతితన్నహి | నదేమూ నేంద్రియప్రాణోనమనోబుద్ధ్యహంకారః | న
 చిత్తంనైవమాయాచనవవ్యోమాదికింజగత్ | సకర్తానైవ భోక్తాచన
 చభోజయితాతథా | కెవలందిన్నదానందబ్రహ్మైవాహంజనాదనం || జ
 లస్యచంచలాచేవచంచలత్వంయథారవేః | తథాహంకారపటంధాచేవ
 గ్గిపగ్గ్ సారతత్త్వః | చిత్తమూలగ్గ్ హిసగ్గ్ సార స్తస్మిన్యత్సేనశోధ
 యేత్ | హంతదిత్తమహత్తాయాం కైషవిశ్వాసతాతవ | క్వధస్యామ
 హీపానాంబ్రహ్మణ్యక్వజగద్భివా | ప్రాక్తనానివ్రయాతానిగతాస్సర్గవ
 రంపరాః | కోటయో బ్రహ్మణాంయాతా భూపానస్తాగ్గివరాగవత్ | న
 చాధ్యాత్మాభిమానోపి విమహిష్యాసుర త్వతః | విమహిష్యాసురశ్వే
 ప్స్యోత్ నిష్ఫలంతత్వదశానం | ఉత్పాద్యమావారాగాద్యావిచేక్షాన
 వహ్నినా | యథా తత్తవమహ్యంతే కుతస్తేషాం ప్రరోహరణం | య
 థాసునిపుణస్సన్యక్పరదోషేతునేరతః | తథాచేన్నిపుణఃస్వేషుకోసము
 చ్యేతబంధనాత్ | అనాత్మవిదమక్త్విపసిద్ధిజాలాని వాంఛతి | ద్రవ్యకుం
 త్రక్రియాకాలయత్ప్రప్నోతిమనీశ్వర | నాత్మిజప్రయోగవిషయ ఆత్మజ్ఞో
 హ్యత్త్వమాత్రదృక్ | అన్తనాత్మసంతుప్తే నావిద్యామనుభావతి | యే

కీచనజగద్భావాస్తానవిద్యామయాన్విమః । కథంతేషుకీలాత్మజ్ఞస్త్యక్తా
ద్యోనిమజ్జతి । ద్రవ్యమంత్రక్రియాకాలయుక్తయస్సాఘసిద్ధిదాః । పర
మాత్మవదప్రాప్తావోపకుర్వంతికాశ్చన । సర్వేచ్ఛాకలనాశాంతా వా
ల్పలాభోదయాభిధః । సకథగ్ సిద్ధివాఙ్మయాంకథమహాత్యచిత్రకథిం ॥

॥ ఇతివరాహావనిపదిత్యతీయోధ్యాయః ॥

అథమభుంధగవంతంబిదాః పప్రచ్ఛజీవన్ముక్తిలక్షణమమబ్రూ
హతితథేనహేవావాచసప్తధూమిమజీవన్ముక్తాశ్చత్వారః । శుభేచ్ఛా
వకమాభూమికాభవతి విచారణాద్విత్తియాతనుమానసీ తృతీయాసత్వా
సత్తిస్తురీయాసగ్ సక్తిః పశ్చిమీపదార్థభావనాపక్ష్మీతురీయగా సప్రమీతి
పరివాన్వికాభూమికా అకారాకారమకారాధమాత్రాత్మికా । స్థూల
మాత్మబీజసాక్షి భేదేవాకారాదయశ్చతుర్విధాః । తదవస్థా జాగ్రత్స్వ
ప్నసుషుప్తితురీయాః । అకారస్థూలాగ్ శేజాగ్ర ద్విశ్వస్సూక్ష్మాగ్ శే
తతైజసోబీజాగ్ శేతతప్త్రిజ్ఞస్సాక్ష్యగ్ శేతత్తురీయః । ఉకారస్థూలాగ్
శేస్వప్నవిశ్వస్సూక్ష్మాగ్ శేతతైజసోబీజాగ్ శేతతప్త్రిజ్ఞస్సాక్ష్యగ్ శే
తత్తురీయః । మకారస్థూలాగ్ శేసుషుప్తవిశ్వస్సూక్ష్మాగ్ శేతతైజసో
బీజాగ్ శేతతప్త్రిజ్ఞస్సాక్ష్యగ్ శేతత్తురీయః । అథమాత్రాస్థూలా
గ్ శేతురీయవిశ్వస్సూక్ష్మాగ్ శేతతైజసోబీజాగ్ శేతతప్త్రిజ్ఞస్సాక్ష్య
గ్ శేతురీయతురీయః । అకారతురీయాగ్ శాఃప్రథమ ద్విత్తియ తృతీయ
ధూమికాః । ఉకారతురీయాగ్ శాశ్చతుర్థి ధూమికా । మకార తురీయా
గ్ శాఃపంచమి । అథమాత్రాతురీయాగ్ శాష్ట్యీతదతీతాసప్తమి । భూ
మిత్రయేషువిహరన్తుయతుంధావతి తురీయధూమ్యాం విహరన్ప్రవృద్ధి
ద్భవతి పంచమధూమ్యాం విహరన్ బ్రహ్మవిద్వరొభవతి షష్ఠ ధూమ్యాం
విహరన్ బ్రహ్మవిద్వరీయాగ్ భవతి సప్తమధూమ్యాం విహరన్ బ్రహ్మవి
ద్వరిస్తాభవతి ॥ తత్రైతేన్లోకాభవంతి ॥ జ్ఞానభూమి శ్శుభేచ్ఛాస్యాశ్చ
థమాసముదీరితా । విచారణాద్విత్తియాతనుమానసీ సత్వా
వత్తిశ్చతుర్థిస్యాత్తతోసగ్ సక్తీనామికా । పదార్థా భావనాపక్ష్మీనప్ర

మీశుర్యగాస్త్వతా । స్థిరఃకింకూభవవాస్త్రిప్రేయోహగ్ శాస్త్ర సః
 నైః । వైరాగ్య పూర్వమిచ్ఛేతిశుభేచ్ఛేత్సుచ్యతేబునైః । శాస్త్రసజ్జ
 సంపకవైరాగ్యభ్యాసపూర్వకం । సదాచారప్రవృత్తిర్యాప్తోచ్యతే
 సావిచారణా । విచారణాశుభేచ్ఛాభ్యామింద్రియార్థేషురక్తతా । యత్ర
 సాతనుతామేతి ప్రోచ్యతేతనుమానసీ భూమికాత్రితయాభ్యాసాదిత్యై
 విరతేర్వశాత్ । సత్వాత్త్వస్థితేశుద్ధేసత్వాపత్తిరుదాహృతా । చక్షుః
 శ్రుప్తయాభ్యాసాదసంసర్గఃఫలాతుయా । యథాసత్వదమతాహరాప్రా
 క్తాసంసక్తనామికా । భూమికాపంచకాభ్యాసాత్స్వ
 త్తారామతయాభ్యుత్థం । ఆభ్యంతరాణాబాహ్యేణాం పదార్థానామ
 భావనాత్ । పరప్రయుక్తేనందంప్రయత్నైనావబోధనం । పదార్థభావ
 నానానపక్ష్యభవతిభూమికా । ఉపన్యసికాదిరాభ్యాసాచ్ఛేదస్యామలం
 భనాత్ । యస్యైభావైకనిష్ఠత్వగ్సాక్షాత్కాయాశుర్యగాగతిః । శుభేచ్ఛా
 త్రయంభూమిభేదాభేదయోగోస్త్వతం । యథావచ్ఛేదమచ్ఛేదంజగజ్జ్ఞా
 త్రివిధ్యతే । ఆత్మైతేన్ద్రైకసూయాతేన్ద్రైతేచప్రశంఖతే । పశ్యంత
 స్వప్నచక్షుఃకంతుర్యభూమిమయోగతః । విద్ధిన్నకరదభ్రాగ్గోశ విలయం
 ప్రవీణీయతే । సత్వాదశేషవవాస్తేహసిదాఘదృశీకుమ । పంచభూమిం
 సమూహిష్యానుషుప్తిపదనామికాం । శాంతాశేషవిశేషగోశ స్తిష్ఠన్య
 త్వైతమాత్రతే । అంతర్నాథతయానిత్యంబహిర్వృత్తిపరోపిసర్వాపరిత్రా
 వృతతయానిత్యంబ్రాహ్మణీవలక్యతే । కుర్వన్నభ్యాసమేతస్యాంభూమ్యా
 గ్సమ్యాగ్వాసనః । సప్తమీగూఢమప్త్యాభ్యా క్రిమప్రాప్తాపురాతనీ ।
 యత్రనానన్నసద్రూపోనాహంనావ్యసహంకృతః । కేవలంక్షీణమనన ఆ
 త్మైత్యైతత్సంభవయః । అంతశ్శూన్యోబహిశ్శూన్యశ్శూన్యకుంభశివాం
 బరే । అంతస్సపూర్ణోబహిస్సపూర్ణోపూర్ణకుంభశివాన్దవే । మాభవ గ్రా
 హ్యభావాత్పరాహకాత్పదమాభవభావనానుభలాంశ్యత్వాయద్వి
 స్తంతన్నయోభవ । ద్రష్టుదశకనదృశ్యోన్యత్వైవాసనయాసహస । దశక
 నప్రథమాభాసమాత్మానంకేవలంభజ । యథాస్థితమిదంయస్యవ్యవహార

వలొపిచ । అస్త్రగర్భగోష్ఠిసంవ్యోమసజీవస్తు క్షణచ్యుతే । నోదేరినాస్తమా
 యాతిసుఖమగ్రభమసంప్రభా । యథాప్రాప్తస్థితిర్యస్యసజీవస్తు క్షణచ్యుతే ।
 యోజాగర్హిసుషుప్తిస్థాయస్యజాగ్రన్నవిద్యతే । యస్యదిర్వాసనోబోధస్స
 జీవస్తు క్షణచ్యుతే । రాగద్వేషభయాదీనామనుకూపంచరన్నపి । యోంత
 ర్వ్యోమవక్షత్యచ్చస్సజీవస్తు క్షణచ్యుతే । యస్యనాహంకృతౌభావోబుద్ధి
 ర్యస్యనలిప్యతే । కుర్వతౌకుర్వతౌవాపిసజీవస్తు క్షణచ్యుతే । యస్తాన్నోద్వి
 జతేలోకోలోకాన్నోద్విజతేచయః । హర్షామహభయోస్తు క్షణజీవ
 స్తు క్షణచ్యుతే । యస్సనుస్తాథజాలేషువ్యవహార్యపి శీతశః । పరాధేష్వి
 వపూర్ణాత్మసజీవస్తు క్షణచ్యుతే । ప్రజహోయచాకామాసర్వాంశ్చిత్తి
 గతాస్తునే । మయిసర్వాత్మకేతుప్రసజీవస్తు క్షణచ్యుతే । వైశ్యవజీ
 తదిన్ద్రాత్రేపదేవరనుచావనే । ఆయుర్భుదితోఽత్రాస్తసజీవస్తు క్షణచ్యుతే ।
 ఇదంజగదహగ్నోయంవృత్యజాతమవాస్తవం । యస్యదిత్యైనస్ఫురతి స
 జీవస్తు క్షణచ్యుతే । సద్భగ్మణిస్థిరేష్పురేష్పూర్ణేషువయవజీతే । ఆచా
 ర్యశాస్త్రమార్గేణప్రవిశ్యామస్థిరోభవ । శివోనురుశ్శివోదేవ శ్శివోదేవ
 శ్శివ్యవ్రతుః । శివోస్త్వహగ్ శివస్సర్వగ్ శివావస్యన్న కేచన । తమేవధీ
 రోవిజ్ఞాయప్రజ్ఞాంశ్చర్మ్యగిబ్రాహ్మణః । నానుభూయాన్యమూంచ్యజ్ఞాన్వా
 దోవిద్వాపచగ్ హితత్ । శుకౌముక్తోవానుదేవోపిముక్తస్తాభ్యాం వినా
 ముక్తిభాజోనసంతి । శుకంమార్గంయైనుసరంతిధీరాస్సద్యోముక్తాస్తేభవ
 న్నీహలోకే । వానుదేవంయైనుసరంతివిత్సంమృత్యాబిరత్వాచపునస్సపు
 నస్తత్ । తేవైలోకేక్రమముక్తాభవంతియోగైస్సాక్షైః కర్మభిసత్స
 ముక్తైః । శుకశ్చవానుదేవశ్చద్వైపురీదేవనిర్మితే । శుకో విహంగమః
 ప్రోక్తోవానుదేవఃపిపీలికా । అతద్వాప్యవృత్తికూపేణసాక్షాద్విధిముఖేన
 వా । మహావాక్యపితా రేణసాంఖ్యయోగసమాధినా । ఓదిత్వాస్వాత్మ
 రోరూపనుసంప్రజ్ఞాసమాధితః । శుకమార్గేణవిరజాఃప్రయాంతివరసుంప
 ణం । యమాద్యాసనజాయాసహతాభ్యాసాత్పునఃపునః । విఘ్నబాహు
 స్త్వనంజాతఅనేమాదివశాదిహ । అలభ్యాపిఫలగ్ సమ్యక్ పునర్భూత్వా

మహాకులే । పూర్వవాసనయైవాయం యోగాభ్యాసంపునశ్చరః । అనే
కజన్మాభ్యాసేనవామదేవేనవైవధా । సోపముక్తింసమాప్నోతి తద్విష్ణుః
పరమంపదం । ద్వావిమావభవంతానాబ్రహ్మప్రాప్తి కరౌశినా । సద్యో
ముక్తిప్రదశ్చైకఃక్రమముక్తిప్రదఃపరః । అత్రకోమోహఃకశ్చోక ఏకత్వ
మనువశ్యతః । యస్యానుభవపర్యంతాబుద్ధిస్తత్సే ప్రవర్తతే । తద్వృష్టి
గోచరాస్సర్వేముచ్యంతేసర్వచాత్యైః । భవరాఖాచరాస్సర్వేబ్రహ్మ
విద్యుష్టిగౌచరాః । సన్యసేవవిముచ్యంతేకోటిజన్మాజ్ఞతై ర్ముక్తిం ।

॥ ఇతివరాహవిషయ చతుర్థోధ్యాయః ॥

అథహైనం ఋభుంభగవంశం న దామః పవచ్చ యోగాభ్యాస
విధిమనుబ్రూహితి తిథేసేహూవాచ । పంచభూతాన్చైవోదేహఃపం
చమండలపూరితః । కాలిన్యఃపుష్పధీమేకాంపానీయంతస్త్రివాక్యః । దీప
సంచభవేతైజఃప్రచారోవాయులక్షణం । ఆకాశ స్సర్వతస్సర్వం జ్ఞాత
వ్యోయోగమిచ్చతా । పట్టతాన్యధికాన్యత్రసహస్రాన్యైకవిగళతః । అ
హూరాత్రవస్తాన్తాన్తైర్వాయుమండలఘాతతః । తస్మిన్స్థే మండలే
క్షీణేలిరాయాతిదహి నాం । తద్వదాసోగణాపాయే శేషాస్సృజాం
డరాగ్రక్రమాత్ । తేజఃక్షయేయుధా కాంతినశ్యతేమారుతక్షయే నేపభు
స్సంభవేన్నత్యంవాధసేనైవజీవతి । ఇథంభూత క్షయాన్నిగ్యం జీవితం
భూతధారణం । ఉచ్యాణంకురుతేయస్తానవిశ్రాంతంమహాభగః । ఉడ్డియా
ణంతదేవస్యాత్తత్రబంధోభిక్షీయతే । ఉడ్డియాణోహ్యసౌబంధోమృత్యు
మాతంగకెసరి । తస్యభుక్తిస్తవోగికాయాత్తస్యబంధోహి దుమారః । అ
గ్నోతుచరితేకుత్యోవేదనాజాయతేభృశం । నకార్యాయుధితేవాపివాపి
విష్నాత్తవేగినా । హితంమితంచభౌక్తవ్యగ్ప్రాగ్ప్రాగ్మనోకథా । మృ
దుమధ్యమమంద్రేషుక్రమాన్తంత్రంలయగోహతం । లయమంత్ర మాతా
యోగాయోగోహ్యస్తాంగసంయుతః । యమశ్చనియమశ్చైవ తథాచాస
నమేవచ । ప్రాణాయామస్తథావశ్చాగ్నిత్యాహారస్తథాపరం । ధార
ణాచతథాభ్యాసంసమాధిశ్చాద్ధమోభవేత్ । ఆహిగ్ సాసత్యమస్త్రయం

బ్రహ్మచర్యందయాజనం । తుమాభ్యుత్థితాహారశ్శౌచంచేతి యమాద
 శ । తపస్సంతోషమాస్తిక్యందానమీశ్వరపూజనం । సిద్ధాంతశ్రవణం
 వైషమీనాశశ్శబ్దప్రత్యేకతం । ఏతేహియమాఃప్రోక్తా దశరేవమహాను
 తే । ఏకాదశాసనానిస్మృత్యక్రాధ్యామునిసత్తమ । చక్రంపద్మాసనం కూ
 ర్మంమయూరంకుకుటంతథా । పీఠాసనగంధస్త్రికంచ భద్రగంపింహాస
 నంతథా । ముక్తాసనం గోముఖంచకీర్తితంయోగవిత్తమైః । సవ్యోరుద
 యీశేసుభేదక్షిణంక్షిణతరే । నిదధ్యావ్రజకాయస్తు చక్రాసన మిదం
 మతం । పూరికిఃపింభకిస్తద్వక్రచకిఃపూరికిః పునః । ప్రాణాయామః
 స్వనాజీభిస్తస్మాన్నాజీప్రచక్షతే । శరీరగంధ్యజంతూనాన్ పణ్ణవత్సం
 గులాత్మకం । తస్మచ్ఛేపాయుజశాస్త్రద్వ్యంగులాశ్చరతఃపరం । మేధ్రదే
 శాదధస్తాస్త్రద్వ్యంగులాస్త్రధ్యముచ్యతే । మేధ్రాగ్నవాంసులా దూర్ధ్వం
 వాడీనాంకిందిముచ్యతే । చతురంగులముత్సేధంచతురంగులమాయతం
 రండాకారింపరివృతంమేవోపజ్ఞాస్థితోఽతితైః । తత్రైవనాడీ చక్రంతు
 ద్వాదశాంప్రతిష్ఠితం । శరీరంద్రీయతేయసవర్తతేతత్రకుండలీ । బ్రహ్మ
 రింద్రగంధ్యమూయావదనేనపిధాయసా । అలంబుసాసుషుమ్నాయా
 కుహూనాడీవసత్యసా । అనంతరాయయ్యైతు వారుణాచయశస్వినీ
 దక్షిణారేసుషుమ్నాయాఃపింగళావర్తతేక్రమాత్ । తదంతరారయోని
 పూషావర్తతేచవయస్వినీ । సుషుమ్నావశ్చిమేచారేస్థితానాడీ సరస్వ
 తి శలభినీచైవగాంధారీతదనంతరయోఃస్థితే । ఉత్తరేతు సుషుమ్నా
 యాతిదాఖ్యానివసత్యసా । అనంతరగంధ్యస్తిజిహ్వ తతోవిశ్వేదరాస్థి
 తా । ప్రదక్షిణక్రమేనైవచక్రప్యారేషు నాడయః । వర్తంతే ద్వాదశ
 స్త్రైతాద్వాదశానిలవాహకాః । పటవత్సగంధితానాడీ నానావగ్ధాస్సమీ
 రితాః । పటవధ్యంతుయత్ స్థానంనాభిచక్రం తమచ్యతే । నాదాధారా
 సమాఖ్యాతాబ్జలంతీనాదరూపిణీ । పరరంధ్రాసుషుమ్నాచ చత్వారో
 రత్నపూరితాః । కుండల్యాపహితంశశ్చద్భ్రువ్యరంధ్రస్యకుధ్యమం । ఏ
 వమేతాసునాడీషుచరంతిదశవాయవః । ఏవంనాడీ గతింవాయు గతిం

ధ్యాత్వాచితక్షణః । నమగ్రీవశిర్షకాయ స్సంవృతాశ్చస్పరిశ్చలః । వా
 పాగ్రేనైవహృత్ప్రద్యేవింశతిశ్చేకురీయకం । స్రవంతమహృతంపశ్యేన్నే
 త్రాభ్యాగ్ సుసమాహితః । అసానంముకుళీకృత్య పాయమాకృష్యో
 న్ముఖం । ప్రణవేనసముద్ధాప్య గ్రీవీజేననర్తయేత్ । స్వాత్మానుచ శ్రి
 యంధ్యాయేదన్యగస్థావనంగతః । కాలవంచనమేగద్ధి పర్వముఖ్యంప్రచ
 త్తుతే । మనసాచింతితంకార్యంమనసాయేనసిద్ధయతి । జలేగ్నిజ్వలనాచ్ఛా
 ఖావల్లవానిభవంతిహి । నాభన్యం జాగతంవాక్యం విపరీతా భవేగ్ని
 యా । మాత్రేవింశత్ సమాబంధ్య వహ్నిప్రజ్వాల్యజేవనే । శోషయ
 త్వాశుసలిలంశేవకాయంనృథంభవేత్ । గుదయోగసమాయుక్తిఃకుం
 చత్యైకకాలతః । అపానమూర్ధ్వగంకృత్వా సమామోనేన యోజయి
 తే । స్వాత్మానుచ శివంధ్యాయే దన్యతస్థావనంగతః । బలంనవారిభే
 ద్యోగీమధ్యమధ్యారభాగతః । భావయేమాద్వ్యగత్యర్థం ప్రాణాపానసు
 యోగతః । ఏషయోగఃపరోదేహసిద్ధిమార్గాప్రకాశకః । యస్తేవాపాం
 గతస్సేకుఃప్రవాహస్యవిరోధకః । నైధాశశీం గాచ్ఛాయాజ్ఞాతవ్యా యో
 గిభిస్సదా । సర్వాపామేవనాడి నామేవచ చఃప్రకీర్ణితః । బంధస్యాస్య
 ప్రసాదేనస్ఫుటిభవంతిచ తా । ఏషచగ్నిష్టవోబుధో మార్గతమవిరోధ
 కః । ఏకంవికాసయన్తాగ్రంయేనసిద్ధాస్సపంగతాః । ఉదానమూర్ధ్వ
 గంకృత్వాప్రాణేనవహవేగతః । బంధోయం సర్వనాడి నా మూర్ధ్వయా
 త్తిరోధకః । ఆయంచసంపుటోయోగోమూలబంధోవ్యయంగతః । బం
 ధశ్రయమనేనైవసిద్ధ్యత్యభ్యావయోగతః । దివారాత్రివిధిష్టో యా
 మేయామేయదాతదా । అనేనాభ్యాసయోగేనవాయురభ్యసితోభవేత్
 వాయావభ్యసిలేవహ్నిప్రత్యహంచథాలేతనా । ఏహ్ని వివధామా
 నేతుసుఖమన్నాదత్యతే । అన్నస్యపరిపాదేనరసవృద్ధిఃప్రజాయతేగ్రసే
 వృద్ధింగతేనిత్యంచథాంతేభాతపస్తథా । భాగూనాంవర్తనేనైవ ప్రబో
 ధంవర్తతేతనా । దహ్యంతేసర్వపాపానిజన్తకూట్యాజితానాం । గుద
 మేధాతరరాశిస్థం మూలాధారిత్రికోణకం । శివస్యచిందుకూపస్యస్థా

సంతర్ధితకాశకం । యత్రకుండలినీ నామపగాశక్తిగ్రహతీప్తితా । యస్తా
 చుత్పద్యతే వాయుర్యస్తాద్యహిన్సితప్రవర్ధతే । యస్తాచుత్పద్యతే బిందుర్య
 స్తాన్నాదసప్రవర్ధతే । యస్తాచుత్పద్యతే హగ్ సో యస్తాచుత్పద్యతే మనః ।
 మూలాధారాదిషట్పక్రగ్ శక్తిస్థానముదీరితం । కంతామపరిమూర్ధాంతం
 శాంభవగ్ స్థానమువ్యతే । నాడివామాత్రయః పింఛో నాడ్యగ్రప్రాణస్య
 చాత్రయాః । జీవస్య నిలయః ప్రాణో జీవో హగ్ సస్య చాత్రయః । హగ్
 సశ్చ కైరస్థానించ రాచరమిదంజగత్ । నిర్వికల్పః ప్రసన్నాత్మాప్రాణా
 యాహగ్ సేవభ్యసేత్ । సవ్యగ్బంధత్రయస్థోపిలక్ష్యులక్షణకారణం । వేద్య
 గ్ సముద్భవేన్నిత్యం సత్యసంధానమానసః । రెచకం పూరకం నైవకుంభమ
 ధ్యేయో నయేత్ । దృశ్యమానేవ రేలక్ష్యే బ్రహ్మణి స్వయమాశ్రితః । బా
 హ్యస్థిమయగ్ సర్వగ్ రేచక స్సముచాహృతః । పూరకగ్ శాస్త్రవిజ్ఞానం
 కుంభకగ్ స్వగతగ్ స్మృతం । ఏవమభ్యాసవిత్తశ్చైవ త్సముక్తౌ నాత్ర సంశ
 యః । కుంభకేన సచారోఽప్యకుంభకేనైవ పూరయేత్ । కుంభేన కుంభయే
 త్కుంభంతం తస్మాత్సవరగ్ శివం । పునరాస్ఫాలయేదద్య సుస్థిరంకంతము
 ద్రయా । వాయూనాంగతిమావృత్య ధృత్వా పూరకకుంభకౌ । సమహ
 స్త్రయుగింశ్చామీసమంపాదయుగంతథా । వేదకత్రయయోగేన చతు
 స్ప్రపంచువానునా । ఆస్ఫాలయేత్తవోమేనుం వాయువక్త్రే ప్రవోటికః ।
 పుటద్యయగ్ సమాకృత్య వాయుః స్ఫురతి సత్వరం । సోమసూర్యాగ్ని సం
 బంధాజానీయాచమృతాయై మేరుమధ్యగతాదేవా శ్చరంతే మేరు
 చాలనాత్ । ఆతాసంజాయతే తీవ్రం వేదోస్య బ్రహ్మగ్రంధితః । బ్రహ్మ
 గ్రంధితతోభిత్వా విష్ణుగ్రంధితోభినత్యసా । విష్ణుగ్రంధితతోభిత్వా రుద్ర
 గ్రంధితోభినత్యసా । రుద్రగ్రంధితతోభిత్వా ఛిత్వా మోహ మలంతథా ।
 అనేకజన్మసగ్ సూరగురుదేవప్రసాదతః । యోగాభ్యాసాత్తతోవేదో
 జాయతే తస్య యోగినః । ఇదాపింగళయోర్మధ్యే సుషుమ్నా వాడిమండలే ।
 ముద్రాబంధపశేషేణ వాయుమూర్ధ్వంచకారయేత్ । హ్రస్వోదహతిపా
 పానిదీప్తోమోక్షప్రదాయకః । ఆప్తాయనశ్చుతోవాపిత్రివిధోద్ధారణే

నకు । తైలధా రామివాచ్చిన్నం దీక్షుఁ యంటానివాదవత్ । అవాచ్యం
ప్రణవస్యగ్రంథస్తం వేదసవేదవత్ । హ్రస్వంబిందు గతం దైర్ఘ్యం బ్ర
హ్మరంధ్రగతః పుత్రః । ద్వాదశాంతగతం మంత్రం ప్రసాదం మంత్రసిద్ధయే ।
సర్వవిఘ్నహరత్వా యం ప్రణవస్సర్వదోషహా । ఆరంభశ్చ ఘటశ్చైవ త
థావరిచయిస్తథా । నిష్పత్తిశ్చేతి కథితా శ్చ తస్య స్తవ్యః సూమికాః । కరణ
త్రయసంభూతం బాహ్యం కర్మ పరిశ్రమః । ఆంతరం కర్మ కురుతే యత్రారం
భస్స ఉచ్యతే । వాయుః పశ్యేమతో వేదం కుర్వన్నాచార్యసుష్ఠిరం । యత్ర
తిష్ఠతి సాప్రోక్తాఘటాభ్యాః సూమికాబుధైః । న సజీవో న నిజీవః కామే
తిష్ఠతి శ్చ లం । యత్ర వాయుః స్థిరః ఫేస్యాత్యైయం ప్రచయః సూమికాః । య
త్రాగ్నవాస్యప్తిలయాజీవన్తు క్తిరకాంతః । సహజః కురుతే యోగిన్ సే
యం నిష్పత్తిః సూమికేతి । ఏతదుపనిషదం యోగీ తే సోగ్నిహూతో భవతి స
వాయుపూతో భవతి సురాపానా యూతో భవతి వ్యథా పైయా యూ
తో భవతి । సజీవన్తుర్భవతి । తదేతన్మహాభ్యుక్తం । తద్విష్ణోః పరిమం
వదగ్ సదావశ్యంతి సూరయః । దివీవచక్షురాతరం । తద్విప్రాసో విప
న్యవో జాగృవాగ్ సస్సమిధతే । విష్ణోర్యత్పరమం వదమిత్సువనోపవత్ ॥

॥ ఇతి పంచమోధ్యాయః ॥

॥ ఓం సహ నావవర్షితి శాంతిః ॥

ఇతి వరాహావిషయశ్చమాస్తా ౯౮.

ఓమ్-తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథ శుక్లయజుర్వేదీయాశాఖాయనీయోపనిషత్ - ౯౯.

॥ ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః ॥

ఓం । మనసవమనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః । బంధా
యవిషయాసక్తం ముక్త్యేనిర్విషయగ్ స్మృతం । సమాసక్తం యదాచిత్తం

జన్మోర్విషయగోచరే । యద్యేవంబ్రహ్మణిస్యాత్తతోనముచ్యేతబంధ
వాత్ । చిత్తమేవహిసంసారస్తత్ప్రయత్నైసశోధయేత్ । యచ్చిత్త
స్తత్తయోభవతిసుహ్యమేతస్సనాతనం । నావేదవిత్తనుతేతంబృహంతం
నాబ్రహ్మచిత్పరమంప్రేతిధామ । విష్ణుక్రాంతంవాసుదేవంవిజానన్విప్రో
విప్రత్వంగచ్ఛరేతత్వదశేః । అథహయత్పరంబ్రహ్మసనాతనంయే శ్రో
త్రీయాఅకామచాతా అఢీయః । శాన్తోదాంతఉపగతస్తీత్యుర్యోనూచా
నోహ్యభిజ్ఞైసమానః । త్యక్తేషణోహ్యస్యసంతపిదిత్వా మానీవసేదా
శ్రమేయైవత్ర । ఆధాశ్రమంచరమగ్నంప్రవశ్యయసోపపత్తిపంచమా
క్రాంతధానః । త్రిదండముపవీతంచనాసఃకాపీనకేప్తనం । శిశ్యుః పవిత్రమి
త్యేతస్సిభ్యయాద్యావదాయుషం । పంచైతాస్త్రయతేర్మాత్రాస్సామా
త్రాబ్రహ్మణైశ్చతాః । సత్యజేహ్యవమతాగ్రీతిరంతేపి ఖనేత్సహ ।
విష్ణులింగంద్విధాప్రోక్తంవ్యక్తిమవ్యక్తమేవచ । తయోరేకమపిత్యక్త్వా
పత్యేవనసంశయః । త్రిదండంవైష్ణవంలింగం విశ్వానాంముక్తిసాధనం ।
నిర్వాణంసర్వభక్త్యానామివేదానుశాసనం । ఆఖిలుసోమ్యకుటీచకౌ
బహూదకౌహగ్నఃః పరమహగ్నసత్త్యేతేపరివ్రాజకాశ్చతుర్విధాభవం
తి । సర్వవీతేవిష్ణులింగినశ్చిహ్నోపవీతినశ్చుద్ధదిత్వాఅత్సానమాత్సనా బ్ర
హ్మభావయంతస్కృద్విస్రూపోపాసనరతాః జపయమవంతోనియమవంత
స్సుశీలినః పుణ్యగోకాభవంతి । తదేతన్యచాభ్యుక్తం కుటీచకో బహూ
దకశ్వాపిహగ్నఃః పరమహగ్నస ఇతివృత్త్యాచభిన్నాః । సర్వవీతే విష్ణు
లింగందధానావృత్త్యావ్యక్తబహిరంతశ్చనిత్యం । పంచయజ్ఞా వేదశిరః
ప్రవిస్తాఃక్రియావంతామీబ్రహ్మచిద్యాం । త్యక్త్వావృక్షం వృక్షమూలగ్ శ్రీ
తానస్సన్నస్తఫుష్పరసమేవాశ్నువానాఃవిష్ణుక్రీడావిష్ణురతయోవిము
క్తావిష్ణ్వత్కావిష్ణుమేవాపియంతి । త్రిసంధ్యగ్ శక్తితఃస్నానం తర్పణం
మాజనంతథా । ఉపస్థానంపంచయజ్ఞాఃకుర్యాదామరణాంతికం । దశ
భిఃప్రణవైస్సప్తవ్యాహృతీభిశ్చతుష్పదా । గాయత్రీజపయజ్ఞశ్చత్రిసంధి
గ్ శిరసానహ । యోగయజ్ఞస్సదై కాగ్ర్యభక్త్యానేవాహరెగురొః । అ

హింసాతుతపోయజ్ఞోవాత్సనః శాయకమగభిః । నానోప నిషదభ్యాసః
 స్వాధ్యాయోయజ్ఞశుభితః । క్షమిత్యాత్మానమవ్యగ్రో బ్రహ్మణ్యగోజా
 హూతితత్ । జ్ఞానయజ్ఞస్సవిజ్ఞేయస్సర్వయజ్ఞోత్తమోత్తమః । జ్ఞానదం
 డాజ్ఞానశిఖాజ్ఞానయజ్ఞోపవీతినః । శిఖాజ్ఞానమయీయస్య ఉపవీతంచత
 న్తయం । బ్రాహ్మణ్యగోసకలంతస్య ఇతివేదానుశాసనం । అభఖలుసోమ్యై
 తేపరివ్రాజకాయథాప్రాదుర్భవంతితథాభవంతి కావక్రొధ లాభమో
 హంచంభదర్షాసూయానుమత్పాహంకారాదీంస్తీతీర్య మానావమానా
 నిందాస్తుతీదవజరయిత్వావృక్షఇవతిష్ఠాసేచ్ఛిష్యమామోనబ్రూయాత్త
 దైవంవిద్వాంస ఇహైవామృతాభవంతి । తదేతద్వచాభ్యుక్తం బంధుం
 పుత్రమనుమోదయిత్వానవేక్షమాణోద్వండ్వసహః ప్రశాంతిః । ప్రాచీ
 ముదీచీంవానిర్వర్తయంచరే తప్పత్రీవండీయుగమాత్రావణోక్తిశిఖిమం
 దీచోపవీతీకుటుంబీ యాత్రామాత్రం ప్రక్ర్యష్టాన్మనుష్యాత్ । అయా
 చితం యాచితం వోతభైకుం వృద్ధాగ్వలాబు ఫల పల్లపాత్రం ।
 క్షీణం తౌమం తృణం కంఠాంచ పల్ల మాచ్ఛాదనగ్ స్వావ
 హతంవిముక్తః । ఋతుసంధౌముండయేనాన్యమాత్రం నాథో నాతుం
 జాతుశిఖాంనవాపయేత్ । చతురోమాసాగ్ధ్రువ శీలతస్సృతస్థయా
 వత్సస్తంతరాత్పాపునుషాపిశ్వరూపః । అన్య నథాష్ట పునరుష్ఠతేస్త్రి
 స్సకర్మలిఘ్నస్త్విహరేద్వావసేత । దేవాద్యగారెతరుమూలేగుహాయాం
 వసేదసంగోలక్షితశీలవృత్తః । రుంధనజ్యోతిరివోపశాంతానచోద్విజేమ
 ద్విజేద్యత్రకుత్ర । ఆత్మానంచేద్విజానీయాదయనస్తీతి పూరుషః । క్షి
 చ్ఛనకస్య శామాయశరీరమనుసంజ్వరేత్ । తమేవధీరోజ్జ్ఞాయప్రజ్ఞాం
 కుర్వీతబ్రాహ్మణః । నానుభ్యాయాద్యహూంశబ్దావాచోవిగ్లావనగోహిత
 త్ । బాల్యేనైవహితిష్ఠాసేన్నిర్విద్యబ్రహ్మవేదనం । బ్రహ్మవిద్యాశ్చ బా
 ల్యశ్చన్నిర్విద్యమునిరాత్మవాగ్ । యదాసర్వేప్రముద్యంతే శామాయస్య
 హృదిశ్రితాః । అభమర్త్యమృతోభవత్యత్రబ్రహ్మ సమశ్నుతే । అభఖలు
 సోమ్యైకుంపారివ్రాజ్యంనైష్ఠికమార్త్యగర్భంయోవిజహాతిసవీరహాథవతి

సబ్రహ్మహాభవతిసద్భాగిహాభవతిసమహాపాతకీభవతి యశ్చమాంవైష్ణ
వీంనిష్ఠాం పరిత్యజతిసప్తవోధవతి సగురుతల్పగోధవతి సమిత్రదృగ్భవతి
సకృతఘ్నోధవతి ససర్వస్వాఙ్గోకాత్మమృతోధవతి । తదేతదృచాభ్యు
క్తం । ప్రేరస్సురాపోగురుతల్పగామీమిత్రవృకేతే నిష్రాతే ర్యాంతి శు
ద్ధిం । వ్యక్తసన్యక్తంవా విధృతంవిష్ణులింగం త్యజన్నశుభ్యేదఖిలైరాత్మ
భాసాత్యక్త్వావిష్ణులింగం మంతర్వహి ర్వాయస్స్విత్రమాగ్ సేవతేవా
శ్రమంవా । ప్రత్యాపత్తింభజతేవాతిమూఢానైషాంగతః కల్పకోట్యాపి
దృష్టా । త్యక్త్వాసర్వాశ్రమాన్ ధీరోవసేత్సత్తాశ్రమే చిరం । మోక్షా
శ్రమాశ్చరీభ్రష్టానకతిస్తస్యవిద్యతే । పారివ్రాజ్యం కృహీత్వాశు యః
స్వధర్మేనతిష్ఠతి । తమారూఢమృతంవిద్యా దితివేదాసు శాసనం । అథ
ఖలుసోమ్యేనుగ్ సనాతనమాత్మధర్మంవైష్ణవీంనిష్ఠాంబద్ధ్వాస్తామదూ
షయన్సర్వతే సవశీభవతిసపుణ్యశ్లోకోధవతి సలోకజ్ఞోభవతి నవేదాం
తజ్ఞోభవతి సబ్రహ్మజ్ఞోభవతి ససర్వజ్ఞోభవతి ససర్వరాడ్భవతిసపరం బ్ర
హ్మభగవంతమాప్నోతి సపితౄణాంబంధిసో బాంధవాన్ సుహృదో
మిత్రాణిచ భవాచుత్తారయతి । తదేతదృచాభ్యుక్తం । శతంకులానాం
వ్రథకుం బహువతథాకులానాం త్రిశతగ్ సహస్రం । ఏతేభవంతి సుకృ
తస్యలోకేయేషాం కులేసస్య సతీహవిద్వాన్ । త్రిగ్ శస్వరాం త్రిగ్ శదప
రాన్ త్రింశచ్ఛవరతఃపరాన్ । ఉత్తారయతిధర్మిన్యఃపరివ్రాడితివైశ్రుతిః ।
సన్న్యస్తమితియోబ్రూయాత్కంఠస్థపాణవాసపి । తారితాపితరస్తేన
ఇతివేదాసుశాసనం । అథఖలుసోమ్యేనుగ్ సనాతనమాత్మధర్మం వైష్ణవీం
నిష్ఠాంవాసమాప్యప్రబ్రూయాన్నానూచానాయనావాత్మవిదే నానావీత
రాగాయనావిశుద్ధాయ నానుపసన్నాయవాప్రయత మానసాయేతి హ
స్తాచుః । తదేతదృచాభ్యుక్తం । విద్యాహవైబ్రాహ్మణ మాజగమగో
పాయమాగ్ శేవధిష్ఠేహనుస్త్రి । అసూయకాయా నృజవేశతాయ మా
మాబ్రూయాద్వీర్యవతీతథాస్యాంయమేవవిద్యాశ్రుతమప్రమత్తంమేధా
వినం బ్రహ్మచర్యోపవన్నం । అస్తాశిమా ముపసన్నాయ సమ్యక్ పరీక్ష్య

దద్యాదైస్త్వవీమాత్మనిష్ఠాం । ఆధ్యాపితాయేగురుంనాద్రియై విప్రశా
వాచామనసాకర్మణావా । యత్రైవతేనసగురు భోజనీయస్తత్రైవచా
న్నం సభునక్తిశ్రుతంతత్ । గురురేవపరోధమోగురురేవరాగః । ఏ
కాత్మరప్రదాతారంయోగురుంనాభినందతి । తస్యశ్రుతంతపోజ్ఞానం స్ర
వత్యామఘటాంబువత్ । యస్యదేవేపరాభక్తి ర్యథాదేవేతథాగురౌ
సప్రహ్మవిష్ణురూప్రేయాదితివేదానుశాసనమిత్యుపనిషత్ ॥

॥పూర్ణగుడభిశాంతిః॥

ఇతిశాట్కాయనీయోపనిషత్సమాప్తా-౯౯.

— ౦ —

ఓంకర్పితః.

— — —

గ్రీగురుభ్యోనమః.

— — —

ఆధాధర్వణ - హయగ్రీవోపనిషత్ - ౧౦౦.

ఓంభద్రంకైభిరితిశాంతిః.

— — —

ఓం॥ వారదోబ్రహ్మణముపసమేత్యోవాచ అభీహిధగవోబ్రహ్మ
విద్యాంవరిష్ఠాం । యయాదిరాత్సర్యపాపంవ్యపోహ్యబ్రహ్మలభ్యైశ్చైశ్చర్య
వాణభవతి । బ్రహ్మహ్మనాచ । హయగ్రీవదైవత్యాత్మవ్రాన్యోవేదస
శ్రుతిస్త్వత్తిహాసప) రాణాని కేదససరైశ్చర్యవాన్భవతి । తపతే మ
వ్రాగ్రిః । ఏశ్వోష్ఠీశాస్యకూపాయదిన్యయానందహుపిడె । తుభ్యంసమో
హయగ్రీవవిద్యారాజాయపిష్టవే స్వాహా స్వాహానమః । ఋగ్యజుస్సా
మకూపాయవేదాహరణకర్తృడె । ప్రణవోక్షీకవపు) షే మహాశ్వశిధసేనమః
స్వాహాస్వాహానమః । ఉక్షీకప్రణవోక్షీక సర్వ వాగీశ్వరేశ్వర । సర్వవే
దమయాదింత్యసర్వంబోధయబోధయ స్వాహాస్వాహానమః । బ్రహ్మత్రి
రవిసవిత్పభాగవాఋషయః । గాయత్రీత్రిష్టుబనుష్టు పృండాగ్ని । శ్రీ

మా హయగ్రీవస్య పరమాత్మాదేవతేతి హస్సమితివీజగ్ సోహమితి శక్తి
 హస్సమితి కీలకంభోగమోక్షయోర్వియోగః । అకారోకారమకారై
 రంగవ్యాసః ॥ ధ్యానం శంఖచక్రమహాముద్రా పుస్త్రకాధ్యం చతుర్భు
 జం । సంపూర్ణ చంద్రసంకాశగ్ హయగ్రీవ ముపాస్త్యహే । ఓగ్
 శ్రీమితిద్వే అక్షరే హస్సమిత్యేకాక్షరం ఓ నమోభగవత ఇతి స
 ప్రాక్ష రాణి హయగ్రీవా యేతి పంచాక్షరాణి నిష్ఠవ ఇతి
 శ్రీణ్యక్షగాణి మహ్యం మేధాం ప్రజ్ఞామితి పడక్షరాణి ప్రయచ్ఛ స్వా
 హేతి పంచాక్షరాణి హయగ్రీవస్యకురీయోభవతి । ఓగ్ శ్రీ మితిద్వే అ
 క్షరే హస్సమిత్యేకాక్షరం వి. విం. విమితి శ్రీణ్యక్షగాణి క్లీం. క్లీమితిద్వే అ
 క్షరే సాస్సరితిద్వే అక్షరే హ్రీమిత్యేకాక్షరం ఓన్నమోభగవత ఇతి స
 ప్రాక్షరాణి హయగ్రీవా యేతి పంచాక్షరాణి మహ్యం మేధాం ప్రజ్ఞామి
 తి పడక్షరాణి ప్రయచ్ఛ స్వాహేతి పంచాక్షరాణి పంచమోహనుభావ
 తి । హయగ్రీవై కాక్షరేణ బ్రహ్మవిద్యాం ప్రపత్యోమి । బ్రహ్మ సుహేత్వ
 రాయమహేత్వరస్సర్గః షణ్ణాయ సంకషణౌ నారదాయ నారదో
 వ్యాసాయ వ్యాసో లోకేథ్యగ్ ప్రాయచ్ఛతి । హకారోగ్ సకారో ముకా
 రోంత్రయంభవతి త్రయమేకస్వరూపంభవతి హస్సంబీజాక్షరంభవతి వీజా
 క్షరేణ హస్సగ్ రూపేణ తజ్జావకానాగ్ సంపత్సారస్వతోభవతః । తత్స్వ
 రూపజ్ఞానాం వై దేహీముక్తిశ్చభవతి । దిక్పాలానాగ్ రాజ్ఞాం నాగానాం
 కిన్నరాణామధిపతిర్భవతి । హయగ్రీవై కాక్షరజపశీలాజ్ఞయా సూర్యాద
 యస్త్వతః స్వస్య కర్తృణి ప్రవర్తం తే సర్వే హంబీజావాగ్ హయగ్రీవై కాక్ష
 రవీజమనుత్తమం మంత్రరాజాత్మకంభవతి హస్సగ్ హయగ్రీవస్వరూపో
 భవతి అన్మతంకురుకురుస్వాహా । తజ్జావకానాం వాక్సిద్ధి శ్రీసిద్ధి రహ్మంగ
 యోగసిద్ధిశ్చభవతి హస్సగ్ నకలసామ్రాజ్య సిద్ధిం కురుకురుస్వాహా । త
 ఏతాన్దస్త్రాన్యోవేద ఆవచిత్రం పవిత్రోభవతి అబ్రహ్మచారి సుబ్రహ్మచా
 రీభవతి అగమ్యాగమనార్హుతోభవతి పతిత సంభాషణా ర్హుతోభవ
 తి బ్రహ్మహత్యాదిపాతకై ముక్తౌభవతి గృహంగృహపతిరివ దేహీదేహా

నై వరమాత్మానంప్రవిశతి | ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ | అహం బ్రహ్మస్మి | తత్త్వ
మసి | అయమాత్మాంతర్యామ్యమృతః | అహం బ్రహ్మస్మితిమహావాక్యైరి
ప్రతిపాదితసర్థం తపతేనువ్రాగ్నిప్రతిపాదయంతి | స్వరవ్యంజన భద్రేన
ద్విధాయతే | అథానుమంత్రాజవతి | యద్వాగ్విదంత్య విజేత నాని
రాష్ట్రీజీవానాం నిషసాదనుం గా | చతస్రదగ్ధం దుకుహే పయోగ్
సి క్వస్విదస్యానివరమంజగాను | శౌరీమూయసలిలానితక్షణ్యేకపదీ
ద్విపదీసాదతుష్పదీ | అష్టపదీనవపదీబభూవుషీ పహస్రాక్షరా పరమే
వ్యోమగ | ఓస్తాపిథానానకులీదంతైః పరివృతావః | సర్వవైస్య వాచ
శుకానం చారుమామిహవాదయే | సశర్వరీరమృగంబాధ మానాబృహ
న్మయాయజనుగ్నిగతా | అపూర్వస్యకహితాతతానాశ్రవోదేవేష్వ
మృతమజార్యా | యశ్చమాంబ్రహ్మసిద్ధ్యామేకాదశ్యాం పతేధ్యగ్రీవప్ర
థావేనమహాపురుషాథవతి సజీవన్తుర్భవతి ఓన్నమోబ్రహ్మణై ధారణం
మే అస్త్యసిరాకరణంమే అస్త్యసిరాకరణం ధారయితా భూయానంక
ణాయోః శ్రుతంమాయోధ్వం మమానుష్యమిమ్యుషసపత్ ||

|| ఓంభద్రంకల్లేధిరితాంతః ||

ఇతిహయగ్రీవోపనిషత్సూక్తా-౧౦౦.

ఓంతత్పత్.

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథాధర్వణీ దత్తాత్రేయోపనిషత్ . ౧౦౧-

|| ఓంభద్రంకల్లేధిరితాంతః ||

ఓం | ఓగ్ సర్వక్షేత్రేబ్రహ్మ నారాయణంమహాసామ్రాజ్యంకింతార
కంతతోబ్రూహీత్యువాచభగవాన్త్యుక్తస్సత్వానందదిదాత్తుకగ్ సాత్వి

కంమానుకంధామోపాస్వేత్యాహ । సదాదత్తోహమస్తీసప్రీత్యేకత్వం
 వదంతియే । సతేసగ్ సారిణోభవతి । వారాయణేనైవంవివక్షితో బ్ర
 హ్మవిశ్వరూపధరంఽస్థుంవారాయణం దత్తాత్రేయంధ్యాత్వా సద్వదతి
 దమిహంసః దామితిదీర్ఘం తద్భీజం వావబీజస్థం దామిశ్యేకాక్షరంభ
 వతి తదేతత్తారకంభవతి । తదేవోపాసితవ్యంవిజ్ఞేయం గభాఃది తార
 ణం గాయత్రీచ్ఛందస్సదాశివఋషిఃదత్తాత్రేయోదేవతా । వటబీజస్థ
 మివదత్తబీజస్థగ్ సర్వంజగత్ । ఏతదేవై కాక్షరం వ్యాఖ్యాతం । హ్య
 ఖ్యాత్యేవదక్షరం । ఓమితప్రథమంఽమితద్వితీయగ్ హ్రోమితి తృతీయగ్
 క్లీమితిచతుర్థం క్లామితిపంచమగ్ ద్రామితిషట్కం । షడక్షరోయంభవతి
 సర్వసంవర్త్యుద్ధిక్రియాభవతి । యోగానుభవోభవతి గాయత్రీచ్ఛందస్సదాశి
 వఋషిఃదత్తాత్రేయోదేవతా । ద్రుమిత్పత్త్యాద్రామిత్పత్త్యావాదత్తాత్రే
 యాయనకాశ్యపాక్షరః । దత్తాత్రేయాయేతసత్యానందవిదాత్త్వకం స
 మత్థితి పూర్ణాణాంనైకపిగ్రహం । గాయత్రీచ్ఛందస్సదాశివఋషిః దత్తా
 త్రేయోదేవతాదత్తాత్రేయేతీకీలకం తదేవబీజానమశ్శక్తిభావఃఓమితి
 ప్రథమం ఆమితద్వితీయం హ్రోమితృతీయం క్రోమితిచతుర్థం ఏహీతి త
 దైవదేవదత్తాత్రేయేతి స్వాహాతిసుత్రరాజ్ఞీయం ద్వాదశాక్షరః । జగతీ
 సదాశివదత్తాత్రేయోదేవతా । ఓమివటబీజగ్ స్వాహోశక్తిస్సంబుద్ధిరితి
 కీలకం । ద్రుమితిహృదయేహ్రోం క్లీమితి శీఘ్రేవహీతిశిఖాయాఽదత్తేతికవ
 చే ఆత్రేయేతి చతుషిస్వాహోశ్చస్త్రేగన్తయోభవతియవవంవేద । షో
 డశాక్షరం వ్యాఖ్యాస్యప్రాణందేయంమానందేయంచతుర్దేయంశ్రో
 త్రందేయగ్ వక్షశశిరశ్చిన్ద్రీ షోడశాక్షరమన్త్రోదేయోభవతిఅతిసేవా
 పరభక్తగుణవద్భిష్యాయవదేత్ । ఓమితిప్రథమంభవతివిమితిద్వితీయం
 క్రోమితితృతీయం క్లీమితిచతుర్థం క్లామితిపంచమగ్ హ్రోమిత్షష్ఠగ్ హ్రీ
 మితిసప్తమగ్ హ్రూమితిష్టమగ్ సౌరితిసవమం దత్తాత్రేయాయేతివ
 తుదశస్వాహాతి షోడశ । గాయత్రీ చ్ఛందస్సదాశివఋషిః దత్తాత్రే
 యోదేవతా ఓంబీజగ్ స్వాహోశక్తిశ్చతుర్థ్యంతం కీలకం ఓమితిహృ

నయోక్తాంక్షీంక్షామితి శిఖాయాంసారితికవచే చతుర్థంతం చతుషిస్యా
హత్యస్త్రైః।యోనిత్యుపధీయాన స్పృష్టిదానందసుఖ మోక్షీభవతిసారి
త్యంతేశ్రీవైష్ణవశిష్యుచ్యతే తజ్జాపీపిష్టురూపీభవతి।అనుష్టుప్పందః। వ్యా
ఖ్యానేసర్వత్రసంబుద్ధిరిమానీత్యుచ్యంతే।దత్తాత్రేయహారేకృష్ణఉన్నతా
నందదాయక । దిగంబరమునేపాలపితాచిజ్ఞానసాగరే త్యుపనిషత్ ॥ ॥
అనుష్టుప్పందస్సదాశివముషిః । దత్తాత్రేయో దేవతా । దత్తాత్రేయేతి
హృదయే।హారేకృష్ణేతిశీషే।ఉన్నతానందేశిఖాయాం।దాయకమునశ్చ
తికవచే । దిగంబరేతచతుషి । పితౌచజ్ఞానసాగరశిష్యస్త్రైః । అనుష్టుప్
యం మయాధీత అబ్రహ్మజన్మకోహశ్చవ్రణశ్యంతి సర్వోపకారీమోక్షీభ
వతి యవపంవేదేత్యుపనిషత్ ॥ ౧౦॥ । ఇతిప్రథమాఃఖండః.

ఓమితివ్యాహరే కోన్నమోభగవతే దత్తాత్రేయాయస్త్రగమా
త్రసంతుష్టాయమహాభయ నివారిణాయసహజానవ్రదాయవిదానందా
న్ననే బాలోన్నతపితావవేషాయేతి మహాయోగినే ఆవధూతా యేతిఅ
నసూయానందవర్ధనాయా త్రిపుత్రాయేతి సర్వకామ ఫలవ్రదాయఓ
మితివ్యాహరే ధృవబంధమోచనాయేతి హ్రీమితివ్యాహరే త్సకలవిభూ
తి దాయేతి క్రోమితివ్యాహరే త్యాధ్యాకషణామేతసారితి వ్యాహరేత్స
ర్వకామః కోభిణాయేతి శ్రీమితివ్యాహరేన్నమోమితివ్యాహరేచ్ఛిరం
జీవినేవషడితివ్యాహరే స్వశీకురువశీకురు హృషడితి వ్యాహరేదాకషణ
యాకషణయహు మితివ్యాహరే ద్విదేవయవిదేవయ ఫడితివ్యాహ
రే మచ్ఛాటయోచ్ఛాటయవతేతి వ్యాహరేత్ స్తంభయస్తంభయ ఛే
ఛేతివ్యాహరేవ్వారయమారయ నమస్సంపన్నయ నమ స్సంపన్నయ
స్వాహోహోషయహోషయ పరమంత్ర పరయంత్ర పరతంత్రాం ఛిద్ధి ఛిద్ధి
గ్రహోన్నివారయ నివారయవ్యాధింనివారయనివారయకుఃఖం వారహర
దానిత్ర్యం ఏగ్రావయ ఏగ్రావయ దేహం హోషయహోషయ దిత్తం
తోషయ తోషయ సర్వమంత్ర సర్వయంత్రసర్వతంత్ర సర్వఫలవప్స
హాహాయేతి ఓంనమశ్శివాయేత్యుపనిషత్ ॥ ౧॥

। ఇతిదత్తాత్రేయోపనిషద్విత్తియగ్ఖండః॥

యవంవేద ఆనుష్ఠాపశ్చస్తస్సదాశివఋషిః దత్తాత్రేయోదేవతా
 ఓమితిబీజగ్ స్వాహాలిశక్తిః ద్రామిఃకీలకం అష్టమూర్త్యష్టమంత్రాభ
 వంతియోనిత్యమథీతే వాయ్వగ్నిసోమూదిత్యబ్రహ్మవిష్ణురుద్రైఃశివపూతా
 భవతి గాయత్ర్యాశ్శతసహస్రంజప్తోభవతి మహారుద్ర శతసహస్ర జాపీభ
 వతి ప్రణవాయుతకోటిజప్తోభవతిశతపూర్వా శతాంతరా పునాతి
 సప్తస్థిపావసోభవతి బ్రహ్మహత్యాదిపాతకైర్ముక్తోభవతిగోహత్యా
 దిపాతకైర్ముక్తోభవతి కులాపురుషాదిదానైః ప్రపాపానతస్తిపూతోభ
 వతి ఆశేషపాపాన్ముక్తోభవతి ఆభక్ష్యభక్షణ పాపైర్ముక్తోభవతిసర్వమ
 స్త్రీయోగ పారీణా భవతి సవవ్రాహ్మణోభవతి తస్మాద్విష్యంభ క్తం
 ప్రతిగృహ్ణీయాత్సంసారఫలమశ్నుతే సజీవమ్ముక్తో భవతీత్యాహ భగవా
 న్నారాయణోబ్రహ్మణమిశ్యపనిషత్ || ౩||

ఓంభద్రంకణ్డేభిరితిశాంతిః.

ఇతిదత్తాత్రేయోపనిషత్సమాప్తా-౧౦౧.

ఓంతస్మత్.

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథాధర్వణీ - గారుడోపనిషత్ - ౧౦౨.

ఓంభద్రంకణ్డేభిరితిశాంతిః.

ఓంగారుడబ్రహ్మవిద్యాం ప్రవక్ష్యామియాం బ్రహ్మవిద్యాంనా
 రదాయప్రోవాచ నారదోబృహహ్నేనాయబృహహ్నేన ఇంద్రాయ ఇంద్రో
 భరద్వాజాయ భరద్వాజోదేవతాగమేభ్యశ్శిష్యేభ్యః ప్రాయచ్చత్ |
 అస్యశ్రీమహాగరుడబ్రహ్మవిద్యాయాబ్రహ్మఋషిః | గాయత్రీ చ్ఛంబశ్శ్రీ
 భగవాన్మహాగరుడోదేవతా | శ్రీమహాగరుడత్రీత్యర్థేమమసకల విషవినాశ
 సార్థేజపేవినియోగః | ఓంసమోభగవతే అనుష్ఠాభ్యా స్మమః | శ్రీమ

హాఁటంతుగ్ నచరతిసచరతి తతాగ్ రీమతాగ్ రీ విషాణాఁచ విషకూషిణీ
విషకూషిణీవిషశోషిణీ విషనాశిణీవిషహరిణీహతంవిషంనప్తం విషమం
తద్రవతినంవిషంప్రణప్తంవిషగ్ హతం తేబ్రహ్మణావిషగ్ హతమిన్ద్రస్యవజ్రేణ
విషాహాఁషిన్నమోధగవతేన హాగరుడాయ విష్ణువాహనాయ త్రైలో
క్య పరిపూజితాయ వజ్రనఖవజ్రతుండాయవజ్రపటౌలంకృతశరీరాయవి
హ్యోహిమహాగరుడవిషం ధిధిధిధి ఆవేశయావేశయసుంఘట్ స్వా
హాఁ సువర్ణోసగరుత్మా త్రివృత్రైశిరోగాయత్రం చతుస్తోమఉత్తాసా
మతే నామదేవ్యం బృహద్రథుతరెవత్యోయజ్ఞాయ జ్ఞయంపుచ్ఛంఘండా
గ్ స్వరగానిధిష్టియా శృఫాయజుగ్ షినామ । సువర్ణోసగరుత్మాదివం
గచ్ఛసువంపత । ఓంతుంబ్రహ్మవిద్యామమావాస్యాంపాణామాస్యాం
పురోవాచ సచరతిసచరతి తతాగ్ రీమతాగ్ రీ విషనాశిణీ విషకూషిణీ
విషహరిణీ హతంవిషంనప్తంవిషం ప్రణప్తంవిషగ్ హతమిన్ద్రస్య వజ్రేణ
విషగ్ హతం తే బ్రహ్మణావిష మిన్ద్రస్యవజ్రేణ స్వాహా । తత్రప్రప్యం ।
యద్యసంతకినూతోసి యదివాసంతకిస్త్వయం । సచరతిసచరతి తతాగ్
రీమతాగ్ రీ విషనాశిణీవిషకూషిణీ హతంవిషంనప్తంవిషగ్ హతమిన్ద్ర
స్యవజ్రేణవిషగ్ హతం తేబ్రహ్మణావిషమిన్ద్రస్యవజ్రేణస్వాహా । యది
వాసుకినూతోసి యదివావాసుకిస్త్వయం । సచరతి సచరతి తతాగ్ రీమ
తాగ్ రీ విషనాశిణీ విషకూషిణీ హత విషంనప్తం విషగ్ హతమిన్ద్రస్య
వజ్రేణవిషగ్ హతం తేబ్రహ్మణావిషమిన్ద్రస్యవజ్రేణస్వాహా । యదితత్తు
కనూతోసియదివాతత్తుకస్త్వయం । సచరతిసచరతి తతాగ్ రీ మతాగ్ రీ
విషనాశిణీవిషకూషిణీ హతంవిషంనప్త విషగ్ హతమిన్ద్రస్య వజ్రేణవి
షగ్ హతం తేబ్రహ్మణావిషమిన్ద్రస్య వజ్రేణస్వాహా । యది కరోగ్ బక్
నూతోసియదివాకరో బక్స్త్వయం । సచరతిసచరతితతాగ్ రీ మతాగ్
రీ విషనాశిణీవిషకూషిణీ హతంవిషం నప్తం విషగ్ హత మిన్ద్రస్య
వజ్రేణవిషగ్ హతం తేబ్రహ్మణావిషమిన్ద్రస్యవజ్రేణస్వాహా । యది ప
ద్మకనూతోసియదివాపద్మకస్త్వయం । సచరతిసచరతితతాగ్ రీమతాగ్

రీ విషనాశినీవిషనూషినీ హతంవిషంనప్తంవిషగ్ హతమింద్రస్యవజ్రేణ
 విషగ్ హతంలేబ్రహ్మణావిషమింద్రస్యవజ్రేణస్వాహా । యదిమహాపర్వ
 కమాతొసియదివామహాపర్వకస్త్వయం । సచరతిసచరతితత్కారీమతా
 రీ విషనాశినీవిషనూషినీ హతంవిషంనప్తంవిషగ్ హతమింద్రస్యవజ్రేణ
 విషగ్ హతంలేబ్రహ్మణావిషమింద్రస్యవజ్రేణస్వాహా । యదిశంఖకీనూ
 తొసియదివాశంఖకీస్త్వయం । సచరతిసచరతితత్కారీమతా
 రీ విష
 నాశినీవిషనూషినీ విషహరిణీ హతంవిషంనప్తంవిషగ్ హత మింద్రస్య
 వజ్రేణవిషగ్ హతంలేబ్రహ్మణావిషమింద్రస్యవజ్రేణస్వాహా । యదిగర్వ
 కమాతొసియదివానుగీకీస్త్వయం । సచరతిసచరతితత్కారీమతా
 రీ వి
 షనాశినీవిషనూషినీ విషహరిణీ హతం విషం నప్తంవిషగ్ హతమింద్ర
 స్యవజ్రేణవిషగ్ హతంలేబ్రహ్మణావిషమింద్రస్యవజ్రేణస్వాహా । యది
 పాండ్రకాళికీనూతొసి యుపాండ్రకాళికీస్త్వయం । సచరతి సచరతిత
 త్కారీమతా
 రీ విషనాశినీవిషనూషినీ విషహరిణీ హతంవి షంనప్తం
 విషగ్ హతమింద్రస్య వజ్రేణవిషగ్ హతంలేబ్రహ్మణా విష మింద్రస్య
 వజ్రేణస్వాహాయది నాగకీనూతొసియదివానాగకీస్త్వయం । సచరతిసచ
 రతి - ఇత్యాది - వజ్రేణస్వాహా । యదియితానాంప్రయాతానాంయదివృ
 త్తీకానాం యదిఘోటకానాం యదిస్థావరజుగమానాగ్ సచరతిసచర
 తి తత్కారీమతా
 రీ విషనాశినీవిషనూషినీ విషహరిణీ హతంవిషంన
 ప్తంవిషగ్ హతమింద్రస్యవజ్రేణవిషగ్ హతంలేబ్రహ్మణావిషమింద్రస్య
 వజ్రేణస్వాహా । అనంతవాసుకీతక్షకకారోటక వర్షకమహావర్షకీశం
 ఖగ్నిక పాండ్రకాళికీ నాగక ఇత్యేషాందివ్యానాం మహానాగానాం మ
 హావాగాదిరూపాణాంవిషతుండానాం విషదంస్త్రిణాంవిహంగానాంవి
 మపుచ్ఛానాంవిశ్వచారాణాం వృశ్చికానాం గూతానాంవ్రయాతానాం
 మూషికానాం గృహకాలికానాం గృహగోధికానాంఘ్రీణాంసానాంగృ
 హగిరిగహ్వరకాలానలవగ్నీతోన్భూతానాం తాగ్ధానాం పాగ్ధానాం
 కాన్యదారువృక్షతోటరలతానాంమూలత్వద్వార్యుర్యార్యసవత్ర పుష్పఫలో

ద్భుతానాం వజ్రకీటకపిశ్చానమాగ్ధారజంబుకన్యాశ్రువరాహాణంజరా
యుజాద్భుజస్పేదజానాగ్ శస్త్రబాణతుతిస్ఫేటవ్రణ మహావ్రణ కృ
తానాం కృత్రిమాణానున్యేషాం భూతభేదాశకూశ్చాండపిశాచప్రేతరా
తున యక్షభయప్రదానాం విషతుండవంష్ట్రాణాం విషాంగానాం విషపు
చ్చావాం విషాణాం విషరూపిణీ విషరూపిణీ విషశోషిణీ విషనాశిసీపిష
హరిణీ హతంవిషంనష్టం విషమంతః ప్రవీనంవిషం ప్రణష్టంవిషగ్ హత
నైబ్రహ్మణావిషమింద్రస్య వజ్రేణస్వాహా । యథమాం బ్రహ్మ పిద్యామ
మావాస్యాం పరేభ్యుగ్రుయాద్వా యావజ్జీవంనహిగ్ సంతిసపాః । ఆ
ష్టాబ్రాహ్మణాగ్రాహయిత్వా తృణేన మోచయేచ్ఛత్రిం బ్రాహ్మణాగ్రా
హయిత్వా చతుషమోచయేచ్ఛహస్రం బ్రాహ్మణాగ్రాహయి
త్వా మనసామోచయేచ్ఛపాణజలేనముంచతి తృణేన ముంచతి కాస్తా
న్ముంచతి త్యాహ భగవాన్స్త్రిహ్మశ్శుప్తవత్ ॥

ఓం భద్రం కైభిరితిశాంతిః.

ఇతి గారుడోపనిషత్సూక్తా - ౧౦౨.

ఓంతత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథ యాజుషీ - కలిసంతారణోపనిషత్ - ౧౦౩.

సహనావవత్పితిశాంతిః.

ద్వాపరాంతేనారదో బ్రహ్మణంజగామ కథంభగవత్ గాంధర్వ
టా కలిగ్ సంతరేయమితి సహూవాచ బ్రహ్మసాధువృష్టిస్త్రిసర్వశ్రు
తిరహస్యంగోప్యం తభ్యుగ్రయేన కలిసంసారంతరిష్యసి భగవత ఆదిపు
రుషస్య నారాయణస్య నామోచ్చారణమాత్రేణ నిఘాత కలి భగవతి
నారదకపునఃపప్రచ్ఛతం నామకీమితి సహూవాచ హిరణ్య గభాః ।

హరేరామహరేరామ రామరామహరేహరే । హరేకృష్ణహరేకృష్ణకృ
ష్ణకృష్ణహరేహరే । ఇతిషోడశకంసామాన్యకలికల్పపాశసం । వారస
వరతరోపాయస్సగ్ధవేదేషదృశ్యసత్త్వః । షోడశకలావృతస్యజీవస్యావరణ
వినాశసం । తత్సప్రకాశతేపరం బ్రహ్మమేషాపాయే రవిరిక్తిగుండలీవేతి ।
పుననాకరవ్యవప్రచ్ఛ భగవతోఽప్యక్షిణి తిగ్ బాలావాద నాస్యవిధి
రితి సర్వదా శుచిరిసువిర్వావరణ బ్రహ్మణ స్ఫులిక తాగ్ సమీపతా
గ్ సమాపతాగ్ సాయుజ్యభామేతి యదాస్యషోడశీకస్య సాధకత్రికో
టిజ్జపతితదా బ్రహ్మహత్వాంతరి స్వణాస్త్రీయార్జునోభవతి వృష
లీగనునాత్మ్యోభవతి పితృదేవమనుష్యజ్ఞానవకారా గ్నూత్యోభవతి
సర్వధర్మకవిత్యాగ పాపాగ్నృశ్చశ్చుచితామాఘ్నయాత్ । సవ్యోము
చ్యతే సవ్యోముచ్యగ ఇత్యుపకపత్ ।

ఓంసహనావవర్షి కాంతిః ।

ఇతిలిసంతారనాపకపత్సమాప్తః ॥ ౧

—:0:—

ఓంతత్పత్ ।

శ్రీగురుభ్యానమః ।

అథసామవేదీయా బాబాబ్యుపకపత్ . ౧౦౪-

ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః ॥

ఓం । అథహైనం భగవంతంబాబాబిం ప్రైపులాదికప్రచ్ఛ భ
గవత్ప్రైపులాది పరసుతత్త్వరహస్యం । కింతత్త్వంకోడవి కవిపను కిళ
శానః కోమోత్రోపాయఇతిసతం బాలావాద । సాధువృష్టం సర్వంసే
దయామి । యదాక్షారమితి । పునస్సతమువాదకుత స్త్రీ యాక్షారమితి
పునస్సతమువాద పదాననాదితి పునస్సతమువాద తేనాథ కుతొక్షారమి
తి పునస్సతమువాద । తేవేళానాదితి । పునస్సతమువాద । అథకస్తాత్తై

నజ్జాతమితి । పునస్సతమువాచ । తమపాపవాదితి । పునస్సత మువాచ ।
 భగవన్కృపయామేరహస్యం సర్వంనివేదయేతి సతేన పృష్టస్సర్వంనివే
 దయామాసతత్త్వం । పశుపతిహంకారాఽష్టస్సంసారి జీవస్సపవపశుః ।
 సర్వజ్ఞః పంచకృత్యసంపన్నస్సర్వేశ్వరః పశుపతిః । కేశవశ్రీపునస్స
 తమువాచ । జీవాగ్రపశవడుక్తాః । తన్నతిత్వాత్పశుపతిస్సపున స్తంహూ
 నాచ । కథంజీవాగ్రపశవశ్చకథం తన్నతిరితిసతమువాచ యథాన్యథాశి
 నోవివేకహీనాః పరప్రేమాః కృత్యాదికర్తృమనయుక్తా స్సకల దుఃఖస
 హాస్సస్వప్నామిబధ్యమానాగవాదయః పశవః । యథాతత్త్వామిశ్రయస
 ర్వజ్ఞః పశుపతిః । తజ్జ్ఞానం కేనోపాయేనజాయతేపునస్సతమువా
 చ । విభూతిధారణాదేవ । తన్నృకారః కథమితి కుత్రకుత్రధార్యంపున
 స్సతమువాచ । సద్యోజాతాది పంచబ్రహ్మమంత్రైర్భిక్షుసంగృహ్య
 గ్నిరితి భస్మైత్యనేవాభిమంత్ర్య మానస్తాకళితి సముభ్యత్య జలేన సంస్మ
 జ్యత్రాప్యాయవమితి శిరోలలాట వక్షస్సుకంధేష్వీతి తిస్మభిప్త్యైర్మై
 త్ర్యుంబకైస్త్రీసారేఖాః ప్రకుర్వీతవ్రతమేతచ్ఛాభవంసర్వేషువేదేషు
 వేదవాదిభిరుక్తంభవతితస్మాదేతన్నముక్షుర్మపునస్సవాయు । అథనన
 గురూమారః ప్రమాణం పృచ్ఛతి త్రిపుండ్రధారణస్య త్రిధారేఖా ఆలలా
 టాదా చక్షుషాభాగ్నివోర్మధ్యతత్త్వం యాస్యప్రథమారేఖాసా గ్వాగ్న
 వగ్యత్వా కారోరజ్జోగూలోకాస్సాస్వత్పాక్రియాశక్తిః క్షుగ్నేదః ప్రాతస్స
 వనం ప్రజాపతిదేవోదేవతేతి యాస్యద్వితీయా రేఖాసా దక్షిణాగ్నిరు
 కారస్సత్వమంతరిక్షమంతరాత్పాచేచ్ఛాశక్తిర్యజుర్వేదో మాధ్యంధినం
 నవనం విష్ణుదేవోదేవతేతి యాస్య తృతీయారేఖాసా హవనీయోమకా
 రస్తమోద్యోలోకః పరమాత్మజ్ఞానశక్తిస్సామవేద స్తృతీయ సవనం
 మహాదేవోదేవతేతి త్రిపుండ్రంభస్త్వాకరోతి యోవిద్వాబ్రహ్మచారి
 గృహీవానవ్రస్థాయతి ర్వాసమహాపాతకౌపపాతకేభ్యః పూతౌ భవత్తి
 ససర్వాన్వేదాననీతౌభవతి ససర్వాందేవాధ్యాతౌభవతిససర్వేషుతి

భోగమున్నతోభవతి | నకలరుద్రనుంధ్రజాపీభవతి | నసపునరావతఃతేన
సపునరావతఃతథతి || ఓంసత్యమిత్యుపనిషత్ ||

ఓంఆప్యాయంత్విరికాంతిః.

ఇతిజాదాల్కుపనిషత్సమాప్తా-౧౦౮.

ఓ.తస్మత్.

శ్రీగురుభ్యానమః,

అథఋగ్వేదీయా - సౌభాగ్యలక్షణ్యుపనిషత్ - ౧౦౫.

ఓంవాఙ్మనసేశశాంతిః ||

అథభగవంతం దేవాదియః హేభగవన్నన కథయ సౌభాగ్యల
క్షణ్యుపనిషత్ తథేత్యవోచత్ భగవావాదినారాయణః | సర్వేదేనాయా
యం సావధానమనసోభూత్వాశృణుత | గురీయకూపాం తురీయాః శ్రీ
తాంసర్వోత్కటాం సర్వమన్త్రాసనగతాం శ్రీకోపవరదేవతావరివృతాం
చతుర్ముఖాం త్రియం హిరణ్యవర్ణామితి పంచదశస్థిత్యా యథా || అ
పంచదశాం గాత్రకస్యశ్రీసూక్తిస్యానందకదంబాదిక్షీలేతిరామతా
షయః | శ్రీరీత్యాద్యుచ్యతే | చతుర్దశానామృతామానం దాద్యుచ
యః | హిరణ్యవర్ణాద్యుక్త్రీయస్యానుష్టుప్పుండః | కాంసో స్త్రీశ్యస్య
బృహదీశ్చండః | తదస్య యోర్ధ్వయోస్త్రీష్టుప్పుండః | అనుష్టుప్పునరష్టక
స్య | శేషస్య ప్రస్తారవక్షిః | శృంగీదేవతా | హిరణ్యవర్ణామి
తీజం | కాంసోస్త్రీశ్చండః | హిరణ్యయాచంద్రారజతప్రజాహిరణ్య స
జాహిరణ్య హిరణ్యవర్ణామితి ప్రణవాదినమోంత్రిశ్చతుర్భ్యంత్రిరంగ
న్యాసః | అథవక్త్రీత్రయైరంగన్యాసః | మత్తలోచనశ్రుతిఘ్రీణవదనకంఠ
బాహుద్వయ హృదయవాభిగుహ్యపాయూరుజానుజంఘము శ్రీసూక్తై
శ్చేవక్రమశోన్యసేత్ | అమలకమల సంస్థితద్రవః పుంజ వర్ణా కరక
మలధృతేష్టా భీతియగ్ధాంబుజాచ | మణిమకుటవిదిత్రాలంకృతా కల్ప

జాలై స్సకలభువనమాతా వంతతంత్రీభ్యైమైనః॥ తత్పితకనీకాయాం
ససాధ్యంత్రీవీజం । వస్వాదిత్యకలాపదైపుశ్రీసూక్తకథాధాధర్వా
తద్యహిర్యశ్మదిరిమాతృకయాచళియ । యంత్రాంగదశకంచవిలిఖ్య
శ్రీయమావాహయేత్ । అంత్రైస్సవనావ్రతిః । పద్మాదిభి ద్విణతీయా ।
లోకైశ్చైస్త్వరీయా । నదాయైస్త్వరీయావ్రతిర్భవతిశ్రీసూక్తరావాహ
వాది ముడత సమాప్తజపః । సాభాగ్య గమైకాక్షర్యాభ్యుసన్తచక్రాయత్రీ
శ్రీయోఽమృతాయః, శమితవీజశ్రీః । శ్రామిశ్యాపిషడుగం॥ భూయా
స్యామౌద్వీచగ్భాభువనకరి గాన ప్రకాతకస్య రాభా శభాభ్రాభేభ
యుక్త్యుక్తయకరశృతసంభాస్థిరాసిచ్యమానా । రత్నైస్సా బద్ధసూతిర్వి
మలతర చహలాగణ వాలేపవాధ్యాపద్మాక్షపద్మనాభోరసికృతవసః
పద్మగాత్రీమైః । సత్ప్రీతిః । అష్టపత్రంవృత్తిత్రయం ద్వాదశ రాశిఖం
డం చతురశ్రంరమావీత భుత్రికిణీ కాయాగ సాధ్యంత్రీవీజం । విభూ
తిసున్నతిః కాంతిస్సృష్టిః కీర్తిస్థి నీతిః లక్ష్మీసుత్యుష్టి యుద్ధిరితి ప్రణ
వాదినిమో వైశ్యమర్చ్యంతైర్గవశక్తింయజేత్ । అంత్రైస్స ప్రథమా
వ్రతః వాసుదేవాగ్నిద్యతీయా బాలక్యాదితృతీయా ఇ గ్రాదిభి శృతుర్థీ
భవతి । ద్వాదశలక్షణః । శ్రీలక్ష్మీర్వీర దావేష్టుపత్నీవపుద్రాహిరణ్య
యాపాస్వయం నీర రజసస్త్రిశాస్వర్ణప్రహ స్వర్ణప్రహ కారాపద్మవాసి
నీపద్మహస్తాపద్మ ప్రియా యంత్రైకారాచంద్రామాగ్యా బిల్వప్రియాశు
శ్వరీభు క్తిస్సక్తికామతిమేధిస్సమృద్ధిః కృషిః లక్ష్మీకనదాధనేశ్వరీత్ర
ధాభోగీనీ భూగదాసాః త్రిణా తత్యాదిప్రణవాదినిమో తాశ్చశుభ్యం
తామంత్రాః । ఏకాక్షి వసు గాదివీర । లక్షణః । దశాలశంతర్వణం
శతాంశంచావన । చహస్రా శ. శ్విశస్యప్రిః । నిహరి మానామేవశ్రీవి
ద్యాసిద్ధిః । నక దావీపకాయానామితి॥

అథ హైనించేవా ఊచుస్తురీయయా మాయయా నిధివ్రం త
త్వంత్రాహీతి తక్షణసహూనాచ । యోగేన యోగోజ్ఞాతవ్యో యో
గోయోగాశ్చ విధాతే । యోగ్రహ త్తస్తుయోగేనయోగీరహలేదిర ।

నమావయ్యుఁడ్రాంసుజేణేఁ2. లృభాజీశ్రమత్యాజ్యభాధేవిత్తైవదేశే ।
 నదాసీతనిస్తృష్ట ఏవప్రయత్నోఽథవా ప్రాణరోహో నిజాభ్యాస మా
 గాత్ ॥ వక్త్రేణాపూర్వవాయులహుతవహనియో 2 పాసమాకృత్య
 భృత్వాస్వాంసుస్తాద్యంసుభీభిర్వ రకరతలయోష్టద్భిరెవనిగుంధ్య । శ్రో
 త్రేనేత్రేచనాసాపుట యుగళమహానేన మార్గేణసమ్యక్పశ్యంతిప్రత్య
 యాంసం ప్రణవబహువిదధ్యానిసంలీనచిత్తాః । శ్రవణముఖ నయన నా
 సారోధనేనైవకతావ్యం । శుద్ధసుమున్నాసరణౌ స్ఫుటమహలంత్రా
 యతేనాచః । విచిత్రఘోషసంయుక్తానామాతేస్నాయతేధ్వనిః । దివ్య
 దేహశ్చతేజస్వీదివ్యగంధోవ్యరోగవాః । సంఘాతామృతయశ్శూన్యే
 త్వారంభేయోగివాః ॥ ౧ ॥ ద్వితీయాంవిఘ్నేకీర్త్య వాయుగ్భవతి
 వాఘ్యః । దృఢాసమోభవేవ్యోగీషద్భాగ్యాస-సంస్థితః । విస్మయంతేస్త
 తోభేదాత్పరిమానంజనంభవః । అలిసూన్యోమర్కశ్చభేరిశ్చస్తతోభ
 వేత్ । తృతీయాంయత్నతోభిత్వా నివాచోమర్కశ్చధ్వనిః । చ మాసూ
 న్యంతతోయాతపర్వసిద్ధిసమాశ్రయం । చిత్రానంజంతతోభిత్వా సర్వోత్త
 గతానిలః । విష్ణుశైవైష్ణవశ్శక్త్యః క్వణతీతిక్వణాభివేత్ । ఏకీభూతంత
 దాచిత్రాసనకాదిమునీడితం । అంతేనంతంసమారోప్య ఖండేఖండంసను
 గ్నియః । భూమానంప్రకృతంధ్యాత్వాకృతకృత్యోఽమృతోభవేత్ । యో
 గేనయోగంసంరోధ్యభావంభావేన చాంజపా । నిర్వికల్పంవరంతత్వంస
 దాభూత్వావరంభవేత్ । అహంభావంవరిత్యజ్యజగద్భావమనీదృశం । ని
 ర్వికల్పశ్చిత్తోఽద్వాభూయోవాప్యమశోచతి । సరిలేనైంధవంయద్వ
 త్సాన్యంభవతియోగతః । తథాత్మమసోరైక్యం సమాధిరభిధీయతే ।
 యదాపంక్షీయతేప్రాణో మానసంచప్రీయతే । తదాసమరసత్వం య
 త్ సమాధిరభిధీయతే । యత్సమత్వంతయోరత్ర జీవాత్మపరమాత్మనోః
 సమస్తై నప్తవంకల్ప సమాధిరభిధీయతే । ప్రభాతూన్యం వనశ్శూన్యం
 బుద్ధిశూన్యంనిరావయం । పర్వశూన్యంనిరాభావంసమాధిరభిధీయతే ।
 స్వయముచ్చలితేదేహజీవీత్యంసమాధిసా । నిశ్చలంశంఖజానియా

శ్చమాధిరిభిధీయతే । యగ్రయత్రమనోయాతితత్రతత్ప్రపరంపదంతత్రత
త్రపరంత్రహ్నసర్వగ్ర సమవస్థితమితి ॥ అథహైనం దేవాణామర్షవ
చక్రవివేక మమబ్రూహీతి తథేతి సహూవాచ । అథారే బ్రహ్మచ
క్రం త్రిరావృత్తిభగమండలాకారంతత్రమూలకందేశక్తిః । పావకాకా
రంధ్యాయేత్తత్రైవ కామదూపవీతం సర్వకామఫలప్రసంభవతి । ఇత్యా
ధారచక్రం । ద్వితీయం స్వాధిష్ఠానచక్రం పక్షశంత్యధ్యేషశ్చిమాభిము
ఖంలింగంప్రవాళాంకురసవృశంధ్యాయేత్తత్రైవోద్ధ్యాగపీతంజగదాకర్ష
ణసిద్ధిసంభవతి । తృతీయంనాభిచక్రం పంచావతణం సర్వకుటిలాకారం
తన్మధ్యేకుండలినిం బాలారూకౌటిప్రభాం తనుమధ్యాం ధ్యాయేత్ ।
సామధ్యోశక్తిస్సర్వసిద్ధిప్రదాభవతి । మణిపూరకచక్రం హృదయచక్ర
మష్టదశషభాముఖం । తన్మధ్యేజ్యోతిషణ్యయలింగాకారం ధ్యాయేత్ ।
నైవహంసకళాసర్వప్రియాసర్వలోకవశ్యకరీభవతి । కంఠచక్రం చతు
రంగులంత్రవామేశదాచంద్రవాడీ దక్షిణే పింగళా సూర్యవాడీ తన్మ
ధ్యేసుషుమ్నా శ్వేతవణాణం ధ్యాయేత్ । యఏవంవేదానా హతసి
ద్ధిదాభవతి । తాలచక్రంతగ్రామ్యుగధారాప్రవాహః ఘంటికా లింగం
మూలచక్రరంభ్రీరాజస్వంతావలంబినీ పివరందశమద్వారంతత్రశూన్యం
ధ్యాయేద్విత్తలయంభవతి । సప్తసంఖ్యుచక్రమంగుప్తమాత్రంతత్రజ్ఞా
ననైత్రం దీపశిఖాకారంధ్యాయేత్ । తదేవకపాలకందంవాక్సిద్ధిదంభవతి ।
ఆజ్ఞాచక్రమస్త్రుం । బ్రహ్మరంగునిర్వాణచక్రంతత్ర సూదికాగృహే
తరం గూఢ్రుశిఖాకారంధ్యాయేత్ । తత్రజాలంధరవీతం మోక్షప్రసంభ
వతి । ఇతిపరబ్రహ్మచక్రంసవమమాకాశచక్రం తత్రమౌడశ దశపద్మమూ
ర్ధ్వముఖం తన్మధ్యోకణికా త్రిహూటాకారతన్మధ్యేఊర్ధ్వోశక్తికాం
వశ్యోధ్యాయేత్తత్రైవపూర్ణాగిరిపీతం సర్వేచ్ఛాసిద్ధి సాధనంభవతి ॥
సాధాగ్యలక్ష్యుపనిషత్పదసంకీర్తనముచితేసాగ్నిపూతాభవతి । సవాయపూ
తాభవతి । ససకలసనభాస్యసమ్యుతకళత్ర సాయభూగజవశుమహిషీదా

సీదాసయోగజ్ఞానవాణిభవతి । ససపునరావర్తతే ససపునరావతాతతి
త్యుపనిషత్ ॥ ఓంవాజ్ఞైశునసీతిశాంతిః॥ శ్రీరస్తు॥

ఇతిసాఖ్యాగ్యుత్పత్తిప్రసవస్సమాప్తా-౧౦౫.

ఓంత్సత్.

శ్రీసురుభ్యోనమః.

అథఋగ్వేదీయా, సరస్వతీరహస్యోపనిషత్ - ౧౦౬.

ఓంవాజ్ఞైశునసీతిశాంతిః॥

ఋఋషయోహవై భగవంతి మాశ్వలాయనం సంపూజ్య పవ
చ్ఛుః కేవోపాయేనతల్ జ్ఞానంతేగ్విదాధావ భాసకం యమపాసన
యా తత్పంచావాసి భగవన్స్వర । సరస్వతీ దశశ్లోక్యాపఋషావీజమిత్ర
యా । స్రుత్వాజప్త్వాపరాం సిద్ధిమలభంతునమశ్నవాః । ఋషయదీమః॥
కథం సారస్వతప్రాప్తిః కేనధ్యానేనసుత్రత । మహాసర్వతీ యేనమష్టా
భగవతీ వద । సతేహావాచా శ్వలాయనః । అస్యశ్రీసరస్వతీ దశశ్లో
కీమహామంత్రస్యాహమాశ్వలాయనఋషిః । అమప్తుష్కంజః॥ శ్రీవాగీశ్వ
రీదేవతా । యద్వాగీరీపీఠం । దేవీంవాచమితీతీః । ప్రణోదేవీరీతికం । ప
నియోగప్రప్రీత్యథై । శ్రద్ధామేధాప్రజ్ఞాధారణా వాద్దేవతామహాసరస్వ
తీత్యైతైరంగన్యాసః ॥ సీహరిహరిఘనసారమథా క రాభాం, కల్యాణ
దాంకనకచంపకదామభూషాం । ఉక్తుంగీపీసమచతుంభమనోహరాంగీం,
వాణీంసమామి మనసావచసాం పిభూత్యై । ఓంప్రణో దేవీత్యస్యమం
త్రస్య, భరద్వాజఋషిః, గాయత్రీభద్రః, త్రిసరస్వతీ దేవతా, ప్రణవే
నవీజత క్రితీతికం, ఇష్టార్థైపనియోగః, మస్త్రేణన్యాసః॥ యావేదావ్రాధిత
త్వైక్వకస్వరూపావరమార్గతః । వామరూపాత్మ నావ్యక్తా సామాంశా
యసరస్వతీ ॥ ఓంప్రణోదేవీసరస్వతీవాజ్ఞైభిర్యాజనీవతి । ధీనామపిత్ర్య

వనుః॥౧॥అనోదివ ఇతి సుంత్రస్య అగ్రీముషిః, త్రిష్టుష్పన్దః, సరస్వతీ దేవతా,
 ప్రీతిమితి బీజశక్తి కీలకం ఇష్టాగ్నేని యోగః, సుంత్రేణ న్యాసః, యాసాం గో
 పాశ్చ నేదేషు వతుర్వైతైవ గీయతే, అద్వైతాబ్రహ్మణశ్చక్తిస్సామాంపా
 తు సరస్వతీప్రీతిం, అనోదివోబృహతః పర్యతాదా సరస్వతీయజతాగస్తయ
 జ్ఞాంహవందేవీజుహవానా ఘృతాదీశక్త్యా స్నోవాచ ముతతీశ్వరోతు॥
 ౨॥పావతాన ఇతి సుంత్రస్య మధుశ్చవ్ధాముషిః, గాయత్రీచచ్ఛన్దః, సరస్వతీ
 దేవతా, ప్రీతిమితి బీజశక్తి కీలకం ఇష్టాగ్నేని యోగః, సుంత్రేణ న్యాసః, యా
 వణాపవనా క్యార్థ స్మరూపేణైవ వర్తతే, అనాదినిధనానంతా సామాం
 పాతు సరస్వతీ, ప్రీతిం పావతాన సరస్వతీ వాజ్ఞేర్వాజనీవతీయజ్ఞం వస్సు
 ధియావహుః॥ ౩॥చోదయుత్రీతి సుంత్రస్య మధుశ్చవ్ధాముషిః, గాయత్రీచ
 చ్ఛన్దః, సరస్వతీదేవతా, ప్రీతిమితి బీజశక్తి కీలకం మంత్రేణ న్యాసః, అధ్యా
 త్మమధువైవ ఇష్టా దేవానాం సహ్యగీశ్వరీ, ప్రత్యగార్థైవ దక్షిణా సా
 మాంపాతు సరస్వతీ, జ్ఞాం, చోదయుత్రీ సూన్యతానాం చేతంతీసుమతీ
 నాం, యజ్ఞధధై సరస్వతీ॥ ౪॥మహూ అగ్రేతి మంత్రస్య, మధుశ్చం
 దాముషిః, గాయత్రీచచ్ఛన్దః, సరస్వతీదేవతా సారితి బీజశక్తి కీలకం ఇ
 ష్టాగ్నేని యోగః, సుంత్రేణ న్యాసః, అంతర్యామ్యాస్తానాశ్చవ్ధాంత్రేలో
 క్యం న్యాసోయచ్ఛతి, గుర్రాదిత్యాదిహవస్థా సామాంపాతు సరస్వతీ॥
 ౫॥మహూ అగ్రా సరస్వతీ ప్రచేతయతి కేతునా, ధియోవిశ్వావిరా
 జతీ॥ ౬॥చత్వారి వాగితి సుంత్రస్య ఉచత్త్య పుత్రముషిః, త్రిష్టుష్పన్ద
 సరస్వతీదేవతా, విమితి బీజశక్తి కీలకం మంత్రేణ న్యాసః, యాప్రత్య
 గ్నోష్టిభిజ్జేర్వ్యజమానాను భూయతే, వ్యాపిణీజ్ఞ ప్రియాపైకా సా
 మాంపాతు సరస్వతీ, విం - చత్వారి వాక్పరిమితా పదాని తానివిదు
 ర్బ్రాహ్మణాయేవ నీషిణః, గుహాత్రీణినిహితా నేక్లయన్తి సురీయం వాచో
 మనుష్యావదన్తి॥ ౭॥యద్వాగ్మదక్షిణా సుంత్రస్య, భాగవముషిః, త్రి
 ష్టుష్పన్దః, సరస్వతీదేవతా, ప్రీతిమితి బీజశక్తి కీలకం మంత్రేణ న్యాసః, నా
 మహాత్యాదిభిభేదైర్వధాయామికిన్పితా, నివికల్పాన్మనాన్యక్తా సా

మాంపాతుసరస్వతీః క్లిం - యద్వాగ్విరన్త్యపిచేతనాని కాష్ఠీగ్రీదేవా
 నాం నిషపాదమన్తాః । చతస్ర ఊజాం దదుహివయాంసి కృస్విద
 ప్యాగివరమంజగామః ॥ ౭ ॥ దేవీంవాచమితమన్త్రీన్య, భార్గవఋషిః, త్రి
 ప్తపృష్ఠః, సరస్వతీదేవతా, సమితీజశక్తికీలకం మన్త్రైగన్యాసః । వ్య
 క్తావ్యక్తిగిరస్సర్వే వేదాద్యావ్యాహరన్తియాం । సర్వకామ దుఃఖాధే
 మస్సామాంపాతుసరస్వతీః సాః - దేవీంవాచమజనయన్త దేవాస్తాంవి
 శ్వరూపాఃపశవోవదన్తి । పానోమన్త్రైష మూర్జంచహానా ధేనుర్వాగ
 స్తాపవసప్తుతైసు ॥ ౮ ॥ ఉతత్వత్తమన్త్రీన్య, బృహస్పతిఋషిః, త్రిప్త
 పృష్ఠః, సరస్వతీదేవతా, సమితీజశక్తికీలకం మన్త్రైగన్యాసః । యాం
 విదిత్వాఫలంబంధం నిమగధ్యాఫలవత్క్రవా । యోగీయాశివరంధ్రా
 నంసామాంపాతుసరస్వతీపం-ఉతత్వన్య పశ్యన్నచదర్శవాచమితత్వశ్చ
 గ్విన్నశృణోత్యేవాం । ఉతార్వస్మితన్వా అంపిసన్త్రా జాయేవ పర్వ
 ఉశతీమవాసాః ॥ ౯ ॥ అజితమజ్జితమన్త్రీన్య, గృగ్విన్నమదఋషిః, ఆసు
 ప్తపృష్ఠః, సరస్వతీదేవతా, విమితీజశక్తికీలకం మన్త్రైగన్యాసః । నా
 మదూపాత్మకంసర్వం యస్యామావేశ్యతాంపునః । ధ్యాయన్తిబ్రహ్మ
 దూపైకాసామాంపాతుసరస్వతీః । అజితమేనదీతమేదేవితమేసరస్వతీః ।
 అప్రశస్తాశ్చవస్త్రీప్రశస్తి మంబనస్పృశి ॥ ౧౦ ॥ చతుర్ముఖముఖాభౌజవ
 నహంసవధూర్త్వః । మానసేరమతాంనన్యంసర్వంసక్లాసరస్వతీనమస్తేశా
 రదేదేవి కాశ్మీరపురవాసిణి । త్వామహంప్రార్థయేన్యం విద్యాదానంచ
 దేహిమే । అక్షమాత్రాకుశధరా పాశపుస్తకధారిణీ । మిత్రాహరసమా
 యుక్తావాచిత్యతుమేపదా । కమ్మగ్ధేషుతామ్రోష్ఠీ సర్వాధరణభూషి
 తా । హహంసరస్వతీదేవీజహ్యగ్రసన్నవేశ్యతాం । యాత్రద్ధాధారాణా
 మేధావాగ్దేవీవిభవల్లభా । భక్తిజహ్యగ్రసదహాశమాదిగుణదాయినీ । న
 మామియామినీనాథరేఖాంక్తిరకుంతలాం । భవానీంధవసంతాపనన్యా
 మానుధానదీం । యఃకపిత్వంనిరారంకం భుక్తిముక్తీవవాంఛతి । సోభ్య
 తైవాందశక్తోన్యన్యంప్రొతిసరస్వతీం । రన్యైవంస్తువతోన్యంసమ

భ్యర్చ్యసరస్వతీం । భక్తిశ్రద్ధాభియుక్తస్య పాశ్చాతాత్మక్రిత్యయో భవే
త్ । తతస్సప్రవర్తతేవాణీ స్వచ్ఛయాలలితాక్షరా । గద్యపద్యాత్మకై
శ్చజ్జేరప్రమేయైర్వివక్షితైః । అశ్రుబౌబుధ్యతేగ్రంథఃప్రాయస్సారస్వతః
కః । సాహసావాచసరస్వతీ । ఆత్మవిద్యానయాలభ్యాబ్రహ్మజైవన
వారినీ । బ్రహ్మత్వంమేసదాత్మగోసచ్చిదా సంపదాపతః । ప్రకృతిత్వం
తతస్సృష్టం సత్త్వాది గుణసాచ్యుతః । సత్యేవాఖ్యాతచిచ్ఛాయా దర్శనై
ప్రతిబింబవత్ । తేనచిత్తక్రియింబేనప్రేక్షితాఖ్యాతసామనః । ప్రకృత్యవ
చ్ఛిన్నతయాపురుషశ్శబ్దంపునశ్చమే । శుద్ధసత్త్వప్రధానాయాం మాయా
యాంవిచితోహ్యజః । సత్త్వప్రధానాప్రకృతిర్నాయేతిప్రతిపాద్యతేసా
మాయాస్సృష్టోపాధి స్సగ్నజ్ఞసేత్వరస్యహి । వశ్యమాయత్వమేక
త్వంసర్వజ్ఞత్వంచతస్యగు । సాల్పికత్వాత్సమష్టిత్వా త్సాక్షిత్వాజ్ఞగ
తావపి । జగత్కర్తృనకర్తృంవాచాన్యథాకర్తృమితే । యస్తతఃశ్వర
త్విక్యక్తస్సగ్నజ్ఞత్వాదిభిర్గుణైః । శక్తిద్యయంహి మాయాయావిత్మే
పాప్రతిపాదకం । విత్మేవశక్తిలింగగాది బ్రహ్మాండాంతం జగత్సృజేత్ ।
అంతర్ద్వైగ్యశ్యయోభేదం బహిశ్చబ్రహ్మసగ్నయోః । ఆప్యహోత్సవ
రాశక్తిసాని సంసారస్యకారణం । సాక్షిణఃపురతోభాతం లింగదేహన
సంయుతాదిచిచ్ఛాయాసమావేశజ్జీవస్సాన్యద్వ్యావహారికః । అస్యజీవ
త్వమారోపాత్సాక్షిణ్యవ్యవభాసతే । ఆప్యతౌతువిసప్తాయాం భేదేభా
తేప్రయంతితత్ । తథాసగ్నబ్రహ్మణోశ్చ భేదమావృత్యతిష్ఠతి । యాశ
క్తిస్తద్వశాద్భక్తిహ్మవికృతత్వేనభాసతే । అత్రాప్యవృతినాశేన విభా
తిబ్రహ్మసగ్నయోః । భేదస్తయోర్వికారస్సాత్సృష్ట్యేనబ్రహ్మణిక్యవితే । అ
స్తిభాసిప్రియం రూపం నామచేత్యంశ పంచకం । ఆద్యత్రయంబ్రహ్మరూ
పంజగరూపంతతోద్వయం । ఉపేక్ష్యనామరూపేద్యే సచ్చిదానందతత్త్వ
ః । సమాధిం సర్వదామర్యాద్ధృదయేవాభవాబహిః । సవికల్పానిర్విక
ల్పస్సమాధిర్ద్వివిధోహృది । దృశ్యశబ్దానుభేదేనపవిత్రంపునర్ద్విధా । కా
మాద్యాశ్చిత్తగద్యశ్చాస్త్రాక్షిత్వేనచేతనం । భ్యాయేద్దృశ్యనువి

ద్వోయం సమాధిస్సవికల్పకః । అసంగ స్సచ్చిదానందస్సప్రభాద్వైతవర్జితః । అస్తీతిశబ్దవిద్వోయం సమాధిస్స వికల్పకః । స్వానుభూతిరసావేశాద్వ్యశ్యశబ్దానపేక్షితః । నిర్వికల్పసమాధిస్సాన్నివాతస్థితదీపవత్ । హృది వాబాహ్యతేజేపి యస్మిన్వికస్తింశ్చవస్తుని । సమాధిరా నృకున్నాత్రా వామరూపవృక్షకృతిః । ప్రభీభావోరసాస్వాదా త్పుతీయ్యః పూర్వవత్సరః । ఏతైస్సమాధిభిష్టద్భిస్సాయేతాః లంఛితరంతరం । దేహాభిమానే గరితేపిజ్ఞాతేపరమాత్మని । యత్రయత్రమమోయాతి తత్రతత్రవరాన్యతం । భిక్ష్యతేహృదయగ్రంభిభ్యస్తైస్సర్వసంశయాః । ఊయన్తైచాస్య కమాణితస్మిన్విద్యప్రేవరాపరే । నయజీవత్సమీశగ్వ్యంకర్మిగంవస్తుద్దోనహి । ఇతియస్తువిజానాతినముక్తి నాత్రసంశయ ఇత్యుచ్యతే ॥

ఇతి సమానావంత్యుత్తరశాస్త్రీః.

ఇతి సరస్వతీరహస్యోపనిషత్సూత్రా-౧౦౮.

ఓ.తస్మత్.

శ్రీగురుభ్యానమః.

అథముగ్వేదీయా - బహుచోపనిషత్ - ౧౦౭.

ఓంవాదైమనసేశశాస్త్రీః.

ఓంః ఓండేవీహ్యేకాగ్రతీతే । సైవజగదంతానస్సజత । కామకరోతివిజ్ఞాయతే । శృంగారః రేతవిజ్ఞాయతే । తస్మాదేవప్రహ్లాతజీవనత్ । విష్ణురజీవనత్ । రుద్రోఅజీవనత్ । సర్వేసురుగ్ధాతజీవనత్ । గంధర్వాపురణః కింసరావాదిత్రవాదినస్సమస్తాజీవనత్ । భౌగ్యమజీవనత్ । సర్వమజీవనత్ । సర్వంశాస్త్రమజీవనత్ । అండజంస్వేదజముద్బుజ్జం జరాయుజంయతి-ఓంవైతశాస్త్రీణి స్థావరజంగమం నమమ్యమజీవనత్ । సైమావరాశశ్రీః । సైమాశాంభవీవిద్యా । కాదివిద్యేతివా హానివి

ద్యేతివాసాదిద్యేతివా రహస్యమోమోం వాదప్రతిష్ఠా । సైవపురత్ర
యంశరీరత్రయంవ్యాప్య బహిరంతరవభాసయస్తీదేశకాలవత్త్వం తరా
సంగాన్తహా త్రిపురసుందరీవైప్రత్యక్తిః । సైవాత్మాతతో న్యదసత్యమ
నాత్మా । అతఏవబ్రహ్మసంవిత్తిః । భావాభావకళావిన్యక్తాదిద్విద్వా
ద్వితీయబ్రహ్మసంవిత్తిః । సద్బిదానందలహరీమహాత్రిపురసుందరీ బహి
రంతరమప్రవిశ్యస్వయమైకైవవిభాతీయదస్తిసత్త్వాత్రం యద్విభాతిది
త్త్వాత్రం యద్ప్రియమానందం తదేతద్గుర్వాకారా మహాత్రిపురసుంద
రీత్వంచాహంచసర్వంవిశ్వంసర్వదేవతేతరత్సర్వంమహాత్రిపురసుందరీ
సత్యమేతంబలితాఖ్యంవస్తుతదద్వితీయంఅఖండార్థంపరంబ్రహ్మ । పంచ
రూపలిత్యాగాదన్వహాపప్రహరణః । అధిష్ఠానంపరంతత్త్వమేకంసద్భి
వ్యతేహుదాది । ప్రజ్ఞాసంబ్రహ్మైతివా అహంబ్రహ్మస్మితివాభావ్యతే
తత్త్వమసీత్యేవసంభావ్యతే । అయమాత్మాబ్రహ్మైతివాబ్రహ్మైవాహమ
స్మితి వాయోహమస్మితి వాసోహమస్మితి వాయోసా సోహమస్మితివా
యాభావ్యతేసైవాహుదాదీ శ్రీవిద్యాపంచదశాక్షరీ శ్రీమహాత్రిపురసుందరీ
చాలాంవికేతిబగ్ధేతిమాతంగీతి స్వయంవరకల్యాణీతి భువాశ్వరీతిచా
ముండేతిచండేతివారాహీతిరస్కరినేరాజమాతంగీతివా శుకస్థామరేతి
చాలఘ్నశ్యామరేతివా అశ్వాదాధేతివాప్రత్యంగీరా ధూమావేతిసావిత్రి
గాయత్రీసరస్వతీబ్రహ్మనందకరేతిఋషోఅక్షరేపరమేవ్యోనుః । యస్మి
న్సైవాదివిశ్వేనపెనుః । యస్తస్మిన్వేదకీమృచాకరివ్యతి యత్తత్త్వ ద్విదు
ష్టభిమేసమాసతత్త్వపరివర్త ।

ఓంవాజ్ఞేనససీతిశాంతిః.

ఓంబహువచనముత్రమాప్తా-౧౦౭.

ఓంతత్సత్

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అథశుక్లయజుర్వేదీయా - ముక్తికోపనిషత్ - ౧౦౮.

ఓంపూర్ణమదభిశాంతి.

ఓం! అయోధ్యానగరేరమ్యేరత్నమంటవసుధ్యమేసి తాభరతసా
మిత్రశత్రుహృద్వైస్సగున్వితం । ననకాద్యైర్ముగై ర్వసీహద్యైశ్చ
కాదిభిః । అన్యైర్భాగవతైశ్చపి స్తూయమాన వహర్నిశం । ధీవిత్రీ
యాసహస్రాణాగ్ సాక్షిణం నిర్వికారణం । స్వరూపభ్యానరతగ్ సమా
ధివిరమేహరిం । భక్త్యాసత్రూషయా రామగ్ ప్రవణప్రచ్ఛ మూరుతిః ।
రామత్వంపరమాత్మసి సద్విదానందవిగ్రహః । ఇదానీంత్యాగ్ రఘుశ్రే
ష్ఠప్రణమామిముహుర్ముహుః । త్వయావంజ్ఞాతుమిచ్ఛామితత్త్వతోరామ
ముక్తయే । అనాయాసేనయేనాహ ముచ్ఛేయం భవబంధనాత్ । కృప
యావదమే రామయేనముక్తిభవాన్యహం । సాధిష్యత్వంహంబాహూ
వదామిత్రమితత్త్వతః । వేదాంతేసుప్రతిష్ఠాహం వేదాంతగ్ సముపాశ్ర
య । వేదాంతాగ్ కేరఘుశ్రేష్ఠవర్తనైపుత్రలేవద । హనూషణ శ్రుణు
వత్సావేదాంతస్థితిమంజసా । నిశ్వాసభూతామవిష్టా వేదాంతా
స్సువిప్రతాః । తిలేషునైలవచ్ఛేదేవేదాంతస్సుప్రతిష్ఠితః । రామవేదా
కరివిభాస్తేహంశభాశ్చరాఘవ । తాసూపనిషదగ్ కాన్యగిక్యవయావద
తత్త్వతః । ఋగ్వేదాదివిభాగేనవేదాశ్చత్వారఘురితాః । లేహంశభా
వ్యనేకాన్యస్తామావనిషదప్రథా । ఋగ్వేదవ్యగు శాఖాన్య రేకవిగ్
శతపంఖ్యయా । నవాధికశతగ్ శాఖా యజుషోమూరుతాత్మజ । సహస్రసం
ఖ్యయాచాతాశ్శాఖాస్సన్నుగివరంతవ । అథర్వణన్య శాఖాన్యగి వం
చాశచ్ఛేదతోహరే । ఏకైకస్యాస్తుశాఖాయా ఏకైకాపనిషత్ప్రథా । తా
సామేకాన్యచంద్రేనపత్యలేభక్తిగోనుయి । నమత్యాన్యజ్యవదనీంప్ర

పోతిమునిదుర్లభాం । రామకేచిన్మునిశ్రేష్ఠా ముక్తిరేకేతిచక్షిరే । కేచి
త్వంనామభజనాత్కాశ్యాంతాహోపదేశతః । అన్యేతుసాంఖ్య యోగే
సభక్తియోగేనచావరే । అన్యేవేదాంతవాక్యార్థ విచారాత్పర మక్ష
యః । సాలోక్యాదివిభాగేనచతుర్థాముక్తిరీరితా । సహజావాచశ్రీరా
మః । కైవల్యముక్తిరేకైవపారమార్థికరూపిణీ । దురాచార రతోవాపి
మన్నానుభజనాత్కాపే । సాలోక్యముక్తిమాపోతి సతులోకాంతరాది
కం । కాశ్యాంతుబ్రహ్మవారెస్మిన్ముతామత్రారమాప్నుయాత్ । పునరా
వృత్తిరహితాంముక్తింప్రాప్నోతిమానవః । యత్రకుత్రాపి వాకాశ్యాం
మరణైషమహేశ్వరః । జంతోదక్షిణకన్దైతుసుత్రారగ్గ సముపాదిశేత్ ।
నిర్భూతాశేషపాపాఘామత్సరూప్యం భజత్యయం । సైవసాలోక్య
సారూప్యముక్తిరిత్యభిధీయతే । సదాచారరతోధూత్వాద్విజోగ్యత్యమన
స్యధీః । మయిసర్వాత్మకేభావోహత్సామీప్యంభజత్యయం । సైవసాలో
క్యసారూప్య సామీప్యాముక్తిరిష్యతే । సురూపదిష్టమాగేణ భ్యాయ
న్నరూపసువ్యయంయతాముజ్యంద్విజస్సన్యగ్భజేత్ భ్రమర కీటవత్ ।
సైవసాయుజ్యముక్తిస్సాన్యగ్భ్రష్టనస్థకీశివా । చతుర్విధాచయాము
క్తిమేదమపాననయాభవేత్ । ఇయంకైవల్యముక్తిస్తు కేనోపాయేన సి
ద్ధ్యతి । మాంధూక్యమేకమేవాబంముముతూఞాంవిముక్తయే । తథాప్య
సిద్ధంచేడ్జ్ఞానందశోపనిషదంపత । జ్ఞానంబద్ధాచిరాదేవమామకంధామ
యాస్యసి । తథాపివృథతామోచేద్విజ్ఞానస్యాం జనాసుత । ద్వాత్రిగ్
కాభ్యోపనిషదగ్గ సమభ్యస్యనీవతేయ । విదేహముక్తావిచ్ఛాచేదప్రాత్ర
శతంపత । తాసాంక్రమంసశాంతించ శ్రుణువత్సోమితత్త్వతః । ఈశకే
నకతప్రశ్నముండమాంధూక్యతిగ్ధిరిః । వితరేయంచఛాందోగ్యంబృహదా
రణ్యకంతథా । బ్రహ్మకైవల్యజాబాలశ్వేతాశ్వోహగ్ సతరుణిః । గర్భ
వారాణ్ణిహగ్ సాద్విందునాదశిరశ్శిఖా । మైత్రతాయణీకాపితకీబృహ
జ్జాబాలతాపనీ । కాలాగ్నిరుద్రమైత్రేయాసుబాలతురిమంత్రికా । సర్వ
పారంధికాలంబగ్ రహస్యంవజ్రసూచకం । లేజోనాదధ్యానవిచ్ఛాయా

గతత్వాత్తబోధకం । పరివ్రాత్తిగ్రహణీతాయాదానిర్వాణజుండలం । ద
క్షిణాశరభగ్ సౌందం మహానారాయణాద్వయం । రహస్యగ్ రామత
వనంవాసుదేవంచముద్గలం । శాండిల్యంపైర్జలంభిక్షు మహచ్ఛరీరకగ్ శి
ఖా । తురీయాతీతసన్యాస పరివ్రాజాత్ మాలికా । అవ్యక్తై కామరం
పూర్ణానూర్యాత్యధ్యాత్మకుండికా । సావిత్రిత్వార్తాపాశుపతం వరం
బ్రహ్మవధూతకం । త్రిపురాతవనందేవీత్రిపురాకరభావనా । హృదయం
కుండలీభస్మరుద్రాక్షగణదళశనం । తారపారమహావాక్య పంచబ్రహ్మ
గ్నిహేమాత్రకం । గోపాలతపనంకృష్ణం యాజ్ఞవల్క్యంవరాహకం ।
శాట్యాయనీహయగ్రీవందత్తాత్రేయంవగానుడం । కలిజాబాలి పౌభా
గ్యరహస్యముచమక్తికా । ఏవమప్రోక్షరశతంభావనాత్రయవాశనం । జ్ఞా
నవై రాగ్యదంపుగ్ సాంవాననాత్రయవాశనం । పూర్వోత్తరేశువిహిత
తత్తచ్ఛాంతిపురస్సరం । వేదపద్యావ్రతస్సాతదేశికస్యముభాత్స్వయం ।
గృహీత్వాప్రోక్షరశతంయేవతంతిద్విజౌ త్తమాః । ప్రారబ్ధకయవశ్యంతం
జీవన్ముక్తభవంతిచే । తతస్కాల వశాదేవప్రారబ్ధేతు క్షయంగతే । వైదే
హీంమానుకీంముక్తింయాంతినా స్త్యత్రసగ్ శయః । సర్వోపనిషదాంను
ద్యపారమప్రోక్షరంశతం । సకృద్విగమూత్రేణసర్వాఘృణకృంతనం
మయోపదిష్టగ్ శిష్యాయరుధ్యంపవననందన । ఇదగ్ శాస్త్రం మయాది
ష్టంసువ్యమప్రోక్షరగ్ శతం । జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోచాపి పతరాంబంధమో
చకం । రాజ్యందేయంధనందేయంయాచరః కామపూరణం । ఇదమప్రో
క్షరశతంసదేయంయస్యకస్యచిత్ । నాస్త్రీకాయకృతఘ్నాయమరాచా
రరతాయవై । మద్భక్తివిముఖాయాసచ్ఛాస్త్రగ్ రోషమముహ్యతే । గురు
భక్తివిహీనాయదాతవ్యంనకదాదన । సేవాపరాయశిష్యాయహితపుత్రా
యమారుతే । మద్భక్తాయసుశీలాయ కురీనాయసుమేధసే । సవ్యక్పరీ
త్యదాతవ్యమేవమప్రోక్షరగ్ శతం । యఃపశేచ్ఛ్రుణుయాద్వాపి నమామేతి
నసగ్ శయః । తదేతద్భవాభ్యుక్తం । విద్యాహవై బ్రాహ్మణమాజగామ
గోపాయమాగ్ శేవర్హిషేహుస్త్రి । అక్షయకాయాఽ నృజనేశకాయ

మామాబ్రూయాద్విర్యవతీతథాస్యాం । యమేవైషవిద్యాశ్రుత మవ్రజా
 త్రామేథావిసంబ్రహ్మచర్యోపపన్నం । అస్తాథిమాముపసన్నాయ సమ్యక్ష్మ
 రీత్యుదధ్యాన్వైష్ణవీమాత్సనిష్ఠామితి ॥ అథహైనగ్ శ్రీరామచంద్రం
 మారుతిః పవచచ్ఛ । ఋగ్వేదాదివిభాగేన పృథక్పాఠి మనుబ్రూహీతిస
 హూవాచశ్రీగామః ॥ ॥ విశరేయకాపీతకీవాదవింద్యాత్సబోధ
 యైర్వాణముష్ణలాక్షమాలికా త్రిపురాసాభాగ్యబహ్మచానా మృగ్వేదగ
 తానాం దశసంఖ్యాకానాముపనిషదాం వాజ్మేనుసేతీశాంతిః । త్రికా
 వాన్య బృహదారణ్యకజాబాలహగ్ న పరమహగ్ న సుబాలనుంత్రికాని
 రాలంబిత్రశిథి బ్రాహ్మణనుండలబ్రాహ్మణాద్వయతారక ప్రెక్షలభియుతు
 రీయాతీతాధ్యాత్మతారపార యాజ్ఞవల్క్యశౌట్యాయనీ ముక్తికానాగ్
 శుక్లయజుర్వేదగతానా మేకానవిగ్ శతీ సంఖ్యాకానా ముపనిషదాం
 ఘోణానుదత్తిశాంతిః । కథవల్లీతైత్తిరీయకబ్రహ్మకైవల్యశ్వేతాశ్వతర
 గర్భనారాయణామృత వింద్యమృతవాద కాలాగ్నిరుద్ర యురికాసర్వ
 పార శుకరహస్య తేజోవిందుధ్యానవిందు బ్రహ్మవిద్యాయోగతత్వదక్షి
 ణామూర్తికాస్కందశారీరక యోగశిఖై కాక్షరాత్యవధూతకతరుద్రహృ
 దయయోగకుండలినీ పంచబ్రహ్మప్రాణాగ్నిహూత్రవరాహకలిసంత
 రణ సరస్వతీరహస్యానాం కృష్ణయజుర్వేదగతానాం ద్వాత్రింశ త్సం
 ఖ్యాకానాముపనిషదాం సహనావవత్తితిశాంతిః । కేన ఛాందోగ్యరు
 నిమైత్రాయణి మైత్రేయీ పత్రసూచిక యోగ చూడామణీ వాసు
 దేవసుహృత్సన్యాసావ్యక్తకుండికాసావిత్రి రుద్రాక్షజాబాల దశానజా
 బాలీనాం సానువేదగతానాగ్ షోడశసంఖ్యాకానా ముపనిషదా మా
 ప్యాయంత్యితిశాంతిః ॥ ప్రశ్నముండకమాండాక్యా ధర్వశిరోధర్వశిఖా
 బృహజ్ఞాబాల నృసింహతాపనీ నారదపరివ్రాజక సీతా శరభ మహానా
 రాయణరామరహస్య రామతాపనీ శాండిల్యపరమహంగ్ న పరివ్రాజ
 కాన్ననూరాకాసూర్యాత్మా పాశువత పరబ్రహ్మత్రిపురాతపన దేవీభా
 వనా భన్తకాబాలగణపతిమహాహేళ్య గోపాలతపనకృష్ణహయగ్రీవద

త్వత్రేయ గాదు దానానుభవ్య వేదగతావా మేకత్రిగతస్సంఖ్యాకానా
ముపనిషదాం భద్రంకన్దైభిరితిశాంతిః । ముముక్షువనిపురుషాస్సాధనవతు
ప్రయసంపన్నాశ్రద్ధావంతగ్ నతుకలభవం శ్రోత్రియగ్ శాస్త్రవాగ్ని
ల్యం గుణవంతమకుటిలగ్ నర్వభూత హితేరతం దయాసముద్రగ్ స
ద్గురుం విధివదుపసంగమ్యోపహారపాణయ అష్టాశ్చర్యతాపనిషవసంవిధివ
దధీత్యశ్రవణమనన నిదిభ్యాసనానైగంత క్యేణ కృత్వాప్రారబ్ధకయా
ద్దేహత్రయభంగం ప్రాప్యోపాధివినిష్క్రమతాకాశవ త్పరిపూర్ణతా
మేతివిదేహముక్తివైవత్వైవల్యముక్తిరితి । అతపవలప్తాలోకస్థా అపి
బ్రహ్మముఖాద్వేదాంతశ్రవణాదికృత్వా తేన సహత్వైవల్యం లభంతే ।
అతస్సుర్వేహంతైవల్యముక్తిజ్ఞానమాగేణోక్తానకర్మపాఞ్చయోగో
పాసనానిభిరిత్యుపనిషత్ । ॥ ఇతిప్రథమోధ్యాయః॥

అథహైవం శ్రీరాక్షచంద్రం మూగుః ప్రవచ్చకేయంజీవన్ముక్తిః
కేయంవిదేహముక్తిః కింవతగ్రహమాణం కథంవారస్థిస్థిస్థిభ్యా వాకిం
ప్రయోజనమితి । సహజావాచశ్రీరామః । పురుషస్యోత్పత్త్యభౌత్వ
త్వ సుఖదుఃఖాదిలక్షణిస్తదర్థః కేశయావత్పాద్యంభోధవతి । తన్ని
రోధనంజీవన్ముక్తిః । ఉపాధిఃస్థి క్షమతాకాశవ త్పరిపూర్ణకయాద్విదే
హముక్తిః । జీవన్ముక్తివిదేహముక్తిరన్యోన్యరతావతీవచఃప్రమాణం । క
ర్మత్వాదిదుఃఖనివృత్తిద్యారానిత్యానందావాప్తిః ప్రయోజనంభవతి ।
తత్పురుషప్రయత్నపాధ్యోధవతి । యథాపుత్రకామేష్టి నాపుత్రం వాని
జ్యాదివాని త్తం జ్యోతిష్టామేనస్వగం తథాపురుష ప్రయత్నపాధ్యవే
దాంతశ్రవణాదిజనితసమాధివా జీవన్ముక్తివిలాభోధవతి । నర్వ వాస
నాక్షయా త్తజ్జాథః । అగ్రశ్లోకః । ఉచ్ఛాస్త్రంశాస్త్రీతంచేతి పారు
షంద్వివిధంస్మృతం । తత్రోచ్ఛాస్త్రమనర్థాయవరమాథాయ శా
స్త్రీతం । లోకవాసనయాజన్మోత్పాసనయాపిత । దేహవాసన
యాజ్ఞానంయథాతన్నైవజాయతే । ద్వివిధోవాసనామృతాశ్శుభత్వై

వాశుభశ్చలే । వాసనాఘనశుద్ధేన తత్రచేదను నీయసే । తత్రామే
 గాశు లేనైవమానుకంపదమాపునః । అథచేదశుభోభావస్త్యంయోజ
 యతిసంకటే । చాక్రనస్తదసాయత్నాజ్జేరివ్యో భవతాకపే । శుభా
 శుభాభ్యాంమాగాభ్యాంవసంతీవాసనాసరిత్ । పారుషేణప్రయత్నై
 నయోజనీయాశుభేపథి । అశుభేషుసమాపిష్టం శుభేష్యేవావతారయే
 త్ । అశుభాచ్ఛాలితంయోశుభంతస్తావపీతరత్ । పారుషేణప్రయ
 త్నైసలాలయేద్భిత్తవాలకం । ద్రాగభ్యాసవకాద్యాతి యదాతేవాస
 నోదయం । తదాభ్యాసవ్యసాలవ్యంవిద్విన్యమగిమర్తన । పండితాయామ
 పిభ్యశన్ శుభామేవసమాచరేత్ । శుభాయాంవాసనావృద్ధే నదోషా
 యమయన్తుర । వాసనాక్షయఃక్షానననోనాశా మహామతే । సమకా
 లందిరాభ్యస్తాభవంతిఫలదామతాః । త్రయమేలేసమంయావ న్నాభ్య
 స్తావపునఃపునః । తావన్నవదసంప్రాప్తిభావత్యపిసమాశత్రైః । ఏతైక
 శోనిషేవ్యంలేయద్యేలేదిరమవ్యలం । తన్నసిద్ధిం ప్రయచ్ఛంతి మంత్రా
 స్సంకీర్ణితాః । త్రిభిరేతైశ్చిరాభ్యస్తైహ్యుదయగ్రంథ యోద్యుధాః ।
 నిశ్శంకమేవత్యుత్పన్నవిసచ్చేదాన్తాః । జన్మాంతరతతాభ్యస్తామిభ్యా
 సన్గపారవాసనా । సాదిరాభ్యాసయోగేనవివాసక్షీయతేక్వచిత్ । త
 స్మాత్సోద్యుప్రయత్నైసపారుషేణవివేకినా । భోగేచ్ఛాంతరతస్త్యుత్ప
 త్రయమేవసమాశ్రయ । తన్నాద్యాసనయాయుక్తం మనోబద్ధం విదుర్భు
 ధాః । సమ్యగ్యాసనయాగ్యక్తింముక్తిమిత్యభిధీయతే । మనోనిర్వాసనీ
 భావమాచరాశుమహాకపే । సమ్యగాలోకనాత్పత్యాద్యాసనావ్రవిరీ
 యతే । వాసనాపిలయేచేతిత్సమమాయాంతదీపవత్ । వాసనాగ్గంపరి
 త్యజ్యమయిచిన్తాత్రవిగ్రహే । యస్తిభుతిగతవ్యగ్రస్సోహగ్ నద్భిత్సుభా
 త్మకః । సమాధిసంధకర్మణిమాకరోతుకరోతువా । హృదయే వాక్తన
 ర్యే శాస్త్రానుక్రమవోక్తమాశయః । నైషకర్మైణసతస్కార్య స్తస్యా
 ర్థోస్తినకర్తృభిః । నసమాధానకాప్యాభ్యాం యస్యనిర్వాసనంమనః । సం
 త్యక్తవాసనాన్తానాద్యతేవాస్త్వక్తిమంపదం । వాసనాపీనమప్యేతచ్ఛ

తురాదీంద్రియగ్నవతః । ప్రవతరాతేహిస్సార్థేవాసనామాత్రకార
 ణం । ఆయతోపనలేష్వపిదృగ్గ్రహ్యేషుయథాపునః । నీరాగమేవపతతిత
 ద్వతాగ్ర్యేషుధీరధీః । భావసంవిత్సృజితానుమయాపాంచమారుతే ।
 త్రస్యోత్పత్త్యుపరమంహంసంవామునయోవిచుః । దృఢాభ్యస్తవదాత్మైక
 భావనారతిచంచలం । చిత్తగ్నంజాయతేజన్మజరామరణకారణం । వా
 సనావశతగప్రాణస్పందనైవచవాసనా । క్రియతే చిత్తబీజస్య తేననీ
 జాంకురక్రమః । స్వబీజేచిత్తవృక్షస్యప్రాణస్పందనవాసనే । ఏకస్మిం
 శ్చతయోఃపిశిష్యప్రసేదపినశ్యతః । అసంగవ్యవహారత్వాత్ । భవభా
 వనవజ్జనాత్ । శరీరవాశదర్శిత్యాద్వాసనానప్రవతరాతే । వాసనా
 నంపరిత్యాగాచ్చిత్తంగచ్ఛత్యచిత్తతాం । అవాసనత్వాత్సతతంయదాస
 మనులేమనః । అమనప్రతతోదేతివరమోవశమప్రదా । అభ్యుత్పన్నమ
 నాయావద్భవానక్షాతతత్పః । గురుశాస్త్రప్రమాణైస్తు నిర్ణీతంకావ
 దాచర । తతఃపక్వకషాయేనమానంపిక్షాతవస్తువా । శుభోష్యసౌత్వయా
 త్యాజ్యోవాసనాఘోనిరాధినా । ద్వివిధశ్చిత్తవాశో స్తీనయాపౌహవప
 వచ । జీవన్ముక్తైసహవస్సృజయాపౌదేహముక్తిగః । అస్యనాశమిదానీం
 త్వంపావనేశుగ్రుహపాదరం । చిత్తనాశాధిభానంహి యదాతేచిద్యతే
 పునః । మైత్ర్యాదిభిరుగ్రస్తేశ్యక్తశ్శాంతిమేరి నపగీశయః । భూయో
 జన్మచిరుక్తంజీవన్ముక్తస్యతత్పః । నయాపౌసౌమనోనాశోజీవన్ముక్తస్య
 చిద్యతే । అయావస్తుకుమోనాశోవైదేహీముక్తిగోభవేత్ । సహస్రాం
 శురకాభాత్సఫలవల్లవశారిసః । అస్యసగపారవృక్షస్యమనోమూలమిద
 గ్నితం । సంకల్పవవతత్తన్యేసంకల్పవశమేనతత్ । శోషయాశుయ
 థాశోషమేతిసగపారపాదపః । ఉపాయవశవనాప్రికననస్సన్యసోగ్ర
 హే । మనసోభ్యుదయేవాశోమమోనాశోమమూలదయోమనోనా
 శకభేదిమనోజ్ఞస్యహిశృంఖలా । కావన్నగీవనేతాథాన్యైర్బూది
 వాసనాః । ఏకతత్త్వదృఢాభ్యాసాద్యావన్నవిజితంకునః । క్రమేణ చిత్త
 దర్శనస్యనిశ్చయేతేంద్రియత్విచుః । పద్మిన్యభవహేమంతే ప్రియంతేభాగ

తానవాః । హస్తంహస్తేనసంపీడ్యదంతైర్దంతాన్విచూర్ణయత్ । అంగా
 న్యంగైస్సమూక్రమ్యజయేదాదాస్యకంఠనః । ఉపవిశ్యోపవిశ్యైకంబింత
 శేనముహుర్ముహుః । సశక్యతేనుమోజేతుంచినాయుక్తిమనిందితాః । అం
 కుశేనవినానాత్మాయథాచుప్తమతంగజః । అధ్యాత్మవిద్యాధిగమస్సాధు
 ఫంగతిరేవచ । వాసనాసంపరిత్యాగఃప్రాణస్పందనిరోధనం । ఏతాస్తా
 యుక్తయఃపుష్టాస్సంతిదిగ్దజయేకేల । సతీమయుక్తిప్వేతాసుహతాన్ని
 యనుయంతియే । చేతపోదీపముత్సృజ్యవిచిన్వృతితమోజనైః । విమూ
 ధ్యాకర్తుణుమ్యక్తానుహతాచ్యేతపోజయం । లేనిబద్ధులైనాంగేంద్ర
 మున్నతంబిసగంఠుభిః । ద్వేవీజేదిత్రెపుక్షస్యవృత్తివ్రతతథారిణః । ఏ
 కంప్రాణపరిస్పందోద్వితీయంద్యధభావనా । సాహిసర్వగతాసంవిత్
 ప్రాణస్పందేనచాల్యతే । చిత్తైకాగ్ర్యావ్యతొజ్ఞానముక్తంసముపజాయ
 తే । తత్సాధనమథోధ్యానంయథావమపదిశ్యతే । విలాప్యచ్యుతింకృతాన్ని
 గంసభవవృత్తయక్రమాత్ । పరిశిష్టంచవిత్ప్రాశందిదానందంబిందితయః ।
 అపానేస్తంగతేప్రాణోయావన్నాభ్యుదితోహృది । తావత్సామంభ
 కావస్థాయోగిభిర్యానుభూయతే । బహిరస్తంగతేప్రాణేయావన్నా
 చానఉగ్గతః । తావత్పూర్ణాగ్నసమావస్థాంబహిష్ఠంకుంభకంబిమః । బ్ర
 హ్మకారమమోవృత్తిప్రవాహాహంకృతింబినా । సంప్రజ్ఞాతసమాధి
 స్సోస్యోధ్యానాభ్యాసప్రకవణః । ప్రశాంతవృత్తికందిత్రువరమానంద
 దీపకం । అసంప్రజ్ఞాతసమాయగ్నసమాధిర్యోగినాంప్రియః । ప్రభాశూ
 న్యంకునశ్శూన్యంబుద్ధిసూన్యందిదాత్మకం । అతద్వ్యావృత్తియాపోసాస
 మాధిముఖానిభావితః । ఉద్యమపూర్ణామధస్సపూర్ణాగ్నమధ్యపూర్ణాం
 శివాత్మకం । సాక్షాద్విధిముఖోహ్యేష సమాధిఃపారమాధికః । దృఢ
 భావనయాత్యక్తపూర్వావరచిచారణం । యదాదానంపదార్థాస్యచాప
 నాసాబ్రవీడితా । భావితంబీద్రవంజేగాదాత్మనాయత్తదేవనః । భవ
 త్యాశుకపిత్రేష్టవిగతేతరవాసనః । తాదృగ్రూపోహిపురుషోవాసనాదివ
 శీకృతః । సంపత్కృతియదేవైతత్సద్వస్త్వీతివిముహ్యతి । వాసనాజేగతై

చిత్రాస్వయావంశజహతితత్ । ఛాగ్రితంబశ్యతిమర్వప్తి స్సర్వంకు
 దవశాదివ । వాసవాద్వివిధాప్రోక్తాద్ధావనులివాతథా । మునినాజన్మ
 హేతుస్సాన్యచ్ఛుద్ధాజన్మవివాశీనీ । అజానసుఖునాకారా ఘనాహంకార
 తాలిని । పునజన్మకరీప్రోక్తానులివావాసనాబుధైః । పునజన్మాంతరం
 త్యక్త్వాస్థితస్సుభ్రష్టవీజవత్ । బహుకాన్త్రుకధాకంధా రోమంధేనవృ
 త్తేషికం । అన్వేష్టవ్యంవ్రయత్నైసమారుతేజ్యోతిరాంతరం । దర్శనాదర్శ
 నేహిత్యాస్వయంకేవలయావగః । యతస్తేకపితౄణాంబ్రహ్మసబ్రహ్మ
 విత్స్వయం । అభీత్యచతురౌవేదానర్వశాన్త్రాన్యైశ్చైవ । బ్రహ్మతత్త్వంస
 జానాతి దర్శనపాతచేతనః । తత్త్వోహంతువిగంధేనసవిరజ్యేతయః । పుమాన్
 విరాగకారణంసన్యసిన్యసిపదిశ్యతే । ఆత్మంతనలివోదేహూజేహీచా
 త్యంతగర్భలః । ఉభయోరంతరంజ్ఞాన్వాకిన్యశోచంధీయతే । బద్ధోహివా
 సనాబంధోమోక్షస్యాద్వాసనాక్షయః । వాసనాన్త్యంపరిత్యజ్యమోక్షో
 ధిశ్యమపిత్యజామానసీన్వాసనాన్త్రూర్వాన్త్యంవయవాసనాః । మై
 త్ర్యాదివాసనానామూర్త్యహానాపలవాసనా । తాత్త్వాన్త్యంపరిత్యజ్య
 తాభిర్వ్యవహరన్నపి । అంతర్వాన్తసనుస్తేహూభవదిచ్ఛాత్రవాసనః
 తానువ్యవహరత్యజ్యనవోబుద్ధిపనన్వితాం । శేషస్థిర సమాధానోను
 యస్యైశ్వర్యమారుతే । అశబ్దగుప్తర్శనరూపనవ్యయం తథారసంస్థగ్య
 మగంధవర్చయత్ । అనానగోగ్రహననయాపవిగద్యశం భజన్యైత్యంప
 వనాత్కలాహం । దృశీష్టరూపం గగనోపమం పుగ్గ పక్వద్విభాతం
 న్యజమేకమక్షరం । అలేపకంనగ్నగతంయదద్వయంతరజేవచాహం సక
 లంవినుక్తుమ్ । దృశీష్టశుద్ధోహనువిక్రియాత్మకోనమేష్టికించ ద్విప
 యస్వభావగః । పురస్థితశ్చోద్వేగమధశ్చసర్వతప్పరూపాణామహా
 మితీహాభావయ । అజోమరత్వైవతథాజరౌమృతస్వయంవ్రథ స్సర్వగ
 తోహనవ్యయః । సకారణంకార్యమతీత్యనిగుణం న్నదైవత్వప్రోహమితీ
 హాభావయ । జీవన్ముక్తవదంత్యక్త్వాన్త్యజేహాకాల సాత్త్వికతే । విశ్వ
 జేహాముక్తస్యంపవోస్పంజతామివ । తదేతద్భవాభ్యుక్తం । తద్విష్టో

పరమంపదగ్ నదావశ్యంతిసూరయః | దివీవచతురాతతం | తద్వి ప్రా
సోవివస్యవోచాగృవాగ్ సస్సమింధతే | విష్ణ్వర్య త్పరమం పదం || ఓగ్
సత్యమిత్యుపనిషత్ ||

ఓంపూణానామ నిజితికాంతిః ||

ఇతి ముక్తికోపనిషత్సమాప్తా - ౧౦౮.

ఏవమష్టాంతరశతోపనిషదస్సంపూర్ణాః.

ఓంతస్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

తైత్తిరీయారణ్యక - బ్రహ్మమేధే,

పురుషసూక్తమ్.

హరిః ఓం తద్భుంయోరా వ్యణేనుహే । గాతుంయజ్ఞాయ । గా
తుంయజ్ఞవతయే । దైవీస్సస్త్రిస్త్రసఃస్వస్త్రిర్మానుషేభ్యః । ఉద్ధ్వంబి
గాతుభేషణంశంవోఅస్తుద్వివదేశంచతుష్పదే ఓంశాన్తిశ్చాన్తిశ్చాన్తిః॥

ఓం సహస్రశీర్షాపురుషః సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్ సఖామింబి
శ్వతోవృత్వా । ఆత్యతిప్రద్యశాంసలం । పురుషవేదేగంసర్వం । య
ద్భూతం యద్వభవ్యం । ఉతాన్యతత్వస్యేశానః । యదన్నే వాతిరో
హత । ఏతావానస్యమహిమూ । అతోఽన్యాయాగ్ంశ్చపురుషః॥ ౧॥ పా
దోస్యపిశ్వాభూతాని । త్రిపాదస్యాన్యరండివి । త్రిపాదూర్ధ్వఉదైత్పు
రుషః । పాదోస్యేహాభవాత్పునః । తతోఽవ్యభ్యక్తావత్ । పాశనా
నశనేతి । తస్మాద్విరాడబాయత । ఏరాతో అభిపురుషః । పశాగోఽ
త్యరిచ్యత । పశ్చాద్భూమిమథోపురః॥ ౨॥ యత్పురుషేణహవిషాదేవా
యజ్ఞమతస్వత । పశన్తో అప్యాసీదాజ్యం । గ్రీష్మ ఇన్ద్ర శృరభః । స
ప్రాప్యసోమపరిభయః । త్రస్సత్తసమిధఃకృతాః । దేవాయద్యజ్ఞంతన్వా
వాః । అబర్హ్మపురుషంపశుమ్ । తంయజ్ఞం బర్హిషి ప్రాక్షుగ । పురు
షంజాతమగ్రతః॥ ౩॥ తేనదేవాఅయజంతపాథ్యాఋషయశ్శయే॥ ౪॥ త
స్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః । సంభృతంవృషదాజ్యం । పశూగ్స్తాగ్శ్శక్రే
వాయవ్యాగ్ । ఆరణ్యాగ్ గ్రామ్యాశ్శయే । తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వ
హుతః । ఋషస్సామోని బర్హిరే । ధంధాగంసంబర్హిరేతి
న్తాత్ । యజస్తస్మాదబాయత॥ ౫॥ తస్మాదశ్వాఅబాయన్త॥ యేకేహో
భయాదతః । గావోహ బర్హిరేతస్మాత్ । తస్మాజ్జాతా అహ వయః ।
యత్పురుషంవృషభః । కతిధావ్యకల్పయగ్ । ముఖంతిమస్యకాబాహుః ।
కావూహుపాదఉచ్చేతే॥ బ్రాహ్మణోఽస్యముఖమాసీత్ । బాహురాజ
స్యఃకృతః॥ ౬॥ ఉహుతదస్యయదైవశ్యః । పద్భ్యగ్ం శూద్రోఅహ

యతః । చంద్రమా నుశసోచాతః । చక్షో స్సుర్యో ఆచాయతః । ము
ఖాదింద్రశ్చోన్నీశ్చ । ప్రాణాద్వాయురచాయతః । నాభ్యో ఆపీదంతరి
క్షం । శీర్ష్ణోద్వోస్సువవతతః । పద్భ్యాంభూమిద్విశశ్చోత్తాత్ । తథా
లోకాగ్ ఆకల్పయన్ ॥ ౬ ॥ వేదాహమేతం పురుషం న హాంతం । ఆదిత్య
వణితం తమసస్తుపారే । సర్వాణియాపాణివిదిత్యధీరః । శామానికృత్వా
భివదన్యదాస్తే । ధాతాపురస్తా ద్యముదాజహార । శక్రః ప్రవిద్వాన్
ప్రదిశత్స్వగ్రసః । తమేవవిద్వానమృతభూభవతి । నాన్యః పంథా
అయినాయవిద్యతే । యజ్ఞేన యజ్ఞ మయజన్త దేవాః । తానిధర్మా
నిప్రథమాన్యాసన్ । తేహనాకం మహిమానస్సుచుతే । యత్రపూర్వే
సాధ్యాన్సంతిదేవాః ॥ ౭ ॥ పురుషస్పురోగ్రతో ఆచాయతకృతో కల్ప
యన్వాసన్ ద్యౌచ ॥ ౧౨ ॥

ఆద్యస్య సుంభూతః పృథివ్యై రసాచ్చ । విశ్వకర్మణస్సుమ
వతతలాభిః । తస్య త్వష్టా విదధ గ్రూపమేతం । తత్పురుషస్య విశ్వ
మాజాన మగ్రే । వేదాహ మేతం పురుషం న హాంతం । ఆదిత్య
వణితం తమసస్తుపారే । తమేవవిద్వానమృతభూభవతి । నాన్యః పం
థా విద్యతే యనాయ । ప్రజాపతి శ్చరతి గ్రథ్యే అంతః । అచాయ
మానోబహుధాఽచాయతే ॥ ౧౩ ॥ తస్యోరీరాః పరిజానంతియోనిం । మరీచీ
నాంపదమిచ్చంతివేదసః । యోదేవేభ్య ఆరపతి । యో దేవానాం
పురోహితః । పూర్వోయోదేవేభ్యోజ్ఞాతః । సమోరుచాయ బ్రాహ్మ
యే । ఋచం బ్రాహ్మ జనయంతః । దేవాఅగ్రే తదబ్రువన్ । య
స్త్వైవంబ్రాహ్మణోవిద్యాత్ । తస్య దేవా ఆసన్వశే । ప్రీశ్చతేల
క్షీశ్చపత్నో । అహూగాత్రేహశ్వే । సమత్రాణియాపం । అశ్వ
నాన్యాత్రం । ఇష్టంమనషాణాం । అముంమనషాణాం । సర్వంమనిషాణాం ॥ ౧౪ ॥
అచాయతేవశేనప్రచ ॥ ౧౫ ॥ ఓంశాంతిశ్శాంతశ్శాంతిః ॥

శ్రీసురుభ్యోనమః.

తైత్తిరీయే లగ్న్య కేఘల కాండే, నారాయణీయా యాజ్ఞి కృపనిపత్

సహ నావవత్త్వితి కాంతిః.

ఓం || అంభస్య సారే భువనస్య సాధ్యే నాకస్య పృష్ఠే హహ
తోమహీయామ్ । తుక్రేణ బ్యోత్తీర్షిషిమను ప్రవిష్టస్తి ప్రజాపత్య రలిగ
భేదాః ॥ యస్మిన్మహి సంచన్తైతినన్యం యస్మిన్దైవా అభిషక్త్యే నిష్ఠ
దః । తదేవ భూతం తదభివ్యమాభరం తదత్తురేవ తేవోహమ్ ॥ యే
నావృతః ఘోరదీపం నహీంచ యేవాదిత్య స్తపతి తేజసాఽక్రౌఞ్చసావ । య
హంతిస్సయద్రేకవయోచయంతి యనక్షరేవరమే ప్రజాః । యతస్ప్రసూ
తా జగత్ప్రసూతీ తోయేన జీవాన్వృతాన్దక్షిణామ్యం । యతోష్వభిః
పురుషాన్మహాగీశ్వ వివేకభూతాన్విరాచరాణి । అతస్సవరం నాన్యదణీ
యసగోపిషగాన్వగం యన్తహ తోమహా వైమ్ । యదేకమవ్యక్త మనన్త
యామం విశ్వం పురాణం తనానగివరస్తాత్ ॥ ౧॥ తదేవర్తం తమనత్యమా
హుస్తదేవబ్రహ్మవరనాచిషీనాం । ఇస్థాస్తూర్తవహుధాతాతం జాయ
మానం విశ్వం విధిత్రిభువనస్య నాభిః । తదేవాగ్ని ప్రద్యా యుస్తయ్యుక్త
దవంధ్రమాః తదేవ సుక్రవాన్మతం తన్న్రీహ్మనదావస్సవజావతిః సర్వే
మహాబుధిరేవమృతగిలనుహవధి । కలముహూర్తాగి కాస్తాశ్చామో
రాత్రాశ్చ సర్వతః । ఆర్థమాసామాసా యతవస్సుం వస్సురీశ్వ కల్పవ్రాం
రతవస్సరమా ఘోరదేభిమే అన్తరిక్షమభోమవః । వైసమూర్ధ్వం నతిర్యం
వంనసాధ్యేవ బిద్రభిత్ । నచిశ్యే శేకీశ్వన తస్య నామహుహవ్యశః ॥ ౨॥
సంధ్య శేక్త్యే దావనస్య నవయుషావశ్యతికశ్వవైసం । హృదానానీహ
మనసా బిభ్యస్త్యైవ పవంపిచురన్మతాన్తైభవన్తి । అన్భ్యస్సంభూతోహిర
న్యగర్భత్యస్తాః । ఏవహిదేవగిప్రవిశోమవర్వాన్ పూర్వోహిజాతస్పడుగ
భిః । అన్తరివవిజాయమానస్సుననిన్యమాణగి ప్రత్యక్షుఖాన్తివృతి విశ్వతో
యభిః । విశ్వతశ్చయం రుతవిశ్వతోముఖో విశ్వతోహస్తడుతవిశ్వతస్సా

త్ । సంకామభ్యాంసమతినంపతతై । ద్వావాపుధి జనయన్దైవకః॥
 కేనస్తత్పశ్యన్యశ్యోభవనానివిద్వాన్యత్రవిశ్వంభవత్యేకనీడం । యస్మిన్
 నిదగ్గనంచవివైకగ్ సహిత్యప్రతశ్చవిభుస్సప్రజాసు । ప్రతవ్యోచేతమృ
 తన్నువిద్వాన్తస్థర్వోనాననిహితంగుహాసు॥ ౩॥ త్రణిపదానిహితాగుహా
 సుయస్తద్వేనసవితుష్టికానత్ । సవోబన్తుర్జనితాసవిధాతాధామానివే
 దభవనానివిద్వాన్యత్రదేవాతమృతమానశానాప్రృతీయేధామాన్యత్రై
 రయన్త । పరిద్యావాపుధివీయన్తినద్యుపరిలోకాన్పరినిశ్చలపరిసుపః॥ య
 తస్యతన్తుంవిరతంవిమృత్యతదవశ్యత్తదభవత్సృజాసు । పరీత్యలోకాన్ప
 రీత్యభూతాని పరీత్యసర్వాన్ప్రదిశోదిశశ్చ । ప్రజాపతిన్ప్రథమదాయిత
 ప్యాత్సనాత్సాన హుగ్గిసంబభూవ । సదసస్పరిమద్భురం త్రియమిన్ద్రస్య
 కావ్యం । సనింమేధామయానిపం । ఉన్దీప్యస్వచారవేదోపఘ్నంనియ
 తింమమ॥ ౪॥ పశూగ్శ్చమహ్యమావహజీవనచ్చదిశోదిశ । మానోహిగ్
 సీజ్జాత వేదోగామశ్వంపురుషంజగత్ । ఆచిద్రాదగ్నఃసహిశ్రియామా
 పరిపాతయ । పురుషస్యపిత్త సహస్రాక్షస్య మహాదేవస్యధీమహి । త
 న్నోర్నుద్రస్వప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయపిత్తహే మహాదేవాయధీ
 మహి । తస్మోర్నుద్రస్వప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయపిత్తహే వక్ర
 తుండాయధీమహి । తస్మోర్నుద్రస్వప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయపిత్త
 హే వక్రతుండాయధీమహి॥ ౫॥ తన్నోనందిన్ద్రప్రచోదయాత్ । తత్పురు
 షాయపిత్తహే మహాసేనాయధీమహి । తస్మష్టన్ముఖన్ద్రప్రచోదయాత్ । త
 త్పురుషాయపిత్తహే సువర్ణపతాయధీమహి । తన్నోగరుడన్ద్రప్రచోదయా
 త్ । వేదాత్సవాయపిత్తహే హిరణ్యగర్భాయధీమహి । తస్మోర్ను
 ష్టప్రచోదయాత్ । నారాయణాయపిత్తహే వాసుదేవాయధీమహి । త
 స్మోర్నుష్టప్రచోదయాత్ । వజ్రభూయపిత్తహే రిక్తదగ్ధస్త్రియాయ
 హి॥ ౬॥ తన్నోవారసిగ్హాప్రచోదయాత్ । భానారాయపిత్తహే సు
 హృద్యంకరాయధీమహి । తన్నోఅదిత్యంప్రచోదయాత్ । వైశ్వనరా
 యపిత్తహే లారీలాయధీమహి । తన్నోఅగ్నిన్ద్రప్రచోదయాత్ । కా

త్యాననాయవిత్తహీ కన్యకుమారిధీమహి । తస్మాద్గుణః ప్రబోధ
యాత్ । సహస్రవరమాదీపీ శతమూలాశశాంకురా । పర్వగోహరతు
మేషావం గూర్వాదుస్సప్తన్నవాశినీ । కాండాతాగ్ండాద్విరోహాన్తీ
పసుషన్వివనుషన్విపి ॥ ౭ ॥ ఏనానోకూర్వేప్రతనుసహస్రేణశ తేనచాయా
శతేనప్రతనోషినహస్రేణవిరోహసి । తస్మాద్దైదీపిప్తకేషధేనుహవిషావ
యం । అశ్వక్రాంతేరకక్రాంతే విష్ణుక్రాంతేవసుంధరా । శిరసాధార
యిష్యామిరితుస్వమాంపదేపదే । ధూమిధేననుధారణీలోకధారిణీ । ఉ
ద్భృతానివరాహాణకృష్ణేణశతబాహునా । మృత్తికేహనమేషావం య
న్వయాదుష్యుతం కృతం * । త్వయాహతేనపాపేనజేవామిశరదశ్శ
తం । * మృత్తికే బ్రహ్మదత్తానీ కాశ్యపే నాభి మన్త్రితా । మృత్తి
కదేహిమేళుప్తీం త్వయిసర్వం ప్రతిష్ఠితం ॥ ౮ ॥ మృత్తికే ప్రతిష్ఠితేన
ర్వంతర్వైనిర్ణాదమృత్తికే । తయాహతేనపాపేన గచ్ఛామిపరమాంగ
తిం । యతశ్చన్ద్రభయానుహా తతోమౌలభయంకృధి । మఘవస్సగ్ధిత
వతన్నటారయే ఓద్విషా విమృతోజహి । స్వప్తిదావిశ్వతి ర్వృత్రహావి
మృతోవశీ । వృషేంద్రగుపురవతునస్వప్తిదాలభయంకరః । స్వప్తినశ్చ
న్ద్రోవృద్ధత్రవాస్వప్తినిగ్రహావిశ్వవేదాః । స్వప్తినస్త్రాత్యోగ అగ్రప్త
వేమిస్వప్తికోమ్రహస్పతిస్తథాతు । ఆపాన్తనస్వప్తృపలప్రభర్తాఘని
శ్శిమివాస్సగుమాగ్ంబుజ్జహి । సోమోవిశ్వస్యృతపావనాని నార్యాగి
న్ద్రాన్ప్రతిమూనానిదేహః ॥ ౯ ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానంప్రథమం పురస్తా ద్విసేమత
స్సుగుహో వేనఆవహా । సుమిన్నియాదుపమాలస్యమిహాస్మతశ్చయోగనిసత
శ్శవివః । స్యోవాప్యభిధవాన్యశురానివేదినీ । యచ్ఛానశ్శర్మపప్రభాః ।
గన్ధద్వారామరాధమాంనిత్యపుష్టాచరీషిణీ । కుశ్వరీగ్ సర్వభూరా
నాం తామిహూపహ్వాయేగ్రయం । ప్రీత్యేభగతు । ఆలక్ష్మీర్జేనశ్శ్యయ
విష్ణుముఖావై కవాశ్శన్దోభిరిమాణా లోకాననవజయ్య మఖ్యజయ ॥ ౧౦ ॥
హగ్గన్ద్రోవప్రతాపాహ్వాదజీశమకాయచ్చను ॥ ౧౧ ॥ స్వప్తిహోమఘవా
కగోతుహస్తుపాపాన్తనంమౌల్మిన్వేష్టి । సోమానగ్ స్వరణంకృణుమిప్ర

మృణాళైః । కక్షీవస్తంయైః శిశుః । శరీరంయజ్జశమలం కుసీదంతస్త్రిం
 త్పీనతుయోస్తాద్వైష్టి । చరణంపరిత్రంవితరం పురాణంయేనపూతస్తర
 తిడువృత్తాని । తేనవవిలేఖశుద్ధేనపూతాతిపాస్తానమరాతిస్తరైః । జ
 నజోమాతృత్వైః సగణామరుద్ధిస్తాంపి బవ్యత్రహన్సురవిద్యాః । జహి
 శత్రూగ్గరవమృధోనుదస్తాథా భయింకృణుహిః శ్వతోనః । సుమిత్రాన
 ఆవహిషథయస్సస్తమమిత్రాస్తస్మైభూయాసుయోస్తాం ద్వైష్టియంచ
 వయంద్విత్తః । ఆపోహిస్తామయోభువస్తాః షోడశేదధారణః ॥ ౧౧ ॥ మహా
 రణాయదతుసే । యోవశ్శివతమోరసస్తస్య భాజయలేహనః । ఉశతీరి
 వమాతరః । తస్మాదరంగమానవోయస్యక్షయాయజిన్వత । ఆపోజనయ
 థాచనః హిరణ్యశృంగంవరుణంప్రవశ్యతీభాం మేదేహియాదితః । యన్త
 యాభుక్తనపాథూవాం పాపేభ్యశ్చైవతిగ్రహః । యన్తైననసావాచా
 కనుణావాచమగ్రతంకృతః । తన్నత్యోమినినోబృహస్పతిస్సవితాచ
 పునస్తుపునకపునః । నమోగ్నయే ౭పుమతేనవత్యైః సమోమరుణాయ
 నమోవారుద్రేనమోఽభ్యుః ॥ ౧౨ ॥ యదపాంశ్రూరంయదమేధ్యంయద
 శాస్త్రంరదవగచ్ఛతాత్ । ఆత్యాశనాదితీపానాద్యవృక్షగ్రాన్తైర్తిగ్రహ
 త్ । తస్మోవరుణోరాజాపానివాహ్యవమర్శుః । సోహమపాపోఽర
 జోనిముక్తముక్తకీర్తివః । వాకస్యపృథ్వీమారుహ్యగచ్ఛేత్ప్రహ్లాసలో
 కతాం । యశ్చాపునవరుణస్సపునాత్వఘనుర్దగః । ఇనుంమేగంగేయము
 నేసరస్వతి శుతుద్రిస్తామగ్ సచతావరుష్టియా । అసిక్నియా మరున్స్ప
 థేఽతస్తయాజీగ్ కేయేశ్వరుహ్యమహిమయా । యుతంచసన్యంచాభీధా
 స్తవసోధ్యజాయత । తతోరాత్రిరజాయత తతస్సముద్రోఅగ్లవః ॥ ౧౩ ॥
 సముద్రాదగ్లవాదధి సంచత్సరోఅజాయత । ఆహూరాత్రాణివిదధద్వి
 త్వస్యమితోవశీ । సూర్యావన్త్రీమసాధాతాయథాపూర్వమకల్పయ
 త్ । దినభృష్టపృథీచాంతరిక్షమభోసువః । యత్పృథివ్యాగ్గరజస్వినూ
 న్తరిక్షేవిరోదసే । ఇమాగ్స్తదాపోవరుణ్యపునాత్వఘనుషణః । పున
 స్త్రివనవల్గపునారువరుణ్య పునాత్వఘనుషణః । ఏషభూతస్యకుభ్యేభు

వనస్యగోస్తా । ఏవపుణ్యకృతాన్లోకానేషశ్చత్యోహిరన్యాయం । ద్యౌవా
 పృథివ్యోహిరన్యాయగోసగోత్రగోసువః॥ ౧౮॥ సనమ్నవస్సగోశితాధి । ఆ
 ర్షశ్రీబృలతజ్యోతిరహవస్తి । జ్యోతిబృలతబ్రహ్మహవస్తియోహవ
 స్తిబ్రహ్మహవస్తి । ఆహవస్తిబ్రహ్మహవస్తి । అహమేవాహంమాంజా
 హూమిస్వాహా । అకార్యకార్యవకీర్ణైవోభూణహంసురుతల్పగః । వ
 రుణోపాహుకుర్ణునస్తన్తాత్పాపాన్ప్రముచ్యతే । రజోభూమిశ్చన్వం
 మాగోదయస్వప్రవదద్వీధీరాః । ఆక్రాన్తముద్రగిరథమేవిధర్షన్తనయ
 స్ప్రజాభువనస్యరాజా । పృషాపఃత్రేలధిసానోఅవ్యేబృహత్సోమో
 వావృధేషవానభిష్టుః॥ ౧౯॥ పరస్తాద్యశోగుహాసుమచక్రతుండాయధీ
 మహి తీర్క్షదగ్ధ్వాగ్రియసీహి పరిప్రాప్తితం దేభ్యోచ్చభు దధాతనా
 ద్భ్యోఅగ్నివప్సువోరాజైకిభ్యః॥ ౨౦॥

సురోనుశ్చక్షుశ్చక్షు నందిషణ్ముఖివవచ ।
 గురోబ్రహ్మశిష్టశ్చ నారసిగ్హస్తనేవచ॥
 ఆర్యోగ్నిశ్చమగిశ్చ క్రమేణద్వాదశామ్సః ।
 వచవచపసువేనాపహవైకాత్యాయనాయ॥

ఇతివ్రథమోనువాకః.

జాతవేదసేనవామసోమ మరాతీయలోదహతివేదః । సనస్తివ
 ర్షదతిదుగాణి విశ్వానావేవసింధుం దురితాత్యగ్నిః । తామగ్నివర్ణాం
 తవసాబృలన్తీంవైరోచనీకర్ష ఫలేషుజాప్తాం । దుగాణందేవీగో శరణ
 మహంప్రపద్యే సుతరసితరసేనమః । అగ్నేత్యం పారయానవ్యో అస్తా
 న్నన్వప్తిభిరిదుగాణివిశ్వా । పూశ్చపృథ్వీబహులానఉర్వి భవాతొ
 కాయితనయానశంయోః । విశ్వానినోదుర్గహాజాత వేదస్సింధుంసనా
 వాదురితాతివహి । అగ్నేలత్రివన్తనసాగృణానోఽస్తాకం బోధ్యవి
 తాతనూనాం । వృతనాజితగోసహమానముగ్ర మగ్నిగోపావేమపరమా

తృతీయాం । సనగపషాదతిమగాణివిశ్వా త్మోమక్షేవోతిమరితాత్య
గ్నిః । ప్రతోషికమిష్యోలభ్యరేషు సనాచ్ఛాహితా నవ్యశ్చవత్సి
స్వాహ్వాగ్నేతనువంపిత్రయస్వాన్తభ్యం సాభగమాయజస్య । గౌభి
ర్జుష్టవయతోఽపి క్తంతవేన్ద్రాణామనవ్యరేషు । నాకస్యవృక్షగభిషం
వపానోవైష్ణవీంలోకభిమామాదయన్తః ॥ అగ్నిశ్చ త్వరితః ॥

ఇతిస్వితీయోనువాకః.

భూరగ్నయేపృథివ్యైస్వాహో భువోన్నం వాయవేంతరితాయ
య స్వాహో సువరగ్నయా దిత్యాయదివేస్వాహో భూగ్భువస్సువరగ్నం
చంద్రమసేదిగ్భ్యస్వాహో నమోదేవేభ్యస్సవిధా పితృభ్యోభూగ్భువ
స్సువరగ్నమో॥అను॥౩॥

భూరగ్నయేపృథివ్యైస్వాహోభువోవాయవేన్తరితాయస్వాహో
సువరాదిత్యాయదివేస్వాహో భూగ్భువస్సువత్చంద్రమసేదిగ్భ్యస్వాహో
నమోదేవేభ్యస్సవిధాపితృభ్యోభూగ్భువస్సువరగ్నః॥అను॥౪॥

భూరగ్నయేచ పృథివ్యేచ మహాలేచస్వాహో భువోవాయవే
చాంతరితాయచమహాలేచస్వాహో సువరాదిత్యాయచదివేచమహాలేచ
స్వాహో భూగ్భువస్సువత్చంద్రమసేద నక్షత్రైభ్యోద్దిగ్భ్యోత్పరమహాలే
చస్వాహో నమోదేవేభ్యస్సవిధా పితృభ్యోభూగ్భువస్సువమహాలో॥
అనువాకః॥౫॥

పాహినోలగ్నవససేస్వాహో । పాహినో విశ్వవేదసేస్వాహో
యజ్ఞంపాహిభావసోస్వాహో నర్వంపాహితకక్రోస్వాహో॥అను॥౬॥

పాహినోలగ్నవకయా । పాహ్యుతద్విరీయయా । పాహ్యు
ర్జంతృనీయయా । పాహిగీర్భిశ్చతపృథిర్వసోస్వాహో॥అనువాకః॥౭॥

యశ్చందసాగ్భువభోవిశ్వయావశ్చందోభ్యశ్చందాగ్స్యావివేశి
నతాగ్శిక్యః ప్రవాచోవనపదింద్రోజ్యేష్ఠ ఇంద్రియాయ ఋషిభ్యో
మోదేవేభ్యస్సవిధా పితృభ్యోభూగ్భువస్సువశ్చందః॥అనువాకః॥౮॥

సమోబ్రహ్మణో ధారణం మే అస్త్యనిరాకరణం ధారయితాభూ
యాసంకణా యోశ్చ త్రయమాచ్యోధ్యం మమామృత్యుం॥అను॥౯॥

ఋతంతపస్వత్యం తపశ్చ త్రయంతపశ్చాంతపాదమస్తపశ్చమస్త
పోదానంతపోయజ్ఞస్తపో భూర్భువస్సువస్వస్త్రైహ్యై తమపాప్త్యై తత్తపః॥
అనువాకః॥౧౦॥

యథావృత్తస్యసంప్రప్తి తస్యనూరాగ్నంధోవాత్యేవం పుణ్యస్యక
మఃసోమారాగ్నంధోవాతీ యథాసిధారాంక తేన వహితామ ప్రతామే
యద్యవేయు వేహవాఃహ్వయిష్యామిగతంపతిష్యామి త్వేవనుమృతా
దార్హ్మనంజనుఘృత్॥అనువాకః॥౧౧॥

అగోరణీయాన్తహతోవహీయా నాత్మసుహాయాం నిహితో
స్యజంతాః । తమక్రతుంపశ్యతివీరశోకౌధాతుఃప్రసాదా న్తహిమాన
మీశం ॥ సప్తప్రాణాఃప్రథవ ప్రితస్తాత్సప్తార్చివస్సమిధస్సప్తజిహ్వః । స
ప్తశ్రమేణోకాయేషుచరంతి ప్రాణాసుహాశయా నిహితాస్సప్తసప్తః॥
అతస్సముద్రాగిరయశ్చసర్వేఽస్తాత్స్యందంతేసింధవస్సర్వకూపాః॥అత
శ్చవిశ్వాఃపథయోరసాశ్చయే నైవభూతస్త్యత్యంతరాత్మా ॥ బ్రహ్మ
దేవానాంపథమీకమేవామృషిర్విప్రాణాంకుహిషామృగాణాం । శ్వేమో
గృధాగ్నిశ్చధిర్వనానాగ్సోమఃపవిత్రమత్యేతరేభా॥అజామేకాం
లోహితశుక్తకృష్ణాంబహ్వీంవ్రజాంజనయస్త్రీగ్నయాపాం । ఆజోహ్యో
కోజపమానాసితేతజహత్యేనాంభుక్షబోగామబోన్యః ॥ చాగ్నశ్చ
ఉషద్యురన్తరిక్షపథోతానేపథపథధివరోణసత్ । సృషస్వర సదృత
సద్యోమసదజ్జాగోజాబుతజా అద్రిజాబుతంబృహత్ ॥ ఘృతం మి
మిక్షేఘృతమస్యయోఽఘృతేశ్రేతో ఘృతమువస్యధామ । అనువ్యధ
మావహ మాదయస్వ స్వాహాకృతం వృషభవక్షి హవ్యం । సముద్రా
మూర్తిమణధుమాగ్ ఉదారమపాగ్ శువాస మమృతత్వ మానత్ ।
ఘృతస్యనామనుహ్యాయదస్త్రీజిహ్వదేవానామమృతస్యనాభిః॥ వయం
భానుప్రబ్రవామాఘృతేనాస్త్రిస్యజ్ఞేధారయామానమోభిః । ఉషబ్రహ్మ

శృణవచ్చన్యమానంచతుశ్చుంగోవమిత్రారవతత్ । చత్వారి శృంగాత్ర
యోఅన్యపాచాద్వేశీషేనస్తహస్తాసోఅస్య । త్రిధాబద్ధోవృషభారో
రవీతిమహూదేవోసుత్యాగ్ఆవివేశ ॥ త్రిధాహితంవనిభిర్ముహ్యమా
నంగవిదేవాసోఘృతసుస్వవిందా । ఇంద్రవీక్సూర్యవీకంజజానవేనా
దేకన్గస్వధయానిష్ఠతయః॥యోదేవానాప్రథమంపురస్తాద్విత్వానియో
రుద్రోమహర్విః । హిరణ్యగర్భం పశ్యతజాయమానం స సోదేవ శ్శుభ
యాస్త్పృత్యాసంయునన్తుః । యస్తాన్వికంనావరసుస్త్రీకేవిద్యస్తాన్నా
ణేయోనన్యాయోఽస్త్రీశ్శీత । వృక్షైశ్చస్తభ్యోవిజిత్విత్కేకేనైవ । పూ
ర్ణంపురుషేణసర్వం । సర్వజ్ఞానైజయోననేన గ్యాగేనైకే అన్యత
త్వమానసః । పరేణవాకం విహితం విహాయాం విభ్రాజతేతద్యతయో
విశంతి । వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితాధామ్య వ్యాకయోగాద్యుచయస్త్వస్స
త్వాః । తేబ్రహ్మలోకేమపరాంతకాలేపరాన్యభాగ్మృషిచక్షుర్విసర్జ్యే
దప్రాంవిపాపం పరమేశ్వరూతంయస్మదగ్నిం పురహిద్యురగ్నోష్ఠం । త
త్రాపిదప్రాం గగనంవిశోస్తస్త్విశ్వకుగస్త్యంపాసగవ్యం । యోవే
దాదాస్వరఃప్రాక్తవేదాంతేచప్రాప్తిగః । తస్యైకకృతీనస్యయ్యైవరస్స
మహాస్వరః । అజోన్యజదేవేపర్వేతత్సాధికం । అనువాకః ౧౨॥

సహద్రోవణందేవవిత్వాకుంవిశ్వశంభువంఽశ్వంసారాయణందేవ
మక్షరంపరమంవిదం । విశ్వరఃపరమాగ్నమ్ఽశ్వంసారాయణంహరిం ।
ఽశ్వమేవేదంపురుషస్తద్విశ్వమివజీవతి । పరిఃశ్వప్యాగ్నేశ్వరగ్ శాశ్వ
తగ్గేవమద్యతం । సారాయణంమహాజ్ఞేయం ఽశ్వాగ్నానంపరాయణం
సారాయణవరోజ్యోతిరాత్మాసారాయణవిరతిః । సారాయణపరంబ్రహ్మగ
త్త్వంసారాయణంపరః । సారాయణవరోధ్యాతాధ్యానంసారాయణంప
రః । యద్భుకింవిజ్జగన్మగ్నం దృశ్యతేత్రూయతేపివా । అంతర్భహిశ్చత
త్సర్వంవాప్యసారాయణస్థిగః । అనప్రమద్యయంకపిగ్ సముద్రంతంఽశ్వ
శంభువం । పర్వకోశప్రతికాశంహృదయంచాప్యభోముఖం । అభోనిస్త్రి

వితప్త్యస్తనాభ్యాముపరితిష్ఠతి | జ్వాలమాలామలంభాదివిశ్వస్యాయతనం
 మహత్ | వంతతగ్ శిరాభిస్తులంబత్యాకోశసన్నిభం | తస్యాంతేసుషిరగ్
 సూక్ష్మంతస్త్రిన్తగ్నంప్రతిష్ఠితం | తస్యమధ్యమహానగ్నిర్విశ్వార్చిర్విశ్వ
 తోముఖః | సోగ్రభుగ్విధజాతిష్ఠన్నాహారమజరకవిః | తిర్యగూర్ధ్వమథ
 శ్చాయీరశ్చయస్తస్యసంతరా | సంతాపయతిస్వందేహ మాపాదతల
 మస్తకిం | తస్యమధ్యేవహ్నిశిఖాఅణీయోధ్వో వ్యవస్థితా | నీలతా
 యదమధ్యస్థా విమృశ్యేతేవభావ్యరా | నీవారశూకవత్తస్త్రిపీతాభాన్వ
 త్యణా పమా | తస్యా శ్శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః |
 సబ్రహ్మసశివస్సుహరిస్సేంద్ర సోమగర్భ పరమస్సర్వరాట్ || అపి వాసం
 తతావత్ప్ర | అను || ౧౩ ||

ఆదిత్యోవావషవతన్తండలంతపతితత్రతాముచస్తవృచా మండల
 గ్ సముచాంతోకోభయ ఏషవతస్త్రిన్తండలేర్పిక్షిప్యతేతాని సామానిస
 సామాన్యాం లోకోభయవషవతస్త్రిన్తండలేర్పిషిపుగుషస్తాని యజుగ్ పిస
 యజుషా మండలగ్ సయజుషాం లోకస్తైసాత్రయ్యేవ విద్యారవతియప
 మంత రాజిత్యే హిరన్మయ్యపురుషః || అను ౧౪ ||

ఆదిత్యోవై తేజఃజోబలంయశశ్చక్షుశ్రోత్ర మాత్మామనోమ
 న్యుర్ముచుర్ముశ్యుస్త్యోమిత్రో వాయురాకాశం ప్రాణోలోక పాలకగ్
 కింకంతతస్యమన్నమమృతోజీవోవిశ్వ కతమస్వయంభుబ్రహ్మైతద
 మృతపదపురుషవచభూతానామధిపతిర్బ్రహ్మణస్సాయుజ్యగ్ సలోక తా
 మాహ్నోత్యేతా సామేవదేవతానాగ్ సా యుజ్యగ్ సాప్తి తాగ్ సమాన
 లోక తామాహ్నోతియపవంతేదేత్యుపనివత్ || అను ౧౫ ||

నిధనపతయేనమః | నిధనపతాంతి కాయనమః | ఊర్ధ్వాయనమః |
 ఊర్ధ్వలింగాయనమః | హిరణ్యాయనమః | హిరణ్యలింగాయనమః |
 సువర్ణాయనమః | సువర్ణలింగాయనమః | దివ్యాయనమః | దివ్యలిం
 గాయనమః | భవాయనమః | భవలింగాయనమః | శర్వాయనమః | శ
 ర్వ లింగాయనమః | శివాయనమః | శివలింగాయనమః | శ్వలాయన

మః । జ్వలలింగాయనమః । ఆత్మాయనమః । ఆత్మలింగాయనమః । తర
మాయనమః । పరమలింగాయనమః । ఏకస్యోమస్యసూర్యస్యనర్వరిం
గ్నోస్థావయతి పాణిమంత్రంపవిత్రం॥ అనుగృ॥

సద్యోజాతంప్రవద్యామిసద్యోజాతాయత్రై నమోనమః । భవే
భవేనాతిభవేభవస్వమాంభవోద్భవాయనమః॥ అనుగృ॥

వాసుదేవాయనమోజ్యేష్ఠాయనమశ్రేష్ఠాయనమోరుద్రాయ నమః
కాలాయనమగ్ర కలవికరణాయనమోబలవికరణాయ నమో బలాయన
మోబలప్రమథనాయనమస్పర్శభూతరమనాయనమోమనోన్మనాయన
మః॥అనుగృ॥

అఘోరేభ్యోథఘోరేభ్యోఘోరఘోరతరేభ్యః । శర్యేభ్యస్సర్వ
శర్యేభ్యోనమస్తైఅస్త్రుగుద్రాయపేభ్యః॥అనుగృ॥

తత్త్విరుషాయపి హేహహాదేవాయనమహి । తన్నోరుద్రోప్ర
చోదయాత్॥అనుగృ॥

ఈశానస్సర్వవిద్యానామీశ్వరస్సర్వ గుణానాం బ్రహ్మశివశ్చ
బ్రహ్మసూక్తిపత్రికృష్ణాశోకీ అస్త్రసదాశివో॥ అనుగృ॥

నమోహిరణ్యబాహవేహిరణ్యవర్ణాయహిరణ్యగుపాయ హి
రణ్యపతయేచికాపతయ ఉమాపతయేపశుపతయేనమోనమః॥అనుగృ॥

ఋతగోసత్యంవరంబ్రహ్మపురుషంకృష్ణపింగళం । ఉధ్వం రేణం
వికూపాకుంపిశ్వరూపాయస్త్రై నమోనమః॥అనుగృ॥

సర్వోవైగుద్రస్త్రస్త్రిగుద్రాయనమోఅస్త్రై పురుషోవైగుద్రస్త్రస్త్రి
మోనమోనమః । విశ్వంభూతంభువనందిగం బహుధాజాతంజాయ
మానంచయత్ । సర్వోహ్యోషగుద్రస్త్రస్త్రిగుద్రాయనమోఅస్త్రై॥అను॥

కద్రుద్రాయప్రచేతసేమీధుప్రమాయతెవ్యసే । వోచేవశంతమగే
హృదే । సర్వోహ్యోషగుద్రస్త్రస్త్రిగుద్రాయనమోఅస్త్రై॥అను॥ ౨౫॥

యస్యవైకరగ త్యగ్నిమూత్రహవశిభవతి ప్రశ్యేహిస్యాహి
తయస్త్రీత్యంత్యోప్రప్రీత్యై॥అను॥ ౨౬॥

కృణువ్యపాజితవివచ||అను౨౭||

అదితిదైవాగంధర్వామనుష్యాపితరోసురాస్తేషాన్ సర్వభూతా
నాంమాతామేదిసీమహతామహీసాపిత్రీగాయత్రీజగత్కూర్మీ పృథ్వీబహు
లావిశ్వభూతాకతమాకాయాసానత్యేత్యన్యతేతివసిత్యః|| అను||౨౮||

అపోవాతధవన్ సర్వంవిశ్వాభూతాన్యాపసి ప్రాణావాఆపసివశవ
అపోన్నమాపోమృతమాపన్నమాదాపోవిరాదాప స్వరాదాప శృంధా
కప్యాపోజ్యోతిగ్ మ్యాపోయజాగ్ మ్యాపస్సగృహపస్సగ్వాదేవతాఆపో
భూష్ణువస్సవరాపః||అను౨౯||

అపసిననస్తివృధివేంపృథ్వీతూతా పునాశుమాం | పునస్త్రిబ్రహ్మ
ణస్పగిర్బ్రహ్మపూతాపునాశుమాం | యమద్భిప్తనభౌగ్యం యద్వామ
శ్చ్యోతువను | సర్వంపునస్త్రిమామాపోఽసతాంచ ప్రగ్రహస్త్వాహా||
అను౩౦||

అగ్నిశ్చమామన్యశ్చమన్యపరియశ్చమన్యశ్చతేభ్యః | పాపేభ్యో
రక్షంతాం | యదహ్నాసాపమకాక్షణం | వసనసావాచామాస్తాభ్యాం | వ
ద్యామిదగేగశిశ్నా | అహస్తకవలంపశు | యతిగ్రంథదురితంమయి |
భిదవహంమామన్యతయోనా | నత్యేజ్యోతిషి జుహూమిస్వాహా ||
అను౩౧||

సూర్యశ్చమామన్యశ్చమన్యపరియశ్చమన్యశ్చతేభ్యః | పాపే
భ్యోరక్షంతాం | యదగ్రాత్ర్యాపాపమకాక్షణం | వసనసావాచామాస్తా
భ్యాం | వద్యామిదగేగశిశ్నా | రాత్రిస్తకవలంపశు | యతిగ్రంథదు
రితంమయి | భిదవహంమామన్యతయోనా | సూర్యేజ్యోతిషి జుహూ
మిస్వాహా||అను౩౨||

ఓమిత్యేకాక్షరబ్రహ్మ | అగ్నిదైవతాబ్రహ్మత్వాత్కాక్షణం | గా
యత్రంధంధంధనమాత్మింసహపం | సాయుజ్యంఽపియోగం|| అను౩౩||

అయాశువరదాదేవీ అక్షరంబ్రహ్మసమ్మిగం | గాయత్రీంధంధ
సాంమాతేదంబ్రహ్మజనస్యమీ | యదిహ్నాతిం దుతేపాపం తదహ్నా

త్పత్రిముచ్యతే । యద్రాత్రియానుగుతేపాపతద్రాత్రియాత్పత్రి
ముచ్యతే । సర్వవణేకమహాదేవిసన్ధ్యావిద్యే సరస్వతి ॥ అనుకర ॥

ఓంసోమి సహాయాని బలమసి భాగ్యోమిదేవానాంధామ నామా
సి విశ్వమసి విత్వాయుస్సర్వమసి సర్వాయు రభిభూరోంగాయత్రీమా
వాహయామి సావిత్రి మానాహయామి సరస్వతి మావాహయామి ఛ
న్ద్రక్షీణానాహయామి శ్రీయ మానాహయామి గాయత్ర్యా గాయత్రీ
చ్ఛందోవిత్వామిత్ర ఋషిస్సపితాదేవతాగ్నిమూఁళం బ్రహ్మ శిరోఽష్ట్య
క్షౌద్రయగ్ రుద్రశ్శిఖా పృథ్వీయోన్యై ప్రాణాపాన వ్యానోదానసహ
నా స్సప్రాణా శ్చేష్ఠవణాసాంఖ్యాంసనగోత్రాగాయత్రీచతుర్విగ్
శత్యక్ష రాత్రిపదానుగుత్యేన పంచోమోపనయ నేష్యయోగ సంభూతి
సంభవఃఓం సువతిఃసంవహఃసంజనఃసంతపఃసంసత్సంః ఓం తత్సవి
ర్వరేణ్యం భగోదేవస్యసేనహి । కియోయోనస్త్రిప్రచోదయాత్ । ఓ
మాహాద్యోతీరసోమృతంబ్రహ్మధూగ్భువస్సువరౌం॥అనుకర॥

ఉత్తమేభిరేవాతే ధూమ్యాం పర్వతమూర్ధని । బ్రాహ్మణైభ్యో
భ్యనుజ్ఞాతాగచ్ఛ దేవియథానుభం । స్తుతోమయావరణాదేవమాతాప్ర
చోదయంతీపవనేద్విజాతా । అయుర్వృక్షవ్యాంద్రవిణంబ్రహ్మవర్చనంప
హ్యంపత్వాప్రజాతుం బ్రహ్మణోకిం॥అనుకర॥

ఘృణీస్సూర్యఆటత్యోన ప్రభావాత్యక్షరం । మధుక్షరంతితద్రసం
సత్యంవైతద్రస మాహాద్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మధూగ్భువ స్సువరౌం ॥
అనుకర॥

బ్రహ్మమేశుమాం । మధుమేశుమాం । బ్రహ్మమేవ మధుమేశు
మాం । యాస్తేసోమప్రజావత్సభిసోఅహంద స్వప్నహంమరుష్టహం
యాస్తే సోమ ప్రాణాగ్స్తాంబాహూమి । త్రీసుపణామయాచితఃప్రా
హ్మణాయకద్యౌత్॥బ్రహ్మహత్యంవాపతేఘ్నంతి । యేబ్రాహ్మణాస్త్రీ
సుపల్లంపతంతి । తేసోమంప్రాఘ్నవంతి । ఆసహస్రాగ్నస్త్రీంభునంతి
ఓమ్॥అనుకర॥

బ్రహ్మమేధయా । మధుమేధయా । బ్రహ్మమేవమధుమేధయా ।
అద్యామోదేవసవితరుణితానపరాసువ । వరాదుస్వప్నియగ్సు
వ । విశ్వనిదేవసవితరుణితానపరాసువ । యద్భద్రంతన్నఆసువ । మ
ధునాతా ఋతాయతే మధుశరంతిసద్దవః । మూర్ధ్వనా స్వంత్యోషధీః
మధునక్తమతోషసి మధుమత్ప్రాణివాగ్ రజః । మధుద్యౌరస్తునన్యపితా ।
మధుమానోవనస్పృశ్చగుమాగ్ అస్తుసూర్యః । మూర్ధ్వ గావోభవ
స్తునః । యథిమంత్రసుపణామయాచితంబ్రాహ్మణాయచద్యాత్ । భూణ
హత్యంవావలేఘ్నంతి । యేబ్రాహ్మణాస్త్రీసుపణాంవతంతి । తేసా
మంప్రాపువంతి । ఆనహస్రాశ్చక్షిరంపునంతి ॥ ౬౦ ॥ అనుర్వి ॥

బ్రహ్మమేధవా । మధుమేధవా । బ్రహ్మమేవ మధుమేధవా । బ్ర
హ్మదేవానా పవన్వీకపీనామృషిర్విప్రాణాంమహిషో మృగాణాం । శ్వే
నోగృధ్రాణాగ్ స్పృశిర్వనానాగ్ సోమసి పక్షిశ్రమశ్వేతిరభిణా । హగ్
సత్కుడిషర్వమరంతరిక్షాచ్యుతోతాదేవివనలగ్నిస్తుహిణసత్ । నృపన్వర స
ద్యతపవ్యోవ్యనసదృశాగోజాయితజా అద్విజాయితం బృహత్ । ఋచే
త్వామిదేత్వాసమిత్ప్రసంతిసరితోనధేనాః । ఆంతర్పూడా మనసా
పూయనానాః । స్మృతస్యధారాఅభిచాకశీమి । హిరణ్యయో వేతసోమ
ధ్యతసాం । తస్మింసుపణోమధుకృశులాలూభజన్నాస్తే మధుదేవ
తాభ్యః । తస్మాతేహరయస్తస్మిరేస్వధాంవహానామృతస్యధారాం ।
యథిమంత్రసుపణామయాచితంబ్రాహ్మణాయచద్యాత్ । వీరహత్యంవా
వలేఘ్నంతి । యేబ్రాహ్మణాస్త్రీసుపణాంవతంతి । తేసామంప్రాపువ
న్తి । ఆనహస్రాశ్చక్షిరంపునంతి ॥ ౬౦ ॥ అనురం ॥

మేధాదేవీషమమాణానఆగాత్విశ్వవీధిర్రాసు మనస్యమానా ।
త్వయాబుష్టానుదమానాదురుక్తౌ స్ఫుహద్వధేనావిధిధే సువీరాః । త్వ
యాబుష్టమపిగ్భవతిదేవిత్వయాబ్రహ్మగతిప్రీతిమతత్వయా । త్వయాబు
ష్టశ్చిత్రంవిందతేవసుసానోజుషస్వద్రవిణౌనమేధే ॥ అనురం ॥

మేధాంఘృతాంబ్రోదదాతుమేధాంకవీనరస్వతీ । మేధాంమేఘశ్చ
నాపుఖావాధత్తాంపుషకరస్రజా । అప్పురాసుచయామేధాగంధర్వేమ
చయత్సనః । దైవీమేధాసరస్వతీసామామేధాసురభిజ్జావతాగ్స్వా
హా॥అనుర॥౨॥

అమామేధాసురభిర్విశ్వరూపాహిరణ్యవర్ణా జగతీజగన్మయా ।
ఉజ్జ్వలస్వతీవయసాపిన్వయానా సామామేధా సుప్రతీకాజపంతాం ॥
అనుర॥౩॥

మయిమేధామయిప్రజాంఘృత్యగ్నిస్తేజోనధాగుమయిమేధాం
మయిప్రజాంమగ్నాంద్రఘ్రియందధాగుమయిమేధాంఘృతప్రజాంఘ
యిమార్యోభాస్త్రోదదాతు॥అనుర॥౪॥

అపైతుమృత్యురమృతస్మ అగస్త్యైవస్మత్ సోఽభయంభృతా
తుఃపరాంవనవృతేరివాభినశ్యేయతాగ్రియపుతాన్నశ్చదీపతీ॥అను॥౪౫॥

పరంమృత్యోఅమపరేహిపంధాంయస్తేస్వభిగోదేవయానాత్ ।
చక్షుష్తతేశ్యంతేతేబ్రహ్మీమహానస్య ప్రజాగ్ రిగ్విమోతతీరాత్ ॥
అను॥౪౬॥

వాతంప్రాణంఘనసాన్వారభానహే ప్రజాపతియో భువనస్య
గోపాః । స సోమృత్యోప్రాయతాంపాత్సగిహసోజ్యోత్స్థీవా జగముతీ
వఃహి॥అనుర॥౪౭॥

అముత్రభూయాదధయద్యమస్యబృహస్పతే అభిశస్త్రేరముగచః ।
ప్రత్యోహతామశ్చినామృత్యుమన్తాద్దేవానామగ్నేభిషజాశచీభిః॥ అను॥
హరిగ్ హరస్తమనుయంతిదేవావిశ్వస్యేతానంవృతభంకుతీవాం ।
బ్రహ్మసహవనమమేదమాగాదయనంమాపివగ్ధిర్విక్రమస్త్వ ॥ అనుర॥౪౮॥
శలైర్-రగ్నిమింధానఉభౌలోకాసవేనహం । ఉభయో లోకా
యోర్యధ్వాన్-మృత్యంతరామృతహం॥అను॥౪౯॥

మాద్భివోమృత్యోమావధీమామేదలంబివృహహమా ప్రమో
షీః । ప్రజాంమామేరీరిషాయరుగ్రస్యచక్షుసంత్యాహపిహపిధేహ॥అను॥

మామోహహంతముతమామోలభకంమానడితుంతముతమా
నడక్షితం । మాహానగిః పితరంమోతమాతరం ప్రియామాన స్తుహా
రుద్రరీరిపః॥అను౫౨॥

మానస్తోకేతనమేమాన ఆయుషిమాహో గోషుమాహో అశ్వేషు
రీరిపః । పీరాన్తాహోరుద్రభామితో వధీహావిష్కంతునమసానిధేనుతే॥
అను౫౩॥

ప్రజాపతేనత్వదేతాన్యవ్యోఽశ్వాజాతాని పరితాబధూవ । య
తామాస్తేజుహుమస్తస్మోఅస్తవయ్యస్స్యామ పతయోరయీణాం॥
అను౫౪॥

స్వస్తేదాపశస్పతిర్వృత్రహవిమృణోవశీ । వృషేంద్ర్య పురవతు
నస్స్వస్తేదాభయంకరః॥అను౫౫॥

త్రయంబకం* యజామహే సుగంధింపుష్టి వర్ధనం॥ఉర్వారుక
మివబంధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయమామృతాత్॥అను౫౬॥

ఏతేనహస్రమయుతంపాశాన్మృత్యుమర్త్యాయ హంతవే । తా
న్యోస్యమాయయాసోన్వానవయజామహే॥అను౫౭॥

మృత్యువేస్వాహామృత్యువేస్వాహా॥అను౫౮॥

దేవక్యతస్యైనసోవయజనమసిస్వాహా । మనుష్యకృతస్యైన సోవ
యజనమసిస్వాహా । పితృకృతస్యైనసోవయజనమసిస్వాహా । ఆత్మకృ
తస్యైనసోవయజనమసిస్వాహా । అన్యకృతస్యైనసోవయజనమసిస్వాహా ।
అన్యకృతస్యైనసోవయజనమసిస్వాహా॥యద్దివాదనక్తింతైనశ్చకృమత
స్యావయజనమసిస్వాహా॥యద్విపంతశ్చజాగ్రితశ్చైచ్చినశ్చకృమతస్యావ
యజనమసిస్వాహా॥యద్విషుప్తశ్చజాగ్రితశ్చైచ్చినశ్చకృమతస్యావయజన
మసిస్వాహా । యద్విద్యాగ్నశ్చాపిద్యాగ్నశ్చైచ్చినశ్చకృమతస్యావయజన
మసిస్వాహా । ఏనసఏనసోవయజనమసిస్వాహా॥అను౫౯॥

యద్యోగేవాశ్చకృమజిహ్వాగ్నాగురుమనసోవాప్రయతీదేవహే

* త్రయంబకమిత్యేత్రరాహపాతః.

జనం । అరావాయోనో అభిమన్యునాయ తేతస్మిం తదేవోవనవోఽధేతన
స్వాహా॥ అనుటం॥

కామో కాషీన్మమోనమః । కామో కాషీ తా మన్యకరోతి
నాహంకరోమి కామ్యకర్తా నాహంకర్తా కామ్య కారయితా నాహంకార
యితా ఏవ తే కామ కామాయస్వాహా॥ అనుటం॥

మన్యర కాషీన్మమోనమః । మన్య ర కాషీ వ్యమ్యసి కరో
తి నాహంకరోమి మన్యగికర్తా నాహంకర్తా మన్యక కారయితా నాహంకా
రయితా ఏవ తే మన్యోమన్య వేస్వాహా॥ అనుటం॥

తేలాంజు మూమిసరసాగ్ సపిష్టాన్తధార మమచి తైరనంతుస్వా
హా । గావోహీరణ్యం భనమన్నపానగోపత్యేషాగ్ శ్రీమైస్వాహా । శ్రీయ
జ్ఞులక్ష్మీశ్చపుష్టిశ్చక్రీంతిం చాన్యైతాం । బ్రహ్మణ్యం బహుభుత్రతాం శ్ర
ద్ధామేధే ప్రజాస్త్వదాతుస్వాహా॥ అనుటం॥

తిలాగ్ కృష్ణాస్తీలా శ్చైతా స్తీలా స్వామ్యావకామగాః । తిలాగ్ని
నంతుమేపాపంయతిం చిహ్నరితంనుయిస్వాహా బోరస్యాన్నంసపిత్రాద్ధం
బ్రహ్మహానుసతల్పగః । గోస్త్రీయగ్ సురావాసంభూతహత్యాగ్ లాశాం
తిగ్ శవయంతుస్వాహా శ్రీశ్చలక్ష్మీశ్చపుష్టిశ్చక్రీంతిం చాన్యైతాం । బ్ర
హ్మణ్యం బహుభుత్రతాం । శ్రద్ధామేధే ప్రజానుజాతి వేదస్త్వదాతుస్వా
హా॥ అనుటం॥

ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానామశుభ్యవ్రాంజ్యోతిరహంపిర
జాపిపాష్టాభూయాసగ్ స్వాహా । వాక్యనశ్చయై త్ర్యోత్రబిహ్వప్రూణ
రేతోబుధ్యాకూతిస్సంకల్పా మేశుభ్యవ్రాం జ్యోతిరహం పిరజాపిపాష్టా
భూయాసగ్ స్వాహా । త్వక్చర్మమాగ్ స గుభర మేకొచజ్ఞా స్నాయ
వోష్ఠీనిమేశుభ్యవ్రాం జ్యోతిరహంపిరజాపిపాష్టా భూయాసగ్ స్వాహా
శిరస్సపాని పాశ్వాపృష్ఠోగూదర బంధుశిశ్నోపస్థపాయవోమేశుభ్యవ్రాం
జ్యోతిరహంపిరజాపిపాష్టాభూయాసగ్ స్వాహా । ఉత్త్యుగువ హరితి
పింగలలోహితాక్షదహిదహిదదాపయితామేశుభ్యం లాం జ్యోతిరహం
పిరజాపిపాష్టాభూయాసగ్ స్వాహా॥ అనుటం॥

వృథివ్యాపనైజోవాయురాకాశమేశుద్ధ్యంతాం జ్యోతిరహంవిర-
జావిపాష్టాభూయాన్యస్త్వాహం । శబ్దస్పృశకరూపరసగంధామేశుద్ధ్య-
వ్తాంజ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టాభూయాన్యస్త్వాహం । మనోవాకాక-
యకర్మాణీమేశుద్ధ్యంతాంజ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టాభూయాన్యస్త్వా-
హం । అవ్యక్తభావైరహంకాతైజ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టాభూయా-
న్యస్త్వాహం । ఆత్మామేశుద్ధ్యంతాంజ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టాభూయా-
న్యస్త్వాహం । అంతరాత్మామేశుద్ధ్యంతాంజ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టా-
భూయాన్యస్త్వాహం । పరిసూక్ష్మామేశుద్ధ్యంతాంజ్యోతిరహంవిరజావిపా-
ష్టాభూయాన్యస్త్వాహం । యుగైస్త్వాహం । యుక్తిపాసాయస్త్వాహం । వి-
పిక్లైస్త్వాహం । ఋగ్వీధానాయస్త్వాహం । కషాతాకాయస్త్వాహం । కు-
ర్బిపాసామలాంజ్యేష్టావలక్ష్మీగ్నాశయాన్యహం । అసూతిమనమృద్ధిం
చసర్వాన్నియోజయేపాష్టాన్యస్త్వాహం । అన్ననయప్రాణనయ మ-
నోనయ విజ్ఞాననయసంపద మయమాత్మామేశుద్ధ్యవ్తాంజ్యోతిరహం
విరజావిపాష్టాభూయాన్యస్త్వాహం॥ అనుచు॥

అగ్నేయేస్త్వాహం । దేవ్యేభ్యోదేవేభ్యస్త్వాహం । ధ్రువాయభూ-
మాయస్త్వాహం । ధ్రువక్షీతయేస్త్వాహం । అచ్యుతక్షీతయేస్త్వాహం । అగ్నే-
తేస్విష్టకృతేస్త్వాహం । ధత్తాయస్త్వాహం । అధత్తాయస్త్వాహం । అభ్యు-
స్త్వాహం । ఓషధివనస్పతిభ్యస్త్వాహం॥ ౧॥ రిక్షోదేవజదేభ్యస్త్వాహం । గృ-
హ్యేభ్యస్త్వాహం । అవసానేభ్యస్త్వాహం । అవసానపతిభ్యస్త్వాహం । సర్వ-
భూతేభ్యస్త్వాహం । కామాయస్త్వాహం । అంతరిక్షాయస్త్వాహం । య-
దేజలిజగతియద్యదేప్తునిమోక్షభాగోయన్నామైస్త్వాహం । వృథివై-
స్త్వాహం । అంతరిక్షాయ స్త్వాహం ॥ ౨ ॥ దివేస్త్వాహం । సూర్యాయ-
స్త్వాహం । చంద్రమసేస్త్వాహం । నక్షత్రేభ్యస్త్వాహం । ఇంద్రాయస్త్వా-
హం । బృహస్పతయే స్త్వాహం । ప్రజాపతయే స్త్వాహం । బ్రహ్మణే-
స్త్వాహం । స్వధాపితృభ్య స్త్వాహం । నమోరుద్రాయ పశువత-
యేస్త్వాహం॥ ౩ ॥ దేవేభ్యస్త్వాహం । పితృభ్యస్త్వాహం । భూతేభ్యో

నమః | మనుష్యభ్యోహవ్రా | ప్రజాపతయేస్వాహా | పరమేష్ఠినేస్వా
హాయథాకూపశ్శతధారస్సహస్రధారోఅక్షితః | ఏవామేతన్తుధాన్యగ్ స
హస్రధారోఅక్షితం | ధనధానైస్సాహా | యేభూతాన్ప్రచరత్తిదివాన
త్తంబలమిచ్ఛన్తోవితుదస్యప్రేమ్యాః | తేభ్యోబలింపుష్టికామోహరామిహ
యిపుష్టింపుష్టివతిరణధాతుస్వాహా || ౪ || అను || ౬౭ || ఓషధివనస్పశ్య
స్సాహోతరిత్యోయస్వాహానమోగుర్రాయ వశపతయేస్వాహావితుద
స్యప్రేమ్యావీకంచ || ౬౮ ||

ఓంతస్త్వహ్య | ఓంతద్వాయః | ఓంతదాత్తా | ఓంతశ్శత్యం |
ఓంతశ్శర్వం | ఓంతశ్శురోన్నమః | అంతశ్శర్వరతిభూతేషు గుహాయాంవి
శ్వమూర్తిషు | త్వంయజ్ఞస్త్యంవషటూరస్త్యమిత్త్యస్త్యగోరుద్రస్త్యం
విష్ణుస్త్యంబ్రహ్మస్త్యంప్రజాపతేః | త్వంతదాపతపోద్యోతీరసోఽన్యగైబ్ర
హ్మగుహుభూవస్సువరోం || అను || ౬౯ ||

శ్రద్ధాయాంప్రాణైనివిష్టోఽన్యతంజుహూమి | శ్రద్ధాయామపానే
నివిష్టోఽన్యతంజుహూమి | శ్రద్ధాయాంవ్యానేనివిష్టోఽన్యతంజుహూ
మి | శ్రద్ధాయా ముదానేనివిష్టోఽన్యతం జుహూమి | శ్రద్ధాయాగోస
మానేనివిష్టోఽన్యతంజుహూమి | బ్రహ్మగిసు ఆత్మోఽన్యతత్వాయ | అ
న్యతోప స్రగమసి | శ్రద్ధాయాంప్రాణైనివిష్టోఽన్యతంజుహూమి | శి
వోమావిశాప్రదాహాయ | ప్రాణాయస్వాహా | శ్రద్ధాయామపానేని
విష్టోఽన్యతంజుహూమి | శివోమావిశాప్రదాహాయ | అపానాయస్వాహా |
శ్రద్ధాయాంవ్యానేనివిష్టోఽన్యతంజుహూమి | శివోమావిశాప్రదాహా
య | వ్యానాయస్వాహా | శ్రద్ధాయాముదానేనివిష్టోఽన్యతంజుహూమి | శి
వోమావిశాప్రదాహాయ | ఉదానాయస్వాహా | శ్రద్ధాయాగో సమానే
నివిష్టోఽన్యతంజుహూమి | శివోమావిశాప్రదాహాయ | సమానాయ
స్వాహా | బ్రహ్మగిసు ఆత్మోఽన్యతత్వాయ | అన్యతాపిధానమసి ||
అను || ౭౦ ||

శ్రద్ధాయాంప్రాణేవిశ్వామృతగ్మతం | ప్రాణమన్నేనాప్యాయస్వ | శ్రద్ధాయానుపానేవిశ్వామృతగ్మతం | అపానమన్నేనాప్యాయస్వ | శ్రద్ధాయాంవాసేవిశ్వామృతగ్మతం | వాసమన్నేనాప్యాయస్వ | శ్రద్ధాయాముదానేవిశ్వామృతగ్మతం | ఉదానమన్నేనాప్యాయస్వ | శ్రద్ధాయాగ్గమానేవిశ్వామృతగ్మతం | సమానమన్నేనాప్యాయస్వ || అను || ౭౦ ||

అంశుష్టమాశ్రయితుమోద్భవజ్ఞానమాశ్రితః | ఈశస్సర్వస్యజగత్కృతః ప్రభుః ప్రీతాఽపిశ్వుభుక్ || అను || ౭౧ ||

‘వాత్సరణ’ | కస్యోప్రాణః | ఆయోశ్చయః | కయోశ్చో | తం | బాహువోర్ధ్వం | ఉనువోరోజః | అభిష్టావిశ్వాన్యగ్గోతనాః | తనువామీసమానమస్త్రైస్తుమామాహిగ్గోతనః || అను || ౭౨ ||

ప్రయస్సపన్థాదపసేమాంప్రయమేధాఋషయోనాథమానాః | ఇషధ్వాస్తమాన్మహిః పూర్ణః చతుర్ముఖాద్భిస్తాన్నిరయేవ బద్ధాః || అను || ౭౩ ||

పాతానాంగ్రంధిరసిమక్రోమాపిశాంతః | తేనాన్నేనాప్యాయస్వ || అను || ౭౪ ||

నమోనుగ్రాహుస్థవేమృత్యురైశాహి || అను || ౭౫ ||

త్వమగ్నేద్యుభిస్త్వమాశుశుకుణిస్త్యమగ్నివస్త్యమగ్నేనాన్మహి | త్వంవనేభ్యస్త్యమోషగీభ్యస్త్య సృణాంసృవతేజాయసేతుదః || అను || ౭౬ ||

తేవేనమేవ ద్విత్వస్వస్యోనేమేవ ద్విత్వస్వమనాతేనమేవ ద్విత్వస్వ | బహ్నావర్జ సేనమేవ ద్విత్వస్వయన్ ద్విత్వమనుసంస్థ స్తోవతే యజ్ఞఉపతే నమఉపతేనమః || అను || ౭౭ ||

పత్యంపరం పరగ్ సత్యగ్ సత్యేనసమపరాజ్ఞాకాచ్యవ వైతేకగాఢ నసతాగ్ హిసత్యంతస్తాన్సత్యేరమదై తిమితతి తపోనాని నాన్మరంయధి పరంతపస్తస్థద్ధన్వంత్యరాధన్వం తస్మాత్తపసి రమన్తే నమ ఇతియతి | బ్రహ్మచారిణస్తస్మాత్తమీరమదై | తిమ ఇతిరగ్యే మనయి స్తస్మాద్ధిమీర

మనై దానమితి సర్వాణి సూతాని ప్రశగ్నం సంతి దానాన్నాతి దుష్పరంత
స్తాద్దా నేరమనై ధర్మభితి ధర్మేణ సర్వమిదం పరిగృహీతం ధర్మాన్నాతిను
మరంతస్తాద్ధర్మైరనుం తే ప్రజననభితి* సూయాగ్ నస్తస్తాన్భూయిష్టాః ప్ర
జాః ప్రజాయంతే తస్తాన్భూయిష్టాః ప్రజననేరమంతే ౭ గ్నయిత్యాహుగ
స్తానగ్నయితభాతవ్యాతగ్నీ హూత్రమిత్యాహతస్తా దగ్నీ హూత్రేర
మంతే యజ్ఞభితి యజ్ఞోహిదేవా ॥ స్తస్తాన్భూయిష్టైరనుంతే । మానసమితి
ద్వాగ్ నస్తస్తాద్విద్వాగ్ న ఏవమాననేరమంతే న్యాస భతి బ్రహ్మబ్రహ్మ
హివరగపరోహి బ్రహ్మ తానివా ఏతాన్యవరాణితపాగ్ సేన్యావ ఏవార్య
చయద్యుపవం వేదేత్యుపగమత్ ॥ ఇతి ౭౧౨ అనువాకః ॥

ప్రాజాపత్యోహానుగీస్తుపన్దైయగ్ ప్రజాపతిం పితరముపససారకం
భగవంతగవరమంవదంతి తిస్తైస్తోవాచ సత్యేన వాయురావాతి సత్యే
నావిశ్యోరోచ తేదివిసత్యంవాచస ప్రతిష్ఠాసత్యేసర్వం ప్రతిష్ఠితంతస్తాన్భ
యం పరమంవదంతి తపసాదేవా దేవతానగ్రహయన్ తపసర్షయిస్తుప
రన్య విందన్తపసా సపత్నాప్రగ్నిరుదామాగా తీస్తపసి సర్వంప్రతిష్ఠితం
తస్తాన్తపన్తపరమంవదంతి దమేనదాన్తాని క్షిప్తమపహూన్యంతి దమేనబ్ర
హ్మచారిణస్తుపరగచ్ఛన్ దమోభూతా నాంతురాధపణందమేసర్వంప్రతి
ష్ఠితంతస్తాన్తపనగవరమంవదంతి శమేనతాంతాన్భివమాదరంతి తమేనా
కంమునయోన్యకీన్తంభమోభూతానాం తురాధపణం శమేసర్వంప్రతిష్ఠ
ితంతస్తాన్తపనగవరమంవదంతి దానంయజ్ఞానాంవరూథం దక్షిణాలోకే
దాతారగ్ సర్వసూతాన్యపజీవంతి దాదేనారాతీరపానుదంతానేనన్య
మంతోమిత్రభవంతి దానే సర్వంప్రతిష్ఠితం తస్తాద్దానం పరమంవదంతి
ధర్మోదేశ్యస్యజగతస్ప్రతిష్ఠాలోకేధర్మిష్ఠం ప్రజాతీవసర్వంతిధర్మేణపాపమ
వనుశుభ ధర్మే సర్వం ప్రతిష్ఠితంతస్తాద్ధర్మణాం పరమంవదంతి ప్రజననంనై
ప్రప్తాలోకేసాధుప్రజాయాస్తంగుంతన్వానగ పితౄణామన్యజో భవతి

* ప్రజాభితిభావ్యపాతః.

॥ యజ్ఞేనహి దానాభితిభావ్యపాతః.

తదేవతస్యాన్యథా తస్మాత్ప్రజననంపరమంవదంతి అగ్నయోవైత్రయాభి
 ద్యాదేవయానన పంధాగార్హవత్య ఋక్పృథివీరథస్తరమన్వా హార్యపచ
 స్మోయజారంతరిక్షం వానదేవ్యమాహవసీయస్సను సువర్గోలోలోబృహ
 త్తస్మాదగ్నిస్తరమంవదంతి త్వగ్నిహూత్రం సాయంప్రాతర్ద్యహాణాని
 మృతిస్సృష్టగ్ సుహుతం యజ్ఞక్రీడూనాం ప్రాయణగ్ సువర్గస్యలో
 కస్య జ్యోతిస్తస్మాదగ్నిహూత్రం పరమంవదంతి యజ్ఞితీయజ్ఞై
 నహిదేవా దివగతా యజ్ఞేనా సురాన పాసుదంత యజ్ఞేన ద్విషంత
 మిత్రాభవంతి యజ్ఞేనర్వం ప్రశస్తితం తస్మాద్యజ్ఞంపరమంవదంతి మాన
 సంవైత్రాజాపత్యంపవిత్రం మానసేనకునసా సాధుపత్యతి మానసాబుష
 యగ్నివజాలస్పృశ స్తమానసేపర్వంప్రతీష్ఠితంతస్మాన్వానసం పరమంవదంతి
 న్యాసశిశ్యాశ్చుక్చీషిణా బ్రహ్మణం బ్రహ్మశిష్యగ్గితమస్త్వయంభుగ్
 ప్రజాపతిస్సంపత్సగ్గతినంవతురోసావాదిత్యోయవష ఆదిత్యేపురుషస్స
 పశుమేష్ఠీబ్రహ్మర్షాయాభి రాదిత్యస్తపతిర్భిష్టాభిష పర్జమ్యోవర్షః ప
 ర్జన్యేనామగవనస్పతీయ్యవజాయ నైవపశునస్పతిభిరన్నం భవత్యేన్నన
 ప్రాణాప్రాణైర్గుణంబలేనతవ ప్రవసాశ్రద్ధాశ్రద్ధయా మేధా మేధయామ
 నీమామనీషయానువోచనసా శాంతిశ్శాన్త్యాదిత్యంబిత్యేస్తృతిస్తృత్యా
 స్తాగ్గన్వా రేణఃపిజ్ఞానంపిజ్ఞానేనాత్మానం వేదయతి తస్మాదన్నంపింబన్వి
 త్వాభ్యేతానిదగాత్యన్నత్ప్రాభవంతి భూతానాంప్రాణైర్నవోహనన
 శ్శపిజ్ఞానంపిజ్ఞానాదానందోబ్రహ్మయోనిస్సచావీమపురుషస్పంచభావం
 చాత్మయేనసర్వమగంప్రాతం పృథివీచాంతరిక్షంచద్యౌశ్చదిశశ్చావాస్త
 ర్దిత్యాశ్చసవైస్సర్వమకంజగత్ సచభూతంసచభవ్యం జిజ్ఞాసుస్సస్తూత
 జారయిస్తా శ్రద్ధాసత్యోమహస్వా నవసోవరిత్రాద్భాత్వా తమేవంమ
 నసామృదాచ భూయోనమృత్యు ముపయాహి విద్వాంస్తస్మాన్నాస్య
 సమేహంతపసామతిరిక్తమాహుర్వసురణోవిభూరసి ప్రాణైత్వ వసి
 సంధాతాబ్రహ్మగన్వహసిపితృస్స తేజోదాస్త్యమస్యగ్నిరసివర్చోగా
 స్త్యమసిసూర్యమ్యమోదాస్త్యమసి చన్ద్రీమసి ఉపయామగ్నో

తోసి బ్రహ్మణైత్వా మహాసఃమిత్యాత్మనంయంజీతైనదైవసు హేమా
పనివదం దేవానాంగుహ్యంయ ఏవంవేదబ్రహ్మణోమహిమానమాహ్నో
తితస్మాత్ప్రహ్మణోమహిమానమిశ్యువనవల్ || ఇతి౨౯ అనువాకః || సర్వ
న్తపోదమశ్శమోదానంధర్మస్య వ్రజనన మగ్నయలగ్న హేమాత్రంయజ్ఞో
మానసం న్యాసోద్వాదశః ||

నివైవంపిదహౌ యజ్ఞస్యాత్మాయజమాన శ్రద్ధాపత్నిశరీరమిష్ట
మురోవేదిర్లోమాని బద్ధిర్వేదశ్శిఖాహృదయం యావస్య కావలభ్యంమ
న్యస్యవశుస్తపోగ్నిర్వమశ్శమయితదక్షిణా వాన్వోతాప్రాణ ఉద్ధాతాచ
త్యురధ్వమ్యర్థవోబ్రహ్మతోగ్రహగ్నిర్వాచస్థియితేనాదీత్యోదకశ్చాని
తద్ధవిర్యప్తిబితితదస్యసోమపానంయద్రమతే తమపసవోయగ్నంచరత్యుప
విశత్యుత్తిష్ఠతేద సప్రవక్యో యస్త్తుఖం తదాహవనీయోయా వ్యాహృ
తిరాహు తిర్యదప్య పిజ్జానం తజ్జహూతి య త్స యం ప్రా త
రత్తి తత్సమిధం యత్ప్రతితర్కస్యం దినగ్ సాయం తాని సవనాని
యే ఆహూ రాత్రే తే ద్భృ పూర్ణ మా సా యే ౭ ధ మా సా
శ్వమాసాశ్చతే చాతుర్మాస్యానియ ముతపత్రైచశుబంధాయే సంవత్స
రాశ్చపరివత్సరాశ్చ తేహర్షణాస్సర్వవేదసంవాపితగ్నత్రంయత్సరణంతేన
వభృకపితదైవజరాసుర్యుగ్నిహేమాత్రగ్నత్రంయ ఏవం పిద్యానుదగ
యనే ప్రమీయతే దేవానామేవమహిమానంగత్యాదిత్యస్యసాయుజ్యంగ
చ్ఛర్వకయోదక్షిణైప్రమీయతే పితృణామేవ మహిమానంగత్యాచంద్ర
మనస్సాయుజ్యగ్నసోకతామాహ్నోత్యేతోవైసూర్యాచంద్రమసోత్తహి
మానోబ్రహ్మణోపిద్యానభిజయతితస్మాత్ప్రహ్మణోమహిమానమాహ్నో
తి తస్మాత్ప్రహ్మణోమహిమానం || ఇత్యశీత్యనువాకః ||

అంభోవైశ్వకవజ్జ్యోశచ్ఛరణం దాతవేదసేవతుర్దశః భూరగ్నంభూ
గ్నయేభూరగ్నయేదైకమేకం పాహిపాహిచ త్వారిచ త్వారి । యశ్చన్తే

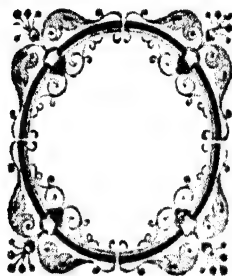
సాంక్షేపే । నమోబ్రహ్మణే, ఋతంశవః, యథావృత్తస్యపకమేకం । ఆణో
 రణీయావతుస్త్రిగ్శత్ । సహస్రశీర్షాగ్పద్వీంశతిః । ఆదిత్యోవా
 ఏష, ఆదిత్యోవైతేజవకమేకం । నిధనవతయేత్రయోవింశతిః । సద్యో
 జాతంత్రీణి । వాసుదేవాయపకం । అఘోరేభ్యః, తత్పురుషాయద్వే
 ద్యే । ఈశానః, నమోహిరణ్యబాహవేపకమేకం । ఋతేగ్సత్యంక్షేపే । స
 ర్వోవైచత్వారి । కమ్రద్రాయత్రీణి । యస్యవైకభూతీ, కృణవ్యపాజ,
 అతిథి, కాపోవాశ్విదగ్పకమేకం । అప్యుననన్తుచత్వారి । అగ్నిశ్చ, సూ
 ర్యశ్చనవనవః, ఓమితచత్వారి । ఆయానుషచ్ఛ, ఓజోసదశః, ఉత్తమచత్వా
 రి । ఘృణీస్త్రీణి, బ్రహ్మమేశుమాంయైబ్రహ్మహత్యాంద్వాదశః । బ్రహ్మ
 మేధయాఽద్యానశ్చమంభూణహత్యాం, బ్రహ్మమేధవాబ్రహ్మదేవనా
 దంపీరహత్యా, మేకాన్నవిగ్శతిరేకాన్నవిగ్శతిః । మేధాదేవీ, మేధా
 మ్నత్తద్రీశ్చత్వారిచత్వారి । ఆహంమేధాక్షేపే । వయమేధామేకం । అ
 మైశు, పరం, వాతంప్రాణం, అముత్రభూయాత్, హరిగ్, శత్రైర
 గ్నిం, మాద్భిహోమ్యుహ్యో, మానోమహాన్తం, మానస్తాకేప్రజాపతే,
 స్వప్తిదా, త్ర్యంబకం, ఎతే సహస్రం, ద్వేద్వే । మృత్యవేస్వాహా
 పకం । దేవకృతస్యపకాదశః । యద్యోదేవాః, కామోకార్షీత్, వన్యూర
 కార్షీత్, ద్వేద్వేతిలాంబాహూమిగావత్త్రీయంప్రజాపత్యుతిలాంకృ
 ణ్ణశోర్పరస్యత్రీణిప్రజాతుజాతవేదస్సప్త । ప్రాణాపానవాక్త్వక్ష్మీరఉత్రిష్ఠ
 పురుషపంచ । పృథవీశ్శ్లసహోఽవ్యక్తాఽత్మాఽన్తః, రాత్నావరమాత్మామే
 యుధేఅన్నమయపచ్ఛదశః । అగ్నేయేస్వాహాపకచత్వారిగ్శత్ । ఓంత
 ద్భ్రీమ్ననవ । శ్రద్ధాయాంప్రాణేవిష్టశ్చమిగ్శతిః । శ్రద్ధాయాం
 ప్రాణేనివిశ్యామృతగ్పాతంచశః । అన్యథమాత్రేనిపురుషాద్వే । వాజ్మత
 సోఅష్టా । వయస్సపగ్నాః, ప్రాణానాంగ్రిధిసద్వేద్వే । నమోయద్రా

మైకం । త్వమగ్నేయ్యభిర్వే । శివేనమేన ద్విత్వస్య, సత్యం, ప్రాణాప
త్యగిత్యైవ, మేకమేకం అశీతిః॥

సహనావవర్తితశాన్తిః.

ఇతి నారాయణీయాయాజ్ఞాకీర్తనోపనిషత్సమాప్తా.

ఓంకర్యత్.

శ్రీరస్తు.
శ్రీ గు గు భ్యో నమః.

హరిః ఓమ్.

మ హా వా క్య ర త్నా వ

ఓమ్ || అఖిలముగ్ధగేనాది విభాగేన వేదా శ్చత్వారః, త
త్రైవింశతికాభాయుచః, నవాధికశతకాభాయుజుషః, సహస్ర శాఖా
స్సామస్యః, పంచాశచ్ఛాఖాఅశర్వణస్య, ఏకైకస్యాశ్శాఖాయా ఏకైకో
పనివత్, అహత్యోగీనహితశ్చాధికసహస్రసంఖ్యాకాడపనివదః, తా
సుశ్రీరామచంద్రేణ రామనాథాయ సారతరోపనివద్వస్తోత్తర శతసంఖ్యా
కాడపనిష్టాః, తథాచముక్తి కౌపనివత్ స్థాష్టోత్తర శతోపనివద్వామనో
కాలిభ్యంతే. యశో నీతిప్రశ్ననుండమాంధాక్యతి త్తిరిః వితరేయం
చఘాంవోగ్యంబ్రహ్మచారిణ్యుండితః బ్రహ్మైవల్యలాబాల శ్వేతాశ్వో
హంసఆనుజః । గర్భోనారాయణోహంసో చింతనాద శిరశ్శిఖా । మై
త్రాయణీకాపితకీర్తిహృదబాలతాపనీ కాలాగ్నిరుద్రమైత్రేయాసుబా
లకుమరీసుంద్రికా । సర్వసారంవిరాలంబు రహస్యం వద్రసూదికం । తే
జో నాదధ్యానవిష్యాయోగతత్త్వాత్మబోధకం । పరివ్రా ట్రిశ్రిభ సీతా
నూదానిర్వాణనుండలం । దక్షిణాశిరభంసంబంధం మహా నారాయణా
ద్వయం । రహస్యంరామతపనంచానుదేవభృముద్గలః కౌండిల్యంపైర్థకం
భీముమహచ్ఛాగీరకంశిఖా । గురీయానీతపవ్యాస పరివ్రాటాక్ష మాలి
కా । అవ్యక్తైకాక్షరంపూర్ణానూర్వాక్ష్యధ్యాత్మకుండికా సావిత్ర్యా
త్మపాశుపతేంపర బ్రహ్మైవధూతకం । త్రిపురావసనం దేవీత్రిపురా కు
టావనా । హృదయంకుండలీభస్మరుద్రాక్షగణదశానం । తారసారంసు
హోవాక్యంపఞ్చబ్రహ్మగ్నిహూత్రకం । గోసాలతపనంకృష్ణం యాజ్ఞావ
గ్నింవరాహకం । శౌట్యాయినీహయగ్రీవం వత్సాత్రేయంచగారుడం ।

కలిజాబాలినాభాగ్యరహస్యంబుచముక్తికా॥ ”ఇతి । తత్రచశోపనిషదః
 ఋగ్వేదగతాః, శుక్లకృష్ణభేదేనయజుషవీకపంచాశత్, తత్రశుక్లయజు
 షవీకోనపంచతిః, కృష్ణయజుషోద్వాత్రింశత్, సామ్యుషోదశ, అగస్త్య
 నిన్యైకత్రింశత్, అహత్యాష్టోత్తరశతం । తత్రగౌడపాదాచార్యైర్నాం
 మాకోపనిషద్వాప్యభ్యాతా, ప్రేమచ్ఛక్తిరభగవత్పాదాచార్యైఃకశోప
 నిషదః పంచదుద్రా నృసింహతాపనీచ । శంకరానందై స్సదాశివ చర
 తై స్స్వయంబ్రహ్మణా నందార్యైశ్చ ద్వాత్రింశోప నిషదః । విద్యార
 న్నాచార్యైఃఅష్టోత్తరశతోపనిషదోవాప్యభ్యాతాః । ప్రకృతేతురామచం
 ద్రేణోపపిష్టేరామదూతాయధీమతే । ఈశాద్వ్యష్టోత్తర శతోపనిషద్వా
 దసాంపతౌ । నిహత్యాత్రనహావాక్యరత్నావళిమదామృతావిభావ్యేత
 విభాగేనసాత్రయోదశభాషణః । తత్రాదౌపిధివాక్యబంధమోక్షవరా
 ణీచఅవిద్యద్వైవాక్యానిజగన్మిథ్యావరాణీచ । తతోపదేశవాక్యానిజీవే
 తైక్యవరాణీచ । బ్రహ్మపిత్తననాభ్యానజీవన్ముక్తివరాణీచ । బ్రహ్మనుభూతి
 దూపాణీతత్సమాధివరాణీచ । అప్తస్వరూపవాక్యాని ఫలవాక్యాన్యనస్త
 రం । విదేహముక్తివాక్యానిభ్యుదైన్యవ్యగత్రామాత్ । యస్సాన్విత్రీమా
 చారరతఃపరివ్రాడ్విజితేంద్రియః । సోధికాశీనహావాక్యరత్నావళ్యాం
 చాపరః । వాక్సుర్లసహనాప్యాయంధద్రుతిన్ద్రేధిరేవచ । పంచకాన్తింపః
 త్వాదౌపతేద్వాక్యాన్యనస్తరం॥రగ్ని॥

పార్థానికపిధివాక్యాని ॥ ౧ ॥ సర్వంభర్త్విదంబ్రహ్మ తజ్జలానితి
 శాస్త్రజపాసీత । ఆత్మానమెవంశేదాహంబ్రహ్మస్మితి । ఆత్మావారేద్రప్రవృ
 త్త్యోతవ్యోనుస్తవ్యోనిదిధ్యాసితవ్యః । నహాగ్నీపంచ్జ్వాత్వావృక్షమూలేవ
 సేత్ । సద్బిదానస్తాత్మాననాద్వితీయంబ్రహ్మ భావయేత్ । అహంబ్రహ్మ
 స్మిత్యనుసంధానంకుర్యాత్ । పతత్ జ్ఞోబాలోస్తన్త్రిపికాచపత్ జడవృత్త్యా
 లోకమాచరేత్ । బ్రాహ్మణస్సమాహితోభూత్వాతత్త్వంపదైక్యమేవప
 దాకుర్యాత్ । సర్వబ్రాత్యైతబ్రహ్మబుద్ధింకుర్యాత్ । ఆకాంబరోననమ
 సాః । రోనస్యాహాకరోనస్వభాకరోనన్దామృతిర్యాదృచ్ఛికోభవేత్ ॥

ర్వతస్సర్వరూపమేవవశ్యకజీవన్ముక్తిమవాప్యప్రార్థనప్రతిభాసనాశపర్యం
తంస్వరూపానుసంధానేనవసేత్ । స్వరూపానుసంధానంవిదాన్యథాచా
రవహోసభవేత్ । వేదాంతశ్రవణంపుర్వవ్యోగంసమారభేత్ । ఆకుంచవేన
కుండలిన్యాకపాటముద్ఘాట్య మోక్షద్వారంవిభవయేత్ । యచ్ఛేద్వాత్మ
నసీప్రాజ్ఞప్రవృత్త్యేచ్ఛానమాత్మని । జ్ఞానమాత్మనిహితేయచ్ఛేత్తద్యచ్ఛే
చ్ఛాంతరిత్యని । ఆత్మనంచేద్విజానీయాదయనస్తీతిపూరుషః । కిమిచ్ఛ
నకస్యకామాయశరీరమనుసంజ్యతేత్ । తమేవధీరోవిజ్ఞాయత్రజ్ఞాంతురీ
తబ్రాహ్మణః । నానుధ్యానాత్ప్రహూంభజ్ఞాన్వాహోవిద్వాపనంహితేత్ ।
యతోనిర్విషయస్యాస్యమనసాముక్తిగివ్యతే । ఆతొనిర్విషయంనిత్యం
మనఃకార్యం ముముక్షుశా । చిత్తమేవహి సంపార ప్రత్యయిత్సేన
శోధయేత్ । దృశ్యంహ్య దృశ్యతాంబీత్వా బ్రహ్మకారణచిత్తయేత్ ।
మాయాకార్యమిదంభేదమస్తిచేత్ బ్రహ్మభావనం । దేహాహమితి
దుఃఖచేద్బ్రహ్మహమితినిష్ఠయః । హృదయగ్రంధిరస్తిత్యేషదనేబ్రహ్మ
చక్రకం । సంశయేననసుప్రాప్తేబ్రహ్మనిష్ఠయమాల్నయాత్ । విజ్ఞే
యోతురతన్నాత్మోజీవితంచాపిచంచలం । విహాయకాస్త్రజాలాని య
త్సత్యంతదుపాస్యతాం । యస్యస్త్రీతస్యభోగేచ్ఛా నిస్త్రీకస్య క్వభో
గభూః । స్త్రీయంస్యత్వైజగత్త్విక్తంజగత్త్యక్తాప్రమభిభవేత్ । చిత్తం
కారణమథానాంగస్త్విన్యైజగత్త్రియం । తస్మిన్స్త్రీణైజగత్త్రిణంతద్వికస్యం
ప్రయత్నతః । సుప్తేనుద్ధాయసుప్త్యంతంబ్రహ్మైకంపరిచిన్త్యతాం । గ
చ్ఛంప్రీత్యనుపవిశకేశయా నౌనాన్యథాపినా । యథేచ్ఛయావసేద్వి
ద్వానాత్మారామస్సదామినిః । జ్యోతిరికంఠంధ్రువోర్మధ్యేనిత్యంధ్యా
యేత్సదాయతిః । ఆత్మానమాత్మనాసాత్మాత్మబ్రహ్మసనిష్ఠయః ।
దేహజాత్యాదిసంబంధాన్యశాశ్రమసహస్వితా । వేదకాస్త్రపురా
ణానిపదపాంసుమివ త్యజేత్ । ఏకాకీవిస్పృహస్త్యైన్నహికేనసహం
పేత్ । దిద్యాన్నారాయణేత్యేవంప్రతివాక్యంసహాయతిః । మునిఃకౌవీన
వాసాస్సృగ్నగ్నోకాధ్యానతత్పురః । అధ్యాత్మగతిరానీవోనిరపేతోనిరా

శిష్యః । అత్తనైవ సహజేన సుఖాద్ధీవిచరెదీహ । సందిగ్ధపుర్వభూతానాం
 వర్ణాశ్రవణవిచారః । అంధవజ్రదవచ్ఛాపి మూకవచ్చ వహించరేత్ ।
 యద్యత్పశ్యతిచక్షుర్భ్యాం తత్తదాత్మైతిభావయేత్ । యద్యచ్ఛ్రవణేక
 శౌణ్ధ్యం తత్తదాత్మైతిభావయేత్ । లభలేవా నయా యద్యత్తత్తదా
 త్మైతిభావయేత్ । జిహ్వయా యద్రసంహృతితత్తదాత్మైతిభావయేత్ ।
 త్వచాయద్యత్పృశేద్యోగీ తత్తదాత్మైతిభావయేత్ । దృష్టింక్షానమయీం
 కృత్వాపశ్యేద్దృష్టానయం జగత్ । ద్రష్టుదశనదృశ్యానాం విరా
 మోయత్రవాభవేత్ । దృష్టిస్తత్రైవకర్తవ్య సవాసాగ్రావలోకినీ ।
 దేవాగ్న్యగారేతరుమూలేనహాయాం వసేనగోలక్షితశీలవృత్తిః । ని
 రింధనంజ్యోతిరివోపశాంతోనబోద్ధిజేమద్విజేద్యత్రకుత్ర । శాంతోదాం
 తఉవరత స్తితియోర్యేనూచానోహ్యభిజ్ఞోహసమానః । త్యక్తమణోహ్య
 సృజస్తంపిదిత్వామానీవసేదాత్రమేయత్రకుత్ర । యమైశ్చనియమైశ్చైవ
 ధ్యావైశ్చైవమసంయుతః । నాదీనధ్వనికృత్వాబ్రాహ్మాయామంస
 మాచరేత్ । సర్వచింతాంపరిత్యజ్యసావధానేనచేనసా । నిర్వికల్పః ప్రస
 న్నాత్మప్రాణాయామంసమాచరేత్ । మరుకథ్యసనంసర్వం మమోయ
 త్తంపమభ్యసేత్ । ఇతిరత్రనకర్తవ్యమమోవృత్తిసంకీర్ణమ్ । ఇతి
 సాధాంతికవిధినా క్యాసిషట్టష్టిః ॥౬౬॥

అథసాధాంతికవిధిమోక్షవాక్యం ॥ ౨ ॥ దేహాది నాన్యైశ్చే
 నాభిమన్యతే సోభిమానలగ్నమోబంధః । తస్మిన్పూర్ణమోక్షః । దేహ
 సుష్యమ్యపాసనాకావసంతోల్పబంధః । కర్మత్వాద్య హంకారసహ
 లోబంధః । అజీమాద్యపైశ్వర్యాశాసిద్ధిసంకలోబంధః । యమాద్యస్తాం
 గయోగసంకలోబంధః । కేవలమోక్షోపేక్షాసంకలోబంధః । సంకల్ప
 మాత్రసంభవోబంధః । నిత్యానన్యవస్తుచారాదనిత్యసంపారమభివృద్ధి
 విషయసహస్రయైత్రమమతాబంధకుయోమోక్షః । మనసేవ మనుష్య
 శాంకారణంబంధమోక్షయోః । బంధాయవిషయాసత్తం ముక్త్యైనిర్వి
 షయంస్తూతం । మమోబధ్యలేజంతు నారత్వమేతి విముచ్యతే । మహ

త్వేనభవేజ్జీవోనిర్ముకుత్యేనతవలః । స్వపంకల్పవృక్షాద్భద్ధో నిస్సంకల్పా
 వ్యముచ్యతే । బ్రహ్మదృశ్యవృక్షాద్భద్ధో దృశ్యాభావే విముచ్యతే । ఇచ్ఛా
 వాత్రనువిద్యేయంతన్నాశో మోక్షఉచ్యతే । భాగేచ్ఛామాత్రకోబంధ
 ప్రత్యాగో మోక్షఉచ్యతే దిన్ద్రేయకలితోబంధస్తత్తక్తిన్దుక్తిరుచ్యతే । అ
 నాస్థావహీర్యాణంవివిమూఢాపరిగ్రహః । కర్మణాబధ్యతేజంతుర్విద్య
 యాచవిముచ్యతే । స్వకూపావస్థిత్యక్తిస్తత్త్వమిహోహంత్యవేదనం । చి
 త్రైచలసంసారో నశ్యతే మోక్షఉచ్యతే । బంధోహివాసనాబంధోమో
 క్షస్వాప్యవాసనాక్షయః । పదార్థభావనాదార్థ్యం బంధఇత్యభిధీయతే ।
 వాసనాభానవంబ్రహ్మ మోక్షఇత్యభిధీయతే । న మోక్షోనభవతి
 స్థేనపారాధేనభూతే । సర్వాభాసంక్షయచేతిఃక్షయోమోక్ష ఇతీర్య
 తే । మోక్షోమేష్ట్యధివిశాంతజాతాచేతుభిరంవనః । మనవోత్థేమన
 స్వేపబంధస్సంసారికొనుతః । తదమాజనమాత్రంహి నామాసంసా
 రతాంకతం । తస్మిన్మాన్యనమాత్రేస్తుమోక్షఇత్యభిధీయతే ॥ ఇతిసా
 ధ్ధాంతికబంధమోక్షవాక్యావ్యక్తిప్రతిపత్ ॥ ౩౨ ॥

అథపాథాంతికాపద్యస్సంధావాక్యాని ॥ ౩౩ ॥ అథయోగ్యాంశే
 నకామపాపతే మ్యో సావన్యో హనుష్కీర్తిసంపేదయథాపశుః । అత్రభి
 రామివనన్యమనన్యనిధానవాసనధాభివోన్మృత్యోఃసమృద్ధ్యమాప్నో
 తియితిహనా నేవపశ్యతి । కర్మత్యాద్యహంకారభావనాయాభోమూఢః
 మృత్యోస్సమృద్ధ్యమాప్నోతియితిహనా నేవపశ్యతి । అనుభూతంవి నామూ
 ణోమృథాబ్రహ్మణిమోచితే । ప్రతివింబితశాఖాగ్ర ఫలాస్వాదనమోచవ
 త్ । అప్రాంగంచవనుష్కవంత్రిప్థానంపంచదైవతంఽహంకారంయోనజా
 నాత్రిబ్రాహ్మణోనభవేన్యనః । అతివర్ణాశ్రమంయూపం సప్తిదానందలక్ష్
 ణం । యోనజానాతిపోషిద్యానం దామ్యైభిష్యతి । కుశలాబ్రహ్మవా
 ర్తాయాంవృత్తహీనాస్సుదాగిణః । తేవ్యజ్ఞానతయానూనం పునరాయా
 వ్రీయాంశిత । కాశ్ఠదండోద్యుతోయేనసర్వాశీక్షానవర్జితః । స్వాయత్త
 మేకాంతహితంస్వేప్సితంత్యాగవేదనం । యస్యమమగ్రతాం యాతంభి

క్రంపురుషకీటకం, అద్వితీయబ్రహ్మత ద్విత్వేనచానన్వయదాతదా, భాం
తావనాఖిలాన్తేహంకృముక్తిః క్షేపహవాసుఖం । అజ్ఞానోపహతోబా
లేయతావనేపనితాహతః । శేషేకశత్రవించాతఃః కింకరోతిసరాధకుః ।
ఇచ్ఛాద్వేషనముఢేనద్యంత్వమోహనజంతవః । ధరావివరకుగ్నావాం
కీటానాంసమతాంగతాః ॥ ఇతిపాథాంతికావిన్వన్మిందావాక్యా
న్యేకవింశతిః ॥౨౧॥

అథపాథాంతికజగన్విధ్యావాక్యాని । ౮। నాన్యత్కించనమివ
త్ । వాచారంభణం వికారోనామధేయం । అతస్యదార్థం । న
తుత్త్వద్వితీయమస్తి । నాత్రకాచనభిదాస్తి । నైవతత్ర కాచనభిదా
స్తి । సర్వం వికారజాతం మాయామాత్రం । సర్వత్రసమ్యగస్తిద్వైత
సిద్ధిః । వాద్వైతంకుతోమర్త్యం । ప్రపంచోయది విన్యేత నివర్తేతన
సంశయః । మాయామాత్రమిదం ద్వైతమద్వైతంపరమాధికతః । విక
లాప్తవినివర్తేతకల్పితోయదికేసదిత్ । ఉపదేశాదయంవాదోజ్ఞాతేద్వై
తంసవిద్యతే । ద్వితీయకారణభావాదనుశ్చిన్నమిదంజగత్ । యతైవే
దంసభిక్ష్యాన్యంజగచ్ఛాన్యంతజ్జేవహి । ఇదంప్రపంచంయతికించద్యద్య
జ్జగత్పితృతే । దృశ్యకూపంచదృశ్యపంసర్వంశశవిహితవత్ । అయం
ప్రపంచోనాస్త్వైవవోశ్చిన్నంమోగ్నిశంజగత్ । చిత్తంప్రపంచఇత్యాహు
నాన్వాస్తివాస్త్యైవసర్వదా । మాయాకార్యమిదంనాస్తి మాయావాస్తి
భయంసహి । పరంబ్రహ్మహనుష్ఠితస్సరణస్య మనోసహి । వంధ్యాకు
మారవచనేభిరశ్చేదస్త్విదంజగత్ । శశశృంగేణనాగేంద్రోమృతశ్చేజ్జగ
దస్తితత్ । మృగతృష్ణా జలంపీశ్వా గృప్తశ్చేదస్త్విదంజగత్ । గం
ధర్వసగరేపత్యే జగన్భవతి సర్వదా । గగనే నీలి మాపత్యే జ
గత్సత్యంభవిష్యతి । చాపాశ్చూర్వంమృతోమర్త్యోమృగతశ్చేజ్జగద్భవే
త్ । గోప్రవాదుర్భవంక్షీరంపునరారోపణేజగత్ । జ్వాలాగ్నిమండలే
వద్వత్పథిశ్చేజగదస్త్విదం । జ్ఞానివోహృదయం మూఢైర్జ్ఞాతంచేద
స్త్విదంజగత్ । అజకుయోజగన్నాస్తిహ్యత్కకుయోజగన్నహి । సర్వదా

భేదకలనందైవతాదైవతంనవిద్యతే । వాస్తినాస్తీజగద్గుర్వంగురుశిష్యా-
దికంఠహి । నద్విదానందమాగ్రోహమనుత్పన్నవిదంజగత్ ॥ ॥ ఇతి
పాథాంతికజగద్విధ్యావాక్యోఽత్రయస్త్రీంశత్ ॥ ౩౩ ॥

అథపాథాంతికౌపదేశవాక్యని॥ ౫ ॥ సపషోణమైతదాత్మ్య-
మిదంసర్వం తత్సత్త్వం సత్యతాతత్త్వం సిత్యేతకేతోఅభయంవైజనక-
ప్రాప్తాసీబ్రహ్మచర్యమహింసాంచాపరిగ్రహంచసన్యంచాయత్నేనహ-
రక్షతోహరక్షగోహరక్షశితితత్త్వమసిన్వంతదసి । యన్తనసానమ-
నుతేయేవాహుర్నవోనుతమ్ । తదేవబ్రహ్మత్వంవిద్ధినేదంయదిదముపాప-
తేయత్సరంబ్రహ్మ సర్వార్థాశ్చస్యాయతనంపహత్ । సూక్ష్మాత్సు-
క్ష్మతరంత్వంతత్త్వమేవత్వమేవతత్ । అంత పూర్ణోబహిష్కృతపూర్ణ-
ర్ణమంభాభివాంబరే । అంతేషు స్మృతహిష్కృత్యుక్తమంభాభివాంబ-
రే । మాభవగ్రాహ్యభావాత్పాగ్రాహకాత్పాచమాభవ । భావనాను-
భూత్యక్తాయచ్చేషంతత్త్వయోభవ । ద్రస్యదేశసృక్త్యానత్యక్త-
వాసనయాననా । దేశకనైకభావాభాసమాత్మానకేవలంభజ । చిత్ర-
కాశందిదాకాశమాకాశంచగృతీయకం । ద్వాభ్యామీన్యతిరంభిద్దిదా-
కాశంచమహామునే । ధ్యానతోపసృషియాకాశేచితిచిచ్చక్రిధారియా । మ-
నోమూరయనిశ్యంకం ద్వాప్రబంధంతినారియః । భోగైకవాసనాంత్య-
క్త్యాత్యజత్వంభదవాసనా । భావాభావతత స్త్యక్త్యానిర్వికల్పఃస్థిరోభ-
వత్యజధర్మమధర్మంచడభేనత్యానృతేత్యజాడభేనత్యానృతేత్యక్త్యయే-
నత్యజసిత త్యజ । అత్తన్యతీతపర్వస్తాత సర్వయాపేథవతతే । కోబంధని-
కశ్యవామోహోగర్హులమననంబురు । ఆశాయాతు నిగాశిత్వ మభావం-
యాతుభావనా । అమని స్త్వంమనోయాతురవాసంశేవ జీవతః । ఏక-
మాద్యంతరహితంచిత్తాత్రిమమలంతరిం । భాద్యవృతితరాంసూక్ష్మతద్భృ-
చ్ఛసిననంశయః । రక్షకోఽన్యురీత్యాదిబ్రహ్మసృష్టేస్తుకారణం । సంహ-
రేనుద్రథ్యేవంసర్వంమిథ్యేతనిశ్చిను । నుత్త్యక్తింవాస్తీకిచిద్వాను-
త్త్యక్తంవృథివీంతువా । మయాతిరిక్తింయద్య ద్వాత త్తన్నాస్తీనిశ్చి

ను । అనాత్మేతిప్రపంగోవాఅనాత్మేతిమహోపివా । అనాత్మేతిజగద్వాపి
 నాత్మ్యనాత్మేతినిష్ఠిను । ఆదిగుర్భావసానేమగుగుఖంసర్వమిదమయతః ।
 తత్తాత్పర్యంపరిత్యజ్యతత్త్వనిష్ఠాభవానఘ । నిద్రాయాలోకవార్తాయాః
 శబ్దాదేరాత్మవిస్మృతేః । క్వచిన్నావసరందత్వా చింతయాత్మానమా
 త్మని । సర్వవ్యాపారముస్సృజ్య అహంబ్రహ్మైతిభావయ । అహంబ్ర
 హ్మైతినిష్ఠ్యైత్యఅహంభావంపరిత్యజ । ఘటాకాశంమహాకాశేద్రవాత్మా
 నంవరాత్మని । విలాప్యాఖండభావేనరూప్తీంభవనదామనే । చిదిహస్తితి
 చిన్నాశ్రమిదంచిత్తయమేవచ । చిత్త్వం చిదహమేతేవలోకాశ్చిదితిభా
 వయ । సత్యచిద్భవ నుఖండనన్వయం సర్వదృశ్య రహితం నిరామ
 యం । యస్మిదం విమల నుద్భయం శేవంతస్మిదాహ మితి మాననూ
 శ్రయ । జన్మమృత్యుసుఖదుఃఖవర్జితంజాతిరీతికులశూత్రమూరగం । చి
 ద్వివర్తజగత్సృష్టకారణంతస్మదాహమితిమాన మాశ్రయ । పూర్ణాను
 ద్భయనుఖండచేతనంపిశ్వభేదకలనాదివర్జితం । అద్వితీయ పరసంవి
 దంతకంతస్మదాహమితిమానమాశ్రయ । స్వాత్మవౌన్యతయాభాతందరా
 చరమిదంజగత్ । స్వాత్మమాత్రతయాబుద్ధాతవస్త్వీతివిభావయ । విలా
 ప్యచిక్పతింకృత్సంసంభవవ్యత్యయక్రమాత్ । పరిశిష్టంచచిన్నాశ్రం
 చిదానందంచింతయ । ఇతిపాథాంతికౌపదేశవాక్యానిచతుస్సం
 చాశత్ । ౫౪ ।

అథపాథాంతికజేవబ్రహ్మైక్యవాక్యాని । ౬ । సయ శ్చాయం
 పురుషేయశ్చాసావాదిత్యోసవకః । సత్యమాత్మబ్రహ్మైవబ్రహ్మత్వైవా
 త్రహ్యేవనవిచిత్స్యం । త్వంబ్రహ్మసి, అహంబ్రహ్మస్మి । ఆవయోరంత
 రంసఽద్యతే । త్వమేవాహుహమేవత్వం । గత్యాకలాగ్నంవదశ ప్రతి
 స్థా దేవాశ్చసర్వేప్రతిదేవతాసు । కర్మాణివిజ్ఞాననయశ్చాత్మవరేవ్య
 యేసర్వవీక్షణవంత । యేనేక్షతేశ్రుణోతీదంబస్మృతివ్యాకరోతిచ । స్వా
 ద్భస్వాదుపిజానాతితస్మిన్జ్ఞానముదీరితం । చతుర్ముఖంబ్రదేవేషును
 మ్యోశ్చగవాదిషు । నైతస్యమేకంబ్రహ్మతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మనుయ్యసి ।

పరిపూర్ణావరాత్నాన్ని దేహ విద్యాధికారిని బ్రహ్మసాక్షి తయారీ
 త్యాగపురస్కరమితిర్యతే ప్యతఃపూర్ణావరాత్నావ్రహ్మశబ్దేనవనితః।
 అస్మిన్మైత్ర్యవగామ్యా తైనబ్రహ్మధవావ్యహం । ఏకమేవా ద్వితీయం
 స న్నాను గూఢ వివక్షితం । సృష్టేః పురాధునా వ్యస్య తాదృ
 క్త్వం తదిత్యతే । శ్రోతు దేహాంద్రియా తీతం వస్త్య త్రత్వంప
 దితితం । ఏకదా గ్రాహ్యతే సీతి తదైక్య మను భూయతాం । స్వ
 ప్రకాశా వరోక్షర్య వయ మిశ్యుక్తితో మతం । అహంకారాదీ దే
 హంతావ్రత్యగాతైతిగీయతే । దృశ్యమానస్య సర్వస్యజగత్ సత్త్వమీ
 ర్యతే । బ్రహ్మశబ్దేనతదృష్ట్యాస్వప్రకాశాత్మరూపకం । మాయా విద్యే
 విహాయైవ ఉపాధీవరజీవయోః । అఖండంసద్విదానందంపరంబ్రహ్మవిల
 క్యతే । నకారఃఖదరీప్రోక్తస్త్యంపదంచేతిశ్చితం । హకారఃపరమేశ
 స్స్యిత్యపదంచేతిశ్చితం । నకారోధ్యాయతేజంతు హకారోహిభ
 వేధ్యవం । ఆధోరాతత్పదార్థస్సాన్యకార స్త్వంపదార్థవా । తయో
 స్సంయోజనమసేవ్యైతత్త్వవివోచియః । నమస్త్యవధోవిజ్ఞేయో రా
 మస్తత్త్వదముచ్యతే । అసీత్య కేచతుర్థీస్యాదేవంమంత్రేషుయోజయేత్ ।
 ఓరం ఓరే యథా ఓప్తం తైలం తైలేజలంజలే । సంయుక్తమేకతాం
 యాతితథాన్యన్యత్కఃస్యః । ఘటేనష్టేయథావ్యోమవ్యోమైవభవతి
 స్వయం । తత్రేవోపాధివిలయేబ్రహ్మైవబ్రహ్మవిత్స్వయం॥ ఇతి సా
 ధాంతికజీవబ్రహ్మైక్యవాక్యాన్యవ్నత్రింశత్ ॥ ౩౮॥

అథసాధాంతికమననవాక్యాని ॥ ౩॥ అహంన్నహమన్నహ
 మన్నం । అహమన్నాదోఽహమన్నాదోఽహ మన్నాదః । అహంమను
 రభవంసూర్యశ్చ । అహమేవేదంసర్వమన్నామి । యథాఘన తరంగా
 ౩ నముద్రావృత్తిరంపునః । నముద్రేరీయతేతద్వజ్జగత్స్వయనురీయతే । అ
 నాత్మదృష్టిరవివేకేంద్రామహంమమస్యవ్నగతింగతోహం । స్వరూపసూ
 ర్యేభ్యుదితేఘటోత్తైగురోగుహావాక్యవదైఃప్రబుధః । ప్రాణాశ్చలం
 నిత్యత్వైఃకామైర్వాహన్యరాంమనః । ఆనందబుద్ధిపూర్ణాన్య మమదుః

ఖంకభంభవేత్ । నమేబంధోవమేముక్తి నమశాస్త్రం నమే గురుః ।
 నూయామాప్రవికాసేత్వావ్యాయాతితోహమవ్యయః । అత్తానమంబపా
 వేద్మిక్వావ్యభానంవలాయితః । కర్తృశ్చకపిమేనప్తకర్తవ్యంవాపినక్వ
 చిత్ । బ్రాహ్మణ్యంకులగోత్రేచనామసాంకయణజాతయః । స్థూలదేహ
 గతావతేష్ఠాలాఙ్ఘిన్నస్యమేనహి । యుత్పిపాపాంధ్యబాధిర్య కామ
 క్రోధాదయోఽఖిలాః । లింగదేహగతావతేహ్యలింగస్యనవిద్యతే । జడ
 త్వప్రియమోదత్యభక్త్యఃకారణదేహగాః । నవంతిమనునిత్యస్యనిర్వికా
 రస్వయాపిణః । దిక్రూపస్వన్నమేబాద్యంసత్యత్వాన్నాన్యతంనును । అ
 నందత్వాన్నమేమఃఖనిజ్ఞానాద్భాసిసత్యవత్ । నాహందేహా జన్మ
 మృత్యూకుతోమేవాహప్రాణఃయుత్పిపాసేకుతోమే । నాహందేతశ్శో
 కమోహాకుతోమేనాహంకర్తా బంధమోయోకుతోమే । అనందమంత
 నిజమాశ్రయంతమాశాపిశాదీనువమానయంతం । ఆలోకియంతఃజగ
 దింద్రజాలమాపతకథంమాంప్రపశేదసంఖం । దేవాన్జనపానశౌచభి
 యోదౌవతలాంతవపుః । తారంజపరువాత్కిన్యోవతత్వామ్నాయనుస్త
 కం । విష్ణుంధ్యాయసుకీర్యద్వాబ్రహ్మసందేహీయతాం । పాత్యహంకిం
 చిదవ్యతనకుర్వేనాపికాయితే । జ్ఞాతంజ్ఞాతవ్యసభనాన్యత్ప్రదప్తవ్య
 మచ్ఛగం । విశ్రాంతోఽస్మివిరంజ్రాంతశ్చిన్నాత్రాన్నాస్తికించన । నభూ
 తంనభవ్యవ్యచింతయామికదాచన । నస్తామినచనిందామిహ్యత్సవో
 న్యంనహిక్వచిత్ । ఆలేపకోహనజరోఽరాగశ్చాన్తవాసనః । స్వపూ
 ర్ణాత్కృతశేకేణజగజ్జీవేశ్వరాచయః । నవంతినాస్తిమాయాచలేభ్య
 శ్చాహంవిలక్షణః । కింకరోమిక్వగచ్ఛామికింగృహ్లోమిత్యలామికిం । య
 న్మయాపూరితంపశ్యంనుహంకల్పంబునాయథా । ఇతి సాధాంతి
 కమిననవాక్యాన్యోకోనచత్వారింశత్ । ౨౯ ।

అథపాథాంతికదీపస్తుక్తివాక్యాని ॥ ౩॥ సతత్రవశ్యేతిజతురీ)
 దనమమాణఃస్త్రీభిర్వాయానైవారణయస్యైర్వాఽవయస్యైర్వానౌప
 జనం స్మరన్నిదంశరీరం సవావషపవంపశ్యన్నేవం మత్వానవపంవిచాన

వాత్సర్యరతిరాత్నక్రీడ ఆత్మమిభున ఆత్మనందస్వస్వరాధ్యవతి లేదేవాః పు
 త్రేషణాయాశ్చ విదైషణాయాశ్చ లోకేషణాయాశ్చ సపాదనేభ్యోవ్యు
 త్థాయ నిరాగారానిష్ఠురిగ్రహం ఆశిఖాలయజ్ఞోపవీతా అంధా బధిరా
 ముగ్ధాః స్త్రీబామాకాడివృత్తాశ్చ పరివర్తమానాశ్చాంతాదాంతాడివ
 రతా స్త్రీతిక్షవస్సమాహితా ఆత్మరతయశ్చాత్మక్రీడా ఆత్మమిభునా ఆ
 త్మనందాః ప్రాణమేవపరంబ్రహ్మత్వప్రకాశంశూన్యం జానంత స్తత్రై
 వపరిసమాప్తాః కుచైః లోసహాయినీ కాశీపమాధిస్థ ఆత్మకానుజ్ఞా పక్షకామో
 నిహా మోదేణా కానుహస్తీసింహాదంశేనుశతేనమలేనర్పరాక్షునగం
 ధర్మేవ్యుత్థాయాపాదించిత్వానవిభేదితుతశ్చ నేతిపర్వధమానస్పరిత్యజ్య
 నర్మమోసరహంకారోభాత్వాబ్రహ్మనిత్యంశరణముపగమ్యత త్వనాసిప
 వంః ఖర్విదం బ్రహ్మనేహనానాస్తి కించనేతినుమావాక్యాధానుభవజ్ఞా
 నాద్భ్రష్టైవాహ నాస్తీతిశక్త్యైవ విత్విక్లవ్యసమాధివా యస్యైతంత్ర
 శ్చరతి సవన్యాసేనయిత్తిస్సహజ్యస్సుయోగీనపరనహంసస్సోఽపహత
 స్సబ్రాహ్మణత్వితి జీవవంచవించితిఃస్వగ్నితచతుర్వింశతిరగ్నం పరిత్య
 జ్యచర్విశతః పరమాత్మా అహమితినిష్క్రయాజ్జీవన్ముక్తిభవతి తురీయనామ
 రమితజ్ఞాత్వా జాగరతితమచక్షురస్థాపన్న ఇవయన్యన్ముక్తితంయన్యన్ము
 క్తం తస్మిన్సమపజ్ఞానిమివయోవసేత్తస్య స్వప్నావస్థాయామపి తావత్
 గవస్థాభవతినజీవన్ముక్తిభవతి సకృత్సభారసదానందానుభవైక సౌచ
 రోబ్రహ్మనిత్యద్వాత్మకమురాచి బాహ్యప్రపంచోపరితస్సర్వం జగదాత్మ
 త్వేనవశ్యవాత్తేతిభావయన్ కృతికృత్యోవిద్యకంద్యస్సదాచంచలగా
 త్రస్యపరమశాంతిస్వీకృత్యత్యక్తుర్ధ్వ పరమాత్మాహమేవేత్యఃఖిందానం
 దపూణాః కృతార్థాః పరిపూర్ణాః పరమాకాశ మగ్నమనాః ప్రాప్తోన్మ
 స్యవిస్థస్వయన్తనర్వేంద్రియవగోచరే జన్మాబిణిపుణ్యపుంజ పక్షకైవ
 ల్య ఫలోఃఖిందానంద నిరస్తపర్యనేక కిత్తలబ్రహ్మహమస్తీతి కృతికృ
 త్యోభవతి । బ్రహ్మేవాహమస్తీన్యనిపరితబ్రహ్మ ప్రణవానుసంధానేన
 యోగ్యత్యోభవతి సపరమహంస పరివాత్ । ౧ । భావాభావకలా

.దినిముక్తస్సర్వసంశయధ్వస్త పూణాహంభావః కృతకృత్యోభవతి |
 ప్రాణోఽవ్యైవసర్వసూతైర్విభాతి విజానావిద్యాభవతేనాతివాదీ |
 ఆత్మక్రీడఆత్మరతిఃక్రియావాసేషబ్రహ్మవిదాంవరితః | నిమిషాథం. నతి
 త్థంతివృత్తిబ్రహ్మచర్యాంబినా | యథాతిత్థంతి బ్రహ్మద్యాసనకాద్యా
 శ్శుకాదయః | ఆధ్యాత్మరతిరాసీనోనిరపేక్షానిరాశేషః | సర్వజ్ఞంత్వైర్వి
 నిర్ముక్తబ్రహ్మజ్యేవావతిత్థతే | కపాలంవృక్షమూలాని కుచైలాన్యసహ
 యతా | సమతాచైవసర్వస్మిన్నైతస్సుక్తస్య లక్షణం | స్వప్నేపి యో
 హియైక్తస్యాజ్ఞాగ్రతీవపితేషతః ఈష క్షేప్తైస్తృతశ్చేష్టావరిష్టాబ్రహ్మ
 వాదినాం | నిర్వానశ్చానహంకారోనిద్యంధ్వశ్చిన్నసంశయః | ఆత్మ
 క్రీడఆత్మరతిరాత్మవాంతమదశానః | స్మృత్యాస్మప్త్యాచతుర్త్వాచనృ
 ప్త్యాజ్ఞాత్వా శుభాశుభం | నమృష్యతి జ్ఞాయతి యస్సకాంత ఇతికథ్య
 తే | అప్రాప్తంహివరిత్యజ్యసంప్రాప్తేసమకాంగతః | ఆదృష్టభేదాభి
 దోయః సంతృప్తఇతికథ్యతే | వాక్యతేనకృతేనాథో నశ్శుచిస్తృతివిభ్ర
 మైః | నిమగ్ధంధరభివాంభోనిస్సోఽస్థతియథాస్థితః | సమ్యక్ జ్ఞానావరోధే
 సనిశ్యమేకసమాధినా | సాంఖ్యవవాచబుద్ధాయే తేవైసాంఖ్యాయనాః
 స్మృతాః | ప్రాణాద్యనిలసంశాంతోయత్క్రాయేవదమాగతాః | అనామ
 యమనాద్యంతరే స్మృతాయోగయోగినః | సుఖదుఃఖదశాధీరం సా
 మ్యాన్నప్రోద్ధరంతియం | నిశ్వాసా ఇవతైలేంద్రంచిత్తంతస్యకృతంవి
 దుః | వాచామతీతవిషయోవిషయాశాదశోఽస్థితః | వరానందరసాత్ముభో
 రమతేస్యాన్ననాన్యసి | నిర్గ్రాధిశ్చాంతసందేహవాచేవస్తుక్తవిభావనః |
 అనిర్వాణోపనిర్వాణశ్చైత్రదీపఇవస్థితః | నిర్జానోపనిదాతుస్తోప్యవహా
 యోమహాబలః | నిత్యతృప్తోవ్యభుంజామోవ్యసమస్సమదశానః | కుర్వ
 న్నపినకుర్వాణశ్చాభాత్తాఫలభాగ్యపి | శరీర్యవ్యశరీర్యేషవరిచ్ఛికోపి
 సర్వగః | ఆధ్యాత్మరతిరాసీనఃపూణాఃపావనమానసః | వైమూర్త్యేణ
 సతస్యాథా ప్రస్యాన్థోస్తనకర్తృభిః | సవమాధానకాద్యాభ్యామన్యనిర్వా
 ససంమనః | జగజ్జీవాదిమాపేణ సశ్యన్నపిపరాత్మనిత్ | సతత్సత్యతిది

క్రూపంబ్రహ్మవస్త్రేవపశ్యతి | అహంనుంసదాశ్చైద ఇతిహిబ్రహ్మతే
 దనం | ౫౦ | బ్రహ్మచిద్గ్రహిజ్ఞానాత్సర్వబ్రహ్మజ్ఞైవకు | సమాధిమథ
 కర్మాణిమాకరోతుకరోతువాహ్యురయేత్యక్తసర్వేహాముక్తవోత్త
 మాశయః | అక్షరత్వాద్వరేణ్యత్వాధాతసంపారబంధనాత్ | తత్వమ
 ప్యాదిలక్ష్మ్యత్వాదవధూతత్వతే | యోచిలంఘ్యత్రమాన్యగ్దానాత్
 స్వేవస్థితఃపుమాః | అతివగ్దాత్రమియోగీఅవధూతస్పృశ్యతే | యథా
 రవిస్సర్వరసాన్పుగ్భుజ్జేహుతాశనశ్చాపిహిసర్వభక్షః | తత్రైవయో
 గీపిషయాన్పుగ్భుజ్జే సలిప్యతేపుణ్యపాతైశ్చతుర్థః | కేవలంసుపనుస్స
 చ్ఛమానీముదితమానసః | ౬౦ | సంహోహమృతపానేనయేశాంతాస్త్ర
 ప్తిమాగతాః | ఆత్మరామామహాత్మావస్తేనసోపదమాగతాః | హ
 ర్దామమగధయక్రోధకామకార్యవృష్టిభిః | నహ్యమ్యసంగపతి సజీవ
 మ్మక్షిఉచ్యతే | అహంకారమయ్యాంత్యక్తవాసనాంలీలమైవయః | తి
 వ్యతిధ్యయసంత్యాగీసజీవమ్మక్షిఉచ్యతే | మానవాన్నిరహంభావోనిన్న
 ర్ముక్తమగ్నరః | యుగకరోతిగతోద్వేగస్సజీవమ్మక్షిఉచ్యతే | యావ
 తీదృశ్యకలనావకతేయంవిలోక్యతే | సాయేనమమ్యసంత్యక్తసజీవమ్మక్ష
 డిఉచ్యతే | ఉద్వేగానంతరహితపునయాస్వచ్ఛయాధియా | ౭౦ | సశోచ
 తేనచోదేతిసజీవమ్మక్షిఉచ్యతే | నర్వాశాస్సకలాశృంకాస్సర్వేహాస్సర్వ
 సత్పయాః | ధియా యేనపరిత్యక్తాస్సజీవమ్మక్షిఉచ్యతే | జన్మస్థితినిశేష
 సోదయాప్రమయేముచ | సమమేవమనాయత్యసజీవమ్మక్షిఉచ్యతే | నర్వా
 ధిహానదిన్ద్రాత్రేనర్వికలేదిదాత్మం | యోజీవతిగతస్నేహస్సజీవమ్మక్షి
 ఉచ్యతే | త్రియానాశాద్భవేద్వింతానాశోన్మాద్వాసనాక్షయః | వాసవాప్ర
 త్తయోమోక్షస్సజీవమ్మక్షిఉచ్యతే | నర్వికల్పచదిన్ద్రాతావృత్తిప్రవృత్తి
 కళ్యతే | ౮౦ | సాసర్వదాధవేద్యస్యసజీవమ్మక్షిఉచ్యతే | దేహేంద్రియే
 వ్యహంభావభదంభావస్తవస్యతే | యస్యవోధవతగిక్వాపిసజీవమ్మక్ష
 డిఉచ్యతే | నత్రత్యక్ష్పగ్మహోర్భేదంకదాపిబ్రహ్మసగయోః | బ్రహ్మ
 యాయోచిజానాతి సజీవమ్మక్షిఉచ్యతే | సాధుభిగపూజ్యమావోపిపి

ద్యమానాపిచక్షానేః సమమేవభవేద్యవ్యసజేవస్తుక్తఉచ్యతే । య
థాస్థితమిదంయస్యవ్యవహారవతోపిత । అంతంగతంస్థితంచిత్రంసజేవస్తు
క్తఉచ్యతే । నాదేతినాస్తమాయాతిసుఖమసిఫేమసిప్రభా । యథాత్రా
ప్తస్థితస్యసజేవస్తుక్తఉచ్యతే । యోజాగతిఃసుషుప్తిస్థాయవ్యతాగ్ర
స్సవిద్యతే । యస్యనిర్వాసనోబోధస్సజేవస్తుక్తఉచ్యతే । రాగద్వేషభ
యాదీనామమహాపాపాని । యోంతర్వ్యయవద్యవ్యసజేవస్తుక్తఉ
చ్యతే । యస్యనాహంకృతోభావోబుద్ధిర్యస్యనివృత్తే । కుర్వతోకుర్వ
తోవాపిసజేవస్తుక్తఉచ్యతే । యన్మానోద్విజతేలోకోలోకానోద్విజ
తేచయః । హర్షామర్షభయాస్తుత్సజేవస్తుక్తఉచ్యతే । యస్యమస్తాభా
జాదేమవ్యవహాగ్యపీతలః ॥ ౧౦౦ ॥ పరాత్కృష్టిహపూర్ణాత్సజేవ
స్తుక్తఉచ్యతే । ప్రజహతియదాశామాసర్వాంశ్చైర్నితాత్మనే । మ
యిసర్వాన్తేకేత్యసజేవస్తుక్తఉచ్యతే । జైగ్యవజీతవిప్రైశ్చైవచివరమ
పావనే । అయబుద్ధిత్వైవిత్రాంతస్స—తే । ఇదంజగదయంసోయంద్యశ్యకార
మనాస్తవం । యస్యదిత్రేనస్థితసజేవస్తుక్తఉచ్యతే । శాంతసంసారక
లనగతీలానానానిమః ॥ ౧౦౧ ॥ యస్యదిత్తోపిశ్చైత్రసజేవస్తుక్తఉచ్యతే ।
దాత్తాహంపరాత్మాహంధునోహంపరాత్మనిః । అత్తమాత్రేణయత్తి
ష్టేగ్నజేవస్తుక్తఉచ్యతే । దేహత్రయాతి క్రిహం శుద్ధజైగ్యహస్త్య
హం । బ్రహ్మహమియస్యాత్తిసజే—తే । యస్యదేహాదింశ్చాస్తియస్యేప్ర
క్షాతినిశ్చయః । పరమానందపూర్ణాయస్సజే—తే । త్యవందప్రసన్నాత్మా
హ్యన్యదింతాఽవజీతః । కిందత్త్విగ్నహీనాయస్సజే—తే । అహంబ్రహ్మ
స్యహంబ్రహ్మస్యహం బ్రహ్మతనిశ్చయః । దివహం చిదహంచేతిస
జే—తే । ౧౦౨ ॥ ఇతిసాధ్యాంతికజేవస్తుక్తీవాక్యాన్యేకైశ్చింతితాని విశేష్యధిశ
తమ్ ॥

అథసాధ్యాంతికప్రాయశ్చింతితాని ॥ ౧౦౩ ॥ యోసావసో పున
వస్సోహవస్త్రిగద్యోహంసోసో యోసాసోహం । తంతాతేనచలమద్య
యానందదిద్ధునపివాస్త్రిగద్యోహంసోసో దైకబోధః । తద్భ్రష్టావాహుస్త్రి
త్యంవాహుస్త్రి భగవోదేవతేహంవైత్వమసి । నద్భిదా నందాత్మకోహ

మహావాక్యరత్నావళి: శుద్ధా ద్వైతబ్రహ్మహం! వాచామగోచరభి
రాకారవరబ్రహ్మ స్వరూపహమేవ! సదోజ్జ్వలః ౬ విద్యాతతా ర్య హీ
న! స్వాత్మబద్ధహరస్సర్వ దాద్వైతరహిత ఆనందరూపస్సర్వాధిపానది
వ్వాత్మో నిరప్రావిద్యాతమోమోహూహ మేవాహ మోంత త్సద్వత్ప
రం బ్రహ్మరామచంద్రశ్చిదాత్మకసోహ మోంతద్రామ భద్ర పరఃజ్యో
తి సోహ మోంతత్సర్వ పరమపురుషః పుణాణపురుషో త్తమో నిత్యశు
ద్ధ బుద్ధముక్తస్సర్వ పరమానందానంతాద్వయ పరిపూర్ణస్వపరమాత్మా
బ్రహ్మైవాహంరామోస్మి ౧౦॥ త్రిమూర్తీనామయద్భోజ్యం భోక్తాభాగ
త్వయద్భవేత్! తేభ్యోవిలక్షణసాక్షీ దివ్వాత్మోహంసదాశివః । మయ్యేవ
సకలంజాతంమయిసర్వంప్రతిష్ఠితం । మయిసర్వం లయంయతి తస్మి
న్మద్వయనన్వయహం । నిర్వాణోస్మినిరీహూస్మినిరంశోస్మినిరీషితః!
దిదాత్వాస్మినిరంశోస్త్వపరాపరవివక్షితః । బ్రహ్మైవాహంసర్వ వేదాన్త
వేద్యం నాహంవేద్యంవ్యోమవాతాదిరూపం । రూపంనాహం నామ నా
హం సకర్మబ్రహ్మైవాహంసద్భిదానందరూపం । నిత్యశుద్ధో బుద్ధముక్త
స్సర్వభావ స్మగ్యమాన్యప్రసగ్యభుక్ప్రేక్ష్యతీయః । ఆనందాభి ర్యత్పరసో
హమస్త్రైత్యధాతుర్నాత్రసంశీతః ॥ ౨౦॥ సోహమర్కస్య పరఃజ్యోతి
రహః జ్యోతింహంశివః । ఆత్మజ్యోతిరహంశుక్ర స్సర్వజ్యోతి రసావహః!
ద్వైతభావవిముక్తోస్మిసచ్చిదానందలక్షణః । శుద్ధబోధ స్వరూపహంకే
వలాహంసదాశివః । నిష్కరియాస్త్వవికారోస్త్విన్ద్రుణోస్మినిరాకృతిః
నిర్వికల్పోస్త్విత్వోస్మినికాలంబోస్మినిదన్వయః । కేవలా ఖండ బోధా
హంప్రానందోహంనిరంతరః । సత్యంజ్ఞానసంతంయ త్సరం బ్రహ్మహ
మేవతత్! కేవలందిత్యనానందబ్రహ్మైవాహంజవాదానః । అశుభ శుభ
సంకల్పస్సకాంతోస్మినిరానుయః॥ ౩౦॥ సప్తేష్టాష్టకలనస్సచ్చిత్వాత్రప
రోన్వయహం । ఆంతర్యామ్యహమగ్రాహ్యానిదైశ్యహమలక్షణః! ఆ
ద్వైతోహమపూర్ణోహమబాహ్యహమనంతరః । అద్వయో నంద వి
జ్ఞానమసోన్వయహమవిక్రయః! అవిద్యాకార్య హీమోహ మవాత్మానన

గూఢరః । అత్తాచైతన్యరూపోహ జహమానంద విష్ణుః । అత్తకా
 మోహమాకాశాత్పరమాత్మేశ్వరోస్త్వహం । విదానందోస్త్వహంచే
 త్రావిష్టునశ్చిత్తయోస్త్వహం । జ్యోతిర్మయోస్త్వహంజ్యాయాన్జ్యోతి
 హంజ్యోతిరస్త్వహం । నిత్యోహంనిరవద్యోహంనిమిత్తయోస్త్విరంజ
 నః । రంభిర్మలోనిర్వికలోస్త్వినిరాభ్యాతోఽస్మిశశ్వరః । నిర్వికారో నిత్య
 పూర్వోనిగుణోనిస్పృహూస్త్వహం । నిరంధ్రయోనియంతాహంని
 రపేక్షోస్మినిమగ్నః । పురుషస్యవరమాత్మహం పురాణస్య వరమోస్త్వ
 హం । పూర్ణానందైకబోధోహంప్రత్యగేక రసోస్త్వహం । ప్రజ్ఞాతో
 హంప్రశాంతోహంప్రకాశస్యవరమేశ్వరః । ఏకభా వింత్య మానోహం
 ద్వైతాద్వైతవిచక్షణః । శుక్తోస్తిశుక్తశ్చాత్మైష్టకాశ్చతోస్తి శివోస్త్వ
 హం । అహంసకృద్విభావోస్త్విన్యహమిన్నసదాస్థితః । సద్విదానంద
 మాత్రోహంస్వప్రకాశోస్తి విష్ణుః ॥౧॥ మానావమానహీనోస్మినిగుణ
 నోస్తిశివోస్త్వహం । ద్వైతాద్వైతపహీనోస్మి ద్వంద్వహీనోస్మి
 సోస్త్వహం । భావాభావ పహీనోస్మి భావహీనోస్మి భాస్త్వహం ।
 తూన్యా తూన్య పహీనోస్మి శోభనా శోభనో స్త్వహం । వద
 సచ్ఛేదహీనోస్మి సంకల్పరహితోఽస్త్వహం । నానాన్యభేదహీనో
 స్తిహ్యఖండానందవిగ్రహః । బంధమోక్ష పహీనోస్మి శుద్ధంబ్రహ్మోస్తి
 సోస్త్వహం । చిత్రాదిసర్వహీనోస్త్వివరమోస్త్వివరాత్మకః । సదావిచా
 రరూపోస్మినిర్విచారోస్తిసోస్త్వహం ॥౨॥ ధ్యాన్యధ్యాన పహీనోస్మి
 ధ్యేయహీనోస్త్విసోస్త్వహం । లయోలక్షపహీనోస్మి లయహీనరసోస్త్వ
 హం । మాతృమానపహీనోస్మి మేయహీన శ్శివోస్త్వహం । వర్తేంద్ర
 యపహీనోస్మి సర్వకర్మాకృదవ్యహం । ముడితాముడితాభ్యోస్తి సర్వ
 మానఫలోస్త్వహం । వద్వైకారపహీనోస్త్విచటోశరహితోస్త్వహం
 దేశకాలవిముక్తోస్మి ॥౩॥ అఖండాకాశరూపోస్మి
 హ్యఖండాకారయావధ్యత్ । ప్రపంచముక్తవిల్లోస్తిప్రపంచరహితోస్త్వ
 హం । సర్వప్రకాశరూపోస్మిచిచ్ఛాత్రజ్యోతిరస్త్వహం ॥౪॥ కాలత్రయవి

ಪಾಪವಾಕ್ಯರತ್ನಕರ:

[illegible]

జైకరసోన్మ్యహం । సర్వత్రపూర్ణరూపోహం పరామృతరసోన్మ్యహం ।
 ఏకమేవాద్వితీయంనతోబ్రహ్మైవాహంనసంశయః । అహమేవపరంబ్రహ్మ
 హ్యహమేవగురోద్ధరుః । సర్వజ్ఞానప్రకాశోస్మి ముఖ్యవిజ్ఞాన విగ్రహః ।
 తుర్యాతుర్యప్రకాశోస్మి తుర్యాతుర్యాదివజితః । దృశిస్త్యరూపంగగనో
 పమంపరంసకృద్విభాతంత్వజమేకమక్షరం । అలేవకంసర్వగతంయదద్వ
 యంతదేవచాహంసకలంపిముక్తం । అహం బ్రహ్మస్మినుస్త్రియం జన్మ
 పాపంవినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మినుస్త్రియంభేదబుద్ధిం వినాశయే
 త్ । అహంబ్రహ్మస్మినుస్త్రియంకౌటిదోషాన్వినాశయేత్ । అహం
 బ్రహ్మస్మినుస్త్రియంజ్ఞానానందంప్రయచ్ఛతి । సర్వమంతా న్నమన్త్సి
 జ్యోతస్తంత్రంసపభ్యసేత్ । సద్యోమోక్షమవాప్నోతి నాస్తిసందేహ
 అన్యపి ॥ ॥ ఇతిపార్థాంతిక స్వానుభూతి వాక్యా న్యష్టాదశోద్ధర
 శతమ్ ॥ ౧౦౮ ॥

అథపార్థాంతిక సమాధి వాక్యాని ॥ ౧౦ ॥ జీవాత్మ పరమాత్మై
 క్యావస్థాత్రిపుటిరహితా పరమానందస్వరూపాశుద్ధచైతన్యాత్మికాసమా
 థిః । ధ్యాతృధ్యానేః హేయని వాతస్థిత దీపవద్ధ్యైతైక గోచరందిత్యంస
 మాధిః । మనఃప్రచారతూన్యంపరమాత్మైకీనందంభవతి । ప్రాప్తేజ్ఞానేనజ్ఞా
 నేజ్ఞేయేపరమాత్మైక్యాదిసంస్థితేదేహేలబ్ధికాంతి పదంగతేతదావ్రథాను
 నోబుద్ధిమూన్యంభవతి । ప్రాణాపానయో రైక్యంకృత్వా దృఢమభ్యో
 నాసాగ్రదశానదృఢభావనయాద్వికారాంసులిఖిష్టబుద్ధికరణేనప్రణవధ్వ
 నింశవ్యవసంతస్త్రినందంభవతి । వయఃప్రావాసంతరంభేను ప్రసక్తిరమివ
 సర్వేంద్రియవర్గేషునష్టేమనోవాశోభవతి । యదావంచావలేతిన్థం జ్ఞానా
 నిమనసాసహబుద్ధిశ్చసంజీవతేతామాహుళపరమాంగతిం । సంశాంతస
 ర్వసంకల్పాయాశీప్యవదవస్థితిః । జాగ్రన్నద్రావిస్మృక్తాస్వాప్యరూపస్థితిః
 పరా ॥ ౧౦ ॥ మారులేమధ్యసంభృతేమనఃస్థైర్యంప్రజాయతే । యోగునస్సు
 ఘ్నీభావస్సైవావస్థా మహాన్ననీ । సదాపోనామనోవాశోజీవన్ముక్తస్యవి
 ద్యతే । నిద్రాద్యరూపినాశస్తువర్తతేదేహముక్తిరే । చైత్రైత్యధికా

హీనాయాస్థితిః క్షిణచేతసామ్ । సోచ్యతే శాంతకల్పా జాగ్రత్స్వపసుషు
 ప్రతా । నైతజ్జాగ్రస్సవైస్వప్నస్సజగల్పానామభావవాత్ । సుషుప్త
 భావోనోప్యేతదభావాజ్జడతాస్థితేః । సత్త్వావబోధవనాసావాసనాత్య
 గపావకః । ప్రోక్షస్సమాధిశబ్దేనసమయాస్థితిః ॥ ౨౦ ॥ నిర్వికా
 రతయావృత్త్యాబ్రహ్మకారతయాపునః । వృత్తివిస్తారణంసమ్యక్సమాధి
 రభిధీయతే । దృశ్యసంభవబోధేన రాగద్వేషాదితానవై । రతిర్భూలోది
 తాయాసానమాధిరభియతే । అహమేవపరంబ్రహ్మబ్రహ్మహమితోసంస్థి
 తిః । సమాధిపురుషిజ్ఞేయస్సర్వవృత్తిరోధకః । సమాధి స్సువిదుత్ప
 త్త్వివరజీవైకతాంవ్రతి । ధ్యానస్యవిస్మృతిస్సమ్యక్సమాధిరభిధీయతే ।
 సమాహితాఽత్యక్తప్రాయధాభూతార్థదశిణీ । బ్రహ్మస్సమాధిశబ్దేన
 పరావ్రజ్ఞోచ్యతేబుధైః ॥ ౩౦ ॥ అక్షుష్టానిరహంకారాద్వంఢ్యేచ్ఛనసు
 చాతనీ । బ్రహ్మస్సమాధిశబ్దేనమీరోస్థితరాస్థితిః । నిశ్చితావికతాభీ
 స్టాహయోపాశేయవజిణీతా । బ్రహ్మస్సమాధిశబ్దేనపరిపూర్ణామనోగ
 తః । సరితేనైధవంయన్విత్వాన్యంభజతియోగతః । తథార్థమనసోరై
 క్యంసమాధిరభిధీయతే । యస్యనాత్వంతయోగత్ర జీవాత్మపరమాత్మ
 నోః । సమస్తనష్టసంకిల్పస్సమాధిరభిధీయతే । ప్రభాసూన్యం మనస్సూ
 న్యంబుద్ధిసూన్యం నిరామయం । సర్వసూన్యం నిరాభాసం సమాధిరభిధీ
 యతే ॥ ౪౦ ॥ బ్రహ్మకారమనోవృత్తిప్రభావోహం కృత్రివిహ । సంప్ర
 జ్ఞాతసమాధిస్స్యాద్ధావాక్యాన ప్రయత్నతః । ప్రశాంతవృత్తికంబి
 త్త్వపరమానందశీవకం । అసంప్రజ్ఞాతనామాయం సమాధిర్యోగినాంప్రి
 యః । స్వామిగుణాతిరావేశాద్వృత్తకేంద్రానాపేక్ష్యమ । నిర్వికల్ప సమాధి
 స్సాన్నివాతర్థగతీవపరం । ప్రభాసూన్యం మనస్సూన్యంబుద్ధిసూన్యంవిక
 త్తకం । ఆతిద్యౌవృత్తహాసం సమాధిప్రనిభావితః । ఊర్ధ్వ
 గ్గమధగ్గలాగ్గమధగ్గలాగ్గమేవాత్మకం । సాత్మాద్విధి ముఖోక్తే
 సమాధిపారమార్థికః ॥ ౫౦ ॥ ఇతిపాద్మాంధిక సమాధినాక్యం పరి
 శత్ ॥ ౫౦ ॥

మయశ్శివః సర్వవజ్జితదిన్నాత్రస్సర్వానందమయ్యవరః సర్వానుభవ
నిర్ముక్తస్సర్వధ్యానవివర్జితః అత్తానాత్మవివేకాది భేదాభేదవివర్జితః మ
హావాక్యార్థతోదారో బ్రహ్మస్తీత్యతిమారతః తచ్చబ్రహ్మస్త్వంశబ్దహీ
నోవాక్యార్థవర్జితః క్షరాక్షరవిహీనో యోనాదాత్యర్జ్యుతిరేవవః । అ
ఖండైకరసోవాహనూనందోస్తీతివజ్జితః । దృశ్యదశాననిర్ముక్తః కేవ
లామలయావవా । నిత్యోదితోనిరాభాసాద్రష్టాసాక్షి దిదార్శకః । స
వవిదితాదన్యస్తతైవావిదితాదపి ॥ ౩౦ ॥ ఇతిసాధ్ధాంతిక పుల్లింగ స్వ
రూపవాక్యానిత్రింశత్ ॥ ౩౦ ॥

అథసాధ్ధాంతిక స్త్రీలింగ స్వరూపవాక్యాని ॥ ౧౩ ॥ అనౌక
వరమానందలక్షణాఖండామరలేఖోదాశః । భావాభావకలానిర్ముక్తాది
ద్విధ్యాద్విత్రియబ్రహ్మసంవిత్త్రిః । సద్విదానందలహరీ మహాత్రిపురమంద
రీ బహిరంతరమప్రవిశ్యస్వయమైతైవభాతి । సర్వసంకల్పరహితా స
ర్వసంజ్ఞావివజ్జితా నైహ దిదవి నాశాత్తా స్వాత్మైత్యాదికృతాభిభా
అకాశశతభాగాచ్ఛాజ్ఞేమనమ్భలయాపినీ । నాస్తమతినహాచేతిహాస్త్యై
తినతిష్ఠతి । నచయోనిచాయోనినచ నేహనచేహవిత్ । నైహదిదమ
లాకారానిర్వికల్పావిరాస్తదా । మహాదిదేతై నేహస్తి మహాసత్తైతి
యోచ్యతే । నిమగ్నంకాపమాశుద్ధానిరహంకారరూపినీ । సకృద్విభా
తావిమలానిత్యోదయవతీసయా । సాబ్రహ్మవరమాత్మైతినామభిభవతి
యతే ॥ ౧౨ ॥ ఇతిసాధ్ధాంతిక స్త్రీలింగస్వరూపవాక్యానిద్వావింశత్ ॥ ౧౨ ॥

అథసాధ్ధాంతికనపుంసకలింగస్వరూపవాక్యాని ॥ ౧౩ ॥ అన్యథే
వతద్విదితాదభోఅవిదితాదధి । యత్తద్రక్ష్యమాగ్రాహ్య మగోత్రమప
ర్ణమచయ్యుక్తోత్రంతరపానీపాదం । సదేవసామ్యేదమగ్రలసేదేకమేవా
ద్విత్రియం । అస్థూంపనగ్నహ్రాస్వనాదీర్ఘ మలోహితమన్నీహమచ్ఛాయమ
తమోవాయునాకాశమసంగమరసమగంధమచయ్యుమగ్ర మశ్రోత్రమవా
చ్ఛినోలేజసంకప్రాణ మముఖ మమాత్రమనంతర మబాహ్యం సత్యం
శుద్ధం బుద్ధం ముక్తం సత్యం సూక్ష్మం పరిపూర్ణమద్వయంసదానంద

విస్తారం పురతస్సువిభాతం । ఆవిభాతమద్యైతమనిత్యమలింగంస్య ప్ర
 కాశమానందఘనం । ఏతద్ధ్యేశజ్జనుస్సశామయాచ మరస మగంధ మవ
 త్తవ్య మదాతవ్య మగంతవ్య మవిసర్జయితవ్య మనానందయితవ్య మమ
 న్తవ్యమబోధవ్య మనహం కర్తయితవ్య మచేతయితవ్య మప్రాణయిత
 వ్య మనపానయితవ్య మవ్యానయితవ్య మసదాన యితవ్య మసమాన
 యితవ్య మనింద్రియ మపిషయ మకరణ మలక్షణ మసంగ మగుణమ
 విక్రియ మవ్యవదేశ్యమ సత్తమరజసరా మతమసరా మమాయ మభయ
 మప్యాపనిషద మేవమవిభాతం సకృద్విభాతం పురతోస్తాస్సర్వస్తాత్సు
 విభాతమద్వయ మనిర్వచనీయ జ్యోతిస్సర్వ వ్యాపకం నిరతశయా నం
 దలక్షణం పరిమాకాశం । తద్భ్రమ్మతావత్రయాతీతం వట్టోశ వినిర్ము
 క్తం వదూమివావజీతం షంచకూతాతీతం వద్భావవికారమూన్యమేవ
 మాదిసర్వపిలక్షణం । నినుణాంనిరుపస్థ వంజ్యోతిరాభ్యంతరం సర్వమా
 యాతీతం ప్రత్యేకరసన ద్వితీయం । తజ్జ్యోతిరేకమద్వితీయం సర్వ కల్ప
 నాతీతం ధ్రువమక్షరమేకం సదాచకాస్తిసచ్చిదానందం ॥ ౧౦ ॥ య
 త్తత్సర్వం విజ్ఞాన మానందం నిష్క్రియం నిరంజనం సర్వగతం సు
 సూక్ష్మం సర్వతోముఖమనిర్దైశ్య మమృతం నిమగ్నం । ఏక మద్యై
 తం నిమగ్నం నిష్క్రియం శాంతం నిరతశయ మనామయ మద్యైతం
 చక్షుర్థం బ్రహ్మస్థిరుద్రాతీత మేకమాకాశ్యం । అన్వయమనాద్యంతమ
 శేషవేదవేదాంతవేద్య మనిదేశ్యమనిరుక్త మప్రచ్యవ మాశాస్య మ
 ద్యైతం చతుర్థం సర్వాధారమనాధార మనిరీత్యం । అశబ్ద మస్పృశా
 మరూపమవ్యయం తథారసనిత్యమగంధవచ్చయత్ । పరంవిజ్ఞానాద్య
 ద్వరిత్యం ప్రజా నాయదచ్చి నుద్యదణుభ్యోణుయచ్చ । బృహచ్చతద్దివ్య మ
 చింత్యమావా సూత్యైచ్చతయ్యుక్తతరంవిభాతి । ఏతద్వైయం నిత్యమేవా
 త్తనంభం నాతస్పరంవేదితవ్యంహికించిత్ । అఘోషమ వ్యంజనమస్ప
 రంచితాళుకం తృణమనాసికంచయత్ । అరేఫణాత ముథయోష్ణ వర్జి
 తంయదక్షరంసక్షరతేకభంధిత్ । అగౌచరంమనో వాచామ వధూ

తాధిపన్లువం॥ ౨౦॥ సత్తామాత్రప్రకారైకప్రకాశభావనాగం॥ అ
హాయననుచాదేయసామాన్యచిత్రణం॥ ద్రువం స్తిమితిగంభీరం న
తేజోనతమస్తతం॥ నిమగ్నం నిమగ్నం శాంతం సత్త్వతీతం నిరానయం॥
సమాన్యం నాపిచాకారినదృశ్యం వాపిదశణం॥ చిత్తానం చైశ్వరహిత
మనంతనజరంశీవం॥ చైత్యానుచాతరహితం సామాన్యేనదపన్నగం॥ అ
వామయనునాథాసనువాచకనుకారణం॥ మమోవాచాభిరగ్రాహ్యం
పూర్ణోగ్యూణం సుఖాత్సుఖం॥ ద్రష్టృదశణనదృశ్యాదివిజితంతది
దంపనం॥ ౨౧॥ శుద్ధం సూక్ష్మం శాకారం నిర్వికారం నిరంజనం॥ అప్ర
మాణనునిర్దేశ్యమప్రమేయవత్పరియం॥ నిర్దేశకం నిరాపాయంబూ
తస్థమనలంధ్రువం॥ సర్వసంవిక్షసంనిర్వమానం దమనమద్వయం॥ ప్రత్య
గేకరసంపూర్ణం ననంతం విశ్వతోముఖం॥ అహాయననుచాదేయమ
నాదేయమనాత్రయం॥ శుద్ధంబుద్ధంసదాముక్తమనాచకమనూపకం॥
సంకల్పసంక్షయవత్కాంతంబుద్ధిచైవం సారమోహమహికాగరితాభ
వంతి॥ స్వచ్ఛం విభావితరీతివిభామాగతాయాం చిత్తాత్రమేకమణమా
ద్యమనంగిమతః॥ ౨౨॥ ఇతిసాద్ధాంతకనపుంసరింగస్వరూపవాక్యా
న్యేనోనదత్వారితః॥ ౨౩॥

అథ సాద్ధాంతకార్తవాక్యాని॥ ౧౫॥ అకాశోహ చైవాను
వాచనూపయోనిర్యహితాలేయకంతరాతద్యత్ప్రకవన్యతంపత్రాత్॥
ఇకంసర్వంయదయమాత్మాచిదేకరసోహ్యయమాత్మాఽఽహోహ్యయ
మాత్మా॥ అనుజ్ఞాతాహ్యయమాత్మా॥ అనైజ్ఞేకరసోహ్యయమాత్మా॥ అ
హోహ్యయమాత్మా॥ దేహదేవరతరత్వాన్ప్రహ్నివపుమాత్మా॥ అ
ఖండైకరసోహ్యయమాత్మా॥ నిగుణస్సాక్షిధూతోనిష్క్రియో నిరవ
యవోయమాత్మా॥ ౧౬॥ పరజఃపరతకాళాదజలత్సగుహాభ్రవింశ
పకోదేవస్సర్వభూతేషుకూఢస్సర్వవ్యాపీసర్వభూతాంతరాత్మా॥ నిశ
బ్ధంపరమంబ్రహ్మపరమాత్మాసమీయతే॥ సకలేనిమగ్నలేఖావేనర్వత్రా

త్వావ్యవస్థితః । సర్వదాసర్వకృగ్నిర్వఃపరమాత్మైశ్వర్యాదామృతః । అన్య
ద్యంతోవభాసార్థాపరమాత్మైహవిద్యతే । నిత్యసర్వగతాహ్యత్వాహ
బ్రహ్మదోషవర్జితః । తస్మిన్సర్వమాత్మావశ్రీరామఃపురుషోత్తమః । స
ర్వకారణకార్యాత్మాకార్యకారణవర్జితః । సర్వాతీతస్వభావాత్మా
నాదాంతజ్యోతిరేవసః ॥ ౨౦ ॥ నిర్వికల్పస్వరూపార్థాసంకల్పవివర్జి
తః । సదాసమాధిశూన్యాత్మా అదిమధ్యాంతవర్జితః । ప్రజ్ఞానవాక్య
హీనాత్మాఅహంబ్రహ్మస్థివర్జితః । తత్త్వసామ్యాదిహీనాత్మాఅయమా
త్మైత్యభావకః । ఓంకారవాద్యహీనాత్మాసర్వవాద్యవివర్జితః । సర్వ
త్రప్రకర్షరూపార్థాసర్వత్రాత్మావశేషకః । సుధచైతన్యరూపార్థాస
ర్వసీద్ధివివర్జితః । అనందార్థప్రయోగ్యాత్మామోక్షార్థాత్మాబంధవర్జి
తః । శూన్యాత్మాసూక్ష్మరూపార్థావిశ్వాత్మాచిత్వహీనకః । సత్రామా
గ్రస్వరూపార్థానాన్యగింగంజ్జగత్సభ్యయం ॥ ౩౦ ॥ అపరిచ్ఛిన్నరూపార్థా
అబుద్ధులూపివర్జితః । నాచరూపహీనాత్మా పరసంవిద్యుభాత్మకః
సాత్వసాత్వి హీనాత్మా కేచిత్కేచిత్సేవన । ముక్తాముక్తస్వరూ
పార్థాముక్తాముక్తవివర్జితః । ద్వైతాద్వైతస్వరూపార్థాద్వైతా
ద్వైతాదివివర్జితః । నిష్కలార్థార్థలూర్థా బుద్ధార్థాపురుషాత్మకః
అత్మైశ్వర్యాహీనోయమాన్తీకబ్రహ్మవర్జితః । సద్విదానప్రహీనోయ ఏ
మైవాత్మానవాతనః । యస్యకేచిద్భూతానాన్తీకేచిదంతః కియచ్ఛన ।
యన్యగింగం ప్రపంచంవాబ్రహ్మైవాత్మానసంశయః ॥ ౪౦ ॥ ఇతిసాధాంతి
కాత్మస్వరూపవాక్యానివత్సారింశత్ ॥ ౪౦ ॥

అథసాధాంతికసర్వవాక్యః ॥ ౧౦ ॥ ఓంకారపేదంసర్వం । స
ఏవాథస్తాగు ఉపరిస్తాగుపశ్చాత్స పూర్వస్తాగు దక్షిణతః స ఉత్తరతః
సపేదంసర్వం । అహమేవాథస్తాకహముపరిస్తాకహంపశ్చాత్సహంపురస్తా
దహందక్షిణత అహముత్తరత అహమేదేదంసర్వం । ఆత్మైవాథస్తాదా
న్యోపరిస్తాదార్థాపశ్చాదార్థా పురస్తాదార్థా దక్షిణతతత్త్వైత్తరతతత్త్వై
వేదంసర్వం । ఆత్మైవేదమృతమిదంబ్రహ్మనంసర్వం । ఏతస్మిన్పై

తత్సర్వం సారాయగ్రహేనసర్వం । సద్విదానందహాసమిదం సర్వంస
 త్తామాత్రహీనంసర్వం । సత్స్వరూపమేవేదం సర్వం యద్యాతేయ
 చ్చభవ్యంసనాతనం । స్వయంబ్రహ్మేస్వయంవిష్ణుః స్వయమింద్రః స్య
 యంశివః । స్వయంవిశ్వమిదంసర్వం స్యస్తాదన్యన్నకించన । మరుభూ
 మాజలంసర్వంమరుభూమాత్రమేవతత్ । జగత్త్రియమిదంసర్వందిన్ద్రా
 త్రంస్వవిచారతః । భావవనితదిన్ద్రాత్రంసర్వందిన్ద్రాగ్రమేవహి । యతే
 దిన్యన్నకించిచ్ఛసర్వం చిన్ద్రాగ్రమేవహి । అఖండైక రసంసర్వంయద్య
 చ్చిన్ద్రాత్రమేవహి । ధూతంభవ్యం భవిష్యద్య సర్వం చిన్ద్రాగ్రమేవహి ।
 జ్ఞాతాచిన్ద్రాత్రరూపశ్చసర్వందిన్ద్రాగ్రమేవహి । యద్యయావచ్ఛూర
 ణంసర్వందిన్ద్రాగ్రమేవహి । చిన్ద్రాత్రాన్నాస్తిలక్ష్మ్యంచసర్వందిన్ద్రాగ్రమే
 వహి । అత్తనోన్యగతిర్నాస్తిసర్వమాత్మనయంజగత్ । అత్త నోన్యస్త్రియ
 న్నాస్తిసర్వమాత్మనయంజగత్ । సర్వమాత్మైవశుద్ధాత్మాసర్వందిన్ద్రాత్ర
 మద్యయంసర్వంచాత్మిదంబ్రహ్మైవస్వయంవిష్ణుః సవశుద్ధాత్మసంప్రకర్షిదం
 బ్రహ్మసర్వమాత్మైవమాతతలంసర్వంసాహంచనాన్యద్యా సర్వంబ్రహ్మైవ
 కేవలంసతతస్త్రియత్రాహంసతత్త్రివర్తయం । కిన్యనభివంభామ
 సర్వంసద్విత్తయంతతం । కిన్యాతరగ్రాంతిర్నాస్తివిసర్వంబ్రహ్మై
 వకేవలంసదేహానచకర్మాదిసర్వంబ్రహ్మైవకేవలం । లక్షణాత్రయం
 జ్ఞానంసర్వంబ్రహ్మైవకేవలం । జగన్నామ్నాదిదాతాభాతి సర్వంబ్రహ్మై
 వకేవలం । బ్రహ్మమాగ్రమిదంసర్వం బ్రహ్మమాత్ర ముపన్నహి । బ్రహ్మ
 మాత్రం ప్రథంసర్వం బ్రహ్మమాత్రంరసంసుఖం । బ్రహ్మమాత్రం శ్రు
 తంసర్వంస్వయంబ్రహ్మైవకేవలం । బ్రహ్మైవసర్వందిన్ద్రాత్రంబ్రహ్మమా
 త్రంజగత్త్రియంసర్వంప్రశాంతహజమేషునాదిగుణ్యమాభాస్వరంస్వ
 దనమాప్రహవైశ్యంహ్మం । సర్వంప్రశాంతమితి శబ్దహయీవచ్ఛప్తిర్యే
 థాభామేవహిముద్భవితతోమితదం । ౮౦ । ఇతిసాధానంసర్వవా
 క్యాచత్వారింశత్ । ౮౦ ।

అథసాధ్యంతికబ్రహ్మవాక్యాని ౧౯॥ సర్వం హ్యతద్యబ్రహ్మ
 ఆయమాత్మాబ్రహ్మ సర్వంజ్ఞానమనంతబ్రహ్మ । ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞానం
 బ్రహ్మ తదేతద్భ్రహ్మ పూర్వమనవరమనంతర మబాహ్యమయమాత్మా
 బ్రహ్మ సర్వామభూతి విజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ । అజనో ౭ మరోహ్యతోభ
 యోబ్రహ్మభ్యయం సర్వభూత స్థమేకం నారాయణం కారణపుషమ
 కారణం పరంబ్రహ్మామ్ । స్వయంప్రకా శస్వయం బ్రహ్మ । తనే
 తదవ్యయం స్వయంప్రకాశ మహానంద మాత్మైవైత దభయ మమృత
 మతద్యబ్రహ్మ । పదే వపురస్తా త్మ్యం బ్రహ్మ । ఆకాశవ యోగ్మం
 కేవల సత్యమాత్ర స్వభావం పరంబ్రహ్మ । అద్వితీయ మభిలో పాధి
 వినిముక్తం తస్యకల శత్రువబ్యుహిత మనాశ్యంతం నిత్యం శివం
 శాంతం వినిముక్తామిత్యాది వాచ్యమనిర్వాచ్యం చైతన్యంబ్రహ్మ । ఏక
 మేవాద్వితీయంబ్రహ్మ । సర్వదానవద్భిన్నంపరంబ్రహ్మ । సద్భిదానంద
 రేఖః పూర్వస్థమాపంతాంతంబ్రహ్మ । తన్నిత్యమిక్తమవిక్రియం సత్యజ్ఞా
 నానంతానందపరిపూర్ణంసవాతనమమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ । చిత్స్వ
 రూపనిరంతరంపరంబ్రహ్మ । తద్భివచనలక్ష్మ్యంతత్యగభిన్నంబ్రహ్మ । అ
 భిందాగ్ధంపరంబ్రహ్మ ॥ ౨౦॥ సర్వకాలావాధితంబ్రహ్మ । సగుణ సగుణ
 స్వరూపకంబ్రహ్మ । అచిదభ్యాంబిహిగ్యంబ్రహ్మ । మాయాతీతం సుతా
 తీతంబ్రహ్మ । అనంతమప్రమేయాభిందవపరిపూర్ణంబ్రహ్మ । అద్వితీయపర
 మానందసర్వభృత్యుక్తమిక్త సత్యస్వరూపవ్యాపకాభిన్నా పరిభిన్నంబ్ర
 హ్మ । సద్భిదానిరంత్రప్రకాశంబ్రహ్మ । మనోవాచామ సూచరంబ్రహ్మ ।
 అఖలప్రమాణానోచరంబ్రహ్మ । దేవభికాలతోపస్త్రుతిపరిచ్ఛేదరహితం
 బ్రహ్మ ॥ ౨౧॥ తులీయోనరాకారమేకంబ్రహ్మ । అద్వైత వినిర్వాచ్యం
 బ్రహ్మ । శివంప్రకాశమచ్యుతంపరంబ్రహ్మ । పంచేకమక్షరంపిమ్మయం
 శివంపన్నాత్రపరంబ్రహ్మ । అసావాదిత్యంబ్రహ్మ । ఓమిశ్యే తదక్షరంప
 రంబ్రహ్మ । బ్రహ్మేదేవమస్మతంపురస్తాన్భ్రహ్మ పశ్యాన్భ్రహ్మనాగత
 శ్చోత్తరేణ । అథశ్శోభ్యకలచప్రసృతంబ్రహ్మేదేవంపిశ్యమిందవిష్టం ।

తదేవనిషా లంబ్రహ్మగ్రీవకల్పంబిరంజనం । బ్రహ్మమేవం బ్రహ్మతావత్ప్రజ్ఞా
 నంబ్రహ్మమయ్యపి । బ్రహ్మశబ్దేనతద్బ్రహ్మస్యవ్రతాకాత్మియవకం । ఏ
 తద్భావవినిర్ముక్తంతద్బ్రహ్మబ్రహ్మతత్పరం । చిత్తాత్రాత్మరమంబ్రహ్మం
 చ్చాత్రాన్నాస్తికూపిహి । అఖంజైకరసంబ్రహ్మ చిత్తాత్రాన్నహివిద్య
 తే । సదోదితంవరంబ్రహ్మజ్యోతిషామదయోయతే । యస్మిన్సంరీయ
 తేశబ్దస్తత్పరంబ్రహ్మగీయతే । సర్వశక్తివరంబ్రహ్మనిత్యమాపూర్ణగుద్య
 యంనత్రాసర్వపదార్థానాంగన్యంబ్రహ్మభిధంపదం । వరంబ్రహ్మవరం
 త్వంసచ్చిదానందలక్షణం । అతరంవరమంబ్రహ్మశక్తిశేషంబిరంజనం । ౧౦
 బ్రహ్మైవైకమనాద్యంతనన్దివత్ప్రవిజ్యంభతే । నకించిద్భావనాకారంయ
 త్తద్బ్రహ్మవరంపిచ ॥ ఏకమేవాద్వయంబ్రహ్మసేవానాస్తికించన । బ్ర
 హ్మైవవిద్యతేసాక్షాద్వస్తుతౌవస్తుతౌపిచ । తద్విద్యావేషయంబ్రహ్మసత్య
 జ్ఞానసుఖాద్వయం । శాంతంచతతతీతంచవరంబ్రహ్మతమచ్యతే । అమభూ
 తివరంతస్మాత్సరంబ్రహ్మైతిచ్యతే । యదిరంబ్రహ్మపుచ్చాభ్యసత్యజ్ఞా
 నాద్వయాత్మకం । సక్రూపంవరమంబ్రహ్మైతిపరిచ్ఛేదవచితం । తద్బ్ర
 హ్మనందమద్వంద్వంద్విగుణంసత్యదిద్వనం । ౧౦ । సర్వాభిసేన మద్వం
 ద్వంపరంబ్రహ్మసవాతనం । ప్రజ్ఞానమేవతద్బ్రహ్మసత్యప్రజ్ఞాన లక్షణం ।
 అస్త్రీత్యైకజన్మత్వంసక్రూపంబ్రహ్మశ్శబ్దేత్ । భాతీత్యైకజన్మత్వం
 భానంబ్రహ్మైవకేవలం । బ్రహ్మమాత్రదిదాకాశం సచ్చిదానంద మద్వ
 యం । బ్రహ్మజోగ్యత్వరంనాస్తిబ్రహ్మజోగ్యజ్జగన్నచ । బ్రహ్మజోగ్యర
 హంనాస్తిబ్రహ్మజోగ్యశ్చలంనహి । బ్రహ్మజోగ్యత్యగం నాస్తిబ్రహ్మ
 జోగ్యస్వదంనహి । బ్రహ్మజోగ్యగురునాస్తిబ్రహ్మజోగ్యవసద్వపుషి
 త్యానందయంబ్రహ్మకేవలంసర్వదాస్వయం । ౨౦ । వీజమాయా ౨౦
 మూర్త్యంవరంబ్రహ్మైతీత్యతే । సక్రూపమద్వయంబ్రహ్మఅదిమభ్యా
 వ్రవచితం । సర్వత్రావస్థితుశాంతందిద్బ్రహ్మగృభిభీయతే । సిద్ధా
 వ్రాభ్యాశ్చతాస్త్రిణాంసర్వాపహ్నవపిచహి । నాదిద్యాస్త్రీహనోమా
 యాశాంతంబ్రహ్మైదమగ్లమం । స్వాత్మన్యారోపితాశేష భానవస్తు

గానః । వ్యయమేవపరంబ్రహ్మపూర్ణగుద్యయశక్తియం । రామ ఏవ
పరంబ్రహ్మరామేవపరంతః । రామేవపరంతత్వం శ్రీరామోబ్రహ్మ
తారకం । దిగ్రూపరూగ్రంబ్రహ్మైవసద్విదానంద ముద్వయం । ఋతంస
త్యంపరంబ్రహ్మచక్రవంసారభేవజు ॥ ౮౦ ॥ బ్రహ్మదిద్యోహ్యభవనం బ్ర
హ్మసూతపరంపరా । బ్రహ్మహంబ్రహ్మనిచ్చశ్రు బ్రహ్మవిద్యారబాంధ
వాః । బ్రహ్మసూతయాబ్రహ్మకేవలంప్రతిభాసతే । జగన్రూపం తథా
ప్యేతత్ బ్రహ్మైవప్రతిభాసతే । విద్యాపిద్యావిభేదేనభావాభావాదభేద
తః । సురుశిష్యుదిభేదేనబ్రహ్మైవప్రతిభాసతే । ఇదుబ్రహ్మ పరంబ్రహ్మ
సత్యంబ్రహ్మప్రభుస్త్రినః । కాలోబ్రహ్మకలాబ్రహ్మసుఖం బ్రహ్మస్వయం
ప్రభం । పక్షంబ్రహ్మవ్యయంబ్రహ్మమోహాలాబ్రహ్మసమాధికం । దో
షాబ్రహ్మగుణోబ్రహ్మనమశ్శాంతం విభుప్రభుః । లోకో బ్రహ్మసురు
బ్రహ్మశిష్యోబ్రహ్మసదాశివః । పూర్ణం బ్రహ్మపరం బ్రహ్మ శుద్ధంబ్ర
హ్మశుభాశుభం । జీవవచనదాబ్రహ్మస్వయంబ్రహ్మసవాతనం ॥ ౮౩ ॥
ఇతిసాధాంతికబ్రహ్మస్వరూపనాక్యానిత్రైగవతిః ॥ ౮౩ ॥

అథసాధాంతికావోక్షనాక్యాని ॥ ౮౪ ॥ సర్వపితేషం నేతి నే
తీతి విహాయయవశిష్యతే లివిద్వయంబ్రహ్మ । జీవభావజగద్భావబా
ధేప్రత్యగభిన్నంబ్రహ్మైవావశిష్యతే । పూర్ణమదఃపూర్ణమిదం పూ
ర్ణానూర్పూర్ణమదవ్యతే । పూర్ణస్యపూర్ణమాదాయ పూర్ణ మే
వావశిష్యతే । కార్యపాధిరయఃజీవకారణపాధిరీశ్వరః । కార్యకా
రణతాంహిత్యాపూర్ణబోధోపశిష్యతే । తతస్త్రిమిగగంధీరం నలేజో
నగమస్తతం । అనాశ్విమనభివ్యక్తంసత్కాంచినవశిష్యతే । సంకల్ప మ
నసేభిన్నేనకదాచనకేనఽత్ । సంకల్పకాలేగభిలేస్వరూపనవశిష్యతే ॥
౮౦ ॥ కహప్రభయసంపత్తేహ్యసత్త్వం సముపాసతే । అశేష దృశ్యే
సగూడాకాంతమనావశిష్యతే । ఛందోగ్లాసవిలాసేషు స్వాత్మక ర్మత
యానయా । స్వసంశ్లేషయంయాలేసకుతే వావశిష్యతే । సమతా
సర్వభావేషుయాసాసత్యవగాస్థితిః । పరమాత్మత నాస్మీసా సమతే

వావశిష్యతే । కాలక్రమముపేక్షిత్యాహీనాయాత్వైశ్యబంధనైః । చి
త్తత్వైశ్యముపేక్షిత్యాసహజైవావశిష్యతే । సాహివాచాదు గమ్య
త్వాదసత్తాదువశాత్పరీతిం । నైరాన్యసిద్ధాంతవశాదువాయాతేవశిష్య
తే । యావద్యావన్నుశేష్తస్వయంసంశ్యజ్యతేభిలం । తావత్తావన్నురో
లోకావగమాత్తైవావశిష్యతే । అభ్యాసేనపరిస్థుండేప్రాణానాం క్షయమా
గతే । మనఃప్రశమనాయాతినిర్వాణమవశిష్యతే । జ్ఞేయవస్తు పరిత్యా
గేపిలయాయంతిమానసం । మానసేపిలయంయతేతైవల్యనవశిష్యతే ।
యతోవాచోదవర్తంతేపకల్పకలనాన్వితాః । పకల్పస క్షయజ్ఞంతో
పవంతవశిష్యతే । ఉద్యోగమైకకలాస్తీహపరావరఃపరీతం । సర్వ
త్రాసంభవాన్వైశ్యంయతౌల్పంలేవశిష్యతే । ౩౦ । మంచయాపవరి
త్యాగాదభగదూపప్రహారం । అభిష్టానంపరితరైస్త్వయేతేనవశిష్యతేమ
హత్ । సర్వవేదాంతసిద్ధాంత సారంపద్మియభాగం । స్వయం శ్చ
త్వాస్వయంభూత్వాస్వయమేవావశిష్యతే । అశ్చయస్త్వయ దూపయ
వ్యయంతేభారసంశయచగంధవచ్చయత్ । అవాన్యసంరంమహతఃపరం
భ్రువంతదేవశిష్యస్వయంబిదామయి । ౩౧ । ఇతిసాధాణతికావశిష్టస్వ
దూపవాక్యోపన్యసితే ౩౨ ।

ఇతి సాధాణతికావశిష్టస్వదూపవాక్యన్యూపాత్యదుద్వావింత్య
ధికత్రితరం ౩౩౨ ।

అథసాధాణతికలవాక్యః ౩౩౧ । సర్వోహవై తత్సరమంత్ర
స్తుకేనప్రస్తోతృభవతి । ప్రస్తుచిదాహ్నోపరం । ప్రస్తుపంధో ౭వ్యుగ
త్వమేతి । తరతరీకమాత్మైతి । యవపంచేదాహంప్రక్షాప్తీతిసంభజ్గం
సర్వంభవతి । సపషపిషప్రూతాపిషప్యుతో ప్రస్తుచిద్వాగ్రప్రస్తో
వాభినైతి । యవపంచీబూవేదగ్రీబవసభవతి । తస్మిన్ప్రస్తోవాహ
వాస్తీతి । ప్రక్షాప్రగవహమస్తరగ । భ్రీహరీటవ్యాడేన శరీరత్రయము
శ్చుభ్య సవ్యాసేనైవ జేహత్యాగంతరోతి స్యుతకృత్యభవతి । తమ
పంజ్జాత్వాపిద్వాస్త్వయముభాగ్నీముద్యతే । తతైవం చిద్వాంస ఇ
హైవాన్యతాభవతి ౩౩౦ । అవాన్యసంరం మహతఃపరంభ్రువం నిచా

య్యతన్మృగ్యముభాగ్విముచ్యతే | యన్ జ్ఞాత్వాత్ముచ్యతేజంతురన్మృత
త్వంచగచ్ఛతి | యదావిశ్వఃపశ్యతేసుక్తవణంకేరారమిశంపురుషంబ్ర
హ్మయోగిం | తదావిద్యాన్మణ్యపాపేపిభూయవిరంజనఃపరమంసాన్య
మాభ్యుపైతి | ఏగచ్ఛోవేదగ్హితంగుహాయామవిద్యాగ్రంధిఃకిరతీహసా
న్య | భిక్ష్యతే హృదయ గ్రంధి భిక్ష్యంతే ప ర్వ సు శ యాః ||
క్షీయంతేచాస్య కిన్యాశాన్త్యా పృష్టేపరావరే | య ధానన్యస్సవింద
మానాః సముద్రే స్త్రుగచ్ఛంత నానూపాపేవిహాయ | తదావిద్యాన్నా
మానూపాన్విమిక్తిఃపరాగ్మరం పురుషముపైతివిద్యం | జ్ఞాత్వాతంమృ
త్యమన్యేతివాన్యఃపదామీర్తుమ్ || ౨౦ || తస్మిన్మహామిశ్రాత్వా
బ్రహ్మమర్హోన్మేషం | యత్రయత్ర మృతోజ్ఞానీ పరమాదరఃకృతా |
పరిబ్రహ్మశోయేగ సనన్యేగాగ్రీణిష్యతే | యద్యత్స్వాభివతంవ
స్మరన్యజ్ఞాభిషేకం తేజపకల్పనశ్చైగ్రిణన్మంప తమదయదాన
ర్వింసర్వగతంకౌంతంబ్రహ్మసంహ్యతేతదా | ప్రియేషుస్వేషుసకృతమ
ప్రియేషుదవ మృతం | ఓమ్యధ్యానమోగేన బ్రహ్మోపేతివ నాతనం |
ఘటాకాశమివా గ్నానంమిదుంబ్రహ్మత్వతః | సగచ్ఛోనిరాలంబుజ్ఞా
నాలకింసమంతేని రింబ్రహ్మోన్మేషం బరేభానానరనాగామరేషు
న | య స్మిన్సగిదేవాహురిషత్వానశోచతి | సర్వసాక్షిణమాత్మానం
వణాశ్రవ వివిధితం | బ్రహ్మగుపతయావశ్యం బ్రహ్మైవభవతిస్వ
యం | తస్మిన్మహానందస్వంవ్యంనిగణాంసత్యవిష్టునం | ఏవిత్వాస్వా
న్మహోహువంపి భరిషిర్మన | వాసనాంసంపరిత్యజ్యమయిదిత్వాత్రవి
గ్రహే | యత్ప్రతిగతస్నేహః సోహంసద్విశ్నుభాక్త్యః | దత్త నాదత్త
నేహిత్యాన్వయంవేదలూపనః | యతస్తీ కపిశామాలబ్రహ్మగర్వ
బ్రహ్మవిష్టుయం || ౨౧ || ఇతిసాధాంతిక ఫలవాక్యానిచత్వారింశత్ || ౨౦ ||

అథసాధాంతిక విదేహముక్తివాక్యాని || ౨౨ || విముక్తిర్వేదము
చ్యతే | గుహగ్రంధిభ్యోవిముక్త్యుతోభవతి | అథాకామయ మామోని
హామతత్కామ అత్తకామోనతస్యప్రాణా ఉతాగ్రీసుంత్వత్రైవన

యానుగం । యత్సర్వంసర్వగంవస్తు య తత్త్వం తదసాస్థితః । తదనుత్త
 మవిష్టుంచందీపకంలేతసానుపి । స్వానుభూతైకమానంచయ తత్త్వంత
 డిచ్ఛాస్థితః । యదేకంచాప్యవేకంచసాంజవంచనిరంజనం । యత్సర్వంచా
 వ్యసర్వంచయ తత్త్వం తదసాస్థితః । నిరానందోపిసానందస్సచ్చాపచచ్చబ
 ధూవపి । నదేగవోనచవహోనచైవా నన్నసన్నయః । అజమవరమనా
 వ్యమాద్యమేకం వచనమలం వకలంచనిచులంచ । స్థితేభిః సతదానభ
 స్స్వయాపాదపిషణలస్థితీశ్వరఃకుడేన ॥ ౩౦ ॥ వ్యవగతకలనాకలంశుద్ధే
 స్వయంచాచలాత్, నిచాచనేచదేశా । సలిలకణ ఇవాంబుధౌ మహాత్మా
 పగిలేవాననమీతాం జగము । సుహంతమఃఖమ బదాత్మక మేకమ
 ప్రమాదమహాభావమేకమస్తమోయత్ । ఆకాశకాశతనవోగనవో
 చావలితస్తప్తవైద్యోగేంద్రలవాభవంతి । పదేహము క్షవవాసాపిద్య
 తేకలాలాత్మకః । ననాగ్రాన్యనిరాధార వాసిత్యంప్రతీయతే । పదే
 హము క్షవచ లేపదేవనమహవనే । పదేహము క్షవయే తస్మిన్సత్త్వ
 యాత్మకే । దగ్ధనాశేషమాసాభ్యవేదేతహావ్యతే । ననానానురా
 ప్రతీతతేనానాత్రేనానైక ॥ ౪౦ ॥ తేవ స్మనసామూర్తికృతాభిఃప్ర
 వృత్తైర్విచారైః తదాభివాత్సాగ్రేవైవస్వస్వహృష్యేతికర్పయన్ । నా
 ప్రేరేనశ్యేత్పురూర్త్యుత్తమఃకాన్యకుశలంవశ్యతచావరోహత్ । ప్రారబ్ధ
 వాతాత్ప్రేరేభావవాతే వచ ప్రేరేభావశ్యేతి చాన్వినాయా । అహినిలక
 యినీపర్వ నిమోహతోజీవజీవః । వర్షీకే వతస్త్రిష్టేర్నిసరోపీనా
 భివాన్యతే । వచం స్థూలంచ సూక్ష్మ చ శరీరం నాభిమన్యతే । ప్రధ్య
 యజ్ఞానోభావ్యక్తే మిథ్యాజ్ఞానే నహినుకే । నేరినేనీ రయావత్పాదశ
 రీరో భవగ్యయం । పశ్యత్వ తైజసత్త్వైవ ప్రాజ్ఞత్వేతిచ తేత్రయం ॥
 ౫౦ ॥ పరాత్థీశ్వరభావ్య ఈశ్వరత్వేతి తేత్రయః । బ్రహ్మ చ నై
 వసిండాండు లోకాభూతా దయన్త్రినాత్ । స్వస్వోపాధిలయావచ
 యియంతేప్రత్యగూత్పది । యాస్త్వీమెవస్థిగస్తూస్త్వీ యాస్త్వీ సత్యం నకంచ
 ॥ ౬౦ ॥ కాలభేదంవస్తుభేదంకాలభేదంవస్తుభేదకం । కేదిచ్ఛదంనతస్యాస్తికం

విద్యాపినవిద్యతే । శిష్యశ్రేణివాక్యేతి వేదకాస్త్రాఃకథంత్యితి । ఇదం
 చైతన్యమేవేతిహం ప్రతన్యమిద్యపి । ఇతిశిష్యయశూన్యాయావై దేహీ
 ముక్తవసః । బ్రహ్మభూతః । బ్రహ్మాంతాత్మా బ్రహ్మనంద మయస్సుభః॥
 ౬౦ ॥ స్వచ్ఛదూపోమహామానీవై దేహీముక్తవసః । బ్రహ్మైవాహం
 విదేవాహమేవంవాపినదిత్యతే । చిన్నాత్రైవైవయ స్త్రిష్టైర్వై దేహీము
 క్తవసః । చైతన్యమాత్రసంసిద్ధస్త్విత్తారామస్సుభాననః । తుర్యకు
 ర్యంబరానందోవై దేహీముక్తవసః । యస్యప్రపంచభానంబ్రహ్మకారం
 నచాపిహి । అతీతాతీతభావోయావై దేహీముక్తవసః । చిత్తవృత్తిరతీ
 తోయశ్చిత్తవృత్తివభాననః । సర్వవృత్తిదేహీవాత్మావై దేహీముక్తవ
 సః । సర్వమాత్మాహమాత్మాస్త్రిపరమాత్మాపరాత్మకః॥ ౬౦ ॥ నిత్య
 నందస్వరూపాత్మావై దేహీముక్తవసః । జీవాత్త్రిపరమాత్మైతివింతాన
 ర్వచివజీతః । సర్వసంకల్పహీనాత్మావైదేహీముక్తవసః । అత్తిజ్జై
 యాదిహీనాత్మైతివివిదితమాత్మకః । భావాభావ విహీనాత్మావై
 దేహీముక్తవసః । ఓంకారవాచ్యహీనాత్మాసర్వవాచ్యచివజీతః । అ
 వస్థాత్రయహీనాత్మావైదేహీముక్తవసః॥ ౬౧ ॥ ఇతిసాధానంతికవిదే
 హముక్తివాక్యానిప ప్రస వ్యతి॥ ౬౨ ॥

పాథాంతకవిధ్యాది విదేహవైచల్యాంతమహావాక్యస్యజ్ఞోత్తర

సహస్రం౧౦౦౦౮॥ ఓంతత్సదిరపంచశాంతఃపతేత్ ॥

ఇతి మహావాక్యరత్నావళిస్సమాప్తా.

ఓంకర్యేద్భక్తిహృద్భగవత్తు

శ్రీరస్తు.
శ్రీగురుభ్యోనమః.
వైయాసకి, శారీరకమీమాంసా.

సర్వవేదాంతతాత్పర్య నిర్ణయాయనమహామనిః।
చ శారీరబ్రహ్మసూత్రాణి భగవాన్పరమాయణః॥

చ త్వారప్రతచాధ్యాయాన ప్రత్యేకంలేచతుష్టదాః। సూత్రా
ణాంపఞ్చవఙ్గాశ చ త్తరంశతపఞ్చకం॥ వేదాంతస్థాధికరణం ద్విసప్తత్యు
ద్గరంశతమ్। ఏతచ్ఛారీరకంశాస్త్రం కృష్ణదైవపాయనోగురుః। పుత్ర
సుధ్యాపయామాస శిష్యఞ్చశుకమాదరాత్॥ ఓం॥

బ్రహ్మసూత్రాణి.

—ః*(౫౫౫).*ః—

ప్రథమాధ్యాయే, ప్రథమపాదః.

—*జిజ్ఞాసాధికరణం ౧.*—

౧. ఆధాతోబ్రహ్మజిజ్ఞాసా

—*జన్మాద్యధికరణం ౨.*—

౨. జన్మాద్యధ్యయతిః

శాస్త్రయోగిత్యాధికరణం ౩.

౩. శాస్త్రయోగిత్యాత్

—*సమన్వయాధికరణం ౪.*—

౪. తద్విసమన్వయాత్

—*కుక్షుత్యధికరణం ౫.*—

౫. కుక్షులేర్నాశస్త్యం

౬. గోగజ్వేన్నాత్మశబ్దాత్

౭. తస్మిన్మత్యమోక్షోపదేశాత్

౮. హేయత్వావచనాచ్చ

౯. స్వావ్యయాత్

౧౦. గతసామాన్యాత్

౧౧. శ్రుతత్వాచ్చ

—*ఆనందమయాధికరణం ౧౬.*—

౧౨. ఆనందమయోభ్యాసాత్

౧౩. వికారశబ్దాన్నేతి చేన్నప్రా
చుర్యాత్

౧౪. తద్ధేతువ్యవదేశాచ్చ

౧౫. మాంబ్రవిర్జికమే వచనీయతే

౧౬. నేతిరోనుపపత్తేః

౧౭. భేదవ్యవదేశాచ్చ

౧౮. కామాచ్చనాను మానాపేష

౧౯. ఆస్తిన్నస్యచతయ్యోగం శాస్తి

—*అంతరధికరణం ౨.*—

౨౦. అంతస్తద్ధర్మోపదేశాత్

౨౧. భేదవ్యవదేశాచ్చాన్యః

—*అకాశాధికరణం ౩.*—

౨౨. అకాశస్త్యింగాత్

• ||*||ప్రాణాధికరణం ౯.||*

౨౩. అనవపప్రాణః •

||*||జ్యోతిరధికరణం ౧౦.||*

౨౪. జ్యోతిశ్చరణాభిధానాత్

౨౫. ఛాదోభిధానాన్నేతి చేన్నన

థాచేత్ ౭ స్థాన నివాస్తి

థాపిదర్శనమ్

౨౬. ఛూతాదిపాదవ్యవహారోపచితైశ్చైవమ్

౨౭. ఉపదేశభేదాన్నేతి చేన్నన

యస్మిన్మహిమోధాత్

||*||ఇంద్రప్రాణాధికరణం ౧౧.||*

౨౮. ప్రాణస్తథానుగమాత్

౨౯. నవస్తురాగ్నోప దేశాదిరచేత

థ్యాన్తి సంబంధ భూమి

హ్యన్తి

౩౦. కాత్మవ్యవస్థానూపదేశోప

నాదేవవత్

౩౧. జీవముఖ్య ప్రాణిని గాన్నే

చేన్నోపాసాన్తేఽపిథా

నాత్రితత్వవిచారణాత్

అన్తే కాన్తేకైశ్చైవగతే. ౧౧. ౩౧

అథ, జన్మాది, కాత్మయోని, స

మ్యయా, ఉక్తి తే, రాన జమయో,

౭ స్త, రాకాళో, రివప ప్రాణో,

జ్యోతిశ్చ, ప్రాణ, ఏకాదశః||

ఇం ప్రథమస్యాధ్యాయస్య

ప్రథమస్థాపాది.

అథప్రాణాధ్యాయే ద్వితీయస్తపాదః

||*||సర్వత్రప్రసంగ్యధికరణం ౧౨.||*

౧. సర్వత్రప్రసంగ్యోపదేశాత్ •

౨. వివిధగుణోపపత్తేశ్చ

౩. అనుపపత్తేస్తుసాధారణః

౪. కర్మకర్మవ్యవహారాచ్చ

౫. శబ్దోపదేశాత్

౬. స్మృతేశ్చ

౭. అర్థకాకప్రాప్త్యర్థవదేశా

చ్చసేవేన్నోపాద్యుత్పా

దేమన్యోనావచ్చ

౮. సంఖ్యోగ ప్రాప్తిరితి చేన్ననై

శేష్యాత్

||*||అర్థాధికరణం ౧౩.||*

౯. అర్థాచరాచరప్రమాణాత్

౧౦. ప్రకరణాచ్చ

||*||సుహృధికరణం ౧౪.||*

౧౧. సుహృంప్రవిష్టానాన్తానాపిత

త్వత్

౧౨. విశేషణాచ్చ

||*||అంతరాధికరణం ౧౫.||*

౧౩. అంతరవిషయతేః

౧౪. భావాదివ్యవహారాచ్చ

౧౫. ముఖ్యోపాభిధానాదేవవ

౧౬. ప్రుతోప నిమగ్నగర్భభిధా

నాచ్చ

౧౭. అనవస్థితేరసంభవాచ్చసేవ

అంతర్యామ్యధికరణం ౧౬.

౧౮. అస్త్యాయోగిదైవాదిమతస్థ
ర్మవ్యవహేతత్

౧౯. నచస్మార్తమతద్ధర్మాభిలాషా
త్

౨౦. శారీరశౌభ్యయేఽపిచాభేద
వైసాధీయతే

అదృశ్యత్వాదీనికాధికరణం ౬

౨౧. అదృశ్యత్వాదీనికాధికరణం ౭

౨౨. విశేషణభేదవ్యవహేతాభ్యాం
చనేతరా

౨౩. సూర్యపన్యాసాచ్చ
||*|| వైశ్వానరాధికరణం ౮. ||*||

౨౪. వైశ్వానరస్వాధారణశస్త్రవిశే
షాత్

౨౫. స్వర్గమానసమమానం స్యా
దితి

౨౬. శబ్దాదిభ్యో వ్యతిరేకానాన్నే
తిదేన్నగభావ్యన్యుపదేశా
దసంభవాన్ముచ్యమానై
సాధీయతే

౨౭. అనివచనదేవతాభూతభ్యో

౨౮. సాత్త్వికభ్యోరోధవైమినిః

౨౯. అభివ్యక్తైరిత్యర్థైరిత్యుః

౩౦. అనుష్ఠితైర్వ్యయః

౩౧. సంచలైరితివైమినిస్తథాహిత
ర్యయితి

౩౨. ఆనందంతైసాన్యైః

సర్వగ్రామప్రద్యాదిగీతైః || ౨ || ౩ ||

సర్వత్రా, తా, సుహ, మంత
రో, ప్రర్యా, న్యదృశ్య, వైశ్వాన
రాస్సప్తః||

ఇతి ప్రథమస్వాధ్యాయస్య
ద్వితీయః పాదః.

అక్షప్రథమాధ్యాయేత్వతీయః పాదః

||*|| దృశ్యభావ్యధికరణం ౧. ||*||

౧. దృశ్యభావ్యాయతనం స్యశ
బ్దాత్

౨. ముక్తిపస్యవ్యవహేతాత్

౩. సానుమానమతచ్ఛబ్దాత్

౪. ప్రాణభృచ్చ

౫. భవవ్యవహేతాత్

౬. ప్రతిరణాత్

౭. స్థిత్యవనాభ్యాంచ

||*|| భూమాధికరణమ్ ౨. ||*||

౮. భూమా సంచలసాదాదధ్యవ
దేశాత్

౯. ధర్మోపపత్తేశ్చ

||*|| అక్షరాధికరణమ్ ౩. ||*||

౧౦. అక్షరమంతరాంతధృతేః

౧౧. సాచప్రవాసనాత్

౧౨. ఆస్యభావవ్యాప్యతైశ్చ

||*|| ఈక్షతికర్తాధికరణమ్ ౪. ||*||

౧౩. ఈక్షతికర్తవ్యవహేతాత్వః

||*|| విహారాధికరణమ్ ౫. ||*||

౧౪. దహరత్తత్రేత్యుః (౧౦. ౧౦. చ

౧౫. గతిశబ్దాభ్యాంతథాహిత్యవ్యం

౧౬. భృతేశ్వమహిష్టాస్యస్య
స్వపలభైః

౧౭. ప్రసిద్ధేశ్వ

౧౮. ఇతిర పరామగ్నాస్య ఇతిచే
న్నాసంభవాత్

|| ఉత్తరాధికరణమ్ ౬. ||

౧౯. ఉత్తరాచ్చేదావిభాగత స్వ
రూపస్తు

౨౦. అన్యార్థశ్చపరామగ్నః

౨౧. అబ్బప్రతేరితేస్తదుక్తమ్

|| అనుక్యత్యధికరణమ్ ౭. ||

౨౨. అనుక్యతే ప్రప్యవ

౨౩. అపిచప్త్యతే

|| దేవతాధికరణమ్ ౮. ||

౨౪. శబ్దాదేవప్రమితః

౨౫. హృద్యపేక్షయాను వసుష్య
ధికారత్వాత్

|| తమపర్యధికరణమ్ ౯. ||

౨౬. తమపర్యపి బాదరాయణస్సం
భవాత్

౨౭. విరోధః కర్తవ్యతే న్నానేక
ప్రపత్తైః శతానాం

౨౮. శబ్దభావే న్నాత్యంతభవాన్మృ
త్యత్యైసుషా నాభ్యాం

౨౯. ఆతపవచనగ్యం

౩౦. సమాన నావహుపత్వాచ్చా
వృత్తావప్యవిరోధో దర్శనా
త్సన్నితేశ్వ

౩౧. మహ్యాదివ్యసంభ వాదనిధికా
రంతైమినిః

౩౨. జ్యోతిషిభావాచ్చ (హి

౩౩. భావంతు బాదరాయణోస్తి

|| అపసూద్రాధికరణమ్ ౧౦. ||

౩౪. శుభస్య తదనాదర శ్రవణాత్త
దాద్రవణాత్సుచ్యతేహి

౩౫. క్షత్రియత్వాతే శ్చోత్తర శ్ర
చ్చైగ్రిరేనలింగాత్

౩౬. సంసార పరామగ్నాస్తద
భావాగిలాపాచ్చ

౩౭. తదభావనిధానితద ప్రవృత్తైః

౩౮. శ్రవణాభ్యయనాభావ ప్రతిపే
ధాత్ స్మృతేశ్వ

|| ఉపనాధికరణమ్ ౧౧. ||

౩౯. కంపనాత్

౪౦. జ్యోతిర్దేశనాధికరణమ్ ౧౨. ||

౪౧. జ్యోతిర్దేశనాత్

అధాంతరత్వాది వ్యవచేతాధికర
ణమ్ ౧౩.

౪౨. అకాశోద్ధాంతరత్వాది వ్యవ
చేతాత్

మమప్త్యుత్థాగ్రిత్యధికరణమ్ ౧౪

౪౩. మమప్త్యుత్థాగ్రిత్యోద్ధే
శన

౪౪. పర్యావేశజ్జేభ్యః

వ్యభావేశ్వనిర్దేశ త్రివిత్వారితే
త్ ౧౦౪౪౩౩

ద్యభావది, భూమా, కురే, కు

తి, దహర, ఉత్తరా, దశకృతే, శృ
 ఘా, స్తవపరి, శుగస్య, కంపనా,
 జ్యోతిరదశశానా, చాకాశోధాం
 తిత్వాది వ్యవశేషా, శ్చుష్మప్త్య
 తాః శ్చోత్పత్తుదశశః*

ఇతిప్రథమపాద్యాయస్య
 స్మృతీయస్తిపాదః

అథప్రథమాధ్యాయ చతుర్థఃపాదః
 ||*|| ఆనుమానికాధికరణమ్ ౧. ||*||

౧. ఆనుమానిక మప్యేకదానితి
 చైవశరీరయావకవిశ్వస్త్య
 హీలేదశశాయితవ

౨ సూక్ష్మంనుశబ్దహాత్వాత్

౩ తదభీనత్వాదశశావత్

౪ జ్ఞేయత్వావదనాద్య

౫ వదంతీచైవప్రాజ్ఞోహప్రకర
 తాత్

౬ గ్రయాణామేవచైవమువన్యా
 సః ప్రశ్నశ్చ

౭ మహద్వద్య

||*|| చనుసాధికరణమ్ ౨. ||*||

౮. చనుసాధనవిశేషాత్

౯ జ్యోతిరుపక్రమాన్తతథాహ్య
 భీయతపక

౧౦ కల్పకోవదేశాద్య సాధ్యుని
 దవిరోధః

* సంఖ్యోపపంక్తిహాధికరణమ్ ౩. *

౧౧. ససంఖ్యోప సంక్తిహాదపి నా

నానావాదతిరేకాద్య

౧౨. ప్రాణాదయోవాక్యశేషాత్

౧౩. జ్యోతిష్మేకదానసన్యస్య

||*|| కారణత్వాధికరణమ్ ౪. ||*||

౧౪. కారణత్వేనచాకాశాదిషున్య
 థావ్యపదిష్టాః

౧౫. సమాకషాత్

||*|| జగద్వాచిత్యాధికరణం ౫. ||*||

౧౬. జగద్వాచిత్యాత్

౧౭. భేదమున్య ప్రాణలింగాన్నేతి
 చేత్తవ్యాఖ్యాతం

౧౮. అన్యాధాంబు జైమిని ప్రశ్న
 న్యాఖ్యా నాధ్యాసపిచైవ
 మేక

||*|| నాక్యాన్వయాధికరణం ౬. ||*||

౧౯. నాక్యాన్వయాత్

౨౦. ప్రతిజ్ఞాసిద్ధింగమాత్మరథ్యః

౨౧. చిత్తస్త్రిపుణవపంభావాది
 త్యాపహామః

౨౨. అవస్థితేతికాశకృత్సర్వః

||*|| ప్రకృత్యధికరణం ౭. ||*||

౨౩. ప్రకృతిశ్చ ప్రతిజ్ఞావృద్ధంతా
 నివరోధాత్

౨౪. అభిధ్యోవశేషాద్య [త

౨౫. సాక్షాత్ప్రభేదయా మ్నానా

౨౬. అత్తకృతేఃపరిణామాత్

౨౭. యోగశ్చహిగీయతే

||*|| సర్వవ్యాఖ్యానాధికరణం ౮. ||*||

అ. ఏతేన సర్వేవ్యాఖ్యాతావ్యాఖ్యా
అనుమానికమష్టావష్టాహీ శతః (రా)

అనుమానిక, చనుస, నసంఖ్యాకా
రణత్వ, జగద్వాదస్య, వాక్యాన్వ
య, ప్రకృతి, సర్వ వ్యాఖ్యాప్టే.

ఇతి శ్రీనారాయణతైత్తిరీయాయన
ఘనిత్రణీతబ్రహ్మసూత్రే
ప్రథమ ప్యాధ్యాయస్య
చతుర్థః పాదః.

సమాప్తశ్చాధ్యాయః.

—||—

అకర్మితీయాధ్యాయే, ప్రథమః పాదః.

|| స్మృత్యధిరణం ౧. ||

౧. స్మృత్యనవకాశోదోషప్రసంగ
ఇంచేన్నాన్యస్మృత్యనవకా
శోదోషప్రసంగాత్

౨. ఇతరేహించానుపలభ్యైః

|| యోగపద్యధిరణం ౨. ||

౩. ఏతేన యోగః ప్రసిద్ధిః

|| సమీక్షణత్వాధిరణం ౩. ||

౪. సమీక్షణత్వాదస్మృతభావ్యం
చక్షుర్జ్ఞాత్

౫. అభిమానివ్యవదేశస్తే ఓశేహ
సునిభ్యాం

౬. భృశ్యతేను.

౭. అసతిచేన్నపూషేనమాత్ర
త్వాత్

౮. అతీతో గర్భస్త్రిసంగాదప
నాంబసం

౯. నకుదృష్టాంతభావాత్

౧౦. స్వపక్షదోషాచ్చ

౧౧. తకాప్రతిష్ఠా నాదవ్యవధా
సుమేయమితిచేదవవప్యవి
మోక్షప్రసంగః

|| శిష్టాపరిగ్రహాధిరణం ౪. ||

౧౨. ఏతేన శిష్టా పరిగ్రహోపవివ్యా
భ్యాతః

|| భౌక్త్యాపర్తిధిరణం ౫. ||

౧౩. భౌక్త్యాపర్తిధిరణం ౫. ||
తస్మాద్భూతవత్

|| అరంభాంతరణం ౬. ||

౧౪. తదవన్యత్వ మారంభాంతరణ
భ్యః

౧౫. భావోదోషలభ్యైః

౧౬. సత్త్వాచ్చాపరిస్య

౧౭. అసద్వ్యవదేశాచ్చ నేతిచే
న్నేనాంతరేణ వాక్యేతే
హత్

౧౮. యుక్తేష్యధాంతభావ్య

౧౯. పలుపర్తి

౨౦. యథాచరప్రాణాదిః

|| ఇతరవ్యవదేశాధిరణం ౭. ||

౨౧. ఇతరవ్యవదేశాధిరణం ౭. ||
దోషప్రసంగః

౨౨. అసతిచేన్నపూషేనమాత్ర

౨౩. అత్పాదివచ్చతదనుపపత్తిః

|| ఉపసంహారదేశాధిరణం ౮. ||

౨౪. ఉపసంహారదేశాధిరణం ౮. ||

సూక్తిరవధి

౨౫. దేవాదివదపిలోకే

* కృత్సమప్రపక్త్యధికరణం *

౨౬. కృత్సమప్రపక్తిరీరవయవత్వ శబ్దకోపావా

౨౭. కృతేష్టశబ్దములత్వాత్

౨౮. ఆత్మవిదైవంవిదిత్రాహి

౨౯. స్వపక్షదోషాద్య

—*సర్వోపేతాధికరణం౧౦.*—

౩౦. సర్వోపేతావతర్తకాత్

౩౧. వికరణత్వాన్నేతరేత్తమక్రం

ప్రయోజనవత్త్వాధికరణం ౧౧.

౩౨. సప్రయోజనవత్త్వాత్

౩౩. లోకవత్తురీలానైవల్యం

అవైవద్యవైశ్యుకాధికరణం౧౨

౩౪. వైవద్యవైశ్యుకాధ్య సహా

విత్వాత్తదోషాద్యయతి

౩౫. సోపాదిభావాదితే న్నావా

దిత్వాత్

౩౬. ఉపవద్యతేచాప్యవలభ్యతేవ

* సర్వధా కరణం ౧౩.*

౩౭. సర్వధర్మవత్తైశ్చ

స్మృతిత్రయోవశవత్ప్రగోశత్

౧౩ - ౩౭.

త్వేతి, యోగ, వదిలము, శిష్ట,

భోక్తా, రంభణ, తరో, వపంహ

ర, కృత్సమ, సర్వోపేత, ప్రయో

జన, వైవద్య, సర్వధర్మ, స్మృ

౧౧౨

ఇతి ద్విధీయస్యాధ్యాయస్య

ప్రథమః పాదః.

-:౦:-

అథద్విధీయాధ్యాయేద్విధీయఃపాదః

-:౦:-

* రచనానుపవత్త్యధికరణం ౧. *

౧. రచనానుపవత్తైశ్చ నానుమా

౨. ప్రవృత్తైశ్చ (నం

౩. పయోజనవత్తైశ్చ త్రాపి

౪. వ్యతిరేకానవిష్టితేశ్చానపేక్ష

త్వాత్

౫. అస్యతా భావాచ్చనతృణాది

వత్

౬. అభ్యుపగమేవ్యథాభావాత్

౭. పురుషాత్పవదితే త్రాపి

౮. అంగిత్యానుపవత్తైశ్చ

౯. అస్యభాను మితోచ జ్ఞతేత్తి

యోగాత్

౧౦. వివ్రతిషేధాచ్చసమంజసం

—*మహద్దీమాధికరణం ౨.*—

౧౧. మహద్దీమావత్ప్రాసృపరి

మండలాధ్యమ్

౧౨. ఉభయథాపి సకర్మా తస్తద

భావః

౧౩. సమవాయా భ్యుపగమాచ్చ

పామ్యాదనవస్థితేః

౧౪. నిత్యమేవభావాత్

౧౫. కూపాది మత్వాచ్చ వివర్య

యోదర్శనాత్

— * ఉభయభాషాధికరణం ౩. * —

౧౬. ఉభయభాషాధికరణం

౧౭. అపరిగ్రహాద్భాష్యం తదన

పేతా

— * సముదాయాధికరణం ౪. * —

౧౮. సముదాయ ఉభయహేతుకే

పితదప్రాప్తిః

౧౯. ఇతరేతర ప్రత్యయత్వాదితిచే

స్సోత్పత్తి మాత్ర నిమిత్త

త్వాత్

౨౦. ఉత్తరీత్యాచేవ పూర్వనిరా

ధాత్

౨౧. అనతిప్రత్యక్షోపరోధో యోగవ

ద్యవస్యథా

౨౨. ప్రతిసంఖ్యా ప్రతిసంఖ్యా నిరో

ధాన్త్రాప్తిపిచ్ఛదాత్

౨౩. ఉభయభాషాధికరణం

౨౪. ఆకాశేవాపిశేమాత్

౨౫. అనుస్మృతేశ్చ

౨౬. వాసతోద్భవత్వాత్

౨౭. ఉదాసీనా వాహపిచైవంసిద్ధిః

— * ఉపలబ్ధ్యాధికరణం ౫. * —

౨౮. నాభావఉపలబ్ధేః

౨౯. వైధర్మ్యద్వయస్య ప్నాదివత్

౩౦. సభావోమపలబ్ధేః

౩౧. క్షణికత్వాద్వ

౩౨. సర్వకానుపపత్తేశ్చ

* పరిస్పృష్టసంభవాధికరణం ౬. *

౩౩. వైకస్పిష్టసంభవాత్

౩౪. ఏవంచాత్మకాత్మస్యైకత్వమ్

౩౫. సవవర్తమాదవ్య నిరోధోవి

కారాదిభ్యః

౩౬. అంశ్యావస్థితేశ్చేభ్యాయ నిగ్ధ

త్వాదవిశేషః

* వక్తృరసామంజస్యాధికరణం ౭. *

౩౭. వక్తృరసామంజస్యాత్

౩౮. సంబంధానుపపత్తేశ్చ

౩౯. అధిష్టా నానుపపత్తేశ్చ

౪౦. కరణవత్ప్రస్నభౌగాదిభ్యః

౪౧. అతవత్త్వమనర్వజ్జలావా

* ఉత్పత్త్యసంభవాధికరణం ౮. *

౪౨. ఉత్పత్త్యసంభవాత్

౪౩. సవకర్తృకరణమ్

౪౪. విజ్ఞానాదిభావేవారదప్రతిషే

రక విప్రతిషేధాద్వ (ధః

రచనానుపపత్తేరప్తే పంచదత్వా

గీతకో ౮ - ౪౫.

రచనా, రచనా, దుభయ, సము

దాయ, నాభావ, వైకస్పిష్ట, వక్తృ,

రుగ్నోత్తరప్తే.

ఇతి ద్వితీయస్యాధ్యాయస్య

ద్వి తీ యః పా దః.

- ౧౦ -

అథ ద్వితీయాధ్యాయే తృతీయోపాదః

— * ఉపలబ్ధ్యాధికరణం ౬. * —

౪౫. సమియదత్తుతేః

౪౬. అస్తితు

౩. గాఢ్యపంథవాత్
 ౪. శబ్దాచ్చ
 ౫. పాపైష్ఠికస్యబ్రహ్మశబ్దవత్
 ౬. ప్రతిజ్ఞాహానిరవ్యతి రేకాచ్చ
 జ్ఞేయః
 ౭. యావద్వికారంతు విభాసా
 లోకవత్
 ౮. మాతరిశ్వవ్యాభ్యాధికరణం ౨ *
 ౯. ఏతేనమాతరిశ్వవ్యాభ్యాతః
 —*అపంథవాధికరణమ్ ౩.*—
 ౧౦. అసంభవస్తుసతోసుపవత్రైః
 —*తేజోధికరణమ్ ౪.*—
 ౧౧. తేజోతప్తభావ్యహ
 —*అబధికరణమ్ ౫.*—
 ౧౨. అపః
 —*వృధివృధికరణమ్ ౬.*—
 ౧౩. వృధివృధికారయావశబ్దాంతరే
 భ్యః
 —*తదభిధ్యానాధికరణం ౭.*—
 ౧౪. తదభిధ్యానాదేవతు తల్లింగా
 ద్యః
 —*వివర్తయ్యాధికరణమ్ ౮.*—
 ౧౫. వివర్తయేగతు క్రి మోతడివప
 ద్యతే
 ౧౬. అస్తరాపిజ్ఞానాధికరణమ్ ౯. ||*||
 ౧౭. అస్తరాపిజ్ఞాన మనసీక్రి మేగ
 తుతల్లింగాదితిచే న్నాపిశే
 మాత్

చరాచరవ్యపాశ్రయ్యాధికరణం ౧౦.
 ౧౧. చరాచర వ్యపాశ్రయస్తుపా
 శ్రద్వ్యవదేశో భా క్తస్తథా
 వభావిత్వాత్
 —*అత్వాధికరణమ్ ౧౧.*—
 ౧౨. నాత్మాశ్రుతేర్నిత్య త్యాచ్చ
 తాభ్యః
 —*జ్ఞాధికరణమ్ ౧౨.*—
 ౧౩. జ్ఞోగివ
 ౧౪. ఉక్త్యాధికరణం ౧౩ ||*||
 ౧౫. ఉక్త్యాధికరణం ౧౪
 ౧౬. పాపైష్ఠికానామ్
 ౧౭. పాపైష్ఠికానామ్ త్రయైః
 ౧౮. నాగురతచ్చుక్తిరితిచేన్నేత
 రాధికారాత్
 ౧౯. స్వతశ్చబ్దోన్మానాభ్యాంచ
 ౨౦. అపరోధశ్చందనవత్
 ౨౧. అపస్థితి వై శేష్యాదితిచే న్నా
 భ్యుపగమాద్వృద్ధిహి
 ౨౨. సుఖాద్యాలోకవత్
 ౨౩. వృత్తిరేకేగాఢపంథవత్
 ౨౪. తథాచదర్శయతి
 ౨౫. వృథానుపదేశాత్
 ౨౬. తద్గత సారత్వాత్తద్వ్యవదే
 శఃప్రాజ్ఞవత్
 ౨౭. యావదాత్మ భావిత్వా చ్ఛన
 దోషస్తద్గతనాత్
 ౨౮. పుంస్తాదివ త్రవ్యసతోఽభివృ
 త్తీయోగాత్
 ౨౯. నిత్యోప లబ్ధ్యనుపలబ్ధి ప్రసం

గోస్యతరనియమోవాన్యథా
 —*కర్తృధికరణమ్ ౧౪.*—
 ౩౩. కర్తాశాస్త్రాభివత్సత్
 ౩౪. విహోపదేశాత్
 ౩౫. ఉపాదానాత్
 ౩౬. వ్యవదేశోచ్చక్రియాయాంన
 చేన్నిచేశవివర్యయః
 ౩౭. ఉపలబ్ధివదనియః
 ౩౮. శక్తివివర్యయాత్
 ౩౯. సమాధ్యభావాచ్చ
 —*తత్తాధికరణమ్ ౧౫.*—
 ౪౦. యథావత్కౌఠ్యయథా
 —*వరాయత్తాధికరణం ౧౬.*—
 ౪౧. వరాత్తుగచ్ఛుతేః
 ౪౨. కృతప్రయత్నాపేక్షస్తు విహి
 తప్రతిష్ఠానైయథ్యాదిభ్యః
 —*అ. తాధికరణమ్ ౧౭.*—
 ౪౩. అంగోనానా వ్యవదేశాద్య
 థాచాపి దాశకేత వాదిన్వి
 వధీయగవశే
 ౪౪. ముక్తప్రకారాచ్చ
 ౪౫. అపిచస్తర్యతే
 ౪౬. ప్రకాశాదివనైవంపరః
 ౪౭. స్వరంతః
 ౪౮. అనుక్తాభిహారోదేహసంబం
 థాజ్ఞ్యతిరాదివత్
 ౪౯. అసంతతేశ్చావ్యతిరేకః
 ౫౦. అథాసపవద
 ౫౧. అదృష్టానియమాత్

౫౨. అభిసంధ్యాదివ్యపితైవమ్
 ౫౩. ప్రనేకాదితే వ్యాంతభా
 వాత్
 నవియదశ్రుతే స్మప్తవశ్రివంచాశ
 త్ ॥౧౭॥౫౩॥
 నవియదశ్రుతే, రేణేక మాతరి
 శ్వా, అసంధవస్తు, రేణోత, అవః,
 వృధివీ, తదభిధ్యానా, ద్వివర్య యే
 నాం, తరా, చరాచర వ్యపాశ్ర
 యా, నాత్తా, జ్ఞోత, ఉత్కాశ్రం
 తిత్కాశ్రతి, కర్తా, యథావత్తా,
 వరాత్తుం, నానా, సప్తవశం ౭॥
 ఇతి ద్విగీయప్యాధ్యాయస్య
 త్మ తి యః పాదః.

అథద్విగీయప్యాధ్యాయే చతుర్థః పాదః
 ॥ప్రాణోత్పత్త్యధికరణమ్ ౧॥
 ౧. తథాప్రాణాః
 ౨. గోన్యసంధవాత్
 ౩. తత్సృష్టిశ్చ
 ౪. తత్సృష్టకత్వాద్యాదః
 —*సప్తవశ్యధికరణమ్ ౨.*—
 ౫. సప్తవశ్యేషేషితత్వాచ్చ
 ౬. హస్తాదయస్తుష్ణితోనైవమ్
 ॥ప్రాణానుత్పాధికరణమ్ ౩॥
 ౭. అగవశ్య
 —*త్రేష్ఠాధికరణమ్ ౪.*—
 ౮. త్రేష్ఠశ్చ

౯. నవాయుక్తయే పృథగుపదే తిరాది, తిత్తద్రియాణి, సంజ్ఞామూ
శాత్

౧౦. చక్షురాదివస్తుతత్సహ శిష్ట్యా
దిభ్యః

౧౧. అకరణత్వాచ్చ నదోషస్తథా
హిదర్శయతి

౧౨. పంచవృత్తిర్న సోవద్వ్యపది
శ్యతే

—*శ్రేష్ఠాణుత్వాధికరణం ౬.*—

౧౩. అణుశ్చ

జ్యోతిరాద్యధిష్ఠానాధికరణం ౭.

౧౪. జ్యోతిరాద్యధిష్ఠానంతు తదా
మననాత్

౧౫. ప్రాణవతాశ్చాత్

౧౬. తస్యచక్షుత్వాత్

—*ఇంద్రియాధికరణమ్ ౮.*—

౧౭. తత్తేజోవిశేషా
దన్యత్రశ్రేష్ఠాత్

౧౮. భేదశ్రుతేః

౧౯. వైలక్షణ్యాచ్చ

సంజ్ఞామూర్తి క్లృప్త్యధికరణమ్ ౯.

౨౦. సంజ్ఞామూర్తి క్లృప్తిస్సుత్రీ వృ
త్తిర్వతదవదేశాత్

౨౧. మాంసాదిభౌమం యథాశబ్ద
మితరయోశ్చ

౨౨. వైశేష్యాగ్నుతద్వాస్తద్వాదః

తథాప్రాణానవద్వావిగ్శతిః ౧౦-౨౨

తథాప్రాణా, సప్తకలే, రణ

వః, శ్రేష్ఠా, నవాయు, గణుశ్చ, జ్యో

తి ద్వితీయాధ్యాయస్య
చతుర్థః పాదః.

-:౦:-

ఇతికృష్ణద్వైపాయనసునివిరచిత
బ్రహ్మసూత్రే
ద్వితీయాధ్యాయస్సమాప్తః.

అథతృతీయాధ్యాయే ప్రథమః పాదః.

*తదంతరప్రతిపత్త్యధికరణం ౧. *

౧. తదంతరప్రతిపత్త్యధికరణం
పరివృత్తః ప్రశ్ననిరూపణా
భ్యామ్

౨. త్రాతృకత్వాత్తుభూయస్త్యై

౩. ప్రాణకలేశ్చ

౪. అగ్నాదిగతశ్రుతేరితి చెన్న
భాక్తత్వాత్

౫. ప్రథమేత్రవణాదితి చెన్నతావ
వహ్యుపపత్తేః

౬. అశ్రుతత్వాదితి చెన్నేష్టాది
కారిణాంప్రతీతేః

౭. భాక్తంవానాత్మకత్వాత్తథా
హిదర్శయతి

—*కృతాత్మయాధికరణమ్ ౨.*—

౮. కృతాత్మయేమశయవాస్త్వస్త్యై
స్మృతిభ్యాం యత్ర తమవే
పంచ

౯. చరణాదితిచేక్కివేలకుణార్థ

తికాష్టాంగినిః *

౧౦. ఆనభాక్యమితి చేన్నతదపే
క్షత్వాత్

౧౧. సుకృతమహ్మతేపి కేతితుబా
దరిః

* అనిష్టాదికార్యధికరణమ్ ౩.౧*

౧౨. అనిష్టాదికారితానాపిచ శ్రుతం

౧౩. సంయుమనేగ్యసుభూయేతరే

షాయా రోహవరోహాత్

తిదర్శనాత్

౪. స్వగతచ

౫. అపిచసప్త

౬ తత్రాపిచతద్వ్యాపారాదపి
రోధః

౭. విద్యాకర్తృణో రితిశు ప్రకృత
త్వాత్

* తత్త్వేషేషావలభ్యే

- స్వర్యతేపిచలోకే

౧౦. దర్శనాద్య

౧. తృతీయశబ్దావరోధ స్స-శోః
జస్య

త్సాభావావగ్ర్యధికరణం ౪.౧

౨. తత్సాభావావగ్ర్యధికరణమ్

* నాదిదికార్యధికరణమ్ ౫.౧*

౧. నాదిదికేణ శేషాత్

అన్యధిష్ఠితాధికరణమ్ ౬. ౧*

౨. అన్యధిష్ఠితేపూర్వవదధిలా
పాత్

౨౫. అశుద్ధమితిచేన్నశబ్దాత్

౨౬. రేతస్సేగ్యోగోధ

౨౭. యోనేశ్వరీరమ్

నదంతరప్రతిపత్తౌచటాన ప్రవిగేశతిః

౬ - ౨౭

నదంతర, కృతాత్మయే, నిష్టాది

కారి, తత్సాభావ్య, నాదిదికే, నా

న్యధిష్ఠితే, చటా ౬.

ఇతి తృతీయశబ్దాధ్యాయస్య.

ప్రథమః పాదః.

అశతతృతీయశబ్దాధ్యాయే ద్వితీయపాదః

—*సంధ్యాధికరణమ్ ౧. ౧—

౧. సంధ్యేస్పృష్టిగాహహి

౨ నిర్మాతా సంధ్యేకే పుత్రాద

యశ్చ

౩. మాయా మాత్రంతు కా

త్యేన్యో నానభివ్యక్తి స్వ

యావత్సాత్

౪. సూచకశ్చహి శ్రుతేరాచక్ష

తేచకద్విదః

౫. సర్వాధిభ్యానాన్తు రోహి

తం తతోహ్యస్య బంధవివ

ర్వయా

౬. దేహాయోగాజ్ఞాసోపి

౧౧. నదభావాధికరణమ్ ౨. ౧*

౭. నదభావోనాదీశు తద్భూతే

రాత్మనిద

౮. అతఃప్రబోధాత్

కర్మానుష్ఠానిశబ్ద విధ్యధికరణం ౩.

౯. పవవతు కర్మాను స్తుతిశబ్దం

ధిభ్యః

||ముద్గాధికరణం౮||

౧౦. ముగ్ధగ్రంథపత్రికాశేషాత్

||ఉభయలింగాధికరణం౫||

౧౧. సప్తానతోపవరప్యోభయం లిం

గంసర్వత్రహి

౧౨. సభేదాదితీన్నప్రత్యేక మత

ద్వయవాత్

౧౩. అపవైవమేక

౧౪. అదావ వదేవహి రత్సృధాన

త్వాత్

౧౫. ప్రకాశవచ్చావైయర్థ్యం

౧౬. అహవతన్మాత్రిం

౧౭. దర్శయతివాఖ్యాతపిష్ట్యర్థతే

౧౮. అత ఏవచోపమా సూర్యకాది

వత్

౧౯. అంబు వదగ్రహణాత్తు సతథా

త్వం

౨౦. వృద్ధిప్రకాసభాత్త్వగుంతర్వా

వాదుభయ సామం జప్య

౨౧. దర్శనాచ్చ (దేవం

||ప్రకృతైతావత్త్వాధికరణం ౬||

౨౨. ప్రకృతైతావత్త్వంహిప్రతిషే

ధతితతోబ్రవీతిచభూయః

౨౩. తదవ్యక్తమాహహి

౨౪. అపి సంగాధనే వ్రత్యతాను

మానాభ్యాం

౨౫. ప్రకాశాదివచ్చ వైశేవ్యంప్ర

కాశ్చకర్మణ్యత్వాపాత్

౨౬. ఆతోసంలేసతథాహిలింగం

౨౭. ఉభయవ్యవదేశాత్త్వహికుం

దలవత్

౨౮. ప్రకాశాశయవద్వా లేజప్త్యా

౨౯. పూర్వవత్వా

౩౦. ప్రతిషేధాచ్చ

||వరాధికరణం౭||

౩౧. పరిమత స్మయోన్మానసంబం

ధవ్యవదేశేభ్యః

౩౨. సామాన్యాత్తు

౩౩. బుద్ధ్యర్థఃపాదవత్

౩౪. స్థానవిశేషాత్సృకాశాదివత్

౩౫. ఉపవలైశ్చ

౩౬. తథాన్యప్రతిషేధాత్

౩౭. అనేనసర్వగతత్వ మాయామ

శబ్దాదిభ్యః

||ఫలాధికరణం౮||

౩౮. ఫలమతఉపపత్తిః

౩౯. శ్రుతత్వాచ్చ

౪౦. ధర్మంజైమిరతేవ

౪౧. పూర్వంతు బాదరాయ నా

హేతువ్యవదేశాత్

సంధ్యస్మష్టిరహ్వావేకచత్వారింశత్

సంధ్య, తదభావ, స్థవవతు, ము

గ్ధ, సప్తానతః, ప్రకృతై తావత్త్వ,

వరం, ఫల, చక్షుః, (పాదః,

ఇతి తృతీయస్యాధ్యాయస్యద్వితీయ

అభ్యుత్థిత్యాధ్యామేత్పీఠియపాదః
సర్వవేదాస్తవ్రత్యయాధికరణం ౧.

౧. సర్వవేదాస్తవ్రత్యయం చోద
నాద్యవిశేషాత్

౨. భేదాన్నేతిచనైకస్యాపి

౩. స్వాధ్యాయవ్యతథాత్వేనహి
సమాచారైదికారాచ్చవ
వవచ్చతన్నియనః

౪. దర్శయతిచ

||౧|| ఉపసంహారాధికరణం ౨. ||౧||

౫. ఉపసంహారోద్ధాభేదాద్విధిశే
షవశ్యమనవేచ

||౧|| అస్యథాత్వాధికరణం ౩. ||౧||

౬. అస్యథాత్వం శబ్దాదితిచేన్న
విశేషాత్

౭. నవావ్రాతరణ భేదాత్పరోవరీ
యస్తాద్వివత్

౮. సంజ్ఞాతిశ్చేత్తమక్తమస్త్రమ
తదపి

||౧|| వ్యాప్త్యధికరణం ||౧||

౯. వ్యాప్త్యేకమజ్ఞానం

||౧|| సర్వాభేదాధికరణం ౪. ||౧||

౧౦. సర్వాభేదాదస్యత్రేమే

||౧|| అసంబాధ్యధికరణం ౫. ||౧||

౧౧. అసంబాధయగ్రప్రథాసవ్య

౧౨. ప్రియశిరిస్త్యే ద్యప్రాప్తిమ
చయాపచయాహిభేదే

౧౩. ఇతరైర్వర్థసామన్యాత్

||౧|| అధ్యాసాధికరణం ౬. ||౧||

౧౪. అధ్యాసాయప్రతిపక్షాభావాత్

౧౫. అత్తశబ్దాత్

||౧|| అత్తగృహీత్యధికరణం ౭. ||౧||

౧౬. అత్త గృహీతి రితర వదుత్త
రాత్

౧౭. అన్యయాదితి చేత్స్యాదవధా
రణాత్

౧౮. కార్యాభ్యానాదపూర్వం

||౧|| సమావాధికరణం ౮. ||౧||

౧౯. సమానవపత్వాభేదాత్

||౧|| సంబంధాధికరణం ౯. ||౧||

౨౦. సంబంధాదేవనన్యత్రాపి

౨౧. నవాపిశేషాత్

౨౨. దర్శయతిచ

||౧|| సంభృత్యధికరణం ౧౦. ||౧||

౨౩. సంభృతిద్యుత్పాద్య ప్యపిచాతిః

||౧|| పుగుషవిద్యాధికరణం ౧౩.

౨౪. పుగుషవిద్యాగూమి వచేతిరే
షామనామనావాత్

||౧|| వేదాద్యధికరణం ౧౪. ||౧||

౨౫. వేదాద్యర్థభేదాత్

||౧|| హాస్యధికరణం ౧౫. ||౧||

౨౬. హానా రూపాయన శబ్దశేష
త్వాదుఃకాచ్చవైమత్కువ

గానవక్తమక్తం

||౧|| సాంపరాధ్యాధికరణం ౧౬. ||౧||

౨౭. సాంపరాధ్యేతత్త వ్యాభావా
త్తథావ్యాప్త్యే

౨౮. ఛ. దరిఉభయాయితోభాత్

||X|| తేర్థవత్త్వాధికరణం ౧౭. ||

౨౯. గతేర్థవత్త్వమథయథాన్య
థాహివిరోధ

౩౦. ఉపపన్నప్రల్లక్షణార్థోప లక్ష్య
లోకవత్

||అనియమాధికరణం ౧౮. ||

౩౧. అనియమస్సర్వేషామనియ
శృద్ధానుమానాభ్యా

||యావదధికారాధికరణం ౧౯. ||

౩౨. యావదధికారమవస్థితీరాధికా
రికాణం

||అక్షరధ్యుధికరణం ౨౦. ||

౩౩. అక్షరధ్యుధ్యాంత్యవరోధస్సా
మాన్యతద్భావాభ్యామాప
సదవత్త్వం

||ఇయదామనసాధికరణం ౨౧. ||

౩౪. ఇయదామనసాత్

||అంతరత్వాధికరణం ౨౨. ||

౩౫. అంతరత్వాగ్రామవత్స్య
త్వం

౩౬. ఆన్యథాభేదానుపపత్తిరితిచే
వోవదేహావగవత్

||వ్యతిహారాధికరణం ౨౩. ||

౩౭. వ్యతిహారోవిశిష్టంహీతిరి
వత్

||నైవహిసత్వాద్యధికరణం ౨౪. ||

౩౮. నైవహిసత్వాదయః

||కామాద్యధికరణం ౨౫. ||

౩౯. కామాదీతరత్రతగ్రచాయత

నాదిభ్యః

||అదరాదలోపాధికరణం ౨౬. ||

౪౦. అదరాదలోపః

౪౧. ఉపస్థితేతరస్తద్వచనాత్

తస్మిద్ధారణానియమాధికరణం ౨౭.

౪౨. తస్మిద్ధారణానియమాస్తద్వచ

స్థేఃపృథక్స్యప్రతిబంధకఫలం

||ప్రధానాధికరణం ౨౮. ||

౪౩. ప్రధానవశేవతత్త్వమ్

||వింగళాయత్వాధికరణం ౨౯

౪౪. వింగళాయత్వాత్తద్ధిబలీయ

స్తవపి

౪౫. పూర్వవికల్పఃప్రకరణాత్స్య

వింగళాయమానసవత్

౪౬. అవిదేహాత్

౪౭. ఏదైవవికల్పధారణాత్

౪౮. దగ్ధనాచ్చ

౪౯. శ్రుత్యాదిబలీయత్వాచ్చన

బాధః

౫౦. అనుబధాదిభ్యఃప్రజ్ఞాంతర

వృక్షత్వవద్వృష్టత్వేతియత్త్వం

౫౧. నసామాన్యదప్రుష్టలభేత్త్వం

త్యుపన్నహిలోకావత్త్వ

౫౨. ఎరెణవశేబ్దస్యతాద్యధ్యం

ధూయత్వాత్త్వనుబంధః

||శరీరేభావాధికరణం ౩౦. ||

౫౩. ఏకతత్త్వనశ్శరీరేభావాత్

౫౪. వ్యతిరేకప్రచ్ఛానాభావిత్వా

న్నసూపలబ్ధివత్

||అంగవబద్ధాధికరణమ్ ౩౧.||

౫౫. అంగవ బద్ధాస్త్రీ నశాఘామ
హివ్రతివేదమ్

౫౬. మస్త్రాపివద్వాదిరొధః

భూమజ్ఞాయస్త్యాధికరణమ్ ౩౨.

౫౭. భూమన క్రతు వజ్ఞాయ
. స్త్ర్య తథాహిదర్యయతి

||శబ్దాది భేదాధికరణమ్ ౩౩.||

౫౮. నానాశబ్దాదిభేదాత్

||వికల్పాధికరణమ్ ౩౪.||

౫౯. వికల్పాదిశిష్టఫలత్వాత్

||కామ్యాధికరణమ్ ౩౫.||

౬౦. కామ్యాస్తు యథాకామం స
ముచ్చీయే రన్ననా పూర్వ
హేత్యథానాత్

||యథాశ్రయాధికరణమ్ ౩౬.||

౬౧. అంగేషుయథాశ్రయభావః

౬౨ శిష్టేశ్వ

౬౩ సమాహారాత్

౬౪. సుదసాధారణ్యశ్రుతేశ్వ

౬౫. సవాతస్సహభావాశ్రుతేః

౬౬. దర్శనాచ్చ

పర్వవేదాస్త్రప్రత్యయసారంషత్క్రిం
శత్రుప్రప్తిః || ౩౬ || ౬౬ ||

సర్వవేదాస్త్రో, పంచమో, న్య
థాత్య, వ్యాప్తే, సుర్వాభేదా, దా
నందాయ, ఆభ్యావాయా, స్త్ర్య
హీరిః, కార్యాభ్యాసా, స్సమాన,
స్సంబంధా, తస్మిన్పురి, పురుషవిద్యా

యాం, వేదాద్యర్థ, హానా, సాంప
రాయే, గతే, రనియమో, యావ
దధికార, మత్తురధియా, మియదా
మననా, దస్తరాభూతగ్రాహ, వ్య
తిహార, సైనివహి, కామాద్యా, ద
దరాదలాప, ప్రన్నిధారణా నియ
మః, ప్రధానవ, ద్లింగభూయ, ఏక
అత్తమోం, గావబద్ధాస్త్ర, భూ
మో, నానాశబ్దాది, వికల్పః, కా
మ్యా, అంగేషు యథాశ్రయ భావ
షత్క్రిగతే || ౩౬ ||

ఇతి తృతీయస్యాధ్యాయస్య

తృ తీ యః పా దః.

తృతీయాధ్యాయస్య చతుర్థపాదః.

||పురుషార్థాధికరణమ్ ౧||

౧ పురుషార్థాతశ్చబ్దాదివివాదరా
యణః

౨ శేషత్వా న్పురుషార్థ వాదో
యథాన్యేష్యతిత్తైమిః

౩ అచారదర్శనాత్

౪ తచ్చుతేః

౫ సమన్వారంభానాత్

౬ తద్వతోవిధానాత్

౭ నియమాచ్చ

౮ అధిహివదేశాన్త్ర బాదరాయ

౯ సైన్యవంతర్జగనాత్

౧౦ తుల్యంతతర్జగనమ్

౧౦. అపార్వత్రీ

౧౧. విభాగశ్శతవత్

౧౨. ఆధ్యయనమాత్రవతః

౧౩. నాపిశేషాత్

౧౪. స్మృతయేనుమతిర్యా

౧౫. కానుకారణైశ్చ

౧౬. ఉపపన్నం

౧౭. ద్విధ్యైకతస్యచశబేహి

||*||వైరానుర్యాధికరణమ్ ౨||*

౧౮. పరాన్యశంజైమినిరహోదనా
హోపవదహి

౧౯. అనుష్ఠేయం బాదరా యణ
స్వాన్యత్రుతేః

౨౦. విధిర్యాధారణవత్

||*||స్మృతిమాత్రాధికరణమ్ ౩||*

౨౧. స్మృతిమాత్ర ముపాదానాదిరి
చేన్నాపూర్వత్వాత్

౨౨. భావశబ్దాచ్చ

—*పారిష్లవాధికరణమ్ ౪—

౨౩. పారిష్లవాధ్యాత్మికచేన్నపిశేష
తత్వాత్

౨౪. గథాజైకవాక్యతోపబద్ధాత్

—*అగ్నింధనాధికరణమ్ ౫—

౨౫. ఆతపవచాగ్నింధనాద్యనచబా

—*సర్వాపేక్షాధికరణమ్ ౬—

౨౬. సర్వాపేక్షాచయజ్ఞాదిత్రుతే
రశ్యవత్

౨౭. శనుచనూచ్యపేరిస్సాద్వి
ధాపితు రిద్విధ ప్రమాద

యాతేషా మవశ్యా నుష్ఠే

యత్వాత్

సర్వాన్నాను మత్యధికరణమ్ ౭.

౨౮. సర్వాన్నానుమతిశ్చ ప్రాణా
త్యయేనద్దగ్ధనాత్

౨౯. అబాధాచ్చ

౩౦. అపిచస్త్యతే

౩౧. శబ్దత్వాతోకామకారే

—*విహితత్వాధికరణమ్ ౮.*—

౩౨. విహితత్వాచ్చాత్రమకర్తాపి

౩౩. సహకారిత్యేనచ

౩౪. సర్వధాపిత ఏవోభయ లిం
గాత్

౩౫. అనభిధవంచదర్శయతి

అంతరాగత్యప్రత్యధికరణమ్ ౯.

౩౬. అంతరాచాపితుతస్యప్రేః

౩౭. అపిచస్త్యతే

౩౮. విశేషానుగ్రహత్వ

౩౯. అనస్త్యత రజ్జాయో లిం
గాచ్చ

—*తన్ముఖాధికరణమ్ ౧౦.*—

౪౦. తన్ముఖస్యనుసారద్భావోజై
మినేపి నియమాత్రగ్రూ

పాధావేధ్యః

—*ఆధికారికాధికరణమ్ ౧౧.*—

౪౧. సచాధికారికమపి పతనాను
మానాత్తవయోగాత్

౪౨. ఉపసూర్యమపిత్యేకే భావను
శనవద్రెమత్తమ్

* స్మృత్యాచారాధికరణమ్ ౧౨. *
౪౩. బహిష్కారాధిపత్యే

రాచారాచ్చ

—* స్వామ్యధికరణమ్ ౧౩. *—

౪౪. స్వామినః ఫలశ్రుతే రిత్యా
త్రేయః

౪౫. ఆర్తిజ్యమిత్యోపాలోమస్త
స్నేహివరిక్రియతే

౪౬. శ్రుతేశ్చ

సహకార్యంతరవిద్యధికరణమ్ ౧౪.

౪౭. సహకార్యంతరవిఃపయోగ్య
త్రయంతన్వతో విధ్యాదివత్

౪౮. కృత్స్నభావాత్తు స్వహింస
సంహరః

౪౯. మానవదితేహ వాప్యవతే
భాత్

* అవాఽహికారాధికరణమ్ ౧౫. *

౫౦. అనావిమూర్త్యన్నన్వయాత్

—* విహితాధికరణమ్ ౧౬. *—

౫౧. విహితాచారస్తతః ప్రతిబంధేన
స్వర్థవాత్

—* ముక్తిఫలాధికరణమ్ ౧౭. *—

౫౨. ఏవంఏముక్తిఫలాపయనస్తవ
విధావద్యతే ప్రవర్థావ
ద్యతే.

పురుషార్థస్తవైరకర్మవంచాశత్
౧౭ - ౫౨

పురుషార్థః, పరాన్యకం, స్తుతి
మాత్రం, పారిష్లేవాద్ధా, అనివచా

గ్నింధనాది, సర్వాపేక్షాద, స
ర్వాన్నానుమతిశ్చ, విహితత్వా

చాప్యం, తదాచాపిదు, తద్భూతస్య
దు, నచాధికారికం, బహిష్కారాదు

భా, స్వామినః, సహకార్యస్తరవిధి,
రసావిమూర్త్య, నైహిక, మేవం

ఏముక్తిఫలానియమస్య ప్రవశః ౧౭॥

ఇతి తృతీయస్వాధ్యాయస్య
చతుర్థః పాదః ॥౪॥

ఇతి ప్రథమోష్ఠ్యైస్పాదాయన
ముఖవరవితే బ్రహ్మసూత్రే

గృహీయాధ్యాయస్సమాప్తః.

—:౦:—
అథ చతుర్థాధ్యాయ ప్రవశః పాదః.

—:౦:—

—* ఆర్తిజ్యధికరణమ్ ౧౮. *—

౧. ఆర్తిజ్యైరన్యకవతేభాత్

౨. రింగాచ్చ

* ఆర్తిజ్యోపాసనాధికరణమ్ ౧౯. *

౩. ఆర్తిజ్యోపాసనాచ్యంత గ్రాహ
యంతివ

—* ప్రతికారాధికరణమ్ ౨౦. *—

౪. నప్రతికేనహింసః

—* బ్రహ్మద్యప్యధికరణమ్ ౨౧. *—

౫. బ్రహ్మద్యప్తినిగోహాత్

—* అవిధ్యాదిమత్యధికరణమ్ ౨౨. *—

౬. అవిధ్యాదిమతయశ్చోగడివ
వత్రైః

౭. అసేవస్వంధవాత్

౮. ధ్యానాచ
 ౯. అచలత్వంచాపేక్ష్య
 ౧౦. స్వరంభ
 యత్రైకాగ్రతాధికరణమ్ ౧
 ౧౧. యత్రైకాగ్రతాత్రావిశేషాత్
 —*అప్రాయణాధికరణమ్ ౮.*—
 ౧౨. అప్రాయణాత్త్రావిహిత్య
 . ప్తమ్
 —*తదధికమాధికరణమ్ ౯.*—
 ౧౩. తదధికమ ఉత్తర పూర్వాభి
 యోరైవచ నాశో తద్వ్యవ
 తేజాత్
 —*ఇతరాధికరణమ్ ౧౦.*—
 ౧౪. ఇతరస్యాప్యేవ న సంక్షేపస్య
 పాతేతి
 అనారబ్ధకార్యాధికరణమ్ ౧౧.
 ౧౫. అనారబ్ధకార్యేవచ పూర్వే
 తదవధేః
 అగ్నిహూత్రాధికరణమ్ ౧౨.
 ౧౬. అగ్నిహూత్రాదితత్తా
 ర్యామైవతత్తేజాత్
 ౧౭. అతోవ్యాపిహ్య కేహముఖ
 యోః
 విద్యాపీఠ్యవత్తాధికరణం ౧౩.
 ౧౮. యదేవవిద్యయేతిహి
 —*ఇతరక్షవణాధికరణం ౧౪.*—
 ౧౯. భోగే నన్వితలేక్ష వయిత్యా
 సంపద్యతే

అపరాధాని
 ౧౪. ౧౯
 అ. టి. రాత్నైశ్చ, నప్రతీకే, బ్ర
 హ్మదృష్టిరాదిత్యాది, రాసీనా,
 యత్రైకాగ్రతా, ప్రాయణా,
 తదధికమ ఇతరస్యా, నారబ్ధకా
 ర్యే, అగ్నిహూత్రాది, యదేవవిద్య
 యా, భోగే నన్వితలేక్షవయిత్యా
 ఇతిచతుర్థస్యాధ్యాయస్య
 శ్రావణం పాదః ||*||
 —:—
 అథచతుర్థాధ్యాయే ద్వితీయః పాదః
 —:—
 —*వాగధికరణమ్ ౧.*—
 ౧. వాక్యసంపదసామ్యశబ్దాచ్చ
 ౨. అతేవచనసర్వాణ్యను
 —*మమోధికరణమ్ ౨.*—
 ౩. తత్త్వనస్రప్రాణఉత్తరాత్
 —*అధ్యక్షాధికరణమ్ ౩.*—
 ౪. సోఽయతేతదపగమాదిభ్యః
 ౫. భూతేషుతేషుతేః
 ౬. నైకస్త్వివైర్భయతోహి
 అస్పృశ్యవక్రమాధికరణమ్ ౪.
 ౭. సమానానాస్పృశ్యవక్రమాద
 మృతత్వంచానుపోష్య
 తదాపీతే స్పృశార వ్యవదేశాధికర
 ణమ్ ౪.
 ౮. తదాపీతే స్పృశార వ్యవదేశ
 తాత్

౯. సూక్ష్మప్రమాణతత్త్వతథా
 లభైః
 ౧౦. వోపనశ్చేనానిః
 ౧౧. అన్యైః పోషపశ్చైతే. ఊహ్య
 —* శారీరాధికరణమ్. *—
 ౧౨. ప్రతి షేషా దితీ న్నితానీ
 తాత్
 ౧౩. బుద్ధుః పృథక్ సమామ్
 ౧౪. స్త్యుతేచ
 —* పరస. పర్యధికరణమ్ ౭. *—
 ౧౫. తాపతే తథావ్యహ
 —* అపిభాగాధికరణమ్. *—
 ౧౬. అపిభాగోపచనాత్
 —* తదోహాధికరణమ్. *—
 ౧౭. తదోహోగ్రస్వలనంతిగ్న్యతా
 తి తద్ద్యోహో పిద్యా సాహ
 ధ్యాత్రిచ్చేష గత్యుపస్థ్యుతి
 యో గాచ్ఛ మాద్రానుస్మహ
 తశ్చ తాధికయా
 | రత్నమసారాధికరణమ్ ౧౦. |
 ౧౮. రత్నమసారి
 ౧౯. విశేషేతిచేన్నపంబంధప్యయా
 వదైహ భావిత్యాత్మకాయ
 తేచ
 | దక్షిణాయనానిరణమ్ ౧౧. |
 ౨౦. అతశ్చాయనేపిదక్షిణ
 ౨౧. యోగినః ప్రతిస్త్యుతే గ్నాత్
 వైతే

వాత్సనన్యైకాదత్తైకివిగళతిః ౨౧.
 వాత్సనసి, తత్తన, స్సోధ్యతే, న
 మానా, తదాపీతే, ప్రతిక్షుధా,
 గ్నానివతే, అపిభాగ, స్తదోహో, ర
 త్యునుసా, ర్యగశ్చాయనే, వై
 కాధికరణం ౧౧.
 ఇతిచనుర్థస్యాధ్యాయస్య
 ద్వితీయః పాదః ౧.
 — ౦. —
 అథచిదుద్ధాధ్యానే ద్వితీయః పాదః.
 — — —
 *| అర్చితాధికరణమ్ ౧. *—
 ౧. అర్చితానాగ్న్యైకితే
 —* వియ్యధికరణమ్ ౨. *—
 ౨. వాయునాదౌచ విశేషవిశేషా
 ధ్యాం
 | వసుతాధికరణమ్ ౩. |
 ౩. తటితోధివసునస్సు. బంధాత్
 | అతివాహికానిరణమ్ ౪. |
 ౪. అతివాహికా ప్రగ్నిం గాత్
 ౫. ఉభయవ్యామోహోద్భిద్యే
 ౬. వైత్త్యతేనైవతేతస్తచ్చుతే
 | తార్యాధికరణమ్ ౫. |
 ౭. తార్యం బాహు రవ్యగత్యుప
 వత్తే
 ౮. విశేషితశ్చాచ్ఛ
 ౯. సామీప్యాత్రిచ్చేషవశేన
 ౧౦. తార్యాత్యయే తద్విద్యతే. గాని
 హేతవరమితిచాతాత్

౧౧. స్మృతేశ్వ
 ౧౨. పరంజైమిన్మన్మథ్యత్వాత్
 ౧౩. దర్శనాద్వ
 ౧౪. నవకార్యేవతివర్త్యభిసంధిః
 ||౧||అప్రతీకాలంబవాధికరణం||౧||
 ౧౫. అప్రతీకాలం బవాన్నయ తీరి
 బాదరాయణ ఉభయ భా
 దోహ త్తతా శ్రీశర్వ
 ౧౬. ఏతేషందర్శయతి
 అర్చిరాది నావ్యవోదశః||౬||౧౬||
 అర్చిరాదినా, నాయం, తతి
 తో, సవాహితాః, కార్యం బాదరి,
 రప్రతీకావ్యవోదశః||౬||
 ఇతి చతుర్థాధ్యాయస్య
 త్మరీయః పాదః.

అథచతుర్థాధ్యాయ చతుర్థఃపాదః.
 నంబద్యవిర్భావాధికరణమ్.౧.
 ౧. నంబద్య విర్భావః స్వేనశ
 భూత్
 ౨. ముక్తప్రతిజ్ఞానాత్
 ౩. ఆత్మప్రతిజ్ఞానాత్
 అవిభాగేనవ్యవర్త్యభిసంధిః.౨.
 ౪. అవిభాగేనవ్యవర్త్యత్వాత్
 ||౧||బ్రాహ్మభిసంధిః ౩. ||౧||
 ౫. బ్రాహ్మణజైమిని మవన్యాపా
 దిభ్యః
 ౬. విరితన్నాత్రేణనవాన్యకత్వా
 ద్యావజలాదుః

౭. ఏవ మన్మథ్యపన్యాపాత్పూర్వ
 భాపీద విరోధం బాదరా
 యణః
 ||౧||సంకల్పాధికరణం౪. ||౧||
 ౮. సంకల్పాదేవశుతమ్భుతేః
 ౯. అతేవచానన్యాపిపతిః
 ||౧||అభావాధికరణం ౫. ||౧||
 ౧౦. అభావంబాదరిరాహహ్యేవం
 ౧౧. భావం జైమి నిర్వికల్పా మన
 నోత్
 ౧౨. ద్వావకాహ వచుభయ విధం
 బాదరాయణోదశః
 ౧౩. తన్నభావేసంభ్యవచుపపత్తేః
 ౧౪. భావేహ్యగ్రజ్జుత్
 ||౧||ప్రతిపదావేకాధికరణం ౬. ||౧||
 ౧౫. ప్రతిప వనావేక స్తథాహిదర్శ
 యతి
 ౧౬. స్వాప్యయసంపత్తోరన్యతరా
 పేషమామిష్యతంహి
 జగద్వ్యాపారవిద్యాధికరణం ౭.
 ౧౭. జగద్వ్యాపారవర్జంప్రకరణా
 దపన్నిహితత్వాద్వ
 ౧౮. ప్రశ్నాయోప సేకాదితిచేన్నాన్య
 కారిమండలస్థాకైః
 ౧౯. ఏకాకావర్తివ తథాహి స్థి
 మాహ
 ౨౦. దర్శయితవ్యైవం ప్రశ్నాయోప
 మానే
 ౨౧. భోగమాత్రసామ్యులింగావ

౨౨. అనావృత్తిశ్చన్యదనావృత్తిశ్చ
బ్రూత్
సంపదివ ప్రద్యాన్ శతః॥ ౬౧౨౨॥
సంపద్యో విభాగేన, బ్రాహ్మణ్య,
సంకల్ప, దభావం, ప్రవీణం, జ్ఞా
న్యసారివర్ణం స ప॥ ౬౧

ఇతిచతుర్థస్యాధ్యాయస్య
చతుర్థఃపాదః.
ఇతిశ్రీమద్వైయాసశ్రీ
శారీరకమీమాంసానమాప్తా.
ఓం తద్గుత్.

ఇత్థావబోధవిధురం ప్రసమీక్ష్యతోక ముద్ధర్తమాద్యతమనానిక
మార్గసారం॥ నిశ్చిత్తసూత్రవిచయంరచయించకార శ్రీబాదరాయణ
మునిభూతశనైకమాన్యః॥ ౧॥ దుర్యక్తిప్రభవప్రశస్తవిధవైపొద్ధాధ్యవ
ద్యానిభిః ప్రతుభ్యర్థమర్థమాత్మనిమగలధియా మాత్సర్యబోధా స్తమే॥
యశ్చారీరకసూత్రభాష్యకనఘం చక్రైకపాసాగర స్సోయంసర్వయ
తీత్రభుర్విజయతేశ్రీశంకరాచార్యునుః॥ ౨॥ శ్రుత్ప్రతిపుగాణానామ
లయంకరుణాలయం॥ సమామిభగవత్పాద శంకరంలోకశంకరం॥ ౩॥
సదాశివసమారంభాశ్శంకరాచార్యుభ్యుమాం॥ అస్త్రచాచార్యవర్మం
తాం వందేనురువరంపరాజ్ఞ ర॥ అస్సంప్రప్నంసలిప్నం చిరతరమచరం
క్షీరమద్రాక్షమిత్యుం సాత్మాద్బ్రాహ్మజాతం మధురసమధయంద్రాగ
విందంతురందం॥ మోచామాచానుమన్యోజుధురిగ గతియా శంకరాచా
ర్యవాచా మాచాంత్రేహాంతకింతైరలమపిచమథా పారసీపారసీమాన్॥
౪॥ కథాదబోధార్థార్థాభిరుద్యతం చూలరసవాసవాభా ధాతాతేస్త్వ
యముదయమంత్రోప్రతివతేః॥ నిరుద్యమాత్మీభానిగమశిఖరాం భోజ
మరభిజాయత్య దైవగ్రీవయవినదఘంటాఘటాఘటాః॥ ౫॥ ఓంకర్పది
తినీకశ్యదివానందమూర్తే॥ వ్యావశ్యకరదూపాయ శ్రీమదుబ్రహ్మ
సంపదః॥ ౬॥

